

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

Dette er en digital utgave av en bok som i generasjoner har vært oppbevart i bibliotekshyller før den omhyggelig ble skannet av Google som del av et prosjekt for å gjøre verdens bøker tilgjengelige på nettet.

Den har levd så lenge at opphavretten er utløpt, og boken kan legges ut på offentlig domene. En offentlig domene-bok er en bok som aldri har vært underlagt opphavsrett eller hvis juridiske opphavsrettigheter har utløpt. Det kan variere fra land til land om en bok finnes på det offentlige domenet. Offentlig domene-bøker er vår port til fortiden, med et vell av historie, kultur og kunnskap som ofte er vanskelig å finne fram til.

Merker, notater og andre anmerkninger i marginen som finnes i det originale eksemplaret, vises også i denne filen - en påminnelse om bokens lange ferd fra utgiver til bibliotek, og til den ender hos deg.

Retningslinjer for bruk

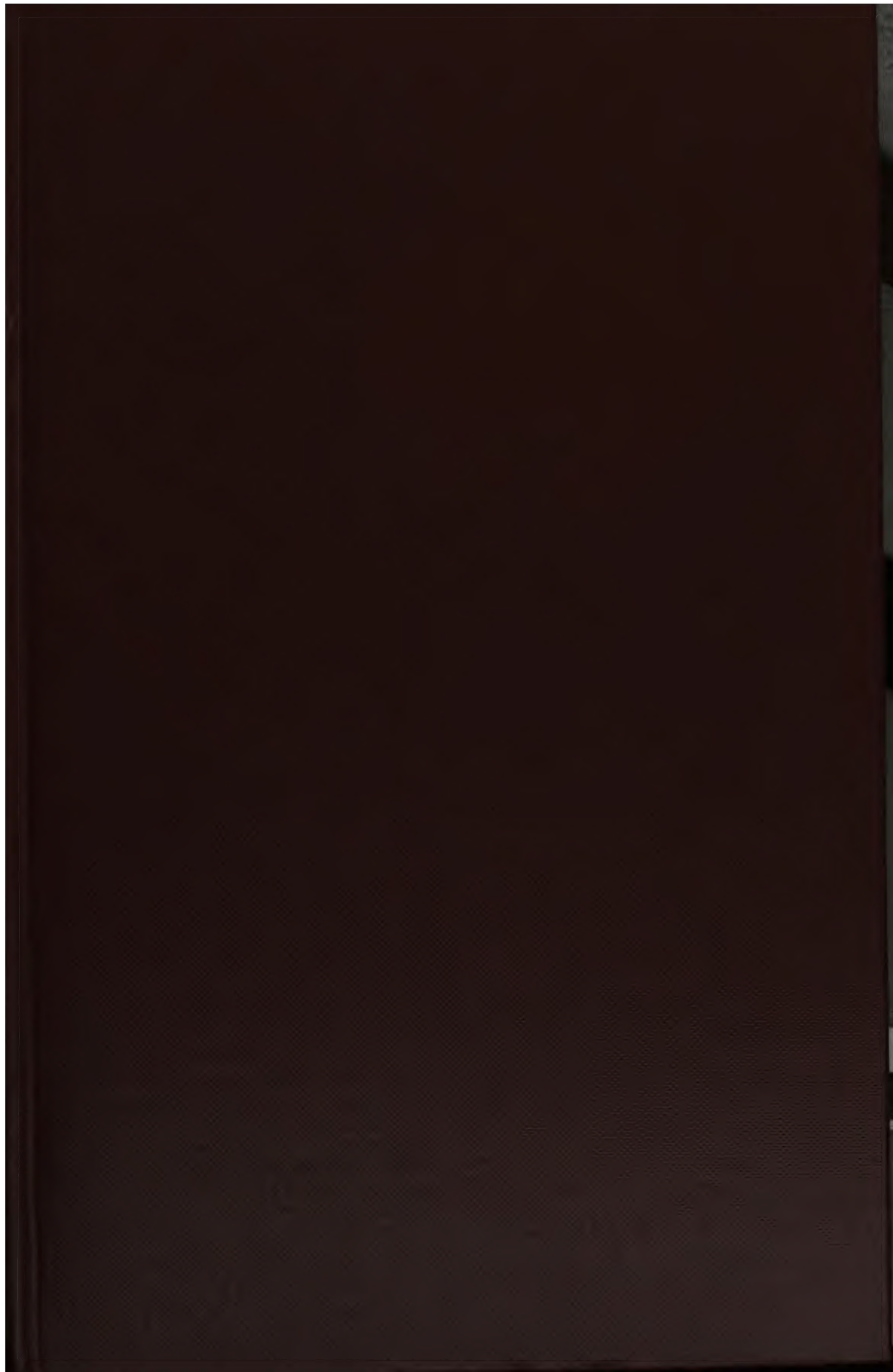
Google er stolt over å kunne digitalisere offentlig domene-materiale sammen med biblioteker, og gjøre det bredt tilgjengelig. Offentlig domene-bøker tilhører offentligheten, og vi er simpelthen deres "oppsynsmenn". Dette arbeidet er imidlertid kostbart, så for å kunne opprettholde denne tjenesten, har vi tatt noen forholdsregler for å hindre misbruk av kommersielle aktører, inkludert innføring av tekniske restriksjoner på automatiske søk.

Vi ber deg også om følgende:

- **Bruk bare filene til ikke-kommersielle formål**
Google Book Search er designet for bruk av enkeltpersoner, og vi ber deg om å bruke disse filene til personlige, ikke-kommersielle formål.
- **Ikke bruk automatiske søk**
Ikke send automatiske søk av noe slag til Googles system. Ta kontakt med oss hvis du driver forskning innen maskinoversettelse, optisk tegngjenkjenning eller andre områder der tilgang til store mengder tekst kan være nyttig. Vi er positive til bruk av offentlig domene-materiale til slike formål, og kan være til hjelp.
- **Behold henvisning**
Google-"vannmerket" som du finner i hver fil, er viktig for å informere brukere om dette prosjektet og hjelpe dem med å finne også annet materiale via Google Book Search. Vennligst ikke fjern.
- **Hold deg innenfor loven**
Uansett hvordan du bruker materialet, husk at du er ansvarlig for at du opptrer innenfor loven. Du kan ikke trekke den slutningen at vår vurdering av en bok som tilhørende det offentlige domene for brukere i USA, impliserer at boken også er offentlig tilgjengelig for brukere i andre land. Det varierer fra land til land om boken fremdeles er underlagt opphavsrett, og vi kan ikke gi veiledning knyttet til om en bestemt anvendelse av en bestemt bok, er tillatt. Trekk derfor ikke den slutningen at en bok som dukker opp på Google Book Search kan brukes på hvilken som helst måte, hvor som helst i verden. Erstatningsansvaret ved brudd på opphavsrettigheter kan bli ganske stort.

Om Google Book Search

Googles mål er å organisere informasjonen i verden og gjøre den universelt tilgjengelig og utnyttbar. Google Book Search hjelper leserne med å oppdage verdens bøker samtidig som vi hjelper forfattere og utgivere med å nå frem til nytt publikum. Du kan søke gjennom hele teksten i denne boken på <http://books.google.com/>

108 h. 12g.

F o r t a l e.

Det andet Bind af de gamle norske Love, hvilket herved overleveres Almeenheten, indeholder de omfattende og indgribende Lov-Arbeider, der skyldes Kong Magnus Haakonssøn — formedelst denne sin Omhu for Lovforbedringen senere kaldet *Lagaþórir* d. e. Lovbøderen —, og ere udkomne under hans næsten 17aarige Regjeringstid (fra 15de December 1263 til 9de Mai 1280). Med Hensyn til Behandlingen af det forhaandenværende Stof og Indretningen af det Hele er i det Væsentlige i nærværende Bind samme Fremgangsmaade iagttagen, som i det første, og vi kunne forsaavidt desangaaende henvise Læserne til hvad der i Fortalen til første Bind Side VI til IX findes anført. Udgiverne maae dog gjøre opmærksom paa, at de i dette Bind, hvor paa enkelt Sted en eller anden større Egenhed findes i de til Grund lagte Codices, have betegnet dette ved at tilføie et (!), for at det ikke skulde blive anseet for Trykfeil.

Med Hensyn til de enkelte Dele, hvoraf nærværende andet Bind bestaar, maae vi bemærke Følgende.

I. *Den nyere Landslov.* Naar man undertiden finder ogsaa denne ligesom de ældre Landslove benævnt Gulathing-, Frostathing-, Eidsivathing- eller Borgarthings-Lov, da maa man derfor ikke forestille sig, at Indholdet for hvert Lagthing er forskjelligt. Afvigelserne bestaae alene dels i de Bestemmelser om Nævningsmænd til Lagthinget, der indeholdes i Thingfarebolkens Cap. 2, og naturligviis maatte være afpassede efter ethvert Lagdømmes særegne Localforhold, dels i, at der paa de Steder i Loven, hvor Lagthinget omtales, i Gulathingsoven kun nævnes Gulathing, i Eidsivathingsoven Eidsivathing o. s. v.; forresten er alt det Øvrige ligelydende. Det er derfor endog ingenlunde sjældent, at finde f. Ex. Codices af Borgarthingsloven, der efter flere temmelig sikre Mærker at dømme ere afskrevne efter en Gulathingsover, en Eidsivathingsover efter en Frostathingsover o. s. v.¹ Endog hvor man i flere Codices finder enkelte karakteristiske indbyrdes Overeensstemmelser, der vise, at de høre nærmere sammen, eller maae være udsprungne fra een og samme Original, tilhøre de saaledes overeenstemmende Haandskrifter ikke udelukkende eet, men tvertimod forskjellige Lagthing.² Under saadanne Omstændighe-

¹) For Ex. i I, 5, hvor flere Eidsiva- og Borgarthings-Codices nævne "Gulathingsover", aabenbart fordi Afkriveren ved en Forglemmelse har undladt at sætte den rette Benævnelse istedetfor det i hans Original staaende "Gulathingsover."
²) I et saadant beslægtet Forhold staar f. Ex. Cod. e i Borgarthingsloven til Cod. k i Gulathingsoven.

ORGES GAMLE LOVE

indtil 1387.

Ifølge offentlig Foranstaltning og tillige med Understøttelse af det
Kongelige Norske Videnskabers Selskab

udgivne

ved

R. Keyser og *P. A. Munch.*

Andet Bind.

Udgivningen under Kong Magnus Haakonssöns Regjeringstid fra 1263 til 1280,
tilligemed et Supplement til første Bind.

Christiania.

Trykt hos *Chr. Grøndahl.*

1848.

VIII

der ere at ansee som Resultater af Overeenskomsterne mellem Kongen og Erkebiskoppen i Aarene 1273 og 1277, den største Masse. Den ældre Overeenskomst, dateret Bergen 1te August 1273, meddeles her, tilligemed Kongens og Pavens der- til hørende Skrivelser, efter en af den pavelige Geheimearchivar Marini bekræftet Udskrift, som det heder, af Originalregesten i det vaticanske Archiv. Forhen har dette Actstykke, foruden i det nys udkomne Diplomatarium Norvegicum, hvor ovennævnte Kilde ligeledes er fulgt, været aftrykt hos Torfæus (Hist. rer. N. IV. 354—57), men her temmelig feilagtigt. Afvigelserne i sidstnævnte Aftryk ere dog for Fuldstændigheds Skyld meddeelte som Varianter. Den senere Overeenskomst, dateret Tunsberg 9de August 1277, er aftrykt efter Originalen, der endnu opbevares i den arnamagnæanske Diplomsamling og er affattet paa Latin. Tidligere har den, mere eller mindre feilagtigt, været aftrykt i Pontoppidans danske Kirkehistorie I. p. 741—748, Finn Jonsöns islandske Kirkehistorie I. p. 386—398, og Thorkelins Diplomatarium Arnamagnæanum II. p. 66—73. Af den norske Oversættelse af dette Forlig, hvilken synes at have været affattet omtrent samtidigt med dets Vedtagelse, findes Afskrifter i flere Codices, alle mere eller mindre feilfulde. Ved at meddele denne Oversættelse, hvortil Afskriften i Cod. Arn. 350 fol. (skreven paa Island ved 1363) er lagt til Grund som den mindst feilfulde, har man anseet sig berettiget til at anvende en større Frihed med Hensyn til enkelte Læsemaaders Optagelse i Texten, end ellers; thi her havde man den latinske Original som ubedragelig Maalestok for Læsemaadens Rigtighed. Ogsaa af denne Oversættelse leveres i Finn Jonsöns Kirke-Historie I. p. 386—398 et Aftryk, efter Cod. Arn. No. 351 fol. I et Par Haandskrifter findes enkelte Dele eller et Udtog af Forliget, optagne; disse fragmentariske Bearbejdelser ere ogsaa særskilt meddeelte. — Grændsebestemmelsen imellem Norge og Sverige er forhen udgiven af Conferentsraad Werlauff i Annaler for Nord. Oldk. 1844—1845 S. 147—192, og har den lærde Udgiver med saa stor Evidents, som det efter Omstændighederne er muligt, godtgjort, at vi i dette Document have for os "den Synsforretning eller det Thingsvidne, der har været lagt til Grund for den i Aarene 1268 og 1273 sluttede Grændsetræctat."

Ligesom i første Bind, ere ogsaa i nærværende andet Bind Parallelsteder anførte i et eget Rum paa hver Side, under de i Fortalen til første Bind S. VIII angivne Signaturer. Ved Landsloven ere derhos Parallelsteder anførte af Kong Magnus's islandske Lov, kaldet Jonsbogen (betegnet *Jb*), og ved Erkebiskop Jons Christenret af Biskop Arnes islandske Christenret (betegnet *A*).

Kort efterat første Bind af nærværende Værk var udkommet, fandt man hændelsesviis, ved at undersøge Bindene paa en Deel ældre Regnskabsböger, bevarede i det norske Rigsarchiv blandt en Mængde andre Levninger af Norges Oldlitteratur

Trykfeil og Rettelser.

- Side 5 Linie 2 f. n. *Bl*, læs: *Bm*.
— 60 — 9 f. n. (i Noten) (*tata*) l. (*tata*).
— 62 — 4 — (*anneti* l. *annenbi*).
— 150, ved Jvfr. tilføies F. V. 42. Bj. 154.
— 165, ved Jvfr. Bl. IX. 18. læs: Jb. IX. 18.
— 167 Linie 2 f. n. (i Noten) 35 l. 55.
— 201 — 5 f. o. (*gislum* l. *gislum*).
— — 3 f. n. at *midium* *dagi* l. at *midium* *dagi*.
— 234 13. f. o. *ætleidr* l. *ætleidr*.
— 250 — 2 f. n. (i Noten) *Na*, *b*. udgaar.
— 264 — 5 f. n. (i Noten) *Ex* *ex* l. *En* *ex*.
— 268 — 3 f. o. *lu* l. *lu*.
— — 14 — *mætr* l. *mætr*.
— 481 (Note 3) *mønnum* l. *mønnum*.
— 496 Linie 16 f. o. *of* l. *of*.
-

I.

**Den nyere Lands-Lov,
udgiven af Kong Magnus Haakonssön.**

- Texten aftrykt efter Pergaments-Codex No. 60 qv. i den arnamagn. Samling, indeholdende blandt andet Gulathingsloven, med en Haand fra første Fjerdedeel af 14de Aarhundrede. (Marginal-Antegnelser med samme Haand). Her betegnet *Ga.*
- Sammenholdt med Perg. Cod. 322 fol. sammesteds, omtr. af samme Indhold og med samme Haand *Gb.*
- med Perg. Cod. 304 fol. sammesteds, omtr. af samme Indhold og m. s. Haand. (Marginal-Antegnelser med s. Haand) *Gc.*
- — Perg. Cod. 1154 fol. i det kjøbenhavnske store kgl. Bibliotheks ældre Haandskrift-Samling (*Codex Hardenbergianus*) indeholdende Gulathingsloven, skreven med en Haand fra omtr. anden Fjerdedeel af 14de Aarhundrede, samt andre Sager med forskjellige yngre Hænder *Gd.*
- — Perg. Cod. 62 qv. i den arnamagn. Saml., indeholdende bl. a. Gulathingsloven med en H. fra første Fjerdedeel af 14de Aarhundrede *Ge.*
- — Perg. Cod. 56 qv. sammesteds, indeholdende Gulathingsloven, m. samme Haand som *Bd* og *Be*, fra første Fjerdedeel af 14de Aarhundrede. (Marginal-Antegnelser fra 16de Aarhundrede) *Gf.*
- — Perg. Cod. 65 qv. sammesteds, indeholdende blandt andet Gulathingsloven og Byloven, m. en H. fra omtr. Midten af 14de Aarhundrede *Gg.*
- — Perg. Cod. 307 fol. sammesteds, indeh. Gulathingsloven og Byloven, med en H. fra omtr. Midten af 14de Aarhundrede *Gh.*
- — Perg. Cod. 3260 qv. i det kjøbenhavnske store kgl. Bibl.s ældre Haandskr. Samling, indeh. bl. a. Gulathingsloven med en islandsk H. fra omtr. Midten af 14de Aarhundrede. (Marginal-Antegnelser kun lidet yngre end Texten) *Gi.*
- — Perg. Cod. 57 qv. i den arnamagn. Saml. (*Codex Milzovianus*), indeh. bl. a. Gulathingsloven med en H. lidt yngre end Midten af 14de Aarhundrede *Gk.*
- — Perg. Cod. 61 qv. sammesteds, indeholdende bl. a. Gulathingsloven med en H. fra Slutningen af 14de Aarhundrede. (Marginal-Antegnelser fra 16de Aarhundrede). *Gl.*
- — Perg. Cod. 1275 i det kjøbenhavnske store kgl. Bibl.s thottske Haandskr. Saml. indeh. bl. a. Gulathingsloven med en H. fra Slutningen af 14de Aarhundrede. (Marginal-Antegnelser kun lidet yngre end Texten) *Gm.*
- — Perg. Cod. paa Universitetsbibliotheket i Lund, Hist. lit. No. 12 fol. indeholdende Gulathingsloven m. m.; alt med en H. fra omtr. Midten af 14de Aarhundrede *Gn.*

- Sam. med Perg. Cod. C. 16 qv. i det stockholmske kgl. Bibliotheks Haandskrift-Samling, indeholdende bl. a. Gulathingsloven med en H. fra første Halvdeel af 14de Aarhundrede. *Gp.*
- — Perg. Cod. C. 20 qv. sammesteds, indeh. bl. a. Gulathingsloven med en H. fra c. 1300 eller maaskee noget ældre. (Marginal-Antegnelser med en lidet yngre Haand) *Gq.*
- — Perg. Cod. C. 19 qv. sammesteds, indeholdende bl. a. Gulathingsloven med en H. fra Begyndelsen af 14de Aarhundrede *Gr.*
- — Perg. Cod. C. 18 qv. sammesteds, indeholdende Landsloven, med en H. fra 1590 *Gs.*
- — Perg. Cod. No. 1 qv. paa Universitetsbibliotheket i Christiania, indeholdende bl. a. Gulathingsloven med en H. fra 1ste Fjerdedeel af 14de Aarhundrede *Gt.*
- — Perg. Cod. C. 21 qv. i det stockholmske kgl. Bibliotheks Haandskr. Samling, indeholdende bl. a. Frostathingsloven med en H. fra c. 1300 eller maaskee ældre . *Fa.*
- — Perg. Cod. 69 qv. i den arnamagn. Samling, indeholdende Frostathingsloven m. m., Alt med en H. fra 1ste Halvdeel af 14de Aarhundrede *Fb.*
- — Perg. Cod. 72 qv. sammesteds, indeholdende bl. a. Frostathingsloven med en H. fra 1ste Halvdeel af 14de Aarhundrede *Fc.*
- — Perg. Cod. 71 qv. sammesteds, indeholdende bl. a. Frostathingsloven med en H. fra 1ste Halvdeel af 14de Aarhundrede *Fd.*
- — Perg. Cod. No. 8 fol. i den delagardiske Haandskr. Saml. paa Univers. Bibl. i Upsala, indeh. bl. a. Frostathingsloven m. en H. fra 1ste Halvdeel af 14de Aarhundrede *Fe.*
- — Perg. Cod. C. 22 qv. i det stockholmske kgl. Bibliotheks Haandskr. Samling, indeholdende bl. a. Frostathingsloven, med en H. fra anden Halvdeel af 14de Aarh. *Ff.*
- — Perg. Cod. 309 fol. i den arnamagnæanske Samling, indeholdende bl. a. Eidsivathingsloven, med en H. fra 1ste Fjerdedeel af 14de Aarh. indtil i Cap. 12 i Kjöbebolken, og derfra med en H. fra 1325, der i det Foregaaende har anført Varianter i Margen. *Ea.*
- — Perg. Cod. 68 qv. sammesteds, indeholdende bl. a. Eidsivathingsloven med en H. fra første Halvdeel fra 14de Aarhundrede *Eb.*
- — Perg. Cod. 1640 qv. i det kjøbenhavnske store kongelige Bibliotheks nyere Haandskr. Samling, indeh. bl. a. Eidsivathingsloven med en Haand neppe yngre end 1300. *Ec.*
- — Perg. Cod. 317 qv. paa Universitetsbibliotheket i Christiania, indeholdende bl. a. Eidsivathingsloven med en H. fra 1ste Halvdeel af 14de Aarhundrede. (Marginal-Antegnelser med omtr. samt. H.) *Ed.*
- — Perg. Cod. C. 17 qv. i det stockholmske kgl. Bibliotheks Haandskrift-Samling, indeholdende bl. a. Eidsivathingsloven med en H. fra 1ste Halvdeel af 14de Aarh. *Ee.*
- — Perg. Cod. No. 1127, Tillæg, i det kgl. norske Videnskabers Selskabs Bibliothek i Throndhjem, indeholdende bl. a. Eidsivathingsloven med en H. fra omtr. Midten af 14de Aarhundrede *Ef.*

- n. med Perg. Cod. 1642 qv. i det kjøbenhavnske store kgl. Bibliotheks nyere Haandskr. Samling (*Codex Tunsbergensis*), indeholdende bl. a. Borgarthingsloven, upaatvivlelig m. samme Haand som *Bk*, fra 1ste Fjerdedeel af 14de Aarhundrede. (Marginal-Antegnelser fra 16de Aarhundrede) *Ba*.
- Perg. Cod. 3261 qv. i det kjøbenhavnske store kgl. Bibliotheks ældre Haandskr. Samling, indeholdende bl. a. Borgarthingsloven upaatvivlelig m. s. H. som *Bl* fra Midten af 14de Aarhundrede *Bb*.
- Perg. Cod. 31 oct. i den arnamagn. Saml., indeholdende bl. a. Borgarthingsloven med en H. fra 2^{den} Fjerdedeel af 14de Aarhundrede *Bc*.
- Perg. Cod. 302 fol. sammesteds, indeholdende bl. a. Borgarthingsloven eller rettere Skiduthingsloven, m. samme H. som *Gf* og *Be*, fra 1ste Fjerded. af 14de Aarh. *Bd*.
- Perg. Cod. 305 fol. sammesteds, indeholdende bl. a. Landsloven, nærmest Borgarthings- eller Skiduthings-Loven, m. samme H. som *Gf* og *Bd*, fra 1ste Fjerdedeel af 14de Aarhundrede. (Marginal-Antegnelser fra 16de Aarhundrede) *Be*.
- Perg. Cod. 58 qv. sammesteds, indeholdende bl. a. Borgarthingsloven med samme H. som *Bh*, neppe meget yngre end fra Midten af 14de Aarhundrede *Bf*.
- Perg. Cod. 63 qv. sammesteds, indeholdende Borgarthingsloven (efter Redactionen at dømme, skjönt Gulathinget ogsaa nævnes) med en Haand omtr. fra Midten af 14de Aarhundrede. (Marginal-Antegnelser fra 15de Aarhundrede) *Bg*.
- Perg. Cod. 74 qv. sammesteds, indeholdende Borgarthingsloven med samme H. som *Bf*, neppe meget yngre end fra Midten af 14de Aarhundrede *Bh*.
- Perg. Cod. C. 15 qv. i det stockholmske kongelige Bibliotheks Haandskr. Samling, indeholdende bl. a. Borgarthingsloven, upaatvivlelig med samme H. som *Ba*, fra 1ste Fjerdedeel af 14de Aarhundrede. (Marginal-Antegnelser fra c. 1500) *Bk*.
- Perg. Cod. C. 14 qv. i det stockholmske kongl. Bibl.s Haandskr. Samling, indeholdende bl. a. Borgarthingsloven, upaatvivlelig med samme H. som *Bb*, fra Midten af 14de Aarhundrede *Bl*.
- Perg. Cod. No. 11 i det deichmannske Bibliothek i Christiania, indeholdende bl. a. Landsloven, uvist for hvilket Lagdømme, med en H. fra Slutningen af 16de Aarh. *D*.
- Samt endelig med en Deel Brudstykker af Pergamentscodices, dels i den arnamagnæanske Samling, dels i det norske Rigsarchiv. De vigtigste af disse ere betegnede: *Go*, Brudst. af Gulathingsloven fra 1ste Halvdeel af 14de Aarhundrede, i Cod. Armagn. 315 fol.; *Gu*, Brudst. af Landsloven fra Midten af 14de Aarhundrede, i det norske Rigsarchiv; *Bi*, Brudst. af Borgarthingsloven fra 1ste Halvdeel af 14de Aarh., i Cod. Arnamagn. 315 fol.; og *Bl*, Brudst. af Borgarthingsloven (efter Retskrivningen at dømme) fra 1ste Halvdeel af 14de Aarh., i det norske Rigsarchiv.
-

Det bemærkes, at man, ved at inddele de her opregnede Haandskrifter i fire Klasser, af hvilke enhver bærer Hovedsignaturen *G, F, E*, eller *B*, medens de enkelte Codices hver for sig betegnes med særskilte smaa Bogstaver, vedföiede Hovedsignaturen, har sögt at antyde, hvilken af de fire Klasser af Landslove hver enkelt Codex tilhörer; saaledes nemlig, at *G* betegner Gulathingslovene, *F* Frostathingslovene, *E* Eidsivathingslovene, *B* Borgarthingslovene. Hvor flere Codices af samme Klasse i Varianterne anföres umiddelbart efter hverandre, sættes Hovedsignaturen blot foran den förste, f. Ex. *Gb, c, d, f; Bg, h, k* istedetfor *Gb, Gc, Gd, Gf; Bg, Bh, Bk*.

Den deichmannske Codex, der ei kan siges at tilhøre nogen særskilt Klasse, er den eneste, som ikke kunde henföres under nogen Hovedsignatur, og derfor har faaet sit eget Mærke *D*.

Prologus.¹

Magnus með guds mistunn Noregs konungr son hatonar konungs [(sonar) sonar² Sverris konungs sendir³ allum monnum⁴ [i Gula þings laugum⁵ quedio guds oc sina. per uitib at hinir stýnsamastu⁶ menn af Gula⁷ þings lagum⁸ haza iduliga getet xirir. off [at per hazet⁹ spurt¹⁰ at ver [hazum lut i alt¹¹ at bota notot um zlestar logbotr i landeno með hinna¹² bezzra manna rade¹³ oc bedit off at yður bot stillði þeirra umbota¹⁴ eigi lullaus vera.¹⁵ En per stolut uita sanliga at off þer¹⁶ ual adr xirir at sea. en eintanliga nu bæzt er per tröystut sua mikit¹⁷ a uara zorsio er þer dombut hana alla i uara stipan.¹⁸ þat¹⁹ af at lata oc þat uid²⁰

¹) Denne Overskrift er tagen efter *Gd, e, m. Fc. Bk.* — Her hæyr brex Manusar kononge er þau stríðade till allra Noregs manna um logbot þa sem ganga stalf um allan Noregh. of greinir her hversu þon er baltunum stipat sua vattande sem her xylgir nu. — *Gf.* Her hæyr Gulapings bot meðr. — *Gi.* Incipit prologus um tapitola stipan. — *Gl.* Her hæyr laugbot þa er virðulegr herra Magnus konongr hin koronadi stipaði oc gaf ollum Gulapingsmonnum. — *Gn.* Brex herra Magnus fa. til herra Jons ertibstups of til allrar allþydu. — *Gp.* Her hæyr brex þetti sem Magnus fr. sende (stríðade — *Be.*) till allra Noreghe manna um stipan logbotr oc um greinir hennar sua vattande sem her seghir nu. — *Bd, e.* Hier hæyr vpp Borghærþings bot allræ viguerstæ manne með Audio Guds oc sending oc bræui M. fa. sunar hatonar fa. sunarfunar Sverris fa. er þan stra oc samanætia til (i Sarpaborg — i Marg., men, som det synes, m. s. H.) af ollum bolum landzems oc gaf Borgarþingz monnum sem hana toghitofu Joens vofu dag gra burð vare herra ihs. xpc. mcc. oc. lxx. oc. iij. vater a. gj. are ritio M. a. fa. — alm. Overskr. paa den første, ellers ubeskrevne Side, men med en yngre Haand end selve Texten, eller idetmindste opfrisket; dernæst överst paa anden Side, hvor Loven begynder: affit principio Sta. Maria meo. amen, og som Overskr. m. Rödt: prologus — *Bl.* Intimationsbrevet mgl. i *D.* Defecte i Begyndelsen ere: *Gc* til i Thgfb. Cap. 5. *Gg* til i Landvb. Cap. 13. *Gk* til nedenfor i Intimationen. *Gk* til i Thingfb. Cap. 4. *Gr* til i Chrb. Cap. 12. *Fd* til i Chrb. C. 8., *Bg* til i Landvb. C. 12. *Bk* til i Thgfb. C. 2. ²) [(sonar)son feilagtigt *Flere.* [(sunar)funar suns — *Ed.* ³) virðulegom herra (oc andlegum zodr — tilf. *Fc, e*) Jone ertibstupi oc — tilf. *Gf, n. Fc, e, f. Bf.* Jon ertibpi of — tilf. *Bd, e.* — virð. herra A(ndre)st bpe. i Aðlo oc — tilf. *Ba, k.* Andrest bpi i Aðlo, Þorsinni bpi i Hamre of — tilf. *Ec.* ⁴) guds vinum of sinum d. fl. (30 Codd.) ⁵) [i frostu eða Gula þ. l. — *Gn.* [Gula þings monnum — *Gi.* [i frostu þ. l. — *Fa, b, c, e, f.* [i Aðizsua þ. l. — *Ea, b, c, d.* [Aðizsua þings monnum — *Es.* [þeim f. þetta brex sea eða hönra of i Aðizsua þings l. ero — *Ee.* [i Borga (Borgar) þ. l. — *Ba, b, k, l.* [i Noregs kononge riti — *Bd, e.* [i n. þ. l. — *Gs.* [mgl. *Bf.* frosta opr. men senere rettet til Gula — *Gf.* ⁶) stitristastu, d. fl. ⁷) Rettet dertil m. nyere H. fra frosta — *Gf.* frosta — *Gn.* frosta — *Fa, b, c, e, f.* Aðizsua *Ea, b, c, d, e, f.* Borgar *Ba, b, k, l. n.* — *Gs, Bb.* ⁸) logfogu — *Ee.* i Noreghe — *Bd, e.* af &c. mgl. *Gg, Bf.* ⁹) [ot — *Bc.* ¹⁰) [mgl. *Gi.* ¹¹) [i adom — *Es.* ¹²) I *Ga, b, c.* hino. ¹³) með — rade mgl. i fl. ¹⁴) lata — *Ge.* lunnanda — *Ee.* ¹⁵) oc bedit &c. — mgl. *Gn.* ¹⁶) þar — *Gn.* *Ea, b, c, e.* Istf. oc bedit &c. have *Fc, Fe, Gs:* of (ær — *Gs.*) þottomt (þottumgt — *Fe, Gs.*) ver varla þerss venta at frostopings bot (n. tinge log — *Gs.*) stýlði stitra umbota lullaus (umbota laus — *Gs.*) vera sem allar adrar logbotr i landeno haza godan (mytlin — *Fe.* mytsum — *Gs.*) þora af zengit. En þer stulud þat santega vita at ver (hazum) þui xyrri i oðrum logbotum lutt at. at off þolti sem allar adrar hezði meiri of bradari þorz til umbota. þui at af ollum (botom — tilf. *Fe.*) zantz off yður bot mictum (um mytyn — *Fe.*) þora hells (velz — *Gs.*) stazbergi vera. En santega munum (zunnu — *Gs.*) ver henne xyrst of bæzt allar þeirar varar tillogu. sem þon væri þa bætr of tiosare (være þau tiosare of bettre — *Fe.* vere þa tiosare — *Gs.*) en adr (adrar — *Gs.*) þar off — o. s. v. ¹⁷) sua uæll — *Ed.* sua mict — *Bb, l.* ¹⁸) vara zorsio — *Gd, p. Bf.* uart væll — *Gl.* ¹⁹) þar — fl. ²⁰) tit — fl.

at setia¹ sem off þotte² bera með hinna bezstra³ manna raðe.⁴ Oc ær þui
 hozum ver nu um riðir iðuliga stöðat hana oc lizt off sem alluða megi⁵ með þam⁶
 orðom þullan orðfurd geza.⁷ þar sem hon talar adr geyfi⁸ langt um. En sumum
 stöðum þarz⁹ hon sanliga tillogu þar sem [adr¹⁰ er huergi¹¹ liosare¹² en marger
 þeir þurzu er þatunnigir¹³ eru. Nu þo at ver tennem off miot uantunniga¹⁴ til
 slitra storraða.¹⁵ þa hozum ver þo þessa boð rita¹⁶ latet er ver sendom yðr¹⁷ eptir
 slitum hætte sem hon uattar.¹⁸ troyfstande a uars herra Ihesu Christi mistunn oc
 arnadar orð¹⁹ hins hælga Olafs konungs²⁰ oc þeirra hinna stynsamazstu manna
 tillogu²¹ er²² hia off uaro. En at þer stilit²³ þui gior²⁴ hui ver hazum sua
 bofsunum skipat i henne sem nu er. þa greinir þessir hattr²⁵ xirir yðr sem her xylgir.

Þingzara²⁶ bofsr er nu sem xyr ær anduerðu ritadr adr en heze sealza bofsina. at
 adr bere²⁷ at þingit se skipat oc neyzdir stöðadar.²⁸ logrettu menn tofsner.²⁹ eidar
 xluttir. grid sett.³⁰ oc siðsendom lyft. at þui bætr verði bokenne lyft³¹ siðan [oc
 dom lyft³² sem þingit er³³ bætr stilt oc siðat. Sxrfsti lutr bofsarinnar er triftins-
 doms bofsr. at menn stili triftiliga tru³⁴ [vera grunduoll³⁵ oc upphaz allra goðra
 uerla.³⁶ oc heilagrar kirtiu lyðni oc hennar xormanna vera lyfsing oc leiðtogar³⁷ til
 allra logliga rettynða³⁸ oc mistunfamligra siðsenda.³⁹ Nest triftinsdoms bofsinom
 er vttzara bofsr. at aldyðan stili þann guð hinn sama skipat haza konungdominn⁴⁰ til
 verallegs⁴¹ iðirboðs⁴² sem biftup⁴³ til andlegs. Eptir vttzara bofs er mannhelgi.
 þui at [þuisa nest⁴⁴ hozzer⁴⁵ hozðingiunum oc allum⁴⁶ vtt xra halða lata⁴⁷ guðs
 xrid⁴⁸ oc goðra manna xrelse millum triftinna manna. en⁴⁹ þeim með lagum oc þo

1) leggja — *fl.* 2) þittir — *d. fl.* bezt — *tilf. d. fl.* 3) stynsamra — *Gd, p, s.* hinna
 stynsamra — *fl.* hinna vittraftu — *Gm.* 4) samþygt — *Bc.* 5) mætte — *d. fl.* 6) uarom — *Fe.*
 xerom — *d. fl.* 7) gera — *d. fl.* aat leggja — *Ed.* 8) miot — *Bf.* mytlig tilf — *Fe.* 9) þerzi
 — *d. fl.* 10) adr — *mgl. d. fl.* 11) [hon er huergi — *Gm.* 12) ofstuf — *tilf. Fe, e.* Her begyndur
 i *Fe Lacune af eet Blad*, indtil allerförest i *Thgfb.* 13) xauitfir — *fl.* xafunandi — *Gl.* 14) uantun-
 nande — *fl.* xafunnande — *andre.* 15) mata — *Ee.* 16) strigua — *Gm.* gera — *Ee.* 17) ær ver &c. *mgl.*
Gm. Fe. 18) var — *Ee.* eptir slitum &c. *mgl. Gd, e, p.* 19) varar xru sancte Marie oc tilf. *Gf. Ed, f.*
Ba, b, c, e, f, k, l. hinnar hælgu Mariu. of tilf. *Gm. Eb.* hinnar (hælgu) mörjar Mariu oc tilf. *Ff.* hinna
 hælga Maria of allra guðs hælgrar manna — *tilf. Gg.* 20) oc arnadar orð &c. *mgl. i fl.* 21) raðe — *Bf*
 raðe of tillagu — *Gm, t.* 22) þa — *tilf. Ef.* 23) hana — *tilf. Gt.* 24) bæter — *Fb. Bl.* 25) Saal. *Ga.* þessir þatt
 — *Gb.* hættir — *Gd, i, s;* lutr — *Bf.* þessi hattr — *d. fl.* greinir hon með þessom hætti — *Gm.* 26) þing-
 zara — *de fl.* 27) hozrir — *Gf, Ef.* hozzer — *fl.* 28) oc nendar menn stöðadr — *Gl. Fa.* of nendar me-
 tofsner — *Ed.* oc n. m. &c. *mgl. Ec.* 29) logr. m. tomær — *Gl.* men þeir stöðadr sem i logretto ero næyzdir
 — *Ed.* 30) gr. sett *mgl. Gd, s.* 31) lyft — *Ed.* 32) [*mgl. Fa;* ellers forsakjelligen: [o.
 domonom tilf, [of domum lyft, [of domum tilf. [of domi hlitt — *Gi;* [at domom lyft, [oc domt lyft — *Ef.,*
 [oc domom — *Bk;* [oc domom manna — *Bc;* [oc aat geymt domum — *Gp.* 33) adr — *tilf. Ba, k.* 34) [ua
 halða at . . . tilf. *Bc;* de *fg.* Ord ulæselige. 35) [er grunduollr er — *Bd, e, f.* 36) lufa — *de fl.*
 37) of leiðtogar — *mgl. Gm.* 38) til allra rettynða — *de fl.* — i. a. goðra lufa — *Ge.* i. a. goðra lufa of allra
 logl. rettynða — *Fb. t.* a. rettira mata of rettynða — *Ed.* 39) rettynða — *Fe.* lufa of siðsenda — *Bc.* Fra
 vera lyfsing *mgl. Bf.* 40) konunginn eller konunginum — *fl.* 41) konungslægs — *Ge.* 42) umböðs
 eller uatdy — *de fl.* 43) biftupum — *Eb, d. Bf.* ertibftupi — *Gm, s. Fe.* en hinn — *Fa.* 44) [þæt — *Ge.*
 [ua — *Fe.* 45) hozrir — *Fa.* 46) oðrum — *Fa.* ollum oðrum — *de fl.* 47) at halða of halða lata — *de fl.*
 48) grid — *Fb. Bb.* 49) of þo — *Gm.*

høfamliga¹ eptir atvítum² at reyfa sem at aðru verða þroxadur.³ Næst mannhælgir er reyða tal [med þui zleiru⁴ sem þui horyrir. oc hæz þat med tuenna giptingum. þui at miklu uardar þeim sem til arzanna talla⁵ at þeir se [i heilogum oc logligum⁶ hiunskap getnir. Eptir reyða tal hæz landa brigði. þui at [þann tima⁷ sem madr erzir⁸ notorar iarder þa horyr honum at stoda um sin odol oc annara manna. at hann hallði engara manna odolum⁹ med logum¹⁰ sottom.¹¹ oc tunni sealz sine odol med logum at brigða. Eptir landa brigði er landzleigu boltr þui at þeim horyrir¹² eptir lagum sinar iarder¹³ at byggja sem med logum haza at tomizt. Eptir landzleigu bolt er laupa boltr þui at sua stal eptir lagasotnum¹⁴ lausa aura sortia. sem eptir landa brigði iord¹⁵ oc¹⁶ odol.¹⁷ Eptir laupa bolt er þioza boltr þui at þat horyr engum zirir notorum adrum at tortima¹⁸ sem sa hexir med lagum¹⁹ at tomizt er a. en sa er adruuiff gerir [man laga reyfsing zirir suara.²⁰ Sidarst i botenne eru tonunga rettar botr. at sa tonungr er til er stipadr²¹ eptir at sea lagum²² eptir umdormum sinna þorellra.²³ a²⁴ eigi sidr at hugga²⁵ sina sidsama þegna med [linind oc rettarbotum²⁶ en at tempru ospala med hirting oc logligum reyfsingum.

Erydir²⁷ þær er til haza þallet oc um²⁸ uiga zerdur oc um tuenna giptingar.²⁹ oc um oll onnur laga mal.³⁰ þa stolu³¹ eptir þui vera³² sem þa gengo log i lande er þau mal gerduzt³³ ex eigi hexir adr logligr domr a þallet.³⁴

Bidium ver ndr³⁵ at þer uarfunnit uid off þui sem a storter. þui at meir hexir ualldit ziofshyldi var oc³⁶ [uantunnend³⁷ eða galonfi en uilia lonyfi³⁸ sem ætla ma. þo at ver

¹) høflega — Fa. høfamlægum — Ba. ²) e. atvítum mgl. de fl. ³) sannprovar — Ge. n. Bl. ⁴) [oc þat annat — Ba, k. ⁵) standa — Gd. Eb. Bd, e. ⁶) [i logligum — de fl. [i heilogum — Gf. Ea. Be. ⁷) [þegar. — Ba, k. [huarn tima — Bf. ⁸) zær — Fe. ⁹) Her tilf. under Linien med Indskydelsestegnuma — Ge., over L. m. nyere H. vltan — Ba. ¹⁰) otogum — Eb. Bf. rongum. Bb. ¹¹) sottom — mgl. Bb. at h. halde ei odolum annara manna vltan med laghum — Ef. ¹²) horyr — de fl. ¹³) eignir — Gf. ¹⁴) lagum — Fe. Bb. ¹⁵) iord — de fl. ¹⁶) Her ophörer Lacunen i Gh. ¹⁷) þegna — Gt. ¹⁸) tortima — de fl. ¹⁹) tortima — Bf. mishyrma — Ed. notot zirir þeim — tilf. Bc. ²⁰) retto — Gd. ²¹) [stal lagharæft zirir at suara — Bf. Eptir kaupabott &c. mgl. Gg. ²²) tofenn of stipadr, Gd, p, s. ²³) of allum rettyndum tilf. Bc. ²⁴) e. umdormum &c. mgl. i fl. ²⁵) þa horyr honum — Bc. ²⁶) at alshuga — Gd. ²⁷) [tinting of r. — Ge. litning of r. — Ed. Bc. litind of r. — Gl. litind of r. — Ea. Ba, k, l. ²⁸) lig of r. — Fe. lising of r. — Bf. misfunn of r. — Bb. litnande rettarbotum — Ef. ²⁹) þat uilium uer of (einfantiga — tilf. Gh, n, s. Fe.) at þer uilir um allar erydir — fl. ³⁰) iarda brigði of — tilf. de fl. odals br. of — tilf. nogle, andre landa br. of. ³¹) oc um tu. g. mgl. i fl. ³²) undir huerium lagum (lagum mgl. Gd. s.) a þeir urðu tilf. de fl. ³³) Her beg. en Lacune (udfyldt med aldeles ny Haand) af eet Bl. i Gh., ophörer i Thingfb. Cap. 3. ³⁴) zara — Bc. dormagt — Gh, n, p, s. dormagt of vera. — Ea, c. uera oc ættr þui m genga — Ee. ³⁵) græiddozi — Ed. ³⁶) logligr d. a tomet — fl. logl. domr eða stipan a t., loglig ³⁷) tipan a t., loglig saamall a t., logl. stipan a verit gor, forskjellige. Hernæst indskyder Ee følgende: of æz þui ³⁸) bidium uer of bioðom ndr. herra A. bñscup oc herra þorzinn bñscup oc alla ndr iamsaman. at þer stodet at inuirs ³⁹) þulega. hvar ndr þicir æz vera tafande eða uidr læggiandi. — Det hele Stykke "Erydir þær . . . a þallet" er ⁴⁰) fundyttet som Tillæg ved Enden af Fortalen i Gh. ⁴¹) alla saman — tilf. Bc. ⁴²) ziofshylda (saal. de fl.) ⁴³) uer of — mgl. i fl. ⁴⁴) vantunna, vantunna, vantunnende, vantunnande, vantunnanda, vantunning, vantunnasta, ⁴⁵) vantunnende — forskjellige. ⁴⁶) [vant. en gal. eða uilialonfi — Ge. Bk. [en illuili eða v. l. Fa.

heyrðim minna [i uæð¹ sett oc off tóte þetta eyme² sialdnar en off tæfr.³ zinzt oc notot nýtsamlægt i.⁴ þóttum þat aller Jhesu Christo. huerð nazn se blæzat⁵ vttan enda. Amen.

I. Þingjaraboltr.⁶

- j. Hinn zyrsti capitulus bolar þessarar er Gula þings bol heitir greinir huerfu marga bolka hon heyr i ser oc sua skipan þeirra með ymisum heitum.
- ij. Nær þing skal vera oc sua nær neyna skal menn til logþingis. (1.)
- iiij. Huerfu marga menn neyna skal or zylfi huerio til logþingis oc om tillogu vñri. (2.)
- iiij. At logmadr skal lata uebond gera oc om drýdiar burð til logþingis. (3.)
- v. Eptir gognum oc uitnum skal huert mal dōma. (4.)
- vj. Aller menn stolu i gridum fara til logþingis oc sua fra. (5.)
- vij. Ez annar huar zyr þa lut sinn þa er þeir tōma heim af logþingi. (6.)
- viiij. Om slyssu manna þing. (7.)
- ix. Um dōma þa er settir ero om uiga zerbir⁷ oc þeirra tūenna legorb er menn eiga uigh om. (8.)
- x. Um laga steynor. (9.)
- xi. Nær til logmanz skal steyna. (10.)
- xij. Ez manni verðr steynt til logmanz. (11.)
- xiiij. Ez madr zær eigi retthendi sin i bygdum heima. (12.)

Her heyr þingjara bolk Gula þings manna.⁸

- I i. Fridr of blæzsan⁹ vards herra Jhesu Christi. arnadar ord uarar zru sancte Marie oc hins hælga Olafs konungs oc alra heilagra manna veri¹⁰ með off allum Gula þings monnum¹¹ nu oc iaznan. En vrr stolum logþingi uart eiga a. gij. manadom huerium Botolfs meffo æptan¹² [i Gulvry a þingstað¹³ rettōm. þar stolu aller zinnæzt naudsýnia¹⁴ laust þeir sem til þings¹⁵ eru neyndir. En lendrmadr¹⁶ eða

Jvfr. Cap. 1. 2. G. 3. F. I. 1, 4. Hk. 1, 2. Sv. 2. Jb. I. 1.

¹⁾ [uid — Gm. ²⁾ mal — fl. ³⁾ Istf. "þo at ver heyrðim &c. har Fa: þo at off tōte þat sialdnar eða ver heyrðim minna við sett en nu hozum ver. ⁴⁾ bōtēne — tilf. Ea. ⁵⁾ se tōfat of blæzat — Gn. a of a — tilf. Bc. ihu xpo of hans blæzade nazne — Eb. ⁶⁾ Dette er den stadige Sideoverskrift gjennem hele denne Bolk i Ga. ⁷⁾ zergir — Ga ved en Skrivfeil. ⁸⁾ Overskrifter, forskjelligt aflattede, i de övr.; Gulaþing nævnes i Gb, c, d, h, m, n, p, t; frostoping i Fa, c, e; Eidsvæping i Eb; Borgarþing i Bb, l; logþingi, logþing eller þing i Gf, i, z. Fb. Ea, c, e, f. Ba, d, e, h. Lacumen i Fc ophører her i Overskriften. ⁹⁾ zagnadar. — Fe. ¹⁰⁾ se — de fl. ¹¹⁾ frostopings monnum — Fb, c, e, f. Udraderet i Fa: synes dog at have været frostopings. — Eidsvæpings m. Ea, c, d, e. Borgarþings m. — Ba, b, f, l. Borgarþings m. opr. men med en langt yngre H. rettet til Stjædu þings m. — Bk. N.tings m. — Gs. alþingis m. — Gi. logþingis m. — Bc, e. Noregs monnum Ef. D. Udelades — Eb, c. ¹²⁾ Botolfs uoto æptan — de fleste. hælsum manade zrir Jonsuoto — Fb, c, e. a þelars uatu æptan Ba, f.; disse Ord ere dog i Ba senere overstregede, og i Margen er der med en langt nyere Haand tilskrevet forat indskydes i Stedet: "søndagen næst eptir gij. dage jol. I Bk har en nyere Haand forandret det Opr. til Botuufs v. æptan. Udelades i Bb, l. ¹³⁾ [a (i) Gula þingstað — Gd, e, m. [a frosto a þingstað — Fa, c, e. [a frosto þingstað — Fb, f. [a Eidsvæ þingstað — Eb, d, e, D. [a Borgar þingstað Ba, b, l; dog er det i Bl senere rettet til Stjædunnu þ. fl. [i N: a tingsstað — Gs. [a þingstað Ea, c, f. Bc, d, e, f. ¹⁴⁾ zorzalla — fl. ¹⁵⁾ Gulaþings — Gm. Borgarþings — Bb. logþingis — Ee. Bc, e, f, l. ¹⁶⁾ barun — Ge, h, i, g, s, t, Fa. barruna — Gm. lendir menn, saavelsom nedenfor slyssumenn — armenn —

yflu madr eða armadr skal¹ neynt hafa a midraustu þingi sua marga menn or þylki
jueriu sem [her uattar i nestu lapitulo eptir² eða þeirra logligr umboðs madr.³ oc
ieyna þa menn [sem þoruert⁴ menn hafa⁵ oc þeim [synast uenastir til stila⁶ oc þeir
negi þat med eidi sinum sanna. En þann eid stolu þeir sueria þann þyrstan sora
lag er þeir toma til Gula þings⁷ med þessom eidstax. At þess leggr hann⁸ hond a⁹
iok oc þui stytr hann til guds. at þa menn hezir hann¹⁰ neynda at þui sinni¹¹ til
Gula þings¹² er honum synduzt¹³ uenastir til stila¹⁴ eptir sinni samuizstu oc eigi
ot hann þar adra muni til.¹⁵ oc sua skal hann iaznan nemyna¹⁶ medan hann hezir
etta starx. En þenna eid skal¹⁷ engi optar sueria en um sinn.

Guersu marga menn neyna skal or þylki hueriu.¹⁸

ij. Nu er sua mælt at [nemyna skal¹⁹ or Egða þylki .xij. menn. oc skal huer 2
ieyndar madr þedan tala i þarar onri sinn .x. aura silxrs.²⁰ En or Angia þylki skal
ieyna .xxx. manna. oc skal huer neyndar²¹ madr þedan tala morf silxrs sunnan
ziardar²² en .vij.²³ aura nordan ziardar.²⁴ Or Þorða þylki skal neyna .xl.²⁵ manna.
oc skal huer [hafa æz Sunnhordum²⁶ .v.²⁷ aura silxrs. en æz Nordhordulande .iij.
aura huer neyndar madr. Or [Synna þylki²⁸ skal neyna .xx.²⁹ menn. oc skal huer

Jvfr. Cap. 2. Jb. I. 2.

alt i Fleertal — *fl.* — Enkelte have og som Forbindelsesord ot istf. eða. ¹⁾ stolu — *de fl.* ²⁾ [þorn
þuonia er tilf. — *Bb.* [þorn þðu. hezir a verit — *D.* ³⁾ logligr umboðsmenn *fl.* eða þ. umb. madr mgl.
Ge. ⁴⁾ þoruertis *Fl.* ⁵⁾ [er — tilf. *fl.* [sem uel tunnande ero — *Eb.* [er þoruertis men hafa þirir
[er oc stilitrafter ero — *Bb.* ⁶⁾ [þyftir bæst til vera þallnir — *Bb.* stila — mgl. *Ed.* ⁷⁾ tit frosto þings
(a fr. þing) *Fa, b, c, e, f.* tit Eidsþuapings *Ea, c, d, e.* tit Borgapings — *Ba, k.* tit logþingis — *Ef. Bb,*
c, d, e, f, l. tit þings (a þing) — *Gf, i, s.* ⁸⁾ et — *Gm, q.* *Ef,* hvor den hele Edsformular staaer i iste
Person. ⁹⁾ heiga — tilf. *fl.* ¹⁰⁾ *Her begynder en Lacme* i *Fb.*, ophører i denne Bolks Cap. 10.
¹¹⁾ at þui sinni, mgl. *de fl.* ¹²⁾ frostoþings — *Fa, c, e.* Eidsþuapings — *Ea, c, d, e, f.* Borgapings —
Ba, b, k, l. K.þings — *Ga.* logþingis — *Gf, Ff. Bc, d, e, f.* þings — *Gi. Eb. D.* ¹³⁾ bæst til þorrer ot —
tilf. *Gp.* ¹⁴⁾ taga ot stila — *Ff.* allgt stilitis — *Bb.* ¹⁵⁾ ot e. t. h. þ. a. tuti til — *Fe.* ot &c. . . . mutu
til — *Eb.* oc engu mutu tol þan þar til — *Bb.* ot &c. mgl. *Ge, t. Fa.* ¹⁶⁾ getu — *de fl.* ¹⁷⁾ þarx — *Bc.*
¹⁸⁾ Den Deel af dette Cap., der indeholder Bestemmelserne for Gulathinget, findes naturligviis ikke i nogen af
de Codices, der indeholde Frostathings, Eidsivathings, eller Borgarthings-Lov : i *Fa, c, e, f; Ea, b, c, d, f;*
Ba, b, c, d, e, f, k, l. medens dog Bestemmelserne for Frostathinget ere optagne i *Ga, b, c*, umiddelbart efter
Bestemmelserne for Gulathinget. Det hele Stykke mangler i *D*; hele Capitlet i *Ee. Bk.* — I nærværende Udgave ere
Bestemmelserne for Eidsiva- og Borgarthing optagne efter *Ea* og *Ba m. fl.* i Texten næst efter Frostathing, see ne-
denfor S. 12 Note (34) S. 13 Note (12). Allersidst, S. 13 Note (14), mellem [] og m. mindre Tryk, har man optaget
de tilsvarende Bestemmelser for Færøerne, der med en god og gammel Haand findes tilskrevne paa en forresten
ubekreven Side ved Christendomsbolkens Ende i *Gg.* ¹⁹⁾ [þara stolu — *Gh, s.* Fra "stai" indtil "nu æz iendr
madr" er der i *Gf* et aabent Rum, hvori en H. fra Midten af 16de Aarh. har skrevet et Stykke om Formularen
til Gridsetning paa Thinget, med Overskr. "Um grid." Istedetfor det hele Stykke om Nævningsmændene fra
"stai" indtil "Nu æz i. m." har *Gs* et Par Linier, der stemme overeens med Borgarthingsloven, see nedenfor S. 13
Note (12). ²⁰⁾ silxrs mgl. i *fl.* oftere. æz þonda þe æz laugmanns þeim er uarðueilir þonda þe — tilf. *Gm.* æz
þonda þe ot tala æz logm. þ. e. varðu. b. þ. — tilf. *Gp.* ²¹⁾ logþings — *Gm.* ²²⁾ austan ziardar — *Gp.* þirir
þanna þiord — *Ge, h, i, m, t.* ²³⁾ .vij. — *Gm, n.* ²⁴⁾ þirir nordan þiord — *Ge, i, t. þ.* nordan — *Gh, m, q.*
²⁵⁾ .xl. — *Gm, t.* ²⁶⁾ [þedan tala æz syðra lutanum — *Gd, q.* ²⁷⁾ .vij. — *Gm.* ²⁸⁾ [Synne — *Gm.* ²⁹⁾ .xij. — *Gn.*

neyndar mádr tafa .v.¹ aura sílþrs. Or fyrða þylli skal neyna .xx.² menn. oc skal huer neyndar mádr tafa .vj.³ aura sílþrs⁴ [or Sunnþiordum⁵ en .vij.⁶ aura [or Nordþiordum.⁷ Or Sunnmora⁸ þylli skal neyna .xij. men. oc skal huer neyndar mádr tafa [.x. aura sílþrs. en mort or norðra lufa.⁹ Áx Ualdrese skal neyna .iiij. menn oc áx hæddinga dale .ij.¹⁰ menn.¹¹ áx Sættre .iiij.¹² menn. or Ofrodale .iiij. menn.¹³ hæze huer neyndar mádr [.v. manada mate smors.¹⁴ [þat stolu bonðr gera at þear magne.¹⁵ [oc skal huer neyndar mádr tafa mort sílþrs i þarar ögri sinn.¹⁶ [skal þetta þe vþpluðagt¹⁷ i Þiorguin áx logmanni¹⁸ oc¹⁹ þeim sem boarmanna²⁰ þe uarðueita.

²¹ Nu er sua mællt at nemþna skal til frosto þings²² .ix.²³ bonda vttan or Þrondeimi or hueriu þylli. en .xl. innan or Þrondeimi or hueriu þylli.²⁴ En .ij. menn skal nemþna or huerri stípreidu or Naumudale oc or Naumdale til frosto þings. þeir stolu hæza i þingþarar þe .vj.²⁵ aura uegna²⁶ huer þeirra er til þings er neyndr. En áx Nordmore skal nemþna .iiij.²⁷ menn or huerri stípreidu oc sua or Vppdale til frosto þings. oc hæze huer þeirra i þarar ögri sinn [halþa mort sílþrs.²⁸ En [.ij. aura sílþrs²⁹ huerium³⁰ neyndar manni allt innan þiardar³¹ til frosto þings þarar.³² Stolu þeir þetta þe tafa i Nid- arofe áx bonda þe. áx logmanni oc þeim sem bonda þeno uarðueita.³³

³⁴ Nu stulu lendir menn of þyslu menn neyna a midþrofu þingi menn til Eidsþsua

¹⁾ .vj. — *Ge, h, m, q.* ²⁾ .xij. — *Gn.* ³⁾ .v. — *Ge, h, i, m, n, p, q, t.* ⁴⁾ Fra "Or fyrða þylli" — mgl. *Gd.* ⁵⁾ [áx (or) þýdra lufanum — *ß.* [þirir sunnan — *Gq.* [mgl. — *Gi.* ⁶⁾ .vj. — *Gd, e, h, i, m, n, p, q, t.* ⁷⁾ [áx norðra lufanum — *Gd.* [áx neyðra hlufa — *Gi.* [áx (or) hinum norðra — *Gn, t.* [þirir norðan — *Gq.* ⁸⁾ Mæra — *Gi.* ⁹⁾ [mort s. n. x. aura áx hinum norðra — *Ge.* [m. s. en áx h. þýdra lufanom .x. a. s. — *Gh.* [m. s. áx norðrhlufa .x. aura — *Gi.* [m. s. áx þýdra lufanom. en .x. aura áx n. lufanom. — *Gq.* [m. s. áx hinum þýdra hlufanum. en .x. aura áx hinum norðra. — *Gi.* "en mort or n. lufa" — mgl. *Gd, n, p,* samt i *Gb,* hvor det dog med samt cursiv *H.* er tilf. i *Marg.* ¹⁰⁾ .iiij. — de Övriga, undt. *Gb,* i hvilken der dog opr. har staaet .iiij., som ved Radering er forandret til .ij. ¹¹⁾ oc áx hædd. d. — mgl. *Gp.* ¹²⁾ .ij. — d. Övriga, undt. *Gb.* ¹³⁾ or Ofro d. — mgl. *Gd, e, h, i, q, t.* ¹⁴⁾ [mort s. — *Gd, e, h, i, q, t.* i þarar ögri sinn — tilf. de Övr. undt. *Gm,* der mgl. Alt lige fra or Sunnmora þylli, og *Gn,* der mgl. Alt fra "Áx Ualdrese," samt *Gb, c, q.* ¹⁵⁾ [þat st. bonðr lufa at iannade — *Gp,* hvor hele Stykket fra "áx Ualdrese" staaer foran "or Sunnmoraþylli." [mgl. — *Gd, e, h, i, m, n, q, t.* Stykket fra "or Ofrodale" — mgl. *Gb,* men er tilf. i *Marg.* m. smt. crs. *H.,* med Tillæg af "En" i Begyndelsen. ¹⁶⁾ [mgl. i de Övr. undt. *Gb.* ¹⁷⁾ [stolu neyndaþ menn þetta tafa áx bonda þe — *Gd, Gn, Gp.* [ot skal þetta þe tafagt áx bonda þe — *Ge, h, i, m, q, t.* ¹⁸⁾ eða áx þyslumanne — tilf. *Gd.* Her begynder en *Lacuna* af eet Bl. i *Gt;* ophörer i *Thgsb. Cap. 4* ¹⁹⁾ eða — *Gd, n, i, p.* ²⁰⁾ bonda — de fleste, rigtigere. ²¹⁾ Efterfølgende Bestemmelser for Frostathing findes kun i *Ga, b, c; Fa, c, e, f.* ²²⁾ Ordene "til frostoþings" der oftere forekomme i dette Stykke udelades oftest i *Fa, c, e, f.* ²³⁾ .xl. — *Fa.* ²⁴⁾ En .xl. — o. s. v. mgl. her, men indskydes nedenfor i *Fa,* see Note (32). ²⁵⁾ þria — *Fa, c.* ²⁶⁾ sílþrs — *Ff.* ²⁷⁾ .ij. — *Fa.* ²⁸⁾ [sua aura — *Fa.* [sua aura uegna — *Fc.* sua aura sílþrs — *Ff.* ²⁹⁾ [ögri uegnan — *Fc.* [.ij. aura stulu þagt — *Fe.* [ögri sílþrs — *Ff.* ³⁰⁾ .ij. — tilf. *Ff.* ³¹⁾ þiardar — mgl. *Ff.* ³²⁾ [innan þiardar allt ögri. En innan or Þrondeimi .xl. bonda or hueriu þylli skal þara. — *Fa.* ³³⁾ stolu þeir o. s. v. — mgl. *Fa, c, f.* ³⁴⁾ Efterfølgende Bestemmelser for Eidsivathing ere aftrykte efter *Ea* og findes forresten kun i *Eb, c, d, f.*

þings þá marga sem her vattar. Á¹ Guðbranzdolum .iiij. menn þyrir nordan Rost.² of skulu börndr leggja til með hverium neyzndar manne .vi. aura. En þyrir sunnan Rost of³ til⁴ humlu⁵ .viij. menn. of skulu börndr leggja til með hverium neyzndar manne [halza mort.⁶ [Áz hæina þyllt⁷ .ij. tlyxtir. of skulu börndr leggja til .iiij.⁸ aura. Áz hada þylli. ij. tlyxtir. of skulu börndr leggja til með hverium neyzndar manne .iiij.⁹ aura.¹⁰ Áz Kauma þylli skal neyzna .ij. tlyxtir manna. of skulu börndr leggja til með hverium neyzndar manne .ij. aura. Áz Ænstru dolum skal neyzna .ij. menn [þyrir nordan Ámot.¹¹ of skulu börndr leggja til með hverium neyzndar manne .vi. aura. En þyrir sunnan Ámot .iiij. menn. of skulu börndr leggja til með hverium neyzndar manne halza mort.

¹² Nu er sua mellt at neyzna skal til logþingis sua sem uant er oc hæze huar þarar þee sit extir þornom vana or huariu þylli eða bygðalagi.¹³

¹⁴ [Sua var skipat a logþingi at huer neyzndar maðr i Sudræy skal tafa i þingzara toll .xx. alnir þirir sunnan Manna flæð. en þirir nordan .xv. alnir. Ítem or Skuzey skal tafa .xij. alnir. Ítem i Sandey skal tafa neyzndar mennu .x. alnir huer. Ítem i Mykineffi skal tafa huer neyzndar maðr .xv. alnir. Ítem i Vagum skal huer neyzndar maðr tafa þirir utan vatn .xij. alnir. en i Austrvaghum .x. alnir. i Stolttri .viij. alnir. i Hinguvil of Vesmana högn huer neyzndar maðr .viij. alnir. of .viij. or Sagehögn. neyzndar maðr. Ítem (or) Kolla þirbi oc Ragtanga oc Norsey skal huer neyzndar maðr tafa .v. alnir. Ítem i Sunngi skal neyzndar maðr tafa .xij. alnir. Ítem (or) Ögnðar þirbi oc Öttunum badum skal huer neyzndar maðr tafa .x. alnir. Ítem i Nordængium þirir nordan þiall. skal huer neyzndar maðr tafa .xv. alnir. en þirir sunnan þiall .xij. alnir].

Nu ex lendr maðr¹⁵ eða þyllumaðr eða armaðr¹⁶ neyzna eigi¹⁷ menn til þings sem nu er mellt þá eru þeir sedir mort silzrs þirir huern er¹⁸ vneyndr er.¹⁹ Engan skal til lausnar neyzna oc þui at eins vmstipti a gera at þeim gange logleg²⁰ þorþoll²¹ þirir er þyr uar neyzndr. En huer neyzndar maðr sem þidar læmr til þings²² en þore eru þlutt nauðsynia laust er sedr [mort silzrs.²³ En logmaðr oc logretto

¹⁾ Nu er sua mellt at þara skolu az — Eb. Sua er mellt at neyzna skal or þylli hueri(u) .xij. men or — Ef.
²⁾ Rost — Eb. her og nedenfor. ³⁾ of — mgl. Ec, f. ⁴⁾ til — mgl. Ed. ⁵⁾ humlu — Eb, d, f.
⁶⁾ [iiij. aura (hlyra. — Eb. ⁷⁾ [Áz hæimort skal neyzna — Eb. ⁸⁾ .ij. — Eb, d. ⁹⁾ .ij. — Eb, d.
¹⁰⁾ Fra "Áz hada x. — mgl. Ef. ¹¹⁾ [mgl. — Ed. ¹²⁾ Efterfølgende Bestemmelser for Borgarthing
ere aftrykte efter Bæ og findes forresten kun i Bc, d, e, k, samt omtrent ligelydende i Gæ. ¹³⁾ Her hen-
vies i Bæ til følgende Tillæg i den nedre Marg. fra Midten af det 16de Aarh.: Aff Høffuinde . . . ij. mendt
Aff Örenlandt iiij. mendt Aff Þambium ij. mendt Aff huer prestegjeldz j þatlandt ij. mendt huer þall hæffua j þingfare
þre vj aura Aff Nummedall ij. mendt. ¹⁴⁾ Dette mellem [] indsluttede Stykke findes, som ovenbe-
mærket, kun i Gg, tilføjet med en noget senere, dog god Haand ved Slutningen af Christendomsbolken.

¹⁵⁾ þarunn — Gh, i, q, Fa. þarunar — Ge, m. þendirmen — Ef; Fortsættelsen ligeledes i Fleertal — f.
¹⁶⁾ vmbodemaðr, vmbodemenn, fa. vmbodemaðr, þeira vmbodemaðr — forskjelligte. ¹⁷⁾ sua — tilf. de f.
¹⁸⁾ missir of — tilf. Gd. ¹⁹⁾ oc sua ex þleiri ero nemyndir — tilf. Ge. ²⁰⁾ sonðn — Gm. þull — f.
²¹⁾ nauðsyn — Bf. ²²⁾ Öulapingo — Gi, m, q. logþingis — de f. ²³⁾ [xij. aurum — Fc. uib þonong
— tilf. Bæ, k. halzt uib þonongen en halzt laugrettumennum — tilf. Gm, p. halzt t. en h. logmonnum — tilf. Fc.

menn meti naufsyniar. Huer oc sem eigi greiðir¹ neyðdar monnum tillogu² ze sua sem stílt er. þa er sedr [mort silzr.³ Nu eru lændir menn⁴ oc hyslu menn oc armenn⁵ bæde tonungs oc biskups aller skyldir at loma⁶ til logþingis.⁷ en þeir sem eigi loma þorzalla laust. þa er huer þeirra sedr .iij. mortum silzr oc þat þramar sem tonunge uirðazt safer þeirra til.⁸

Logmaðr skal lata uebond gera.⁹

- 3 .iij.¹⁰ þing skal standa¹¹ sua lengi sem logmaðr uil oc honum þiðir þallet uera þirir mala manna¹² safir¹³ oc logretto menn samdyðia.¹⁴ Þat er þui næst at logmaðr skal lata uebon(d) gera i¹⁵ [Guloy a þingstað¹⁶ rettum sua¹⁷ uid at þeir haxe rum þirir innan¹⁸ er i logrettu [stolu vera.¹⁹ En þat stolu vera .iij.²⁰ tlyxtir manna oc stipta þo sua til at or [hueriu þylti²¹ se notorir neyðdir þeir sem [ual þiðia²² til þalner. En þeir sem logrettu menn eru neyðdir stolu eið sueria með þeima eiðstað adr hann²³ gange i logrettu. At hann stytr þui til guðs. at hann skal²⁴ sua²⁵ til allra mala manna leggja sem hann ser²⁶ sannazt²⁷ þirir guði eptir [lagum oc²⁸ sinni samuizstu. sua með saladum sem með slyuiadum²⁹ oc sua skal hann iaxnan gera þegar hann er i logretto neyðdr. [syrsta sinni³⁰ skal maðr þenna eið sueria er hann gengr i logrettu en eigi optar³¹ þo at hann se i neyðdr.³² Sua er oc mælt at engi maðr þeirra er eigi er neyðdr skal þirir innan uebond setiazt³³ [ottan orlofs.³⁴ En ex hann³⁵ sæzt oc gengr eigi ott þa er uid hann er mælt [þa sedizt hann hælze mort silzr.³⁶ Menn stolu þastande til þings ganga oc soðia³⁷

Jvfr. Cap. 3. F. I. 2, 3. Hk. 3. Jb. I. 3.

h. t. en h. laghunaufum — tilf. Gd. Ef. ¹⁾ ger — Gn. Inlar — Ba, e, k, D. ²⁾ tol sin — Ef.
³⁾ [gij. aurum — Fe. tonungi — tilf. fl. En logmaðr &c. — mgl. Fe. huer oc &c. — mgl. Gd. ⁴⁾ [barunar — Ge, h, i, m, q. ⁵⁾ umbodsmenn — de fl. ⁶⁾ þorzallalaust — tilf. Ea, c. ⁷⁾ Gulapings — Gh, i. frostopings — Fe. Eibysuapings — Ea, c. ⁸⁾ Her ophörer Lacunen i Bh, der som Slutning af Capitlet har disse Ord: — — — neyðdr manna .vi. aua. En huer sem þesse gærd þallir setter mort f. vid tonong. Hele Capitlets Slutning, fra "Nu ex lendr maðr — mgl. Eb. ⁹⁾ I Ge staar dette og næstfølgende Cap. i omvendt Orden. ¹⁰⁾ .iij. — Gb. rigtigere. ¹¹⁾ stemna — Fe. ¹²⁾ uagfar — Ed. ¹³⁾ of honum &c. — mgl. Bd, e, D. ¹⁴⁾ með honum — tilf. Gm. Stykket fra Cap.s Begyndelse staar som Slatn. af forrige Capitel i Ef.; mgl. i Gd, n, Fe. Ee. ¹⁵⁾ a — de fl. ¹⁶⁾ [Gulapingi a þingstað — Gn, p. [Gula þinghstað — Ge, h, i, q. [frosto a þingstað — Fa, c, e. [Eibysa þings stað — Ee, f. [Þorgar þingi — Bb. [logþingi a þingstað — Bc. [þingstað — fl. [N: tingstað — Gz. ¹⁷⁾ of sea — Gi. ¹⁸⁾ at stia — tilf. Bc. ¹⁹⁾ [eru neyðdir — fl. ²⁰⁾ .ij. — Bh. Opr. .ij. men ved Radering forandret til .ij. — Bk. ²¹⁾ [huerri stipteðu — Bh. ²²⁾ [þæzt þiðia — Ff. [þæzt ero — Bb, k. [þeim þiðia þæzt — Bc. ²³⁾ þeir — fl. ²⁴⁾ Her ophörer Lacunen i Gl. ²⁵⁾ þat — de fl. ²⁶⁾ uit — de fl. ²⁷⁾ nanazt — Gp. ²⁸⁾ [mgl. — fl. ²⁹⁾ sua með styldum sem með ofstyldum — tilf. Gm. sua með þatortum f. ritum, sua m. styldum f. ofstyldum — tilf. Bb. ³⁰⁾ [syrstunni — fl. ³¹⁾ eptare — Ee. ³²⁾ [Eigi skal h. optarr sueria þo at h. se neyðdr nema þyrsta sinni — Gi. Herefter begynder Ef et nyt Capitel. ³³⁾ stia — Ef, Bh. ganga eða setiazt — Ea. ³⁴⁾ [orlofsloft — Ba, k. [ottan orl. lofhrettomanna — Bf. [orlofsloft ottan lofhretto men — Bh. [mgl. — fl. ³⁵⁾ maðr — Bf. ³⁶⁾ vid tonong — tilf. Bh. [mgl. — fl. ³⁷⁾ uera fœmner a — Gp. stia — Gq. Fa, Ba. setia — Gl, m, Bk. Ogaa anført som Variant med Marg. H. i Ea.

þing þá er sol er i austri oc [vera a þingi¹ til nona. En logmaðr skal lata ringia [hinni meflo² kloðu þá er hann uil með bot³ til þings svtia.⁴ En þeirri kloðu skal eigi [til annars⁵ ringia meðan⁶ þingit stendr.⁷ En ex notor slæzt i mat eða mun- gat⁸ oc rofr [þat meir en⁹ þingit. hann skal enstis síns mals uppreift¹⁰ eiga a [þeim degi.¹¹ huar¹² male sem hann a at drixa¹³ a Gulapingi.¹⁴ Dryt skal engi til þings bera huarfe til solu ne [annan uegh.¹⁵ En ex boren uerðr þá er upptotr¹⁶ dryðr oc eigu þingmenn¹⁷ hann.¹⁸ Allir menn skolu i logretto sítia. þeir sem i eru neyndir sua lenge sem nu er mælt. nema [hann gange at naudþynia orendum.¹⁹ En ex hann gengr or logretto [xirir ottan uebond²⁰ [naudþynialauf.²¹ þá er hann seðr .ij. aurum silzrs. Þeir menn sem eru ottan²² uebanda oc gera þar hart²³ oc haroyfti sua at logrettu menn²⁴ megu [eigi nadoliga²⁵ goryma²⁶ doma sinna. eða þeir læra mal sin sem logmanz oc logrettu manna loz haza til. er seðr oyri silzrs²⁷ huer er at þui verðr kunnr oc sannr ex honum er aðr til sagt.

Eptir gognum oc vitnum skal huert mal dōma.²⁸

v. Eptir gognum²⁹ oc vitnum skal huert mal dōma. sua er ex ein ber vitni⁴ með manni sem engi bere. en .ij. sem .x. ex maðr uenezt³⁰ eigi³¹ anduitni i mote. Nu eru þau vitni er eigi skolu anduitni mote toma. þat er heimstexno vitni oc þing- stexno vitni. kuodu³² uitni³³ oc naudþyniar uitni.³⁴ þorsagnar vitni oc þau vitni er menn bera om deiltð manna [at samfundum³⁵ [eða lirtium.³⁶ Þeir menn sem i logrettu eru neyndir skolu dōma [log om³⁷ þau mal oll er þingat eru skotin [at

Jvfr. Cap. 4. G. 59. F. I. 2. Hk. 3. Jb. I. 4.

¹⁾ [sitia þing — Gp. [sitia þar — Bc. ²⁾ [mgtilli — Gs. [mgttu — Gh. Fc, e. [þeirri stōrsto — Bb. [þeirri meflo — Bl. ³⁾ bot — Ed. ⁴⁾ ganga — fl. ⁵⁾ [optare — Bh. ⁶⁾ en logmaðr uil logbot tēfa meðan — Ef. ⁷⁾ Istf. "En logmaðr" &c. har Bc: En [a en eigi tōmr til logretto [sem mælt er seðr halzre mōt silzrs. ⁸⁾ drytt — Gd. Ff. Bb, h. morgendrydiu — Bf. ⁹⁾ [eigi — Gl. ¹⁰⁾ uppreift, uppreino, uppreiftu, uppreinftu — forskjellige. ¹¹⁾ [þui are — Fe. ¹²⁾ hueriu — Ff. ¹³⁾ tēra — fl. ¹⁴⁾ a srofto: þingi — Fa, c, e. a Eibzjapingi — Ee, f. a Þorgarþingi — Ba, h, l. a togþingi — Gf, l. Bb, c, d, e. D. a l. þingi — Gs. a . . . þingi — mgl. fl. ¹⁵⁾ [aðru vis — Bf. [til annars — fl. ¹⁶⁾ uppnemr — fl. ¹⁷⁾ tonongemenn — Fe. ¹⁸⁾ þat — de fl. ¹⁹⁾ [honom bere til nau(b)gnar ærende — Gm. [han g. naudþynia sinna — fl. [þeir g. at naudþynium — Fa. ²⁰⁾ [uttan ortōz of ut um uebond — Bc. [uttan ærende — Ed. ²¹⁾ [i annan stōb — Fe. ²²⁾ innan — Bh. ²³⁾ brat — Fe. ²⁴⁾ logmaðr eða logr. menn — Gp. ²⁵⁾ [eigi eða naudulegha — Gh. [naudtigha — Gp. Ed. Bl. [eigi — fl. [varla — Bc. [i vanlega — Ff. ²⁶⁾ dōma of goryma — Fe. ²⁷⁾ uib tonong — tilf. Ee. ²⁸⁾ Ingen Overakr. eller Capitelsafdeling i Gb, n, p. Fc, e. Ee, f. Bb, l. ²⁹⁾ lagum — Ed. Bf. ³⁰⁾ vggir — de fl. nggir — Ff. hggir — Gg. hggir — Fa. Ed. Bf. ber — Ge, h, s. hgyuir — Gm. lōtr — Eb. ³¹⁾ eigi — mgl. fl. Bb. ³²⁾ Her ophōrer Lacumen i Gl. ³³⁾ t. vitni — mgl. Bf. ³⁴⁾ ex vitnat verðr (er) undir mann, at — tilf. fl. ³⁵⁾ [oc samfundir — Eb. D. ³⁶⁾ [mgl. i de Övr. undt. Gb. Hele Stykket fra Capitlets Begynd. mgl. Gm, p. Fc, e. Ee, f. Bb, l, ogsaa i Gb, men er her m. smt. cura. H. tilf. i Marg., tilligemed Overakr. "þiorða capit." ellers er i Texten selv ingen opr. Afdeling. I Fe tilf. Stykket ved Capitlets Ende ³⁷⁾ [at lagum — Gm. [eptir lagum — Ed.

þingsfötum rettum¹ oc þar eru rettliga² fram boren.³ þau mal skal þyrft dorna er til logðingis⁴ eru logð [eptir þui sem⁵ bof uattar⁶ at⁷ störfst eru. Eptir þat þau er þangat eru steynd.⁸ oc um oll þau mal er menn leggja hendr sínar saman xirir uattum .ij. ex [þat uitni læmr⁹ fram a þingi. En allt þat sem logbof skilr¹⁰ eigi¹¹ or.¹² þa skal þat haza or hueriu male sem¹³ [logmadr oc¹⁴ logrettu menn¹⁵ verða aller a eitt satter. En ex þa skil a.¹⁶ þa rade logmadr oc þeir sem með honum samþydia. nema tonunge [með hinna stynsamaztu¹⁷ manna rade¹⁸ litigt annat logligra.¹⁹

Allir menn skolu i gridum fara til Gula þings.

- 5 vj. Allir menn þeir sem i Gula þings²⁰ for²¹ eru neyndir skolu i gridum vera huer²² uidr annan þar til er þeir loma aptr²³ til heimilis síns. En ex einn huer gengr a þessi grid sua at hann uegr mann eða sérer lemstrar farom þa heyr þa xirirgort þe oc xridi²⁴ lande oc lausum oyri oc lome alldri i land aptr.²⁵ En ex menn verða sárðir [a logðingi²⁶ eða þa einnhuern annan olut ex manna uoldum [oc uilia.²⁷ þa uegs²⁸ rettr þeirra at hælmingi²⁹ en tonungi .viij. ertogar oc .xiiij. mertr.³⁰ Sua oc ex menn bera uapn a logðing³¹ eða i laupange³² þa gjaalde [halza mort.³³ oc late³⁴ uapn sinn nema hann þare til þoar eða þra eða eigi þar uand: ræde at hann þurzi at bera.³⁵ þa bere hann með lönxi tonungs umboðs manz.³⁶ eigi tonungr [holz uapn oc halza sekkna.³⁷ en þing menn halzt. þui at i allum stodum hoxer monnum at gæta spektar oc síðsemdar. en þo einfanliga [i þessom stodum mest sem til spektar oc síðsemdar³⁸ eru stipaðir³⁹ ex anduerðu oc xlestum uerdr

Jvfr. Cap. 5. F. I. 5. V. 46. Hk. 4, 5. Jb. I. 5.

¹) [mgl. — de fl. ²) loglega — de fl. ³) eptir þui [f. bot metir — tilf. Gm. e. þ. [f. b. segir — tilf. Gp. ⁴) log: manz er stoten of tit logþingis — Gp. ⁵) [of — fl. ⁶) segir — de fl. ⁷) of — fl. ⁸) stoten eða steynd — Gp. [þan þau [þar verða upp boren oc [maft ero — tilf. Gk. at störfst &c. — mgl. fl. ⁹) [þeir loma — Bb. ¹⁰) skilr — fl. ¹¹) skilvotegha — tilf. Ea, e. skilvotegha — Bd, e. ¹²) or — mgl. de fl. ¹³) litigt þyðir ex — tilf. Ge. ¹⁴) [mgl. — fl. ¹⁵) [þeir — fl. ¹⁶) um eithvert mat — tilf. Ge. ¹⁷) bæftu — Gm. bæfta — Bf. vitrayto — Fa. bostu — Gp. Her ophörer Lacumen i Gk. ¹⁸) [oc hinum stynf. monnum með honum — Bb. ¹⁹) sannare (sannara) fl. sannare of (eða) logteghra — fl. ²⁰) frostþings — Fa, c, e. Æidizapings — Ea, f. Borgapings — Ba, b, h, k, l. N:tings — Gs. logþingis — fl. ²¹) logum of for — Fa. Gp. ²²) Her begynder Ge, men förste Side er næsten ulæselig. ²³) heim eller heim aptr — de fl. ²⁴) i — tilf. fl. ²⁵) nema hann bere herfaghu þa sem man vili eighi adr — tilf. Ef. ²⁶) [a Gulaþingi — Gb, c, d, e, h, i, l, m, n, p, q. [a frostþingi — Fa, c, e. [a Æidizapings — Ef. [a Borgarþingi — Ba, b, h, k, l. [a N: tingi — Gs. [þingi — Bf. [i Gulaþings for eða a þingi — Gt. ²⁷) [at uilia þess er gærði — Ed. ²⁸) eygt — de fl. ²⁹) er þyrir stendum of [arfautum verða — tilf. Gm. Ea, c. ³⁰) en tgi &c. — mgl. fl. ³¹) a Gulaþing — Gb, c, d, e, h, i, l, m, n, p, q. a frostþingi — Fa. a frostþingi eða a Öhrapings — Fe, c. a Borgarþing — Ba, b, h, k. a N: ting — Gs. a þingi sem er logþingi — D. ³²) eða i t. — mgl. de fl. ³³) [mort — Fe. Bb, e. [xij. aura — Fe. [tge .ij. aura of þingmonnum .ij. aura — Gg. tonungi — tilf. Gg. f, h, i, k, t. Ff. Eb, d, e, f. Ba, d, e, f, h, k. D. ³⁴) missi — fl. ³⁵) uapn — tilf. Ge. verða — tilf. Fe. ³⁶) nema hann &c. — mgl. de fl. ³⁷) [ij. aura — Gm. [haptr — Bc. [holz uapn — Gg. ³⁸) stynsemdar — de fl., ogsaa Var. i Ea. ³⁹) [at — Bf.

mestr¹ stæde at ez nokot sterft i.² Hueruitna þar sem menn verða uittir a logdingi.³ þa a þat ze halzt tonungr en [halzt laugunautar.⁴ vttan þegngilldi oc xribbrot.⁵ þat a tonungr einn. En oll þingviti er til falla oc eigi greidazt [a þui þingi⁶ þa dōme logdingis menn at greidizt at⁷ adru logdingi⁸ [oc tate uid þyflu menn oc þore til⁹ logdingis.¹⁰ En þeir er þetta greida eigi xirir þriozsto safir þa se þeim sealz: stænt til nesta¹¹ logdingis¹² oc suare¹³ þar settum¹⁴ oc domrozm¹⁵ ez þa greidizt¹⁶ eigi oc haxe þann hēlming¹⁷ er¹⁸ þingmenn eigu¹⁹ til þeirra luta er tonungr leggr rād a.²⁰ Nu ez madr ryx dom þann er dōmdr er a logdingi²¹ [oc uapna²² taf er at att²³ innan logretto²⁴ oc vttan.²⁵ þa er sa sedr .iiij. morfum silxrs [uid tonung²⁶ [er dom ryx²⁷ en morf uid [sakar abera.²⁸ þui stal oc þyflu madr huer lyfa a logdingi²⁹ huerfu margir mandraparar³⁰ eða adrer udada menn vardu³¹ i hans þyflu [a nestom .xij. manadom³² oc segi [stīl a³³ vm³⁴ [uort oc ixirlit þeirra³⁵ [er hinum urdu at stada.³⁶ at þeir mætte³⁷ þui hēldr tendir verða [at lifēndom³⁸ huar sem þeir kunnu fram at toma.³⁹

En ez annar huar ryx a lut sinn þa er þeir koma heim.⁴⁰

vij. ⁴¹En ez annar huar⁴² ryx⁴³ a lut sinn þa er [mal⁴⁴ tēmr heim⁴⁵ i 6

Jvfr. Cap. 6. F. V. 46. Hk. 5. Jb. I. 6.

¹) mestr — mgl. fl. ²) brætr a — Bf. Herefter nyt Cap. i Ge, h. Fe. ³) Gulapingi — Gb, d, e, f (dog rettet med en nyere H. til frostþingi) h, i, l, m, n, p, q, t. frostþingi — Fa, e. Æidzþingi — Ee. Borgarþingi — Ba, b, k, l. N:tingi — Gs. ⁴) [logmadr halzt of logrettomen allir — Bc. [halzt þingz mena — Ge, h, m, s, t. Fa. [h. logm. of logretto menn — Gi. ⁵) xribtaup — fl. ⁶) [þar — Bh. [a adru þingi — Bc. ⁷) a — de fl. ⁸) Gulapingi — Gd, e, h, i, l, n, p, q, t. frostþingi — Fa. Borgarþingi — Ba, k. þingi — Ff. Ee. Bb, l. sunni — Gm. ⁹) nesta — tilf. Ba, f, k. ¹⁰) Gulapings — Gd, e, h, i, l, m, n, p, q, t. frostþings — Fe. Borgarþings — Ba, b, k, l. N:tings — Gs. þings — Fa. of tate &c. — mgl. Bh. latf. En oll þingviti . . . logþingis har Ef: En hueruitni vm þingviti dōmō þingmen of gelbi annat sumar med domroz ez þa giællz eighi; dog indskydes det foran "hueruitna þar." ¹¹) nesta — mgl. Gn, p. Fe. Bf. ¹²) Gulapings — Gd, e, h, i, l, m, n, p, q, t. frostþings — Fa, e. Æidzþinga: þings — Ea, c, d. Borgarþings — Ba, b, k, l. N:tings — Gs. þings — Fa. ¹³) [æte — Fe. ¹⁴) [atum — Ge, h, l, p. [otnom — Fe. ¹⁵) domorum — Gd. ¹⁶) gridizt — Fe. oftere. ¹⁷) lut — fl. ¹⁸) þann hēlming tonungr, en — Eb. ¹⁹) liota — Gm. ²⁰) Hele Stykket "hueruitna þar" &c. — mgl. i Ge. Fe. En þeir er þetta &c. — mgl. Ef. Nyt Cap. i Ge, e, h, t. Fe. Ee. Bh. ²¹) Gulapingi — Gd, e, h, i, l, m, n, p, q, t. frostþingi — Fa, c. Æidzþingi — Ee. Borgarþingi — Ba, b, k, l. N:tingi — Gs. ²²) toza — Gd, l, m. Fe. ²³) [med vaxna tate — Ef. ²⁴) vebanda — de fl. ²⁵) oc vttan — mgl. Bh. ²⁶) [mgl. — Gk. Bd, e. ²⁷) [mgl. — fl. ²⁸) [safunauta — Fe. Nu ez madr &c. — mgl. Fe. en morf . . . sakarabera — mgl. Ef, som derimod tilföier: oc halde dom sem mætt er. Nu vill han eighi dom haalda. þa stulu men haalda oc stæzna honum þingh. oc gera hann viflægan nema hann gelbi stift sem komt var. ²⁹) Gulapingi — Gd, e, h, l, m, n, q, t. frostþingi — Fa. Borgarþingi — Ba, k. N:tingi — Gs. huerio þingi — Bb. þingi — Gi. ³⁰) manndrapar — Gd. manndrapamenn — Ge. menn — Gn, p. Ee, f. ³¹) voru ætelnir — Gn, p. Ee, f. ³²) [vm þa tolymanada — Bh. ³³) [til — Gi. ³⁴) [mgl. Ba, k. ³⁵) [a uort mala þeira. oc iuir lut — Gm. ³⁶) [mgl. Ba, k. ³⁷) megi — de fl. ³⁸) [mgl. — fl. ³⁹) i landeno — tilf. Ba, k. Stykket "þui stal oc þyflumadr . . . fram at toma. — mgl. Ge. Fe, e. ⁴⁰) Ingen Capitellafd. eller Overskr. i Ge. Fe. Ee. Bh. ⁴¹) Begynd. af fig. Cap.: Sua er of mætt . . . þyflu varo. — indskydes her, istedetf. senere, af Gb, c, n, p. Fe, e. Ee, f. Bb, h, l. Efter "þeirra .iiij." begynder en Lacune i Fe, der vedvarer til i Thgfb. B. Cap. 12. ⁴²) annartueggia — fl. ⁴³) tæmr — Gm. tæis — Ee. ⁴⁴) han — Bb. ⁴⁵) [þeir toma heim — fl.

herað oc tallar rangt upp boret xirir [logretto menn.¹ þa skal² þo eigi dome brigða settar laust. En hann ma steyna honum nestu ar eptir er mal a uid hann til logðingis.³ oc haxe þa huartueggia sitt mal uppi. En eð mal rognizt [með sama hælte oc xyr. þa haxe þa toftnad sinn halzu aulinn aþ hinum⁴ er ylxði⁵ hann til rangs mals. oc softe þat sem adrær xear sofner.⁶ Þroxazt oc sua at hinn haxe rangt [upp boret⁷ xirir logretto monnum er xyrri domðezt malit oc domizt þa hinum.⁸ þa tale þa toftnad sinn halzu aulin⁹ [en tonungr mort silxrs oc softe [sem adr uattar.¹⁰ Of sua skal hueruitna þar sem logmadr oc adrær stynsamir mehn¹¹ sea at menn uerða aþlaga¹² oc rangliga sotter oc til laga¹³ steyndir¹⁴ [eða þing steynor.¹⁵ eða adrær laga sofner¹⁶ oc domezt honum huarle ze¹⁷ ne eidar. [nema þa er softe sueri¹⁸ xirir eins eidi at hann hugðizt¹⁹ eptir retto male²⁰ sofia.²¹

Um sylu manna þing. ²²

7 viij. Sva er oc mælt at sylu menn stolu þing eiga innan þeirra .iij. uitna²³ er þeir koma heim aþ logðingi.²⁴ oc lyfi þui xirir monnum sem talat var a logðingi.²⁵ oc eintanliga huer²⁶ alyft a þeirra mal xell er ör hans sylu varu.²⁷ Nu skal oc sylu madr þui lyfa a þingi.²⁸ at logðingi skal uppi uera huert sumar [at Botolxrs uatu.²⁹ þa skal oc þui lyfa³⁰ at menn stolu eigi tala þa menn i bngðir til sinn er laupa austan eða uestan. norðan eða sunnan. nema þeir uit³¹ stit a³² [at þeir eru stila menn.³³ þui at stilir menn eru þui uaner at vera [notoro lit³⁴ einu uetr eða tua [eða þria³⁵ oc hylfa³⁶ sit sua uid menn.³⁷ Sidan stiliazt þeir eigi bætr uidr en annat huart stæla ze manna eða laupa brot með husprorym³⁸ manna³⁹

Jvfr. Cap. 7. Jb. I. 7.

¹) [logmanni of logrettomonnum — *fl.* ²) skal hann — *Gk. Be.* ³) Gulapings — *Gd, e, h, i, l, m, n, p, q, t.* Frostopings — *Fa, e.* Eðizsuaþingis — *Ea, c.* Borgarþings — *Ba, b, h, k, l.* ⁴) aþ hinum — mgl. *Gk. Bd.* ⁵) ylxði — *Gm.* ylxði — *Ba, k.* xlxði — *Gg.* ⁶) of softe &c. — mgl. *Ee.* en mel totum i taupange — tilf. *Gb* i Marg. m. s. H. og Indsk. Tegn. ⁷) [xultt — *fl.* ⁸) oðrum — *fl.* ⁹) halzu aulin — mgl. *Bh.* aþ hinum er ylxði &c. — mgl. *Gf.* ¹⁰) [þat sem adrær xearsofner — *Ee.* ¹¹) logmadr oc sylumenn — *Bh.* ¹²) aþlaglega — *fl.* aþlaglega — *Gi.* ¹³) logmanz — *Bb, h.* ¹⁴) eðis taltettir i taupange — tilf. *Gb* i Marg. ¹⁵) [huart sem (er) þat er (hettr) til logmanz eða þingsteynor — *fl.* ¹⁶) lagaþeynor — *fl.* ¹⁷) domr — *Ee.* ¹⁸) [vare — *Ea.* [þeim er soffi. sueri — *Bf.* ¹⁹) þottez — *Gk, p.* ²⁰) logmale — *Gh.* ²¹) Fra "eða þingsteynor" — mgl. *Fe. Ef. Bh.* ²²) (þer [.) at sylu m. sylu þing eigha oc lyfa huat talat var a logþingi. oc um iflotz menn (ufunnigha). — Ovskr. *Gk. Be.* lngen Ovskr. eller Cap. Afd. i *Gb, c, d, n, p.* *Fe. Ee, f. Bb, h, l.* ²³) natfa — *Gl.* ²⁴) Gulapingi — *Ge* ²⁵) Gulapingi — *Ge, h, n, p.* Frostopingi — *Fe.* Eðizsuaþingi — *Ee.* Borgarþingi — *Bl.* N. tingi — *Gs* ²⁶) huat — *de fl.* ²⁷) Stykket "Sva er oc . . . varu" staar, istf. her, foran "En eð annarhu. xyr" i foreg Capitel — *Gb, c, n, p. Fe, e. Ee, f. Bb, h, l.* ²⁸) a þingi — mgl. i alle de övriga, undt. *Gb, c.* ²⁹) [at Bot. mello — *Gp. Ed.* [halvum manade x. Jonsmøssu — *Fe.* [at þetarsuatu — *Ba, k,* opr., men rettet i *Ba* m. H. fra 16de Aarh. til "[önneþagen nest esther trettende dagh jole," og "Aar" istf. "sumar;" i *Bk* m. nyere H. forandret til at Botulz vato. [at þetre vato — *Bb.* [mgl. — *Bh, l.* ³⁰) Fra a þingi — mgl. *Bf.* ³¹) þat uitir — *Gm.* ³²) stit a — mgl. *de fl.* ³³) [mgl. — *Gk. Be.* ³⁴) [notoro litir — *Gk. Ea. Bc, d, e. D.* [i notorom stað — *Ge.* [notoro nylir — *Eb.* [mgl. — *Fe.* ³⁵) [mgl. — *fl.* ³⁶) hylfa — *Ef.* ³⁷) oc hylfa &c. — mgl. *Bd.* ³⁸) eiginum tonum — *fl.* ³⁹) dottrom — tilf. *Bb.*

æða þrendlonom æða gera onnur uand uerf. En huer sem adruuis tetr. þa sedizt mort¹ silxrs luid tonung² ex hinn prozagt at illum³ manne.⁴

Þm þa doma er settir eru om niga zerdir oc þeirra kuenna legord er menn eiga uig om.

ix. Alla þa doma er om mandraps⁵ uiga zerdir⁶ skal setia æða om þeirra kuenna legord er menn eiga uigh om oc⁷ xirir eigu at toma full manz giosld æða halx.⁸ þa skal þa med logum⁹ setia [oc gridum¹⁰ til xyrsta salo. En sa er ryx dom logsamdan¹¹ xirir sal æða at xyrstum salum [naudsynia laust.¹² þa gengr sa a grid sin oc er trygroxe¹³ oc hezir xirir gort ze oc xridi.¹⁴ En þær eru naudsyniar¹⁵ þess er reida a. er madr er annat huart¹⁶ siutr æða sar æða [einar hueriar þær¹⁷ stornaudsyniar er goder menn bera uitni om at hann matte eigi til toma¹⁸ i eindaga. [En late þat xyrsta sal xram toma¹⁹ innan þess sama²⁰ manadar oc xlyti heim til hans oc se bodit med uattom .ij. en hinn take þar uid æða hans umbods madr. nema sa uili in-dælla gera honum er taka skal. En om oll þau²¹ mal er menn setia [laga doma²² millum²³ sinn. þa er sa sedr mort silxrs vidr safar abera er þann dom ryx. oc hallda dom sem adr. en tonungi .iiij. mortum silxrs. oc sorte tonungs²⁴ sylsumadr²⁵ huarum tueggia til handa. oc take hann²⁶ xyrst skulld sina upp sua sem domer domde. En sekt huarstueggia se sidan stipt eptir xear mægne ex eigi uinzt til huarstueggia. En ex hann uil²⁷ eigi dom hallda þa skal sylsu madr honum þing stexna oc gera²⁸ hann utlegan nema hann gialde²⁹ slitt upp sem nu er mællt.

Þm laga stexnor. ³⁰

x. Hveruitna þar sem menn stolu³¹ gera laga stexnor [manna³² a þingi æða heima³³ til logmanz³⁴ þa skal gera halx³⁵ manadar stexnu innan xyltis³⁶ oc vli:

Jvfr. Cap. 8. F. V. 46. Hk. 6. Jb. I. 8. Cap. 9. Jb. I. 9.

¹) halxre mort — Gk. .iiij mortum — Fe. ²) [mgl. — Gk. Bd. e. ³) vandum — Ec. ⁴) ex hinn &c. — mgl. Ge. ⁵) mandraps — mgl. i de Övr. Tilf. over L. m. smt. crs. H. Gb. ⁶) vigaxerti — Gd, m. s. vigaxerbi — de Övr. ⁷) menn eiga vig um &c. — mgl. i alle de övr. undt. Gb, c. ⁸) at logum — tilf. fl. samt Var. i Ea. ⁹) gridum — Bd, f. ¹⁰) [mgl. — Bd, f. ¹¹) logmanz — Ba. loglegdan — fl. ¹²) [mgl. — de fl. ¹³) trygroxe — Gi. ¹⁴) (i) lande of laufum ögri — tilf. fl. ¹⁵) naudsynier — Ba ostere. ¹⁶) annathuart — mgl. de fl. ¹⁷) [adrar þær — fl. ¹⁸) tomagt — Gd, p. ¹⁹) [En þat xyrsta sal skal xramtoma — de fl. ²⁰) halx — Gk. Eb. Bd. xyrsta — fl. ²¹) oll onnur — de fl. ²²) [saal. Gb. [doma — Bf, h. [logdoma — de Övr. ²³) millum manna æða — Ge, h, s. mædal manna æða millum — Fe. ²⁴) tonungs — mgl. de fl. ²⁵) tonungs umbodemadr — Gn, p, q, s. Ef. ²⁶) hann — de fl. ²⁷) enn — tilf. de fl. ²⁸) leggie — Gk. ²⁹) halde — Bh. ³⁰) I Gc mgl. saavul dette som de to næstfg. Capitler, og det sidste "Nu ex madr xer" o. s. v. staar uden Afsl. og Overskr. a. Forts. af foreg. Cap. — I Ef staar ligeledes "Nu ex madr . . . logmanz stæynt" som umiddelbar Forts. af foregaende Cap., men det Mellemkommende følger derefter. I Es udgjör ligeledes "Nu ex madr . . . stæynt" slutningen af foreg. Cap., men det Mellemkommende findes i Kjöbebolken, saaledes at Stykkerne "Hveruitna þar . . . uidermælis er hu. m. verdr" samt "En huer sem logmanz . . . xzir logen sipadr" udgjör Cap. .iiij. og "A þessum timum . . . rettir stexnu timar" Cap. .iiij. ³¹) stolu — mgl. de fl. ³²) manne — de fl. ³³) heiman — fl. ³⁴) [þa þingi manne til logmanz æða heima — Fe. ³⁵) honum — Fe. ³⁶) heradiz — Ec.

an¹ þjórðungs.² Manaðar steynu vttan þyllis³ oc innan⁴ laga vara. Tveggja manada steynu [innan landz⁵ [oc vttan laga uara.⁶ Tölz manada steynu ex mádr er vttan landz.⁷ En erzingi skal mále⁸ suara eða hans⁹ umbods mádr ex hann er¹⁰ vttan landz.¹¹ Nu er erzingi stýldr at gera honum bod¹² ælligr þingmenn ex eigi er erzingi til¹³ a þingi.¹⁴ þui at¹⁵ [uidro mælis¹⁶ er huer mádr uerdr.¹⁷

Mer til logmanz skal steyna.¹⁸

- 10 gj. A þessom tíðum¹⁹ skal eigi til logmanz steyna. þra Marie messo i þastu. oc þo at hana here nere²⁰ þastum. þa skal þo eigi steyna [sibar en halzum manade þirir²¹ þastar oc þramman til hallwarðar messo.²² þra Selu manna uotu²³ oc þramman til þross messo um haustíð. Eigi ner²⁴ íolom en steyndr megi vera þirir stundar²⁵ sáfir .iij. nætr hia logmanni. oc heim tóma²⁶ at íolom²⁷ at þoru uæðri. Engi²⁸ skal steyna um íol. en aðrer tímar en nu eru vndan stildir eru retter til steynu. En huer sem logmanz orsturd rýr [þorþalla laust²⁹ sedr .iij. mortum sílþre uíðr tónung.³⁰

Ex manni uerdr steynt til logmanz.³¹

- 11 gj. Nu þar sem sa steynir manni er logligt mal hezir a hendi³² honum til logmanz með rettre laga steyno eða [logligr³³ umbods mádr.³⁴ þa sedízt sa er steynt uar ex hann læmr eigi þorþallalaust mort sílþre uíðr tónung.³⁵ En ex steyndr læmr en steynande eigi. þa sedízt hann [sifru sem hin er steynt var³⁶ uíð tónung.³⁷ nema logligar naudþyniar haxe honum bannat eða umbods mádr hans tóme eða se þar þirir i retta laga steynu. Nu sa sem zellzt at mále þa hallde allt þat sem logmadr hezir stílt þeirra millum³⁸ oc gíalde³⁹ tófnad [halzo autinn⁴⁰ þeim sem mal sagðezt.

¹) vttan — mgl. fl. hvoribl. Ea, men tilf. her i Var. ²) rapo — Ee. ³) heradz — Ee. ⁴) innan þjórðungs — Ee. ⁵) [vttan þyllis — Gi. ⁶) [mgl. — Fe. Tveggja . . . uara. — mgl. Ee. ⁷) Tölz . . . landz. — mgl. Fe, f. ⁸) hans — tilf. de fl. ⁹) hans — mgl. de fl. ¹⁰) tilf. Ex hin er — tilf. Gm, q. ¹¹) En erzingi &c. — mgl. fl. ¹²) ex hin er vttan landz — tilf. Bb. ¹³) til — mgl. de fl. ¹⁴) ex eigi &c. — mgl. Gm. ¹⁵) þuiat — mgl. de fl. ¹⁶) [uíðrmælis — de Övr. ¹⁷) þuiat &c. — mgl. fl. ¹⁸) þirir sínu at haza — tilf. Gd, t. at haza þirir [er — tilf. Fa. at haza — tilf. Gs. ¹⁹) Ingen Overskr. eller Cap. Afd. i Gf, k, p, s. Ff. Eb, d. Ba, b, c, d, e, f, k, l. D. ²⁰) tímum — de Övr. Her ophör Lacunen i Fb. ²¹) ner — Gb og de Övr. ²²) æftir — Gb. Her begynder en Lacune af eet Blad i Be. ophörer i Chrb. Cap. 1. ²³) uatu — fl. ²⁴) mörso — de fl. ²⁵) nermeir — fl. ²⁶) mala — Bc. ²⁷) tómen — Bk. Var. i Ea. ²⁸) íolu eptni — Bk. ²⁹) Eigi — de fl. ³⁰) [mgl. — fl. ³¹) of mort f. við satar aðera of gíelði tófnad með halzu autin ex mal rýndiz með sama hette þyr — tilf. Ee. Stykket "En hurr . . . tónung." — udelades her, men indskydes nedenfor, foran "Nu stýt mádr mále sínu" — Ef. ³²) Ingen Ovskr. eller Cap. Afd. i Gd, e, f, k, l, m, n, p, q, s, t. Fa, e, f. Ea, b, c, d, e, f. Ba, b, c, d, f, k, k, l. D. ³³) hendr — de fl. ³⁴) hans zulltomen — de fl. ³⁵) [hans loglegum umbodsmanne — Fb, f. ³⁶) Fra Cap.s Beg. og hid — mgl. Fe. ³⁷) [sifru sem steyndr ex hann tóme eigi — Fa. [mort f. — Bb, f, k. ³⁸) uíð tónung — mgl. fl. ³⁹) þeirra millum — mgl. Bf. þyrsta sinni — tilf. Gm. ⁴⁰) hallde — Gd. ⁴¹) [mgl. — Fb. Ba, men tilskrevet i denne m. H. fra 15de Aarh. [tilf. over L. m. smt. crs. H. Gb.

allan þann sem hann hafði þeirri þessu¹ síðan logmaðr flípað² [þyrsta sinni³ millum þeirra.⁴ Nu stýr maðr male sínu vndan logmanni oc til logðingis.⁵ þa rangsate [logretto menn invirdiliga þat mal. oc þo at þeim synizt⁶ allum⁷ þa orsturd⁸ eigi logligr er logmaðr hezr sagt þa flolu þeir eigi þo⁸ riuxa logmanz orsturd.⁹ en rita flolu þeir til konungs huar þeim þidir¹⁰ sannare¹¹ i þui male. oc flit rangsat [sem þeir hafa þrammaft¹² at¹³ þroxat. þui at þann orsturd sem logmaðr ueitir ma engi maðr riuxa [nema konung¹⁴ se at¹⁵ logbol uar uatte mote. eða¹⁶ konung¹⁷ þalr se annat sannare með uitra manna samþykt.¹⁷ þui at hann er izir login flípaðr.¹⁸

Ex maðr þær eigi rettyndi sin i bygðum heima.¹⁹

Nu ex maðr²⁰ þær eigi rettyndi sin i bygðum heima eða²¹ þeir logmanne. þa 12
flatar aberi flæxa honum til logðingis²² er hann þær eigi rett ax.²³ oc ex hann hezr til þess sanlæg uitni²⁴ at hann hezr þeim þangat²⁵ flæxt [er mal a uid hann.²⁶ oc þat annat at mal haxe sua þarit²⁷ sem hann hezr hermt. þa flolu þingmenn²⁸ doma þat mal at logfullu²⁹ huart sem uid³⁰ eru bader eða þa einn er þram þær oc³¹ logmanni³² oc logrettu monnum þidir [þeir bita.³³ nema hinum er flæxt var þanne³⁴ full nauðsyn oc sua þo at heima³⁵ se til logmanz flæxt.³⁶

Jvfr. Cap. 12. Hk. 6.

¹) þui male eller þessu male — *de fl.* ²) flípaðr eller flípaðe — *de fl.* ³) [i þyrsta — *Gt.* ⁴) Fra "þiðun logmaðr" — *mgl. Bf. h.* Her indskyder *Ff* Stykket "En hvar sem logmanz . . . konung." Nyt Cap. begynder i *Gd. Ba.* ⁵) Gufapíngs — *Gd, i, m, n, q, t.* *frostþíngs* — *Fa, b.* *Þorgapíngs* — *Ba, b, k, l.* *Alþíngis* — *Gh, s. Fe.* *logþíngis* — *Bc.* *þíngs* — *Ee,* hvor dog en anden H. har tilskrevet "alþíngis." ⁶) litizt — *Gd, h, s. Ef.* ⁷) allum — *mgl. fl.* ⁸) þo — *mgl. de fl.* ⁹) logm. dom — *Gt.* ¹⁰) tigt — *de fl.* ¹¹) sannast — *de fl.* ¹²) annast — *de fl.* ¹³) at — *mgl. de fl.* ¹⁴) flæxt — *tilf. Ff. Eb, f.* ¹⁵) atspurd eða — *Ge, h.* ¹⁶) [þui at logbol uar mætir mote. nema — *Gb* oprindelig, siden med smt. *crs. H.* rettet og tilf. i *Mrg. som i Ga.* ¹⁷) samþykt of rade — *Ef.* rade — *fl.* *tillaghu* — *Bf.* ¹⁸) þuiat . . . flípaðr. — *mgl. Fe.* ¹⁹) Ingen Ovskr. eller Cap. Afd. i *Gb, c, f, h, n, p, q, s. Fa, b, f. Ea, b, c, d, e, f. Ba, b, c, d, f, h, l. D.* ²⁰) han — *Ee, f.* ²¹) Her begynder en *Lacune* i *Gh,* ophører i *Chrb. C. 12.* ²²) Gulaþíngs — *Gb, c, e, h, i, l, m, p.* *frostþíngs* — *Fa, b, e.* *þíngs* *Æidþíngs* — *Ef.* *nefta Þorgapíngs* — *Ba.* *Þorgapíngs* — *Bb, k.* *fl. þíngs* — *Gs.* *þíngs* — *Gd, p.* ²³) "er hann . . . rett ax. — *mgl. Ba, k;* men tilf. i *Ba, m. Mrg. H.* fra 15de Aarh. ²⁴) Her ophører *Lacunen* i *Fe.* ²⁵) till *Æidþíngs* *þíngs* — *Ef.* ²⁶) [mgl. — *Gd, l. Bd.* ²⁷) þram þarit — *Ed. Ba, d, f, h, k.* ²⁸) logþíngismenn — *Ef.* ²⁹) loghum — *Bb, l.* *iamþullu* (Var. *logþullu*) — *Ea.* ³⁰) ner eller hia — *de fl.* ³¹) flatar þen sit mal hua er — *tilf. Bf.* ³²) logmonnum — *Gc. Fe.* ³³) [rettare hua — *Bf.* [*sannare hua* — *Bh.* ³⁴) bærst — *Bk.* ³⁵) heiman — *Bf, h, k.* ³⁶) þo at hinn se til logmanz flæxt — *Gp.*

II. Kristins dóm bolkr.¹

- i. Om kristiliga tru retta.
- ij. Um iðrðob konunga oc biskups oc þeirra ualld.
- iiij. Om þale konunga.
- iiij. At einn skal konungr vera at Noregi oc sua at statföndum.
- v. Um Noregs konunga erð með .xiiij. greinum.
- vj. Um þat huer konungr skal vera at Noregi ef þa er engi til er i konunga erð fíendr.
- vij. Om doctör eða sunar doctör.
- viiij. Um heit konunga.
- ix. Om eib hertuga eða iallz.
- x. Um eib barruna.
- xi. Um logmanz eib.
- xij. Um bonda eib.

Her heyr kristins dóm bolkr.²

- 1 i. Þat er upphaf laga vara Gula þings manna³ sem upphaf er allra godra luta at ver skolum hallda oc hafa kristiliga tru. Ver skolum⁴ trua a gud þadur allualldanda skapara himins oc iardar. Ver skolum trua a uarn drottin Jhesum Christum hans einta⁵ son er getin⁶ er af trapte heilags anda oc fœddr af Mariu moy. þindr undir þilaz ualldi krossfestr. dœyðdr oc grazen. steig⁷ niðr til hœluitis [at lœysa⁸ þedan alla sina uini.⁹ þridia dag¹⁰ eptir er hann uar dœyðdr i sinum mandome [ostaddum sinum guddome¹¹ reis hann upp af dauda oc var síðan með lærefueinum sinum .xl. daga þra [pastadegi oc¹² til [upstighningar daga.¹³ oc steig þa til himna upp oc þedan skal hann loma a eysta degi þessa heims at dœma huern eptir sinum uerðleika. Ver skolum trua a hœlgan anda at hann er sannr gud sem þadir oc soner [oc þær þriar skilningar er einn gud.¹⁴ ver skolum þat allt trua¹⁵ er tryr oll kristilæg þiob oc allra¹⁶ heilagra manna samband oc heilog tirkia heyr samdykt adr með obrigðilægri¹⁷ stadfest. ver skolum trua at syndir þirirlafast i¹⁸ stirn¹⁹ oc idran oc skripta gang með hollde oc blode uars [herra Jhesu Christi²⁰ er i messonne hœlgast með þœna halldi. með olmusugerðum oc þastum oc með²¹ allum adrum [godum

Jvfr. Cap. 1. Hk. 7. Jb. II. 1.

¹) Dette er den stadige Sideoverskr. over Bolken i Ga. ²) Her heyr hin þyrsta lut Gulapingsbotar. Ovskr. Bc. I Ed og Es fortætttes Capiteltallene i fortløbende Række fra Thingfarebolken. Hele det første Cap. mgl. Ff; hele Christendomsbolken mgl. D. ³) frostþings manna — Fa, b, c, e. Eðsþuapingsmanna — Ea, b, c, d, e, f. Þorga (Þorgar) þingmanna — Ba, b, c, f, h, i. Skibþingmanna — Bd. Þorgapingsmanna opr. men forandret med nyere H. til "Styða þ. manna" — Bk. Ntinga manna — Gs. ⁴) auðer luta. of — tilf. Bk. ⁵) einga — fl. ⁶) eingetinn — Gd. ⁷) þor — de fl. ⁸) [of lœysi — de fl. ⁹) steig . . . vini. — mgl. Ee. ¹⁰) þasta — tilf. Gm. ¹¹) [mgl. — Gl, n, p. i sinum mandome &c. — mgl. Fc. ¹²) [pastom — Fe. ¹³) [upstighdaga — Ba. [hœlga þœrdaga — fl. ¹⁴) [mgl. — Eb. ¹⁵) Her ophœrer Lacunen i Be. ¹⁶) allra — mgl. i de Övr. undt. Gb, c. ¹⁷) oumræðilægri — Gi. ¹⁸) með — de fl. ¹⁹) stirn — Bf. ²⁰) [drottins — de fl. er ver skolum hufll — tilf. Fa. ²¹) mœntefom oc — tilf. Eb.

lufum¹ er menn gera oc hugsa eða mæla.² ver skolum trua at huers manz lifamr er i er lomin heiminn eða toma lan³ til doma⁴ dags skal þa upp rísa. of þæðan ær skolu þeir er illa gerðu oc eigi idradu⁵ með iðrbot þessa heims hára endalausar ózagnad⁶ með ziandanum⁷ oc hans vrendræfum i hæluti. en þeir sem gott hára gort þessa heims skolu þa þa oc hára eilíxan zagnad⁸ með [gudi oc hans⁹ hælgu¹⁰ i himiriki.¹¹

Um iðrbot konungs oc byskups.¹²

ij. Nu ær þui at [guds mistunn¹³ ser¹⁴ til þess mitta¹⁵ hversdagliga¹⁶ 2 þor¹⁷ [vtalulægs¹⁸ lnds oc ymis¹⁹ zioldmennis.²⁰ þa heyrir hann skípat sinum tueim pionum at vera augshyniliga²¹ hans umboda²² menn um þessa hælga tru oc hans heilag²³ logmal godom monnum til uerndar oc restynða en uandom monnum til reysingar²⁴ oc reinsanar. Eru²⁵ þessir tueir annar tonungr en annar byskup.²⁶ heyrir tonungr ær gudi ueraðldægt²⁷ uallð til veraðldligra lufa. en byskup andlegt uallð til andlægra lufa. oc a huar þeirra at styrkia annars²⁸ uallð til rettra mala oc logliga oc lennæzt uid síð at þeir hára uallð oc iðrbot²⁹ ær sealxum gudi en eigi ær ser. [Oc xirir þui at þeir eru³⁰ guds umboda³¹ menn.³² oc hins annars at þat sea aller menn at þeirra ma [a engan ueg³³ missa. þess hins þridia er sealxur gud uirðizt at falla síð þeirra noxnum. þa er sa sanliga i mittum³⁴ haffa uid gud³⁵ er þa styrkir³⁶ eigi [með zultominni³⁷ aft oc rezlu³⁸ til síns uallðs þess er gud heyrir þeim til skípat þar sem þeir bæra sua mitta ahuggiu³⁹ xirir allu⁴⁰ landz zollino [oc abyrð⁴¹ xirir gudi.⁴² allra hælzt⁴³ þar sem [login uatta⁴⁴ með stoddum endi mortum. [sua at huarfe mega hozðingiarner⁴⁵ [ær þeir geyma þessa⁴⁶ [anaudga eða

Jvfr. Cap. 2. Hk. 8. Jb. II. 2.

¹) [godgerningum — Ea. ²) Istf. det opr. i flirn &c. har Gf denne Rettelse med rødt Blek, med en H. fra 16de Aarh.: af nad oc mistund guds syre uerðskuldan Jesu Ehrifti en ey syri nein wor god uert. ³) skal — Gm, n. Bk, k. ⁴) ózta — Gt. ⁵) idraz — fl. ⁶) annars heims — tilf. Ea. ⁷) ziandom — Ba, f. diozlinum — Gl. Bk. ⁸) Her begynder en Lacune af 1 Bl. i Bk. Ophører Cap. 5. ⁹) [mgl. — Gl. ¹⁰) hæg. monnum — de fl. ¹¹) vltan enda — tilf. Gn. Fa, e. vltan enda Amen — tilf. Fb. æ of æ vltan enda — tilf. Bc. ¹²) Um vatð ts. of ærtiðstups. — Ovskr. Bc. ¹³) [gud — Fc. Bb. ¹⁴) er — Eb, e. er sua mifit. of hon ser — Bc. [æigir — Ff. ¹⁵) mitta — mgl. fl. ¹⁶) uerallæga — Gn, mgl. Gi, m, q. ¹⁷) til þess hversdaglega þess mitta — Eb. ¹⁸) ogoleg — Gm. ¹⁹) omiffiteg — Gm. imiffiteg — Fe, mgl. Ea. ²⁰) [mgl. — Bb. ²¹) audhntegha — fl. vshntegha — Ed, f. Bf. auduatega — Bb. audmiutega — Bc. ²²) pionoftu — Bc, e. ²³) hælit — Gd, m. ²⁴) reysfar — Ed. ²⁵) Rettet fra En; alle de Övrige, ogsaa Gb, c, have Eru. ²⁶) ærchibyskop — her og nedenfor Fc. ²⁷) ueraðdar — Gp. ²⁸) mal oc — tilf. Eb. ²⁹) umbod — fl. ³⁰) [xirir þui ero þeir — Bf. ³¹) umboda — mgl. Bf. ³²) of heigha anda — tilf. Gp. ³³) [með engu molu — fl. ³⁴) Her begynder en Lacune i Ec; ophører i Landv. B. Cap. 3. ³⁵) uid gud — mgl. Bd. ³⁶) trngguir — Gi. ³⁷) aldre — Bf. ³⁸) [mgl. — fl. ³⁹) abyrð xirir ahuggiu — Gl. abyrð — Fa. ⁴⁰) allu — mgl. de fl. ⁴¹) [of abyrðiaz — Gd, s. [akrahællzt — Gl. albyrð — Gb, c, ofttere. ⁴²) oc abyrð &c. — mgl. Gi. ⁴³) allrahælt — mgl. Gl. ⁴⁴) [boten vattar — Gd. ⁴⁵) [þui at hozðingiar mægo — Bb. ⁴⁶) [mgl. — Bb.

þyngia þollino¹ með ormitilli² agirnd.³ oc at eigi [megi þauittrir⁴ menn syni
höfðingianum⁵ logligrar þegnstýldu þeirir þríðrsto þatir eða flamsynar ouitzstu.⁷

Um þáls konunga.

- 3 iij. Nu æz þui at landz þollit állt⁸ a mylla höfðstýldu konunginum⁹ at veiti
þa uære þat þarzlegt at menn uarabæzt þa miklu villu þotu¹¹ er mestli lutr þ
þessa landz hezir sua hörmuliga¹² verit blindaðh¹³ æz sua at i engu lande
þinnazt dörne til þess. þar sem teknir haza uerit ymisir menn oc kalladir konungar r
liga¹⁴ mote¹⁵ rettom konungum¹⁶ oc lagum hins hælga Olafs konungs oc a
þeim rettyndum¹⁷ er huer bonde uilldi vna¹⁸ [æz adrum¹⁹ um þinar erþdir. þion
opt ualborner menn þeim er [uarla matto²⁰ væra knapar þeirra sem en uat
dagh huart þeir mistu þleiri²¹ odala sinna eða²² hinir²³ sem þeir kalladu kon
sina.²⁴ oc sua [hitt sama²⁵ um manna missunnar.²⁶ Nu at menn þurzi eigi g
ande²⁷ hende²⁸ eða leitande²⁹ eptir³⁰ at þara huer konungr a retliga at ve
Noregi.³¹ þa se þat³² kunnigt allum [Noregs monnum.³³ At Magnus koni
hælonar konungs son³⁴ staðfesti sua oc let i þot setia [a þulapingi.³⁵ huer at rei
erþdum a at væra Noregs uelldis konungr eptir lagum.³⁶ oc þui iattado oc samð
aller Noregs menn þeirir sit oc sitt æzþringi³⁷ með retto þingtale³⁸ at þesse stipan

Jvfr. Cap. 3. Hk. 9. Jb. II. 3.

¹) [anauba e. þyngia þ. — Gd. [anaubga e. þraungua þ. — Gi, p. [anaubga þ. — Fb. Bl. [ana
sina þegna eða þyngia landþollino — Bc. [neubga eða þyngia þ. — Fa, e, Ba. [þyngia þollit —
²) mytilli — fl. ³) æz þeir vilja — tilf. Bb. ⁴) þatunnir — Bk. ⁵) [þa vitrir menn só. syniat —
⁶) höfðingium eller höfðingium — de fl. ⁷) Saaledes Gb, c. Fe. de Övr. þauigtu. I Margen ved
Stykke er i Gs tilskrevet med Textens H.: En þesse lutir hönra till villu oc heidens atrunadar &c. — der
hörer til Capitel 3 i K. Magnus's Christenret (see denne). ⁸) állt — mgl. de fl. ⁹) konongdomenom
höfðingium — Eb. ¹⁰) einfanlega konongdomenom. — tilf. Eb. ¹¹) þotu — mgl. Ee. ¹²) heruitiga-
miot — Gm. mgl. Gp. ¹³) blint — Gm. blindadr — fl. ¹⁴) rangliga — mgl. Fb, c, f.
¹⁵) rettyndum of — tilf. Ff. Eb. guds lagum. oc — tilf. Bc, d, e. ¹⁶) konunge — de fl. ¹⁷) ret
Gm. Bf. mgl. Fe. ¹⁸) haza of vna — Gp. haza — Bb. uita — Ff. Bk. æi þota — Eb. ¹⁹) [o
— fl. [við annan — Bb. [mgl. — i Enk. ²⁰) [eigi varo veirðir at — Bc. Gm har overalt Enkel
denne Sætning: þionade . . . velboren mabr . . . knape hano. ²¹) þleira — fl. ²²) en — fl. ²³
hinir — mgl. Gt. ²⁴) rettslega — tilf. Gm. ²⁵) [mgl. — fl. ²⁶) Nyt Cap. i Ba. ²⁷) gripande-
²⁸) hondum — de fl. ²⁹) grip. h. eða leit. — mgl. Bb. eða leit. — mgl. Gd, p, t. lengr — tilf. B
e, k, l. ³⁰) till — Fa, f. Eb. ³¹) Noregs konungs velði eller Noregs velði — de fl. ³²) frofsto
monnum — tilf. Fe. ³³) [þulapingemonnum of ollum Noregs monnum — Gm. [frofþingemonnum. oc
odrum Noregs monnum — Fe. [Norbmonnum — Gd, i, m, g, t. Fb, f. Ea, f. Bd, e, f, l. [Noregs t. s mo
— Ed. [monnum — Ba. ³⁴) [onarson Suerris konungs — tilf. Fa. ³⁵) [a frofþingi — Fe, e. [a t
— Gs. [mgl. — de fl. ³⁶) of þui uar jattat með samþykt Jons ertibisups of allra leobbisupa lendra u
of lerðra. þallara of laugmannu of allra handgenginna manna þeirra er þa uoro j hia of allra þulapings u
— tilf. Gm. of þui sem þa var iattat. m. raðe of samþ. Jons ertibps. of allra ann. liobþpa. lendra manna of li
þall. of logm. of allra hðg. m. þ. er þa v. i hia of allra frofþingemanna — tilf. Fe. ³⁷) æzþringi —
ostere. við Noregs konung of hano æzþringi — tilf. de fl. ³⁸) þingtale — Fb, f. Ee.

[þar um¹ standa ævinlega² er þa var gor oc nu fylgir her.³ [oc þui stolu þeir fylgia eptir allu sínu megni oc mætte. oc þeim mote standa er þessu samþyðia eigi.⁴

At einn skal konungr vera at Noregi oc at skatlondum.⁵

iiij. I namne þadur oc sonar oc heilags anda eins guds i heilagre þrinningu 4 skal einn hans þion konungr vera izir allu Noregs uældi⁶ bæde innan landz oc sua skatlondum.

Um Noregs konungs erþð með .xiiij. greinum.⁷

v. Fyrsta erþð. En eptir þræðall⁸ konungs uars þa er su hin fyrsta [Noregs 5 konungs⁹ erþð at sa skal konungr vera izir [Noregs konungs rífi¹⁰ sem Noregs konungs son er stlgetin¹¹ hinn ælfti einn.¹²

Sin .ij. erþð. Sv er onnur erþð at sa sonar¹³ sonr konungs skal konungr vera [sem stlgetin er¹⁴ en ælfti einn.¹⁵ [sa er þader hans uar oc¹⁶ stlgetin [ez engi er sona til stlgetinna.¹⁷

Sin .iiij. erþð. Sv er hin .iiij. erþð er broder konungs¹⁸ stlgetin hinn ælfti einn skal¹⁹ konungr vera. sa [er samþædra er²⁰ uid konung²¹ ez engi er þeirra til sem aðr eru talldir.²²

Sin .iiij. erþð. Sv er hin .iiij. erþð at þadur broder²³ konungs samþædra oc stlgetinn²⁴ hinn ælfti einn skal konungr vera. sa sem þader hans uar stlgetinn²⁵ ez engi er²⁶ hinna til.²⁷

v. erþð.²⁸ Sv er hin .v. erþð er brodor son konungs stlgetinn²⁹ hinn ælfti einn skal konungr vera sa sem þader hans uar [stlgetinn oc³⁰ samþædra uid konung³¹ ez engi er hinna til.³²

Jvfr. Cap. 4. 5. Jb. II. 4.

¹⁾ [mgl. — de fl. ²⁾ ælftlega — fl. ³⁾ næst eptir — tilf. Ff. Eb. ⁴⁾ [mgl. — de fl. ævinlega . . .
ægi — mgl. Ea. Herefter indskyder Ff hele Kong Haakon Magnussøns Ættsatal og Riststjór, og først ved
Eoden deraf, hvor en ny Haand begynder, kommer det sædvanlige ældre Arvatal. ⁵⁾ Ingen Cap. Afsl.
eller Ovskr. i Bb, f. Hele Stykket mgl. Ff. ⁶⁾ konungs veldi eller konungsrifi og veldi — de fl. ⁷⁾ Denne
Ovskr. er her tilføiet efter Indholdslisten i Ga. Den, der findes paa Stedet, er kun fyrsta erþð. Ingen Cap.
Afsl. eller Ovskr. i Gd, h, l, m, q, t. Fa, b, e. Eb, d. Ba, b, l. ⁸⁾ Magnus — tilf. Bk. ⁹⁾ [mgl.
— de fl. ¹⁰⁾ [Noregs veldi el. Noregs konungs veldi — de fl. ¹¹⁾ stlgetinn — mgl. fl. ¹²⁾ einn —
mgl. Fa. ¹³⁾ sonar — mgl. Bk. ¹⁴⁾ [mgl. — Gt. ¹⁵⁾ einn — mgl. fl. ¹⁶⁾ [sa er konungr uar þader
hans — Gm. ¹⁷⁾ [mgl. — de fl. ¹⁸⁾ samþædra of — tilf. Gd. ¹⁹⁾ Her ophører Lacunen i Bk.
²⁰⁾ [er samþæddr er — Ga. [er þæddr er of mæddr — Ed. ²¹⁾ [er þader hans var stlgetinn — Gt. Bk.
²²⁾ ez engi &c. — mgl. fl. ²³⁾ brodir — mgl. Gf. ²⁴⁾ oc stlgetinn — mgl. Gd. ²⁵⁾ samþædra uid
h stlgetin — Gm. stlgt. of samþædra — Gt. Fe. Eb. ²⁶⁾ Her begynder en Lacune i Ec, oph. Cap. 6.
²⁷⁾ sem aðr eru talldir. — tilf. Gm. ez engi &c. — mgl. de fl. ²⁸⁾ Hele denne Arv mgl. Gt, hvorved de
hæ. saae et Nummer ringere. ²⁹⁾ stlgetinn — mgl. Fa, b. Bk, l. ³⁰⁾ skal konungr . . . stlgetinn oc —
mgl. Fa. ³¹⁾ [broder fgs. samþædra of stlgetinn — Fb, f. Bb, l. [stlgetin oc samþæddr — Bf. ³²⁾ [mgl.
— fl. er aðr ero nægdir el. sem aðr ero talldir — tilf. fl.

Sin .vi. erþd.¹ ²Sv er hin .vi. erþd er sa bróðrungr konungs er stílgetinn er³ hinn ælztí einn stál konungr vera sa sem þader hans uar þadur bróðer konungs sam þæðra [oc stílgetinn⁴ er engi er þeirra til sem aðr uaro talder.⁵

Sin .viij. erþd. Sv er hin .viij. erþd er konungs son stál konungr vera [eptir þadur sinn⁶ en ælztí einn þo at hann se [eigi stílgetinn.⁷ sa þo er huarke er getinn [hordome ne⁸ þrendsemis spelli eða stíflapa⁹ oc konungr sealzr hezír gengit uid [það erni hans¹⁰ oc sagt stálzr stíflitum monnum auene¹¹ til [þírir samuistú¹² sate sínar¹³ [oc modor¹⁴ hans.¹⁵ oc suarar¹⁶ stund su sem barnet er¹⁷ þott þeirri til tolu¹⁸ sem [til hönrrir.¹⁹ oc hezír moderen²⁰ eigi²¹ tuent til þaðernis²² sagt eptir þeim hette sem logbot uattar um stífl mal. þessu stolu þeir eigi löyna er uita igrí manað nema þeir ottízt igrífi.²³ þo²⁴ stolu þeir einum huerium stíflitum monnum þleirum²⁵ til segia at vitni megi um þera²⁶ er þess þarz.²⁷

Sin .viij. erþd. Sv er hin .viij. erþd er dottor son konungs stílgetinn²⁸ hinn ælztí einn stál konungr vera. [sa sem²⁹ modor³⁰ hans uar stílgetin³¹ er engi er hinna til [er aðr eru talder.³²

Sin .ix. erþd. Sv er hin .ix. erþd at systur son konungs stílgetin³³ hinn ælztí einn stál konungr vera. [sa sem³⁴ modor hans uar stílgetin oc samþæðra uid konung [er engi er hinna til.³⁵

Sin .x. erþd. Sv er hin .x. erþd at sa stál konungr vera hinn ælztí einn er nestir er eptir bróðra syni uid konung oc stílgetinn er oc þader hans uar stílgetinn oc komenn þra samþæddum bróðrom oc stílgetinn³⁶ [er engi er hinna til.³⁷

Sin .xi. erþd. Sv er hin .xi. erþd at sa stál konungr vera hinn ælztí einn stílgetinn.³⁸ sa er systina son³⁹ er uid konung. [tomen þra þeim⁴⁰ systinum en bæðe⁴¹ varo⁴² samþæðra of⁴³ stílgetin.⁴⁴ [oc af rettre konunga ættenne kominn⁴⁵ er engi er hinna til sem aðr eru talder.⁴⁶

¹) Hele denne Arv mgl. Eb, hvorved de fgg. faae et Nummer ringere. ²) Her begynder en Lacune Gh. Ophörer Cap. 6. ³) er stílg. er — mgl. fl. ⁴) [mgl. — Bf. [uid konung — Gn. ⁵) er engi . . talder. — mgl. fl. ⁶) [mgl. — de fl. ⁷) [þrífusun — Gp. [þrífusun of ei stílgetin — Bh. ⁸) [mgl. — Gm. ⁹) nermeir en loyat er at loghum — tilf. Gd, f. ¹⁰) [þrendsemi — Gp. ¹¹) aueno — Bd, e f. mgl. Bh. ¹²) samuistú — fl. ¹³) hans — Fe. [samuistur sinner — Bf, h. ¹⁴) modor — Gf. Ed ¹⁵) barnfens — Ee. [mgl. — Gt. ¹⁶) suare — Fa. Ed. ¹⁷) var — de fl. ¹⁸) tolu — Gf, s ¹⁹) [hözuer — Ge. [til hözuer — Ed, f. ²⁰) han — Gm. hon — Ee. ²¹) eigi — mgl. Ef. ²²) það ernie hans — Fe, mgl. Gi, Ed. ²³) igríð — Bf. ²⁴) þa — Gd. ²⁵) eða þleirum — fl. ²⁶) me þeim — tilf. fl. ²⁷) vidr. — tilf. fl. vidr eða noðor mistrunar er a hægðr. — tilf. Gl. ²⁸) stílgetinn — mgl. Ee, f. ²⁹) [of — Bh. ³⁰) þader — Gf. Ff. Bc. ³¹) of þo sa hin ælfti — tilf. Fe. ³²) [me — fl. ³³) stílgetin mgl. fl. ³⁴) [er — Ba, k. ³⁵) [mgl. — de fl. ³⁶) Saaledes og Gh. stílg num — de Övrige. ³⁷) [mgl. — fl. Her begynder en Lacune i Ef. Oph. Cap. 9. ³⁸) stílgetin — mgl. fl. ³⁹) son — mgl. Gi. ⁴⁰) tuim — Gf. mgl. Ed. ⁴¹) bróðr — Ed. ⁴²) [oc uaro þa bæðe — Gp. Ea, b. Bf. ⁴³) samþæðra oc — mgl. Gd. [ammóðð of — Gm. ⁴⁴) [af samþæðrom systinu tomen oc stílgetinum — Ba, k. ⁴⁵) [mgl. — fl. ⁴⁶) er engi &c. — mgl. fl.

Sin .xij. erþd.¹ Sv er hin .xij. erþd at þa skal konungr vera hinn ælfti einn getin² er sýstrungr³ uid konung oc möðr þeirra uaro samþæddar oc stílgjetnar. rettre konunga ættenne komnar [ex engi er hinna til.⁴

Sin .xiiij. erþd. En ex engi er þessara til sem nu eru talldir þa se þa konungr regi [hinn ælfti⁵ einn er erþdom er þa næstr eptir þui sem [Gulapings bot⁶ i⁷ erþda tale. karl⁸ þo en eigi kona. oc þo az [rettre konunga ættenne⁹ komin.

Huer konungr skal vera at Moregi ex þa er engi til er i erþd konungs stendr.¹⁰

vj. En ex sua harðliga¹¹ kann til at bærazt¹² at engi [er annara¹³ til.¹⁴ 6. sealfstezt hertuga oc iarle ex þeir eru til. bystupum allum oc abotom¹⁵ [ænd: ionnum¹⁶ allum oc hirdstiorum¹⁷ með hird allre at setia norðr til Nidaroff hins helga Olafs konungs til umröðo¹⁹ uid erlbystup oc nezne bystup²⁰ ¹ or sinu bystupsdome oc sýstumenn konungs þeir sem þar eru .xij. hina uitraztu ²² [eptir sinni samuizstu.²³ oc se [a þor²⁴ innan þess manadar²⁵ er þeir þra²⁶ þall konungs.²⁷ Sua skal oc [bystup huer oc sýstu menn²⁸ ætla menn þgnadar²⁹ eptir oc gætzlo³⁰ með bondom [at gæta landz³¹ þirir þioðom oc i³² sua marga az [ændom monnum³³ oc sýstumonnum i³⁴ [huerium lagum³⁵ þeir sea at bæzt [bær oc hoxr.³⁶ Skolu þeir er eptir sitia vera³⁷ iamheimulir ætzlo³⁸ i adrum sýstum sem sealfra sinna. elligr eru þeir sanner landrada menn³⁹ þi heldr land þridi sinum az þeirra uangetzlo. En þann tíma er þeir eru norðr er er til eru neyndir.⁴⁰ þa gange þeir olærðer menn [er til eru neyndir.⁴¹ með

Jvfr. Cap. 6. G. 3. Hk. 10. Jb. II. 5.

Den hele Arv mgl. Bh, hvorved de fgg. faae et Nummer ringere. ²⁾ oc stílg. — mgl. Gl. Bc, d. — til f. de fl. ⁴⁾ [mgl. — fl. ⁵⁾ [hælti — Gi. ⁶⁾ [frosfopingsboten — Fe. [Æidizapingsbot [N:tings bot — Gs. [landzboten — Gd, l, p. Fa, b. Ba, k, l. [landzbot — Ge, f, q. Ea, b. Bf. — Gi, m, t. Ff. Ed. Bc, d, e. [mgl. — Bb, h. ⁷⁾ almennilegho — tilf. fl. ⁸⁾ farimadr — fl. lum konunga stum — Gp. ¹⁰⁾ Ingen Cap. Afd. eller Ovskr. i Gm. Um konungs tofning — Ovskr. i fl. nglega — de fl. ¹²⁾ þirir synda manna sater — tilf. Ge. ¹³⁾ [saaledes ogsaa Gb, c. [ero þess — Bh. ara — de Övrige. ¹⁴⁾ sem nu eru taldir — tilf. Gm. Ed. [sem ader voro neyndir — tilf. Bh. ¹⁵⁾ ot — mgl. Ed. ¹⁶⁾ [þarrunum — Gd, f, i, l, m, p, q, s, t. Fa, e, f. Ea, b. Ba, c, d, e, f, h, k. gl. Fb. Bb, l. of hirdstiorum — mgl. Bh. ¹⁷⁾ stadar — tilf. Fa. ¹⁸⁾ umrada — fl. ¹⁹⁾ leð: — Gm. ²¹⁾ með [er — tilf. Ea, b. ²²⁾ men of bonðr — Ba. menn — de fl. ²³⁾ [mgl. — Bh. ar — Gi. ²⁴⁾ hætamanadar — Gm. ²⁵⁾ Her ophöfver Lacunen i Fe. ²⁷⁾ Det fg. Stykke Sua . uangeztu. udelades her, men indskydes nedenfor efter [anna þat með eidi sinum. — i Fe. ²⁸⁾ [huer þr — Bb. ²⁹⁾ hegndar — Gd, l, m, q, s, t. hegningar — Gp. Ff. Bb, l. hærnadr — Fe. hegnanar ³⁰⁾ of gætzlomenn — Gp. of gongstu landzenn — Bb. mgl. — Bf, h. ³¹⁾ [mgl. — Bb. yðu — Ge, m. Bc, l. iilmenni — Ff. ³²⁾ [þarrunum — Gd, e, f, i, l, m, p, q, s, t. Fa, b, f. d. [tanjmaunnum — Fe. ³⁴⁾ or — Fa. ³⁵⁾ [huerri sýstu — Ed. ³⁶⁾ [hoxir — de fl. allum stöðum — tilf. Fe, e. ³⁷⁾ [mgl. — Bf. ³⁸⁾ við konung — tilf. fl. ⁴⁰⁾ steyndir — Gd. saaledes ogsaa Gb, c. mgl. — de Övrige.

suorum eidi til þessa vndomis at þeir stolu þann til konungs tala er þeim synizt þeirir gudi at þezt se til¹ þallin. En þenna eid stolu iamual bystupar² abyrgiazt uid gud þo at þeir vinni³ eigi sem þeir er sueria at hann⁴ leggi [fannendis umröðo⁵ til þessa mals [iamual sem hinir vlerðu er sueria⁶ sem gud gefr þeim syn til rettlig: azt at sea. En ex þa stíl a þa stolu þeir sitt mal haza er þleiri uerða saman [oc stítrifare⁷ eru⁸ oc ertibystup oc adrir bystupar [þylgia oc⁹ sanna þat med eidi sin: um.¹⁰ En ex nodor lætr síl adruuiff til konungs tala en nu er mælt þa haza se þeirir gort þe oc þridi¹¹ oc se i þauans þorbode¹² oc¹³ allra heilagra manna¹⁴ oc eigi kirkju græxt. oc sua huer er honum þylgir¹⁵ til þers. Nu ex hirdstiorar [eda hird¹⁶ þirir nemazt þessa þerð þa eru þeir¹⁷ landrada menn uid konung [nema þull naudsyn banne.¹⁸ En huer bonde er þirir nemzt þessa þerð er sedr .viij. ertogum oc .xiii. mortum sílþrs uid konung.¹⁹ en konungr meti naudsyniar med godra²⁰ manna rade. En i þessa þerð þare huer a sinum kostnade. en konungr vnni²¹ þeim allum kostnad sinn²² er eigi hazðu²³ adr konungs þe.²⁴

Um dottur eða sonar dottor.²⁵

- 7 vij. En ex dottor²⁶ eða [sunar dottor²⁷ [eda systir²⁸ eða moder.²⁹ eða þær konor³⁰ sem i erþða tal eru talðar eptir [Gula þings lagum.³¹ sua oc þeir talmenn sem i erþða tale standa³² oc [eigi eru³³ aþ³⁴ konunga ættenne komnir. oc eru þeir eða þær ner meir [at stýlðu³⁵ til annars arþs en konungsdomsens eptir þui sem uattar almenniligt erþða tal. þa skal eptir þui huer³⁶ til ganga sem³⁷ uattar³⁸ i almenniligu erþða tale. oc at þui liofare se. þa mego þeir³⁹ þat⁴⁰ erþa. þyrft eignir⁴¹

Jvfr. Cap. 7. Jb. II. 6.

¹) Her begynder en Lacune i Bk; ophører Cap. 9. ²) of læ(r)ðer men — tilf. Gm. ³) sueri — de fl. ⁴) þeir — fl. ⁵) [fannenda umröðo, [fannenda umræðe, [fannendis umræðe, [fannendis rad, [fannenda umræðe, [fannindi, [þat rad — forskjellige. ⁶) [mgl. — de fl. ⁷) stítrifastir — fl. ritari — Gn. ⁸) þíðia — Gt. [mgl. — Bk. Her ophører Lacunen i Gh. ⁹) [mgl. — Gp. ¹⁰) Her indskyder Fe Stykket Sua skal oc bífup . . . uangetzlo. Derefter nyt Cap. uden Ovskr. — Fe. ¹¹) i landi (oc) lausum viri — tilf. Gm. landi of l. vñri — tilf. Gn, s. ¹²) banni — Gn. Ea, b, d. ¹³) þorbode — tilf. Eb, d. ¹⁴) þirir gort þe oc þridi — tilf. Bb. ¹⁵) vettir líð — fl. ¹⁶) [mgl. — Bf. ¹⁷) sanner — tilf. Gt. ¹⁸) [mgl. — Gh. ¹⁹) huer þeira — tilf. Gd. utan naudsyniar banne — tilf. Gt. ²⁰) stýnsamra — de fl. ²¹) inni — de fl. tufi — Bb. uinni — Gn. ²²) aþtr — tilf. Ge, m. ²³) haza — fl. ²⁴) starf — Gt. med gongmsu. — tilf. Ee. fra er eigi — mgl. Bb. Her slutter Gc denne Bolk. De to fgg. Cap. indskyder den i den paa Landsloven umiddelbart fg. Bylov: derfra er Varianterne her tagne. ²⁵) Inge Ovskr. eller Cap. Afd. — Gs. ²⁶) dottor — Ge, l. ²⁷) [sunar dottor — Ge, l. Bc. [sunarfun — Eb. ²⁸) [mgl. — Gd, s. Fe. Ee. ²⁹) [mgl. — Gq. [moþer eða systir — Gt. ³⁰) Saaledes ogsaa Gb, c. Bf. adrar — Ge. tonor adrar — de Övrige. ³¹) [stóðþings bot — Fe, e. [Æðizþings lagum — Ee. [N:tings bot — Gs. [landþottenne — Gd, i, l, m, q, t. Fa, b. Ba, b, c, d, e, k, l. ³²) eptir Gulaþ. lagum &c. — mgl. Gf, h. ³³) [ero þær eða þær eigi — Bd. ³⁴) rettre — tilf. Gd, n, s. Fa. ³⁵) [mgl. — Gd, m, q. Bf. ³⁶) huert — Fa. ³⁷) honom — tilf. fl. huerium — tilf. fl. ³⁸) vatta log — de fl. ³⁹) þær — Fb, e, f. ⁴⁰) þetta — alle de Övrige. ⁴¹) jarðir — Fb. Bb, f, l.

þær er konungr erþir eptir aðra þrendr sína eða þær sem hann kaupir með lausa þe. oc þær þó er hann seli eðl konungsdoms¹ iardr til eða flípti þeim i hinar.² Súa flólu þeir³ oc erþa lausa þe oc gripu þa sem eigi honyra coronenne⁴ til. nema konungr haxe [aðra⁵ flípan a gort með flítrikum uitnum oc iartegnum ser til salo hialpar oc forndar oc⁶ sinum holloftu monnum⁷ með godra manna tillogu. oc er þui hazud rad at huer geri ual þirir⁸ ser fláþr⁹ um sína lízdaga¹⁰ oc¹¹ sinum holloftu monnum oc heldr heill en flutr¹² þui at uastoyt¹³ er annars vinatta¹⁴ [oc eptir: gerð¹⁵ þó at allstýlt se. þinnast oc fléiri¹⁶ dome til þess at erþingiar haxe¹⁷ aþdregit [en uid aulat¹⁸ flípan [þeirra sem attu oc¹⁹ þengu optliga með holre þionastu oc líxa haxta eða ymisu eruede oc mannraunum.²⁰

Um heit konungs.

viiij. Nu ær þui at konungr uiti síl þui heldr flýldugan logh at hallda oc 8 um at bota uid þegna sína.²¹ þa flal hann²² þessu iatta flolle sínu meðr flultom: inni²³ fladþestu²⁴ [þann tíma²⁵ sem hann er til konungs telin. þui iatta el gudi oc [hans hællgum monnum²⁶ oc þui hans²⁷ flolti sem el em ouerdugr iþir flípadr at el flal þau flristin logh hallda sem hinn hælgí Olaxr konungr hoz²⁸ oc²⁹ hans rettir eptirflomendr haxe nu samþýtt millum konungs oc þeirra er landit byggia með huara tueggia³⁰ samþýtt oc með godra manna raðe oc³¹ um at bota³² eptir þui uiti sem gud ler mer. En konungr er eigi at eins flýldugr at hallda [þenna eíð³³ uid þa³⁴ er þa eru a þingi hia honum. [heldr uid þa alla er i hans þegnflýldu eru³⁵ alna oc uborna. En þann tíma sem hann uerðr floronadr þa flal hann flueria monnum log oc rettýndi með þeim eíðflax³⁶ sem konungs uigfltu flýlgir.³⁷

Jvfr. Cap. 8. Hk. 11. Jb. II. 7.

¹) konungsens — Gf. konungs — Ea, b. Bf. trununnar ædr konungsdoms — Ed. ²) aðrar — Ed. ³) þær — Fe. ⁴) konungsdominum — Gk, l. Fe. konunginum — Gp. ⁵) aðr — Gn, q, t. Fb. fláþraba — Fe. ⁶) [fláþr flípat ær — Fe. ⁷) hælðr hæill en flutr — tilf. Bd. ⁸) flinni salo of — tilf. Ed. ⁹) fláþr — mgl. fl. ¹⁰) daga — de fl. ¹¹) sinum holloftu &c. — mgl. fl. ambone — tilf. Ge. ¹²) með godra manna raði — tilf. de fl. ¹³) uastoyt — de fl. uastoyt — Gp. uastoyt — Fb. uastoyttar — Ba, b. uastoyt — Bc. uastoyt — Bf. uastoytt — Bk. ¹⁴) viti til vinatto — Bb. ¹⁵) [mgl. — Ff. ¹⁶) nogh — Gd, s. ¹⁷) hælðr — tilf. fl. ¹⁸) [en til tagt — fl. ¹⁹) [þeiri er aflarmannum heþuer gor uerel of þeir — Gm. ²⁰) Her ophórer Lacmen i Ed. ²¹) ær þess þæ(r)þ uid — tilf. Fe. ²²) Herifra til Capitlets Ende har Fe: þann tíma er hann verðr floronadr flueria monnum rettýndi með þeim eíðflax sem konungs uigfltu flýlgir; þvorimod Capitlet flólgar fluldatændigt efter Bonde-Eden, með Orskr. Jaffan floregs konungs. Fe ude- lader Konge-Eden ganske, men har her: þan tíma er han verðr flongr of floronadar flueria mannum log o(t) rettýndi með þeim eíðflax sem konungs uigfltu flýlgir. ²³) flullri — de fl. ²⁴) aflfemb — Fd. ²⁵) [ærtir þat — de fl. ²⁶) [hinom hælga Olaxe konungs — Gt. ²⁷) hans — mgl. Bb. ²⁸) of flípadr — tilf. Fd. Var. i Ea. ²⁹) aðrer — tilf. de fl. ³⁰) iærðe of — tilf. Gk. Fd. Var. i Ea. ³¹) oc — mgl. de fl. ³²) með godum lutum — tilf. Ge. ³³) [þetta — fl. ³⁴) þa tína — Fb. Bb, l. ³⁵) [en hina er æi ero — Bf. ³⁶) hælði oc eíðflax — Fb, d. ³⁷) En þann tíma &c. — mgl. Gn.

Um eib hertuga eða iallz.

- 9 ix. En hertugi, eða iarl, eða þeir eru til skolu þenna eib sueria a þui þingi /
 konungi er konungs nazn gefid. Þess leggr et¹ hond a² hælga³ doma⁴ oc þui⁵ st
 et til guds at et skal vera hollr oc trur minum herra. N.⁶ Noregs konungi be
 opinberliga oc löyniliga oc [þat len⁷ sem hann⁸ uezir mer skal et tryggliga⁹ hallða
 með þeirri lydni oc eptirlæte¹¹ [sem¹² Magnus konungr son hafonar konungs
 stipaðe millum konungs oc hertuga.¹⁴ veita skal et honum alla þa lydni sem godi
 hertuga eða iarle ber at ueita konungi. Styrkia skal et [hann oc¹⁵ hans riki n
 heilum¹⁶ radom oc allum¹⁷ styr(t) minum. Hallða skal et eida þa alla sem konungi
 [hezir iattad¹⁸ [mer oc¹⁹ ollu landz þollino eptir þui viti oc stynfemd sem gud
 mer. Gud se mer hollr er et satt segir gramr en et lygr.

Um eib barruna.

- 10 x. Nu skolu barrunar²⁰ þenna eib sueria. Þess leg et hond a²¹ [hælga doma
 oc þui styr et til guds²³ at et skal vera hollr oc trur minum herra. N.²⁴ Nore
 konungi [bæde²⁵ löyniliga oc openberliga.²⁶ Styrkia skal et hann oc hans riki be
 með²⁷ radom minum oc allum²⁸ styr²⁹ minum. Hallða skal et oc [eida þa³⁰
 konungren [hezir iattad³¹ allu landzþollino eptir þui viti sem gud ler mer. Sua
 mer gud hollr sem et satt segir. gramr en et lygr.

Um logmanz eib.³²

- 11 xi. Nu skolu logmenn þenna eib sueria þan tima er konungr uil.³³ Þess leg
 hond a³⁴ hælga doma³⁵ oc þui styr et til guds at et skal vera hollr oc trur mini

Jvfr. Cap. 9. Jb. II. 8. Cap. 10. Hk. 12. Jb. II. 9. Cap. 11. Jb. II. 10.

¹) hann — her og nedenfor fl. ²) þessa — tilf. de fl. bot of a þessa — tilf. Fe. bot of — tilf. .
³) Her ophører Lacunen i Bk. ⁴) bot — fl. bot eðr doma — Ff. ⁵) Her ophører Lacunen i
⁶) m' — Gg. ⁷) [þan tuta lands — fl. ⁸) konungr — de fl. ⁹) trutega — de fl. ¹⁰) gott
 — Gn. ¹¹) hollögstu — Gh, s. Fd. Var. i Ea. ¹²) minn herra — tilf. Gp. ¹³) son haf. konungs
 mgl. fl. ¹⁴) [sem hann ger mer j alla stæde — Gn. Fe. Ee, f. millum . . hertoga — mgl. Fe. eða i
 — tilf. Bb. ¹⁵) [mgl. — Gi. ¹⁶) hollom — Ge. godom — Fe. Bf. ¹⁷) hollom — Eb. ¹⁸) [h
 suoret — fl. ¹⁹) [mgl. — fl. ²⁰) barrunar of hirtþiorar — Gh, i, q. Fa, d, e. Bb, l. barr. oc hq
 oc ridarar — Ba. barr. oc ridarar — Bc, d, e, k. lendir menn oc hirtþiorar — Ge, f, n, p, s. Fe. Ea
 d, e, f. Bf. lendir m. of hirtmen — Bk. l. menn — Ff. barunnar eða hirtþiorar — Fb. ²¹) þessi
 tilf. fl. ²²) [hælga bot — fl. [bot of þessa hælga doma — fl. ²³) of hins hælga Olafs konungs — tilf
²⁴) N. — mgl. Ee. ²⁵) innan landz oc utan — tilf. Gh. Fe. samt Var. i Ea. ²⁶) Herfra er i Ea
 en Afskriferfeil Resten af dette Cap., hele det fg. og Begyndelsen af Bonde-Eden oversprungen, indtil
 ligelydende Sted i sidstnævnte Ed, (Cap. 12, S. 31). ²⁷) heilum — tilf. fl. ollum — tilf. Gg. gudum
 tilf. Fd. ²⁸) allum — mgl. fl. hollom — Eb. ²⁹) mat — Fa. ³⁰) [log þau —
 alla — tilf. fl. ³¹) [h. suoret — fl. [h. hirtit — fl. ³²) Overskr. — mgl. Fe, hvor Capitlet er sl
 efter Bonde-Eden, sidst i Bolken. Capitlet mgl. Gn. ³³) er giorr. — Gi. ³⁴) bot of — tilf. Ff. b
 þessa — tilf. Ed, f. þessa — tilf. Ea, b. Bb, f. ³⁵) bot — Gc, d, p. Bk.

herra. N. Noregs konungi.¹ þau log skal ef segia þeim monnum er [minn herra
þipar² i mina logfogn³ sem hinn hælgi Olaf konungr hoz oc adrir hans retter eptir:
tomendr haza nu⁴ samdykt [millum konungs oc þeirra⁵ er landit byggia. En huer-
uitua þar sem logbot fter eigi [stiluðliga or⁶ þa skal ef sua huers manz mal doma
sem ef uil andsuara xirir gudi a doma degi at retligast er eptir minni samuitzstu oc
þo með þeirra uitrastu manna raðe er⁷ hia mer eru sua vm rífan sem xatorlan. [vm
ungan sem gamlan.⁸ [vm satadan sem siuiadan.⁹ Sua se mer gud hollr sem ef satt
segir. gramr en ef lygr.¹⁰

Um banda eid.

xij. En at borndr oc aldyda viti sit þui styldugare til hollastu¹¹ oc þegnstýldu¹²
oc lydni við konung. þa stolu þeir þenna eid sueria konungi sua margir menn¹³ or
xylki hueriu sem [konungr uil.¹⁴ þess leg ef hond¹⁵ a¹⁶ hælga doma oc þui stytr ef
til guds at ef skal vera hollr oc trur minum herra. N.¹⁶ Noregs konungi bæde
lorniliga oc openberliga¹⁷ með allum minum matt oc megni sua sem goðr þegn skal
konungi. ueita skal ef honum alla þa logliga lyðstýldu¹⁸ með þeim allum lagum oc
lunnendum¹⁹ sem hinn hælgi Olaf konungr stípaðe millum konungs oc landzrolls-
ens²⁰ oc²¹ hans retter²² eptirtomendr haza nu samdykt²³ millum konungs oc
þeirra er landit byggia²⁴ meðr huarstueggia samdykt. Sua se mer gud hollr sem
ef satt segir. gramr en ef lygr. [Suer ef eigi at eins þenna eid xirir mif. nema xirir
allra þeirra salo²⁵ er i Noregs²⁶ konungs riti eru oc þegnstýldu oc hans eids oc
ue(r)ndar²⁷ uilia²⁸ niota²⁹ [alna oc uborna.³⁰ Eru oc eigi at eins þeir styldugir
til at hallda³¹ þenna eid er sueria. nema heldr aller þeir er i hans³² styldu³³
eru³⁴ [alner oc uborner³⁵ [þeir sem³⁶ hans ue(r)ndar³⁷ uilia³⁸ niota.³⁹ þui at

Jvfr. Cap. 12. Hk. 13. Jb. II. 11.

¹) bæde lornilegha oc openbertegha — tilf. *Gf. t. Bc. e.* ²) mer — tilf. *fl.* ³) [i minni logfogn ero — *Ba. k.* ⁴) nu — mgl. *fl.* ⁵) [við þa — *fl.* ⁶) [vístaghe — *Ef.* [vístaga — *Ba. k.* [stítríðaga or — *de fl.* [stítríðaga or — *Fe.* ⁷) þa — tilf. *fl.* ⁸) stýldan sem uistýldan — *Ba. k.* [mgl. *Gm. t.* ⁹) [siuaden sem uisuiaden — *Ef.* [satadom sem siuiadom — *Ba.* [satadan [siuiadom — *Bf.* ¹⁰) gramr... lygr — mgl. *Ef. Bc.* ¹¹) allrar hollsto — *Ea. b.* pionsto — *Ed.* allra pionsto — *Bf.* ¹²) menn mgl. — *fl.* ¹³) [honum tifar eller konungi tifar — *de fl.* ¹⁴) a. bot of — tilf. *Fe.* ¹⁵) þessa — tilf. *de fl.* ¹⁶) N. — mgl. *Bb. c.* ¹⁷) bæde &c. — mgl. *Gm.* Her begynder igjen *Ee.* ¹⁸) pionastu oc lyðr — *Gh. s. Fd.* þegnstýldu — *Gm.* stýldu — *Ed.* ¹⁹) [annqndum — *Ed.* ²⁰) þeirra sem landet byggia — *de fl.* ²¹) adrir — tilf. *fl.* Her ophóðrer *Lacmen* i *Gk.* ²²) Her begynder *Gr.* ²³) stahzest — *de fl.* ²⁴) [landzrollfens — *de fl.* millum . . . byggia — mgl. *Gr. Fa.* ²⁵) [úðrgi ef mer þenna eid of okum þeim — *de fl.* ²⁶) Noregs — mgl. *de fl.* ²⁷) oc verndar — mgl. *de fl.* ²⁸) eigu at — *de fl.* ²⁹) abrgiazst — *Gm.* ³⁰) [alnir of oalnir — *Gd. m.* [alnom oc ubornom — *fl.* [alnir of obornir — *fl.* [alun of obum — *Ea.* Her beg. *Bf* et nyt Cap. ³¹) abrgiazst — *de fl.* ³²) Noregs — *Ge.* Noregs konungs — *fl.* ³³) þegnstýldu — *de fl.* riti — *Gh. s.* konungs rite — *Fd.* vildi — *Bf.* lyðstýldu — *Fe. e.* ³⁴) oc lyðstýldu — tilf. *Gh. s. Fd.* ³⁵) [mgl. — *Bh.* [alnir oc ualnir — *Ba. k.* ³⁶) [ot — *fl.* ³⁷) eids — *de fl.* ³⁸) eigu at — *fl.* ³⁹) Eru oc . . . niota — mgl. *Gr.* alner oc . . . niota — mgl. *Bb.*

Noregs konungr er þeim iamskyldr til retra mala [at fylgia¹ er heima sitia sem hinum [er þa eru a þingi hia honum.² Sua eru oc hinir³ allir skyldugir til allz⁴ tryggleiks⁵ er i eru landinu þo at eigi sueri allir menn⁶ honum⁷ trunadar eid. Þat viltu oc aller menn at þat barn sem þott uerdr a síðazta uetre konungs ævar. at konungr er iamskyldugr þui rett at gera sem þeim manni er honum suor eid a þyrsta þingi.⁸ Sua eru honum⁹ oc aller skyldugir¹⁰ [til allra logligra þegnsskyldu þeir sem laga uilia niota [oc þeirra¹¹ uilia uerdr vera.¹² En konungr oc biskupar¹³ [lærder¹⁴ menn¹⁵ oc lendir¹⁶ oc oð aldngða stolu síðan fylgia [hinum hælga krosse oc hælguum domum aptr til lírtiu. En síðan skal konungr¹⁷ ganga til alteris oc taka þar blezan¹⁸ oc ganga síðan [til herbyrgis¹⁹ [oc fylgi honum aller²⁰ hinir þeztu²¹ menn.²²

III. Landuarnarholtr.²³

- i. Vm leidangra gerð.
- ij. Vm skipgerð oc smidar kaup.
- iiij. Vm oruarkurð oc gisling.
- iiij. Vm vifa uorð.
- v. Vm herfogu.
- vj. Ez madr stýzt undan leidangre.
- vij. Hvar leidangr skal gera.
- viiij. Vm stýrimenn oc hafeta.
- ix. Vm skips skipan oc jarlaup.
- x. Vm vafna bunad.
- xi. Vm vafna þing ner vera skal.
- xij. Ez stýrimadr lönngzt az skipi eða hafeti oc vm uista prot.
- xiiij. Vm skips uppsat oc gæzlo segls oc reida.
- xiiij. Vm reidsskiofa bod.
- xv. Vm rana menn oc oruar sturð.
- xvi. Ez madr a kaup uid rana menn.
- xviij. Vm landraba soð oc langskipa gerð i herade.

¹) [mgl. fl. ²) [er kononge suor eid — Bk. ³) honum — de Övrige. ⁴) allz — mgl. de fl.
⁵) truteiks — de fl. ⁶) menn — mgl. de fl. ⁷) honum — mgl. de fl. ⁸) Þorghafingi — Bb. Sua
eru . . . þingi — mgl. Fe. Bk. ⁹) honum — mgl. Bb. ¹⁰) iamskyldugir — Fb. Bl. iamskyldir — Bl.
iandskyldir — Fa. þegnsskyldugir — Bk. ¹¹) þæs — Bb. ¹²) [of uerdr ero — Fe. [of þeira uerðsskyldir
vera — Ed. [mgl. — Fd. Bk. Sua eru honum . . . vera — mgl. Bf. ¹³) biskup — Gk, p. Fd, e, f. Ea,
b, e, f. Bl. aller biskupar — Fa. ¹⁴) lendir — Fa. Ed. ¹⁵) [mgl. — Gd. Ff. Eb. Bb. ¹⁶) lærdar
— Gd, e, h, i, k, l, m, p, q, r, s. Fa, b, d, e, f. Ed, f. Ba, b, c, d, e, h, k, l mgl. Gf, t. Ea (men bær-
runar tilf. i Var.) Bf. of ridbarar — tilf. Ff. ¹⁷) konungr — mgl. Ed. ¹⁸) az ærdibiskup — tilf. Ef.
¹⁹) [i konungs garð — Gn. Ee, f. ²⁰) aller — mgl. fl. ²¹) vittraftu — Fb, f. ²²) [of harða þila
uelfu þan dag sem honum býriar of tonge sign hæuir hözdingium of oðlum oðrum hinum bestu monnum. — Gd-
Ee, Ef. [of hinir bæsto men með honum. Hele Stykket þui al Noregs konungr &c. — mgl. Fe. I Fe, e, föl-
ger her det foran oversprungne Cap. om Lagmands-Eden. ²³) Dette er den stadige Sideoverskr. gjennem
denne Bolk — Ga.

Ger heyr landuarnar holk.

i. Þat er upphaf at landuarnar bæste varum at Ihesus Christus hinn troæfsti I sannr guðs son oc morar Mariu [konungr allra konunga.¹ af honum² er allt uallð oc ftiorn. veri hann uar uernd oc uardueitza [allra Noregs manna³ eilizlæga. I þess hins sama Ihesu skrift nafne skal uar fogligr⁴ Noregs konungr [hans pionn⁵ rada bode oc banne [oc vtorum uarum.⁶ oc rade at lagum en eigi at olaugum guði til [lofs oc⁷ dyrdar fer til gagns oc off til þarjenda.⁸ Eigi skolum ver honum⁹ leidangrø ne¹⁰ vttboda sgnia ex hann bydr vtt med þuillifu stilorde sem her fylgir. Konungr a eigi [frammar¹¹ vttboda at frexia¹² i xridi¹³ en halfrs almenings nema su¹⁴ einhuer þorx¹⁵ fælle til med honum at menn uilia frammar¹⁶ gort haza xirir affsemdar sater uid hann [med godra manna samdygt¹⁷ ex þeir kenna af honum misfunn oc goduilla. Enga almennliga tolla skal konungr a off leggja eða hans umbods menn. eigi¹⁸ giæxer [ne ueitxur¹⁹ ne hefta xodr.²⁰ [ne uidar hogfter.²¹ þar sem leidangr gerizt. nema reidxfiota²² oc þa adra lyðstlydu²³ sem loghof vattar.²⁴ Nu xyrnaxt flip leða nauft²⁵ i herade²⁶ eða xortaxt²⁷ reidir²⁸ sua at umbota þarx eða ex nju til xa. þa skal konungr²⁹ vtt lata biota i þeim luta landx³⁰ sua milit³¹ sem honum³² þidrir til bæra [oc³³ arangre³⁴ hoxir³⁵ eptir bexta manna rade. Skal uid þui x³⁶ tafa logmadr [oc einn konungs handgengin madr³⁷ oc einn stilitr bonde [i þeim luta landx³⁸ til uardueitxlu oc til einflis annars snuaxt [en þess³⁹ sem adr uattar eptir konungs uitorde.⁴⁰ skolu konungs umbods⁴¹ menn þeir sem þar haza hysu⁴² sem eins huers þarx uidr lata gera⁴³ eptir þui kaupi sem þeir semia⁴⁴ uid þa er uardueitxlu haza a bonda x⁴⁵ En [i Gula þings lagum⁴⁶ skal logmadr

Jvfr. Cap. 1. G. 295. F. VII. 1.

¹) [mgl. — fl. ²) Saaledes Gb, c. Bc. huerum — de Övrige. ³) [allra Norðmanna — Gi. [mgl. — Bd. ⁴) fogligr — mgl. Ge, f, k, p. Bb. ⁵) [mgl. — de fl. ⁶) [mgl. — Bb, l. ⁷) [mgl. — de fl. ⁸) xagnadar — Ee. ⁹) kononge varum — Gt. Fd. Ea. ¹⁰) leidangrø ne — mgl. Gp. ¹¹) [mgl. — Gk, t. ¹²) [ut bota odru vis en frexia — Gk. ¹³) xridu lande — Gk. Fd. vttboda — tilf. Gk. ¹⁴) su — mgl. Gd, s. Bh. ¹⁵) Saaledes ogsaa Gb, c. nauftgn — de Övrige. ¹⁶) betr — fl. ¹⁷) [mgl. — fl. ¹⁸) Saaledes ogsaa Gb, c. huarfe — de Övrige. ¹⁹) [mgl. — Bb. ²⁰) hefta xodr — Gl. ²¹) uidar hoggr — fl. [mgl. — Bh. ²²) konungi — tilf. Ge. bod — tilf. Gd, k. Fd. ²³) luti oc þegnstlydu — Gf. luti oc lögstlydu — Gk. luti — Ff. stlydu — Ea. lögstlydu — Bf. ²⁴) Herefter nyt Cap. i Ba, k. ²⁵) [mgl. — fl. ²⁶) I Marg. med Henviisningstegn: þo uarum — Ge. ²⁷) xortaxt — Gi. xartaxt — Gm. xirir laxt — Ef. xyrnaxt — fl. mgl. Ed. Bf. ²⁸) reidi — fl. mgl. Gm. xortax reidi — mgl. Bh. eða xrt. reidi — mgl. Gd. eða nauft — tilf. Ba, k, k. ²⁹) konungi — D. ³⁰) I Marg. m. Henv. Tegn: af þo uarum — Ge. er stly þarx uidr — tilf. Ba. er han fer af þes þarx vid — tilf. Bh. ³¹) xolt — tilf. Ed. ³²) þeim — Eb. ³³) at — de fl. ³⁴) arhaga — Ge. araga — Fd. araganum — Ee. Bb. maghi — Bl. arang — Fb. tilf. arangr — Ed. arangr — Ef. argangi — Ea. aragangenom — Bk. mgl. Gf, p. ³⁵) [at af leidangr þurxi till af tagia — Gm. [at a gange — Gt. [mgl. — Bb, f, k. ³⁶) x³⁷ — mgl. fl. ³⁷) [mgl. — Gi. ³⁸) [mgl. — fl. ³⁹) [eptir þui — Ed. ⁴⁰) rabi — fl. stilorði — fl. ⁴¹) hysu — Gi. ⁴²) stax — fl. ten — Bf. ⁴³) flip — tilf. Ee. ⁴⁴) verða a sattr — Gt. ⁴⁵) eða vromanna x⁴⁶ — tilf. Ge, i Marg. m. s. H. i Þorgha þings laugum — tilf. Bb, l. Stykket herfra til Cap. Ende er i den nedre Marg. tilf. med smt. curs. H. Gb. ⁴⁷) [i frosta þings l. — Gp. Fa, c, d, e. D. i Gf. þa þ. l. — Eb, d. i Þorgarþ. l. — Ea. i flings l. — Ga. [at tagum — Ef.

haza [zirir sitt starx¹ .x. mertr [ax bonda ze en .v. mertr huar hinna a huerium .xii. manadom.² oc stolu þeir stýlðir at gera reitnan zirir þessu ze a hueriu³ [Gula þingi.⁴ huar þeir haze intelit eða huar eptir stendr oc sua þat er þeir haze [vlt greitt⁵ eða niðrlagt.⁶

Um skipgerð oc smidar kaup.

- 2 ij. Nu [sotr flíp zyrnska.⁷ þa skal annat gera [eptir tonungs rade⁸ ax bonda ze⁹ oc þar reisa lata sem þeir uilia sua at huarle spilli afre ne eng. en spillir¹⁰ bote sem .viij.¹¹ stynsamir menn mæta [ax bonda ze.¹² tonungs iord er stýlð til at reisa flíp a ez hon er til.¹³ Sua er oc tonungs mort¹⁴ stýlð til [landuarnar¹⁵ flíps¹⁶ at za¹⁷ oc [allra annara þeirra sem martir eigu¹⁸ [at iamznade¹⁹ þui at engi²⁰ skal eins manz mort onða. Nu skal smidi til trefia²¹ [alla þa er²² innan [ziordungs zyltis²³ eru. uidare ez þarz. Stazna smidr huer er setr mort silzre uid tonung er zirir nemzt til at zara. en zilungr huer halzre mort.²⁴ Nu haze þeir sett liol a bada stoda [oc til smidar telit.²⁵ þa ez einhuer þeirra lönpr zra þeirri smid. stazna smidr er setr .viij. ertogum oc .xiiij. mortum silzre uid tonung. en zilungr²⁶ .v.²⁷ mortum silzre uid tonung.²⁸ ax þui at [þa zella þeir niðr landuarnar zirir tonungi.²⁹ Nu [stolu smidir ze tafa.³⁰ [stazna smidr³¹ .ij. aura silzre³² [a hngium³³ dogum sunnu daga millum.³⁴ en zilungr³⁵ onri.³⁶ þar með mat oc maldryðiu.³⁷ halzre bolla stot³⁸ a degi. Nu at goryu flípi þa skal flíp bræða [oc i naust setia³⁹ ez til er. En ez naust er eigi til. þa skal naust gera [oc⁴⁰ zong⁴¹ til za⁴² oc⁴³ or

Jvfr. Cap. 2. G. 306—8. F. VII. 1—5.

¹⁾ [mgl. — fl. ²⁾ En i Gula . . . manadom — mgl. Bf. ³⁾ huerium .xii. manadum a — Gl, i. Ea. hueriu — mgl. fl. ⁴⁾ [sroftþingi — Fa, c, e. [æidzguþingi — Ed. [þorgarþingi — Ba, b, h, k, L. [togþingi — Gf, k, p, s. Ea, b, e, f. Bc, d, e, f. D. [þingi — Ff. ⁵⁾ [vgort — Ef. oc sua &c. — mgl. Bb. ⁶⁾ uidr tagt — Ed. Bk. oc sua &c. — mgl. Ge. Bf, h. Her begynder en Lacune i Bf. Ophören Cap. 4. ⁷⁾ [zynis flíp — Gl. [flíp zyrnska — Fa, c. i herade — tilf. fl. ⁸⁾ [mgl. — fl. ⁹⁾ bote armanna ze — udenf. i Marg. tilf. Gc. ¹⁰⁾ stæde uerdr at — Gm. ¹¹⁾ .viij. — tilf. over L. Gb; mgl. de fl. ¹²⁾ [mgl. — Gc, som tilf. i Marg. m. s. H. ax bvarmanna ze. ¹³⁾ innan zyltis — fl. ¹⁴⁾ iord — Gr. Ea. (Var. mort) Bc. stogr — Bb. er hon er til þa er hon — tilf. Gp. ¹⁵⁾ landuarnar — Gm. ¹⁶⁾ flíp — Eb. Ba. Bk. flíps uidu — Ee. flíppa — Ef. ¹⁷⁾ [at za tilzong or — Bk. mort. oc sua reisa lata a ez hon er til — tilf. Gh. ¹⁸⁾ [allar adrar mertr — Gp. [atra annara manna martir til flíps zangæ — Bk. ¹⁹⁾ [mgl. — Gg. Bd. sem martir &c. — mgl. Ee. ²⁰⁾ Saaledes ogsaa Gb, c. eigi — de Örrige. ²¹⁾ za oc trefia — Gd. negna — Gt. ²²⁾ [mgl. — Eb. ²³⁾ [zynis eða ziordungs — Gd, m. Ef. [zynis — Gn. Eb. [þæff z. z. — Fe. [heradz eða innan z. z. — Ee. ²⁴⁾ ez han vil eigi (lit) zara — tilf. fl. ²⁵⁾ [oc til smidir telit — Ed. [oc smidr til telit — Ef. [mgl. — Bk. ²⁶⁾ zilungr — Gm. ²⁷⁾ .viij. — Ef. ²⁸⁾ uid tonung — mgl. fl. ²⁹⁾ [þeir zella landuarnar tonungs — Bk. ax þui &c. — mgl. Ba. ³⁰⁾ [skal smidum ze tauna — fl. [stulu smidr ze tauna — fl. [stulu smidr ze taun haze — Ge, l. [fl. sm. zd. tafa — Gn. [stulu smidar ze tauna — Gr. [fl. smidr teigu tafa — Gn. ³¹⁾ [i zetaun sina skal stazna smidr haze — Ee. [skal stazna smidr tauna — Bk. ³²⁾ i teighu sina — tilf. Fd. ³³⁾ hngium — Fe. ³⁴⁾ [um hngna uitu — Ba, h, k. ³⁵⁾ zilungr — Gd. zilungr — Gm. zilungr — Fb, c. zilungr — oftere Ef. ³⁶⁾ halzan onri — Eb. ³⁷⁾ drytt — fl. mungat — Ed. ³⁸⁾ huer þeira — Bk. ³⁹⁾ [oc naust til za oc i setia — Fa, c. ⁴⁰⁾ naust gera oc — mgl. Gm. ⁴¹⁾ tilzanga — Gd, m. tilzang — de fl. ⁴²⁾ til za — mgl. Gm. ⁴³⁾ Saal. ogsaa Gb, c. D. mgl. i de Örrige.

huers manz mortu¹ er uil. sua sem adr er stilt til skips. [sua smidi til neyna² oc sua leigu til³ tafa.⁴ Segl oc aderi bat oc reida allan. tiold⁵ oc allt þat sem til⁶ þarz at haza⁷ þa skal til slysa⁸ með tonungs rade [az⁹ bonda ze¹⁰ sua at skip se¹¹ i alla stade ual þvrt.¹²

Um orðar skuld oc gisting.

iiij. Nu ex sua þungliga þellr til¹³ þirir synða manna sakir at heidin her eða 3 tristin gengr a Noregs tonungs riki¹⁴ [i einshuerium stad.¹⁵ oc þo at a statlond hans gangi. þa stolu ver eigi synia tonungi uarum allan¹⁶ almenning at lidi oc skipum¹⁷ oc uapnum¹⁸ ex hann ser með uitra manna rade at sua mifils þarz uid. en ex minna þarz uid þa [tatum ver þat uid þodum¹⁹ sem az þellr. En ex sua harðliga²⁰ þellr at notor her gengr a eða²¹ hezt innan landz. þa [stolu þeir er sonn²² herfaga lemr til²³ stera upp herorðar²⁴ oc lata þara [landz enda meðal.²⁵ [Su or skal þara a lande²⁶ þiodgaufur²⁷ oc²⁸ i minzta lage með þria menn þul-tida.²⁹ En a sio með skipi skipaðu. hon skal þara [með þiodleid³⁰ bæde netr oc daga. Tre or skal vtt stærast i bngdir [az þiodleid alla. uega³¹ [oc i þiorðu inn³² oc i orðar³³ vtt oc bera með uattum oc beri huer adrum.³⁴ En allum þeim monnum er or lemr til hus þa gerir hon stegno til skips uid sio en samnadar a lande. En ex þa sitr notor tyr um. þa er sa utlægr az þui at þa skal þara þegn oc þræll ex þess þarz uid. oc skal huer þa ser sialzr uistir oc sinum heimamonnum þeim sem eigi haza sialzir þong a [at þa ser.³⁵ En ex notor þellir herbods oruar [eða eigi þer eptir bode.³⁶ þa er hann utlægr³⁷ [oc allt þat er hann a.³⁸ nema naudsyn banne.

Jvfr. Cap. 3. G. 312. F. V. 2.

¹⁾ [ex þong ero till. þaz or huers manz mortu þong till — Ed. ²⁾ treyta — fl. ³⁾ til — mgl. de fl. ⁴⁾ [ot þa smidi til ættr þeir leigu sem nu er sagt — Ee. [ot treyta smidi sem ader er stilt — Bh. [mgl. — Gi. Fa, c. ⁵⁾ tiold — mgl. fl. ⁶⁾ til skips — fl. ⁷⁾ at læigia of hava þarz — Fe. ⁸⁾ þa — Ee. ⁹⁾ az — Fe. oc — Eb. ¹⁰⁾ [mgl. — Gi. þvrmanna ze — tilf. Ge. i Mrg. m. s. H. ¹¹⁾ buit of — tilf. Ee. ¹²⁾ tononge till landuardan — tilf. Gm. ¹³⁾ til — mgl. de fl. ¹⁴⁾ vellbi — de fl. ¹⁵⁾ [mgl. — fl. ¹⁶⁾ halþan — Fa. mgl. Ge. leidangr of — tilf. Fe. ¹⁷⁾ viftum — tilf. Ge, h, s. Fd. ¹⁸⁾ oc uapnum — mgl. Bl. oc uiftum — tilf. Ff. ¹⁹⁾ þorzum of þottum — Fa. godom þottum — Be. þettum — Ed. [þodum þat gubi — Gt. ²⁰⁾ þungtæga — Ge. Ea. illa — Ee, f. ²¹⁾ gengr a eða — mgl. Ba, h, k. ²²⁾ sonn — mgl. Ea, men tilf. Var. ²³⁾ hus — tilf. fl. [stolu þeir er sanna herfoga þalla — Fe, d. ²⁴⁾ herfoga orðar — Fd. orðar — fl. [stat orðuar upstera — Ee. ²⁵⁾ [mgl. — Bh. ²⁶⁾ a lande — mgl. fl. [heror stat þara a lande — Bb. ²⁷⁾ þioduegho — Bh. ²⁸⁾ Saaledes ogsaa Gb, c. oc — mgl. i de Övrige. [at þiodueg rettum — Ee. ²⁹⁾ þulltingi of þulltida — Gl. þlytia — Gm. ³⁰⁾ [þiodleid retta — Ba, k. [með þiodleid með skipi skipaðu — Bd. [mgl. — Gm. ³¹⁾ [mgl. — Fb. ³²⁾ alla uega — mgl. fl. ³³⁾ [mgl. — fl. ³⁴⁾ þvrmann — Fa, c. ³⁵⁾ Treor . . . adrum — mgl. Bh. ³⁶⁾ [at þvde sit — Bh. [mgl. — Fa, c. ³⁷⁾ [mgl. — Bh. ³⁸⁾ Her ophörer Lacmen i Ee. ³⁹⁾ [mgl. — Bh.

[konungr meti þær naufsyniar.¹ En ex konungr mistruir menn² at [ver uilium³ eigi veria land hans [med honum⁴ sem ver hazum megin til. þa eigum ver at setia⁵ honum gisla til trunadar. En ex ver halldum ordum uarum ual oc landuornum uid konung. þa a hann at setia⁶ off aptr⁷ gisla uara⁸ umeidba.⁹ en ex [ver gerom ex.¹⁰ þa er gislum zirirgort¹¹ oc eru þeir þa i¹² mistunn konungs oc suara þeir zirir þat er at logum eigu at suara.

Um uita uord.

- 4 iij. En ex hers er uon i land vart. þa skolu menn uita uord reida.¹³ þa skal¹⁴ [lendr madr¹⁵ eða konungs¹⁶ umbods¹⁷ madr lata stera bod upp.¹⁸ en þa er setr [halzre mort¹⁹ silzre uid konung er eigi lemr til. bøndr eru skylduger til uita²⁰ at gera þar sem verit hefir at zorno zare. ziordungr heraðsmanna þeirra er nester bua [oc uardhus²¹ med²² [oc þac a²³ oc ziorar dnr.²⁴ Nu skal [umbods madr konungs²⁵ stezna skipreidu þing²⁶ uord at bioda.²⁷ [lendr madr²⁸ [eða syflu madr²⁹ eða umbods madr konungs³⁰ skal gera bondom [til laga stezno³¹ uord at³² hallda. þa skolu bøndr [a uerdi³³ sitia hina .v. nott³⁴ zra þui er uordr var boden. nema zyr þurzi. En þeir er uita uord eigu at halda oc zara eigi til. þa er þa uardviti setr uid konung þat er³⁵ mort silzre uid konung. [þrir³⁶ menn skolu uita uord hallda.³⁷ Þeir menn eru aller vardsetir er augna heilir ero oc oyrrna³⁸ [oc zot heilir.³⁹ zrialsir menn oc zultida [oc ual herzörir.⁴⁰ herlenskir en eigi vtlenkir [oc

Jvfr. Cap. 4. G. 311. F. V. 1.

¹⁾ [mgl. — Bk. Istf. En ex notor . . . naufsyniar — har Gc: En ex notor zellir herbods oruar. þa skal hann giallda .xij. aura silzre konunge at [enom skipum eða hertibi. of at vheriödu lande. En ex þa or zellir er land er heriat. þa er hann vtleggr of allt þat er hann a. Slit ligger vid ex madr zær eigi eptir oru. þa er hann sitiu setr sem þa er zellir oruar naufsynia laust. ²⁾ off — fl. Her begynder 1ste Stykke af Bm, Brudst. af Borgarthingsloven, der foran, S. 5 Linie 2 f. n., ved Tryksfel er betegnet Bl. ³⁾ [men vili el. vitia — fl. [ver skulum — Bm. Det fg. eigi mgl. Gm. Eb, c, e. Bc, h. ⁴⁾ [med bondom — Ef. ⁵⁾ setia — fl. ⁶⁾ stezna — Gc. za — Gl, m. Bk. senda — Gr. ⁷⁾ aptr — mgl. Ea (tilf. Var.) Ec. ⁸⁾ fina — Gm. ⁹⁾ heila of umeidba — Ee. heila — Ba, h, k. ¹⁰⁾ [ver briotom ord vor oc eiba — Bb. [briotom az — Bc, h. ¹¹⁾ Rettet dertil m. s. H. fra zirirskotid — Gf. zirirskotid — de fl. ¹²⁾ valde of — tilf. Fa, c. ¹³⁾ gera — Gd. halda eða reida — Gs. reisa — Fd. halda — Fe. Eb. Bb. ¹⁴⁾ Her ophörer Lacunen i Bf. ¹⁵⁾ [barrunn — Gd, e, f, h, i, k, l, m, p, q, r, s, t. Fa, b, c, d, f. Ea, b, c, d, f. Ba, c, d, e, f, h, k, l, her og nedenfor. ¹⁶⁾ hans — Ed, mgl. fl. ¹⁷⁾ syflu — Gm. Bb. ¹⁸⁾ tilf. uita gerðar — Gm. oc stamna þingh — tilf. Bb. ¹⁹⁾ [mori — Gc, n. Bm. [mort (halzre udraderet) — Fa. [mort — Ed. ²⁰⁾ uord — tilf. fl. ²¹⁾ vardhus — Fb. ²²⁾ [stulu vardhus gera — Gf. Ee. ²³⁾ [of þettia — Fa. [of þettia uell — Ed. [mgl. — Gt. Bd, f. ²⁴⁾ [iij. durum of þat a — Bk. ²⁵⁾ [tilf. over L. m. smt. crs. H. — Gb. [mgl. — de Övrige. ²⁶⁾ þing — mgl. Gk. ²⁷⁾ halda — Gm, t. Fe. ²⁸⁾ [barrun — de s. s. ved (15). ²⁹⁾ [Saaledees ogsaa D. mgl. — de Övrige. ³⁰⁾ lendr m. &c. — mgl. Gm. ³¹⁾ [bod til — Gt. [stezna til — Fa, c. [halzre manadar stezna til — Ba. ³²⁾ vaita of — tilf. Bc. bioda of — tilf. Bd. ³³⁾ bergi — Ee. ³⁴⁾ [a uord setiaz en tidnar ero zim nestr — Gm. ³⁵⁾ halz — opr. tilf. men siden udraderet Fa. halz — tilf. Fe. ³⁶⁾ þeir — fl. ³⁷⁾ [mgl. — Gt. Bb, f, k. er uardsetir ero — tilf. Gi. ³⁸⁾ heyrna — Fd. heilir — tilf. Gi. ³⁹⁾ [mgl. — Bd. ⁴⁰⁾ [of vel zörir — Gd, l. Ee. [of v. hefzörir — Gm. Fd. [mgl. — fl.

utlæger¹ [or annara konunga riti.² Menn stolu a uord ganga at midium degi hallða til annars midsdags. en ex seinna er a gengit eða þyr ax. þa er þa selr duiti³ uid konung. nema einn gange orenda⁴ þeirra. [A verði skal madr uala eigi sozua.⁵ en ex aller sozua⁶ [a uita verði⁷ oc [brennr uiti⁸ xirir sunnan eða þan. þa eru þeir selir uarduiti uid konung.⁹ Nu stolu vardmenn uita brenna at herstipum¹⁰ senum eða xleirum. En ex þeir brenna eigi uita. þa eru þeir selir duiti uid konung.¹¹ Nu ex þeir æuazt i huart herstip eru eða eigi. þa stolu þeir a til¹² hina stynsamastu menn þa er ner þeim eru oc haza þeirra rad uid huart a skal brenna [eða eigi.¹³ Sa uitauordr [er austarstr er¹⁴ skal uarda .viij. ertogar .xiiij. mertr silxrs uid konung. [oc sua þa er þar er nestr.¹⁵ Sua skal þa oc uarda norðstr¹⁶ er .viij. ertogar oc .xiiij. mertr silxrs uid konung. oc sua þa er þar er ler¹⁷ [ex nordan¹⁸ lemr her at.¹⁹ oc sua hueruitna þar sem mest er hers uon. huer annara morf silxrs i uarduiti uid konung. Lendr madr²⁰ eða konungs umbode dr²¹ skal þa til stirlita menn at ranzafa huern dag uord meðan þess þarz uid oc ida uord at [rett þare.²² en ex þeir glomya þa seliazt þeir .viij. ertogum oc .xiiij. rtum silxrs uid konung ex stæde verðr at.

Um hersagu.

v. Nu lemr madr a land uart þa er utlægr uar hēðan gor oc ber hersogu sanna 5 sem landz menn uita eigi adr²³ þa er hann ilendr með konungs raðe oc stipan o at hann vøre nidingr adr.²⁴ Nu ber madr hersogu oc er eigi sonn. þo at hann re þyr [i lande.²⁵ þa er hann þo utlægr. nema hann sueri xirir [vi. eid²⁶ oc²⁷ nm gerði xirir godo oc hann hugði þat satt vera: Nu ber madr hersogu sanna þa ilendr er. þa skal hann haza .iiij. mertr silxrs ax konungi. en morf or xylti hueriu. vort skal hann oc haza ax þo uarum.²⁸

Jvfr. Cap. 5. G. 312. F. V. 2.

¹) [Saaledes ogsaa — Gb. D. [mgl. — i de Övrige. ²) [mgl. — Bk. uet herþrætr — tilf. Gp. oc uet þorir þa stæði — tilf. Bb. ³) morf (silxrs — Bb. k. ⁴) at þorzum sinum eða allra — Fc. ⁵) [mgl. — Gc. i Marg. m. smt. crs. H. — Gb. ⁶) [ozna — fl. ⁷) [a uerði i sanner — Bf. ⁸) [brenna uitar — Bl. nema einn &c. — mgl. Gr. ⁹) [angstipum — Eb. stipum — Ee. ¹⁰) uid tþ. — mgl. Fc. En ex &c. — mgl. — Bk. .iiij. herfl. &c. — mgl. Fd. ¹¹) sin — tilf. de fl. ¹²) [mgl. — Gt. Fd. Her indskyder Gr det ovenfor aglende Stykke A uita verði skal . . . konung. ¹³) [er norðstr er — Bd. [mgl. — Gd, f. Fa, c. Ba, k. [mgl. — Gd, f. Fa, c. Ba, k. ¹⁴) [sunnafter — Ba, k. austarstr — Bd. vøfter — Var. i Ea. er þr er — mgl. Ef. ¹⁵) [ot sua liggir uid hin norðgta — Ee. ¹⁶) hēðan — Bd. ¹⁷) [ex n. t. hann — Eb. [ex n. verðr stæði at — Bb. [ex sunnan verðar a gengit — Ba, k. ¹⁸) þarrun — Gd, e, f, h, l, m, p, q, r, s, t. Fa, b, c, d, f. Ea, b, c, d. Ba, b, c, d, e, f, h, k, l. ¹⁹) [stlumadr — Bb. Her i 1ste Stykke af Bm. ²⁰) [mantale retto — Ge. [retto þare — Gl, s. Fc. oc greiða &c. — mgl. Gt. Fd. derfor: oc [sa at rett þare vordæren — Ee. ²¹) von a — tilf. Fa, c, e. ²²) [ex h. hezuer ei gort þo vart — Bf. ²³) [ilendr — de fl. ²⁴) [sintidi — i selve Linien, men over L. m. smt. crs. H. eid — Gb. [eid — Fe. [sintidi — de Övrige. ²⁵) Saaledes ogsaa Gb, c. at — de Övrige. [tilf. i Mrg. m. smt. crs. H. — Gb. [ot m. f. or þo uarum — i Mrg. Gc. [mgl. — i de Övr., þaa D nær.

Ex mádr skýzt vndan leidangre.¹

- 6 vj. Nu skolu aller menn leidangr sín gera at iamznade. En at vttbodnum leidangre skolu menn iamznat sinn greida at iardar hozn² oc at zear megni. [En sa leidangr er gerizt³ [az iardar magni zrialsar þeim iord er a.⁴ [oc⁵ skal sa gera er a iordu býr az lod⁶ oc lausa ze sinu huer sem iord a.⁷ Nu skal sa trexia iamznadar er þarz með rade umbods manz konungs⁸ stipreidu menn sína. En þeir sem eigi toma til þorzallalaust [giallde eptir þui⁹ sem tala rennr til. [þo at sídar se.¹⁰ [oc suare leidangre zalle a ozan uid konung. þat eru .vj. aurar.¹¹ [En ex menn¹² trexia iamznadar með konungs umbods manz rade oc annara stikritra manna i adra stipreidu eða i annan attung eða ziorðung [eða zylti¹³ þa skal þings¹⁴ trexia. en ex þeir synia iamznadar zære sem adr er stilt. Nu skýzt mádr vndan¹⁵ leidangre [eða¹⁶ iamznade¹⁷ [oc lonypr¹⁸ stipreidna millim [eða ziorðunga¹⁹ [eða zyltna²⁰ oc gerir huarle þar ne her. þa geri leidangr þo at sídar se oc sekr leidangre zalle. [vj. aurum silzre²¹ uid konung. Huer oc sem hann gerizt priotr oc er storader²² til leidangre oc er sottr til [oc uil eigi gera²³ oc lonypt vndan soln oc gerir huergi leidangr a þrim uetrum. þa skal hann giallda zullan leidangr þo at sídar se oc sekr .v. mortum silzre uid konung.

Guar leidangr skal gera.

- 7 vij. Nu skolum ver uita huar ver skolum leidangr varn gera. Ex mádr a huo i kaupange²⁴ [en bu²⁵ i herade [oc zer þar millim²⁶ oc er ymizt. þa skal hann gera leidangr i herade eptir iardar hozn²⁷ [þeirri er hann býr a.²⁸ [oc²⁹ iaznade uid adra bonðr.³⁰ en az kaupoyri oc az garðleigum i kaupstað. Sua er oc ex mádr a bu .ij. i herade oc i sinni stipreidu huart. [þa skal az huaru þar gera sem stendr eptir iardar homzn³¹ [oc iamznade.³² En ex [einlonypr mádr zer³³ meðal kaupangre³⁴

Jvfr. Cap. 6. G. 296, 298. F. VII. 8—10. Cap. 7. F. VII. 11.

¹) Capitlet mgl. — Fb. ²) i þo at garða h(ozn) — tilf. i Mrg. m. s. H. uden Henviisning Gc. ³) [En sa leidangr sem sa gerer — Ff. [þan leidangr er sa gerer — Ee. [En sa skal gera leidangr — Ba, k. [En leighu tidi skal leidang gera — Bh. ⁴) En garða i þo v(arum) — tilf. i Mrg. m. s. H. uden Henviisn. Gc. [mgl. — de fl. ⁵) þa — de fl. ⁶) landum — Fe. ⁷) [oc skal &c. — tilf. i Mrg. med smt. crs. H. og Henviisningategn til gerizt Gb. [mgl. — Gc. ⁸) to. — mgl. Gf. Bh. ⁹) [stetir leidangre zalle a giallde leidangr — Gt. ¹⁰) [mgl. — fl. ¹¹) [en leidangre zall er. vj. aurar s. — Gt. ¹²) [Men stutu — Bh. ¹³) [mgl. — Bf. ¹⁴) Saaledes ogsaa Gb, c. D. a þui þingi — Ea. a þingi — de Övrige. ¹⁵) vitha — Bh. ¹⁶) of — Gn. Ea, (Var. eðð) Ec. ¹⁷) [mgl. — Bc, e. ¹⁸) [mgl. — Bh. kaupstaða — tilf. i Mrg. m. smt. crs. H., men uden Henviisn. Tegn Gb. ¹⁹) [mgl. — Bh. ²⁰) [mgl. — Bf. ²¹) [mgl. — Bh. ²²) stipadr — Gi. sottr — Ga. ²³) greida — Fa, c, Ee. Bh. [mgl. — fl. ²⁴) kaupstað — fl. ²⁵) [oc býr — Gf. ²⁶) [mgl. — Bh. ²⁷) iardarmagni — Gp. sinni — tilf. Gf. ²⁸) hezir oc býr a — Ge. [mgl. — fl. ²⁹) at — Gd, og de Övrige, undtagen eptir — Gp. Ec. ³⁰) menn — Gr. menn þa a bua — Fe. [mgl. — Fb. Bb, l. ³¹) iardarmegni — Ef. ³²) [ot zearmagne — Fa, c. [mgl. — Fb. Ef. ³³) [madr zer einlonypr — de fl. [m. er einlonypr oc zer — Ba, k. ³⁴) kaupstaðer — Gm, p, t. Fe, f. Ec, s. kaupstaða — Ea.

[oc heraðs¹ [oc er þóddr i heraðe² oc kaupir³ kaupum sínum⁴ oc er hann [i heraðe⁵ um iol⁶ [oc bindr hann⁷ oc lónfir hudyat sítt [allan uetren þess i millum⁸ i kaupange.⁹ þa geri hann leidangr sinn i kaupange¹⁰ [æz kaupoyri sínum.¹¹ [Madr huer er þóddr er i kaupange¹² oc [zer hann i kaupangr¹³ at¹⁴ kaupum¹⁵ sínum¹⁶ oc hezir huarle [heimili sítt¹⁷ [i heraðe ne i kaupange.¹⁸ þa stal hann gera leidangr sinn i heraðe æz kaupoyri sínum. En æz madr slitr¹⁹ bu sínu²⁰ [i heraðe²¹ oc zer hann til kaupangrø zirir [manntal oc iamynd manna²² oc zer hann aptr síðan i herað. þa eigi þóndr gerð²³ hans. Nu æz madr gerir leidangr i annan stað en hann a at gera. þa er sem hann haxe vort [æz hann veit síalær huar hann stíldi gera.²⁴

Um stýrimann oc hafeta.

viiij. Sa stal skipi stýra sem konungr [nemynir til²⁵ eða hans umboðs madr. 8 Nu stal stýrimadr neyna hafeta at fara með ser. þa stolu þeir aller stýldugir at fara sem neyndir eru nema loglæg nauðsyn banna huarumtueggia²⁶ oc se²⁷ adrir i stað neyndir. Stýrimadr stal haxa zirir sítt starz oc uanda [æz hann zer ual með þui starze²⁸ halxa mort sílærs huer a manade æz bonda²⁹ ze. sa þó er eigi hezir adr len eða veitzlu³⁰ æz konungi oc tale þetta ze þan tíma er [þeir toma³¹ heim aptr [æz bonda ze.³² Leidsogu madr stal haxa [zirir sítt starz oc uanda³³ halxa³⁴ mort sílærs³⁵ [or Þronðheimi oc til Þiorguinar.³⁶ [or Þiorguin halxa mort sílærs³⁷ til Tunbergis. [or Tunbergi halxa mort sílærs³⁸ til landzenda.³⁹ iam milit aptr. [þar

Jvfr. Cap. 8. G. 299. F. VII. 7.

¹⁾ [mgl. — *Fd. Eb.* ²⁾ kaupange overstreget og rettet m. smt. crs. H. til herade — *Gb.* kaupangre — *de fl.* kaupstað *Gp. Ff. Ea* (Var. herade) *Ec. Bf.* [mgl. — *Gm. Eb, e. Bh.* ³⁾ þar — tilf. — *de fl.*
⁴⁾ i kaupstað — tilf. — *Bh.* ⁵⁾ [mgl. — *Fe.* ⁶⁾ þa geri hann þar — tilf. *Gd, r.* geri h. leib. j herade — tilf. *Gm.* ⁷⁾ [Nu æz h. bindr — *de fl.* ⁸⁾ [mgl. — *Gc.* ⁹⁾ [i kaupangre allan uetren oc huer heimili sítt huarle her ne þer — *Bh.* ¹⁰⁾ kaupstað — *fl.* ¹¹⁾ [mgl. — *fl.* ¹²⁾ Saaledes over L. m. smt. crs. H., men i selve L. uoverstrøget herade — *Gb.* kaupange — *D.* herade — *Gc* og de Övr. [En æz madr þóddr i kaupstað — *Gm.* ¹³⁾ herað — *Gd, m, t.* bþ — *Fd.* zirir iamynd tilf. *Ec.* ¹⁴⁾ at kaup — *fl.*
¹⁵⁾ kaupoyri — *Bc, e.* ¹⁶⁾ [tauper of set i kaupstað — *Gm.* ¹⁷⁾ [herþyrgi ser — *Gd.* ¹⁸⁾ [mgl. — *fl.*
¹⁹⁾ [unbrar — *Eb.* ²⁰⁾ bunadi sínum — *Ea.* ²¹⁾ [mgl. — *fl.* ²²⁾ [sater of iamyndar manna — *Eb.* [iamad gram oc mantal — *Ba, k.* [mantalle stýld oc iamynd manna — *Bb, l.* [mantal. at iamynd manna — *Bf.* ²³⁾ garð — *Gs.* ²⁴⁾ [æz hann veit sítt síalær rangt gort haxa — *Ge.* [of geri þar sem hann a at gera — *Ea.* [æz h. veit sítt (síalær) uort haxa — *de fl.* [mgl. — opr., men tilf. over L. m. smt. crs. H. *Gb.* [mgl. — *Gc, m, n. Ed.* ²⁵⁾ [uill — *Gm.* [þor til — *Gr.* ²⁶⁾ mgl. — *de fl.* ²⁷⁾ þa — tilf. *de fl.*
²⁸⁾ [mgl. — *Bb.* ²⁹⁾ þvarmanna — *Gc.* ³⁰⁾ [stlu — *Gp, r.* t. veitzlu — mgl. *Ec.* Her begynder en *Laune* i *Fb*, ophører Cap. 10. ³¹⁾ [hann temr — *de fl.* ³²⁾ [tilf. i Mrg. m. smt. crs. H. — *Gb.* [mgl. — de Övrige. ³³⁾ [i leidsogu kaup — *Fc.* [æz sítt starz — *Ec.* [mgl. — i de Övrige, undt. *Gb, c. D.*
³⁴⁾ halxa — mgl. *Gt.* ³⁵⁾ æz bonda ze — tilf. *Gk, n, s. Ea, e.* ³⁶⁾ [mgl. — *Gk.* ³⁷⁾ [aðra æz Þiorguin — *Ee. Ba, k.* [aðra — *Bh.* h. m. e. — mgl. *Gh. Fa.* till landzenda of — tilf. *Bb, l.* ³⁸⁾ [hina þiorguin — *Ee.* [hina þiorguin þeðan oc — *Ba, k.* [þiorguin — *Bh.* ³⁹⁾ [or Tunb. æfter landzenda — *Fe.* [mgl. — *Bb, l.*

med mat oc drygd.¹ Sa skal huer² fara er i fyrstu er neyðr³ oc eigi⁴ umflipi a gera nema⁵ logligar naubshniar gange til. Engi skal lausnir⁶ taka en sa er tætr giallde .viij. ertogar oc .xiij. mertr silzrs tonungi⁷ [zirir huern er hann tætr lausnir af. en sa huer er byðr.⁸ mort silzrs tonungi. ⁹En sa er slitt talar¹⁰ til annars oc þellzt at suare slitu zirir sem log uatta þeim a hendr er annan rogir.¹¹

Um skips skipan oc farar kaup.

- 9 ix. Nu skal stýrimadr bod upp stera¹² þa er skip skal vtt¹³ setia¹⁴ oc stegna¹⁵ sua uida [monnum til¹⁶ sem hann ser¹⁷ at þarz oc huer sem eigi temr til eptir bode þorðallalaust oc¹⁸ setr onri silzrs uid tonung [oc þlyti skip til hagnar. þeirra abrygd er a¹⁹ þar til er þest er skip. Sua [skal hann²⁰ oc gera neyðdar²¹ monnum ein daga²² ner þeir stolu til skips toma oc eiga þa skipara stegnu oc stode neyð²³ oc²⁴ uapn oc flæde²⁵ manna. Nu ez notor uapn vantar. þa se þar uapn tælin [med stýri manz rade²⁶ sem²⁷ hann ser at bezt gegnir²⁸ oc abrygizt sa er hezir²⁹ [eptir lagum.³⁰ Nu skal huer hafeti taka onri silzrs i farar kaup oc sua huer matgerðar madr sem adrer hafetar. Nu stolu bonðr gera .ij.³¹ manadamate smors oc .iiij.³² miola [til homlu.³³ skal uid þui taka stýrimadr þan tima er leidangr er uti. oc hallða þar af [neyðdar monnum toftnah³⁴ [þria manade³⁵ [med þonne³⁶ uifta taku.³⁷ [En

Jvfr. Cap. 9. G. 300. F. VII. 12.

¹) [mg. — Bk. mæðrætti — Gs. t. Ec. bæði apr of þramm — tilf. Gi, Stýrimadr &c. — mgl. i Landloven, men findes i Byloven, hvorfra Varianterne Gc. ²) fyrst — Gt. huer — mgl. Ea (men tilf. Var.) Bb, k. ³) a þingi eða mote — tilf. Fe, f. ⁴) þui at eins — Fa, c. ⁵) at — Fa, c. ⁶) til lausar — D. ⁷) tonungi — mgl. fl. ⁸) tætr — Gf. mutuna byðr — Fd. ⁹) [tilf. — i Mrg. m. smt. cra. H. Slutn. ulæselig — Gb. ¹⁰) Saaledes og — Fe. D. mætr — de Övrige. ¹¹) zirir huern . . . rogir mgl. — Gc. ¹²) i herade — tilf. Bf. ¹³) upp — Gk, i, t. Ee. ¹⁴) eða vt — tilf. Ee. ¹⁵) ngna — Ea, b, c. ¹⁶) [mgl. — fl. ¹⁷) venter — Bf. ¹⁸) er — Gb, m, t. Bb, d, l. D. mgl. i de Övrige. ¹⁹) [En bonðr þlyti til hagnar þeirrar of abrygizt — Gd. [of þlyti fl. til hagnar þeirrar sem a byrgd er af of þlygia — Fe. [oc þore til hagnar. er skip i þeira abrygd — Bf. ²⁰) [skal — Gt. Eb. Bf. [stulu þeir — Ea, c, d. ²¹) mgl. — Fd. Bc, e. ²²) stegnu eller stegnu of eindaga — fl. til skips þeim sem neyðbir er — tilf. Fd. ²³) neyðbir — Gs. men — Fe. næmyndar — Fd, f. Eb, d. Ba, c. næmyningar — Bk. nægning — Bl. mgl. — Ef. Bk. ²⁴) tilf. over L. m. smt. cra. H. — Gb. findes i Gp, q. Fd. Bf. D. mgl. — de Övrige. ²⁵) herflæde — Fa, c. oc flæde — mgl. Bf. ²⁶) [mgl. — Fd. ²⁷) til ero of tilf. Gd, p. ²⁸) hezir — fl. [med. fl. m. r. sem honom þistir bæzt þallt — Gk, q. Bc, d, e. [sem fl. m. uil — Ba, k. [sem ero. med fl. manz rade — Bf. [fl. fl. m. [er at bæst hezuer — Bk. ²⁹) næmer — Ed, e. tætr vopn — Bf. ³⁰) [mgl. — Bk. Fra Cap.s Begyndelse til hid har Gc: Nu skal stýri madr gera neyðdar monnum stegna til er hann skal skip skipa. of bonðom öllum sua morgum sem til þarz skip vtt at setia. en sa er eigi temr til naubshniar laust er setr onri silzrs vid tonung, — og Gs: Nu skal fl. m. g. n. m. bod of stegnu til þa er h. uil fl. fl. en b. öll. f. m. f. til þarz at draga skip ut. en sa er eigi f. til n. l. setr huer onri o. v. f. ³¹) þoar menn gera .ij. — tilf. i Mrg. m. s. H. uden Henviisning Gb. Saal. Gc. ³²) þria — Gd, p. þria — Gs, t. Fe. Ea. .iiij. vettir — Gk. .iiij. [að — Ff. aðra, men overstreget og ovenover med med en nyere H. þria, samt i Mrg. .iiij. — Ba. .iiij. m', dog med Rødt istf. noget Udraderet — Bc. aðra — Bk. ³³) holla — Ef. hueriar — tilf. fl. [mgl. — Ed. ³⁴) [n. menn — Gn, p. Bk. ³⁵) [mgl. — Bb. ³⁶) retire — Gl. ³⁷) [mgl. — Ed.

1 er rett vísfatata¹ a [huerium halzum manade² [i tlyxt hueria³ pund bygmiole⁴ .iij. laupa [þriggia punda⁵ smore.⁶ En þa er þetta greiðir eigi suare leidangrø alle eptir⁷ sem adr er mæltt oc soke slysumadr⁸ oc haxe æz tua luti en styrimadr mdiung. En æz hann⁹ uil eigi sofia oc er honum til sagt adr. þa soke styrimadr¹⁰ æ haxe halxt en slysumadr¹¹ halxt.

Um vapna banað.

g. Boge skal liggia uib þoxto hueria. þann stolu seffar¹² .ij. za¹³ oc [streng 10 14 eða giallde tonungi halzan oyri¹⁵ silxre oc xae¹⁶ boga [eigi at siðr.¹⁷ oc .ij. gyltir orza [eða brodda stepra.¹⁸ þat stolu bonðr za.¹⁹ en xirir tlyxt orza [ex uiffir²⁰ giallde halzan .ij.²¹ oyri silxre tonungi.²² En æz tonungr uil meir stipa sta þa uele²³ þui xleiiri²⁴ stipeidur²⁵ om þat²⁶ stip er xara skal sua at huer ha- ti haxe sua milla uift sem adr uar sagt. 27 Nu xer madr a stip annat en hann er neyðr. þa gerir hann bæde. ror leidangren oc gialldr uitid.²⁸ [Nu æz xriale madr mgr i matgerð²⁹ a stipi³⁰ oc misxer hann³¹ með matargerð.³² þa segi styri- anni til oc eigi hann stipara stexno oc rexsi hann með stynsamra manna raðe. sua huarle liote³³ hann [lemstrar far³⁴ ne bana æz.³⁵ þui at styrimadr skal mestu sta innan bordz a hueriu stipi. Nu³⁶ [loysa þeir stip³⁷ or xestum oc sofr madr gi [halxrymi sitt.³⁸ giallde mort silxre tonungi nema loglig xorxaull banne. En æz

Jvfr. Cap. 10. G. 301. F. VII. 13, 14, 24.

¹) [Er þ. at rettir vísfatatu — Gb, c, e, f, i, m. Fe. Eb, d, f. [er þ. at xornir v. t. — Gh, r. Ea (Var. tre) Ec. Bb, l. [Er þat — Gq. [En þ. er xorn v. t. — Fa, c, d. Ee. Bh. [mgl. Gh, l, t. Ba, c, d, f, k. ²) [halzu misseri — Gd, p. [manadom — opr. men med et Tal foran, der nu ei ret kan skjønnes; t Hele ved Radering forandr. til [manade — Fa. [manade — Fe. ³) [mgl. — fl. ⁴) miole — Ba, k, k. ⁵) [þrigginda — Fe. [ot .iij. pund — Ff. [mgl. — Fe, d. ⁶) [smore at þriggia punda (morzi Gd. [fm. þr. p. fm. — Gp. tofnab &c. — mgl. Gn. ⁷) þui — tilf. fl. ⁸) gialthyri — Gc. eða sthyri — tilf. Fe. en gialthyri i bō — tilf. i Mrg. m. s. H. uden Henv. Gb. ⁹) giallthyri — Fe. ¹⁰) Saales opr. men smt. rettet til slysumadr — Bf. ¹¹) gialthyri — Gc. slyfl. m. ot giallthyri — Fe. tonongr — Be. rimadr — Bf. ¹²) þessir — Ff. ¹³) þeir er xara — tilf. de fl. ¹⁴) [ij. strengi a — Ee. Bh. [strengia — Bc.) h. mort — Gk. Bc, d, e, f. ¹⁵) streng a — tilf. Ef. ¹⁷) [sem adr — Bc, k. ¹⁸) [eða brodda — Gq. f, k. [e. bradda vst stæxta — Ee. [e. brodda albuna — Ef. [stepra eða brodda — de fl. ¹⁹) at einstipadu gi liggia .xv. peningar með or hueria er misfir. en halxer annar oyri silxre við tlyxt orua við tonungi. I þyven har derimod C indskudt det Manglende, og herfra ere Varianterne. ²⁰) uerri — Gc, t. Ee. verða þar verði — de fl. ²¹) men ot — tilf. Fa, c. ²²) stipeidu men — Ba, l. ²³) eitt — Gp. ²⁷) Nyt hþel i Gd. ²⁸) Nyt Cap. i Bb, l. ²⁹) matgerðarhuo — Ef. ³⁰) a stipi — mgl. de fl. ³¹) [En þ madr misxer — Gc. ³²) mat manna — Gi. tofte stipara — Gm. mat — Gt. tofte manna — Ba, k. mgl. — Gp. Fe. Bh. ³³) Saaledes ogsaa Gb, c. D. haxue — Ed. xar — de Övrige. ³⁴) [far ne lemstr — k. Fe. ³⁵) ne bana æz — mgl. Gc. ³⁶) Her ophörer. Lacunen i Fb. ³⁷) [sa þeir stipi — Ba, k, k. ³⁸) [hamlu þina eða halxrymi — Ec.

madr zellir zerb¹ zirir priotzfto sakir eða olydni [veri utlægr oc allt þat sem h a.² en ex naubðyn bannar. þa meti tonungr eptir godra manna ráðe oc atvitum.

Um uapna búnað.

- 11 gi. [Sa madr³ er a til .vj.⁴ marla ueginna zirir vttan klæde sin.⁵ hann eiga ftiolld raudan tuihyrðan⁶ oc spiot [oc fuerð⁷ eða vgi halzdynnu.⁸ En sa n er a til .xij.⁹ marla ueginna zirir vttan klæde sin. sa stal eiga ftiolld¹⁰ oc stalf [med hinum zyrnum anezndum uapnum.¹¹ Ot stal huer ftialldare haza mottet mart a ftiolldum sinum¹² at uita megí huer gort hezir ex zals zinzt i. en [sem eigi hezir¹⁴ se ftilldir uppnæmir¹⁵ tonungi til handa.¹⁶ En sa madr er a .xvii. marla ueginna zirir vttan klæde sin.¹⁷ hann stal eiga [ftiolld¹⁸ oc¹⁹ stalf oc²⁰ panzara [eða bryniu²¹ [oc oll zull uapn.²² En ex notor²³ missir þeí uapna. þa liggir uid onrir silzrs uid huert er missir uid tonung. En drengu huer [oc²⁴ þeir menn²⁵ er minna ze eigu²⁶ en nu er sagt. þeirra huer stal ftiolld oc²⁷ spiot oc fuerð²⁸ eða²⁹ vgi. En breiðvagar eru gilldar oc halzdyn er ramliga³⁰ eru ftaptar oc spiot þau er ramliga³¹ eru ftapt oc .ij. geirna eru i eða sa einn er i gegnum ftendr³² oc nobit³³ at bada uega. Gilldr stal ftiolldr huer [þoma monnum³⁴ er þriar iarnspengr liggia um³⁵ þueran³⁶ oc mundridar³⁷ innan uid oc traustliga³⁸ negldir. En [er uertmadr gengr i zyrstu uí oc tetr zulla⁴⁰ leigu. þa kaupi hann fer zyrsta sumar vgi. en annat ftiolld.⁴¹ þridia spiot.⁴² [En ex hann missir eins huers⁴³ [þessar(a) þriggia.⁴⁴ [þa liggir

Jvfr. Cap. 11. G. 309. F. VII. 13, 14, 15.

¹) zirir tge. — tilf. — Bf, h. ²) [setr .vii. ertogom ot .xij. mortum uid tge. — Gc, n. Ee. ³) [stal liggia við þoplo hueria. þann ftolu [essar tveir za þeir er zara ot fteng til. eða gialde halzan onri tonungi. ot za i boga eigi at ftir. Sua stal ot huer sa madr — Gc. ⁴) .iiij. — Ee, f. Bk. ⁵) han eiga linða ftioib ot ftiot. fuerð ot vgi. en sa madr er a til .vj. marla z. utan ft. sin — tilf. Ee. ⁶) Sa dig rettett dertil fra tuihyrðing — Ga. tuihyrðing — de ft. ⁷) [mgl. — Gp. ⁸) halzand — Gl. ⁹) — Gk. ¹⁰) raudan — tilf. Gd. Fa, c, d. Ee. raudan tuihyrðan — tilf. Gk. Bc, d, e. ¹¹) [ot oll vopn — Gk, r. [med hinum zorum sem adr ero nendur. — Fe. ¹²) þingtetit — Ge. mgl. ft. ¹³) þeim hann gerir — de ft. ¹⁴) er mættir — Gf. hezir mart a — Fb. [sem hezir ftioib eða annur uapn oc ftalzaz — Ba. ¹⁵) uptotir — ft. ¹⁶) Ot stal huer &c. — mgl. Gm. Ef. En huer sem eigi &c. — mgl. ¹⁷) sa stal eiga ftioib &c. — mgl. Ee. ¹⁸) raudan — tilf. Fe, d. Eb. Bf. raub. tuihyrðing — tilf. ¹⁹) [mgl. — Bc, e. ²⁰) [mgl. — Gi. ²¹) [mgl. — Gi. ²²) Saal. ogsaa Gb, c. D. [oc oll zftotvopn — [med hinum zyrnum anezndom vopnum — Gk, r, t. [m. ollum zullum uopnum — Gm. [oc oll zftotvopn — Övrige. ²³) notoro — Ge. ²⁴) drengu. huer oc — mgl. Gm. ²⁵) [sa — Ge. [mgl. — Bc. ²⁶) — Ge. ²⁷) eða — Gt. Fe. oc ftallhuzn — Gl. ²⁸) oc fuerð — mgl. Gk. ²⁹) ot — Gd, n. ³⁰) Ee. Bf. ³¹) toglæga — Fe. raustlega — Ba, k, l. vst — Bh. traustlega — de ft. ³²) tate — ³³) vt noben — Gl. traustlega noben — Ee. ³⁴) [heimamonnum — Ge. ³⁵) [zir — de ft. ³⁶) .iiij. iarnspaugum ftengdr huer ot hia annare sem bazi hvoer — Fe. ³⁷) mundar — Eb. ³⁸) rau — ft. ³⁹) [zyrsta sumar er leigumadr. gengr i vift — Ed. [ez vfm. g. zyrsta somar i v. — Gk. ⁴⁰) zyrfto — Fb. ⁴¹) [ftiot — Gd. Ea, b, c. Bf. Her begynder en Lacune i Gt, ophører Cap ⁴²) ftioib. — Gd. Ea, b, c. Bf. ⁴³) [eða — Ba, k. [mgl. — Bh. ⁴⁴) [mgl. — Ba, k, k. [þess uapna — de ft.

gerir¹ sílfrs uid konung xirir huert er missir² oc [veri halzrettis madr³ til þess er ann a⁴ fer uapn.

Um napna þing nær sokia skal.

xij. Nu er þat þing eitt er heitir⁵ uapna þing. þat skal eiga xirir endilangan 12 tæreg. [þat skal⁶ eigi storum saman eiga en skipreidu þing.⁷ [yrki a⁸ at kyndils messo x haze oll att at midzastu.⁹ þar¹⁰ skal bod upp stera xirir þui þingi. þat skal sokia ionde huer er byzt xirir [oc bonda nagn¹¹ ber¹² oc haze xull uapn¹³ sin þar. En x madr sít heima om þat þing þa sedizt hann .ij. aurum sílfrs uid konung oc oyri sílfrs xirir huert uapn er hann stíldi þar haxt haze.¹⁴ Nu er madr siutr eda sar. þa skal leigumadr hans¹⁵ [bera uapn hans til þings¹⁶ eda borte [seft xirir uapna xull¹⁷ oyri sílfrs¹⁸ xirir huert er missir. En ex einuirti er siutr eda sar.¹⁹ þa skal ann talla [til sinn²⁰ nagranna²¹ sina oc syna þeim uapn sin a þeim degi er þing r. þa er hann syn saka ex uapn eru oll til. en ex eigi eru oll til. setr oyri sílfrs uid konung xirir huert er missir.²² Nu setr madr uapn sin [naudzsynia laust²³ sua at ann a eigi [xull uapn²⁴ eptir sem nu er stílt. þa er hann setr oyri sílfrs uid konung xirir huert er missir huerntima sem þat er.²⁵ Nu skal sýslumadr²⁶ lysa xirir monn- ma [a þui þingi²⁷ huerfu menn skolu²⁸ ganga at lagum. En þa er at lagum²⁹ gengit er .ijj.³⁰ menn ganga a þíult oc eigi xleiri oc ganga tomliga sua at³¹ sýslu- nadr megi ual skoda uapn þeirra. En handgengnir menn oc ueitzlu menn eru skyldir il at skoda uapn með sýslumanni.³² En ex þíudare er³³ gengit en nu er sagt oc xær sýslumadr³⁴ þui eigi proxtat³⁵ uapn manna. giállde huer er þat gerir mort sílfrs onungi xirir olydni sina en setr huer oyri³⁶ sílfrs uid konung er eigi hezir uapn

Jvfr. Cap. 12. G. 309.

¹) [giálde oyri — Ba, c, f, h, k. ²) En ex h. missir allra þa er h. setr oyri v. t. — tilf. de fl. ³) [xare stans — Fe. ⁴) xær — fl. ⁵) varðing of — tilf. Ge. ⁶) [oc þo — Ga. ⁷) [mgl. — Bk. ⁸) [ot eve — Fe. [oyri a — Ed. [saka till — Ee. ⁹) þat skulu þröndur eiga manadagen nestu xzir midzofu — M. Gs. þat skulu ver þröndur eiga manadag eptir midzastu — tilf. Fe. ¹⁰) þar — mgl. Ga. Ed. ¹¹) uapn — Ed. ¹²) [mgl. — Ee. Bk. ¹³) xostuapn — fl. ¹⁴) En ex madr &c. — mgl. Bk. ¹⁵) hans — mgl. — Ba, c, e. ¹⁶) [til þings xara — Gd, p. Ea. (oc bera vopn hans. þa er h. synsaka ex oll ero till — tilf. Var. i Ea). [til þings xara með uapnum oc tia þau — Eb. þa er hann syn saka ex oll ero til — M. — Gk, r. eda granne hans — tilf. Fe. ¹⁷) [vapnaviti — fl. [þinguiti of v. xall — Gp. ¹⁸) .ij. m. f. — Gi. ¹⁹) Her begynder Bg. , ²⁰) in — Ge. Fe. [tit — fl. ²¹) granna — de fl. ²²) En ex einuirti &c. — mgl. Ee. ²³) [mgl. — de fl. ²⁴) [xostuapn — de fl. ²⁵) Nu setr &c. — mgl. Bf. þærætina er madr ler vopn til vapnþings. þa ero vopn uppnæm kononge til handa. En hin sædr vapna viti er þær xirir huert er missir — tilf. Fa, c, d. ²⁶) giáltyri — Gc. ²⁷) [mgl. — fl. ²⁸) a — tilf. de fl. ²⁹) a — tilf. — de fl. ³⁰) .ijj. — Fe. ³¹) giáltyri of — tilf. Gc. geiltstyri of — tilf. Fe. ³²) m. þýgra of sýslumonnum — Gc. m. honom — Gm. m. giellstyra of f. manne — Fe. Her begynder en Lacune — Gk; ophörer i Manhelgen, Cap. 13. ³³) a — tilf. de fl. ³⁴) giáltyri — Gc. Ee. ³⁵) skotat — de fl. ³⁶) mort — Bd.

sem log uatta. En ex nodor ler uapn til uapna þings [oc uerdr þat uitnis þæst.¹ eigi tonungr uapn en hinn er let uar gjaalde uapna uiti sem adr.²

Ex styrimadr lönpræt af skipi eða hafeti oc um nista þrot.

- 13 gij. Nu huerþir³ styrimadr⁴ skipi sinu [a. leid⁵ með tonungi oc lönpr mædr af skipi meðan tonungr ligg⁶ [til landuarnar.⁷ hann er setr .viij. ertogum oc .xij. mortum silþrs uid tonung. En ex styrimadr lönpr þa er hann með allu utlægr [ot landrada mædr uidr tonung.⁸ Nu ma⁹ eigi lengr leidangr vti hefta¹⁰ en menn hæz halþs manadar mat [miols og smors¹¹ oc lyfi þui a onnur skip [oc syni þeim mat sinn¹² [at þeir hæza eigi meira mat.¹³ Nu þara þeir heimleidis oc uerða mædr þrota.¹⁴ þa mego þeir hoggua .ij. naut þirir bonda at orsediu. leggi vpp¹⁵ .ij. auro þirir þu oc sua þirir uga þridiung.¹⁶ en [halþan .iiij. vñri¹⁷ þirir oðlung. oc lat liggia eptir hæzud oc þottr oc hud. þa eru þeir ofellir. En ex adrir hoggua¹⁸ þirir bonda þeim er adrir þiuggu þyr þirir [oc temr eigi þram sua hæzud oc þotr oc hud.¹⁹ þa hoggua þeir at ofsediu ex þeir leggia þe þram sua mikit sem adr er stilt. oc lat liggia eptir²⁰ hæzud oc þotr [oc hud.²¹ [þa hogga þeir at orsediu.²² En ex þeir hoggua [eigi sem²³ nu er mælt. þa er styrimadr setr .viij. ertogum oc .xij. mortum silþrs uid tonung ex at hans rade uar hogguit. En hafeti²⁴ huer mort silþrs tonungi oc borte þo þyrst bonda [þullum botum²⁵ þirir þu sitt þat sem þeir þiuggu. En ex settinni tate bonde stikan rett sem hann er mædr til. en tonungr þat sem aut er. Nu er þeim kent at þeir hoggua [a annan ueg²⁶ en nu er mælt. oc ex þeir dylia.²⁷ þa skal styrimadr synia²⁸ með lyrittar²⁹ eidi [þirir sua marga menn sem hann uil.³⁰ en ex hann uil eigi sueria³¹ þirir þa.³² sueri³³ huer þirir sil lyrittar eid. Nu gengr mædr af skipi þyr en skip temr til lundz³⁴ [oc loþar honum engi mædr.³⁵ þa er hann setr mort silþrs uid tonung.

Jvfr. Cap. 13. G. 302, 303. F. VII. 20, 23.

¹) [mgl. — Bh. ²) En ex notor ler — mgl. Fa, c, d. Fra Nu skal [þfl. m. til Cap. Slutn.: Nu stola a þingi standa .iiij. menn a þiuff. Næga skal umboða mædr tonunga tonunga men of veizlu menn ex þeir ero til a þingi þeir stola þa vapr manna. setr huer er eigi hefir vapr stilt sem nu er mælt — Ge, hvilken Cod. har dette Sted udsförligere i By-Loven, hvorfra Varianterne ere tagne. ³) hefir — Gi. [nñr — Gp. ⁴) [þflumadr — Bh. ⁵) [aleidis — Gd, l. ⁶) þer — Gf, p. er — fl. ⁷) [i leidangre — Ed. ⁸) [mgl. — Bh. En ex styrimadr &c. — mgl. Ed. ⁹) mædr — tilf. Bl. ¹⁰) hæza — Ge. Ba. ¹¹) [smors of annan miols — fl. ¹²) [þirir monnum — Ba, g, k. [mgl. — fl. ¹³) [mgl. — Bc, f. ¹⁴) vifaprotu — Ec. Bf. ¹⁵) hæzud of þotr of hud of — tilf. Fa, c, d. ¹⁶) þritidung — de fl. grabung — Ge. .iiij. vettran — Ee. ¹⁷) [halþan mort — Bf. ¹⁸) þu — tilf. Fd. ¹⁹) [of læggia apter hud þotr of hæzuut — Bh. [mgl. fl. ²⁰) vpp — fl. ²¹) [mgl. — Gc. ²²) [mgl. fl. ²³) [obruvis(en) — fl. ²⁴) I dette Ord ophører Lacunen i Gg. ²⁵) [þull værd — Bh. ²⁶) [obruvis — fl. ²⁷) [ndylia — Gr. ²⁸) sueria — Bf. ²⁹) ein — Gd. Ea. ³⁰) [mgl. — Bg. ³¹) synia — fl. ³²) þ. st — Gr. ³³) þa [yni — fl. Her ophører Lacunen i Gi. ³⁴) lánz — fl. ³⁵) [oc i. h. eigi styrimadr. — Gm. [loþar — Gp. [orloþstauft — Ba, g, k. Nederst paa Siden ved dette Cap. tilf. en curs. H. fra Midten af 14de Aarh. i Gi: Sua morgh skip gangha ut af Noreghe .vi. tuitugh seffor of .xxx. of .iiii. hundrad tiorð, en a þuorui skipi er hundrad manna, þa er þat all saman .vi. c. of .iiii. þuffhundrad of .xxx. manna. of er mælt Jamtaland of oll vopplond of staltand.

Um skips uppsat oc gezlo segls oc reida.

giiij. Nu koma skip heim til landz.¹ þa skal stýrimaðr boð upp stera sua uida 14 sem ættlar at þurzi oc skip ma upp ganga. [Hueruitna þar sem stýrimaðr stér boð upp.² [þa eigu allir þat boð at³ bera [en engi at þella.⁴ huart sem þeir eru i þeirri skipreidu eða eigi.⁵ En huer þa sem þat boð þellir er setr oyri silzrs uid konung. En huer sem eigi kemr til skipdrattar oc boð kom til hus þa er setr oyri silzrs uid konung nema naudsýn banne. En þessar sektir. huart sem er upp at setia⁶ eða vtt. þa sorte sýslumadr⁷ oc haxe æz .ij. luti en stýrimaðr⁸ þridiung. En ez sýslumadr uil eigi sortia oc er honum til sagt adr. þa sorte stýrimaðr oc haxe halzt en sýslumadr halzt. Nu ez skip gengr eigi vtt eða upp oc xirir nemazt xiordungr skipreidu eða holz eða meiri. suare sektum sem mælt er oc se skip i þeirra abyrgð⁹ ez læzt.¹⁰ Nu koma menn .v. nattum xyr¹¹ eða. [v. nattum¹² siðar.¹³ þa stolu [huargir¹⁴ adrum uist reida. En ez meiri¹⁵ munnr verðr þa stolu¹⁶ þeir¹⁷ adrum uist reida [er reida eigu at lagum¹⁸ [eptir þui sem¹⁹ tala rennr til. Þeir²⁰ stolu segl varðueita er [stirrit-æztir eru²¹ oc nestir bua kirtiu²² [þeirri sem nest er skipi.²³ En aller hafetar stolu xylgia²⁴ segli til kirtiu²⁵ oc allum reida oc bua sua um²⁶ at eigi spillizt. Nu ez notor setr [þetta segl²⁷ brot vttan lonyzi konungs eða bonda. abyrgizt at allu þar til er aptr kemr oc setr .viiij. ertogum oc .xiiij. morkum silzrs uid konung [oc bonðr.²⁸ En ez kirtia brennr oc er segl inni. abyrgizt bonðr sealtir segl sitt. [nema menn brenne²⁹ at uilia³⁰ sinum.³¹ Nu [stolu þeir³² þar³³ [uppsat haxe³⁴ sem þeir haxðu at xorno xare. En ez a³⁵ brytr uppsat [eða sior³⁶ þa skal konungs iorð stýld til vera ez hon er³⁷ innan³⁸ xyltis [eða xiordungs.³⁹ En ez [konungs iorð⁴⁰ er eigi til.⁴¹ þa skal laupa⁴² tuzt⁴³ [þar sem þeir uilia⁴⁴ [sua sem stynsamir menn mæta með bonda⁴⁵ ze.⁴⁶

Jvfr. Cap. 14. G. 304, 305. F. VII. 20, 22.

¹) landz — *Gm. Fb.* ²) [mgl. — *Gi.* ³) [þat boð stolu allir — *Gi.* ⁴) [mgl. — *de fl.* ⁵) annare — *de fl.* ⁶) draga — *Gn. Ed.* ⁷) stýrimaðr — *Gd. Ea* (Var. sýslum.) *Ec.* ⁸) sýslumadr — *Gd. Ea* (Var. stýri m.) *Ec.* ⁹) albyrgð — *Gc, d, oftere.* ¹⁰) læstizt — *de fl.* ¹¹) xyr — *mgl. Ed.* ¹²) [mgl. — *Fa, c, d.* ¹³) [seinna æptir — *Ed.* ¹⁴) huargir — *Fa, c.* huer — *Gm.* ¹⁵) minni — *Pf.* ¹⁶) [mgl. — *Gd, p. Ea, b, c, d, e, f. Ba, f, g, k.* ¹⁷) huargir — *Gp. Ef.* huargr — *Eb.* huar — *Var. i Ea. Ed, e. huarer — Ba, g, k.* ¹⁸) [mgl. — *Gi. Ee. Bf.* ¹⁹) [ot — *Gd, h, m, n, t.* ²⁰) .iiij. — *tillf. Gn, s. Fe, f.* ²¹) [venastir ero til stirritis — *Fa, c.* [ven. ero til stita — *Fd.* [nester bua kirtiu — *Bf.* ²²) skipi — *Eb. Bf.* ²³) [ot stirritastir ero — *Bf.* [mgl. — *Eb.* ²⁴) skipi til lonyz of (eða) — *tillf. fl.* ²⁵) i kirtiu inn — *Gi.* ²⁶) sem tilastir þyrtir vera — *tillf. fl.* ²⁷) [þat segl eða reida — *fl.* ²⁸) [mgl. — *Gi.* ²⁹) sealtir — *tillf. Var. i Ea.* ³⁰) sealtir — *tillf. Gn.* ³¹) [mgl. — *Bf.* Herefter har *Gd* et nyt Afsnit med egen Overskrift, dog ikke nogen sædvanlig Capitelinital. ³²) [skal skip — *Ge, g.* ³³) þa — *fl.* ³⁴) [skip upp haxeua set — *Ef.* ³⁵) [er — *Gf.* stormr — *Ee.* ³⁶) [eða sniorr — *Gp.* [skip þor — *Ef.* ³⁷) tit — *tillf. fl.* ³⁸) xiordongs — *tillf. de fl.* ³⁹) [tillf. i Mrg. m. smt ers. H. — *Gb.* [mgl. i de Övriga, undtagen — *Fe. Ed. D.* ⁴⁰) [hon — *de fl.* ⁴¹) Ez hon er innan &c. — *mgl. Eb.* ⁴²) haxe at laupi — *Fd.* ⁴³) upfatar tuzt — *Gn.* upfat — *Ee.* iorð eða tuzt — *Fe.* ⁴⁴) [mgl. — *Fe.* haxi — *tillf. de fl.* ⁴⁵) sealtir þeira — *Eb.* ⁴⁶) [með bonda ze of stynsamra manna rabi. — *Eb.*

Um reidfiota bod.

- 15 gu. Sva er mælt at bœndr stolu gera konungi reidfiota.¹ En umbods madr konungs stal² stera reidfiota bod³ sua uida sem⁴ hann ætlar at konung storte⁵ eigi reidfiot.⁶ En [bœndr aller⁷ er reidfiota bod lemr til garðs⁸ þa stolu þeir reidfiota gera honum⁹ [huern on¹⁰ er sodull eda sæli hezir a komit. En ex konung storter reidfiota.¹¹ þa gialde bonde huer er bod kom til garðz¹² [oc eigi greiddi reidfiota¹³ onri silzra konungi [zirir huern on¹⁴ er eigi kom til reidfiota¹⁵ skiptis¹⁶ þorçalla laust.¹⁶

Um rans menn oc snar skurð.

- 16 guj. Nu ero ransmenn [ubota menn¹⁷ huar sem [þeir eru oc¹⁸ þeir uerða telnir¹⁹ oc huer sa sem þeim ueitir lid til þess eptir þui sem segir i ubota malum i mannþelgi uare.²⁰ Nu [heria þeir²¹ [oc a sa eigi²² [loft libð²³ til eptirzarar er zirir hernade verdr. þa stal hann or stera²⁴ ex hann uil. þa stal huer²⁵ zara þengat sem or steynir honum eptir her. Nu zara þeir eptir þeim.²⁶ þa stolu þeir allir zara er [zirir sitia.²⁷ en ex þeir vilia eigi. þa er ze þeirra vppnæmt nema naubðsyn banne. Nu toma þeir þar sem [hinn er²⁸ zirir er or [star upp²⁹ oc [hezir hann³⁰ rett florit þa er ual. en ex hann hezir rangt floret [oc er þar eigi³¹ her til huff tomen.³² þa er þeim ze hans vppnæmt oc skipti sinn i millum. En ex hann hezir rett upp floret³³ þa stolu þeir zara með honum³⁴ [sua langt³⁵ sem hann uil.³⁶ En ex þeir [hitta her³⁷ oc þurzu at rioda [til zear þess³⁸ odd eda eggjar.³⁹ þa⁴⁰ a sa⁴¹ er ze⁴² atte allt þat er hann lennir.⁴³ en þeir skipti sinn i millum þui sem [auf er oc⁴⁴ hermenn atto. [nema lennendr tome⁴⁵ til með uitnum.

Jvfr. Cap. 16—18. G. 312, 314. F. VII. 25.

¹) sua mgtin sem (hann) þarz — tilf. de β. ²) vpp — tilf. β. ³) of lata zara — tilf. Ea. ⁴) þarz oc — tilf. Gh. Ed. ⁵) uante — Gp. Fe. Ec, e. ⁶) reidfiota giærd — Ff. fioter — Bf. ⁷) [bœndr huer — Ba, g, k. ⁸) hus — fl. ⁹) Saal. ogsaa Gb, c. mgl. i de Övrige. ¹⁰) [mgl. — Gt. ¹¹) skiofr — Ec. ¹²) hus — de β. ¹³) [mgl. — Ba, f, g, k, k. ¹⁴) reidfiota — mgl. β. ¹⁵) moç — Gm. mgl. — Gp. ¹⁶) [mgl. — Gn. ¹⁷) [mgl. opr. i Ga, men er tilskrevet nede paa Siden med en gammel Haand, dog ei den s. s. i Texten, samt med Henviisningstegn, findes i alle de Övrige undtagen D. ¹⁸) [mgl. i alle de Övrige, undt. D. ¹⁹) stadder — β. ²⁰) Her tilf. Ga og D i Texten aller ubota menn; det udelades naturligviis i alle de Övrige. ²¹) [toma þeir — Fa, d. [toma þeir er heriat haza — Fe. ²²) [haza þinir eigi — Gn. Ea, f. [a þann er ei a — Gp. [oc eighu eigi — Fb. [hazua eigi — Ed. [eighu þeir eighi — Bb, l. [en þeir za eigi — Fe. ²³) [libðot — Gm. ²⁴) vppstera — de β. ²⁵) þægn — tilf. Bf. ²⁶) her — Gf. ²⁷) [steynt var — Gt. ²⁸) [þinir ero — β. [sa þir — Gd. Ea. ²⁹) [stara eller hovo upp — β. ³⁰) [haza þeir — β. ³¹) eigi — mgl. Gd. Fe, f. Ea (tilf. Var.) Ec, f. ³²) [mgl. — Gt. ³³) or — tilf. de β. ³⁴) eptir her — tilf. Gg. ³⁵) [sua lengi — β. ³⁶) eptir her — tilf. Gh, r. Var. Ea. ept. her zara — tilf. Gt. ³⁷) [hittaç — Gt. ³⁸) [mgl. — Gh. Fb. ³⁹) Her begynder en Lacune i Fb. Oph. i Mandh. Cap. 2. ⁴⁰) ero þeir ugildir er zirir standa. en þinir fridheilager er til setia of — tilf. Ba, g, k. ⁴¹) ze — tilf. de β. ⁴²) znr — de β. ⁴³) var rentir — Gh. tent er — Gt. þat er honum uitnagt — Ec. sit uera — tilf. Gm. með vattom — tilf. Bc, d, e. ⁴⁴) [mgl. — de β. ⁴⁵) [of eigi toma lennendr — Gn.

Ex mædr a kaup við rans menn.

xvii. Nu fara þeir er heriat¹ haza² [xirir land³ fram⁴ oc kaupir mædr æz 17 þeim einn huern grip⁵ [huat sem þat er.⁶ [þa skal sa haza ze þat er xyrri atte. oc lome til⁷ með .ij. manna uitni. En sa er uid uilinga⁸ tonypti giallde mort silzre tonungi [ex hann uiffi.⁹ En ex hann xer eigi uitni a hendr honum er [ze rangzengit¹⁰ [hezir tonypt.¹¹ þa skal [stezra honum¹² til þinga. þa [eigu þingmenn honum ze at doma¹³ eða lyrittar¹⁴ eid xirir.

Um landraba sak. oc langskipa gerð i herade.¹⁵

xviii. Nu ex tonungr lennir manni [landraba sot.¹⁶ þa skal hann synia með 18 tlyftar¹⁷ eidi. en ex sa eidr xellr. þa xellr hann til utlægðar.¹⁸ Nu gerir mædr langskip i herade¹⁹ oc lyfir eigi [xor²⁰ sinni.²¹ þa skal [barrun²² eða²³ umbodo mædr tonunga fara til oc spyria hann huert hann uil²⁴ fara. En ex hann uil eigi til segia. þa stolu þeir æsta hann .viiij. ertoga oc .xiiij. marla tala. En ex hann vil eigi tal xora.²⁵ þa stolu þeir hoggua or tueimmegum²⁶ kialar .v.²⁷ alna langt bord. En ex þeir gera eigi sua. þa stolu bondr²⁸ gera²⁹ sua oc tala xra segl³⁰ ex til er oc lemia³¹ sua xor þeirra. En ex þeir gera eigi sua þa eru þeir selir mort silzre uid tonung xirir þoxto³² hueria. en xirir styri³³ homlu hueria .iiij. mortum silzre. [þat heita³⁴ þoxto giollb.³⁵

¹) røuat — Ed. ²) [hermen — Ba, g, h. ³) [i land — Ff. [með lande — Bk. ⁴) [mgl. — Bk. ⁵) lut — Bk. ⁶) [mgl. — de β. ⁷) [fote eigande — Bk. ⁸) uiganda — Gm. nidinga — Ef. Bc. ⁹) [mgl. — Gt. ¹⁰) rangsetit — Gr. rangsetit — Ba, c, f. [mgl. — Bk. ¹¹) [tonypti — Ef. Be, h. ¹²) [stezra halda — Fa, c, d. ¹³) [domaz honum ze — Bk. ¹⁴) [lyrittar — Bk. ¹⁵) Hele dette Cap. mgl. i Bk, men i Stedet derfor staar som Slutningstillæg til foregaaende: Siennir mædr manne landrab syni með tlyftar eidi. [sa eidr xellr til utlægðar ex xellr. ¹⁶) [landrab — de β. ¹⁷) [lyritar — Gt. Fc, d, e. ¹⁸) m ex &c. — mgl. Bb, l. ¹⁹) eða i kaupangi — tilf. m. s. H. og Henviian. T. Gc. ²⁰) xerð — β. ²¹) [mgl. — Ef. ²²) [endr mædr — Gm. Ef. eða gialthri i kaupangi — tilf. i Mrg. m. s. H. og Henviian. T. — Gc. ²³) [mgl. — Gg. Fa. Ea. ²⁴) skal — Gm. ælli at — Gr. æstar at — Ef. ²⁵) xra — β. ²⁶) huarum tueggia veg, tueim vegum, huarumtueggia megin (megium, megunum), hvariumegin — forskjellige. ²⁷) .ij. — Ea. .viiij. — Bd, e. ²⁸) husbondr — Gc. ²⁹) hoggua — Gp. ³⁰) of styri — tilf. Fc. ³¹) [einta, heita, mintu, hindra — forskj. ³²) homlu — Fa, c. Bb, l. ³³) oc — tilf. Ef. ³⁴) [of heita þa loten — Gf. [þat ma æita — Ed. ³⁵) Nu hozum ver landvorn vara (a) stra setta of skal sa standa sem stipað er (eller sem nu er stipat) nema tonungr (of ertlystfup of adrer vittrafsto menn — tilf. Fd.) sia annat landenu þoxtegra (hagtegra — Fe), (el. se at landeno se annat hagteghare með bæsta manna rade of samtlytt — Bc) — tilf. Fd, e. Bc. Dog indskyder Bc først som Slutningscapitel Kjöbeholens 25de Cap. om "farðann" &c.

IV. Mannhælgarboltr.¹

- i. Her heyr upp mannhælli uara.
- ij. Um ze ueganda.
- iiij. Om fremdar uigh.
- iiij. Um manna ærtol.
- v. Ez madr stendr mann hia tono snni.
- vj. Om ær æftir utlægan mann.
- vij. Ez madr sær xrialfan mann.
- viiij. Ez madr er hogguin a þingi.
- ix. Ez odr madr uerðr manz bane.
- x. Ez manne er uigh lent.
- xi. Om uig lþsng.
- xij. Um rettar bōtr Magnus konungs.
- xiiij. Om vada uerf.
- xiiij. Um ritninga.
- xv. Ez menn beriazt om.
- xvj. Om hallb manz bana.
- xviij. Um doma alla.
- xviij. Um barratto.
- xix. Ez madr bindr xrialfa(n) mann.
- xx. Om misuerfa.
- xxi. Om þufltra oc blafl.
- xxij. Um þior.
- xxiiij. Om orðfole manna.
- xxiiij. Um roge menn alla.
- xxv. Om tuedþkap.
- (xxvj. Om iamgnadar eiba)²
- xxvj. Um bodbflotta.³ (27.)
- xxviij. Ez madr gengr með uanar uol. (28.)
- xxviij. Um lagarett. (29.)

Her heyr upp mannhælli vara.⁴

- 1 i. Þat er xprst i mannhælli uare at uar lande huer i Noregs konungs [riti oc⁵ uellbi⁶ skal xridheilagr vera uid annan innan landz oc vttan landz. En ez madr uegr mann þa heyr hann xrir gort [ze sinu⁷ allu þui sem hann atte.⁸ nema⁹ iordum sinum einum.¹⁰ huart sem tallmadr¹¹ drepr tono¹² eða tona drepr talman. nema han hæze uegit¹³ fremdar uigh eða gort nidings uerf.

Jvfr. Cap. 1. F. Indl. 1. IV. 1. Hk. 14. Bj. 10. Jb. III. 1.

¹) Dette er den stadige Sideoverskrift i denne Bolk — Ga. ²) Denne Titel mangler i Registeret i Ga, b, c, hvorimod det inde i selve Bolken findes som Overskrift for det 26de Cap. i Ga, b, hvilke som Følge deraf give de 3 fgg. Capitler i Bolken eet Nummer høiere end i Registret. ³) bodbflotta — Gb. bodbflotta — Gc. ⁴) Denne Ovskr., som mgl. i Ga, er her anført efter Gb. ⁵) [mgl. — de Övr. ⁶) Saal. ogsaa Gb, c. riti — de Övr. ⁷) [ze — Ff. [mgl. — de Övr. ⁸) bæði i lande of i lausum ögri — tilf. Ec. Bc, e. ⁹) obals — tilf. de övriga, undtagen Fe. Bb, l. ¹⁰) eigi — tilf. fl. ¹¹) farf — de fl. ¹²) farfman — Fe, f, urigtigt. ¹³) gort — Ed. Bf.

Um ze veganda.

ij. En þó at allt þat er vegande atte bæði i lande oc lausum vryri zelli adr 2
 idir tonung vttan odals iardir. þa gerði þó hinn virdulegi herra þálon tonungr¹
 i mistunn oc stípan a með hinna beztu manna raðe oc bönastad i landeno.² at huart
 n eptir eru eignir³ eða lausa ze. þa skal tonungr taka eigi meira þegnigildi⁴ en
 iij. ertogar oc .xiiij. mertr silzra æz ze⁵ eða eignum.⁶ nema hann haxe uegit stend:
 uig eða gort niðings uerl. En ez eign er [i þegnigildi⁷ greidd. þa skolu arzar
 eganda eiga [lausn a⁸ ez þeir uilia lryft haza innan⁹ .x. uetra¹⁰ en¹¹ þeirra
 dal er. Aldri skal erzingi selia þær iardir¹² er hann telr eptir hinn utlæga meðan
 inn utlæge lizir. en giallda allar logligar stuðbir¹³ æz eignum ez eigi er lausa ze¹⁴
 L. Nu kann þa einnhuer atburðr til at gerazt¹⁵ at tonungr gezz [manz bana¹⁶
 mðz uist [með bönastad hoðdingia eða annara goðra manna eða temzt a þund ton:
 ngs oc zær grid æz honum.¹⁷ þa skal hann sit sua i þrid¹⁸ laupa [uid tonung¹⁹
 m tonungs er mistun til. [oc bote²⁰ þat sem eptir stod²¹ með situm salastezn:
 m²² sem goðer menn sea at hann megi orta. nema allar botr se adr goðdnar.²³
 idan skal þeirra mal²⁴ zara²⁵ til settar²⁶ [er eptir liza.²⁷ eptir tonungs²⁸
 ome. En þeir menn²⁹ sem ze hans uardueittu meðan hann uar i utlægd. þa greiði
 onum slitt³⁰ sem þeir toku i eignum eða [lausa ze³¹ vttan landzstýllir.

Um skemdar uigh.³²

iiij. Engi maðr ma³³ iorðu sinni zirir gera nema hann uegi niðings³⁴ uigh 3
 þa geri skemdar³⁵ uerl. þat er hitt mesta³⁶ ez maðr ræðr vndan tonungi sinum³⁷
 ond eða þegna. En ez tonungr³⁸ kennir manni landrad.³⁹ þa skal hann nezna
 rann⁴⁰ or hird sinni iamboren⁴¹ manne⁴² þeim er þui male a at suara. [En ez

vfr. Cap. 2. F. Indl. 1-5. Hk. 15, 16. Bj. 11, 12. Jb. III. 1. Cap. 3. G. 178. F. IV. 2-5. Hk. 18. Bj. 11, 73. Jb. III. 2.

¹) hinn foronade — tilf. *Gd, c, f, g, h, m, n, p, q, s, t. Ff. Ea, b, c, d, e, f. Bb, c, d, e, f, l. D.*
bunarfun Suertis tonungs hin foronade — tilf. *Bc.* ²) með hinna &c. — mgl. *Ge, f, g.* ³) tonð — *Ge.*
iertr — *Gm, p. Bb.* ⁴) þeghn — *Bh.* ⁵) lausaze — *ß.* ⁶) þers er uigh vann — tilf. *Gd.* veganda.
 tilf. *ß.* ⁷) [mgl. — *Gp.* ⁸) [toft a at lryfta — *Bb, l.* ⁹) *Her begynder en Lacune* i *Bh, oph.* i Cap. 8.
¹⁰) lryft &c. — mgl. *Fe. Bl.* ¹¹) ez — *de ß.* ¹²) eignir — *de ß,* ogsaa *Gt,* men her rettet i *Mrg.* til
 jartir. ¹³) þær sem adr uaro goruar en ze ueghanda zelle i þa [ot — tilf. *Bd.* ¹⁴) lausa goz — *Ef.*
¹⁵) lerygt — *de ß.* ¹⁶) [manne — *Gp. Bc.* ¹⁷) [með huarium atburð sem þat fan uerða — *Ba.* [með
 einum huarium atburðum — *Bg.* [m. hv. atburðum f. þ. t. uerða — *Bk.* ¹⁸) grid — *Gd, m.* ¹⁹) [mgl.
 — *ß.* ²⁰) [at bota — *ß.* ²¹) æz gioðum — tilf. *Ge.* æz gioðunum — tilf. *Gg.* bota — tilf. *Gn.*
botana — tilf. *Fc.* ²²) salasteznom — opr. *Gt,* men rettet med crs. *H.* til salasteznum. saladagum — *Bf.*
²³) lotnar — *ß.* ²⁴) mal udeglemt ved Skrifteil — *Ga.* ²⁵) zalla — *Ed.* zora — *Ef.* ²⁶) uibr þa
 — tilf. *Gm.* ²⁷) [mgl. — *Ba, f, g, k.* ²⁸) goðra manna — *Ff.* logteghom — *Bd.* ²⁹) *Her ophörer*
Lænnen i *Fb.* ³⁰) aptr — tilf. *de ß.* ³¹) [aðrum lutum — *Bd.* ³²) *J þessu capitulo vöta mal .xxij —*
Gl. ant. crs. H. i Mrg. Gb. ³³) odals — tilf. *Ba, c, g, k.* Var. i *Ea.* ³⁴), ³⁵) skemdar — niðings i
Orden, altsaa skemdaruig — niðingsvert — *de ß.* ³⁶) zyrsta — *Gh.* Var. i *Ea.* ³⁷) ot sanar
botai — tilf. *GL.* ³⁸) maðr — *Bf.* ³⁹) landrada [ot. — *ß.* ⁴⁰) menn — *ß.* ⁴¹) iamborna — *ß.*
imman at rette — *Gh, r.* Var. i *Ea.* ⁴²) mann — *ß.*

arzboren¹ madr a þui male at suara. þa skal neyna² bonda son³ or hird ex hann er til. oc haxe [rit⁴ oc⁵ insigli tonungs oc sorte þat mal at lagum.⁶ [en sa er arzborenn⁷ er tomen er til allz rettar.⁸ þat er oc nidinge uigh⁹ ex madr uegr trygdar¹⁰ mann sinn.¹¹ [þat er oc nidinge uigh¹² ex madr uegr mann¹³ i gridum.¹⁴ þuervitna þar sem madr a a sealzum ser auerla¹⁵ at heimta¹⁶ eða þeim¹⁷ omaga [eða eigi þulltíða manne¹⁸ er madr a umbod a at lagum eða¹⁹ stendr til arzø hans oc [allra þeirra er²⁰ hann a [rett a.²¹ eða²² logligt umbod til þess telit. þa skal sa sealzr grid setia²³ oc trygdir með uattum.²⁴ eru aller þrendr hans vndir þeim gridum [oc trygdum²⁵ sem huer veitti sealzr.²⁶ þat er oc nidinge uigh²⁷ ex madr drepr logman²⁸ [þann er til þess er stipadr at segia monnum log.²⁹ þui at sa høggr nidr rettyndi þirir allum monnum. þui at hann³⁰ er stýldugr allum³¹ [sua þatortum sem ritum³² þar sem hann er izir³³ stipadr.³⁴ þat er oc nidinge uig³⁵ ex madr brennir mann inni.³⁶ þat er oc nidinge uig³⁷ ex madr myrðir mann.³⁸ þat er oc nidinge uig³⁹ ex madr hemnizt⁴⁰ þioza⁴¹ eða⁴² [hemnir a⁴³ adrum en þeim er gerir eða. rædr. þat er oc nidinge⁴⁴ uig⁴⁵ ex madr høggr hond eða þot af manni [eða stingr vtt augu manz⁴⁶ [eða ster or tungu or hojdi⁴⁷ manz⁴⁸ [eða gellðir.⁴⁹ eða meidir⁵⁰ mann at uilia sinum. Sua eru þeir oc ubota menn er hallða þeim þirir einshueriu þesso sem hinn er gerir. nema tonungr late reysa til landreinsanar.⁵¹ En ex þat ueltr i vapna stiptum. þare þat⁵² eptir þui sem tonungr stipar með hinna beztu manna

¹) alþoren — *Fc.* arzboren — ogsaa *Gb, c, h, i, l, m, n, s. Fd, e, f. Ee, f. Bf, g, D,* her og oftere. arborn — de Övrige. ²) [ot neyni — *Gp.* ³) son — mgl. *Gh.* syni — *Ed.* ⁴) rit — *Ff. Ef. Bf.* ⁵) [mgl. — *Fc.* ⁶) Her indskyde *Gp. Ff. Eb, c, d, e* det i de Övrige længre nede følgende Stykke: þat er . . . trygða mann sinn. ⁷) alþoren — ogsaa her *Fc.* ⁸) [sa er arzboren er of tomen til allz rettar — *Ed.* Her efter *fg.* Artiklen om Lagmands-Drab i *Ee. Ba.* ⁹) nid. vert — *de fl.* ¹⁰) trunadar — *Gm.* ¹¹) þat er . . . sinn — mgl. *Gd, l. Fc. Bg.* Indskydes ovf. ved (6) — *Gp. Ff. Eb, c, d, e.* ¹²) nid. vert — *fl.* ¹³) trygdamann sinn — *Gi. Bg.* ¹⁴) [mgl. — *Ee.* ¹⁵) auerla — mgl. *Gc.* ¹⁶) hæyna — *Fc. Bb, l.* ¹⁷) þeirra — *Gc.* ¹⁸) [er þulltíða er — *Fb. Bb, l.* [er ei er þulltíða madr. er madr a at suara þirir orði eða eidi — *Fc.* [eða oðrum manne — *Fd.* [eða þulltíða manne. — *Fc.* [mgl. — *fl.* ¹⁹) of allra þeirra a han — *Gg.* ²⁰) [mgl. — *Gg.* ²¹) [umbod a at lagum — *Gr.* ²²) hægir — tilf. *de fl.* ²³) [etia — *de fl.* ²⁴) of handfalum — tilf. *Fd.* ²⁵) [mgl. — *Fa, c.* ²⁶) Ex m. uegr trygdarmann sinn þat er of nidingeug — tilf. *Gl.* ²⁷) vert — *fl.* ²⁸) þirir retta logfoga — tilf. *fl.* ²⁹) [mgl. — *Ba, g, h.* ³⁰) logmadr — *Gi.* ³¹) log at segia — tilf. *Gm. Ba, b, c, g.* ret at gera — tilf. *Bf.* ³²) [mgl. — *Ba, g, k.* ³³) til þess stæza — *Gn.* ³⁴) þirir allum &c. — mgl. *Ee.* Artiklen om Lagmands Drab mgl. her, men indskydes ovenfor, ved (8) i *Ee. Ba.* ³⁵) vert — *fl.* ³⁶) Dette Nid. Verk mgl. opr. i *Gi,* men er tilf. med *Mrg. H.* mgl. *Gc. Eb.* ³⁷) vert — *fl.* ³⁸) Dette Nid. Verk mgl. i *Gc. Gl* (dog her tilskrevet med *Mrg. H.* paa tilklistret Pergament). Flyttet bagefter de to næstfgg. i *Ge.* ³⁹) vert — *fl.* ⁴⁰) hægir — *de fl.* ⁴¹) þioza — mgl. *Bf.* eðr ubota manna. eðr heimta gjoð eptir þa — tilf. *Ba, g.* ubot. m. eða h. g. e. þa — tilf. *Bf.* eðr ubot. m. e. h. g. eptir — tilf. *Bk.* ⁴²) þat er of nid. uig ex madr — *de fl.* ⁴³) [ennir — *Fb.* ⁴⁴) ubota — *Gi.* ⁴⁵) vert — *Gi* og *fl.* ⁴⁶) [mgl. — *Eb.* ⁴⁷) hauða — *Eb.* hauð — *Ee, f.* ⁴⁸) [mgl. — *Gh, r.* Her begynder en *Lacune* i *Bf,* ophører i *Cap. 6.* ⁴⁹) [mgl. — i *de fl.* ⁵⁰) myrðir — *Gd, g, p. Ef.* ertumblar — *Gl.* ⁵¹) oc fridar — tilf. *fl.* Sua eru þeir &c. — mgl. *Fc.* ⁵²) þeir — *Gm* mgl. *fl.*

ie.¹ [En ex madr drepr² þadur sinn [eda son.³ broðor⁴ eða modor. dottor⁵ eða
ur. [þa er hann ubota madr.⁶ nema obð⁷ manz [uert uerdi.⁸ Sua oc ex madr
þr tonu sealxs sins. eða tona bonda sinn sua at þat er drap hezir horat eða hngzt
hora.⁹ [þat er ubota mal.¹⁰ Sua oc ex madr tynir sealzum ser. þat er ubota mal.¹¹
t er oc ubota mal ex madr uegr mann innan stofs [eda i garbe vti¹² eða¹³ innan
ðis¹⁴ [þess er huerzr¹⁵ um alr eða eng at heimili sealxs hans.¹⁶ nema hann ueri
adr sinar. Sua oc þeir menn er at [slikum oðngttum¹⁷ uerða lendir at laupa brott
ð eignum tonum manna.¹⁸ þa eru þeir ubota menn [þæde xirir konungi oc karle.¹⁹
æpir oc [dauda uerðir²⁰ huar sem þeir verða stadner.²¹

Um manna ætsh.²²

iiij. Menn þeir er lata lix sitt xirir þngzstu salir²³ eða utilego²⁴ huart sem 4
ir rena²⁵ a stipum eða a lande oc sua xirir morð oc þordædo skap oc sua spaxarar
lar²⁶ [oc utisætor²⁷ at uedia troll upp oc xremia með þui heidni. Sua oc þeir
enn sem gerazt xlugu menn at drepa þa menn er þeir eigu engar saler uid oc tala
ir ze til. nema konungr eða hans umbods madr late reysa til landreinsanar oc xridar.
ua oc þeir menn sem konor tala með rane eða herxange mote guðs lagum oc manna.
iart sem þeir tala annara manna konor eða dottor manna eða xrendlonor xirir vtt-
a uilia²⁸ þeirra.²⁹ huerfu sem sidan uerðr³⁰ þeirra uili til er samuist þeirra uerdr.
ua oc þeir menn er heyna þessara ubota manna eða heimta giolld eptir þa. sua at
uini vita með sannendum.³¹ [Nu haza þessir menn aller³² xirir gort ze oc xridi
lande oc lausum oðri³³ oc eru þeir xridhælgir er ze sitt ueria oc xrendlonor xirir
eim [er til sotia.³⁴ En hinir aller ogilldir³⁵ [huart sem þeir xa sar³⁶ þæn³⁷ eða

Jvfr. Cap. 4. F. V. 45. Hk. 19. Jb. III. 2.

¹) tillaghu — Bd. Herefter nyt Cap. i Fb. ²) [þat er ot obota mal ex madr drepr — Fc. [Sua er þat
þitt uerða obota uert ex m. uegr — Fd. [þ. er ot ubota uig (vert) at drepa — Ba, g, k. ³) [mgl. — de fl.
) [mgl. — Gb. ⁴) dottor — mgl. Ed. ⁵) [mgl. — Fc, d. Ba, g, k. ⁶) ors — Gm. ⁷) [vig vegi
— de fl. ⁸) hurazt — Gm. ⁹) [mgl. — fl. Sua oc ex madr &c. — mgl. Ff. Her tilf. Gs i Marg.:
sta: þat er oc nid. vig ef m. gerir valroff. oc forer man or sotum. eða teder vopnn hans. ¹⁰) Sua oc ex &c.
— mgl. Gh. Eb, f. Bb, l. ¹¹) [eða garðz — Gr. [eða i garðe vti eða innan garðzt — Fb. [eða vti — Fe.
mgl. — Ea, c. ¹²) oc — Fb. ¹³) garðe — de fl. ¹⁴) [huart er huerzr — Ge, g. [þar er hann
madr — Gh. [þar f. madr huerzr — Gf, n. Bc. [huart f. er at huerzua — Gm. [þess er hann huerzr — Gg.
[þess er madr hezir — Gt. [þess sem hezir — Fb, f. [þar sem madr huert verr (Var. huerzuir) — Ed. [þar
a hueruer — Ec. [þess er m. huertuir — Bd, e. ¹⁵) ot a vegh til eða gra — tilf. Ea. ¹⁶) [fl. vertum
— Gd. [þeim vngtum lutum — Ge, g. Ff. [fl. ungtum lutum — Gf, i. Fd. Ed. [fl. oðngttom — Gh. Fc.
[stutum — Ec. [fl. vngnum — Ee. ¹⁷) eða xrendlonum — tilf. Gm. ¹⁸) [mgl. — Fe. ¹⁹) [þongddir
— de fl. ²⁰) fladder — de fl. ²¹) Ingen Overskr. eller Capitelfdeling i Fb, e. Ea. ²²) [atir — mgl.
fl. ²³) utisetu — Gm. ²⁴) rua — Gm. heria eða ræna — Gt. ²⁵) oc [sua &c. — mgl. Gr. Fc.
) [mgl. — fl. ²⁶) þeirra manna er þoræði eiga xrir at lagum (ot) — tilf. Ff. Ea, e. ²⁷) sotlar —
— de fl. ²⁸) [hann veit þat — Gd. ²⁹) [þa hezir hun (haza þeir) — de fl. ³⁰) [i
de &c. — enkelte. [mgl. — fl. ³¹) [mgl. — de fl. ³²) vttægir — fl. oðngthir — Bl. ³³) mein —
k. ³⁴) mgl. i alle de övr. undt. i Gb (dog her kua tilf. over L. m. smt. curs. H.) D.

bana¹ bæðe xirir konungi oc karle.² Þat er oc ubota mal ex madr xallasr stedia³ eða infigli konungs uars. Þat er oc ubota mal ex madr drepr þan mann sem hezir brex⁴ konungs uars⁵ xirir ser [til landzuistar⁶ eða ranzats⁷ ex hinn uissi þat er hann tot ex. Þat er oc nidinge vigh⁸ ex madr drepr þann mann er i konungs herbyrgi er. eða i nauistu hans. eða i konungs garde. eða a konungs skipi. [þo at konungr se eigi i garde eða a skipi.⁹ En ex [innan þoar uerdr¹⁰ þar sem konungr er¹¹ i þo¹² eða i hoznum hia honum þa xare eptir þui sem konungs er mistunn til eptir atuitum. Þat er en ubota mal er madr telr konu naudga. ex þar eru .ij. loglig uitni til at þat er satt. Nu eru eigi loglig vitni til. en hon segizt naudig tefin¹³ oc segir hon þat sambogris.¹⁴ þa dome .xij.¹⁵ hinir stynsamaztu menn eptir þui sem þeim þidir litendi til bera oc huart þeirra¹⁶ lifare þidir til sannynða. oc þo at kona [gæte vart sil¹⁷ xirir tuensto¹⁸ sinnar sakir¹⁹ sua at hann tome eigi uilia sinum xram. þa hozr með engo mote at hann hæze eigi rexfing xirir [eptir laga dome.²⁰ oc sanproxagt at hann hæzde xullan uilia til þess oc [hallde þo lizunu.²¹

Ex madr stendr mann hia konu sinni.²²

- 5 v. Ex madr stendr mann með logligum uitnum a konu sinni. gialde hann xul manz giold bondanum sil sem þa er madr til er konu a.²³ [ex hann uære saklaus drepin.²⁴ En [holx manz giold²⁵ ex hann stendr²⁶ a modor sinni eða dottor eða systur ex þær eigu eigi bondr ser. Stolu þesse giold doma .xij. menn logliga til neznðir ex rettaranum.

Um ex eptir otlegan mann.

- 6 vj. Hveruitna þar sem madr uegr [stendar²⁷ uig eða gerir²⁸ nidinge²⁹ uerf. þa þare hann utlægr oc (v)heilagr.³⁰ xirir gor(t) [xe oc xridi³¹ lande³² oc lausum oryri oc³³ iamual odals iorðum sinum [oc tome alldri i land aptr.³⁴ nema hann

Jvfr. Cap. 5. 6. G. 160. F. IV. 39. Hk. 23. B. II. 15. Jb. III. 2. 3. 4.

¹) [er þar xalla eða þar þa — Gp. ²) xrendom — Fb. Bb. l. Her afbrydes Capitlet ved Indskydeloe af Cap. 6. (hveruitna . . . utlegð); og ved þat er oc ub. mal beg. et nyt Cap. Fb. Bb. l. ³) brex — tilf. de fl. ⁴) landzuistar brex eða ranzats — Gi. of infigli — tilf. de fl. ⁵) to. uars — mgl. Gi. ⁶) [til landuarnar — Gn. [til xridar — Bc, d, e, g. ⁷) [mgl. — Gi. ⁸) vert — fl. ⁹) [mgl. — fl. ¹⁰) [madr uerdr drepin — Fd. ¹¹) eighi — tilf. Gd, p. ¹²) i þo — mgl. Gh, n. eða a skipum — tilf. Gd, h, s. ¹³) at þat er satt &c. — mgl. Fe. ¹⁴) Istf. at þat er satt &c.: eða hon segir sambogres at hon var naudig tefin — Fa. ¹⁵) .xij. — mgl. Gg. ¹⁶) þeim — Bb. mgl. fl. ¹⁷) [tomazt vfkemd vndan — Gg. ¹⁸) goðtuensu — fl. ¹⁹) xirir manne — tilf. Fd. ²⁰) [Saal. ogsaa Gb, c, l. Fa, c. D. [till xptirðomes — Ed. [eptir dome — de Övrige. ²¹) [hallde hon þo togueno. — Gm. ²²) Ingen Ovskr. eller Cap. Afd. i Fb, e. Ee. ²³) Ia — de fl. ²⁴) [mgl. — Eb. ²⁵) [mgl. — Gh, r. ²⁶) hann eller mann — tilf. de fl. ²⁷) nidinge — fl. ²⁸) [mgl. — Fe. ²⁹) stendar — Gi, n. ³⁰) of vheil. — mgl. fl. ³¹) [mgl. — Fb. Bb, l. ³²) i lande — fl. ³³) Her ophører Lacunen i Bf. ³⁴) [heim en þa er undir hann tomnar. — Gm.

i herfogu sanna þa sem menn¹ uitu eigi aðr.² þa nai hann landzuift með sliðri tun oc þridlaupi sem tonungr gerir a. En eigi ma madr meiru ze xirir gera einu ni. [en þui sem þa er hann eigande orðinn.³ En ex manne tømizt⁴ arx meðan in er i utlægd oc haza xrendr hans þann arx tekis⁵ meðan hann uar i utlægd. þa lu xrendr hans honum þat ze aptr greida með sama sliðorde oc hætte sem⁶ þeir o [oc⁷ hann atte þa er hann zell⁸ i utlægd.

Ex madr selr xrialsan mann.

vij. Ex madr selr xrialsan mann az lande brott. selr uid tonung .vij. ertogum 7 .xij. mortum silxrs. oc [lome mannenum⁹ aptr i land oc borte hanum eptir .xij. ana dome logliga til neyndum rette sliðum sem hann er madr til. En ex hann honum eigi aptr toma. þa giallde þann mann zullum giolldum sem hann er madr en ex hann syniar hallde xirir .vj. eidi.¹⁰ Ex madr hysir¹¹ oc heimir utlægan n. ætr oc dædr með honum. bonde eða einnhuer annar madr. þa er sa sedr mort ræ uid tonung xirir eina nott [en .ij. mortum xirir tuær nætr.¹² En ex hann er . nætr með honum¹³ oc er hann gor utlægr innan þess xyllis.¹⁴ þa er hann selr .ij. ertogum oc .xij. mortum silxrs uid tonung. nema þeim se [ouisa uargr¹⁵ er sli.¹⁶ En¹⁷ slysumadr er slyldugr at lysa [utlægd hans a þingi¹⁸ sambogris ger hann veit at hann [heyr utlægdar vert gort.¹⁹

Ex madr er hogguin a þingi.

viiij. En ex madr er hoggin²⁰ a þingi.²¹ þa stolu aller eptir renna til xialz eða 8 ogo.²² til xioru eða slipe.²³ En sa er eigi²⁴ rennr eptir²⁵ er selr halxre mort lxs uid tonung. oc sua sa er [eptir rennr oc²⁶ uil eigi tafa hann [oc þo²⁷ ma un ex hann uil oc eru þar uitni til þess.²⁸ En ex engi eru vitni til. þa syni með

fr.Cap.7.G.202.F.IV.41.V.37.Hk.41.Bj.101.Jb.III.5,6. Cap.8.G.152.181.F.IV.9,10.Hk.26.Jb.III.7.

1) landmenn — *de fl.* 2) von a — *till. Fe.* 3) [en þa a hann er h. zellr i utlægd — *Gl.* [en sinu. þui sem h. a eða eigande vorden — *Fe.* [en þa a han at þui sinni of þa er h. vorden eigande — *Ee.* en zell i þa [ot — *till. Bd.* 4) tømizt — *fl.* 5) at varðveita — *till. Gl.* 6) þeir greidu honum þat a — *till. Ee. Bb.* 7) ex — *Gi.* 8) var — *fl.* [ot under hann bar meðan h. var — *Ec. Be.* 9) [to: apt mannan — *Ef.* 10) einiði — *Go.* Herefter nyt Cap. i de Övrige, undt. *Gb, c.* 11) husar — *fl.* 12) [eðr tuær — *Ed.* 13) samþastar — *till. Ef.* 14) xyllis eða heraður — *Gm.* heraður — *fl.* eða taupango. *till. i Mrg. m. s. H. Ge.* 15) [ouisa vert — *Gm.* 16) hysir — *Ef.* 17) gialthyri eða — *till. m. s. Ge.* 18) [mgl. — *Fb. Bb, l.* a þingi — *mgl. Ba, g, k.* eða mote — *till. i Mrg. m. s. H. Ge.* 19) [heyr utlægr gort uerð. — *Ed.* 20) togen — *Fe.* 21) eða mote — *till. fl.* eða hoggen — *till. Fe.* 22) fogo — *mgl. Fe. Ed. Bf.* 23) t. slipe — *mgl. fl.* 24) Her begynder en Lacme i *Gl.* Ophörer Cap.10. 25) oc ma han þui uid toma — *till. Gf.* 26) [mgl. — *Fb, f. Bb, l.* 27) þo — *mgl. de fl.* 28) [ro vitni til at hann matte (ma) tafa hann — *Gm. Fe.* [ot t. þ. v. til at h. matte t. h. ex h. vitði — *Bf.*

eins eidi.¹ *Fermenningar*² at *frændsemi* eða at *mægðum* eða *siðskap* eða *nanare*.³ *Stolu* eigi *eptir renna* [at *lagum*⁴ *uttan* þeir *uili*. En *huer* er *biorg* *ueitir* þa er *utlægr*. nema *honum* se *ouisa* *uargr*. oc *sueri* *zirir* eins eidi.⁵ En *ex* *madr* er *serdr*⁶ a *þingi* [eða a *mote*⁷ oc *renna* *aller* *eptir* þeim *manni* er *uig* *uatte* til *ziaz*⁸ eða *zioru*⁹ oc *verdr* *hann* *zaren*¹⁰ oc *uil* *hann* at *lagum* *veriaz*. þa *leggi* *hann* *nidr* *vapn* *sin*. þa er *hann* *zridheilagr* *medan* *hin* *sare* *lizir*. *Binda* *skal* *þann* *mann* oc *zora* *syflu* *manni*¹¹ [bundinn eða *ziotradan*¹² [eða *hans*¹³ *umbods* *manni*¹⁴ at *vardueita*.¹⁵ En *ex* *syflumadr*¹⁶ *þarz* *lids* *uid* at *gæta* *hans* þa *skal* *nezna* til *bondr*¹⁷ *sua* *marga* *sem* *hann* *þarz*. En *ex* *hann* *lonypt* [zra *syflu* *manni*¹⁸ oc *verdr* *hinn* *sare* *daudr*. þa er *syflumadr*¹⁹ *sealzr* [i *uedi*²⁰ til *tonungs* *orffurdar*²¹ oc *stipi*²² *hana* *eptir* *mala* *uogtum* *med* *hinna* *bestu* *manna* *rade*. Nu *ex* *syflumadr*²³ [eða *hans*²⁴ *umbods* *madr*²⁵ *synia* *uidrtatu*. þa *stolu* *þeir*²⁶ *hæza* *uid* *uatta* [oc *setia* *hann*²⁷ *nidr* *bundinn* [a *zlet*²⁸ *hans*. [þa *uardar* *honum*²⁹ þat *hitt* *sama* *nema* *ozriti*³⁰ *tale* *af* *honum*.³¹ En *hueruitna* *þar* *sem* *syflu* *madr* *tefr*³² [utlægdar *ze*.³³ þa *skal* *hann* [za *mann* til at³⁴ *rezsa* þeim *manne* *eptir* *þingmanna* *dome*. En *bondr*³⁵ *eru* *hueruitna* *sthyldir* at *zylgia* [til *rezsingar*.³⁶ *setr* [halzre *mork* *silzre*³⁷ *uid* *tonung* *huer* er *eigi* *zylgir*.

Ex odr madr manz bane verdr.

- 9 ig. Nu uerdr madr sua odr³⁸ at hann bryzt or bondum oc uerdr [manz bane.³⁹ [þa skal bota af ze hans zullum botum⁴⁰ [ex til er.⁴¹ En ex⁴² eigi a

Jvfr. *Cup. 9. G. 164. F. IV, 31, 32. Hk. 21. Jb. III. 8.*

¹) oc [sua [a &c. — mgl. *Ef.* En *huer* [sem *honum* *biarger* *uitande* [ot *hans*. *zare* *utlægr* *nema* *honum* se *ouisa* *vargr* eða *syni* *einsidi*. — tilf. *Fd.* ²) *þrimneggar* — *Gm.* ³) *e. nanare* — mgl. *fl.* ⁴) [mgl. — *de fl. Her ophörer Lacunen i Bh.* ⁵) En *huer* er &c. — mgl. *Fd.* ⁶) *horguin* — *Gd, m, p.* ⁷) [mgl. — *de fl.* ⁸) *stogs* eða *gialls* — *fl.* ⁹) *stips* — *fl.* En *ex* *madr* &c. — mgl. *Bh.* ¹⁰) *staden* — *Bc, d. tatin—Bf.* ¹¹) *gialdthra* — *Gd, e, f, g, p. Ea, b, c, f.* mgl. — *Gg. Bd.* ¹²) [mgl. — *de fl.* ¹³) [tonungs — *Gg. Bd.* ¹⁴) [eða *gialdthra* — *Fd.* ¹⁵) [en *han* a at *uardueita* *honum* ot *sua* *armadr* *tonungs* a *honum* er *zordr* — *Gn. Fb, e. Bb, l.* [en *h.* a at *v. h.* oc *sua* *umb.* *m. te.* — *Ff.* [odr *syflumanni.* En *f. n.* er *sthyldugr* at *vardu.* þeim *manne* odr *hans* *umbodemanne* *ex* *hann* er *honum* *zordr* — *Ef.* [ot a *h.* at *vardu.* *allagar* *hans* *armadr* *ex* til *hans* er *zorr* — *Bf.* [mgl. — *Bh.* ¹⁶) *gialdthri* eða *hans* *umbodsmadr* — *Gn. Ed, e.* ¹⁷) *husbondr* — *fl.* *med* *honum* — tilf. *de fl.* ¹⁸) [zra *gialdthra* eða *hans* *umb.* *manne* — *Gd, e, f, g, p. q. Fd. Eb.* [zra *gialdthra* eða *tonungs* *umb.* *manne* — *Ea, c.* [zr. *syflumanne* *e. h.* *umb.* *m.* — *Gr. Ff. Ed.* [zra *f. m. e. umb.* *manni* — *Ea.* [brot — *Bh.* ¹⁹) *giall.* *e. h.* *umb.* *m.* — *Gd, e, f, g, p. Fd. Eb.* [zra *m. e. h.* *umb.* *m.* — *Ff. Ed, e.* *giall.* *e. syflu* *m.* — *Ea.* *gialdthri* — *Ec.* ²⁰) [mgl. — *Ee.* ²¹) *mifun* *nar* — *Ge, g. Fa. Ea.* *zundar* — *Fc.* ²²) *stifti* — *Bc.* ²³) *gialdthri* — *Gg.* ²⁴) *tonungs* — *Gr.* ²⁵) [mgl. — *fl.* ²⁶) *bondr* — *Bc.* ²⁷) [at *þeir* *setto* *hann* — *Ed.* ²⁸) [áztet — *Gd.* [aptat — *Gm.* ²⁹) [oc *abryghia* *honum* — *Bd.* [þa *suarar* *han* — *Bh.* ³⁰) *yzridr* — *Ea* (*Var. ozriti*), *Ed.* ³¹) þa *uardar* &c. — mgl. *Ea.* ³²) *af* *manne* — tilf. *Fd.* ³³) [utlægdar *mann* — *Gd.* [utlægan *man* — *Ed, f.* [utlægt *ze* — *Bf, h.* ³⁴) [zara *til* at — *Fe.* [tata — *Bh.* ³⁵) *þingmen* — *Ee.* ³⁶) [þeim *manni* — *Gn.* ³⁷) [ozgri [, *men* *rettet* *m. nyere* *H.* til *halzre* *mork* — *Gn.* ³⁸) *or* — *Gm, n.* ³⁹) [manne at *stada* — *Ee.* ⁴⁰) [þa *fl.* *arze* *þess* *oda* *bota* *af* *þ.* *man* *gialdum* — *Bd.* ⁴¹) [mgl. — *Bh.* ⁴²) *ze* — tilf. *de fl.*

[¹ Loc uerðr hann heill² þa³ þare hann orlendis þar til er hann hefir bött þullum
 otum þirir síl. [En eþ menn þea þanna⁴ orðe a honum þa bindi þa sem uil⁵ at
 orfeliu oc hæze til þings oc biode þrendum [at lönþa⁶ [oc lönþi⁷ þar oc segi aþ⁸
 na aþyrð oc tale toftnab þinn oaulinn⁹ aþ þe þins oða eþ til er. En allum
 þum¹⁰ monnum eigu menn uorð at ueita at orfeliu.¹¹ En odr maðr er umagi
 þa¹² þins oc þo eigi þyr en [arþe¹³ ueit¹⁴ at hann er odr¹⁵ oc hann ma loma
 oxtum a hann eþ hann uil. En eþ þalar aberi þennir þat arþa þins oða at hann
 il¹⁶ eigi uardueita honum. þa hallde hann þirir eins eidi. En eþ odr maðr þerer
 þann. þa a arþe at lata vera uppi þarboþr oc lætnis þe aþ þe¹⁷ þins oða. en þonungr
 eði a þui. Nu er þat þui at eins oðþ manþ [uig eða uer¹⁸ at hann þrioteþt or
 ondum oc at þþynþamir menn uiti¹⁹ þanna orðe²⁰ a honum.

²¹Eþ manne er uigh kent.

g. ²²þa þal þane vera er [nauiþtar menn²³ þera uitni um oc þau segia a hendr²⁴ 10
 e eigi²⁵ með eium vndan þorazt. nema þui at eins at hann hæze þua þiarre veriþ
 þaðr a þui dögge er uig var uegit at hann matte eigi tuiuegis þamðogris til²⁶ þara
 [oc þra.²⁷ oc vøre hann þaðr²⁸ at lirtiu eða a þingi at þamtundum eða a þþipum. þa
 þeri þeir .xij. þegnar²⁹ hann vndan er³⁰ þia honum uaro³¹ þrialþer menn oc þullþiða.
 En eþ hann er i engum³² þeþþum³³ það þaðr³⁴ [oc þo þua þiarre³⁵ sem nu er
 meit. þa lome hann þirir þil tþlþtar eium.³⁶ En eþ [nauiþtar menn³⁷ mego eigi

Jvfr. Cap. 10. Jb. III. 9.

¹) meira — Gp. ²) heituita — Fd. ³) [mgl. — Gp. Ec. ⁴) þulla — de fl. ⁵) [þinda mugu men
 þau eþ þeir þia þulla orðe a honum — Ba, g, k. ⁶) [mgl. — fl. ⁷) [ot tþþi — Gl. ⁸) aþ — mgl.
 — Ea, tilf. Var. ⁹) þalþo aulinn — Gd, n. Fe. Ed, e. ¹⁰) oðrum — fl. ¹¹) En allum &c — mgl. Gp.
¹²) arþa — Gg. mans oðr arþa — Ed. ¹³) hann — fl. ¹⁴) [eer þulla orðe a honum oc þan þer — Gf.
¹⁵) or — Fe. [þundin er orðe a honum — Fa, c. ¹⁶) Her begynder en Lacune i Ec; oþþörer i Cap. 12.
¹⁷) arþe — Gd. þeningum — Fe. ¹⁸) [uert — de fl. ¹⁹) vitta eða meta — de fl. ²⁰) eidi — Gh.
²¹) Her indskyde Fe og Bf et eget Capitel: Nu ero þonar þær .vij. er maðr ma væga um þetta lauft við þon:
 þeg of þrændr (eþ vitni ero þill — tilf. Bf) ein er þona manþ. annur moðer manþ .iij. dotter .iiij. [þþir .v. þþupmoðer .vj. þonar
 þua .vij. þroðor þona. Or þal lata þera (vþ þera of lata þara — Bf.) oc lat(a) þat or þþlþia at þan man þan hann
 (þia — Bf.) þær(i) einni þuærri þono. er nu ero til nemdar. Of þera (þere — Bf) vitni um þamðogres nauifþar men
 þ þia varo (men &c. — mgl. Bf.) þallar eða þonar þui at þuærri ma þanda (tata — Bf.) þotn þeþþ er vægr a
 þeim (þin — Bf.) þauba nema loþleg uitni þe þill þeira sem þa varo þia þaðr. Jvfr. F. IV. 39. Hk. 23. Bj. 18, 84.
 76. Bb, i indskyde her som eget Cap. følgende, der egentlig hører hjemme i Cap. 18, hvor det og findes:
 þa er (oc) meit at allir menn þtulu þriðþeilager vera i þeimili þinu. þat er (oc) þeimili manþ er þeim þus þonda
 oþþir til eþ (er — Bb, i) maðr læigir þus aþ. En eþ maðr vörþr vægen i þeimili þinu eða i þarþþum eða i
 orðe eða a þryggium eða a þreie þui er til þeþþ þarþþi þuærri eða a torge þa þal þan þan man þota aþþr
 þannum gioþþum (oc þua eþ maðr vörþr þærþr — tilf. Bb.). ²²) Foran þa þal &c. indsk. Bf som Capitlets
 agyndelse det ellers nedenfor i Cap. 18 forekommende Sted En eþ maðr þerer . . . þeimþrið þriota of þeimþota
 þa. ²³) [þiun eða nau. menn — Gs. [þiun — Fb. Bl. [ij. þilþritir men — Bb. ²⁴) en þa er þeim:
 þær vitni þerr a hendr þa er þane at of þyn — tilf. Ee. omtr. det samme — Bf. ²⁵) eium — Bf.
 þ til vigo — fl. ²⁷) [mgl. — fl. ²⁸) i þerabe — tilf. de fl. ²⁹) þonðr — Ed. men — Bd. ³⁰) þar
 tilf. de fl. ³¹) þaðþir — tilf. de fl. ³²) einumþuerrum — fl. ³³) þeima — fl. ³⁴) ingl. — fl.
 a þrialþer — mgl. Eb. ³⁵) [oc þo þua at þare — Eb. ³⁶) eidi — de fl. ³⁷) [þinir — Fb. Bb, i.

til þings¹ tóma² [xirir einnar hueriar nauðsyniar safir³ [at bera⁴ vitni um.⁵ þa
fölu bera .ij. menn oc bota sagu þeirra a þingi.⁶ En ex mádr er særdr oc ma hann
mæla þa er menn hitta hann. þa skal sa vera [þana mádr⁷ er hann segir⁸ a hönd
ex hann [ma ex viti mæla⁹ [oc ma hann kenna hann¹⁰ oc saga hans lemr botat¹¹
a þyrsta þing.¹² nema hinn stiri sit með [tjlytar eibi.¹³

Um uigh lyfing.

- 11 gi. Ex mádr dræpr mann til dauðs. þa a sa bane af vera er¹⁴ uigi lyfir a
hendr ser. En lyft skal uigi vera sambogris¹⁵ oc neyna sit a nærn oc natstæð sinn¹⁶
oc herað þat sem hann er or¹⁷ oc lyfa [xirir xrialsom manni¹⁸ oc xulltiða. [þa
skal¹⁹ a orþuar þingi²⁰ fram tóma²¹ natstæð²² manz²³ oc [skal bonde²⁴ suer-
ia²⁵ at hann uar þar um nottina oc hann lalle²⁶ sit sua a nærn. uighlyfing²⁷ skal
fram tóma a þingi.²⁸ En ex mádr uil eigi bera uighlyfingar vitni eða sueria natstæð.
þa þare til erþingi²⁹ hins uegna oc geri³⁰ honum³¹ [ximtar sterno³² til þings [at
bera³³ þar³⁴ sem framast uel hann eptir sinni samuitzstu oc engo lögnir hann þar
ex. En ex þeir uilia [hvarke bera ex ne a.³⁵ [þa eru þeir setir .iiij. mortum silzre³⁶
[huer þeirra³⁷ oc haxe halzt konungr en halzt safar abere. oc niote eintis uitnis
sidan oc beri eði uitni sidan oc þare retlausir sidan.³⁸ oc sua um oll uitni [er stiri
stotad er undir menn i mannhellgi.³⁹ Nu (skal) upplyft þessa þear greiða a ximtar
þingi. eða tafa⁴⁰ halzu meira.⁴¹ Eigi skal uegande⁴² þara sua um pria bora af

Jvfr. Cap. 11. G. 156. F. IV. 7. Hk. 27. Jb. III. 10.

¹) þings — mgl. Ea (tilf. Var.) ²) þara — fl. ³) [x. eins huers alburðar safir — fl. ⁴) him-
[otnar — tilf. Fb, e. Bb. ⁵) [mgl. — Bb. ⁶) En ex nauistat &c. — mgl. Bf. ⁷) [þani — de fl.
⁸) þyrst — tilf. fl. ⁹) [mæli ex viti — de fl. Ved . . . lir ex viti ophörer Lacumen i Gt. ¹⁰) [mgl.
— Bb. ¹¹) til botar — fl. ¹²) orvarþing — Fc, d. ¹³) [tjlyttar eibi — Fb. ¹⁴) nauistat
menn segia a handr of — tilf. Ee. ¹⁵) innan þyrstis — tilf. de fl. ¹⁶) hin nesti — Gm. ¹⁷) eð
garð — tilf. i Mrg. m. s. H. og Henviisning — Gc. ¹⁸) [til xrials manns — fl. ¹⁹) [oc þat
bonde — Fb, Bb, l. ²⁰) eða a mote — tilf. i Mrg. m. s. H. og Henv. Gc. ²¹) bera — Bb, l. ²²) af
natstæð — Fa, c. natst. og vigl. — Fd. ²³) hans — de fl. ²⁴) [stulu bændr — Fe, Ef. ²⁵) nat-
stæðe hans — tilf. Ee. ²⁶) fallabi — de fl. ²⁷) Viglyfingarvitni — Gd, Fa, c. of — tilf. de fl. ²⁸) eða
a mote — tilf. i Mrg. m. s. H. uden Henv. Gc. ²⁹) erþingar — fl. ³⁰) safstati — Ee. ³¹) þani
— de fl. þan man — Ee. ³²) [mgl. — Ee. ³³) [oc bera — fl. ³⁴) sua — de fl. ³⁵) [eigi bera
— de fl. ³⁶) [gjalde mort f. — de fl. Istf. eptir sinni samuitzstu &c.: eða gjalde m. f. — Bb. ³⁷) [mgl.
— Bb. ³⁸) of niote &c — mgl. de fl. ³⁹) [er i mannhellgi ero — de fl. eða suari sitri sett sem nu er
melt — tilf. Gm. Stykket: oc sua . . . ero er i Texten overstreget, men i Mrg. tilf. som Fortsættelse af of
niote &c., dog stemmende med Texten — Ga. Ogsaa tilf. i Gf, s. Fd med ubetydelige Afvigelser. I disse
er Texten ei overstreget, hvorfor altsaa Stykket of sua &c. staar dobbelt. Istf. det hele Stykke of sua &c.:
of stulu þo stlydugir til at bera of skal sua um oll þau mat er i mannh. ero sem nu er melt — Ge, g. of fl.
hann stlydr till vera at tafa bera oll þau uitni f. nu er melt — Gm. of fl. h. stlydr t. at bera oll þ. v. er i
manhelligi ero elligar suare sitri sett sem nu er melt — Fe. ⁴⁰) eða atþor at tafa ex honum — de fl. ⁴¹) þni
at þeir drapo nidr rettyndum — tilf. Bb. Nu skal &c. — mgl. — Bf. ⁴²) atuisfarmadr — Ed.

se uigi lýt þra þeim¹ er uig uar vegit a. nema xirir se xermenningar at xrend-
eda mægdom² eða nanare hins uegna eða adrer xianzmenn³ ueganda⁴ þeir
honum liggi líx hæste uid [buiinn xirir.⁵ En ex han lýtir eigi sua uigi. þa er
mordingi⁶ rettr. xirirgort þe oc xridi.⁷ En ex bæde temr xram a xyrsta þingi.
þing oc saga hins sara. [sua boren⁸ sem xyr uar sagt. þa skal saga hins sara
þa en eigi uiglysing. oc ber þo morð af ueganda [at hann se utlægr.⁹ En ex
temr xram saga hins sara a xyrsta¹⁰ þingi. en xram temr [sionar uitni oc uig-
gar uitni.¹¹ þa skal sionar¹² vitni standa¹³ ex þat er at lagum borel [af
þia manna hendi xrialsa oc xullida¹⁴ en eigi uiglysing. En erzingi hins dauða
þara i [xylti þat eða herað¹⁵ er sa let sit or vera. [oc ex hann hittir þann
n er sua heitir oc lifafr þidir honum til vera.¹⁶ en ex sa gengr eigi¹⁷ i gegn.
skal honum til þings stexna.¹⁸ oc a þui þingi stolu .xij.¹⁹ xrialsr menn [af
um²⁰ bera oc eigi neyðar vitni. [oc xore xram þar²¹ a þinginu.²² En ex hann
eigi undan xoræxt. þa er hann sannr at þui male. Nu ex hann hezir vndan
L²³ þa xari erzingi hins dauða oc sofe sua marga menn sem hann uil þa er
eigi²⁴ uaro til tlyxtar eida með hinu xyrri stilorðe.²⁵ En ex maðr er loften²⁶
[ærðr sua at hann ma eigi²⁷ mæla. steri hann orxuar²⁸ upp þegar hann ma
i. en þa skal þat oruar þing²⁹ iamxullt sem samðogris uere oruar upp stornar.³⁰
ex hann liggr længr en .liij. nætr mallaus. þa stexni sýslumadr þing oc ranzate
þeim er gerði.³¹ [En ex hann³² uerðr dauðr.³³ þa steri erzingi oruar upp oc
þing stexna. en sýslumadr ex erzingi er eigi til.³⁴ En ex maðr ræðr manni
ræð eða sara oc allt þat er [manni uerðr at³⁵ stom eða³⁶ vanuirðing³⁷ af
radum.³⁸ bote eptir laga dome þeim sem þat mal a með lagum at sofia. oc
lonungdomenum.³⁹ nema hann xorext vndan⁴⁰ at lagum. En hann er gerði
þe þo upp [at allum⁴¹ xullum botum eptir laga⁴² dome.⁴³ En ex sa maðr

þ) dægi — tilf. Fb. þo — tilf. Bf. 2) maðr — Gd. eða sýslumadr — tilf. Bb. 3) xrendr — Gd.
menn — Gp. Ff. 4) bui xirir — tilf. Gh, r. Ef. Bf. 5) [eða bui xirir — Gd, r. Fd. [mgl. — B. 6) nibingr — Ef.
re — Bc. 7) (i) lande oc i. ogri — tilf. B. 8) [bote — Bf. 9) [mgl. — Ba. 10) oruar — Fe.
lauistur uitni sono hans — Gb, c. [en ei tlyxtar vitni — Ea. [mgl. — Bg, k. 11) hennar — Gb, c.
— tilf. Ea. 12) en eigi uiglyf. &c. — mgl. Gm. 13) [mgl. — Bf. 14) [herað þat — de B.
mgl. — B. þa ma han honum sof gæa — tilf. Ge, g. 15) eigi — overstreget, dog kun som det
i nyere Tid Gb. mgl. — Gh. 16) En ex . . . stexna — mgl. Ba, g, k. En han xæ xirir sit xulla
a men til þings — tilf. Ea. 17) .xij. — mgl. B. 18) [hann vndan — de B. 19) [oc xoræxt þar
— Eb. 20) [framgæra — Ff. [mgl. — Bk. 21) þa er hann &c. — mgl. Fe. Eb. 22) honum
i, s. mgl. — de B. 23) með hinu &c. — mgl. Bk. 24) latn — Gm. stægin — Bf. 25) ganga
— tilf. Ge, p. 26) þing — tilf. Ff. 27) bot — Bf. 28) Her begynder en Lacune i Fc; ophører i
7. 29) [mgl. i alle de övr. undtagen Gb. Fb. Bb, l. D. [Tilf. m. smt. curs. H. i Mrg. Gt. 30) [En ex
loften e. [ærðr suo at h. ma eigi mæla eða — Fa. [En ex maðr — Gt. 31) [Ex hann dægr — Ba, g, k.
han — Bk. 32) nærri til — Gd, p, q. Herefter nyt Cap. i Fb. Bb, c, l. 33) [maðr tlyr — de
þ, undt. D. 34) stæð of — tilf. Ea. 35) sýslurðing — Bb. 36) radum eða orðum — Gm.
eða radum — Fe. 37) sin ret — tilf. Bb. 38) Saal. de Övriga. vndan — Ga. 39) [at öllu — B.
ij. manna — Bb. 40) Nyt Cap. Fe. Herifra til Cap. Ende mgl. Ef. Bf.
lorges gl. Looe II.

uerðr uegin er eigi er i¹ þadur eftt komenn at lagum. [þo at hann se nodorum manni
lendr at syni.² þa eigu modor þrendr [botr oc sua³ arz⁴ eptir hann.⁵ En ez hana
er [harðr eða⁶ særðr⁷ [eða stefnum.⁸ þa tale hann rett⁹ [eptir modor þedr sinum.¹⁰

Um rettar botr Magnús konungs.¹¹

- 12 xij. Þessar rettarbotr gar¹² Magnús konungr son Hákonar konungs¹³ [allum
Noregs monnum¹⁴ með rade oc samdykt hinna beztu manna i landeno oc bönastad
aldydu.¹⁵ at um þa menn er monnum verða at stada þare sem adr vatta log. En æz
þe¹⁶ ueganda dome .vj.¹⁷ menn skrifir logliga til neyndir¹⁸ skil giolld eptir laga
dome¹⁹ sem þeir sea retligast þirir gudi [oc mala uegtir eru a.²⁰ [erþingia hino dauda
einum.²¹ En allar adrar þrendbotr oc saktal²² þalle niðr sua uan(d)liga²³ at huarðis
þrendr adrir²⁴ tale ne giallde þrammar en nu er skilt. Nu uingz eigi þe ueganda
bæde til þegnigilðis²⁵ oc bota. þa sterði sua þirir huarum sem tala rennr til eptir
þearmagne. En ez notor gengr a þetta. þa þezir þa þirir gort þe oc þridi²⁶ [lande
oc lausum oyri²⁷ oc verði alldri²⁸ bota²⁹ maðr. oc sua aller þeir er rad leggja a
at þesse skipan se roxin eða a hana se gengit. Þessar rettarbotr oc þleiri let Magnús
konungr þylgia. at þo at niðinga uert³⁰ eða stefnum uig³¹ se uegit. þa skal þo þyrft
botr æz lufa æz þe ueganda [en konungr haxe þat sem aul er.³² En ez minna lofþr
æz en þegnigilði. þa sterði sua þirir huarum tueggia sem tala rennr til. Sua iattade
oc Magnús konungr at konungr skal huergi tala þyr þe manz bana [oc engen annan
otlægðar³³ oyri.³⁴ nema³⁵ adr se lofnar allar logligar skullðir. þær sem þyr uaro
goruar [en þe ueganda³⁶ þelli i þa sof.³⁷

Jvfr. Cap. 12. Hk. 42.

¹⁾ ærþir eða — tilf. Bb. ²⁾ [þo at honom se notor þader tendr — Bc. ³⁾ [mgl. — Bk. ⁴⁾ rett
— B. ⁵⁾ ez han verðr væghin — tilf. Bb. ⁶⁾ [mgl. — Gn. ⁷⁾ t. ærðr — mgl. Gg. Fe. Ea.
⁸⁾ [mgl. — B. ⁹⁾ botr of rett — Fd. ¹⁰⁾ [t. þobur broðrom sinum — Gc. [stítan sem modr þader hano
er maðr til — Gn. ¹¹⁾ Capitlet mgl. — Gi. ¹²⁾ hinn virdulegr herra — tilf. Ea. ¹³⁾ sunar [en
Hueris konungs — tilf. Gd, l, m, p, s. Fd, f. Ea, b. Bc. [sunar[sunar s. t. — tilf. Gf, q, t. Ed. Bd, e. ¹⁴⁾ [um
allan Noregh — de B. ¹⁵⁾ Begyndelsen lyder i enkelte forskjelligt, nemlig: Þessar rettarbotr of einta mal
(einta batur — Gn) varu setin (setnar — Gn) (i log — tilf. Fe) um allan Noreg eptir rade (þorredum of skipan
— Fb. Bl. þorredum of skipan — Ee. Bb. þorredum — Bf) Magnús t. sonar hat. konungs með asio (of tilf. Gc.
— tilf. Gn. Fe. Ee. Bf. Bl) Jons erlifþrups oc annara (biskups — tilf. Ee. Bf. Ef. Jons . . . annara — mgl.
Gn. Fe.) lendra manna (barruna — Gn. Fe) oc lærðra (lærðra — mgl. Gn. Fe) skallara oc logmanna oc hinga
vitraftu manna æz ollum lutum landsens (oc . . . landsens — mgl. Bf) — Fb. Gn. Fe. Ee. Bb. Bf. Bl. þessar
rettarb. gar m. t. f. h. t. m. asion of tilf. Jons &c. — Ef. ¹⁶⁾ arz — Gd. ¹⁷⁾ xij. (dog, s. det syon,
rettet fra .vj.) — Ge. xij. rettset fra .vj. — Ea. Be. xij. — Ea, d. Ba, b, f, h. ¹⁸⁾ æz rettaranum —
tilf. Ea. ¹⁹⁾ skilforðe — de B. ²⁰⁾ [eptir mala vogtum — B. ²¹⁾ [at ærþingi hino dauda er þa uat
[omdr æz — Eb. ²²⁾ saktarþr — Gc. [ettir — Gh. Ff. tatzall — Fd. ²³⁾ þustomligða — Gh.
Var. i Ea. ²⁴⁾ adrir — mgl. de B. ²⁵⁾ þegns — B. ²⁶⁾ i — tilf. B. ²⁷⁾ [mgl. — Bg, h.
²⁸⁾ itendr — Eb. ²⁹⁾ obota — Eb. ³⁰⁾ nið. vig — B. vert — B. Ved (31) ophörer Lacunen i Ea.
³¹⁾ [mgl. — Ef. ³²⁾ utlagan — B. ³³⁾ [mgl. — Bf, h. ³⁴⁾ en — B. ³⁵⁾ eiganða — Fd, e, f.
[en hin utlaghe — Bf. ³⁶⁾ [mgl. — Bk.

Um uada uerk.

giii. Uada uerk eru með stynsemd¹ greinande. með huerium hette er þau kunnu 18
til þalla. þui at i allum stodum. þeim sem menn stolu ser til þarguenda vinna eða²
monnum til þargligra³ luta lid at ueita.⁴ þa eru þesse uada uerk meir uirdande en
hin er [engi naubstyn⁵ drægr til nema galstyn⁶ oc milit⁷ stamsyni. Nu þo at .ij.
menn þare i stog⁸ saman oc stjzt annars og a annan at ouilia⁹ þess er a stapte
hælt oc doytr hann æz þui. þa skal hann bota þiordung bota erzingia hins dauða
oc stynia uilia sine með .vi. eidi [at hann uildi þat uerk eigi gort haza.¹⁰ oc sua skal
hueruitna þessi uada uerk bota. ez þeir hazazt þat at er til nytsemdar horrir.¹¹
huert sem menn þa mein eða¹² far eða¹³ bana at ouilia þess er gerdi.¹⁴ [oc er þat
settar lauft uid tonung.¹⁵ En [oll onnur uada uerk.¹⁶ sua sem at stota eða¹⁷
lasta¹⁸ izir huff [eða stip¹⁹ [eða hædr²⁰ eða adra þargstynsu at gera. oc ez menn
þa þar æz mein eða²¹ far²² eða bana.²³ þa skal bota halzum botum oc stynia uilia
sine með .vi. eidi.²⁴ oc er þetta settar lauft uid tonung. [oc eði a tonung a uada
uertom.²⁵ þat ma eigi uada uerk falla ez madr [hoggr eða lyster til manz²⁶ þo at
[a annan²⁷ tome²⁸ [en hann uildi. með þui at hann uildi²⁹ einshuerium illt³⁰
gera.³¹ En ez madr gengr til þango eða stindrattar at uilia sinum. abyrqizt þa sit
sealtr at allu. En hinn sueri eins eidi þirir at [eigi uard³² at uilia hans³³ þo at
hann þengi mein æz. ez þa tortryggir en þirir uard.³⁴

Jvfr. Cap. 13. G. 177, 205. F. IV. 26—28. Hk. 43. Jb. III. 13.

¹) misfun — Ed. dormande — Ef. afburð eller afburðum — de fl. ²) ot með — de fl. ³) hagligra — de fl. ⁴) eða monnum &c. — mgl. Ef. ⁵) nytsemd — Ea. (Var. naubstyn), Ec, d, f. ⁶) [eði drægr til annat en galstyn — Gr. þauigsta — Ef. ⁷) milit — fl. ⁸) stota — Gm. ⁹) uilia — Fd. vitande — Ef. ¹⁰) [mgl. — Ba, g, h, k. ¹¹) horrir — fl. ¹²) mein eða — mgl. fl. ¹³) far eða — mgl. fl. ¹⁴) þa skal bota halzum botum eða gieldum. of styni þo uilia sine meðr settar eidi — tilf. Gd. þa fl. þo bota halzum botum (oprind. men rettet m. H. fra 16de Aarh. til þiordongo botum) — Gf. þa fl. bota þiordongo gieldum of styni &c. — tilf. Fd. þa fl. b. þiordongo &c. — tilf. Ed. þa fl. b. halzum &c. — tilf. Ef. ¹⁵) [mgl. — de fl. ¹⁶) [mgl. — fl. ¹⁷) stota eða — mgl. fl. ¹⁸) eða lasta — mgl. fl. ¹⁹) [mgl. — Bb. ²⁰) [mgl. — fl. ²¹) mein eða — mgl. fl. ²²) eða far — mgl. fl. ²³) adra atemor — Gm. ²⁴) ez hin misfyr ez þirir uertr atemo — tilf. Gm. ²⁵) [mgl. — fl. ²⁶) [uildi einshuerium illt gera — Bb. Ez madr &c. — mgl. Bb. með hæftugri hendu — tilf. Ed. ²⁷) hann (Var. annan) — Ea. ²⁸) [abdrum laste — Bb. ²⁹) [ez h. uildi — fl. ³⁰) mein — fl. ³¹) [mgl. — Bb. Her indskyder Bb som eget Capitel, med Overskr.: ez þior uertr manni at staba — det Stykke om Skade tilføiet af Dyr, hvilket ellers findes senere i Bolken (Cap. 22); derpaa følger som et nyt Cap. Resten af det 13de. ³²) zet han mein — Ef. ³³) [hans uili uar eigi til þess — Ed. Her ophører Lacunen i Gk. ³⁴) I Marg. ved dette Cap. tilf. Gs: Nota: Nu þar madr skaltr i reip þiri stog of. oc þar han bana æz, þa [eðigt men þar eði æz. En æz adra menn þora han i reip naubgan, þa ero þeir banr hans ez han læzt, gieldr þeir han æztr er i [sto tonunge oc þrandom. — Nota: Nu þara menn suer i stog, oc þeir træ á annan sua mædet at eigi ma ein madr þora æz me á, þa er træ banr hans. en æz træ er sua liffit at ein madr ma þora æz eða á, þa styni han settar eidi. at þat var eigi hans uili, oc gierni uildi han haza holpet honnom, æz han metta. Sua skal um þein at somu.

Um ritninga.¹

- 14 xiiij. þat [er oc þlestum² monnum lunnigt. at ritningar³ eru [xiri bodner⁴ at bera. en þa er þer er sekr .iij. aurum⁵ silzro uid konung. En þa er brægðr knizi at manni oc lemr eigi fram. hann skal bota honum fullrette⁶ [eptir lagadome⁷ er hann bra at. en konungi .iij. aura silzro.⁸ Nu ex maðr leggr mann meðr knizi. þa er þa utlægr oc bote [þeim er hann lagðe⁹ sem .xij. stynsamir menn doma oc þeir sea at hann¹⁰ se ual forðr ær. En konungs [umbods maðr¹¹ skal tala lata þann mann er lagðe oc þora a þing. [En konungs umbods maðr skal tala kniz þann er hann lagðe með¹² oc løyra¹³ [þar a þinginu¹⁴ i gegnum hond hans er lagðe.¹⁵ oc skal hann sit sua kaup a þriðr aptr¹⁶ með þessare rexfing ex hinn liznar. oc abyrgrizt silzr þar sitt. [huersu sem honum telzt til.¹⁷ en ex þa dōyr er saklaus var lagðr. þa er þa dræpr oc dōyðdr er lagðr. En ex hann lemt vndan. þare utlægr oc lome allðre i land aptr¹⁸ nema konungi¹⁹ uirdizt notor naubsyn þara til gengit. En [þe ueganda²⁰ þare eptir þyrra²¹ stilorðe. bæðe²² þegn oc botr. [Mæðr sama stilorðe skal þara²³ ex maðr styttr at manni [þo at eðr tale.²⁴ þa bote [konungi .iij. aura silzro. oc²⁵ þeim fullrette²⁶ [eptir laga dome²⁷ er hann skaut at. En ex hann seerir mann með spiote.²⁸ þa skal þa er skaut [undir somu rexfing þua oc²⁹ hinn er lagðe með knizi.³⁰ oc sua þo at þa dōyr er skoten uar. þa skal þa er skaut undir samu rexfing þua [bæðe um þegn oc botr at greiða.³¹

Ex menn berizt oc bitizt.

- 15 xv. þat er oudrkomiligt at menn bitizt um sem hundar [eða hestir.³² [En þa maðr er mann bitr. þa skal stysu maðr³³ lata³⁴ tala þann mann oc þora a þing oc lati briota [framtennr³⁵ or hoðr hans oc se siðan saklaus uid konung þirir þessa rexfing um þetta mal. nema stynsamum monnum uirdizt notor naubsyn til þara

Jvfr. Cap. 14, 15. Hk. 44, 45. Jb. III. 14, 15.

¹) Um rytninga — Orskr. Bf. Um retninga burt — Orskr. Bg. Rytningar — Orskr. Bh. ²) [se allum — Fe. ³) rytningar — Ed. Bf, h. ⁴) [bunnader — Gp. ⁵) mortum — Fe. ⁶) mort — Fe. Bf. ⁷) [e. logum — Ge. [e. xij. manna dome — Ee. [e. vj. m. dome — Bd. [mgl. — fl. ⁸) En þa er æt. — mgl. Eb. ⁹) [mgl. — Gi, q. ¹⁰) hin — de fl. ¹¹) [sofnarmadr eller sofnare — de fl. ¹²) [mgl. — Gt. Ed. ¹³) [of þann sama kniz er hann lagðe með skal konungs sofnare (sofnarmadr, umbodsmadr) lata tenra (lata) of lata tenra — de fl. ¹⁴) [mgl. — Eb. Bc, f, h. ¹⁵) er lagðe — mgl. de fl. ¹⁶) aptr — mgl. de fl. ¹⁷) [huart er hann liznar ær eða eigi — Gt. [at allu — Ba, g, h. [mgl. — Bf, h. ¹⁸) of tomi . . . aptr mgl. — Bd. ¹⁹) honum — Gl. monnum — Bd. ²⁰) [uegande — Eb. ²¹) laga — tilf. fl. ²²) gielde bæðe — Fe. bæðe um — fl. ²³) [En — Fe. [Sua of — Bh. ²⁴) [mgl. — Gq. Bg, h. ²⁵) [mgl. — Fe. ²⁶) mort f. — Fe. mort — Bf. ²⁷) [mgl. — fl. ²⁸) stote — de fl. ²⁹) [lita rexfing þirir tala sem — de fl. ³⁰) oc undir sama stilorðe — tilf. de fl. ³¹) [bæðe þegn at greiða of þa botr — de fl. Fra det første "þa skal" har Bh: huart sem hann dōyr ær eða æi. þa skal þan vera undir sama rexfing sem þen sem lagðe með knizui. ³²) [mgl. — Gi, t. ³³) konungs umbods maðr — Gr. ³⁴) lata — mgl. fl. ³⁵) [lenn framman — Gi.

gengit. sua at [hann megi botum xirir loma.¹ oc bote þo þeim² xyrst er hann beit³ eptir .xij. manna dome oc þeir sea xirir gudi at sa se val somdr⁴ er bitin uar.

Þm halld manz bana.

xvj. Sva er mællt [oc stadrest⁵ um allt landit. at ex madr dræpr mann eða 16 ueitir⁶ þær atomor eða gerir þau notor uerf at hann a at lata lix xirir eða limu at lagum. þa stolu þeir sem nestir eru eða þeir sem xyrst megu na at⁷ tala þann mann oc xora slysumanni bundin eða xiotradan. [En ex þeir gera eigi sua oc mego þeir þui uid loma sua at þeir xæ enga stom eða ulut⁸ æz honum.⁹ þa er sa huer setr halzre¹⁰ mort silzre uid lonung. nema xermenningar [at xrendsemi eða¹¹ at megdum.¹² þeir eru eigi slyldugir at tala¹³ nema þeir¹⁴ uili. [Slysumadr er slyldugr at¹⁵ tala þann mann oc xora a ping. en bœndr eru slyldugir at doma hann eptir lagum [a pingi.¹⁶ en slysumadr [at lata¹⁷ rexsa eptir lagum. Nu er þui sua sipat. at engi ma þetta settar¹⁸ laust gera. nema sa domare¹⁹ er lonungr hezir til þess sipat. þui at login rexsa en eigi hann þo at hann geri sina slyldu eptir þui sem login bioda honum.²⁰ en adrir gera með heizt oc ozund. oc þui ueitir þat allopt at þeir xæ xyrst mannstadan oc suara sidan storom sriptum meðr xærlum xear gioldum. Nu huer sem [adru uiss gerir²¹ [oc prouæzt sua at hann matte þuisa²² uid loma.²³ þa er hann vtlægr til þess er lonungr gerir²⁴ sipan a eptir mala vogtum.²⁵ huar naudsyn til dro²⁶ þann sem gerði. Nu ex sa hezir eigi lids kost til sem at tælr þa skal hann segia slysumanni. En ex slysumadr treyr lids með ser²⁷ þa er sa setr²⁸ mort silzre uid lonung er eigi xer. nema [xermennigr²⁹ at xrendsemi eða at megdum³⁰ uid þann er drap eða atomor ueiti.³¹ Nu eru þeir allir xridhællgir er til sofia. en hinir allir vtlægir³² huart sem þeir [æ bæ³³ eða bana.³⁴

Jyfr. Cap. 16. Hk. 47. Jb. III. 16.

¹) [bote ma — Bh. ²) nema slysumum &c. — mgl. Ef. ³) braut uid — Gp. ættr (agha domi oc tælr — Fb. ⁴) halldin — Ff. æz — tilf. de fl. ⁵) [stadrastliga tetit — de fl. ⁶) honom — tilf. fl. ⁷) at — mgl. de fl. ⁸) stada — fl. uanuirðing — Gg. adra luti — Ff. ⁹) [En huer er æi tælr þen man of ero þar vitni til at han matte tala han ex h. vitni — Bf. ¹⁰) halzre — mgl. Gm. Eb. ¹¹) nanare (e. eða — tilf. Bf. ¹²) e. at megdum — mgl. Gf. eða nare — tilf. Gm. e. nanare — tilf. Gn. eða slysum — tilf. Bb. [eðr nanare xrendar eða magari — Ba, g, k. [eða nanare (e — Bh. ¹³) beria — Gk. þann — tilf. de fl. ¹⁴) hann — Fa. ¹⁵) [allir adrir eru slyldugir at — Gh. ¹⁶) [mgl. — fl. ¹⁷) [er slydr at eller a at tala — fl. ¹⁸) Saal. ogsaa Gb, c. D. (ynða — de Övrige. ¹⁹) sofnari — Gn. ²⁰) honom a hond — fl. þui at login &c. — mgl. Bf. ²¹) [odrum misgerir — Ge, g. ²²) odru — Gd, p. þess — fl. ²³) [mgl. — Bh. ²⁴) adra — tilf. fl. ²⁵) e. malavogtum — mgl. Gn. ²⁶) rat — de fl. ²⁷) tilf. eptirxarar — tilf. Gm. ²⁸) halzre — tilf. fl. ogsaa Gb, men igjen underprikket. ²⁹) xermenningar — de fl. eða nanare (e — tilf. Bf. ³⁰) slysum — Bb. ³¹) [slytt (e sem xyr (æghir — Bh. eða at megdum &c. — mgl. Bf. ³²) ugildir — fl. sem xirir (mote) standa (of veria) — tilf. fl. bæde tonungi of xrandom — tilf. Bh. ³³) [liota ben — de fl. [æ (ar, æ mein — Enkelte. ³⁴) huart sem &c. — mgl. Bh.

Um dome alla.

17 gviij. En æz þui at logbot uattar sua uida at um¹ þa menn sem til reyðingar hafa gort² þa skal a þing þora oc dome oc eptir þeim dome reyðing a leggja. þa [hözir þeim³ innuirdiliga at ranzata er til domanna⁴ eru teknir oc meðr mikilli höz; semi at mæta huart misgort er uid [sallausan mann⁵ eða þirir litlar saler [oc þo notorar.⁶ eða miklar saler oc þo eigi nogar eða sua nogar⁷ at þull naufsyn [þidir til hafa reit⁸ [þann sem gerði.⁹ Sua oc huart notor laga bod hafa mote¹⁰ lomet eða engi. eða þat¹¹ sem hardast er at þa hezir bota beizt er [misgort var uid¹² oc þo engar þengit. Sua oc huart notor uar lært þirir rettaranum¹³ [er laga orðfurðin sealzr er flipadr¹⁴ þeim sem a sallausum monnum uinna. En þui er domren¹⁵ til neyðr at [þa skal¹⁶ salir mæta¹⁷ oc misgerningar oc tempru sua dominn eptir malauogtum sem þingmenn oc rettaren sea sannast¹⁸ þirir gudi [eptir sinni samuitzlu.¹⁹ En eigi [eptir þui²⁰ sua sem margr snapr²¹ hezir suarab her til at þeir dome eði annat en log. þui at sanliga stolu þeir þui þirir suara sem log vatta þeim a hond er [uanda menn lata udomda²² vndan²³ ganga [ex vanreyft er²⁴ æz domarans hendi oc sua ex oxreyft er²⁵ þeim er misfunnar eru uerðir [æz þarnan þeirra tillagu.²⁶ Sinnast oc nog dome til þess at þeir hafa loted hardar hezmdir [æz gudi²⁷ er uandomt²⁸ hafa. [oc þo en hardare hinir er oxdomt²⁹ hafa.³⁰ oc þui skal domenn³¹ hueruitna til hins bætra³² þora³³ ex [þeir uitu³⁴ [bæde iamuið.³⁵ þui at allmiot er mundangs hözit. En þui miora³⁶ sem er þa eru þeir þui sælle er sua þa hözt þeirra .iiij. systra höze sem i allum rettom domum eigu at vera sua at gudi lili [oc monnum hözi.³⁷ En þat er misfunn oc sanneni. retuið oc þridsemi. Misfunn a at uarast at eigi lome grimd³⁸ [eða heimzt³⁹ i doma. Sannendi⁴⁰ hözir at gornya at eigi uerði lygi fram boren. Retuið a at varast at eigi uerði med rangendum⁴¹ hallat [rettom dome.⁴² Þridsemi a at uardueita þar til er rett

Jvfr. Cap. 17. Hk. 47. Jb. III. 17.

¹) um — mgl. de fl. ²) Her ophörer Lacunen i Fc. ³) [þer þeim — de fl. ⁴) dome — Gf. dom = ara — Fa, c, d. domarenna — Ba. domarenna — Bk. mgl. — Gn. ⁵) [sanatadan mann — Ea. ⁶) [mgf. — Bk. ⁷) goruar — Gm. [mgl. — Fc. ⁸) [þitt. t. hafa gengit — de fl. ⁹) [mgl. — de fl. ¹⁰) imidum — de fl. ¹¹) Saaledes alle de övriga; þui — Ga. ¹²) [misþyrmt var — de fl. ¹³) eða eigði — tilf. de fl. ¹⁴) [En laga orðfurðr flipar — Gm. [Er oc laga orð. flipadr — Fb. [er l. orðurum er flipadr — Fc. [En l. orðfurðren er salzflipadr — Ff. [er l. orð. er i hendr flipadr — Bf, h. ¹⁵) domaren — Ed. ¹⁶) [men stolu — Gn. [han skal — Ba, g, h. ¹⁷) ranzata of meta — de fl. ¹⁸) rettaft eller rettlegast — de fl. ¹⁹) [mgl. — fl. ²⁰) [mgl. — de fl. ²¹) [uazr — Gm. ²²) [uandoma menn. en lata odormda — Eb. odormda — mgl. fl. ²³) vndan — mgl. Gl. ²⁴) [mgl. — Gn. ²⁵) æz hano hendi — tilf. Bb. æz hende domarans — tilf. Bf. ²⁶) [mgl. — Ef. Bf. ²⁷) [þirir æggerdir — Gk. þirir — tilf. de fl. ²⁸) vanreyft — fl. ²⁹) oxreyft — fl. ³⁰) [mgl. — Eb. ³¹) domren — fl. domaren — fl. ³²) ænis — tilf. fl. ³³) draga — Gk. [nua — Gk. þora oc draga — Gs. doma of þora — Ed. vndan of þora — Ee. ³⁴) [han veit — Be. ³⁵) [iamuið hvaritueggju — de fl. ³⁶) meira — Gk. Eb, f. ³⁷) [of þeim hezir er um er dæmt — Gn. ³⁸) grimd — ved Feilskr. i Ga. Saa og Ed. ³⁹) [heimt ne ægund — Ee. ⁴⁰) sanfyni — Gn. ⁴¹) rongum dome — Fb. Bb, l. ⁴²) [rettdome — Gk.

domr [semr a¹ at eigi uerbi [með oxmitilli² bræde³ [atagz⁴ azellis⁵ domr a lagðr. oc pui geymi domarar⁶ þessa at þetta⁷ er pui þurztuligra sem gior uerðr at rognit⁸ i allum domum. En at menn uarizt [pui meir⁹ ranga doma. þa [ma uarla illt uaræzt nema uiti. oc pui¹⁰ minnizt menn a at með .iiij. hattum uerða ranger domar. annat huart með rætzlo þar sem madr ottazt þann sem hann skal um doma. elligr [til zezgirndar¹¹ þar sem madr snilir til notorar mutu.¹² eða [með heizt¹³ [þar sem madr hafar¹⁴ þann sem madr¹⁵ skal um doma.¹⁶ eða með uinatto þar sem madr uil [ueita lid¹⁷ [zelaga sinum.¹⁸ oc er þa illa skipat¹⁹ er þessom horbhornum er innuifæt.²⁰ en hinar stílgetno þystr eru brot retnar sem adr uaru talldar pui at illa man þa domr virðazt zirir godom²¹ monnum en allra uest zirir gudi. [er oc²² pui bætr er þetta lapitulum er optar lesit þar sem um stor mal er at doma.²³ Minnizt²⁴ menn oc a einkanliga at þa þeim monnum prest²⁵ sem til bana [eða lima latz²⁶ [eru domdir²⁷ oc gezi til þess goba stund oc tom [adr er honum uerdi reyzt.²⁸ pui at ill uerl skal hata en ælsta [mannen at natturolago edli en²⁹ þalena allra hellzt sem [iamtrifinn ser.³⁰

Um berrattur.

viij. Ez menn beriazt i leidangrø zerdum með tonungi eða a þingum³¹ eða 18 a fleznum³² zirir logmanni³³ [eða a zimtar fleznum.³⁴ i gilldum³⁵ eða brullaupum. [i iola gridum³⁶ eða i silldzifsti.³⁷ stirdag³⁸ oc [fram um³⁹ passa uitu. eru þa þalz sett grid i allum þessum stodum. En [rettr þeirra⁴⁰ onlyt at hælmingi er zirir [fremdom eða⁴¹ þaræukum⁴² uerða a þessum⁴³ [tidum eða⁴⁴ timum eða i þessom

Jvfr. Cap. 18. G. 157, 178. F. IV. 5, 9, 10, 15. Hk. 25. Jb. III. 19.

¹⁾ [zellr a — de fl. ²⁾ oxmitilli — mgl. i de övr. undt. Gb, c. D. ³⁾ [með reidi — Fa. [mgl. — Gf. Fe. Ed. ⁴⁾ rangr eða atagz — Gi. ⁵⁾ [eða atagzð — Bf. ⁶⁾ domaren — fl. ⁷⁾ capitulum — tilf. Bk. ⁸⁾ hugt — fl. ⁹⁾ [pui gior — fl. ¹⁰⁾ [mgl. — Bf. ¹¹⁾ [með vloglægge agirnd ueralðleggra andzæ — Ge, g. [m. zezgirnd — de fl. ¹²⁾ munar eða mutu — Gk. ¹³⁾ [m. heimt of ogund — fl. ¹⁴⁾ [er hezir vidr — Fb. ¹⁵⁾ hann — de fl. ¹⁶⁾ ell. til zezgirndar &c. — mgl. Gk. ¹⁷⁾ lidfinna — de fl. ¹⁸⁾ [tunpana sinum eða zelaga — Gi. ¹⁹⁾ skipi — fl. ²⁰⁾ inn skipat — Gp. ²¹⁾ oflum — fl. ²²⁾ e — tilf. de fl. ²³⁾ [mgl. — Bk. ²⁴⁾ Muni — de fl. ²⁵⁾ at stripta þeim — tilf. Gk. ²⁶⁾ [mgl. — Bf. ²⁷⁾ [huva gort — Gr. adr en . . . verbi reyzt indskydes her, men mangler nedenfor — de fl. ²⁸⁾ [mgl. — Bf. ²⁹⁾ [mgl. — Fa, c. ³⁰⁾ [sinn iazntrifinn — de fl. [sinn samtrifinn — Gn. Ea, d. Nederst paa Siden tilf. Gi med den sædvanlige curs. H.: En þen tima er men doma a þinghi eðr a fleznum um liz eðr lima laaf eðr adrar reyzsinghar eðr þioznad, þa skal loghmadr ez han er ner, of j hia staddar, umgna tolz men eðr sez til doma, þystru madr ez loghmadr er eighi til, of dome þett maall, of ganghe aller saman, of þa er þeir verða samboma þa ganghe azir till þinghmanna of bidi þa samþyftta þenna dom, en ez ein huar: a ez þinghmonnum villia eighi samþyftta med hinum þa sueri þeir at þeir vifa eighi annat [annare zirir gudi digher settir huar þeira, her (halzre?) mort [ylzueru vidr tonongh. ³¹⁾ i heradum eða a motum i biam — tilf. Fb. Bk, l. ³²⁾ mottom — Gl. e. a. fleznum — mgl. Ff. ³³⁾ z. logm. — mgl. Ee. Gk. ³⁴⁾ [mgl. — Gk. Bk, a. ³⁵⁾ gridum — Bl. ³⁶⁾ iolazgridum — fl. ioladrytium of i iolagridum — Fe. iolum — Bl. ³⁷⁾ [i iola gr. e. zifstifadum — Eb. ³⁸⁾ stirdag — fl. [i silldzifsti i skipadrát. i iolagridum — Ge, g. ³⁹⁾ [um: gram — de fl. ⁴⁰⁾ [rettar totar — Bk. ⁴¹⁾ [mgl. — Bf. ⁴²⁾ [zeirðingum — Ff. [olutum — Bk. ⁴³⁾ zirirfagum — Fd. ⁴⁴⁾ [mgl. — de fl.

stodum.¹ a. konungr xirir [sar huert² eða steins hogg³ eða⁴ laxstorting .viij. ertogar oc .xiij. mertr silzro. En xirir puster oc hueria⁵ grein er þar xylgir .iiij.⁶ mertr silzro. En xirir blað oc hueria grein er þar xylgir .ij. mertr silzro.⁷ Aller menn skola xridhællgir vera i heimili sinu. þat er oc heimili manz er þeim husbonda hoyrir til er madr leigir hus az.⁸ En ez madr særer mann [eða bær⁹ [eða stemmir¹⁰ [fullrettis verfum¹¹ i heimili [sealzr hans.¹² þa ongt rettr þeirra at hælmingi er xirir stemdum oc sarsautum uerða. Sua eru þeir oc halzu meira selir uid konung er [heimsof(n) ueita oc¹³ heimafridin briota ez þeir ligna. en með allu vtlægir ez þeir dōga.¹⁴ En ez madr verdr uegin i heimili sinu eða i starxhusum. eða i graegarde. a bryggium eða a stræte þui er [til þess garðz hoyrir.¹⁵ eða a torge. þa skal þann man bota tuennum gioldum oc zare vtlægir [sa er gerði.¹⁶

Ez madr bindr xrialsan mann.

- 19 xig. Ez madr bindr xrialsan¹⁷ mann at orsediu.¹⁸ giallde .v. mertr silzro konungi¹⁹ oc hinum fullrette [er bundin var²⁰ eptir laga²¹ dome.²² En binda ma madr pioz²³ at orsediu oc alla þa er hann lennir at udaba²⁴ [uert haza gort²⁵ ez hann hezir vitni til at han gat eigi adruuis zort hann til rettarans.²⁶ en ez eigi eru uitni til. sanne²⁷ með eins eidi.²⁸ En ez madr lyster man [með heiztugri hendi²⁹ [þar sem eigi eru grida stader³⁰ með orgi eða lurki eða steini. bote konungi³¹ [xirir huert hogg³² morl silzro. En ez hann stær annat samxlongt. bote konungi .ij. mertr silzro. [En ez hann stær³³ [hitt þridia³⁴ [samxlongt bote konungi³⁵ .iiij. mertr silzro.

Jvfr. Cap. 19. G. 179—186, 209. F. IV. 42—49. V. 15, 34. Jb. III. 20.

¹) Istf. En rettr þeirra &c.: En þa er x. stembum eða sarsautum (i. sars. — mgl. Fb) verða (verdr — Fb) er halzu dnyri at (allum — tilf. Fb) rette sinum i þessum stadum eða a þessum timum (en adrum stadum eða timum) — Gl. Fb. ²) [staurohogg — Gl. [hog huert sem er — Fc. [mgl. — Gr. Bf. ot (eða) tursohogg — tilf. de fl. ³) eða steins hogg — mgl. Fb. Bf. eða (oc) orgarhamars hogg — tilf. de fl. i. orgarhamars hogg e turso — tilf. Gb, c. ⁴) [ar eða — tilf. Fc. ⁵) huern — Eb ogsaa nedenfor. ⁶) .ij. — Ff. Ef. Bg. ⁷) En x. blað &c. — mgl. Gk. Ff. Ed, f. Bf, g, h. Her begynder nyt Cap. i Fb. ⁸) Allir menn &c. — mgl. i de Övrige undt. Gb, c, l. Fb. Bb, l. D. Tilf. i den nedre Mrg. med smt. curs. H. Gt. ⁹) [mgl. — Fc. Ed. ¹⁰) [mgl. — Bg. ¹¹) [mgl. — Ed. ¹²) [sealzr fins — de fl. ¹³) [mgl. — Ge, g. ¹⁴) dōga — Gm. dōga en til var sot hœimilis — Be. en með öllu &c. — mgl. Gl. ez þeir ligna &c. — mgl. Fb. Bb, l. Det fg. Stykke til Cap.s Ende mgl. i alle undt. Gb, l. Fb. Bb, l. D. Tilf. m. smt. curs. H. Ge, t. See foran Side 55 Not. 21. ¹⁵) [ligger til garðz — Gc. ¹⁶) [mannzbanæ — Gl. of zart &c. — mgl. Gc. Her tilf. Gm umiddelbart som Cap.s Slutning Enden af næstfg. Cap.: En þeir menn er mannum ueita lid til t. zaranogti &c. Dernæst kommer Cap. 20: nu vill þa eigi bota &c. og endelig Cap. 19: ez madr bindr &c. hvor fölgelig Slutningen mgl. ¹⁷) xrialsan — mgl. Bf. ¹⁸) ushni — de fl. ¹⁹) konungi — mgl. Gl. ²⁰) [mgl. — fl. ²¹) tolg manna — de fl. .vj. goðra manna — Ge. Bl. ²²) toplega til neyðdom — tilf. fl. ²³) mann — Gp. ²⁴) dauða — Ed. ²⁵) [menn ero — Gp. ²⁶) En binda ma &c. — tilskrevet, som det synes, m. s. H. i den nedre Mrg. og med Indsk. Tegn Bf. ²⁷) [gni — fl. ²⁸) En binda &c. — mgl. Ef. ²⁹) [mgl. — Fa, c. ³⁰) [mgl. — Ef. Bf. ³¹) xirir hueria grein þessa — tilf. Gn. ³²) [x. hit xirfa hogg — Gn og fl. ³³) [vibr — Ff. ³⁴) [þriu — Fd. Bb. [iiij. — Bl. ³⁵) [mgl. — Ff.

ex hann stær hitt ziorða sinni samþlynt. bote konunge .v.¹ mertr silzrs.² En ann stær [hitt zimta sinni³ samþlynt. bote konungi .viij. ertogar oc .xij. mertr 8. en þeim er zirir varð eptir .xij. manna dome logliga til neyndum æz reftar: n. huart sem stær⁴ eitt hogg eða zleiri. En ex maðr hyst [einn mann⁵ i hazud hogg⁶ eða rindr a lāz⁷ eða⁸ særer mann lemstrar sarom [eða hazud sarom⁹ [huart sem er¹⁰ hogg eða sar.¹¹ ij. mertr silzrs konungi zirir huert. en hinum rir uard eptir .xij. manna dome logliga til neyndum.¹² En þat er lemstrar sar adr er síðan ver zor en adr. eða¹³ eigi hylr¹⁴ har eða flæde [oc iaynan ma a ⁵ En ex sa uil eigi bota er misgerði [logliga til¹⁶ sottr.¹⁷ zære utlægr.¹⁸ uil sa eigi tafa botr er [zirir uanuirðingu uard¹⁹ [eða hyslu maðr.²⁰ þa zrib: ar hann sit [til dome²¹ huart sem þeir tafa uidr²² eða eigi.²³ Nu ex einn maðr r eða²⁴ særer [ij. menn²⁵ [i einu²⁶ atuíki²⁷ eða zleiri. bote sinum rette zirir n þeirra en²⁸ konungi siflu²⁹ sem adr er stilt.³⁰ oc sua uid þeim er zirir uard. ex .ij.³¹ menn [eða zleiri³² [liofta eða³³ særa³⁴ einn mann. þa er huer þeirra ³⁵ [zullri sett³⁶ uid konung eptir þui sem adr uar stilt. oc sua uid þann er zirir ³⁷ Nu ex annars sar groa en annars eigi oc zær sa æz þui bana. þa er sa gr er þau sar ueitti er eigi uilia groa. En hann hallde³⁸ upp at allu manz dum sem .xij. stynsamir menn doma logliga til neyndir oc sua þegn.³⁹ Þeir menn eita monnum lid eða zorunoyti. hylle⁴⁰ oc samdyllia [med þeim þann hug⁴¹ at a menn æz.⁴² suare siflu zirir konungdomenum oc erzingia hins dauda sem [rett: n konungdomeens⁴³ oc adrer⁴⁴ stynsamir menn doma med honum eptir atuík: ⁴⁵ en landzuift þeirra se undir konunge missunn.⁴⁶

1) .iiij. — fl. 2) [uidr ziorða. v. m. 8. — Ff. [en .iiij. mertr zirir .iiij. hog. — Bh. 3) [v. hogg 4) er — de fl. 5) [mann — de fl. 6) [eða hogg — Gl. n. [mgl. — fl. 7) z. r. a. taz gl. Gl. Ee, f. 8) hyst man o. s. v. — mgl. Bl. 9) [eða rindr a taz — Gl. 10) eitt — tilf. 11) [mgl. — fl. 12) oc .ij. mertr zirir tazstoytingh konunge en .xij. manna dom manningom — tilf. 13) m. anden H. og Henv. Tegn, Bl. 14) of — fl. 15) hylr — Ea. (Var. hylr). 16) [mgl. — Be. 17) oc trægdr — tilf. Fb. Bb, l. [mgl. — Be. 18) ex sa &c. — mgl. Ee. 19) [zirir verdr stendum — Fe. [z. sarsautum uard — Bf. [z. uard — Bh. 20) dr hin botr — tilf. Be. 21) [mgl. — Fb. Bb, l. en honum bydr — tilf. Gp. æzotet rett at gera — Fe, d. konunge sett — tilf. Ee. 22) [mgl. — Fb, e. Bf, l. er misgerði ex han bydr botr — tilf. Ge, g. 23) tr bydr — tilf. Fe, d. er bydr — tilf. Fe. 24) botr — Ge. 25) æz han bydr loglegða zirir sit. — Bb. 26) [mgl. — Ed. Bf, k. 27) [einn mann — Gd, m, s. [mgl. — Gp. 28) hoggui eða — Id, m. 29) atuíki — de fl. [a einu utzangi — Gr. 30) en — mgl. de fl. 31) siflu — de fl. 32) lita &c. — mgl. Gh. En konungi &c. — mgl. Be, k. 33) zleiri — Bf. .iiij. — Bl. 34) [mgl. — Bf. 35) liofta eða — mgl. Ea. Bh. 36) [uinna a — Ba, g, k. 37) zirir sit — tilf. de fl. 38) zullretti of zullri sett — Fe. 39) En ex .ij. menn &c. — mgl. Gd. Fb. 40) einn — tilf. de fl. 41) egugidi — fl. En ex tveir menn &c. — mgl. opr. men tilf. m. Mrg. H. Gl. Herefter nyt Cap. i Fb. Bb, l. kr. i Fb lyder: þrir ero aren ældar. 42) hylle — de fl. 43) [m. þ. þann ozagnad of æzrib — Fe. 44) æsa menn — Go. [drepa men — Bb. 45) [rettir konungdomeens er — Gm. 46) [mgl. — Bg, k. ma at sifar ohæzor megi eighi i ueniu dragast — tilf. Fd. 47) En æz ze veganda dome .xij. menn loglega mdir zullar botr eptir mala vortum. erzingia hins dauda of æz ze veganda greidis þegn. — tilf. Gl. Hele lorges gl. Love II.

Um misgerða.

20 xx. Nu uil þa eigi bota er misgerði. þa skal þa er misgort er uid læra þirir konungs umbodsmanni þeim er hann heyrir sitt retthnda uald i hendr þengit. þa skal rettaren þeim badom [til sinn¹ steyna oc neyna .xij. hina stynsamazstu menn² [at doma millum þeirra³ oc setia a sala steynor. En ex þa uil eigi giallda er misgerði slitt sem domt uar. þa [forle⁴ vti⁵ með domrofum oc [atferdum.⁶ Nu uil þa (eigi) giallda er misgerði en konungs umbods madr ærroftizt rett at gera oc heyrnizt þa sidan er misgort var uid sinnar uanuirðingar oc uerðr hemden meiri en til uar gort. [þat⁷ sem millum þer. bote⁸ eptir stynsamra manna dome⁹ þa er þeir settazt. þat skal halzt giallda þa er hemdizt sinn en halzt konungs umbods madr.¹⁰ bæde konungi oc þeim en þirir uanuirðingu uarð. þui at hann ærroftizt rett at gera.¹¹ En ex hann hemþuizt sua at eigi uarð hemdin meiri en til uar gort.¹² þa er hann sallaus [uid konung¹³ þui at hann beiddizt rettir sine adr. En konungs umbods madr gialde einnsamann konungi slita sett sem uidr liggir. [þui at hann ærroftizt rett at gera.¹⁴ Nu uerðr madr stemdr sallaus oc hemþuizt hann þegar [i ridinni¹⁵ oc eru þar til .ij. manna uitni stynsamra. þa uinnr hann a ugilldum manni oc a konungr engan rett þar ær ne sealzr hann. huart sem hann þer þar¹⁶ eða bæ.¹⁷ En ex hann dnyr ær þa se vndir konungs misfunn eptir mala uogtum.¹⁸ Hue(r)uitna þar sem domrenn¹⁹ vægr eptir mala uogtum [þeim er misgerði²⁰ oc [þellir rett²¹ þess er þirir²² uerðr þa þer²³ rettara konungsdomsæns eptir þui at þella konungs sataronyri [ex þeir uilia rett með þara.²⁴ þui at sua gerir konungr²⁵ sealzr om þenggilði.²⁶ En huervitna

Jvfr. Cap. 20. Jb. III. 22.

Stykket fra þeir menn er veita har i Ba en nyere Haand opfrisket med mørkere Blek, og efter daude, hvor Texten rimeligvis har været altfor afbleget og vanskelig at læse, er det Opr. udraderet og Resten udfyldt med forvansket Orthographi. Samme Stykke mgl. aldeles i Bf, men i Stedet staaer: En binda ma madr þing af ofædiu. of alla þa sem vllægr vort haue gort. of heuer han vitni til at han gat æi þort han obundin til rettærens. ex han heuer æi vitni til. syni með ein æidi sinum. (Paa en liden Forskjel nær det samme som i denn Codex er tilskrevet i Capitlets Begyndelse, see Note 26 S. 64.)

¹) [til þings — Gd. ²) til — tilf. de fl. i dom — tilf. Ea. ³) [i dom með þer — Bd. ⁴) [þu — maðr — tilf. Fd. ⁵) [settið þan — Gm. ⁶) [atferum — de fl. ⁷) of þat — Gd. Ea, c. ⁸) bote — mgl. de fl. ⁹) [of þer millum at læggia — Bf. ¹⁰) þo ærroftizt han ret at gera — tilf. Ba, g, k þa — dette Sted. Det tilvar. mgl. nedenfor. þuiat . . . gera indskydes med Udeladelse nedenf. Gd, t. ¹¹) Her indsk. Gd, dog kun i Mrg., med omtr. smt. H. og Henvisningstegn, Stykket Nu verðr madr stemdr . . . mala uogtum, see nedenfor Not. 18. ¹²) þa er þeir settaz &c. — mgl. Ef. ¹³) [mgl. — Gl. Be. ¹⁴) [mgl. — Ba, f, g, h, k. ¹⁵) [a samre stund — Ea. [i stadenom — Bf. ¹⁶) bote — Ef. ¹⁷) bana — fl. ¹⁸) Stykket Nu verðr . . . mala uogtum staaer i selve Texten paa dette Sted, i Gb, m, s. Fb, d, e. Ee, f. Ba, b, c, f, l. D. Tilf. i Mrg. i Gc, e, i, k, q, n, r. Fa, c, f. Eb, c, d. Bd, g, h. Tilf. af Var. i Ea. Staaer i Mrg. længere ovenfor i Gd see Not. 11. ¹⁹) domarin — de fl. ²⁰) [mgl. — Gi, l. Bh. ²¹) [þellir rettir — de fl. Stykket fra þar sem er i Gt ved Tilsetninger med Mrg. H. og Radering rettet som i Ga, men oprindelig staaer þar sem vggil er eptir mala uogtum þeim er misgerir. oc þellir er rettir. ²²) uanuirðingu — tilf. Gi, t. Fd. ²³) þer þer — de fl. ²⁴) [mgl. — Gl. Bh. ²⁵) Magnus konungr — Gm, q. hin uirðuleghe herra M. konungr — Gh, n, s, t. Fb. Ee. Bb, f, l. ²⁶) Stykket huervitna . . . þenggilði staaer i alle de övrige efter Ea huervitna . . . til handa, altsaa ved Capitlets Ende.

þar sem þa lærer þirir rettara¹ er misgort er við. þa a rettara² þyrri rett at gera þeim er mishalden er en tafa konungi sett til handa.³

Um þastra oc blak.

xxi. Ex madr lyftr mann þustr eða neza hogg. [eða rýstiazt menn.⁴ [eða beriazt 21 með nezm.⁵ [eða rindr a lax.⁶ eða flingr madr orgr skapte [eða spjots skapte⁷ a mann með heigtugri hendi. borte [þeir er misgerðo⁸ [eptir .vj. manna dome⁹ [sinn i millum.¹⁰ en konungi halza mort¹¹ silzrs þirir hueria grein þessa. En um blak allt annat oc sua ex madr [rindr manni eða nydir¹² til sinn [eða þra ser¹³ eða þellir mann¹⁴ eða rizr klæde mannz oc allt þat er manni uerðr með orund misdyrmt með þoma hætte. ex hinn geþr sol a er þirir uarð [oc haza stynsamir menn set¹⁵ a.¹⁶ þa skal þa bota er misgerði eptir þui sem .vj. stynsamir menn meta¹⁷ en¹⁸ konungi .ij. aura silzrs. En þo at eigi se uitni til. þa eigi hann loft at [beidazt vtt¹⁹ rettar sine þegar hann uil. En ex þa syniar er þirir sol uerðr. syni með lyrittar²⁰ eidi elligr borte sem adr er stilt. En ex madr lonypr at manni oc er halden. borte eptir [.vj. manna²¹ dome þeim²² er hann liop at en konungi .ij. aura silzrs.²³ En ex madr lonypr at manni oc heilðr ser²⁴ seazr. þat heitir arga þas.²⁵ engan a konungr rett a þui. Salar abere skal vera þirir huerri sol en eigi skal sofnare geza sol a annars [ormdum eða þear lutum²⁶ nema [heimilis tuiðar²⁷ uitni þyðgi. oc þo þui at elne at lemstrar þar uerði eða þau onnur er konungdomenum hoyrir til þuilit sett eða þedan az meiri. En þo at smære se.²⁸ þegar þa geþr sol a er malezni a. þo at hann settizt siðan eða geþe vpp.²⁹ þa a konungr rett sinn oc megu konungs sofnarar sofia³⁰ þegar þeir uilia. En engan a konungr rett a þeim sem engan a silzr a ser.³¹

Jvfr. Cap. 21. G. 191—195. F. IV. 16—21. Hk. 35. Bj. 20—22. 79—83. Jb. III. 23.

¹) tenonge — Bf. ²) domaren — Fe. ³) siðan. — tilf. fl. ⁴) [mgl. — fl. [eða þrtr um man. — Bf. ⁵) [mgl. — Bf, h. ⁶) [e. rindr a bat — Ef. [mgl. — de fl. ⁷) [mgl. — Bb, h, l. ⁸) [þeim er hann misgerði við — Gd, p. Ba, g, k. [þa er gerði — Gm. ⁹) [e. .xij. m. d. — Bk. ¹⁰) [mgl. — fl. ¹¹) Summen udraderet i Gd, og Pladsen ei udfyldt. Rettet i Mrg. Gi til .vj. aura. ¹²) [nyttir manne — Gh, n. Be, f. nyttir — fl. ¹³) [mgl. — Eb. eða nyttir &c. — mgl. Gp. ¹⁴) tit jarðar — tilf. Ec. ¹⁵) eða hoyrt — tilf. Bd. ¹⁶) [mgl. — Ba, g, k. ¹⁷) þoma — de fl. az rettarano hendi togliu til ugadir — tilf. de fl. ¹⁸) hinn borti er misgerði — tilf. de fl. ¹⁹) [beidazt — de fl. ²⁰) mgl. — Ef. ²¹) [laga — de fl. ²²) þeim — mgl. Ef. ²³) En ex madr lonypr &c. — mgl. Gh, r. Tilf. med Mrg. H. Ed. Sat efter fg. Artikel om Argasas, ved rett a þui — Fb. Ba, g, k. ²⁴) Stykket En þo at eigi se . . . [er (med Udeladelse af Artiklen En ex madr . . . aura o') har atter været dunkelt, og er blevet feilagtigt opfrisket — Ba. ²⁵) argasas — Gg. Ea. hargha þas — Gh. arga þas — Gi. ²⁶) [stendom ne þearlutum — Gf. [stendom. [ormdum eða rette ne þearlutum — Fd. [þearlutum eða eigu. — Ec. [þaraufa ne þearlutum — Ee. [eighu — Bk. ²⁷) [heimilidat tuiðar — Gh, i. [heimilis tuiðar — Gk. [heimiloquidar — hær og oftest — Fa. [heimotuiðar — Eb. [heimilistuinar — Ef. ²⁸) er konungdomenum &c. — mgl. Bk. at þo þui at eins — mgl. Gl, n. Ef. Bf. ²⁹) malezni sin — tilf. Gh, s. Bd. Var. i Ea. ³⁰) hann — tilf. Eb. ³¹) En engi &c. — mgl. Gl. Engan a t. rett a þui er hann geþrft eigi silzr at grande. — Eb. En engan ma t. eiga ret a þui. er madr geþrft eigi silzr at grande. — Bk.

Um þior.¹

- 22 xxij. Nu er þior i nyna tale þar til er hann er .v. uetra gamall. allt þat er hann gerir síðan þa a eigande at abyrgríazt. En ex hann uerðr manni at bana.² þa skal erzingi beida³ vtt vrans.⁴ [en eigande leggi⁵ band a oc þae honum i hendr. En ex hann [uil eigi⁶ oc⁷ þodr uga síðan. bote⁸ [v.⁹ mertr silzrø oc ugan a oðan.¹⁰ þalle nidr þrendbotr¹¹ oc rettr tonungs.¹² En ex hestr eða roff¹³ bitr mann [eða lystr.¹⁴ eða naut stangar [eða suin hogg.¹⁵ bote þa er þenad a¹⁶ halzrum þerbotum¹⁷ til þess er bœtt er sua milit verð sem þat luituendi er uert er hann þel mein az eptir .vi. manna dome logliga til neyndum. nema monnum uirdigt¹⁸ az þess uoldum¹⁹ orðit haza er [mein þel az.²⁰ haze þyr eptir dome.²¹ En ex hundr bitr mann. þa [skal þa beidazt²² hundz er bitinn uar. en eigande²³ leggi band a oc þae honum i hendr er bitinn uar.²⁴ nema stynsamum monnum uirdigt hans uold til haza tomit er bitin uar. haze þyr eptir dome. En ex þodr hund síðan oc bitr hann mann optar. bote sem silzr hann hazi gort.²⁵ En ex hundr bitr þenad manz. bote þa er hund a halzt þyrsta suni. en allt iaznan²⁶ síðan ex uitni eru til. En ex eigi eru uitni til. hallði þirir eins eidi at sinni uitend þirir hueria grein þessa.²⁷

Um orðtøke manna.

- 23 xxij. Engi skal þat uid annan mæla at hann haze þegit stóm a ser. huarle þyflu mædr ne annar mædr. nema honum þylgi .x.²⁸ menn til þings [at sanna²⁹ [mal hans³⁰ sem mælt er i lagum manna at .ij. stolu sueria³¹ en .viij. sanna mal hans. oc þeir .ij. haza bof i hendi oc sueria sua. þess legg ef hond a bof³² at þat hazum

Jvfr. Cap. 22. G. 147, 165, 217. F. V. 16-18. Bj. 113. 138-142. Jb. III. 24. Cap. 23. G. 196. F. V. 22-24. Hk. 37. Bj. 31. 33-36. 87-89. 91-93. 128. 162. Jb. III. 25.

¹) Dette Cap. staar, foruden her, ogsaa i Landsleiebolken efter Cap. 38 — Gg. Staar, foruden her, ogsaa i Landsleiebolken, saaledes at Nu er þior . . . rettr tonungs findes i Cap. 38 foran en oll þau naut, og Resten udgjør Cap. 39 — Ge, m. Cap. mgl., men er tilf. m. Mrg. H. i Ldsib. — Gl. Cap. mgl. — Gg. Bf. Mgl. i Mhg. B, men staar forresten i Ldsib. som i Ge — Fb, s. Ee. Bl. Det første Stykke baade i Mhb. og i Ldsib., som i Ge, det andet Stykke kun enkelt, i Manh. B., men tilligemed det første længer forud, i Cap. 13 — Bb. ²) þaba — de fl. bana eða þaba — Fd. ³) leida — fl. ⁴) uga — fl. ⁵) [ot leggja — Gp. [en erzingi leggi — Gr. ⁶) [uil eigi þa — Gn, t. [uil eigi þa honum — Eb. Bb (i Ldsib.) [v. t. az lata uganum — Ee. [v. t. þa honum ugan — Ba, g, k. ⁷) [mgl. — Bh. ⁸) tonungi — tilf. Gd, p, s. erzingia — tilf. Bb (i Ldsib.) Bl. ⁹) .ij. — Gg, i Ldsib. ¹⁰) erzingia — tilf. Fd. erzungium einum — tilf. Ee. [ogan of. v. mertr a oðuan erzungia hins dauða — Gm (i Mhg.) ¹¹) griðbrot — Gm. ¹²) Nyt Cap. i Ef. Ba, k. ¹³) hore — Bh. ¹⁴) [mgl. — Ge (i Ldsib.) Gm. Ef. ¹⁵) [mgl. — Ee. ¹⁶) eða hæft at — tilf. Ef. ¹⁷) botum — fl. ¹⁸) qnigt — de fl. Her begynder en Lacune i Bc, ophører ved Arvebolken Begyndelse. ¹⁹) Her begynder en Lacune i Fc, ophører i Arveb. Cap. 17. ²⁰) [þirir varð — Ff. [mgl. — Gp. Eptir vj manna &c. — mgl. Gg (i Ldsib.) ²¹) Nyt Cap. i Ef. Bb, g, k. ²²) [þregi þa — de fl. ²³) þin — Ge (i Mhb.). Gg (i Mhb.) Gn Fe. Ea. (Var. eighande). ²⁴) En eigande &c. — mgl. fl. ²⁵) bitid — Gi. Bb. ²⁶) annat þinni — Fe. ²⁷) En ex hundr &c. — mgl. de fl. ²⁸) x. — mgl. Gp. ²⁹) [ot sanna — de fl. ³⁰) [mæð honum — Fb. Bb. ³¹) qnia — Gg. Her begynder en Lacune i Gk, oph. i Arveb. Cap. 1. ³²) of þui þyt et til guds — tilf. fl.

r hœgrt¹ en eigi uitum ver huart satt er.² En ex hann missir þessara uatta þa er
nn³ setr .iiij. mortum silxrs uid tonung oc borte þeim er hann mælti til eptir .vj.
anna dome loglega til neyndum. En hinn er [til er mælt⁴ skal þo haza xirir ser
rirtar eid at hann haze alla þessa uatta. En ex madr mælr þat uid mann at hann
de lond oc þegna vndan tonungi. þat skal huarle mæla slyssu madr ne annar madr
ma heimilis⁵ luidar vitni xylgi. En ex þat mælr nokor þa er hann setr [.iiij.
ortum silxrs⁶ uid tonung oc⁷ slihan rett sem .vj. slynsamir menn doma [þeim sem
elt er til.⁸ En ex madr mælr þat⁹ uid tono manz at hon liggi¹⁰ hia adrum
inni [en bonda sinum.¹¹ eða [lennir þat¹² dottor manz [eða slystur manz¹³ at hon
gi hia manne.¹⁴ þat skal engi mæla uffan heimilisluidar¹⁵ vitni xylgi.¹⁶ En ex
elir¹⁷ þa er setr .iiij. mortum silxrs uid tonung¹⁸ en hinum eptir .vj. manna dome
slyga til neyndum.¹⁹ En ex madr mælr vluæðis mal²⁰ uidr tarll²¹ eða tono þat
þessi sett ligger uid. þa skal þo xullrette uppi vera eptir .vj. manna dome uid þann
mælt er til.²² [þo at²³ hinn helgi²⁴ sli með heimilisluidar uitni.²⁵ nema hinn
gi at lagum sot²⁶ a þui male. þa er þar eði rettaz þar a. oc sua skal om oll xiol-
æli oc xullrettis ord.

Um rogs menn alla.

xxiiii. Sua er mælt om rogs menn alla. at þa madr er at þui værðr funnr oc 24
unnr at hann rogr mann uid tonung²⁷ eða bixsup.²⁸ iarll²⁹ eða [lendan mann.³⁰
uare slihu xirir sem þa ætte er rogrðr uar ex hann uere sannr at þui male. nema þa
r rogrðe syni oc haze xirir ser .vj. eid. En ex madr lennir þat rogr manni at hann haze
xngit oðoða tonungs³¹ æz hans ordom.³² haððe xirir einseidi³³ eða³⁴ gjaððe xirir
ptir .vj. manna dome [sakar abera.³⁵ en engi a sot a sannu.³⁶

Jvfr. Cap. 24. G. 137. F. V. 30. Hk. 39. Jb. III. 26.

¹) of þetta heyrir xiolet um þria bja of uidare — tilf. *Fd.* ²) eða eighi. — tilf. *fl.* ³) xiolmæls madr
— tilf. *Fd.* ⁴) [mælt — *Fb.* ⁵) heimis — *Gr. Bd.* heimildar — *Bg.* heims — *Gb.* ⁶) [sem adr
til — *Fd.* ⁷) hinum — tilf. *de fl.* ⁸) [mgl. — *de fl.* ⁹) þa stóm — *de fl.* ¹⁰) haze legir — *de fl.*
¹¹) [mgl. — *Bf. h.* ¹²) [til — *Bk.* ¹³) [mgl. — *Ba, g, k.* ¹⁴) at hon &c. — mgl. *Fe. Bk.* eða
madr &c. — mgl. *Fa.* adrum manni &c. — mgl. *Éb.* ¹⁵) heimisluidar — *Éb.* heimisluidr — *Bd.* heim-
slar luidar — *Bg.* heimosluidar — *Bk.* alle ostere. ¹⁶) have till — *Fe.* of eigi við dottor mannz ne
slyr mannz — tilf. *Fa.* ¹⁷) En ex mælr — mgl. *Fb. Bk.* ¹⁸) nema heimilis quidiar vitni xylgi —
fl. Bf. ¹⁹) Slihan rett a madr a tono sinni sem a slyssum ser — tilf. *Fb. Bl.* St. r. a. m. a. f. f. a. f.
& hennar værðr með oþvund misþy(r)mt i ordom ædr værtum — tilf. *Bb.* ²⁰) ord — *fl.* ²¹) mann. tarll
— *fl.* ²²) við — *de fl.* ²³) [En — *Bd.* ²⁴) xrialsf — *Bd.* ²⁵) eptir þui sem .vj. slynsamir men-
na vid þan er mælt er uid — tilf. *Gm.* ²⁶) sotn — *fl.* I Mrg. ved dette Cap. er i *Gs* tilföiet: Nota:
þvgt ma madr ord sinna oc ættr tæða, tæðagt ægi vita verra honnom eða hana, en godum manne, eða tona.
7) eða hertoga — tilf. *Ea, b, c, d, e. Ba, d, e, g, h, k, l.* ²⁸) erribixsup — *Fe.* ²⁹) vidr iarll — *Gd, t.*
slyga eða iarll — *Gm.* eða vid hertoga eða iarll — *Fe.* ³⁰) [barrun — *Gc, d, f, h, i, l, m, n, p, q, s, t.*
i, d, f. *Ea, c, d, f. Be, h.* [þaruna — *Ee.* [barruni — *Bd.* ³¹) æz hoxðingium — *Ba, g, k.* ³²) eða
þum — tilf. *Gm.* ³³) eidi — *Éb.* .vj. manna eidi — dog overstreget, hvorvel, som det synes, med en
væ H., og i Mrg. sat i Stedet j. o: einseidi — *Ba.* vjst [væ — *Bg.* .vj. m. eidi — *Bk.* ³⁴) of — *Fe.*
[sakar aberi fl. vera g. huerri sot — *Éb.* ³⁵) róge — tilf. *Gi.*

Um kneðskap.

- 25 xxv. En ef madr yrkir um mann þat er monnum¹ uirðigt til háðungar² eða nids³ ziorðungi⁴ lengra. þa skal satar aberi tuedia þings oc tuedi⁵ a þingi.⁶ en hinn [þorigt vndan⁷ [med hrittir eidi⁸ ef hann er þor til eða giallde .iiij. merkr silzr tonungi oc hinum [rett sinn⁹ eptir .v. manna¹⁰ dome logliga til neyndum. Nu mal huert er madr mælr uid annan sua at honum horzi til næstla eða lennir huinzflu¹¹ eða [þordædo flap.¹² oc a hann eigi sialzr sofn a þui male. þa er hann ziolmælis madr. nema hann haxe heimilisluidar vitni a hendr honum. þa skal hann sueria zirir .v. eid. [En ef hann missir heimilis luidar uitnis a þingi.¹³ þa er hann setr .iiij. mortum silzr uid tonung oc hinum rett sinn eptir .v. manna dome.¹⁴ En ef madr gerir sua milit uhozu¹⁵ uert at hann legzt med tono manz. þa skal hann bota eptir þui sem .xij.¹⁶ menn doma logliga til neyndir ef rettaranum þeim er tono a. En ef sa uil eigi bota honum. þa stæni syflu madr þing oc geri hann utlagan.¹⁷ en ef hann er þor til vndan þorslo. syni med tylztar eidi. Nu ef madr settigt uidr þann mann er legit hezir tono hans. þa skal sa ucita trygdir¹⁸ er tono a.¹⁹ En ef hann tetr tono sina i hiunskap aptr oc liggir hann hana annat sinni medan þau eru saman þa er hann trygroze sem hinn er uægr a trygdir uspilltar. En ef bonde tononnar vinnr síðan a honum. þa vinnr hann a trygroza manni oc ugilldr bæde tonungi oc sua þrendom.²⁰

Um iamznadar eida.²¹

- 26 xxvj. Sva lizt off oc adrum stynsamum monnum at um iamznadar eida þa er menn haxa dormt i settar gerdir at þat se meir med oxlappe oc orhoze gort en med lagum eða rettyndum. Of ef þui at ver haxum allum monnum log suaret²² i landeno þa [uilium ver²³ at þessir eidar fælle nidr vanliga. en þa eina eida uppi lata vera sem logbot uattar. En þat eru dula eidar oc um lænzla mal þar sem eigi eru vitni til loglig. Sva lizt off oc at haffasamligt se zirir gudi at ef sa madr suer zirir²⁴ er male a at suara. þa stolu þeir allir sueria²⁵ eptir hans eidsfax þo at þeir uiti eigi

Jvfr. Cap. 25. G. 138. F. V. 28. Hk. 38. Jb. III. 27. 28. Cap. 26. Bj. 32. Hk. 49.

¹) honum — Gh, t. Fa. ²) oxundar — Ge, g. ³) eða nids — mgl. fl. ⁴) ziorðung eða ziorðungi — Ed. Fe. Bf, g. ⁵) lata tuedia þat glim — Bg, k. ⁶) frezia horns of lata til motz blasa i kaupangi — tilf. i Mrg. Gc. ⁷) [þiriz — Bk. ⁸) [mgl. — Gl. ⁹) [zulretti — Ea. ¹⁰) [laga — Gl, r. ¹¹) mort — Gf. heimflu — Gq. Fa. huenslo — Eb. ¹²) [æithuært aquædis ord — Fe. ¹³) [En ef honum bresta zirir sogð vitni a þinginu — Bb. ¹⁴) Herefter nyt Cap. i alle de övr., undt. Gb, c, Fa. ¹⁵) vhozu — Ge, g. vhozuesslo — Gh. oxogzt — Bf, k. ¹⁶) .v. — Eb. ¹⁷) En ef sa &c. — mgl. de fl. ¹⁸) trygguar — her og nedent. Ea. ¹⁹) sa — Ba. ²⁰) En ef &c. — mgl. de fl. ²¹) Dette Cap. mgl. i Gc, d, e, g, h, l, m, p, q, r, s. Fa, d, e, f. Ea, b, c, d, e, f. Ba, d, e, g, h, k. Tilf. med Mrg. H. ved Bolkens Ende — Gf. Findes ved Bolkens Ende — Gi. Allersidst i Tyvebolken — Gn. Tilf. her med Mrg. H. — Gt. ²²) of rettyndi iattat — Bf. ²³) [hauum ver sua flap — Bf. ²⁴) eid — Bb, l. ²⁵) [synis — Bf.

art er þeir sueria satt¹ eða usatt.² Nu uilium ver þa skipan a gera at þa sueri
 Aan eia xirir sit er male a at suara. en allir adrir [þanne eia hans³ með þui stils
 De at eigi uifu þeir annat sannare⁴ [vm þetta mal.⁵

Um bodflotta.⁶

xxvij. Menn þeir er [til þess uilia hafa sit at⁷ ganga i samtundir⁸ manna 27
 oðit af þess hendi er ueizluna a. oc sitia þar sidan [slimu setri.⁹ oc þo at [þeir
 rði harðliga¹⁰ brot reknir¹¹ eða þar notot miðhyrmt. þa stolu þeir vœra halzrettis
 nn oc sedir onri silzra uid konung. En þetta er xirir þui gort at margr godr
 adr heyrir zengit stemdir oc uandreðe¹² xirir þeirra ulutuendi.

Ex madr gengr með uanar uol.

xxviij. Madr huer [er zulltida er oc¹³ gengr [husa meðal¹⁴ oc þiggr almufu 28
 nn a engan rett a ser meðan hann gengr [með uanar uol.¹⁵ þo at hann se naudigr
 ott rekninn. oc er hann heill oc luerzfor.¹⁶ nema hann bida ser uistar oc zae eigi.¹⁷
 i þegar sem hann zær ser matar sialzr¹⁸ oc¹⁹ klæða eða uapna eða zrendr hans
 exi honum.²⁰ þa er hann þegar rettnæmr [þo at hann laste eigi staz ne streppo
 þingi. En konungr a engan rett a þeim er engan a sialzr a ser.²¹

Um laga rett.

xxix. Sva er oc mælt oc tekitt vm allt landit. at vm²² konor þær allar er 29
 onnum eru stýldar oc menn uilia enga roft a leggja.²³ þa [uilium ver at engi
 te²⁴ meira en laga rett a þeim. þat er mort silzra. En ex zrendr konunnar uilia
 ggja²⁵ til hennar heimanzrgliu sika sem .vj.²⁶ stynsamir menn mæta at hann megi
 il uid fata er konu heyrir legit. oc uil hann þa eigi zesta. þa skal hann gialda sikan
 it xirir konu þa sem .xij.²⁷ menn uilia dømt hafa logliga til nezndir. En ex

fr. Cap. 27. Hk. 46. Jb. III. 29. Cap. 28. F. V. 32. Hk. 40. Jb. III. 30. Cap. 29. G. 197–199, 201. Hk. 48. Jb. III. 31.

¹) rett — Gi, n. ²) rangt — Gi, n. ³) [eztir honom — Bf. ⁴) zyrir gudi at sinne samvizro —
 Gi. ⁵) [enn þa sueria þeir — Gi, n. Bb. ⁶) Um bodzlofta menn — Ovskr. Gm. bodzlofta — Ovskr.
⁷) [mgl. — fl. ⁸) samdrættir — fl. ⁹) [slim seto — Gm. slima seto — Bk. ¹⁰) naudigr — Bd.
¹¹) [þeim verðe harðlegga vt stýgt — Bf. ¹²) uanvirðing — Gm, n. Ea (Var. vandreðe). sarsaula — Bf.
 vandr. — mgl. Gg. ¹³) [Saal. ogsaa Gb, h. Fe. D. [zulltida er — de Övrige. ¹⁴) [með uanar uol —
 , l. ¹⁵) [m. v. v. oc þiggr almofe — Gf. [m. uanar uorb — Gm. Eb, f. Bk. [at uanar uolii — Ba,
 a rettet, som det synes, med noget yngre H. til at uanaruorði. [husa meðal — Bb, l. [at uanar uorb —
 [a uanar velli — Bk. ¹⁶) [vel zör — Gd, m. [hæzör — Gs. Be. [vinnu zör — Ba, g, h, k.
 nema &c. — mgl. Bf. ¹⁷) sialzr — mgl. fl. ¹⁸) matar &c. — mgl. Bk. ¹⁹) [mgl. — de fl.
 [mgl. i alle de övrige, undt. — Gb, c. Fb. Bb, f, l. D. Tilf. m. Mrg. H. — Gt. ²⁰) Sva er &c. —
 l. i alle de övr. undt. Gb, c. Fb. Bb, f, l. D. ²¹) of uerða þær legnar — tilf. Gg. ²²) [late engi — de fl.
) ze — tilf. Gt. ²³) .vj. — mgl. fl. ²⁴) .vj. stynsamir — Gp, q. Ff.

þrendr¹ uilia eigi til leggja þa skal þa er tóno heyrir legit [þæde biöda oc borta² laga rett. En þu sa uil eigi uid tala er þann rett a at lagum at tala.³ oc uinnr hann a þeim manni [er tóno heyrir legit.⁴ þa uinnr hann a saklausum manni [oc suar flitu xirir sem log uatta.⁵ En allar þær møyar [eda tónor⁶ er menn leggja roft a [oc uerða þær lægnar.⁷ þa skolu þar döma .xij. menn logliga til neyndir bæde rett oc radspell eptir þui sem þeir sia at þa er ual sörndr⁸ ær er retten a at tala.⁹ Nu er mádr uenizt¹⁰ þui¹¹ at hann hæze legit með tóno.¹² [oc þo at hon þöræzt¹³ vndan með lagum. gíallde flitan rett xirir þa tóno¹⁴ sem hann være sannr at þui male [oc heiti¹⁵ mádr at uærri.¹⁶ Erzingi¹⁷ skal rett tala a tóno huerri [er hon er legin.¹⁸ karlmadr þo en eigi tona. þo at hon se erzingi. sua þa sem (i) ömegð er.¹⁹ oc tale umböðs mádr hans²⁰ honum til henda.²¹ [nema hon eigi ser²² bönda. þa tale hann rett a tóno sinni sialfr. tona tekr flöfr rett a ser [er hon er börd²³ [oc a hon eigi bönda ser.²⁴

¹) tóno — tilf. Gi. tónunnar — tilf. Gn. Bb. hennar — tilf. Ba, g, h, k. ²) [b. biöda at lufa — Gl. [b. biöda of biöda tala — Ef. ³) at heimta — Gr. mgl. — de fl. ⁴) [siden — Bf. ⁵) [mgl. — Bk. ⁶) [mgl. — Eb. ⁷) [mgl. — Ef. ⁸) haldin — fl. ⁹) heimta — de fl. Herefter nyt Cap. i Fb. Bb, l. ¹⁰) uener — Gm. ¹¹) tóno — de fl. ¹²) eða møy — tilf. Gn. ¹³) [þa a hon at þöræzt — Eb. [en hon [eighir nei xirir oc þöræz — Bb. ¹⁴) eptir laga döme — tilf. Fb. Bl. eptir .xij. m. domi — tilf. Bb. ¹⁵) heiti [naper, og þui heiti þenna ret [naps giöld — tilf. Mrg. H. i Gf. ¹⁶) [mgl. — Fb, e. Ed. Bb, l. [er m. uenizt &c. — mgl. Bf. þat heiti [naps giöld (indcirklet, og i Mrg. m. a. H. tilf. vacat þi vis) — Gi. [naps giöld — tilf. i Mrg. Gs. ¹⁷) Einn — Gp. ¹⁸) [mgl. — fl. ¹⁹) [sem aðrir — tilf. de fl. ²⁰) þann rett — tilf. fl. ²¹) [er hon er legin — tilf. fl. ²²) [mæðan hon a [er — Ge, g. [er hon a eigi ser — Gl, r. Fa. [er hon a ser — Ba, k. [En er hon a ser — Bg. ²³) [er henni verðr með ögund miðþrmt — Bb. ²⁴) [En flitan ret a mádr a tóno sinni [sem a sialuum [er [er henne verðr með övnd miðþrmt. — Bf. Herefter tilf. Eb et nyt Cap. Vm þæfing. Öud se uattr min. en þer eröð neyndir uattrar at et. N. logþæflir mer. N. með þeim maldaga [sem nu uar upp findr xirir vattom. at guðs lagum oc manna. skal þu vera min tona ægin. en et þinn æginn böndr, meðan uit lizum bæde. með allu logtego [sem böndr öðars hiunflaps. I Gf, l, s tilf. i Mrg. med Mrg. H.: hueruitna þar [sem tona verður barns hæzuand; þa skal [sa er þat barn a inna þeim xirir toft er tóno annaðist (andast — Gs) meðan hon var i þeim sialfsta, og [suo xirir barnþoftur. Nu er þa er andader er tónu heyrir legit þa skal erzingi [svara þeim retti og toftuab] [e miklu [sem hann heyrir þæ þetit eptir han enn en meira. End enguo a han að suara þar [sem hann erzir edj.

V. Erþða tal.¹

- Her heyr erþða tal oc heyr meðr luennagiptingum. (1.)
 Ef tona giptigt uttan þrenda raðg. (2.)
 Engi stal xirir gera ze tona sinnar. (3.)
 Um hiuna flinnab. (4.)
 Ef tona leggt með manni vndir bonda sinn. (5.)
 Ef meinleiki fundrar hiuna samuistu. (6.)
 (vi.) Her heyr þyrstu erþð. (7.)
 (vii.) Vm ælleiding. (8.)
 (ix.) Um uillu uigh. (9.)
 Ef menn galla i oraftu. (10.)
 Ef eigi er erþingi til arþs at falla. (11.)
 i. (xii.) Um flulda flipan. (12.)
 (xiii.) Vm omaga oþri. (13.)
 (xiiii.) Um omaga flipti. (14.)
 (xv.) Ef bonda sofr þrot. (15.)
 (xvi.) Vm arþsofn. (16.)
 ii. (xvii.) Ef maðr fltr i arþs. (17.)
 iii. (xviii.) Um arþs flipti. (18.)
 i. (xix.) Vm arþs sofn. (19.)

¹) Dette er den stadige Sideoverskrift gennem denne Bolk i Ga. De Titler, der i den her følgende indholdsfortegnelse staa mellem (), ere her optagne og indskudte efter de samme Capitler i selve Bolken, i ved Uagtsohmhed af Afskriveren ere de i Indholdslisten oversprungne baade i Ga, Gb og Gc, hvorved og nummereringen er bleven seilagtig. En Deel Codices have Capitlerne i denne Bolk, forsaavidt den egentlige Luennagipting" angaar, anderledes inddeelte og ordnede, end Ga og de med den overeenstemmende, nemlig:

i Gl. Ga. Gr. De 2 første Capp. som i Ga. 3. Se tona sinnar . . tilgiøz galle niðr. 4. Nu ez annattu. ma . . er at flipta. 5. Ef mæz heyr þiarhald . . þyrstu erþð. 6. Nu ez tona legg . . dome. Ef meinleiti . . mæz ze.

i Fb. 1. fader oc moder . . tilföto. Enge mæz . . hennar. huer gipt. maðr . . minni. 2. Se tona . . drengz vari. 3. En ez tona giptig . . dome. 4. En ez giold . . gj. manna dome. 5. En ez annatt . . flipta. Ef er heyr þiarhald . . erþð. 6. Ef t. legg . . tilgiøz. En ez meinleiti . . annars ze.

i Fe. 1. f. oc m. . . tilföto. Enge mæz . . hennar. En ez tona giptig . . eptir dome. Mæz su . . moder i huer gipt. m. . . þui minni. 2. Se t. f. . . tilg. galle niðr. 3. En ez annattu. . . flipta. 4. Ef mæz . . f. þ. 5. Ef tona legg . . tilgiøz. En ez giold . . dome. En ez meinleiti . . annars ze.

i Ec. 1. f. oc m. . . tilföto. Engi mæz . . þui minni. 2. Se tona . . zelago. Nu þær maðr moþar . . livir num tengr. Ensa stal . . verri. 3. Nu ez annattu. . . flipta. 4. En ez mæz h. . . f. erþð. 5. Ef tona legg vi. m. dome. Ef meinleiti . . annars ze.

i Ee. 1. f. oc m. . . tilföto. 2. Ef t. gipt. . . dome. Engi mæz . . minni. 3. Se t. f. . . galle niðr. 4. Nu er maðr . . ætla. 5. Nu ez annattu. . . flipta. 6. En ez mæz . . f. erþð. 7. Nu ez tona legg . . dome. Ef iul . . ze.

i Eb. 1. f. oc m. . . tilföto. Engi mæz . . hennar. 2. Nu er gipting. maðr . . þui minni. 3. Ef tona i . . a henne. 4. En ez giold . . domi. 5. Se tona . . verri. 6. Nu ez annattu. . . flipta. 7. Ef mæz h. . . f. 8. Ef t. legg . . tilgiøz. En ez meinf. . . ze.

i Ef. 1. f. oc m. . . tilföto. Mæz su . . raðg. Öigtingar maðr . . minni. 2. Se tona . . zelago. Nu þær er ædiu . . i. honom tengr. Ensa . . tilgiøz galle niðr. 3. Nu ez annattu. . . flipta. þa have hon . . flilorðe. Ef mæz h. . . f. erþð. 5. Ef tona legg . . tilgiøz galle niðr. 6. En ez meinf. . . ze.

i Bl. 1. f. oc m. . . tilföto. Engi mæz . . henne. 2. huar f. gipt. m. . . minni. 3. Se tona f. . . verre. 4. En t. g. . . dome. 5. En ez giold . . dome. 6. Nu ez annattu . . flipta. 7. Ef mæz h. þiarh. . . erþð. 8. En tona . . tilgiøz. En ez meinf. . . ze.

Norges gl. Love II.

- voj. (xx.) Um skipti a omagum. (20.)
 voj. (xxi.) Um giager hueriar halldagt stolu. (21.)
 voj. (xxii.) Ef madr kemr i omaga skipti. (22.)
 gig. (xxiii.) Ef madr ueitir omaga. (23.)
 xx. (xxiiii.) Um brullaupa gerdir. (24.)
 xxi. (xxv.) Um erguis gerdir. (25.)

1 ^{1i.} fader² oc moder stolu rada giptingum dottra³ sinna ef þau eru til. En ef þeirra⁴ missir uidr þa stolu [fader frender⁵ [oc modor frender⁶ [hinir nanastu⁷ giptingum rada. En giptingar madr skal stilia heimanþylgiu [oc tilgiöx⁸ zirir frenderlono sinni sua sem [heim kemr a samt.⁹ þa stolu þeir oc eindaga¹⁰ ner brullaup skal vera. En ef þa stila a [um maldaga.¹¹ þa late¹² þestur¹³ madr [þera .ij. manna uitni¹⁴ [um heimanþylgiu. huat mælt uar.¹⁵ þeir er hia uaru.¹⁶ En ef þa stila a um tilgiöx. þa niote¹⁷ giptingar¹⁸ madr .ij. uatta [med hinu þyrra stilorde.¹⁹ Eigi skal oc i lledum meira heiman gefast [med lono²⁰ en þridiungur. En þat sem giptingar madr gefr meira þat skal vera i þeim lutum at þat megi uera þeim til þarza²¹ er lono fær eða til auinings. En enga heimanþylgiu²² ma [arze giptingar mannz²³ riufa [þa er sua er gor²⁴ sem nu er mælt. En ef dottr uerða fader sine arfar eða [modor eða broðor.²⁵ huerstins arfar sem þær uerða.²⁶ sumar giptar en sumar ogiptar eru.²⁷ þa stolu þær er ogiptar eru tafa sua mitit af ostiptum arze sem [þær er mest haxðu heimann.²⁸ oc þo at allar se heiman giptar oc er eigi skipt heimanþylgiu þeirra²⁹ til iamznadar med þeim. þa tate þær³⁰ af ostiptum arze [iammilit sem su³¹ er mest haxðe [i heimanþylgiu.³² æ medan ze [uinzt til.³³ Öripir þeir aller er leder eru til heimanþylgiu oc eru þeir metnir oc myndir i hendr þeim er lono fær. þa a hann þa iamheimola sem fader oc moder lete heiman þylgia. En ef madr segir at hann lede eigi til þess þa gripi. þa fueri hann eins eidi zirir sua farll sem lona.³⁴ en

Jvfr. Cap. 1. 2. G. 51. F. XI. 2-4. 16. 18. Hk. 50. Jb. IV. a. 1, 2.

¹⁾ Ef fader eðr broðor eðr fader broðor eðr fader frender gipta manne mon med toghleghre þessingh of hazua hana ser at ziartaupum, hin jastar er þessa skal, og gangha þeir a fullmælle vidr þen er zirir rædr, þa heldz þat effi, lenger, en til þæro, en hon er giugt, of sidan ma hon za umbod sit huaim er hon vill at setia of fader arze sin eðr þat sem fader hennar gaf henne, of hazua alt ofsiart, hin æthir madr þæro heimfær æ þat kaup giærde, skal þetta capitulo standa nesti zirir, fader of modor stolu rada giptingha dottra sinna. — tilf. Mrg. H. i Gi. Her ophörer Lacunen i Bc. ²⁾ Madr (ved seilagtig Tilföielse af Initial) — Ef. ³⁾ þæra — Fb. ⁴⁾ Her ophörer Lacunen i Gk. ⁵⁾ [mgl. — Gp. ⁶⁾ [mgl. — de fl. ⁷⁾ [mgl. — Bf. ⁸⁾ [mgl. — Bb. ⁹⁾ [þeir semia — fl. ¹⁰⁾ gera — tilf. Gk. ¹¹⁾ eindaga — fl. [ner brullaup skal vera — Bb. ¹²⁾ niote — Gc, n. leidi — Ba, g, h, k. ¹³⁾ giptingar — fl. ¹⁴⁾ [ij. uatta — fl. ¹⁵⁾ [um h. z. hu. mest var stilt — Eb. ¹⁶⁾ [med þyrra stilorde — Gc. ¹⁷⁾ late . . . þæra — Gc, i. ¹⁸⁾ þestur — fl. ¹⁹⁾ [um heimanþylgiu huat mælt uar. þeir er hia uaro — Gc. ²⁰⁾ [mgl. — Gp, r. Bb. ²¹⁾ æfta — fl. ²²⁾ gipting — fl. ²³⁾ [giptingar madr — Eb. ²⁴⁾ [þægar er sua er gort — Gb. ²⁵⁾ eða broðor — mgl. Gm, q. ²⁶⁾ [annara frender sinna — Bb. ²⁷⁾ eru — mgl. de fl. ²⁸⁾ [þær haxðu æ heiman voru giptar — de fl. ²⁹⁾ þeirra — mgl. de fl. ³⁰⁾ er minna haxðu — tilf. Bf. ³¹⁾ [eftir þæri — Bf. ³²⁾ [heiman — de fl. Her begynder en Lacune i Ef. Oph. i Cap. 3. ³³⁾ [er ostipt — Gc. ³⁴⁾ oc tate st. — tilf. Bb.

te síðan til iammittils gripar¹ giptingar mann² tononnar³ oc sterði þat tilgiöxnar [eptir rettre tilfalu.⁴

En ez kona giptizt ottan zrenda radz.

ij. En ez⁵ kona giptizt ottan rade zatur sine [eda brodor⁶ [eda modor⁷ eda 2 ff er⁸ giptingar madr er zrir rade hennar. haze zrir gort orzum allum þeim er vdir hana lunnu at zalla þedan i zra. oc tale sa þann arz er erzdom er nestr. sua n su kona vere [eigi til þess arz tomin.⁹ nema giptingar madr uili zirra hana mraede. þa ma hon giptazt¹⁰ med¹¹ [stynsamra zrenda sinna¹² rade ez þeim lizt mraede¹³ eda bær. oc megi þeir þat med eidi sinum sanna. oc a þo at leita þessa¹⁴ br giptingar mann. En ez¹⁵ giptingar madr er zader eda¹⁶ broder samzæddr. [þar st moder stizengin.¹⁷ ez hon er eigi til¹⁸ þa¹⁹ kallmadr .xx. uetra gamall eda ellri er nestr er erzdom eptir þa tono er giptizt. En sa er slis dirzizt giallde zullrette ptingar manni eptir .xij. manna dome. nema aþrum zrendum uirðizt iamraede sem r segir. Ettia ma siolz gipta sit huerium sem hon uil [med notors zrenda sine de.²⁰ En tonor þær et liazt til þess at loca til slis eda annars saurlizis born anna eda zrendtonor oc uerðr þat uitniazast. þa borte eptir .xij. manna dome peningum²¹ su er peninga²² hezir til. en hin²³ haze rezsing eptir dome.²⁴ Mær su arz uerðr.²⁵ huerstyns arz er hon uerðr. hon ma gipta sit siolz þeim er hon uil. er hon er .xv. uetra gomul med zrenda sinna rade [þo þeirra sem nanaster eru²⁶ de i zatur ætt oc modor ætt.²⁷ Engi mær stal haze zorræde zear sine zyr en n er [.xx. uetra gomul.²⁸ [þo at undir hana haze borit.²⁹ nema hon se gipt med enda sinna rade. oc a þa sa er zær bæde zorræde a henne oc a peningum³⁰ henz r.³¹ En huer er giptingar madr er rettr at tono [late allt heimollt ver(a) i heimz ylgju.³² En allt þat er sotia stal at logsofnum [þa stal engi tilgiöxn mote toma.³³ Ez edia giptir sit heiman oc lætr hon mæta ze annara manna i heimanz ylgju a [oc ler hinn til er atte.³⁴ þa a hann þat iamheimollt sem [hitt er edian atte.³⁵

¹) gripar — mgl. *de fl.* ²) madr — *Eb.* ³) tonunnar — mgl. *Gq. Bh.* en sote &c. — mgl. *Bf.* [mgl. — *Bb.* ⁴) mær eda — tilf. *Gi.* ⁵) [mgl. — *Ee.* ⁶) [mgl. — *Fe.* e. br. e. modor — mgl. *Bh.* rettr — tilf. *fl.* ⁷) gstin — *fl.* [vgstin — *Gi.* [eigi til — *Gk. Bd. e.* ⁸) gipta sit [ealz — *Gn.* ast — *Fa.* gipta sit — *Bb.* ⁹) annarra — tilf. *fl.* ¹⁰) [fl. manna — *Eb. d.* [einhueru zrenda sine *Bh.* ¹¹) iamnabar ræde — her og nedenfor *Gm.* ¹²) adr — tilf. *de fl.* ¹³) ez — mgl. *de fl.* modor eda — tilf. *fl.* ¹⁴) stizeten — *Gm. Eb. Bc.* [mgl. — *Gq. Ff.* ¹⁵) [mgl. — *Gk.* ¹⁶) [þarneft — *Bd.* [otan notors sine ráð — *Eb.* [mgl. — *Bk.* ¹⁷) peningum — mgl. *fl.* ¹⁸) ze — *fl.* ¹⁹) er eigi ir ze til at bæta — tilf. *Gi.* ²⁰) En tonor þær &c. — mgl. *Gq.* Hele Stykket fra Capitlets Begyndelse L. — *Ec. Bf.* I Mrg. i *Bf.* er tilføjet m. en H. fra 16de Aarh.: her fallis it hæfft capitel om tono giptiz m frenda radz. — *Bf.* ²¹) zatur sine eda — tilf. *Bf.* ²²) [uittrastu of nanaztr ero — *Fc.* of uittrast — tilf. *Gb.* of uittrast — tilf. *Gc.* ²³) Stykket Mær . . . modor ætt findes blot i *Ga, b, c, f* (dog her i Mrg. H.), *Fe. Bf.* Herefter nyt Cap. i *Gl. Ea. Gi.* ²⁴) [uitug — *fl.* ²⁵) [mgl. — *fl.* ²⁶) ze *fl.* ²⁷) Herefter nyt Cap. i *Bb.* ²⁸) [late alla heiman ylgju heimola vera — *Eb.* ²⁹) [þa zalle mittid nibr i tilgiöxn sem þui hevirir til — *Gm.* ³⁰) [mgl. — *Bf. h.* ³¹) [hennar ze — *Bf.*

En ex madr [tuezt eigi til þess let haza.¹ þa syni með eins eidi² oc er³ heimanþyglia hennar þui minni.

At engi skal þirir gera ze hons sinnar.⁴

- 3 iij. Se tono sinnar skal engi madr zora az lande brott [nema hon uili.⁵ Nada skal hann ze [þeirra allu⁶ þeim til þarza. huarle skal þeirra þirir mæla annars ze ne þirir gera. Slitan rett a huer madr a tono sinni sem a sialxum ser ex henne uerdr með oxund misdyrmt. Engi tona a at synia bonda sinum zelags. En með þui mote megu þau zelag leggja sinn i millum at huart leggi til zelagz allt þat er þa a eða eigande uerdr með erzdum⁷ oc adrum lutum. zalla síðan omagar til annars huaro. þa skal þat iamt beggia þeirra tofznadr vera þo at engi⁸ tome a annars ze.⁹ En ex misdaudi þeirra uerdr þa stolu omagar þeirra þeim a hendr huerza er [þa a þirir laga sakir fram at zora.¹⁰ En þat hiuna er meira lagde til zelags skal meira upp tala eða þers erzingiar. síðan se skipt i helminga¹¹ [þo at ongt¹² haze.¹³ En ex azlaxt¹⁴ hezir. þa skal lallmadr [eða hans erzingi¹⁵ tala .ij. luti azla¹⁶ en tona þriðjung. þurzu þau engan mann at þuifa zelage¹⁷ at spyria. En ex þau leggja annan ueg. þa skal eigi hallðazt þo at erzingi tunni eigi eða uili eigi.¹⁸ þui at log riuxa þat zelag.¹⁹ Nu er eigi²⁰ zelag hiuna i millum þa skal henni²¹ su tilgioz heimol uera er til hennar uar gezin oc uattar vitu at²² lyft uar [a giptingar degi²³ ex hon lixir honum lengr.²⁴ Lyfa skal giptingum tuenna [oc tilgiozum²⁵ a huerium .g.²⁶ uetrum [oc lyfa i ziolða²⁷ huart er uil [at tirliu eða a þingi.²⁸ En ex hann

Jvfr. Cap. 3. G. 52. 53. F. XI. 5—10. Hk. 51. 52. 53. Jb. IV. a. 3.

¹) [þat at hann haue let til þess — Ec. ²) sua part sem tona — tilf. Gl. ³) se — fl. ⁴) Hor op-
höror Lacumen i Ef. ⁵) [mgl. — Gr. Fa. Bd. ⁶) [hennar — Bl. ⁷) eignum — Fb. Bb. Bl. ⁸) eigi
— Eb. ⁹) lut — fl. ¹⁰) [þirir laga sakir (er) framzörflomadr — Gl. [nanaste ero — Bk. ¹¹) þui
sem eptir er — tilf. Bb. ¹²) autagt — Gm. ¹³) [ex ongt hezir — Gg. ¹⁴) autag — Ea. Bk.
¹⁵) [mgl. — Bd. ¹⁶) az arze — Gf. ¹⁷) zorlage — Ff. ¹⁸) riuxa — tilf. de fl. ¹⁹) þo at ex-
ingi &c. — mgl. Gr. ²⁰) eigi — mgl. Gd, l. Fa. ²¹) tono — fl. ²²) of — fl. ²³) [a giptir
tuendi — Bc. ²⁴) Istedetfor Stykket en með þui mote . . . lengr have Ec og Bf folgende, hvilket ogsaa
findes i Ee, dog længere nede, istedetfor En ex mær . . . verri, see næste Side Note 2. Nu zör madr mög-
eða effiu barnlaus þa mego þau eigi leggja zelag sinn amillum nema þeir (arzuar þeira — Bf) jatte (þeir —
tilf. Bf) er til arze þeira standa. En ex þau ala born til arze sine. þa mego þau zelag leggja sin amillum. heilmings
zelag ex vid born þeira er at skipta. En ex vid vlarva er at skipta þa eigi (haue — Bf) þat (þeira — tilf. Bf)
tua luti er lengr livir [en ut arvar þriðjung ([mgl. — Bf) en odol þeira zare eptir þui sem logbot vattar. Nu zör
madr effiu oc a hon (mgl. — Ee) born til arze sine oc ero (þau tilf. — Ee. Bf) j vmagd oc vill hon (han — Bf) þa
(þo — Bf. at huaro — tilf. Ee) leggja zelagh vid hann (hana — Bf) þa skal gera steimnu [til hovud baugs ([aab. Ram
— Ee) monnum (ziar halbz manne — Bf) barnanna oc leggja zelagh (ze — Ee) þeira (saman — tilf. Ee. Bf) eptir
ziar magni. leggi jord iordu [i gægn ([mgl. — Bf) oc ongi ongi j mot. Nu ma þat (zelagh — tilf. Bf) eigi riuxa er
sua er (verdr — Bf) lagt. En ex þau leggja annan uegh (a annan hatt — Ee. addruuis — Bf) zelag sit. þa ma riuxa
[huart sem vill hans erzuingar eða hennar ([ex vill — Bf) a þa lund at zara a þing fram (mgl. — Bf) oc [eigia
ifundur þui zelage. hueruifna þar sem hiun tuau leggja zelag sit saman. þa skal þat zelag hallðazt. eptir þui sem
[loglegz vattar vitu ([vitni ero til — Bf). En ex síðan berr arze eða vmagd (vmagar — Ee) vndir annat huart þeira
(mgl. Ee. Bf). þa zællr þat iamt til huarstueggia eptir þui sem zelagh þeira uar lagt (mgl. — Bf). þui at þau stula
sua bua um (vid — Bf) aud (aubn — Ee. aund — Bf, sem um (vid — Bf) azla. (Herfra mgl. — Ee). Su til gieg
skal tono (mgl. — Bf) heimol vera. er til hennar er (uar — Bf) oc vattar vitu at (oc — Bf) lyft var a giptingar
degi ex hon liur honum lengr. ²⁵) [mgl. — fl. ²⁶) .g. — Bk. ²⁷) [mgl. — Gi. ²⁸) [a þinge eða
þirir ziolða at tirliv — Gi. [z. ziolða at tirliv — Gk.

sir hennar uid þa tala arfar hennar heimanþyngiu en tilgiöf¹ þalle nidr.² En ex³ hefir þearhallð broðor síns [þa skal hon eði tala af þe hans ser til heimanþyngiu.⁴ [nema þadur þrender oc modor þrender sueinsens le flitt til heimanþyngiu ni⁵ af þear lutum sueinsens sem þeim synizst er hynastir eru.⁶ En ex þa flit a. stolu þeir rada þadur þrender⁷ er⁸ arze þeirra eru nestir ex þeir hafa uit til [oc i eigi meira heiman en döttrum uattar eptir iamþnade i þyrstu erþð.⁹ En ex lallðr luangæzt en tona giptizt þirir vttan þrenda rad. hafe þirir gort landstýldum auerzi þear síns [uid erþingia.¹⁰ En ex arze¹¹ geþr þa sol þa er hann er þulltíða. giptingar madr hafe geþit þe hans með systur hans.¹² þa stände sa þirir með eins er su sol lemr a hendr. En ex hann uerðr sannr [at þui.¹³ greidi flitt upp ninum [sem hann gaf hans¹⁴ oc heiti drengr at verri. En um þram rad þeirra nna er nu eru til stildir þa skal eigi¹⁵ loft a eiga at tala ser heimanþyngiu meiri. ex hon¹⁶ telr annan ueg en nu er flitt. þa hallðeþt þui at eins at broder hennar þegar [hann er¹⁷ þulltíða. En ex broder giptir systur sína með þrenda rade sinna. er ellztr er. oc eru sumir i omegð. þa skal þat hallðeþt sua sem þeir hafe aller þull a uerit ex hann geþr henne eigi meira heiman en flit i þyrstu erþð.¹⁸

Um þiuna þilnað.¹⁹

iiij. Nu ex annat huart þiuna missir annars uid oc þrytr þrullaups²⁰ uitni. 4 þal þat þiuna er lengr lizir leggja þram þe [oc flipta²¹ sua sundr sem þat uil eria²² eptir²³ þirir gudi²⁴ at rett er [oc eptir þui sem i giptin(g)²⁵ þeirra tom²⁶

Jvfr. Cap. 4. F. XI. 8. 15. Hk. 52.

¹) liöf giöf — Fe. ²) Her indskyde *Gl*, n, r Cap. 4: Nu ex annatveggia þiuna &c. og derpaa föt som eget Capitel: Ex mæt hefir &c. Eget Cap., men længere nede, i Fe. Ec. Ee. Bb. Bf. Bl. (See S., Note 1). Samme Cap. indskydes efter madr at verri, efter den kortere Redaction, og dernæst Cap. ex hefir &c. — *Gl*. See Note 18. ³) madr — Bf. ⁴) [mgl. — fl. ⁵) [þa le þadur þrender modor þrender sueinsens flitt henni til heimanþyngiu — *Gb*. [þa stolu þ. þ. of m. þ. f. henni þa til h. þ. — *Gl*. [þa þad. þ. f. flitt eðni til h. þ. hennar — *Gn*. [þa leggi þ. þ. of m. þ. f. late flitt henni til h. þ. — *Fb*. [þa &c. — Fe. ⁶) Herefter indskyde *Gl*, i det Stykke: oc þo geþi eigi . . . þyrstu erþð; see Note 2. rade þadur þrender sa — og fremdeles Enkelttal *Gl*. ⁷) flitðastir eru oc — tilf. *Fb*. ⁸) [of þo geþi . . . vattar at iamræde i hinni þ. erþð, þeim er eigi ero legnar — *Gl*, i. [of geui þo . . . en döttrum uattar erþð. at .ij. döttr stolu tala iagnt of ein son — *Gn*. ⁹) [a þui einu are — *Bb*. En ex þarlm. &c. — l. fl. of geþi &c. — mgl. *Bf*. ¹⁰) han — *Gl*. ¹¹) [at þeir tofo þe a gipting [systur hans, eller ligade — fl. ¹²) [at h. hefi til þess mutu tetit — *Bb*. ¹³) [sem han tot i mutuna — fl. ¹⁴) hon eigi fl. engi — *Bb*. ¹⁵) nodor — *Bb*. han — *Bf*. ¹⁶) [er þeir verða — Fe. ¹⁷) Stykket En ex mæt erþð findes anderledes og kortere redigeret i *Gc*, d, e, f, g, h, i, k, m, p, q, s, t; *Fa*, b, d, f. *Ea*, b, f. *Ba*, b, c, d, e, g, h, k, l. *D*, nemlig: Nu þo at mæt hafe þear hallð broðor síns þa skal hon eði tala af þe hans ser til heimanþyngiu. En ex arze (hann — *Ge*) geþr þa sol þa er hann er þulltíða at giptingar madr geþit þe hans með systur hans. þa stände sa þirir með eins eidi er su sol lemr a hendr. En ex hann uerðr at þui. greidi flitt upp sueinimum sem hann gaf hans. oc heiti drengr (madr — *Gh*, i) at verri. Saa s have *Gl*. *Fb*. *Bb* og *Bl* begge Redactioner. *Bh* har derimod kun: Etti skal mæt tala af þe broðor síns i heiman þyngiu. ¹⁸) Cap. mgl. i *Bh*. Indsk. mel. Cap. 6 og 7 — *Gd*. ¹⁹) samfundu — *Gr*. oþhus — *Fb*. oð — *Fe*. þus (Var. þrullaups) — *Ea*, c, e. *Bf*. ²⁰) [mgl. — *Gk*, q. *Bd*, e. ²¹) suara — *de fl*. ²²) eptir — mgl. e de Övriga. ²³) a domadegi — tilf. *Bc*. ²⁴) kaup — *Ba*. ²⁵) oc gipting — tilf. *Be*. [mgl. — *Gg*.

oc þa er hvarle uanþakðet að adru. oc sueri at þulla eib oc [.ij. skrifir menn¹ með.² En ex maðr kaupir iorð með gripum eða lausaze [eða buze³ tonu sinnar oc lizir hon honum lengr. þa skal hon þat eitt haza or iorðu að arze hans er⁴ hon haxde heiman [oc tilgioz sina með.⁵ oc [þat eina meira er erzingi uil.⁶ þo sua at hann leidi hana til bolar flonlingar⁷ at tala.⁸ þui at log riuxa þat mal. [oc lausa⁹ ze er arzar greiða henni i hendr.¹⁰ En ex hon tætr ze i erzd sidan er þau loma saman oc uerðr þat¹¹ ze xirir¹² iorð greitt. þa skal su iorð hennar.¹³ Nu ex oreigar .ij. loma saman at landz lagum oc aulazt¹⁴ þeim¹⁵ ze. þa haxe þat .ij. luti er lengr lizir bæde i lande oc lausum vyri er uib vttarza er at flipta. en helming er uib [born þeirra¹⁶ er at flipta.¹⁷

Ex kona lægt með manni vndir bonda sinn.

- 5 v. En ex kona lægt með manni vndir bonda sinn eða flift uib hann motu guds lagum [oc manna¹⁸ sallaust.¹⁹ þa hezir hon xirir gort²⁰ tilgioz sinni. En ex bonde hennar²¹ byðr henni samuiftu en hon uil eigi. þa skal hann allum xearlutum hennar²² uarðueita meðan hon²³ lizir. en sidan tale [sa heimanxylgiu²⁴ er arze hennar²⁵ er neft²⁶ [en eigi tilgioz.²⁷ En ex þau sættazt a mal sin oc tætr hann [uib henne.²⁸ þa xare þat²⁹ sem [þeirra mal³⁰ uere ospellat. En ex [optar hendir hana sa glopr.³¹ þa skal hann þo [xear lutum hennar³² uarðueita meðan hennar liz er. þo at hann uili eigi optar³³ uib henne tala. [en xare sidan sem adr er mælt.³⁴ En ex hon hezir eigi xyrmeir [uib þann glopr³⁵ lend uerit oc heitr hon izirbot³⁶ uib gud oc bonda sinn oc byðr bonda sinum samuift. en ex hann uil eigi [eiga hana.³⁷ þa haxe hon heimanxylgiu³⁸ sina [en eigi tilgioz.³⁹ [En ex bonde hennar uil⁴⁰ xyrta hana heimanxylgiu⁴¹ sinni oc segir sua at [flitr glopr⁴² haxi hana xyrmeir hent oc uar su [salar gipt⁴³ eigi xyrmeir uppi⁴⁴ [uib hana⁴⁵ að hans

Jvfr. Cap. 5. 6. F. XI. 13. 14. Hk. 54. Jb. IV. a. 5. 6.

¹) [.ij. skrifir tonor — Gh, s. ²) honum eða henne — tilf. Gi, s. ³) [mgl. — fl. ⁴) of þat [sa — Gh, g, t. Bd. ⁵) [mgl. — de fl. ⁶) [þat erzingi er aut er — Ba, g, k. [mgl. — fl. gefua henn — tilf. Gh, s. ⁷) flonling — fl. ⁸) at tala — mgl. de fl. ⁹) [hja — Gr. ¹⁰) [allagar. — Bf. ¹¹) þat — mgl. fl. ¹²) i — fl. ¹³) vera — tilf. de fl. ¹⁴) aulazt — fl. ¹⁵) honum — Fa. ¹⁶) [arza — Fb. ¹⁷) þa haxi helming hvar sem lengr lizir — tilf. Gp. Istf. þa haxe þat &c. har Bf: þa (haua) han .ij. luti en hon þridiung. bæde i lande of lausum vyri, og udenfor i Mrg. m. samme eller samtidz H.: ex vider born þeirra er at flipta þa er hælningr zelago. Ex vider utarva er at flipta xare með xyrta flitot. ¹⁸) [mgl. — fl. ¹⁹) sallaust — fl. ²⁰) x. legit — Gd. ²¹) hennar — mgl. fl. ²²) hennar — mgl. de fl. ²³) han — Gm, t. Var. i Ea. ²⁴) hennar — tilf. Gd. Fb. Be, g, k. ²⁵) -hennar — mgl. de fl. ²⁶) [arzar heiman xylgiu — Gl, t. ²⁷) [en tilgioz xalle nibr — fl. ²⁸) [hana i hionflap til þa — Bf. ²⁹) mal þeirra — fl. ³⁰) [þat — fl. ³¹) [henni uerðr [sa glopr axtare xirir — de fl. ³²) [x. t. þeirra — Gc, p. Ea (Var. hennar) Ec, d. Bd. ³³) optar — mgl. fl. ³⁴) [mgl. — Bk. ³⁵) [ui þeim bragdum — Bf. ³⁶) hezir h. iuirbott — Fb. ³⁷) [uibr henne tala — Gd, e, g, p, t. Fd, f. [hja samuift uibr hana — Ea. [uib h. axtar tala — Bf. ³⁸) heimanxerð — Bd, e. ³⁹) [en t. g. xalle nibr — fl. eiga hana &c. — mgl. Bb, l. En ex hann &c. — mgl. Fb. ⁴⁰) [oc vill þo — Bb. ⁴¹) heimanxerð — Gg, r. Bd, e. ⁴²) [flit — Gn. ⁴³) [ot — Fa, d. ⁴⁴) uppi — mgl. de Övrige undt. Gb, e. ⁴⁵) [mgl. — Ed, e. Ba.

endi¹ sua at monnum være tunnigt. þa stande hon xirir með eins eidi oc hazi hon heimanzylgiu sina. En ex hann uil eigi uid henne tafa. þa tale hon heimanzylgiu ina² en [eigi tilgiöx.³ Nu ex giöldb loma a hendr adru hvaro þeirra.⁴ þa a þat ned sinu ze at bota sin misuerka er misgort hezir. En ex þau haza lagt xelag sinn millum. þa a þat þeirra er eigi haza giölddin a hendr komit at haza⁵ iam marga iura ex offiöptu auagtalausa eða þess þeirra exingiar þann tíma er misdaudi þeirra ierdr. [eða þau stiliazt logliga.⁶ Nu lemr [legordz so⁷ a þa tono er madr hezir er xesta⁸ [eða handsellða.⁹ [þat legord er xyr gerðigt.¹⁰ [oc xær hann þeirrar tono.¹¹ ia a hann [radspell. en giptingar madr rett.¹² En ex sidan er lagzt með henne en hann handsellði ser¹³ eða xesti [oc xær hann hennar.¹⁴ þa a hann bæde rett¹⁵ oc adspell. En ex hann xær eigi.¹⁶ þa a¹⁷ [sa tallmadr¹⁸ bæde sem xyr stlr.¹⁹ En x madr gengr i seng til tono oc uil loma legorde²⁰ a hana. þo²¹ at hann lome eigi illia sinum xram. þa bote sa eptir .xii. manna dome.

Ex meinleiki sundrar hinna samuistu.

vj. En ex meinleiki sundrar samuistu hiuna með þess raðe er raða a at guðs 6 agum [oc manna.²² haxe sitt ze huart þeirra.²³ En ex þau stiliazt [xirir þann iunflap²⁴ at tallmanz nolld haza til gengit oc uissi hann þa þat er hann xesti tono oc lornir hann²⁵ þui.²⁶ þa bote hann [xirir suit sin²⁷ eptir .xij. manna dome. haxe ona halzt en giptingar madr halzt. En xirir huern meinleita²⁸ er þau stiliazt. þa are sem adr segir.²⁹ En ex madr xær tono [at landz³⁰ lagum rettum³¹ oc gexr iote henne tilgiöx oc xelr hann³² sidan xra. þa stal lulazt henne þing³³ sin³⁴ [oc heimanzylgia³⁵ ex stlax³⁶ hans ze meðan þat uinz.³⁷ En ex þat uinz eigi til.³⁸

¹) Istf. oc uar su &c. har Bf: oc gæz han henne þa [ot æi xyr. ²) En ex hann uil &c. — mgl. i de fl. ³) [tilgiöx yalle nidr — Bf. En ex bonde &c. — mgl. Bh. Resten af Cap. mgl. — Gg. Bf. Herefter nyt Cap. i — Fb. Bb, l. ⁴) hiuna — de fl. ⁵) tafa — fl. ⁶) [mgl. — Gd, s. Ee. ⁷) [madr legorde — Ee. ⁸) melta — Be. ⁹) [eða handtött — Ee. ¹⁰) [mgl. — Gk. Be. ¹¹) [en h. xenge þa t. — Gc. Ba, g, k. [en h. xenge hennar — Bd. ¹²) [rett er giptingar madr er en sa raðespiell er xær — Ed. ¹³) [hann xet hana — Ba, g, k. ¹⁴) [mgl. — Gk, p. Ba, e, g, k. ¹⁵) hennar — tilf. Gd. Ff. ¹⁶) þeirrar tono — tilf. Fb. ¹⁷) tafi — Bb. ¹⁸) [giptingar madr — Ba, g, k. ¹⁹) En ex &c. — mgl. Bd, k. Her ender Cap. i Gk, s, og Resten danner Begyndelsen til 3g. Cap. Resten mgl., men tilf. med Mrg. H. — Ed. ²⁰) legordz so⁷ — Fa, d. ²¹) at hon gete gort sin. sua — tilf. Ba. at h. gete gort sin sua — tilf. Bg, k. ²²) [mgl. — de fl. ²³) En ex meinl. &c. — mgl. Fe. ²⁴) [at hioflap xyrir þat at — Gi. l, p. stflap (Var. hioflap) at — Ee. ²⁵) hana — Ee. Var. — Ea. ²⁶) [mgl. — Gg. ²⁷) [mgl. — Gp. ²⁸) annan — tilf. fl. ²⁹) En ex þau stiliazt &c. — mgl. Gl, r. Fb. Bf, l, men tilf. i Gl med Mrg. H. En xirir huern &c. — mgl. Gg. Istf. Stykket En ex þau stiliazt &c. har Bb: En ex farimadr gerer suo suit eða mon i þui at han xæster hana oc stlax vait han með ser at han er engo nntir til þeira luta sem farimadr stal með tono barn gera þa gialldi han henne .vj. manna dom xirir suit sin ælligar suæri æib oc .ij. man með honum at han hugdi st nntan verra — Bb. ³⁰) Gulapings — Gn. stlofopings — Fb, e. æibz: pings — Ee. Borghar pings — Bl. H: — Gs. guðro — Fd. mgl. — Ba, f, g, k. ³¹) [mgl. — Bh. ³²) hona — Gg. ³³) tilgiöx — Ba, g, k. ³⁴) hennar — Ed. ³⁵) [mgl. — Fb. Bb, l. ³⁶) stlax — Gd. fl. ³⁷) til — tilf. de fl. ³⁸) til — mgl. de fl.

þa skolu erzingiar¹ eði [til leggja² af sinu ze. þui at engi skal ser tono taupa með annars ze.

Her heyr þyrsta erzd.

- 7 (vi.) So er hin þyrsta erzd er born stílgetin³ tala arz eptir þadur sinn oc modor stílxengna⁴ [at guðs lagum og manna.⁵ oc þa sonar son sem hann er stílgetin oc sua þader hans.⁶ nema þader⁷ hans haxe hæzt adr⁸ sinn lufa af erzd. oc⁹ tætr þo¹⁰ sonar son þyr en i adra erzd gange. En sua skal ze¹¹ skipta eptir þadur eða modor at .ij. dottr skolu tala við¹² einn son.¹³ oc stílan lut [skal tala sonarson af arzi¹⁴ sem dotter [ex hann¹⁵ er til.¹⁶ Nu er einn son oc ein dotter. þa tætr hon þriðing en hann .ij. luti.¹⁷ [En ex þader a odal eptir.¹⁸ þa skolu synir snuast til odla en dottr til vttiarða oc lausa zear [ex eigi eru iarder til.¹⁹ oc skal hinn ellzti einn [eignast hæzud bol.²⁰ en²¹ hinum lotnezt adrar odals²² iarder i sinn lut sua at iamgodar se at logligre uirdingu.²³ En sonar son i sinn lut²⁴ þau odaul sem þader hans stod til. til þess er hann heyr iamt mote dottr. En þau odaul sem meiri eru oc²⁵ þader hans stod til. þa løyfi hann af þadur broðrum²⁶ sinum zimta lut minna en uerð eru. [En eigi skal hann þyr løyfa af þadur²⁷ broðrum sinum²⁸ en þadur²⁹ þader hans er andadr. nema [þadur þader hans³⁰ uerði omagi sona sina. En ex þader missir sonar sine eða dottr eða sonar sonar. þa tætr hann arz eptir þau³¹ [ex þau eigu eigi³² born stílgetin eptir stí. oc þo tætr barn arz eptir þadur sinn oc adra menn at þat se geted en eigi þott ex þat temr lizs³³ i lios oc uerðr þat stírt. Slíkt ze sem moder leggr til barna sinna oc andazt þau barnlaus þa erzir hon þat allt eptir þau. En ex moder andazt þa eigu born hennar stílgetin³⁴ at tala [þat ze³⁵ þyr en þader. En ex dotter er legin i þadur garde eða broðor.³⁶ þa a hon huarle at tala arz eptir þadur ne modor.³⁷ nema haxe stíla mistunn sem þader [eða³⁸ broder uil gort haxe ex eigi (er) þader til.³⁹ Nu er eigi sonr til arz en til er sonar son [sua til tomen sem þyr uar mælt⁴⁰ oc su dotter er eigi uar legin. þa tafe su er i þadur garde uar legin eða broðor hallzo minna en huart hinna.⁴¹ En ex eði er hinna til

Jvfr. Cap. 7. G. 103—114. F. VIII. 1—15. Hk. 55—70. Jb. IV. b. 1—14.

¹) zændr — Fa, d. Bb, d. ²) [lufa — de fl. ³) at guðs loughum oc manna — tilf. Bb. ⁴) stílxengin — Ee. stílgetin — Gg. Fe. stílgetna — fl. ⁵) [mgl. — Bb, k. ⁶) oc sua þadr hans — tilf. Bf. ⁷) þadurþader — Gg. ⁸) allan — tilf. de fl. ⁹) a — Gd. ¹⁰) þa — fl. ¹¹) arz — fl. ¹²) iaznt við — de fl. ¹³) broðor — Ef. ¹⁴) [mgl. — fl. ¹⁵) hon — fl. ¹⁶) [mgl. — Bk. ¹⁷) Nu er &c. — mgl. Ff. ¹⁸) [Ero odal til — Bk. ¹⁹) [mgl. — Bd, g, k. ²⁰) [snuaft til odals iærða — Ed. ²¹) ex — de fl. ²²) odals — mgl. fl. ²³) Istf. en hinum &c.: — en hinir skulu snuast til annara odals iærða iamgodra at uirdingu — Bk. ²⁴) [sua at iamgodar &c. — mgl. Ff. ²⁵) en — de fl. ²⁶) þadurþændom — de fl. ²⁷) zændom eða — tilf. Gp. ²⁸) [oc þo eighi þyr — Bk. ²⁹) þadur — udraderet i Gi, mgl. Gl. Ed. Ba, k. ³⁰) [han — fl. ³¹) ættr þui [sem zefag þeira uar gort — tilf. Bc. ³²) [nema þau eigi — Ba, g, k. ³³) lizi — de fl. ³⁴) mgl. — Ed. Bd, k. ³⁵) [ætz eptir hana — Gk. ³⁶) eða modor — tilf. fl. ³⁷) broðor — Gk. ³⁸) modr of — tilf. Fa. ³⁹) [e. þ. h. ex eigi er broðor til — Gg. [eðr broðr uilia gort haxe — Ba, d, g, k. [eðr broðr uilia gera — Bk. ⁴⁰) [stílgetin — Ba, g, k. ⁴¹) Istf. su er . . . hinna: hælzt huart þeira — Bd.

adr er talt. þa telt hon sua allan arx sem hennar mal uære ospellat. Guerruitna sem xlag er hiuna millum. þa stal [gipting dotttra¹ oc heimanzylgia greidazt beggia þeirra x eptir þui sem xlag þeirra uar lagt oc gort. En ex eigi er xlag na millum. þa stal² eptir xarmagne huart³ leggja til barna sinna. [Eigi a⁴ er eða moder at⁵ luanga son sinn eða gipta dottor sina með meira x heiman en t tome a lut þeirra er eptir⁶ eru ex þa uære erxðom skipt.⁷ nema þeir⁸ loxe er ter eru arxe. En ex meira þexr⁹ heiman þa iamznizt er¹⁰ arx tomezt¹¹ æ meðan r¹² uinzt til. En ex arxr¹³ uinzt eigi.¹⁴ leggi aptr [til iamznadar¹⁵ huer¹⁶ meira haxde en¹⁷ log uatta. Sua er oc stadxest um allt landit. at þegar madr ir ser tono at guds¹⁸ lagum¹⁹ oc samðykt beggia þeirra. þa eru þau born er in a með þeirri tono oll logliga til arxs tomin. huart sem þau eru getin²⁰ xirir ing eða eptir.

Onnur erxð. Sv er onnur erxð er ætleidngtr tætr²¹ þa er með lagum er [til arxs dr.²² oc²³ sonarson stlgetin þo at xader hans se xriðu son.²⁴ oc sonar dotter getin [ex xader hennar er stlgetin.²⁵ oc dottor son stlgetin ex moder hans uar getin. sinn xiorbung²⁶ huert þeirra. bæde i lande oc lausum oyri. En þo at sonar ter se ein en þeir allmargir. þa telt hon þo xullan lut uid þa. Nu þo at einn ra se²⁷ en [þær allmargar.²⁸ þa telt hann oc²⁹ xullan lut þo at xleiri se i [annæ ætkuiflinni.³⁰ En ex eit er þessara til þa telt þat³¹ þann arx allan. Nu er ³² þessara til sem adr³³ [eru taldir.³⁴ þa telt dottor dotter stlgetin ex moder nar er stlgetin.

Sin þridia erxð. Sv er hin .iij. erxð er broðer uerdr broðor arxe. oc eru þeir samðra oc stlgetnir. En ex broðor missir. þa telt xystir samxædra oc stlgetin. nu er a eigi til. þa telt moder stlxengin arx eptir barn sitt. En ex hon er eigi til. þa r xriðu³⁵ [sonar dotter stlgetin oc xriðu³⁶ dottor son stlgetin. En ex þau eru i til. þa telt xriðu³⁷ dottor dotter stlgetin. Nu ex hon er eigi til. þa telt modxader oc xadur moder stlxengin.³⁸ En ex huarle er þeirra til. þa telt [modor der³⁹ stlxengin.⁴⁰

Sin .iiij. erxð. Sv er hin .iiij. erxð er telt xadur broðer stlgetin samxædra. [ex

¹) [mgl. — Bd. ²) gipting dotttra &c. — mgl. Bh. ³) huart — mgl. Gk. ⁴) [En ex — Gi. [Eigi madr ma — Ba, g, k. at — mgl. Gi. ⁵) heima — fl. ⁶) at skipta — Gp. ⁷) þau — Gl. gæft — fl. ¹⁰) meðan — Gm. Bc. þat mund [em — Fa, d. þegar er — fl. ¹¹) dæmizt — Gk. x — fl. ¹²) x — fl. ¹⁴) eigi — mgl. Gt. ¹⁵) [mgl. — Bh. ¹⁶) huert — fl. ¹⁷) [sem Gk. xptir þui [em — Ff. ¹⁸) mgl. — Bh. ¹⁹) oc manna — tilf. Ff. Ee. Ba, g, k. ²⁰) xordd — g, k. ²¹) arx — tilf. Bc. ²²) [ætleidngtr — Gd, p. ²³) [a — tilf. Fb. ²⁴) [eigi stlgetinn — fl. [mgl. — Eb, d. ²⁵) þridiung — Bf. ²⁷) til — tilf. de fl. ²⁸) [þau allmorg — de fl. ²⁹) þo . ³⁰) [odrum ætlegginom — Gk. ³¹) hann — Eb. Bc. ³²) engi — fl. ³³) nu — fl. ³⁴) [ero — fl. ³⁵) xriðu — mgl. Fb. ³⁶) [mgl. — Gk, l. Bh. ³⁷) xriðu — mgl. Gq. ³⁸) stlgetin — fl. [moder — Gc. ⁴⁰) stlgetin — fl. stlgetin of stlxengin — Ba, g.

þader hans er stílgetin oc broðor son stílgetin samþædra¹ oc² þader hans er stílgetin. oc broðer sammoddr stílgetin ex moder hans er stílgetin.³ sinn⁴ þridiung⁵ huer⁶ þeirra ex aller⁷ eru til. Skal iamþnan⁸ þa þyr arz tala en stílgetin þadur a [eda stílgetna modor.⁹ huart sem heilðer leidir hann til þess arz þader eða moder.¹⁰ þa er hinn þui næst iamstýlðr þo at þader hans se þrillu sonr eða moder þrillu dotter.¹¹ En ex þadur broðer er ein en broðor þynir þleiri. þa skal hann tala iamt uid þa. Nu er broðor son einn. en þadur broðr þleiri. þa tetr han iamt¹² uid þa.¹³ Sama mal a broðer sammoddr oc sua skal hueruitna upp hēdan ex. at iammilit skal tala einn i [sina lúist.¹⁴ [þo at allmarger¹⁵ se i adra lúist.¹⁶ [til sine lutar.¹⁷ En ex einn¹⁸ er til. þa tetr þa einn þann arz¹⁹ allan.²⁰ Nu eru þeir eigi til sem þyr uaru taldir. þa tetr þadur þystir stílgetin samþædra oc broðor dotter stílgetin²¹ lomen ex samþæddum broðor²² oc þystir sammoddr stílgetin med þyrre stílorde. En hueruitna þar sem odals iord er til i stípti þa hāze þat odal er til er boret en þinir [lausfa aura.²³

v. arzð. Sv er þin .v. arzð er tetr modor broðer stílgetin samþædra²⁴ oc þystur son stílgetin samþædra. En ex þeir eru eigi til þa tetr modor þystir stílgetin²⁵ samþædra oc þystur dotter stílgetin ex samþæddum þysturum lomin.

þin. .vi. arzð. Sv er þin .vi. arzð er tafazl²⁶ broðra þynir arz eptir stílgetnir²⁷ ex þædr þeirra eru stílgetnir oc samþæddir.²⁸ þa þeir næst [þo at²⁹ þædr þeirra se þrillu þynir. En ex þeir eru eigi til. þa tala broðra dottir stílgetnar med sama stílorde. Nu eru þær eigi til. þa tala þystyna þynir³⁰ stílgetnir [ex samþæðrum³¹ lomen.³² [En ex þeir³³ eru eigi til.³⁴ þa tala þystina dottir stílgetnar.³⁵ Nu eru þær³⁶ eigi til. þa tala þystra þynir stílgetnir [ex samþæðrum þysturum³⁷ lomen.³⁸ En ex þeir³⁹ eru eigi til. þa tala þystra dottir stílgetnar. Nu er engi þessara til. þa tetr þrillu son einn eða þleiri ex til eru. oc eigi i hordome getnir eða þrendsemis spellum⁴⁰ ner⁴¹ meir en loþat er i lagum.⁴²

¹) ex samþæðrum bræðrum lomin — Gn. ²) ex — de fl. ³) oc samþædra — tilf. fl. ⁴) ein — Fl. ⁵) þridiung — Gg. ⁶) huer — fl. ⁷) all — fl. ⁸) a — fl. ⁹) [mgl. — Bf. ¹⁰) huart sem &c. — mgl. Ed. ¹¹) Skal iamþnan &c. — mgl. Bh. ¹²) þrillu tut — Gi. ¹³) þo at þleiri se i annætt ettsviðlanni — tilf. Gi. ¹⁴) [sinn hlut — Gi, t. ¹⁵) þleiri — Bh. ¹⁶) [mgl. — Fd. ¹⁷) [mgl. — fl. ¹⁸) eit — Ba, k. ¹⁹) tut — Gn. ²⁰) einfaman — tilf. Gf. ²¹) samþædra — tilf. Gg. ²²) broðrum — fl. ²³) [lausar iærðer — Ed, f. ²⁴) mgl. — Bh ostere. ²⁵) mgl. — fl ostere. ²⁶) tafa — fl. ²⁷) of samþædra — tilf. fl. ²⁸) sammoddr — Gm, q, s. Fa. ²⁹) [er — Ea. (Var. þo at). ³⁰) dottir (Var. þynir) — Ea. ³¹) sammoddum (opfrisket m. nyere H.) — Bc. ³²) [mgl. — fl. ³³) þær — Ea. ³⁴) [mgl. — Bh. ³⁵) Nu eru þær &c. — mgl. Gc. En ex þeir &c. — mgl. Ba, g, k. ³⁶) þeir — Gf, k. ³⁷) þysturum — mgl. Gn. Bh. ³⁸) [mgl. — Gm, q, r. Ea. Bf. ³⁹) þær — Gi. ⁴⁰) eða sigstapum — tilf. fl. ⁴¹) Her begynder en Lacune i Ef, ophöfver nēdenfor i 12te Arv. ⁴²) Sua oc ex þi at modir stílgetin stēder eði i arzðatalē adr. ex þir þrilluborel barn st. þa skal honn hēdan ex arz tafa ex þir þat sama barn i stētre (saalede) arzð næst ex þir þrillu sonn. þat þo en ei er getit i hordome þrendsemis spellum eða sigstapum — tilf. Gg. En ex eingj er þessara til þa þetir modir ofstigeingin arz ex þir barn st þat sem hun gat i þrilluignade oc ej i hordome gietid eðr sigia spellum. En ex hun er ej til þa þetur þrillu dotter so til lomin sem om þrillu son. — tilf. Mrg. H. i Gf, l. Nota: Næst effer stílle son arþuer modir stílle barn st. Vi haquino Magni offeri' — tilf. Mrg. H. i Ga.

Sin .viij. erþð. Sv er hin .viij. erþð er tetr þadur broder filgetin sammoddr¹ oc brodor son filgetin [æz sammoddum² brodor lomen.³ Nu eru þeir eigi til. þa tetr þadur systir filgetin⁴ sammodd.⁵ oc brodor dotter filgetin æz sammoddom⁶ broðrom lomenar.

Sin .viij. erþð. Sv er hin .viij. erþð er modor broder tetr filgetin [sammoddr.⁷ oc systur son⁸ filgetin⁹ æz [sammoddre systur¹⁰ lomen. Nu eru þeir eigi til. þa tetr modor systir filgetin sammodd.¹¹ oc [systur dotter¹² filgetin æz sammoddre¹³ systur lomen oc uerðr huar annarar arze. oc sua er hueruitna þar sem tuær¹⁴ eða fleiri standa til eins arze [æz eigi er þa til er adr er neyzndr.¹⁵

Sin .ix. erþð. Sv er hin .ix. erþð er madr tetr arz eptir broðrunge barn sitt [æz samzæddom¹⁶ lomen nema manni stýldare¹⁷ zinnizt. þui at [i þessare erþð¹⁸ nemer hinn nanare. þar nest tetr iamstýlt æz sammoddum¹⁹ systinum²⁰ lomit oc tetr zyr i farlægg²¹ en i tuenlegg.²² En æz þeir eru eigi til. þa tetr madr²³ arz eptir systrunge²⁴ barn sitt.

Sin tiunda erþð. Sv er hin .x. erþð er tala þeir menn er eptir eru [broðra born²⁵ filgetin²⁶ oc [lomen æz samzæddom.²⁷ Nu eru þeir eigi til. þa tala þeir er eptir eru systina born filgetin. En æz þeir eru eigi til. þa tala þeir menn er eptir eru systra born filgetin [oc þridia manni²⁸ at zrendsemi²⁹ oc tale æ zyr iamstýlt tal-madr en lona.

Sin .xi. erþð. Sv er hin .xi. erþð er tafazt broðra synir arz eptir filgetnir. æz þædr þeirra eru filgetnir oc³⁰ sammoddir.³¹ þa hinir nest þo at þædr þeirra se zrillu synir. En æz þeir eru eigi til. þa tala broðra dottr filgetnar með sama filorde. Nu eru³² þær³³ eigi til. þa tala systina synir filgetnir. [æz sammoddum³⁴ systrum³⁵ lomenir.³⁶ [þeim nest systina dottr filgetnar.³⁷ En æz þær³⁸ eru eigi til.

¹⁾ [amzædra — Bf. mgl. — Bg, k. ²⁾ [amzæddum — B. ³⁾ [sammoddr — Gp. ⁴⁾ mgl. — B. ⁵⁾ mgl. — B. ⁶⁾ [amzæddum — B. ⁷⁾ [amzædra (Var. [ammoddr) — Ea. Bd. ⁸⁾ brodorson — Bk. ⁹⁾ [mgl. — Gf, men tilf. med Mrg. H. ¹⁰⁾ [sammodom — Bd, k. ¹¹⁾ [amzædd — Eb. ¹²⁾ [systir — Bf. ¹³⁾ [amzædre — B. ¹⁴⁾ tuær — B. ij. eða þær — Gp. ¹⁵⁾ [æz ængi ero stýldare til — Bk. ¹⁶⁾ [æz sammoddum, rettet til æz samzæddom — Ge, f. [æz samzæddom opr. men zæd udraderet og intet i Stedet — Gg. [æz sammoddum — Gh, i m, q, t. Fa. Eb. ¹⁷⁾ nanare — B. ¹⁸⁾ [þær — Bd. ¹⁹⁾ [amzæddum opr. men rettet til [ammoddom — Gb, e. [ammoddom rettet m. H. fra 16de Aarh. til [amzæddom — Ba. [amzæddum — Gc, d, e, f, g, i, m, p, q, r, s. Fa, b, d, Eb, d. Ba, c, g, k, l. ²⁰⁾ systrum — Ff. mgl. — Gi. ²¹⁾ farlægg — Gh. farlægg — Gs. farlægg — Gt. ²²⁾ tuenlegg — Gh. tuennlegg — Gs. tuennlegg — Gt. ²³⁾ modr — Gg. ²⁴⁾ broðrunge — Gc, i, k. ²⁵⁾ [broðronga born — Ed. ²⁶⁾ filgetnir — de B. ²⁷⁾ [sammoddum — Gh, k. broðrom — tilf. Ee. [amzædra — Bk. ²⁸⁾ [þrimenn: ingar — Gs. [þrimenn: ingar — Bf. ²⁹⁾ [mgl. — Bk. ³⁰⁾ filgetnir oc — mgl. B. ³¹⁾ [amzædra — Gt. [ammoddir rett. fr. [amzæddir — Bb. ³²⁾ Her begynder en Lacune i Gi, oph. i Cap. 13. ³³⁾ þær — B. ³⁴⁾ [amzæddum — Gd, p, s. ³⁵⁾ systinum — B. ³⁶⁾ [mgl. — B. ³⁷⁾ [mgl. — B. ³⁸⁾ þær — Ea, c.

þa tala systra synir¹ stílgætnir af sammoddum² systur³ komner. En ef þeir eru eigi til. þa tala systra dóttir stílgætnar [af sammoddum⁴ systur komnar.⁵

Hin .xij. erzd. Sv er hin .xij. erzd er maðr tefr af eptir broðrungs⁶ barn sitt af sammoddum⁷ komner. nema manni stílgætare⁸ zinnizt. [þui at her⁹ nemr hinn nanare.¹⁰ þar nest tefr iamstílgædr af sammoddum systinum¹¹ komner. þar nest tefr maðr af¹² eptir systrungs barn sitt af sammoddum¹³ komner. þa tala þeir menn er eptir eru broðra born stílgætin af sammoddum¹⁴ komner. þar nest þeir er eptir eru systina born stílgætin af sammoddum¹⁵ systinum¹⁶ komner [oc zyrri i karlegg¹⁷ en i tuenleg.¹⁸ þar nest þeir er eptir eru systra¹⁹ born af sammoddum komner stílgætnir. þrimeningar at zrendsemi oc tafe æ zyr karlmaðr²⁰ en tona.²¹

Hin .xiiij. erzd. Sv er hin .xiiij. erzd er tefr zríllu dóttir. Nu er hon eigi til. þa tefr broðer samzædra²² zríllu son. En ef hann er eigi til. þa tefr systir²³ samzædra²⁴ zríllu dóttir. Nu er hon eigi til. þa tefr iamzram zædur broðer samzædra. oc broðor son samzædra²⁵ oc broðer²⁶ sammoddr²⁷ zríllu son. þeir eigu allir einn af at tala oc uerðr huer þeirra annars arze. Nu eru þeir eigi til. þa tala konor iamstílgædar. En ef þær eru eigi til. þa tala broðrunga. zyrri karlmenn en konor. En ef þessa missir allra. þa tafe þeir er [at ziorda manni²⁸ eru at zrendsemi. nema nanare zinnizt stílgætnir. zyrri af samzæddom en sammoddum. sua sem zyr greinir i erzdatale. zyr en [undir tonung zalle.²⁹ I þeirri erzd stál³⁰ huer af tala sem hann er talin i. en engi tafe zírir hendr adrum zram.³¹

Um ættleiding.

- 8 vij. (vii.) Sva ma maðr bota rad sonar sine at leida hann i ætt ef hann uil. ef sa iattar er arze er nestr. Nu ef hann a sonu stílgætna þa ma sa huer iatta zírir síl er zulltíða er. en engi zírir þa er oalner eru eða i omegð. oc tefr ættleidingr þa eigi meira af en sa stóð til er arze iattade. sa stál oðle iatta er oðal a með þeim. Nu stál sa er mann ættleidir³² oc sa er iattar arze eða oðle oc sa er ættleiddr er ganga

Jvfr. Cap. 8. G. 58. F. IX. 1. 21. Hk. 70. Jb. IV. b. 15.

¹) dóttir — fl. ²) sammoddum — Gd, l, n, p. Fa, d. ³) systur — mgl. fl. ⁴) samzæddum — Gp. Fa, d. ⁵) [mgl. — Gt. Bd. [með zýrra stílgætare — Bh. En ef þeir &c. — mgl. fl. ⁶) systrungs — Gd. ⁷) samzæddom — Ed. samzæddom rettet til sammoddum — Gq. ⁸) nanari — fl. ⁹) æ — fl. ¹⁰) [þui at nermeir er nanare — Ed. ¹¹) systur — Bg, k. ¹²) Her ophörer Lacunen i Ef. ¹³) samzæddum — Gd, l, n, p. ¹⁴) samzæddum — Fe. ¹⁵) samzæddum — Ed. ¹⁶) systur — Gf. mgl. — fl. ¹⁷) karlegg — Fe. ¹⁸) tuenne — Fe. [mgl. — fl. ¹⁹) broðra — Ea. (Var. systra). ²⁰) i karlegg — Gq. ²¹) i tuenlegg — Gq. þrimeningar &c. — mgl. Bh. ²²) sammoddr — Fa, d, e. Ee. ²³) systir — mgl. Bc, g. ²⁴) sammodra — Fa, d. Ee. ²⁵) sammoddr — Gq, s. Fa, d. Ea (Var. samzæddra). Ee. Bd. mgl. — fl. ²⁶) broðorson — Ge, g, p. Bd. ²⁷) samzædra — Bd. ²⁸) [ziormeningar — Bf, k. ²⁹) [i tonunga gard zalle — Bh. gange — de fl. ³⁰) ma — Ea, c. ³¹) I þeirri &c. — mgl. de fl. ³²) Her begynder en Lacune i Bg; ophörer i Cap. 19.

Her saman þirir tírliu dýr oc hállda aller a zinni bof. þa skal þa mæla sua er mann ætteleidir. Ef ætteleidir þænna mann¹ til þear² þers er ef geþ honum. til gíalþ oc til þazar. [til seþ oc til setis.³ oc til allþ þeþ reitar er logbof uattar oc ætteleidíngr a at haza at lagum. [Sua skal tonor ætteleida sem talmenn.⁴ Nu ma leida broder broðor i ætt oc þaður broðer⁵ broðor son.⁶ sua megu oc þleiri mænn mann ætteleida sem nu er⁷ talt. oc sua tona⁸ sem talmadr.⁹ ex [þa iattar er arþe er neþtr.¹⁰ Nu skal hann allt þat þe haza sem hann er til leiddr meðan þeir liza¹¹ er ætteleiddu hann allt til þeþ er arþ¹² þær vndir hann. síðan þær arþr honum uitni vm allðr oc vm æue. Sþa skal madr ætteleidíng sínni a huerium .xx.¹³ vetrum [til þers er hann telr arþ.¹⁴ En huer er adruuis [er ætteleidðr¹⁵ en nu er mælt. þa er sem ugort þe.

Þu uillu nigh.

viiij. (ix.) Sva er mælt ex madr [uerðr þirir þeirri uillu at hann¹⁶ uægr mann 9 il arþ. þa þezir hann þirir uegit¹⁷ þeim arþi. en arþr þa þare at erþdom rettum em þa madr uære eigi til¹⁸ [er mann uægr til arþ.¹⁹

Ex menn þalla i oraftu.²⁰

ix. (x.) Nu ex menn þalla²¹ i oraftu oc temr engi [i brott.²² eða drufna aller 10 þa inni brenna. þa þare arþr þeirra sem þeir haze aller [i þenn²³ [latet liz sítt.²⁴ nema [annan veg²⁵ þroueþt síðan með logligum vitnum.

Ex eigi er erþíngi til arþs at kalla.

x. (xi.) Hveruifna þar sem madr andaþt oc er engi erþíngi [i nand²⁶ [til 11 rþs²⁷ at talla.²⁸ [þa skal arþr standa uirðr²⁹ i þers heimili³⁰ er madr er þaen i með þullum uordþlum³¹ .xij. manaðe. En ex eigi temr logligr erþíngi til innan .xij. manaðe. þa tale tonungr þann arþ virðan oc uarðueiti oc eignízt ex eigi temr logligr

Jvfr. Cap. 9. F. VIII. 16. Jb. IV. b. 16. Cap. 10. F. IX. 2. Hk. 71. Jb. IV. b. 17. Cap. 11. G. 108—113. F. IX. 2—5. Hk. 71. Jb. IV. b. 23.

¹) u. — tilf. Fd, e. ²) arþs — Fe. ³) [mgl. — Bl. ⁴) [mgl. — Gn, q, r. Fe. ⁵) broðer — mgl. Fd. ⁶) þin — Ef. ⁷) þezir ef — þ. ⁸) tona — Bc, k. ⁹) tart — Ba, h, k. tartman — Bc. ¹⁰) [erþíngi iattar — Bh. ¹¹) haza — Fe. ¹²) arþr — þ. ¹³) xx. oprind. men, som det synes, senere ad Radering forand. til x. — Gd. xx. opr. men senere f. t. x. — Gn, Ba, e, f. x. — Gg, h, m, k, l, p, q, r. h, f. Bh, k. ¹⁴) [mgl. — Bh. ¹⁵) [gerir eða ætteleidir — Gd, s. Ee. [ætleidir — þ. ¹⁶) [mgl. — þ. ¹⁷) þ. gort — þ. þ. gort þe of þridi. þirir gort — Gp. ¹⁸) þes arþs getin — tilf. Gn. arþs tomenn — E Fb. arþs — tilf. Ff. ¹⁹) [mgl. — Bh. ²⁰) Ingen Ovskr. eller Cap. Afð. i Gt. Fa, d. Bb. ²¹) aller — tilf. þ. ²²) [aptr — þ. ²³) [i þennar — þ. ²⁴) [lateþt — þ. ²⁵) [annat — þ. ²⁶) [namunda — þ. ²⁷) arþs — mgl. de fl. ²⁸) tata — Ge, g. [mgl. — þ. ²⁹) vugrðr — Gk. mgl. — þ. [þa þ. arþr er seting — Ed. ³⁰) garðe — þ. ³¹) varðueiþlum — þ.

erzingi til innan .x.¹ uetra. En utlendzka manna erþdir liggi sem adr er stilt. [þat er einn dagr oc .xij. manadr² adr en [lonungr tale.³

Um skulda skipan.

- 12 xi. (xii.) Þat er nu þui næst at engi ma geyra arþ vndan adrum vttan loggiarir. [vela kaup skal at uettugi haza.⁴ engi skal adrum arþsult gera. Nu er maðr daudr. [þa skal arþe⁵ i anduegi setiazt. oc geri hann skuldar monnum steyno at þeir tome aller þar [at siaund⁶ oc haxe huer sina skulld brott⁷ slika sem uitni bera til. Nu ex eigi er ze til sua milit þa stolu aller þarnazt [sem tala rennr til.⁸ þa skal meira þarnazt er meira atte ze.⁹ En þa er eigi lemr til at siaund.¹⁰ sorte hann sitt [med uattum¹¹ ex ze er til. oc steyni erzingia til uatta sagu. En þeir sem xirir nauhsyniar sater toma eigi at siaund. oc ex ze er eigi meira en hinir haza adr teltit er xyrri tomo. þa giallde þeir aptr er xyrri tolo oc missi aller [sem tala rennr til.¹² oc er erzingi uid stilldr ex hann baud til logliga.

Um omaga oxri.

- 13 xij. (xiii.) Nu er þar vmaga oxrir i garbe oc male tomo. þa er ual er þeim uinzþ badom ze.¹³ En ex þeim uinzþ eigi ze. þa skal hon þarnazt gegngiallz¹⁴ oc¹⁵ giarar.¹⁶ En ex eigi endizt i alla stæde ze. þa skal þa mest þarnazt¹⁷ er mest¹⁸ [atte ze¹⁹ at honum. sua tona hans sem adrir skulda nautar. Tolu skal haza til þers. nema maðr ætte ued i einum huerium grip.²⁰ þa a hann þann xyrst at haza helldr skal tona þarnazt [tilgiarar sinnar²¹ en þeir menn sem xyrri atto ze at honum en hann xengi hennar. þui at engi skal ser tomo kaup med annars ze.²² Nu [at eigi ze sua milit.²³ þa missi sua huartueggia [sem xear megin er til.²⁴ Engi maðr a skulldir at giallda þar sem hann tekr eði ze. huarte son²⁵ ne annar maðr. Nu eigu hiun²⁶ xelag saman oc dæyr annat tueggia þeirra. þa skal sua²⁷ skulldum gegna sem xelag þeirra uar.

Jvfr. Cap. 12. 13. 14. G. 115. F. IX. 22. 28. Hk. 72. 73. 79. Jb. IV. b. 18-22.

¹) Saaledes oprindeligt, men ovenover med smt. curs. H. v. — Gb. Rettet, som det synes, fra x. til ym — Gd. Rettet til x. fra v. — Gf. Synes samtid. rettet fra x. til v. — Ba. Senere rettet fra x. — Be. Det oprindelige udraderet, og med nyere H. skr. x. — Bl. v. — Gc, e, g, h, k, m, p, q, r, t. Ef. Bb, d, h. ²) [ot xij. manade — Gh. [þat er .xij. manadr — Ef. ³) [undir tonong zalle — Gp. Ba, h, k. [u. t. gange — Gq. Fa, d. Bb. ⁴) [mgl. — Fe. ⁵) [arþe skal — de fl. ⁶) [i siaund — Gk. Bf, h. [at siaundar — Ba. ⁷) brott — mgl. de fl. ⁸) [mgl. — fl. ⁹) at heimta — tilf. Ba, k. ¹⁰) of er ze eigi meira en hinir haza teltit — tilf. Gq. ¹¹) [at lagum — Ff. ¹²) [at iamnade — Gh. ¹³) þeningir — Gd, p. ¹⁴) gagngiallz — de fl. ¹⁵) gagng. of — mgl. Bk. ¹⁶) gizar — Ef. ¹⁷) missa — Ba, k. ¹⁸) haxir til of — tilf. Fa, d. ¹⁹) [ze a — Fa. ²⁰) lut — Fe. ²¹) [gripur sine — Ba. ²²) en hann xengi æt. — mgl. Bk. Nu skal hon haza heimanxngiu sine. en vmagi sitt ze. — tilf. de fl. Strax foran hon haza ophærer Lacunen i Gi. ²³) [vinz eigi badom — Ba, h, k. ²⁴) [æptir xearmagne — Ed, e. Ba, k. ²⁵) erzingi — Gm. ²⁶) þau — Gi. ²⁷) huart — tilf. fl.

Um omaga skipti.

giiij. (giiij.) Sva¹ stal forlum skipta oc² terlingum sem³ adrum skulldum.⁴ 14 en bornum þeirra [oc ze⁵ stal sa ueita uord er arze þeirra er nestr. huart sem heldr uerdr halldz madr larlmadr eda lona. þa stal [i virdan⁶ onri setiazt. zora eigi ze omaga or zylli.⁷ nema hann [zæ⁸ uordzlu⁹ mann þann er þar¹⁰ eigi iarder.¹¹ [oc at¹² þar se ze goldit sem hann tol [er¹³ omage er rettnæmr.¹⁴ Nu uirdizt þat¹⁵ ze sua¹⁶ at þar¹⁷ er instodu¹⁸ onrir zullr .iiij. mertr¹⁹ zirir omaga huern. ual ex meira er. [þa stal hann taka þat ze.²⁰ oc stal þat huarle uaga²¹ ne þuerra. giallde slikt upp sem hann tol. En ex omage a sua millar²² iarder²³ [oc lausa ze²⁴ at zrendom hans synizt hann uarlaga²⁵ halldenn æz forlags onri²⁶ þeim sem [adr klir. þa stal ætla honum [klæda uerd²⁷ oc ual at hallda hann oc þeim zirir starz sitt er ziar halld hans hezir sua at hann se ual hallden æz. oc a þa omage allan²⁸ auogt a ze synu. En zrendr hyggi at a huerium .xij. manadom [huerfu med er zaret.²⁹ oc zæc adrum³⁰ ex sa dugir eigi med zullum uordzslum [at sa leggi mote er uidr lætr.³¹ Nu ex eigi uinzt instodu onrir þa stal omage norzta³² halzrar mertr [iarder leigu³³ [a huerium .xij. manadom³⁴ til þess er hann er .xij. uetra gamall. þa stal hann uera [matlauna madr³⁵ sidan.³⁶ Nu stal su uirding standa [i iarder leigu³⁷ er [zyrsta ar³⁸ er uird. huart sem sidan uex eda þuer. fear halldz madr stal eigi setia adrum ze at hallda. en ex hann selr adrum manni. þa a omage toft at ganga a hendr huarum er hann uil at heimta sitt. En ex omage a halzrar mertr bol. þa er þat instodo onrir. En ex madr lætr omaga onri lausan. nema [dormt se³⁹ or hendi honum a dome. þa stal hann setia sitt ze zirir. þui at skulld er engi⁴⁰ lofin⁴¹ nema vatter uili. En ex hann dylr [at skulld er lofin⁴² þa uerdr hann at giallda adra. Nu er bonde daudr en lona lizir eptir oc er ze eigi meira en hon a at haza. þa stal hon ueita uord bornum sinum zelausum. en ex hon⁴³ a onnur born. huerzi þau til zadur zrenda sinna.

1) Nu — Bd, f, l. 2) sem — fl. 3) of — fl. 4) zziarskuldum — Fb. 5) [mgl. — fl.
6) [enghi i ouirdan — Gd, p. Eb. 7) eda or bō uarum — i Mrg. med Henv. Gc. 8) hagt — fl.
9) weiztu — Fb. 10) [mgl. — Ea. 11) eda garða i bō varum — i Mrg. med Henv. Gc. 12) [at — de fl.
13) þa æ — de fl. 14) [mgl. — Bh. 15) þar — de fl. 16) sua mifit — Ee. 17) þat — fl.
18) zortoghu — Gd. zortago — Gn. 19) silzra — tilf. fl. 20) [mgl. — Gd. Bh. 21) autā — Ba.
22) marger — fl. 23) eignir — Gk. Be. eda garðleighbur i bō — Gc i Mrg. 24) [mgl. — Ea. Bh.
25) harðliga — fl. rslæga — Fe. varla — Fa, d, f. ei vel — Ba, k. 26) einum — tilf. Ba, k. 27) [klæde — Ed. of matar — tilf. Fa, d. 28) engan — Gk, t. 29) [mgl. — Gm. 30) i hendr — tilf. Ba, k.
31) [til motte at leggja varðzlo onri er adr hagdē — Gl. [mgl. — Ba, k, k. 32) til — tilf. fl. 33) [mg. — fl. 34) [mgl. — Gg. 35) [matlaunungr — Gl. [matlaunadr maðr — Fa, d, e. Ed. [matanongi — Ff. [matlaunadr maðr — Ea, c. [matanungr — Ee. [matlaunanda maðr — Bf, k. 36) Umagi stal nentā halzrar mertr iardarleigu — tilf. de fl. 37) [iardarleigu — de fl. eda garða i bō — Gc i Mrg. 38) [i þyrsta — Ba, k. 39) [heimt se — fl. 40) eigi — de fl. 41) goldin — de fl. 42) [mgl. — de fl. 43) hann — Gi.

Ex bonda söktr prot.¹

- 15 giiij. (gv.) Nu söktr prot bonda i heraðe. þa skal skipta omagum hans² eftir þui sem þelag þeirra uar. skal moder³ þora omaga sína a hender þrendom⁴ þeim sem arzi⁵ eru nester. ex þeir eigu þorlags övri til. þirir omaga⁶ huern .iiij. merkr sílra. þat er þorlags övri. Nu ex æz ganga .iiij. merkr æz þui ze. þa skal sa tafa einn⁷ sua marga omaga sem hann a þorlags övri til. en þeir⁸ [þare ömþram er æz ganga⁹ þeim a hendr er þa eru nester arze ex [sa a¹⁰ þorlags övri til. [En ex sa a¹¹ eigi þorlags övri til.¹² þa [skolu omagar¹³ þara þram [i ætt¹⁴ [til þeirra¹⁵ er þorlags övri háza.¹⁶ sua skal oc hinum¹⁷ skipta¹⁸ er þedrum þylgia.¹⁹ Nu þestir maðr omaga i uist. þa skal þat halda. en ex hann uisfar honum²⁰ or uist oc gengr hann husa meðal. þa skal hann gíallda .vj. aura sílra konungi oc uardueita hann sem adr. Sua skal²¹ oc [huer gíallda²² sa er ganga lætr sinn²³ omaga [husa millum²⁴ sem nu er mælt oc talað. þegar hann uerit til uiff at hann er hans omaga.²⁵

Um arze söktr.

- 16 gv. (gvj.) Arz skal sölia i þui þylti²⁶ sem arzr er dainn. En ex hann leidir i adru þylti uatta sína en arzr er dainn. [eða at kaupangr manna lagum.²⁷ þa hegr hann þirir gort þui.²⁸ Allt²⁹ þat er [i kaupange er gort.³⁰ þa skal þat at [kaupangr rette³¹ sölia.³² en allt þat³³ er i heraðe³⁴ er gort [oc huaruar millum uar³⁵ heraðs manna oc biar manna.³⁶ þa skal þat allt at heraðs rette sölia.

Ex maðr sitr i arze.

- 17 gvj. (gvij.) Nu sitr maðr i arze oc leggr³⁷ dom þirir en annar kallazt til tomin. þa skal sa stexna honum heimstexno³⁸ retta oc frexia hann [arze oc orþarar.³⁹

Jvfr. Cap. 15. G. 118. Cap. 16. G. 120. F. IX. 29. 30. Hk. 77. Jb. IV. b. 25. Cap. 17. G. 121.

¹) Dette Cap. mgl. opr. i Bh, men er tilf. m. en nyere H. ²) þeirra — fl. ³) huært — Ge, g.
⁴) þaburþrendom — Fe. Ee. ⁵) hennar — tilf. Gn. ⁶) Her begynder andet Brudstykke af Fg. ⁷) umaga eða — tilf. Gd. Fd. umaga. tafa — tilf. de fl. ⁸) þat — Ed. ⁹) [þare þram j ætt lengra er æz ganga — Gn. [þare öm þram er æz gengr — Ed. ¹⁰) [þeir eigu — Fe. Ee. ¹¹) [En ex þeir eigu — Fe. [En ex þeir háza — Ee. ¹²) [mgl. — fl. ¹³) [skal — Fe, g. ¹⁴) [rett — Gm. Fa, d. ¹⁵) [mgl. — Ba, k. ¹⁶) [til þess er þeir hitta (þinna) þorlags övri — de fl. ¹⁷) hinum — Gd. ¹⁸) þylgia — Ea, c. Bf. ¹⁹) Herefter nyt Cap. i Ba, k. ²⁰) Her begynder 2det Stykke af Bm. ²¹) Her ophører Brudst. Fg. ²²) [huorghi halda — Gk. ²³) sína — Bh. ²⁴) [mgl. — fl. ²⁵) þegar &c. — mgl. Fb. Bl. Sua fl. oc &c. — mgl. Ee. ²⁶) heraði — Gp. ²⁷) [e. at Gula þings lagum — Gh. [eða Æidþna þ. manna l. — Ea. [e. æz Æidþ. m. l. — Ec. [mgl. — Gt. Ee. Bf. ²⁸) at Æidþingþings lagum rettem — tilf. Ee. ²⁹) þui at allt — fl. ³⁰) [i Gula þings lagum er gort — Gh, t. [at (i) Æidþua þings (manna) lagum er gort — Ea, c, e. ³¹) [Gula þings retti — Gh, t. [Æidþ. þ. retti — Ea, c. [Æidþ. þ. lagum — Ee. ³²) bættira of sölia — Ed. allt þat &c. — mgl. Bf. ³³) Her beg. 3die Brudst. af Fg. ³⁴) i kaupange — Fg. ³⁵) [huarþar var i millum — de fl. [hv. imillum — Enkelte. ³⁶) oc. b. m. — mgl. Gi. Ea. [mgl. — Bh. ³⁷) stætr — tilf. Gk. tog of — tilf. Gl. ³⁸) þingstætr — Fb. ³⁹) [arze orþarar — Gd. [orþarar — Gp. [arze — Fb. Bl. [arze oc æzþarar — Bm.

Nu uil hann eigi or þara. þa skal hann stemna honum þing zírir [ran oc ísetu.¹ oc ex þa zullnast honum uitni oc gogn til síns mals oc tóma eigi uitni² mote. þa eigu þingmenn honum arz at dóm. [En (hinn)³ skal gíallda tonungi .vj. aura sílrs⁴ zírir þat at hann [hazbe lagðan⁵ dóm⁶ zírir [arz þann⁷ er hann atte eði i.⁸ Nu uil hann eigi or þara þa skal hann esta [þingmenn⁹ líða sua at hann se zullazla¹⁰ at þora hann or arze sínum. en seðr huer onri¹¹ sílrs uid tonung er syniar honum tilzarar. Nu tóma þeir þar oc uer hann odde eða eggju.¹² þa er hann setr .x.¹³ mortum sílrs uid tonung. En hinn huer .vj.¹⁴ aurum sílrs uid tonung¹⁵ er þorstaðu ueita með honum. Nu beriazt þeir. þa zellr huer utlægr¹⁶ er zírir stendr¹⁷ arze dómðom. en hinir zriðhælgir er til sólia.¹⁸

Um arzs skipti.

zvij. (zvij.) Hueruitna þar sem maðr kallar eigi til arzs zírir þazrodes¹⁹ 18
sater²⁰ oc er þo til tóminn. þa haze sotta innan .x. uetra þeirra sem²¹ hann er
innanlandz oc or omegð ex hann hezir uit til. eða²² stýld²³ naudsyn²⁴ banne.²⁵
Nu eigu menn arze at skipta. þa er ual er þeir þara til aller er lut eigu i at skipta
þeim arze. [Nu ex sumir uilia eigi til þara.²⁶ þa skal þeim stexno gera til at skipta.²⁷
Nu ex sumir tóma eigi til. þa skal skipta zírir uattum oc leggi luti a. [þa skal hann²⁸
þann lut haza er þa lytr hann.²⁹ Nu ex hann kallar misstípt oc kallar at hann haze
lorynt ze az. þa skal hann synia með lyrtar³⁰ eíði.

Um arzs sóku.

zvij. (zix.) Nu leitr a tucim tungum huart maðr er arzgengr eða eigi.³¹ 19
Stemzni þeim til þings³² er honum stendr zírir arze. [þa skal hann niota uatta sín-
na³³ at hann stexndi honum til þings.³⁴ Nu stolu þat³⁵ aðrir uattar bera. ver
uarum þar sem moder hans var zest logliga³⁶ oc nezni stað. þa eigu þingmenn ho-
num arz at dóm. Hueruitna þar sem maðr uil síl til arzs þora.³⁷ leíði uatta sína

Jvfr. Cap. 18. F. IX. 29. Hk. 77. Jb. IV. b. 26. Cap. 19. G. 124. 126. Jb. IV. b. 27.

¹) [ran oc þarsetu — Gc. Be. [rán of ranga íseto — Gd. [ranga íseto — Gp. [r. oc iuirseto — Bf.
²) andvitni — de fl. ³) [En ex hinn vill eighi or þara. þa — Fd. ⁴) En hinn skal &c. — mgl. Fa.
⁵) [setligt j arz. oc lagði — Gh. t. ⁶) log oc dóm — fl. ⁷) [þat — fl. ⁸) Her ophörer Brudstykhet
Fg. ⁹) [þing — Gm. ¹⁰) zullida — fl. ¹¹) hazre mort — Bd. ¹²) eggju — Ea. ¹³) .v. — Bk.
¹⁴) þinnr — Gi. .v. — Gp. ¹⁵) Her ophörer Lacunen i Fc. ¹⁶) vgilðr — Ba. ¹⁷) Her beg. 4de
Brudst. af Fg. ¹⁸) of laga vilia gæta — tilf. Fd. ¹⁹) zauigfu — Fd. þazrendes — Bc. ²⁰) of
uansunnend — tilf. Fd. ²¹) arzr tómdægð oc — tilf. Fd. ²²) nema — fl. ²³) stuld — Gm. ²⁴) mgl.
— Gm. ²⁵) ella a hann þess mals allðri uppreiðt — tilf. Gi. ²⁶) [En ex þeir verða ei satter eða vilia ei
til tóma sumir til skiptis — Fd. [Vilia sumir skipta en sumir ei — Bh. ²⁷) [mgl. — Fe. ²⁸) [of skal
hvar — fl. ²⁹) Her ophörer Brudst. Fg. ³⁰) tnygtar — Gi. ³¹) Her ophörer Lacunen i Bg.
³²) tonungu — Gl. t. ³³) [þa skal h. segia vattum sínum — de fl. ³⁴) tonungu — Gh. t. ³⁵) Her
beg. 5te Brudst. Fg. ³⁶) i þeim stað — tilf. de fl. ³⁷) leizþora — fl.

fram¹ oc stexni þeim aðrum til er þeim arze [eru nester.² [En ef hann stexnir eigi honum til. þa³ er hans uattum xirir stoted. Þar skal um arz doma sem dainn uar eða odals⁴ iardir eru⁵ eða bu⁶ hins dauda. Engi maðr skal ze xyrri skipta eða arze en þess er lönxi til [er adr a.⁷ nema⁸ [menn scae at⁹ með spellum¹⁰ zare. Ef maðr hezir uit sitt oc ma bui sinu rada oc kaupum oc er hann [herzör oc olzör.¹¹ þa skal hann sialzr ze¹² sinu rada. [oc ma þui engi maðr skipta.¹³ En þo at no: tor skipti. þa ma þat þo eigi halldazt.

Um skipti a omagum.¹⁴

- 20 xix. (xx.) No skipta menn omagum sinn i millum zelausum. huergi er þeir skipta oc lufa sidan. þa skal skipti halldazt þeirra millum sidan. þeir skolu orzum¹⁵ xylgia ef sa er omagi er ze a.

Um giazir hueriar halldazt skolu.

- 21 xx. (xxi.) No skal þær giazir telia er halldazt skolu. Þær giazir skolu halldazt er lonungr gezr off eða ver honum.¹⁶ Huer maðr ma oc geza ziordungs giox af þui ze er hann hezir azlat [bæde i lande oc lausum oryri.¹⁷ huerium er hann uil. [bornum¹⁸ sinum stlgetnum sem aðrum monnum.¹⁹ [einu ef þat uil hann.²⁰ En tiundar giox af þui ze er hann hezir at erzdom telit [bæde i lande oc lausum oryri.²¹ [þo at hann spyrri eði erzlingia at. huart sem hann er heil eða siutr.²² En þar²³ skal xyrst af lufazt²⁴ [tiundar giox oc²⁵ ziordungs giox²⁶ ef maðr gezr gudi xirir sal sina. huerium manni er hann gezr loggiox sina.

Ef maðr kemr i omaga skipti.

- 22 xxi. (xxij.) Ef maðr kemr i omaga skipti. þa er hann or omægd er hann er x-uetra gamall. þa [a hann at za²⁷ huerium zear halld sitt er hann uil. [ef hann

Jvfr. Cap. 20. G. 128. Jb. IV. c. 4. Cap. 21. G. 129. F. IX. 3. 4. Hk. 71. Jb. IV. b. 28. Cap. 22. G. 130. Jb. IV. c. 4.

¹) til — de fl. ²) [er nestr — de fl. ³) [ællaghar — Bk. ⁴) odals — mgl. fl. ⁵) liggia — Gl. ⁶) bot — fl. ⁷) [er a — de fl. ⁸) ef — fl. eða — fl. ⁹) [mgl. — fl. ¹⁰) stitum — Ge, g. ¹¹) [hestzör of holmzör — Gc. [hestzör of a allzör — Gd, s. [hestzör oc uapnzör — Ge, g. [hestzör of ollzör — Gf, h, i, k, l, m, n, q, r, t. Ff. Eb, d, e, f. Ba, b, c, d, e, g, h, m. [hestzör — Gp. Fc, e. [hestzör oc bruggiuzör — Fa. [hærzör oc bruggiuzör. hestzör of allzör — Fd. [herzör — Ea, c. ¹²) bui — Gi. ¹³) [of bui eða kaupum — Fd. ¹⁴) I enkelte ingen Cap. Afd. ¹⁵) aurum — Gm, n. Ee. ¹⁶) nema með stlörde haza gezet veret — tilf. Fc. nema við öðru stlörde se gezet — tilf. Fd. ¹⁷) [mgl. — Ee. ¹⁸) brobor — Ef. Bc. ¹⁹) [mgl. — fl. ²⁰) [mgl. — fl. ²¹) [mgl. — fl. ²²) [mgl. — Bc. þui er giox gialde bætri at sina a huar aptar at tafa ef eitti er mote gefuæt. En ef litil giox tæmer mntili i mot þa skal halda huara tæggia — tilf. i Mrg. i Ba, enten med Textens egen, eller en samt. H. (jvfr. G. 120). ²³) þar — saaledes ogsaa Gb, c. Fb. Ea. Bl. hann — Fe. þat — de Övriga. ²⁴) lufa — fl. ²⁵) [mgl. — Gm, s. ²⁶) oc ziord. g. — mgl. fl. ²⁷) [a hann at tafa við ze sinu oc za — fl.

tann eigi¹ sialfr zririr at sea² [oc oll onnur zorræde.³ En ef kallmaðr tuangazt eða lona giptizt zririr utan frenda raðs.⁴ hæz zririrgort landfnyldum oc auerli zear sino uid erzingia.⁵ Nu temr sa omage a hendr manni [en hann a eigi at uardueita.⁶ þeim skal hann heimstezra til þess er uardueita a. Sua stolu uattar hans mæla. her er sa omage er þu skalt uardueita⁷ en eigi sa er hegat zörðe. þa skal zela honum abyrð⁸ a hendi⁹ þess¹⁰ omaga. Nu temr omage a hendr manni. geri huart sem hann uil at late zara aptr a hæl eða til þings. oc meti þingmenn huert zora skal. En ef a hæl zorer. þa skal hann zora at nafstodum þeim er þangat zor hann. oc setr öngri silfrs uid tonung er eigi tetr uid honum. oc bote eptir laga dome zullar borter oc sua þegn ef hann dörz af biarglönfi.¹¹ Nu eigu menn omagum at skipta [oc uil annar skipta en annar eigi.¹² þa skal sa stezra honum [til omaga skiptis.¹³ Nu ef hann temr þa er ual. en ef hann temer eigi. þa leidi hann fram uatta sina at hann hæzi steznt honum þangat. skipti¹⁴ sidan ualintunnigir¹⁵ menn oc luti þeim omagum. hæzi hann sinn luta brott en abyrzi hinum sinn lut er eigi tom þar.

Ef maðr ueitir omaga.

xxij. (xxij.) En ef maðr zorer fram þann omaga sem hann er¹⁶ fnyldugr til 23 zririr laga salir ffram at zora¹⁷ [þo at annar se¹⁸ erzingi. oc ber sidan arz eða rettar zar vndir þann er omage uar. eða með huerium hætte honum azlaxt ze. oc ef sa a ze eptir er fram uar zörðr þa er hann andazt. þa skal sa eða þess erzingiar er hann zörðe fram. tala¹⁹ [auagtar laust²⁰ slitt sem hann [lagðe fram²¹ zririr hann. en erzingi þat sem auf er. Nu ueitir maðr manni zririr guðs salir þeim²² er hann er eigi zririr laga salir fnyldr fram at zora. þa skal guð ambuna honum en toma eigi ze²³ zririr²⁴ [hann ne uid hans erzingia.²⁵

Um brullaupa gerðir.

xxij. (xxij.) þat er allum monnum tunnigt um þann mikla tofnað er menn 24

Jvfr. Cap. 23. Jb. IV. c. 5.

¹) [ef h. er eigi zorr — fl. ²) raða — Gn. Ff. ³) [mgl. — fl. ⁴) [rað zörður sino eða moðor eða annarra frenda sinna eptir þui sem aðr flitr i tögnum. meðan hann er i umeghð — Gd, flere noget lignende. ⁵) En ef tarlm. &c. — mgl. Bh. Her tilf. Mrg. H. i Gf: 27 Cap. þa er han or umegð er han gerir [er bñ eða lögfr a þingj at han vild aptr i bu sit oc gæzra rettom sinum ollum. I Ee nyt Cap. uden Orskr. ⁶) [fram at zora — Fd. ⁷) of fram zora — tilf. Gd. Ed. ⁸) abyrð — Gb, c, h. ⁹) Her begynder en Lame i Gk, ophörer i næste Bolk Cap. 1. ¹⁰) meðr vattom [zir þrim — Gd. ¹¹) mattenfi — fl. abyrzi qñr þui sem tonunge er misfun til ef h. dörz af biargl. — fl. ¹²) [mgl. — fl. ¹³) [þing til skiptis — Fd. ¹⁴) skipti — Gg. ¹⁵) valintunnir — de fl. vell tunnir — Bm. ¹⁶) eigi — tilf. Ge, g, h, q, s, t. Ff. Ba, g, h. ¹⁷) [mgl. — de fl. ¹⁸) [oc er annar — Ba, g, h. ¹⁹) af arz: hans — tilf. Bg, h. ²⁰) [mgl. — Bh. ²¹) [toftade — Fd. fram — mgl. de fl. ²²) omaga — tilf. Fd. ²³) ziarmunir — Ff. ²⁴) huarte vidr — tilf. de fl. ²⁵) [mgl. — Fd. Bh.

hæza her meir i uanda¹ hæzt² um brullaupa gerðir³ i þessu lande [en i nofnum aðrum.⁴ sua sem margir hæza raun ær með millum⁵ oc storum skuldum. oc ær þui gerum ver allum monnum kunnigt. at [nu er sua telt um allt landit at⁶ engi skal brullaup sitt lengr gera en .ij. daga. [En sa er lengr gerir hann er sefr .iiij. aurum silfrs uid konung⁷ er⁸ ueitir. en huer annara övri silfrs er lengr þiggr.⁹

Um erzis gerðir.

- 25 xxiiij. (xxv.) Erzi þessi er menn gera. þa¹⁰ synizt off [att þau se meir gor¹¹ [til oxsa oc¹² þrasagnar¹³ en til salobotar¹⁴ [uid þann er þram er þaren.¹⁵ [oc þui gerum ver allum monnum kunnigt at þui bætir þidir off¹⁶ at¹⁷ [meiri almosa er gor¹⁸ þirir salom manna.¹⁹ En þat þirir biðdom ver at nofolar dryðir²⁰ se þar meðan þat erzi er gort. [En sa er aðruuis gerir en nu er mælt þa er hann sefr .iiij. aurum silfrs uid konung.²¹ en huer sa er²² þiggr övri silfrs. [hæza þessi erzi uerit gor með millum²³ kostnæðe²⁴ optlega oc vuidrlömiliga. þui at²⁵ þet er öngt²⁶ [með engare skynsemd.²⁷ en skuldir ulofnar [þess er þet atte²⁸ oc optliga stor uand-ræðe oc manndrap ær uordit þirir sakir ögmillar dryðiu.

VI. Landabrigði.²⁹

- i. Her hefr landabrigði oc segir i þyrsta capitola hversu brøðr skolu odlum skipta.
- ij. Um odals iærðer manna.
- iiij. Hversu menn skolu odlum skipta.
- iiij. Hversu madr skal odal biðda.
- v. Hversu madr skal odals iord sina lönfa.
- vij. Sua skal konungr odal biðda sem aðrir menn.
- vij. Sua skolu konor salmonnum odal biðda.
- viiij. Hversu madr skal odali sinu brigða.
- ix. Hversu uerianðe skal leida þram uitni.
- x. Nu ær hann suarar þui.

¹) ueni — *de fl.* ²) latt — *Gd, p.* dregit — *fl.* ³) um brull. gerðir — *mgf. fl.* ⁴) [en morgum odrum — *fl.* ⁵) kostnæð — *tilf. Ba, g, k.* ⁶) [mgf. — *Bh.* ⁷) [eðr gjalde .iiij. aura kononge — *Ba, g, k.* ⁸) lengr — *tilf. Bd.* ⁹) en nu er stilt — *tilf. de fl.* ¹⁰) [mgf. — *Fd.* ¹¹) [meir hæza gort veret — *Fd.* ¹²) [til metnadr of — *Ee.* [til þessa heimo — *Ba, g, k.* ¹³) þrasgar — *Gp.* ¹⁴) [alohialpar — *fl.* ¹⁵) [hinum annaða — *Fd.* [mgf. — *Bh.* ¹⁶) [tu þittir os ær þi bætir — *Bh.* ¹⁷) er — *de fl.* ¹⁸) [menn gera meira — *Fd.* ¹⁹) naangr sinna — *Fd.* ²⁰) natdryðir — *Fc.* ²¹) [nema gielda vili .iiij. aura [hæza — *Bh.* ²²) lengr — *tilf. Bc.* annan vegg — *tilf. Fd.* ²³) þullum — *Gh.* ²⁴) [kostnæðe — *Gm.* ²⁵) [Er þessu þui [sua skipt at þat þingst ovidrtuamelegt at — *Fd.* ²⁶) öngt — *fl.* ²⁷) [m. e. nylsamlegri uibrtuamu — *Gn.* [m. galenji — *Fd.* [m. engarre skynsemd ær nylsemd — *Ed.* [unylsamlega — *Ba, g, k.* [m. e. nylsemd — *de fl.* [mgf. — *Bh.* [með uhagre nylsemd — *Bm.* ²⁸) [hins annaða — *Fd.* ²⁹) Dette er den stadige Sideoverskrift gjennem denne hele Bolk i *Ga.* *Fa, d, e* henføre de 7 første Capitler til [foregaaende Bolk, og begynde Odelslösningsbolken først ved Cap. 8.

- Guerfu iord skal af hondum lata.
 I huerum aurum xirir iord skal greida.
 . Um iardar lgsing.
 j. Guerfu madr skal tonu xirir iordu segia.
 Ex uerlande er eigi ner.
 . Um iardzolget ze.
 j. Ex ombodo madr misget med iordu.

i. Nu slipta brodr .ij. eða xleiri odlum sinn i millum eða tonor þær sem odl- 1
 n stolu xylgia.¹ þat er dotter oc sonar dotter. xadur hystir oc brodor dotter. þa
 al i þa² tuisl³ [odal huerxa⁴ sem [lotin eru⁵ [bæde at bodom⁶ oc at abud.⁷ bioda
 ii at eins i adra tuisl at [þa soke prot eða⁸ [aldauda arze⁹ uerdi. En eigi stiliazt¹⁰
 þaul xyr med þeim en huer ma eiga dotter annars.¹¹ En ex bæde er iamsthyllt til
 als. tallmadr oc tona. þa skal sua slipta odlum þeirra millum sem arze. [nema i
 rstu erzð.¹² Nu¹³ eru brodr .ij. eða xleiri oc andazt einnhuer þeirra [xyr en
 der þeirra.¹⁴ oc lizir eptir son eða dotter. þa skal þat þeirra sem til er [þann lut
 nsa odla¹⁵ [at ximtungs xalle¹⁶ vndan xadur brodrum sinum sem xader hans stod
 at lata eptir xadur sinn. [En eigi ma hann lonsa¹⁷ xyr en [xadur xader¹⁸ hans
 andadr.¹⁹

Um odals iardar manna.

ij. Nu skal þær iardar telia er odlum stolu xylgia. Su er ein er uattar i rettir 2
 otum uars²⁰ herra Magnus²¹ konungs [hins coronada²² er hann gaf i rettir botr
 lum [Noregs monnum.²³ At ex iord liggv undir [sama ætlegg²⁴ .lg.²⁵ uetra eða
 ngr. þa uerdr þeim er hezir su iord at odli sua at þa iord ma engi vndan honum
 rigða.²⁶ Su er onnur er [madr þiggr af konungi.²⁷ nema hann hazi med adru
 ilorde gezit. Su er hin þridia er þrir²⁸ langxædr²⁹ haza att oc temr undir hinn
 iorda samxlongt. Su er hin xiorða er menn slipta [odals iordum³⁰ sinn i millum
 i eigi odlum annara manna. oc uerdr þat þa huers odal er i þui slipti xær.³¹

Jvfr. Cap. 1. G. 282. Cap. 2. G. 270. F. XII. 4.

¹) slipta — Gz. ²) Her ophörer Lacunen i Gh. ³) ættuisl — Fd. ⁴) [odals setia — Bf. [odala
 lia — Bh. ⁵) [lotin ero — Gl. ⁶) bodom — Gk. budum — Eb. bode — Bf. ⁷) atburð — Ed.
 gl. — Bh. ⁸) [mgl. — Bh. ⁹) [aldauda arze — de fl. ¹⁰) sliptazt — Gh. t. ¹¹) at laghum —
 Bh. Nu skal hin ælti sonn ganga til hozubælis. en hinir til iaznadar við han til annara iarda — tilf. Gn.
 [mgl. — de fl. ¹²) Her begynder en Lacune i Bf. oph. i Cap. 4. ¹³) [mgl. — Bh. ¹⁴) [lonsa
 Fa, c, d. ¹⁵) [at ximtungs xalle minna en uerð ero — Gm. [ximtungi minna en verð ero — Gk. [at
 ximungs æt — Fe. ¹⁶) [ot eigi þo — Fd. ¹⁷) [xadir — Gd, e, k, l, r, s. Fb, c, d, f. ¹⁸) [mgl.
 Gr. ¹⁹) virðulige — tilf. fl. ²⁰) hafonar — Be. ²¹) [mgl. — fl. ²²) [Nordmonnum — Gi, l, r.
 e. ²³) [samu langxædrum — Fb. Bb, l. ²⁴) .lg. tighi — Gf. xioratighi — Gg. ²⁵) lonsa —
 a. brigða ne lonsa síðan — Fd. ²⁶) [xgr. gezr manne — Fa, c, d. [xgr. gezuer os — Bh. ²⁷) .liij.
 Gp. ²⁸) langxægar — de fl. ²⁹) [od. sliptum — Fa. ³⁰) lizir hann — Fd.

Guerfu menn skolu odlum skipta.

- 3 iij. Nu uilia menn odlum¹ skipta sinn i millum [eptir þui sem loten eru² oc skipta odals skipti. oc eru þeir aller a eitt satter. skipti [sem þeir uilia³ oc⁴ leggi luti a. haxe þat huer er lytr oc lyfi þui a þingi huar huer hezir lotid. oc ex þeir iatta þui aller þa ma þat skipti eigi riuxa. [Nu uilia menn odlum sinum skipta oc haxe herads menn uid.⁵ þa skal sa er skipta uil stexna ollum til iardar er mote eigu sua longu xirir at [vm lid⁶ megi hysla⁷ at ovnni⁸ iordu oc ofaenni.⁹ sa skal rada er mestu¹⁰ uil skipta. [Medr flapte ma iordu skipta¹¹ innan gardz¹² [nema alburdr¹³ þidi betri uera.¹⁴ en með [augna skote¹⁵ ottan gardz. Marksteina skal [þar nidr¹⁶ setia oc graza sem menn uerda a satter oc leggja i hia .iij.¹⁷ steina¹⁸ oc eru þeir kallader lyritar.¹⁹ Nu ex einn huer uil eigi til skiptis toma sa er stexnt²⁰ var. þa skal þo skipta sua sem nu er mælt. Vitni skal sa lala bera at²¹ hann stexndi hinum þangat til iardar skiptis [uid sit.²² luti skal þa i skaut bera sua marga sem þeir eigu i iordu til. [Sia skolu skilrifir menn mark þeirra luta²³ oc uita [huat huer þeirra lytr²⁴ i²⁵ hysum eða iordu. adrer menn skolu luti þeirra i²⁶ bera [ex þeir²⁷ uilia eigi sialxir.²⁸ A þing²⁹ skolu þeir [þa xara oc³⁰ lyfa [odals skipti sinu.³¹ þa haxe þeir at lagum odalum sinum skipt. Nu ex sa madr er [eigi innanlandz³² er odal a með þeim. þa skal gera honum [.gij. manada³³ stexno aptr til iardar skiptis [uid sit.³⁴ En ex hann temr eigi aptr³⁵ at þeirri stexno. þa skal stexna erxingia³⁶ hans til [skiptis uid sit³⁷ oc skipta sua sem hann uere sialxir hia.³⁸ Nu uil hann³⁹ eigi til skiptis toma. þa skal stexna honum til hazudborlis⁴⁰ oc niote þar uatta sinna⁴¹

Jvfr. Cap. 3. G. 87. F. XIV. 4. Jb. V. 3. 5.

¹) sinum — tilf. de fl. ²) [mgl. — fl. ³) [þeir sem uilia — fl. ⁴) luti sidan sua att þeir — tilf. Gn. ⁵) [Nu uilia sumir eigi skipta — Ba, g, k. ⁶) [um bod — Gl. ⁷) lyfa — Fe. latta — Bd. veita — Bh. ⁸) ovnnenni — Gb, c, f. Be, d. openne — de fl. ⁹) usadne — Ge, g. saenne — Gb. ofadre — Fd. ¹⁰) storrum — fl. storstom — de fl. ¹¹) [Stapt skal iardu skipta — Ba, k. ¹²) a ottann — tilf. Bh. ¹³) aburdr — Gh, m. Ff. Ed, f. Bh. Ingreburdr — Gl. taumburdr — Fa, c, d. Be. alnaburdr — Bh. ¹⁴) [mgl. — Gg. ¹⁵) [leittum — Gl. [lonhending — Gt. [taumburdr eða augnastote — Fd. [laga skote — Fe. [augna hozæ — Ff. ¹⁶) [madr þar — Gm. ¹⁷) .ij. — Fb, c. Bb, l. ¹⁸) steina adra — Gi. Fb, c, e. ¹⁹) lyritar steinar — Gd. lyrittar — Fb, Be, g. D. liritar — Ed. lyrettar steinar — Ee. liritar — Ef. lyritar steinar — Ba, k. lyritar — Bb, c, h, l. lyritar — Bd. ²⁰) neydr — Gr. ²¹) Her ophorer 2det St. af Bm. ²²) [mgl. — Fd. ²³) [þa fl. flitr. m. sea lute þeirra of mart — Gd, p. [Sea fl. fl. m. mart lute þeirra — Ge, g, h, l, m, n, g, r, s, t. Fa, b. Bb, d, l. [Sua flutu flitr. menn marta lute þeirra — Gi. [þa fl. fl. m. sia mart lute þeirra — Gk. Be. D. [Sia fl. fl. m. martluti þeirra — Fe. [of lute stynsama menn sia martluti þeirra — Fd. [S. fl. fl. m. mart of lut þ. — Fe. [skolu flitr. m. marta luti þeirra — Ff. Ed, e, f. Be, k. [þa flutu stynsamer menn vita mart þeira lute — Ea, c. [þa luti flutu flitr. m. marta — Ba, g, k. ²⁴) [huat huer þeirra a — Gh. [huat huer lytr — Gi, t. [huat þeirra lytr — Fd. [huat þeirra lutr er — Be. [huat lytr — Be. ²⁵) or — Fd. ²⁶) i — mgl. de fl. ²⁷) [er — de fl. ²⁸) til toma — tilf. fl. ²⁹) [er eigi uilia sialxir a þing toma — Bg. ³⁰) [sidan — Fd. ³¹) [huat þeir haxe odlum sinum skipt — Fd. [huat huar þeira laut i od. fl. sinu — Ba, g, k. ³²) [ottan landz — Fd. Bd. ³³) [mgl. — Ed. ³⁴) [mgl. — fl. ³⁵) aptr — mgl. fl. ³⁶) umbodemann — Ee. ³⁷) [mgl. — Fd. En ex hann temr &c — mgl. Fb. Bb, l. ³⁸) i hysum — Ed. ³⁹) erxingi — Fd, Bb. ⁴⁰) með uatta .ij. — tilf. de fl. ⁴¹) tuæggia — tilf. Ba, k.

í hann stefndi honum til iardar sfiptis. [Sa skal¹ raða er störfum² uil sfipta.³ oram⁴ heilum í sundr [eða halzum⁵ nema þeim þíði annat sannare. Nu stolu uals-
stunnir⁶ menn sfipta oc lufa⁷ a þingi. síðan merki huer⁸ sinn lut sialx. en uals-
stunnir menn tæste⁹ [lut þríoz omartadom¹⁰ oc lyfa¹¹ þar¹² huat huer¹³ laut.¹⁴
at sfipti skal halldagt um aldr oc um æxui síðan. Engi skal adrum alburðar¹⁵
gnia innan þriggia uetra. sa skal aylata er meira hefir¹⁶ en al¹⁷ segir til. oc leggja
il hins er minna hefir¹⁸ oc hafi þo huer þann lut sem¹⁹ laut.

Quersu maðr skal odal adrum biðna.

iiij. Ex maðr uil [odals iorð sina²⁰ selia. þa skal²¹ með²² þessom hætte odal 4
biðna ex þol uerða. at þara til þings þar [innan þyllis²³ sem iorð liggir þa er slytu
maðr er a þingi. oc tala sua haat at aller horyri þeir sem þar eru²⁴ oc neyna eignena
a næyn með þessom ordom. Eign þessor er odal mitt er. oc el uerðr nu at selia. þa
byð el allum minum þrendum þeim sem til lausnar²⁵ [eru komner.²⁶ [oc gerir²⁷ el
til stefno²⁸ allum odals monnum²⁹ þeim þyrft er nanaster eru. oc eiga þo aller odals
menn bodd³⁰ a³¹ at loysa með slium uerðaurum sem .vj.³² slynsamer menn mæta.³³
oc el gerir til laga stefno til uerðz³⁴ lyttingar³⁵ at þulnade oc þula³⁶ þings³⁷
laugum rettum. [oc sua skal laga stefna uera³⁸ at þeir hafe lyft iorð þa innan
.vj.³⁹ manaða naufsynia laust. þessa bodd uatta⁴⁰ skal hann⁴¹ eigi⁴² afþyrgrast
leng en .x.⁴³ uetr.⁴⁴ En þessar eru naufsyniar. ex maðr er þelaus oc lyfir hann

Jvfr. Cap. 4. G. 276. 277. 287. F. XII. 4.

¹) sfipti — tilf. de fl. ²) störfum — fl. ³) [mgl. — Gk. þa skal stefna &c. — mgl. Fd, der ombytter de to næstfgg. Sætninger, saaledes at Stykket "nu stolo valentunnir . . . aldr of æxe" kommer her umiddelbar efter til roma. sfipta el. sfipti — tilf. de fl. ⁴) oram — Gd, e, f. bæiom — Gi. biom — Gk. Ba, k. bœium — Gt. bœm — Bc, d. bœom — de Örrige. ⁵) [mgl. — Ed, f. ⁶) valentunnighir — fl. valtunnir — fl. slynsamer — fl. overskr. m. Mrg., H. i Gf vuillige. ⁷) lyfa — Ba. ⁸) hann — de fl. ⁹) tæste i — de fl. slyti of tæste i — Ee. ¹⁰) [l. þr. mertium — Gd. Eb, d, f. Ba, g, k. D. [l. þr. umertium — Ge, f, g, k. Fb. Ea, e. Bb, d, e, l. [lutum i staut — Gk. [lut þríozins martadum — Gi. [l. þr. umartadan — Gl. [l. þr. martum — Gp. [lutum i staut, oc sua lut þríoz omartadum — Gt. [lut þríozur vmerdtum — Gs. [l. þr. mertium — Ff. Ec. Bc. [l. þr. i staut omertium — Bh. ¹¹) lyfa — de fl. ¹²) þegar — tilf. de fl. ¹³) þeirra — tilf. de fl. ¹⁴) lyfr — de fl. ¹⁵) eða laumburðar — Gd, s. aburðar — Gk. Ba, k. aburð — Gm. aburðar — Gr. laumburðar — Fa, c, d. aburdi — Ed. alburð — Ee. alna burð — Bh. ¹⁶) segir — Fe. ¹⁷) at eða laumr — Gd, f. snere — Gl. mal — Gm. alburð — Gt. of — Fb, e. Bb. l. laumr — Fd. allen — Ff. alen — Ba, c, g, h, k. all — Bd. oll — Be. ¹⁸) æfir rettri tilfatu — tilf. Ee. ¹⁹) at anduerðu — tilf. Gd, m. Bc. ²⁰) [odol — Be. ²¹) hann — tilf. de fl. ²²) Her ophörer Lacune i Bf. ²³) [mgl. — Bh. ²⁴) ex þeir vilia — tilf. Gs. Fa, c. Bd. ²⁵) eignar — Ee. ²⁶) [standa — Fd. ²⁷) Her begynder en Lacune i Gm; oph. i Cap. 8. ²⁸) til lausnar — tilf. de fl. ²⁹) nautum — fl. ³⁰) bodbiorð — Ge, g. odal — Fe. at biðna — Gi. ³¹) a — mgl. Ge, g, i, n. Fa, c, e. ³²) .iiij. — Gr. mgl. — fl. ³³) [mgl. — Ba, g, k. ³⁴) auna — de fl. ³⁵) upplýttingar — Bb, h, l. ³⁶) frosto — Fs, b, c, d, e. D. Æibsva — Ea, b, c, d, e, f. Ff. Þorgar — Ba, b, c, g, h, k. mgl. — Ba, g, k. ³⁷) þulathinga — mgl. Bd, f. ³⁸) [Er su laga stæfna her til — Fd. ³⁹) þriggia — Gi, l, r. ⁴⁰) vatto — Ba, b, f, h, k, l. ⁴¹) hafa oc — tilf. Fb. ⁴²) Her begynder en Lacune i Bh; oph. i Cap. 8. ⁴³) .j. — Gk. ein — Gs. ⁴⁴) Her begynder en Lacune i Be; oph. i Cap. 8.

pui a huerium .x.¹ uætrum innan² .lx.³ uætra at hann er synn at briggðar manni oc hans odal er. En ex hann kann ze at za. þa gange hann til odals. fins⁴ þo at þa haxe lönst er honum var nester at odale.⁵ Su er onnur naudsýn. ex madr er vttan landz oc sua ex konungr gerir mann ærenda sinna eða er madr siutr eða far. oc sua ex madr uiffi eigi at su iord uar boden. Nu ex notor hezir lönst vndan þessom monnum⁶ [sin odaul⁷ þau er þeir eiga logliga [at haxa oc at lönfa.⁸ þa skolu þeir lönfa⁹ aptr innan þeirra¹⁰ .xij. manaba er þeir toma heim [i þat xylti er su iord liggir i¹¹ oc [þeir uerða uarer uid¹² at¹³ iord uar boden.

Quersu madr skal odalsiord sine lönfa.

- 5 v. [Nu ex hinn¹⁴ hezir ze til xengit er odals madr gerdi steyno til¹⁵ at lönfa oc odals madr uil þa eigi selia honum sua sem hann gerdi honum steyno til. þa skal hann lönfa iord sine vndan honum með kauproxum.¹⁶ onri¹⁷ .x. aura kaup huert.¹⁸ En ex hann¹⁹ tortryggir [er selia uil²⁰ huer aura þa eigi er hann [uil xirir iord greiða.²¹ þa sueri hann²² [er kaup uil²³ eins eidi at [þat hezir hann i sinni at lan²⁴ at kaup [er til odals²⁵ [en eigi²⁶ með arxfuitum²⁷ [vndir adra menn.²⁸ pui at engi skal annars [odals iord²⁹ at xianðbodem³⁰ haxa. oc kaupi slitt sem þa hezir hann uerð til. En hann skal sua dyrt³¹ kaup sem .vi. stynsamir menn meta [bæde iord oc³² hus oc oll³³ lunnendi. þo at hinn haxe dyra lönpt [er eigi³⁴ uar odals madr til.³⁵ Nu uerðr þessum xalt odal er lönpti. þa skal hann en biöda hinum sem hann lönpti æz. [ex hans odal uar.³⁶ oc hans xrendum³⁷ ex þeirra odal uar.

Sua skal konungr odal biöda sem adrir menn.

- 6 vj. Sua skolum ver konungi uarum odaul sin biöda er vndir off³⁸ [haxa borit³⁹ þau sem hann [hezir eigi gexit off⁴⁰ þegar off (uerða) xol. sem konungr skal

Jvfr. Cap. 5. 6. F. XII. 4.

¹) .v. oprind. men langt senere rettet til .x. — Gf. zimm — Gi. .v. — Ef. Bd, g, k. D. ²) iannan — Ba. ³) .xl. — Fb, c. ⁴) þeghar hann xer peninga — tilf. Fd. ⁵) er honum &c. — mgl. Ba, g, k. ⁶) at sua xarnu mate — tilf. Fd. ⁷) [mgl. — Bb, l. ⁸) [tauns a — Gn. ⁹) lufa — Fe. ¹⁰) xyrstu — Gt. ¹¹) [mgl. — Gg. ¹²) [ueit — Fd. [þeir uerða uifr — Fe. ¹³) [u — tilf. de fl. ¹⁴) ein — Gk. ¹⁵) [Nu tomr [a madr til með aurum er iord var logboden — Fd. ¹⁶) kauproxum — Gi. kauproxum — Ea. kauprox — Ee. Ba, g, k. ¹⁷) xirir — tilf. de fl. ¹⁸) En kauprox toma huergi till nema her — tilf. Fe. Ee. ¹⁹) odalsmadr — Fd. ²⁰) [mgl. — fl. ²¹) [þyðr xiri iord — Fd. ²²) [a — de fl. ²³) [mgl. — Fd. ²⁴) [hann ættar [er til handa — Fd. ²⁵) [en engum manne oðrum — Fd. ²⁶) [ne — Fd. ²⁷) xianðbodem — Ea. ²⁸) [vndir annan — de fl. [vndan at draga — Fd og fl. eða arxfuitum — tilf. Ea. ²⁹) [odal — de fl. ³⁰) xianðbode — Gh. ³¹) iord — tilf. de fl. ³²) [mgl. — Ba, f, g, k. ³³) onnur — tilf. fl. ³⁴) [adr. er enge — Gi, r. ³⁵) [adr — Fd. [er adir lönpti — Ef. ³⁶) [mgl. — Fd. ³⁷) erxingiom of xrendom — Gd, n. xrandr — Gi. erxingia — Gk. arxum — Gl. Fa, c, d. xrenda — Gr. arxingium — Bd. ³⁸) hann — Gr. ³⁹) [ber — de fl. ⁴⁰) [hezir gexit off — Ee.

off biöðað [uar öðol¹ þegar vndir hann ber. oc sua skal hann allum sinum öðals nautum biöðað sem þeir skolu honum biöðað þau er þeirra² öðal eru i þeirra öðals nýtti. eptir þui sem logbol stýrir.

Sua skolu konor karlmonnum öðal biöðað.

vij. Sva skolu konor karlmonnum iardir³ biöðað. [þær er til öðla eru talðar.⁴ 7 sem karlmenn konum. En systir skal systur iorð biöðað eð þær uerðað arðar öðla. Öðals iardir þær allar er konor erðar eptir born sin eða konum er geðit i tilgiöð [eðað menn geðað i tiundar giöð⁵ eðað aðlagar gengr vndan monnum. þar skal allðri ʒn(r)nsta⁶ a ʒalla meðan stílrít vitni eru til. þa ma ʒa öðalsmaðr er bōði er neftir brigd heðia oc ʒotia til lausnar þegar hann uil. [eptir þui sem logbol uattar.⁷

Guersu maðr skal öðali sinu brigðað.

vijj. Þat er nu þui neft at andsuor⁸ ualðað öðals brigðum. dome er huer 8 maðr uerðr ʒirir [sinni iorðu⁹ at hʒa. En eð maðr uil öðal sitt brigðað þa skal hann ʒara til [vm haustit¹⁰ þa er [garði er vm¹¹ lotit með uatta .ij. oc segi þeim ʒirir iorðu er hann uil brigðað vndan iorð. [hvar sem hann hittir hann.¹² skal¹³ þat gort hʒa ʒirir nottana hēlgv. hann skal stēʒna honum til¹⁴ iardar þeirrar [er hann brigðr¹⁵ tʒrēðagin nefta eptir passa uiftu [at lʒðað¹⁶ þar öðals uiftum ʒirir dome oc tala¹⁷ þar uid [stíltum aurum¹⁸ sem iorð uirðizt¹⁹ eptir²⁰ stʒynsamra manna²¹ metorðe.²² En eð hinn suarar þui. þar segir þu mer ʒirir iorðu þeirri er legit heðir vndir off langʒæðrom²³ bætr en .lʒ. uetra. hann ma þui aðru orðe suara. [at þat er mitt öðal²⁴ en eigi þitt. hann ma þui þridia orðe²⁵ suara.²⁶ þu segir mer ʒirir þeirri iorðu er ʒðr var bōðen²⁷ ʒrendom [með lagum²⁸ [bæðe öðals monnum²⁹ oc öðals nautum. tʒrygb oc stʒonʒt³⁰ vndir [mil oc³¹ minn ætlegg. oc uær et þessa iorð lagum oc dome. Nu tōma þeir bæðer til iardar vm uaret. þa skal ʒotia ande dom ʒetia³² [vʒ. manna stílrítra³³ aʒ sinni³⁴ hendi. oc biðia³⁵ nerianðað [ʒetia

Jvfr. Cap. 7. F. XII. 5. Cap. 8—10. G. 265—268. F. XII. 6—8.

¹) [mgl. — de fl. ²) hano — Gl. ³) iorð — de fl. öðol — enkelte. ⁴) [mgl. — fl. ⁵) [mgl. — Gl. ⁶) ʒʒrind — de fl. ⁷) stýrir — Gd. [með þeim hette sem her ʒnlgir i hinum næsta capitulo — Fd. ⁸) mala — tilf. Fa. ⁹) [sinu — Ge, g. ¹⁰) [a haust dægi — Ee. [mgl. — Gf. ¹¹) [garði er upp — Ge, g. Fe. Eb, c (rettet fra vm), d, f. Ba, f, g, k. [garð vinnu er — Gi. ¹²) [mgl. — Gd. með vatta tua — tilf. Fd. ¹³) skal hann — de fl. ¹⁴) auratōtu of — tilf. Gi. ¹⁵) [er h. brigðar vndan — Bf. [mgl. — fl. ¹⁶) [at lʒða — Gn. Fb. Eb. ¹⁷) Her ophōrer Lacunen i Bh. ¹⁸) [öðro stíto — Gi. ¹⁹) tit — tilf. de fl. ²⁰) .vʒ. — tilf. Gn. ²¹) Her ophōrer Lacunen i Gm. ²²) domi of metorði — fl. vitorðe — Bf. ²³) langʒæðgum — de fl. ²⁴) [at þu ʒegir mer þar ʒirir þeirri iorðu er mit öðal er — Ff. ²⁵) orðe — mgl. fl. ²⁶) [mgl. — Gd, e, f, g, h, l, p, q, r. Fa, c, d. Ea, b, c, d, f. Ba, c, d, f, g, h, k. D. ²⁷) logbōðen — de fl. ²⁸) [mgl. — de fl. ²⁹) [mgl. — fl. ³⁰) Her ophōrer Lacunen i Be. ³¹) [mgl. — de fl. ³²) ʒotia — Gr. hʒʒan — tilf. Bf. nemʒna — tilf. Fd. of næʒna — tilf. Ee. ³³) [.ij. menn stílrítra — Gl. ³⁴) iemʒare — Ea. ³⁵) biðia — de fl.

dom mote ser halðan oc¹ nemna .vj.² menn. I þessom dome stolu eigi uera þrendr ne magar.³ [þermennigar ne nanare.⁴ oc eigi uitni bæra. eigi⁵ þiandmenn⁶ ne oxundar menn. [En eð annar hvar sætr þann i dom⁷ þa skal [steyna þeim⁸ or dome [med .ij. uatta⁹ oc setia¹⁰ i¹¹ stífríkan mann i staden. Nu skal¹² sotiande þram leida uitni sin. þau þyrst at hann sagde honum þirir iorðu [þirir iol¹³ oc steyndi honum til iardar þyrðagin [nesta eptir¹⁴ þasta uitu til uitna oc aura tolu. þar nest skal hann þram leida odals uitni sin oc [aroða .ijj. þa¹⁵ er [xx. uetra¹⁶ uaro þa er þader þeirra andaðigt [oc þar odalbornir i þui þylki.¹⁷ oc¹⁸ þat i eidi haza at [þeir stolu bæra¹⁹ orð²⁰ þadur sino²¹ oc enstis manz annara.²² en þa skal hann²³ haza adra .ijj. er [uitni þeirra sanne oc²⁴ .xv.²⁵ uetra varo þa er þader þeirra andaðigt. Nu þulnast honum þessor uitni. þa skal hann bioda uerianda at leida þram sin uitni. oc eð þeir uilia anduitnum a etiast. þa skal huargi sueria lata. til logmanz skal þa steyna oc skal þa sueria lata sem logmanni þynigt at sannare²⁶ haxe. oc þar aura greida iamþulla²⁷ [sem a dome.²⁸ eptir þui sem iorð uar metin. [En eð logmanni þynigt²⁹ þa rettare haza er uarde. þa liggi iorð sem tomin uar til þess er logliga uerðr vndan longst.³⁰ Nu temr þa eigi til iardar³¹ er steynt uar. þa skal sotiande lata bera steynu uitni sin. siðan odals uitni sin. þa [stolu bonðr³² doma honum³³ iorð en hinum aura slika sem .vj.³⁴ stynsamir³⁵ menn meta oc þyni³⁶ aura oc haxe at lane þar til er hinn heimtir³⁷ oc abyrgigt sem sitt ze. Nu eð honum þelzt þessor þrigð þirir einnar hueriar naubþyniar sakir eða uanfunnendar [er³⁸ stynsamir menn meta.³⁹ þa þrigði þeirri(i) iorðu þo sua sem nu er mælt [þo at siðar se.⁴⁰

Guersu ueriande skal leida þram vitni sin.

- 9 . ij. Nu eð hann⁴¹ suarar þui [at þessi iorð⁴² heðir legit vndir uarom⁴³ at legg þrenda þeirra er odalum eigi at þylgia .ij.⁴⁴ uetra eða bætr. oc uær ef þessa

¹⁾ [mgl. — *Fd.* ²⁾ adra .ijj. — *Gl.* adra .vj. — *de fl.* ³⁾ namagar — enkelte. ⁴⁾ [mgl. — *fl.* ⁵⁾ oc eigi — *fl.* mgl. — *fl.* ⁶⁾ þrendmenn — *Es.* ne magar &c. — mgl. *Fe.* ⁷⁾ [En eð ann. þu. [er þann i dome — *Gk.* n, q, t. *Fa.* b, c, d. *Ea.* e. [En eð ann. þu. [er þan i dome — *Fe.* [Eð einhuar þessi tomar i dome — *Ba.* g, k. ⁸⁾ [neyna þann eller hann — *de fl.* ⁹⁾ [med tuggia mamma vitni — *de fl.* ¹⁰⁾ skal neyna — *Be.* ¹¹⁾ i — mgl. *de fl.* ¹²⁾ uil — *Ge.* ¹³⁾ [x. nottana helgu — *Gd.* n, p, r. *Bb.* ¹⁴⁾ [idini — *Fa.* [lotenne — *Fe.* ¹⁵⁾ [aura. of þa .ijj. — *Gd.* [þa .ijj. — *Gp.* [aroða menn þa — *Gr.* [adra .ijj. þa — *Fb.* [argua .ijj. þa — *Ff.* *Ec.* e. *D.* *Be.* [argua .ij. þa — *Ea.* [iii. þa — *Ed.* [aura .ijj. þa — *Ef.* [ijj. men þa — *Bb.* l. [ararða þria þa — *Bg.* ¹⁶⁾ [tuitugir — *de fl.* ¹⁷⁾ [mgl. — *Gr.* *Fd.* e. ¹⁸⁾ stulu þeir — tilf. *Be.* ¹⁹⁾ [þeir bæra — *Gf.* ²⁰⁾ eptir sogn — *Gi.* [ogn — *fl.* ²¹⁾ eða þadur þadur sino — tilf. i *Mrg.* *Ge.* ²²⁾ oc søgu — tilf. *Ff.* ²³⁾ sotiande — *Fd.* e. ²⁴⁾ [mgl. — *Be.* ²⁵⁾ .xj. — *Gm.* ²⁶⁾ rettare — *fl.* ²⁷⁾ at iamþulla — *de fl.* ²⁸⁾ [mgl. — *Bh.* ²⁹⁾ [þyniz of — *Ba.* g, k. ³⁰⁾ [seti — *de fl.* ³¹⁾ stiptigt — tilf. *Fb.* ³²⁾ [stulu domendr — *de fl.* [skal domarenn — *Gd.* ³³⁾ sotianda — *Fd.* e. ³⁴⁾ .vj. — mgl. *fl.* ³⁵⁾ valinfunnigir eller valinfunnir — *fl.* ³⁶⁾ meta — *Gl.* ³⁷⁾ er a — tilf. *Gi.* ³⁸⁾ .vj. — tilf. *de fl.* ³⁹⁾ [mgl. — *Ba.* g, h, k. ⁴⁰⁾ [mgl. — *Bg.* k. Her tilf., uden nogen Afsl., det korte Capitel "Slika jorð skal hueri" &c. (som ellers først er det tredje herfra, eller Cap. 11) i *Gd.* *Fd.* e. I *Fd.* e mgl. de to mellemliggende Capitler 9 og 10. ⁴¹⁾ þin — *Ed.* ⁴²⁾ [þar [egir þu mer þirir þeirri iorðu er — *Gr.* ⁴³⁾ varn — *fl.* ⁴⁴⁾ .xl. — *Ff.*

iord logum oc dome. oc geri ef þer stefno til at lyða hærðar¹ uitnum minum tyrsdagin nesti eptir þessa uilu til þeirrar samu iardar er þu sagðer mer xirir. þa skal uerianðe lata bera hærðar² vitni sin xirir [dome monnum.³ oc stolu þeir menn þetta uitni bera er þat megu muna at þessi iord kom undir þeirra ætlegg. En ef þeir eru eigi til. þa beri þeir er [xx. uetra⁴ varu þa er xader þeirra andabizt oc beri sogn xadur sine [oc einstis manz annars.⁵ En ef honum xullnaxt þeffor uitni þa uerðr honum su iord at odli þo at hins odal vere adr. En ef uerianða [xullnaxt eigi⁶ þeffor uitni þa niote forliande odals uitna sinna sua sem logbol ualtar.

Nu ef hann suarar þui.

x. Nu ef hann⁷ suarar þuisa. at hon⁸ uar yðr logboden xrendom.⁹ trygd oc 10
stogt undir mil oc minn ætlegg oc uær ef þessa iord laugum oc dome. oc geri ef þer stefno til iardar þeirrar er þu sagðer mer xirir tyrsdagin nesti eptir þessa uilu [at lyða¹⁰ þar odals¹¹ uitnum minum oc stogtingar. skal þa uerianðe leida xram uitni sin xirir dome þau er þat beri. at þar varo [uit ner¹² er þessi iord uar logboden¹³ oc stogt¹⁴ undir þenna mann oc hans ætlegg. Nu ef honum xullnaxt þeffor uitni. þa uerðr honum su iord at odli. nema hinn leidi xram naubzyniar uitni sinn at [hann uar xelaus þa er iord var bodin.¹⁵ oc þat með at hann lyfti a huerium .x.¹⁶ uetr-
um¹⁷ at hann var synn at brigðar manni. oc late þar¹⁸ xylgia [odals vitni sin.¹⁹

Quersu iord skal af hondum lata.

xi. Slita iord skal huer laptir greiða²⁰ sem hann tok. en ef bætri er. þa stodar 11
honum þat. en ef uerri er. þa bote hann sem .vj. stynsamir²¹ menn mæta.

Þ huerium aurum xirir iord skal greiða.

xii. Nu uil madr iord²² sina selia [at xorsalu mala rettum²³ til aptrlausn: 12
ar.²⁴ Sa er xorsalu male rettr at madr skal slitan oyri tala sem hann greiðir.²⁵ Nu uil hann iord sina løyfa. þa skal hann [hæxa bodit²⁶ honum [xe sitt²⁷ xirir [nottena helgu²⁸ oc eptir Mithals messo. oc geri bæðe²⁹ i senn³⁰ at stefni honum til iardar

Jvfr. Cap. 12. F. XII. 3.

¹) ærðar — Gg, h, s. ²) ærðar — Ge, g. ³) [dome — fl. ⁴) [uitugir — de fl. ⁵) [mgl. — Ba, g, k. ⁶) [xallað — Ba, g, k. ⁷) uerianðe — Gd. ⁸) þeffor iord — de fl. ⁹) bæði odals monnum of odals nautum — tilf. Ee. ¹⁰) [at lyða — fl. ¹¹) bode — de fl. ¹²) [uer ner — Gf, g, h. Bl. [uitni ner — Gl. ¹³) bodlogð — fl. ¹⁴) trygd of stogt — fl. ¹⁵) [honum var bode — Fb. ¹⁶) zimn — Gd. mgl. — Bh. ¹⁷) innan .lg. vetra — tilf. Gk. ¹⁸) þat — Ba. ¹⁹) [od. vitnum sinum — Ba. ²⁰) selia — de fl. [lauða lata — Ff. ²¹) valintunnir eller valintunnigir — fl. ²²) odals iord — Gr. ²³) [at xorsala — de fl. Her begynder en Lacune i Gd, ophører i Indholdslisten til næste Bolk. ²⁴) utlausnar — fl. ²⁵) reiða . . . tætr (i omv. Orden) — Ee. ²⁶) [hæxa lotet — Ba, g, k. ²⁷) [iord sina — Gg. ²⁸) [iok — Gm. ²⁹) all — de fl. ³⁰) i senn — mgl. Ba, g, k.

tyrðadagin næsta eftir páska útu og til áura údríftu. nema hinn úli þegar úð áur-
um tala flitum sem uattar útu at hann greiddi honum.¹ En ex hann dylr þess. þa
hallde hann fram sofn² sinni og niote uatta sinna [hversu hann sagde honum xirir
iordu oc³ [hversu hann stexndi honum til⁴ áura tolu.⁵ oc ex þat berst⁶ at xullu.⁷ þa
skal hann⁸ niota uatta sinna þeirra hversu [milla áura⁹ hann a i þessare iordu.¹⁰
þa skal hann bióða¹¹ honum áura flita sem uattar hára honum uitni um borit. hann
skal honum greida [i flitu x¹² sem hann [hexir til.¹³ i gulli eða brendo silxri eða
[gangs silxri.¹⁴ lxr oc torn. smor¹⁵ oc uaru. iammilit¹⁶ sem hann matte kaupar með
þui [gulli oc brendo silxri¹⁷ er hann tonypti þa iord með. oc .vi. stynsamir menn
mæta at þetta x¹⁸ se eigi uerra en þat er [xirir iordina uar greit.¹⁹ En ex hann
missir uatta þeirra er hia uaro þa er hann xed²⁰ x²¹ xirir iord. oc flit þa a hversu
mitit [eða huillit²² þat x²³ uar.²⁴ oc hexir sa eigi uitni til er xirir greiddi. þa sanne
sa með eins eidi er gelldr. at [her er iammilit x²⁵ oc iamgot²⁶ [sem xyr²⁷ var greit.²⁸
nema hinn late fram toma tueggia manna uitni²⁹ at x³⁰ var meira oc bætra.
Nu ex forlianda xulnast [uitni oc sofn sin.³¹ þa ueiti hann uord iordu sinni en hinn
aurum. þui at þa hexir han iord sina lonyft³² aptr at flitum oc logmale reftu. Nu
ex hinn [uil hára³³ x³⁴ sitt [er iord hexir.³⁵ sofe sem uita x³⁶

Um iardar lxfing.

- 13 xiiij. Nu ligger iord .x.³⁷ uetr oc þar³⁸ er eigi lxfing a. þa ligger hon til
xullra áura þeim sem³⁹ a.⁴⁰ En lxfing er at engo nyt nema bæder⁴¹ iatte kaupi
oc sali. En ex annar huar neittar.⁴² þa niote sa⁴³ uatta sinna⁴⁴ þeirra er hia vero
flilorðe þeirra oc kaupi.⁴⁵ Nu a eða⁴⁶ eða mæx xullida⁴⁷ boð a iordu. þa flolu

Jvfr. Cap. 13. G. 272. 290. F. XII. 4.

¹) xyrir iord — tilf. Ea, c. Bf. ²) sofn — Gg, i, l. ³) [mgl. — Ee. ⁴) [mgl. — Bk. ⁵) of
hversu milla áura han a i iordu þeirri — tilf. Gn. ⁶) bræstr — Ef. ⁷) Her begynder en Lacune i Gh,
ophörer i næste Bolk Cap. 6. ⁸) hin — Ee. ⁹) [mgl. penninga — Gp. [mgl. x¹⁰ — fl. ¹¹) þa
skal &c. — mgl. Gn. ¹²) tala — Ed. ¹³) [x¹⁴ — Gg. [i þui x¹⁵ — Gt. [flit x¹⁶ — Fb. Bb, l. [flita
áura — Fd, e. ¹⁷) [tof — fl. ¹⁸) [gangs penningum — Gn. Bf, h. [gangs peningi — Ff. [gangs fliri
— Ee. eða &c. — mgl. Ed, e. ¹⁹) [mor — mgl. Ed. ²⁰) x²¹ — tilf. Gn. ²²) [x²³ — Gh, s. [verði
— Fa, c, d. ²⁴) [x²⁵ var i greitt — Gi. ²⁶) greiddi — Gi, q. lauf — Fd, e. ²⁷) [mgl. — fl.
²⁸) [mgl. — Gt. ²⁹) er han xet xyrir iord — tilf. Gn. ³⁰) [þet x³¹ se ei verra. of sua mytíf. of sua get
— Bk. ³²) xirir iord — fl. ³³) [mgl. — fl. ³⁴) er tætr — tilf. Gm. ³⁵) þet x³⁶ — Bk. ³⁷) [sofn
sin — de fl. [uitni sin — Fd. [sofn sin — Ee. [sofnar uitni sin — Ba, g, k. [þesse vitni — Bk. ³⁸) [ott
— Be. wnnit — Bk. ³⁹) [vill eigi hára — Ee. [x⁴⁰ eði — Ba, g, k. ⁴¹) [er iord hexir reitt — Gh.
Fd, e. [er verð hexir xirir greit — Gl. [er verð hexir greit — Gm, s. [er jorð tonypti — Fb, c. Ee. Bb, l.
[mgl. — Ba, g, k. ⁴²) aptr þui sem adr er flit — tilf. Ea. ⁴³) x⁴⁴ — Fb. ⁴⁵) þar — mgl. fl.
⁴⁶) iord — tilf. fl. ⁴⁷) atte — de fl. ⁴⁸) bæð — fl. ⁴⁹) iattar — Ed, f. Bc, h. eller twiter oppo
— tilf. ov. L. m. H. fra. 16de Aarh. i Ba. ⁵⁰) han — de fl. ⁵¹) er kaupi er tonypt — tilf. Fo. er
tonypti — tilf. Ee. ⁵²) Her begynder nyt Capitel uden Overskrift — Fb. ⁵³) tona — Gt. Fa, c.
⁵⁴) mgl. — Gf.

þeir¹ þa² [umbodð mann iannan³ at rette⁴ þeim er ueria skal. oc soke sua sem⁵ [huer var⁶ undan adrum. oc sua [skal huer uar⁷ vndan adrum brigða.⁸

Þversu madr skal kono þirir iorðu segia.

giiij. Nu temr su iorð undir tonu⁹ er menn standa til lausnar vndan henne. 14 þa stolu (þeir) segia henne þirir [iorðu um¹⁰ haustit¹¹ þirir nottena hælgu¹² [með uatta .ij.¹³ oc steyna henne til iardar þeirrar¹⁴ tyrðadagin nestu eptir passa uifu at tala þar uid aurum [stikum sem .vj. stynsamir menn mæta.¹⁵ Nu temr iorð [undir omaga¹⁶ su er menn [standa til lausnar¹⁷ [undan honum.¹⁸ þa skal sa¹⁹ undan [gearhallz manni²⁰ sozia²¹ sua sem adr er sagt.

Ex ueriande er eigi nær.

xv. Nu uil madr steynu iorð sina brigða²² eða mala iorð. oc er sa vttan laga 15 uara.²³ [eða vttan landz²⁴ er [hond heyrir²⁵ at. þa skal hann²⁶ undan umbodð manni²⁷ brigða²⁸ [ex hann er til.²⁹ En ex hann er eigi til. þa skal iorð brigða³⁰ undan erþingia sua sem undan [hinum stildi.³¹ Nu selr madr [iorð or steyno.³² þa skal hann³³ brigða undan huarum sem hann uil. þeim er³⁴ selði. eða hinum er [hond heyrir³⁵ at. oc sua mala iorð³⁶ hit sama.

Um iardþolget þe.

xvi. Ex madr þinnr iardþolget þe. haxe tonungr³⁷ þridiung. [en sa annan³⁸ 16 þridiung³⁹ er nest⁴⁰ a⁴¹ til haugobals⁴² at telia. oc [sa þridiung er þinnr⁴³

Jvfr. Cap. 14. G. 274. Cap. 15. G. 283. 284. 286. Cap. 16. G. 148.

¹) þær — de þ. ²) [er — tilf. þ. ³) [umbodð monnum iannat — Ef. ⁴) ættom — Fd, e. ⁵) Hæ begyndur en Lacune i Bh, oph. i Cap. 17. ⁶) [þær uar sagt — Gn. [huer var skal brigða — Bg. ⁷) [stiku ver — þ. ⁸) sozia ædr brigða — Ed. sem þær ær off — tilf. Gl. at laghum — tilf. Be. oc sua æt. — mgl. Bf, g. ⁹) tonu — mgl. Ef. ¹⁰) [mgl. — Fc. ¹¹) uarit — Gc. um haustit — mgl. Ba, g, k. ¹²) er garðe er um totet — tilf. Gf. ¹³) [mgl. — þ. ¹⁴) en (er) sa uil torgst haxe — tilf. de þ. ¹⁵) [eþtir stynsamra manna uirðingh. — Ba, g, k. ¹⁶) [i omagha stipti — Ed. ¹⁷) [uilia torgsa — Ba, g, k. ¹⁸) [mgl. — de þ. ¹⁹) sa — mgl. de þ. ²⁰) [umbodð manne — Be. ²¹) torgsa of sozia — Fa, c. ²²) torgsa — Fc. ²³) vara — mgl. Fd, e. ²⁴) [mgl. — Bf. ²⁵) [handhæge er — Ed. Bb, l. ²⁶) hann — mgl. þ. ²⁷) hano — tilf. þ. ²⁸) sozia — þ. ²⁹) [mgl. — Ba, g, k. ³⁰) sozia — Bf. ³¹) [honum staldom — Ba. ³²) [steynu iorð — Gi. [iorð at steyno retire — Fc. [steynu iorð sina — Ba, g, k. ³³) hann — mgl. Ed. ³⁴) han — tilf. þ. ³⁵) [þa er handhæge — de þ. [þa er hæzande eða handhæge — Gc. [þa er hæzandi — Ea. [hæzandi er — Bd. ³⁶) iorð — mgl. Gi. Ba, k. ³⁷) hann — Gi. ³⁸) annan — mgl. de þ. ³⁹) [of annat sa — Bf. ⁴⁰) nestr — þ. ⁴¹) er — þ. ⁴²) hauga obale — Gc, g, i, m, q, r, s. Fb, f. Ea, c, e. Bb, f. haugo — Gf, h, l, p. Ba, k. haugo obale — Fa, c. Ef. obale haugo — Ed. a — tilf. Gn. ⁴³) [tonungr þridiung — Gi.

[Ez hann heilldr at lagum upp.¹ ella hazi halzt konungr² en halzt [odals madr.³ En ez engi er sa til er [til haugodals a⁴ at telia. þa eignizt sa er iord a þann þridiung.⁵ En ez sa madr hittir ze i⁶ iordu⁷ sinni [er eigi er haug⁸ odals madr at.⁹ hazi [hann halzt en konungr¹⁰ halzt.¹¹ Nu ez madr hittir ze i odals iordu sinni. þa haxe hann .ij. luti en konungr þridiung. Nu zinnur madr ze¹² i almeningi. þa haxe sa [þridiung er zinnur¹³ en konungr .ij. luti.¹⁴ Nu brytr madr haug eða greyr¹⁵ madr¹⁶ [iord manz¹⁷ [til year¹⁸ at olongr þess er iord a. þori aptr þeim er iord¹⁹ a þat sem hann zann oc leggi a landnam oc [iardar spell²⁰ [þeim er iord a.²¹ Nu mistruir sa er iord²² a. at hann hazi sua milit aptr þort [sem uar.²³ syni²⁴ með lgrittar eidi. En ez eidr zellr. þa zellr hann til slitrar settar²⁵ sem hann hazi stolit iammillu. en ze fliptigt eptir þyrre flilorde.

Ez ombods madr misger með iordu.²⁶

- 17 zuij. Ez madr er [innan²⁷ landz oc vttan laga uara²⁸ sa er iord a. þa hazi sa ombod²⁹ meðan³⁰ hann uil. er hann zet til. En ez hann uil az honum tala [sem adr haxde.³¹ þa biode vm þeim sem hann uil at take³² ombod³³ az honum. en sa hazi .ij. manna uitni til at landzdrottin haud honum vm at tala ombod az þeim er adr haxdi. oc zai þeim ombod sem hann uil síðan at iamyullu sem landzdrottinn sialz. En ez landzdrottin segir³⁴ at hann³⁵ hezir telit az eign hans oc ser nýtt. huart³⁶ sem þat er vttan gardz eða innan. oc uita [godir menn at þui flit.³⁷ en hann talazt lonypt haza³⁸ az þeim er þa atte³⁹ er hann lonypti.⁴⁰ þa haxe hann flitit

Jvfr. Cap. 17. nedenfor Ldsl. B. 26. F. XIV. 1—3. Jb. VI. 29.

¹) [mgl. — Gi. elligr verdr hann þiozr at — tilf. Fc. ²) Her begynder en Lacune i Be, ophører i næste Bolk Cap. 1. ³) [odals menn — Gl. m. Fb. Ea. Bb, l. D. [haug odals madr — Gl. [haug odals madr — Fa, c. a at telia — tilf. Bf. ella hazi &c. — mgl. Fd, e. ⁴) [til hauga odals a — Ge, g, i, m, s. Ea. Bb, l. [til haugz a odal — Gh. [til haugo a — Gl. Ba, k. [hauga odal a — Fb. [til haug odals a — Fa, c. Ed. [til haug odals eigi — Fd, e. [til hauga odals haxue — Ee. ⁵) En ez engi &c. — mgl. Bf. Her indskyde de fl. den i Ga først længere nede forekommende Artikel: Nu ez madr hittir . . þridiung. ⁶) odals — tilf. Gl. m. Ed. ⁷) eigu — Ba. eign — Bc, g, k. ⁸) hauga — Gm, s. Ea, c, e. haugo — Ed, f. mgl. — Ge, f, g, h, i. Fd, e, f. ⁹) [oc eigi haugodals madr — Bd. [of er ei odals madr — Bf. ¹⁰) haugodals madr — Gl. ¹¹) [konungr halzt en halzt sa er iord a — Gi. [han þridiung. en konungr .ij. luti — Bf. ¹²) ze — mgl. Fa. ¹³) er zinnur — mgl. fl. ¹⁴) [halzt of halzt konungr — Bf. ¹⁵) greyr — Bc. ¹⁶) madr — mgl. Bc o. fl. ¹⁷) [voll manz — Gl. ¹⁸) [mgl. — fl. ¹⁹) eign — fl. ²⁰) [ze zirir i. [p. — Fd. [iardzall — Ed, f. [iardar zall — Ba, g. ²¹) [mgl. — fl. ²²) odal — de fl. iord of (eða) odal — Ee, f. ²³) [sem hann zann — fl. ²⁴) [annet — Bd. ²⁵) [ettar — Ef. ²⁶) Dette Cap. mgl. Gi. ²⁷) vttan — maaskee Fb, hvor en Rettelse er foretagen med Ordet, uden at det dog lader sig afgjøre, om vttan er rettet til innan eller omvendt. ²⁸) [utan laga varra eða vttan landz — Gg. ²⁹) hans — tilf. Ea. ³⁰) s. meðan — Ff. ³¹) [mgl. — de fl. ³²) tala — de fl. ³³) við umbods — fl. ³⁴) tassar — de fl. ³⁵) ombodsmadr — de fl. ³⁶) Her begynder en Lacune i Ee, ophører i næste Bolks Cap. 6. ³⁷) [a þui godze menn flit — Ed. ³⁸) er handhaxe er at — tilf. Fd. ³⁹) var eigandi — de fl. tøj eigha — Bf. ⁴⁰) tvaq (turq) tauqa — de fl.

itni til¹ [at þat se satt er hann segir.² En ex honum brefta þau uitni. þa meti .viij. tilrifir menn huers landzdrottenn³ hefir mist oc forðe hann⁴ með vtbeizlum oc leggi ombods maðr⁵ landnam a oxan. þar skal eigi zyrnsta [a zalla.⁶ forðe þann er ær⁷ ro eða hans arza. en til eignar þann er þa er handhæzi at iordunni.⁸ En ex þa tr a iordu er ær⁹ dro. þa er sem hann sitir a otekinni iordu. En ex annar byr a. a se þa syln¹⁰ sata zirir vttan [landzstnyld. giallde landzdrotne landzstnyld.¹¹ En indzdrottin a toft¹² at¹³ tala ær honum ombod þegar hann uil. en male hallbizt illt at einu¹⁴ sem hann atte¹⁵ at byggia.¹⁶ þat eru¹⁷ þriar ardir.¹⁸ Umbods maðr æt eigi byggia annan mala¹⁹ zyr en annar [er vti.²⁰ En ex landzdrottinn eða ombods maðr andazt. þa [hallbizt einn ardar male²¹ sidan. oc sua ex maðr²² zyr ær inde brott. þa [halldi ombodi²³ .iij. uetr [nema hinn²⁴ andizt zyr. þa er ombod alztelut ær honum.²⁵ En ex [ombods maðr²⁶ fortryggir zrazall landzdrottens. a hæzi arzi hans eins uitni til. [þæn tima er þeir spyria til sanz.²⁷ [þess er sueria²⁸ .il²⁹ at [hann hyggi þat satt uera.³⁰ en þa taki [arzi uid.³¹ Umbods maðr ma³² di longza³³ oc eði seazr i yrfa³⁴ i hollt ne i haga. [nema halzu³⁵ meira³⁶ en eiglendingr ma longza. [En hann³⁷ ma eði longza³⁸ leiglendingr³⁹ nema [longzi⁴⁰ landz drottens se til.⁴¹ En landzdrottin ma longza⁴² slitt sem hann uil⁴³ oc þo sua at [eigi stæde leiglending⁴⁴ allt þat er vndir⁴⁵ laup þeirra [uar slitt.⁴⁶

¹) til þes — *de fl.* ²) [at þan tængti at þeim er þa uar eigande at — *Bg.* ³) þan — *de fl.*
⁴) landzdrottinn — *de fl.* ⁵) [hinn — *Fd.* [honom — *Fe.* [mgl. — *Fc.* *f. Ee.* ⁶) [zirir ganga — *de fl.*
⁷) ær — *Ef.* ⁸) orðenn — *Fd.* *e.* mgl. — *de fl.* ⁹) iardu — tilf. *Fe.* ¹⁰) [yn — *fl.* ¹¹) [lands-
stnyld. gialdi þana landzdrottne — *Ge.* *g.* *p.* *Eb.* *Bc.* [landstnyld. þana skal þan lufa landzdrottne — *Gn.* [lands-
stnyld at gialda landzdrottne — *Gl.* *m.* [landst. luti landzdrottne — *Gq.* *Bf.* [landst. at lufa landzdrottne — *Gr.*
[landst. landzdrottne — *Gi.* *Fa.* *c.* [landst. giallde landzdrottne [sinum] — *Fb.* *d.* *e.* *Bd.* *l.* [landstnyld — *Ed.* *f.*
Be. *g.* *k.* [landst. st. þan gialda landzdrottne sinum — *Ee.* [landstnyld gialld landzdrottne — *Bb.* ¹²) völd
— *fl.* ¹³) *Her ophörer Lacunen i Bh.* ¹⁴) [eigi at sidr — *Fd.* *e.* ¹⁵) a — *de fl.* ¹⁶) hæza — *Gh.*
abrygiz — *Gr.* ¹⁷) þriar (.gij. tilf. over L. dog, som det lader, m. s. H.) manaðer eða — tilf. *Fa.* ¹⁸) aar
— *Gg.* ardar mallar — *Gl.* uettir — *Gm.* *Bd.* ardnær — *Ba.* ardar — *Bh.* ¹⁹) ardamala — *Ee.* ²⁰) [er
þæra — *de fl.* ²¹) [halde þin ardar mala sinum — *Gf.* [hæzæ þinn einn ardar mala — *Ea.* [hallde þinn
ardar male — *Eb.* [halde þin ein ardar mala — *Ed.* [halde þinn arda — *Ee.* [halde þin iardr male þin
— *Ef.* [halde þin arðna mala — *Ba.* [halde leiglendinger einæ ardu — *Bf.* [hæue landbui einæ ardu — *Bh.*
[halde þin iardar male — *Bk.* ²²) landdrotin — *Bh.* ²³) [haldezt ombod — *de fl.* ²⁴) landzdrottinn
— *Gi.* ²⁵) [mgl. — *Bf.* ²⁶) [maðr — *Gp.* ²⁷) [mgl. — *fl.* ²⁸) [pyria — *Fb.* ²⁹) [mgl. —
Bg. *k.* ³⁰) [þæt se sat — *Bh.* ³¹) [þan vidr arze — *Ee.* [uidr arze — *Ba.* *g.* *k.* ³²) skal — *de fl.*
³³) longza — *Gm.* longza arza zearlutum ne eignum — *Ee.* ³⁴) vinna — *fl.* ³⁵) [mgl. — *Ed.*
³⁶) [mgl. — *Ee.* ³⁷) leiglendingr — *fl.* ³⁸) longza — *Ed.* *e.* ³⁹) leiglendingr — mgl. *Ff.* *D.*
[mgl. — *de fl.* ⁴⁰) long — *Gp.* ia — *Fd.* *e.* ⁴¹) [landzdrottin uiti longzt hæza — *Ba.* [landzdr. viti
— *Bf.* En þann ma &c. — mgl. *Bg.* *k.* ⁴²) long — *fl.* ⁴³) En landzdr. &c. — mgl. *Fe.* ⁴⁴) [þeim
v leigði verði engi stædi — *Gr.* *t.* ⁴⁵) i — *de fl.* ⁴⁶) [þom — *de fl.*

VII. Landzleigu boltr.¹

- i. Hversu maðr skal leiga iorð af landzdrotni.
- ij. Um hufa skilbaga við leigu líða.
- iiij. Hversu leiglendingr skal hufum upp halda.
- liij. Ez leiglendingi er flítt þornt hús up (at gera).
- v. Ez maðr byggir eina iorð .ij. monnum.
- vj. Engi skal sína iorð ofagliga byggja.
- vij. Ez ombóðs menn tala mútur til iarðer at byggja oc skulda tol gera.
- viiij. Um hufa skipti i jarðögum.
- ix. Hversu maðr skal myli a iorð reida.
- x. Hversu maðr skal við leigu bol skiliast.
- xi. Ez maðr sitr a otelinni iorðu.
- xij. Um skipti a lorne oc hön.
- xiiij. Ez leiglendingr zer af iorðu.
- xiiij. Ez menn þurru þrælorn at kaup.
- xv. Um hufa skipti of iarðar.
- xvi. At maðr skal bua a óðals iorð sinni.
- xviij. Um spelluirtli.
- xviiij. Um akra skipti oc engia.
- xix. Um loggæstu.
- xx. Hversu mikit landnam huer skal tala.
- xxi. Hversu konor skolu landnam tala.
- xxij. Ez vinnr i skoge at ofskiptu.
- xxiiij. Um skipa uppsaat.
- xxiiij. Um loggæstu til zimtar steyno.
- xxv. Um sett manna ez rangt böma.
- xxvi. Ez ombóðs maðr heilbr leigu zirir þeim er a.
- xxviij. Um ælðz abrygd ez laus uerðr.
- xxviiij. Um brennu.
- xxix. Um loggarða oc skipti manna.
- xxx. Um grindar gerð granna oc steynor.
- xxxi. Um garða manna.
- xxxiiij. Hversu ot skal lönfa zenab.
- xxxiiij. Ez fatotr maðr þarz bu flit ot lönfa.
- xxxiiij. Ez maðr spillir garðum manna.
- xxxv. Ez ross manz spillir rosse.
- xxxvi. Ez menn etia hestum manna.
- xxxviij. Ez þearföling uerðr a bu manz.
- xxxviiij. Ez hundr bitr ze manz.
- xxxix. Ez maðr tynigt með lane.
- xl. Um setra zerð manna.
- xli. Um setra merki manna.
- xliij. Hversu ze skal uarðueita.
- xliij. Um þiobgotur oc handran oc bruar gerð.²

¹) Dette er den stadige Sideoverskrift gjennem den hele Bolk — Ga. ²) Her ophører Læmmen i G

- ij. Vm laga fleynor til uega bota.
- . Vm bruar gerð a þiobuegum.
- j. Vm þaugreid.
- ij. Vm þlutning manna iðir þiobar.
- ij. Vm lagar oc ueidiuel er menn gera.
- . Vm silðyifti ex menn gera flaba.
- Ex menn tafast þirir með ofund.
- Vm þiftigatarar vtroðrar manna.
- Vm þaula ueibar.
- . Vm bodburb af rudflab.
- j. Vm bodburb þora i millum.
- Vm aftr oc eng.
- . Þuerfu þvndr flotu þing flotia.
- j. Vm þatofra manna þlutning.
- ij. Þuerfu maðr flal ueiba þiornn oc ulf.
- . Vm þgra ueidi.
- Vm ælgia ueibi.
- Ex menn flil a vm almenninga.
- j. Þuerfu maðr flal þoli flit þaga.
- ij. Vm ueidiuelar til þgra.
- ij. Vm þualreflra ex maðr þinnr þual.
- . Vm flala ueibar.

Her þezt upp landz leigu bolc.

i. Ex maðr uil [annars manz¹ iorb leiga² [vndir bu flit.³ þa flal hann tafa 1
þoli vael oc uanliga⁴ með [ij. uatta flitrita⁵ oc er þui þetr er þleiri eru.⁶ En
maðr⁷ leigir iorb af landzdrotnu. þa flal hann a þeirri iorðu þua⁸ flua lengi sem
attar hans uitu at⁹ hann tof fer [arðar mala.¹⁰ Nu þo at maðr gezi iorb flua
þa flit.¹¹ eða giallde [eða flitit.¹² þo¹³ flal þa þaga [arðar mala¹⁴ flinn¹⁵ er tof.
ex landzdrotnu andast þa flal leiglendingr¹⁶ þaga [eina orb¹⁷ flivan þo at [al-
margar fe tefnar.¹⁸ [En ex leiglendingr andast þa þaze arze¹⁹ eina²⁰ orb²¹ flivan.
at almargar vere tefnar.²² En²³ vmbods maðr ma eigi lengra²⁴ mala þyggia
[ij. uefra mala.²⁵ Abud iarðar þeimilal tefiu.²⁶ en landflit²⁷ þeimilal loð²⁸

Jvfr. Cap. 1—4. G. 72. 73. F. XIII. 1. Hk. 89. 90. Jb. VI. 1.

¹⁾ [mgl. — Bd. ²⁾ læggia — Fb. leigia — Fa, c, f. legia — Ef. ³⁾ [mgl. — Eb. ⁴⁾ vandlega
de fl. ⁵⁾ [veggia manna vitni flitrita — de fl. ⁶⁾ uitu — Gm. ⁷⁾ hann — de fl. ⁸⁾ flia — fl.
[mgl. — Bd. ¹⁰⁾ [iarðar mala — Gi, m. [arðumala — Ed, oftere. ¹¹⁾ [mgl. — fl. ¹²⁾ flitit
Ge. [mgl. — Ed. Bk. ¹³⁾ þa — de fl. ¹⁴⁾ [arðna mala — Ba, k. ¹⁵⁾ flua — Gg, r, t. D.
landzdrotnu — Gg. þa — Ed. ¹⁷⁾ [ein arðar mala — Gf. [einn vefr iorb — Gi. [eit ar — Gl, m.
a arðu — Ed, e. [eina orb — Bc. ¹⁸⁾ [allmargir fe a tvednir — Gi. [allmorg fe tefin — Gl, m.
arzar hans — fl. ²⁰⁾ eina — Ba, g. ²¹⁾ arðu — Ed, e. ²²⁾ [mgl. — Gc, i, l, p, q, r, t. Fa,
f. Bc, d, k. D. ²³⁾ tononga — tilf. Gg, k. ²⁴⁾ Her ophörer Lacunen i Bc. ²⁵⁾ [ij. uefr — de fl.
Saaledes næsten alle de Övr. I Ga flitla rimeligviis kun, Skrf. ²⁷⁾ landleiga — de fl. ²⁸⁾ iorb
fj, k. loðh — Bc.
Norges gl. Looe II.

oc allan auerla¹ þann er i kaup þeirra tom. [Lytt² skal landstýld uera³ þirir⁴ [sumar mal.⁵ eða [flær oc flær⁶ þeim er iord a. En ex landzdrotten uerdr buflitz mædr oc uil þara til iardar sinnar þeirrar sem hann heyrir ader adrum byggt. þa skal hann lönfa iord sina ex hinum er adr [heyrir leigt⁷ [einni arðar leigu.⁸ oc segi honum til þirir [nottena hælgu⁹ at hann er buflitz mædr oc sanne þat með eidi sinum [ex leiglendingr mistruir hann.¹⁰

Um hafa skildaga við leigu lida.¹¹

- 2 ij. Nv skal huss gera¹² sem stilt er. ex eigi er gort þa a landzdrotten i lodinni sua milit sem husit mezt. oc [se sua sem iammikit se ulotit¹³ i landstýldinni. En ex huss eru værri gor en stilt eru. þa skolu .vj. stynsamir menn mæta husit. en leiglendingr borte sem metid verdr oc uarde¹⁴ lod¹⁵ þar til er [lotit er.¹⁶

Guersu leiglendingr skal husum upp hallda.

- 3 iij. Nv skal leiglendingr¹⁷ husum upp hallda¹⁸ allum þeim er a iorðu eru þa er hann tom til. þedia ual¹⁹ oc hallda dropalausum oc²⁰ halda upp torzuolum²¹ oc uindsfæidum [oc trofraptum²² oc liza²³ sua um at eigi tome slag²⁴ a ueggi. oc ex sua er umbuit²⁵ þa ma leiglendingr eigi abyrgriazt at huss þyrnizt. En ex hann²⁶ [þoyr²⁷ huss²⁸ niðr þirir uanroftar salir geri annat ngt²⁹ i stadin. En ex mædr gerir huss a annars manz iorðu þat er etti uar stilt a hendr honum oc etti³⁰ uar þeim leigu þall i er iord atte.³¹ tot hann³² timbr i annars manz mortu oc oll til þong oc sætr³³ huss a auðar tuxtir³⁴ er engi stodo huss a³⁵ þa er hann tom til iardar. þat er tallat horgenda huss. þat skal bioda landzdrottni at kaupa með [uatta .ij.³⁶ þa er hann³⁷ þer ex iorðu. oc kaupi sem .vj. stynsamir menn mæta. En ex

¹) auort — Ge. ²) lotit — Bb, l. loten — Bf, h. ³) orl — Gi. [hann skal landstýld lytt hys — Fd. ⁴) at — fl. ⁵) [lot — Gf. Bd. [sumar — Gg. [sumar malom — Fa, d, e. [somal malom — Bk. [udraderet og ei igjen udfyldt — Bk. ⁶) [flær of flær — Gg. Ed, e. [flær oc (edr) flær — Gm, n, l. ⁷) [heyrir (hæzbi) hann byggt — Gg. Ed, f. Ba, g, h. er adr &c. — mgl. Gm. ex hinum &c. — mgl. Bk. þa skal hann &c. — mgl. Gd. ⁸) [einni iardarteigu — Gi. Ee. D. [einum arðarmala — Gl, t. Fa, c. Ee. [einnar arðar leigu Fb, f. Bb, l. eða mæra viðr leiglending — tilf. Ee. ⁹) [leigu not — Fe. ¹⁰) [mgl. — Ba, g, k. ¹¹) Ingen Ovskr. eller Cap. Afdel. i Ge, f, g, h, i, l, m, n, p, q, r, s, t. Fa-f. Ea, b, d, e, f. Ba-h, k, l. ¹²) [hus skal gera — de fl. ¹³) [sua mytit sem olotit er — Ff. ¹⁴) uirbi — Gi. ¹⁵) iord — Gd, m. ¹⁶) [byggt er — Gd. [lytt er — fl. ¹⁷) hann — de fl. ¹⁸) at lagum — tilf. Ba. ¹⁹) of uanlega — tilf. Gn. ²⁰) hann skal of — tilf. de fl. ²¹) torzuolum — Gd, h, n, p, q, r, Fe. torzuol — Gi. torzuallom — Gl. torzolum — Fb. ²²) [ot fraptum — Ed. [ot freptom — Ef. [mgl. — Bk. ²³) liza — de fl. ²⁴) stott eða slag — Gs. a vægslag — Fe. ²⁵) oc liza &c. — mgl. Fa, c. ²⁶) hallmr — Fe. mædr — Be. mgl. fl. ²⁷) þoyrir — Bk. ²⁸) [hus þellr — Gi. [huss þyrnizt of þællr — Ed. ²⁹) længott — Gi. Bk. ³⁰) etti — mgl. Gl. ³¹) a — de fl. er j. atte — mgl. Bf. ³²) hann — mgl. de fl. ³³) [etti — fl. ³⁴) þat ero auða tuxtir — tilf. med forskjellig, men gammel H. i Mrg. Ga. (En) þat heita allt auðar tuxtir — tilf. de fl. ³⁵) adr a — Ed. Bf. ³⁶) [tveggja manna uifni — de fl. ³⁷) leiglendingr — de fl.

ann uil eigi kaup. seld huerium er hann uil eða haxe þlut brott at trossmesso um arit. en ef þa er eigi brott þa a landþdrottin hufit.

Ef leigendingi er þilt þortt þus upp at gera.

iiij. Nu ef þortt¹ huff [er þilt² upp at gera³ oc uerdr eigi upp gort. þa skal 4 at bota sem .vj. stynsamir menn mæta. En ef hinn uil eigi lufa⁴ þa skal landþdrottinn [þesta log þirir⁵ lod hans oc leggja þimtar⁶ þezno. oc skolu bondr doma⁷ immilit landþdrottni or lod hans sem þus mezt.⁸

Ef maðr byggir eina iorð .ij. monnum.⁹

v. Nu [sæl maðr iorð a leigu¹⁰ oc uil eigi lata þann haxe er tof.¹¹ þa skal 5 a¹² logþesta iorð er leigdi oc leggi þimtar þezno oc niote uatta sinna huerfu hann¹³ þezir iorð tefit. oc ef honum berazt¹⁴ [þau uitni¹⁵ at þullu. þa eigu bondr¹⁶ at doma honum leigu¹⁷ iorð þina aptr¹⁸ eptir þui sem vitni baro. Nu leigir maðr iorð oc uil eigi haxe. þa skal landþdrottinn þara til er [manaðr halþr¹⁹ er²⁰ af þumri oc þa þa iorð [oc nyt²¹ þer²² þua sem hinn þezdi²³ eigi leigt. [oc byggir aðrum ef hann uil þat.²⁴ oc heimti þo leigu²⁵ af honum er leigdi.²⁶ oc suare þua²⁷ leidþangre sem landþþyld.²⁸

Engi skal þina iorð slagliga byggja.

vj. Nu sæl maðr iorð þina²⁹ [eða byggir³⁰ .ij. monnum a leigu. þa skal þa 6 haxe er þyrri leigdi.³¹ oc hueruitna þar sem maðr sæl .ij.³² monnum hit sama.³³ þa skal þa haxe er þyrri kaupir eða leigir. hælða skal³⁴ hann [þila dome³⁵ þirir [oc niote uatta sinna³⁶ at hann tof³⁷ þyrri.³⁸ aðra [iorð iamgoda³⁹ skal hann þinum þa ef [hann þezir til.⁴⁰ En ef hann⁴¹ þezir eigi til. þa skal landþdrottinn gælða

Jvfr. Cap. 5. G. 79. 76. Hk. 96. Jb. VI. 5. Cap. 6. G. 78. F. XIII. 17. Hk. 95. Jb. VI. 6.

¹) þortt — *Fc.* ²) [er þilt er — *Fc.* ³) leigendingi — tilf. *Bh.* ⁴) bota — *Fb, f. D.* ⁵) [logþesta — *Ee.* ⁶) mgl. — *Ba, g, k.* ⁷) uirða — *fl.* ⁸) mezt oc vift verdr — *Fb.* var vort of metet — *Fd, e.* ⁹) Denne Overskr. synes saavel her, som foran i Indholdslisten, at være forvexlet med den til næstfølgende Capitel — *Ga.* ¹⁰) [byggir maðr iorð þina — *Bh.* ¹¹) leigdi — *Gr.* ¹²) *Her begynder* a *Lacune* i *Bf*; ophører i Cap. 8. ¹³) maðr — *Gr.* ¹⁴) berast — *Ef.* ¹⁵) [mgl. — *de fl.* ¹⁶) þingþann — *Gl.* ¹⁷) þirir — tilf. *Ge.* ¹⁸) aptr — mgl. *Ge* og *fl.* ¹⁹) [þalgþmanaðr — *Gr.* *halþr* — mgl. *Gg.* ²⁰) er lidin — *Ef.* ²¹) nytli — *Ef.* ²²) [mgl. — *Bh.* ²³) þa iorð — tilf. *Bh.* ²⁴) [mgl. — *Gr.* ²⁵) landþþyld — *Gf.* ²⁶) af þor — *Gr, t. Fa, c.* ²⁷) þa — *Fe. Ba, b, k.* ²⁸) leigu — *Gi.* *landþdrottni* — *Ba, k.* I *Ba* har dog en nyere H. fra 16de Aarh. efter "(landþ)" der ender a *Linje*, skrevet "þþyld." ²⁹) eina — *de fl.* ³⁰) [mgl. — *de fl.* ³¹) tof — *de fl.* ³²) *Her ophører* a *Lacune* i *Ec.* ³³) þuat sem þat er — tilf. *Ff.* ³⁴) ma — *Gi. Ea.* ³⁵) [þila doma — *Bh.* ³⁶) [mgl. — *Gl.* ³⁷) þorþti — *Gg, s.* ³⁸) eða leigdi — tilf. *Gg, k, s.* ³⁹) [mgl. — *de fl.* ⁴⁰) [til er — *de fl.* ⁴¹) landþdrottni — *Ff.*

þe honum iammikit sem hann stíldi tala¹ i landstýðdina² oc se síðan satter.³ þetta stolu þeir roynt⁴ haza innan halfs manadar síðan iorð er .ij.⁵ bygd.

Ex umboðs menn taka mutur til iarðr at byggia oc kallað hól gera.

- 7 vij. Nu ex umboðs maðr konungs byggir iarðir⁶ konungs [i heraðe⁷ at arðar⁸ mala.⁹ þa stál¹⁰ eptir þeirri abud oc landstýðd sem [leigu líði¹¹ hezír vitni til. þui at sua stál konungs iarðir¹² byggia sem¹³ stíl i lagum. þo at umboðs manna stípti uerði þa stál¹⁴ huer sinn leigu mala haza. En ex maðr telr mutu zírir konungs iarðir at byggia eða annara manna. gíallde aptr stílt sem hann tól [i mutuna¹⁵ oc gíallde stílt tuæn¹⁶ konungi. En zírir þær iarðir¹⁷ er konungr a eigi.¹⁸ gíallde halft konungi en halft iarðeiganda oc se stíldr uid umboð¹⁹ oc heiti drengr²⁰ at verri. En þa er mutu gax gíallde²¹ stílt sem hann gax til²² eptir þui sem aðr er stílt oc se stíldr uid abud²³ iarðar. Nu byggir maðr dyra en uande hezír a uerit. akti²⁴ þui [dyra oc²⁵ frammar til²⁶ [leidangrø oc landuarnar²⁷ sem leiga er [meiri a logd.²⁸ [se annat huart aultir zírir baðom eptir þui sem byggizt²⁹ eða minli zírir baðom.³⁰ En ex umboðs maðr konungs lætr konungs eignir vndan ganga at uilja: lonsi oc vanroftar oc þo at konungdomren zæc³¹ aptr. gíallde þo umboðs maðr iammikit [ax sinu³² sem vndan get [ax hans uanroft³³ eða stæde uarð at.³⁴ [ex hann uissi.³⁵ En ex maðr segir eigi iorð³⁶ manz³⁷ lausa zírir [nottena helgu³⁸ þa stál hann haza þa iorð ex landzdrotten uil hallda uid hendr³⁹ honum [þa .xij. manade⁴⁰ at leigu stítri sem aðr⁴¹ uar. En eptir [hælgu nott⁴² þa biode landzdrott: en honum iorð þa. Nu uil hann eigi haza [þa iorð.⁴³ þa hazi landzdrotten iorð sína stálzr oc⁴⁴ leigu ax hinum er ax zor [stíla sem aðr uar stílt.⁴⁵ En ex maðr

Jvfr. Cap. 7. G. 72. 77. 80. F. XIII. 1—3. Jb. VI. 2. Hk. 100.

¹⁾ [er — de fl. ²⁾ [tíguna — fl. ³⁾ Her ophörer Lacunen i Gk. ⁴⁾ þrott — Gp. ⁵⁾ monnum — tilf. fl. ⁶⁾ eignir — Ge. ⁷⁾ [mgl. — Gl, m. ⁸⁾ iarðar — Gi. ⁹⁾ restum — tilf. fl. ¹⁰⁾ haldað — tilf. de fl. ¹¹⁾ [leigubingr — fl. [leigu tigr — Fe. ¹²⁾ eignir — Ee. ¹³⁾ um aðrar iarðir — tilf. de fl. ¹⁴⁾ þo — tilf. fl. ¹⁵⁾ [mgl. — Ba, g, k. ¹⁶⁾ tuin — Ge, g, h, i, m, n, q, r, s, t. Fe. Ef. Bd. .ij. — Ff. tuau — Ed, e. Ba, e, g, h, k. tuim — D. ¹⁷⁾ eignir — Ba, g, k. ¹⁸⁾ eði i — Fa, c, d. ¹⁹⁾ iardarennar — tilf. Gg, h, m, s. ²⁰⁾ maðr — Fe. ²¹⁾ annat — tilf. Bh. ²²⁾ j. mutuna — Gn. ²³⁾ umboð oc abud — Fb (dog saaledes, at der foran umboð ved et Mærke henvises til Ordet iorð, der med s. H. staar tilskrevet i Margen). abnrgð — Ed. Bc, k. auero — Ef. abnrgð — Ba, g. ²⁴⁾ of — Fa, c. tate — Fe. gite — Ed. actir — Bb. þa se of — Bh. ²⁵⁾ [mgl. — de fl. ²⁶⁾ Her begynder det første Brudst. af Go. ²⁷⁾ [konungs vðboda — Ee. ²⁸⁾ [meiri a lob — Gn. [meiri at lob — Fb, dog synes at lob at være overstrøget. ²⁹⁾ tala renner til. — Fa. ³⁰⁾ [þui at sua stál konungs autaz sin stýlða of mintaz ættr þui sem landzdrotten byggir — Ee. [mgl. — Bh. Nyt Cap. i Fa, c, d. ³¹⁾ þeim — tilf. Gg. ³²⁾ [mgl. — fl. ³³⁾ uangiæzlo — Bg. ³⁴⁾ [mgl. — Ba, h, k. ³⁵⁾ [mgl. — Bg. En ex umboðsmaðr &c. — mgl. Gm. Nu byggir maðr &c. — mgl. Gl; udfyldt med Mrg. H. ³⁶⁾ eign — Gc. ³⁷⁾ sína — Gi. ³⁸⁾ [leigu nott — Fe. ³⁹⁾ hond — fl. ⁴⁰⁾ [mgl. — Gi. ⁴¹⁾ neft — fl. ⁴²⁾ [leigu nott — Fe. ⁴³⁾ [mgl. — de fl. ⁴⁴⁾ heimli eller tati — tilf. fl. ⁴⁵⁾ [mgl. — Ba, g, k. Her tilf. Mrg. H. i Gf: Um talda töl zírir zardaga zorzalla lauff þat sem zæmet er eptir utan tuitzre þa eignazt þa er jorð a og seter mort uid landzdrottin.

gerir lallda¹ tol a iorðu manz. þa er þat er hann zer a iorðu zirir nottana hælgu
sua at engi maðr er eptir a.² þa a landzdrottinn allt þat er eptir er a.³ oc gíallde
honum⁴ a oðan mort sílrs. En ex sa maðr⁵ andazt er a iorðu bio oc tallar landz-
drottinn ulofna landstýlð. þa niote arzi hins dauða uitna sinna at lotet er⁶ oc sua
om alla⁷ abud iardar. En ex hann hezir eigi uitni til. þa hazi landzdrottinn.⁸
En ex huargi⁹ [hezir vitni til.¹⁰ þa suer¹¹ arze oc husprona hins dauða at eigi¹²
stendr landstýlð eða abud¹³ sua¹⁴ eptir¹⁵ at þau viti stíl a. En ex þau¹⁶ sueria
hazi landzdrottinn sua buit oc sua ex [landbui¹⁷ er i uflægd.¹⁸

Um husa skipti i jarðögum.

viiij. Sa er jarðagr hinn fyrsti [i Gula þings¹⁹ lagum²⁰ er [rumheilagr²¹ 8
er nestr²² eptir [prettanda dag iola.²³ hann stal lala²⁴ toma²⁵ halz huff er adr
byr a iorðu til þess er hann telr ser iorð.²⁶ oc manað zra þui er hann hezir ser iorð
telit²⁷ [haza²⁸ halz huff.²⁹ [En at ofelinni iorðu a³⁰ hann³¹ halz³² huff³³ til
sumar mala. [en ziordung til troffmesso ex hann er buflit maðr.³⁴ En sa stal
trezia husa skiptis er til zer iardar oc haza uid uatta .ij. oc stírstota³⁵ undir þa at
hann treyr hann husa skiptis oc geri honum zint til. En ex hann uil eigi þa skipta.
þa nemzni hinn granna sina .ij. oc [skipti þeir³⁶ til lutxallz oc luti síðan. En ex
hann stendr zirir síðan. gíallde þeim mort sílrs er til iardar zer oc hazi hann huff
sin [eigi at síðr.³⁷ oc ex hann uil þa eigi gíallda³⁸ sofe sem uita³⁹ ze. En þegar
er skipt er husum þa stal sinum husum⁴⁰ huar rada. oc þo at eitt nauf bindi a lut
annars manz loyxis laust sefr .ij. aurum sílrs uid þann er til iardar zer.⁴¹

Jvfr. *Cup. 8. G. 73. F. XIII. 1. Hk. 90. Jb. VI. 8.*

¹) tollu — *Go. tuotu — Ff.* ²) a — *mgl. de fl.* ³) a — *mgl. de fl.* ⁴) læglændingr — *Ee.*
landdrottne — *Bk.* ⁵) landbui — *Gl. m.* ⁶) landstýlð — *tilf. Gi.* [u stýlð — *tilf. Ee.* ⁷) abra —
tilf. *Ff.* ⁸) vitni sin — *tilf. Gn.* landstýlð — *tilf. Fe.* ⁹) hvarfuzigia — *Fe.* ¹⁰) [hezir — *de fl.*
¹¹) suer — *Ed.* ¹²) eigi — *mgl. Ee.* ¹³) alin — *Gi.* ¹⁴) su — *Gl. Ee.* ¹⁵) aptr — *Ed. Ba.*
mgl. — Ef. Bk. uloten — *tilf. Ba.* ogor — *tilf. Bk.* ¹⁶) uita stíl a of — *tilf. Ee.* ¹⁷) landzdrottinn
— *Fb. Bd.* [an bui — *Fc.* læglændingr — *Ee.* ¹⁸) [land buit er — *Gi.* ¹⁹) n: tings — *Gs.* frosto-
þings — *Fa — e. Eb.* Eðisvápings — *Ff. Ea — d, f.* Þorgapings (rettet, som det s. samtid. fra frostaþings)
— *Ba.* Þorga (Þorgar) þings — *Bb, c, k, l.* *mgl. — Gk, p. Be.* ²⁰) [mgl. — *Ee. Bg, h.* ²¹) yrtr
— *Gp.* ²²) [nefr er — *Gi.* ²³) [Mario messa i langazosto — *Gi, p, q, t. Fa.* rettet herfra m. nyere
H. til .xij. dag — *Gn.* Rettet ogsaa i *Gr.* men uden at det Oprindelige kan sees. [ællzdag iola — *Fc.*
iola — *mgl. Gf, h. Fb. Ea, b, c, f. Bb, d, e, l.* En i Gula þings loghum hinn næste eptir Mariu morso i
gofu — *tilf. Fd.* ²⁴) Her ophörer Lacunen i *Bf.* ²⁵) torna — *Gh. Ff.* rettet derfra til torna — *Ea.*
ryma — *fl.* ²⁶) til þess &c. — *mgl. Ed.* ²⁷) til þess &c. — *mgl. Gk. Bk.* ²⁸) hazi — *fl.*
²⁹) [mgl. — *fl.* ³⁰) hazi — *de fl.* ³¹) hann — *mgl. fl.* ³²) halz — *mgl. Gf.* ³³) [mgl. — *Gc.*
³⁴) [mgl. — *Gh.* ³⁵) tñi þui — *Gf, h, m, n, p, q, t. Fa, c, d, f. Ea, b, c, d, e. Ba, c, d, e, f, g, h.*
k. D. ³⁶) [stezni (þa) þeim — *Fb. Bb, l.* ³⁷) [sem adr — *Bd.* ³⁸) lufa — *Ed.* bota — *Bd.*
³⁹) varta — *Fe.* ⁴⁰) lut — *Ge. Ff.* ⁴¹) eða þat huff a at haza — *tilf. Fd.*

Guerfu myki skal a iord reida.

- 9 ig. [En a iordu skal leggja ziorbung i trod.¹ uettrar myki alla skal reida i trod² þar sem omglat er nema þa eina nött er hann zer brot um morgunin eptir. En ex trod er myglat þa skal pengat reida sem mest er þorþ at oc hann megi þat með eidi sinum sanna ex landzdrotten uil.³ En ex hann uil eigi sueria þa giallde hann stada þann allan eptir þui sem .vj. stýnsamir menn meta þeim sem til iardar zer [er hann hezir at olagum⁴ vnnit.⁵ Kyrlag⁶ i minzta lagi skal haza a halzo⁷ pundz sade hueriu eða giallde landzdrottne halzan oyri silzrs zirir huert er missir. En ex madr sar uetrrug þar sem alr er oc zer hann a iordu. hazi a allz edi. En ex hann grexr⁸ uoll til innangardz haze a [xremæle sinn.⁹ En ex hann grexr¹⁰ utt angardz [oc gerdir um¹¹ hazi [halzan huar sa er sade oc hinn¹² er til zer iardar. En a iordu skal sa er leigir [edi ueita nema¹³ .iij. loss uidar oc .ij.¹⁴ staz.¹⁵ En landzdrotten¹⁶ slift sem hann uil. sua þo at þeim er leigdi uerdi eigi stade at [eptir¹⁷ þui sem i kaup¹⁸ þeirra tom.¹⁹

Guerfu madr skal uid leigu þal skiliast.

- 10 g. Nu ex madr zer a iordu þa stolu hurdir .iij. standa þo at engi vere²⁰ þa er hann tom þar. stozu hurd oc burs²¹ hurd oc ældhuff hurd. [oc standa allar þær sem zyr stodo.²² Nu ex hann telr eina hueria þa hurd oc hezir²³ brott þa skal hann aptr zora oc leggja landnam a landzdrottne ex hann hezir lonyt zra.²⁴ En ex þar lonyr²⁵ nolot a prestilldi²⁶ eða ozdnyri²⁷ eða gattar tre.²⁸ þo at ein zlis zylgi. þa er þat husbrot.²⁹ bote mort silzrs. [hazi tonungr halza en sa halza³⁰ er iord a. En ex hann brytr³¹ sæzstoda or husum³² eða [brikr þær³³ sem gronping [hezir nomit.³⁴ þa skal hann þat aptr zora³⁵ oc giallda mort silzrs [halza tonungi

Jvfr. Cap. 9. 10. G. 74. 75. F. XIII. 1. 2. 4. Hk. 91. Jb. VI. 9.

¹) [Nu a madr leggja ziorbung i trod — Fb. ²) [Einn ziorbung uettrar myki skal reida i trode — Gl. [En a iordu skal reida ziorbung uettrar myki i trod — Gr. [En ziorbungr uettra myki skal liggja i trod — Fe. uettrar myki &c. — mgl. Gg, h, l, Fb. Bl. ³) mistruir hann — Ea, c. Bf, k. ⁴) uhogum — Gk. Fb. Ea, c. Bl. logum — Gi, m. Ff. Ee. æi at logum — Go. uthagum — Fe. Ed. ⁵) [mgl. — Ba, b, g, h, k. ⁶) nauta — tilf. Ba. ⁷) halza — de fl. ⁸) hezuer grazuet — Ee. ⁹) [xrio sitt — Go. ¹⁰) uoll til — tilf. Gk, r. Ba, d, e, f, g. ¹¹) [mgl. — Ed, f. Ba, c, g, k. ¹²) [hann halzt. en halzt sa — Gg. ¹³) [æigi meira toza en — Fe. [edi brott zora nema — Ee. ¹⁴) eitt — Gi, n (dog her rettet til .ij.) Fa, c. ¹⁵) staz loss — Gl. los stape — Gr. stape — Fb, e. ¹⁶) ma lonyza — tilf. fl. ¹⁷) allu — fl. ¹⁸) kaupmala — fl. ¹⁹) [mgl. — Ea, c. Bf, k. ²⁰) stode — Gk. Be. ²¹) burdz — Gm. bus — Ee. ²²) [mgl. — Ed. en han tome þar — tilf. Go. er han tom — tilf. Ba. ²³) zortir — fl. ²⁴) Ez ham &c. — mgl. Gp. Ff. Bf. Bh. ozan lonyt — Ba. Her ender det første Brudst. af Go. ²⁵) zylgir — de fl. ²⁶) prestalda — Gf, g, n. praestiallda — Gl, r. prestollid — Fe. prestolle — Ed. prestalla — Ba. praestati — Bo. praestalde — Bd. ²⁷) uppdyri — Ge, f, g, l. Fa, b, c, f. Ee. Ba—l. dyra sidi — Gl, m. ozdnyri — Gr. Fe. ²⁸) gattetre — Gi. gatlure — Gm. eða g. tre — mgl. fl. ²⁹) hus brott — Ba, k. husa brod — Bf. ³⁰) [heim — Gm. ³¹) palfetta eða — tilf. Ee. ³²) or stozo eða husi — Gt. or husi — mgl. Ee. Ba. ³³) [brytar or husi þat — Ba. ³⁴) [næmr — Fe. ³⁵) bota — Gc, r.

halza þeim er iorð a.¹ En allt þat er [husbrot nemr² bote morf silzrs halza
angi en halza þeim er iorð³ a.⁴ oc geri hus iamgot sem adr.⁵ Nu skal hann
iorðu xlytia⁶ [allt þat sem hann a með retto ær at xlytia.⁷ hory sitt oc torn at
nni landstnyld⁸ eptir hina xyrstu xardaga oc oll onnur andbod⁹ þega(r) hann
¹⁰ han skal brot xlytia laua pili¹¹ oc uidar toft hialma¹² oc hialmrobor¹³
þdili oc þuerdili¹⁴ oc allt þat er eigi hezir gronping nomit eða neglt¹⁵ er vndir
eða bialla. þa skal hann brott xlytia uertuid sinn allan með ser þegar hann uil.
ex maðr gerir ser huangard eða laula gard¹⁶ hazi brotto xirir krossmesso a uarit.
allt þat er eptir er at orxtum¹⁷ xardogum eignizt¹⁸ sa er iorð a nema hinn hazi
t i xioru¹⁹ eða [a hælt²⁰ ottan gardz þar sem huarle er at aka²¹ þedan izir
ne eng. oc haxe brott xluft at þotolx uatu. en ex lengr liggr þa a landzdrottenn.

Ex maðr sitr a stekinni iorðu huat (uadbar.)

gi. Hveruitna þar sem maðr sitr a ofekinni iorðu þa a landzdrottenn loð 11
..²² en hann lonyfi bu²³ sitt vndan²⁴ með landname uid landzdrottin. Nu uil
n eigi ær iorðu xara.²⁵ þa skal iardeigande stexna honum ping oc beiða bonðr
at xora hann ær iorðu sinni. huer er selr oryri silzrs uid konung er eigi uil til-
a. Armadr²⁶ konungs er stnyldr til at xara oc vera xirir bondom oc oblazt með
halza morf silzrs konungi til handa.

Um skipti a korne oc hory.

gij. En ex maðr a torn xallt i stada²⁷ [eða hory.²⁸ þa skal bioda landzdrottni [at 12
ipa²⁹ með uatta .ij. oc gera til halzr manadar stexno til luerdz lyktingar³⁰ silfa³¹
stynsamir menn mæta [.ij. ær huare halzo.³² En ex hann [lytr þa eigi uerdi.³³
huerium er hann uil.³⁴ Nu ex .ij. menn [eða xleiri³⁵ eigu stada³⁶ saman [huart

Jvfr. Cap. 11. G. 77. Hk. 94. Jb. VI. 10. Cap. 12. F. XIII. 17. Jb. VI. 11.

¹) [sem adr segir — Gi. ²) [sua metz — Gi. ³) hus — fl. ⁴) En allt þat &c. — mgl. Ba, k.
st geri &c. — mgl. Bc. Herefter nyt Cap. i Fb. ⁵) xora — fl. ⁶) [mgl. — Bf, h. ⁷) [sua mitit
hann þarz til entia xodz of til vngsmala — tilf. Gl. ⁸) anbod — Ge, h, k, m, p. Fa, b, d, e, f. Ea-
b. anbod — Gi. anbod — Fe. anbod — Bg. ⁹) þeir vilia — Ge og fl. ¹⁰) lauaxili — Gg. Ed.
li sitt — Ea. laza sinn — Gp. ¹¹) hialm — fl. ¹²) hialrobor — Ea. hialrobor — Ef. Ba.
nbrobor, men med en Rettelse ved st — Ba. hialmrar — Bf, h. lauapili &c. — mgl. Gi. ¹³) langh-
oc þuerzili — Gg. langpili oc þuerzili — Gm. of vidartoft &c. — mgl. Ee. ¹⁴) naglaxast — fl.
eða nepna rit. arira eða bauna — tilf. Gn. ¹⁵) uptindum — Gm. ¹⁶) Her begynder en Lacune i Ed,
wer i Cap. 16. ¹⁷) er a — tilf. fl. ¹⁸) [a hælt — Gd. [a berg — fl. [giart um — Ba. ¹⁹) xara
h. reida — Ea. ²⁰) allt — Gh, i, s. mgl. — Bh. ²¹) ye — Gf, p. Ff. Eb, c, f. Ba, c, d, g, h.
at — fl. ²²) xora — Gr. ²³) Umbodemaðr — fl. ²⁴) stale — Gh, m. stedia — Ff. Ef. laba
— tilf. Fd. ²⁵) [mgl. — Gi, l. Eb. ²⁶) [mgl. — Gp. er hann xerr ær iorðu — tilf. Gi. ²⁷) [upp-
gar — fl. ²⁸) sitrar — fl. ²⁹) hendi — fl. [mgl. — Bh. ³⁰) [uill eigi taua — Gm. ³¹) at
a — tilf. Bf, h. ³²) [mgl. — fl. ³³) lob — Ge, g, h, m, s. stedia — Ff.

sem þat er¹ torn eða hön. þa skal huargi² brot þlytia þyr en sfipt³ er. En ex mædr [höggr⁴ hön a lut⁵ annars manz. þa sedizt hann eigi medan hann a iammilit eptir [sem hann þarx til at leggja.⁶ En ex hann þlytr allt brott setr .ij. aurum silzrs uid þann er hön⁷ [eða torn⁸ atte.⁹ oc eins eidi hans meðr at hann þlutti eigi minna¹⁰ hön¹¹ [eða torn¹² apr¹³ [þat er granne hans atte en¹⁴ hann þlutti brott.¹⁵

Ex leiglendingr þer af iorðu.¹⁶

- 13 giiij. Nu ex leiglendingr [þer af iorðu oc¹⁷ heyr sfið upp stodu garðe. v.¹⁸ þadmum¹⁹ lengra.²⁰ geri garð sfiðan²¹ sem adr uar oc borte landzdrofni landnam. En ex upp sfiðr stodu garðe .x. þadmum lengra [oc ber heim.²² þat heitir balla brot. gjaðde landzdrofni mort silzrs oc geri garð iamgöðan [oc iamlangan²³ sem adr uar. Tradar garðe²⁴ [aðrum hælmninginum²⁵ skal [hann eigi upp sfiða.²⁶ en ex hann upp sfiðr²⁷ geri²⁸ annan iamgöðan i staðin oc leggi a landnam.²⁹

Ex menn þurza þræðorn at kaup. ³⁰

- 14 giiij. Nu þurza menn þræðorn³¹ at kaup i bngðum heima.³² þa skal þa er kaup³³ þarx þara til [omböðs manz konungs³⁴ [með uatta .ij.³⁵ oc bidia hann sterna þing oc nemyra stynsama menn til at ranzala [bngð alla³⁶ sua uida sem þarx. oc þar sem torn þinz³⁷ [til aylaups³⁸ ætli bonda³⁹ þræðorn oc hiuna þoftr⁴⁰ til þess er hinn þær⁴¹ nyt torn. Engi skal oc mælti torn [til salu⁴² i bngðum heima i sfiðum stornaðzþynium nema þar sem konungr lofar með brezum sinum. Nu þar sem þinz⁴³ aylað⁴⁴ torn eða miol. þa seli þeim sem þarx eptir þui sem gengr þlestra

Jvfr. Cap. 13. F. XIII. 2. Cap. 14. Jb. VI. 12.

¹) [mgl. — Bf. ²) huartueggi — Gp. Bc, k. oprind. m. senere rettet Ec. ³) sfið — Gm. ⁴) þar — Gg. Ff. ⁵) [þlytr i brott hön — Gi. [höggr hön — Ee. ⁶) [latit — Gi. til iammabar — tilf. Fl. ⁷) zett — Ea. ⁸) [mgl. — fl. ⁹) of þlyti apter hön — tilf. Bk. ¹⁰) meira — Gi. Fb. ¹¹) þe — Bk. ¹²) [mgl. — fl. ¹³) heim — Gi, t. aftr — fl. en — tilf. Fd. Ef. Ba, c, g, k. ¹⁴) of — Fd. Ef. Ba, c, g, k. ¹⁵) apr — fl. [en granni hans atte of einai — Gp. [mgl. — Ff. [en h. þlutti brott — Bb, l. [en brott — Bf, k. ¹⁶) I alle övrigge Codd., þaa Gb, c og d nær, staar dette Cap. bag efter det her næstfølgende, og udgjör saaledes Cap. 14, medens Cap. om Frökorn er Cap. 13. ¹⁷) [mgl. — Bb. ¹⁸) þin — Gi, n, p, q. .l. — Gl, m, r, s, t. Fa—f. Ee. Bb, l. ¹⁹) þadmum — Ef. þamnum — Ba, b, k, l. ²⁰) stemra — Gg, h, l, m, n, r, t. Fa, b, c, e. Bb, l. eða stemra — Gs. Ee. ²¹) þadmum — fl. ²²) [mgl. — fl. ²³) [mgl. — fl. ²⁴) i — tilf. fl. ²⁵) [i almenningum — Gi. [heimilegum — Ef. [aðra hæððena — Bf. [mgl. — Gk. ²⁶) [upp sfiða. ex uill — Gm. [hann sfiða — Bf. ²⁷) eða up — tilf. Gm. allan — tilf. Bf. ²⁸) gerði — fl. ²⁹) landzdrofni — tilf. fl. þeim er iorð a — tilf. Fl. Tradar garðe &c. — mgl. Bk. ³⁰) Ombyttet i Ordenen med foregaende Cap. i alle Codd. undtagen Gs—l. ³¹) [aðorn — Fb. ³²) heima — mgl. fl. ³³) kaup — mgl. fl. ³⁴) [stflumans — fl. ³⁵) [torggja manna vitni — fl. ³⁶) [bngðir allar — fl. [bubir allar — Gm. ³⁷) þall of — tilf. Gl. ³⁸) [til kaup — Gf, k, p. Fd, f. Eb, c, f. Ba, c, d, e, f, g, k. [til solu — Gn, q. Fa. [til aþgangs — Bk. [mgl. — B. ³⁹) þoftr — tilf. fl. ⁴⁰) þoftr — Ge, g, m. Ec. Bf. þoftr — Gk, k, p. Fd, e. Ea, b, f. Ba, b, c, d, e, g, h, k. D. þoftr — Fb. Bk. matu — Ee. ⁴¹) þær þa — fl. ⁴²) [mgl. — fl. ⁴³) til aylaups — Ge, f, i, l, m, n, p, q, r, t. Fa, b, d, f. Ea, b, c, e, f. Ba, b, c, f, g, h, k, l. D. aylaups — Gg, s. Fc, e. aylaups — Gk. til solu — Gk. Bc. til kaup — Bd.

nanna millum. En þa er eigi uil selja giallde halza mort silzrs konungi. hazi konungs ombods madr .ij. aura en þa adra .ij. aura er tornkaups¹ uar syniat eða miols. oc tale torn eða miol [zirir engan pening² [sem adr³ oc skipti þeirra millum er þurzu. Nu beidazt þeir [at upp se lokit zirir þeim⁴ oc þa þeir eigi. briote⁵ huff eða hird- þur⁶ at ofeliu huer sem a. En ex konungs ombods madr aþrotigt. þa giallde hann þessa halza mort þeim sem [torn eða miol þurzu at laupa.⁷ En ex notor uer odde eða eggju. veri vllægr⁸ huart sem hann þær þær⁹ eða adrær atomor. en ex haun dnyr ex veri undir konungs mistunn.¹⁰

Um hufa skipti [oc iardar.¹¹

gv. En ex þleiri menn bua [i husum saman¹² en einn. huerfu sem þeir skipta 15 husum. þa eigu allir dyr iamheimolar þær sem ofskiptar eru. En ex madr hogggr þleiri dyr a husum en þa varo er hann kom til. giallde mort silzrs. [halza konungi en halza¹³ landzdrotni. oc borte huff eptir þui sem stynsamir men mæta. Nu skal madr þat tad- þall haza er þess manz bu¹⁴ þelldi¹⁵ [er þar bygði sem hann hezir ser bōli¹⁶ telit.¹⁷ En ex madr reidir¹⁸ myti ex annars manz bolþestu¹⁹ oc þorir a afr sinn. þa er hann setr oyri silzrs uid þann er mytina²⁰ atte. oc reidi²¹ honum iammilin afr oc iam- ual²² sem hann taddi ser með sætu²³ [hans er²⁴ [hann þlutti adr ex.²⁵ Nu toma leigulidar²⁶ eigi²⁷ aller i sænn til iardar. þa skal þa trexia skiptis²⁸ er haza²⁹ uil með uatta .ij. [ex ubygð³⁰ er iord³¹ eða er þa eigi komin³² er [telit hezir iord.³³ [þa mæte³⁴ hann ser³⁵ iammilinn teig³⁶ oc iamual tedi³⁷ oc geri sidan huart er þeir uilia. luti eða hazi þann huar er [taddan hezir.³⁸ en leigulida skipti halldezt meðan einn þeirra þyr a iordu. En ex einnhuer þær ex iordu brott [en annar temer

Jvfr. Cap. 15. Jb. VI. 13. 14.

¹) tornkaup — fl. ²) [mgl. — fl. ³) [mgl. — fl. ⁴) [tqlla — fl. ⁵) Her ender Bk. ⁶) þyrir
engan penning — tilf. Ea. ⁷) [tornkaups eða midl(kaup)s var syniat — fl. ⁸) ugildir — fl. ⁹) eða suida
— tilf. Gp. ¹⁰) Herefter indskyder Ge et Cap. .gv. med Orskr. om stodu garða. Indholdet næsten ordret
som i det .giii. Cap.; kun at Slutningen mangler. En ex leigendingr þær ex iordu of hezir upp stitid stodu garði
þim þeimum lengra. geri annan stikan garð sem adr var of landnam landzdrottne. En ex vpp stitr stodu garði .g.
þeimum lengra þat ættr baltta brott giallði landzdrottne mort silzrs of geri garð sem þyr segir. Paa Grund af
dette indskudte Cap. har Ge ved alle de paafølgende Cap. i denne Bolk eet Tal høiere Nummere end Ga, b.
¹¹) [mgl. — Gb, c, tilf. i Ga med den gl. Haand, hvorved det er tilf. i Indholds-Registret. ¹²) [a einum
— Ba. ¹³) [mgl. — fl. ¹⁴) þenadr — fl. ¹⁵) atte — Ge. ¹⁶) mala — Ge, m. ¹⁷) [er ex
— Ba. [mgl. — Bk. ¹⁸) tetr — fl. ¹⁹) afre — Gi. iord — Gp. ²⁰) atrinn — Gr.
²¹) tedi — de fl. ²²) reide — tilf. Ea. taddan — tilf. Bf. ²³) tabe — Fe. myti — Ee. Bg. þui —
— k. ²⁴) [of þa atte er — Ea. [hans hans ar en — Ef. ²⁵) [ex þlutti — Ee. [sem hann taddi &c.
— mgl. Bf. ²⁶) leigendingar — Fe. Ef. ²⁷) eigi — mgl. Gg. Ff. ²⁸) hufa skipti of iardar — Gp.
— Bp. ²⁹) haza — Gn. ³⁰) bygð — Ge. ³¹) [vskipti er iordu — Ge. ³²) [en þa former ei til — Bf.
— Bf. ³³) heit hezir — Gp. ³⁴) mæte — Bf. ³⁵) ser — mgl. Bf. ³⁶) [ateigh — Ge. ³⁷) reidi — Gl.
— Bf. ³⁸) [taddan — Gl. Ff. Ba, k. tatt hezir — Fa, c.

til.¹ hazi þa [þa teiga i iorðu oc huff þau² er til kemr³ sem hinn haxde⁴ er brott þor oc niote huer sinnar abudar. Sua skal iorðu flipta at allir hazi teiga iambriðs oc iamlanga oc iangoda⁵ eptir [leigu burð.⁶ En ex einnhuer hezir [breidare teig eða lengra.⁷ þa late þalla⁸ þra sinum atre⁹ oc til þess er minna hezir. late sua ex sanom¹⁰ atre sem osanom oc haxe eði þirir starz sitt.¹¹ En ex hann uil eigi ex lata fote leiglendingr¹² sem uita þe.

At maðr skal bua a odals iorð sinni.

- 16 xvj. Nu skal maðr haza odals iorð sina [at bua a¹³ heldr en annar ualir funnigr¹⁴ maðr. allt þat er samtynis liggr. Nu ex odals nautar uilia eigi byggia honum. þa skal hann bioda þeim leigu þirir þarðaga¹⁵ flita sem aðrir menn uilia leigt haza oc se þo eigi at þiandbodi.¹⁶ [þui at eigi skal hann at þiandbodi annars haza.¹⁷ En ex notor maðr þer a annar¹⁸ nema sa uili [a bua¹⁹ [er þe a i iorðu.²⁰ [þa rener sa hann.²¹ þa skal sa þirir bioda monnum²² a at þara.²³ [En ex menn þara a.²⁴ þa flotu þeir²⁵ ex lata²⁶ iorðunni oc gjaalda tonungi halza mort silz þirir iardar²⁷ ran.²⁸ Nu liggr iorð eigi²⁹ samtynis. þa skal hann þo³⁰ haza ex hann hezir [aðr vonna sina iorð alla³¹ [þa er hann a.³² oc liggr³³ samheraða. oc [þar ættia³⁴ anduirli³⁵ allu a.³⁶ Eigi ma hann iorð haza³⁷ ex þiall [eða þorad³⁸ [eða þiordr³⁹ [eða ar þjorar⁴⁰ banna.⁴¹ Nu⁴² ex þleiri menn bua [i husum sam-

Jvfr. Cap. 16. G. 88.

¹⁾ [mgl. — fl. ²⁾ [þat or iorðu oc ex husum — Gf. Bd. [teiga þa of þau hus — Gi. n. Fa, c, d. [þa teiga or iorðu oc ex husum — Gk. Be, g. [flita t. i. iorðu of husum — Gm. [þa teiga of hus — Gn. [hus of teiga — Gp. Ee. [þa teigu i iorðu — Fe. [iorðu oc hus — Ec. [þa teigha or iorðu of hus — Bh. ³⁾ er til kemr — mgl. fl. ⁴⁾ opr. [reidu uorðu er til kemr en hus sem hinn — Gb, men senere rettet. [reida . . . hinn — Gc. Ea, b, f. Ba, f, k. ⁵⁾ iammitta — Ee. ⁶⁾ [iardarhogn — Gi. ⁷⁾ [meira teig — Gi. ⁸⁾ þara — Gk. ⁹⁾ luta — fl. ¹⁰⁾ sinum — Ef. ¹¹⁾ late sua &c. — mgl. Gi. ¹²⁾ [aðr brotten — Bf. ¹³⁾ [mgl. — Bf. ¹⁴⁾ valintunnr — fl. I Gf m. senere H. overskr. fremit. ¹⁵⁾ þarðaga — mgl. Fb. þyrstu þarðagha — Fd. ¹⁶⁾ annars — tilf. Gi, r. Fa, c. bygð — tilf. Gp. hogn — tilf. Gk. of se &c. — mgl. Eb. ¹⁷⁾ [mgl. — fl. ¹⁸⁾ annarr — mgl. fl. ¹⁹⁾ [byggia honum — Gi. [at bua — G. [iorð haza — Bd. [mgl. — Fa, c, e. ²⁰⁾ [oc er þe a iorðu — Ba, k. Istf. En ex notor &c.: En ex þann seliaðr aðrir menn a — Fd. ²¹⁾ [of rana hann sua — Fd. [þ. r. sa odaleman odle sinu — Ea. iorðu — tilf. Fe. ²²⁾ honum — fl. ²³⁾ vera — fl. ²⁴⁾ [mgl. — Gp. ²⁵⁾ er a þara — tilf. Gp. ²⁶⁾ þar — fl. ²⁷⁾ gras — fl. ²⁸⁾ [Udeladt her i Texten, men m. s. H. tilföiet nedenfor, og med Henviisning- tegn til dette Sted — Ba. [mgl. — Bk. Istf. þui at eigi &c. — har Bf: ei skal han of annars at þiand- bodom haza. nema sa uili bua a. er a. En ex menn þara a. þa flotu þeir ex lata iorðunni. of gjaalda tonungi halza mort þirir iardr ran. ²⁹⁾ eigi — mgl. Fa. ³⁰⁾ at tuaro — tilf. de fl. ³¹⁾ [sina iorð þyr. — Gr. Fd. Ba. ³²⁾ [mgl. — fl. ³³⁾ samtynis eða — tilf. Fa, c. ³⁴⁾ [þar nosta — Gk. [þar eria — Gn. [þar etia eða nosta — Fd. [ma na — Ba, k. ³⁵⁾ uirti — Gi. ³⁶⁾ þa er &c. — mgl. Gr. Bg. ³⁷⁾ til uibrhæðar bote — tilf. Ba. ³⁸⁾ [mgl. — fl. ³⁹⁾ [mgl. — fl. ⁴⁰⁾ [e. ar uorðar — Gg, h. [eða aðrar oðror — Fd. Ba. ⁴¹⁾ Eigi . . . banna udeladt i Texten, men nedenfor tilskr. m. s. H. og Henv. Tegn — Ba. mgl. — Bk. Herefter beg. Ee et nyt Cap. uden Overskr. ⁴²⁾ Her ophører Lacunen i Ed.

an¹ en einn. þa stolu þeir uida at hiuna tale en eigi at iardarmagni.² þui at hiun þurzu ældingar³ en eigi iorð.⁴

Um spekuirki.⁵

gviij. Nu ex maðr hoggv or⁶ zirir plogi [eða arðri⁷ eða herzi eða [i⁸ or⁹ 17 reibi⁹ a uars degi.¹⁰ þa er at þui uerðr tunnir oc sannr. þa er hann setr .v. mortum silzr uid konung oc bote grip þann er hann spillti uid þann er atte oc ozundar bot¹¹ sila a oxan sem stynsamir menn doma eptir mala uogtum logliga til nezdindir. En ex¹² stel iarne ax arðri [eða ax plogi.¹³ þrigilldi¹⁴ þat er hann stal uid þann er atte oc [vj. aura i þoda¹⁵ bot¹⁶ en konungi .ij. merkr¹⁷ silzr. En ex maðr spillir plog manz [eða arðri¹⁸ [eða herzi.¹⁹ eða hoggv²⁰ þesti²¹ eða sela. beizl eða tauma [eða stolla²² eða bygil²³ hornspenzl.²⁴ ex þat uerðr eitthuert spillt.²⁵ bote sem .vj. stynsamir menn meta oc [vj.²⁶ aura silzr i ozundar²⁷ bot.²⁸ [En ex hann stel einuhueriu þessu. þa heitir huinzsta. þrigilldi þat er hann stal þeim er atte²⁹ oc heiti huinn æ sidan at ofsetiu. En hoggua ma maðr ser til plogv [oc til arðs³⁰ i huers manz mortu er hann uil³¹ þo at hann biddi eigi [lonzis til.³²

Um akra skipti oc eingia.

gviij. Nu stal maðr trezia eingia skiptis sem akra. [ax adrum³³ stal huargi³⁴ 18 þa ne stera [ne ser nytta.³⁵ En ex ster akr eða stær eng³⁶ annars manz. þa stal þa [zara til er a oc³⁷ þesta log zirir atrinn eða engena huart sem torn [liggr a eða horg.³⁸ [oc leggi þa zimtar steyno er hældr³⁹ þidizt⁴⁰ þurza.⁴¹ En ex þess [uerðr akr eða eng er log þesti zirir.⁴² þa stal hann beidazt⁴³ aptr þorsto⁴⁴ at aptr tome

Jvfr. Cap. 17. G. 92. 96. F. X. 41—44. Cap. 18. F. XIII. 2. Jb. VI. 15. 16.

¹) [a einum þor saman — Gr. [a iarbú saman — Fe. [a einum þor — Bg. ²) iardarhorn — fl. ³) of þua hit sama tving — tilf. Fd. ⁴) hus — Gr. ⁵) Um ousta bot — Ovakr. Fa, c. ⁶) zirir manni — tilf. Gp. ⁷) [mgl. — Fe. ⁸) i — mgl. fl. (spillir — Gf. ⁹) [horgtræða — Gm. ¹⁰) eða herzi &c. — mgl. Gi. ¹¹) þeim er atte — tilf. Gi. ¹²) maðr — tilf. fl. ¹³) [mgl. — Fe. ¹⁴) tuisgildi — Gz. ¹⁵) stæða — Ea, e. ¹⁶) [ozundar bot eptir laga domi — Fb. Bb, l. ¹⁷) aura — Gr. ¹⁸) [mgl. — GL. ¹⁹) [mgl. — Bb, l. ²⁰) eða öðro þui sem til reida horgir. eða stetr — tilf. Gi. ²¹) ax þeste — Gg. ²²) stolla — Fe. ²³) bygla — Ff. ²⁴) hornspenill — Gl. Bb. hornspengr — Gm. hornspenitil — Fb. hornstilla — Ff. hornspelo — Ea. hornspelgi — Ec. t. hornsp. — mgl. Ef. [eða annat þat sem þui horgir til eða stetr — Bg. ²⁵) misþyrmt eða stölet — Fa, c. með axund misþyrmt eða spillt — tilf. Bd. ²⁶) .ij. — Fa, c. ²⁷) anduirðar — Gm. ²⁸) [ozundar bott eptir lagha dome — Ff. Ea. ²⁹) [mgl. fl. k, g, r, t. Fa, b, c, d. Ea, b, c, e, f. Ba, b, c, d, f, g, k, l. ³⁰) [mgl. — Fb. Bl. ³¹) at ofsetiu — tilf. fl. ³²) [ollovo at þen sem a at torqua — Fe. ³³) eng — Gg, k. engum — Gr. afrom — Ef. Ba, k. ³⁴) [engi fl. aínars akr þa ne stera — Eb. [ax vstiptum afrom stall huarde þa ne stera — Ed. ³⁵) [mgl. — fl. ³⁶) iorð — Gr. ³⁷) [en a zer — Ge. ³⁸) atrinn eða &c. — mgl. Ba, k. [eða horg t. a. þa eigi — fl. ³⁹) Her begynder det andet Brudst. af Go. ⁴⁰) þuitiz — tilf. Ba, k. ⁴¹) [ot zimtar engu aztir stia huar sem vill — Fd. ⁴²) [er uert at logþesta tómar till — Ff. ⁴³) beðe — Ba, k. ⁴⁴) a haza — tilf. Ba, k.

zirir þimt oc leggi á landnam oc eineidi meðr at hann þlutti eigi minna aptr á brott. En ef hann þorir eigi aptr. beidi¹ ut oc stexni heim innan halðs manadar. oc ef eigi kemr heim. stexni honum þing zirir [ran oc² loglönfu³ oc lati bera vitni sin [a þingi⁴ huersu [þaret er.⁵ oc beidi bönðr doms oc atþarar at taka sem [vita þe.⁶ Leiglendingr⁷ skal engum lofa reit⁸ at gera nema sonum⁹ sinum oc uerf monnum oc huergi gera nema þar sem þalle uid afr eða eng. En ef fleirum löngir eða adruuis gerir þa á landþdrottin þat (er) á uer oc landnam á oðan ef þeim er grof. En leiglendingr bote hinum allt þat er [hann uerðr¹⁰ síns¹¹ i¹² [zirir landþ drottni¹³ [zirir sitt¹⁴ orlof.¹⁵

Um loggæstu.

- 19 xij. En ef maðr loggæstir [iord sína innangarðz eða vttan¹⁶ [holt eða haga¹⁷ eða ueiðistade.¹⁸ þa skal loggæsta [at tirkii¹⁹ [eða á þingi²⁰ [þar sem iord liggir.²¹ [En þa er loggæstir skal taka sua hat at aller honyri þeir sem þar eru ef þeir uilia²² oc sua mæla.²³ Ef loggæstir iord mina her i dagh at orðzullu oc logzullu oc þingsmale.²⁴ zirir biðð ef huerium manni ser at nyta at uitni [guds oc godra manna þeirra sem orð min honyra.²⁵ En su loggæsta skal standa .xij. manade [hina næsto eptir er eigande loggæstir eða hans vmbods maðr.²⁶

Huersu mikit landnam huer skal taka.

- 20 xx. En ef i er ort lonungs iord þa á hann auerka bot sua milla sem auerki er uerðr eptir stynsamra manna uirðingu oc landnam iammikit auerka bot þar til er auerki er uerðr þriggia marða silðra. halðu meira en loggæst er. [En þo at auerki se meira uerðr þa skal landnam eigi lengra fram ganga.²⁷ En ef i (er) ort iord erfi-

Jvfr. Cap. 19. F. XIII. 14. 23. Jb. VI. 17. Cap. 20. G. 91. F. XIII. 15. Jb. VI. 18.

¹) reidæ — Ed, f. æigi — tilf. Eb. ²) [mgl. — Gi. ³) totlönfu — Gm. ⁴) [mgl. — þ. ⁵) [han hefir með þaret — Ba, k. of late &c. — mgl. Gi. ⁶) [log vatta — Fa, c. ⁷) Landbui — þ. landbóli — Ge. ⁸) rett — Gd, h. reitr — Gk. rott — Gr. ⁹) hjunum — fl. ¹⁰) missir — Gm. ¹¹) sin — Gh. suiptr — Gi. ¹²) i missande — Go. Ed. i — mgl. Fb, d. Ef. Bb, l. [hann lagðe millim — Ee. [hans stæde varð af — Bf. hinum &c. — mgl. Ba, k. ¹³) [landdrottinn — Gh, s. [zirir lotnu — Gm. [uid landþdrottin — Ee. Be. [landþdrotne — Ba, k. [oc uid landþdrottin — Bd. [mgl. — Ge, r. Fd. Ea, c. Bf. ¹⁴) ologlegt hans — Fd. ¹⁵) [mgl. — Gp. ¹⁶) [mgl. — Gi. ¹⁷) votn — tilf. Gn, o. Ef. ¹⁸) [mgl. — Gg, h. ¹⁹) [i. tirkii durum — Ef. ²⁰) [mgl. — Gm. ²¹) [mgl. — Gn, t. Fa, c. ²²) ef þeir uilia — mgl. fl. ²³) [En sua skal (han) mæla (at) — Ge, g. Fe. oc sua mæla — mgl. þ. ²⁴) lonungs mále — Ee. ²⁵) [yðru er hia standit of tasta ef þar zirir laga tæpli — Ee, g, h. Fe. Ef logg. k. mgl. — Gi, k, l, n, o, p, q, r, t. Fa, b, c, d, f. Ea—f. Ba, b, c, d, e, f, g, h, l. mgl. ogsaa i Gf, men með Marginalhaanden er tilf.: Eg loggæstir her i dag eign mina er n. heifer afra oc taubur engiar oc stouga holt u haga votn oc veiði stæda og allar lands nyltar þær er þui landi eigu at þylia til vmmertia þeirra er adrer men eiga i mote mer bæði at orðzullu oc logmale riello, nema mit sie lof eðr löngi til, ad vitni þinu. n. oc þinu. n. at adra þeira er orð min honyra. Fremdeles: Eg logg. &c. — som ovenfor i Texten. En þa er loggæstir skal mæla . . . uilia — tilf. her Ge, g, m, s. ²⁶) [mgl. — Ba, b. ²⁷) [mgl. — Gl.

flups eða hertuga. þá stolu þeir háza¹ auerla bot eptir uirðingu. huart sem auerli meiri eða minni. oc sua stolu aller auerla bot tafa. en landnam þeirra iamni² ierla þar til er uert er .xx. aura. halzu meira en loggeft er. En ex i er ort iorð obbistups eða iarls. þá stolu þeir tafa landnam eptir auerlabot þar til er auerli er rðr .ij. marla silys. halzu meira en loggeft er. En ex i er ort iorð abota eða ibadisar eða annara umbods manna heilagrar kirkju. þá stolu þeir tafa landnam tir auerla bot þar til er auerli er uerðr .xij. aura. halzu meira en loggeft er. En i er ort iorð [baruns eða stallara³ eða mertismanz. þá stal huer þeirra tafa landnam eptir auerla bot þar til er auerli er uerðr .ix. aura. halzu meira en loggeft er. En ex i er ort iorð haullðz. þá stal hann tafa landnam eptir auerla bot þar til er uerli er uerðr .vj. aura. halzu meira en loggeft er.⁴ En ex i er ort iorð bonda eða irra manna er or adrum konunga rikum eru oc her i lande stadgestazt. þá stolu þeir tafa landnam eptir auerla bot þar til er auerli er uerðr halzrar mertr. halzu meira en loggeft er. [nema þeir se here⁵ at namznbotum.⁶ Stal einstis manz landnam lengra am ganga en her er aluedit þo at meira se uerðr auerli. [en allan auerla iarðar olu .vj. flynsamir menn meta.⁷

Guersu honor skolu landnam taka.⁸

xxi. En ex zleiri menn eigu iorð saman⁹ þá stolu þeir allir¹⁰ eptir hinum 21 bezt¹¹ manni landnam tafa at ofskiptri iorðu¹² [þeim er i iorðu a meðr þeim.¹³ oc skipti [landnami oc auerla bot¹⁴ eptir iarðar magne [þeim er i iorðu a.¹⁵ En mer¹⁶ tafe landnam eptir zædr sinum. en edia¹⁷ eptir þeim er nestr atte hana.¹⁸ En ex sumir longza [inoytzo¹⁹ i iorðu²⁰ en sumir eigi. þá tafe þa er eigi longzdi landnam sitt zullt [eptir þui sem hann er maðr til.²¹ en ex auerla [sem hann a i iorðu til.²² [En ex zleiri háza vlopyt þá tafe allir eitt landnam en slitt huer ex auerla sem i iorðu a.²³ En ex iorðu er odals skipti skipt þá tefr huer zullt landnam ex sinum luta eptir þui sem hann er maðr til.²⁴ Nu zex maðr i morf annars manz at ulongzi þess er a [oc vinnr i.²⁵ þá stal [þa er a²⁶ leida flynsama menn til stuz²⁷

Jvfr. Cap. 21. F. XIII. 16. Jb. VI. 19.

¹) tafa halza — Ge, m. ²) iammitit — fl. ³) [barunu [ellare — Ed. [baruns — Ee. ⁴) [mgl. — Ge. ⁵) meiri — Ea. ⁶) [mgl. — Ef. ⁷) [mgl. — Gl. ⁸) Ingen Cap. Afd. i Gl. ⁹) en einn — tilf. fl. ¹⁰) Her begynder en Lacune i Ec, der oph. i Beg. af Cap. 24, men er udfyldt ved et senere udg. Blad med en langt nyere Haand. ¹¹) hæsta — Ec, f. ¹²) oc ofanne — tilf. Gn. ¹³) [mgl. — Gp. ¹⁴) [auerla — Gr. [landname — Bf. ¹⁵) [eptir þui sem þeir eiga i iorðu til — Gi. [t. þui sem i iorðu a — Gn. Fa, b, c, f. [sem i iorðu a — fl. [sem i iorðu a með þeim — Gt. ¹⁶) huerr maðr — Gl. ¹⁷) edia — Fe. ¹⁸) at háza — Fe. En mer &c. — mgl. Bf. ¹⁹) [i uættu — Ee. [i vinnur — Bf. ²⁰) martu — Bb, l. [mgl. — Gi. ²¹) [mgl. — Bg. ²²) [sem i iorðu a — fl. ²³) [mgl. — fl. ²⁴) En ex iiri &c. — mgl. Gi. ²⁵) [mgl. — Bf. ²⁶) [mgl. — Bf. ²⁷) stozans — Be. fluzis — Bf.

at sia oc meta [marlar spell.¹ þa skal hann² bota iarbæiganda³ [landnam oc⁴ marlar spell⁵ eða syni með lyritar eidi ex⁶ eigande hefir eigi uitni til. [hueruitna þar sem maðr hittir auerla i mortu sinni þa skal hann brott tala at ofedi.⁷

Ex maðr ninnr i skoge at ofskiptu.⁸

- 22 xxij. Nu ex .ij. menn eða fleiri⁹ eigu mort eða¹⁰ vithaga¹¹ saman. þa skal engi meira i vinna [en i eign a¹² [oc tala rennr til. at ofskiptri iorðu.¹³ nema elldi uid. En ex einnhuer vinnr meira i en til lemr. þa skal¹⁴ setia þa til skiptis er motr eigu eptir þui sem logbof uattar i odals skiptum. þui at þa skal skipti rada er skipta uil. engi skal rada ne gera adrum spelluirti ne þear stada. En ex i nrlir [at ofskiptu¹⁵ meira (en) til lemr. þa suare flitu þirir uid þann er mort a sem þa stilldi er [i uann¹⁶ með olongxi [oc eði atte i iordinni¹⁷ bæde auerla oc landnami. Eði skal hogga i annars manz mortu nema umþerðar¹⁸ menn þarar greiða bot huart sem hellðr bilar at¹⁹ steda eða skipi. eða til elznohtis ex uti þyr um nætr salir i sama stad. nema hann nai huarti [taupi ne orloxi a²⁰ oc gengr nauðsyn uid. þa hoggi [meðan hann²¹ þarx oc bote marlar spell²² landnams lauft [ex þa amalgar²³ er a. eða hans umboðs maðr.²⁴ En ex a skipi þyr. hafi²⁵ eigi meira en þeim vinzt samþoggris.²⁶ En ex meira hoggr. bote marlar spell oc landnam [landzdrotne nema hann longxi.²⁷

Um skips uppsat.

- 23 xxij. [Nu þarx skip upp at setia eða vtt.²⁸ fteri styrimaðr bod upp sua uida²⁹ at þeir uerði zullaxla³⁰ til at setia upp eða vtt þat skip. setr huer [halzr omri silzrs³¹ þa er eigi lemr til þess skipdrattar. hueruitna sem menn briota skip þa oc [þidiazt eigi þa stalzr borgit³² ser. þa fteri þeir þeim bondum bod upp sem næstr bua sua morgum³³ sem þeir þidiazt þurza innan þeirrar³⁴ skipreidu. oc lomi þeir til með onlium sinum er þui loma uid. stolu þeir haza .v. aura þirir lest hueria³⁵

Jvfr. Cap. 22. G. 96. Jb. VI. 20.

¹) [auerla — *Fd.* ²) [a er i vann — *fl.* ³) iarbæiganda — *mgl. fl.* ⁴) [mgl. — *fl.* ⁵) marlar [ongru — *Gm.* ⁶) hann er til þess þorr. oc — *tilf. Ea.* ⁷) [mgl. — *Gi.* ⁸) Ingen Cap. Afd. i *Gh.* i. *t. Fa.* c. ⁹) e. fleiri — *mgl. Fa.* c. bua a (i) einum bō (saman) oc — *tilf. Gh.* r. *Ea.* *Bf.* ¹⁰) Her ender det andet Brudst. af *Bf.* ¹¹) haghæ — *Ef.* vluaghæ — *Bf.* ¹²) [en i eng a — *Gc. Ec.* [en i eigu — *Gd.* h. n. [en i iorðu a — *Gf. Bf.* [en i eign a meira — *Gg.* [mgl. — *Fc.* ¹³) [mgl. — *fl.* ¹⁴) hann — *tilf. fl.* ¹⁵) [mgl. — *fl.* ¹⁶) [þeri j. — *Gi.* Her begynder en Lacune i *Gh.* oph. i Midten af Cap. 26. ¹⁷) [mgl. — *Gp.* ¹⁸) uti þare — *Fb. Bb.* l. utgærðr — *Ec.* ¹⁹) fteri eða — *tilf. Fb.* ²⁰) [at taupi ne at veizlu — *Fc.* [taupi. orloxe eða lane a — *Fd.* [taupi ne [ale. ne orloxe a — *Ff.* ²¹) [meira — *Fb. Bb.* l. ²²) [ongri — *Bf.* ²³) amalgar — oftare *Ba.* b. k. l. ²⁴) [mgl. — *fl.* ²⁵) hogge — *Gg. Fa.* c. e. f. ²⁶) nema sua sem adr flitr — *tilf. fl.* ²⁷) [mgl. — *Ba.* k. ²⁸) [Nu þarx þess vidr at drega skip upp eða vtt — *Ee.* eða ut — *mgl. fl.* ²⁹) sem hann ser at þarx — *tilf. Gr. Ea.* ³⁰) zullaxla — *fl.* ³¹) [ongri silzrs — *Gc.* i. *Ee. Bd.* [halzre mort — *Ec.* d. f. *Ba.* k. ³²) [ero þeir eigi stalzr zullaxla til at biarga — *Fd. Ed.* ³³) uida — *fl.* ³⁴) herad — *Ff.* ³⁵) er ex þærft — *tilf. Fb.*

þeir [na upp.¹ þeir stolu þar með biarga² stípi oc reida. En huer sem eigi kemr³ ir bode setr [v]. aurum⁴ silfrs uid konung. hazi konungr halzt en stípbroz⁵ nn⁶ halzt.

Um loggæsta til zimtar steyna.

xxiiij. [Alt þat er menn stíl a⁷ um [auerka a⁸ afre⁹ eda eng. [a hollte¹⁰ eda 24 ga.¹¹ þa [stál loggæsta zirir. oc¹² leggi sa zimtar steyno er heilðr þidizt þurza oc l nemzna .vj.¹³ stynsama menn¹⁴ huar þeirra a steyno at uirða vitni þeirra oc leyni. En alt þat er mádr vinnr a afr eda eng¹⁵ [til zimtar steyno¹⁶ oc þorizt¹⁷ i vndan¹⁸ domi. þa selizt hann eigi. Sa stál þyrri tia¹⁹ [uatta sina²⁰ [zirir doms nnum²¹ er þyrri lagde²² [log oc dom²³ zirir. [en veriande sidar.²⁴ oc stál sa ta sueria²⁵ sina uatta²⁶ er doms monnum þidizt sanuare haza oc þeir uilia suara ir gudi at rettare haze [at sinni samuizstu.²⁷ en eigi bader²⁸ sueria lata.²⁹ En ex m semr eigi. leggi til logmanz.

Um sekt manna ex rangt doma.

xxv. En um allar þær eignir eda landstýlðir er menn stolu zimtar steyno til 25 ggja.³⁰ þa stál safar aberi loggæsta [oc nexna til uatta .ij.³¹ oc leggja³² steyno til oc stál [þeirri steyno eigi spilla mega.³³ En ex spillir. gialde .vj. aura silfrs. aze konungr halzt en safar aberi halzt. En vattar stolu sua bera at hallða a einni³⁴ of oc [stíota þui til guds³⁵ at þeir varu þui ner at zimtar steyna uar logð oc sueri i³⁶ frammar. En ex þa stíl a [er i dome stíta³⁷ oc uerða eigi samdoma.³⁸ þa ialde þeir .vj. aura silfrs er rangare haza. [halzt konungi en halzt safar abera: nema eit sueri þess at þeir uissu eigi annat sannare zirir gudi.³⁹

Ex umbods mádr heilðr leigu zirir þeim er a.

xxvj. Huer mádr innan laga uara [er iord a⁴⁰ stál haza ser umbods mann 26 innan þyllis [þess er iord liggir.⁴¹ [nema hann se stílzr innan þyllis.⁴² oc þo ma hann

Jvfr. Cap. 24. 25. F. XIII. 23. Jb. VI. 27. Cap. 26. ovenfor VI. 17. F. XIV. 2-4. Jb. VI. 28.

¹) [vinna upp — Ge, g, h, m, q. Fe. Ee. Bc. [þa nat upp — Gp. [biarga — Fd. [hialpa — Bf. [hialpa land — Bg. ²) hialpa — Bf. ³) zerr — fl. ⁴) [stíri — Fc. ⁵) stípræðu — Gm. ⁶) mádr — Ff. [þu stíl men a — Ba, b. ⁷) iord — tilf. Bf. ⁸) [afr — fl. ⁹) [holt — fl. ¹⁰) Her begynn- r igjen den rette Text i Ec. ¹¹) [mgl. — fl. ¹²) .ij. — Bf. mgl. — fl. ¹³) i dom — tilf. fl. ¹⁴) a hollte eda haza — tilf. Gg. ¹⁵) [mgl. — fl. ¹⁶) þorizt — fl. ¹⁷) laga — tilf. fl. ¹⁸) niota Gi. ¹⁹) [mgl. — Gt. ²⁰) [mgl. — fl. ²¹) loggæsti of — Ed. ²²) [dom lagde — Ed. [dom Fe. ²³) [mgl. — Ee. ²⁴) [mgl. — Bf. þyrri — tilf. Bg. ²⁵) sina vatta — mgl. Ba, h. [mgl. — fl. ²⁶) stutu bader — de fl. baba — Gd. Ea. ²⁷) lata — mgl. Gt. Bf. ²⁸) gera — fl. ²⁹) [mgl. — fl. ³⁰) zimtar — tilf. Gi. Bd, f. ³¹) [angi þeirri steyno [yniz — Bf. ³²) einni mgl. fl. ³³) [suaria sua — fl. ³⁴) eigi — mgl. Gd. ³⁵) [mgl. — Gg. ³⁶) [samdomer — Ed. [mgl. — fl. ³⁷) [mgl. — Gl. ³⁸) [mgl. — Gm. ³⁹) [mgl. — Gl.

hæza umbodðs mann ex hann uil. En þa er umbodð hezír stal sölía landnam um all-
an auerka sem hann eigi sialzr. halzt til handa landzdrotni en halzt ser. En ex hann
sölir eigi. hæzi ex allz edí. umbodðs maðr ma iarðir byggia [aðrum en eigi¹ sialzum
ser² oc leigu ex tala ex³ landzdrottin uil. En ex umbodðs maðr telr leigu oc uil
eigi lata landzdrotin þa. þa beidi landzdrotinn vtt leigunnar oc sölre sem uita þe.
En⁴ umbodðs maðr dylr [at hann hæze uid umbodðe telit.⁵ þa hæze landzdrotinn .ij.
manna vitni til. En ex landzdrotinn dylr oc tuez honum eigi umbodð þengit hæza.
hæze þa þa er umbodð hæzðe telit .ij. manna vitni til at landzdrotinn [eða hans um-
bodðs maðr⁶ þet honum umbodð. oc hæze umbodð at lagum.⁷

Um ellz abrygd ex laus nerðr.

- 27 xxvij. Þrir eru arenellðar at lagum. þa er einn er bonde a at hæza⁸ i husum
þeim er hann sitr i [eða seyr i.⁹ Þa er annar er bala stal uid oc sioda oc þa elðr
er hiun stolu hæza [innan huss¹⁰ til hibila bota. Þa er hinn þriði er heitir tynnu¹¹

Jvfr. Cap. 27. G. 99. Jb. VI. 29.

¹) eigi — mgl. fl. ²) [mgl. — Gi. ³) Her ophörer Lacunen i Gk. ⁴) En ex — de fl. ⁵) [of
tuez eigi uid umbodði telit hæza — de fl. ⁶) [mgl. — fl. ⁷) Her tilf. i Ba en Haand, der paafaldende
ligner Textens, og idetmindste er samtidig dermed, følgende Stykke i den nedre Mrg., med Tegn til at skulle
indskydes paa dette Sted: En ex landzdrottin eða umbodðs maðr andaz. þa hælzt arðar mals sðan. of þu ex
maðr þer ex lande. þa halðe umbodðe þria vefar nema hin andez þyr. þa hæzue arue eins manz vitni til þes en
þuaria vil. at þet hnyggar han [at vera of eighi veit han annat sannare þirir gudi. En at landzdrottin se andaðr
þa tate arue vidr.

Imellem dette og det næste Capitel indskyde Ge, f, i, k, m, r. Ea, b, c, d, e, f. Bc, d, e, f, g, k föl-
gende Capitel, i det Væsentlige af samme Indhold, som sidste Cap. i næstforegaaende Bolk.

Ex maðr er [utan laga (várta — tilf. fl) of innan lands (utanlands — Bd, e, g) þa er iorð a. þa halði um-
bodð meðan þeim semr. En ex hann vill umbodð ex honum tala. bioti um þeim er hann vill at tala umbodð ex
honum. En þa hæzi vitni til at landzdrottinn bauð hanum um at tala umbodð ex þeim er aðr hæzði. of þa þeim
er hann vill at ianzullu sem landzdrottinn sialzr. En ex landzdrottinn tallar þu at umbodðs maðr hæzi dregit ex
eign hans of ser ngt. hvarf sem þat er innan garðs eða utan. of vitu a þui goðir menn flit. þa meti .vj. þyn-
samir menn huers landzdrottinn hezir mist. En ex þa tallaz tonypt hæza. er handhæzi er at. ex þeim er þa vat
eigandi er hann tvaðt kaupá. þa hæzi hann toglig kaupvitni sin (þramme — tilf. Ea). En ex honum þallaz (bræta
— fl. zullnaz — Ea) vitni. þa soti landzdrottinn hann með utbeizlum. of leggi landnam ozan a. of stal þar eigi
þynsta þyrir (mote — Ge) ganga. soti þann er ex dro eða hans arza. en hinn til eignar er þa er handhæzi at
En ex þa sitr a iorðu er ex dro. þa er sem han ssti a utetinni iorðu. En ex annarr þyr a. þa er þa sgtu þa
þyrir utan landfnyld. en landzdrottinn a toft at tala umbodð ex honum þegar hann vil. en mali halðiz alt at eina
sem umbodðs maðr a at byggia. þat eru .iiij. arðir (Þrir iarðar malar — Gi. .iiij. uettir — Gm. Þriggia ara mal
— Ee). En umbodðs maðr stal eigi annan mala byggia þyrir en annarr er þarinn (lidinn — fl). En ex landzdrot-
tinn eða umbodðs maðr andaz. [þa halðiz einn arðarmali sðan ([þa hæze eina arðu leigðendingr — Ee) of þu ex
maðr þerr ex landi brof. þa halðiz umbodð (sðan &c. mgl. — Bk) .iiij. vefr. nema hinn (hann — fl) andiz þyr. [þa
hæzi arzi eins vitni til þess er þuaria vil. at þet hnyggar hann [att vera. of eigi veit hann annat sannari þyrir gudi
at landzdrottinn se andaðr. þa tati arzi vid. ([þa er umbodð sialzsetit ex. Enn ex umbodðs maðr tortryggvir at
— aldeles som Slutningen af Cap. 17 i Odelslösings-Bolken — Gi).

⁸) Her beg. første Side af første Brudst. af Gu. ⁹) Þririr ser — Gc, l. [of ligger i — Ee. [mgl. — fl.
¹⁰) [innan stofs — Gl. [mgl. — fl. ¹¹) tynnu — Gk. tiutnu — Bf.

elldr [oc laza.¹ uíð þeim elldi skal engi þrammar abyrðiazt en sítt. vttan þann lut er hann býr a leigu landi. þus þau oll er i hans² leigu mala eru oc brenna þau vpp aþ uada³ þa a leiglendingr at þlytia timbr a tuxt oc allan tilþanga til slitra⁴ husa sem adr stodo a. En landþdrotin er stýlldr [til at geza þe xirir at lata vppgera oll.⁵ En vttburdar elld allan þa skal þa abyrðiazt er vtt ber oc ganga þra stotnum. En ex menn þa mein aþ þeim elldi þa skal þa gíallda stada þann allan er vtt ber eptir þui sem .vj. stýnsamir menn meta. engar liggia þar settir uíð. þat heitir uada elldr. En ex maðr uífar omaga sinum eptir elldi. þa skal þa abyrðiazt oll omaga uert er a. En ex þulltíða maðr uífar omaga annars manz [eptir elldi eða⁶ at gera þat sem monnum verðr mein aþ. þa skal þa þann [stada bota⁷ er omaga uífaðe.⁸ En hann laupi laus vndan.⁹

Um brennu.

xxviiij. Nu skal engi xirir adrum brenna huff ne lada¹⁰ [ætrubud¹¹ ne sallt. 28 bud¹² eða stíp heitþugri hendi. En ex notor¹³ uerðr at þui tinnr oc sannr þa er hann utlægr¹⁴ oc heitir brennu uargr oc xirir gort [huerium¹⁵ peningi xiar sins¹⁶ i lande oc lausum oyri oc tuigilldi¹⁷ þat aptr sem hann brendi eptir þui sem .vj. stýnsamir menn meta [oc .vj. aura i oxundar bot¹⁸ oc rett sinn¹⁹ eptir laga dome [adr en i tonungo garð þalle.²⁰ [En ex með adrum hætte uerðr þa þare eptir stýnsamra manna raðe eptir atuífum.²¹ Nu ex hann [luedr nei uíð.²² þa skal hann þara til heimilis hans oc stexna honum þing xirir utlægd oc brenno. oc þa skal hann þesta tlyxtar eíð a þui þingi. þann eíð skal hann suorit haza innan .x. uifna sora²³ daga. þellr til utlægdar [ex þellr.²⁴ Nu ræðr maðr brenno oc verðr at þui [tinnr oc²⁵ sannr þa skal hann tuigillda halzt²⁶ þat aptr sem brent uar. En ex hann luedr nei uíð syni með .vj.²⁷ eíði þellr til halþra gíallda. En ex maðr brennir uíðar toft eða [gerdiuond.²⁸ timbr eða þat.²⁹ grindar³⁰ eða slæða eða onnur þong þau er monnum [þidit bætra at haza en on at uera³¹ oc huer er þat gerir er setr mort silyro við tonung oc tuigilldi³² þeim er hann brendi xirir oc oxundar bot eptir laga dome. en landþdrotinn a íamþnan landnam ex þat er brent er [hann stadar.³³

Jvfr. Cap. 28. G. 98. F. XIII. 2. 13. XV. 12. Jb. VI. 30.

¹) lauger — Ed. laura — Ea. [mgl. — fl. ²) tonungo — Gi. ³) eldi — tilf. fl. ⁴) íamgöðra — fl. ⁵) [vpp at gera of xirir geza er vpp verðr gort — Ea. [at leta vpp gera oll — Ba, k. ⁶) [mgl. — fl. ⁷) [abyrðiazt — Ea, c. Bf. ⁸) of bota — tilf. Ea, c. ⁹) [mgl. — Ba, k. ¹⁰) lada — Gk. Ed. ¹¹) [ætr — fl. ¹²) sallstetubud — de fl. ¹³) brennir oc — tilf. fl. Her beg. det förste Brudst. af Bi. ¹⁴) oc uheisagr — tilf. fl. ¹⁵) Her ender förste Side af förste Brudst. Gu. ¹⁶) [þe oc þrildi — Gf. ¹⁷) þrigildi — Gg, k. gilldi — Fe. ¹⁸) [mgl. — fl. ¹⁹) [mgl. — Fe, f. ²⁰) [mgl. — fl. ²¹) [mgl. — Bk. ²²) [tuodþ ei gort haza — Ba. ²³) [stna — Fb, c. Bk. ²⁴) [ex hann misfir vitna — Gl. [mgl. — fl. ²⁵) [mgl. — fl. ²⁶) halzt — mgl. Ed, c, f. Be, g. ²⁷) tlyxtar — Ge, i, m. Fb, c. Bb, l. ²⁸) [uio til garðs. eða — Gp. ²⁹) þat — mgl. Gi, k. þattuíð — Ed. ³⁰) mgl. — Ed. ³¹) [þ. b. at haza en at missa — Ed. Be. [monnum er stæðe i — Ba, k. ³²) tveim mortum — Gi. ³³) [honum varðar — Gt. Bf. [hann seti — Ff. [honum er stæðe att — Ec. [h. verðr fl. at — Bc. [hanum hærrir til. of honum verðr stæði at — Bi. en landþdr. &c. — mgl. Bk.

Um laggarda oc skipti manna.

- 29 xxix. Nu skal gordum skipta eftir iardar hozn oc allum auerta. Nu er gardr granna settir.¹ hann skal gera sua hazan at hann nai² vndir hond [medalmanne.³ En sa gardr er gilldr er⁴ alen er millum⁵ huero staur⁶ oc [hia staur⁶ hin priði huer oc [iadradr⁷ allr oc⁸ sua piudr⁹ at eigi megi¹⁰ lasta bulogi¹¹ i gegnum. [þeir garda(r) eru gilldir at lagum.¹² oc hazi huer gerðan [at lagum¹³ sinn gard at troff-messo a uarit oc abyrgizt huer sinn gard til uetnatta [þann sem om anduirk stendr.¹⁴ En sa er annar gardr er heitir rima gardr. þar stolu uera .iiij.¹⁵ rimar i oc ofar a endum oc xesti sua xast með hantum¹⁶ at eigi xalle niðr xirir vindi eða buze. Sa er hinn priði gardr er heitir stidna¹⁷ gardr. oc bui om eftir uanda. [þar sem got er¹⁸ til uidar.¹⁹ Sa er hinn xiorde er menn kalla haggjellu²⁰ gard. [er menn haza ser xirir merligard²¹ millum eigna sinna. hann skal sua piudan²² gera at engi xenadr gange²³ i gegnum. [þa er hann gilldr.²⁴ Nu gerdir²⁵ om eignir²⁶ manna xæn eða xorad. þat skal xirir gard haza meðan þat ma.²⁷ En ex þar xer [xenadr izir²⁸ þa skal huer halda garde vpp nm sinn afr eða eng. oc²⁹ borte stada þann er xenadr gerdi [hans nagronnum³⁰ xirir hans [uangerdingar safir.³¹

Um grinda gerð granna oc stegnar.

- 30 xxx. Nu ex þiouduegir renna at garde. þa skal lid auera oc [grind xirir oc³² rimar i³³ oc ofar .ij. a endum oc troffband a. þa er grind gilld. sua skal grind selia at hon renni siolx aptr. En ex madr stytr vpp grind oc gengr xenadr i afr eða eng borte stada þann er gor uar oc landnam a oðan³⁴ þeim [er torn³⁵ [eða hoy³⁶ eða³⁷ gras a.³⁸ En ex hoggr³⁹ [grindar hæla⁴⁰ eða ueltir steini xra þeim er uidr liggv oc stendr ax þui [opin grind.⁴¹ borte stada⁴² þann allan er þar uerðr gor oc land-

Jvfr. Cap. 29. G. 82. 90. F. XIII. 21. Hk. 99. Jb. VI. 31. Cap. 30. G. 83.

¹) sett — Gf, k. settir — de fl. ²) tate — fl. tatez — fl. ³) [manne — Ba, k. ⁴) tety vndir hond manne. of — tilf. Ba. ⁵) Her beg. anden Side af første Brudst. Gu. ⁶) [stribstaur — Gu. ⁷) iærð oddar — Ed. iærðadr — Ef. iærðzæfter — Bf. ⁸) [laden — Ba. [lagdr allr — Bi. ⁹) þygt — Bi. ¹⁰) gangi at — fl. ¹¹) øgt — Gk. imillum eða — tilf. Gl. ¹²) [mgl. — Ba, k. ¹³) [mgl. — de fl. ¹⁴) [mgl. — Ba, k. ¹⁵) .iiij. — Bd. ¹⁶) staurum of (eða) hantum (hantum of staurum) — de fl. storum hontum — Ea, c. Bf. staurum of otum — Ba, k. ¹⁷) staðu — Fb. stid — Ff. Ee. ¹⁸) [h. f. giori a — Gi. [sa sem gor er — Ba. ¹⁹) [mgl. — Fa, c. ²⁰) haggjellu — Fe. haggjellis — Ff. ²¹) [mgl. — Ba. ²²) styrtan — Eb. ²³) megi . . . ganga — Fb. ²⁴) [mgl. — fl. ²⁵) gengar — Ba, k. opt — tilf. de fl. optit — tilf. Gi. ²⁶) iærðir — fl. ²⁷) vinz — Bf. ²⁸) [male um — Gt. ²⁹) lid þat skal xirir gard &c.: þat fl. halda vpp garde om afar eða engh. a meðan sua vera ma. En ex han giærðir sigði. þa . . . — Ff. ³⁰) [obrum monnum — Fe. [gronnum — Ea, c. ³¹) [uangerðing — de fl. at borte &c. — mgl. Ba, k. ³²) .iiij. — tilf. Ga. Ff. ³³) [i rimagrind — Ee. ³⁴) Her ophører anden Side af første Brudst. Gu. borte — tilf. Fb. ³⁵) [torn er a — Fb. torn — mgl. Gl, q. Bg. ³⁶) [mgl. — fl. ³⁷) [mgl. — Gl, q. Bg. ³⁸) a — mgl. Fb. þeim er &c. — mgl. Ba, k. ³⁹) veltir — Gk. ⁴⁰) [grind — Gi. ⁴¹) [lid opt — Ba, k. ⁴²) aufla el. ufla — fl.

iam a oxan [heim er gras a.¹ Hallwardz messo dag skal vera granna steyna. þeir
garðar eru gilldir er þeir tala þa xirir gillða a granna steyno. En ex garðr uerdr
brotten þa skal leida menn² til at³ lata þa garðin. En ex garðr [þezir gilldr uerit.⁴
sa skal þa giallða auflan er zenad atte. [En ex garðr þezir eigi gilldr uerit þa skal
a giallða auflan⁵ er garð atte.⁶ En ex merligarðr þezir uerit bora⁷ i millum oc
r sa niðr xallen. þa stolu þeir er haza uilia gerða sinn luta. [oc bioda þeim sem til
nottz eigu at gerða sinn luta.⁸ En þa er eigi uil gerða abyrðizt þa stada þann allan
r gor uerdr. huerø zenadr sem gerir. oc .ij. aura silxre a oxan þeim er xirir stada uerdr.

Um garða manna.⁹

xxi. Ex menn uilia [garð haza¹⁰ bora¹¹ i millum þar sem eigi þezir xyr uerit. 31
gerði at iardar¹² magne¹³ [þa er haza uil. oc sua þa er til motz a. oc at iardar
jozn¹⁴ hallde¹⁵ huer siðan [sinum luta¹⁶ upp.¹⁷ [En þa er eigi¹⁸ uil garðe¹⁹
hallða [eða gerða.²⁰ þa²¹ giallde stada þann allan²² er ax gerizt.²³ ximt skal gera
til garðum at stipta [oc luta²⁴ oc haza uid uatta huart sem hann uil eða eigi oc
abyrgi honum garðen oc stada²⁵ þann allan er ax zenade²⁶ uerdr. huer sem a. En
at [gorzum garðum²⁷ þa skal zenadi²⁸ allum [oc suinum²⁹ [heim bioda³⁰ oc leggja
laga sett uid. þat eru .ij. aurar silxre. oc borte [auflan.³¹ en allan auflan stolu³² .vj.
stynsamir menn meta.

Huerfu ut skal løyfa zenad.³³

xxij. Nu ex einn maðr a zenad en annar atr³⁴ hinn þridi³⁵ garð ogillðan.³⁶ 32
[en þa er atrinn a skal³⁷ gera³⁸ eptir monnum oc lata þa þia [at zenadr er lominn
i atr eða eng. þa skal hann or tala með uitnum oc lata .vj. stynsama menn³⁹ meta
stada⁴⁰ þann er gor er oc seti inn zenad⁴¹ þann sem [i er lominn⁴² [oc reli⁴³ lausan

Jvfr. Cap. 31. G. 82. Jb. VI. 32. Cap. 32. F. XIII. 21. Jb. VI. 33.

¹⁾ [mgl. — Ba, k. En ex hoggv &c. — mgl. Gq. Her begynder en Lacune i Ef; ophører i Cap. 35.
²⁾ granna — Gk. ³⁾ of — ß. ⁴⁾ [verpr gilldr brotinn uerit — Gr. þa skal &c. — mgl. Gi. ⁵⁾ au-
flan — Gf. ⁶⁾ [mgl. — Ea. Bb, f, l. ⁷⁾ bota — ß. ⁸⁾ [mgl. — ß. ⁹⁾ Ingen Cap. Afd. i Ge, g,
h, m, t. Fe. ¹⁰⁾ [mgl. — Fe. [gerða — Eb. ¹¹⁾ bota — Gt. Bi. bota — Ba. bota — Bf. bota — Bk.
¹²⁾ Her ender første Brudst. af Bi. ¹³⁾ hogn — ß. ¹⁴⁾ [mgl. — Ff. oc sua &c. — mgl. Ba, k. iardarmegni
— Gm. Fb. ¹⁵⁾ gialde — Ed. Ba, k. of gialde — Gm. ¹⁶⁾ [mgl. — ß. ¹⁷⁾ upp — mgl. ß. [mgl. — Ed. Ba, k.
¹⁸⁾ [þa er — Ed. Ba, k. ¹⁹⁾ upp — tilf. Ed. Ba, k og ß. ²⁰⁾ [eða gerða at allu — Ed. ²¹⁾ þa
— mgl. Ed. Ba, k og ß. ²²⁾ at allu — ß. mgl. — Ed. ²³⁾ gerðing xar — Gm. En ex garðr hevir
þi xyr verit bora a millum þa skal [þa er haza uil gera allan hit xyrsta sinn oc bioda siðan hinum með vatta
a hallða upp hallvum — tilf. Fe. ²⁴⁾ [mgl. — ß. ²⁵⁾ aufla, eller ufla eller auvfla — ß. ²⁶⁾ mgl.
— Ba, k. ²⁷⁾ [garðum gildum — ß. ²⁸⁾ smala — Gq. zenad — Ff. ²⁹⁾ [mgl. — ß. ³⁰⁾ [heim
þena eða bioda — Gp. [heim steyna — Ba, k. [insetia of heim bioda — Ff. ³¹⁾ allan stada — Fe.
³²⁾ [auflan sem — de ß. ³³⁾ huerfu maðr st. in setia zenade til aufla gialða oc um sett oc burann — Ova. Gf.
³⁴⁾ eða eng — tilf. Fd. ³⁵⁾ mgl. — Gk. ³⁶⁾ gillðan — Fb. ³⁷⁾ [þa skal [þa er atrinn a — ß.
³⁸⁾ ganga — ß. ³⁹⁾ [of — Fe. ⁴⁰⁾ aufla, ufla — ß. ⁴¹⁾ til aufla giallða — tilf. Gk. Be.
⁴²⁾ [gerðe till stada bota — Ff. ⁴³⁾ lile — Ba.

i hús inn¹ oc leggi huarti a bást ne band. [oc þó at huert stange annat² þa i-afgrgd eiganda en eigi þess er inn setti. [En allt þat sem þa er buit a missi þeim er aftrinn a.³ þa skal þa gjalda honum er gæðinn afte ogildan. Öra⁴ standa þó samþegris er þe⁵ er inn setti. En ex hann uil eigi vtt lönja⁶ [þa standa inni til zimtar.⁸ [En ex eigi er þa vtt lönst⁹ þa a þa þat er inn setti eru¹¹ þa lofin aufla gjöld. En ex madr telr zenad þann brott er inn uar þa [uil eigi vtt lönja¹² at lagum þa heitir þat loto ran. þa er höfðingi sekr silzrs uib þann er inn setti. en huer annara er [at var með honum brott at r. ij. aurum silzrs. En ex suin temr i aftr eða eng eða annat buze at gæðum gil þa skal inn setia til aufla gjalda. en þa lönfi vtt er a at lagum. En tiodrheft tiodrlyr oc allt þat bu¹⁴ er þonðr setia [silzrir innan gæðz¹⁵ oc uerðr þat [oc gerir flada¹⁶ seti inn til aufla gjalda oc lönfi eigande vtt at lagum.

Ex zæðke madr þarz bu sitt vtt at lönja.

- 33 xxxij. Nu ex madr a gæðbrytil¹⁷ i bui sinu oc uitu þat¹⁸ grannar biode heim adr en þat¹⁹ geri nolorn flada oc seti inn iamznan síðan [til gjalda.²⁰ [En ex þat²¹ temr i aftr eða eng þa²² lönfi eigande vtt at lagum uil madr bu sitt vtt lönja oc hezir eigi silzr²³ til. þa skal hann ued leggja e uordzlu mann iamgodan²⁴ uedi.²⁵ En ex hann uil eigi vtt lata þyr en hann setti i hendi.²⁶ þa suelltir hann hiorð²⁷ hans²⁸ [oc hiun²⁹ oc³⁰ sekr morl silzri þann er bu a oc bote þó þumissu³¹ sem .vj. stynsamir menn meta. Nu uil eigi bu hans vttlata [ne setti gjalda.³² þa skal hann trezia [með uatta³³ busi lönfi a rané oc flezni þa er bu a tirkju solnar þing oc beidi þonðr atzrarar at ta sitt³⁴ oc settena meðr. en huer er sekr onri silzrs uib lonung er eigi þer. En

Jvfr. Cap. 33. Jb. VI. 34.

¹) [mgl. — Gr. ²) [mgl. — Bf. ³) [En allt þat sem þa missir þirir bu en (er) afrenn a — G allt stift sem þa missir er buit a of missir þ. þ. er inn setia of afrenn eigo — Gi. [oc allt þat sem þa ve i er buit afte þ. þ. er afrenn afte — Fa, c. [oc allt bu er h. missir þ. þ. er a. a. — Fb. Bb, l. [oc sem þa lytar er buit a þ. þ. er a. a. — Ff. [of... zenadan a m. þ. þ. er a. a. — Ed, a. [of fl. f. þa missir er buit a — 4) bera — Gh. ⁵) buit el. bu — fl. ⁶) þa a þa þat er inn setti — tilf. Ea, c. þa a þen bu er in setti — 7) [of late — Ea, c. Bf. ⁸) En ex &c. — mgl. Gi. ⁹) þa late standa &c. — mgl. Gr. [mgl. — 10) [síðan eigniz þa er inn setti ex eigi er (adr) ut lenst at lagum — Ea, c. Bf. ¹¹) heita — fl. ¹²) ei vttlönst — Bf. ¹³) [með uar — Ba, k. tafa — fl. ¹⁴) þe eller buze — fl. ¹⁵) [in e silzrer (om) — Ba, k. ¹⁶) aufla, auviflu, ufla — fl. [mgl. — fl. ¹⁷) gæðbriota — fl. gæðbriot ¹⁸) uattar of — tilf. Gi. ¹⁹) hann — fl. ²⁰) [mgl. — Gt. Fa, c. ²¹) [ex — fl. [þegar ²²) of — fl. ²³) silzrar peninga — Ba, k. ²⁴) þe eða — tilf. Gi. ²⁵) uerði — Ba. ²⁶) Her b förste Side af andet Brudst. Gu. ²⁷) iorð — Gb, c. Ff. bu — Gm, p. Ba. ²⁸) i þui — tilf. l g, k. ²⁹) [of bui — Gg. Eb. [of hui — Gh, i, r. Ec. [of hinn — Ea. [mgl. — Gm. Ff. ³⁰) of — mgl. Ea o. fl. ³¹) bu nglu — Bf. ³²) [ne (eða) f. tafa — Gm, s. Fb. [mgl. ³³) [mgl. — fl. ³⁴) Her ophærer förste Side af andet Brudst. Gu.

þó maðr tonungs¹ a xirir at fara eð hann er [i nand¹ oc odlaðt með þui halða² rí silýr³ xirir buran. þeir eru allir xridhælgir er til soðia. en hinir allir ogilldir xirir standa⁴ huart sem þeir þa⁵ [þæn⁶ eða bana.⁷

Þx maðr spillir garðum manna.

xxxiij. Gautur allar oc [garða lið⁸ stolu sua⁹ uera sem at xorno þare háða 34 it. En eð maðr ridr [eða gengr¹⁰ iðir afr eða eng¹¹ oc uil eigi fara ueg rettan. maðr er setr mort silýr¹² uid þann er¹² afr¹³ a. En eð maðr brytr garð manz i liggia .ij. aurar uid lið huert.¹⁴ en eð maðr brytr eða hoggr¹⁵ niðr til iardar¹⁶ undr þa [liggr uid oyrir silýr.¹⁷ nu heitir¹⁸ lið til þess er .x. þadma er langt. þat heitir balla¹⁹ brot er lengra er. þar liggr uid mort silýr [uid þann²⁰ er rð a. oc geri garð iamgodan sem adr uar.

Þx roff manz spillir roffe.

xxv. Nu eð maðr a heft. þa skal hann annat huart laupa roff til eða þa at 35 ne. en eð honum er let roff þa stolu þat uattar uita.²¹ Nu eð þeir heftar bitaþt [er a eru uarducittir²² oc þær annar huar bana að. þa skal þann meta er dauðr er oc alda hann halðum uerðaurum.²³ nema þui at eins at hann se uerri allr er lizir en nn halðr er dauðr er. þa ma hann eigi meiru xirir gera en sialðum ser. Nu eð maðr [heft þann sem eði xylgir roff²⁴ oc biðt hann til²⁵ skalstöðo²⁶ annars heft.²⁷ þeim hefti er algilldi.²⁸ En eð þa þær²⁹ bana að er til lonypr. þa liggr hann auðr a uertum sinum sialðs³⁰ [ogilldr eiganda.³¹ En eð heftir bitr roff til bana at er algilldi. En eð roff bitr heft til³² bana. þat er halðgilldi. [En eð graðr³³ efr bitr ialt til bana. þat er algilldi.³⁴ [En eð ialtr³⁵ bitr roff³⁶ til bana. þat

Jvfr. Cap. 34. G. 81. Hk. 98. Cap. 35. G. 97. Jb. VI. 35.

¹) [noter nert, el. noter namunda, nottur i namunda — *ß*. ²) halða — mgl. *Gm*. ³) tonungi, el. nungi til handa — tilf. *de ß*. ⁴) [mgl. — *Gr. Bf*. ⁵) að — tilf. *Gr. Ed. Ba, g, k*. ⁶) bot — *Gc*. ⁷) [ár. þen — *Ge*. [ar — *Gn. Bf*. ⁸) [mgl. — *Bg*. ⁹) [garðelið — *Ed. Bf*. ¹⁰) [garðar. er lið a — *Ff*. ¹¹) [mgl. — *ß*. ¹²) viðare — enkelte. ¹³) gras eða — tilf. *Ec*. ¹⁴) eða eng — *l. ß*. ¹⁵) [ligr við oyrir — *Ff*. [settr .ii. aurum uidr þan er garð a — *Ed*. ¹⁶) garð — tilf. *ß*. ¹⁷) [þa at eigi se lið a — tilf. *Gi*. ¹⁸) [liggiz uidr .ij. aurar — *Ff*. En eð m. br. e. hoggr — mgl. *Gc*. ¹⁹) a — tilf. *ß*. ²⁰) bialta — *Gn*. garð — *Fb*. garða — *Bl*. ²¹) [halða tonungi en halða m — *Gm*, dog underprikket. [tonunge of þeim — *Fa*. ²²) En eð &c. — mgl. *Ea*. ²³) [er f. e. þuðgr — *Ff*. [mgl. — *Gp*. ²⁴) botum eða uerði upp — *Gp*. gieldum — *Fa, c*. aurum — *Ee*. haluu bi — *Ed*. h. gieldi — *Bl*. ²⁵) [eði roff til heft þins — *Fc*. ²⁶) i — *Fb, d*. ²⁷) skalstöðo — *Gm*. [stöða — *Gi*. skalstæða — *Fa, c*. skalstöðess — *Ed*. ²⁸) heitir — tilf. *Ba*. ²⁹) algildar er — *Ba*. liðr — *Ea*. ³⁰) sialðs dauðr — *Fe*. ³¹) [mgl. — *Bf*. ³²) Her oph. Lacumen i *Ef*. ³³) Saaledes et fra garð, der kun findes i *Ga, b, d*; men er allerede i *Gb* samtidigt rettet til graðr. ³⁴) [mgl. — *e. Bl*. En eð roff bitr &c. — mgl. *Gi*. ³⁵) gieldingr — *Gi*. ³⁶) graðan heft — *Ge*. heft eða roff *Gh*. heft — *Gm*.

er halzgilldi.¹ En ez roff liggir daut vti þa skal menn til leida oc [lata sea. oc.² ez þeim synizt heft uerl [a uera.³ þa ma hann geza sol a þrimmr monnum [til iams rettaz⁴ [þeim er hesta eigu i grend.⁵ oc þui at eins hinum ziorda at hann [geri þann vitnis sannan⁶ at.⁷ oc sueri huer þeirra eins eidi eptir sinni samuizlu zirir sinn heft. En ez einn⁸ huer uil eigi sueria [zirir sinn heft.⁹ giallde þa [roff uerdaurum.¹⁰ En ez roff er relit¹¹ i doð eða dy. zirir xiall eða þorað. oc ma þia .ij. roffa þar¹² til. en eins þra. þa skolu þeir menn er hesta eigu i grend suara hinum sama rette sem adr uar stilt. En ez roff eða naut¹³ drepr¹⁴ [maþenad [giallde algilldi þeim er a zirir allt þat er oþrili gengr izir.¹⁵

Ez menn etia hestum manna.¹⁶

- 36 xxxvj. Hveruitna þar sem menn etia hestum manna at ulongzi þess er a. bote skada þann er az uerðr oc ozundar bot eptir laga dome [þeim er hest a.¹⁷ En ez halzrar merkr skade uerðr a. bote fullrette eptir laga dome [þua sem með heizt eða ozund uere gort.¹⁸ En huer abyrgizt [sit sialzr¹⁹ at hesta uigi huerir sem etia. En ez maðr lystr²⁰ heft a [hesta uigi²¹ naubsynia laust giallde eiganda ozundar bot eptir laga dome. en ez hann spillizt²² az bote zirir spell oc [ozundar bot²³ eptir laga dome þeim er hest a. Nu tekr maðr heizting²⁴ az rosse manz [at ulongzi.²⁵ giallde eiganda eptir [.vj. manna²⁶ dome oc abyrgizt roff at allu²⁷ [oc uerl þess²⁸ til þess er eigande²⁹ temr [hondum a³⁰ [eða syni með eins eidi.³¹ nema [inn seti³² til ausla³³ giallda.³⁴ En ez oþr eða annar þenadr rennr eptir manni. seti inn þenad þyr en þarit hazi um þria þora. [elligr abyrgizt at allu.³⁵

Ez þear þoling uerðr a þu manz.

- 37 xxxvij. Nu uerðr þear þoling [a þu manz.³⁶ a geitum eða a³⁷ saudum. [z

Jvfr. Cap. 36. Jb. VI. 36. Cap. 37. Jb. VI. 39.

¹) algilldi — Gm. [mgl. — Ea, c. ²) [tia þeim — Gk. ³) [þaza til gengel — Gk. [a — Gm. ⁴) [til iamretes — Gk. [mgl. — Ed. ⁵) nand — Gl. namunda — Gg. [mgl. — Gt. ⁶) þastan — G. p. Fa, c. ⁷) [g. þat vitnis sat — Gm. [g. þat með zullum vitnisburð sat a þan — Ea. [þete þat uitis sannat — Ba. ⁸) Her begynder anden Side af andet Brudst. Gu. ⁹) [mgl. — ß. ¹⁰) [hestuðr zullum aurum — Gk. [hest zullum verdaurum aptr — Gl. [hestuðr zullum botum eða aurum — Gp. [hest azlar — Ba, k. ¹¹) i þenn — tilf. Ea. ¹²) þarveg — ß. ¹³) heftir — Ff. ¹⁴) stanga — Bg. ¹⁵) [algilldi er a ollu þui er oþrili gengr at — de ß. [giallði þa er á ollu þui er oþr. g. at — Gp. [algilldi þa er a at ollu þ. er oþr. g. til — Ba. [algilldi þa er a at allu a þui er oþr. g. at — Bk. [algilldi þeim er . . . Gm, som her med ender. ¹⁶) Ingen Cap. Afd. i Gi. I Ge, m har dette Cap. Plads efter det følgende. ¹⁷) [þann sem með heizt eða ozund vere gort — Gi. [mgl. — Gk, p. ¹⁸) [mgl. — Gi. ¹⁹) [þin heft — Bf. ²⁰) heppar — Ba, k. ²¹) [viguelli — Ea. ²²) [spellaz — ß. ²³) [fullrette — ß. ²⁴) heimting — Gk. ²⁵) [mgl. — ß. ²⁶) [laga — ß. ²⁷) ausla — Bf. ²⁸) [mgl. — Fe. ²⁹) til eiganda — Fa, c. ³⁰) [mgl. — Fa, c. ³¹) [mgl. — ß. ³²) [þin tote — Ge. [þin in — Gk. [þoti — Fe. [in se — Ef. ³³) a hufsa — Gm. auuifsa — Be. ³⁴) bota — Fb, f. Bl. ³⁵) [mgl. — Gk. ³⁶) [mgl. i alle de Örrige ³⁷) gottum eða — tilf. Gm.

maðr drepr¹ oc uil eigi uid ganga. En ex maðr a gíaxgollt² þann er uerðr er alxrar merfr. þar uerðr zearxóling [a þui einu suini.³ A nautum oc roffom [er þo ear xóling⁴ at eigi⁵ drepi. oc þegar er zear xóling a zenade er eigi bera xotr heim il husa⁶ eiganda. en mort sílyr liggir uid zear xóling. halx konungi en halx þeim er zenad atte⁷ oc bote flada sem .vj. stynsamir menn meta. En ex maðr drepr zære⁸ eitir [suin eða⁹ saudi¹⁰ hoxða tals en .iiij. þa bote¹¹ [laga dome oc¹² oxundar bot¹³ þeim er zenad atte. En ex maðr dñlr [uerla sinna¹⁴ syni með lyrittar eidi. En ex naut eða roff er sært eða bart oc bera þo xotr heim til hus eiganda. ær er þa ear xóling [oc bote þo oxundar bot eptir laga dome¹⁵ halxt konungi en halxt þeim er zenad a. En ex maðr drepr zenad manz oc gengr uid oc segir sealx a hendr ser. ær hann hit dauða er drap [en hinn heilt xirir er atte.¹⁶ aldre gengr zenadr ser il ogilldis. Nu er einn sofn a allum oxundar¹⁷ rette þessom. En ex maðr drepr zenad manz oc gerir¹⁸ a zear xóling þa skal eigande¹⁹ stexna herads²⁰ þing um ætr .iiij. þar skal hann sofia at²¹ lata sat gera með .ij. manna uitni nema hann uili uid ganga. [leida skal hann²² .ij. manna uitni um at þeim synðigt manna handa uert a uera zenadi²³ þa stolu þingmenn doma a hendr honum lyritar eid xirir. þann eid skal hann vnnit haxa innan manadar sora²⁴ daga. En ex sa eidr xellr gíallde zenad uerðaurum²⁵ oc leggi a oxan mort sílyr. halxa konungi en halxa þeim er zenad atte. En ex maðr ber²⁶ zenad manz eða serrer. þa skal bota [loftu a²⁷ sem .vj. stynsamir menn meta. eigi er sarbot a zenadi ex heill²⁸ uerð(r). uerla xall²⁹ oc ngtxall skal³⁰ bota sem [.vj. stynsamir menn meta.³¹ oñrir liggir uid auga³² a nauti sua uid horn oc sua uid hala. En [xiordungr uerðz³³ ligr uid auga a roffe. En ex maðr hoxgr hala ær roffe sua at [æx roxo³⁴ xylgir. hann er setr mort sílyr. halxre konungi en halxre þeim er roff atte. oc gíallde roff uerðaurum ætr. haxi sa stodu³⁵ er flytti³⁶ oc heiti maðr at heimstare.³⁷ en hinn heillt roff³⁸ er atte. En ex maðr hoxgr hala ær roffe xirir nedan roxo³⁹ [eða fter tagl ær

¹) [þo at eit drepe — Ba, k. ²) gíaxgollt — Ef. ³) [mgl. — Gp. ⁴) [þo — Ge. ⁵) eilt — de fl. ⁶) husa — mgl. fl. ⁷) en mort . . . atte — mgl. Ge. ⁸) zleiri — fl. ⁹) [mgl. — fl. ¹⁰) mgl. — Bf. ¹¹) eptir — tilf. fl. ¹²) oc — mgl. fl. ¹³) [oxundar bot eptir laga domi — fl. ¹⁴) [mgl. — fl. ¹⁵) [þa skal gíallde .vi. aura f. — Gi. .vj. aura f. — tilf. Bb, l. ¹⁶) [en eigande umet iangott — Fd. ¹⁷) zenadar — Gm. mgl. — Ea. ¹⁸) Her begynder en Lacune i Bf, ophörer i Cap. 39. ¹⁹) zear — tilf. fl. tregia oc — tilf. Ge. ²⁰) herads — mgl. Fb, c. Be, l. ²¹) oc — de fl. ²²) [leida — Gm. ²³) breffa þau uitni oc synagt þo manna uert a zenade — tilf. Ge. ²⁴) sñtna — Ff. ²⁵) mgl. — Fb. ²⁶) drapr — Ge. ²⁷) [lemfr xñlr þui — Ge. [loftu þa — Gk. [loftu — Gr. Fa, c, f. Ea, c, e. [loftum þeim sem a verða — Fe. [laft a — Bk. [mgl. — Gi. ²⁸) heillt — fl. ²⁹) vertu — Gm. vert — Ff. ³⁰) meta of — tilf. Ba, k. ³¹) [metet er — Ba, k. [stf. eigi er &t. har Gi: þu ex sarbot er a zenade of ma heillt verða. þa skal meta ngtxall of vertaxall. ³²) oñra — Fb. ³³) [þridi: ngar — Ff. ³⁴) [roxa — fl. ³⁵) stoto — Gi. stattu — Gk. Ff. Ed. Ba, c, g, k. stoto — b, l, c. Eb. stut — Fe. ³⁶) flygði — Gl. Fb, f. Ed, e. Bb, l. flutti — Ef. ³⁷) verri of heimstare — Gg. verri — Fa, c. : merestumper — tilf. i Mrg. Gs. ³⁸) i moti — tilf. de fl. ³⁹) roxo — mgl. l. bærin — tilf. Gm. Ed.

nautum.¹ borte² .ij. ára þeim er atte oc .ij. ára konungi.³ Nu þær mædr t nautum [.ij. eða þrimr⁴ borte öðri silzr konungi oc öðri þeim er naut atte. [þleirum⁵ þær þær mörk silzr halza konungi en halza þeim er naut atte.⁶ mædr mollar buze⁷ annars manz. late hüd sina eptir [laga ræfing rettaran⁸ solten mædr molli.⁹ oc giallde þo nýtall [sem vert er¹⁰ þeim er þu atte.

Ex hundr bitr ze manz.

- 38 xxxviii. Nu þær allt saman hiorð oc hirðir. þa skal hirðingi uita huar ær uerðr. oc bera um bolar¹¹ uitni ex hann er [vitnis þær¹² um þat mal. [En stangar uga þat er halzgilldi.¹³ En ugi stanga(r) þu þat er algilldi.¹⁴ oc o naut er yngri eru en .iiij. uætr þa er algilldi a þeim. oc a allum tolluttum na Nu [ex naut er stangat¹⁵ þa skal menn til leida [at¹⁶ lata sea.¹⁷ oc ex þeim at naut hær stangat uerit¹⁸ þa skal hyggia at nautum¹⁹ [þeim er hiorð er oc²⁰ með þeim hær²¹ gengil. En ex eitt huert naut þær ben²² a hornom eða²³ blöð eða þær.²⁴ þa er þat lifazt til. oc borte þa er þann þenad a ept sem adr segir. En ex hundr bitr þenad manna eða elfir þirir²⁵ þorad. borte hund a halzt²⁶ þyrsta sinni. en allt²⁷ iaznan síðan ex uitni eru til. En e eru logleg uitni til. hallde þirir einö eidi at sinni uitend²⁸ þirir hueria grein þe

Ex mædr tynizt með lane.

- 39 xxxix. Nu ex mædr ler grip sinn þa skal huer lane heilu heim toma eða uerð eiganda sem .vi. þynsamir menn meta. nema hinn tynizt með lane [er let u þui at eigi ma hann þar lan abyrgiazt sem hann ma³¹ eigi [lið silzr sína.³² skal engi lan hær lengr en let uar.³³ en ex hann þær lengr³⁴ þa er hann þær

Jvfr. Cap. 38. Jb. VI. 40. Cap. 39. G. 49.

¹) [mgl. — fl. ²) halza mörk — tilf. fl. ³) En þær mædr hoggv &c. — mgl. Gf, r, q, n, t. Fa, c. Ba, d, k. ⁴) [.iiij. eða þleirum — Gc, f, l. [þrim eða þrim þærum — Ge, i, k, n, p, q, r, t. Fa, Ec. Bd, e. [þrim eða þrim þleirum — Gg, h, m. Fb, f. Ea. Ba, b, k, l. [þrim eða þrim þleirum eða — Ea. [þleiri eða þær — Bc, g. [mgl. — Eb, d, f. ⁵) hoggv eða — tilf. Ea, c. ⁶) [mgl. Ba, k. ⁷) þær el. þu el. þu — fl. ⁸) [laga ræfing rettær — Gc. ⁹) [mgl. — fl. ¹⁰) [mgl. — fl. ¹¹) bolar — fl. ¹²) [vatthær — fl. vatthær — Gt. ¹³) [mgl. — Gc. Bk. ¹⁴) Her indskyde Fb, e. Ee. Bb, l det ellers til Mandhelgens Cap. 22 hörende Stykke Nu er þior i ggnatali . . . rettær i See dette Cap. foran Side 68. Ligeledes tilføies det her med Mrg. H. i Gl, som dog fordrer 6 Tyrens Alder. ¹⁵) [ex naut stangar — Gi, k. ¹⁶) oc — fl. ¹⁷) [mgl. — fl. ¹⁸) uerit — fl. ¹⁹) hornum a nautum — Ea, c. ²⁰) [oc hiorð þærri er — fl. ²¹) þær — fl. ²²) ben — Bc, e. ²³) [mgl. — fl. ²⁴) samlit þui er þirir uarð — tilf. Gm. ²⁵) þær eða — Bc, e. ²⁶) allt — Gc. ²⁷) halzt — Gc. ²⁸) viðfæmb — Gk. ²⁹) Her indskyder Gg det hele Cap Mandhelgen, uagtet det ogsaa findes paa sit Sted i hiin Bolk. Ge, m. Fb, e. Ee. Bb, l og Mrg. H. i skyde her som et eget Capitel Stykket Nu ex þær . . . grein þessa af Mandhelgens Cap. 22. See for Stykket En þær hundr &c. — mgl. aldeles i Ea. ³⁰) [mgl. — Gk. ³¹) mætt — fl. ³²) [silzran ³³) [mgl. — Gk. Ba, c, k. ³⁴) en let uar — tilf. Gk. Bc.

rø uib [eiganda eþ þa freyr¹ er a.² þat heitir þornæmi.³ nema loglig nauðsyn
me. Nu [þo at maðr þari með⁴ onf manz at lane eða leigu. þa skal þa abrygiaz
uert⁵ [at allu⁶ er a.⁷ [þo at⁸ hann geri noforn stada⁹ eþ eigi er eþ þess
ldum eða vangætjlo¹⁰ er með þer. En eþ maðr tefr grip manz uledan. [heft eða
. ¹¹ [huart sem flíp er meira eða minna.¹² onf eða adra luti þui lífa. borte eptir
adome þeim er tefit var þirir eptir atuitum huat. nauðsyn til dro þann er tof.
þ huer oxund þeim uar i þor.¹³ [eða huer stæde þeim uar þor er tefit uar þirir.
huat manni þa er.¹⁴ er tefit uar þirir.¹⁵ borte stæda bot [oc flifa seft¹⁶ sem
. stynsamir menn¹⁷ meta¹⁸ honum.¹⁹ oc sua²⁰ tonungdomenum [eþ þau atuit
a.²¹ En eþ maðr tefr flíp²² manz þa skal hann [einni sot²³ þirir [suara þirir²⁴
oc²⁵ omaga fina.

Um setra þerð manna.²⁶

gl. þveruitna þar sem [setr eru²⁷ [til þora manna²⁸ þa skal þara or þusa 40
þa er .ij. manadr eru eþ sumri. nema þeim þiði allum annat sannare. Nu sitr
þ huer lengr niðri.²⁹ þa skal³⁰ þirir biða honum þarfetu.³¹ Nu sitr hann
er eigi at siðr.³² þa skal hann³³ stæna honum heraðs³⁴ þing³⁵ þirir ran³⁶ oc
[setu.³⁷ þa eigu þingmenn at dæma tonungi³⁸ halþa³⁹ morf silþrø [þirir grað:
140 en leiglendingi⁴¹ [halþa⁴² morf silþrø þirir graðuerð.⁴³ Nu⁴⁴ skal hann
þa þonðr [oc heraðsmenn⁴⁵ sua marga⁴⁶ sem hann þarþ at þora [þuþe hans⁴⁷

Jvfr. Cap. 40. G. 81.

¹) fræði — fl. ²) atti — fl. [þann er atti of tebe — fl. ³) þornæmi — Ba, k. þor:
u — Bg. ⁴) [eþ maðr hefur — Ff. ⁵) heft — Ea. mgl. — Gf, h, l, n, p, q, r, s, t. Fa, b, c.
Eb, c, d, e, f. Ba, b, c, d, e, g, h, l. ⁶) [mgl. — Ge, f, g, h, i, k, l, m, p, q, r, t. Fa, b, c, d, e,
Ea, b, c, d, e, f. Ba, b, c, d, e, g, h, l. ⁷) heft a — Gf, k, l, p, q, r. Fa, c. Ba, k. [mgl. — Gc.
[eþ — fl. ⁸) [mgl. — fl. er a — tilf. Gc. ⁹) vangætjlo — fl. ¹⁰) [flíp — Gn. Fc. Be. [heft
l p. [flíp eða hros — Gr. Ec. ¹¹) [mgl. Gc, t. Fc, e, f. Be. ¹²) [mgl. — Gn. Be.
[mgl. — Gd, i. Ea, e. ¹³) eða huat &c. — mgl. Gc. ¹⁴) [flifa — fl. [mgl. — fl. ¹⁵) [þeir
fl. [menn — fl. ¹⁶) dæma — fl. ¹⁷) eptir atuitum — Ba, k. ¹⁸) Her ophórer Lacumen
f. ¹⁹) [mgl. — Bf. ²⁰) grip — Gl, n. Ff. ²¹) [heim sotn — Gm. ²²) [stæna — Ba. ²³) sun
ot — tilf. Ff. ²⁴) Ingen Cap. Afd. i Fa, c. ²⁵) [menn eigu setr — Ge, m. [setr liggja — Gk. Be.
þa þerðir ero — Fb. Bl. ²⁶) [þing i millum — Ed. ²⁷) viðr — Fe. Ba, k. heima — Ff. Bc, g.
þannar — tilf. Fd. Bf. ²⁸) hann el. hinn — tilf. fl. [þa er er (i?) heimroft — tilf. Ea. ²⁹) heima at
— Ff. þer at flifa — Ba. þar i [eto — Bc, g. er þess þittir þurþa — tilf. Gl. ³⁰) [um tuit att
inu — Ge. [þa skal &c. — mgl. Ed. [eigi at siðr — fl. ³¹) þirir biða honum oc — tilf. Bd. ³²) heraðs
mgl. Ge, i, m, n, r. Ea, c. ³³) stæna — Bc. ³⁴) graðran — Ee. ³⁵) þraðsto — Gg. þa [eto
þm. heima [eto — Ff. i [eto — Ed. [eto — Ee. þar i [eto — Bc, g. þirir &c. — mgl. Bd.
þonum — Gi. iarbæiganda — Fb. ³⁶) halþa — mgl. Gk. Fb. ³⁷) [til handa — Ea, c. [mgl. — Ee.
leiglulida — Ff. granna hans — Ba, k. ³⁸) halþa — mgl. Gk. ³⁹) graðran — Ee. [aðra — Fc.
vit hann eigi en þara þa — tilf. Fc. ⁴⁰) [mgl. — Gc, k, n. Ea, c. Bf. ⁴¹) [þeraz þing. of eþ þingi
marga menn — Fc. ⁴²) [hann — Gn. Fc. Be, f. [þu hans — Gr. Ff. Ea, c. Ba, c, g, k.

or husa haga sinum.¹ setr huer oyri² silzrs uib konung er eigi zer [oc er til talladr.³
Slitt liggir uib ex hann [zer heim⁴ [zirir tuimanad⁵ [i husa haga.⁶

Um setra merki manna.⁷

41. glij. Nu skal til [setra a ziall⁸ upp merti uera⁹ sem at zorno zare hezir verit.¹⁰
zore eigi or stad [nema hann zore¹¹ engum at meini. sua skal¹² [par setr¹³ [at
somu.¹⁴ par skal¹⁵ smali¹⁶ eigi¹⁷ zara med¹⁸ heimbotum.¹⁹ par skal mota²⁰
[horn horni²¹ en [hozr hoze.²²

Quersu ze skal varducita.

42. glij. Ex .ij. menn [eda zleiri²³ bua a einum bo [oc sa allir²⁴ einn bo.²⁵
nu ex einn huer hezir zyr florit²⁶ oc ladi en adrir oc uil pegar²⁷ lata smala sinn
[i gerdi.²⁸ pa skal hann sua lata²⁹ halda³⁰ smala sinum i gerdi at eigi tomi i [atr
eda eng³¹ granna hans.³² En ex i lemr. borte sem .vj. stynsamir menn meta oc
landnam³³ a ozan heim er [torn eda³⁴ gras a. Nu hezir sa [stegit oc³⁵ ladi torne
sinu er sidar star.³⁶ pa skal hinn en halda sua smala sinum at eigi tome i habit³⁷
granna hans zyr en iambitid³⁸ er. eda giallde heim landnam³⁹ er gras⁴⁰ a. sua
oc ex zenadr manz gengr i atr eda eng at gardum gilldum.⁴¹ En ex madr leggr
trod⁴² sina uidr atr eda eng annars manz pa skal hann huerza garde [um gilldum.⁴³

Jvfr. Cap. 41. G. 84. Cap. 42. G. 81. F. XIII. 22.

¹) of buze hans — tilf. Bf. ²) halzum oyri — Gb. ³) negndr — fl. [mgl. — fl. ⁴) [zerir heim — Gi. az [setrom — tilf. Ed. ⁵) [z. tua manade — Gm. Bk. [zhr en at toi manad] — Gm. [zhr en adrir — Gp. Ed. [zirir .ii. manad — Gr. [z. tuimanada — Fb. Bb. [zhr en adrir men — Ff. [zhr en i-manadom gra hui er han zor or — Ee. [zirir tueigia manadr greft — Ba. ⁶) [or h. haga — Fb. [mgl. — Ed, e. Be. ⁷) Ingen Cap. Afd. i Gi, r. Ea, c. Ba, k. ⁸) ziallz [setra — Gl. ⁹) [setra a z. upp zara oc merti vera sem — Gg. [setra zara a z. upp of vera — Fe. ¹⁰) [setra a z. upp zara par [em mota haga zhr verit at zorno zare — Gs. Ff. [st. zara a z. upp a [setr merti uera — Ed. [f. a z. upp zara par stall merti vera — Bb. [f. a z. upp zara. merti stulu par vera — Be. [f. a z. upp zara — Bf. ¹¹) [z ma hann zora — Ef. ¹²) stulu — Fe. ¹³) [huert [setr — Gi. [par um [setr — Gg. [um uar [setr — Gk. [parz [setr — Gm. [setr — Gp. Fb, f. Bl. [um par [setr — Gq. Ba. [um par [setu — Gr. [um par [setor — Gt. Ea. [a [setrom — Ee. [par [setr — Bc, g. [um [setr — Bk. ¹⁴) [hitt somu — Fb, f. Bl. [hitt sama — Ea, c. sua skal &c. — mgl. Bf. vera — tilf. Gg. Ed. ¹⁵) ma — fl. ¹⁶) [smasmale — Ff. zenadr — Bf. ¹⁷) eigi — mgl. Ff. ¹⁸) at — fl. eptir — fl. ¹⁹) heimrostum eda heimbotum — Fa, c. ²⁰) meta — Eb. ²¹) [barn barne — Bk. ²²) [hozub hozbi — Gn. Ec. ²³) [mgl. — fl. ²⁴) [er sa allr — Gm. [oc byggia aller — Fb. ²⁵) [mgl. — fl. ²⁶) stegit eda florit — Gk. ²⁷) pegar — mgl. — fl. ²⁸) [ingerdis — Gm. ²⁹) lata — mgl. fl. ³⁰) halda — mgl. fl. ³¹) eda eng — mgl. fl. [bit — Fb. [atr eda (i) beiti — Eb, e, f. ³²) eda beiti — tilf. Fb. ³³) ouundar bot — Gr. ³⁴) [mgl. — fl. ³⁵) [mgl. — fl. ³⁶) [abi — Gl. ³⁷) beiti — fl. bit — fl. atr eda eng — fl. ³⁸) ladi — Gc. iagndreit — Gn. Ee. [ambitit — Ba. ³⁹) iagndr — Gl. ⁴⁰) torn eda gras — Ed, e. ⁴¹) gialldi [a vflu er zenad a — tilf. Ea. ⁴²) tabu — Ed. ⁴³) [gilldum um pan atr [em annar — Ff.

Um þíðgatur oc handran oc bruar gerð.

xlíj. Þíðgata oc sætrgata [oc allir reitstrar¹ stolu sua vera sem uerit² haza 43
at þorno þare. Nu liggir þíðgata um þor manz þa ma hann æz þora þor sinum
með þeim toste at gera adra iamgoda³ vttan garðz⁴ at þara i þurru oc uato. þa
skal þo þa þara at hon se lengri. Nu skal þíðgata uera .viij.⁵ alna⁶ breið. En
æz maðr spíllir uidare alre eða eng. þa skal sua bota sem .vj. stynsamir menn meta
oc landnam a oðan. Nu rener maðr annan þíðgatu.⁷ þa skal hann gíallda tonungi
háþa⁸ mort sílþrø. sua oc hitt sama æz maðr rener⁹ mann handrane. oc þeim zullrette
er rentr uar [sem hann er maðr til¹⁰ [eptir laga dome.¹¹ Nu bryntr maðr bru æz
þíðgatu. geri aptr adra iamgoda sem adr uar oc leggi a mort sílþrø [þeim er bru
atte.¹² [Nu rener maðr annan sætrgotu¹³ eða reitstri þeim er uerit hezír at þorno
þare. bote tonungi¹⁴ mort sílþrø þirir uegar ran.¹⁵ oc hazi hinn [gotu sína¹⁶ sem adr.

Um laga steynur til uega bota.

xlíij. Umboda maðr tonungs skal [trexia uega botar¹⁷ a midþastu þingi oc 44
bioda [uega botr¹⁸ þar sem bondum þíðir [þeizt til þallet at bottr se¹⁹ [i heraðe.²⁰
oc gera bondum laga steyno til²¹ þegar snior [er æz²² oc til þess er þlogr lemr vtt.
Su er onnur er [lofit er uarortu²³ oc til honstatar.²⁴ Su er hin þridia er heizt
þa er [anduirki er i²⁵ garðe oc heilðr til þess er snior lemr²⁶ [a spono.²⁷ þat eru
laga steynor til uega bota. þat heitir anna i millum. Allt þat er [þar i millum²⁸
spíllizt þa skal [um þessar steynor²⁹ botazt.³⁰

Um bruar gerð a þíðuegum.

xlv. A midþastu þingi skal [uega bota³¹ trexia sem adr er sagt. en þonðr eru 45
þíllðir at gera³² þar sem þeir sea at þeizt heizir i heraðe. Nu skal sua uegu [alla
bota³³ at þorir se bæðe at renna oc at ríða huart sem er uetr eða sumar. Nu æz

Jvfr. Cap. 43. G. 90. Jb. VI. 44. Cap. 44—46. F. III. 19. Jb. VI. 45.

¹) [oc allar reittr gatur — Ge. [o. a. reitstrar vegir — Gg, h. Ed, f. Bd. [o. a. reitar gatur — Gm. [oc
reittr gata — Bf. [mgl. — Gn. ²) legit — fl. ³) annan iamgoda — Ff. ⁴) utangarðe — mgl. fl.
⁵) .viij. — Bf. ⁶) long at — tilf. Fe. ⁷) þíðveg — fl. ⁸) háþa — mgl. Ge, m. Fe. ⁹) handranir
— Gk. ¹⁰) [mgl. — fl. ¹¹) [mgl. — fl. ¹²) [tonungi [a sem brú a — Ea. [þeim [f. bru atte. en
tonunge háþa mort — Ee. [tononge — Bf. ¹³) þíðgotu — fl. ¹⁴) háþa — tilf. Ge-n, p-t. Fa-c, e, f.
Eh-f. Ba-e, g, h, l. ¹⁵) [mgl. — Bf. ¹⁶) [uegh þríallan sua — Bc. [uegh þríallaga — Bg. ¹⁷) [tatu
uegh bota — Ed. ¹⁸) [at uegir [e þettir — Gi. Be. of bioda &c. — mgl. Ed. Bf. ¹⁹) [mezt þurza — Gi.
[mezt þorz at vera at b. [e — Be. ²⁰) [mgl. — fl. ²¹) Nu er hin þrísta lagasteyna — tilf. fl. ²²) [temr æz — fl.
[þríðr æz — Gk. [þar æz — Fa. Bc, d, e, f, g. [þomar a þat — Ba, k. ²³) [l. e. uar þrtiu — Gk. [l. e. uar
— Gn. [uarþrtia er uti — Ed. [uarþrtia er loten — Ef. Bf. [l. e. varvinnu — Be. ²⁴) hauffstato
— Gs. ²⁵) [lotat-er — Fb. lotu eða — tilf. Gp. ²⁶) þellr — fl. ²⁷) [mgl. — Gp. ²⁸) [att
ueghom — Gg. ²⁹) [i þ. satarsteynur — Gm. [i þessom tímum — Ed. ³⁰) att þat &c. — mgl. Ef.
³¹) [uega — fl. ³²) reíða — fl. ³³) [bua, eller alla bua — fl.

ar zalla¹ [zirir þiobuægu² þer sem eigi eru flipum³ zorar. þa stolu þeir gera uegu zora er iardir eigu tueim megu. oc gera bru izir ex þeir haza axt til eða zlotu oc tog i a bæde lond eða [þram i⁴ eða eiliur.⁵ En ex eigi er sua gort. þa liggir uid holz⁶ mort silzre tonungi oc zai zar eigi at siðr. Ðu þau zoraub er sua eru a þiobuegu⁷ at hefti uerdr [a taz⁸ at loppa. eða með manna libi [um at draga.⁹ þa liggir þar uid holz¹⁰ mort silzre tonungi. En hin oll er ax bali þarz at zara.¹¹ [undir at leida¹² eða izir at loppa.¹³ þa liggia uid .ij. aurar silzre tonungi. Ðu þau trio er zallen liggia izir þiobueg þueran [oc stal hefti zroftloppa¹⁴ izir [undir manni¹⁵ þa liggir uid onri(r) silzre tonungi. Tre huert er liggir izir þueran ueg oc bregdr heftir rass¹⁶ zirir giallde tonungi halzan¹⁷ onri silzre.

Um baugreid.

- 46 zloj. Baugreid heitir þat er tonungs umbods maðr [stal haza ex hann uil anna¹⁸ millum¹⁹ oc stera bod upp með uattum oc stexna herads²⁰ þing. siðan stolu þeir reid hezia þar zyrst sem tonungs umbods manni þiðir meft þurza. oc rida þiobuegu²¹ retta. þat heita allt þiobuegir er renna eptir endilangum bygðum oc þeir er renna²² zra zialle oc til zioru.²³ En allir aðrir uegir er renna [til þora manna²⁴ þat heita þueruegir²⁵ oc liggia þeir eði vndir baugreid. Mæla stal spiotz stapt .viij.²⁶ alna langt oc gera til hæntir .ij. ax uidium. hengia aðra a odd en aðra a stapt.²⁷ Næzra stolu herads menn þann bonda til er þeir uilia. hann stal stiga a heftbat [oc leggja spiotz stapt zirir sil um þuert heftbat.²⁸ oc rida at þiobueg²⁹ midium. liggir ertog³⁰ uid silzre at giallda tonungi uid tre huert [er hont tetr³¹ [ax stapti.³² þat hezir heitid at zorno zare baugreid. Allar halzrar³³ mertr settir [at uega zalle³⁴ abyrgizt sa er iord a. En allar aðrar þær er minni eru þa abyrgizt leigulibi³⁵ oc ueri stýlldr at bota³⁶ uegu oc sua³⁷ heimroft³⁸ hit sama. En heimroft stal sua long uera sem uerit hezir at zorno zare til huers manz þoar.³⁹ En þeir uegir allir

¹) Her begynder en Lacune i Gk; ophører i næste Bolk Cap. 19. ²) [uid þiobuegu, við eller zirir þiobgotur — fl. ³) storflipum — fl. togzlotom — Ff. ⁴) [þram el. þrama — fl. ⁵) nema aðrunis hazi zyr verit — tilf. Fb. Bl. ⁶) holz — mgl. Fe. ⁷) þiobleidum — fl. þiobgotu — Gn. ⁸) [ax — Bf. ⁹) [upp zora — Ge. [upp draga — de fl. [ax draga — Gm, p. ¹⁰) halz — mgl. Gi. Fe. ¹¹) leupa — fl. stiga — fl. ¹²) [undir at loppa — Gg. [mgl. — Gp. Bf. ¹³) loppa — Ge, g, a. leida — Bf. ¹⁴) [ot fl. heftir zroftloppa — fl. [ot fl. h. zroftloppa — Gg. [sum at hezir þarz at loppa zramm — Gi. [ot fl. onri zr. loppa — Fb. Bl. [sua at heftir zroftloppir — Ee. [sua at heftir fl. loppa — Bb, k. [ot fl. h. þroftloppa — Bf. ¹⁵) [mgl. — fl. ¹⁶) ras — de fl. aras — Gl. ¹⁷) halzan — mgl. Ea. ¹⁸) manna — Gi. ¹⁹) [þa er anna er meðal. han stall — Fe. [vil hana millum bygða. han stal ex han vil — Bf. Her begynder andet Brudst. af Bi. ²⁰) herads — mgl. fl. ²¹) þiobgatu — Fb. ²²) eptir endilangum bygðum — tilf. Fa. ²³) eptir bygðum — tilf. Fe. ²⁴) [þora i millum — Ff. ²⁵) þiobuegh: ir — Be, L. ²⁶) .viij. — Ge. ²⁷) aurzat — Gl. enda — Gm. flappj enda — Bf. ²⁸) [mgl. — Bl. ²⁹) þiobgautum — Gl. ³⁰) onrir — Gf. Ea. holz ortogh — Bk. ³¹) [er tetr ot hont retr — Ee. ³²) [mgl. — Ed. ³³) halzrar — mgl. Gi. ³⁴) [mgl. — fl. ³⁵) landbui — fl. ³⁶) reida — fl. ³⁷) um — tilf. fl. nzir — tilf. fl. ³⁸) heimroft — her og nedenfor Gi. ³⁹) eignar — fl.

er renna [í]zir almeninga¹ þá eru þeir í allra heraðs² manna abyrgð þeirra er [í þann almening vinna oc hann³ eigu.⁴

Um þlutning manna ízir þjóðar.

þloij. Nu heita þat þjóðar er sua eru stórar [at þlotrennar eru oc⁵ eigi ma 47
bruum upp hallða þó at ízir se goruar. Nu ex þar er þjóðuegr⁶ ízir⁷ þa skal sa
þa þarhirdi⁸ til er iord a nest en allir gezi þe til er ízir uilia þara. þat heitir almen-
ings þar. [þat er stýldar⁹ þarleiga ueggella¹⁰ pening silzrs þirir mann huernn.¹¹
[annan þirir heft huern.¹² En bygðar menn lome kaupi sinu (sem) þeir megu uid
þarhirdi þirir sil oc alla þatofa menn oc hann se ual hallðen æ. En olmofo menn
eru í abyrgð bygðar manna [nema bygðar menn gezi¹³ þarhirdi sua at hann hazi
fullnad þirir huartueggia.¹⁴ Nu [ex þarhirdir¹⁵ norðir ueggella¹⁶ til meiri þarleigu
en nu er mælt.¹⁷ [su er onnur sol ex¹⁸ hann syniar þeim'manni¹⁹ er leigu bydr.
su er [hin þridia²⁰ sol ex þess þars missir dögri²¹ lengr oc uerdr þarhirdir at þui
kunnr oc sannr. þat heitir uega þall. oc er hann setr halzre morf silzrs uid tonung en
annare halzre morf uid þann er þarhirdi þet til. oc hazi þat til þarstips²² umbota.
Nu ex madr lætr þlytia naut a skipi. lome kaupi sinu sem hann ma. En ex madr
gengr a skip þarhirdis eða tetr þirir hendr honum.²³ þat er þornæmi.²⁴ setr sa er þat
gerir morf silzrs. halzre uid tonung en halzre uid þarhirdi. Nu er þarhirdir eigi
lengr stýldr at þlytia en [solo er sett²⁵ oc eigi þyr en sol rennr²⁶ upp. þui at sol
skal um sumar rada²⁷ en dagr um uætr. En ex hann þlytr þioz ízir odulldr²⁸ þa
hezir hann þirir gort hud sinni oc heiti þiozr naufr. En ex þarhirdir þer or fundi
stýli landþdrottin [eða hans umbods madr²⁹ annan i stadin innan .iiij. natta³⁰ eða
bote morf silzrs halza tonungi en holz leggizt til þarstips umbota [þui at þat er
þartalmi er skip er eigi i fundi.³¹ En ex skip þyrnizt sua at eigi er þort þa stolu

Jvfr. Cap. 47. F. X. 42. XIII. 10. Jb. VI. 45.

¹) [almennilega ízir — Gf. [almenninga amillum oc ízir — Gs. [almenningha meðal. of iuir — Ff. [al-
mennilega — Eb. [ígra almenninge — Ed. ²) bygðar — Gi. ³) [þan almenning — fl. ⁴) uid (með)
tonungi — tilf. Fa, c. ⁵) [at þlotar eru oc — Bc. [at þlotar ero i oc — Bg, i. [at — Bf. ⁶) til oc
— tilf. fl. ⁷) ígra — Ba, k. ⁸) þarneng — Gm. ⁹) stýld — Ge, f. Fa, c. stýldu — Gi. stýlda —
Gg, r, t. Bk. ¹⁰) ueggelli — de fl. ueghærlie — Bf. uegharmanni — Bl. mgl. — Ed. Bi. ¹¹) [þar
stýldir þarleiga penneng talen þirir ueggaftan mann huarn — Gm. ¹²) [mgl. — fl. ¹³) [Þeiz bygðar menn
— Ff. [Þeiz menn — Ed, f. Bf. ¹⁴) En olmofo &c. — mgl. Gi. ¹⁵) [er su ein sol þarhirdis er hann
— Bd. ¹⁶) ueggerill — Ed. ¹⁷) latte hud sina — tilf. Gl. giallde (Rum til 4 Bogat.) silzrs — Ea.
¹⁸) [eða — Gc, n. Ee. [of — Bi. ¹⁹) þlutning — tilf. Ge. þar eller þars — tilf. fl. ²⁰) [onnur —
Gc, n. ²¹) dæigi — Gm. ²²) tips — fl. ²³) sinar — Ea. fram — tilf. fl. ²⁴) þarnæmi — Gi,
t. Ba, k. þornam — Fe. ²⁵) [sol er undir — Gl. [sol er æz — Gp. [sol er undir vidi — Ff. Bb. [sol
(solo) er sett — Bc, f, g, i, l. [i. er i settre — Bd. ²⁶) temr — fl. ²⁷) þlutningi — tilf. fl. ²⁸) ofulldr
— Ba. ²⁹) [mgl. — fl. ³⁰) daga — Gf, p, q, r, s, t. Fa. Ea, b, c. Ba, d, e, k. ³¹) [mgl. — Ge, m.

bygðar menn þa annat¹ i staðin innan .iiij. natta² eða gíallða mort sílyrs [oc þa flíp sem adr.³

Um larar oc ueidiucl er menn gera.

- 48 glviiij. Hver a uotn oc⁴ ueidistod [zirir sino lande þa⁵ sem at þorno haza uerit. nema með lagum se þra lomit. Votn stolu renna sem at þorno þare haza runnit. [stal þat engi ueita⁶ az þv annars eða a. nema þat briote⁷ sialxt. En ez þat er ueit þa stal þat ueita aptr oc gíallða [iardar spell eiganda oc⁸ landnam a oþan. Nu ez a⁹ [eða beðr¹⁰ rennr millum þora manna¹¹ oc eru ziftar i þa eigu halþa huarir ez þeir eigu sua iardir til .ij. megum.¹² En ez a eða beðr rennr rett oc brytr a huaris land. þa geri sua huar ueidiucl¹³ [az sinu lande¹⁴ sem gort heþir verit at þorno þare. Nu ez a brytr az¹⁵ annars huars iorðu. þa a þa a¹⁶ er iorð¹⁷ atte þa er þon¹⁸ braut en hinn granda eða oyri aptr¹⁹ þangat til sem²⁰ þon uar [adr²¹ mid.²² meðan þon rann rett. En ez þon brytr meir þa a þa er [iorð a²³ bæde a oc granda²⁴ þangat til er þon uar mid meðan þon rann rett at þorno.²⁵ Engi stal [zirir adrum²⁶ ueidistod²⁷ spilla²⁸ ne hanna²⁹ þar sem maðr heþir hæzt at þorno þare.³⁰ [eða vatn ueita.³¹ En huertitna sem menn eigu [lag a³² saman. þa stal huer gera ueidiucl³³ [zirir sinu lande.³⁴ oc gera þo sua at ziftar megi þara vpp [at midri a.³⁵ þui at ganga stal guðs gíox til. zialz sem til zioru³⁶ [ez gengit uil haza.³⁷ En þa maðr er gerðir zirir. þa stolu þeir menn er zirir oþan³⁸ eigu gera þonum ziftar steyno til³⁹ a þingi or at briota. En ez hann uil eigi or briota þa [stolu þeir esta liðs til⁴⁰ or at briota.⁴¹ [þonde huer er syniar tilþarar setr⁴²

Jvfr. Cap. 48. G. 85. 93. F. XIII. 9. Jb. VI. 56.

¹) þort — tilf. *fl.* iangott — tilf. Enkelte. ²) daga — *Gi, r. Ea, c, f.* ³) [konunge halþa a halþa til siþe umbota — *Ea.* [halzt konunge. of halzt til siþe umbota — *Bf.* ⁴) i — *Gm.* ⁵) [x. sinu iorðu — *fl.* [x. sinum þv of iorðu — *Gp.* ⁶) [ueita (veiti) þat engi maðr — *de fl.* ⁷) sterr — *Bi.* ⁸) [mgl. — *Gc, n.* ⁹) o — *Bc,* her og oftere. ¹⁰) [mgl. — *fl.* ¹¹) tveggia — *Ge, g, m. mgl. — fl.* ¹²) tveim vegum, eller tveim megin, eller tveggia vegna — *fl.* ¹³) ueidi viel — *Gd.* ueidi uert — *Gi.* ueidi uent — *Gm.* ueidiucl — *mgl. Bf.* ¹⁴) [i sinni a — *Gm.* ¹⁵) a — og derefter iorð *fl.* ¹⁶) o — *Gf.* einn — *Gi.* iorð — *Fa, b, c.* a eða granda — *Be.* *mgl. — Gc, g, h, i. Fd, e. Ea.* ¹⁷) a — *Fa, b, c.* ¹⁸) iorð — *Gg.* an — *Gm.* ¹⁹) eptir — *fl.* *mgl. — fl.* ²⁰) Her ender andet Brudst. af *Bi.* ²¹) adr — *mgl. fl.* ²²) [mgl. — *Gi.* en hinn &c. *mgl. — Be.* ²³) [v atte — *Gr.* ²⁴) þa er þon braut &c — *mgl. Ff.* ²⁵) En ez þon brytr &c. — *mgl. Gc. Fb. Ea, c, e. Bf, l.* ²⁶) ueiða eða — *tilf. Gp.* ²⁷) vði — *fl.* ²⁸) [adrum ueidi spiall gera — *Eb.* ²⁹) brænna — *Ed.* ³⁰) Engi stal &c. — *mgl. Ea.* ³¹) [mgl. — *fl.* ³²) [lag. ó — *Gf.* [lagar — *Gp. Fb, f. Bb, e, l.* [lagar tatiu — *Ed.* [lagar o — *Bg.* ³³) vell ueidi — *Ef.* vel ueidi — *Bf.* uel oc ueidi — *Bg.* ³⁴) [i sinni a — *Gc, e, f, g, h, i, n, p, q, r, s, t. Fb, e, f. Ea, b, c, e. Ba, b, c, d, e, g, h.* [zirir sinni a — *Gl. Ed, f.* [az sinu lande i sinni a — *Fa, c.* ³⁵) [at huerti a — *Gb, c* og *de fl.* [at á þurri — *Ge, g.* [of oþan — *Gi.* [at a þeiri — *Fa, c.* [huert sem uill — *Ed.* [of vt — *Bf.* tr runnit vill haza — *tilf. Bd.* ³⁶) siouar — *Gl.* ³⁷) [ez ganga vill — *Fb, Bl.* [ez zengaz uil haza — *Bk.* ³⁸) þua of — *tilf. Ed.* ³⁹) til — *mgl. fl.* ⁴⁰) [stal konungs umbots maðr stera up þob — *Ed.* ⁴¹) En ez hann vil &c. — *mgl. Fb. Ee. Bl.* ⁴²) [En þonþ huer (er) stendr til at þara er neyðr er. eða gíalde — *Gn.*

öfri sílfrs [uid tonung.¹ En þeir er garð gerðu i [at olagum² gíallde þeim er xirir oðan bua³ morf sílfrs. oc þeir [mistu ueidi⁴ xirir. Engi skal fara i annars a.⁵ nema hann uili þeim ueida er ana a. oc gíallde þo landnam a oðan. Engi skal aþrum ueiðistof hanna xirir sinu lande oc engi [annars ueiðistof⁶ spilla. En ex menn spilla⁷ eða briota upp garða. nema [puergarðar se þeir sem⁸ xirir boðner eru [at lagum.⁹ eða ueiðigognum.¹⁰ sefr hoðdingi¹¹ morf sílfrs uid tonung xirir logbrof. annare morf sílfrs uid eiganda i oðundar bof. En huer annara er honum ueitir lid til sefr halzre morf sílfrs uid tonung oc annare halzre morf sílfrs uid eiganda oc bofe garð aþr [oc oðundar bof¹² oc oll gogn [oc spelluirti¹³ sem .vj. stynsamir menn meta.¹⁴ Alla ala ueidi¹⁵ oc aurida¹⁶ er þui spillir sefr halzre morf sílfrs uid tonung en annare halzre morf uid þann er xiffina atte. þat heitir spelluirti. oc bofe sem .vj. stynsamir menn meta .iiij. ex huars hendi. Skolu iaznan .vj. menn meta er halzrar merfr seft xylgir flada botum. [en .xij. menn er meiri seft xylgir flada botum.¹⁷

Um sílðzifki ex menn gera flada.¹⁸

xlj. Sva er oc mælt ex menn fara i sílðzifki þa skal bæde uerpa a aþr oc eng 49 oc huar sem uil at ofeðiu oc haxe ex allt at sumarmalum.¹⁹ En ex hann hefir þa eigi allt ex. þa a landzdrofin huarf sem hann uil. landnam eða sílð þa er a ligg. ex hann hefir aþr ximtad ex. En allan þann aufla er xiffimenn gera i sílðzifki frammar en lofat er at lagum. bofe auflan allan sem .vj. stynsamir menn meta huarf sem er innangarðz eða uttan. uilia þeir eigi þar bofa. leggi a landnam. En ex þeir eflða garðum eða grindum eða anduirti. gíallde flada þann sem metinn uerðr oc landnam a oðan huarf sem [þeir bofa²⁰ þar eða síðar.²¹ En landnam oc aufla²² bof flíptízt meðal landzdrottins oc leigu líða²³ eptir þui sem logbof vattar aþr i landa byggingum.²⁴

Jvfr. Cap. 49—51. F. XV. 5. 6.

¹) [tonungi — Gm. ²) [mgl. — Bf. ³) rigu — fl. ⁴) [mistu verði — Gd. [uidabu ueidi — Ge, f, h, m, n, p, q, r, t. Fa, b, c, e, f. Ea, c. Bb, c, d, e, g, l. [meinadu ueidi — Gg, i. [uidiabu ueiðiskap — Gl. [latmabu ueidi — Ga. Eb. [spilltu ueidi — Ed. Bf. [tuiddiabu ueidi — Ef. [ueiðbu — Ee. [uidabo ueiðia — Ba. [tuiddabo ueiði — Bk. ⁵) ueiðistaf — Ee. at vtorui — tilf. Gg. ⁶) [xñrir oðrum ueiðe — Ea. ⁷) þeirri zifki — tilf. de fl. ⁸) [þar se gerðir sem þeir — Gm. ⁹) [mgl. — fl. ¹⁰) [at gera með ueiði flodum — Ba. [eða spilla men ueiði gognum — Ee. [mgl. — Gp. t. v. gognum — mgl. Bg. ¹¹) xoringi — Gp. i oðundarbof — tilf. de fl. En huer &c. — mgl. Ea. ¹²) [mgl. — fl. ¹³) [mgl. — Bf. ¹⁴) þrir ex huars hendi — tilf. fl. ¹⁵) virti — Ge, f, l, s. Fb, e, f. Eb, e, f. zifki — Gp. Ed. ¹⁶) uð — tilf. Ea. ¹⁷) [mgl. — fl. ¹⁸) Dette og de 2 næstígg. Capp. mgl. — Bg. ¹⁹) sumarmallum — fl. ²⁰) [hann bofer — Ea. [briote — Ed. [þeir briota þa bofa þa — Ef. ²¹) huarf sem &c. — mgl. Bf. ²²) auerta — Gg. ²³) landbota — Bf. ²⁴) landabrigðum — Gb, c. Fd, f. Ee.

¶ menn takast xirir með orund.¹

- 50 l. Standa stolu sofnar allar i silldyfsti. En ex þeir xara brott [at ubottu.² þa [er stýrimadr i uardzlu³ xirir hafeta⁴ sina huar sem hann uerdr staden. oc sofe stýrimadr sttt ex þeim [er adr eru salir⁵ a geynar.⁶ eða [stande xirir með eins eidi.⁷ Nu ex menn tafast xirir arar eða piliur eða auðler eða annan reida⁸ eða xistigagn⁹ [oc spillir huer xirir adrum.¹⁰ bote sem .vj. stýnsamir menn meta oc orundar bot a oran eptir laga dome. En ex gerir eitt huert þetta sua at eigande er hia. bote zull rette eiganda eptir .vj. stýnsamra manna dome logliga til neyndum oc stada sem .vj. stýnsamir menn meta oc konungi halza mort silzre.

¶ m xistigarar uttrodrar manna.¹¹

- 51 lj. Nu telr madr silld or netium manna oc eru þeir eigi huogangs menn eða hiun þeirra oc uerdr þat uitnis xast. þa eignizt þeir silld þa alla er net eigu [oc hinn haxde xyr a land borit er or ios¹² at ulonzi.¹³ En ex madr rixr net manz¹⁴ [at uilia sinum¹⁵ eða ster¹⁶ silld or [at tafa.¹⁷ bote netia spell [oc ueidi¹⁸ oc zullrette þeim er net atte eptir laga dome en konungi¹⁹ mort silzre.²⁰ Engi skal adrum brigduerpi²¹ gera. haxe sa [uarp er²² xyrri²³ rendi togum sinum. [oc xisti þeim²⁴ er hann gerdi brigduerpi. En ex huargum [uerdr at gagni²⁵ bote [stýrimadr hin- um stýrimanni²⁶ oc orundar bot eptir laga dome. en [hafeti huer oryri silzre.²⁷ haxe þat hins hafetar. En ex bader i senn renna togum²⁸ sinum oc lastast²⁹ i mof. þa haxe þat huar sem xær ex huargi lastar ixir³⁰ annan. En ex adruuis uerdr. haxe þat halzt [huar er meira xistir.³¹ En ex menn lasta lognum³² til silldar þa ma huer leggja³³ vndir³⁴ taxla³⁵ er uil þar til er [tringar toma a land.³⁶ oc auf³⁷

¹) Ingen Cap. Afdeling — Fe. ²) [at usottu — Gr. [med sedt — Ea. [med usettu — Ec. [mgl. — Gg, h, m. Fe. Ee. ³) veti — fl. [svari stýrimadr — Ba, k. ⁴) slipara — fl. ⁵) [ex meðan ero [stir — fl. [of meðan [ater ero — Ea, c. ⁶) er þeir ero aller saman — tilf. Ea, c. ⁷) [svare huer x. st. ann — fl. ⁸) e. annan reida — mgl. Gl. Be. ⁹) e. xistigagn — mgl. Ff. Be, f. ¹⁰) [eða (ot) spillaz xyrir — de fl. [e. spillaz xirir xisti gognum — Bd. [mgl. — Bf. ¹¹) Ingen Cap. Afdeling i Gh, t. Fe. Cap. mgl. — Gi. ¹²) fio — Gm. Ed. las — Ef. Bf. ¹³) [en hin haxe allz eði xirir en a land hegir bori or or ios at ulonzi — Ge. [er hin haxe boret a land er or ios (tof — Gl) at ul. — Gf, l, p. [er hinir haxe a land borit er adr tocu or at ulonzi — Gr. [er hinn haxe xyrri a land borit er með ulonzi tof or — Fe. [er hinir haxe a land boret or fio at ulonzi þero er atte — Ff. [er hin haxe a land boret or fio at ulonzi — Ba. [er h. h. a land boret at ulonzi — Bk. ¹⁴) at ulonzi — tilf. fl. ¹⁵) [mgl. — fl. ¹⁶) stir — Ge. stir — Gp. storer — Fb. ¹⁷) [mgl. — fl. ¹⁸) [mgl. — fl. ¹⁹) halza — tilf. Ge, f, m. Fe. Ea-f. ²⁰) Herefter nyt Cap. i Gf, h, m, p, q, r, s, t. Fa, b, c, f. Ea-f. Ba, b, c, d, e, f, g, h, l. ²¹) brigduar — Gm. ²²) [xyrri uarp er — fl. ²³) lastabi eða — tilf. Gg, h. ²⁴) [at xist þeiri — Ee. ²⁵) [ueidist — Fa, c. ²⁶) [sa er brigduerpi gerdi — Gg, h. ²⁷) [þan [atar oryri — Ff. ²⁸) notum — Gp. ²⁹) lastast — Fe. ³⁰) xirir — fl. ³¹) xær — Gg. [huart sem meira er eða minna. er huar xistir — Ff. [h. f. minna xistiz eðr meira — Ba. ³²) i lognum — fl. logne — fl. ³³) eiga — Ed. ³⁴) niðr — Gl. ³⁵) halzre — Ed. azla — Ef. ³⁶) [taxlar tata lande — Ge, g. [taxlar tata land — Gh, m. Fe. [tringar haxe land — Fb, f. [tringr tomr a land — Ed. ³⁷) [onzi — Ed, f. Bf.

igi þyr síld or netium. En ex þeim er eigi¹ þra uisat þa biarge huer ser² [með uerzum³ oc⁴ roðhazum.⁵ oc þo sua at þeir ueiti [zulla biorg⁶ hinum. En ex inir uisa þeim þra oc ausa þeir síld lengr. þa eignazt þeir síld alla er last⁷ attu. En ex þeir lada⁸ til uxoris sua at þeir þa enga biorg ueitta adr en [barmtogh⁹ ome a land.¹⁰ þa a þa síld alla er uarp a. þa alla er hinir loma¹¹ a land. en ex idr sodr hazi huer sem zet.¹² En huer sem legzt¹³ a tazla oc uil eigi biorg¹⁴ zeita oc gerir ueidispell oc er honum þra uisat. borte eptir¹⁵ þyrtra stilorde [netia zell oc ueidi. oc zullrette¹⁶ þeim er uarp¹⁷ atte. en konungi mort silzro. [En ex ot spillir rett netia ueidi¹⁸ [sua at¹⁹ [taftar²⁰ izir tazla²¹ annars²² eða ster liotendi²³ az eða huaet netia spell eða ueidi er uerdr az handuomum²⁴ hans²⁵ audsynia laust. ziffti þeim er hann gerdi ueidispell²⁶ oc borte stada ex az uerdr eptir laga dome²⁷ oc ozundar bot a ozan.²⁸ En ex net kunnu saman at renna²⁹ þ strauum [eða stormum.³⁰ þa stal sua sundr stilia at huargi þai stada az ex þui emr uid. En ex [þui temr eigi³¹ uid þa borte stada þann er az uerdr nema bader e hia. [En ex bader' eru hia³² hazi halþan huar þeirra stadan nema annars uolld hazi til gengit.³³

Um hauka ueidar.

lij. Gashauka³⁴ alla oc uale alla [þa er i bergum³⁵ uerpa³⁶ þa a landz; 52 drottin. En ex hann uil selia vali þa stal hann konungi³⁷ þyrft³⁸ bioda³⁹ [þyr en adrum monnum.⁴⁰ Konungr ma lata ueida uali i huers manz mortu⁴¹ er hann

Jvfr. Cap. 52. G. 75. F. XIII. 4—7. Jb. VI. 57. 58.

¹) eigi — mgl. Gl. Ff. Bk. ²) er uill — tilf. Gp. ³) [adrum — Bk. ⁴) [huarzum — Gf.
⁵) roðhazum — Gp. ⁶) loðhazum — Gs. með hazum — Gt. ⁷) [brigð — Ed. ⁸) varp — Gr. Ea, c.
Bd, c. net — Fb. Bl. ⁹) ero — Bf. ¹⁰) brimtogh — Ge. bat tog — Gm. þringar — Fb. Bl.
barmgot — Fe. bramtog — Ff. Ef. brantogh — Ba. pramtogh — Bf. brandlog — Bk. ¹¹) [barmr
þ a landi eða tog — Gp. ¹²) tomo — fl. drogo — Gm. bera — Bd. ¹³) nær — fl. ¹⁴) leggr — fl.
¹⁵) lið — Gg. ¹⁶) aptir með — Ge, g, h. ¹⁷) [mgl. — Bb. ¹⁸) net — Gn. net of varp — Fe.
¹⁹) [en ex rett netia ueidi (spillir — Ge, f, l, n, g, t. Fa, b, Ea, c. Bd, l. [en ex i retft oc (eða) neti (spillir
— Ge, g, h, m. [en ex rett netia ueidi um nott (spillir — Gp. [en ex net rotia ueida (spillir — Gr. [en ex ret netia
ueidi von (spillir — Ga. Be. [en ex rett netia ueidi — Fa. [en ex um rett netia ueidi — Fe. [en ex ret netia
ueidi eða neti (spillir — Fe. [en ex retr izuir netia ueidi eða naubspillir — Ea. [en ex netia ueidi nott (spillir
— Ba, k. ²⁰) [eða — Ge, n. eigi — tilf. Ge, h, m. ²¹) [taftar — fl. ²²) [taftar iurta — Fb.
²³) [tazla brgr. — Gl. ²⁴) zliot — Gg. ²⁵) hiondum — Fa, c. handauertum — Ba, k. ²⁶) annars
— fl. finum eða annars manng — Gp. ²⁷) [pellvirtu — Gr. Ea, c. ²⁸) [mgl. — fl. ²⁹) En huer f.
þzgi &c. — mgl. Bf. ³⁰) toma — fl. zalla — Gl. ³¹) [mgl. — Fb. ³²) [eigi temr adru — fl.
³³) [mgl. — fl. ³⁴) [gange mair till — Ff. nema &c. — mgl. Bb. ³⁵) hauka — Be. ³⁶) [hvar sem
mair — fl. ³⁷) verða — Fb. [þa er i b. verpa hvar f. þ. verpa — Fe. ³⁸) umboðemanni konongo — Fe.
³⁹) þyrft — mgl. Ge-i, m, n, p-i. Fa, b, c, e. Ea-f. Be, d, e, g, l. ⁴⁰) bioda of stia honum — Ge,
a. Bk. bioda at selia — Gf, q. Eb, f. bioda of stia — Gg, h. Ff. bioda at tauþa — Gl, s. Ea, c, d, e.
k, e, f, g. ⁴¹) [en engum oðrum — Ge, n. [of stli sðen h(v)æim er han vil — Bf. ⁴²) iorðu — fl.

uif i Noregi. En huer annara er tetr þa þore aptr¹ oc leggi a landnam.² Leiglendingr skal eigi lonþa skip upp at setia lengr en .v.³ nætr at þoro uedri. Mort skal leiglendingr til þess nýnta at gera ser skip [eitt i⁴ til þarþa sinna oc þo eigi meira en .xij. æring meðan þa leigu male uingz. En ex meira gerir. þa gerir hann þeim er iord a oc landnam a oþan. Nærrar skal hann eigi liofta⁵ til salu nema hann þurzi [at kaupna nýntzlo sallt til buff⁶ sine.⁷ Sallt skal hann eigi meira gera⁸ [en hann þarþ til buff sine.⁹ [nema hann þurzi at kaupna¹⁰ [til¹¹ þatnæþra¹² izir sit [medan hann býr þar.¹³ Þioru skal hann eigi meiri gera en hann þarþ at bræda skip sin með. Samfund skal engi madr gera a iordu annars manz nema þa þurzi olgerdar [er leigt heþir iord.¹⁴ En ex hann gerir giallde mort silþro landþdrotne.¹⁵

Um bodburd af rudstadr.

53 liij. Nu byggiþt rudstadr i herade eða [i almeningi¹⁶ þa skal þa er rydr þara .liij.¹⁷ uætr leigu lauft oc [allra utþoda¹⁸ oc eigi styldr bodburðar¹⁹ [oc eigi²⁰ [þaru manna þlutningo.²¹ En at .liij. uætrum lidnum þa skolu .v. stjnsamir menn meta hual þa rudstadr ma leigu²² bera eða leidangro.²³ Sidan skal þa bera bod til nyþolis er neþtr sitr²⁴ þirir. en ex nyþoli til neþta þoar [a bodleid þram.²⁵ En ex bod²⁶ þellir. setr bodballe sem adrir þonðr. En ex menn stíl a huer þor neþtr er. þa skal með stongu mæla. oc er lutr manz þui uerri er hann ber bod lengr aþlaga. þui at þegar ma retta er uif. En ex rudstadr onþiþt ex þui at þeir logðu oxmilla leigu a. eða getr eigande eigi byggt oc uif hann þo giarna. þa se sua bod þorit oc þatoter²⁷ menn þluttir sem at þorno heþir uerit adr en þa rudstadr bygðiþt.²⁸

¹⁾ Her begynder en Lacune i Gi, ophører i Cap. 54. ²⁾ landþdrottni — tilf. de þ. Herefter nyt Cap. i Gl. Ff. Ee. Ba, k. ³⁾ .liij. — Gr. Ea, c, d, f. .liij. — Fa, c. ⁴⁾ [i. — þ. [mgl. — þ. ⁵⁾ gæra — Ge, n. þia — Bf. ⁶⁾ buff — Gl. heimiliz — Fe. ⁷⁾ [at kaupna [er bufsalt með — Bf. ⁸⁾ uælla — Ed. ⁹⁾ [en þ. þarþ at gæra þui sine — Gg. [mgl. — Bf. Sallt &c. — mgl. Ge, g. Ee. ¹⁰⁾ [ot — Ge, n. Fa, c, f. Ee. [ot hann þarþ at kaupna — Ge, g, h, m. Fe. [ot at kaupna — Gl, p, q. Eb, d, f. ¹¹⁾ til — mgl. Gf, i, l, p, q, r. Fa, b, c, e. Ea, c, d, e. Bc, d. [ex meira gere. þa kaupi þar með — Ba. [ot [er til — Bf. ¹²⁾ þatnæþra kaupna — Ge, n. nærrar — Gi, p. Ba. [þat til þero at þedia — Fa, c. [til þero at næþra — Ff. [ot nærrar ma madr kaupna sua mýttlar sem hann býr — Ed. [þat til at næþra — Bc. [nærrar til at þedia — Bg. ¹³⁾ [mgl. — Bb. ¹⁴⁾ [ex leigu lendengr heþuir iord — Gm. [er leigir iord — Fc. Bl. ¹⁵⁾ tononge — Ff. eiganda — Ea, c. ¹⁶⁾ [almenningr — Ea. Bb. ¹⁷⁾ um v. — Fe. ¹⁸⁾ [leidangro — þ. ¹⁹⁾ bodburðar — mgl. þ. oc . . . bodburðar — mgl. Ea. ²⁰⁾ [ne — þ. of — Ga. ²¹⁾ [manþlutninga — Gn. [þatotra manna þlutningo — Bg. ²²⁾ landþþylðar — Ff. ²³⁾ t. leidangro — mgl. Ee. ²⁴⁾ býr — þ. ²⁵⁾ [mgl. — Ge, l, n. ²⁶⁾ Herfra til Capitlets Slutning, og videre i næste Cap. indtil "sua at eigi þalli. En ex" incl. mgl. i Gl, rimeligviis ved Forglemmelse. ²⁷⁾ þaru — þ. ²⁸⁾ Her tilföie Ea, c følgende Stykke: Nu þa madr er setr hua við æng annars manz þa skal hann gera dropa rúm um hvarþuis ex sinu. of setia sua við garþþlið. eða þioduégð. at hann geri vegð eigi vþoran. Nu ex madr setr hua hia atre manz eða sua ner naða tuni of geri eigi dropa rúm. þa þore i þra. oc bote mort silþro. hialþa tonungi. en halþa eiganda. Nu ex hann þorer a tungarð annars manz. þa þore ex oc bote tonunge mort silþro. of adr(a) eiganda. of ex hann heþir eigi ex þort innan þimlar. þa eignast iord huset. Derefter inda der Ec som eget Capitel Slutningen af Mandhelgens Cap. 22 fra en ex heþir eða roff &c., men Altsammen senere overströget.

Um bodbudh bera i millum.

liij. Sa skal bod bera bera i millum er¹ [hyggia kann² xirir orde oc eidi. 54
bonda skal i hond selia ex hann er heima eða húspröngu ex [hann er eigi³ heima.
syni hans ex hann er fulltíða. [dottur hans ex hon er uagin.⁴ brytla þar næst eða
hinum besta manni er i þó er staddr. En ex hiun eru öll gengin or þó [þa skal
ganga i setu⁵ huff bonda⁶ ex opit er⁷ oc seti⁸ niðr⁹ i anduegi oc styði sua at eigi
þalle. En ex¹⁰ [eigi ma inn komast.¹¹ þa skal binda bod iðir [midlar dýr¹² sua
at huer megi sea er ingengr. þa skal bonde ganga til þeirra er bod baru honum oc
þryria huat [bod sagde¹³ oc beri síðan til næsta granna. Heraðsmenn stolu reida
natstadi at bodi. þengat skal bod þara¹⁴ sem reit er [þyrsta dag¹⁵ oc eigi [stemra
ne¹⁶ seinna upp stera en bod megi ual na(t)stadi na. oc sua annan oc hinn þridia.
Nu skal sa uita er xirir sitr huer(n) tíma dags er bod kemr til huff hans. [ex uitni eru
til.¹⁷ En ex eigi eru uitni til. þa skal sa uitna¹⁸ með lyritar eidi er þengat bar.¹⁹
Nu kallast²⁰ madr borit hafa bod til granna síns en hinn tuedr nei uid er xirir sitr.
þa skal sa uitna²¹ með lyritar eidi er þengat bar²² at eigi bar hann seinna²³ bod
en hann atte at lagum at bera. þa skal sa gíallda bodþall konungi²⁴ er xirir sitr.
öngri síðra. Nu er þegar bodþall er bod soker eigi na(t)stadi oc þat annat er eigi
uerdr borit. þat hit þridia bodþall. er madr þær i hendr omaga. En ex madr þorir²⁵
huff sín [ex þornom tuxtum²⁶ oc a þær tuxtir sínar er honum haga bætr²⁷ innan
gærð. þa skal til þeirra hufa bod bera oc þatofla menn gílytia. [en ex þyr sætr niðr.
abrygizt at allu sealyr.²⁸ Engi skal bod bera a hendr aðrum síðan er solo er sett
vm sumar²⁹ en degi³⁰ vm uætr. sua oc þatofla menn hit sama.

Um akr oc eng.³¹

lv. Hveruitna þar sem madr [sær eða stær³² iðir iord sína oc eru huff a þau 55

Jvfr. Cap. 54. Jb. IV. c. 10. Cap. 55. F. Indl. 17.

1) fulltíða er oc — tilf. Gg, h. 2) [hyggia heuer — Bf. 3) [hon er — Eb. 4) [mgl. — Fe. 5) [seti — Gi. Ea, d, e. mgl. — Gf, q, r. 6) [þa þ. g. i setthús bonda — Gg, h. [þa þ. g. i setthús bonda — Fa, c. Ba, k. 7) stendr — fl. open standa — Ff. Ba, k. 8) bod — tilf. fl. 9) [þa (þal) i stöngu bonda niðr settia — Fe. 10) Hidtil fra det anm. Sted i foreg. Capitel er udeladt af Gl. 11) [hiun tunnu ei heim toma — Fe. 12) [andgri — Gn. 13) [bod uattar — Ff. [bode þynghir — Ef. 14) bera — fl. 15) [mgl. — Gl. 16) [mgl. — fl. 17) [með vattum ex til ero — fl. [ex ei ero uitni til — Gn. 18) sanna — Ge, i. hnia — Gg, h. Ed, f. Bc, f, g. uita — Gr. sveria — Ff. Ba, k. afseta sit — Ea. 19) gíutli eða bar — Fb. 20) lægt — Bk. 21) sanna — Ge, g, h, i, n. Ea, c. neita — Gl, p. Ff. vita — Gm, q. Fa, c. uitta — Eb. Bc, f, g. hnia — Ed, e. 22) Nu kallaz &c. — mgl. Ef. Bd. 23) stemra ne seinna — fl. þör ne þiemra — Ff. stemra of eigi lengra — Ed. 24) Her ophörer Lacunen i Gl. 25) gílytr — fl. 26) [a þornar tupplir — Ea. 27) bærjt — Ff. 28) [mgl. — Ff. Her begynder en Lacune i Bf; ophörer i Cap. 57. 29) [sol þal . . . raða er ved disse Ord i Fb tilsat over L., men m. s. H., dog ere de siden, som det synes, raderede, uden at have ophört at være læselige. 30) dagr — fl. 31) Ingen Cap. Afð. i Gh, n. 32) [sær eða stær — Gl. Be. [sær eða stær eða stær — Gn. [sær eða stær — Gp. Ea-f. Ba, b, c, k. [sær eða sær — Gl. Fa, b, c, d, e. Bl. [sær eða sær — Ff.

er menn megu i uera. þá á hann at hallda upp bodburdum allum [oc fatofra manna
 flutningum.¹ Nu uil þa eigi bód bera eða fatofla menn flytia er öndi iorð á. þá
 flyti hinn er nestr býr þannig sem menn eru xirir oc hazi at heimulu [lób halza²
 nema hinn kome adru kaupi uid. En ex fleiri menn bua [á einni iorðu³ þá flólu
 þeir flytia at iaznadi með ser eptir bónda uidb bæde bodburd oc xoru manna flut-
 ning [en eigi⁴ at iardar magne.⁵ En á nylendum allum [innan flazs⁶ beidi bóndr
 bодreitflu⁷ þa er iorð á. á þingi. eða hans ombóðs mádr.

Quersu bóndr flólu þing sorkia.

- 56 loj. Nu skal huer þingi rada er þings þidizt þurfa. þat bód skal huer bera en
 engi xella. þat bód skal xara með uætrhusum at bodburdum rettum en eigi með setr-
 um. en ex xellir þa er þa setr ögri silxrs uid konung. Nu flólu bóndr allir xara til
 þings er bód kemr til huff nema einuirtiar einir. [þeir flólu .iiij.⁸ þing uarda.⁹ [kon-
 ungs þing.¹⁰ manndraps þing. mantals þing [til iaznadar.¹¹ oc¹² uapna þing.
 þat flólu allir retuæmir menn sorkia. En öll annur þing flólu einuirtiar¹³ heima sitia
 ex þeir uilia. Sa er einuirti er yngri mádr xylgir honum til uerls¹⁴ en .xv.¹⁵ uetra
 gamal. huart sem hann er hans son eða annars. En eðia eða vxor¹⁶ bonde flólu
 þui at eins til þings xara at þau uili. en allir adrir bóndr flólu til þings xara [þe-
 gar bód kemr til huff¹⁷ eða giallde [þinguiti¹⁸ ögri silxrs¹⁹ konungi. En ex [bód
 kemr sua seint til bónda²⁰ oc er leid sua long til þings at hann ma eigi til þings
 koma [at midium degi²¹ oc hezir hann til þess vitni .ij. flitritra manna.²² þa ma
 hann heima sitia at ofeliu. En ex fleiri menn verða xirir [einni sot um þinguiti²³
 [en einn.²⁴ þa²⁵ ma bód stexna þeim þing ex þeir eru alagðir²⁶ xirir uattum.

Um fatofra manna flutning.

- 57 loij. fatofla menn alla þa er xrendr þeirra²⁷ haza eigi xollags²⁸ ögri til

Jvfr. Cap. 56. G. 131. Cap. 57. Jb. IV. c. 7.

¹) [mgl. — fl. ²) [lób hans alla — Gm. lób alla — i Mrg. med s. H. rettet til halza Gt. [(
 haza — Fd. [lób alla — Fe. [iorð hans — Ff. [lób hans — Bk. ³) [á einum bór — Gl, r. en eir-
 — tilf. Gl. Ea. ⁴) [mgl. — Gi, q, r. Fa, b, c, f. ⁵) iardarhazn eða ziarmagne — Ea, c. þui at [u-
 þaz fatoflar mádr guds sem hin riti — tilf. Ba, k. ⁶) [innanfladar — Gi. [innangarðs — Gz. [innan her-
 — Ff. [innan flazs — Ef. Ba, b. [innan flaz — Bk. [mgl. — Ed. ⁷) baughreitflu — Ee. [bodburð-
 — Gg, k. ⁸) .iiij. — Fb. ⁹) [þa flólu þiobbing uerða — Gm. ¹⁰) [mgl. — Fb. ¹¹) [mgl. — Ge-
 r. Bg. [til nazndar — Gg. [til samnadr — Ee. mantals &c. — mgl. Ff. ¹²) oc umxram — Fe. ¹³) ret-
 namer menn — Gf. ¹⁴) þings — Gg. ¹⁵) .xij. — Gi. tolf — Gm. ¹⁶) vtuangadr — Gf-
¹⁷) [mgl. — Fb. Bl. ¹⁸) [mgl. — Bg. ¹⁹) [þingögri sinn — Fe. ²⁰) [bonde tómr sitia til þings — Ff.
²¹) [tuivehes — Gi. ²²) Her ophörer Gm. Resten er udfyldt paa Papir, med en Haand fra 1599.
²³) I dette Ord begynder en Lacune i Gg; ophörer i Cap. 58. [bódxalle — Ba, k. ²⁴) [mgl. — fl.
²⁵) á þa ein sot at suara. er bód xellir. En um þinguiti. þa — tilf. Ba, k. ²⁶) á leid — Gm. Ea.
²⁷) Her beg. tredje Stykke af Bm. ²⁸) xortags — alle de Övrige.

ririr þa at leggja oc eigi eigu sealfir þe at þoda sit uid. oc eigi eru sialfir þorrir at
 :lytia sit.¹ þa er huer bonde stýldr at þlytia þa sua einuirlt sem þullr bonde. þui at
 ua þarz [þatotr madr guds sem hinn er meira a.² oc þlyti eptir [bodburd allir³ or þor.
 a þyrstr er þremstr sitr a bodburd⁴ oc þlyti til hins nestra þoar. setr onri silzre vid
 onung ex hann þlytr eigi sua.⁵ En ex hann þlytr i audn eða þangat sem hinn þa
 orle dýrr ex hans þylgd⁶ [eða stýnsamum monnum þidia hans völd til haza komit.⁷
 oc sua ex madr uisat þatortum manni þra ser [oc uil eigi herbýrgia⁸ hann⁹ oc dýrr
 þann ex þui. þa er at situ uerdr [uitnis þastr¹⁰ sem gud late engan uerða. þa skal
 þann bota þann mann þullum botum erþingia hins dauda¹¹ eptir stýnsamra manna
 virðingu [eptir atuitum¹² oc sua þegn. oc alti¹³ þeir er doma þo innuirduliga¹⁴
 þom sinn þar vm. at [stikar vhorzur¹⁵ megi eigi oxmíot i uanda¹⁶ dragast.¹⁷ En
 þ hinn uil eigi uid taka eða iun lata leida er þirir sitr. þa neþni þa vitni uid er
 slutti oc abýrgi hinum síðan er [uid stíldi taka.¹⁸ þa¹⁹ er [hann laus²⁰ uid.²¹
 En ex þatortum manni uerdr notot síðan. annat huart dýrr ex þrostu eða bita dýrr
 eða hundar til bana. þa er þess bonde abýrgð a er vti let liggja.²² Eigi skal þlytia
 þatorta²³ menn síðan solo er sett. sol skal vm sumar²⁴ rada en dagr vm uatr. En
 þeir sem sialfir þlytia sit hazi huss heimol [a uatr²⁵ at gíaxtar²⁶ mali. eða setr
 .ij. aurum²⁷ silzre uid konung. nema hann dýrr vti. þa er þa vndir laga dome. nema
 alfr uisf omaga sinum²⁸ ex hendi ser. abýrgizt [ex hann dýrr.²⁹ ex hann hefir þor
 iga onri til at þoda hann. þat er oc einkanliga bodit ex þatotr madr uerdr siutr
 þa þar oc beidizt prest. þa skal bonde stýldr til uera eptir presti at þara oc eigi
 al þlytia hann [or herbýrgium³⁰ sinum³¹ þyr en prest þemr til hans. setr .ij.³²
 urum silzre uid konung [ex hann gerir eigi eptir presti³³ [nema naudsyn þanne.³⁴
 en ex prest uil eigi þara. abýrgi [honum með uattum.³⁵ Nu skal þatorta menn
 erþýrgia vm natr³⁶ en reka eigi vti síðan solo er sett.³⁷ [sol skal vm sumar rada
 en dagr vm uatr.³⁸ En ex notor rýrr þessa stípan vm þatorta menn þa er þa sitú

¹) oc eigi eru &c. — mgl. Gb, c, f. ²) [þullr bonde gudes sem einyrti of suo þatotr madr sem ritr — Fa. þat. m. gude misfunnar sem þa er ritare er — Ff. [þ. m. gude sem hinn riti — Ea. Bg. [þ. m. gude sem hinn r ritr er — Ef. Bc. ³) mantali en æi eptir bota tali eptir bodburd rettóm — Bb. ⁴) bodleib — þ. bodstod — Gp. þiodleib — Fd. Ec. þiodvaghleib — Ea. ⁵) setr &c. — mgl. Fe. ⁶) þlut: lúngi — þ. ⁷) [mgl. — Ba, k. ⁸) hysa — þ. ⁹) [mgl. — Gi. ¹⁰) [tunnr ædr þannr — Ed. ¹¹) einum — tilf. þ. ¹²) [mgl. — Ge. ¹³) eiga — Gi. ætti — Fb. mætte — Fc. ætte — Bc, g. ¹⁴) þoda — tilf. Fa. huga — tilf. Fb. ¹⁵) [þuittir ohýrrleg vert — Fe. [þuittir uuirtómeliger tutir — Ba. ¹⁶) vmiu — þ. ¹⁷) En ex hann þlytr &c. — mgl. Ee. Bm. ¹⁸) [æi vitði vidtata — Gn. síðan &c. — mgl. Ba, k. ¹⁹) oc síðan — Ba, k. ²⁰) stíldr — þ. ²¹) [ex hans abýrgð — Gr. [h. vidrílaus — Eb. Her ophörer Lacumen i Bf. ²²) en æigi þess er þinnugh þluffi — tilf. Gf. [mgl. — Bm. ²³) þaru — Ba, k. ²⁴) [sumarsdag — þ. ²⁵) [mgl. Fe, d, e, f. ²⁶) ærtan — Ge. aptan — Gi. graxtar — Fe. gíaxtar — Ba. gíaxuar — Bk. ²⁷) [.ij. aurum — Gh. [onri — Bd, e. ²⁸) vti. eða — tilf. Ba. ²⁹) [mgl. — þ. [hans at ollu — Gr. ³⁰) hýbntum — þ. stáð oc hýbitum — Fb. ³¹) [brott — Bb. ³²) .ij. — Gg. Bf. ³³) [ex han gerir æi sua — Bf. [mgl. — Bg. ³⁴) [mgl. — Gf. Bd. ³⁵) [hann við gud — Gi. ³⁶) sater — tilf. þ. ³⁷) Nu skal &c. — mgl. Ee. ³⁸) [mgl. — Bm.

sefr sem [adr uattar.¹ oc gange til skipta oc borte uib gud at hann uildi eigi hialpa [tristnum manni.²

Gnerfu madr skal ueida biorn oc ulz.

58 lviij. Biorn oc ulz skal i huers manz mortu veidande³ uera huerium sem uil nema þar at eins er biorn er horzin⁴ [i hibi.⁵ lyfa skal [innan ziollda⁶ at þat er hanø huarz. Nu ueida hann⁷ adrir menn. þa ueida þeir þeim er huarz atte oc land: nam landzdrotni. Nu ez grannar eigu gilldru mertr⁸ saman þa skal sa trezia skiptis er gilldra⁹ uil með vattum. En ez þeir uilia eigi skipta¹⁰ þa gilldri¹¹ sa er uil oc nyti ser veidi. En ez hann gilldrar oc hezir eigi traxt skiptis. þa eigu allir [þa ueidi¹² [þeir er¹³ mort eigu saman. oc skipti at [iardar hozn.¹⁴ Nu ez madr gilldr: ar þar sem¹⁵ hann a eða þar sem honum er lozat oc stela menn gildru hans¹⁶ [eða hogga nidr.¹⁷ þat heisir spelluirti. oc ez þat uerðr vitnis zast giallde konungi halza mort silzrs. oc borte stada¹⁸ þeim sem atte eptir þui sem .vj. skynsamir menn meta oc ozundar bot a ozan. Nu ez madr stelr dyri or gilldru manz oc uerðr þat uitnis: zast. þa er sa sefr mort silzrs uib konung zirir þioznad¹⁹ oc þuigilldi þeim zirir ueidi er stollinn var. Nu ez madr gilldrar i heimrostrum²⁰ þa skal hann spretta vm²¹ daga en gilldra vm netr. En²² ez i gengr zenadr²³ [vm daga²⁴ þa hazi sa zenad er suoru²⁵ atte.²⁶ en hann giallde hinum zenad iamgodan sem hann atte með .vj. manna stilorde.²⁷ Nu ez madr gilldrar zirir ottan heimrastir.²⁸ leggr madr sialzffot at birni eða at adrum dyrum. þa skal hann lyfa at heraðs kirkju eða a þingi huar ligg. [En ez menn ganga a sidan oc za mein az. þa skal huer sil abyrgiaz.²⁹ En ez eigi er adr lyft oc zær madr bana az. þa skal bota .v. mertr silzrs erzingia. zalle nidr zrendbotr oc rettir konunga. En ez hann liznar az hote³⁰ [arbotum eptir þui

Jvfr. Cap. 58. 59. G. 94. 95. F. XIII. 6, 7.

¹) [konungr vill of adrir skynsamir menn sia at giægnir — *Ee.* ²) [honum — *Gb, c.* at hann &c. — mgl. *Fd.* ³) uibande — *Ba, k.* ⁴) uorpen — *Ba, k.* ⁵) [uibi — *Eb.* [i uibi — *Bf.* ⁶) [zirir ziolba — *Ge, h, l, p.* [i ziolba manna — *Gf. Bd.* [zgirir monnum — *Gi, q, r. Fa, b, c. Bl.* [zgirir manziolba — *Ga.* [z. ziolba manns — *Gp.* [z. ziolba manna — *Gs. Fe. Eb, d, e, f. Ba, b, c, d, e, f, g, k.* [i manziolba — *Gl.* [i ziolba — *Fd.* [zgirir bygðarmonnum — *Ff.* [i ziolba zunde manz — *Ea.* [i ziolba manz — *Ee.* ⁷) mgl. — *ß.* ⁸) mertr — *Gh.* mort — *Gt.* ⁹) skipta — *ß.* skipta uil (eða) oc gildra — *Fa, c. Ba, k.* ¹⁰) skipta gildri — *Ef. Ba, k.* ¹¹) hazi — *Ff. Ba, k.* skipti — *Ef.* ¹²) [i. veib er — *Ge, h, l, q, s. Fa, b, f. Bb, d, e, l.* [þæt er veibð er — *Gf.* [veibi þa er veibð verðr — *Fc.* [veibi sem verðr — *Eb, d, f. Bc, f, g.* [veibi sa sem ueidir — *Ba, k.* ¹³) [ot — *Ge, h, q, s. Fa, c, f. Ed, f. Ba, b, c, d, f, g, k.* [er — *Gi, l, p, r. Fe. Eb, e. Be, l.* ¹⁴) [iagnadi — *Ff. Ba.* [mgl. — *ß.* Herefter nyt: Cap. i *Fb.* ¹⁵) *Her begynder en Lacune i Ef; ophører i Cap. 60.* ¹⁶) giallde konunge halza mort. oc landnam með — tilf. *Ba, k.* ¹⁷) [eigi skal hogga nidar — *Ba, k.* ¹⁸) stada — mgl. *ß.* ¹⁹) þiozffo — *Ba, e, h.* ²⁰) Skrif. f. heimrostrum? ²¹) *Her ophører Lacunen i Gg.* ²²) ez madr gengr i um daga heit at aulla v undir dome. Nu — tilf. *Fe.* ²³) bu manna of zenadr — *Fe.* ²⁴) [mgl. — *Ee.* ²⁵) gildru — *Bd.* ²⁶) gilldradi — *Gl.* ²⁷) Nu ez madr gilldrar &c. — mgl. *Fb, d.* ²⁸) heimretstra — *Gp.* ²⁹) [mgl. — *Fd.* ³⁰) halzrum — tilf. *Be.*

sem .vi. stynsamir menn meta .iij. af hvars hendi. eði a tonungr a þui. Engi maðr skal gilldra a annars manz iordu. En ex hann gilldrar giallde landzdrotni landnam oc veidi¹ þeim er iord a.

Um dyra ueidi.²

liç. Nu þara menn a dyra ueidar. þa skal huer þar þara at renna hundum³ sinum⁴ [at lagum⁴ sem hann a mort. Sa a dyr er reisir⁵ meðan hann uil eptir þara þo at annar ueidi. Nu kemr dyr a sund þa a sa stotbaug⁶ er ueidir.⁷ [lönfi af med flinni⁸ eða lönfi⁹ [flard or flinni.¹⁰ Nu renur dyr þat at¹¹ ueidifligum oc veida þat adrir menn. þa a sa halzt er ueidir en hinn halzt er reisir.¹² Nu þara menn i¹³ mort annars manz at renna hundum [at dyrum.¹⁴ þa ueidi þeir þeim er mort a ottan biorn oc uarg.¹⁵

Um ælgia veidi.¹⁶

liç. Nu ex maðr þer izir land¹⁷ manz at ueggrlum¹⁸ rettum. þa skal hann 60 þann itorna flota sem [hann ser hunda a þerli haza.¹⁹ En ex hann gerir adrar vanir izir land manz þar sem itorna flotr er. bote mort silzr. [halza tonungi en halza þeim er land. a oc landnam a oðan.²⁰ En flotar bud er maðr a. oc er hon ziorum tneplum²¹ timbrad. hon er halzu dyri [at landname.²² En ex maðr gengr a ælgflot²³ manz²⁴ eða²⁵ gilldru²⁶ þidra eða ofra.²⁷ bote eptir laga domi.²⁸ Elgir allir flotu þrid haza þirir þeim monnum er [a flidum renna²⁹ allt [innan tafmarlar³⁰ þers er iord a. En ex menn flota ælgi eða ueida ottan³¹ tafmarla.³² þa er settar laust uid tonung oc sua ex i gardum eða gilldrum³³ veida. En huer er [a flidum³⁴ rennir at ueida ælgi [at³⁵ olönfi þess er a iord.³⁶ giallde eptir laga

¹) gildri — Ba, k. [nema hann veidi landzdrotni of leggi a landnam — Fd. ²) Ingen Cap. Afd. i Gh. ³) at dyrum — tilf. fl. ⁴) [mgl. — fl. ⁵) rennir — Ge, g, h. ⁶) flotr — Ge, g, h, l, Fa, b, Ea, b, d, e. Ba, b, c, d, f, g, h, l. flotrbaug — Fd. i — tilf. fl. Her begynder en Lacune i Gh; ophører i Cap. 64. ⁷) flaut — Fd. ⁸) hufinni — Gn. [mgl. — Gp. ⁹) flere — Ed. ¹⁰) [þelli þat er a flinni uerdr — Fe. [or flinni — Bm. ¹¹) af — de fl. ¹²) renti — Fe. ¹³) flotr eða — tilf. fl. ¹⁴) [mgl. — fl. ¹⁵) ulf of landnam landdrotni a oðan — Fd. utan &c. — mgl. Bd. Nu þara &c. — mgl. Bl, men tilf. med en Haand fra 16de eller 17de Aarh. ¹⁶) Dette Cap. mgl. i Ge, f, g, i, l, p, q, r. Fa, b, c, e, f. Eb, d. Alle af B uadt. Bl. mgl. — D. Dog er det tilf. med Mrg. H. i Gi, og med en Haand fra 16de Aarh. samt forvansket Retsskrivning i Bk. ¹⁷) eign eða mort — Fd. ¹⁸) ueggrli — Fd. Ee. ¹⁹) haza — mgl. Gb, c, i, n, s, t. Bl. [hundar ero a þerli — Fd. ²⁰) [tonunge of landzdrotni landnam — Ee. ²¹) næplom — Gi. tuglum — Gn. teglum — Fd. gæglum — Ee. væggium — Bl. ²²) [of landnám með — Gi, s. ²³) [flotr — Fd. aaben Plads for Ordet — Ee. ²⁴) ubodet — tilf. Gi, s. vobet — tilf. Ee. ²⁵) of — Fd. ²⁶) gildrar — Gn, s, t. gildrar til — Fd. Bl. ²⁷) oftra — Gb, c. orra — Gi, n, s, t. Fd. Ea, c. Bl. aaben Plads — Ee. orra — ogsaa Mrg. H. i Gf. oftra — den yngre H. i Bk. um annars manz — tilf. Gi. eða oftra annars manz — tilf. Gs. annars — tilf. Ee. ²⁸) Herefter nyt Cap. i Ee. Nu er elgia þrid at — tilf. Gi, s. Ee. ²⁹) [af flidum veida — Gi, s. ³⁰) [Saaledes i Gn, Mrg. H. i Gf, t. Bl. [innan tafmarla — Gi, s. Ee. [mann tafmarlar — upaatvilelig ved Skrivfeil Ga, b, c, d. [innan tafmarlar — Fd. Ea, c. ³¹) ottan — Fd. ³²) tafmarlar — Gn. tafmarlar — Gt. Fd. Ea, c. tafmarlar — Bl. ³³) grinz — Gb, c. gæglum — Gi, s. Ee. ³⁴) [at flitu — Gt. ³⁵) ouilia of — tilf. Bl. ³⁶) [mgl. — Fd.

domi.¹ Dyr huert [hæz sa halzt er styttr² en [hinn halzt er iord³ a vndir.⁴ Stolu austmenn sediazt sua sem þeir er i⁵ Noregs konungs riti bua ex þeir stíota i⁶ [Noregs konungs⁷ riti eða zella þar. þessi xridr skal standa [um alla þessa logfog⁸ oc sua langt austr sem Noregs konungs riti stendr.⁹

Ex menn skal a um almeninga.

- 61 lgi. Sva stolu allir almeningar uera sem at xorno hæza uerit bæde hit oxra oc ytra. En ex menn skal a oc tallar¹⁰ annar ser en annar almening. þa xesti sa log xirir er ser tallar oc steyni þing¹¹ [þar sem þeir¹² eigu þui male at stípta.¹³ oc hæzi upp hæzit þingbøð xirir ximt. en ex hann gerir eigi sua þa er ongt logxesta hans at þui sinni. En a þingi stolu þeir nexna .xij. haullda eða bondr hina beztu [ex eigi eru haulldar til¹⁴ .vj. huar þeirra [i þing a þeirri¹⁵ oc hæzi .ij. æz þeim .xij. þa er [þera¹⁶ ma oc sueria¹⁷ huart en hans¹⁸ eign er eða almeningr. En a þingi leggi sa ximtar steyno er iord þa tallar ser oc niote þar uitnis þess er a þingi var neznt. oc sua skal sötia sem nu er mælt ex .ij. menn eigu iord saman eða vithaga oc tälla badir til sins bolis liggia.¹⁹ En ex ximt ber a hælgað dag. þa se steyna a hinn nestta dag rumhællgað²⁰ eptir oc xori þa þætta vitni xram at iamxullu sem a ximtar steyno. En sua skal þann eid sueria at þat hezi ef hoyrt [at þat mart stílr millum²¹ eignar bonda oc almeninga oc eigi ueit ef annat sannare xirir gudi i þuifa male. en síðan se sett ximtar steyna oc dømte þat huarum sem hæza skal. En ex konungs umbodsmadr kennir þat manni at hann se handhæzi at iordu²² þeirri er i almeningi hezir bngð uerid at olonyi konungs. oc ex handhæzi suarar sua. þessa iord hezi ef hæzt oc þeir er xirir mer attu .lg.²³ uetra eða lengr. en ex konungs umbodsmadr

Jvfr. *Cup. 61. F. XIV. 7. Jb. VI. 59.*

¹) xyrir — tilf. Gi, n, s, t. Fd. Ea, c, e. Bl. ²) [ot hæz halza veibi — Fd. ³) lund — Gi, s.
⁴) [hallza landgrottinn — Fd. ⁵) Her ophörer Lacunen i Ef. ⁶) or — Fd. ⁷) [mgl. — Ef.
⁸) [um allar þessar logfoghnir — Bl. ⁹) eða zella &c. — mgl. Fd. ¹⁰) tannar — Bl. ¹¹) þengat — Ba.
¹²) [Saaledes Gd, r. [þar sem þar — vistnok Skrf. Ga. [þar sem menn — Gb, c, f, i, n, q, t. Fa. b, c. Ea, c. Bd, l. [þeim monnum er — Ge. [ex mann — Gg, Bk. [er menn — Gl. Ee. Bb, c, g. D. [þeim er — Gs. Eb, d. [En þingmen — Fe, f. [er — Ef. [sem menn — Ba. [þeir er — Be. ¹³) suara — Gi. suara of (af) stípta — Gn. Ea, c. [mgl. — Gp. Fd. Bf. ¹⁴) [mgl. — Gp. Fd. ¹⁵) [saaledes tilföiet i Gb, og i Texten i Ge, f, l, p, q, r, s. Fa, b, c, e, f. Ef. Ba, b, d, e, f, k, l. D. [i þing æz þeim — aabenbar ved Skrivfeil Ga. [i þing a þeim — Gd. [i þærri — Gg. [i þingha þeirra — Eb. Ec. [mgl. — Gi, n, t. Fd. Ea, c, e. Bg. ¹⁶) gæra — Ge. gæta — fl. ¹⁷) [suaria uilia — Gp. [suaria ma — Fa, c, d. Bf, g. ¹⁸) Saaledes, eller bonda — de fl i Ga-d. konungs — aabenbart ved Skrivfeil. ¹⁹) gæ sua skal sötia &c. — mgl. Ge, f, g, i, l, p, q, r, s. Fa, b, c, e, f. Ee, f. Ba, b, c, d, e, f, g, k, l, m. D. (Dog er det i Ba tilf. i den nedre Mrg. med en H. fra 16de Aarh.). ex .ij. menn &c. — mgl. Eb. ²⁰) sngnæ — Bd. ²¹) [at þar stílr mort meðal (eller millum) Ge, g, i, p, s. Fa, c. Eb, d. Bb, c, d, g, l. [at þar stílr mart millum — Ef. [at þar stílr merti imeðal — Gl. [at þar stílr martrein millim — Gn. [at þar stílr marfa amillum — Gg, r. Ff. Ee, f. Ba, e, f, k. D. [at þar stílr auerta meðal — Gt. [at þar stílr martra millum — Fb, e. [at þetta mart stílr millum — Fd. ²²) eingh — Ff. eign — Ba, k. ²³) .gl. — Ea, c.

byggir þetta þa skal handhæzi niota vitnis síns sem adr var stílt millum eignar
3 og almenings.

Guersu madr skal bœli sitt hæza.

[xij. Konungr ma byggja almeninga huerium¹ sem hann vil. En hinn skal 62
ia² um garði er tekr þyrstu [xij. manadi³ oc [eiga engan⁴ toft at þoka⁵ garði
ar [oc snidils⁶ uarp alla uega fra garði til garðbota ser.⁷ Slattur allar þær er
meningi eru þa skal þa hæza [xij. manadi⁸ er þyrstr temr lea sinum a. Sætr skal
gera i almeningi er uil oc sitia þar-i sumarsetri.⁹ En ex madr sær¹⁰ i al-
ingi oc tekr eigi az konungs umbodað manni [søyxi til.¹¹ þa a konungr bæde torn
søy [ex hoy er slegit.¹² Nu [brennir madr sætr¹³ i [almenings mortu¹⁴ eða
iu¹⁵ eða tioru virki eða [ueidibudir eða anduirki¹⁶ huaði sem er. þa sedizt hann
konung .iij.¹⁷ mortum silxrs en [bôte þeim eptir laga dome¹⁸ er anduirki atte.¹⁹
ia vada uerf uerdi.²⁰ oc bôte þo stada²¹ sem .vj.²² stynsanir menn meta. En
j.²³ ganga [i senn²⁴ i eina slatto hæzi badir þat er þeir sla. En ex þa stíl a
r þeirra þyr orle a. hæze þa stíl mal er sannar með eins eidi nema hinn hæze
i uatta mote.²⁵ Sifsiuotn oll er i almeningum eru þa er(u) allum iamheimol.²⁶
br oc zlatuibr²⁷ ma liggia ex þess þarz uid innan xij. manada i almeningi. [En
allt annat þa se þat eina i hoggit at or tome at aptni²⁸ ella se allum iamheim-
19 En ex uidr þa uerdr telinn [innan .xij. manada³⁰ er adr var stílt at liggia
le. þa sedizt þa er tof .vj. aurum silxrs uid konung. en [hinn hæzi uerð þirir er
31 oc [ozundar bot eptir lagadome.³²

Jvfr. Cap. 62. G. 145. F. XIV. 8.

1) huar — fl. 2) uarða — Gi, q. Ea, c. 3) [missare — Eb. 4) [eige a eiganðe — Gi. 5) [nua
b. Bc, g. 6) [snidit — Gb, c, t. Fd, e. [snidit — Fb. [snidiz — Fe. 7) [mgl. — Bg. 8) [mgl.
i. Fe. 9) með bui sinu — tilf. Ba, k. 10) [sær — Fa, c. Ea, d. Rettet, som det synes, samtidigt
er til sær — Fb. Rettet ved Radering fra sær til sær — Ec. 11) [mgl. — Ge, f, g, i, l, p, q, r.
b, c, e, f. Eb, d, e, f. Ba, b, c, d, e, f, g, k, l. D. [heimild — Fd. 12) [þat sem hann hæzir slegit
b. [þat sem a veg — Fd. [en han hæzir slegit — Bl. [mgl. — Gi, p. Ee. Bg. 13) [rænrir madr
— Gi. [sætrub — Ff. Ba, k. [sær — mgl. Ec. 14) [almeningi — fl. 15) [smidubud — fl. e. [smidub
mgl. Gi. 16) [mgl. — Bk. 17) .iij. — Ge. .v. — Gf. Bd. 18) [vj. aurum þeim (uid þann) — Ge, g.
Ze. [vj. aurum i ouandar bot — Bm. 19) [bonða þeim er atte eptir lagadome of eptir afvitum — Be.
lagadome — tilf. Ge. of ozundarbot e. lagadome — tilf. Gg. i ozundarbot — tilf. Fe. 20) [mgl. — fl.
mgl. — Gf, l, q. 21) .xij. — Gc, e, p, t. Fd, e. Ea-f. Bb, c, f. D. 22) menn — tilf. fl.
mgl. — fl. 23) at niota — Ef. 24) oc [sua dnyra vidi — tilf. Ba. 25) Saaledes rettet fra zlatuibr
a. zlatuibr — Gb, c, d, i, l, n, p, q, r, s, t. Fb, d, e. Ea, c, e, f. Bb, e, l. zlatuibr — Ge, l. zioff
— Gf. zlatuibr — Ge, l. zlatuibr — Fa, c. zlatuibr — Ff. Ba, k. zlatuibr — Eb. Bd, g. zlatuibr
D. zlatuibr — Bc. zlatuibr — Bf. 26) tuallbi — Eb. 27) [mgl. — Bb. 28) [mgl. — Bf.
[hin hæzi verð þirir uid er atte — Ge. [hin hæze verð z. uid sinn er atte — Gr. Fe. [eiganda þirir uid
— Fd. [hin hæzi verð z. er uid atte — Ea. Bc. .vj. manna dom — tilf. Ba, k. 29) [vj. aura [i
darrot — Ge, g. Ea. Bm.

¹ Um ueidinelar til dyra.

- 63 lxiij. Dyrgarda oc dyragræfir skal gera huer er uil i almeningi sua at eigi spilli ueidiuon² annars manz. með þui mote³ sem adr er stilt um gilldrur [oc dyra ueidi.⁴ Engi skal⁵ nermeir gera en [eigi megi honyra⁶ hogg⁷ til [nesta gardz⁸ þess sem [adr stendr⁹ eða tupta þeirra er menn uilia huff¹⁰ a gera. [gera skal gard¹¹ or enda annars gardz [ex uil.¹² En ex reygardr¹³ er [eða spiotgardr¹⁴ [eða dyra¹⁵ græfir eða¹⁶ ulzæ huff eða biarnbasar liggia lengr ongtir¹⁷ en .x.¹⁸ uetr. þa geri sa upp er uil oc nyti ser meðan hann ma upp hálða. [Nu zinnr madr dyr daut a lande. þa a sa hálzt er zinnr en hálzt sa er iord a hual dyra sem er.¹⁹

Um hualrekstra ex zinnr hual.

- 64 lxiij. Hauldr er einzyndr at hual eða hauldi betri madr .xviij.²⁰ allna langum eða stemra. En sa er hauldr²¹ er [hann hefir odaul at erzdum²² telit²³ bedde eptir zadur oc modor þau er hans zorellrar haza att adr zirir þeim oc eigi annara manna odaul [i at telia²⁴ þau er með kaupi eru at komin [eða vitterzdum.²⁵ En halzu²⁶ stemri hualr er einzyndr huerium manni annara. Nu hittir madr hual einzyndan. þa skal²⁷ hann zirir uattum stera eða lata liggia eptir [rygg samzastan oc hozud oc spord²⁸ [oc skal þat²⁹ honum vitni bera ex eigi eru vitni til. Nu skal þannig zlytia hual til landz sem uil oc stera þar oc bera a land upp.³⁰ Nu ex landz drottin telr at. at þeir spilltu annat huart atre eða eng. borte stada þann sem .viij. styn samir menn meta oc leggi a landnam þeim er [atr eða eng³¹ a. En ex hual legg a hælfn³² eða zioru þar sem [engi er stade³³ at. zore brott at ofeliu [þegar hann

Jvfr. Cap. 63. G. 95. F. XIV. 9. Cap. 64. G. 95. 149. 150. F. XIV. 10. Bj. 145 - Hk. 109. Jb. VI. b. (Rekabálkr).

¹) Her begynder en Lacune i Fc; ophører i næste Cap. ²) ueidi — fl. ³) [þim hatti — fl. ⁴) um gilldrur &c. mgl. — Bf. ⁵) [Dyra ueidi skal æi — Gg. ⁶) [honyra megi — fl. ⁷) hogg — mgl. fl. ⁸) [annars gilldrur — Ea, c. [mgl. — Ed, f. ⁹) [garðr stob — Ed, f. ¹⁰) garð — Bm. ¹¹) [gerða ma — Ea, c. ¹²) [mgl. — fl. ¹³) royggarðr — Gg. Bc, g. græggarðr — Fb. Bl. royggarðr — Fe. Ef. Bd, e. garðr — Ff. royggarðr — Ed. torzgarðr — Ee. ¹⁴) dyrgarðr — Gn. [mgl. — Gc. Fd, e. Ea, c. ¹⁵) garðar eða — tilf. Ba. ¹⁶) [mgl. — Gf, q. ¹⁷) aubir — Gf. Fd. Bd. tomer — Ea, c. ¹⁸) .xij. — Fe. ¹⁹) [mgl. — Ge, f, g, i, l, n, p, q, r, s. Fa, b, e, f. Eb, d, f. Ba, b, c, d, e, f, g, k, l, m. D. Dog tilföiet i Ba m. H. fra 16de Aarh. ²⁰) .xviij. (þrettan) — Gf, p. Ff. Eb, f. Bd, f. g. .xv. (tíman) — Gg, i. ²¹) hauldr — Fe. ²²) at erzdum — mgl. Gg. ²³) [þær erzðir hefirur telit — Ff. [þat oðal hefir telit er at erzdum er — Eb. Bb, f. [iij. hefir oðal telit at erzdom — Ba. [þau hefir oðal telit at erzdom — Bk. ²⁴) [i telit — Gi. Ff. Ba, k. ²⁵) [eða erzdum — Gp. Ff. Ed, e, f. Ba, c, d, e, f, g, k, m. þau er &c. — mgl. Fb. Bl. eða annarra manna oðal — tilf. Ge, g, i, q, r, s. Fa, e, f. Ed, e, f. Bb, e. annarra manna oðal oðolum — tilf. Gp. þeim er annara manna oðal [e — tilf. Eb. eða annara manna oðal i telit — tilf. Ba, k. eða ann. m. oð. [e — tilf. Bc, g. ²⁶) halzu — mgl. Gi. ²⁷) Her ophører Lacunen i Gh. ²⁸) [hozud oc spord samzast of hrygg — Gi. [spord of hozud samzast of ryg — Gn. Bf. [rygg samzastan — Ed. [rygg samzastan uid hozud of spord — Ba. ²⁹) [huiaf hazud of spurdr skal — Ed. ³⁰) [sua at engom verði stade at — tilf. Bg. ³¹) [forn eða gras — Fb. Bl. ³²) hælfn — Gn. Fb. Ea, c. Bl. holtn — Gr. Bc. D. hægtn — Ff. engi — Ee. hætne — Ba, k. holmi — Bb. ³³) [ætti er main — Gf. [stadi er at — Eb. [hualte spillir atre eða eng — Bd.

vil.¹ Nu rekr hual a land manz huart sem rekr innan garðz eða ottan. þa a lon-
ungr halþan² ottan zinnanda spil huart sem hualr er meiri eða minni. Nu rekr
hual i ziorð inn sua at ftiota³ ma [orþar odde⁴ ott vm hual az huarutueggia lande⁵
þa eignazst⁶ huarttueggia land hual.⁷ En ez hualr stendr grunn⁸ [adr en⁹ menn¹⁰
uerða uarer uid oc þo at vltgrunt¹¹ se eða i holma reki. þa eignizt landzdrottin¹²
hual¹³ oc ftipti sem adr uar sagt. Nu rekr hual a martreinu¹⁴ þa a þat huar az
hual sem iorð¹⁵ a vndir. Nu skal maðr ueida hual huar sem hann ma ottan silld-
reka [i silldzifti.¹⁶ En ez maðr stýtr silldreka¹⁷ i silldzifti oc nedir¹⁸ sua guðs
gioz.¹⁹ hann er setr .viij. ertogum oc .xij. mortum silxre uid lonung. Nu ueidir
maðr hual oc sæuizt²⁰ hann a diupi. þa a hann hual²¹ huart sem hualr er meiri
eða minni.²² Nu stýtr²³ maðr hual²⁴ oc rennir hann eða rekr a land upp. þa a
sa [halþan er ueidir en hinn halþan²⁵ er iorð a. Nu stýtr maðr hual med marladu
flote²⁶ oc zinna hann adrir menn a diupi. þa a sa halþan er flaut²⁷ ez hann hezir
vitni til flotz sine. en hinir halþan er biarga sidan. Nu hittir maðr hual i [uafta
malum²⁸ meira en einzyndan. þa a sa zinnanda spil [er zinnr²⁹ [oc steri³⁰ zyrst az
marthun³¹ oc zare at segia [lonungs ombodsmanni.³² þa a hann at haza zinnanda
spil³³ az þeim hual tueggi(a) zadma huern ueg³⁴ ziorstont. Nu hittir maðr hual
a lande³⁵ eða uid land sua at huergi þarz at zlytia [til zestingar.³⁶ rifti az zestar
oc zesti hual med oc hazi az zinnanda spil zadms huernueginn.³⁷ En ez hann þarz
nodor at zlytia til zestingar. hazi az zinnanda spil³⁸ ij. zadma huern uegar.³⁹ En
ez hual rekr ott oc liggia sumar zestar a lande. þa er hann orsetr. [oc ez hualr

¹⁾ [mgl. — fl. En ez hual &c. — mgl. Ef. Istedetfor eða lata liggia eptir rygg samþastan &c. har Fd. of a land vera. En ez landzdrottinn kallar hann spilla annal huart utre eða eng. bote sem .vi. menn mela þeim tr anduirti atte. en landnáám landzdrotne. En ez maðr læggr a hæltn. eða zioru. þar sem engu granndar ne flade verbr áát. zlyti brott at orfedi. of late eptir liggia rygg samþastann. hozub of spord. til vitnisburðar ez eigi tr annar til. ²⁾ en landzdrottinn halþan — tilf. fl. ³⁾ toma — Fb. Bl. ⁴⁾ [oru — fl. ⁵⁾ Her op- hvar tredie Stykke af Bm. ⁶⁾ þeir a — tilf. Gt. ⁷⁾ [mgl. — fl; tilf. med en anden H. end Textens, dog gammel, i Ga. ⁸⁾ grunn — mgl. fl. ⁹⁾ [er — fl. ¹⁰⁾ zinna eða — tilf. Ba. zinni a eða — tilf. Bk. ¹¹⁾ grunt — fl. a utgrunnum — Fa. Ee. ¹²⁾ land — fl. ¹³⁾ halþan — Gi. ¹⁴⁾ martreinu — Gt. martreinu bada — Fb. martreinar — Fd. martrenno — Eb. mortreinu — Ed. martreinar — Ba, k. (at) martreinum — Bd. martreini — Be, f. ¹⁵⁾ marreinu — Fb. land — Be. martreinu — Bl. ¹⁶⁾ [mgl. — Gt. ¹⁷⁾ hual — Gg. Fe. ziftreka — Gl. ¹⁸⁾ tuedir — Gn. Ec. zirirtomr — Fe. spilir — Ed. vdir — Ef. Bf. ¹⁹⁾ lani — fl. ²⁰⁾ [ster — Ge. stonpigt — Fb. Bl. [arir — Ee. ²¹⁾ halþan er uadir — Gi. halþan — Fb. ²²⁾ Nu ueidir maðr &c. — mgl. Gg, l, p, q, r. Fa, f. Eb, d, f. Ba, b, c, d. e, f, g, k. D. ²³⁾ ueidir — fl. hittir — Ea, c. ²⁴⁾ oc sæuizt &c. — mgl. Gf, h. ²⁵⁾ [hual — Fe. ²⁶⁾ spioti — Gh. Eb, d, f. Ba, b, f, g. ²⁷⁾ en hinn halþann er iorð a &c. — mgl. Gi. ²⁸⁾ [ziftimalum — Gb, c, e, g, h, i, l, n, p, q, r, s, t. Fa, b, d, e, f. Ea, b, c, e, f. Ba, b, c, d, e, f, k, l. [ziftivaghom — Ef. [ziorbmatum — Ed. ²⁹⁾ [mgl. — Fe. ³⁰⁾ [han (fl.) gera — Ed, f. ³¹⁾ mart — Eb. Be. ³²⁾ [ármannr — Ge. [nflumanni — Gg. Fb. Bl. [nfl. lonungs — Gg. ³³⁾ Her begynder en Lacune i Fe; ophører i næste Bolk, mellem Cap. 2 og 3. ³⁴⁾ ryggjar — tilf. Gn, t. Ee. ³⁵⁾ meira eða minna — tilf. fl. ³⁶⁾ [mgl. — fl. ³⁷⁾ ryggjar — tilf. Gc, n, t. Ee. ³⁸⁾ zadma huernuegar &c. — mgl. Ea. ³⁹⁾ ryggjar — tilf. Gt. En ez h. þarz &c. — mgl. Gf.

hittigt.¹ hazi aþ zinnanda spít sem adr.² En eþ er eptir aþ þeðtum [a lande³ þa er [huals uangætt⁴ oc gíallde .iiij. merkr sílþre konungi.⁵ Nu zinnr maðr hual a lande huart sem hann er meiri eða minni [oc þeðtir eigi⁶ oc segir til þeim er a. þa skal hann haza zinnanda spít halþe⁷ þaðme huernuegar. þeri aþ zinnanda spít⁸ [nidr þra horne oc aþtr a síðu allt at beini.⁹ Nu þara þeir menn til er eði eigu i hual oc stera þeir hual vndan þeðtum om nott. þa er sekr .viij. ertogum oc .xij. mortum sílþre við konung. en þeir hazi hual sinn er eigu. [en huer annara hazi hual sem adr er sagt.¹⁰ Nu [rekr maðr hual i hualuag¹¹ annars¹² manþ [oc stílar þirir¹³ [at ouilia¹⁴ þeð er uag a. þa a þa hual er uag a. oc [vnni þinum¹⁵ þirir starþ¹⁶ stítt stítt sem .vi. þynþamir menn meta oc þeir verða þamir a. Nu rekr maðr¹⁷ hual i þa uaga er eigi eru adr hualuagar. þa a þa halþan er ueidir en halþan þa er uag a. Nu eþ maðr hittir hual [a uoðtum¹⁸ vtt sua at hann ma eigi til landþ þlytia — þeri aþ [stíott þat¹⁹ sem hann ma oc steri eigi a hol oc late reða síðan. Nu rekr²⁰ hual i almening. þann a konungþ halþan en þonðr halþan þeir sem þann almening eiga við konung.

Þm scla ueidar.²¹

65 lgv. Nu hittir maðr net i latrom²² þinum oc sæl i. þa a hann sæl oc net þa til er eigande lonyfir²³ vtt með landname. Nu má maðr stíota sæl aþ stípi er hanr — ror retleidið huart sem hann er a þlote²⁴ eða a lande. [nema sælr liggi a latri²⁵ þui er stílli²⁶ er til ladið.²⁷ [þa skal þa haza bæðe sæl oc landnam er stílli atte.²⁸

Jvfr. Cap. 65. G. 91. 95. F. XIV. 11. Bj. 146.

¹) þeðigt — Gb, c, t. Ec, d. þing — Gd, e, f, g. Ba, k. þing oc þeð — Gk. þeðt — Gl, p, q, r, [oc eþ hual þeðtir — Gn. Ea. [En eþ hual þeðt — Fa. [er hual þeðt — Fb, [ot hual sem þa hual þing — Fd. [ot eþ han þeð — Ff. [en (ot) eþ hual þeðt — Eb, f. Bb, c, d, e, f. [en eþ h. hittig — Bf. annat þinni — tilf. Ea, c. aþtr — tilf. Bf. ²) ot eþ hual &c. — mgl. Gi. ³) [mgl. — Gi. ⁴) [hv vonganmt — Gl. [huall vonganmt — Ff. [huals zangt — Ea. [huals vonganmt — Eb, f. Bc, f, l. [hual vonganmt — Ed. [mgl. — Gi. ⁵) Nu hittir m. hv. i vafþamalom &c. — mgl. Bg, D. ⁶) [mgl. — Fa. Be eigi — mgl. Ed, f. ⁷) halþe — mgl. Ea, c. ⁸) halþe þaðme &c. — mgl. Eb. ⁹) [nidr þra horne o a síðu allt nidr at beini — Gc. [nidr þra horne ot a síður allt aþtr ot inn at beini — Gl. [aþtr þra horne ot nidr a síðu allt at beini — Gn. [nidr þra horne oc a síðu allt nidr at beini — Gt. Ea. [nidr vndan horn ot aþtr eþtr síðu allt at beini inn — Fd. [nidr þra horne ot a síðu aþtr at beini — Ff. [þra horne ot a síðu allt eþtan at beini — Ed, f. Bf. ¹⁰) [mgl. — de þ. ¹¹) [tekr maðr hual or hualuag — Ba, ¹²) I dette Ord ophører Lacunen i Fc. ¹³) [mgl. — Gl. ¹⁴) [at utenþi — þ. [a uilia — Gp. ¹⁵) [in þinum — þ. [haze — Ba, k. ¹⁶) þraþ — Ga, aabenbart ved Skrf. ¹⁷) maðr — mgl. þ. ¹⁸) [a vofþum — Gd. [a vofþum — Ge. [a vafþum — Gf. [a vofþum — Gg. [a vofþum — Gh. [a vofþum — Gi. [a vofþum — Gp, q. Ba, e. [a vofþum — Eb, f. [a vofþum — Ed. [a vofþum — Ee. [a vofþum — Bb, l. [a vofþum — Bc. [a vofþum — Bf. [mgl. — Ff. Bk. ¹⁹) [þit — Ba, k. ²⁰) maðr — tilf. ²¹) Ingen Cap. Afd. i Fa, c. ²²) latrom — Ba, k. latrom — Bd, e. ²³) net — tilf. þ. ²⁴) net — Ed. ²⁵) latre — Gf. Bd, e. lande — Gi. ²⁶) stíllir — Gt. Bf. ²⁷) lagðr — Gt. Bf. lagð — [ot er þar ei stílli til ladið. en eþ stílli er til ladið — Fd. ²⁸) [þa ueidir hann þeim er ver a — Ge, f, h, i, g, r, s. Fa, b, c, d, f. Ea, b, c, e, f. Ba, b, c, d, e, f, g, k, l. D. [þa v. h. þ. e. net a — Gr. [þa v. þ. e. net a — Ed. ot læggi landnam a — tilf. Bf.

Nu ex madr fñtr sæl [æf lande¹ oc er eigi stilli til ladi² þa [stal sa haza sæl er latr³ a.⁴ en ex stilli er til ladi⁵ þa a hann⁶ bæde sæl oc landnam.⁷ Nu lñstr⁸ madr sæl oc zinna⁹ hann adrir menn. þa a sa halzan sæl er laust¹⁰ en halzan sa er zinnr. [oc sa stutill¹¹ sinn¹² er staut¹³ ex stutill¹⁴ zylgir.¹⁵ Nu hittir madr sæl¹⁶ eða nifu eða adra zifla [ottan hual¹⁷ zirir ozan [marens bæda¹⁸ oc zorir¹⁹ eiganda. haze æf þridiung²⁰ ottan²¹ garðz [en ziordung²² innan garðz.²³ en iord eignizt²⁴ .ij. luti ottan²⁵ garðz en .iiij. luti innan²⁶ garðz.²⁷ En ex hann zorir²⁸ brott. þa zore aptr oc leggi a landnam.²⁹

VIII. Kaupaboltr.³⁰

- I. Her heyr kaupaboltr oc segir i zyrsta Capitulo ex madr tetr zirir adrum ærlaga.
- ij. Um uitnisburd manna oc zear sofnir.
- iiij. Huersu madr skal sozia ze sitt at lagum.
- iiij. Um uibrætu uib stulld.
- v. Ex madr a stulld at zætorum manni.
- vij. Huersu erzingi skal suara stulld hins dauða.
- vij. Huersu einlozpan mann skal sozia.
- viiij. Her sofner stolu standa.
- ix. Konungr a zyrst kaup a allum lutum.
- x. Ex madr selr adrum zals.
- xi. Um stiliusi er menn gera zirir kaupum sinum.

¹) [mgl. — Ed, f. ²) hæzt — fl. þa skal sa haza bædi &c. — mgl. Gl, p. ³) lætr — Gf. Ba, k. lætr — Gh. land — Be. ⁴) [ueidir hann þo landzdrottne — Fd. ⁵) lagt — Eb. ⁶) landzdrottne — Gl. ⁷) Nu ex madr fñtr &c. — mgl. Gc, g, t. Bf. D. ⁸) fñtr — fl. ⁹) za — Ba, k. ¹⁰) staut — fl. ¹¹) stutill — Ba, k. ¹²) [ot sa stili stin — Ff. ¹³) [mgl. — Gh. ¹⁴) stutill — Ba, k. ¹⁵) [mgl. — Gi. ¹⁶) hual — Gi. ¹⁷) [mgl. — Gi. ¹⁸) [marreins bædda — Ge, f, g, n, q, r. Fa, c. Ea. Be, L. [mararbædda — Gh, p. Ff. Eb, d, Ba, b, c, d, f, g, k. D. [mararbædda — Gi. [marreinu bædda — Gl, t. Fb. [marreinu bædda — Fd. [martrat — Ee. [martrædda — Ef. ¹⁹) zerr eigi til — Gi. zorer eighi til — Ff. ²⁰) .ij. luti — Ff. þridia lut — Ba, k. ²¹) ottan — Fd. ²²) .iiij. luti — Ff. ziorda lut — Ba, k. ²³) [mgl. — Ed, f. Bf. ²⁴) hina — tilf. fl. ²⁵) innan — Fb. ²⁶) ottann — Fb. ²⁷) en iord eignizt &c. — mgl. Fd, f. hual zifli sem er — tilf. Ge. hualte dñra sem er — tilf. Ea. hualti dñr f. er — tilf. Ec. hualt dñri f. er — tilf. Ee. ²⁸) hæiur — Ec. ²⁹) En ex (madr eller hann) zinnr dñr a lande dauð þa a hæzt sa er zinnr en sa hæzt er iord a hual (hualte) dñra sem er — tilf. Gc, e, f, g, h, i, l, n, p, q, r, s, t. Fa, b, c, d, f. Ea-f. Ba, b, c, d, e, f, g, h, l. D. Ved Slutningen af Capitlet findes i Gf, p, s et senere Tillæg fra det 16de Aarh., indeholdende i nyere Sprog et Slags Oversættelse af den ældre Frostathingalovs XIV; 11.

³⁰) Dette er den stadige Sideoverskrift i Ga, b, c. Capitlernes Orden er i Gi følgende: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16. Slutningen af Cap. 16, hele 17 og 18 findes i Landsleiebolken. Derpaa følger et Cap. "um griða samæign," der ellers kun findes i Ba. De øvrige Cap. som ovenfor.

I Fe vedvarer fremdeles Lacunen, men den ender i et Cap., der ellers ei har Plads i denne Bolk, men i Thingfarebolken, nemlig dennes Cap. 7. Dernæst følger Thingfb. Cap. 9, og derpaa samme Bolks Cap. 8, hvilke Stykker dog alle, kun ubetydeligt forskellige, ogsaa findes tilforn i Codex paa rette Sted. Først ved Cap. 3 begynder Fe at stemme med de øvrige Codd.

I Ee finder samme Indskydelse Sted, idet Thingfb. Cap. 7, 9, 8 indskydes mellem Cap. 2 og 3.

- xiij. Hversu mádr skal uitni bera um kaup manna.
 xiiij. Ez mádr selr .ij. monnum eitt ued.
 xiiij. Ez mádr selr þu a leigu.
 xv. Um handuamm a leigu ze.
 xvi. Ez mádr selr tuißt ze með lönunda loß.
 xvij. Um ofenan grip.
 xviij. Um fípti manna.
 xix. Um lán abyrð.
 xx. Ez mádr leggð adrum ued hversu fara skal.
 xxi. Um skulðfyrting oc kaup kuenna.
 xxij. Ez bonde uil ei halda kaup uid uerfman.
 xxiiij. Um felißla menn er sigla.
 xxiiij. Ez stýrimadr tekr oymarga menn a fip.
 xxv. Ez menn sigla xirir bann.
 xxvi. Um asigling huat uidr liggð.
 xxviij. Um fullrettis skada.
 xxviij. Um dubl.
 xxix. Um uagir oc mælefærollb.

Her hefr kaupabolk oc segir i fyrsta kapitula ez mádr tekr xirir adrum azlaga.¹

- 1 i. Þat er nu þui nefst at [engi mádr skal² xirir adrum taka oc eði skolum ver off at gripdeilldum gera.³ doms er huer mádr uerðr xirir sinu ze⁴ at haza. En þa er xirir adrum tekr þa skal hann þat aptr zora oc bota þeim er hann tol xirir fullrette eptir lagadome en konungi .iiij.⁵ aura silzrs xirir þat er hann tol rangliga oc soði sitt at lagum síðan. Nu tekr barun⁶ eða konungs umboðsmadr upp bu bonda vtalt oc vðomt eða ueitir honum zear upptelt adra. þa skal hann þat aptr zora oc þo selr .x. mortum silzrs uid konung. hinn huer mort silzrs er honum ueita⁷ lib til. oc honum fullrette er zet atte eptir laga dome. Nu roa menn skipi skipadu at bonda eða gengr zloftr manna at garde oc bera hann oyrili⁸ oc briota huff bonda [oc bera vtt ze hans.⁹ þa er þat utlægðar uerf. [huer er i lande uil uera az þeim zore aptr¹⁰ þat sem þeir tolo oc [giallde konungi .x. merlr silzrs¹¹ oc þeim fullrette¹² er þeir tolo¹³ xirir eptir .xij.¹⁴ manna dome eða zara utlægr.

Um vitnis burð manna oc zear soknir.¹⁵

- 2 ij. Eptir gognum oc vitnum skal huert mal doma. sua er ez einn ber vitn med manni sem engi beri en .ij. sem .x. ez mádr uggir¹⁶ eigi anduitni mote.¹⁷ Nu

Jvfr. Cap. 1. G. 34. 141. 142. F. X. 1. IV. 50-53. Hk. 110. Jb. VII. 1. Cap. 2. G. 59. Hk. 111. Jb. VII. 2.

¹) Denne Overskrift mangler i Ga, men er tilføiet efter Gb, c, d. ²) [var skal engi — A. ³) haza — A. ⁴) ze — mgl. A. ⁵) .viij. — Bd. ⁶) lendr mádr — Ge. Ee. ⁷) ueitir eller veitti — A. ⁸) oyrili — Gp. oyrili — Ba, k. ⁹) [mgl. — Gc, g. ¹⁰) [ez hann uill ei aptr zora allt — Ed. ¹¹) [g. t. mort — Gk. ¹²) fullrettessdome — Ed. ¹³) oc giallde &c. — mgl. Gg. [haze — Ff. Ba, k. [bott — Ee. ¹⁴) .viij. — Gm. Ea, b, c, e. ¹⁵) Ingen Cap. Afd. i Ea, c. ¹⁶) hgggir — Gd. Fb. ottazst — Fd. ¹⁷) toma — tilf. Gd. Fb.

eru þau vitni er eigi skolu anduitni mote koma. þat er heimstexno uitni oc pingstexno vitni. [suadu uitni oc naudsýnia vitni ex vitnad uerðr vndir mann¹ oc þorsagnar uitni² er menn bera um deilld manna at [samfundum eða lírtium.³ En ex maðr freyr mann þear⁴ þa ma maðr sua. trogu ueria at tuædazt⁵, þa skulld lotit haza⁶ oc neyna uatta þa er uid uaru⁷ [stund oc stad.⁸ Nu ex uattar eru innan þyllis þa skal skapa⁹ þeim leidar lengd til. En ex uattar eru vitan þyllis þa skal gera þeim laga stexnu til at þeir kome þar oc beri slitt¹⁰ vitni [sem þeir¹¹ uid uaro.¹² Nu bera þeir sua uitni¹³ at þar uaro uit ner at¹⁴ hann laut þeirri allre skulld az hendi ser oc þeim i hond er atte¹⁵ eða hans umbodsmanni. en þa er logligr umbodsmadr er hann hezir .ij. manna uitni til þess umbods.¹⁶ þa hezir hann rett uarða trogu. þat heitir alyktar uitni. þar skal eði anduitni mote koma. En ex þeir [eru eigi komur.¹⁷ þa er hann setr at trogu þeirri halzum adrum onri silzro¹⁸ þirir trazu hueria.¹⁹ Sermenningar at þrendsemi eða at mægdom megu eigi uitni bera með monnum nema þeir se baðom iamstýlðir. Zata [megu .ij. með²⁰ eins manz uitni [oc er þa²¹ þrumuattr er uid uar. [oc er þa eigi annar þor er uid uar oc haza hinir adr hoyrt hans uitni.²² þa er þat iamfullt sem þeir haze aller uid uerit at anduerdu. Allar þær skulldir sem eivar koma þirir þa skal einn oyris sýnia en .ij. tueggia en .iiij. þriggia. En þo at þe se meira þa kemr eigi meira til en lyristar eidr. En huer uitna þar sem menn kaupar saman at lagum þa skal aptr ganga oztalt en þram uanztalt [þar til er þeir hazazt reitar tolur uid.²³

Guersu maðr skal sokia þe sitt at lagum.²⁴

iiij. Nu er þat þui nest ex maðr a þe at manni þat er uattar uitu eða viðr 3 þengit er. þa skal þa er skulld a at heimta frezia [þear sins²⁵ með uatta .ij. huar

Jvfr. Cap. 3. G. 35. F. X. 2-9. Bj. 52. 98. Hk. 113. Jb. VII. 3.

¹) [mgl. — Gb, c, t. Fd. ex . . . undir mann — mgl. Ge, g. ²) oc þau uitni — tilf. Ge, g, n. ³) [otdrhufi — Ge, g. [samfundum eða annarri drgftiu — Gn, t. Fd. Stykket fra Capitlets Begyndelse til hid, iører ellers i Regelen til Thingfarebolkens Cap. 4, hvoraf det danner Begyndelsen. Det findes paa hiint Sted alle af G, undtagen Gn, p, og Gg, k, r, som der have Lacune; i Fa, f. Ea, b, c, d. Ba, c, d, e, f, h, k. D. Paa dette sidste Sted findes det i Ga, b, c, d, e, g, n, t. Fb, d (i disse to som eget Cap.) Ee. Bl (som get Cap.). Saaledes staar det altsaa dobbelt i Ga, b, c, d, e, g, t, men mangler aldeles i Gp. Ef. Herefter eggynder nyt Cap. i Fb, d. Eb, d, f. ⁴) þuldar þinnar — Gg. ⁵) hann tuazt — Ed, e, f. Bf. hin tuadz — Ba. ⁶) adrum manni — tilf. þ. ⁷) oc — tilf. þ. ⁸) [stadder — þ. ⁹) ggra — þ. ¹⁰) þitriti — Gd. ¹¹) er — tilf. Gc. ¹²) [mgl. — Gr. ¹³) mgl. — Gr. ¹⁴) [þa er — Ge. ¹⁵) uid atte t tafa — Gg. haza atte — þ. ¹⁶) en þa . . . umbods — mgl. Ge, f, i. Bd. ¹⁷) [koma eigi — Ge, g. ¹⁸) oc sua — tilf. Ge, g. ¹⁹) En ex þeir &c. — mgl. Gb, c, f, h, i, n, p, q, r, s, t. Fa, c, d, f. Ea-f. b, c, d, e, f, g, h, i. D. ²⁰) [tuaggia manna uitni — Fd. ²¹) [ex þa er — þ. ²²) [mgl. — Bd, f. ²³) [til reitar taulu — Ff. ²⁴) Imellem Cap. 2 og 3 indskyder Ee som to Capp. de Stykker, der ellers findes som Cap. 9, 10, 11 i Thingfb. See foran S. 19, Note (30). Samme Indsk. maa have fundet Sted i e, i hvilken Lacunen oph. i det første af de indskudte Stykker ved . . . lands of laga varra, en .gij. manadr legnu &c. (See Thgfb. Cap. 9). Ea indsk. her Bolkens Indholdsliste, der mgl. foran Cap. 1. ²⁵) [þuldar þinnar — þ.

sem hann hittir þann er lufa a. oc geti honum til halys manadar steyno. En ex eigi er gollðit at þeirri steyno þa skal sotiande steyna þing. oc trefia þar en trefar sín¹ [sem uattar uita.² Nu er ual ex hann greidir þar eða hans umbods madr eða³ innan þess halys manadar forþalla laust.⁴ En ex þa uerdr eigi greit þa skal sotiande⁵ neyna þingmenn sua marga sem hann uil⁶ at fara til [heimilis þess⁷ er skulld a at giallda oc uirða honum þar ze sitt [oc zullrette eptir laga dome⁸ az ze priotz.⁹ Nu eru bondr aller skyldir til at fara þessa zerb [innan þeirrar þing ar.¹⁰ setr huer oyri silys uid konung er eigi zer.¹¹ Umbodsmadr konungs er skyldr til at fara¹² oc odlagt med þui halys mort¹³ silys konungi til handa [oc .ij. aura þeim at harða zange er sotte.¹⁴ En ex hann uil eigi fara þa zellir hann med þui mote sett¹⁵ konungs.¹⁶ Nu standa menn zirir oc ueria odde oc eggju. þa zalla þeir aller ogilldir¹⁷ oc vhelgir er zirir standa. en hinir aller zridhelgir er til sofia oc laga uilia gæta. En þo at þeir zalle eigi er zirir standa þa er þa setr [.viij. ertogum oc .xij.¹⁸ mortum silys uid konung er skulld atte at giallda. en huer annara mort¹⁹ silys.²⁰

Um uidrtaku uidr skulld.²¹

- 4 .iiij. Nu er lanze [oc domt ze²² [oc allt þat ze²³ er uattar uitu eða þa gengr uid er lufa²⁴ a. þa skal sua sofia²⁵ sem nu er sagt. Allt þat ze er uitni uitu at eindagat uar þa stalt þu sua niota uitna þinna [i eindaga²⁶ sem þu hezdir honum heim steynt. [Nu temr þa eigi²⁷ er ze stilldi tala en hinn temr er reida skal. þa skal bioda ze [i eindaga²⁸ [oc uita at²⁹ notor se þa þar er um se bodit [med vattum³⁰ uid at tala [þui ze.³¹ þa skal þeim ze i hond selia. En ex engi er þa skal hann segia az sina abyrgrd oc hazi [þa sem adr hazde³² oc abyrgrigt uid handuomum sinum ein-

Jvfr. Cap. 4. G. 36. 37. F. X. 11-24. Bj. 157. 159. Hk. 114. Jb. VII. 4.

¹⁾ [skuldar sinnar — *fl.* ²⁾ [med vatta tua — *Fb. Bl.* ³⁾ eða — *mgf. fl.* ⁴⁾ eða innan &c. — *mgf. Ge. Fe.* En ex þa verdr eighi greit þa gere zimtar steynu til at lufa — *tillf. Be.* ⁵⁾ setia bod zirir by hans oc steyna þingh oc — *tillf. Ba, k.* ⁶⁾ þarz eller þyftiz þurza — *fl.* ⁷⁾ [hans — *Fb. Bl.* ⁸⁾ [mgf. — *Gf.* ⁹⁾ [þa skal hana .ij. aura f. at harða zange er sotte — *Fe. Nyt Cap. i Fb.* ¹⁰⁾ [az þingi — *Ge, f, g.* [mgf. — *fl.* ¹¹⁾ Nu ero bondr &c. — *mgf. Gr.* of er han neydr — *tillf. Gn.* ¹²⁾ zirir bondom — *tillf. Gf.* ¹³⁾ .ij. aura — *Gs* (dog med den Bemærk. i Mrg. at "en Part Böger formelde Kongen i *mgf.* til Hande"). ¹⁴⁾ [mgf. — *Ge, f, g, h, i, l, n, p, r, t. Fa-f. Ea-f. Ba, b, c, d, e, f, g, k, l. D.* ¹⁵⁾ tid — *fl.* ¹⁶⁾ En ex hann uil eigi &c. — *mgf. Gf. Ba, d, k.* ¹⁷⁾ utlagir — *fl.* ¹⁸⁾ [.x. — *Ge. Fe.* ¹⁹⁾ .viij. aurum — *Ge.* .xij. — *aura — Fe.* ²⁰⁾ er honom veitir lid til — *tillf. Fa, c, d.* ²¹⁾ Herefter følger i *Gl* en ubeskreven Side, derpaa Børæffipan, Bylovens Kjöbebolck, Farmannaloven, Tyvebolken og Rætterbøderne. Her mangle de Capitler, hvori Landslovens Kjöbebolck skiller sig fra Bylovens; de övrige findes i Byloven, og fra dem ere her Varianterne tagne, forsaavidt de ei findes i Hovedcodex af hiin. ²²⁾ [mgf. — *Fe.* ²³⁾ [mgf. — *Ed, f. Ba, f, k.* ²⁴⁾ niota — *Ef.* ²⁵⁾ lufa — *Fb. Ea, c.* ²⁶⁾ [mgf. — *fl.* ²⁷⁾ [Nu steydi þa toma. en ex hann temr eigi — *Fa, c, d.* ²⁸⁾ [eiganda — *Gh, p. Eb. Ba, b, c, g, k. D.* [eigande — *Bf.* [eighande i eindagh — *Ed, f.* [eiganda i eindaga — *Bf.* ²⁹⁾ [oc uita ex — *Gb.* [er gætt a oc ex — *Ge.* [oc þyria er (ex) — *Bb, k.* [ex — *fl.* ³⁰⁾ [mgf. — *fl.* ³¹⁾ [mgf. — *fl.* ³²⁾ [stazt — *Ed.*

1¹ til þess er þa heimtir² er a. þa skal honum i hond selja.³ Nu a madr þe at
inni þat er eigi⁴ uitu uattar. þa skal stefna honum heim til luobu oc frezia⁵ þear
þ.⁶ hinn skal annat tveggia þe þesta eða synia.⁷ En ex ueriande uil huarke þe
ta ne eib uinna. þa sannar hann ser skulld a hendr [at þyrri sofn.⁸

Ex madr a skulld at þatokum manni.⁹

v. En ex oreigi a manni skulld at giallda þa er latid hezir [penninga sina¹⁰ 5
ir elldi eða i skipbrotom eða i adrum misþerlum.¹¹ sueri eins eidi ex eigande heimt-
at hann skal þa skulld lufa þeim er a þegar gud ler honum exni til. ex hann hezir
i adr uid ofsil¹² kendr uerit.¹³ Nu freyr madr skulldar sinnar þann oreiga¹⁴
eigi er sit¹⁵ [tilþelli a.¹⁶ uardueiti i gætzlo¹⁷ [oc haxe til þings¹⁸ [oc late
ra lausan a þing þram¹⁹ oc biode þrendum hans at þeir lonyfi hann vndan þeirri
uld er hann a at lufa honum. En ex þeir uilia eigi lonyfa hann þa. dome þing-
enn at hann uinni ex ser [þar sem han þær uinnu²⁰ þeim til skulldar er a.²¹ [ex
inn er uinnu þor.²² En ex hann²³ lonypr brott. hazi reysing²⁴ eptir lagadome.
þa [monnum uirdizt notor þau atuit a.²⁵ at meiri mistunnar se uert. oc stipi²⁶
a sem þeir uilia suara þirir gudi.²⁷

Guersu erþingi skal suara skulld hins dauða.²⁸

vj. Nu er þa dauðr er skulld atte at giallda. en hinn lizir er heimta a. þa 6
mzt hann eigi til skulldar sinnar nema með uattum. þui at²⁹ engi skal eib vinna þirir
briofst hins dauða.³⁰ En erþingi skal þenna eib sueria [þa er hann er þulltida³¹
þa³² logligr þearhallðz madr.³³ at eigi uar þu skulld³⁴ þua at [et uiffa.³⁵ þa uinnr
þann þirir sitt briofst en eigi hins dauða. Nu stendr skulld .xx. uetr eða .xx. uetrum

Jvfr. Cap. 5. G. 71. Jb. VII. 7. Cap. 6. G. 38. 39. F. X. 23. Bj. 156. Hk. 115. Jb. VII. 8.

1) einum — mgl. fl. 2) temr eptir — fl. 3) þa — fl. Herefter nyt Cap. i Fb. Ee. 4) eigi —
fl. Bl. 5) tveðia — de fl. 6) er han a ex honum eller er han freyr ex honum — tilf. fl. 7) En einn
t epris synia .ij. tveggia, .iij. þriggia. of þo at meira se þe. syni eigi með meiru en tgrifareid — tilf. de fl.
[fote at hinu þyrri þilorde — Fb. [mgl. — fl. 8) Cap. mgl. Gl. 10) [þe sitt — Bd. 11) itgellum
Be. 12) ofskuldir — Fa, c. 13) Herefter nyt Cap. i Fb, c. 14) mann — Gi. Ba, k. 15) þit
Ea, og Ba opr., men rettet her med nyere H. til sit. 16) [misgelli til — Fe, d. Ed. borei sem nu var
told — tilf. Ed. [misgelli a — Be. 17) gæmstu — fl. 18) [oc frezi þings — Ge. [oc tveði þings
Gg, p, q. Fa-f. Eb, d, e, f. Ba, b, c, e, f, g, h, k. D. [of stefni þing — Gi, u, r, t. Ea, e. 19) [mgl.
fl. 20) [mgl. — fl. 21) han a at lufa — Ge. 22) [mgl. — fl. 23) er vinnu þor of — tilf. Gd.
reyst — Ba, k. 24) [þau atuit verbi — Ba, k. 25) stipti — Ef. 27) eptir sinni samuitztu —
Fb. 28) Capitlet danner i Gl. Slutningen af Bylorens Kb. Cap. 9. 29) engi er þuð lotin. nema með
þum. En — tilf. Fa, c, d. 30) [daut briofst — Fe. 31) [mgl. — fl. 32) elligar — fl. 33) þa er
þu &c. — mgl. Ge, l. 34) i gardi — tilf. fl. ototin — tilf. Fe, d. 35) [þann viffi — fl.

lengr. þa þyrnizt þu skulld þirir uattum. en hann [ma toma¹ [honum til eida² ex hann uil. þui at i fallte liggr sol ex [sotendr duga.³

Guersu einlöppan mann skal sokia.⁴

- 7 vij. Nu kemr þa madr i þylki er þu uillt sotta haza um eitthuvert mal oc a eigi þar erþingia i þylki oc uar eigi þar nottana helgu. þa skal þynria hann at heimili sinu. [En ex hann neznir heimili sitt.⁵ þa skal stexna honum þannig. [eigi skal hann segia at baruns⁶ nema þar se.⁷ En ex hann uil eigi nezna⁸ þa skal stirstota vndir uatta oc [stexna honum⁹ [i huern garð¹⁰ [sem þu uillt¹¹ [nema þinn sialþs¹² oc sote hann þar sidan. þa er huerium manni rett stexnt. [er a kaupreinu¹³ er stexnt¹⁴ þar sem þeir löngtuft uid. Sua skal einlöppum manne heimstexna sem bonda þengat sem [erþingi hans¹⁵ byr¹⁶ innan þyllis.¹⁷ elligar skal þynria hann at heimili sinu.¹⁸ þar skal uera sem hann [segir oc¹⁹ neznir [innan þyllis²⁰ [eda þiordungs.²¹ nema at baruns²² segi hann. [Engi skal geza sol a annars þe.²³

Mer sokner skolu standa.²⁴

- 8 viij. Nu skolu sokner standa meðan leidangr er vti oc til þess er skip haza uerit a lunni .v. netr. Standa skolu sokner allar um langa þastu. triftin dom²⁵ ma [um allt²⁶ sotia [oc ny²⁷ uerl [þa er uerda.²⁸ Eði ma at solnum gera a hælsum dogum nema stexni manni heim at eins. Madr ma stexna manni heimstexno annars manz sem sialþs sins ex honum er umbodit með vattum. Sialþr skal huer sina soln sotia²⁹ [innan landz³⁰ þrials madr oc þulltida. En ex hann hezir eigi tunnastu til eda menning.³¹ þa sote konungs umbodemadr honum til handa oc odlizt með þui þa sett er uid liggr at lagum oc eði þrammar. En ex madr þer ex lande brott þa skal sa³² [hallda þe³³ hans [iij. uetr³⁴ er [umbod hans hezir at lagum.³⁵ oc sa skal

Jvfr. Cap. 7. G. 46. F. X. 26. Hk. 116. Jb. VII. 9. Cap. 8. G. 47. Hk. 117. Jb. VII. 10.

¹) [tome — Gg. ²) [vitnum till — Fe. ³) [sotiende dugir — Ed. ⁴) Cap. mgl. Gl. Um set vid þirazlein — Ovskr. Ed. ⁵) [þar skal vera sem hann segir. nema hann segi at baruni — Gg. ⁶) lendmanns — Ge. valdomanns — Ed, e, f. Bf. i landzmannz garde — Fe. ⁷) [mgl. — Gg. ⁸) stamþna — Ff. ⁹) [mgl. — Eb. ¹⁰) [huerium i garð — ß. ¹¹) [sem hann vill — ß. ¹²) [nema sialþs sins ell. nema ser sialþum — ß. ¹³) martreinu — Gc. kaupreini — Be, f. ¹⁴) [mgl. — Ed. ¹⁵) [hann — Gg. ¹⁶) deyr — Gi. eða hans erþingia — tilf. Gg. ¹⁷) Herfra til Capitlets Ende staar i Gi kun "ella sua sem adr segir." Det Vidtlöftigere er tilf. med Mrg. H. ¹⁸) hans — ß. ¹⁹) [mgl. — de fl. ²⁰) [innan heradz — Ge. [inn. þiordungs — Gh, i, p. Fe, f. Eb, d, f. Ba, b, c, g, k, D. [mgl. — Gr. Fb. Bd, f. ²¹) [mgl. — Gf, g, h, i, p, q, r, s. Fa-f. Ba, b, c, d, e, f, g, k, l. D. ²²) lendmanns — Ge, i. Fe. Ed, f. ²³) [omb ne þearlutum — Fd. [mgl. — Gr. Fe. ²⁴) Cap. mgl. Gl. ²⁵) triftin rett — ß. ²⁶) [allan — Ba, k. ²⁷) [þirir — Ed. [oc — Ef. ²⁸) [þau er verda — de fl. [mgl. — ß. ²⁹) reisa eðr sotia — Ba. ³⁰) [mgl. — Bd, f. ³¹) mannan — Gc. megin — Fa, c, d, e, f. Eb. Bc, g. ³²) annar madr — Ba. ³³) [haza umbod — Ba, k. ³⁴) [mgl. — Gg. Be. ³⁵) [han hezir umbodit með vattum at halda þynði — ß.

þa uorn oc sofn þirir honum. [En ex hann er lengr brotfo en .iij. uetr þa skal
hæra þe hans at uardueita er arze er nestr¹ oc orði eði ax.² En ex hann kemr³
itr. lufi slift vpp sem hann tof oc uattar uitu.⁴ Sua [skal tona soria⁵ sem kall-
adr ex hon er ein þirir ser. en hon ma selia sofn sina [oc uorn⁶ þeim sem hon uil.
gi skal hon selia [baruni ne⁷ orðilís manni þeim sem uid hana a. [Nu skal madr
lia sofn hennar⁸ sem sialys sins ex [honum er⁹ umbodit [med uattum.¹⁰ Nu uil
adr soria annan um eitt huert mal. en annar hæðe honum adr sofn a hendi. þa
te þyr þa ax er síðar tof til. þui at eigi ma hann .ij. i senn andsuor ueita. [ex þat
eigi uela sofn¹¹ uid hinn¹² gort.¹³ En ex madr steynir manni til logmanz eða
ter með þingsteynum eða með adrum [laga steynum eða sofnum¹⁴ oc domezt honum
arte þe ne eidar. giallde tofnað halzu auflin þeim er hann gylði¹⁵ til rangs mals
mort silys konungi nema þa er softe sueri þirir einseidi at hann [hugðizt eptir
tu mals¹⁶ soria.¹⁷

Konungr a þyrst kaup a allum lutum.¹⁸

ig. Konungr a þyrst kaup a allum lutum¹⁹ varningi oc þarxendum²⁰ eða 9
nð umbodsmadr. huart sem xalt hæra inlenzstir²¹ eða utlenzstir. þa skal þyrst hon-
n²² selia þirir slift uerð sem adrer [uilia konpt hæra.²³ oc²⁴ hann þiðizt kaupð a
erxa [oc xalt er.²⁵ þa skal hans umbodð manni þyrst²⁶ selia þeim er hann gerir til.²⁷

Ex madr selr adrum xals.²⁸

ix. Hveruitna þar sem menn kaup²⁹ iardir eða garða eða sliptazt uid husum 10
a stipum³⁰ eða adrum godum³¹ gripum. þa skal kaup³² með handsalum [oc með
stfum³³ .ij. [eða xleirum oc með heimilldar tafum.³⁴ Of oll onnur kaup³⁵ stolu

Jvfr. Cap. 10. G. 40. Bj. 107. 108. Hk. 118. Jb. VII. 11.

¹) [En . . . uetr. þa hæra arze hans umbod — Bf. ²) [mgl. — Fb. ³) eigi — tilf. Ff. ⁴) Her-
er nyt Cap. i Gi. ⁵) [skal tona soria — Ba, c, e, k. [tona — Bf. ⁶) [mgl. — fl. ⁷) [lendum
nni ne — Ge. Fe. Ed, f. Bf. [mgl. — Gc, i, n, t. Ea, c. ⁸) [Madr ma soria annars mannz sofn — Ge.
adr ma soria hennar sofn — fl. ⁹) [hin hezir honum — Ge. [hon hezir honum — fl. ¹⁰) [oc með
kom þenget — Ba. ¹¹) velakaup — Fb. ¹²) tonung — Gd. ¹³) [mgl. — Gi. er giardi — Ed, f.
síðar hez sina sofn — tilf. Fe, d. Resten af Cap. mgl. Gf, h, p, q, r. Fa, b, c, d, f. Eb. Ba, b, c, d,
k. Herefter nyt Cap. i Ge. Dette Stykke danner i Gg først Cap. 10 (rettere 11); som Cap. 8 (rettere 9)
er det ovenstaaende, hvilket der danner Cap. 7, har Gg Textens Cap. 12; som Cap. 9 (10) "En ex m. [slr gufl &c." Texten Cap. 10). Cap. 11 er Textens Cap. 9, Cap. 12 er "Sua oc ex m. [slr flæðe &c. (Slutningen af Textens
p. 10). ¹⁴) [lagasteynum — nogle. [lagasofnum — andre. ¹⁵) þyðgi — Ef. gylði — Bf. ¹⁶) log-
li — fl. ¹⁷) [hugði þat [att vera — Gi. ¹⁸) Cap. mgl. Gl, r. Findes i Fe først længere ude i Bol-
a, mellem Cap. 26 og 27. ¹⁹) lutum — mgl. Ge, f, g, h, i, n, p, q, s, t. Fa-f. Ea-f. Ba, b, c, d, e,
g, h, l. ²⁰) odrum — tilf. fl. lunngndum — Bg. ²¹) herlenzstir — Fb. Eb. Bc, g, l. ²²) bioba of — tilf. fl.
) [kaupa — fl. ²⁴) um allt annat er — tilf. Ba. ²⁵) [mgl. — fl. ²⁶) bioba of — tilf. fl.
) lsf. oc hann þiðizt &c. har Bf: of síðen [æli husum er han vil. ²⁸) Dette Cap. danner i Gl en Del
Bylovens Kb. C. 4, og Slutn. af C. 5. ²⁹) kaupast uid — Gg. ³⁰) gaurdum — Ge. ³¹) godum
mgl. fl. ³²) [mgl. — Bl. ³³) [mgl. — Ee. ³⁴) mal — Gi. Ea, c.

halldazt ex handsalat eru oc oll þau er uattar uitu ex þeir menn kaupazt uib er kaup-
um sinum eigu at rada [at lagum.¹ nema madr seli oheimolt eða se zals i. þa skal
þat kaup aptr ganga. en hinn² hazi anduirði³ sitt. En ex madr selr gull eða brent⁴
silfr⁵ huart sem er smidat eða osmidat [þat sem stirt stildi⁶ uera⁷ oc zirir stirt er
sellt. þat skal stirt uera. Sua oc ex madr selr hunang [i tunnum eða i uodum.⁸
malt⁹ [eða torn i pundum.¹⁰ [miol¹¹ i meisum.¹² smor eða salls i laupum [eða
belgium.¹³ lin i bendum [eða¹⁴ belgium.¹⁵ [eða nokorn þann¹⁶ lut er i bendum¹⁷
eða belgium¹⁸ er.¹⁹ þat skal uera iamgot innan sem vitan. [þui at engi skal adrum
selia²⁰ for²¹ ne flærd.²² En ex sa gerði zala²³ i er sellði [þa er hann selr .viij.
ertogum oc .xiij. mortum silfrs uib konung nema meira uirdizt²⁴ at lagum.²⁵ En
ex hann [sellði stift sem hann krypti oc uissi þo at zals uar i oc²⁶ uillði eigi or
tala. giallde .v. mertr silfrs konungi.²⁷ Sua oc ex madr selr flæde eða lerept eða uad-
mal²⁸ oc allt þat er zals zinzt i. suare stifu zirir sa er sellði sem adr uattar. nema
þui at eins at hann uissi eigi at zals uar i oc hazi zirir ser .vi. eid.²⁹ Sidan hazi
[fram huer sina heimildar toku³⁰ þar til er [til proxs³¹ lemr³² oc suare sa zirir
zals er [suara a at lagum.³³ En þat er allt zals er stynsamir menn uirða til zals
Eigi skal [stynsamir ne hans³⁴ umbods madr meta. þui at þa ma³⁵ agirnd om tenne
Nu [eru kaup handsalat³⁶ oc eru eigi vitni til. syni eins eidi sa er sellði [eða halld-
izt³⁷ kaup þeirra snapa.³⁸

¹⁾ [mgl. — de fl. ²⁾ hazi anduardat ser of — tilf. Eb, Bc, g. ³⁾ andyrri — Ed. Efter "sitt" nyt Cap-
i Ge, g. Danner i Gl Slutningen af Bylovens Kb. Cap. 5. ⁴⁾ brent — mgl. Fb. ⁵⁾ þat sem stirt stildi
uerra — Fe. eða ganga silfr — tilf. Fb. Bl. ⁶⁾ i — tilf. Fd. ⁷⁾ [mgl. — Fe. ⁸⁾ [i uodum — Gc, t
[i tunnum — Gh, i, p. [i t. e. padum — Ff. Rettet saaledes i Fd. [i t. e. uerplum. hornom adr pun-
dum — Ed. Bf. [i t. e. verplum eða hornom — Ef. ⁹⁾ torn — Gn. malt i pundum — Gp. torn eð-
mallt — Ea, c. miol eða malt — Eb. miol — Ef. mgl. — Ed. Bf. ¹⁰⁾ [eða torn i sedum — Gp. [eð-
torn eða — Gt. Fd. [i meisum eða pundum — Gn. Ef. [eða torn — Fd. [miol i pundum — Fe. [i meisum
— Ea, c. [mgl. — Ed. Bf. ¹¹⁾ eða — tilf. Bf. ¹²⁾ [eða meol — Gn. [t. torn i meisum — Fe. [i pundum
miol — Ea, c. [mgl. — Ef. ¹³⁾ [mgl. — Ge, f, g, h, i, l, p, r, s. Fa-f. Eb, d, e, f. Ba, b, c, d, e, f, g, k
l. D. ¹⁴⁾ ull i — tilf. Ge. ¹⁵⁾ [mgl. — Gh, n, t. Fe. Ea, b, c. Bc. [torn i belghium. eða bandum — Bf
¹⁶⁾ varning eða — tilf. Gn. Ea, c. ¹⁷⁾ bondum — Gh. Ed, f. ¹⁸⁾ uerium — Gp. ¹⁹⁾ er sellt — G
[ælt — Fd. [mgl. — Gf. Fe. Bd, f. ²⁰⁾ zalls — tilf. Gp. ²¹⁾ zals — Ge. for — Gt. forðz — Ec
²²⁾ zals — Gi. [mgl. — Gl. ²³⁾ zat — Ec. flærd — Bf, l. ²⁴⁾ zals — tilf. Ee. ²⁵⁾ [suare stifu
zirir sem adr var mælt — Gl. ²⁶⁾ [mgl. — Ea, e. ²⁷⁾ eða vinni eid at han uissi eigi at zals var i
Gl. Herefter nyt Cap. — Ge, g. I Byl. Cap. 8 — Gl. ²⁸⁾ uermát — Ge. uermát — Gh. Fd. vanmát —
Ef. Ba, f, g, k. vatmát — D. ²⁹⁾ Her begynder en Lacune i Fe; ophører i Cap. 15. ³⁰⁾ [fr. hv. [in
heimildar tata — Ff. Bc, g. D. [hvar fram sinn heim. mann — Ea, c. [hv. grammare [h. mann — Ed.
[hv. fr. sinna heimildar tatu mann — Ed, f. [hvar ætr til sine heimildir manz — Ee. [hv. gramme sin heim.
man — Ba, k. ³¹⁾ prozanar — fl. reitnanar — Gp. ³²⁾ [sannprouat verdr huerr zals gerði i — Fd.
[prox tomær a — Ee. ³³⁾ [gerði — Gp. ³⁴⁾ [mgl. — fl. konungs — Gg, h, p. Ee. Bc, g. ³⁵⁾ eið
— tilf. Gt. ³⁶⁾ [ero toups [hansalat — Fe. ³⁷⁾ [ot halldizt þa — Gc. Ec, e. [þa halldiz — Gr, s. F
b. Ed. Ba, f, k. [ot halldiz — Ff. Ea. ³⁸⁾ snapa — mgl. de fl.

Um skiluisi er menn gera xirir kaupum.¹

gi. Oll þau stílorð² er menn gera xirir³ i lunnna giptingum oc sua ex menn 11
kaupa eignir⁴ eða garða oc [xirir huer⁵ .x. marka kaup [eða meira.⁶ þa skal huar-
tueggja þeirra gera brex eptir kaupi sinu oc stíldaga oc nezna vatta þa er uid uaro
stund oc stad oc haza xirir logmanz insigli⁷ [eða sýslumanz⁸ eða annara stílrítra
manna [er hia uaro kaupi þeirra.⁹ En ex eði [xær insigli¹⁰ geri þa cirographum
oc ber þat kaupi þeirra þa uitni [ex eigi cru¹¹ uitni til. huart sem þat mal domizt
xirir logmanni eða adrum [rettum domarum¹² þessa mals.

Huersu madr skal vitni bera um kaup manna.¹³

gij. [hveruitna þar sem mal er uitnat¹⁴ undir mann oc þo at eigi se vitnad 12
huart sem madr heyr heldr seet a eða hoyrt. þa skal hann uera stýlldr til at bera
[þat uitni logliga til tuaddr¹⁵ ex rettaranum. [En ex hann uil eigi bera þa skal
sakar aberi trexia hann þess uitnisburðar.¹⁶ En ex hann uil eigi enn bera [þa heldr
en adr.¹⁷ þa er hann selr mort¹⁸ sílærs uid tonung. En sua skal hann bera þat
uitni er hann er eigi¹⁹ [neynðr til.²⁰ at hann skal bera [uidruist sina²¹ eptir þui
sem framazt sa hann eða hoyrði. síðan dome [logmadr oc²² dome menn huersu log-
ligt²³ þeim þidir þat vitni uera.

Ex madr selr .ij. mannum eit ued.²⁴

giij. Nu stolu halldazt handsalat mal oll þau er halldazt mego at lagum. þat 13
ma eigi halldazt [ex madr selr þat adrum er hann heyr adr adrum sellt.²⁵ En ex
sa heyr adr²⁶ hond at er síðar lopyti þa ma hann hallda stíla dome xirir [kaupi
sinu²⁷ til logmanz orstúrðar. Nu a sa kaup at haza er xyrri lopyti [ex honum
zullnazt uitni at stíla dome. þa er þeim kaupzox er síðar lopyti²⁸ [oc uita þat
uastar.²⁹ [þa skal hann stírstota þui³⁰ undir [uatta oc³¹ ualinfunniga³² menn.³³

Jvfr. Cap. 11. Jb. VII. 12. Cap. 12. Jb. VII. 13. Cap. 13. G. 40. Hk. 119. Jb. VII. 14.

¹) Slatn. af Byl. Kb. Cap. 8 — Gl. ²) kaup — Ba, f, g, k. ³) xirir — mgl. fl. ⁴) iardir — fl. ⁵) [oll — fl. ⁶) [mgl. — fl. [eða smerre — Ec. ⁷) brex of insigli — Gn. Ee. eða giatdhyra — tilf. Ge, l, s. ⁸) [mgl. — Be. ⁹) [er vissu kaup þeirra — fl. [mgl. — Gl. ¹⁰) [er insigli sua ner at hann xat — Fe. ¹¹) [þo at engi se þa onnur — Fd. ¹²) [dörendum — Fd. ¹³) Bylov. Kb. Cap. 14 — Gl. ¹⁴) [hvert mal er vitnat er — fl. ¹⁵) [toglegt uitni um till tuibianer — Ed. ¹⁶) [mgl. — Ba. ¹⁷) [mgl. — fl. ¹⁸) .ij. mortum — Gf. ¹⁹) eigi — mgl. Gn, s, t. Ec, f. Ea, b, c, d. Ba, b, e, g, k. ²⁰) [tuaddr til — fl. ²¹) [mgl. — Ed. ²²) [mgl. — Ff. Her ophörer den ældre og bedre Haand, og Marginalhaanden af 1325 begynder — Ea. ²³) zulltomit — fl. ²⁴) Byl. Kb. C. 5. Begynd. — Gl. ²⁵) [ex m. heyr adr adrum sellt of odrum síðar — Gb, c. ²⁶) adr — mgl. fl. ²⁷) [mgl. — Bf. ²⁸) [mgl. — Fb. Bl. ²⁹) [mgl. — Gc, e, f, g, h, i, l, n, p, q, r, t. Fa, b, c, f. Ea-f. Ba, b, c, d, e, f, g, k, l. D. ³⁰) [ot tyst hann þui — fl. ³¹) [mgl. — de fl. ³²) ualinfunna — fl. vel funnande — Ba. ³³) þa skal hann &c. — mgl. Bg.

þat er oc kauprog, eðr mæðr [kaupir þat sem þa a eðr i er selldi.¹ [nema at þess rade uære sellt er atte.² Nu skal [hann hitta þann³ er honum selldi oc⁴ heimta sitt æz honum.⁵ En eðr hann uil honum eigi⁶ i hond selia. þa skal hann honum heimstæzra oc niota uatta sinna at hann let at lagum laust. oc frezia [hann zear⁷ sine og leggja honum ran uid. En eðr sellr aþrum síðan. selr hælzre⁸ mort silzre uid konung. Nu eðr hann zær eigi zengit honum [þat sama⁹ kaup eða annat iamgot þa giallde hann oðri æz mertr¹⁰ kaupi hueriu [þeim¹¹ er kopti.¹² oc þo oðri at minna kaup se [oc se þeir þa satter.¹³ En þa er uitande kopti þat sem [annar hælzre aþr kopti.¹⁴ selr oðri¹⁵ silzre uid konung zirir huert mertr kaup. Nu kaupir mæðr uid uelzgan mann þa a konung þat ze er hann kaupir at honum oc selr .v.¹⁶ aurum silzre uid konung eða syni með lyritar eidi [eðr hann er til zor¹⁷ at hann uissi eigi at hann uar vllægr.

Eðr mæðr selr þu sine a leigu.¹⁸

- 14 giiij. Nu selr mæðr þu a leigu. þa skal þa þu aþrgiazt at allu er hezir. nema uid [strandhoggi oc¹⁹ brada sott. læzring [oc lungna sott²⁰ oc alldri. [eða lystr reid.²¹ eða rauba sott.²² eða [uindr zellir²³ tre a.²⁴ [Nu dæyr tyr²⁵ zirir zatot um manni þa giallde [a þrimmr arum²⁶ uerðit²⁷ eptir þui sem .v. stynsamir menn meta. þui at engi skal þu lengr leiga en lizir. nema hann drepi sialzr. Nu skal hann haza þu at leigu mala rettum til krossmesso [at aþru uare.²⁸ þui at þa stolu tyr a zor uera. nema þeir haze annan eindaga²⁹ a mæltan sinn i millum þa er³⁰ hann tot þu. Nu er þu tyr dauð en hann atte ued i annare. þa skal hann þa haza zirir sine þu. þui at tyr skal i tyr stad toma. En eðr þu lizir³¹ þa skal hann sine þu (haza) þo at hon se³² ellri. En eðr lestir eru a orðuir. þo at hale slitni eða horn brotne.³³ þa skal hann þa lostu bota.³⁴ Nu uil hann þa þu eigi lengr leiga. þa skal hann hitta þann er [þu a³⁵ eðr hann er innan zylkis [oc bioda honum þu sine með vatt-

Jvfr. Cap. 14. G. 41. Hk. 120. Jb. VII. 16.

¹) [selr þat sem annar a — *Fd.* [kaupir þat er annar atte — *Ed.* ²) [zirir oftan rad eigannda — *Fd.* *Her begynder en Lacune i Gg; ophører i Cap. 29.* ³) [þa — *Fb.* [hann — *Bl.* ⁴) oc — mgl. *Fb. Bl.* ⁵) Resten af Cap. i *Gl.* see Bylov. C. 3. ⁶) eigi — mgl. *Bk.* og oprind. i *Ba.* men, som det synes, senere tilføiet endog to Gange. ⁷) [þa enn — *Fd.* ⁸) hælzre — mgl. *Fd.* f. ⁹) [sitt — *fl.* ¹⁰) .z. aura — *Gr.* ¹¹) þeim — mgl. *Ge.* ¹²) [mgl. — *fl.* ¹³) [mgl. — *fl.* ¹⁴) [aðrum var aðr selt — *Gm.* [annarr tægti — *Ef.* ¹⁵) hælzre mort — *Fa.* c, d. ¹⁶) .iiij. opr., mén rettet med *Mrg. H.* til .v. — *Gi.* ¹⁷) [mgl. — *fl.* ¹⁸) Cap. mgl. *Gl.* ¹⁹) [mgl. — *Fb.* ²⁰) [mgl. — *Ba.* k, mén tilf. med nyere *H.* i *Ba.* ²¹) þruma — *Eb.* ²²) [mgl. — *Bk.* ²³) [zellir — *Gi.* ²⁴) eða við strandhoggi — tilf. *Fb.* ²⁵) [En eðr dæyr bitr — *Ed.* [En eðr dæyr bita — *Ef. Bf.* ²⁶) vetrum — *Gi. Ba.* k. ²⁷) [.iiij. aurum verðet æzr — *Ee.* [.iiij. aurum auerðet — *Eb.* f. I *Mrg.* med samt. *H.*: En eðr dæyr zirir zatotom manne giæði aura æz verði — *Bf.* ²⁸) [a uarit — *Gi.* ari — *Gh. Fb.* d. ²⁹) matbaga — *fl.* ³⁰) þeir koptust við ot — tilf. *fl.* ³¹) er hann atte — tilf. *Fd.* ³²) verri eða — tilf. *fl.* ³³) bræfi — *Gh.* ³⁴) sem stynf. m. mæta — tilf. *Gr.* ³⁵) [hann tot æz þu — *Fc.* d.

um.¹ [En ex hann er eigi innan þyllis.² þa skal hann [þora heim þu oc³ leida menn til at lata þea [þu at þon se⁴ heil oc hinum tof er a.⁵ þa segi hann æz sina abyrgð oc ueiti uord þu [sem sinum nautum.⁶ oc þiggi nyl æz oc hæze [þat þirir gras⁷ [sitt oc gefzlo⁸ oc abyrgizt uidd handuomum sinum einum.⁹ Nu er þa æz lande þaren er þu atte oc hezir [manni bodit um¹⁰ þear hallð sitt. þa a hann honum þu at bioda ex hann er innan þyllis. en erþingia¹¹ ex eigi er þearhallðz maðr til. ex hann uil eigi lengr leigt hæza.

Um handuom a leigu þe.¹²

þv. Nu þær maðr buze¹³ sitt inni [at manni¹⁴ at þulgu¹⁵ mala rettum. þat 15 skal hann abyrgiazt uidd handuomum sinum allum.¹⁶ þat eru handuom ex hann sueltir eða [drepr eða¹⁷ þeir menn er hann skal hallða þirir orde oc eidi.¹⁸ þat eru oc handuom hans ex [hallz maðr¹⁹ hittir eigi þyr en [ond er or.²⁰ Sua oc ex biorn²¹ ber eða bita uargar.²² [eða þellr þirir berg²³ [oc þylgir eigi þchirðir.²⁴ [þa er þat handuom hans.²⁵ En ex [þirir berg þellr²⁶ oc þynir hann þat²⁷ monnum adr en hann þlae huð æz. þa er þat eigi handuom hans.²⁸ þat eru handuom hans [ex drucnar i²⁹ brunni oc gætir³⁰ eigi maðr.³¹ sua oc³² ex æz oymegri³³ dnyr³⁴ eða flæze³⁵ þyrkir. En ex [hes er³⁶ i bande oc³⁷ rennistaur³⁸ þirir. þa er þat eigi handuom hans.³⁹ Nu skal hann þoda til þess er vti ma biargazt.⁴⁰ þa hittir hann [þann er a i eindaga⁴¹ oc biode honum at uardueita buze sinu. oc þyni monnum at þort se⁴² at mat ser. oc segi æz sina abyrgð. En ex maðr tetr⁴³ roff a þulgu [eða a habit⁴⁴ oc bita þat uargar vti. þa er þat handuom hans ex eigi eru annara manna roff vti.⁴⁵ Nu tetr maðr naut [a þodr⁴⁶ þa skal sua abyrgiazt sem þulgu naut.⁴⁷

Jvfr. Cap. 15. G. 43. Hk. 121. Jb. VII. 17.

¹⁾ [mgl. — Ed, e, f. Bf. ²⁾ [mgl. — Gt. Ea, c, d, e, f. Bd, f. ³⁾ [mgl. — Gr. ⁴⁾ [at þu þyr se þort at mat ser oc — Bd. ⁵⁾ oc biode hinum þes uidd at lata er a oc ex þau uilia eigi uidd lata — tilf. Ge. ⁶⁾ [mgl. — fl. ⁷⁾ [at græze — Ed. [þer græze — Bf. ⁸⁾ [nongzlu — Ge. [oc giæflo — Ed. ⁹⁾ einum — mgl. fl. ¹⁰⁾ [maðr bodit — Bb. ¹¹⁾ erþingia — Ed. ¹²⁾ Cap. mgl. i Gl. Staar i Ea efter næstfølgende (16). ¹³⁾ bu — fl. ¹⁴⁾ [mgl. — Fb, Bl. ¹⁵⁾ leigu — fl. ¹⁶⁾ einum — Ea, c. ¹⁷⁾ [drepa — Ed. ¹⁸⁾ [drepr meðan þan skal halða hænðe iuir — Bf. ¹⁹⁾ [þann — Gr. [þiarhalðemaðr — fl. [þirðingi — Bd. ²⁰⁾ [þaut er — fl. ²¹⁾ bitr eða — tilf. Fc, d. ²²⁾ dnyr — Ff. Ba, k. ²³⁾ [mgl. — Fb, Bf. ²⁴⁾ [mgl. — Gi. Be. ²⁵⁾ [mgl. — Gf, i. Fa, b, c, d, f. Bd, e, g, l. ²⁶⁾ [þerg þellr a — saaledes, som det synes, samt. rettet i Gr. ²⁷⁾ goðom — tilf. Gt. ²⁸⁾ Her ophörer Lacunen i Fe. ²⁹⁾ telldu eða — tilf. Gd. ³⁰⁾ þylgir — Gi. Bd. goymir — Gn. ³¹⁾ maðr — mgl. Ba, k. ³²⁾ [mgl. — Gg, r. Fa, b, c, d. Bl. ³³⁾ umegri — Ba. ³⁴⁾ drucnar — Ea. sua oc &c. — mgl. Ed, f. Bd, f. ³⁵⁾ flæze — Fc, d, e. Eb, d, f. ³⁶⁾ [þero er — Gc, s. [þell er — Gk. [þæst — Fb, d, f. [þoß er — Ba. ³⁷⁾ eða — Gc, t. Ff. Eb, d, e, f. Ba, b, g, k, l. D. ³⁸⁾ [renn' staur — Fc, d. [renne straumr — Fe. [rennir staur — Ff. Ea. [rennr staur — Bg. Saaledes rettet fra renni staur — Ec. renni staur — de fl. ³⁹⁾ En ex þess &c. — mgl. Bf. ⁴⁰⁾ ganga — fl. ganga of biargazt — Gt. þodaþ — Be. bita — Ea, c. ⁴¹⁾ [eiganda — Gb, c. [þann er a — de fl. ⁴²⁾ at ganga — tilf. Ba, k. ⁴³⁾ tetr — Fe. ⁴⁴⁾ bit — fl. þa lut — Fa, c, d. [mgl. — Gi, n. Ed. ⁴⁵⁾ a bitu — fl. ⁴⁶⁾ [of þoðer — Ef. ⁴⁷⁾ þenab — Eb. þenaut — Ba.

þat skal maðr eigi abyrgiazt at fyr renni¹ eigi talze þegar hann hezir [uga gradan² meðr nautum sinum.

Ex maðr selr kviðze með lornanda loft.³

- 16 gvi. Nu hezir maðr su stilt⁴ i skulld sína þa er huarle sterði uerð ne leigu. þa skal su fyr uera eigi ellri en .viij. uetra oc eigi yngri en at adrum talze. heil oc heilspenat oc hazi tælt um uetren⁵ eptir⁶ þalsmesso. Nu kaupir maðr at manni roff⁷ eða buze. þess er abyrgð a er lornpt hezir þegar [hann leidir brott.⁸ Kvitt ze allt þat er maðr kaupir. þa skal engi adrum selia siit⁹ ne með lornanda loftum. þat er lornanda loftr a roffe¹⁰ [ex þat er¹¹ blint eða daupt.¹² luiddrag. vamhælt.¹³ stiert¹⁴ eða¹⁵ stætt.¹⁶ en a adru tuitze¹⁷ ex þat dreðr¹⁸ sif sealzt. þa skal sa sueria zirir er selldi. [eða sialzr haza.¹⁹ at hann uissi eigi lornanda loft a ex hinn zinnr [a zyrsta manade.²⁰

Um ofenan grip.²¹

- 17 gviij. Nu kaupir maðr [ofenan grip²² at manni. þa er þess abyrgð a er selldi til þess er þeim lemr i hendr er lornpti eða þeim manni er hann bauð um með uattum at taka nema þeir stili annan ueg zirir uattum.

Um skipti manna.²³

- 18 gviij. Alla þa gripi er menn eiga saman. huart sem þat er afr eða eng²⁴ eða adra luti þa er skipti zær akomit. þa skal [sa skipti rada²⁵ er skipta uil eptir þui sem adr segir i odals skiptum. En þar sem .ij. menn eða zleiri eigu grip saman [þann er eigi zær skipti akomit sua at eigi verði stæde at.²⁶ eða þann er annar uil gagn az haza. en annar azrotizt²⁷ [eða ma eigi rofia.²⁸ þa biode þeim zyrst²⁹ er til motz eigu uid hann. Nu uilia þeir eigi kaup. luti huer kaup skal oc lo(n)st³⁰ sa er

Jvfr. Cap. 16. G. 43. 44. Hk. 122. Jb. VII. 18. Cap. 17. G. 45. Hk. 123. Jb. VII. 19. Cap. 18. G. 48. Hk. 124. Jb. VII. 20.

¹⁾ nennr — *Fd.* ²⁾ gradan — mgl. *fl.* [þior — *Gs. Bf. k.* ³⁾ Cap. mgl. *Gl.* ⁴⁾ mætt — *fl.*
⁵⁾ adr — tilf. *fl.* ⁶⁾ at — *Gh. Eb. Bc. g.* ⁷⁾ grip — *Bc.* ⁸⁾ [a brott (eðir — *fl.* Slutn. af Cap. danner i *Gi* et eget Cap., der staar i *Ldl. B.* med *Ovskr.* Um lornandi loftu a zenadi. ⁹⁾ maaskee siut — *Gh. t. Ef.* siut gera ne — *Fe.* Senere rettet fra siut til siut — *Ea.* zals — *Ba. k.* mgl. — *Ge.* ¹⁰⁾ tuitu ze — *Ff.* ¹¹⁾ [mgl. — *Gh. p. Ff. Ed. e. Ba. b, f, k.* ¹²⁾ dauzt — *de fl.*
¹³⁾ vamhætti — *Ge. f, p, q, r, s. Ff. Ba. d, e, k, l. D.* vanhætti — *Gh. Fa. b, c, d. Bb.* vam æða hætti — *Fe.* eða hætti — *Eb. Bc. Bg.* vanheitt — *Ef. Bf.* mgl. — *Ed.* ¹⁴⁾ stiert — *Ge. p. Fb. e. Bb. l. D.* stiert — *Fe. d.* [piart — *Ef.* stert — *Ba. k.* ¹⁵⁾ stiert eða — mgl. *Gh. n, p, t. Ff. Ed. e. Bf.*
¹⁶⁾ dauzt — *Bc.* ¹⁷⁾ buze — *fl.* ¹⁸⁾ drepr — *Ff. Ee. Bk.* drægr — *Ed. f.* ¹⁹⁾ [mgl. — *fl.*
²⁰⁾ [innen manadr — *Ed.* ²¹⁾ Cap. mgl. *Gl.* ²²⁾ [gripu saman — *Gi.* ²³⁾ Byloven Cap. 17 *Gl.*
²⁴⁾ engiatzgar — *Gh. p. Ed. f. Ba. D.* tzgar — *Eb. e. Bb. g, k.* huo — tilf. *fl.* ²⁵⁾ [a toma oc rada sa — *fl.* ²⁶⁾ [mgl. — *Bf.* ²⁷⁾ urotizt — *Gc.* urotir — *fl.* of zær eigi skipti a tomet sua at æi uerði stæde at — tilf. *Ed. f. Bf.* ²⁸⁾ eiga — *fl.* mgl. — *fl.* ²⁹⁾ [eða uil eigi bioda þeim — *Ba. k.* at kaup — tilf. *Fb. Bb.* ³⁰⁾ [eli — *Ea, c.*

lytr eptir þui sem .vj. stynsamir menn meta eða seli huerium sem uil¹ oc luti hinum² sinn luta uerðz. Nu uilia hinir eigi uib tafa. haxe [at lane oc³ at ofediu⁴ þar til er hinir heimta oc abyrgiðt [sem sitt ze.⁵ Engi (skal) annars þrammar selia en i lagum er mælt.⁶ En ez menn eigu stip saman þat er huargi hezir toft til at kaupa [oc eigi uilia adrir menn kaup.⁷ hallde þa til gagns er uil oc greiði þeim sinn luta [stipleigu⁸ er til motz eigu oc tale az⁹ þat þyrst¹⁰ er hann þarz til toftnadar at haxe [a hino luta.¹¹

Um laus abyrgð.¹²

xi. Sa skal lan abyrgiazt er piggr¹³ oc toma heilu heim.¹⁴ en ez hann uil 19 eigi þat þa skal sofia sem uita ze.¹⁵ En þat er allt uita ze er uattar uita oc allt þat er [domr domir manni.¹⁶ Sua oc ez logmadr segir ze¹⁷ a hendr manni¹⁸ með logligum laga orstufdi at giaslda adrum manni.¹⁹ Nu ler madr eða selr þat sem honum er let oc miszer²⁰ þat.²¹ þa skal [sa er a²² heimta az huarum sem hann uil. þeim er seldi eða hinum er tofti. oc sua skal hueruitna þar sem madr selr²³ annars manz eigu.

Ez madr legger adrum ued huerfu fara skal.²⁴

xii. Nu legger madr manni ued þirir einnhuern [grip eða²⁵ lut. þa skal sa 20 abyrgiazt ued er tefr. En ez þeir haxe goruan eindaga til ner vtt skal lonsa.²⁶ þa skal hann²⁷ bioda honum eða hans umbods manni [i eindaga oc haxe uatta uib.²⁸ En ez þa lonsir engi²⁹ vtt. þa geri [huart er hann³⁰ uil at stynsamra manna uirðingu.³¹ haxe sialzr eða seli adrum.³² oc haxe sa stulld sina er ued toft en eigande þat

Jvfr. Cap. 19. G. 49. F. X. 19-23. Bj. 157. Hk. 125. Jb. VII. 21. Cap. 20. G. 50. Hk. 126. Jb. VII. 22.

¹⁾ ez þeir uilia eigi kaup — tilf. Ea, c. ²⁾ þeim — fl. ³⁾ [mgl. — fl. ⁴⁾ [at lane — fl. ⁵⁾ [uib handuomum sinum (einum) — Gr. Fa, b, c, d, e. Bb. of abyrg. &c. — mgl. Gp. Nu uilia &c. — mgl. Gi. ⁶⁾ Engi &c. — mgl. Bb. ⁷⁾ [mgl. — fl. ⁸⁾ [mgl. — Ea, c. ⁹⁾ hans lut — tilf. fl. ¹⁰⁾ þyrst — mgl. fl. ¹¹⁾ [mgl. — fl. Herefter indskyde Gi, Ba, c. følgende Capitel, (med Ovskr. Um griða samteign — Gi. Her f. ez fleiri men eigu grip saman oc sel han þeim uspur — Ba. Ez m. [utr annars vttan sa lonsi er u.): Nu eigu .ij. menn eða fleiri (einn — tilf. Gi. Be) grip saman. þa selr einn of þyrst eigi hina at er með (imott — Be) honum eigu. Nu uilia þeir riuzà þat kaup. þa skal lusa huer þeirra rada skal. of ez sa lytr er seldi. þa skal halldag (halda — Ba, e). En ez hinir liota (er riuzà uilia — tilf. Ba, e). þa stulu þeir riuzà a þyrsta manudi er þeir verða varir við. en eigi sðar. nema zull naubðyn (zullar naubðyniar — Ba, e) banni. þar sem i logum eru sðdar (mættar — Ba, e) at þeir mætti eigi riuzà. of stulu þeir (þar — tilf. Ba, e) vitni til haxe at þat se sett er þeir segia. ¹²⁾ Byl. Kb. Cap. 18 — Gl. ¹³⁾ let er (var) — fl. ¹⁴⁾ eða giaslde verð eiganda — tilf. Gl. ¹⁵⁾ nema hinn lynniss með lane er let var þui at eigi ma han þar lan abyrgiaz er hann mætti eigi lig sialz sine — tilf. Gl. ¹⁶⁾ [men dora með domom sinum — Ed. ¹⁷⁾ ze — mgl. Ff. Ed, f. ¹⁸⁾ Sua oc &c. — mgl. Gi. ¹⁹⁾ manni — mgl. fl. ²⁰⁾ oc alt þat f. domr &c. — mgl. Gl. þat er vitaze — tilf. fl. ²¹⁾ Her ophører Lacunen i Gk. ²²⁾ [han eller hin — de fl. ²³⁾ eða ler — tilf. fl. ²⁴⁾ Byl. Kb. Cap. 19 — Gl. ²⁵⁾ [mgl. — de fl. ²⁶⁾ vera lonsi — fl. ²⁷⁾ hann — mgl. fl. ²⁸⁾ [ut at lonsa — Ge. ²⁹⁾ hann eigi — fl. ³⁰⁾ [huer er — Gk. ³¹⁾ metorde — Gf. ³²⁾ hucim er han uil — Ba.

sem aut er. Nu er [eindage eigi a settr.¹ lönfi innan .xij. manada eða þare sem þyr uar stilt.² Nu a mádr at heimta þe at adrum manni oc tetr hann ued þear sine i einum huerium grip.³ huart sem þat er i iordu⁴ eða adru þe. þa skal þat ued uirða. Nu selr mádr þat ued brott adrum manni. þa skal hann hafa vatta uid⁵ til ued(s) sine er ued atte oc hafe lönfi vtt [a þyrstum .xij. manadum⁶ ex hann⁷ er innanyllis. [En ex hann er eigi innan þyllis þa⁸ hafe lönfi⁹ [a þyrstum .xij. manadum¹⁰ er hann kemr heim i þylli.¹¹ nema naudsýniar banne þer sem i lagum eru mæltar. Uttni skal hann til hafa [at þer se sannar.¹² elligar [a hann alldri þess mals uppreift.¹³ Nu selr mádr [.ij. monnum¹⁴ eitt ued. þa a þa ued er þyrri tof en hinum uedþox er síðar tof [oc uifu¹⁵ þat uattar¹⁶

Um skuldbörðing oc kaup kuenna.¹⁷

- 21 xxi. Nu heimtir mádr skuld at manni [ex hann er innan þyllis¹⁸ oc [skuld-
sköptir hann¹⁹ [honum uid annan mann.²⁰ þa hefir hann lotit þeirri skuld ser ex
hendi ex þar eru uttni til [at hann tof þann skuldar stad.²¹ Vmagi ma engum kaup-
um rada. þat skolu ver oc uita hversu miklu kaupi konur skolu kaup.²² Bonda
kona vryis kaupi. [hauldrz manz²³ kona .ij. aura kaupi. baruns²⁴ kona²⁵ haly-
rar mertr kaupi. en ex meira kaup kaupir þa ma þat riuxa a þyrsta manade. [En
ex bonde hennar er eigi heima þa ma hann riuxa a þyrsta manade²⁶ er hann²⁷
kemr heim oc hann ueit [laup þat.²⁸

Ex bonde uil eigi hallda kaup uid nerkmann sinn.²⁹

- 22 xxij. Nu kaupir mádr uerf at þialsom³⁰ manni. þa skal þat allt halldazt er

Jvfr. Cap. 21. G. 55. 56. F. XI. 22. Hk. 127. Jb. VII. 23. 24. Cap. 22. G. 70. F. X. 10. Hk. 128. Jb. VII. 25.

¹⁾ [eigi eindagat ner ut skal tenja — Gl. ²⁾ En ex hann tenfir eigi ut þa er þat þorueðiat. nema hann tenfir innan manadar — till. Gi. ³⁾ lut — fl. grip eða lut — fl. ⁴⁾ adru — Fb. ⁵⁾ uid — mgl. fl. ⁶⁾ [innan .xij. manada — Gn. ⁷⁾ þat — Fb. Bl. ⁸⁾ [eða — Gb, men samt. rettet s. i Ga. [mgl. — fl. ⁹⁾ brugðit — fl. ¹⁰⁾ [innan þeirra .xij. manada — fl. ¹¹⁾ Ex hann er innan &c. (fra 6) — mgl. Gl. En ex hann er eigi &c. — mgl. her, men tilföies nedenfor, efter sannar (ved 12) — Gq, r. Fa, b, c, d, e. Bd, l. ¹²⁾ [at þar sem sannar eighande vads — Ff. [at þa se same — Ed. ¹³⁾ [er þat þorueðia — Gl. Herfra til Cap. Ende mgl. — Gk. ¹⁴⁾ [tuisvar — Gc, t. ¹⁵⁾ iatu — Gn. ¹⁶⁾ [ued — Gl. [ex uttnat uer — Ba, k. ¹⁷⁾ Cap. mgl. i Gl, men till. med Mrg. H. ¹⁸⁾ [mgl. — Fb, e. Bl. ¹⁹⁾ [þyrir hann þat — Gk. [þotir han þat — Gp, [þotir h. þa skuld — Ff. [þyrir þat vndir vatto — Bb. ²⁰⁾ [vndir arman — Gk. [vndir annan — fl. [at annar tetr vidr — Bl. ²¹⁾ [mgl. — Ba, k. Her till. Mrg. H. i Gf: Ex so vill iatta ad gjalda er lufa skal. En ej er han þyldur ad gjalda adrum en þeim er þyrst atti þie ad honum. Nema han sie utan hiraðs eðr eigandj haffue adur heimtt i restan gjaldaða oc þeinget eigi. þa a so er síðar þot þa skuld ad kaupj eður gior, oc er rietter heimplandj þes þiar oc eignar mádr ex han hefir loutlig vitne ad hin heimiladi honnum þat þie oc er hin þa vid þyldur. ²²⁾ rada — fl. ²³⁾ [hauldrz — Gk, i, p. Fa, b, c, d. Ea, c, d, e, f. Ba, k, D. [hald manz — Bd. [ridbara — Mrg. H. i Gl. ²⁴⁾ lends manns — Ge. Fe. Ed, e, f. Bf, k. [landz manz — Ba. ²⁵⁾ of baruna kona — till. Fe. ²⁶⁾ [mgl. — Ge, f, h, i, q, r, s. Fa-f. Ed. Bd, l. ²⁷⁾ bonde hennar — Ge, ²⁸⁾ [mgl. — fl. ²⁹⁾ Cap. mgl. Gl. ³⁰⁾ þialsum —, mgl. Gk, k, p. Ff. Eb, f. Ba, k. D.

þeir uerða afatter.¹ En ex bonde uil eigi hallda mala uid [leigu mann² sinn [oc
 aifar honum or uist. þa skal hann trexia uistar sinnar með uattum .ij. oc bioda ho-
 num uert sitt slitt³ sem þeir urðu a satter. [Nu ex bonde uil þat eigi⁴ þa er hann setr
 .iiij. aurum silxrs uid konung. En hinn skal haxa kaup sitt oc matar uerð slitt sem
 onort er. En ex leigu madr uil eigi hallda [mala uid bonda.⁵ þa skal bonde trexia⁶
 jann uerta slitra sem [hann handseldi honum⁷ oc bioda honum uist [med uattum.⁸
 En ex hann uil eigi þat. þa er hann setr .iiij. aurum silxrs uid konung. en bonde a
 tilt at heimta ex honum sem hann [atte at reida⁹ honum¹⁰ [i leiguna.¹¹ en¹² matar
 uerð haxe¹³ hann eði¹⁴ þui at hann haxnar¹⁵ sialx.¹⁶ En [ex þa er vitande
 r¹⁷ tetr uinnu¹⁸ mann anna(r)s manz þa er hann setr halxre mort silxrs uid kon-
 ung. En ex hann tetr a hond ser manz uert oc getr eigi vnnit.¹⁹ þa stolu menn
 neta hualt leigu²⁰ xall²¹ honum skal i þui uera. Nu leggt leigu madr siutr eða sar.
 x hann ligger²² halxan manad þa skal honum eði leigu xall i þui uera.²³ með²⁴
 þeim bonda er stynsamir menn meta [eða sea²⁵ at xullxra²⁶ se til.²⁷ En ex hann
 ligger lengr þa stolu stynsamir menn meta uertation²⁸ oc mat þann er hann nortir
 [eða xora hann a hendr erxingia.²⁹

Um xelitla menn er figla.³⁰

xxij. Nu ex þui at uinnu menn eru miot torxengnir [i herade³¹ oc allir uilia 23
 nu [i kaupxerdir³² xara. þa uilium ver þat vanliga³³ [ax tala³⁴ at notor madr
 xare þa i kaupxerdir er minna xe eigi en til .iiij. marða uegna³⁵ [stulda laust.³⁶
 Skal þetta xorbod³⁷ standa xra þastum oc til Midials messo [huert ar.³⁸ En [xra
 Midials messo oc³⁹ allan uetren sidan⁴⁰ xare [huert er hann uil⁴¹ með þui⁴² sem
 gud hefir let honum. [huart sem þat er meira eða minna.⁴³ En stxrimenn þeir er

¹) [þeim tómr a samt — Ea. ²) [verfmann — fl. [vinnumann — Gi. ³) [eptir þui — Gi. ⁴) [mgl. — Gi. ⁵) [mgl. — Ea, c. ⁶) bida — Gh. ⁷) [þeir urðu afatter — Gh. [þeim var þill — Ff. ⁸) [mgl. — fl. ⁹) [luta — fl. ¹⁰) [þitði — fl. ¹¹) [mgl. — fl. ¹²) þuiat — Fb. ¹³) hefir — fl. ¹⁴) xirirgort — Ba. [þax æi at geta — Bf. ¹⁵) haxnabi eller hefir haxnat — fl. ¹⁶) mat — tilf. Gn. mat sinum — tilf. Bb. ¹⁷) [þa madr en uisg er uitande oc — Ba, k. ¹⁸) leigu — Fa, b, c. ¹⁹) unnit mgl. fl. ²⁰) leigu — mgl. Ba, k. ²¹) [at — Gh. ²²) lengr en — tilf. Ga. ²³) Nu leggt &c. — mgl. Gr. ²⁴) með — mgl. fl. ²⁵) [mgl. — fl. ²⁶) xullxiadr — Gh, k. Ef. Bd, g. ²⁷) með þeim bonda &c. — mgl. Fe, f. ²⁸) uertaxall — Gi. ²⁹) [ellegar axhendir ser oc xue erxingia at xoda — Ba. [i xatlingar — Gr. ³⁰) Byl. Cap. 22 — Gl. ³¹) [at xra — Ba, k. ³²) [til kaupxada — Ba. [i kaupxaxar — Bk. ³³) vandliga — fl. meðr ollu — Fd. ³⁴) [xirir biobæ — Bf. [mgl. — Gr. ³⁵) silxre — Gf, i, n. Ed, e, f. Ba, e, f, k, l. uegna — mgl. Ge, l, t. Fa, b, c, d, e. Ea, c. Bd. ³⁶) [mgl. — Ge, b, f, k, i, k, l, n, p, q, r, t. Fa-f. Ea-f. Ba, b, c, e, f, g, k, l. D. ³⁷) xarbann — Fd. ³⁸) [mgl. — Ff, h, i, n, p. Ff. Ea, d, e, f. Ba, b, f, k. D. ³⁹) [mgl. — Gh, i, p. Ff. Ea, e. Ba, b, k. D. til þaxða — tilf. Gf. ⁴⁰) sidan — mgl. Gf. Fe. ⁴¹) [huert i xridi — Ge, f, h, i, k, n, p, q, r, s. Fa-e. Bb, c, d, e, k. D. [þu. i x. huert er hann vill — Gl. Ea, b. [huert i nadom — Ff. [xulu þeir xara i xridi huert r þeir uilia — Ed. Bf. [huar — Ba, k. ⁴²) þitu goðo eller þui goðo — fl. þitu goðg — Ba, k. ⁴³) [mgl. — fl.

tala menn a skip sin með minna ze en nu er stilt. þa sedigt sa .ij. aurum¹ silzræ uid konung xirir huern þeirra oc sua huer er zelag leggr uid þa.²

Ex styrimadr tekr a skip sitt ox marga menn.³

- 24 xxiiij. Nu skipar madr kaupskip⁴ [i herade heima⁵ oc tala menn þar⁶ az hon-
um. þa stal hann sua skip⁷ skipa⁸ at þeir haxe allir þar i er telit haxe. Nu ex skip
[uerdr ox miot ladi⁹. þa stal styrimadr [sinn varning¹⁰ fyrst az bera en hinir hazi
þar er tolu. En ex þeim þidir þa en oxladi¹¹ [er þar¹² tolu.¹³ þa stolu þeir az
bera [er sidastir¹⁴ tolu¹⁵ þar til er skip er þort.¹⁶ þa stal hann leggja a [handsala
stir¹⁷ .ij. aura silzræ [huerium þeirra er az bera.¹⁸

Ex menn sigla xirir bann.¹⁹

- 25 xxv. Nu þara menn [xirir bann²⁰ landa²¹ [eda stada²² millum. þa er styri-
madr²³ setr .viiij. ertogum oc .xiiij. mortum silzræ uid konung en hafeti huer mort
silzræ. En ex madr (þer) [or kaupstad oc i herad²⁴ i þorbode. setr mort silzræ uid
konung.²⁵ Einn²⁶ stal styrimadr [a skipi hueriu²⁷ sa er nestir huilir borde²⁸ a
stiorn. styrimannu stal um allt sofia en allir²⁹ giallde [þeir er³⁰ i skipi eigu þui er
[xirir bann³¹ þor. Engi stal [bann³² leggja³³ xyltina³⁴ millum [az torne eda
mat³⁵ nema með konungs rade.³⁶ En ex leggr þa eru þeir setir allir xyltis menn
.viiij. ertogum oc .xiiij. mortum silzræ uid konung. [þat ze a halzt konung³⁷ en halzt
allir lagu nautar.

Jvfr. Cap. 24. G. 146. Bj. 167. 169. Hk. 129. Bl. IX. 2. Jb. VIII. 1. Cap. 25. G. 313. F. VII. 27.

¹) mortum — Fe. Eb. ²) Det övr. af Cap. i Gl, see Byl. Kb. C. 22. ³) Cap. mgl. Gl. ⁴) skip — Gn. Ec. ⁵) [heiman or herabi — fl. ⁶) þar i — fl. ⁷) skip. — mgl. Fe, f. ⁸) toða — Ba, k. ⁹) [oxladið eller oxladið — fl. ¹⁰) [sina varu — fl. [sin xong — Ed. ¹¹) eigi þort — fl. ¹²) xyrfir — Fb. Ed, l. ¹³) [mgl. — fl. ¹⁴) oxfir — fl. ¹⁵) [mgl. — Gr. ¹⁶) vel þort — fl. mundanga ladið undir þeim — Bf. ¹⁷) [handsalestir — Gn. Ff. [handsal sitt — Gt. Fb. [handsal stit til — Fe. [handzfall — Ea, c. ¹⁸) [mgl. — fl. þa stal &c. mgl. — Gh. ¹⁹) Cap. mgl. Gl. Bg. ²⁰) [x. þarbann — Fa, c, d. [i þorbodi — Gp. [i þorbode konungs — Fe. [x. bann eda þorbod — Ee. Nu þara &c. — mgl. Ed, f. Bf. ²¹) [i þerðir xyrir land fram — Gi. [xirir bannat land fram — Gt. [x. bannat land — Ba, k. xyltina — Ed, f. Bf. ²²) [eda kaupstada — Gt. [mgl. — Fb. Ed, f. Bf, l. ²³) Her begynder en Lacune i Gk; ophörer i de sidste Linier af den hele Lov. ²⁴) [or kaupst. j herade — Gh. [or kaupstad — Gi. Ff. [or kaupstad heim i herad — Gr. [or t. i herad — Fa, c, e. Bb, k. [or herade eda or kaupstad — Ea. ²⁵) En ex madr þerr &c. — mgl. Ge. Ed, e, f. Be, f. ²⁶) Einn — mgl. Ed, f. Bf. ²⁷) [mgl. — fl. Her begynder i Be et indskudt Blad, med en nyere H. ²⁸) barði — Gi. skipi — Gr. ²⁹) adrir — Gi. Bf. ³⁰) [þua sem þeir — fl. ³¹) [i þorbodi — Gi. [þorbannat — Bf. ³²) þarbann — Gs. ³³) [banna — Ba. ³⁴) xylghia — Ef. ³⁵) [at xyltia torn eda mat — Fa, c, d. [torn oc mat at taupa — Ea. [þora az torne eda matte — Ba. [az t. e. matte — Bk. ³⁶) [e gort — tilf. Ba, k. ³⁷) [haxe halzt aller xyltiomenn — Ea.

Um afsigling huat viðr liggr.¹

xxvj. Nu roa menn a menn eða sigla. giallde stada þann allan er þeir gera² 26
nema menn [roa xirir barð³ þeim.⁴ Kef þau oll er rekr i almeninga þa a tonungr.
Nu ex menn sigla⁵ xirir land fram eða ex hazi oc briota menn⁶ skip sitt. [sitt x⁷
a huer⁸ er lennir með uattum [huer sem iord a er a rekr.⁹ hazret¹⁰ oll onnur a
tonungr.¹¹

Um fullrettis stada.¹²

xxvij. Nu ler maðr manni skip sitt eða roff oc uil sa haza at þorz sinni [er let 27
uar.¹³ en hinn xer til [er lede¹⁴ oc tekr ex honum lanit. þa giallde hann¹⁵ .ij. aura
silxrs¹⁶ þeim er skip eða roff a. Hueruitna þar sem menn gera monnum xear stada
meðr heizt¹⁷ eða oxund. borte sa fullrette er gerir oc stada¹⁸ sem .vj. stynsamir menn
meta logliga til neyndir ex domaranum. [oc oxundar bot a oxan¹⁹ ex vitni eru til.
þat er allt fullrettis stade er menn meta til halxrar merkr silxrs.²⁰ en ex minni er
þa er [þoda bot .ij. aurar silxrs²¹ [þeim er stade er gor.²² Nu dylr hann oc eru
eigi uitni til. sgni með lgritar eidi. [en .vj. eidi²³ xirir fullrettis²⁴ stada. En ex
eidar xallazt.²⁵ giallde slitt sem adr uar mællt.

Um dubl.²⁶

xxviii. En ex menn dubla²⁷ eða lasta teningum um peninga. se [uppnemt allt 28
tonungs umboðs manni²⁸ þat er a borðe²⁹ liggr³⁰ oc huer þeirra setr halxre morf
silxrs uid tonung. En ex menn uedia. hazi at allz engu oc se sectar laust [uid tonung.³¹

Jvfr. Cap. 26. G. 145. Bl. IX. 18. Cap. 27. G. 92. F. IV. 37. X. 45. 46. Jb. IX. 17.
Cap. 28. Hk. 130. Jb. IX. 18.

¹) Ingen Cap. Afd. i Ea, c, e. Bd. Danner i Gl. Byl. Kb. Cap. 20. ²) [ex uædr — Fe. [ex v. þeirra sigling — Bc, g. ³) barð — Ge. ⁴) [roa x. barð xraman þeim — Gt. [roa xirir fram — Ed. ⁵) eða roa — tilf. fl. ⁶) menn — mgl. fl. ⁷) [þat — Ge. ⁸) [þa a þat huer ex x⁷ sinu — Ed. ⁹) [mgl. — Gi. [huer f. þat a — Fb. ¹⁰) hazregster — Fd. ¹¹) hvar sem &c. — mgl. Bd. Her indskyder Fe som eget Cap. Stykket Ex maðr steynir manne &c., dernæst konongr eða hans umð. maðr a xyrft kaup &c. See ovenf. S. 155. Note 18. ¹²) Ingen Cap. Afd. i Ea, c, e. Byl. Kb. Cap. 20 — Gl. ¹³) [mgl. — Gi. ¹⁴) [mgl. — fl. ¹⁵) er atte — tilf. Ea, c. ¹⁶) at exange [er atte] þeim er skip eða roff var let. En ex hinn heizir lengr en let var, þa gialdi hann exang .ij. aura silxrs — tilf. Gb, c, h. at exangi er skip eða roff a. En ex . . . silxrs — tilf. Ge. at ex. er atte skip eða roff. En ex . . . silxrs — tilf. de fl. at exange er lede skip eða roff. en . . . silxrs — tilf. Gt. at exange er atte. en . . . gialde .ii. aura f. — tilf. Fb. at exange er fl. e. roff atte — tilf. Ea, c. at ex. þeim er han lede fl. e. roff. En . . . silxrs — tilf. Ee. ¹⁷) heiptugri hendi — fl. ¹⁸) xiarstada — fl. ¹⁹) [mgl. — fl. ²⁰) vegnar — fl. ²¹) [oxundarbot eptir lagadome — Ge o. fl. Opr. saal. i Gb, men rettet som i Ga. ²²) [mgl. — fl. ²³) [mgl. — Gf. Fb, e. Bd. ²⁴) halxrettes — Be. ²⁵) xalla — fl. ²⁶) Ingen Cap. Afd. i Gh, s. Fe, f. Ea, c. Bb, k. Cap. findes i Gi sidst i Bolken; paa dette Sted findes derimod uden Ovskr. følgende: Sa maðr er heizir uagir rangar stfur eða metiterofld. Sua of ex hann stfar rangt. setr morf silxrs uid tonung of sete sem hann haze iazn miltu stlit. Cap. er i Gl Slutn. af Byl. Kb. C. 18. ²⁷) dubla — fl. ²⁸) [uppn. alt tonungi — fl. ²⁹) xerborði — Gp. ³⁰) [uppnær peningr með tenningum en a borde ero tonongs umboðsmanne — Ff. oc undir teninga tom — tilf. Ba. ³¹) [mgl. — fl.

Um nagir oc mælikerollð.¹

29 xxix. En ær þui at sua er teltit um allt landit at einir² pundarar³ [oc einar uettr⁴ [oc ein met⁵ [oc stidur⁶ oc mælikerollð stolu ganga um allt landit. at þui sibr megi prettazt þatunnigir⁷ menn hvar sem þeir tunnu þram at toma i landeno. þa er þesse skipan a gor. at skipundare⁸ stal uera slitr sem uanr er. stal hann risa at halzu⁹ skipundi¹⁰ oc þar til er uerdr¹¹ [halzt annat skipund.¹² med þeim hætte at .iiij. uettr oc .xx. stolu gera skipund [þær sem¹³ huer þeirra stande [halza .ix. mort oc .xx. oc .viij.¹⁴ ertogar.¹⁵ þar neft handpundare.¹⁶ oc stal hann risa at halzre uett¹⁷ oc þar til er a ma uega halzt¹⁸ skipund.¹⁹ En ær minna þarz at uega en halza uett²⁰ þa uegi i skalum med metum.²¹ Smorpundare stal slitr uera sem [iarnan er uanr at uera.²² [oc uera²³ .iiij. punda smor²⁴ þeirra at [.iiij. mertr²⁵ oc .xx. geri huert smorpund.²⁶ En ær laupr er um hann stal eigi standa tomr meira en .viij. mertr.²⁷ En þesse stolu mælikerollð vera til [grions oc annars²⁸ gudlegs²⁹ auagtar.³⁰ [Salld þat er .ij. geri skipund³¹ oc [mæli sa³² er .vj.³³ geri salld.³⁴ [halzr mæli.³⁵ [xiordungr mælis³⁶ [oc settungr.³⁷ [oc se prozat med rug oc uan dregit.³⁸ þau eru onnur mælikerollð er mæla stal med hunang oc allzstonar dregit. lyfi oc adra luti þui lita. er þat þyrft æfr [oc halzr æfr.³⁹ bolle [oc halzr bolle.⁴⁰ iusta.⁴¹ eru tuær iustur⁴² i halzbolla. [halzbollar .ij. i bolla.⁴³ bollar .iiij. i æf.

Jvfr. Cap. 29. Jb. VII. 26.

¹) Cap. allersidst i Bæarskipan — Gl. ²) stolu — tilf. *Fd. Ba, k.* ³) uera — tilf. *Fd. Ba, k.* ⁴) [mgl. — f. ⁵) [mgl. — f. ⁶) [mgl. — *Gg.* oc alnar — tilf. *Fe, f.* ⁷) þavilfrir — f. þatvotr — *Ba, k.* ⁸) skipundare — *Gc.* pundari — *Gc, i.* ⁹) punde (saaledes) tilf. — *Gi.* ¹⁰) pundi — *Gn. Ea, c. B.* ¹¹) vegr eller a ma vega — f. ¹²) [halzt — *Fc.* [halzt annat pund — *Bl.* oc þar til &c. — mgl. *Gi.* ¹³) [sua at — f. ¹⁴) .viij. — *Gh. Ff. Ee. Bc, g.* .iiij. — *Ea, c.* ¹⁵) Istf. at .iiij. v. of tuttugu &c. her *Ed, f. Bf.* at .xx. pund (linapund — *Ef. Bf.*) stolu uera i hueriu skipundi (pundi — *Bf.*) of .viij. uettr of .xx. of .viij. ertogar i huerri uett. ¹⁶) halzpundari — *Gh, p, t. D.* [halzt pund — *Ba, k.* ¹⁷) mort — *Ea, c.* ¹⁸) halzt — mgl. *Ed.* ¹⁹) liaspund — *Gd.* pund — *Gn, t. Eb. Bc, f, g.* ²⁰) oc þar til er a ma vega &c. — mgl. *Gi.* ²¹) En ær minna &c. — mgl. *Ed, f. Bd.* ²²) [von er at — *Ed, f.* ²³) [mgl. — *de f.* ²⁴) [at a mege (ma — *Ef.*) vega .iiij. pund — *Ed, f.* (mor — mgl. f. ²⁵) mertr, og derover med s. H. vettir — *Gi.* vettir — *Gn, q, r. Fb, d. Ea, c, e. Bl.* ²⁶) [huert stande .iiij. mertr of .xx. — *Gl.* skipund — *Fb.* pund — *Fa, d, e.* ²⁷) þeirra at &c. — mgl. *Ed, f.* en ær minna &c. — mgl. *Bf.* ²⁸) als — f. ²⁹) vidrlite — *Gc, p, s. Ff. Eb. Bc, g.* vidlege — *Gf, q, r. Fb. Bl.* virdulege — *Gh.* v. lege — *Gi.* vidartlege — *Gn.* vidrtlege — *Fa, c, d. Ea. Bd, e.* vidrtize — *Ed, f. Bb.* veraldlege — *Ee. Ba, k.* vidrlit — *D.* mgl. — *Gl, t.* ³⁰) [annara lita — *Fe.* ³¹) [Salld til þuilitu uagtar at .ij. g. skipund — *Fe.* halzt [ald — tilf. *Ge, h, s. Fe, f. Eb, c, g. D.* halzt [ald þat er .iiij. gere pund — tilf. *Ba.* hæg[ald . . . pund — tilf. *Bk.* ³²) [þeppa su — *Fa, d.* ³³) [.vj. mælar þeir — *Ea.* ³⁴) skipund — *Fb. Bb, l.* Det oprind. raderet i *Ba*, men maaskee med s. H. skrevet pund. Raderet i *Bk*, men med en gl. H. skrevet mæla. [sa er geri .vj. salld — *Gd.* vandregit — tilf. *Ba, k.* ³⁵) [holz þeppa — *Fa, d.* [mgl. — *Ed, e, f. Bf.* ³⁶) [xiordungr þeppa — *Fd.* [mgl. — *Gi, n, p, t. Fa, b, c, f. Ea-f. Ba, b, c, e, f, g, h, l. D.* ³⁷) [stetungr mælis — *Ge, h, i, n, p, r, t. Fb, c, e, f. Ea, b, c. Ba, b, c, e, g, h, l. D.* [stetongr þeppa — *Fa.* [stetongar .vj. gere mæle — *Ea.* [mgl. — *Gl. Ed, f. Bf.* ³⁸) vandregit — *Gh.* vandregit — *Gi.* [mgl. — *Gf, l, q, r. Fa, b, d, e, f. Ed, f. Bd, f, l.* ³⁹) [mgl. — *Ge, h, i, l, p. Fe. Ea, b, c, e. Ba, b, c, e, g, h. D.* ⁴⁰) [mgl. — *Ed, f. Bf.* ⁴¹) iusta — *Gs. Fe, e.* ⁴²) iustur — *Gs. Fe, e.* ⁴³) [mgl. — *Gi. Fe, f.*

al logmaðr hafa [pundara¹ þessa allar² uettir oc met oc mælekerollð oc stidur³ a þingi.⁴ En þess i millum skal liggia⁵ vndir⁶ logmanz uallde oc þeirra er bonda uardueita.⁷ Skal þar [a þinginu⁸ huer⁹ sýslumadr [retta¹⁰ pundara sina uettir met oc stidur oc mælekerollð¹¹ en bondr¹² eptir þeirra pundarum¹³ [oc þui u sem þyr greinir.¹⁴ Mart skal uera a mælekerallde hueriu slikt sem mertizt a þingi.¹⁵ veri sýslumadr sýllðr at stoda¹⁶ þetta a huerium .xij. manadum [om n.¹⁷ En ex notor hezir umartat giallde mort silyrs. Skal huer husafr madr eiga ðe oc pundara oc bismara. Engi madr skal byggia sippundara ne adrar uagir. ex byggir giallde mort silyrs.¹⁸ [En hueruitna sem rong¹⁹ mælekerollð zinnazt.²⁰ ne sua at eði se til þess hezt²¹ sidan. [En huer sem eitt huert i þessare grein hezir iðt eða umartat²² setr mort silyrs uid tonung²³ [ex hann ueit þat.²⁴ En eigi zt²⁵ bonde medan sýslumadr fær honum eigi mart²⁶ til reidu [a pundara eða mælekerollð.²⁷

IX. þioxa bolc.²⁸

Her heyr þioxa bolc oc segir ex madr þel.

Um þioxa færslur.

- i. Ex madr tekr uid ze sinu þioxfolno.
- ij. Ex madr flendr mann með ze sino.
- . Ex madr þennir adrum flulð.

¹⁾ mgl. — *fl.* ²⁾ allar — mgl. *fl.* ³⁾ [alla þessa tugi — *Fb.* ⁴⁾ Gulþingi — *Gi, n, q, r, t. Ec.* Hestþingi — *Fa, b, c, d, e.* Eidsþingi — *Ea, e.* Borgarþingi — *Bl.* n. tingi — *Gs.* Istf. skal logmaðr u. have *Ed, f. Bf.* Nu stulu men (ver — *Bf.*) þessar vagir hafa til Eidsþinga (Borgar — *Bf.*) þings. ⁵⁾ i þinginu — tilf. *Gq, r.* i Laufu — tilf. *Fe.* i Nidarosi — tilf. *Eb. Bc.* ⁶⁾ Her ophörer i Be det indkudte Blad med den nyere H., og den ældre begynder atter. ⁷⁾ En þess imillum &c. — mgl. her, men indkydes nedenfor (ved 17) i *Gf, q, r. Fa, b, d. Ed, f. Bd, f, l.* ⁸⁾ [eptir — *fl.* ⁹⁾ gialdþri ot — *Gl.* ¹⁰⁾ marta eller gera — *fl.* ¹¹⁾ [marta sin — *Gn.* i huerri sýslu — tilf. *Gh, p. Ba, k.* ¹²⁾ hussbondr — *Gl.* ¹³⁾ metum — *Gn.* gognum — *Ea, c.* ¹⁴⁾ [oc rette stidum — *Fe.* [mgl. — *de fl.* oc bondr &c. — mgl. *Gh, i, p. Ba, b, e, g, k.* i huere sýslu — tilf. *Ge, s.* ot se þrozt med rug ot vandregit — tilf. *Gl.* st se i huas sýslu prout med rug ot uondre(g)it — tilf. *Fe.* ¹⁵⁾ Gulþingi — *Ge, i, n, g, r, t. Ec. Bc.* Hestþingi — *Fc, e.* n. tingi — *Gs.* Eidsþinga þingi — *Ea, d, e, f.* Borgarþingi — *Bf.* Mart skal &c. — mgl. *Fa, b. Bd, l.* ¹⁶⁾ þroza — *fl.* ¹⁷⁾ [mgl. — *fl.* oc mæle med rug oc vandþæze — tilf. *Gf, q, r. Fa, b, d, f. Bd, l.* veri sýslumadr &c. — mgl. *Ed, f. Bf.* Her indskydes Stykket En þess imillum . . . vandræða — *Gf, q, r. Fa, b. Ed, f. Bd, f, l.* ¹⁸⁾ En ex notor &c. — mgl. *Gc, e, h, i, n, p, s. Fa-f. Ea-f. Ba, b, d, e, f, g, k, l. D.* ¹⁹⁾ rong — mgl. *Gh.* ²⁰⁾ ero — *Gl.* [En huer sem eitthvert hezir rangt eða mætti (eða umætti — mgl. *de fl.*) af þessu — *Gf, q, r. Fa, b, d. Ed, f. Bd, f, l.* ²¹⁾ hæz — *fl.* ngtt — *fl.* þt eða hæz — *Gh.* ²²⁾ eða umartat — mgl. *Gl.* ²³⁾ [oc gialdi tonungi mort f. ex hann hezir rangt oc ða umætti (umartat) — *Gf, q, r. Fa, b, d. Ed, f. Bf.* ²⁴⁾ [ot veit hann þat — *Gf, r. Fa, b, d. Bd, l.* mgl. — *Ed, f. Bf.* ²⁵⁾ sotigt — *Gr.* ²⁶⁾ Her ophörer Lacumen i *Gg.* ²⁷⁾ [a pundarum ot mælekerollð — *fl.* [mgl. — *fl.* En eigi &c. — mgl. *Ge, h, l, p. Fa, b, d, e. Eb, d, f. Bb, c, e, f, g, h, l. D.*

Som Slutningscapitel i Bolken tilf. *Ff* Bestemmelsen om Aager, der ellers findes i Forbindelse med Christenretten, see Erkebiskop Jens Christenret Cap. 35, hvor Varianterne findes anførte.

²⁸⁾ Dette er i *Ga* den stadige Sideoverskrift gennem den hele Bolk.

- vi. Um rangsaf.
 vij. Eðr madr zinnr ær stt þiozstolit.
 viij. Om marðsteina ærslu.
 ix. Eðr madr stels or allðenogardum.
 x. Um huinzæu.
 xi. Om hontæ.
 xij. Huersu madr skal með zynði æara.
 xiiij. Um thlytar eida.
 xiiij. Om settar eida.
 xv. Um lryttar eida.¹
 xvj. Om ranga eida.²

Her heyr þiozga bolh oc segir eðr madr stels.³

- I i. Ðat er nu þui nest at var skal engi annan stela. Nu er þo greinande eðr [sa madr⁴ stels mat⁵ er eigi [ær ser uinnu⁶ til þorst⁷ oc hælr sua lizi sinu [zirir hungro salir.⁸ þa er sa stuldr [zirir engan mun⁹ [reysingar uerdr.¹⁰ En sa madr er vinnu [xer er¹¹ [ser til þorst¹² stels [til oyris¹³ oc uar eði adr at stitu lendr. þa skal hann a þing þora oc lonsi hud sina .iij.¹⁴ mortum silz¹⁵. [Nu stel hann annat sinni til oyris.¹⁶ lonsi hud sina .vj. mortum silz¹⁷. En eðr hann lonsir eigi. late hud sina oc se brogdit lylti¹⁸ a kinn honum. [Stels hann þridia sinni til oyris.¹⁹ late hudina en konungr take [æz ær hans .vj. mertr silz²⁰ [æz til er.²¹ En eðr hinn same stels optar. þa er hann dræpr.²² En eðr madr stels til halzrar mertr ueginar²³ sa er eði uar at þui lendr zyr. þa skal hann a þing þora oc lonsi hann sit²⁴ .viij. ertogum oc .xiiij. mortum silz²⁵ uid konung eða æare utlægr.²⁶ En eðr hann stel optar þa er hann dræpr.²⁶ En eðr þiozr stels til mertr ueginar²⁷ i zyrsta bragde²⁸ þa heyr hann zirir gort²⁹ ær sinu [allu uid konung.³⁰ oc hæz stita reysing sem sa madr leggr a hann er konungs uallð heyr i hende til rettra reysinga. oc

Jvfr. Cap. I. G. 253. F. XIV. 12. Hk. 131. Jb. IX. 1.

¹) oc ranga eida — tilf. Ga urigtigt med Udeladelse af den 16de Titel. ²) Udelades urigtigen i Ga.
³) Ovskr. tagen af Gb, c. mgl. i Ga. ⁴) [sollten — Gi. ⁵) matemat — Gh. ⁶) [er ((er) vinnu ær — Ee. Ba, f. ⁷) [ær ser til vinnu of til þorst — Ed. ⁸) [mgl. — fl. ⁹) [með engu moti — fl.
¹⁰) [reysandi — fl. ¹¹) [ær — fl. ¹²) [mgl. — Ed, f. Bd, f. ¹³) [mgl. — Gl. i zyrsta sinni — tilf. Bf. ¹⁴) .ij. — Fb. .iiij. — Bd. ¹⁵) uid konung — tilf. fl. ¹⁶) til oyris — mgl. Gf.
¹⁷) [Nu skal hann lonsa annat sinni hud sina .vi. mortum f. — Fb. ¹⁸) lyltiemarti — fl. hæitum lylti — Bf.
¹⁹) [En eðr hann stel optar — Gf. Fd. ²⁰) [huarn pening æar hans — Ea, c. ²¹) [mgl. — fl. ²²) dauðr oc drepar — Ba. ²³) silz — Gq, r. Fb. Ba, d, k, l. mgl. — Gf, l. Fe, f. Ed, e, f. Be, f. i zyrstu — tilf. Bf.
²⁴) hud sina — fl. ²⁵) dauðar oc drepar — Ba, k. ²⁶) Her følger i Bl en Side, beskrevet med Runer i 16de el. 17de Aarh., indeholdende et, Loven uvedkommende, Grændseskjel mellem Norge og Rusland samt Sverige (Mbr. fol. 100, b, aftrykt fuldstændigt i Björners cogitationes critico-philologicæ de orthographia lingvæ Sægothicæ tam runica quam vulgari, a corrupto mediæ ævi stylo vindicanda, Stockholmæ 1742); paa næste Side fortsættes Lovens Text uden at noget mangler. ²⁷) silz — Gi, l, q. Fa, b, e. Ed, e. Bl. mgl. — Gf, Ba, c, f. Ba, b, d, e, f, k. ²⁸) take — Ed, f. Bf. er eigi var at þui zyr lendr — tilf. Ef. Bf. ²⁹) zirir stolit — fl. ³⁰) [mgl. — fl.

hallde hann þó líxi sínu. [Nu er hinn same stetr optare¹ þá hefir hann zirir gort
[ze oc friði.² [lande oc lausum eyri³ [oc lízino með.⁴

Um þioza þærslur.

ij. Nu er þiozr er zundin⁵ þá stal binda zola⁶ a bat honum i þui zylki sem 2
þiozr er telinn oc zora umboðsmanni⁷ bundinn⁸ oc hallde umboðsmadr honum til
þings⁹ oc af þingi i zioru.¹⁰ En umboðsmadr zai mann til at [drepa hann¹¹
oc sua alla þioza. En bonðr eru stýlðir til at zylgia þiozi til draps.¹² þá er af
þeirra abyrð. En er þeir uilia eigi zylgia. [setr huer halzre mort¹³ sílzre uid kon-
ung.¹⁴ En ze þat allt er telit uerðr af þiozi. þá a sa þat er þioz tetr oc eigi
berst adrum manni uitni til. en alla adra lausa aura a konung. En sa abyrðigt
þioz er bindr¹⁵ [eða setr¹⁶ .iiij. mortum sílzre uid konung¹⁷ þar til er hann setr
hann bundinn [a zlet umboðsmanz¹⁸ oc haxe þar til uitni. En er þiozr uil ueriazt
þá zellr hann vtlæg.¹⁹ En er madr tetr þioz lausan þá er hann setr .iiij. mortum
sílzre uid konung. [oc sua umboðsmenn konungs sem adrir menn.²⁰ þar stal huernn
þioz doma sem stal. huar sem hann uerðr telinn.

Er madr tetr uidr ze sínu þiozstolnu.

iiij. Nu er madr renir mann þiozi eða vtlægum manni. [suare landraða sol²¹ 3
uid konung. En huer þeirra annara er [i gongu varu²² með honum mort sílzre
uid konung.²³ En er einn madr tetr þioz. þá liggir honum eði uid þó at hann uerði
laus.²⁴ Nu kennir madr ze stift þiozstolit i hendi adrum manni. take²⁵ hann uid
ze sínu oc stili sua zirir. at et drep huergi niðr konungs rette [ne þoar manna.²⁶ oc
hefir hann þar uitni til. þá er hinn sannr at sol. en sa er ofetr er tetr uid ze sínu.
En er [hann loynnir þiozi oc²⁷ tetr uid ze sínu. þá er hann setr .iiij. mortum sílzre

Jvfr. Cap. 2. G. 253. F. XIV. 12. Hk. 132. Jb. IX. 2. Cap. 3. G. 256. Jb. IX. 3.

¹⁾ [Nu er sa (hin sami) madr verðr optar at þyggju tendr — fl. ²⁾ [mgl. — Ge, g, h, l, p, q, r, s. Fa, b, c, e, f. Ba, b, c, e, h, l. D. [zeno — Ee. [allu þui sem han atte — Bd. [allu þi er han a — Bf. i — tilf. Gi. Fd. Ee. bæði i — tilf. Bd. ³⁾ [mgl. — Bf. ⁴⁾ [mgl. — Fe. ⁵⁾ bundinn — Ge, h, i, l. Fb, f. Eb. Bd, g, k. D. ⁶⁾ zola — rettet med en gl. H. til þioznab — Fe. þiozsto — Bk. ⁷⁾ konungo — tilf. fl. ⁸⁾ eða ziotraban — tilf. Ea, c. ⁹⁾ draps — Eb. Bb, c, g, k. ¹⁰⁾ til draps — tilf. Ba. ¹¹⁾ [regsa hann — fl. ¹²⁾ zoruæðo — Ee. ¹³⁾ [setr hv. eyri — Gn. Fa, d. [þa er hv. þ. f. mort — Fb. ¹⁴⁾ [þa liggir stift við sem þeir stolti eigi þing — Ed, f. Bf. er eigi zylgir — tilf. Gi. ¹⁵⁾ tetr — Fb. Ed. tetr of bindar — Ba, k. ¹⁶⁾ [steppir han honom sedar — Ba. [mgl. — fl. ¹⁷⁾ [mgl. — Bf. ¹⁸⁾ [a þendr umb. manno — Fe. [a zloft umb. manni — Ed. [niðr hia umb. manni — Bf. ¹⁹⁾ ugiltar — Ba, k. ²⁰⁾ [mgl. — Ee. ²¹⁾ [þa er sa setr z. m. o. — Ef. Bf. ²²⁾ [i gogn standu — Gd. ²³⁾ En huerr &c. — mgl. Ea, c. ²⁴⁾ En er einn &c. — mgl. Bg. ²⁵⁾ of tetr — de. fl. ²⁶⁾ [tilf. kun i Ga, b, c, d. ²⁷⁾ [þiozr loynnir vndan oc han — Bb.

uid konung. Nu mætir þat [harun¹ eða² hylsumadr³ at þeir haza sett gorua sa er stolin uar oc hinn er stal. oc haza drepit nidr konungs rette.⁴ þa stal sa er stolin uar synia med lyrittar eidi. [sa eidr⁵ zellr til .iiij. marla [ex zellr.⁶ en hinn þiozr sem adr.

Ex mædr stendr manna med ze sinu.⁷

- 4 .iiij. Nu stendr mædr ze sitt þiozstolit i hendi adrum manni. en sa uenizt heim- illdar manni⁸ xirir [oc tallar kaup sitt.⁹ þa stal hann esta tals xirir¹⁰ [oc sua xirir¹¹ þat ze er hann kennir ser oc gera til eindaga. þa stal hann zora zram uitni sin at þat er hans ze oc hann gallt eigi ne gax. oc eigi salum selldi. [oc engum baub hann um at selia.¹² [þa er honum uppnæmt.¹³ þa stal hann¹⁴ gera huart er hann vil. at zara brot med ze sinu eða royna heimilldar taku hins. En ex [honum brestr heim- illdar taki hans.¹⁵ þa er hann þiozr¹⁶ [nema hann syni med .vj. eidi oc neyzdar uitnum at eigi stal hann uttan kopti. sa eidr zellr til .iiij. marla ex zellr.¹⁷

Ex mædr kennir adrum stulld.¹⁸

- 5 v. Nu kennir mædr adrum stulld. þa stal hann gera huart er hann uil at sterna honum [heim oc þedan¹⁹ til þings²⁰ [eða zara a þing²¹ [oc lyfa þar þyzt eptir.²² þa eigu þingmenn at gera honum sterna til hins nesta þings ex hann er innanzyltis. En ex hann er [eigi innan²³ zyltis þa stal gera honum lagasterno²⁴ aptr til²⁵ þings [um huert mal²⁶ oc eindaga²⁷ þat þing.²⁸ En ex hann temr eigi. þa [ber hann²⁹ a bafe sol. nema naudsyniar [vitni berizt³⁰ honum.³¹ Nu temr hann þar.³² þa stal hann eid zesta³³ [eptir þui sem adr er stilt eptir zear magne.³⁴ [zellr til vllægd- ar ex zellr.³⁵

Um ranzsh.³⁶

- 6 vj. Nu er mædr stolin ze sinu oc ser hann manna zaruog³⁷ liggia [zra

Jvfr. Cap. 4. G. 254. Hk. 133. Jb. IX. 4. Cap. 5. G. 254. Hk. 134. Jb. IX. 5. Cap. 6. G. 255. Hk. 135. Jb. IX. 6.

¹⁾ lendr mædr — Ge, g. Fe. Ed, e, f. Bf. [hylsumadr — Gl. ²⁾ [mgl. — Fe. Bd. ³⁾ gialdræri — Gl. ⁴⁾ of þoar manna — tilf. i Mrg. med smt. curs. H. Gc; tilf. Gl. ⁵⁾ [mgl. — fl. ⁶⁾ [mgl. — fl. ⁷⁾ Bylovens Tyvebolk Cap. 7 — Gl. ⁸⁾ tate — Gl. tatu — Ee. ⁹⁾ [mgl. — Gl. ¹⁰⁾ hann — tilf. fl. ze hans — tilf. Ba, k. ¹¹⁾ [mgl. — fl. ¹²⁾ [mgl. — fl. ¹³⁾ ze sitt — tilf. fl. ¹⁴⁾ [sidan ma hær tafa ze sitt of — Gl. ¹⁵⁾ [hon brestr honum — fl. ¹⁶⁾ at — tilf. fl. ¹⁷⁾ [mgl. — Ge, f, g, h, i, p, r, t. Fa-f. Ea-f. Ba-g, k, l. D. ¹⁸⁾ Cap. mgl. Gl. ¹⁹⁾ oc — tilf. Ba, k. ²⁰⁾ [þing. eða heim — Ed, f. Bf. ex hann er innan zyltis. en ex hann er uttann zyltis. þa stal gera honnum sterna aptr til nest þings — tilf. Fb. ²¹⁾ [mgl. — Ge, g, n, r, t. Ea, c, d, f. Bf. ²²⁾ [a þingi stal lyfa þyzt hans — Bf. ²³⁾ [utan — fl. ²⁴⁾ eptir leidalengd — tilf. Ba. ²⁵⁾ nesta — tilf. fl. ²⁶⁾ [mgl. — fl. ²⁷⁾ eigu þa þingmenn at eindaga — Ba, k. ²⁸⁾ [mgl. — Ge, g. ²⁹⁾ [brestr — Fe. ³⁰⁾ brefti — Eb. ³¹⁾ [þanni — Gp. [þanni of honum berzt þat vitni — Fa. ³²⁾ [salzr eller þar [salzr — de fl. ³³⁾ er þingmenn leggja ræð a — tilf. Ba, k. ³⁴⁾ [mgl. — fl. ³⁵⁾ [mgl. — fl. ³⁶⁾ Cap. i Gl, see Byl. Tb. C. 8. Tilskrevet som i Byl. med en anden omtr. samt. curs. H. i Bl. ³⁷⁾ zaruog — Ge, g, h. Fe. Ee.

arðe.¹ þa skal hann gera² eptir [heraðs monnum³ sinum oc hysa torrefli⁴ sinu oc
ta ser liðs til eptirzerðar oc spyria til [garðz manz.⁵ [þa stolu þeir⁶ sitia vttan
arðz⁷ oc gera⁸ einn mann til huff oc segia til ørendis [oc eða ransafa.⁹ oc ex hann
þdr þat. þa gange hann eptir grannum sinum. þa eigu þeir at ganga i sturtum
num [oc lausgryðir.¹⁰ En ex hann þdr ransaf oc xinzti eigi xoli at hans. þa skal
ann sýnia með .vj. eidi ex þeir uilia honum kent haza. [en sa eidr xellr til .iiij. marla
: xellr.¹¹

Ex madr xinnr ze sitt þioxfstolit.¹²

vij. Nu xinnr madr ze sitt þioxfstolit oc xylgir eigi þioxr. þa skal hann haza 7
ið nauistat menn sina er hann tetr ze sitt. Nu ex sýslumadr¹³ miðtruir hann oc
gir at þioxr xylgdi. þa [late hann bera vitni um¹⁴ at þar uar eigi þioxr uid er
inn tof ze sitt.¹⁵ Nu kennir madr manni stulld¹⁶ en adrum tofu¹⁷ [at hann haze
lit uid ze hans þioxfstolno.¹⁸ en hann tuedr nei uid. þa skal hann sýnia með .vj.¹⁹
di. en sa eidr xellr til .iiij. marla [ex xellr.²⁰ [ex hann vissi at þioxfstolit uar.²¹
n ex hann sofer annan mann um stulld oc er eigi²² hyst þyxt eptir. þa skal sa sýnia
j. eidi [er xirir sof uerdr.²³ en sa eidr xellr til .iiij. marla [ex xellr.²⁴ En ex
nage stetr. þa skal bota aþr²⁵ uert hans. eði a tonungr a þui. Nu uerdr madr
þyxtu tendr.²⁶ þa a sa at tala [er stolin er²⁷ xull giolld xear sine az ze hine
r tetr er²⁸ oc tofnað sinn þann sem hann [þarz til eptirxarar²⁹ [sem .vj. styn-
mir menn meta.³⁰ oc rett sinn eptir laga dome [sem hann se iammillu rentr.³¹
u tetr madr haut³² bundin i reidri [oc torynir.³³ þa er hann þioxr at [ex hinn
sfr³⁴ er atte.³⁵ En ex madr stetr stætringi³⁶ az iorðu manz þa er sa þioxr at.
ni með .vj. eidi. xellr til .iiij. marla [ex xellr.³⁷ oc sua um hault hit sama. [tonungr
þar sett a huarutueggia.³⁸

Jvfr. Cap. 7. G. 256—260. 263. Hk. 137. Jb. IX. 7. 8. 9.

¹⁾ [fra — fl. [til of fra — Ee. ²⁾ ganga — fl. ³⁾ [grannum — fl. ⁴⁾ toræxt — Fa. tortote
— Bg. ⁵⁾ [garða — Gh. þes sem honom þyðir litagtr til uera — tilf. Ge, g. ⁶⁾ sumir — tilf. Ba, k.
) [mgl. — Ff. ⁷⁾ senda heim — Fd, e. ⁸⁾ [mgl. — fl. ⁹⁾ [lausgryðum — Gi. ¹⁰⁾ [mgl. — fl.
¹¹⁾ Byl. Tb. C. 6 — Gl. ¹²⁾ gjaðldturi — Gl. ¹³⁾ [skal han sýnia — Be. ¹⁴⁾ Nu ex sýslumadr &c.
— mgl. Eb, d, f. ¹⁵⁾ stulld — ved Skrf. i Ga, d. ¹⁶⁾ vidrotu — de fl. ¹⁷⁾ [mgl. — Ff. Bg.
¹⁸⁾ tgrittar — Gh. ¹⁹⁾ [mgl. — fl. ²⁰⁾ [mgl. — Bf. ²¹⁾ eigi — mgl. Gh, p. Ff. Ba, b, k.
²²⁾ [mgl. — fl. ²³⁾ [mgl. — fl. ²⁴⁾ handa — Gh. ²⁵⁾ [etr — fl. ²⁶⁾ [mgl. — Bk.
²⁷⁾ [stia — fl. ²⁸⁾ [þurxti xirir eptir (þui) at xara — Ed, f. Be. [þurxti eptir (af) xara — Ba, f, k.
²⁹⁾ [mgl. — fl. ³⁰⁾ togrænt — fl. togröten — Gh. [mgl. — Fc. Bf. Det efterfølgende er i Eb til-
kræret med en anden, dog samtidig, Haand. Nyt Cap. i Ge, f, g, h i, l, (Byl. Tb. C. 10), n, p, q, r, s, t.
h-f. Ed, e, f. Ba, b, c, d, e, f, g, h, i. D. Her segir um hault stulld a helle — Overskr. Ba. Ex madr tetr
utta a reiddri — Overskr. Bf. ³¹⁾ xalta — Bf. ³²⁾ torynir — Bb. [mgl. — fl. ³³⁾ torynir — Fb.
³⁴⁾ [mgl. — fl. ³⁵⁾ stetre — Gp. stætringi — Fb. stætringi — Fe. stæter engi — Ee. ... engi — Bl.
³⁶⁾ [mgl. — fl. ³⁷⁾ [tonungr a þar settir — fl. [tonongo sem adr segir — Eb. [mgl. — fl.

Um marksteina þorflu.¹

- 8 viij. Nu setr madr iord konungs at oloygi hans. þa er hann þiozr at oc þa er kaupir ex hann ueit. eða syni með .vj. eidi. Nu tetr madr marksteina upp or iordu oc² setr niðr i adrum stad [oc þorir³ a lut [þess er mote honum a.⁴ þa er hann þiozr at oc setr aleigu [uid konung⁵ [en .vj. aurum ex hann tetr upp oc setr huergi niðr.⁶

Ex madr stetr or aldens gardum.⁷

- 9 ix. Ex madr leggr vndir tyr⁸ manna oc dredr. þa madr a engan rett a ser.⁹ En ex madr gengr i laufa gard manz eða huanna. epla gard eða nepna reitt.¹⁰ [ert-
ra¹¹ eða¹² bauna.¹³ oc allt þat aldin er menn [veria¹⁴ með gordum¹⁵ eða geizlo.¹⁶
tuigilldi¹⁷ þeim er atte oc .ij. aura i þoda¹⁸ bot. En ex madr tetr¹⁹ til oyris
[eða meira.²⁰ þa er hann setr sua sem xirir annan stulld.²¹ En ex þeir gera þat er
eigi haza þe til [at bota.²² [þa þare til þings²³ oc suare²⁴ xirir [eptir lagadome.²⁵
oc eigi eði a ser þo at menn beri þa²⁶ oc take oll klæde ex þeim.²⁷

Um huingssu.²⁸

- 10 x. Nu ex madr stetr hundi manz eða tetti. knizi eða beitti oc allu þui er minna
er uert en oyris. þa er huingssu. oc ex madr uerdr sannr at. giallde konungi. ij. aura
silzro. en þeim oyri er atte [oc heiti madr²⁹ at verri.³⁰

Um horytak.³

- 11 xi. En ex madr þer [at ueg³² með roffe sinu oc stendr hory³³ ner gatu. þa er
hann þarz at haza. þa taki hann at ofediu þat³⁴ sem [hans roff þarz þar at efa.³⁵

Jvfr. Cap. 8. G. 264. Jb. IX. 10. Cap. 9. F. XIV. 13. 14. Jb. IX. 11. Cap. 10. F. XIV. 12. Cap. 11. F. XIV. 15. Jb. IX. 12.

¹) Ingen Cap. Afd. i Ed. Byl. Tb. C. 11. Gl. ²) [setr .vj. aurum [ex hann [setr huergi niðr. En ex hann — Gi. [setr huergi niðr þa er hann [setr .viii. ertogum of .gij. mortum [vidr konung. en ex hann [setr — tilf. Ed, f. Bf. ³) [mgl. — Ge, g. Bf. ⁴) [annars — Gp. ⁵) [mgl. — fl. ⁶) [mgl. — Gi. Fd, e. Ed, f. Bf. ⁷) Ingen Cap. Afd. i Ge, f, g, i, l, s, t. Fa, b, c. Ed, f. Bd, e, f, g, l. ⁸) bu — Gp. Bl. buze — Fb. ⁹) Herefter nyt Cap. i Gl (Byl. Tb. 14), p, q. Fa, b, c, d, e. Ee. Bc, d, e, f, g, l. ¹⁰) nepnareit — Gg. e. nepnareit — mgl. Ef. ¹¹) atr — tilf. fl. ¹²) [ot — Gn. ¹³) eða bauna — mgl. Ef. Bf. ¹⁴) hegna — fl. ¹⁵) grind eða gardi — Gp. ¹⁶) [verpa garde um eða lata gata — Ec. [gerða um — Bg. ¹⁷) þrigilti — Ge, g. Fc, d, e. flada — tilf. fl. ¹⁸) flada — Gq. þyðiar — Fd, e. ¹⁹) stetr — fl. ²⁰) [mgl. — fl. ²¹) þioznab — fl. ²²) [mgl. — Fd, e. ²³) [tati of þori konungs umboðsmanni — Ge, g. ²⁴) hazi reyting — Fd, e. ²⁵) [lagha reyting — Bg. ²⁶) of þessfi — tilf. Gn. Ea, e. ²⁷) oc eigi &c. — mgl. Ge, f, g, h, i, l, p, q, r, s, t. Fa-f. Eb, d, e, f. Ba-g, k, l. D. ²⁸) Ingen Cap. Afd. i Gn. Ea, c. Byl. Tyveb. C. 9 — Gl. ²⁹) drengr — Gq. Bf. ³⁰) [mgl. — Ff. ³¹) Ingen Cap. Afd. i Ge, f, g, i. Fa, b, c. Ea, c, d, e, f. Bd, f, g, l. Danner i Gl Slutningen af Byl. Tb. C. 14 (Lds. 9). Staar i Fe. Ba, k efter Cap. 12. ³²) [mgl. — Gi. ³³) hory — Fc. ³⁴) sua mitit — fl. ³⁵) [hann ma huita roff stit uid — Gi. [[. roff hans nortir — Ff. Ba, b, k. en effi brot með [er at-xingia — tilf. Ed. um not — tilf. Ba, k. um eina mallid — tilf. Bf.

Quersu madr skal með fyndi fara.¹

gij. Eðr madr zinnr zear lut manz oc hezir eigande glatað.² þa skal hann lysa 12 zirir monnum. en lyst skal samdöggris vera ella verðr hann þiozr at [eðr hann lysir eigi³ eðr ze er sua milit at þiozfoð⁴ [ma a geza.⁵ Nu skal madr i liofe ze haza [oc nýta ser.⁶ oc þo at eigande⁷ tome eigi zyr eptir en sitid⁸ er. þa bote hann engo ze zirir.⁹ En sa er ser kennir¹⁰ skal haza til .ij. manna uitni at þat er hans ze [oc hann a¹¹ eðr hann skal vrentr uera. oc sueri þeir [þar eptir zullan eid.¹² þa letr hann at lagum lauft.¹³

Um tylztar eid.¹⁴

giiij. [Eðr konungr kennir manni landrað.¹⁵ þa skal hann synia með tylztar 13 eidi. sua skal oc synia allra vbota mala. Nu skal nezna .vj. stynsama menn a huara hond honum¹⁶ iamna at rette uid hann. [þa sem nester eru¹⁷ honum¹⁸ oc um þat mal ma tunnigast vera. huarke sziader uidr hann ne salaðer. [zulltida menn oc ualintunna¹⁹ þa sem huarke se adr royndir at [rongum eidum²⁰ ne strotuitnum. oc hazi .vij.²¹ aþ þeim oc sialzr hann hinn atte.²² oc .iiij.²³ zanga uattar [zulltida oc²⁴ eði at meinforum royndir.²⁵ [skal sa sueria zullan eid zirir sit sem zirir male er.²⁶ en allir adrir sanne eid hans með þui stilorðe at eigi uita þeir zirir gudi sannare at sinni hyggju²⁷ en þeir sueria.²⁸

Um settar eid.²⁹

giiij. Settar eidr skal standa um oll .viij. ertoga oc .xiiij. marla mal.³⁰ Nu 14 skal nezna .iiij. menn a huara hond þeim er salaðr er a þann hatt sem sagt er um tylztar eid. haza .iiij. aþ þeim en sialzr hinn ziorde oc .ij. zanga uatta.

Jvfr. *Cap. 12.* G. 144. Jb. IX. 14. *Cap. 13.* G. 132. F. XV. 1-4. Hk. 139. Jb. IX. 19. *Cap. 14.* G. 133. F. XV. 7-14. Hk. 140. Jb. IX. 20.

¹) Ingen Cap. Afd. i *Gn. Ea*, c. Danner i *Gl Slutningen af Byl. Tb. Cap. 9* (um hvingtu). ²) tapat — *ß.*
³) [mgl. — *ß.* ⁴) þiozfo — *Ba, k.* ⁵) [nembr eller ma a nema — *ß.* ⁶) [mgl. — *ß.* ⁷) madr — *Ed, f. Bf.* ⁸) [samt oc sitit — *Ed.* ⁹) [mgl. — *Gi.* ¹⁰) tallar eller tannar — *ß.* ¹¹) [mgl. — *ß.*
¹²) [at zullnadar eid — *Ba.* ¹³) of sueri &c. — mgl. *Gi.* Her tilf. *Gs* i *Mrg.*: Nota: Nu fara menn at gotu saman, oc zinnr sa zund er zyrst gengr, þa eigu þeir aller saman, oc þeir er æpter ganga, en þeir eigu eði i er um ganga. Nu fara men á flipi samann, oc zinna zund þann er zear er verðr, þa skal szipta at man mergði sin a milli. jfr. G. 144. ¹⁴) *Byl. Tyveb. C. 16. — Gl.* ¹⁵) [þat er nidinguvert hit mesta at raba undan konungi (sinum oc lanarbrottni — tilf. *ß.*) lond eða (of) þegna. En eðr þat (mgl. — *Gi*) kennir konungr (mgl. — *Bg*) manni (landrað — tilf. *Gi*) — *Ge, g, i. Fe, d, Bf.* ¹⁶) þeim er undan skal zorað — *de ß.* ¹⁷) bua — *Gr.*
¹⁸) [mgl. — *Gi, l.* ¹⁹) [zrialsfa men oc zulltida — *Bg.* valintunniga — *ß.* ²⁰) [meineidum — *Gs.*
²¹) .vij. — *Bc, f. g.* ²²) .viij. — *Bc, g.* ²³) .iiij. — *Be.* ²⁴) [mgl. — *Be.* ²⁵) [mgl. — *Gr.*
²⁶) [mgl. — *Ba, k.* ²⁷) [samvigtu, eller hyggju oc samvigtu — *ß.* ²⁸) [mgl. — *Gq, r, t. Fa, b, d, e. Ed, f. Bf, l.* ²⁹) *Bylovens Tyveb. C. 17 — Gl.* ³⁰) of sua zirir .x. marla mal — tilf. *Ge, f, h, i, q, r, s, t. Fa-f. Ea, b, d, c, f. Ba, c, e, g, k, l. D.*

Um lyrittar eidd.¹

- 15 xv. Lyritar eidd skal standa um öll .v. marla mal [oc sua um .iiij.² marla mal³ þar sem neyndir eru .ij. menn a huara hond hinum sakada. hazi þa .ij. az þeim sem hann fær oc sialyr hinn þridi.⁴ En xirir mertr⁵ mal oc þædan az smære [skal neyna⁶ [til lyritar eidd⁷ [sinn mann⁸ a huara hond hinum sakada oc hazi einn⁹ az þeim. se sialyr annar. þanga uattr hinn þridi. þessi eidd skal standa til þess er haza ma .ij. manna eidd [eda eins eidd.¹⁰ þui at einn skal orris synia [en .ij. tueggia.¹¹ sem aðr skilr i bokin.

Um ranga eidda.¹²

- 16 xvj. Þeir menn er at þui uerða lunnir oc sannir at sueria ranga eidda oc þroz-
azt þat með sannendum. þa skolu þeir [vllægir¹³ vera .iiij. uetr¹⁴ oc enstis manz eidda¹⁵ uitna niota¹⁶ [oc eði skolu þeir bera¹⁷ með þui mote at þeir gerdu sit onyta. oc giallde konungi .iiij. mertr silys. en .vj. aura xirir huernn er suor með honum [ex þeir uissu eigi at usort¹⁸ uar.¹⁹ En ex þeir uissu at usort²⁰ uar þyr en þeir unnni. þa giallde huer þeirra .iiij.²¹ mertr silys sem hann. En ex þeir atburdir²² lunnu til at gerazt at monnum uerða þær sakir geznar er uidr liggir liz eda limir²³ [eda se aleigu mal.²⁴ þa skolu þeir slitra uitna niota [oc vndan þorslo²⁵ sem konungs er mistunn til.²⁶

X. Rettar botr.²⁷

Her segir um rettar botr þær er Hakon konungr gaf allum Noregs²⁸ monnum.²⁹

- 1 Þessar rettar botr gaf³⁰ Hakon³¹ konungr son Hakonar konungs sonar Sverris konungs allum Noregs³² monnum³³ þeim sem i rettum skilum eru uid gud oc sannre lyðne oc þegnshludu. [oc eptirlatir³⁴ eru uid rettan³⁵ Noregs konung oc hans riki [oc

Jvfr. Cap. 15. G. 135. F. XV. 15. 16. Hk. 141. Jb. IX. 21. Cap. 16. Jb. IX. 22. Jvfr. Cap. 1. F. Indl.

¹) Byl. Tyeb. C. 18. — Gl. ²) þriggia — Gl. ³) [mgl. — Gi. Bb. ⁴) þanga vattr hin giordr tilf. — Fd. oc ein þanga vattr — tilf. Ee. of ein þangada vattr — tilf. Bf. ⁵) .iiij. marla — Ba, saaledes at .iiij. med Textens Haand er tilsat over Linien. ⁶) [mgl. — Bf. ⁷) [lyritar eidd — Ff. [lyritar eidd — Bf. [l. eidd hin minna — Ba. ⁸) [sua menn. sinn — Fd. ⁹) az annan — Ba. ¹⁰) [þa er þær fori — Gp. ¹¹) [mgl. — Gf. Bd. en .iiij. þriggia — tilf. Bl. þuiat einn &c. — mgl. Gt. ¹²) Byl. Tyeb. C. 19. — Gl. Cap. mgl. i Ed. ¹³) or landeno — tilf. Ec. ¹⁴) [mgl. — Fe. ¹⁵) eidda eidd — mgl. — Bf. ¹⁶) [eigi tengr vera uitnis berir. eidda uitna niota — Gi. ¹⁷) [mgl. — Ge, f, g, h, i, l, n, p, q, r, t. Fa-f. Eb, e, f. Ba, b, c, d, e, f, g, h, l. D. ¹⁸) [att — Eb. ¹⁹) [mgl. — Bf. ²⁰) ofatt — Fb. ²¹) .ij. — Bd. ²²) lutir — Gr. ²³) limat — fl. ²⁴) [mgl. — Bf. ²⁵) [mgl. — Bf. ²⁶) Gn tilf. her Cap. Um þagnadaræidda, see foran i Manhelgen, Cap. 26. Her ender Gd. ²⁷) Dette er den stadige Sideoverskrift i Ga over denne Afdeling. ²⁸) Gulapings — Gc. ²⁹) K. Haakons Retterböder mgl. i Gf, i, l, q. Fa, c, d (hvor dog de to første henføres til Magnus s. S. 176 Not. 13) Ed. Bf. ³⁰) hin vgrdulegr herra — tilf. Ea, c. ³¹) M. — Gk. ³²) Gulapings — Gb, c, e, g, m, n, p, r, s, t. Ff. Bc, g. frosfopings — Fb, e, Eb. Eiddisvapings — Ea, c, e, f. Þorgarþings — Ba, b, e, h, l. Gk. D. ³³) oc [sua frosfapingsmonnum — tilf. Ec. ³⁴) [oc eptirlati — fl. [mgl. — fl. ³⁵) [amþhazþingia — tilf. Fl.

raðonngfi¹ styrkia² með höllre þionastu³ innanlandz oc uttan. at ofstæðre i allu konungdomsæns formb oc rettum mælegrum þeirra konunga logligra er eptir hann tōma.

Þyrst at upphæze. at þar sem adr gef i safar öryri .xl. marla mal .viij. alnar uad: mals⁴ i öryri þann huern at uællðri seftinne. þa zellði hann þa seft til þridiungs. sua at þa stíldu þar uppi uera .viij. ertogar oc .xiiij. mertr silzrs stíft sem zellr æz konungs stedia. [þar sem adr uaru .xv.⁵ mertr uællðar .viij. alna aura stolu nu þar uera .v. mertr silzrs.⁶ sua zello oc til þridiungs allar adrær seftir.

Þa adra. at engi skal annars gíallda. en þeir er a adrum uinna [en þeim er⁷ gera eða ráða uandræðe. þa eru þeir ubota menn. zírír gort [ze oc zríðí⁸ lande oc lausum öryri. iam ual odals iordum sínum. oc tōme allðre i land aptr.

Þa hina .iiij. at þeir menn er hogga zot eða hönd æz manni at uilia sínum eru enn ubota menn.⁹ nema þat uerði¹⁰ i uapna stípti [eða konung¹¹ late reyzæ til landrei(n)sanar eða hans umbodsmenn¹² eptir konungs stípan.¹³

Þa hina zíordo. at þeir menn er laupazt brott með eignum konum manna eða ze þíozstolnu [sua mífllu sem i lagum uar mælt.¹⁴ þa eru þeir enn¹⁵ ubota menn.

Þa hina .v. þo at allt þat er uegande atte bæðe i lande oc lausum öryri zelli adr vñdir konung uttan iardir.¹⁶ þa skal konungr tala eigi nu meira þegngíllði en .viij. ertogar oc .xiiij. mertr silzrs æz ze eða eignum. nema hann uegi stendar uig eða geri nídíngs uerf. oc ez eígn¹⁷ er i þegngíllði greíðð þa stolu arzar eíga lausn a [innan .g. uetra¹⁸ [ez þat er þeirra odal.¹⁹

Þa hina .viij. at hann tōt æz at notor [konungs umbodsmadr²⁰ leggi²¹ almenni: líga tōlla eða ueitzlur a menn.²² [þyðr notor konungs umbodsmanni ueitzlu eða gerír honum adra kurtelífi. ráðe huer zírír sínu.²³

Þessar rettar bōtr gæz Magnus konungr allum Noregs²⁴ monnum.

Þessar rettar bōtr gæz Magnus konungr son Halonar konungs sonar sonar 2 Swerris konungs allum [Noregs monnum²⁵ þeim [er-i rettum stílum eru uid gud oc

¹⁾ [mgl. — Ef. ²⁾ of sthðia — tilf. Ea, c. of stæðre — tilf. Ba, k. ³⁾ of all hans rað — tilf. Ba. oc ollu hans raðe — tilf. Bk. ⁴⁾ uæzmáls — Ge. ⁵⁾ .xij. — Fb. Bd, e. ⁶⁾ [mgl. — Ge, g, n. ⁷⁾ [eða þeir er — fl. [mgl. — Fb. ⁸⁾ [mgl. — Gr. Bd, e. i — tilf. Gt. Ee. ⁹⁾ með zýrra stílorði — tilf. Ge, g. ¹⁰⁾ ueiti — fl. ¹¹⁾ þeir — fl. ¹²⁾ eða hans umb. menn — mgl. fl. [mgl. — Ge, g, r, s. þa zari — tilf. fl. ¹³⁾ mífllun — fl. ¹⁴⁾ [mgl. — Ff. eða ze &c. — mgl. Ef. ¹⁵⁾ enn — mgl. fl. ¹⁶⁾ odalsiardi — Ge, g, h, p, r, s, t. Fb, e, f. Ea, e. Bc, d, e, g, l. ¹⁷⁾ odal — Ef. ¹⁸⁾ [mgl. — Gn. Ec. ¹⁹⁾ [ez þeirre er odals iord — Fe. ²⁰⁾ [madr — Gn. Ea, c, e. [konungs madr — Gp, t. Eb. Ba, d, e, g, k. D. ²¹⁾ a off — tilf. Ba, k. ²²⁾ Gulaþíngsmenn — Ge, e, g, n, p, r, s, t. Ff. srostþíngsmenn — Fb. Eíðsþíngsmenn — Ea, c, e. Þorga(r)þíngsmenn — Ba, b, c, k, l. Gh. D. almugan — Ef. bōndr — Bg. ²³⁾ [vil notor gort hazua zírír kurtelífr [ater. ráðe þui stæzr — Ff. ²⁴⁾ Gulaþíngs — Ge. ²⁵⁾ [Gulaþíngsmönnum — Gb, c, e, g, h, i, n, p, q, r, s. Ff. [srostþíngsmönnum — Fe. [Eíðsþíngsmönnum — Ea, c, d, e. [Þorga(r)þíngsmönnum — Ba, b, c, g, k. D. [Þiorguiníar monnum — Gl. [Nórðmonnum — Fe. [monnum — Eb, f.

sannre lydni oc þegnshyldu. oc eftirlater¹ eru uid rettan Noregs konung oc hans ríki oc radonngi styrkia með hollre² þionastu³ innan landz oc vttan. ofstaddir i allu konungdomsens sǫmd oc rettum mala exnum þeirra logligna konunga er eftir hann tǫma.⁴

Syrst at upphaze. at þar sem adr zell satonrir til þrid(i)ungs i [Gula þings bot.⁵ þa skal nu zalla til ziorðungs.⁶ oc setti i bot.⁷ [med atuedno⁸ huar mest⁹ ma tafazt [zirir hueria sol.¹⁰ at þui sidr uerdi þeir blettir [er zafunnigir eru¹¹ [az pretuisum solnarum.¹² [þat oc her með at rettaren skal zyr gera þeim rett er mishalden er en sidan taki konungi sett til handa.¹³

þa adra. at þar sem [adr stillði gjaalda¹⁴ .v. mertr silzre zirir eitt¹⁵ hogg m .viij. ertogar oc .xiij. mertr silzre vid þridia¹⁶ hogg. þa skal hēdan az¹⁷ mort silzre zirir huert. [en sumum stodum minna.¹⁸ sua sem skipat er i mannhelgi.¹⁹

þa hina .iij. at slatr toll þann er konungr tol þa er hann sat [vm iol i Biorguin²⁰ lim slatrs²¹ az manz uerli hueriu²² þa gaz hann allan upp.²³

þa hina .iiij. at hann skipade þeim morgum monnum i erzda tal er eði uaru adr nezndir i [ne i skipadir.²⁴ eftir þui sem logbot. siolz uattar.

þa hina .v. at þar sem maðr drap mann. matti adr [med settum²⁵ naudga [zrendr sina.²⁶ þa er huarfe uaro [uallhande ne radande²⁷ til zebota med ser. þa skal þar nu az þers eins ze [bota er drap²⁸ erzgingia hine dauða einum.²⁹

¹) eftirlati — de fl. ²) allre — fl. ³) hollroftu — fl. ⁴) [ett. — fl. ⁵) [srostþingsbot(inni) — Fb, c. Eb. [Eidþvappingslogum — Ea, c, d, f. [Eidþvappingsbot — Ec. [Þorgarþingsbot(inni) — Bc, g, I. [Þiarmanna logum — Gl. [logbot — Gh. Ff. Ba, b, d, e, k. D. i G. bot — mgl. Fa. Bf. oc srostþing lagum — tilf. Ec. ⁶) hætminge of sumum staðum meir sua sem logbot vattar — tilf. Gl. ⁷) þa skal &c. — mgl. Fe. ⁸) [mgl. — fl. ⁹) hæst — fl. ¹⁰) [mgl. — Gr. ¹¹) [zagroder menn — Ea, c. [mgl. — fl. ¹²) [mgl. — Ed. i ziorðungsfallinu — tilf. Ge, f, g, h, i, n, p, q, r, s, t. Fa, b, c, e, f. Ee. Ba, c, d, e, g, k, l. D. ¹³) [mgl. i de Övrige, undtagen Gb, c, l. Denne Rb. udelades i Fd, og i dens Sted sættes No. 1 og 2 af Haakons, hvorfor de følgende her faae eet Nummer høiere end ellers. ¹⁴) [ganga stillði — Ff. ganga — Ba, k. vera — Bb, f. i ziorðungs þollum — tilf. Ea, c. ¹⁵) huert — fl. ¹⁶) þriu — Gi, r, t. Fa, b, c, d, e. ¹⁷) zyrir ozar (hamars) hogg eða turte hogg (eða fleins hogg) — tilf. Gi, s. Fe. Ed. ¹⁸) þar til sem zim ero samzongst — tilf. Fd. ¹⁹) [mgl. — Gi, s. Fe. Ed. Bf. þar til en ziugur ero. En uid zimpta .viij. ertogar oc .xiij. mertr silzre. þat er oc her með at zyrri skal þeim gra ret az en mishaldin er. en sidan taka konungi sett til handa — tilf. Ge, g. þar til er .iiij. ero en vid .v. .viij. ertogar of .xiij. m. — tilf. Fe. þar til . . . mertr f. nema lemstrar hogg f. þa eru .ij. mertr zirir þat hogg huert (nema &c. — mgl. Ed.) En zirir þust eða hnezahogg eða rýfing (e. r. — mgl. Gi) halza mort. þar sem adr varo .v. (ij. — Gi) mertr f. En zirir blaf alt of zelling (nezsing — Ed) of stæða ríx .ij. aura f. — tilf. Gi, s. Fe. Ed. Bf. þat er of . . . til handa — tilf. alle undtagen Ga, b, c. ²⁰) [mgl. — Fa, d. [i Biorguin — Ec. Bl. [(um iol) i kaupangre — Ed, f. ²¹) tiosf — Ed. ²²) hueriu mgl. — fl. ²³) með þvi moti at az konunginn þarz slatr at kaupar eða onnur þarzzyndi. þa skal þeir er zalt haza hann (zyrst) setia zyrir slift verð sem adrir kaupar. oc sua um alt. þat er hann þittiz kaupar a þurza of zall er. þa skal (istf. of sua &c.: eða — Bf) hans umbodemannu zyrst bioda (z. bioda — mgl. Bf) þeim sem hann gerir til — tilf. Gs. Fe. Ed. Bf. ²⁴) [mgl. — fl. ²⁵) solnom — Gq. [mgl. — fl. ²⁶) [mgl. — Bc. ²⁷) [vifandi ne valdandi, eller [vifandi ne radandi, eller [radandi ne vifandi — fl. ²⁸) [bota er gerða. bót konungenom þegnigilde of sua allar bótir — Fd. ²⁹) En allt annat sattu zalle sua nidr uannlega at hvar zrendr tate ne gealde zamar en nu er sagt. — tilf. Fd.

þa hina .viij. at¹ ær ær utlæga² þess er niðings vert gerir eða stendur uigh uæga. skal þyrft þotr ær lufa [æ uæganda adr³ en i tonungs garð zalle sua sem i mannhælgis uattar.

þa hina .viij. at huergi skal ær utlæga⁴ þyr [zalla i tonungs garð⁵ en adr se lotnar allar logligar stulldir þær sem adr varo goruar.⁶

þa hina .viij. ær menn uerða uegnir i heimili sinu⁷ þa skal erzingi tafa halzu meiri þotr.⁸

þa hina .ix. ær maðr uerðr barðr eða særðr⁹ i heimili sinu.¹⁰ þa skal hann tafa halzu meira rett eptir logligum dome.¹¹

þa hina .x. at þær sem adr zell allt i tonungs garð bæði i lande oc lausum eyri þegar maðr skal til [einnar¹² ertogar.¹³ [en nu¹⁴ zellr eigi þyr [allt ær i tonungs garð¹⁵ en sua sem stílr i þiozra bollinum [oc stílt sett þær til sem logbot uattar.¹⁶

þa hina .xi. rettar bot gæz Magnus tonungr oc¹⁷ eintanliga.¹⁸ þo at maðr hittir i þau ubota [mal oc¹⁹ uert at hann hæze zírir gort lizino oc allu þui sem hann a i [lausu eða zofstu.²⁰ annat huart drepr logmann [zírir retta logsögn.²¹ eða brennir mann inni. [eða myrðir mann.²² eða [höggv hand eða zot²³ ær manni.²⁴ eða stíngv oft augun eða ster or tungu or höfði manz.²⁵ [eða meidir mann.²⁶ eða²⁷ drepr zædur sinn²⁸ eða broðor.²⁹ moðor. dottor.³⁰ systur eða konu sialfs sine. eða kona bonda sinn. eða tynir sialfum ser. eða uegr mann³¹ i heimili sinu.³² eða löngpir brot eignir konu manz. eða tafa konu með rane eða herzange. eða zallsar [maðr stedia³³ brez eða infigli tonungs. eða drepr þann mann er tonungs [brez oc³⁴ infigli hezír zírir ser.³⁵ eða [i herbryrgi³⁶ hia tonungi³⁷ [eða i tonungs garðe³⁸ eða a tonungs flipi [eða i tonungs nauifstu.³⁹ eða tetr maðr konu naubga. eða heznir⁴⁰ ubota manna eða heimtir giollb zírir þa.⁴¹ en ær einn huer sa er i stílt ubota uert zellr⁴² sem⁴³ gud late engan henda. oc þo at sa hæze zírir gort [lizino oc ær sinu allu⁴⁴ uid tonung. oc a einn

¹⁾ huergi skal (saaledes) — tilf. Ba, k. ²⁾ uæganda — fl. ³⁾ [mgl. — Fd. ⁴⁾ uæganda — fl.
⁵⁾ [tafa — Fb. Bl. ⁶⁾ en hann gerði (zellir i) þa sot — tilf. fl. ⁷⁾ sialfs — tilf. fl. ⁸⁾ eptir þa menn — tilf. fl. Den 7de og 8de Rb. mgl. Bf, hvorfor de övriga faa 2 Nummere mindre. ⁹⁾ eða stendr — tilf. Fb. Bl. ¹⁰⁾ sialfs — tilf. fl. ¹¹⁾ Denne Rb. staar i Ba, k efter den følgende.
¹²⁾ uegennar — Fd. ¹³⁾ [ögnis — Bb. ¹⁴⁾ [þa — fl. ¹⁵⁾ [mgl. — Bd, e. ¹⁶⁾ [mgl. — Ge, g, t. Fc, d, f. Ed. Bf, l. Denne og foreg. Rb. staa i Ba, k i omvendt Orden. ¹⁷⁾ nu — fl.
¹⁸⁾ er þo er mest — tilf. Fb. Bl. ¹⁹⁾ [mgl. — de fl. ²⁰⁾ [landi of lausum eyri — Gi. Fc. Bf. ²¹⁾ [mgl. — Ed. ²²⁾ [mgl. — Ed. Bf, l. ²³⁾ [h. zot — Gh. ²⁴⁾ [ærlimar mann — Fd. ²⁵⁾ eða stíngv &c. — mgl. Ea, d. Bf. ²⁶⁾ [mgl. — Fd. Ed. Bd, e, f. at vilia sinum — tilf. fl. ²⁷⁾ Her oph. Ff. ²⁸⁾ sun — tilf. de fl. ²⁹⁾ broðor — mgl. Bd, e. ³⁰⁾ dottor — mgl. Gi. Ed. Bf. ³¹⁾ innan stots — tilf. Fd. ³²⁾ sialfs sine — fl. eða innan garðs. þær sem huezv um ætr eða eng — tilf. Fd. ³³⁾ [mgl. — Fb. ³⁴⁾ [mgl. — Gb, c, e, g, h, n, p. Eb. Ba, k. ³⁵⁾ til ranzjats eða landzviistar — tilf. Fd. ³⁶⁾ [mgl. — Ed. Bf. ³⁷⁾ eða i &c. — mgl. Gi. Fa, b, d. ³⁸⁾ [mgl. — Bg. ³⁹⁾ [mgl. — Gq. Bd, e, l. [þo at tonungr se eigi j garðe ædr a flipi (æ. a fl. — mgl. Bf) — Ed. Bf. ⁴⁰⁾ ægnir — Ea. ⁴¹⁾ eða tetr &c. — mgl. Ef. ⁴²⁾ Fra eða höggv &c. kun &c. — D. ⁴³⁾ Her ophörer Ef. ⁴⁴⁾ [lizinu oc allu þui sem hann ætte — Fb. [æ ossu oc zridi sinum — Fd.

huer þeirra born i omegð eptir. þa stolu konungs umböð menn efla barne [hueriu fullan¹ þorlags öyri af þe þui er hinn utlæge atte æ meðan þe uingzt þar til er born eru matannungar² þirir allðrö safir [eptir lagum. þo at þe se eigi meira en þeim uingzt til þorlags öyris.³

Her segir um skipan Magnus konungs oc ner bokin nar logtekin.

- 3 Ovan a þetta let Magnus konungr saman setia þat af allum bofum⁴ landzens [sem bezt þotte honum bera með beztra manna raðe⁵ oc sstrasætia þessa bof. oc þor sialzr⁶ til logðingis⁷ oc let þar upp lessa⁸ oc gæz þingmonnum bofina oc þa rettar bott þar með er eigi er minzt. at þessor⁹ bof skal heðan af ganga [um allan Noregh¹⁰ um allðr oc um æze at ufladdre konungdomsens sormð [eptir þui stilorde sem adr er mellst.¹¹ Ligt hans rettum eptirlomandum eins huerium stad en umböta þurza. þa stipi sa þui sua at gud hære sormð af. hann sialzr salo hioþ. þeir gægn¹² er undir stolu bua. Ma¹³ at þleiri rettarboþr zinnigt i þessare bof en þær einar er her eru neznðar af stynsamir menn stoda með gaumgæze þessa oc hina er adr uar.

Þessi bof uar logtekin a Gula þingi¹⁴ [Jonæ uafu dagh.¹⁵ þa er lidnir uaru þra burd uars herra Ihesu Christii. m. cc. lxx. oc [liij.¹⁶ uetr.¹⁷ a .xi.¹⁸ are rifis Magnus konungs. Gæze Ihesus Christus off hana sua i nyt at þora at honum se til uirdingar. þeim til salo hialpar [oc ambunar¹⁹ er gera let. oc allum þeim er honum uarda. allum off til ueraðblegrar þarsellðar oc eilixis þagnadar blezanar oc uarðueizlu þadur oc sonar oc heilags anda. eins guds i heilagre þriningu. oc arnadar orð þru sancte Marie [oc hins sæla²⁰ Johannis baptiste²¹ oc hins hælga Olafs konungs²² veri með allum off²³ nu oc iamznan. Late gud off heila stiliazt oc sua zinnazt. Amen.

¹⁾ [mgl. — Fd. ²⁾ Her ophörer Gf. ³⁾ [þa skal þo þyrru bornum ætla at ei vinnigst meira en til eins þorlags öyris — Fd. Hele denne 11te Rb. mgl. Fe. ⁴⁾ lutum — fl. ⁵⁾ [mgl. — fl. ⁶⁾ með — tilf. Fb. Bl. ⁷⁾ Gulapings — Gb, c, e, g, l, n, q, r, s, t. Fb. Eb, c. Ba, c, d, e, f, g, l. D. Sroftopings — Fa, c, d, e. Eibþvaþings — Ea, d, e. Þorgarþings — Bb, f, k, l. Gh. ⁸⁾ a Gulapingi — tilf. Gp. ⁹⁾ þessar rettarboþr of þesse — Ge. ¹⁰⁾ [um Gulapingslog — Ge, g, i. [um Sroftopingslog — Fe, e. [um Eibþvaþings logh — Ee. [mgl. — Ea, c, d. Bf. ¹¹⁾ [mgl. — fl. ¹²⁾ viltofte — Ba, k. ¹³⁾ oc — tilf. fl. ¹⁴⁾ Srofto (Srofta) þingi — Fa, c, d, e. Eibþva þingi — Ea, c, e. Þorgar (Þorga) þingi — Bb, k, l. Gh a . . . þingi — mgl. Ed. Bf. ¹⁵⁾ [Botolzevatudag — Gh. [v. nattom þirir Mariu mello sidare — Ee. [Peterevatudag — Bk. [Jonemessudag — fl. ¹⁶⁾ þrir — Gl. Ed. Bl. .vii. — Ee. ¹⁷⁾ [mgl. — Fd. ¹⁸⁾ ið^{da} (niunda) — Ge, g, i, p, q, r, t. Fa, c, d. Ea, d. Bf. .giiij. — Ee. ¹⁹⁾ [mgl. — fl. ²⁰⁾ hælga — fl. ²¹⁾ [mgl. — fl. ²²⁾ oc allra heilagra manna — tilf. fl. ²³⁾ Gulapings manna (monnum) — tilf. Gs. Eibþvæ þings monnum — tilf. Ed. Noregs monnum — tilf. Bd, e.

II.

Den nyere By-Lov

eller

Bjarkö-Ret,

udgiven af Kong Magnus Haakonssön.

- exten, med Undtagelse af IX^{de} Afdeling, eller Farmanna-Loven, aftrykt efter Pergamentscodex No. 323 fol. i den arnamagnæanske Samling, indeholdende blandt andet Bergens Bylov fuldstændig, med en Haand fra 1ste Halvdeel af 14de Aarhundrede *Ba.*
- ammenholdt med Perg. Cod. No. 60 qv. i den arnamagnæanske Samling, indeholdende foruden Gulathingsloven (*Ga* i Landsloven) ogsaa Bergens Bylov, med samme Haand fra 1ste Halvdeel af 14de Aarhundrede. Efter denne Codex er Texten af Farmannaloven aftrykt . *Bb.*
- med Perg. Cod. No. 322 fol. sammesteds, indeholdende foruden Gulathingsloven (*Gb* i Landsloven), ogsaa Bergens Bylov, med samme Haand *Bc.*
- — Perg. Cod. No. 304 fol. sammesteds, indeholdende foruden Gulathingsloven (*Gc* i Landsloven), ogsaa Bergens Bylov, med samme Haand *Bd.*
- — Perg. Cod. No. 78 qv. sammesteds, indeholdende foruden Borgarthings ældre Christenret og K. Sverrers Christenret (see 1ste Bind S. 338 og 408) ogsaa Bergens Bylov, med en Haand fra 1ste Fjerdedeel af 14de Aarhundrede *Be.*
- — Perg. Cod. No. 1640 qv. i det kjøbenhavnske kgl. Bibliotheks nyere Haandskriftsamling indeholdende, foruden Eidsivathingsloven (*Ec* i Landsloven), Farmannaloven og Bergens Bylov med en Haand neppe yngre end 1300. Denne Bearbejdelse er med Hensyn til det af Landsloven optagne og udeladte m. m. noget forskjellig fra de øvrige . . *Bf.*
- — Perg. Cod. No. 3260 qv. i det kjøbenhavnske kgl. Bibliotheks ældre Haandskriftsamling, indeholdende foruden Gulathingsloven (*Gi* i Landsloven) Farmannaloven og Bergens Bylov, med islandsk Haand fra omtrent Midten af 14de Aarhundrede. (Marginal-Antegnelser kun lidet yngre end Texten) *Bg.*
- — Perg. Cod. No. 61 qv. i den arnamagnæanske Samling, indeholdende foruden Gulathingsloven (*Gl* i Landsloven), ogsaa Bergens Bylov, med Haand fra Slutningen af 14de Aarhundrede *Bh.*

- Sam. med Perg. Cod. C. 19 qv. i det stockholmske kgl. Bibliotheks Haandskrift-Samling, indeholdende foruden Gulathingsloven (*Gr* i Landsloven) ogsaa Bergens Bylov, med Haand fra Begyndelsen af 14de Aarhundrede *Bi*.
- — Perg. Cod. C. 17 qv. sammesteds, indeholdende foruden Eidsivathingsloven (*Ee* i Landsloven) ogsaa Bergens Bylov m. m., men med en anden Haand, fra 1ste Halvdeel af 14de Aarhundrede *Bk*.
- — Perg. Cod. C. 16 qv. sammesteds, indeholdende foruden Gulathingsloven (*Gp* i Landsloven) ogsaa Bergens Bylov m. m., men med en anden Haand, fra 1ste Halvdeel af 14de Aarhundrede *Bl*.
- — Perg. Cod. C. 21 qv. sammesteds, indeholdende foruden Frostathingsloven (*Fa* i Landsloven) ogsaa en Bylov, der nærmest synes at maatte henføres til Bergen, med samme Haand fra c. 1300 eller maaskee ældre *Bm*.
- — Perg. Cod. No. 12 fol. Hist. lit. paa Universitets-Bibliotheket i Lund, indeholdende foruden Gulathingsloven (*Gn* i Landsloven) ogsaa Bergens Bylov, med Haand fra omtrent Midten af 14de Aarhundrede *Bn*.
- — Perg. Cod. No. 309 fol. i den arnamagnæanske Samling, indeholdende foruden Eidsivathingsloven (*Ea* i Landsloven) m. m. ogsaa Oslo Bylov med forudskikket Farmanalov, dog med en anden Haand, fra omtrent Midten af 14de Aarhundrede *Oa*.
- — Perg. Cod. No. 305 fol. sammesteds, indeholdende foruden Borgarthingsloven (*Be* i Landsloven) m. m., ogsaa Oslo Bylov med forudskikket Farmanalov, dog med en langt yngre Haand, fra omtrent Midten af 15de Aarhundrede. I Kjöbebolken mangle her fire Blade, som dog findes indheftede i C. 14 qv. i det stockholmske kongelige Bibliothek *Ob*.
- — Perg. Cod. No. 1642 qv. i det kjøbenhavnske kongl. Bibliotheks nyere Haandskrift-Samling (*Codex Tunsbergensis*), indeholdende foruden Borgarthingsloven (*Ba* i Landsloven) m. m., ogsaa Tunsbergs Bylov med en Haand fra 1ste Fjerdedeel af 14de Aarh. *Ta*.
- — Perg. Cod. C. 15 qv. i det stockholmske kongl. Bibliothek, indeholdende foruden Borgarthingsloven (*Bk* i Landsloven), ogsaa Tunsbergs Bylov, med Haand fra 1ste Fjerdedeel af 14de Aarhundrede *Tb*.

- un.med Perg. Cod. No. 3262 qv. i det kjøbenhavnske kongl. Bibliotheks ældre Haandskrift-Samling, fuldendt den 16de December 1576, indeholdende Nidaros Bylov m. m. . . *Na.*
- — Papirs-Cod. No. 97 qv. i den arnamagnæanske Samling, indeholdende Nidaros Bylov m. m. i Oversættelse, omtrent fra 1570 *Nb.*
- — Perg. Cod. No. 31 oct. sammesteds, indeholdende foruden Borgarthingsloven (*Bc* i Landsloven) ogsaa en Bylov, der, skjönt Bergen nævnes i VI, 15, og Bergens Localitet antydes i VI, 8, dog sees at være indrettet til at gjælde som almindelig Bylov. Haanden, som i Landsloven, fra 2^{den} Fjerdedeel af 14de Aarhundrede *Xa.*
- — Perg. Cod. No. 65 qv. sammesteds, indeholdende foruden Gulathingsloven (*Gg* i Landsloven) ogsaa en med samme Haand, fra omtrent Midten af 14de Aarhundrede, skreven Bylov, vaklende mellem Bergen og Tunsberg *Xb.*
- — Perg. Cod. No. 307 fol. sammesteds, indeholdende foruden Gulathingsloven (*Gh* i Landsloven) ogsaa en med samme Haand, fra omtrent Midten af 14de Aarhundrede, skreven Bylov, vaklende mellem Bergen og Tunsberg *Xc.*
- — Perg. Cod. No. 3261 qv. i det kjøbenhavnske kongl. Bibliotheks ældre Haandskrift-Samling, indeholdende foruden Borgarthingsloven (*Bb* i Landsloven), ogsaa Farmannaloven, med Haand fra Midten af 14de Aarhundrede *Xd.*
- — Perg. Cod. No. 8 fol. i den delagardiske Haandskrift-Samling paa Universitets-Bibliotheket i Upsala, indeholdende foruden Frostathingsloven (*Fe* i Landsloven) ogsaa Farmannaloven, med Haand fra 1ste Halvdeel af 14de Aarhundrede *Xe.*
- — Perg. Cod. C. 14 qv. i det stockholmske kgl. Bibliotheks Haandskr. Sml., indeholdende foruden Borgarthingsloven (*Bl* i Landsloven) ogsaa Farmannaloven, med Haand fra Midten af 14de Aarhundrede *Xf.*

• bemærkes, at man her, ved at inddele Haandskrifterne i fem Klasser, med Hovedsignaturerne *B*, *O*, *T*, *N*, *X*, medens de enkelte Codices hver for sig ere betegnede med smaa Bogstaver, vedföiede Hovedsignaturen, har sögt at antyde, hvilken af de fem Klasser af Bylove: Bergens, Oslos, Tunsbergs, Nidaros's, eller almindelige, — hver enkelt Codex tilhörer, saaledes at *B* betegner Bergens, *O* Oslos, *T* Tunsbergs, *N* Nidaros's og *X* den almin-

delige, til hvilken sidste Klasse ogsaa ere henregnede de Bylove, som vakle i sine Local-Angivelser, samt de Farmannalove, der findes særskilte uden at være satte i Forbindelse med nogen Bylov. Ligesom ved Landsloven, sættes Hovedsignaturen kun een Gang, hvor flere til een og samme Klasse hørende Codices nævnes umiddelbart efter hverandre. Af de ovennævnte Haandskrifter er det kun *Ba* samt *Na* og *Nb*, der indeholde Byloven saa udførlig, som den her gjengives; alle de øvrige fremstille blot de Afsnit fuldstændigen, der ere egne for Kjøbstæderne, medens de overalt, hvor Byloven stemmer med Landsloven, nøies med at henvise til denne med større eller mindre Udførlighed. *Bn* er i sidste Henseende den fortrinligste, da den, naar undtages Christendomsbolken, giver Overskriften til hvert udeladt Capitel og derved bestemt antyder, hvorledes Capitel-Afdelingen skal være. Da nu *Ba* mangler Capiteloverskrifter, ere disse i alle Bolker, med Undtagelse af ovennævnte, tilsatte efter *Bn*, hvis Inddeling ligeledes er fulgt. I Christendomsbolken er *Bi* paa samme Maade benyttet.

Som Anhang tilføies: A. Nidaros Byes Takmark eller Grændseskjel efter *Na*.

B. Samme Takmark efter Papirs-Codex No. 85 qv. i den arnamagnæanske Samling, der indeholder Landsloven m. m. i Oversættelse fra 1543.

C. Jonsbogens VIII Bolks, eller Farmannalovens, 25de Capitel efter *Ba*, som indskyder det mellem Kjøbe- og Tyve-Bolken.

Prologus.¹

Magnus meðr guds miskun² Noreg konongr. sun Halonar konungs.³ sender [Assta-
tini biskupi, abotum oc synnu monnum oc radæmonnum. oc ollum odrum guds vinum
oc synum þeim sem þetta brex sea eða hönra i Biorgwin⁴ quædiu guds oc sina.
þer uitid at hinir synsamazto men æz Biorgwin⁵ haza idulega getid xirir off at þer
hæzet spurt at ver hazum lut i att. at bota notot um xlestar logbotr i landeno [með
hinna bæzta manna (rade)⁶ oc bedet off at ydr bot stildi þeirra umbota⁷ ægi⁸
luttaus⁹ vera. En þer stulit¹⁰ vita sanlega at off þer adr uel xirir at sea. en þo
æintanlega nu bæzt er þer fröngstir sua mylit a vara xorsio [at þer dæmit hana alla
i vara stipan.¹¹ þæt æz at tala oc þæt uid at leggja sem off þidir bæzt bera með
[hinna bæztu¹² manna rade. Oc þui hazum ver nu um ridir idulega stodat hana.
oc litz off sem alluidda mætte með xærom orðom zullan orsturd gera. þar sem hon
talade adr gongsi langt um. En sumum stodum þurxti hon sanlega tilloghu þar sem
huærgi var¹³ liosare en mærger þær þurxtu er xatunnigir¹⁴ varo. Nu þo at ver
kennem off miot xatunniga¹⁵ til slitra storræða. þa hazum ver þo þessa bot latet rita
er ver sendom ydr. læxtir slitum hætte sem hon vattar.¹⁶ fröngstande a vare herra
Jhesu Christi miskun oc [arnadar orð¹⁷ hine hælga Olafs konungs oc þeirra¹⁸ hinna

Jvfr. L. Indl.

¹) Ovskr. tilf. i Lighed med Landsl. Her hæz Biorggniar bot meðr quædiu sending oc bröui Magnus konungs — Ovskr. Bi, k, l. Xb, c. Her hæz Be(r)guiniar þings loghbot of stipan — Ovskr. Bn. Her hæz upp Biartröngar restar oc biarmanna lozh oc þeira grein — Ovskr. Ta, b. Her hæz Biartröngar rett — Oa. Her hæz Biartröngiar rett of biarmanna lozh of segir þæt er eigi greinir i landz botenne — Ovskr. Bm. Biartr öngiar restir — Ovskr. Xa. Prologen udelades i Bb, c, d, f, g, h, m. Oa, b. Farmannaloven først, derpaa begynder þingsstipan — Tb. Farmannaloven sættes først; dertil föies Capitlet allar þær settir &c. og dernæst gaaes over til Sva er mest at ver stulum mot eiga — Bf. Oa, b. Byloven begynder først i Kjöbebolken med Cap. 6. þæt er nu þuineft at ver Biorgguiniar menn uerðum miot uid taup at liza &c. — Bg (der kun optager nogle faa Capp. af K. Bolken samt eet af T. B.) Farmannaloven indskydes foran i Landsl., mellem Kjöbe- og Tyveb., og Byl. selv begynder først med Bæarsk. C. 1. Sva er mest at ver stulum mot eiga — Bk. Farmannaloven forudskikkes ogsaa i Bd, der ellers begynder med det sædvanlige friðr of blizjan &c. *Lacune* i Be, der oph. i Thgsk. Cap. 4. Xd, e, f bestaae kun af Farmannaloven. Alle de Övriga begynde med friðr of blizjan. ²) nað — Bk. Istedetfor Resten af Prologen: etc. — Xa. ³) sonur son Suerres konungs — tilf. Bk. Na. Istedetfor Resten af Prologen: &c. — Bi, l, n. ⁴) [ollum guds vinum of synum i Gulapings toghum — Bk. [wirdeligum herra Jone erðebiskupi oc ollum gudv vinum oc synum thetsem sem thetlu breff sia eða hönra i Nidarosæ — Na. ⁵) Gulapings toghum — Bk. Nidarosæ — Na. ⁶) [mgl. — Bk. ⁷) tunenda — Na. ⁸) ægi — mgl. Na. ⁹) ombotalaus — Na. ¹⁰) þæt — tilf. Bk. ¹¹) [mgl. — Bk. ¹²) [synsamra — Bk. ¹³) adr — tilf. Bk. ¹⁴) xautirir — Bk. ¹⁵) xatunnandi — Bk. ¹⁶) [mgl. — Bk. ¹⁷) hinnar hælgu Mariu, oc — tilf. Na. ¹⁸) [sua — Bk.

stýnsamastu manna tillogu er i hia os varo. En at þer skili þui gior hui ver hozum sua skipat boltum i bolenne sem nu er. þa græinir þessi hattr zirir ndr sem her zylgir.

Þingzrarar boltr er nu sem zyr i andverdu ritadr [zyr er¹ hæzi sealza bolena. þui at adr þer at skipat se þingit oc [næzndir stobadar.² logrettu men losner. æidar zluftir. oc grid sett. oc sidsemdum lyft. at þui bætr verði bolinni lyt sidan. oc dom³ lit sem þingit er bætr slitt oc sidat.⁴ Sýrslu lutr bolarennar er triftinsdoms boltr. at men skili triftilega tru vera grundvoll oc upphaz allra godra luta. oc hælagraf kirklu lydni oc hennar zormanna vera lyfing oc læidlogar til allra rettynda oc mist-unsamlegra sidsemda. Næst triftins doms bæstinum er utzara boltr. at allþydan skili þan hin sama gud haza skipat tonongdomen til veraldlegs ivirbods sem biskupin til andlegs. Ertir utzara bolt er mannhælg. þui at næst þuisa hoves hozdingiunum oc ollum odrum ut izra at halda oc hallda lata guds zrid oc godra manna zrelsi millum triftinna manna. en þeim með logum oc þo hozsamlega ærtir atuitum at rezsa sem at odru verða prouader. Næst mannhælg er ærzda tal með þui zleira sem þui zylgir. oc hæzr þat með tuænna gixtingum. þui at myclu vardar þeim sem til arzanna tallu. at þeir se i loghlegum oc i hælilagam hionfkap getner. Ertir ærzda tal [hæzr landa brigði. þui at þan tima er maðr ærzir notorar iarder. þa hoves honum at stoda um sin odol oc annara manna. at han halde engara manna oblum með logum sottom oc tunni sin odol með logum at brigða. Ertir landa brigði er landzleigu boltr. þui at þeim hoves með loghum sinar iarder at byggia sem með loghum haza at tomezt. Ertir landzleigu bolt er⁵ laupa boltr. [þui at sva skal ertir lagha soln-um lausa aura soria sem með landa brigði lond oc iardir.⁶ Ertir laupa bolt er þioza boltr. þui at þat hoves engum zirir odrum at tortima sem sa hæuir með logum at tomezt. en sa er odruvio gerer man laga rezsingh zirir sværa.⁷ Sidarst i bolinni ero tononga rettar botr. at sa tonongr sem til er skipadr ertir at sea logunum ærtir umdomum sinna zorellra. a æigi sidr at hugga sina sidsama þægna með linkind oc rettarbotum. en at tempru uspala með hirting oc loglegum rezsingum.

Ærzdir þær sem til haza zallet oc um iarda brigði oc um oll onnur laga mol undir huerium logum sem þau urðu. þa skulu þau ertir þui vera sem þa þengo⁸ logh i lande er þau gerduzt ex æigi hævir adr logleggh skipan a tomet.⁹

¹) [adr en — Bk. [zyr en — Na. ²) [mgl. — Bk. ³) domom — Na. ⁴) Resten af Prologen mgl. — Bk. ⁵) [er vordhaldr [ætni(n)gar oc boar skipan, thi at than tima er maðr ærfuir notor hull adra garða. the hæuer honum með stýnsæmbr at geita oc með sormelagom hagrædom at niota. thess goda sem gud hæfuir leit hinum (thet som hannem eer thilzalldenn æsther laugenn — Nb). Thui næst er vidbunada boldr með thui zleira er that zylgir, thui at theim hovyir með loghum at gista sine æzla er með loghum hana at tomezt. (Stykket Thui næst . . . tomezt — mgl. Nb). Ertir vidbunada bold, er — Na. ⁶) [thui at sua &c. . . [odiu sem skip æða garða — Na. [Oð siger om tiebmannstfæbss. om quersettning och Beslag. at alle Velaugtige tieb skal igenn rugges, och louglige tieb skulle holdis — Nb. ⁷) Ertir thiozua bold er zarmann(a) logh, thui at their turffuu með mykil vargngd oc zorsio at vera zarir tieffuom oc ranemnom ada odrom hæffa, er vli zara með sino goðz — tilf. Na. ⁸) domast — Na. ⁹) Sidarst i . . . tomet — mgl. Nb.

Byðium ver yðr at þer vartgynnit uid off þat sem a þortur. þui at mæir hava völdit ziofþýlða var oc uantunnend en vilia lofsi sem ætla ma. þo at ver hæzðim minna i væð sett. oc off toli þetta æzni sealdan en off tætr. Finzi oc notot ngt. samlett i. þaðum þat aller varum herra Ihesu Christo. hans nazn se blæzfat vttan ænda. Amen.

I. Þingssþipantar boltr.¹

Her hefr þingzarat boltr til Þorguinar þings. fyrsta Capitula.

Fridr oc blæzfan² varð herra Ihesu Christi. arnadar ord varar³ þru sancte Marie 1 [oc hins hælga Olafs konungs⁴ [oc hinnar heilghu Sunnizu⁵ [oc allra guðs heilagra manna⁶ se með⁷ ollum Þiorguinar⁸ monnum⁹ nu oc iamnan. En ver skulum logþingi vart eiga¹⁰ a .xij. manadom huærium¹¹ næsta sunnu¹² dagh ærtir [þrettanda dagh iola¹³ [i Mariu gilldi skala i Þiorguin¹⁴ a þingstað rettum.¹⁵ þar skulu aller zinnazt þorzalla¹⁶ laust þeir sem til þings ero neyndir. En giæltþri¹⁷ eða¹⁸ þsslumadr skal neynt haza a Thomas meffo dagh a mote þva marga men or þiordongi huærium sem her vattar i nesta capitulo ærtir. eða þeirra¹⁹ [logleggr²⁰ umboðs mædr.²¹ oc nemzna þa men er [þæzt ero till þallner oc²² þeim synazt venazster til skila²³ oc þeir meghe þat með æidi sinum sanna.²⁴ En þan æid skulu þeir þværia fyrsta þoran dagh er þeir toma till logþingis i Þiorguin²⁵ með þessum æidstaz. at þess leggr þan hond a hælga bol oc þui stýtr þan til guðs at þa men hæuir þan

Jvfr. Cap. 1. L. I. 1.

¹) Sideoverskrift i Bb, c, d. Her hefr upp þingboltr Þiorguinar bocar oc segir um þingsstetning. oc huæria til þings skal neynta — Overskr. Bi. h. h. u. þingboltr B. b. oc f. um stotning. oc h. t. þ. f. n. — Overskr. Bk. h. h. u. þingboltr B. b. oc f. um f. oc h. t. þ. f. n. — Overskr. Bl. Ingén Hovedovskr. i Bb, c, d, men specielt Register, saaledes: i. Her hefr þingssþipantar boltr Þiorguinar manna (j. um logþing i Þiorguin — Bd). ij. Um ræðs menn i Þiorguin. iij. Huersu tengi þing skal standa. iiij. Um gríða stotning a logþingi. v. Um giæltþra oc þsslu mann. vj. Um alla logsamða doma. Dernæst gjentager Bd den specielle Overskrift: Um logþing i Þiorguin. ²) þagnadar — Ta, b. ³) varar — mgl. Bd, m. ⁴) [mgl. — Bi, k, l, n. ⁵) [mgl. — Bm. Na. ⁶) [mgl. — Bm, n. ⁷) off — tilf. Bb, c, d, k, m. Na. ⁸) Þrengngniar — Bi. Þiorguinar þings — Bm. Ríðarofar — Na. ⁹) ollum þ. monnum — mgl. Bm. Istf. varð herra o. s. v. staar kun oc cetera — Ta. et cetera — Tb. Xa. Herefter Overskr. Um logþingi vart þar manna of um neyndar man — Xa. ¹⁰) þin — tilf. Ta, b. ¹¹) i þv varum — tilf. Bm. i Sunobergi — tilf. Ta, b. i kaupange — tilf. Xa. ¹²) sunnu — mgl. Bb, c, d, k. ¹³) [þrettizuu meffo dag — Tb. ¹⁴) [i Olafs gilldiss skala varum — Tb. [i troegilldis skala i Ríðarofar — Na. [mgl. — Bm. ¹⁵) [þar sem logmanne þgnist oc adrum ræðs monnum þazst til uera þallet — Ta. [þaa enu sebuannlige of opþagenn þhingstað her vði þhrunnðheim — Nb. [þar sem þsslumadr of giæltþri gertr ræð þirir — Xa. ¹⁶) nauðþnia — f. ¹⁷) Þngougðenn — Nb. ¹⁸) of — Bm, n. Ta, b. ¹⁹) þeirra — mgl. Tb. ²⁰) Istf. Resten af Cap. &c. — Bi. ²¹) [logleggr umboðs menn — Bm. Resten af Cap. udelades — Bm. Istf. Resten: &c. Bk, l. ²²) [mgl. — Bm. ²³) Resten af Cap. mgl. Ta, b. Istf. Resten: &c. — Xa. ²⁴) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bm. ²⁵) Ríðarofar — Na.

næznda til logþingis¹ er honum synduð venazstir til stila ættr sinni samviztu. oc æigi tof han þar adra muni til. oc svo skal han ianman gera meðan han hæuir þat starz. En þenna æid skal engi oxtar soeria² en um³ sin.⁴

Þversu nægna skal men til þings ok um sectir.

- 2 Sva er mælt at radz men aller⁵ ero sealznæzndir til logþingis [i Biorgwin⁶ oc⁷ .xij.⁸ men or [huærium ziordongi bearens.⁹ [en ex¹⁰ giæltfri¹¹ [eda nystumadr eda þeirra logleggr umbodsmadr¹² nægna¹³ eigi sua¹⁴ til þings sem nu er mælt.¹⁵ þa ero þeir aller sætir mort sylzræ tononge zirir þan huærn er unæzndr er. Engan skal til lausnar nægna oc þui at eins umstipti a gera at þeim gange logleggh zorzoll zirir er znr var næzndr. En huer [næzndar madr¹⁶ sem sidar temr til logþingis en sore ero zlut naudzsynia laust. er sætr mort sylzræ uid tonong. en logmadr oc logrettu men mete naudzsyniar. Nu er giæltfri oc nystu madr oc umbodsmadr tononge oc bistups oc radz men aller styllbugir til logþingis at toma. en þeir sem eigi toma az þeim zorzalla laust. þa sædizt huer þeirra .iij. mortum sylzræ uid tonong oc þat zrammar sem tononge virdazt sater þeirra til.

Um þingshipan ok sidfemd a þingins.

- 3 [þat er nu þui nest at logmadr skal¹⁷ lata gera vebond [i Mariu gilldi stala i Biorgwin a þingsstæð rettum.¹⁸ svo uid at þeir haze rum zirir innan sem i logrettu [ero næzndir.¹⁹ en þat stulu vera .ij.²⁰ tylztir manna.²¹ þat stulu vera .xij. rads²² men oc adrer²³ .xij. [næzndar men²⁴ oc [stipti svo til at .iij.²⁵ se²⁶ or ziordonge²⁷

Jvfr. Cap. 2. L. I. 2. Cap. 3. L. I. 3.

¹⁾ i Biorguin — tilf. Bb, c, d. ij. Nidarosæ — tilf. Na. ²⁾ vinna — Bc, d. ³⁾ in — Na. ⁴⁾ En logmadr skal hafua i bodar nystuer halffua mart á huæriu logtinge az huæru mana ze, ader then sem bodona læss — tilf. Na. ⁵⁾ i Zunsbergi — Ta, b. ⁶⁾ [i Nidarosæ — Na. [i kaupange — Xa. [mgl. — Bm, n. Ta, b. ⁷⁾ oc — mgl. Ta, b. ⁸⁾ .xij. — Bm. ⁹⁾ [sv uarom. [ez handgennr men. oc [ez adra garðz bndar — Ta. [huærium ziordungi biar varss — Tb. Resten af Capitlet, og hele det Övrige af denne Bolk udelades — Bm. ¹⁰⁾ [skal — Ta, b. ¹¹⁾ giæltfri — oftere Bl, dog ogsaa giæltfri. ¹²⁾ [mgl. — Bn. ¹³⁾ nægna — Bn. nægna til — Xa. Istf. Resten af Capitlet: et cetera — Ta, b. Xa. ¹⁴⁾ menn — tilf. Bb, c, d. Na. marga men — tilf. Bn. Istf. Resten af Capitlet: etc. — Bi, k, l. ¹⁵⁾ Istf. Resten af Cap.: etc. — Bn. ¹⁶⁾ [aff næzndar monnum — Na. ¹⁷⁾ [þing skal standa sua lengi sem logmadr uil oc honum þidiz zallid uera zirir mala manna satir oc logrettu menn samþydia. skal logmadr — Bb, c, d. Nb. Xa. [þing skal standa sua lengi sem &c. (Intet mere af hele Capitlet) — Bn. þing skal standa [i. l. [i. v. of h. þ. z. v. z. m. m. [i. oc logretto men sia at hozzer. Nu skal logmadr — Ta, b. ¹⁸⁾ [þar sem logbot uerðar læsen — Ta. [i Olazo gilldis stala i Zunsbergi a þingsstæð rettum — Tb. [i tros gilldis stala i Nidarosæ a þingsstæð r. — Na. [með giæltfira rade of nystu mang i kaupange a þingsst. rettum — Xa. Istedetfor Resten af Capitlet: &c. — Bi, k, l. ¹⁹⁾ [stolu uera — Bb, c, d. Na. [stulu stila — Xa. ²⁰⁾ .ij. — Tb. ²¹⁾ of stizti sua til at — tilf. Xa. ²²⁾ herads — Tb. ²³⁾ adrer — mgl. Ta, b. Xa. ²⁴⁾ [logrettes men — Ta. Nb. ²⁵⁾ þeir — Bd. ²⁶⁾ [þipi svo til at o se notor næzndar — Ta. [se þeir i næzndir — Xa. ²⁷⁾ þridiung — Ta.

huærium¹ þeir sem bæzt þyðia til þalner [æz neynder monnum.² En þeir sem i logrettu ero neynder skulu æid sveria³ með þeirra æidstaðr adr en þeir gange i logrettu. at han stytr þui⁴ til guðs. at han skal sva til allra manna mala leggja sem han ser sannast þirir gudi æxtir logum oc sinni samvizku. sva með saladom sem sxiadom. oc sva skal han iamnan gera þegar han er i logrettu neynder. I fyrsta sinni skal maðr þenna æid sveria er han gengr i logrettu. en æigi oxtar þo at han se i neynder. Sva er oc melt at engi maðr skal sæliazt innan vebanda⁵ þeirra sem æigi ero i neynder. en ex han sætzt oc gengr eigi ut þegar uid han er melt. þa sæðizt han halzre morl sylzre. Men skulu þastande til þings ganga oc [sitia þing þar til er⁶ þormessor ero sungnar oc vera a þingi þar til er ringt er til nona att þriz kirtiu. En logmaðr skal lata ringia [elldzstedingar kodo at Nicholas kirtiu.⁷ þa er han uil með bof til þings ganga. en þeirre kodo skal eigi til annars ringia meðan þingit stendr nema [til elldzstedingar.⁸ En ex notor slæz i mat eða mungat⁹ oc røler þat mæir en þingit. þa er han sætr .ij. aurum sylzre. oc æigi enga upræist sins mals a þeim dægghi. Dryt skal [engi maðr¹⁰ til þings bera¹¹ huarle til solu ne annan vægh. en ex boref verðr þa er [þat upnæmt¹² oc æiga þingmen þat. Aller men skulu i logrettu sitia þeir sem i ero neynder sva lengi sem nu er mælt. nema maðr gange at naufsynia ærendom. En ex maðr gengr or logrettu utan vebanda naufsynia lauft. þa er han sætr .ij. aurum sylzre [uid konong.¹³ en [ex þeir men gera harf eða harofsti sem ero þirir utan vebond¹⁴ sva at logrettu men mego æigi nadolega gornma doma sinna eða þeir tierra mal sin er logmanz oc logrettu manna loz haza til. sætr huær oyri sylzre er at þui verðr tunnr oc sannr oc er honum sagt til adr. þeir men aller sem i logrettu ero neynder skulu doma logh vm þau mal oll er þangat¹⁵ ero stoten [með logmanz rade oc annara goðra manna oc lome þat¹⁶ vitni þram a þingi.¹⁷ en alt þat er loghbof stil æigi or [þa skal þat æz huæriu male haza sem logrettu men værða aller a æit satter.¹⁸

¹) biarens — tilf. Ta. ²) [mgl. — Ta. ³) Istf. Stykket herfra og til Menn skulu þastande: — Sem þyr segir i landþotinni — Bb, c. Hele Resten herfra mgl. — Ta, b. Istf. Resten: &c. — Xa. ⁴) malle — tilf. Na. ⁵) utan orlofs — tilf. Bd. ⁶) [sitia þing þegar — Bb, c, d. Na. rigtigere. ⁷) [stodunni þgiar bot i Margræto tirdio stoppli — Na. [Storm kiodenn i Margr. t. st. — Nb. ⁸) [þær þæræ thil þgiar eða ælder værde laus — Na. ⁹) dryt — Bb, c, d. ¹⁰) [oc eigi — Bb. ¹¹) Istf. Resten af Cap.: Sem þyr segir i botinni — Bb, c. ¹²) [upptøfr drydr — Bd. ¹³) [mgl. — Bd, Na. ¹⁴) [þeir menn sem eru utan vebanda oc gera þar hart oc harofsti — Bd. ¹⁵) hingat — Bd. ¹⁶) þui — Bd. ¹⁷) [och laugligenn ere fremt tomne effther som laugbogenn siger. Sørst skal dømes och offuerhøres the sager som diid er steffnt, och alle the sager som menn legger hennder sammens medt thuende vidne, om the vidne fremtkommer, och ther nest the annere smaa sager. — Nb. ¹⁸) [the (sager) skulle vere wonder goode stielliche menndz sigiløse och samtøde, som the effther sinn samuit rannðzage och døme — Nb.

Um gríð ok fríð millim manna a þinginu.

- 4 Allir þeir men er [i logþingis þor¹ ero neyndir i Þiorgvin² eða notor mal æigu þar at drixa flulu i gríðum vera³ huer uíð annan þar til er [logþingi er lofet.⁴ En eð ein huer gengr a þessi gríð. þa hæfir [(þirir) gort⁵ þe oc þríði i⁶ lande oc lausum oyri oc lome alldri i land síðan. En eð men verða sérðer a logþingi i Þiorgvin⁷ eða þa annan olutt [að manna völdum oc vilia. þa onlþ rettr þeirra at hælningi er þirir flendum eða farsautum værða.⁸ Sva oc eð men bera uopn a logþingi.⁹ þa gíalde halþa mort flýðs oc late uopnen. æigi [logrettu men¹⁰ tua luti vapna. en lonongr¹¹ þrídung. þui at i ollum flodum hœfir monnum at gíæta spectar oc síðsemdar. [en þo æintanlega mest i þeim flodum sem til flýðsemdar oc spectar ero flípaddir að andverðu oc flæstum værðr mæstr flæde at eð notot flerst i.¹² En [oll Þiorguin¹³ þinguiti er til þalla¹⁴ .v. marla mal oc þadan að smære a lonongr¹⁵ .ij. luti en þrídung bœar men. oc sva eð þormen eða radœmen loma æigi til þings sem bot flægir. þa dœmi [þætta þe¹⁶ þingmen [at gíelda¹⁷ a næsta mote¹⁸ er¹⁹ gíælfyri oc flýðu mædr [flulu æiga.²⁰ en eð þa er æigi bot læggi a domroð.²¹ þægn gíldi oc þirir ubota mal er geraðt þa a lonongr æin.²² Nu eð mædr rýðr dom þan²³ er dœmðr er [a logþingi²⁴ i Þiorgvin.²⁵ oc vapna tal er at att. innan logrettu oc uttan. þa flæðs þa²⁶ .iiij. mortum flýðs uíð lonong er dom rýðr. en mort uíð flæðar abera. Nu flæð gíælfyri eða flýðu mædr þui flýða a Þiorguin²⁷ þingi. huerfu margir men að varo flæðir i þo varom a næslom .xij. manaðom. oc flægi flil a um vort oc iðirlit þeirra [er hinum urðu at flæða at þeir megi þui at flæðr flændir værða at litendom huar sem þeir flunnu þram at loma.²⁸

Um mot þau sem gíælfyri flæl eiga.

- 5 Sva er mælt at gíælfyri oc²⁹ flýðumædr flulu mot³⁰ æiga innan þeirra .viij.³¹

Jvfr. Cap. 4. L. I. 5. Cap. 5. L. I. 6. 7.

¹) [til logþingis — Bb, c, d, i, k. Na. [i logrettu — Xa. [i Þiorguin² — derþaa Resten af Cap. udeladt Bn. ³) Flunobergi — Ta, b. Þiðaroðs — Na. ⁴) Istf. Stykket herfra og til notot flerst i: — &c. — Bi, k, l. ⁵) [logþing þæt er lúðit — Xa. Herfra til notot flerst i — mgl. Ta, b. Xa. ⁶) [þa þirir gort — Bb, c, d. Na. ⁷) i — mgl. Bb, c, d. ⁸) Þiðaroðs — Na. ⁹) [sem þýr flægir — Bb, c. ¹⁰) ij Þiðaroðs — tilf. Na. ¹¹) [lonongr — Bb, c, d. Na. ¹²) þing menn — Bb, c, d. Na. ¹³) [sem þýr flægir botin — Bb, c. ¹⁴) [um flaupanga — Xa. [oll Þiðaroðs — Na. [oll — Ta, b. ¹⁵) oc — tilf. Ta, b. ¹⁶) Her begyndr Be. ¹⁷) [mgl. — Be. Ta, b. Xa. ¹⁸) [at græðis — Be. [at lutið — Tb. [ot græðis — Xa. ¹⁹) þingi — Be. Tb. [a þa a næsta þingi at þeir luti þæt er þeir uaro flæðar — Ta. ²⁰) En eð — Ta, b. En — Xa. ²¹) [æiga — Be. Xa. [eigu at luti — Ta. [eigu — Tb. ²²) þirir — tilf. Ta, b. ²³) Resten af Capitlet og den hele Bolk mgl. Ta, b, der springe lige til Cap. 4 i Ldub. om Vardhold. ²⁴) logsamdan — Xa. Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, i, k, l. Xa. Udenfor i Mrg. tilf. med en langt yngre H. (fra 16de Aarh.?) det Cap., som ellers pleier at staa ved Slutn. af Farmannal. Allar þær flæðir &c. uden vigtige Afvigelser — Bl (hvor Farm. L. mgl.) ²⁵) [mgl. — Bb, c, d. ²⁶) Þiðaroðs — Na. ²⁷) mgl. — Be. ²⁸) Þiðaroðs — Na. ²⁹) [sem þýr flægir botin — Bb, c. ³⁰) eða — Be. Resten af Cap. mgl. — Bn. ³¹) þing — Bb, c, d. ³²) flæða — Bb.

natta er lólit er logþingi¹ oc lýfi² xirir monnum þui sem talað var³ a logþinginu i Þiorguin⁴ oc æintanlega huað alýft a xel þeirra manna mal er þa stípaðoxt a þui næsta logþingi. En ex annar tveggia rýr⁵ a sin lut þa er mal lómr a þetta mot oc tallar rangt vera up boreð xirir logrettu men. þa skal þo æigi brigða domi sætta laust. En han⁶ ma æsta hin⁷ tala til næsta logþingis a oðrum vættri oc haxe⁸ huaru(æ)ggia uppi sitt mal oc xore sa er talsættir var tal með zullum vordzlum. En ex mal røgnizt með sama hætte oc xyr.⁹ þa have sa¹⁰ lofnað sin auðin halzu ær hinum er ylxði han til rangs mals oc soðe þat með talum sem adrær xear soðner. [Prouaxt oc svo at hin¹¹ haxe rangt xlut xirir logrettu monnum er xyr domðizt malet oc domizt þa hinum. þa tale sa lofnað sin halzu auðin oc soðe sem adr vattar.¹² oc svo skal huervetna þar sem logmadr oc adrær stýnsamer men sea at men værða æzloglega soðter oc til laga talsættir.¹³ Nu skal giælfyri eða stýllu madr þui lýsa. at logþingi skal huern vætr uppi vera i Þiorguin¹⁴ næsta sunnudagh¹⁵ æxtir þrettanda dagh iola. þa skal oc þui lýsa at men stulu æigi þa men i hus þin tala er laupa vefstan oc auðtan.¹⁶ norðan oc sunnan. nema þeir uifi stíl a. at þeir ero stíla men. þui at stíkir men ero þui vaner at vera noðoro list æin vætr eða .ij. eða .iij. oc hýlla stíl svo uíð men. Síðan stíliast þeir æigi bætr við en annat huart stela þeir ze manna. eða laupa brot með¹⁷ husþronjum manna. eða xrendlonom. eða gera onnur vand verð. En huær sem oðruis gerer oc tælr stíla men. þa sæðizt moðt stýlro [er hin¹⁸ prouaxt at illum manne.

Um laugdoma þa sem dæmdir værða.

Alla þa doma er um viga xerði¹⁹ skal sætia²⁰ [eða xirir²¹ þeirra tvænna leg 6 orð²² er xirir æigu at toma xul manz giold²³ eða holx [at logum.²⁴ þa skal þa alla með logum sætia oc gríðum til xyrsta sala. En sa er rýr dom logsamðan xirir

Jvfr. Cap. 6. L. I. 8. 12.

¹) þingi — Bl. Istf. Resten af Cap.: &c. — Be. Xa. ²) lýsa — Bi. lýfi þui — Bk. ³) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, k, l. ⁴) Þiorguin — Na. ⁵) rýr — Bb, c, d. Na. rigtigere. ⁶) hinn — Bb, c, d. ⁷) hann — Bb, c. Na. mgl. — Bd. ⁸) þa — tilf. Bb, c, d. Na. ⁹) Istf. herfra til Nu skal giælfyri — Sem xyr segir — Bb. Sem adr segir botinn — Bc. ¹⁰) se — ved Feilskr. Ba. ¹¹) hann — Bd. ¹²) [Menn bliiffuer domen igien drefsuen, och thet bliiffuer hannem offuer beuift att hand haffuer Veredthet sinn sagð loigennactlige for Domsændene, Bøde som før er saglt och konngenn .j. mk. och thenn anden sølge sinn sagð — Nb. ¹³) Om nogenn Mand steffner anden for Laugmandenn, Eller for nogenn anden Kettere, och ide vinder aff hannum enthenn Eid eller penndinge. Da skal thenn ther søgte suerge paa Bog, att hand eig søgte samme maal for hadt eller auffund, menn hanndt mendte at haffue reet sag att søge. och skal huert wíðtnisbyurdt bæres for Laugmanden — tilf. Nb. ¹⁴) Þiorguin — Na. ¹⁵) dag — Bb, c, d. ¹⁶) Istf. Resten af Cap.: Sem xyr segir i botinni — Bb, c. ¹⁷) með — mgl. Na. ¹⁸) [ex hann — Bd. Na. ¹⁹) Resten af Cap. udeladt — Bn. ²⁰) Istf. Resten af Cap.: &c. — Xa. ²¹) [eða um — Bb, c, d. Na. [eða — Be. [oc um — Bi, k. ²²) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be. ²³) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, k, l. ²⁴) [mgl. — Bb, c, d. Na. Istf. Stykket herfra til vínzt ze til huaruæggia: — Sem xyr segir — Bb. Sem x. f. i. botinni — Bc.

sal eða at þyrftum solum.¹ þá gengr þa a grid sín oc er trygroze. oc hæuir þirigort þe oc þridi [i lande oc lausum öryri.² En þær ero naubðsyniar.³ ex maðr er siutr eða þar. eða einarhueriar þær stornaubðsyniar gange til er goder men bere uitni um at han matte eigi til toma i eindaga. En [sal þat þyrfta skal⁴ fram toma innan þess þyrfta⁵ manadar oc þlytia heim til hans. oc se bodel með vatta .ij. en hin tale þar uid eða umbods maðr hans. nema han uili indella um gera honum er tala skal. En um oll onnur mol er men læggia logdoma a imillum sín. þá sælizt þa mort þlyzra uid þatar abera er þan dom ryr.⁶ en tononge .iiij. mortum þlyzra. oc sorte giæltþri huaromtæggia til handa. oc tale hin þyrft stuld sína upp þva sem domr dæmði. en sætt huarætæggia se síðan⁷ ærtir þear magne ex eigi vinzt þe til huarætæggia. En ex hin⁸ uil eigi þa en dom hallða. þá skal giæltþri lata blasa til mozt⁹ oc gera han utlægan. nema han giæltþe slift up sem nu er mælt. Nu ex maðr þær eigi¹⁰ i þv varom þirir logmanne eða giæltþra. þá skal þatar abere talsætia han til nefta logþingis er han þær eigi ret ær. en ex han hæuir til þess sanleg vitni at han hæuir þan talsætian er mal a uid han oc þat annat at mal hær þva þaret sem han hæuir hæmt. þá stulu þingmen doma þat mal at logþullu. huart sem uid ero bader eða [sa æin¹¹ er fram ber. oc logmanne¹² oc logrettu monnum þidir þirir lufa.¹³ nema hinum er talsættr var þanne þul naubðsyn.

II. Kristins doms boltr.¹⁴

Her hegr kristins doms boltr i Þerguin.

- I Þat er uphæz lagha vara [Þiorguinar manna¹⁵ sem uphæz er allra goðra lufa.¹⁶ at ver stulum hær¹⁷ oc halða¹⁸ kristilega tru.¹⁹ Her stulum trua a varn drotten Þhesum Christum hans æinga sun er geten er ær þrayte hæilago anda. oc þæddizt ær

Jvfr. Cap. 1—3. L. II. 1—3.

¹) naubðsynia laust — tilf. Bd. ²) [mgl. — Bd. Na. ³) þess er reiða a — tilf. Bd. ⁴) [lati þat þyrfta þat — Bd. ⁵) sama — Bd. Na. ⁶) oc hallða dom sem ætr — tilf. Bd. Na. ⁷) þætt — tilf. Bd. Na. ⁸) hann — Bb, c, d. Na. ⁹) oðr þressue hannum biidt — tilf. Nb. ¹⁰) rettyndi sín — tilf. Bb, c, d. Na. ¹¹) [annar einn þa — Bb. [annar þa — Bc, d. ¹²) loghmanum — Na. ¹³) bita — Bb, c, d. Na. rigtigere. ¹⁴) Denne Ovskr. er tilf. i Lighed med Landsl. Hele Bolken udelades i Bf, m. Xb, c. Ta, b. ¹⁵) [i Þerguin — Be. [Þiorguinar þinga manna — Bn. [Þidarosar manna — Na. [þaupangra manna — Xa. Istf. Resten af den hele Bolk: allt til landuærnar boltsens — Be. &c. — Xa. ¹⁶) Istf. Resten af Bolken: of gengr þua ut allr sem stendr i landþotinni — Bn. ¹⁷) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, l. ¹⁸) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bk. ¹⁹) Istf. Resten af Bolken: oc allt annat þua sem þræiat er ætr i botinni — Bb. oc allt annat f. þr. er ætr i b. i kristins doms bættinum i landþotinni — Bc. Istf. Resten af Cap. oc allt a. f. þr. er ætr i b. i fr. b. i l. b. of um tonunga ærþ of ærne. þegar til — Bd. De efterfølgende Capp. indtil det 7de (Ovskr.: Þm dottur eða sunar dottur) — mgl. Bd.

Mariu mörj. þindr undir þilazc valde. þrossþestr. dörddr oc grazen. þor niðr til hæl-
uitis at lörþa þadan alla þina vini. þridia dagh ærtir er han var dörddr i þinum
mandome ofþaddum þinum guddome reis han up af dauða oc var þidan med lære-
þæinum .xl.¹ dagha þra þasþa dægi oc til upþigningar dægs. oc stæig þa til himna
oc þadan skal han loma a ofþta dæghi þessa hæims. at doma huærn ærtir þinum
værðlæitum. Uer stulum trua a hælþan anda at han er þannr guð sem þader oc þun
oc þær þrear þtillningar er æin guð. Ver stulum þat allt trua er truir oll þristin
þiöð oc hælagra manna samband. oc hælogh þirtia hæuir aðr samþykt med ubrigð-
ilegre þaðþæstu. Uer stulum trua at þynðir þirir laþazt med þtirn oc idran oc þtriptu
gang. med hollde oc blode vares drottens er i meþþonne hælþazt. med þona halde oc
almofo giærðum. i þaftum oc allum odrum goðom lutum. er men gera. hugþa eða
mæla. Uer stulum trua at huers manþ litamr er i er lomen hæimin eða loma lan
til doma dægs þa skal up riþa oc þadan af stulu þær er illa gerðo oc æigi idraþc
med iuirþot þessa hæims hær endalausan upagnað med dioxþinum oc hans ærend-
reþom i hæluiti. en þær sem got hær goðt þessa hæims stulu hær æilixan þagnað
med guði oc hans hælþum mannum i himirili.

Þer segir at konungr oc biskup eru af gudi þipaðir. at goða lyðs oc laga a iærðrici. oc um
lyðni lyðþins.²

Nu af þui at guðs miþkun þer til þess myðla þorþ utalulegs lyðs [oc ymis 2
þiölmennis.³ þa hæuir han þtapat⁴ tuæim þinum þionom at vera auðþynilega hans
umböðs men um⁵ þessa hælga tru oc hans hælagt logmal. goðom monnum til værnð-
ar oc rettenda. en vandum mannum til reþþingar oc ræinþanar. Ero þesser tuæir
annar þonongr en annar þyþþup. hæuir þonongr af guði verallett valld til veraððlegra
luta. en þyþþup andlect valld til andlegra luta. oc a huar þærira at þyrtia annars
valld til rettira mala of loglegra. oc lennazt uid þit at þær hava vald oc iþirþot af
þealþum guði en æigi af þer. Oc þirir þui at þeit ero guðs þionofþu men oc þins
annars at þat þea aller at þærira ma med engu mote miþþa. þess þins þridia at þealþr
guð virðizt at lalla þit þærira noþnum. þa er þa þanlega i myþlum haþþa uid guð er
þa þyrtir æigi med þultomenne aþt oc reþviþe⁶ til þins valld þess sem guð hæuir þæim
til þtapat. þar sem þær þera þva myþla aþyggju þirir ollu lanðþollinu oc aþyrgð
þirir guði. allra hælzt þar sem login vatta med þtuddum endamærtium. þva at huarþi
meþi hoþþingiarner af þær goþma þessa anaubga eða þyngia þollinu med oþmyþilli
agirnd. oc at æigi mege þavitþir men þynia hoþþingionom loglegrar þægnþyldu þirir
þrioþþu þaler oc⁷ þamþynnar þavizþþu.

¹) .lg. — Ba, urigtigt. ²) Denne, saavelsom de övriga Overskrifter i denne Bolk, ere tagne af Bi, da
Bn kun anfører Begyndelsen af 1ste Capitel. ³) [mgl. — Bk. ⁴) Istf. Resten af Cap. &c. — Bi, k, l.

⁵) at halda — Na. ⁶) Rettere ræðþlo. ⁷) er — Ba, urigtigt.

Norges gl. Love II.

Her segir huer logliga a at vera Noregs konongr eptir logum.

- 3 Nu ær þui at landþrokkit alt a mycla lyðstýldu konongenum at veita.¹ þa vere þat þærlekt at men varadezt þa myclu uilli þotu er mæstr lutr landþrokkis þessa hæuir þva hormulega veret blindadr ær at i engu lande odru zinnazt þess dormi. þar sem tæknir hava veret imissir men oc kallader konongar ranglega imot rettum konongum oc logum hins hælga Olafs konongs oc ollum þeim rettendom er huer bonde uilldi una ær odrum um þinar ærþdir. þionado opt uelbörnir men þeim er varla matu vera tnapar þeirra sem en vattar i dag -huart þeir mistu zleiri odla sinna eða hinir er þeir kallado kononga sina. oc þva hit sama um manna missurnar. Nu at men þurzu eigi griplande hondom eða læilande ætir þara huer konongr a retlega at vera i Noreghi. þa se þat kunnikt ollum Þiorgvinar² monnum oc ollum odrum Noreg monnum. at Magnus konongr sun Halonar konongs stadþæsti þva oc let i þof setia a frosta þingi. huer at rettum ærþdum a at vera Noreg konongr ætir logum. oc ær þui at þat var þa iattat með raðe Jons ærþibistups oc³ annara liodþistupa. lendra manna oc lærðra. stallara oc logmanna. oc allra handgenginna manna þeirra er þa varo hia. oc allra frosta þings manna. oc þui samþyctu aller Noreg men þirir sit oc sit ærþringi uid Noregs konong oc hans ærþringi með retto þingtale at þessi stipan skal standa [þar um⁴ sem þa var gor of nu zylgir her.

Her hegr Noregs konungs ærþða tal oc skal i þeirri ærþð huer standa sem talpr er.

- 4 I nazne þadur oc þunar oc hæilaghs anda. æins guðs i hæilagre þrenningu. skal æin hans þion konongr vera⁵ izir ollu Noregs konongs riki oc vælði innan landz [oc uttan landz⁶ oc þva statlondum.

Nu ætir þraxall konongs vars. þa er su hin þyrsta Noreg konongs ærþð. at þa skal konongr vera izir Noregs konongs riki sem Noregs konongs sun er⁷ hin ælztu æin.

Su er onnur ærþð at þa þunar (sun) konongs er stilleten er hin ælztu æin skal konongr vera þa er þader hans var⁸ stilleten ær engi er þunana til stilletna.

Su er hin þriðia ærþð er brodir konongs stilletin hin ælztu æin skal konongr vera þa er samþædra er uid konong. ær engi(r) ero þeir till sem adr ero talldir.

Su er hin þiorda ærþð at þadur brodir konongs samþædra oc stilleten hin ælztu æin skal konongr vera þa sem þader hans var stilleten.

Jvfr. Cap. 4. L. II. 4. 5.

¹) Istf. Resten af Cap. &c. — Bi, k, l. ²) Þiorgvinar — Na. ³) alfr — tilf. Na. ⁴) [ævin] — Na. ⁵) Istf. Resten af Arvetallet: oc stipan allt ærþða tal sem uffendr — Bi. of stipan allt ærþða tal ut sem stendr &c. — Bk. of s. allt æ. t. sua s. stendr &c. — Bl. ⁶) [nigl. — Na. ⁷) stilletin — tilf. Na. ⁸) of — tilf. Na.

Sv er hin þimta ærþ at broður sun konongs stlgetin hin ælztu ein scal konongr a. sa sem þader hans var stlgetin oc samþædra uid konong. ex engi er hinna til.

Sv er hin setta ærþ er¹ broðrungr konongs hin ælztu ein scal konongr vera. sem þader hans var þadur broðir konongs stlgetin oc samþædra. ex engi er hinna sem adr ero talder.

Sv er hin seaunda ærþ at konongs sun stal konongr vera hin ælztu ein þo at se ægi stlgetin. sa þo at han se huarle geten i þrendsemis spellum eda hordome sigþap oc konongr sealþr hæuir uid þæderne hans gengit oc sagt sealþr stlgetinum monnum avari til þirir saler samuistu sinnar oc modur hans. oc svarar su id er barnit er þot þæirre tilfölu sem til honyrir.² oc hæuir madren ædi tvænt til þernis sagt. ættr þæim hætta sem logbot vattar um stl mal. þessu stulu þæir sem ægi lögna iþir manað. nema þæir oflitzt oþrili. þa stulu þæir þo æinum huers þæirum stlritum monnum til sægia att vitni mege um bera ex þarþ.

Sv er hin atta ærþ at dottur sun konongs stlgetin hin ælztu ein stal konongr a sa sem moder hans var stlgetin ex engi er hina til.

Sv er hin niunda ærþ. at systur sun konongs stlgetin hin ælztu ein scal konongr a. sa sem moder hans var stlgetin oc samþædra uid konong ex engi er hinna til.

Sv er hin tiunda ærþ at sa stal konongr vera hin ælztu ein. er nestr er ættr dra sunu uid konong oc stlgetin er oc þader hans varr stlgetin oc lomen þra þæddum broðrum stlgetnum ex engi er hinna til.

Sv er hin ællyta ærþ at sa scal konongr vera hin ælztu ein stlgetin er syðlina er uid konong oc lomen þra þæim syðsynum er bæde varo samþædra oc stlgetin ættr kononga ættenne lomen. ex engi er hinna til sem adr ero talder.

Sv er hin tolyta ærþ. at sa scal konongr vera hin ælztu ein stlgetin er syðtr er uid konong oc modr þæirra varo stlgetnar of samþæddar oc ættr kononga ættenne lomen ex engi er hinna til.

En ex engi er þessara til sem adr ero talder þa se sa konongr at Noregi hin ælztu er ærþum er nest ættr þui sem landþbolin vattar i ærþa tale. þarl þo en eigi a. oc þo ættr kononga ættenne lomen.

Þer segir huersu konung skal kisa. ex hinna missir sem adr eru talþir.

En ex þa hardlega³ kan til at berazc at engi er þessara til. þa se sealþstænt 5 logha ex han er til⁴ oc iarle. bispum ollum oc abotum. lendum monnum ollum hirdstiorum með hird allre at sölja norðr til Niðarost til hin(s) hælga Olafs

Jvfr. Cap. 5—9. L. II. 6—10.

¹) at — Na. ²) hœuir — Na. ³) þunglega — Bk, L. ⁴) Istf. Resten af Cap. 4c. — B, k, l.

konongs til umræða við ærðibyskup. oc næzni huer byskup or sinu byskups domi oc systlumen konongs þeir sem þar ero .xij. hina vitraztu bondr¹ extir sinni samvizku oc se a þor innan þess þyrsta² manadar er þeir spyria þrazall konongs. Sua skal oc byskup huer oc systlumen ætla men til hægnadar oc gæzlu extir með bondum. at gæta landz þirir þiozum oc ilþyði. svo marga æz lendum monnum oc systlu monnum i huerium logum sem þeir sea at bæzt hœuir. stulu þeir er extir sitia iamhæimulir til gæzlu svo [i annara manna³ systlum sem skalzra sinna. elligar ero þeir sanner landrada men ez æigi heilðr land þridi sinum þirir þeirra vangæzlu. En þan tima er þeir ero norðr komner sem til ero neyndir. þa gange þeir ulærðu men með suordnum æidi til þess umdormis at þeir stulu þan til konongs tala sem þeim synizt þirir gudi at bæzt se til þallen extir sinni samvizku. En þenna æid stulu iamvæl biskuparner abyrðiazt við gud⁴ sem hinir er vinna. at han leggi sannenda umradi til þessa mals. iamvæl sem hinir ulærðu men er sveria. sem gud gezz þeim syn til retlegazt at sea. En ez þa stíl a. þa stulu þeir sit mal haza er zleiri værða saman oc stírlitare ero of ærðibyskup oc adrer byskupar fylgia oc sanna þat með æidi sinum. Nu ez notor lætr sit odruiis til konongs tala en nu er mælt. þa haza þa þirir gort ze oc þridi oc se i þazans hanne⁵ oc allra hælagra manna oc æigi kirtiu græzir. oc svo huer þa er honum fylgir til þess. Nu ez hirdstiorar eða hird þirirnemazt þessa zærd. þa ero þeir landrada men við konong. nema zul naudzsyn hanne. en huer bonde er þirirnemazt þessa zærd. sætr .viij. ærtoghom oc .xij. mortum sylzra við konong. en konongr mete naudzsyniar með godra manna rade. En i þessa zærd zære huer a sinum kostnade. en konongr inni þeim ollum kostnat sin er æigi hazzdu adr konongs ze.

Um adra ærð en konungdominn.

- 6 En ez dotter eða sunar dotter. [eða systir⁶ eða moder. eða þær adrar⁷ konor er i ærðða tale ero talldar⁸ extir landzþokinni.⁹ oc svo þeir karlmen sem i ærðða tale standa oc eigi ero æz kononga ættenne komner. oc ero þeir eða þær nær mæ(i)r at stýldu til annars ærðs en konongdomsens.¹⁰ þa skal extir þui huer til ganga sem honum¹¹ vatta logh i almennilego ærðða tale. oc at þui liosare se. þa megho þeir þætta þyrst ærða. æignir þær sem konongr ærðir æxtir adra zrendr sina oc þær sem han kaupir með lausa ze. þær þo att han sæli æði konongdomsens iarder til eða stípti þeim i hinar. Sua stulu þeir oc ærða lausa ze oc gripu þa sem æigi honra tor(on)unni til. nema konongr have adra stípan a gort með stírlitum vitnum eða iartegnum se

¹) með ser — tilf. Na. ²) þyrsta — mgl. Na. ³) [þir odrum — Na. ⁴) tho at their suari eig — tilf. Na. ⁵) þorbode — Na. ⁶) [mgl. — Bl. ⁷) adrar — mgl. Bd. ⁸) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bk, l. ⁹) Gula þings lagum — Bd. Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi. ¹⁰) eptir þui sem uatfar almenn — tiligt ærðða tal — tilf. Bd. Na. ¹¹) hueriom — Na.

tíl sálo hialpar oc sǫmdar eða sínum höllöstu monnum með goðra manna ráðe. oc er þat höfudráð at huer gere uel xírir sér um sína daga oc sínum höllöstu monnum. heilðr hēil en síutr. þui at varðrönt¹ er annars vinatta oc ætírgiærð þo at allstytt se. xinnazt oc xleiri dǫmi tíl þes at ætíngiar haza æt drægit en tíl aultit sþípan þeirra er atto oc xengo optlega með höllre þíonöstu oc líxs haffa. eða ímíso erveði æða manraunum.

Um konungs æid i kǫsningi kǫnunge.

En at kǫnongr uiti sēl þui at heilðr sþýldugan log at hallða² uidr þegna sína 7 oc um at bǫta. þa scal han þessu iatta xolle sínu með xullri sþaðxestu ætír þat sem han er tíl kǫnongs tælin. þat iatta eł gudi oc hans hēlgum mannum oc þui hans xolli sem eł em vuerðugr íxir sþípadr. at eł scal þau trísín logh hallða er hín hēlgi Olaxr kǫnongr hox. oc adrer hans retter ætírkǫmendr haza³ samþyct millum kǫnongs oc þeirra er landet byggia með huara tvæggia samþyct oc með g(o)ðra manna ráðe um bǫta ætír þui uiti sem gud ler mer. Er kǫnongr æigi at æins sþýldr at hallða þætta⁴ uid þa sem þa ero a þingi hia honum. heilðr uid alla þa sem i hans þegn- sþýldu ero alna oc uborna. En þan tíma er han verðr kǫrunadr. þa scal han sveria monnum logh oc rettende með þeim æidstax sem kǫnongs uigslu xylgir.

Æidstaxr íals. eða hertuga.

[Sua scal oc hertoghe eða íarl þenna æid sveria⁵ ex þeir ero ner eða þegar þeir 8 koma tíl kǫnongs.⁶ Þess læg eł hǫnd a [þessa hēlga doma⁷ oc þui sþyt eł tíl guds at eł scal vera höllr oc trur mínun herra. N. Nǫrex kǫnonge bæðe openberlega oc lǫng- ilega. oc [þan luta landz⁸ sem han⁹ xær¹⁰ mer scal eł tryglega hallða ætír þui sþil- orde sem [han xær mer i alla sþaðe.¹¹ væita skal eł honom alla þa lyðni sem goðr hertoghe eða íarl scal goðum kǫnonge. sþyrkia scal eł han oc hans ríki bæðe með ráðom oc ollum sþyrk mínun. hallða scal eł oc æida þa sem han¹² [hæuir svoret¹³ ollu landz xolkínu ætír þui uiti sem gud ler mer. Gud se mer höllr ex eł sá sęgir. gramr ex eł lygr.

Þaruna oc hǫrðstíora æidstaxr.

Þa sþolu oc [lendír men¹⁴ oc hǫrðstíorar¹⁵ þenna æid sveria.¹⁶ Þess læg eł hǫnd 9 a hēlga doma¹⁷ oc þui sþyt eł tíl guds¹⁸ at eł scal vera höllr oc trur mínun herra.

¹) varðrönt — Na. ²) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, k, l. ³) nu — tilf. Bd. Na. ⁴) þenna æid — Na. ⁵) a þi þingi — tilf. Bi. a þi þ. er kǫnongr — tilf. Bl. Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, k, l. ⁶) [En hertugi eða íarl ex þeir eru tíl sþolu þenna æid sveria a þui þingi sem kǫnungi er kǫnongs nægn þess — Bd. Na. ⁷) [þ. h. bǫt — Bd. [bǫt — Na. ⁸) [þat ten — Bd. aff lande — Na. ⁹) kǫnongr — Na. ¹⁰) uelir — Bd. ¹¹) [Magnus f. son hafonar f. sþípadé millum kǫnongs oc hertuga — Bd. ¹²) kǫnongren — Bd. ¹³) [þeir iattad mer oc — Bd. [suar æða sver — Na. ¹⁴) [barrunar — Bd, i, k, l. Na. ¹⁵) oc hǫrðst. — mgl. Bd. ¹⁶) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, k, l. ¹⁷) bǫt — Bd. ¹⁸) oc hín hēlga Olafss kǫnongs — tilf. Na.

N. Noreg kononge. bæde openberlega oc löynilega. Styrkia skal ef han oc hans riti bæde med radom oc ollum styrk minum. halda skal ef oc æida þa sem han [hæuir svoret ollu landz þollinu ættr þui uiti sem gud geyr mer. þu se mer gud hollr sem ef satt segir. gramr er ef lygr.¹

Um bonda eid oc alþýðunnar.

- 10 En at bondr [oc alþýða² uiti set³ þui stýldugare⁴ til hollustu oc þægnstýldu oc lydni við konong. þa stulu þeir þenna eid sværia kononge þu marger men or þynski hueriu sem konongr uil oc⁵ honum litar.⁶ Þess legg ef hond a þessa hælga doma oc þui styt ef til guds. at ef skal vera hollr oc trur minum herra N. Noreg kononge. bæde openberlega oc löynilega med ollum minum mat oc mægni þu sem godr þægn skal godum kononge væita⁷ alla loglega lydstýldu med þeim ollum logum oc lunnendum sem hin hælgi Olaf konongr skipadi millum konongs oc þeirra er landet byggia oc aðrer hans rettir ættr komendr þara nu stadþæft millum konongs oc landz þollsens med huaratvæggia samþykt. Þu se mer gud hollr sem ef satt segi. gramr er ef lygr. [Abyrgi ef mer þenna eid oc ollum þeim⁸ er i⁹ konongs þægnstýldu ero¹⁰ [alner oc ubornir¹¹ oc hans eids æigu at niota. Ero æigi at æins þeir stýldugir til at abyrgiazt þenna eid er sværia. heilðr aller þeir sem i konongs þægnstýldu ero alner oc ubornir. þeir sem hans værðar¹² vilia niota. þui at Noreg konongr er iamnstýldr þeim til rettra mala at þylgia er hæima sitia sem hinum er þa ero a þingi hia honum. þu ero oc aller honum stýldugir til allz trygðleiks er i landeno ero. þo at æigi svære aller¹³ trunadar eid. Þat uita oc aller men at þat barn er þot er a síðarþsta are¹⁴ konongs ævar at konongr er iamnstýldr þui ret algera sem þeim manne er honum þvor eid a þyrsta þingi. Þu ero oc honum aller stýldugir til allrar loglegrar þægnstýldu þeir sem laga vilia niota oc þeirra uili værðir vera. En konongr oc biskupar. lærder men oc lendir.¹⁵ oc oll alþýða sca I síðan þylgia hinum hælga krossi oc hægum domum ættr til kirkio. síðan skal konongr ganga til alteris oc taka þar blæzan. oc gange síðan [til konongs gardz¹⁶ oc [hallde slifa væizlu þan dagh sem honum byriar oc konongs tign honrir höfðingium oc ollum¹⁷ hinum bæztum monnum.¹⁸

Jvfr. Cap. 10. L. II. 12.

1) Herefter indskydes Cap. om Lagmands-Eden i Bd, Na, m. Ovskr. Um togmanz eid — Bd. See Landloven. 2) [mgl. — Bi, k, l. 3) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi. (et — mgl. Bk. 4) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bk, l. 5) t. vill oc — mgl. Na. 6) oc h. litar — mgl. Bd. 7) skal ef honum — tilf. Bd. 8) [Sueriu ver eigi at eins þenna eid þirir off. nema þirir allra þeirra sato — Bd. 9) Noregs — tilf. Bd. 10) [riti eru oc þægnstýldu — Bd. 11) [alna oc uborna — Bd. [alnum oc obornom — Na. 12) eidz — Na. 13) honum — tilf. Bd. 14) uelre — Bd. Na. 15) barunar — Na. 16) [til herþyrgis — Bd. [i t. ga — Na. 17) odrum — tilf. Na. 18) [þylgi honum aller hinir begtu menn — Bd. Amen — tilf. Na.

III. Landvarnarbolkr.¹

Her hefr uttgarar bolkr eptir þær lögum.

Þat er uphæf at landvarnar² helki varom³ at Jhesus Christus hin trostæsti sannr I [gud oc⁴ guds sun⁵ oc monjar Mariu. konongr allra kononga. ær huerium allt valld stiorrn oc virding. at han se var værnd oc varðvæizla allra Norez manna æilixlega. I þess hins sama vars herra Jhesu Christi nazne. skal var loglegr Norez konongr⁶ hans þion rada bode oc banne oc utþorum varom oc rada at logum en æigi at ulogum gudi til dyrdar. ser til gagns. en os til þarþenda. Eigi stulu ver honum læid- angars synia ne utboda ex han bydr ut med sliu skilordi sem her fylgir. Konongr a æigi frammar at trœuia utboda i xridi en halþan almenning. nema su æinhuer naub- syn falle til med honum er men uili bætr gort haza. [ex men⁷ lenna ær honum missun oc goduilla. Nu xyrnizt skip eða naust i Þiorgwin⁸ eða þorlast æidir svo at nm- bota þurzi. eða ær ngiu til þa. þa skal konongr ut⁹ bioda svo mylit ær þor varom sem honum þittir til bera oc arangri þouir med bæztra manna rade. skal uid þui þe tata logmadr oc æinhuer konongs handgengin madr. oc æin huer skilritr bonde til varðvæizlu. oc til enstis scall þat annars þuazt. nema til þess sem adr vattar med konongs iagrði. stulu konongs umbods men þætta gera lata æxtir þui kaupi sem þær semia¹⁰ uid þa men sem varðvæizlu haza a þoar manna þe.

Um skipagerð ok tilþong ok smid.

Nu sofir skip xyrnsta¹¹ i þor¹² varom. þa skal annat gera [med konongs rade.¹³ 2 ær þoar manna þe oc þar ræisa lata at huarle¹⁴ spilli afre ne eng ex uttan tafmarla bærdi skip gort. en ex þessu spillir. bote sem stynsamir men meta ær bonda¹⁵ þe. konongs iord er skyld til at ræisa landvarnar skip a ex hon er til. svo oc konongs

Jvfr. Cap. 1. L. III. 1. Cap. 2. L. III. 2.

¹) Sideoverskr. i Bb, c, d. Her hefr landvarnar bolt kaupangs manna oc er þat her þrizat er þit millim Þiorguinar manna oc herads manna — Ovskr. Bb, c, hvor de 3 første Capitler, indtil Nu ex hers er uon udelades. h. h. i. b. t. m. oc er þ. h. þr. er þ. m. kaupangs manna oc h. manna — Ovskr. Bd, hvor de 2 første Capitler udelades, og Begyndelsen af det 3die indtil: En ex nofor þellir hertods oruar. — Her hefr upp utþara bolt oc um almennilig utbod. oc ex skip eða reidi xyrniz oc til at þa — Ovskr. Bi. Her hefr — Ovskr. Bk. h. h. um utþ. b. oc um alm. utb. oc ex þ. t. r. xyrniz oc &c. — Ovskr. Bl. Hele Bolken udelades, undt. de 3 Capp. om Ledings Udredelse i Kjöbstad og Bæargjald, der samtlige have deres Plads ved Bylovens Slutning — Bf. Samme Udeladelse i Bm. Begyndelsen af Bolken mangler, indtil Cap. 4 om Vardhold (Nu ex hers &c.) — Ta, b. Hele Bolken mgl. undt. Cap. om Bæargjald i Xb, c. Hele Bolken mgl. i Bg, Oa, b. ²) Resten af Cap. mgl. Bn. ³) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be. Xa. ⁴) [mgl. — Bi. ⁵) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, k, l. ⁶) ein — tilf. Na. ⁷) [þirir æstþemdar (aðer vidt hanum med godra manna samþæt at their — Na. ⁸) Nidaros — Na. ⁹) lata — tilf. Na. ¹⁰) haffua (þflu — Na. ¹¹) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be. Xa. ¹²) Resten af Cap. mgl. Bn. ¹³) [mgl. — Bi, k, l. [æstir t. radi — Na. ¹⁴) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi. ¹⁵) þonjar manna — Na.

mort er skyld til landvarnar skipi at fara, oc allra annara er marter æigu at iarnade. þui at æigi skal æins manz mort ryða. Nu skal smidi til trætia alla þa sem ero innan þoar. uidare ex þarz. stazna smidr huer er zirir nemzt er sætr mort sylzrs uid konong. en zilungr huer at halzre mort ex han uil æigi til fara. Nu haza þeir sætt tiol a bada stokka oc til smidar tætit. þa ex æin huer þeirra longr fara þeirre smid. stazna smidr er sætr .viiij. ærtoghom oc .xiiij. mortum sylzrs uid konong. en zilungr .v. mortum sylzrs uid konong ex þui att þa zella þeir landvorn zirir kononge. þa skulu smidir ze launa. stazna smidr .ij. aura sylzrs a sylnum dogum sunnu daga a millum. en zilungr huer oryri. þar með mat oc maldrydiu halzþolla stott um dagh. En at gorozi skipi þa skal skip breða oc i naust setia ex til er. en ex eigi er naust til þa skal naust gera oc tilzong til fara or huars manz mortu sem uil. svo sem stilt er til skipi. oc svo smidi til næzna oc svo læigu tala. Sægl oc ælleri baat oc reida allan. tiolld oc allt þat sem til skipi hoyrir oc þarz att haza. þa skal til sylsa með konongs rade ex þoar manna ze svo at skip se i alla stade uel zort.

Um herorzar oc um viðbunad.

- 3 Nu zællr svo þunglega¹ at heidin hær eða kristin² gengr a Norez konongs vælði æinum huerium stad. oc þo at a statlond hans gange eða hærzt innan lanz. þa skulu ver æigi synia kononge [allan almenning.³ at lidi oc skipum. uistum oc vapnum. ex han ser með utrazstu manna rade at svo mikil þarz vid. en ex minna þarz uid þa tolum ver þat með þoktum sem ex zællr. En ex svo hardlega zællr at notor hær hærzt eða gengr a innan landz. þa skulu þeir er son hersagha temr zyrst til stera up herorzar oc lata fara landzænda amillum. Su or⁴ skal fara a lande þiodr-gatur i minzsta laghe með þridia manne⁵ zultida. en a sio með skipi skipado. hon skal fara með þioblæid bæde netr oc daga. Treor skal ut⁶ stera i bygdir ex þiodr-gatu⁷ alla vega oc i ziordu in ex þioblæid. oc i oryiar ut. oc bere með vattom. of bere huer odrum. en ollum monnum er or temr til hus. þa gerer hon stæznu til skipi uid sio. en samnadar a lande. En ex þa sitr notor tyr um þa er sa utlægr. þui at þa skal fara þægn oc þræll ex þess þarz uid. oc skal huer fara ser uistir sealzr oc sinum hæima monnum. þæim sem æigi haza sealzr zong at fara ser.⁸ En ex notor zællir her-boda orzar [eða fær æigi æztir bode.⁹ þa er han utlægr oc allt þat sem han a [nema

Jvfr. Cap. 3. L. III. 3.

¹) þyngnlega — Na. Istf. Resten af Cap.: &c. — Be. Xa. zyrir synia — tilf. Ba, som udelader Resten af Cap. zyrir synia manna satir — tilf. Bi, l. Na. til z. f. m. f. — tilf. Bk. ²) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, k, l. ³) [varum mfboda — Na. ⁴) hær orr — Na. ⁵) [iiij. menn — Na. ⁶) rupp — Na. ⁷) þioblæid — Na. ⁸) Her begynder Bd. ⁹) [mgl. — Na.

naufsyn banne.¹ mete konongr þær naufsyniar. En ex konongr mistruir men² at ver uilium æigi væria land hans með honum svo sem ver höfum [þong a oc³ megin til. þa æigu ver at selia honum gisla til frunadar. En ex ver hallðum orðom varom oc landvornum⁴ uid konong varn. þa a han at selia off ætr gisla vara umæidda. en ex ver gerom ær. þa er [gislum xirir stotet oc ero þeir þa i misfun⁵ konongs. oc suare þeir xirir þat er at logum æigu at svara.

Um uita uardhald ok um sectir.

[Nu ex hers er⁶ von i land vart.⁷ þa stulu men vita vord⁸ reida. þa skal giæf 4 þyri eða hyslu maðr lata [til mox⁹ blasa. en þa er sêtr morf hylxæ uid konong er æigi temr til. Þoar men ero sthllðir til uita at gera [a Logðarhorne¹⁰ oc vardhus með oc þat a oc xiorar dñr til.¹¹ Nu skal stæxna mot uord (at biöda).¹² giæfþyri eða hyslu maðr skal gera bear monnum til laga stæxnu vord at hallða. þa stulu þoar men a værði sitia hina ximtu not sidan vordr er boden. nema xñr þurxi. En þeir er uita vord æigu at hallða oc uilia æigi. þa xare huer þa utlægr. oc take konongr ær xæ hans¹³ .viij. ærtogar oc .xiij. mætr hylxæ. enn ærvingi hans þat sem mæira er. en ex æigi er xæ til. vere hyddr a mote oc xare sidan utlægr. [þrir men stulu vita vord hallða.¹⁴ Þeir men ero aller vardsetir er augna hæilir ero oc oyrna. oc xothæilir. xrealser men oc xultida oc uel hærxorer.¹⁵ .ij. herlenzstir¹⁶ en [ein utlenzstir¹⁷ [or annara kononga riti.¹⁸ Sva [scal oc stipta um¹⁹ alla vordu er men²⁰ þurxu at hallða i ugridi. at hærlendzstir stulu hallða at tveim lutum.²¹ en utlændzstir at þriðungi [æxtir rettre tiltolu.²² Men stulu a vord ganga²³ at midium dagi.²⁴ oc sitia þar til annars²⁵ midis dags. en ex seinna er a gengit eða xñr ær. þa xare utlægr með xñrra stilorði. nema ein gange ærende þeirra. A værði skal maðr vafa en eigi soxa. en ex aller

Jvfr. Cap. 4. L. III. 4.

¹⁾ [mgl. — Na. Stict ligger vid æff maðr fæ æigi æffir auru. tha ær han oc utlægr — tilf. Na. ²⁾ Istf. Resten af Cap.: [sua sem xñr er stixat i landz botinne — Bd. ³⁾ [mgl. — Na. ⁴⁾ uel — tilf. Na. ⁵⁾ gudz oc — tilf. Na. ⁶⁾ [Nu er herxpa — Be. [En ex herxpa er — Tb. ⁷⁾ Istf. Stykket herfra til uel hærxorer: &c. — Be. Ta, b. Resten af Cap. udel. Bn. Istf. Stykket herfra til or annara kononga riti: &c. — Xa. ⁸⁾ halda oc — tilf. Na. ⁹⁾ [mot — Bi, k, l. ¹⁰⁾ [a Logðarhorni — Bk. [a Logðarhorni — Bl. [ut at Gæular afe a vita hællu — Na. [ther som hand æff alder veret hæffuer, som ere &c. (s. i Na) — Nb. ¹¹⁾ a — Bb, c, d. Na. ¹²⁾ (at biöda) — tilf. Bb, c, d. Na. ¹³⁾ þeirra huers — Bb. huers þeirra — Be, d. thera — Na. ¹⁴⁾ [mgl. — Nb. Istf. Stykket oc xiorar dñr . . . hallða: &c. — Bi, k, l. ¹⁵⁾ Her begynder igjen Be. Ta, b. ¹⁶⁾ men — tilf. Be. ¹⁷⁾ [tueir utlenzstir men — opr., men rettet med en nyere H. til ein utlenzstir — Ta. [tueir utlenzstir — Tb. Fra ij herlenzstir — mgl. Bb. stulu uord halda — tilf. Ta, b. ¹⁸⁾ ritium — Be. Ta. [mgl. — Bb, c, d. Na. Um Vardhalda stipti — Ovskr. Xa, som her begynder. ¹⁹⁾ [er mæit at stipta skal — Xa. ²⁰⁾ þoar menn — fl. ²¹⁾ i ugridi — tilf. Ta. ²²⁾ [mgl. — Bi, k, l. ²³⁾ Istf. herfra til brenna eða eigi: — [sua sem xñr segir i botinni — Bb. Istf. herfra til ærende þeirra: — [sua f. x. segir i b. — Be, d. Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, Ta, b. ²⁴⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — Xa. ²⁵⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, k, l.

sozna¹ a uita verði oc brennr viti xirir sunnan eða norðan. þa zella þeir vord. Nu stulu vardmen uita brenna at primr hærstipum senom eða zleirum. en ez þeir brenna æigi uita þa ero þeir utlæger. En ez þeir evæzt i huart ero hærstip eða eigi. þa stulu þeir lalla til² hina stynsamazstu³ men þa sem ner þeim ero oc haza þeirra rad við huart uita skal brenna eða eigi. Nu brenna vardmen uita oc værða þau æigi at hærstipum. oc toma þeir hærlaus a land. þa ero þeir utlægir með zyrra stilorði. nema þeir sværi xirir⁴ æineidi at þeir gerðo xirir godo oc þeir hugðu þat hærstip vera. Sa vitavordr er austastr er⁵ skal varða .viiij. ærtogom oc .xiiij. mortum sylzr [oc þo utlægr ez vordr zællr æxtir zyrra stilorði.⁶ oc sua skal sa varða⁷ er norðztr⁸ er. [oc huer sem næstr værdur þui⁹ er hærs er næst von. En huer annara at varðviti mort sylzr ez zællr. Syzlu madr eða giællhri skal za til stilorða men at ranzala huern dag vord meðan þess þidir uid þurza oc græida at ret zære. en ez þeir gløyma. sætr .viiij. ærtoghom oc .xiiij. mortum sylzr uid tonong ez stadi værdur at.

Um hersaugs utlegra manna ok frid.

- 5 Nu tomr madr¹⁰ i land varð¹¹ sa er¹² hédan var utlægr gorr¹³ oc ber herfogu sanna þa sem landz men vita æigi adr. þa er han ilendr með tonongs rade þo at han være nidingr¹⁴ adr. Nu ber madr herfogu oc er eigi son. þo at han være zyr ilande. þa er han þa utlægr. nema han sværi xirir æineidi at han gerðe xirir godo. oc han hugði þat sat vera. Nu ber madr herfogu sanna sa er ilendr er adr. þa skal han haza .iiij. mætr sylzr æz tononge varom. en mort sylzr or zylli hueriu. mort sylzr skal han oc haza æz þo varom.

Um leidangrs gerð hverfo skipat er.

- 6 Nu stulu aller men¹⁵ gera leidangr at iamnade [i þo varom¹⁶ en att utbodnum leidangri stulu men iamnat sin græida at [garða hozn¹⁷ oc zear magne. En sa leidangr er gerezt æz gordom¹⁸ zrealzar þeim garðlæigur¹⁹ [er garð a.²⁰ þeir

Jvfr. Cap. 5. L. III. 5. Cap. 6. L. III. 6.

¹) soza. — Bc, d. Istf. Stykket til brenna eða eigi: — Sem zyr segir — Bc, d. ²) sin — tilf. Na. ³) hagnastu — Na. ⁴) sit — tilf. Bb, c, d. Na. ⁵) Istf. Resten af dette og hele det følgende Cap.: Sem zyr segir — Bb, c. Sem z. f. i botenni — Bd. ⁶) [mgl. — Na. of sua sa er næstr þar — tilf. Na. ⁷) .viiij. ortogom oc .xiiij. mortum sylzr vid tonong — tilf. Na. ⁸) næstr — Na. ⁹) [of sua sa er næstr er þat æff norðann tomer her at. Of sua hueruitna þar — Na. ¹⁰) hær — Tb. ¹¹) Istf. Resten af Cap.: Sa — Be. Xa. Tb. Resten mgl. — Ta. ¹²) Resten af Cap. mgl. — Bn. ¹³) Istf. Resten af Cap.: &t. — Bi, k, l. ¹⁴) utlægr — Na. ¹⁵) uita at þeir stolu — tilf. Bb, c, d, f. Na. ¹⁶) [mgl. — Bn. ¹⁷) [garðar hozn — Bn. [garðar hozn — Xa. ¹⁸) garðlæigum — Bi, k, l. ¹⁹) garða — Bi, k, l. garðlæigu — Bn. garðlæiga — Xa. ²⁰) [er garða a — Bb, c, d. [er garða æigu — Xa. [mgl. — Ta. b, men tilf. af en nyere Haand over Linien i Ta.

stulu stjöldugir við leidangri at tala er konongr neynnir til eða hans umbóðs máðr. Nu skal greiða [att halzum alme(nni)nge¹ .v. peninga vegna² af morð huerre. bæðe³ garðleigum oc kaupoyri. skal konongr tala af⁴ .xl.⁵ marla. en þó er men þat sem meira er.⁶ En utlendzskir men þeir sem garða eiga i þó varom eða læiga .xij. manada leigum.⁷ þa⁸ stulu vera i ollum utbodum⁹ með þó er monnum. En aller aðrer utlendzskir men er her sitia [um vættrum.¹⁰ þa stulu greiða .v. peninga vegna¹¹ af morð huerri¹² at halzum almenningi oc a konongr þan leidangr¹³ allan.¹⁴ Nu stjzt máðr undan leidangri¹⁵ eða iamnade.¹⁶ oc lönpr kaupstaða a millum. eða stipreidna. xiordonga eða xyltna. oc gerer huarfe her ne þar. þa gere leidangr þó at sidar se oc setr leidangro þalle [v. aurum fylzr¹⁷ uid konong. huer oc sem gerezt þriotr oc er þó til at gera leidangr. oc er sottr til [oc uil æigi.¹⁸ oc lönpr undan sofn¹⁹ oc gerer huergi leidangr a þrimr vættrum. þa skal han [giallða fullan²⁰ leidangr þó at sidar se. oc setr .v. mortum fylzr uid konong.

Þuor ner skolum leidangr vora gera.

Nu stulu ver uita huar ver stulum leidangr²¹ gera.²² Eðr máðr a huo²³ i 7 kaupangi en þu i heraðe²⁴ oc þær þar a meðal oc er imist. þa skal han gera leidangr i heraðe at iardar hoyn þeirre er han býr a at iamnade uid aðra bóndr. en af kaupoyri oc garðleigum i kaupstað. Sva oc eðr máðr a þu tvau i heraðe oc i sinni stipreidu huarf. þa skal han þar af huaro gera sem stendr [at iardar hoyn oc iamnade.²⁵ En eðr máðr þær einlönpr millum kaupangro²⁶ oc heraðs oc er þóðdr i kaupangi oc kaupir kaupum sinum oc er i heraðe um iol. nu eðr han bindr oc lönfir hudrat sit i kaupangi allan vætr þess a meðal. þa gere han leidangr i kaupangi²⁷ af kaupoyri sinum. Máðr huer er þóðdr er i heraðe²⁸ oc þær han²⁹ [i kaupang³⁰ at³¹ kaupum sinum oc hævur huarfe heimili sitt i [heraðe ne kaupangi³² þa skal gera leidangr i

Jvfr. Cap. 7. L. III. 7.

¹) helmingi — Bk. [mði læðinnge — Nb. ²) mgl. — Be. Ta, b. Na. Xa. ³) af — tilf. Bb, c, l. Ta, b. Na. ⁴) til — tilf. Xa. ⁵) .xl. — Be, i. Xa. ⁶) þat er. . . . meira er — mgl. Ta. ⁷) læigu garða — Be, k, m. læigum garða — Bi, n. Na. Xa. læigu — Ta, b. ⁸) þeir garðar — Bl. ⁹) bobom — Bm. ¹⁰) [mgl. — Xa. ¹¹) fylzr — Bb, c, d. mgl. — Bf, n. Ta. Xa. ¹²) uegenn — tilf. Ta. .v. peninga — tilf. Xa. ¹³) einfaman — tilf. Bf. Ta. ¹⁴) Resten af Cap. udel. — Bm. Cap.: — indskyder som etslags Overskrift Xa. ¹⁵) Istf. for Resten af Cap.: sem þær segir — Bb, c. [f. f. i bottenne — Bd. &c. — Be, i, k, l. Xa. Resten af Cap. mgl. — Ta, b. ¹⁶) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bm. ¹⁷) [xij. þ — Nb, hvor altid .ij. þ bruges, hvor der i det gl. Sprog staar .j. ønir, og saaledes i Forhold. ¹⁸) [mgl. — Bf. Na. ¹⁹) sofn — mgl. Bf. Na. ²⁰) [gera — Bf. [giallða — Na. ²¹) vörn — tilf. Bb, c, d, e, f, i, l. Ta. Xa. ²²) greiða — Bd. Istf. Stykket herfra til gerð hans: &c. — Be. Xa. Stykket udelades — Bm. Ta. ²³) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, k, l. ²⁴) Istf. Stykket herfra til gerð hans: — Sem þær segir — Bb, c, d. ²⁵) [eðr iamnade oc gjar magne — Bf. Na. ²⁶) kaupstaðar — Bf. ²⁷) kaupstað — Bf. ²⁸) kaupangre — Bf. ²⁹) mgl. — Bf. ³⁰) [til kaupstaðar — Bf. ³¹) kaupar — tilf. Bf. ³²) [i þó ne heraðe — Bf.

heraðe af kaupþyri sínum. En ef maðr flitr bui sínu i heraðe oc fær til kaupangr¹ xirir [mantal oc² iannad manna oc fær han síðan i herað. þa eigha bóndr gerð hans.³ Sva oc ef [kaupangr maðr⁴ sælr garð sín eða byggir⁵ [i kaupangi⁶ oc [fær han⁷ i herað xirir mantal oc iannat manna oc fær han ætr síðan i kaupang.⁸ [þa eiga kaupangr men⁹ gerð¹⁰ hans.¹¹ Nu ef maðr gerer leiddangr i annan¹² stað¹³ en han á at gera. [þa er sem haxe ugort.¹⁴

Um bærgjald ok huat greiða skal ok sechtir.

- 8 En um bœar gjald. þa skal ærtog¹⁵ vegna at bœar gjaldi oc skal gjalda .xiiij.¹⁶ nattom xirir¹⁷ þetr¹⁸ meflo¹⁹ at usæliu. En bœar gjald skulu gera²⁰ smidir aller. manganar. [mynnarar.²¹ sutarar. flinnarar. flattranganar.²² oltonor.²³ miðtonor.²⁴ lambarar.²⁵ vejarar²⁶ oc aller þeir men bæde tonor oc tallar er með mange fara huat sem [þeir haxe mang sitt²⁷ [i budum eða á stræti.²⁸ En ef maðr fær brott með bœar gjaldi. þa er han sælr mort fylgrs við tonong ein.²⁹ nema notor maðr lufi xirir han i [retta flægnu.³⁰ þa á þa maðr þa mort er við liggir i sættena af honum þa er han komr ætr. en eigi tonongr.³¹ [kennningar³² [væin huer³³ skal gjalda³⁴ [halft bœar gjald³⁵ hina fyrstu .xij. manade.³⁶ Saudar³⁷ tropp³⁸ skal hoggva i helminnga eða xiordonga oc gjalda [i bœar gjald.³⁹ en ef smæra⁴⁰ hoggr. gjalde öryri vegen á oðan.⁴¹

Um styrimen ok um farar öryri ok sapna bœað.

- 9 Sá skal flipi styr⁴² er tonongr nærnir⁴³ til.⁴⁴ eða tonongs umbodemaðr.⁴⁵

Jvfr. Cap. 9. L. III. 8.

¹) kaupstadar — Bf. ²) [mgl. — Bf. ³) Fra Beg. af Cap. mgl. Tb. Herefter nyt Cap. — Ta, b. Xa. ⁴) [biar maðr — Ta, b. ⁵) [t. menn setia garða sína eða byggja — Bf. ⁶) [i kaup — Xa. [mgl. — Bf. Ta, b. ⁷) [fara síðan — Bf. ⁸) kaupstaf — Bf. Ta, b. Xa. ⁹) [þa t. bœar menn — Bf. Ta, b. ¹⁰) garð — Xa. ¹¹) Resten af Cap. mgl. — Bb, c, d. ¹²) Resten af Cap. mgl. — Ta. ¹³) Resten af Cap. mgl. — Tb. ¹⁴) [æt. — Be. Xa. [þa er sem ugort t. — Na. ef hann veit st. flægr ugort haxe — tilf. Bf. ¹⁵) Enn ørtug : : halff annðenn flællinn — Nb. ¹⁶) .xiiij. — Be. Ta, b. ¹⁷) eptir — Bb, c, d, f. Ta, b. Na. ¹⁸) þetr — Bm. ¹⁹) meflo dag — Bl. vafu — Tb. Xa. ²⁰) lufa — Bn. Xb. mgl. — Xc. ²¹) [mgl. — Ta, b. ²²) [mgl. — Bm. ²³) altonor — Be. mgl. — Bk, l. ²⁴) miðtonur — Bi, k, l, m, n. nobtonor — Na. ²⁵) lamparar — Xb, c. ²⁶) vejarar — Bk, l. flparar oc aller idna men — tilf. Ta. ²⁷) [þ. h. xong sin — Be. Ta, b. [þ. h. mang — Bl. [þat mang er — Bf. ²⁸) [i budum t. á strætum — Bi, k, l. Ta. [á byggjum eða strætum — Bn. ²⁹) ein — mgl. Be, f, k, l, m, n. Xa, b, c. v. t. ein — mgl. Ta, b. ³⁰) [retta flægnu dag — Xa. ³¹) bœar men — Be. Ta, b. ³²) tenni — Bi, k, l. toningar — Na. ³³) [tnape — Ta, b. ³⁴) gera — Ta, b. ³⁵) [halft ærtog af bœar gjalde — Bf. ³⁶) Resten af Cap. udel. — Bm. ³⁷) Sauda — fl. ³⁸) troppa — Tb. ³⁹) [mgl. — Xa. ⁴⁰) mæira — Xa. ⁴¹) Stykket Saudar. til á oðan — mgl. opr., men er tilf. i den nedre Mrg. med en H. fra Slutn. af 15de Aarh., og Tegn til at indskydes her — Tb. ⁴²) Istf. Resten af Cap.: &t. — Be. Xa. ⁴³) fær — Tb. Resten af Cap. udel. — Bn. ⁴⁴) Istf. Resten af Cap.: sem fyr flgir — Bc. Resten udelades — Ta, b. Istf. Stykket herfra til i flað nærnir: — sem fyr flgir — Bd. ⁴⁵) Istf. Resten af Cap.: &t. — Bi, k, l.

Nu skal stýrimaðr neyzna men at fara með sér. þa skulu þeir stýlbugir at fara sem neyzndir ero. nema logleggh nauðsyn banna huarom tveggja. oc se þa aðrer i stad neyzndir. Skal stýrimaðr hafa xirir sitt starz of vanda ez han fær vel með sinu starzi. halza mort huer a manade af bonda¹ ze. sa þo er æigi hæuir² len eða væizlu af tononge. oc tale þetta þan tíma er han lómr hœim ætr. [Sua mylit (skal) læidsogu maðr taka af bonda ze.³ or þronðhœimi halza mort sylzrs til Þiorguinar. or Þiorgvin halza mort til Tunsberghs. or Tunsberghi halza mort til landzenda. sliet hit sama ætr. þar með mat oc dryl. Sa skal huer fara er i zyrstu er neyzndr⁴ oc eigi umstipti a gera. nema logleggar nauðsyniar gange till. Engi skal oc lausnir taka. en sa er tætr. þa er han sætr .viij. ærtoghom of .xiiij. mortum sylzrs uid tonong xirir huern þan sem han tætr lausnir af. en sa huer er byðr mort sylzrs tononge. en sa er mæler slift til annars oc xælzt at. svare slifu xirir sem log vatta þeim a hendr er annan røger.

Um skips skipan ok matgerðar men.

Nu skal stýrimaðr [gera⁵ ollum neyzndar⁶ monnum stærnu til.⁷ þa er han uil 10 [stip skipa⁸ [oc stra⁹ [þar huern i rum¹⁰ sem vera skal.¹¹ oc æigi þa skipara¹² stærnu at stoda neyznd¹³ vopn¹⁴ manna oc klæde.¹⁵ En ez nokor vopn vantar.¹⁶ þa se þar uopn tælin með stýrimanz rade sem han ser at bæzt gegnir oc abyrzigt sa er hæuir extir logum. Nu skal [huer neyzndar maðr¹⁷ taka vyri sylzrs i farar [oyri sin¹⁸ oc svo huer matgerðar maðr sem¹⁹ hafetar. Nu skulu boarmen gera .ij. manadar mate smors oc .iiij. miols til homlu. skal uid þui taka stýrimaðr iarnnan þa er læidangr er utboden.²⁰ oc hallda þar af neyzndar monnum tofnad þrea manade með zullri²¹ vifta tolu. Er þat at rettre uifta tolu a huærium halzum manade. i tylzt huæria pund hiugmiols oc .iiij. laupar .iiij. punda smors. En sa er þetta greiðir æigi svare læidangrs xalle sem adr er slift. oc soði gialthyri oc haxe af .ij. luti en stýrimaðr þriðjung. En ez han uil æigi soðia oc er honum sagt til adr. þa soðe stýrimaðr oc haxe halzt en gialthyri halzt.

Jvfr. Cap. 10. L. III. 9.

¹) bvar manna — *Bd. Na.* ²) adr — tilf. *Bd. Na.* ³) [Læid]. maðr þ. hafa xirir sitt starz oc uanda — *Bd. Na.* ⁴) Istf. Stykket herfra til sylzrs tononge: — sem zyr segir — *Bd.* ⁵) Resten af Cap. og hele Bolken udel. — *Ta, b.* ⁶) Resten af Cap. udel. — *Bn.* ⁷) [neyzna hafsta at fara með sér — *Bi, k, l.* Istf. Resten af Cap.: &c. — *Bi, k, l.* til skips — *Xa.* ⁸) [tilf. skips — *Be.* þa er . . . skipa — mgl. *Xa.* ⁹) [þa skal han stra of skipa — *Xa.* ¹⁰) [huærium i rum — *Bb, c, d.* ¹¹) [huærium sitt rum — *Be. Xa.* ¹²) skipa — *Be.* ¹³) huers — *Be.* mgl. — *Xa.* ¹⁴) Resten af Cap. udel. — *Be.* Istf. Resten af Cap.: &c. — *Xa.* ¹⁵) Istf. Resten af Cap.: — sem zyr segir — *Bb.* ¹⁶) Istf. Resten af Cap.: — sem zyr segir — *Be.* ¹⁷) [huer hafsti — *Bd. Na.* ¹⁸) [taup — *Bd.* ¹⁹) aðrer — tilf. *Bd. Na.* ²⁰) uti — *Bd. Na.* ²¹) zornre — *Bd. zornari — Na.*

Um skotsvapn er bænder skols (eiga).

- 11 Boghe skal liggja uid þorsto hueria.¹ þan skulu seffar .ij. þa þeir² er þara oc stræng a eða gjaaldi halþan onri sylzrs kononge. oc þae bogha eigi at sidr oc .ij. tylxtir orua stærtra eða brodda. þat skulu husebendr þa. en halzr annar onrir liggir uid tylxt hueria³ uid konong. [Oc skulu ver með stýldu þa kononge varom .ij. tvi- tughseffor æz þor varom. þva⁴ sem kononge varom þittir til horyra með libi oc vapn- um. nema konongr se með bæzstra manna rade at mæira þurzi.⁵ Nu þær madr a skip annat en han er neydr⁶ a þa gerer han bæde. ror læidangr oc gjaeldr uitid. En ez zrealz madr gengr i matgerð a skipi oc miszær han með matgiærð. þa segi stýri- manne⁷ oc eigi han skipara stærnu oc ræzsi með stýnsamra manna rade. þva at huarle þae han far ne lemfir. þui at stýrimadr skal mestu rada innan borbz a hueriu skipi. Nu lonþa þeir skip or zestum oc soter madr eigi halzrynmi sit. gjaalde mort sylzrs kononge. nema logleggh þorþol banne. en ez zellir zerb. [ætr .viij. ertoghom oc .xij. mortum sylzrs uid konong.⁸

Guat vapnum huer skal eiga.

- 12 [Sa madr er a⁹ til .viij. marla [vegenna xirir¹⁰ uttan¹¹ klæde sin.¹² han skal eiga stioлд rauban tviþyrðing. spiot. sverð. eða orgi halzþynnun. En sa madr er a til .xij. marla veginna xirir uttan klæde sin. han skal eiga stioлд rauban tviþyrðing¹³ oc stalhuzu með hinum þyrrum anezndum vapnum. oc skal huer stialldare haza mot- telit marl a stioлдum þeim sem han gerer. at uita meghe huer gort hæuir ez zals zinzt i. en huer sem eigi hæuir se stioлdir uptotir kononge til handa.¹⁴ En sa madr er a til .xviij. marla veginna xirir uttan klæde sin. han skal eigha stioлд rauban¹⁵ oc stalhuzu oc panzara eða brynju oc oll zollvoþn. En ez notor missir þessa vapna þa liggir uid onrir sylzrs uid konong xirir huert er missir. En drengmadr huer oc þeir men er minna ze eigu en nu er sagt. þeirra huer skal eiga stioлд oc spiot.¹⁶ sverð eða orgi. en bræidorgar ero gilldar ez ramlega ero stextar. oc halzþynnur oc spiot þau er traustlega¹⁷ ero stext oc .ij. gærnaglar¹⁸ ero i eða æin i gengnum¹⁹ oc

Jvfr. Cap. 11. L. III. 10. Cap. 12. L. III. 11.

¹) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, k, n. Xa. ²) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, l. ³) orua — Na. orua ez missir — Bb, c, d. ⁴) þipadar — tilf. Bb, c, d. Na. ⁵) [Ennd om kongenn vil hæffue suort mandtall þa skal þorgerne giære och giffue ther effther sæthalie och gierdt, saa att huer saar thill manidtz taaf þem for sigir — Nb. ⁶) Istf. Resten af Cap.: — Sem þyr segir — Bb, c. ⁷) Istf. herfra til þorþol banne: — [sa sem þyr segir i botenni — Bd. ⁸) [xirir þriogtu sater of olgðni. uere ullægr of allt þat er hann a — Bd. En ez naudþyn bannar. þa mæle konongr eptir atuitum með goðra manna rade — tilf. Bd. ⁹) [Ez madr a — Be. ¹⁰) [mgl. — Be, n, Xa. ¹¹) Resten af Cap. udel. — Bn. ¹²) Istf. Resten af Cap.: Sem þyr segir — Bb. Sua [. j. [i botenne — Bc. S. [segir j. i botenne — Bd. &c. — Be, i, k, l. Xa. ¹³) mgl. — Na. ¹⁴) of skal huer stialldare &c. — mgl. Na. ¹⁵) mgl. — Na. ¹⁶) spiot — mgl. Na. ¹⁷) ramtuga — Na. ¹⁸) grærnaglar — Ba, urigtigt. ¹⁹) [sa æin er ijjianum stendr — Na.

noðet at bada vega, gilldr skal oc tressioðdr huer þeima monnum er spengr þreær liggia ízir þæran ær iarne oc .iij. mundriðar innan við traustlega neglðir. En ex vertmadr gengr i zyrstu i víst oc tætr zulla læigu. laupi ser zyrsta sumar oxi. en annat stioðb. hit þriðia spiot. en ex han missir æins huers vapns þessa.¹ þa liggir uib oyrrir sylzrs kononge [zirir huert er missir.² En ex han missir allra. sætr oyri sylzrs uib konong zirir huert er missir oc vere halzrettes madr til þess er han a ser vopn.

Um vapna þing ok vapna viti.

³Nu er þat⁴ eit þing⁵ er haitir vapna⁶ þing. [þat skal æiga zirir endilangan 13 Noregh. þat skulu ver æigha Þiorguinar⁷ men⁸ manadag hin nesti ætir midzastu. þa skal giæltiri lata [til þings⁹ blasa. þat þing skal huer larmadr sortia¹⁰ zrealis oc zultida oc hava laga vopn sin.¹¹ en ex¹² madr sitr hæima um þat þing þa sælizt han tveim aurum sylzrs uib konong. oc oyri zirir vopn huert er han stuldi þar hæzt haza. oc sva þo at hæima se uopn hans er¹³ sem engi æigi han ex æigi ero til þings bören.¹⁴ Nu ex husbondi er siutr eða sar. þa skal garðz madr hans bera vopn hans til þings. en ex æiu huer garðz madr hans er siutr [eða sar¹⁵ eða zléiri. [þa er¹⁶ husbonde stýlðr at lata¹⁷ bera uopn þeirra til þings oc syna giæltira eða raðs monnum.¹⁸ Nu sætr madr uopn sin¹⁹ sva at han a æigi zollvopn²⁰ sem nu er stilt. þa er han sætr oyri sylzrs [uib konong²¹ zirir huert er²² missir. huern tima sem þat er. Nu skal giæltiri lysa zirir monnum a þui þingi huersu þeir skulu ganga a at logum. en þa er at logum a gengit at þrir ganga a þykt of æigi zléiri. oc gange tomlega sva at²³ stýllu madr mege væl proua²⁴ vopn þeirra. Inezna skal giæltiri eða umboda madr konongs konongs men ex þeir ero til a þingi. raðz men ero aller stýlðugir at stoda uopn manna.²⁵ En ex þyktare er gengit en her sægir. oc zær giæltiri zirir þui æigi stoda(t)²⁶ vopn þeirra. sætr huer er þat gerer mort sylzrs uib konong zirir olyðni sina. en huer sætr oyri sylzrs uib konong er æigi hæuir vopn sem nu er mælt. en ex notorer lea uopn til vapna þings oc verðr þat vitnis zæst. eigi konongr vopn. en hin er let varr giallði vapna viti sem adr.

Jvfr. Cap. 13. L. III. 12.

¹) thessara triggia — Na. ²) [mgl. — Na. ³) Hele dette Cap. ikke engang antydte — Be. ⁴) þat — mgl. Bk, l. ⁵) þing — mgl. Na. Istf. Resten af Cap.: &c. — Xa. ⁶) Resten af Cap. udel. — Bn. ⁷) Þidarosar — Na. ⁸) [Dett bærð ennþeligen all vere mði Þhrundheim, thet þall begændis — Nb. ⁹) [mgl. — Bk. [þat — Bl. ¹⁰) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, k, l. ¹¹) þar — tilf. Bb, c, d. ¹²) en ex — mgl. Bc. ¹³) er — mgl. Bb, c, d. Na. ¹⁴) oc sva . . . bören — mgl. Nb. ¹⁵) [mgl. — Na. ¹⁶) [t — Bb, c, d. Na. ¹⁷) lata — mgl. Na. ¹⁸) [þa bere hunns graunde hanns vapna — Nb. ¹⁹) Istf. Resten af Cap.: Sva sem znr segir — Bb. S. [f. z. [f. bötin — Bc. ²⁰) zull vopn — Bd. ²¹) [mgl. — Bd. ²²) hann stildi þar hæzt haza. of hann — tilf. Bd. Na. ²³) gialtiri of — tilf. Bd. ²⁴) stoda — Bd. Na. ²⁵) [Eru handgegnir menn oc uelzlu menn stýlðugir til at stoda uapn með gialtira of [astummonnum — Bd. Na, b. ²⁶) zæst — Bd. Na.

Um landræða sek ok strandhögh.

- 14 [Nu hueruir stýrimadr skipi¹ a læid² með kononge³ oc löngpr madr æz skipi meðan konongr liggir til landvarnar. han er sætr .viij. ærtoghom oc .xiiij. mortum sylzræ uid konong. en ez stýrimadr löngpr. þa er han með öllu utlægr oc landræða madr uid konong. Nu ma eigi lengr hæxta læidangr uti. en men hæze halzæ manadar mat miols oc smors. oc lyfi þui a onnur skip oc syni þeim mat sin at þeir hæza æigi mat mæira. Nu zara þeir hœimlæidis oc verða matprofa. þa mego þeir hoggua naut .ij. zirir bonda at usæliu. leggi⁴ aura .ij. zirir lu. oc svo zirir uga þritidung. en zirir öldung halzan þridia onri. late liggia æftir hözud. zotr oc hud. þa ero þeir usætir. En ez adrær men hoggua zirir bonda þeim sem adrær hiuggu adr zirir oc tömr æigi zram hözud oc zotr [oc hud.⁵ þa hoggua þeir at usæliu ez þeir læggia ze zram svo mykt sem adr er stilt. oc leggi up hözud oc zotr oc hud. Nu ez þeir hoggua æigi svo sem nu er stilt. þa er stýrimadr sætr .viij. ærtoghom oc .xiiij. mortum sylzræ uid konong ez at hans rade var hogguit. en hæseti huer mort. oc bote þo bonda zyrst zullum botum zirir bu þat⁶ sem þeir hiuggu. en æz sætteni tale bonde stikan ret sem han er madr til. en konongr þat sem auf er. Nu er þeim tent at þeir hoggua a annan vægh en mælt er. oc ez þeir dylia. þa skal stýrimadr synia lyrittar æidi zirir svo marga men sem han vill. en ez han vil æigi synia zirir þa. þa syni huer zirir sel lyritar æidi. Nu gengr madr æz skipi zyr en skip töme til lundz oc lovar honum engi madr. þa er han sætr mort sylzræ uid konong.

Um ships upsat ok gezlu segls.

- 15 Nu töma skip hœim⁷ til lundz⁸ þa skal stýrimadr lata blæsa til skipdrattar⁹ svo uida sem [þarz oc¹⁰ han¹¹ ætlar með gialtyra rade at skip gange upp. en huer er æi temr.¹² sætr onri sylzræ uid konong. En þeir þrir stulu segli vardvæita oc [ollum ræida¹³ er adr ero til næyndir i botenne at vardvæita þoar manna ze. en aller hæsetar stulu zylgia segli i kirtiu eða i naust oc öllum ræida oc bua svo um at litlegazt þilli at æi spillizt. Nu ez notor tætr þat segll i brott eða ræida uttan löngzi kononge eða radz manna abyrgezst at öllu þar till er æztr temr. oc sætr .viij. ærtoghom oc .xiiij. mortum sylzræ uid konong oc þoar men. En ez kirtia brennr eða naust oc segl inni

Jvrf. Cap. 14. L. III. 13. Cap. 15. L. III. 14.

¹) sinu — tilf. Bb, c, d. Na. [Nu huer madr er stýrir skipi — Bl. Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, k, l.
²) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, n. Xa. ³) Istf. Resten af Cap.: Sem zyr segir — Bb. S. z. [. botin — Bc. Sva [. z. [. i botinni — Bd. ⁴) up — tilf. Na. ⁵) [mgl. — Na. ⁶) st — Na. ⁷) Istf. Resten af Cap.: &c. — Xa. ⁸) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, n. ⁹) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi.
¹⁰) [mgl. — Bb, c, d, k, l. Na. ¹¹) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bk, l. ¹²) til þess skipdrattar — tilf. Bb, c, d. ¹³) [allan annan skip ræida — Bb, c, d. Na.

þa abyrgið sealzer þvar men sægl sitt [oc reida.¹ nema men brenne at vilia sinum. Nu stulu þvar men þar upsaat haza [sem tonongr gezr þeim innan tafmarfa.²

Um ransmen ok ubota men.

³Nu ero ransmen ubota men⁴ hvar sem þeir værða tæknir⁵ oc huer sa sem 16 þeim vætir lid til þess. æztir þui (sem) segir i ubota malom i manhælggi. Nu heria⁶ þeir oc a sa æigi lida loft til at zara æztir er zirir hernade værdr. þa scal han or stera ez han uil. nu scal huer pangat zara sem or steznir honum æztir her. Nu zara þeir æztir þeim. þa stulu þeir aller zara er zirir sitia. en ez þeir uilia æigi. þa er ze þeirra upnæmt nema naufsyn banne. Nu toma þeir þar sem hin er zirir er or star up oc hæuir han rett storet þa er væl. en ez han hæuir rangt storet oc er þar æigi her til hus tomen. þa er þeim⁷ ze hans upnæmt oc skipti sin a millum. Nu ez han hæuir ret storet or. þa stulu þeir zara með honum svo lantf sem han uil. oc ez þeir hitta a her oc þurza at rioda til zear þes od eða æggjar. þa haze sa ze er zyr atte þat allt er han lennir. en þeir skipti sin amillum þui sem hermen attu. nema lennendr tome til með loglegom vitnum.⁸

Er maðr kaupir með vtleagan man.

Nu zara þeir er heriat haza⁹ zirir land zram¹⁰ oc kaupir maðr ez þeim¹¹ æin 17 huern grip. þa scal (sa) ze haza er zyr¹² atte oc toma til með [i. j. manna uitni.¹³ En sa er uid uilinga krypti. giallde morf fylzr ez han vissi.¹⁴ En ez han zær æigi vitni til a hond þeim er ze rangzenget hæuir krypt. þa scal stærza honum til þings. þa eiga þingmen honum ze at doma. elligar lyritar æid.¹⁵

En maðr ger langskip i herade. eða bæ.

[En ez tonongr lennir¹⁶ manne landrad.¹⁷ þa scal han synia¹⁸ með fylztar 18 æidi.¹⁹ en sa æidr zællr honum til utlæggdar. Nu gerer maðr langskip i kaupangi²⁰

Jvfr. Cap. 16. L. III. 16. Cap. 17. L. III. 17. Cap. 18. III. 18.

¹⁾ [mgl. — Na. ²⁾ [landuornn sinni, sem thet æigu með retto tafma(r)ðar byarennu — Na. Istf. nu stulu . . . tafmarfa: — Þyemenn þall thet skip opzette, som thet aff arildz thid haffuer veredt opzadt, inndenn wort Þyngens thadmarde — Nb. ³⁾ Dette og alle de følgende Capitler i Bolken mgl. i Bb, paa den aller-

sidste Sætning nær: Nu hozum ver landuorn vara a þra setta o. s. v., der er fôjet umiddelbart til foregaaende Capitel. ⁴⁾ Istf. Resten af Cap.: Sem zyr segir botin — Bc. S. z. [i. botenne — Bd. &c. — Be, n, Xa.

⁵⁾ Ist. Resten af Cap.: &c. — Bi, k, l. ⁶⁾ Saal. rettet; veria — Ba. ⁷⁾ biarmonom — Na. ⁸⁾ nema o. s. v. — mgl. Na.

⁹⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, n, Xa. ¹⁰⁾ Istf. Resten af Cap.: Sem zyr segir — Bc, d. ¹¹⁾ Istf. Resten af

Cap.: &c. — Bi, k, l. ¹²⁾ ze — Na. ¹³⁾ [vatta thua ær honom bære vilhni om at that ær hanna ze — Na.

¹⁴⁾ at hin var — tilf. Na. ¹⁵⁾ zirir vinni æidi — tilf. Na. ¹⁶⁾ [Nu lennir maðr — Bi. [Nu lenner

tonongr — Bk. Xa. ¹⁷⁾ landrada [of — Bc. Istf. Resten af Cap.: Sem zyr segir — Bc. &c. — Be, n, Xa.

¹⁸⁾ Istf. Resten af Cap.: sem zyr segir — Bd. ¹⁹⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, k. ²⁰⁾ þv warum — Na.

oc lfsir ægi þor sinni. þa skal gíalþyri eða umbóðs maðr konongs [þara til oc¹ spyrja han huert han uil þara. en ex han uil æði til sęgia þa stulu þeir æfta han .viij. ærtoga oc .xiiij. marla tala. En ex han uil ægi taf þa. þa stulu þeir hoggva or huarum tvęggja vegin tialar .v. alna langt bord. En ex þeir gera ægi sva. þa stolu [husbóndr sva gera² oc tala þra sęgl ex til er oc læmia sva þor þeirra. En ex þeir gera ægi sva. þa ero þeir sętir mork slyrs uid konong³ þirir þoxto hueria. en þirir slyri homlu hueria .iiij. męrtr slyrs. þat hęita þoxto gíolld.

Nu þozum ver landvorn vara a sstra, sętta oc skal sva standa sem sstipat er. nema konongr se annat landeno haglegra með hinna bæzftu manna raðe.

IV. Mannhęlgarbolkr.⁴

Þer þęzr manhęlge vara.

- 1 Þat er þyrft i manhęlgi⁵ vare.⁶ [at var⁷ lande huęr⁸ i Norez konongs riti⁹ skal [þridhęilagr vera¹⁰ huer uid annan innan landz oc uttau landz. En ex maðr vęhr man. þa hęuir han þirir gort ollu þui han atte. nema oðals¹¹ iordum snum einum.¹² nema maðr vege sstendar vig. eða gere niðings verf.

Um þęgugillði ok þęarskipti vęganda.

- 2 En þo at allt þat¹³ sem vęgande¹⁴ atte bæðe i lande oc lausum oyri¹⁵ jelle aðr undir konong. uttau oðals iardir. [þa gerði þo hin virðulegi herra ęaton konongr

Jvfr. Cap. 1. L. IV. 1. Bj. 10. Cap. 2. L. IV. 2.

¹) [mgl. — Na. ²) [thęir gíalða konong(i) mork slyrs — Na. ³) Resten af Cap. mgl., derimod tilfies her som det sidste i Bolken Capitlet: Nu þara menn þirir þann &c. (see Landsl. Kjöbe-Bolken Cap. 25), hvilket slutter med den her udeladte Sætning Nu þozum ver &c. — Na, b. I Be, d indskydes ligeledes dette Cap. med Ovrskr. Um þor þann, i Be kun antydet ved Begyndelsen og Henviisning til Landsloven, Kjöbebolken Cap. 25; i Bd derimod er det udført. I begge staar til Slutning Stykket: Nu þozum ver o. s. v. heelt udført. ⁴) Saaledes Ovrskr. Be, hvor forresten hele Bolken mangler, med Undtagelse af Cap. 10. En ex varðmenn &c. — Mannh. b. er aðr sstęzadr i landz bostinni. nema nęsta capitula — Ovrskr. Bd. Þer þęzr upp hinn .iiij. lut Bięrg: ęniar bocar. oc er þetta um mannhęlgi þyrft um uiga þerði. þar nęst um niðings uig. oc þat þar meðr sem sstęira a mannhęlgi at sstętia — Ovrskr. Bi. s. h. hinn .iiij. l. B. b. of s. um mannh. s. umm v. s. þ. n. om n. vort — Ovrskr. Bk, l. Hele Bolken mgl., undt. Capitlet: En ex varðmenn eða aðrer menn sstęna mann vęgen (Cap. 10), i Bb, m. Ta, b (hvilke tvende dog antyde Begyndelsen af det næste) Xb, c. Ligeledes, paa de tre Cap. nær: Nu vill s sstę bęta er mięgerði (Cap. 21), Ex maðr lfsir mann þufr (Cap. 22), ęngi sstaf þat við annan męla (Cap. 23), hvilke ere henflyttede til Slutningen af Byloven, umiddelbart foran de der forekommende Stykker af Landværnsbolken — Bf. Cap. Ovrskr. — Xa. ⁵) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, n. ⁶) Istf. Resten af Cap.: &c. — Xa. ⁷) [i uaro — Bl. ⁸) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi. ⁹) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bk. ¹⁰) [þrid hęza — Bl. Istf. Resten af Cap. og alle de næste Capitler indtil Cap. 10: sva sem aðr er sstęat i mannhęlgar bęstinum i landz bęstene — Bd. Istf. Resten af Cap.: &c. — Bl. ¹¹) oðals — mgl. Na. ¹²) huert sem þarl drępr tona eða tona þarlman — tilf. Na. ¹³) Istf. Resten af Cap.: &c. — Xa. ¹⁴) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, n. ¹⁵) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, k. l.

hin forunadi þa mistun oc skipan a¹ ærtir hinna bæzstu manna bönastad i landeno. at huart sem ærtir ero æignir eða lausa ze. þa skal konongr tala æigi mæira þægn-
gilldi en .viiij. ærtogar oc .xiiij. mætr æz ze eða æignum. nema han hæze veget stemdar
uig eða gort nidinge vœrt. [En ez æign er i þænggilldi græid. þa skulu² arvar veg-
anda æiga lausn a. ez þeir uilia lœgst hæza innan .x. vœttra. ez þeirra odal var.
Alldrigi skal oc ærzingi sælia þær æignir. er han tatr ærtir hin utlæga. meðan hin ut-
lægi lizir. en lufa allar loglegar skuldir æz æignum ez eighi er lausa ze til. Nu kan
sa einhuær atburdr til at gerazt at konongr gezz mandz bana lauzvift með bön-
stad hozdingia eða annara goðra manna. eða komzt han a zund konongs oc zær grid
æz honum. þa skal han set svo i zrid kaup a uid konong sem konongs er mistun til.
oc bota þæt sem ærtir flod³ með slitum sala stæznum sem goðer men sea at han meghe
ortla. nema allar botr se adr lofnar. Sidan skal þeirra mal zara til settar er ærtir
lizæ. ærtir konongs dome. En þær sem ze hans varðæittu meðan han var i utlægd.
þa græidi honum slift sem þær tolo i æignum eða lausa ze. utan landzsthyldir.

Um skemda verk ok nidinge vig.

Engi madr⁴ ma iorðu sinni zirir gera⁵ nema han vegi stemdar uig eða gere 3
nidinge vœrt. Þat [er nidinge vœrt⁶ hit mefta. ez madr rædr [lond oc þæгна undan
konunge sinum.⁷ en ez konongr kenne manne landrad. þa skal han nezna man or
hird sinni⁸ iamboren man þeim er male a at svara. En ez arboren madr a þui male
at svara. þa skal nezna bonda sun or hird ez han er till. oc hæze rit of inzsigli kon-
ongs oc soke þat mal at logum. en sa er arboren er kome er til allz reftar. Þat er
oc nidinge uig⁹ ez madr vegr logman [zirir retta logsogn.¹⁰ þan er (til) þess er tælin
at sægia monnum logh. þui at sa hœggr nidr allra manna rettynði þar sem han a
[engum laga orsfurda att synia¹¹ þar sem han er izir stipadr.¹² Þat er oc nidinge
uig¹³ ez madr veghr trygdæ man sin. þat er oc nidinge uig¹⁴ ez madr vegr man i
gridum. Huervetna þar sem madr a a ser averta at hæimta. eða a þeim umaga [eða
æigi zultida manne sem¹⁵ madr a umbod a. eða stendr til arzo. oc allra þeirra er
han¹⁶ hæuir [sealzr umbod a at logum.¹⁷ þa skal han sealzr grid sælia oc trygdir oc
sætt með vattom. oc ero aller zrendr undir þeim gridum oc svo trygdum sem sealzr

Jvfr. Cap. 3. L. IV. 3. 4. Bj. 11, 12, 73.

¹⁾ [tha hævir hin . . . a gort — Na. ²⁾ [Ennd om Draberenss Guotz reder ide thil da fælder hannes
jordguotz wnder konngenn och tha maa — Nb. ³⁾ aff botom — tilf. Na. ⁴⁾ madr — mgl. Be. ⁵⁾ Istf.
Resten af Cap.: &c. — Be, n. Xa. ⁶⁾ [mgl. — Bi, k, l. ⁷⁾ [undan konungi — Bi, k, l. Istf. Resten af
Cap.: &c. — Bi, k, l. ⁸⁾ thil — tilf. Na. ⁹⁾ vœrt — Na. ¹⁰⁾ [mgl. — Na. ¹¹⁾ [iamsthylder at vœra
ridum sem fatordum thil laga orsfurda — Na. ¹²⁾ Hele denne Artikel staar efter gridum — Na. Længere
mede efter sem sealzr vœiti huzer — Nb. ¹³⁾ vœrd — Na. ¹⁴⁾ vœrd — Na. ¹⁵⁾ [ær æigi er zultida
madr. eða — Na. ¹⁶⁾ a slæstf ret á eða — tilf. Na. ¹⁷⁾ [loghlegt umbod thil thess tædit — Na.

væiti huer. Þat er oc nidings vig ez madr brennir man inni. Þat er oc nidings uig ez madr myrdir man. Þat er oc nidings uig ez madr hæznir pioza. Þat er oc nidings vært ez madr hæznizt a odrum en þeim er gerer eða rædr. Þat er oc nidings vig (ez) madr höggv hand eða þott æz manne. eða stingr ut ougu manz. eða fter tungu or hövdi manz. eða meidir man at uilia sinum. en ez þat vætir i vapna fliptum. þa zære þæt æztir lonongs dome.¹ Sva ero þeir oc ubota men er hallða þeim zirir þessu æinu hueriu sem sa er gerer. nema lonongr late ræinsa² til landræinsanar. en ez þat vætir i vapna fliptum. þa zære þæt æztir þui sem lonongr flipar með hinna bæzstu manna rade. Ez madr drepr zædur sun eða brodur. modor eða systur. eða dottor. þa er han ubota madr. nema oðz manz vig veghi. Sva oc ez madr drepr tono sealzs sins. eða tona bonda sin. sva at þat (er) drap hævir horat. eða hvgðzt at hora. þat er ubota mal. Sva oc ez madr tgnir ser sealzr. þat (er) oc ubota mal. Þat er ubota mal ez madr vegr man innan stols eða i garde uti. eða innan garðz þess sem huervir um afr eða eng at heimili sealzs hans.³ nema⁴ væri hendr sinar. [oc a vægh til at zara.⁵ Sva oc þeir men sem at flitum utnyttum verða tender at þeir laupa brot með æignum lonom annara manna. þa ero þeir ubota men. bæde zirir lononge oc tarle. dræper oc dorydder.⁶ Men þeir sem lata liz sitt zirir þyzstu eða utilego. huart sem hælldr tena þeir a flipum eða a lande. oc sva zirir morð oc zordædo flap oc spazarar allar oc utisetur at vællia troll up oc zremia með þui hæ(i)dni. oc þeir men sem gerazt zlugu men til þess at drepa þa men sem þeir æiga engar sater uid oc tala ze til. nema lonongs nmbods men late ræzsa til landræinsanar oc zridar. Sva oc þeir men sem lonur tala með rane eða herzange. mote guðs logum⁷ oc manna. huart sem þeir tala zrendlonor manna eða annara manna eignar⁸ lonur. eða dottir⁹ zirir uttan þeirra manna vilia er zorræða æiga zirir þeim æztir logum. oc sva sealzra þeirra. huersu sem sidan gerezt uili þeirra er samuista værðr. oc sva þeir er hæzna þessara ubota manna. eða heimta giolld zirir sva at vitni vait þat. þa hævir han zirir gort ze oc zridi oc ero þeir zridhælgir er ze sit væria zirir þeim ol zrendlonur. en hinir aller ugilldir huart sem þeir za sar eða bana. bæde lononge oc tarle. Þat er oc ubota mal. ez madr zalsar stedia brez eða inzfigli lonongs varð. Þat er en ubota mal ez madr drepr þan man er hævir brez eða inzfigli lonongs varð zirir ser til landz vistar eða ranzsats ez sa uissi þat er han tof æz. Þat er oc nidings uig ez madr drepr man i þui herbirgi sem lonongr er i. eða i nauistu hans. eða i lonongs garde. eða a lonongs flipi þo at lonongr se æigi i garde eða a flipi. En ez innan boar værðr [þar sem lonongr er i bo¹⁰ eða i höznum hia

¹) en ez þat &c. — mgl. Na. ²) ræzsa — Na, rigtigere. ³) of a væg thil eða izra — tilf. Na. ⁴) hann — tilf. Na. ⁵) [mgl. — Na. ⁶) huar sem their værða fladdir — tilf. Na. Cap. Afdeling — Na, b. ⁷) retti — Na. ⁸) eignar — mgl. Na. ⁹) eða aþrar zrendlonor — tilf. Na. ¹⁰) [þess er t. er i — Na.

honum. þare ættr konongs mistun ættr atuilum. þat er en ubota mal ex madr tætr konu naudga ex þar ero til .ij. logleggh uitni at þat se satt. Nu ero æigi vitni til. en hon kallazt naudigh tælin oc segir hon þat samdorgs. þa dome .xij. hinir stynsam- azstu men ættr þui sem þeim pillia lifende til bera. oc huart þeirra þidrir list til sannenda. En þo at kona gete vart sit xirir lvenstu¹ sinnar sater svo at han tome eigi vilia sinum fram. þa ber með engu mote at han haxe eigi ræfing xirir ættr dome oc sanprovazt at han haxde xullan vilia til þess. oc hallde þo lizi sinu.

Um legerð ex madr ligger konu mans.

Ex madr stendr man [með loglegum vitnum² a konu sinni.³ giallde xul manz 4 giold bondanum sit sem sa er madr til er konu la ex han vere sallaus drepen. En halz manz giold ex han stendr man a modor sinni. dottur eða systur. ex þær æiga æigi bondr ser. Stolu þesse giold doma .xij. men stynsamer⁴ loglega til næyndir.⁵

Guert seet við ligger ubota mal.

⁶En huervetna þar sem madr vegr⁷ nidings uig.⁸ eða gerer stendar⁹ værl. þa 5 þare han utlægr.¹⁰ xirir gort¹¹ lande oc lausum oyri oc iamvæl odals iordum of tome alldri i land ættr. nema han bere herfoghju sanna þa sem landz men vita æigi adr. þa nae han landz vift með situ xridlaupi of mistun sem konongr gerer a. en engi madr ma mæira ze xirir gera at einu sinni en þa er han æigande orden. En ex manne tomizt ærzd medan han er i utlægd. oc haxa xrendr hans þan arz tælit medan han var [i utlægd.¹² þa skulu xrendr hans honum þat ze ættr græida með sama¹³ stilorði sem þeir¹⁴ tofo oc han atte þa er han var¹⁵ i utlægd.

Ex madr selr man ok xulrette hans.

Ex madr selr xrealan man¹⁶ æz lande.¹⁷ sa er sætr uid konong.¹⁸ .viij. ert. 6 oghom oc .xij. mortum slyrs. oc tome mannenom i land ættr. oc bota mannenum ættr .xij. manna dome loglega til næyndum.¹⁹ en ex han ma honum æigi ættr toma. þa gialldi þan man xullum gioldum sem han er madr til. en ex han syniar [hallde xirir sættar æidi.²⁰

Jvfr. Cap. 4. L. IV. 5. Bj. 18. Cap. 5. L. IV. 6. Bj. 11, 12. Cap. 6. L. IV. 7.

¹) godtuennsto — Na. ²) [mgl. — Be. Xa. Resten af Cap. udel. — Bu. ³) Istf. Resten af Cap.: &t. — Be. Xa. ⁴) mgl. — Na. ⁵) aff rettaranum — tilf. Na. ⁶) I Xa staar dette og de 3 følgende Capp. i saadan Orden: 6, 8, 5, 7. ⁷) Resten af Cap. udel. — Bu. Istf. Resten af Cap.: &t. — Xa. ⁸) vært — Be. Istf. Resten af Cap.: &t. — Be. ⁹) nidings — Na. ¹⁰) of xridhæilagur — tilf. Na. ¹¹) ze of xridi — tilf. Na. ¹²) [utlægr — Na. ¹³) hætti of — tilf. Na. ¹⁴) græidu hinum that ze ær their — tilf. Na. ¹⁵) zell — Na. ¹⁶) með uerði — tilf. Bk. Istf. Resten af Cap.: &t. — Be. Xa. ¹⁷) brot — tilf. Bi. Resten af Cap. udel. — Bu. ¹⁸) Istf. Resten af Cap.: &t. — Bi, k, l. ¹⁹) rette stidum sem han er madr til — tilf. Na. Effther som hand vor manndt thil som solt bleffue — tilf. Nb. ²⁰) [da fuerge hannd ther saare þess Thotsthe, at hanndt selde hannum ide aff lannet — Nb.

Um utlegan man ez madr hysir han.

- 7 Ez madr husar¹ [oc heimar² utlegan man.³ etr med honum eda drellr.⁴ bonde eda ein huer annara manna. þa er sa sætr mort slyrs við konong xirir æina not en tvæim xirir tvær netr. En ez han er þrearr netr med honum oc er han gor innan þess xyllis utlægr.⁵ þa er han sætr .viij. ærtogum oc .xiij. mortum slyrs uid konong. nema þeim se uvisa vargr er hysir. en gialthyri er skyldr at lysa a mote sambogrs utlægd hans er han vœit at han hæuir utlægdar værl gort.

Um ras eptir þeim sem vekia vaudræde.

- 8 Ez madr værdr hogguin [a þingi⁶ eda⁷ a mote.⁸ þa stulu⁹ aller æxtir renna til xiallz eda flogs. til xioru eda stips. en sa er eigi rennr æxtir er sætr halzre mort slyrs uid konong. oc sva sa er æxtir rennr oc vil æigi tala han oc ma han. oc ero þar vitni til. en ez eigi ero uitni til. syni med æins æidi. Fermanningar oc nanarr bæde at frændsemi oc at mægdum stulu eigi æxtir renna at logum. nema þeir¹⁰ uili. En huer er biorg vœitir. þa er sa utlægr. nema honum se uvisa vargr. oc sværi æins æidi xirir. Ez madr er særdr a þingi eda a mote. oc renna aller æxtir til flogs eda xiallz. til xioru eda stips þeim manne er uig vakte. nu værdr han zaren oc uil han at logum væriazt. þa leggi nidr vapn sin. þa er han xridhæilagr meðan hin sare lizir. Binda skal þan man oc zora gialthra eda hans umbods manne at varðvæita. En ez gialthyri eda hans umbods (madr) þarz lid við at giæta hans. þa skal nexna husbondr med honum sva marga sem han þarz. en ez han longpr fra gialthra eda hans umbods manne. oc verdr hin sare dauðr. þa er gialthyri sealzr i vædi eda hans umbods madr til konongs orsturdar. oc stipi han æxtir mala vogtum. æxtir hinna bæzstu manna rade. En ez gialthyri eda hans umbods madr synia uidr tolu. þa stulu þeir haza uitni til oc setia han¹¹ þan man bundin a xlet hans. þa vardar honum¹² hit sama nema ozrili tale æz honum. En huervetna er gialthyri tætr utlægdar ze. þa skal han za man til at reysa þeim manne æxtir radz manna dome. En motmen ero skyldir huervetna at xylgia til ræzsingar. sætr huer halzre mort slyrs uid konong er æigi xylgir.

Quersv odum monnum skal uardvæita.

- 9 Nu uærdr madr sva odr¹³ at han¹⁴ brytzt or bondum¹⁵ oc værdr¹⁶ han manz bane. þa skal bota æz ze hans xullum botom ez til er. en ez ze er eigi til oc

Jvfr. Cap. 7. L. IV. 7. Bj. 101. Cap. 8. L. IV. 8. Bj. 13. Cap. 9. L. IV. 9.

¹) hysir — Be. Na. Xa. ²) [mgl. — Be. Xa. heimur — Bi. heimilar — Bk. heimotar — Bl.
³) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, k, n. Xa. ⁴) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, l. ⁵) [utlægr af þe
varum — Na. ⁶) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, k, n. ⁷) [mgl. — Xa. ⁸) Istf. Resten af Cap.:
&c. — Xa. ⁹) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, l. ¹⁰) þeir — mgl. Na. ¹¹) han — mgl. Na.
¹²) of — tilf. Na. ¹³) Istf. Resten af Cap.: &c. — Xa. ¹⁴) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, n.
¹⁵) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bk. ¹⁶) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, l.

ædr han heil. þa þare han orlendis til þes er han hæuir bót þullum botum þirir
 1. En ex men þea oðe a honum. bindi þa er uil at useliu. oc hæze til þin(g)s oc
 rnsi þar oc biode þrendom oc segi æz þina abrygd oc tale tofnad þin uaukin æz þe
 ins oða ex til er. en ollum oðom monnum æigu men vord at væita at usæliu. En
 dr maðr er umage arza sine. oc þo æigi þyr en han¹ vœit at han er odr oc han
 ia loma hoxtum a han ex han uil. En ex salar abere kennir þat arza þins oða at
 an uili eigi vordvæita honum. hallde þirir æins æidi. En ex odr maðr sêrer mann.
 a stal arze uppi lata vera sarbotr oc lætnes þe æz þe þins oða. en lonongr a effi
 þui. Nu er þat þui at æinz oðz manz værl ex han brygt or bondum eða stynsamæ
 ren meta eða vita fanna oði a honum.

Um fund þeirra manna er myrðir verða.

En ex vordmen eða adrer men þinna man vegen² a stræte uti³ eða i [odrum 10
 að⁴ innan talmarla þoar manna. þa stulu þeir ganga til husbonda þess⁵ er [þar
 hus neft⁶ oc sœgia til zundar sine. [oc bere han⁷ lios til lita. oc ex þeir lenna.
 a [bere þa⁸ husbonde bod erzingia. en ex þa maðr er er rettr er æxtir mælande.⁹ þa
 ere þangat lif i hus hans. en ex engi er þa til. þa bere lif i hus gialthra. oc stal
 ialthri¹⁰ æxtir mæla oc gera bana utlægan. ex eigi komr uiglyfing fram a mote.
 i ærvingi þynri¹¹ mord ex han lan til at loma.¹²

Guor bani skal vera at hinum dauða ok um nauistar men.

Þa a at vera bane¹³ er [nauistar men¹⁴ bera uitni¹⁵ um¹⁶ oc þeir sœgia a 11
 ndr.¹⁷ en þa er uitni berft a hendr þa er bane at sannr oc syn oc æigi æidum
 ndan þoræzt. nema þui att æins at han hæze þva þiarre staddr veret a þui dögge er
 ig var veget at han matte æigi tviwegeis samdögge til uigs komæzt¹⁸ oc izra. oc
 ere han staddr i herade at lirtiu eða a þingi. at samlundum eða at stipi. þa bere
 æir .xij. þægnar han undan er þa varo þia honum stadder. zrealser men oc zultida.
 n ex han var i ængum þessom stad staddr. lome þirir sel lyritlar¹⁹ æidi. en ex
 auistu men mego æigi til motz loma þirir æins huers afburðar saler at bera uitni.

Jvfr. Cap. 11, 12. L. IV. 10. 11. Bj. 14. 27.

¹) arffue hans — Na. ²) a vægh eða — Be. ³) uti — mgl. Bn. Xb, c. ⁴) [odrum stodum — Bn.
 arðum stadar — Ta. ⁵) þess — mgl. Ta. ⁶) [neftar er — Ta, b. ⁷) [En husbonde bere — Ta, b.
 [geri — Bb, c. Ta, b. ⁸) eptir þan man — tilf. Bm, n. ⁹) han — Bi, k, l, m, n. ¹⁰) [gni
 Bn. [þyr — Bn. ¹¹) Deo gratias — tilf. Na. Munhelgar boltr of erþða tal með tuenna giptingum er
 r þrizadr i landz botinne — tilf. Be med Rödt Alle følgende Capitler af denne Bolk udel. Bd. ¹²) at
 mæte — tilf. Xa. ¹³) Istf. Resten af Cap.: — &c. Be, n. ¹⁴) Resten af Cap. mgl. — Ta. ¹⁵) Resten
 Cap. mgl. — Tb. ¹⁶) [uigi lyser — Bk. Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, k, l. ¹⁷) þara — Xa.
) tnyftlar — Na, b.

þa skulu bera tvær men oc bota sogn þeirra a mote. En ez madr er særðr oc ma han mæla þa er men hitta han. þa skal sa vera bane er han segir þyrft a hendr ez han mæler az uiti oc ma han lenna han. oc saga [hins sara¹ lómr botat a hit þyrfta mot. nema hin stiri sel með tylxtar æidi.

Um uiglyfing ok um mord.

- 12 Ez madr drepr man² til dauða.³ þa a sa at⁴ vera bane er uigi lysir a hendr ser.⁵ en lyft skal vera uigi samdöggr innan þórar. oc nærna sit a nærn oc natstæð sin oc garð þan sem han er or eða herað oc lyfi⁶ þrealsum manne oc þultida. þa skal a mote fram loma natstæð hans. oc skal húsbonde sveria at han var at hans um nottana oc han kallade sel svo a nærn. Uiglyfing skal oc loma fram a mote. en ez madr uill æigi bera uiglyfingar uitni. eða sveria natstæð. þa þare til ærvingi hins nigna. oc talsæti þan mann til mōz at bera sem þrammæzt veit han eptir samviftu sinni. oc engu lōgnir han þar az. En ez þeir uilia eigi bera. giallde mort hlyðs huær þeirra. hāze halzt lōnongr oc þórar men. en halzt sa er soter. oc svo skal um oll þau uitni er i manhællgi ero. Uplýft þear þessa skal græidazt a þimtar mote. eða atþor at tala az honum halzu mæira. Eigi skal uigande þara svo um þrea garða at æigi se uigi lyft þra þeim er uig var veget. nema þar se þirir þermennigar eða nanare at þrændsemi eða at mægdum hins vegna. eða [aðrer þrændmen⁷ uiganda þeir sem honum liggi liðs hæste uidduin þirir. en ez han lysir eigi svo uigi. þa er han mordinghi rettr. þirirgort þe oc þridi. En ez bæde lómr fram a þyrfta mote uiglyfing oc saga hins sara svo boren sem þyr var stilt. þa skal saga hins sara stænda en æigi uiglyfing. oc þer þo mord az uiganda at han se utlægr.⁸ En ez æigi lómr saga hins sara fram a þyrfta mote. eða hæimsofnar vitni. oc lómr fram sionar uitni oc uiglyfingar uitni. þa skal sionar vitni stænda ez þat er at logum boret az tvæggia manna hendi þrealsra oc þultida en eigi uiglyfing. En ærvingi hins dauða skal þara i garð þan eða herað. er uigande lett sel or vera. oc ez han hittir þan man er svo hæittir oc lilazstr þidir til vera. en ez sa gengr æigi i giægn. þa skal talsætia þan til mōz. en han þore tal með þullum vordzlum. oc a þui mote skulu .xij. þrealsr men az honum bera. en eigi nærndar uitni. oc þora þar fram a moteno. en ez han uil æigi undan þorazst. þa er han sannr at male. Nu ez han hæuir undan þorazst. þa þare ærvingi hins dauða oc sote svo marga men til tylxtar æida sem han uil. þa er hia varo með hinu þyrtra stilorði. En ez madr er loften eða særðr svo at han ma æigi mæla. træzi han horns þegar han ma mæla. en þa skal þat mot iamþult sem

¹) [hans — Na. ²) Istf. Resten af Cap.: &t. — Xa. ³) Istf. Resten af Cap.: &t. — Be, n. ⁴) Istf. Resten af Cap.: &t. — Bk. ⁵) Istf. Resten af Cap.: &t. — Bi, l. ⁶) þirir — tilf. Na. ⁷) [þrændmen — Na, rigtigere. ⁸) þalsser — tilf. Na.

samborgs vere mot at at. En ez han liggir lengr mallaus en .iij. netr. þa late gialthyri þo til motz blasa oc ranzsale ærtir þeim er gerðe. en ez han værðr dauðr. þa fræxi ervingi horns oc late gialthyri blasa til moz. oc þo late gialthyri blasa til moz at æigi se ærvingi ner. En ez maðr rædr manne bana rad eða sara. oc allt þat er maðr lytr stóm eða vanvirðing æz hans radom. borte ærtir laga dome þeim er þat mal a at logum at soðia oc sva konongdomenum nema hin þorezt undan at logum. en hin er gerðe hallde þo up at ollu zullum botum ærtir lagha dome. En ez sa maðr værðr vegen er han er æigi i zaður æt tomen at logum þo at han se noforum manne liændr at syni. þa æiga modur zrendr botr oc sva æz ærtir han. en ez han er bardr eða serðr. eða stemdr. þa tætr han rett ærtir modor zædr sinum.

Rettarbotr Magnus konongs.

Þessar rettar botr oc æintamal¹ varo tælin um allan Noregh² ærtir þorræðe oc 13 skipan Magnus konongs með afion oc skipan Jons ærchibistups oc annara bistupa. [barruna oc lærðra manna.³ stallara oc logmanna. oc hinna vittrazstu manna rade æz ollum lutum landzsens.⁴ at um þa men er monnum værða at stada zære sem adr vatta logh. en æz ze veganda dome .vi. men stikritir loglega til nezndir stik giold ærtir laga stikordi sem þeir sea retlegazt zirir gudi of mala værtir ero a. ærvingia hins dauða æinum. en allar adrær zrendbotr oc saktal zalle nidr sva vandlega at huarles zrendr adrær tale ne gialldi zramar en nu er stikt. Nu vinzt æighi ze veganda bæde til þægngiildis oc bota. þa skal sva sterða zirir huarom sem tala rennr til ærtir zear magne. En ez nofor gengr a þetta þa hæuir han zirir gort ze oc zridi i⁵ lande oc lausum oyri. oc værði aldri sidan bota maðr. oc sva aller þeir er rad læggia til þess at sea skipan se rozin eða a hana se gengit.

Þessar rettarbotr zleiri let Magnus konongr zylgia þui. at þo at nidinge uig eða stemdar vig se veget. þa skal zyrft botr æz lula ze veganda. en konongr haze þat sem aut er. en ez minna lonypr æz en þægngiildi. þa sterði sva zirir badom sem tala rennr till. Sva iattade oc Magnus konongr at huærgi skal konongr zyr tala ze manz bana oc engan annan utlægan oyri. nema adr se lofnar allar loghlegar stulldir þær sem adr varu gorvar en ze æigianda⁶ zelle i þa sot.

Um vadauerk oc sectir (er) við liggia.

Vada vært ero með⁷ stjnsæmd⁸ græinande⁹ með huærium afburðum¹⁰ þau 14

Jvfr. Cap. 13. L. IV. 12. Cap. 14. L. IV. 13.

¹) æintalega mall — *Bl.* ²) Istf. Resten af Cap.: &c. — *Bi, k, l.* ³) [lænnbra manna oc lærðra — *Na.* ⁴) Fra Beg.: þessar rettar botr gaz Magnus konongr — *Be, n. Xa.* Istf. Resten af Cap.: &c. — *Be, n. Xa.* ⁵) i — mgl. *Na.* ⁶) veganda — *Na.* ⁷) micilli — tilf. *Bi, k.* ⁸) misfunn — *Na.* Istf. Resten af C.: &c. — *Be, n.* ⁹) Istf. R. af C.: &c. — *Bk, l. Xa.* ¹⁰) Istf. R. af C.: &c. — *Bi.*

tunnu til at þalla. þui at i ollum stöðum þeim er men stulu ser til þarþenda vinna oc með monnum til haglegra lita líð væita. þa ero þesse vada værl mæir virðande en hin er engi nauðsýn dregr til. nema galöngi oc mikil flamsýni. Nu þo at tveir men þare i flogh saman oc stýcz annars og a annan at vilia þess er a flapti heit oc dögr han ær. þa skal hin bota þiordung bota ærþingia hins dauða oc sýni vilia sine með settar æidi at han villði þat værl æigi gort haza. oc svo skal huervæna þessor vada værl bota ex þeir hazast þat at sem til nylsemdar högrir. huart sem men þa ær mæin eða bana at uvilia þess er gerði. oc er þetta sætta laust uid konong. En oll onnur vada værl svo sem at lasta izir skip. eða hus [eða hædir.¹ eða aðra þarþlöngu at gera huart sem men þa ær mæin eða þar eða bana at uvilia þess er gerði. þa skal bota halzum giöldum oc sýnia þo vilia sine með settar æidi. oc er þetta sætta laust vid konong. oc æði a konongr a vada værlum. þat ma æigi vada værl talla ex máðr högr eða lystr til manz þo at a annan lome [en han uildi.² með þui at han villði [með þui³ æinum huærium illt gera. Ex máðr gengr til þangs eða flindrattar at vilia sinum sealz. abyrgizt huæir sa sel sealzr at ollu. en sa sværi þirir æin æidi at æigi værd at vilia hans þo at hin þengi mæin ær ex hin tortryggir han er þirir værd.

Um rýtninga burð ok ex máðr þytr man.

- 15 Þat er ollum monnum lunnit⁴ at rýtningar ero þirir bodner at (þera).⁵ en sa er þer han er sætr uid konong .iij. aurum sylzr. En sa er bræðr þnizi at manne oc lemr æigi fram. han skal bota flitum⁶ zulrette ætir [lagha dome⁷ er han þra at en kononge .iij. aurum sylzr. Nu ex máðr leggir man með þnizi þa er han utlægr oc bote þeim er han lagde sem .xij. stýnsamir men doma. oc þeir sea at hin se vel sörndr ær. en konongs sofnare skal lata tala þan man er lagde oc þora a mot. en konongs umbodsmáðr skal lata⁸ tala þniz þan er han lagde með. oc löngra þar a moteno i gegnum hond hans er lagde. oc skal han kaupsa sel svo i þrid með þessare reysing ex hin liznar. oc abyrgizt sealzr þar sit huerssu sem honum tælt. en ex sa dögr er sallaus var lagdr. þa er sa dræpr oc dændande er lagde. En ex han lömzt undan. þare utlægr oc lome allðri i land ætr. nema kononge virðizt notor nauðsýn til haza gengit. [þa nae han landzviðt með flitu þridlaupi oc mistun sem konongr gerer a.⁹ en þe veganda þare ætir þynra laga flilordi. bæde þegn oc botr. Með sama flilordi skal vera ex máðr stýtr at manne þo at effi tale. þa bote han kononge .iij. aurum sylzr

Jvfr. Cap. 15. L. IV. 14.

¹) [mgl. — Na. ²) [mgl. — Na. ³) [mgl. — Na. ⁴) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, a. Xa.
⁵) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, k, l. ⁶) hinum — Na. ⁷) [v. mandz Dom — Nb. ⁸) lata — mgl. Na. ⁹) [mgl. — Na.

en hinum zulrette extir laga dome. er han skaut att. En ez han serer man med skote. þa skal sa er skaut slita reysing xirir za sem hin er lagde med knixi oc undir sama skilordi. þva oc þo at sa dorni er skoten var. þa skal hin er skaut undir samu reysing oc hin er lagde. bæde þægn oc botr¹ at græida.

Um þa men er bita men ok reysing.

Þat er oc uvidrloemilett² at men³ bitizt um⁴ sem⁵ [heftar eða⁶ hundar.⁷ Nu 16
sa madr er man bitr. þa (skal) slysumadr lata tala þan er bæit oc zora a mot oc
lata briota framtænnr or hozdi honum. oc se sidan sallaus uid konong xirir reysing
þessa um þætta mal. nema slynsamum mannum virdizt su nolor naudsyn til haza
gengit at han mege botom vid toma. oc bote þeim er han bæit extir .xij. manna
dome þva sem þeir sea xirir gudi at sa se væl somdr az er bitin var.

Um þa men er valda mandrapum.

Sva er mælt oc stadrasflega⁸ tælit⁹ um allt landet. at ez madr drepr¹⁰ man eða 17
væitir þær alvamar. eða gerer notur þau vært er han a at lata xirir lix eða limi
at logum. þa skulu þeir sem nestir værða. eða þeir sem zyrft mego na. tala þan man
oc zora slysu manne bundin eða ziotradan. En ez þeir gera eigi þva oc mega þeir
þuifa uid toma þva at þeir zæ engu skom eða oluti az hinum. þa er huer sa sætr
halzre mort slyzre uid konong. nema zermenningar at zrendsemi eða at mægdum.
þeir ero eigi slylðir at tala han nema þeir uili. Slysumadr er slylðr at lata tala
þan man oc zora a mot. en husbondr ero slylðugir at doma han extir logum a
moti. enn slysumadr¹¹ at lata reysa extir logum. Nu er þessa þva skipat at engir mego
þætta synða lauft gera. nema sa domare er konongren hæuir til þessa skipat. þui at
login reysa en eigi han. þo at han gere slylðu sina æxtir þui sem login bioda honum.
en adrer gera með hæipt oc ozund. oc þui væitir þat allozt at þeir za zyrft man-
skadan oc sværa sidan florum skulldum¹² með [hardum skriptum.¹³ En¹⁴ huer sem
odru vis gerer oc prouaz þva at han ma þuifa uid toma. þa er han utlægr til þess
er konongr gerer skipan a æxtir mala vortum huat naudsyn til raf (þan) er gerdi.
Nu hæuir sa eigi lids loft er at tælr. þa skal han sægja til slysumanne. oc ez slysu-
madr træzr lids með ser. þa er sa huer sætr mort slyzre uid konong. en eigi zær.

Jvfr. Cap. 16. L. IV. 15. Cap. 17. L. IV. 16.

¹) Saal. rettet; bótia oc botr — Ba, urigtigt. ²) Istf. Resten af Cap.: &c. — Ba. Xa. ³) Resten af Cap. udel. — Ba. ⁴) um — mgl. Bl. ⁵) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bk. ⁶) [mgl. — Bl. ⁷) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, l. ⁸) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, n. ⁹) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bk. Xa. ¹⁰) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, l. ¹¹) a — tilf. Na. ¹²) skriptum — Na. ¹³) [gradum zear gieldum — Na. ¹⁴) Nu — Na.

nema þierrmenningar at þrendsemi oc at mægdum.¹ Nu ero þeir aller þriðhælgir er at sötia en hinir aller [er væria² utlægir huart sem þeir þa ben eða bana.

Gueria atgerð men skolo haza um doma.

- 18 Nu æz þui at logbol vattar³ sva uida⁴ at um þa men sem til ræðsingar haza gort. þa⁵ skal a mot þora⁶ oc ærtir þeim dome ræðsing⁷ a leggja.⁸ þa ber þeim inuirdulega at ranzsala er til doma ero neyndir oc með myllilli hoxsemi at meta. huart misgort er uid fallausan man eða xirir litlar saler oc þo notorar. eða xirir myllar saler oc þo æighi nogar. eða sva nogar at þull naudsyn þidrir til haza relet. Sva oc huart notor laga bod haza imillum lomet eða engi. eða þat sem hardast er at þa hævir bota bæizt er misþyrmt var oc þo engar þenget. Sva oc huart notot var tiært xirir laga⁹ rettaranom er laga orsturdren er stípadr þeim er a fallausum monnum vinna. En þui er domren til næyndr at þa skal ranzsala oc meta saler oc misgerningar oc tempr sva domen ærtir mala vortum. sem motmen oc rettaren sea retlegast xirir gudi oc þeir uilia svara ærtir sinni samvizstu. en eigi sva sem ma(r)gr snapr hævir svarat her til. at þeir doma æði annat en logh. þui at sanlega stulu þeir þui xirir svara sem log vatta þeim a hendr er vanda men lata udomda vndan ganga æz uanræst er æz hendi domarans oc sva æz oxræst er þeim sem mistunnar ero værdir æz þarnan þeirra tillagu. Finnast oc nog dome til þes at þeir haza lotet hardar hæyndir¹⁰ æz gudi xirir er vandomt haza oc þo hinir hardare er oxdomt haza. oc æz þui skal domen huervetna til hins bettra þora æz þeir uita iamvist huarttvægja. oc er almiot mundangs hozet. en þui miora sem er. þa ero þeir þui sælle er sva þa hozt þeirra xioqura systra hoze. sem i ollum rettom domum eigu at vera sva at gudi lifi of monnum hoze. En þat er mistun oc sannende. retvifi oc xridsemi. Mistun a at varast at eigi lome grind eða hæipt i doma. Sannendi ber at gornma at eigi verði lygi fram boren. Retvifi a at varast at æighi verði lygi fram boren oc eigi verði með rangendum hallat rettum dome. Fridsemi a at hallda þar til er rettr domr þællr a. at eigi verði með bræði alæzr æxellis domr a lagdr. Oc þui gornmi domarar þessa at þetta er¹¹ þurxtulegra. sem gior vædr at roynt i ollum domum. En at men varezt þui gior ranga doma. þa ma varla illt varast nema uiti. oc þui minnizt men at með þiorum hattum værða ranger domar. annat huart með ræzlu. þar sem madr ottast þan sem han skal um doma. ælligar með þegirni þar sem madr snilir til notorar

Jvfr. Cap. 18. L. IV. 17.

¹) vidt than er drap, eða a tuamur veitti — tilf. Na. ²) [æro — Na. ³) Resten af Cap. udel. — Bn. Istf. Resten af Cap.: &c. — Xa. ⁴) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, k. ⁵) þa — mgl. B, l. ⁶) of doma — tilf. B, Na. of doma þa — tilf. Bl. ⁷) Istf. Resten af Cap.: &c. — B, l. ⁸) Istf. R. af Cap.: &c. — Bl. ⁹) laga — mgl. Na. ¹⁰) ræðsingar — Na. ¹¹) thui — tilf. Na.

mutu. eða með hæizt. þar sem maðr hatar þan sem han skal um doma. elligar með vinatto. þar sem maðr uil [veita lið¹ þelaga sinum. oc er þa illa skipat er þessum horbornum er in vísat. en hinar skilgetno systr ero brot reknar sem adr varo talðar. þui at illa man þa domr virðaz xirir goðom monnum. en allra værst xirir gudi. Er æ² þui bætr sem þætta capitulum værðr oxtar leset þar sem um stor mal skal doma. Minnizt men oc æinlanlega at þa þeim monnum prest sem til bana eða lima lað ero domder³ oc geze til þes goða stund oc tom. þui at illt værl skal hata en ælsta mannen æz naturulegho ædli. en salena allra hælzt sem sin iamtristin.

Um þa men er beriazt i gridarstöðum.

Ex men bæriazt i [leidangræ xærdum⁴ með lononge eða a [motom i Biorguin⁵ 19 eða a þingum⁶ eða a stærnum. xirir logmanne eða a ximtar stærnum. i gilldum eða at brullaupum eða i iola gridum. i silldzifsi. skirdagh oc fram um passa vilu. at sea(l)þæt ero grid i ollum þessom stædum. en þa er xirir stemdum værðr er halzu dyri at rette sinum en i odrum stob(um) eða i odrum timum. a lonongr her xirir þar huert eða lurts hogg eða stæins hogg eða orgar hamars hogg eða laxstorting .viij. ærtogar oc .xiiij. mætr sylzæ. en xirir þuotr oc huæria græin er þar xylgir .iiij. mætr. en xirir blaþ oc [huæria græin⁷ er þar xylgir .ij. mætr. Allr men stulu xrid: hælgr vera i hæimili sinu. þat er oc hæimili manz er þeim hushonda hœrtr til er maðr læigir hus æz. en ex maðr særer man eða ber eða stemmir zulrettes værtum i hæimili sealy(ð) sine.⁸ þa oylzt rett þeirra at helmingi er xirir stemdum eða sars autum værða. Sva ero þeir oc at halzu mæira sælir er hæimsofn væita oc hæima xridin briota. En ex maðr værðr vegen i hæimili sinu eða i starxhusum eða i gras: garðe. a bryggium eða a stræte þui er til garðz þes horvir.⁹ eða a torge. þa skal þan man bota tvænnum gioldum eða þare utlægr.

Um þa men er binda xrialsæ men.

Ex maðr bindr man xrealan¹⁰ at vþnuu. giællde .v. mætr sylzæ lonongi¹¹ 20 en hinum er bundin var giællde æxtir .xij.¹² manna dome. en binda ma maðr þioz at usætiu oc alla er han [hæuir uitni til oc væt¹³ at v(d)aða værl haza gort ex (han)

Jvfr. Cap. 19. L. IV. 18. Cap. 20. L. IV. 19. Bj. 20.

¹) [liðsinna — Na. ²) oð — Na. ³) adr æn theim værðr reffst — tilf. Na. ⁴) [leidangræ — Be. [lið. xærd. — Bn. Xa. Istf. Resten af Cap.: &c. — Be. Xa. Resten udel. — Bn. ⁵) Bidaresæ — Na. [hrundheim — Nb. ⁶) [þingum eða a mote — Bi, k, l. Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, k, l. ⁷) [þat — Na. ⁸) hana — Na. ⁹) hœrtr — Na. ¹⁰) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, k, n. Xa. ¹¹) oð þærmomnom — tilf. Na. Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, l. ¹²) .viij. goðra — Na. .xij. — Nb. ¹³) [tiennir — Na.

hæuir vitni til at han gat ei odru vis þort han til rettarans. en ex æigi ero vitni til sanne með æins æidi. En ex madr lyfir man með hæiptugri hendi þar sem æigi ero gríða stæðer með orgi eða lurki eða steini. bote kononge oc þóar monnum xirir þyrsta hogh .xij. aura slyrs. en ex stær annat samþlynt. bote kononge¹ .iij. mætr slyrs. en ex stær hit þridia samþlynt. bote kononge .v. mortum slyrs. en ex stær hit þiorda samþlynt. bote kononge .vi.² mortum slyrs. en ex stær hit fimta samþlynt. bote kononge .vii. ærtogom oc .xii. mortum slyrs. en þeim er xirir varð bote extir .xij. manna dome loglega til nærdum af rettaranom.³ En ex madr lyfir man [eða hoggr⁴ i hogud. eða rindr a lax. eða særer⁵ lemstrar farom. bote huart sem er hogg eða far .iij.⁶ mortum slyrs kononge xirir huert. en hinum er xirir varð. bote extir .xij. manna dome loglega til nærdum. En þat er lemstrar far. er madr er síðan vær þor en adr. eða eigi hyl har eða klæde oc iannan ma a sea. En ex sa uil eigi bota er misgerði loglega til sottr. þare vtlægr. Nu uil sa æigi tala botr er xirir vandröngiu varð. eða giælfri. þa þridhælgir hin sel til dome huart sem hinir tala uil eða æigi. Nu ex æin madr lyfir eða særer .ij. men eða þleiri i æinu atvigi. bote sinum rette xirir huern þeirra slilom sem adr er mælt oc svo þeim er xirir varð. En ex tvæir men eða þleiri særa æin man eða liosta. þo er huer þeirra sêtr xirir sil þullri sêtt uil konong extir þui sem adr er stilt. oc svo uil þan er xirir varð.⁷ Þeir men oc er monnum vœita lib eða þorunngti. hyllda oc samþlyia með þeim þan hugh at tala men af. svare slifu xirir konongdominum oc ærvingia hins dauða sem rettare konongdomsens oc adrer stynsamir⁸ með honum doma extir atviltum. en lanþvift þeirra se undir konongs mistun. [En af (þe) viganda eins dome .xij. men loglega til nærdir extir mala vogtum þullar botr ærvingia hins dauða oc af viganda þe græðigt þegn.⁹

Um gærbott þes er misgerði ok þezud.

- 21 Nu uil sa æigi bota¹⁰ er misgerði.¹¹ þa skal¹² sa er misgort er uil¹³ liæra xirir umboda manne kononge. þeim er han hæuir sitt rettenda valld i hendr þengel. þa skal rettare stærna badom¹⁴ til sin oc nærna .xij. men stynsama at doma a millum þeira oc sætia a sala stærnur. oc ex sa uil æigi giælda er misgerði slift sem domt var. þa sote han sitt með domroþom oc atþærdom. Nu uil sa æigi giælda er misgerði.

Jvfr. Cap. 21. L. IV. 20.

¹) oc þóar monnom — tilf. Na. og þenn — tilf. Nb. ²) .vii. — Na. ³) huertt sem er eitt hogg eða þleiri — tilf. Na. ⁴) [mgl. — Na. ⁵) man — tilf. Na. ⁶) .ij. — Na. ⁷) Nu æff annars far groa en annars æigi of þar sa æff þui bana, þa er sa vtlægr er þau far vœitti er æi villia groa, ann han haldi æin up mantj giöldum, sem .xij. stynsamir menn doma loðliga þil næfnder, of sua thegn — tilf. Na, b. ⁸) menn — tilf. Na. ⁹) [mgl. — Na, b. ¹⁰) Istf. Resten af Cap.: &c. — Xa. ¹¹) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, k, n. en — tilf. Bl. ¹²) tællar — Bl. ¹³) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, L. ¹⁴) bondom — Na.

en umbodð madr kononge ætrotlíz ret at gera oc hæznízt han síðan sinna vanuird-
inga er miðgort var uib. oc værðr hæznin mæiri en hin gerði til. þat sem a millum
ber með stýnsamra manna dome. þa er þeir settast. þa skal halzt giallda þa er hæznin
sín. en halzt umbodð madr kononge bæðe kononge oc svo þeim er xirir vanvirðingu
værd. þui at han ætrotlíz rett at gera. En ex han hæzniz svo at hæznin værd æigi
mæiri en til var gort. þa er han sallaus við konong. þui at han bæidízt rettara sín.¹
en umbodð madr kononge æin saman gialde þa slíka sælt sem við liggir kononge. þui
at han ætrotlíz ret at gera.² Guervetna þar sem³ tíærer xirir rettara er miðgort er
við. þa a rettara xyrri at gera þeim ret er [miðhalden er.⁴ en tala kononge sælt til
handa. Guervetna oc þar sem domren væger æxtir mala vogtum þeim er miðgerer
oc xellr rettir þess er xirir vanvirðingu værðr. þa ber bætr rettaranom konongdoms-
ens æxtir þui at xella kononge safar oyri ex þeir vilia rett með zara. þui at sva gerer
konongr sealyr um þegngilldi.⁵

Um þustra ok ryðinger ok szund.

Ex madr lystr man þustr⁶ eða neza hog.⁷ eða ryðstízt men. eða bæriast með 22
nezum.⁸ oc svo ex⁹ stíngir orgar staxti eða spiotzstapti a annan með hæiptugri hendi.
borte þeir er miðgerðo sín a millum æxtir .vj. manna dome. en kononge .vj. aurá
slyzro xirir huæria græin þessa. En um blac [allt annat.¹⁰ oc svo ex¹¹ rindr manne¹²
eða nyltir [til sín¹³ eða zellir man eða rízt klæðe æz manne oc alt þat er monnum
værd med ozund miðþyrmt með þeima hætte ex hin gezt sol a er xirir værd oc haza
stýnsamir men seet a. þa skal þa borta er miðgerðe æxtir þui sem .vj. stýnsamir men
doma æz rettaranø hendi loglega til nezndir. en hin er miðgerði borte kononge .iiij.
aurum slyzro. en þo at engi vitni se til þa æigi han toft at bæidast ut rettara sínø
þegar han uil. En ex þa syniar er xirir sol værd. syni með lyrtar æidi. ælligar borte
sem adr er stílt. Ex madr lonypr at manne oc er hallden. borte æxtir laga dome þeim
er han liop at. en kononge primr aurum slyzro. En ex madr lonypr at manne oc hellðr
ser sealyr. þat hæitir arga zas. engan a konongr rett a þui. Safar abere skal vera xirir

Jvfr. Cap. 22. L. IV. 21. Bj. 20—22, 79—82.

¹) adr — tilf. Na. ²) Nu uæ(r)ðr madr stendr sallaus oc heimnizt hann sín þegar i riðenne oc ero þar
til .ij. manna vitni stýnsamra þa uinnr hann a ugilldum manne oc a konongr þar engan ret a ne sialzr hann
huart sem hann zæz æz far eða bana. En ex hann dæyr æz þa se undir kononge miðfun æptir mala vogtom —
tilf. Bf. Na, b. ³) þa — tilf. Bf. Na, rigtigere. ⁴) [miðgort er uib — Bf. ⁵) Herefter antyde Be, n. Xa. Cap.
ex hestir eða roo bitr mann Ldel. IV. 22, þaa Begynd. nær. ⁶) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, n. Xa. ⁷) Istf.
Resten af Cap.: &c. — Bk. ⁸) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi. ⁹) madr — tilf. Bf, l. Istf. Resten af
Cap.: &c. — Bl. ¹⁰) [mgl. — Bf. [allt — Na. ¹¹) madr — tilf. Bf. ¹²) til sinn oc ígra — tilf. Bf.
¹³) [mgl. — Bf. eða zra — tilf. Na.

hvarri sof. en engi sofnare skal geza sof a annars sofdum¹ eða þearlutum.² En þegar þa gezz sof a er mæxi a. þo at han settizt eða geze up síðan. þa a konongret sin oc mego konongs sofnarar sofla þegar þeir uilia.⁴ Nu verða men xirir lemftrar farom eða þeim olutum odrum er konongdomren a slila sof a eða mæiri. þo at þa geze enga sof a er xirir verðr. þa a konongr þo slilan ret a þui male sem hin hezdi sof a gezet ex hæmilis luidar vitni xylgir.

Um heimilis luidar vitni.

- 23 Engi skal þat uid annan mæla⁵ at han⁶ haxe⁷ þeget stom [a ser.⁸ huarle slyssu mædr ne annar mædr. nema honum xylgi .x. men til mox⁹ oc sanne mal hans þa sem mælt er i logum manna. at .ij. stulu þæria en .viij. sanna mal hans. oc þeir tvæir stulu haxa bof i hendi oc þæria þa. þess legg et hond a helgha bof. oc þui styt et til guds at þat hazum mit hoyrt en æigi vitum vit huar satt er. En ex han missir þeirra vatta. þa er þa sætr .iiij. mortum slyssu uid konong. en bote þeim er han mælte til æxtir .vj.¹⁰ manna dome loglega til nærdom [æz rettaranom.¹¹ en hin er til er mælt skal þo haxa lyrittar¹² æid xirir ser. þo at han haxe þessa vatta alla. En ex mædr mæler þat vid man at han rade lond oc þærgna vndan kononge. þat skal huarle mæla slyssu mædr ne [engin annar.¹³ nema hæmilis luidar vitni xylgir. en ex þat mæler. þa er han sætr .iiij. mortum slyssu vid konong. en hinum sem .vj. stynsamir men doma loglega til nærdir. En ex mædr mæler þat¹⁴ uid konon manz at hon haxe leget med odrum manne en bonda sinum. eða mæler uid slystur manz eða dottur. at hon liggi med manne. þat skal engi mæla nema hæmilis luidar vitni xylgi. en ex þat mæler þa er þa sætr .iiij. mortum slyssu vid konong. en hinum æxtir .vj. manna dome loglega til nærdum. En ex mædr mæler ufuædis mal uid karl eða konon. þat er þessor sætt liggr uid. þa skal þo xullrette uppi uid þan er mælt er til æxtir .vj. manna dome. at hin hælgi sit med hæmilis luidar vitni. nema hin æigi at logum sof a þui male. þa er þar ætti rettar far a. oc þa skal um ol xiolmæli oc xulrettis ord.

Jvfr. Cap. 23. L. IV. 23. Bj. 33—36, 91—95.

¹) sofdum — Na. ²) nema hæmilisluidar vitni xylgi. oc þo þui at einu at uerdi lemftrar far eða þau onnur at konongr eigi slila sætt a eða meiri — tilf. Bf. n. h. u. x. of tho th. at e. at v. l. f. e. th. o. at konongdomrenn e. f. f. a. e. m. — tilf. Na, b. ³) þo at minni se — tilf. Bf. tho at smæri se — tilf. Na. ⁴) Resten af Cap. mgl. — Bf. Na, b. en engann a konongr ret á þæim, er han á engann slatfr á ser — tilf. Na, b. Næstefter dette Cap. indskydes som et eget Cap. Landsl. IV. 22: Enn þior þall regnis for en Oge &c., hvorefter ogsaa her følger som umiddelbar Fortsættelse: Om þest eller þore bider &c. — Nb. ⁵) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be. Xa. ⁶) Resten af Cap. udel. — Bn. ⁷) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bk. ⁸) [aff odrum — Na. Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, l. ⁹) þingo — Bf. ¹⁰) .xij. — Bf. ¹¹) [mgl. — Bf. Na. ¹²) lyrittar — mgl. Bf. ¹³) [notor annarra manna — Bf. ¹⁴) þa stom — Bf. Na.

Um þa men er rogia men ok regsing.

Sua er mælt um rogs men¹ alla,² at þa³ madr er han væðr kunnr oc sannr⁴ 24
at þui at han rogir man uid konong eða biskup. eða iarl eða barun.⁵ svare sliu
þirir sem þa ætte er rogdðr varr. eð han være sannr at þui male. nema þa er rogdði syni
þe haxe þirir ser settar æid. En eð madr kenneþ þat rog manne at han haxe þenget
þputta konongs æz hans ordom. haðde þirir æinæidi. eða giæðde æxtir .vj. manna
þome safar abera. en engi a sof a sonnu.

Um þa men er hueda uid om adra menn.

Nu eð madr yrkir um man⁶ þat er monnum virðizt til haðungar eða niðs. 25
þiordungi lengra.⁷ þa skal safar abere⁸ træxia horns oc late til moð blasa oc tuede þar
a moteno.⁹ en hin þare¹⁰ undan með lyrtitar æidi eð han (er) þorr¹¹ til. ælligar giæðde
kononge .iiij. mætr slyrs. oc hinum ref sin æxtir .xij.¹² manna dome loglega til
næyndum. Nu mal huert er madr mæler uid annan man. þva at honum hoyrir til
næygla eða kenneþ hæimstu¹³ eða þordædo flap. oc a han æigi seaxr sof a þui male.
þa er han þiolmælis madr. nema han haxe hæimilis tuiðar vitni a hendr honum. þa
skal han þveria þirir settar æid. En eð han missir hæimilis tuiðar vitnis a mote. þa
er han sekr .iiij. mortum slyrs uid konong. en hinum ref sin æxtir .vj. manna dome
loglega til næyndum.

Um þa men er taka konur annara manna.

Eð madr gerer þva mylti uhæzo vært¹⁴ at han lægzt með konu annars manz.¹⁵ 26
þa skal han bota æxtir þui sem .xij. þynsamir men doma loglega til næyndir þeim
er konu a. en eð han er þor til undan þorslo. syni með tlyxtar æidi. Nu eð madr
setteþ uid þan man er legit hæuir konu¹⁶ hans. þa skal þa væita trygðar er konu a.
En eð han tætr konu¹⁷ ætr i þiunþap oc liggir han hana i annat sin meðan þau
ero saman. þa er han trygroze sem hin er vegr a trygðir usþiltar.

Um þa men er ganga i samkundir.

Mæn þeir sem til¹⁸ vilia haxe sit¹⁹ a(t) ganga i samkundir manna²⁰ ubodet 27
eð þess hendi er væizluna a oc sitia þar siðan sliu setti. oc þo at þeir værði brot

Jvfr. Cap. 24. L. IV. 24. Cap. 25. L. IV. 25. Cap. 26. L. IV. 25. Cap. 27. L. IV. 27.

¹) Istf. Resten af Cap.: &t. — Xa. ²) Istf. Resten af Cap.: &t. — Be, n. ³) Istf. Resten af Cap.: &t. — Bk. ⁴) Istf. Resten af Cap.: &t. — Bi, l. ⁵) (endann man — Na. ⁶) Istf. Resten af Cap.: &t. — Be, Xa. ⁷) þat er o. s. v. — mgl. Bk. Resten af Cap. udel. — Bn. ⁸) Istf. Resten af Cap.: &t. — Bk. ⁹) Istf. Resten af Cap.: &t. — Bi, l. ¹⁰) þorist — Na. ¹¹) Saal. rettet. þort — Ba, urigtigt. ¹²) .vj. — Va, b. ¹³) þuinþu — Na, rigtigere. Giusfurii — Nb. ¹⁴) Istf. Resten af Cap.: &t. — Be, n. Xa. ¹⁵) Istf. Resten af Cap.: &t. — Bi, k, l. ¹⁶) Saal. rettet baade her og strax efter; kona — þaa begge Steder Ba, urigtigt. ¹⁷) þina — M. Na. ¹⁸) þess — tilf. de fl. ¹⁹) Istf. Resten af Cap.: &t. — Be, n. Xa. ²⁰) Istf. Resten af Cap.: &t. — Bi, k, l.

retnir harðlega eða þar nokot misþyrmt þa flutu þeir vera halýrtes men oc sefir
 onri¹ sylrs uid konong. Er þetta xirir þui gort at margr godr madr hæuir þengd
 flemdir oc vandræði xirir þeirra olutuendi.

Um heila men er ganga husa millim.

- 28 Madr huér zultida² er gengr³ husa a meðal oc þiggr olmosu.⁴ han a engan
 ret a ser meðan han gengr með vanar vol. þo at han (se) naudigr a brot rekin oc a
 han hæil madr oc værl þor. nema han bibi ser vistar oc þae eigi. En þegar han þær
 ser sealfz matar flæða oc vapna eða þrendr hans. þa er han þegar retnæmr.

Um lagaretti a konum ok demda retti.

- 29 Konur þær allar⁵ er monnum⁶ ero flyðar oc men vilia enga roft⁷ a leggja.⁸
 þa [tate engi⁹ mæira¹⁰ en lagha ret a þeim.¹¹ En ex þrendr konunnar vilia leggja
 til hennar heimanzylgiu slika sem .vi. flynsamir men sea at hin mege væl uid tala a
 konu hæuir leget oc uil han þa æigi þæsta. þa skal han giallða slika ret xirir þa
 konu sem .xij. flynsamir men¹² vilia domt haza. en ex þrendr konunnar vilia æði til
 leggja. þa skal þa er konu la bæde biðða oc borta laga ret. En ex hin uil eigi við
 tala er þan ret a at logum oc vinnr han a þeim manne er konu hæuir leget. þa
 uinnr han a saklausum manne oc svare slika sem logh vatta. En allar þær monjar
 eða konur er men læggja roft a oc værða þær legnar. þa flutu þat doma .xij. men
 loglega til neyndir bæde ret oc radspell æxtir þui sem þeir sea at hin se væl somdr
 ær er retten a at hæimta. En ex madr venezt þui at han haxe leget með konu. oc þo
 at hon¹³ þorezt undan at logum. þa giallde slika rett xirir þa konu æxtir loglega
 neyndum dome sem han være sannr þes mals. [oc hæiti madr at værri.¹⁴ Ervingi skal
 ret tala a huærri konu. karlmadr en æighi kona þo at hon se ærvingi. svo þa er i
 umægd er. tate umbods madr hans honum til handa [ex hon er legen.¹⁵ nema hon
 æigi bonda ser. þa tætr han ret a konu sinni. kona siolz a ret a ser ex hon er bord
 oc a hon æighi bonda ser.¹⁶

Jvfr. Cap. 28. L. IV. 28. Bj. 163. Cap. 29. L. IV. 29. F. XI. 17. Bj. 126.

¹) liij. þ — Nb. ²) Istf. Resten af Cap.: &c. — Xa. ³) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, l, n. ⁴) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, l. ⁵) Istf. Resten af Cap.: &c. — Xa. ⁶) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, n. ⁷) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi. ⁸) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, l. ⁹) [vilian var at engi tate — Na. ¹⁰) a [er — tilf. Na. ¹¹) mord silfrs — tilf. Na. ¹²) logliga thil nefndir tilf. Na. ¹³) Saal. rettet; han — Ba, urigt. ¹⁴) [mgl. — Na. ¹⁵) [mgl. — Na. ¹⁶) Ldsal. IV c. 22: Eff hefir eða roff bitr mann &c. tilf. som det sidste i Bolken — Na.

V. Eryða tal.¹

Her heyr um huenna giptingar.

Fader oc moder² skulu ræða giptingum³ dótttra sinna ef þau eru til.⁴ En ef 1 ættra missir.⁵ þá skulu⁶ fadur þrendr oc modur þrendr hinir nanafto giptingum ræða.⁷ Giptingar mædr skal skilja hæiman þynslgiu oc tilgiöf þirir þrendkono sinni. Sva sem æim komr a sammt. þeir skulu oc þá eindaga ner brullaup skal vera. En ef þá il a um eindaga.⁸ þá late þestur mædr bera .ij. manna vitni um hæimanzynslgiu uat mælt var. þeir er hia varo. En ef þá skil a um tilgiöf. þá niote giptingar adr vitna⁹ með þynra skilordi. Eigi skal i klædom mæira hæiman gefast með konu i þridiung(r). en þat sem giptingar mædr gefr mæira. þat skal vera i þeim lutum at at¹⁰ meghe værða þeim til þarfa er konu þær eða til auinninga. En enga hæiman ynslgiu ma arvi giptingar manþ riufa. þa er sva er gorr sem nu er mælt. En ef dótr ærða fadur sine arfar. eða broður eða modur. eða huere arvar sem þær værða. imar giftar en sumar ugiftar. þá skulu þær sem ugiftar eru tala sva mykt af uskiptum arfe sem hinar hærðu er hæiman varo giftar. En þo at allar varo hæiman giftar er eigi skift hæimanzynslgiu til iamnadar með þeim. þa tale þær af uskiptum arve immylit sem su hærðu er mælt hærðu hæiman i hæimanzynslgiu æ meðan þe [er uskipt].¹¹ Þripir þeir aller sem ledr eru til hæimanzynslgiu oc eru þeir metner oc myndir i hendr æim er konu þær. þa a han þá iamhæimola sem fader eða moder lete hæiman ynslgia. i ef han segir at han lede æigi til þes þa gripi. þa sværi han æin æidi þirir. sva irl sem kona. en sorte til iammitile giptingar man konunnar oc skerdi þat tilgiöf ennar eftir rettre tiltolu.

Ef konur giptast ulla þrenda ræð.

En ef kona giptist¹² ulla ræð¹³ fadur sine. eða broður. eða modur. eða þess 2 giptingar mædr er¹⁴ þirir ræðe hennar. hær þirirgort arfum þeim ollum er undir ana lunnu at fælla þadan iþra oc tale þa þan arf er ærþum er nestr sva sem su

Den hele Bolk jvfr. L. V.

¹) Overskr. tilf. efter Bd, og i Lighed med Landsloven. Hele denne Bolk udel. — Bb, c, f, m. Ta, Xb, c. Eryða tal með huenna giptingum er þynr skift i langbotinni — Ovakr. Bd. Her heyr hinn .v. lut var bocar. oc heyr hann með tuggna giptingum. oc segir i hinum þynsta capitula huer at rottu a at vora giptingar mædr þirir conu — Ovakr. Bi, l. f. h. h. v. l. b. b. of h. h. m. t. g. oc f. i. h. f. c. h. at r. a. at v. m. — Orsk. Bk. ²) Istf. Resten af Cap.: &c. — Xa. ³) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, n. ⁴) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bk. ⁵) uib — tilf. Bd, l. Istf. Resten af Cap.: &c. — Bl. ⁶) Istf. Resten af ap.: &c. — Bi. ⁷) Istf. Resten af Cap. og den hele Bolk: Sva sem þynr er skift i landþ botenne — Bd. i maldagha — Na. Brøllups dagenn — Nb. ⁸) thueggia manna vitnis — Na. ⁹) thæ(1)r — Na. ¹⁰) vinn þill — Na. ¹¹) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be. Xa. ¹²) ræð — Bn; Resten af Cap. udel. ¹³) retter — tilf. Na.

tona vere eigi til þess ætys geten. nema gíxtingar maðr vili þyrra hana íamræði. þa ma hon gíxtast með stynsamra þrenda sinna raðe ex þeim litzt íamræði eða bætr. oc þær mege þat með æði sinum sanna. oc a þo at læita þessa uid gíxtingar man. En gíxtingar maðr er þader eða broder samþóðdr. þar næst moder stílxengin. nu er hon eigi til. þa¹ karlmadr tuitugr eða ællri. sa er næstr er ærþdom æxtir þa² tonu er gíxtigt. en sa er stíls dirxigt gíallði zulretti gíxtingar manne æxtir .xij. manna dome nema odrum þrendom virðigt íamræði sem adr segir. Ekkia ma stílx gíxta stí huærium sem hon uil uid³ nokors þrenda sins rað. En tonor þær sem læzt til þess at loffa til stíls eða anna(r)s saurlivis þorn manna eða þrendkonor. oc værðr þat vitnisgast. þa bote æxtir .xij. manna dome þeningum su er þe hæuir til. en hin hæze ræxsing æxtir laga dome. Engi mæðr skal hæza þyrri þorræðe þear sins en hon er tuitugh. [þo at undir hana have borel.⁴ nema hon se gíxt með þrenda sinna raðe. þa a sa er þær hana bæðe þorræði a henne oc svo a þeningum hennar. Huer gíxtingar maðr er rettr er at tonu. late vera allt hæimolt i hæimanzylgiu. En allt þat er soðia skal at logsoðnum. þar skal engi tilgiðr i mote toma. En ex ækkia gíxtir sel hæiman oc lætr hon meta þe annara manna i hæimanzylgiu oc ler hin til er atte. þa a han íamhæimolt sem þat er æðian atte. En ex maðr tvæxt eigi til þess leet hæza. syni með æins æði. en hæimanzylgia hennar þui minni.

Um þelag hiuna millim.⁵

- 3 Se tonu sinnar⁶ skal engi maðr⁷ þora æz lande brot.⁸ raða skal han þe þeirra ollu til þarza þeim. huarke þeirra skal þirir gera ne þirir mæla annars þe. stítan ret a maðr a tonu sinni sem a sealzum ser ex henne værðr með oxund misþyrmt. Engi tona a at synia bonda sinum þelag gerðar. En með þui mote mega þau þelagh leggja sin a millum at huart þeirra leggi til þelags allt þat er han a eða æigande værðr með ærþdum oc odrum lutum. þalla síðan umagar til annars huars. þa skal þat íamt vera bæggia þeira lofnaðr. þo at engir tome a annars lut. En ex misðaudi þeirra værðr. þa stulu umagar þeir huærza þeim a hendr er þa a þirir laga saler fram at þora. En þat hiuna er mæira lagde til þelags. skal mæira up tala eða þess ærvingiar. síðan se stípt i helmnunga þo at oyðzt hæze. en ex æzlað hæuir þa skal karlmadr eða hans ærvingiar tala tova luti æzla en tona þriðjung. þurzu þau engan man at þui þelage at spyria. En ex þau leggja annan vægh. þa skal eigi hallðast. þo at ærvingi tunni eighi eða vili æi riuxa. þui at logh riuxa þat þelagh. Nu er eigi

¹) er — tilf. Na. ²) Saal. rettet. þo — Ba, urigtigt. ³) vðhan — Na. ⁴) [mgl. — Na. ⁵) De følgende Capp. lige til Begynd. af det egentl. Arvetal slutte sig i Na til den ogsaa i Landst. paa dette Sted forekommende Afvigelse i Cod. Gl. Ec. e, dog saaledes at Slutningsstykket i Cap. 5 En ex giold . . . dome — udelades. ⁶) Istf. Resten af Cap.: &c. — Xa. ⁷) Istf. Resten af Cap.: &c. — Ba, n. ⁸) nema hon uili — tilf. Bi, l. Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, k, l.

þelagh hiuna a millum. þa skal þu tilgiox tóno heimoll vera er til hennar var gexen oc vattar vita at lyst var a gixtingar dægi. ex hon lizir honum lengr. Lysa skal gixtingum tvænna oc tilgioxum a huærium .x. velttrum oc lysa i zioðda at tirklu eða a þingi. En ex han missir hennar við. þa tale arvar hennar heimanzylgiu en tilgiox falle nidr. Nu þo at mæz haxe gear hallð broðor sine. þa skal hon ædi tale æz hano ze ser til heimanzylgiu. en ex arzi gexr þa sol a er han er zultida. at gixtingar maðr haxe gexet hano ze með systur hano. þa stande sa zirir með æins æidi er þu sol lemr a hendr. en ex han væðr sannr at þui. græidi slift up svæininum sem han töl hano oc hæiti maðr at værri.

Um gear skipti ex annat huart missir.

Nu ex annat huart hiuna¹ missir annars við oc þrytr brullaups vitni.² þa skal 4 þat hiuna sem lengr livir leggja fram ze oc skipta svo i sundr sem þat vil svara zirir gudi at rett er eftir þui sem i kaup þeirra tom oc huarli er þa vanhæðet æz oðru. of sværi at zullan æid oc .ij. skilritir men með. Ex maðr kaupir iord með gripum eða lausa ze eða buze tóno sinnar oc lizir hon honum lengr. þa skal hon þat æit haxe or iordu æz arzi hano oc þat er hon haxeðe heiman. þat æina mæira er ærzingi vil. en ex hon tælr ze i ærð þa sidan er þau ero saman tómen oc væðr þat ze zirir iord greit. þa er þu iord hennar. En ex oreigar tvæir tóma saman at landzlogum oc aulaz þeim ze. þa haxe þat tva luti er lengr livir. bæde i lande oc lausum orri ex uð utarza er at skipta. en helmning ex uð born þeirra er at skipta.³

Um þer hour er taka aðra men bondum sinum.

Nu ex tona lægðz með manne⁴ undir bonda sin.⁵ eða skils hon uð han sala 5 laust⁶ mote guds loghum oc manna. þa hævur hon zirir gort tilgiox. en ex bonden byðr henne samviðt en hon uil eigi. þa skal han ollum gearlutum varðvæita meðan hon livir. en sidan tale sa heimanzylgiu er arvi hennar er nestr. en æigi tilgiox. En ex þau sættazt a mal sin oc tælr han uð henne. þa zære þat sem mal þeirra se spella laust. En ex oxtar hendir hana sa glöpr. þa skal han þo gearlutum varðvæita at han vili eigi oxtar við henne tale. en sidan zære sem adr er mælt. En ex hon hævur æigi þyrmeir lend veret uð þan glöpr oc hæitr hon izirbot uð gud oc við bonda sin oc byðr bonda sinum samviðt. en ex han uil æigi hana hava. þa haxe hon heiman-

¹) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, n. Xa. ²) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, k, l. ³) En ex giold tóma &c. — tilf. Be. Her indskydes et eget Cap. — Bi, k, l. Um gearhallð broður oc gixting dætra. oc mutu gixtingar mannz — Ovskr. Bi, l. Um gearhallð brædra — Ovskr. Bk. Ex mæz hævur gearhallð broður sine. þa þat hon ætti tale æz hano ze &c. — Begyndelse i Bi. Ex maðr hævur z. b. s. þa þ. &c. — Begynd. i Bk. Ex mæz h. gearhallð manz eða broður s. þ. þ. han e. i. æz h. ze &c. — Begynd. i Bk. See foran S. 77. ⁴) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, n. Xa. ⁵) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bk. ⁶) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, l.

nylgju sína en æigi tilgjoz. En ez bonde hennar uil zirra¹ hana heimanynlgju sinni. oc segir svo at slitr glopr heuir hana zyr hent. oc var su sakar gízt æigi zyr meir uid hana az hans hendi svo at monnum vere lunnict. þa stände hon zirir æins æði oc haze heimanynlgju sína. ez han uil æigi uid henne taka. en æigi tilgjoz. En ez gialld loma a hendr odru hvaru þeirra. þa a þat með sinu ze at bota sín misværla er gort heuir. en ez þau haza latt zelagh sín a millum. þa a þat þeirra er æigi haza giolldin a hendr lomet haza iammarga aura az ustiptu avagta lausa. eða þess þeirra ærvingiar þan tíma er misdaudi þeirra værdr eða þau stiliazt loglega. Nu lómr legordz sof a þa lono er madr heuir ser zæsta eða handsællða. þat legord er zyr gerðízt. oc ez han zær þeirrar lono. þa a han radspell. en gíztingar madr ref. en ez síðan er lagðzt með henne er han heuir handsælt eða zæst ser oc zær han hennar. þa a han bæde ref oc radspel. Ez madr gengr i sæng til lono oc uil loma legordi a hana. þo at han lome æi vilia sínum fram. þa bote han ærtir .xij. manna dome.²

Um þan skilnad hinna er karlmans (vold haza til genget).

- 6 Ez mæinleiki sundrar³ samvißt⁴ hiuna at þess rade er rada a at guðs logum. haze sitze huart þeirra. En ez þau stiliazt zirir (þann) hiunskap at karlmanz völd haza til genget oc vissi han þat þa er han zæsti ser lono oc loynir han þui. þa bote han zirir suil sín ærtir .xij. manna dome. haze lona halzt en halzt gíztingar madr. en zirir huern mæinleika sem þau stiliazt. þa zære sem zyr segir. En ez madr zær lono att landz logum rettóm oc gezr i móf henne tilgjoz oc zællr síðan i fra. þa stulu lulaz henne þing sín oc heimanynlgia az sealzs hans ze meðan þat vinzt. en ez þat vinzt æigi. þa stulu ærvingiar æði til læggia az sinu ze. þui at engi skal ser lono laupa með annars ze.

Her hezr erzðatal með þui skilorde.

- 7 Su er hin zyrst(a) erzð⁵ er born stílgeten taka arz⁶ ærtir zædur sín oc modor stílze(n)gna⁷ at guðs loghum oc manna. oc sa sunar sun er stílgetin er. oc svo zæder hans. nema zæder hans haze adr hæzt allan sín lufa az arvi. oc tætr þa sunar sun arz zyr en i adra erzð gange. En svo skal ze stípta ærtir zædur oc modor. at tætr dotttr stulu taka íamnt uid æin sun. oc stílan lut skal taka sunar sun az arzí sem dotttr ez han er til. Nu er æin sun oc æin dotttr. þa tætr hon þridiung. en han tva luti. En ez zæder a odal ærtir. þa stulu synir snuazt til odla. en dotttr til utiarða oc lausa zear ez æigi ero iarðer til. oc skal hin ællzti æin æignazt hozud bote ez hin-

¹) Saal. rettet; zirri — Ba, urigtigt. ²) Ez madr gengr &c. — gjöres til Begynd. af næste Cap. Nö. ³) Saal. Be, n. Xa. (sundrat — Ba, urigtigt. Istf. Resten af Cap.: &c. — Be. Xa. ⁴) Resten af Cap. udel. — Bn. ⁵) Istf. hele det fg. Arvetal etc. — Be. Xa. ⁶) Resten af Arvetallet udel. — Bn. ⁷) Stílgetna — Bl. Istf. Resten af Arvetallet: &c. & sþun allt erzða tal ut. eptir þi sem stendr i Gulafings bókinni — Bi, L. &c. oc s. alt a. t. e. þ. s. f. i G. þ. b. — Bk.

um lofnazt adrar odals iardur i sin lut. svo at iamgoðar se at loglegre virðingu. en sunar sun i lut sin þau odol sem þader hans stob til. til þes er han hævir iamnt mote dottur. En þau odol sem mæiri ero oc þader hans stob til. þa loysi han æz þadur bróðrom sinum zimta lut minna en værd ero. en æigi skal han zyr loysa æz þadur bróðrum sinum en (þadur)¹ þader hans er andadr. [nema þadur þader² værdi umage suna sinna. En ez þader missir sunar sins eða dottur eða sunar sunar. þa tætr han arz æztir þau. ez þau æigu æigi stlgeten born æztir stl. oc þo tætr barn arz æztir þadur sin [oc modur³ oc adra men. at þat se getit en æigi zott. ez þat tómr lizi i lios oc værd stirt. Slitt ze sem moder læggir til barna sinna oc andazt þau barnlaus. þa æztir hon þat allt æztir þau. en ez modir er andad. þa æiga born hennar stlgeten at tala þat ze zyr en þader. En ez dotter er legen i þadur garðe eða broður þa a hon huarli at tala arz æztir þadur ne modur. nema haxe þa stla missun sem þader uil gort haxe eða broder ez æigi er þader til. Nu er æighi sun til arz. en til er sunar sun svo til tomen sem zyr var sagt oc su dotter er æigi er legen. þa tale su er i þadur garðe eða broður var legen halzu minna en huart hinna. En ez engi er sa til sem adr er talldr. þa tætr hon svo allan arz sem mal hennar være uspellat. Huarvetna þar sem zelag er hiuna a millum. þa skal gixling dottur oc hæimanzylgia græidazt æz bæggia þeirra ze æztir þui sem zelagh þeirra var lagt. en ez æigi er zelag hiuna amillum. þa skal æztir zear magne huart þeirra leggja til barna sinna. Æigi a oc þader eða moder at tuanga sun sin eða gixta dottur sina með mæira ze hæiman en slitt tome a lut þeirra sem æztir ero. ez þa være ærzdinni stlzt. nema þeir loze er næstir ero arz. En ez mæira gezr hæiman þa iamnizt er arzr tórnizt æ meðan ze⁴ vinzt. en ez ze⁵ vinzt æigi. leggi ætr til iamnadur huer⁶ er mæira haxde en logh vatta. Svo er oc stadzæst um allt landet at þegar mædr zæstir ser tóno at guðs logum oc bæggia þeirra samþylt. þa ero þau born er han a með þeirri tóno oll loghlega til arz tomen. huart sem þau ero geten zrir zæsting eða æztir.

Sv er onnur ærzd er tætr ættlæidngir sa er með logum er till arz læiddr oc sunar sun stlgeten þo at þader hans se æigi stlgeten oc sunar dotter stlgeten ez þader hennar er stlgeten oc dottur sun stlgeten ez moder hans er stlgeten. sin ziordung huert þeirra bæde i lande oc lausum oyri. en þo at sunar dotter se æin en þeir allmarger. þa tætr hon þo zullan lut uid þa. Nu þo at æin þeirra se. en þau allmorg. þa tætr han⁷ oc⁸ zullan lut. þo at zleiri se i annare ættfuislinni. en ez æit er þessara til. þa tætr þat þan arz allan. nu er ædi þeirra til sem adr ero taldir. þa tætr dottur dotter stlgeten ez modir hennar er stlgeten.

Su er hin þridia ærzd er broder værd broður arz oc ero þeir stlgetner oc

¹) () — mgl. Ba, men tilf. i Na. ²) [eða han — Na. ³) [mgl. — Na. ⁴) arffr — Na.
⁵) arffr — Na. ⁶) huart — Na. ⁷) hon — Na. ⁸) oc — mgl. Na.

samþædra, en eʒ broður missir, þa tætr systir stílgetin samþædra. En eʒ systir er æigi til, þa tætr moder stílgengen ætíð barn sitt. Nu er (hon) æigi til, þa tætr þrillu sunar dóttir stílgeten of þrillu dóttur sun stílgeten. [En eʒ þau eru æigi til, þa tætr þrillu dóttur dóttir stílgeten.¹ Nu er² hon æigi til, þa tætr modur þader of þadur moder stílgengen. En eʒ hvarle er þeirra til, þa tætr modur moder stílgengen.

Su er hin þjórða ærþð er tætr þadur broðir samþædra stílgeten.³ of broður sun stílgeten samþædra⁴ eʒ þader hans er stílgeten, of broðir⁵ sammodr stílgetin eʒ modir hans er stílgetin, sin þriddiung hvarð þeirra eʒ allar eru til, skal æ þa þyrst ærþ tala er stílgeten þadur a eða stílgetna modor, hvarð sem hælðr læidir han til þess ærþ þader eða modor, þa hin næst íamstýllðr, þo at þader hans se þrillu sun eða modor hans þrillu dóttir. En eʒ þadur broðer er æin en broðra⁶ synir þlæiri, þa skal han æin tala íamnt uíð þa. Nu er broður sun æin en þadur broðr þlæiri, þa skal han tala íamnt uíð þa, sama mal a broðir sammodr, of þva skal huervetna up heðan ær at íamntlit skal tala æin í sína tuið, þo at allmargir eru í aðra tuið till síns lutar, en eʒ æin er til, þa tætr þa þan ærþ allan. Nu eru þeir æigi til er þyr eru talðr, þa tætr þadur systir [stílgeten samþædra of broðor dóttir stílgeten samþædra kómen ær samþæddum broður of systir⁷ sammodr stílgeten með þyrri stílordi. Huervetna þar sem oðals iorð er í stípti, þa hær þat oðal sem til er boret en hinir lausa aura.

Su er hin fimta ærþð, er tætr modur broðer stílgeten samþædra of systur sun stílgeten. En eʒ þeir eru æigi til, þa tætr modur systir stílgeten samþædra, of systur dóttir stílgeten ær samþædra systur kómen.

Su er hin setta ærþð er talazt broðra synir ærþ ætíð stílgetner [eʒ þæðr þeirra eru stílgetner⁸ of samþæddir, þa þeir næst þo at þæðr þeirra se þrillu synir. En eʒ þeir eru æigi til, þa tala broðra dóttir stílgetnar með sama stílordi. Nu eru þær æigi til, þa tala systkina synir stílgetner. En eʒ þeir eru æigi til, þa tala systkina dóttir stílgetnar. Nu eru þær æigi til, þa tala systra synir stílgetner. En eʒ þeir eru æigi til, þa tala systra dóttir stílgetnar. Nu eʒ æingi er þessa til, þa tætr þrillu sun æin eða þlæiri eʒ til eru, of æigi í hordomi getner eða þrendsemis spellum, eða sízia spellum, ner mæir en loʒat er at loʒhum.

Su er hin seaunda ærþð er tætr þadur broðer stílgeten sammodr of broður sun stílgeten ær sammoddum broður kómen. Nu eru þeir æigi til, þa tætr þadur systir stílgeten sammodr of broður dóttir stílgeten ær sammoddum broður kómen.

Su er hin .viij. ærþð, er tætr modur broðer stílgeten sammodr of systur sun stílgetin ær sammodri systur kómen. Nu eru þeir æigi til, þa tætr modur systir stílg-

¹) [mgl. — Na. ²) Saal. rettet. eru — Ba, urigtigt. ³) æʒ þader hann er stílgetin — tilf. Na, b. ⁴) æʒ samþæðin (urigt. f. samþæðum) broðor kómin — Na. ⁵) hans — tilf. Na. ⁶) broðor — Na. ⁷) [mgl. — Na. fíndes í — Nb. ⁸) [mgl. — Na.

en sammóð. oc systur dotter stíllgetin af sammóðri systur tómen. væðr hvar ann-
arvi. oc svo er hvarvetna þar sem tvær eða þræiri standa til eins arfs. ef engi
fa til sem aðr er talldr.

Sv er hin .ix. ærð. er maðr tætr ættr bróðrungs barn sitt af samþæddum
iner. nema manne stýldare zinnizt. þui at i þessare ærð(d) nemr hin nanare. þar næst
er íamstýlt af systlinum tómen. oc tale þyr i karlleg en i tvænleg. En ef þeir ero
i til. þa tætr maðr arf ættr systrungs barn sitt.

Sv er hin .x. ærð er tale þeir men er ættr ero bróðra born stíllgetnir oc tom-
ar af samþæddum. Nu ero þeir æigi til. þa tale þeir er ættr ero systkina born
getner. En ef þeir ero æigi till. þa tale þeir er ættr ero systra born stíllgetnir.
Þia manne at zrendsemi. oc tale æ íamnan þyr íamstýlt karlmadr en tona.

Sv er hin ællizta ærð er talazt bróðra synir arf ættr stíllgetnir ef zader¹ þeirra
stíllgetner oc sammóðra. þa hinir næst þo at zæðr þeirra se zrillu synir. En ef
er ero æigi til. þa tale bróðra dóttir stíllgetnar með sama stílordi. Nu ero þær æigi
þa tale systkina synir stíllgetner. þeim næst systkina dóttir stíllgetnar. En ef þær ero
i til. þa tale systra synir stíllgetnir. þar næst systra dóttir stíllgetnar af sammóðdum
rum tómnar.

Sv er hin toltzta ærð. er maðr tætr ættr bróðrungs barn sitt. af sammóðdum
iner. nema manne stýldare zinnizt. þui at her nemr hin nanare. þar næst tætr íam-
ldr af sammóðdum systlinum tómen. þar næst tætr maðr arf ættr systrungs barn

Nu er engi þessara til. þa tale þeir men er ættr ero bróðra born stíllgetnir. af
móðdum tómnar. þar næst þeir er ættr ero systkina born stíllgetnir. þyrri i karl-
g en i tvænleg. þar næst þeir er ættr ero systra born stíllgetnir.² þrimenningar at
ndsemi oc tale æ þyr karlmadr en tona.

Sv er hin .xiij. ærð er tætr zrillu dotter. Nu er hon æigi til. þa tætr broðir
æðra zrillu sun. En ef han er æighi til þa tætr systir samþæðra zrillu dotter. Nu
hon æigi til. þa tætr íamfram zæður broðer samþæðri oc broður sun. oc broðir
móðdr zrillu sun. þeir æigu aller ein arf at tale. oc væðr hvar þeirra annars
vi. Nu ero þeir æigi til þa tale tónur íamstýldar. En ef þær ero eigi til. þa tale
æðrunga. þyrri karlar en tónor. En ef þessa missir allra þa tale þeir er at ziorda
nne ero at zrendsemi nema nanare zinnizt. stíllgetnir. þyrri af samþæddum en af
móðdum oc svo sem þyr græinir i ærða tale þyr en undir tónong gange³

Um etleiding ættr landz logum rettum.

Nu ma maðr bota rað⁴ sunar sine⁵ oc læida han i æt ef han uil⁶ ef sa iattar 8

1) Saal. Ba; maaskee Feilakr. f. zæðr. 2) af sammóðdum tómnir — tilf. Na, b. 3) I þeirri ærð skal hvar thada arff
han er thaldr i en eigi thada zirrir hændr oðrum fram — tilf. Na. Enndt ingenn thage arff fram for anden — tilf. Nb.
atf. Resten af Cap.: &c. — Xa. 4) latf. Resten af Cap.: &c. — Bc, n. 5) latf. Resten af Cap.: &c. — Bi, k, l.
Norges gl. Love II.

er arzi er nestr. Nu ez han a sunu stílgætna til arzo síns. þá ma þa huer iatta xirir jít er xultíða er. en ekki xirir þa er uallnir ero eða i umægd. Tætr ætllæiðingr eigi mæira arz en [þa stob þa¹ til er arze iattaði. Sa skal odli iatta er oðal a með þeim. N(u) skal þa er man ætllæiðir oc þa er iattar arzi eða oðle oc þa er ætllæiðdr er ganga aller saman xirir tirkíu dýr oc hallða aller a æinni bof. þa skal þa mæla svo er man ætllæiðir. Et ætllæiði þenna man til xear þess er et geþ honum. til gíallz oc til gíazat. til seff oc til sætes. oc til allz þes reftar sem ætllæiðingr a at haza at logum. Sva skal konu ætllæiða sem karlman. Nu ma leida broðer broður i æt. oc þadur broðer broður sun. svo mego oc þlæiri men man i æt leida sem nu er mælt. ez þa iattar er arvi er nestr. Nu skal han þat ze allt haza er han er til læiðdr meðan þeir liva er ætllæiðdu han. allt til þess er arz ber undir han. síðan ber arzr honum vitni om allðr oc um æxi. Ensa skal madr ætllæiðing sinni a huerium .xx.² nættrum til þes er han tætr arz. en huer sem oðruuis er ætllæiðr.³ þa er sem ugort se.

Um þa men er drepa men til arzo.

- 9 Þat er oc ez madr væðr xirir þeirre villu at han vegr man til arzo.⁴ þa hœuir han xirir veget þeim arz. en arzr þa xare æxtir⁵ rettóm ærþdum sem þa madr være eigi til er man vegr til arzo.

Um arz þeirra manna er drucna eða brenna inni.

- 10 Ez men falla⁶ i orofu⁷ oc lómzt⁸ engi a brot. eða drufna aller.⁹ eða inni brenna. xare arzr þeirra svo sem þeir haze aller i sen latet liz sít. nema a annan vœg provezt síðan með loglegom vitnum.¹⁰

Quar arzr skal standa eða vðir konong falla.

- 11 Hvervetna þar sem¹¹ madr andazt¹² oc er eigi ærvingi i nand tíll at¹³ falla.¹⁴ þa skal arzr standa vðr i þess hœmili er madr er daen at með xullum vordzlum .xij. manade. En ez eigi lemr ærvingi til innan .xij. manade. þa tale konongr þan arz oc vardvæiti virdan oc eignizt ez eigi lómr loglegr ærvingi til innan .x. vœttra. En utlendzfra manna ærþdir liggi sem adr er stílt om. þat er æin dagr oc .xij. manader adr en konongr tale.

¹) [þa standr — Na. ²) .x. — Na. ³) enn nu er mælt — tilf. Na. ⁴) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, i, k, l, n. Xa. ⁵) at — Na. ⁶) aller [en — tilf. Xa. Istf. Resten af Cap. &c. — Xa. ⁷) or: oftum — Xa. Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, k. ⁸) lemr — Bl. Na. Resten af Cap. udel. — Ba. ⁹) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, l. ¹⁰) Item at þar sem man falla i orufu, eða væðr mann (r. madr) væigin adr aff theidenn, oc er æi gotz effir hann, oc tho at þuldu (r. þuldir) se effir hann, tha skal æigu (r. æigi) þuldir ludaft aff han (r. hano) gíaldum. Thui at that er eíðti hano arfur adr gotz. viðhann han (r. hano) gíaldd æigu hano refter ærfuingiar — tilf. Na. ¹¹) Istf. Resten af Cap.: &c. — Xa. ¹²) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, n. ¹³) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi. ¹⁴) tafa — Bl. Istf. Resten af Cap.: &c. — Bl, l.

Um arfsuik ok hversu skuld skal loka.

Þat er nu þui neft¹ at engi² skal geza arz undan odrum³ uttan loghgiarir.⁴ 12
 vela kaup skal at veltughi haza. engi skal odrum arfsuik gera. Nu er madr daudr.
 arzi skal i andvergi setiaz. gere han skulldar monnum stæznu at þeir tome⁵ þar at
 scaund oc haze huer sina skulld i brott. slika sem vitni ber til. Nu er æigi ze svo mylit.
 þa stulu aller þarnazt sem tala rennr til. sa skal mæira þarnazt en mæira atte ze at
 hæimta. En sa er æigi tomr til at scaund. soke sitt med vattom⁶ oc stæzni ærvingia
 til vatta sogu. En þeir er zirir naudsynia sater toma æigi til at scaund. oc ez ze
 er æigi mæira en hinir haza adr tælit er zyrri tomo. þa græ(i)ði þeir aztr er zyrri
 tolo oc missi aller sem tala rennr til. en ervingi er uid stilldr ez han baud til loglega.

Um zear skipti ok omaga æyri.

Nu er þar⁷ umagha æyri⁸ oc mali lono i garde.⁹ þa er uel ez þeim vinzt¹⁰ 13
 hadum ze. En ez þeim vinzt eigi. þa skal hon þarnazt gagniallz oc giayar. En ez
 eigi endizt i alla slade ze þa skal sa mest þarnazt er mest atte ze at honum.¹¹ svo
 lona hans sem adrer skulldu nautar. Tolu skal haza til þess. nema madr atte vœd i
 æinum huærium grip. þa a han þan zyrst haza. Hældr skal lona þarnazt tilgiayar
 sinnar. en þeir sem zyr atto ze at honum en han zengi hennar. þui at engi skal ser
 lono kaup med annars ze. N(u) skal hon haza hæimanzylgiu sina en umaghe sit ze.
 Nu er ze eigi svo mylit. þa missi svo huar sem zear megin er til. Engi madr a
 skulldir at giallda zirir annan þar sem han tætr ekti ze¹² huarle sunr ne annar madr.
 Nu æigu hiun zelagh saman oc dœyr annat tvæggia þeirra. þa skal svo skulldum
 gegna sem zelagh þeirra var.

Um omaga skipti ok zorlagsæyri.

Sva skal karlum stizta¹³ of¹⁴ tierlingum¹⁵ sem¹⁶ odrum skulldum.¹⁷ en¹⁴
 bornum¹⁸ þeirra oc ze skal sa vœita vord sem arzi þeirra er nestr. huart sem hældr
 vœdr hældz madr karlmadr eða lona. þa skal i virdan æyri setiaz. zora eigi umagha
 ze or þo varom. nema han zæ vordzlu man þan er her æigi gard eða iardir i herad-
 om svo myllar at zulvædia se at þar se ze gollbit sem han tol er umage er rett-
 næmr. Nu virdizt þat ze svo. at þar er instodu æyri zullr .iiij. mætr zirir umagha
 huærn. uel er ez mæira er. þa skal han þat ze tala. þat ze skal huarle þuerra ne
 vaza. giallde slift up sem han tætr. En ez umaghe a svo myllar iardir eða¹⁹ lausa

¹) Istf. Resten af Cap.: &t. — Xa. ²) Istf. Resten af Cap.: &t. — Be, n. ³) Istf. Resten af Cap.: &. — Bk. ⁴) Istf. Resten af Cap.: &t. — Bi, l. ⁵) allir — tilf. Na. ⁶) æff ze er thil — tilf. Na. ⁷) Rettet; þat — Ba. ⁸) Istf. Resten af Cap.: &t. — Xa. ⁹) Istf. Resten af Cap.: &t. — Be, k, n. ¹⁰) Istf. Resten af Cap.: &t. — Bi, l. ¹¹) hæimta — Na. ¹²) [nema ze tadi — Na. ¹³) Istf. Resten af Cap.: &t. — Be, Xa. ¹⁴) Saal. Bn. Na. (sem — Ba, urigtigt. ¹⁵) Resten af Cap. udel. — Bn. ¹⁶) of — Bk, l. ¹⁷) Istf. Resten af Cap.: &t. — Bk. ¹⁸) Istf. Resten af Cap.: &t. — Bi, l. ¹⁹) gardlaigur at — tilf. Na.

þe. at þrendom hans sýnizt han hardlega halldin æz þorlags onri þeim sem stíkr i logum. þa skal ætla honum klæða værd oc vel at halda han oc þeim zírir starzi sit er fearhallð hans hærur sva at han se vel halldin æz. oc a þa umaghi allan avogt a þe sinu. En þrendr hyggi at a huerium .xij. manadom huersu meðr er þaret. oc þæe odrum ez sa dugir æigi með zullum vordzylum at sa leggi mote er uid lætr. Nu ez æigi vinz instodu onrir. þa skal umaghe nongta halzrar mætr a huerium .xij. manadom til þess er han er .xij. vættra gamal. þa skal han vera matlaunar¹ mádr síðan. Umage skal nongta halzrar mætr iardar læigu. Nu skal su virðing standa garda i þor. en iardar læigu i herade er hitt þyrsta ar er virð huart sem síðan þær eda væz. fearhallðz mádr skal eigi selia odrum þe at hallda. en ez han sælr odrum maune þe at hallda. þa a umage toft at ganga a hendr huerium sem han uill at heimta sit. En ez umaghe a halzrar mætr bol. þa er þat instodu onrir. En ez mádr lætr umaga onri lausan. nema dormt se or hendi honum a² dome. þa skal han selia sit þe zírir. þui at stuld er eigi gollðin nema vattar víti. En ez hin dýkr. þa verðr han at giallda aðra. Nu er bonde dauðr en tona livir ætíð oc er eigi þe mæira en hon a át haza. þa skal hon væita vord bornum sinum þe lausum. en ez hon a onnur born. þa huærzi þau til þadur þrenda sinna.

Um þrossmen i þæ varum ok smaga skipti.

- 15 Nu sotr þrot bonda³ i herade.⁴ þa skal skipta umagam⁵ hans ætíð þui sem zelagh þeirra var lagt. skal modir þora umaga sína a hendr þrendom þeim er arvi ero næst.⁶ (ez) þær æiga þorlags onri til zírir umaga sína huern ziorar mætr. þat er þorlags onrir. Nu ez æz ganga ziorar mætr æz þui þe. þa skal sa tala æin umaga. oc tala sva marga sem han a þorlags onri til. En þær þæe umfram sem æz ganga þeim a hendr er þa ero næst ærzi ez sa a þorlag onri til. en ez sa a æigi þorlag onri til. þa stulu umagar þara fram i ætt til þeirra. er þorlag onri hava. sva skal oc hinum stísta er þædrinum þylgia. Nu þæstir mádr umaga i víst. þa skal þat hallda. en ez han uisar honum or uist oc gengr han husa a millum þa skal han giallda .vj. aura þylzræ kononge oc varðvæita umaga sem mælt var. Sva skal oc huær giallda sa er ganga lætr sin umaga husa amillum sem nu er sagt. oc þegar han vœit at þat er hans umaghe.

Guar æz skal sakia.

- 16 Æz skal þan sotr⁷ i [þor varom⁸ er her andæzt mádr i þra. en ez han læidir vitni i herade þa er zírir stotet þeim. þui at allt þat er i þor varum er gort. þa skal

¹) mat launada — Na. ²) al — Na. ³) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be. Xa. ⁴) þæ varom — Bn. Nidarost — Na. Istf. Resten af Cap.: &c. — Bk. Resten af Cap. udel. — Bn. ⁵) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, l. ⁶) Rettet; næst — Ba, urigtigt. ⁷) Istf. Resten af Cap.: &c. — Xa. ⁸) [þui þylsti — Be. Istf. Resten af Cap.: &c. — Be. Resten af Cap. udel. — Bn.

þat allt at þóar rette soðia. En allt þæt er i heraðe er gort oc huarvar millum¹ heraðs manna oc þóar manna. þa scal þat allt at heraðs rette soðia.

Guersu maðr skal koma fer til arys.

Nu sitr maðr i arzi² oc læggr dom³ xirir.⁴ en annar tallazt⁵ til tomen.⁶ þa 17
scal han talsætia þan sem i arvi sitr til stæxnu oc retz ranzsaðs. oc ex honum xulnaz
gogn oc vitni til sine mals. þa scal han tæxia han arys oc orþarar. Nu vil han
æigi or xara. þa scal han tæxia giallþra horns oc late til motz blasa. en þa er arx
sotir talsæti þan til motz er honum stendr xirir arvi. xirir ran oc isetu. En ex þa
xulnaz honum gogn oc vitni til sine mals. oc lemr æði anduitni a mote. þa æiga
motz men honum arx at doma. hin scal giallda kononge .vj. aura slyxrs xirir þat at
han lagðe logh oc dom xirir arx þan er han atte ekti i. Nu uil han æigi or xara
þa scal han æsta motz men oc giallþra liðs at xara han or arzi sinum. oc er huer
sætr oyri slyxrs uid konong er æighi xær til þeirra er a mote varo.⁷

Ex maðr kallar æi til arys ok ner han skal sotta hana.

Guarvætna þar sem maðr⁸ kallar æigi⁹ til arys xirir xaxrðis¹⁰ safer¹¹ oc er 18
þo til tomen. þa haxe sotta innan .x. væstra þeirra sem han er innan landz oc han
er or umægð ex han hæuir vit til eða stýld naudsyn hanne. Nu æigu men arvi at
stixta. þa er uel ex þær xara aller til er lut æiga i oc stixta þeim arzi. en ex sumir
vilja æigi til xara. þa scal stæxnu gera þeim til at stixta. en ex sumir vilja æigi til
koma. þa scal stixta xirir vattom oc læggia luti a. þa scal han þan lut hava er þa
lytr han. Nu ex han kallar misskipt oc kallar at han haxe lonynt xæ. þa scal han synia
lyrittar æidi.

Guersu maðr skal prona huart han er arxgengr.

Nu læitr a tvæim tungum¹² huart maðr er arxgengr eða eigi.¹³ stæxni þeim til 19
motz er honum stendr xirir arzi. þa scal han niota þeirra vatta sinna at han stæxndi
honum mot. Nu stulu þat aðrer vattar bera. ver uarom þar sem moder hans var xæft
loglega i þeim stad oc anæxna stad. þa æigu motmen honum arx at doma. Guar-
vætna þar sem maðr skal sel til arx(s) xora. læidi vatta sina til oc stæxni þeim odrum

Jvfr. Cap. 19. Bj. 132. 165.

¹⁾ uar i milli — *Bi, k, l.* ²⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — *Be. Xa.* ³⁾ Resten af Cap. udel. — *Bn.*
⁴⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — *Bk.* ⁵⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — *Bi.* ⁶⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — *Bl.*
⁷⁾ Nu kommer the ther fram, och vill hanndt thenn arfue merge, medt mergende hanndt, medt odd eller egg da ere
hanndt pliclige konngenn oc byenn .x. m^k. Och huer aff thennum som medt hannum ere, och vill giøre hannum
Bistandt bode .ij. þ. Menn kommer the thil samenn och flars, da ere the alle fridløse och wgilde som foreftaa. Ennd
hinne fridhelliige och frelsze som thilsøger — tilf. *Nb.* ⁸⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — *Xa.* ⁹⁾ Istf. Resten af
Cap.: &c. — *Be, n.* ¹⁰⁾ *frøðes* — *Bl.* ¹¹⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — *Bi, k, l.* ¹²⁾ Istf. Resten af
Cap.: &c. — *Be, n. Xa.* ¹³⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — *Bi, k, l.*

tíl er þeim arzi ero nester. en ez han stæxnir æigi þeim manne tíl. þa er hans vattom xirir stotet. Scal þar um arz doma sem daen er eða oðals iarder ero eða bu hins dauda. Engi madr scal ze xyrri skipta eða arzi. nema þess lönxi se tíl er a adr. ez men sea at með spellum xær.¹ Ez madr hæuir uit sitt oc ma kaupum sinum rada oc bui sinu oc er heftxor oc olxor. þa scal han sealx ze sinu rada. ma þui engi madr skipta. en þo at notor stixti. þa ma þat æigi hallda.

Nu stixta men umagum sin a millum xelausum. huargi sem þeir stixta oc luta síðan. þa scal þat stixti halldaþt þeirra a millum. þeir skulu oc arzum xylgia ez þa er umage er ze a.

Her madr er or smæð ok um xearhald.

- 20 Ez madr komr i umaga stixti.² þa er han or umæð er han er .xx. veftra gamal oc a at³ tafa⁴ luid ze sinu.⁵ oc a at þa huerium xearhald sitt sem han uil ez han [er eigi sealx til xor⁶ xirir at sea oc oll onnur xorræði. En ez karlmadr kuangaz eða kona gixtizt xirir utan xrenda rad. hæze xirir gort landxstydum oc auerxi xear sine við ærvingia. Nu komr þa umage a hendr manne. er han a æigi at varðvæita. þeim scal hœim stæzna er varðvæita a. svo skulu vattar hans mæla. her er þa umaghe er þu scalt varðvæita. en æigi þa er hingat xorde. þa scal xela honum abyrð a hendi þess umaga. Nu komr umaghe a hendr manne. gere huart sem han uil. late xara æxtir a hæll ellar til motz. mete motmen huært xora scal. en ez a hæll xorer⁷ þa scal han xara at natstadium þeim er þangat xor han oc sætr huær onri hylxre uid tonong er æigi uil við honum tafa. oc þa er æigi uil uid tafa abyrðizt⁸ æxtir þui sem tonongs er misfun⁹ til. ez han dœyr [az hungroxi.¹⁰ Nu æigu men umagum at stixta. oc uil annar stixta en annar æigi. þa scal han stæzna honum til umagha stixtis. Nu ez han komr þa er væl. en ez han komr æigi þa læidi han vatta sina at han stæxndi honum þangat. stixti síðan valentunnir men þeim umagum oc luti. hæze han sin abrot en abyrði hinum sin lut er æighi kom þar.

Um omaga framxærsto ok arz hans.

- 21 Ez madr xorer fram þan umagha¹¹ er han er xirir lagha sater styllðr¹² til fram at xora. þo at annar se ervingi. oc ber síðan arz eða rettar xar undir þann umagha er adr var fram xorðr eða með huærium hætte sem honum ærlæzt ze. oc ez þa a ze æxtir er fram var xorðr þa er han andæzt. þa scal þa eða hans ærvingi er han xorde fram tafa avæxta laust stift sem han lagðe xirir han. en ærvingi þat sem aut

¹) Her er udentv. indlöbet en Feil i Ba, s. f. S. 90. ²) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, n. Xa. ³) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi. ⁴) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bk. ⁵) [ze sitt — Bl. Istf. Resten af Cap.: &c. — Bl. ⁶) [þann æigi stæftr — Na. ⁷) xorer — tilf. efter Na. mgl. — Ba. ⁸) hann — tilf. Na. ⁹) Saal, rettet. misfun — Ba. ¹⁰) biarglönfi — Na, rigtigere. [for hand ide tunde saa hus og herberg — Nö. ¹¹) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, k, n. Xa. ¹²) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, l.

er. Nu vœtir maðr manne xirir guðs sátr þeim manne er han er æigi xirir laga sátr skyldr til þram at þora. þa skal guð ombuna honum. en tóma eigi þe xirir huarke uid han. ne uid hans ervingia.

Gueriar giazir haldaft skolu.

Nu skal þær giaver tælia¹ er halldazt² stulu.³ þær giaver stulu halldazt er ton- 22 ongr geþr off. eða ver honum. huer maðr ma oc geþa⁴ xiordungs gioþ [oc tiundar gioþ⁵ aþ ollu þui sem honum hævir aþlazi. sva bornum sinum sem odrum monnum. æinu eþ þat vill han. en tiundar gioþ aþ þui þe sem han hævir at ærþdom tælit. bæde i lande oc lausum oyri. þo at han sþyri ekki ærvingia at huart sem han er hæit eða siutr. En þat skal þyrst lulaþt aþ xiordungs gioþ oc tiundar gioþ er maðr geþr guði xirir sall sina. huerium manne sem han geþr loþhgioþ sina.

Um brullaupa gerðir ok sectir.

Þat er ollum monnum tunnift⁶ at um þan hin⁷ mytlla toftnad⁸ er men haza 23 her mæir i vœniu hæft um brullaupa gerðir i þuifa lande en i engu odru. sva sem margir haza raun aþ með mytllum oc storum stulldum. oc aþ þui gerom ver tunnift ollum monnum at nu er sva tælit um allt landet. at engi skal brullaup sitt lengr gera en tva daga. en þa er lengr gerer. þa er han sátr .iij. aurum sþlþrs uid tonong er vœtir. er huer annara oyri sþlþrs er lengr þiggr en nu er stilt.

Um erþis gerðir ok oþdrychiur.

Erui þau⁹ er men gera¹⁰ þa¹¹ sþnizt os at þau¹² se mæir gor¹³ til oþsa 24 oc þrasagnar. en til sulo botar vid þan er þram er þaren. oc þui gerom ver ollum monnum tunnift at off þiðir þui bætr er mæiri olmoþa er gor xirir sal manna. En þat xirir biðdom ver at þar se noþorar dryðior meðan þat ærþi er goft. En þa er odru við gerer. en nu er mælt. þa er han sátr .iij. aurum sþlþrs uid tonong. en huer þa er þiggr oyri sþlþrs.¹⁴ Haza þessi erþi veret gor með mytllum toftnade optlega oc uuiðrþvæmilega. þui at þæt er oþt með engare nytþemd. en þess stuldir ulotnar er þæt atþe. oc optlega stor vandræði oc mandrap aþ vordit xirir sátr oþmytllar oþdryði.¹⁵

¹) Istf. Resten af Cap.: &t. — Be. Xa. ²) Resten af Cap. udel. — Bn. ³) at tofum — tilf. Bi, k, l. Istf. Resten af Cap.: &t. — Bi, k, l. ⁴) Saal. rettet; gaþa — Ba. ⁵) [mgl. — Na, b. ⁶) Istf. Resten af Cap.: &t. — Be, n. Xa. ⁷) hin — mgl. Bi, l. Na. ⁸) Istf. Resten af Cap.: &t. — Bi, k, l. ⁹) Istf. Resten af Cap.: &t. — Be. ¹⁰) Istf. Resten af Cap.: &t. — Xa. ¹¹) Resten af Cap. udel. — Bn. ¹²) Istf. Resten af Cap.: &t. — Bi. ¹³) Istf. Resten af Cap.: &t. — Bk, l. ¹⁴) vid tonong — tilf. Na. ¹⁵) Som Bolkens Slutning tilføies Card. Nicolaus's Bestemmelse om Gaver (see 1ste B. S. 447) — Na.

VI. Þorðstípan.¹

Ger heyr um varðhald bæði um ioll ok sua þar a millum. um gongu vord ok stopuls uord ok sectir er með liggia.

- 1 Sua er mælt at ver stulum mot eiga a Thomas messo dagh oc sertia þa iola þrid.² en iola þridr skal standa .iij. vikur. En ez manne er vœit oxund i iola þridi varom með ordom eða vertum. þa stulu aller [retter³ aukazt at halzo.⁴ þear solner allar stulu standa tyrrar meðan iola þridr var [er lengstr.⁵ En .v. daga hina þyrstu i iolom oc attanda dagh [oc þrettanda dagh⁶ þa stulu ver hæilakt hallda sua sem hin þyrsta. en þes imillum vinni huer at usæliu slíkt sem han uil. Stræte vor stulu ver rydia um iola tid. þar skal huarke a draga stíp ne timbr. oc eighi lada vidi a. en huarke sem a stræti er boret oc liggir þar. þa take gíallhyri az oc haxe⁷ sua heimolt⁸ sem honum vere -a mote dœmt þat. ez þat er bættira en oxrir sylrs. en ez þat er [eigi bættira.⁹ þa a sa þat er stræte atte. en hin se þa uitistaus¹⁰ er atte.

At men skulu inni sitia um netr.¹¹

- 2 Aller men stulu inni sitia um netr oc ganga eigi vti lærendz lausu i garða annara manna.¹² en ez han gengr oc stendr þar i garðz libi eða i þorstoxu. þa seti þan man i randzfat¹³ hus [at usæliu¹⁴ oc bibi þar dœms. Mot stulu ver haza [um iola tid¹⁵ iamnt sem þirir vttan um manhelghi vara oc um þioznad. oc sua vitna allra niota sem þess a millum.

Öll þau mal er ver tafum [med loza take¹⁶ [a mote¹⁷ var amillum um kaup¹⁸ eða salur¹⁹ eða þat annat þessu líkt er þor varom er hænt. þa skal þat allt halldazt var amillum er þot mæler eigi imote. setr huer halzre mort sylrs er þat ryrr. nema tononge litizt annat sannare.

Nu ez drufnir men ganga um þor varn innan. oc hitta varðmen a þa. þa skal rellæida þa [en eigi rangt.²⁰ huart sem ero tonor eða karllar. en at þui stulu þeir spyria huar inni²¹ hans er. oc ez han vœit þat. þa stulu þeir han heim læida. en ez han vœit ekki til þa þore þeir han til nestu husbonda. oc late þar liggia til þess er han vœit huert han gengr. nema husbonde uili þyr heim læida. en sa madr er annan vœg læidir þa er han setr mort sylrs. En ez madr ruplar druffin man loryndri

Jvf. Cap. 1. Bj. 135. Cap. 2. Bj. 131. Not. 3.

¹) Sideovskr. Bb, c, d antydes ei som nogen særskilt Bolk i O. T. Xa. ²) gríð — Bb, c, d. Na. ³) [actir — Xb. ⁴) [retnemir menn tafa holzu meirra rett — Bm. ⁵) [stendr — B. [er meistr — Xa. ⁶) [mgl. — Ba. ⁷) heim. of ngti — tilf. Bl. ⁸) heimotege — Bl. ⁹) [varra — Be. ¹⁰) við lauff — Bm. ¹¹) Orskr. af Be. I Bn o. B. ingen Cap. Afid. ¹²) [mgl. — B. [erendz [syfi i g. a. m. — Bb, c, d. ¹³) radzmany — Ta. radz manna — Tb. ¹⁴) [mgl. — B. ¹⁵) [mgl. — Bn. ¹⁶) [hondom [aman — Be. ¹⁷) [mgl. — Bf, n. ¹⁸) frauur — Ta, b. ¹⁹) solner — Be, h, m, n. Ta, b. Xa. ²⁰) [mgl. — Bk. ²¹) heimili — Bf, k. Oa, b. Ta, b. herbirgi — Bk. heimi — Bl.

hendi¹ xotum² sinum eða xē.³ eða vapnum. huart sem [han rupplar tonu⁴ eða farl-
man.⁵ svare sliu xirir sem han haze stolet iammnyðlu.

Her segir um vordhald þau sem ver eigum.

Vord(r) skal upp⁶ meðan iola xridr er. þan stulu hallda .vj. stikrifir men. þeir 3
sem huarti ero røyndir att þioznadi ne at huinzstu.⁷ þa skal gialthyri til nærna með
husbonda⁸ rade. en þeir stulu hava i leigu sina [.v. mætr slyrs⁹ af boarmanna
xē.¹⁰ skal þeim lula halzt xirir ioll. en halzt toltia dagh iola. En þa er þessir .vj.
men ganga til vordhaldz.¹¹ þa stulu þeir hittazt uid Sandbru¹² oc stulu þeir¹³
.iij.¹⁴ nidr ganga a bryggior sem nest [er gengt er¹⁵ æppla gardi tonongs oc svo
in¹⁶ ætir bryggium. en adrer .iij. stulu ganga [in ætir langstræti¹⁷ hit oxra oc
hittazt uid Olaxs kirkju¹⁸ [i vago botni¹⁹ oc snuizt þeir er ætir bryggium gengo
ut²⁰ hitt oxra. en þeir er [hit oxra²¹ gengo snuizt ut²² ætir bryggium²³ oc
hittizt²⁴ uid Sandbru. Sva stulu þeir iamnan [ganga oc um snuazt²⁵ þar til daghr
er oc ringir at smatirkium.²⁶ Ofpa²⁷ stulu þeir uid huern almenning er ligger um
þuæran þor varn.²⁸ En ex sa uil eigi vord hallda er gialthyri næxnir til með hus-

¹) løygnande hende — fl. xē eða — tilf. *Oa*, *b*. ²) xangum — *Ta*, *b*. ³) eða valtum — tilf. *Oa*.
⁴) [þat er tonor — *Ta*, *b*. ⁵) farlmen — *Ta*, *b*. ⁶) uppi vera — fl. ⁷) hlyðstu — *Oa*. ⁸) Saal.
rettet; husbonde, seilagtigt — *Ba*. ⁹) [ætir þui sem þeir uerda a[s]atter — *Ta*. [*xx*. aura — *Tb*. ¹⁰) af
bonða xē — tilf. *Ba* ved Skrifseil. ¹¹) varðar — fl. ¹²) Sandbru halz — *Xa*. ¹³) Laxrangirkirju
Xb, *c*. ¹⁴) mgl. — *de* fl. ¹⁵) .iij. — mgl. *Be*, *i*, *m*. ¹⁶) [ma ganga — *Be*. [gengt er — fl.
¹⁷) sudr — *Xb*, *c*. ¹⁸) langastræti — *Ba*, *b*, *c*. o. fl. stedse. [up aa haugha — *Xb*, *c*. ¹⁹) in — tilf.
Be. ²⁰) [mgl. — *Xb*, *c*. ²¹) ut — mgl. *Xb*, *c*. ²²) [ætir stræti — *Bk*. ²³) norðr — *Xb*, *c*.
²⁴) [itt oxra gengu ut ætir langa stræte — *Bh*. [uppi gengu ut ætir langstræti — *Bn*. ²⁵) mótigt — *Bf*.
²⁶) [friptazt. oc ganga — *Bf*. ²⁷) Laxrangirkirju — *Xb*, *c*. ²⁸) tueda — *Bh*. ²⁹) Istf. þa stulu þeir
hittazt &c. fra (11) har *Oa*, *b*: þa stulu þeir .vi. men (.vi. men — mgl. *Ob*) hittazt uid [halwardz kirkju.
([aaben Plads — *Ob*) stulu .ij. (.iij. — *Ob*) ganga ut a bryggior ætir biskups almenningi. of svo ut ætir brygg-
ium. [of svo .ij. ætir vefra stræte. of .ij. ætir onfra stræte. of aufter a luttur. of hittazt ut at Mario kirkju
([oc mótigt vider Nicholas kirkju oc — *Ob*). stulu þeir iamnan stiliaz (friptazt — *Ob*) of ganga þar till er daga
er. of [ringt er ([ringer — *Ob*) at sma kirkium. Ofpa &c. (er ligger um &c. — mgl. *Ob*). Istf. det samme har *Ta*.
þa stulu þeir hittazt uidar Laxrang kirkju i Lunobergi. stulu tveir ganga þat oxra um Varðar gard of hittazt a
torgeno. en hinir sem ætir stræteno gengo stulu þa um snuazt. stulu ganga upp um Amundar gard oc svo oxra með
broðra garde. en hinir stulu ganga með oxra stræte oc hittazt uidar neðra gardelidi a Olaxs kirkju garde. en þeir
sem þa gengo oxre stulu ganga norðar ætir stræte. en hinir nidar a bryggior. oc stulu þeir zinnazt a huarium
almenningi oxra uegh oc neð(r)a oc stulu ofpa. er ligger izir þuæran þor uarn. — Samme Sted i *Tb*: þa stullu þeir
hittazt a trossenom. stullu .ij. ganga sudr til Olaxs kirkju oc ætær um bryggior. enn adrer .ij. stullu ganga norðr
till Laxrans kirkju oc upp till smidju buda. oc svo nidr ætær a torget. oc zinnazt aller at Laxrans kirkju oc svo
stullu þeir iamnan giora. oc um snuazt þar till er daga oc ringer at smatirkium. ofpa &c. — Samme Sted i *Na*,
b: þa stulu þeir hittazt ut a Ofgrum oc gangi allir samt upp um Skagan. viti þa þeir ut um Gieilar oc þat upp
ætir stræti um Martens kirkju. oc þadan upp xirir vefan Gregoriskirkju oc svo upp um gard Bergveina pipu. oc
svo xirir vefan Mariu kirkju. oc svo upp ætir langstræti xirir ofan konungegard til naufta biskups. En adrer
.iij. snui upp ætir langstræti oc ofan um Alemez kirkju gard of ofan um Krot, oc svo upp ætir brygg-
ium oc upp milli trosskirkju oc Soppesens (Sepjenna — *Nb*) oc upp ætir langstræti milli allraheilagra kirkju
oc Benedictuskirkju. oc [upp ætir almenninginum ([op adt Thorgerdt och thenn almindenng Gade — *Nb*)
milli konungs garðs oc preðikara husa. oc upp xirir vefan konungegard. þar til er þeir motta hinum. [Sidan snuizt
um oc gangi þeir at neðra er adr gengu hit oxra ([Sidan stulle the gunnge neðer igenn alle samenn — *Nb*) alt

bonda rade. han er sætr .ij. aurum sylzrø. oc næzni annan i hans stad.¹ En ez ein huer varðmanna soznar a verði. giallde onri² sylzrø.³ En ez notor varðmanna lætr vord zalla. þeirra er uid boarmanna ze hava tælit. þa er han sætr .ij. aurum sylzrø.⁴ En þa er vordr þeirra zallen ez ælðr tømtr i þor oc [zinna adrer men⁵ zyr en þeir. eða verða broten up hus manna oc stolet or ze manna. eða [ær hær⁶ til boar. æitt langstip þat er seffom ma tælia eða þui zæltri. [oc seá adrer men zyr en þeir.⁷ En ez hær zær til boar oc verða varðmen varer uid.⁸ þa stulu þeir renna [til stopuls varða⁹ oc bidia lata¹⁰ flydia. en sumir til rennara¹¹ at bidia lata¹² blasa i horn sem stiotazt¹³ ma han. oc stulu varðmen segia honum huert¹⁴ þau stip leggja at lande. En huer þeirra manna er zrealfir ero oc zultida stulu þangat zara með uopn sin oll. En ez uzridar¹⁵ hær er þa ma tonongr geza þeim huerium landrada sof er han uil er odruvio gerer. nema naudsyniar banne.¹⁶ Stopulsuorðr skal vera hallðen¹⁷ [i Nitulas¹⁸ kirtiu stopli.¹⁹ han stulu hallða .ij. men goder oc stikritir oc æighi at vlnytum²⁰ ro(n)ndir.²¹ þeir sem gialthyri næznir²² til með boar manna rade. En þeir tvær stulu tala a .xij.²³ manadom .viij. mætrr sylzrø i læigu sina. [stulu zram toma²⁴ .ij. mætrr sylzrø at vætr nattom [sin huarom þeirra.²⁵ oc .ij. mætrr at Pals²⁶ mæssu .ij. mætrr at sumar malom.²⁷ oc .ij. mætrr at Sælin manna vofu.²⁸ En ez þa uil æigi vord hallða er til er næznðr. giallde .ij. aura sylzrø. en gialthyri skal næzna annan i stad hans. Synlumadr skal za²⁹ til [.ij. men³⁰ at ranzsala vord [huern dag um tuelldom.³¹ oc ez þeir hittu varðmen soza³² a verði oc eigi a vord tomen³³ er ringir ællzsteking.³⁴ þa giallde onri sylzrø eða se lastadr i myrtva stozu. þa er oc vordr þeirra zallen er ælðr tømtr i þor. oc zinna adrer men zyr en þeir. eða hær zær til boar. æit langstip eða þui zæltri.³⁵ [oc ez stift tan at

ut til garðe Sigurðar suardaga. Síðan zari þeir er adr zoru hitt ozra ozan eptir kaupmannastreti oc [va ut eptir langstreti zirir neðan Dlags kirtiu oc ut at Ofgrar. en hinir snui vt eptir langstreti zirir ozan Gregoristirtiu oc þat ut með Marteinistirtiu oc hittiz a Ofgrum við smidiubudir. Sva stulu þeir oc iaznan ganga oc um snuaz. þar til er dagr er [oc ringir at smatirtium (loð haffuer rinngt thil Ottesanng i Domkirchenn — Nb). Ofpa stulu þeir við huern almenning [er liggir um þor varn (Iher vði Bgenn — Nb). — Samme Sted i Xa: þa stulu þeir þar hittaz sem gialthyri gerer rad at. Sva stulu þeir iaznan ganga oc um snuaz. þar til en dagr er. of ringir at sma tirtium. Ofpa &c.

1) En ez þa vill &c. — mgl. Bl. 2) mort — Xb. 3) of næzni annan i stadinn — tilf. Bk. 4) En ez einhuerr &c. — mgl. Bd, f. Oa, b. 5) [verða a. m. varer við — Be. 6) [ror — Xb, c. 7) [mgl. — Bm, n. 8) lið — tilf. Be. Ta, b. 9) varðar — de fl. 10) [til gilldis stodo uarar. eða Lagranz kirtiu oc — Ta. lata — mgl. fl. ringia oc — Tb. 11) en . . . rennara — mgl. Oa. 12) lata — mgl. de fl. 13) atazast — Oa, b. 14) huar — Bf. 15) ozsa — Be. Ta, b. 16) Resten af Cap. mgl. — Tb. 17) hueria nott — tilf. de övriga. 18) mgl. — Oa. Nitulas — Ob. Lagranz — Ta. Xb, c. Margrethe — Na, b. 19) [i kirtiu þeirri en gialdthyri gerer rad zirir — Xa. ez uzridar er uan — tilf. Ta. 20) ungtu — fl. illum lutum — Bm. ungtum lutum — Ta. 21) tendir — fl. 22) oc radzmen næzna — Bf. 23) .xij. — Bf. 24) [mgl. — Bf. 25) [mgl. — Oa. 26) Nitolas — Bm. 27) nattum — fl. 28) mæssu — fl. En þeir tvær &c. — mgl. Ta. 29) næzna — fl. 30) [mann — Bm. 31) [huert tuelb — de fl. 32) sozandi — de fl. 33) totna — de fl. 34) at nallong — Xa. 35) Fra þa er oc &c. er i Oa gjort etslags Indcircling og ved sammes Begyndelse med den i Rettelserne almindelige Haand skrevet var, ved Enden stat, d. e. vacat.

henda.¹ þa svare flitu xirir sem adr er mælt um iola varðhald.² [Göngu vord flulu .vi. men³ hallda [hueria not⁴ iamt sem⁵ um iola tid. flulu þeir aller hittast [uid Sandbru⁶ þa er þeir ganga til varðar oc flipa⁷ svo göngu oc [um snuast⁸ sem adr segir um iola vord. Scal huer þeirra haza ærtogh⁹ sylzre a [not huerri¹⁰ æz boar monnum¹¹ æxtir þui sem gialthyri [gerer rad xirir¹² [extir iamnabi¹³ æz garde huerium.

Översö husum skal ships i bæ varum.

Hvs þau ol sem adr ero stande¹⁴ sem tomen ero. En ex sa uil hus lata up gera 4 er a. þa scal han¹⁵ flipa¹⁶ hedan æz sem logmadr¹⁷ oc gialthyri eða radzmen sea at rettlegast se bæde uid stræte oc bryggiur. svo uid almenninga oc væitr. sua scal oc stræte¹⁸ huert iamhat¹⁹ oc [xij. alna breitt vera²⁰ oc [sua bryggiur.²¹ flulu þeir læggia²² [finar bryggiur²³ er oxhazar haza en hinir [up xora²⁴ extir þui sem [logmanne eða²⁵ gialthra²⁶ [eða radzmonnum²⁷ [synigt rettlegast.²⁸ svo at allar se iamhazar.²⁹ [En ex sidan siga bryggiur.³⁰ [þa xori þeir up er þær æigu oc hallda³¹ iamhazum³² uid [þær er mundanga ero.³³ Almenningar flulu vera .viij. alna³⁴ en³⁵ [væitr þriggia³⁶ alna [garða a millum.³⁷ Sva flulu ver oc husa garða vara at bera meghe pund³⁸ [i þröngsta laghe³⁹ [extir endilangum.⁴⁰ [upp oc ovan⁴¹ millum strætes oc bryggna.⁴² svo scal oc xirir ovan stræte huer⁴³ garðr [vera open or⁴⁴ sem adr er mælt xirir nedan. En ex hus sætr a eða svaler⁴⁵ izir æit huert þætta hedan æz. gialde mort sylzre oc xore hus æz innan zimtar. en ex þa er eigi æz xortt þa late gialthyri [oc radzmenn⁴⁶ blasa til moz oc nexni men a mote at xara til oc hoggua svo mykt æz husi sem [a stendr eða nxir⁴⁷ stræte eða bryggium.⁴⁸ [almenn-

¹⁾ [oc ex uordr þeirra zellr — Bn. ²⁾ Hermed ender Capitlet i Na, b. ³⁾ [göngu varðmen flulu .vi. menn — Be. [Göngu varðhaldzmen flulu — Ta. ⁴⁾ [mgl. — Bm. nott — mgl. Ta. ⁵⁾ [mgl. — Bi. ⁶⁾ [uid hafuuarðzirtiu — Oa. [sua sem xyr segir — Ta. [uid Laxrangzirtiu — Xb, c. ⁷⁾ flipta — de fl. ⁸⁾ [um: fuyning — Bm. Istf. uid Sandbru &c. har Xa: þar. ⁹⁾ halz ertog — Be, f, h, i, k, l, m, n. Oa, b. Ta. Xa, b, c. ¹⁰⁾ [nat verði — Ba. ¹¹⁾ biarmanna ze — fl. ¹²⁾ [leggr rad til með goðra manna radi — Bb, c, d o. fl. ¹³⁾ [mgl. — Bm. ¹⁴⁾ tgr — tilf. fl. ¹⁵⁾ sua — tilf. fl. ¹⁶⁾ flipta — Bf. Oa, b. N. gera eða flipta — Xa. ¹⁷⁾ of sylsumadr — tilf. Be, f, h, m, n. Oa, b. Ta, b. Xa. ¹⁸⁾ svo uid alm. &c. mgl. — Bb, c, d, f, i. Oa, b. ¹⁹⁾ oðru — tilf. de fl. ²⁰⁾ [iaznbreitt .xij. alna — Bk, n. [of vera .viij. alna breitt — Oa. ²¹⁾ [mgl. — Be. ²²⁾ lægia — de fl, rigtigere. ²³⁾ [mgl. — Bf. ²⁴⁾ [nyppa — Oa. Fra sua skal oc stræte har Nb: Item huer Gæde, och huer Bryggie skal vere .xij. alne Breðt. huer Almenninge .viij. alne, och huer weith .iij. alne Gaarde Emellem. Saa skal och huer Gaardiz Rhum Enndelanninge Gædenn oc Brygginne Emellem vere vdi minste laug [aa vidt och fluortt, [om thet funde [aas eitt pund Korn paa. Stulle och alle Bryggerne Bygges liige lange vdti Lævenn, och alle liige høige. ²⁵⁾ of sylsumanne of — Oa. ²⁶⁾ [konung of gialdthyri — Bm. ²⁷⁾ [of sylsumanni — Bf. Ob. [mgl. — Oa, ²⁸⁾ [sa at rettlegast se — Bm. ²⁹⁾ iaznar — Bn. [sa at &c. — mgl. Oa. ³⁰⁾ [sua of bryggior — Oa. ³¹⁾ [halde sa upp er a — Be. ³²⁾ iaznum — Bn. ³³⁾ [þan sem nyta a — Ta. [p. f. nu a — Tb. ³⁴⁾ breidir — tilf. fl. ³⁵⁾ Saal. rettet; er — Ba. ³⁶⁾ [uart .liij. — Bn. ³⁷⁾ [mgl. — Bi, k, l. ³⁸⁾ garða millum — tilf. Bb, c, d. Oa, b. ³⁹⁾ [i þr. tidi eða læggi upp oc ovan — Be. [mgl. — Oa, b. ⁴⁰⁾ [mgl. — Bi, k, l. ⁴¹⁾ garða — tilf. Bb, c, d. [mgl. — Be. Oa, b. ⁴²⁾ huert um bad — tilf. Bk. ⁴³⁾ þuer — Be. ⁴⁴⁾ or — mgl. fl. [open upp or — Ta. ⁴⁵⁾ [sua tótr — Bi. hus ner at ber — Oa. ⁴⁶⁾ [oc bearmen — Be. Ta, b. [mgl. — Bn. ⁴⁷⁾ [nxir stendr — de fl. ⁴⁸⁾ bryggiur — feilagtigt Ba.

ingum eða veitum eða garðrumum.¹ er minna² er en nu er mest. Þriggia alna svalr ma þola iðir bruggium en eigi breidare. En huer sem eigi uil til fara oc æz hoggva sætr oyri slyrs.³

Gversu men skolu garða sína biðða ok hysa.

- 5 Eðz manne væðr þalr garðr sín. þa skal han tononge þyrst biðða a mote. Nu uil han eigi kaup. þa biðde þeim er garðz lid a uid han. Nu uil þa oc eigi kaup. sæli huærium sem han vil at usæliu. Nu uil maðr hus brigða i kaupangi⁴ eða tuxtir. þa skal han brigt haza a þyrstum .xij. manaðom er han er innan landz. en elliger a þyrstum .xij. manaðom er han hæim lemr. En eðz han bri(g)ðir eigi sva þa a (han) þes mals allðri upræist síðan. En eðz maðr þær þra husum sínum eða tuxtum [.xij. manaðe sva at han⁵ hælðr eigi up motgangu eða varðhalldi oc strætis giærð. þa a tonongr tuxtir oc hus en hin effi i.⁶

Gversu hus ma eignast iorð eða iorð hus. ok um amalga.

- 6 Nu sætr maðr hus sín a iorð annars manz eða tuxtir. þa skal þa er tuxtir a talfetia þan man til sín. en han þore þat tal⁷ með loghum oc lome til radz um morgun en æxtir. En þat kallum ver rad er logmaðr oc radz men sitia a malum manna [oc skipa.⁸ Scal logmaðr [oc gíalfyrir⁹ oc radz men til ganga oc sea. þa skal salar abere lata bera tvæggia manna vitni at þat er hans iorð er þau hus standa a. síðan dormi þeir honum [iorð sína.¹⁰ en þa skal salar abere gera husi hans þimlar stæxnu æz iorðu.¹¹ en eðz eigi er æz þort þirir þimt. þa eignast iorð¹² hus. En eðz hus stendr .xx. vetr amalga laust. þa stande sem lomet er. oc eignizt [iorð hus.¹³

Gversu marga þionostu men husbondi (ma taka i garð sinn).

- 7 Husbonde a toft at tala [starz men¹⁴ .v.¹⁵ [tarlla .ij.¹⁶ en tonor .iiij.¹⁷ i garð sín eðz han uil. en husmen sína alla þa sem han byggir hus sín vinnu þora skal han abyrgríazt at þeir gange eigi at billungum. En eðz þat prouazt með [rettom vitnum¹⁸ at þeir ganga i aðra garða ser at mat. gíallde [husbonde hans¹⁹ ha(l)va

¹) gardslidum — Bb, c, d. Oa, b. garðum — Ta, b. ²) meira — Bb, c. ³) uid tonung oc þoar-
menn — tilf. Bb, n. ⁴) kaupstað — Bb, c, d, f. Oa, b. Ta, b. ⁵) [ot — Be. Ta, b. ⁶) lsf. En eðz
maðr þær þra &c. har Bb, c, d, f. Oa, b. Na, b: Nu þerr husbondi utanlands (æz landi brott — Bf. Oa, b) þa
skal hann eiga umboðsmann (mann — Oa, b) innan þvar þann er upp hælðe þyrir hann motgongu of strætisgerð
of varðhalldi. En eðz gij (.gij. — Oa) manadi er eigi upp hælðit þyrir hann motgongu of strætisgerð of varðhalldi.
[þa er hann sætr mort slyrs. En eðz hann sitr sva .iiij. (.ij. Be, d, f. Oa) vetr (img'. — Na, b.) þa a tonungr tuxtir
of hus. en hann a effi i. Saaledes og rettet i Bl; Begyndelsen af Stykket tilf. med Marg. Haand paa en
vedheftet Seddel — Bb. ⁷) mat — Ta. ⁸) [at skipa — fl. [mgl. — Ta. ⁹) [mgl. — Bm. ¹⁰) [tuxtir
sinar — Bm. [tuxtir sína — Ta. ¹¹) tupt — Bm. en þa &c. — mgl. Oa. ¹²) tuxt — Ta, b.
¹³) [hus tupt — Bb, c, d, f. Oa, b. [hus iorð — de fl. ¹⁴) [vinnumenn — fl. [men — Oa, b. ¹⁵) [mgl.
— Ta, b. .v. — mgl. de fl. ¹⁶) [þim tarlmen — Ta, b. .ij. — mgl. Be, h, n. ¹⁷) .ij. — Bb.
¹⁸) [fannynndum a þa — fl. ¹⁹) [mgl. — Bm.

nort slyzra kononge. eða syni eins æði att han uissi þat eigi. En ex madr verðr taf-
ættir i garðe manz. þore husbonde hans taf með honum [exfir logum¹ þangat sem
tæzt var. En ex han uill æigi varða.² þori³ þan man til gíaltþra. þa⁴ sæti gíal-
þri han i ranzfals hus [til raðs⁵ um morgunin. Nu gengr husbonde i taf þirir
nan en þa loppur undan er tafættir var. þa þvare husbonde sliðu⁶ þirir sem þa er safadr
r han get i taf þirir. En ex madr læigir hus ex manne oc tætr þlæiri men [i husit
n adr var stílt þa er han⁷ læigði. abrygzt han at sliðu sem husbonde ætte ex han
þæzde i tætit. Engi madr skal tafa þan man i hus sin ex⁸ han væit at þaret hæuir
ned huinsfu. en ex han tætr þa er han sætr [.viiij. mortum⁹ slyzra uid konong.

Þer segir um skipan bæar vass. ok hvar huer iðnarmadr skal vera.¹⁰

Sva stípaðe var herra hákon konongr. oc hin virðulegi herra Magnús konongr.¹¹ 8
itt sutarar aller stulu æigi vera lengra ut i þor með varnad sin en til hálwardz kirkíu
jardz uttan¹² værdz. bæde þirir ovan stræti oc þva þirir nedan. en ut i þra¹³ almenn-
nginum þeim er þar er neftr oc [til Aufa¹⁴ almennings stulu vera laggarar oc
opparar¹⁵ með [sin varnad.¹⁶ bæde þirir [nedan stræte of oþan.¹⁷ En¹⁸ þra
luta¹⁹ almenningi oc ut til Martæins²⁰ kirkíu gardz uttan²¹ værdz.²² stulu vera
tinnarar með [sin varnad²³ bæde þirir nedan stræte oc oþan. En þra Martæins
kirkíu garðe [uttan verðom²⁴ oc til Stæinkirkíu gardz liðs²⁵ [örþrom megin²⁶ strætes
stulu vera gulsmidir aller i þeim budum er ex stíælbili²⁷ ero gorvar oc iard²⁸ er
indir²⁹ oc eigi lozthús izir. en [nedra megin³⁰ strætes stulu vera lambarar með
ina iðn. En ut i þra Stæinkirkíu garðe oc³¹ til Níkulas kirkíu almennings stulu
þera malmangarar þirir oþan stræte oc þirir nedan. En þra Níkulas kirkíu almenn-
ngi oc til breiða³² almennings stulu stærazt liffæði³³ oll oc lerept til solu³⁴ oc
þuergi oðrum stæð sælia i þor varom nema hæilum stýttium flæde. en³⁵ hundrad³⁶

¹) [mgl. — *fl.* ²) taf þora — *Bk, l.* ³) Saaledes *de fl*; þirir — *Ba*, urigtigt. ⁴) oc — *de fl.*
⁵) [mgl. — *Bi.* ⁶) stíum stíum — *Ta, b.* ⁷) [in til sin þa er — *Ta*. [i enn þa var er han — *Tb.*
⁸) er — *de fl.* ⁹) [.viiij. erlogum oc .xiiij. mortum — *Bb, c, d, e. Oa, b. Tb*; rigtigere. [.viiij. erlogum —
li, k, l, n. oc .xiiij. m. — tilf. med Mrg. Haand *Bl.* [mort — *Bm.* I *Bk*, der stemmer med *Bb*, er der
og Spor af Radering og senere Rettelse. ¹⁰) Dette Cap. mangler aldeles i *Ob. Ta, b. Na, b. Xb, c.* Det
kulde og mangle i *Oa*, men findes dog længere henne i Bolken mellem Cap. 14 og 15. I *Bm* mgl. hele den
første Deel, ligetil a torge. ¹¹) sun hans — tilf. *fl.* ¹²) nordan — *Oa.* ¹³) Resten af Cap. lyder i
Ka saaledes: ættr þui sem gíaltþri þipar of logmadr eða slysmadr eða raðomen. En huergi þal sit sælia nema
strætes budum þva at huer megi sit kaup þvða. ¹⁴) ælra — *Be.* oþta (kunde maaskee og læses *þttra*)
— *Oa.* ¹⁵) toppar — *Be.* tapparar — *Oa.* ¹⁶) [vertnað sin — *Bf.* [vertnað sinum — *Oa.* ¹⁷) [oþan
r. of nedan — *de Övrige*, overalt. ¹⁸) ut — tilf. *fl.* ¹⁹) ælra — *Be.* ²⁰) Mariu — *Bf.* ²¹) innan
— *Bb, c, d.* ²²) utanverðs — mgl. *Oa.* ²³) [sin vertnað — *Bb, c, d, f, i.* [sina iðn — *Bk, n.*
²⁴) [innan verðum — *Bb, c, d.* [mgl. — *Bn.* ²⁵) uttan verðs — *Bk, i.* þtra — tilf. *Bb, c, d.* ²⁶) [þra
eg — *de fl.* [þlra veg — et Brudstykke. ²⁷) stíælbili — *Oa.* ²⁸) iardgolz — *de Övrige.* ²⁹) i — *de fl.*
³⁰) [nedra veg — *Bb, c, d.* ³¹) ut — tilf. *fl.* ³²) broðra — *Oa.* ³³) liffæði — *Bk.* liffæði — *Oa.*
³⁴) þirir oþan stræte oc nedan — tilf. *Bb, c, d.* ³⁵) oc — *fl.* ³⁶) hundradum — *fl.*

lerezjt zirir nedan stræte oc oðan. oc þo huerge selia nema i strætes budum svo at huer mege sit kaup floda. En ut¹ izra breiða almenningi oc til bua almenninga zirir oðan stræte [oc nedan² flulu vera gliðmangarar oc penturar³ aller oc soðlarar.⁴ En⁵ izra bua almenningi bæde zirir oðan stræte oc nedan flulu vera sniddarar⁶ aller með sina idn.⁷ ut iangengt Petre kirtiu [garðz libi.⁸ En þadan oc ut till Mariu kirtiu garðz flulu vera brynniu mæistarar. oc sverðz sliparar.⁹ oc platomæistarar¹⁰ zirir nedan stræti. en iangengt zirir oðan stræti flulu vera listna smidr¹¹ með sina idn. En ut izra¹² [Mariu kirtiu garðz horne¹³ flulu vera stældarar aller með sina idn hit oðra. en millum Mariu kirtiu garðz útlan værdz¹⁴ oc til Sandbruar flulu vera matmangarar bæde zirir oðan stræte oc zirir nedan. En uid sæ nidri. millum Mario almenninga oc Auta¹⁵ almenninga skal engi miðlmangare vera. [eða flæða¹⁶ eða lerezta. engi toppare ne listna smidr. [engi bastare.¹⁷ oc engi sa mangare er [misseris læigum læigir¹⁸ hus. þui at þar skal huer vera sem adr vattar.¹⁹ En ut izra Mariu almenningi oc in izra Auta²⁰ almenningi læxtir endilangu stræti zirir oðan krostkirtiu badom vegin strætis²¹ flulu vera allzsthus mangarar adrer en nu ero adr slipader. En huer er ryðr þessa slipan þa gialldi [husbøndi sa er hus byggir oðrum²² en her segir mort sylrs tononge.²³ en sa oðri er læigir [oc vere þo þar sem adr vattar.²⁴ En a torghe megho men selia [alla luti²⁵ þa sem [þeim væ(r)ða þaler er æigu²⁶ nema kuærnar eða²⁷ vidu²⁸ eða stip. þessa lute flulu men a strond izir selia þar sem æigi mæini [monnum upfatir.²⁹

Her segir huerfu með eldi skal þara ok abyrgð.

- 9 Nro æz þui at ollum monnum er lunnigr sa hin mytlli vade er uid ligger um lældz abyrgð³⁰ i þo varom. þa er þat græinande æz huerium ælði helldzt værdz fladi³¹ at. oc æz þui flulu men þat vita at engi mædr skal leggja æld i þan oðn er nngor er þyr en giallþri oc radømen ero til læiddir³² at sea. oc æz þeim lize sa oðn gilldr. þa ma sa lata ellda æz þan uil er a. en æz sa oðn værdz³³ æigi gilldr þa late giallþri oc radzmen nidr briota. Sva skal oc um ældhus vera oc lætil:

¹) upp — Be. ²) [mgl. — Bk. ³) pentarar — Bf, n. ⁴) Rettet fra soðlarar — Oa. of þripta mæistarar — tilf. Bk. ⁵) ut — tilf. þ. ⁶) [midir — Bl. ⁷) oc — tilf. þ. ⁸) [garðe — Oa. ⁹) huern: sliparar — Bi. ¹⁰) platarar — Bn. ¹¹) listnamæistarar — Oa. ¹²) innanverðu — tilf. Bb, c, d, f, h, i, k, n. ¹³) libi — Bb, c, d, f. ¹⁴) [utanverðum Mariu kirtiu garði — Be. Oa. [innanverðum Mariu kirtiu garðz horne — Bl. utanverðe — mgl. Bf. ¹⁵) allra — Be. ¹⁶) [mgl. — Bf. Oa. ¹⁷) [ot eingi bastare — Bk, l. [mgl. — Bk, n. ¹⁸) [læigu læigi — Be. ¹⁹) er slipat — Bb, c. ²⁰) allra — Be. ²¹) [eptir end. str. bæði þ. oðan of nedan — Bi, k, l. [þ. þ. oðan str. of nedan — Bk. [mgl. — Bn. ²²) [bøndi er audru via byggir husi sinn — Bk. ²³) tonungi — mgl. Bb, c, d, f. Oa. ²⁴) [mgl. — Bk. Fra Capitlets Begyndelse og hid mgl. Bn. ²⁵) [aðra luti alla — Bk, l. ²⁶) [þeir vitia — de þ. ²⁷) oc — Bf. Oa. mgl. — Bb, c, d, k, l. ²⁸) vid — Bf. Oa. ²⁹) [uppfatter þipum — Bk. ³⁰) [öldz oc abyrgð — Ta. [æld oc abyrgð — Tb. [eizburð — Xa. ³¹) vadi — de þ. ³²) talladur — Bf. ³³) virðiz — de þ.

garða¹ sem aðr er mælt um orna. Í þrilliofum² skulu men æld hafa eða í [tolum a steini³ eða⁴ æiri.⁵ eða lampa. En ef ziordungr af þó varom brennr af einum huerium þeim ældi. gíaldi þa er síðast hafa i hende oc gíeta stíldi .x. mætr slyrs xirir ziordungr huern ef at vullia⁶ vædr. en þeim⁷ er afte⁸ borte eftir lagha dome.⁹ En um þa elda er men [þera uti¹⁰ ohulda eða setia tierti a veg upp. eða gera lios i diflom [eða næpom.¹¹ eða fara odru við¹² en her¹³ er mælt. þa setist þa .x. mort um slyrs¹⁴ xirir ziordungr huern er þeim ældi stíldi vordvæta oc fara utlægr.

Um baddstog ok bakara orna ok stoga orna.

Baddstogur allar oc bakara ornar. oc iarnsmida¹⁵ budir skulu þeir flytia er 10 æigu or þó varom oc þar setia sem gíaltiri oc radzmen þa at standa mægha med konongs rade. En ef eigi er brot slut innan þess halrs manadar er gíaltiri hæuir lög a mote. þa fara motmen til oc briota niðr. setr huær orri slyrs er eigi uil til fara niðr at briota. Eldr skal steller vera [síðan ringir¹⁶ ellzstotting¹⁷ oc til þes er rínt er iuir.¹⁸ en ef lengr hæuir¹⁹ eða xyr lveitir naudzsynia laust. setr mort slyrs. en radzmen skulu meta naudzsyniar. En ef uhuldan æld ber²⁰ uti huart sem þat er xyr eða síðar eða hæuir i odrum stad en aðr er mælt. setr mort slyrs. En ef æld er uti gorr a tuxlum eða a strekom eða bryggium [eða i gordum uti eða a almenningum.²¹ nema [hus brædi²² eða [lifstra brenne.²³ gíalde kononge mort slyrs. huær skal þar stíldr til vera at talsætia²⁴ xirir þat ef med ældi er odru við farit²⁵ en nu er mælt oc logbot valtar. þa husbonde oc²⁶ kaupmadr sem konongs madr. En ef þeir men misfara med ældi er enga vordzlu²⁷ hafa i þó. þa skal þa i ranzale hus tala²⁸ oc lata þadan bida dome. En þó at þeir misfara med ældi er vordzlar æiga i þó. þa skal þó þar domr [xir standa.²⁹

¹) gíaltigarða — ved Skrif. Ba. fer til garða — Bk. l. ²) þrilliofum — de fl. trilliofum — Ok.
³) [tolum af steini — Bb, c, d, i, k, l, m. Oa, b. Na. Xa, b, c. [steintolum — Be. Ta, b. [tollum af steini — Bf, n. ⁴) iarne eða — tilf. Bb, c, d, e, f, h, i, k, l, m. Oa, b. Na. Xa, b, c. iarnstolum eða — tilf. Ta, b.
⁵) eða malmi — tilf. Bk. ⁶) vilia — Oa. Tb. ⁷) þa — Bc, d. ⁸) xyrir varo — Bk. ⁹) Stykket i þrilliofum &c. er borte i Bb. ¹⁰) [sitia við — Be. ¹¹) [eða aðrum vidarteroldum — Bb, c, d. Oa, b. [edr i nærum — Bk. [eða i næsum — Na. [eða i væpum — Xa. [mgl. — Xb, c. Isti. i diflom &c. — har Nb: þaa vordit eller vændt. ¹²) með — tilf. de fl. ¹³) aðr — fl. ¹⁴) við konong — tilf. Ba. ¹⁵) iarnsmidui — fl. ¹⁶) [er ringt er — fl. ¹⁷) [er ringir nallfong — Oa. [at eldylatings ringingh — Ta. [en rínt er til nallfong — Xa. þaa magt om astenen — Nb. ¹⁸) at brøðra — Bb, c, d, f, m. Oa, b. Ta, b. at kristirio thit otlofong — Na, b. til otlofong at hazudtirtiu eða at brøðra — Xa. uppi at brøðra Xb, c. ¹⁹) ligir — Bl. ²⁰) hittir — Bk. ²¹) [mgl. — Bm, n. ²²) [husbondar lette bræda hus sin eða þipp — Ta. [husbonde l. bræda hus t. þipp — Tb. ²³) [þere lyuss thill Liid þaa Gaden — Nb. ²⁴) [ediazit — Bc, d. ²⁵) Stykket fra setr mort f. en radzmen er borte i Bb. ²⁶) [sem her og oc þaa sg. Sted — de fl. ²⁷) nauizlu — Bb, c, d. vorlu — Na. waaning — Nb. ²⁸) [etia — de fl. ²⁹) [e falla — fl.

Um þau húsbonda er æi vil at men biargi með eldi.

- 11 En ex hus [værdr i ællda¹ i laupangi² oc værdr æigi loge liorom³ hære. oc þa huomen æinir saman stelt⁴ þa þare mal þess⁵ er ælldi stildi varðvæita extir hinu þyrri stilordi. en ex húsbonda lætr ætr gardz lid oc uil eigi þlæiri men in lata tōma en huomen sina⁶ oc sealþan sel. sætr mort sylrs. en ex oðrum monnum værdr stade at. stande mal hans undir dome raðs manna.

Um ker ok um keldur.⁷

- 12 Þar skal tier vera i garde sem eigi er liællda til oc vatn i. stigi skal til ælðhus huers vera [oc tvær trofar i huerium ziorðonge.⁸ en huers þessara sem missir giallde mort sylrs tononge oc þae til æigi at sidr. En til skal huer renna þegar ælldr tōmr⁹ eða hoyrir horn eða klofko. oc haxe með ser tvær men æin þa oc stioð.¹⁰ oc boløgi oc með þæim vapnum ollum¹¹ er biarga ma uid ælldi. en tonur allar [þare til með¹² zotum¹³ [bñttum oc vatþsaam¹⁴ oc biargezt huer sem ma¹⁵ eða giallde øyri¹⁶ sylrs¹⁷ huer er æigi biærgðzt. Nu ex madr stendr þirir vatni er¹⁸ ælð þarz at stotlua. giallde mort sylrs oc tale huær sem bannar at usæliu. þva sægl oc annat¹⁹ til naudþynia. oc borte extir stynsamra manna dome. oc þva þirir vatn [ex dryftir manna ligg²⁰ uid. En ex men þara til með tvær hendr tomar. þa er huær þeirra sætr mort sylrs tononge.

²¹ En ex [madr þarz at riuxa²² hus þirir ælðz gange²³ oc vil þa þirir standa er þau hus a. þa borte þoringi²⁴ mort²⁵ sylrs tononge oc skal þo nidr riuxa hus²⁶ at usæliu. En ex ælldr stouazt²⁷ uid þau hus er nidr ero ruxin.²⁸ [þa stulu²⁹ bōar men [þeir sem sinum husum haalda.³⁰ [bota honum hus sin ætr iamgod sem adr uaro.³¹ En ex ælldr þær um þau hus er nidr varo rivin.³² þa stulu þeir engu bota. Sa skal ælðz³³ abyrðiazt er sidarft hæuir³⁴ i hendi.³⁵

Jvfr. Cap. 11. 12. Bj. 131.

¹) [brennar — Ta, b. ²) Nidarosæ — Na. ³) limum — Bb, c, d. husum — Be, k, l. Oa. Ta, b. Xa. hurðum, understr. og með Mrg. H. ovenover: liorum — Bh. botum — Bi. liqrum — Bn. ⁴) borgit — Be. ⁵) þeirra — fl. ⁶) eina — tilf. fl. ⁷) Ingen Cap. Afd. i Bb, c, d. ⁸) [mgl. — Xb, c. bærins — tilf. Bn. ⁹) i bō — tilf. fl. ¹⁰) zotu — Bc, k, m. stioðu — Bd, e, f, h, i, l, n. Oa. Na. Xa, b, c. stioð — Ta, b. ¹¹) [ollu þui — Bh, m, n. ¹²) [haxe með ser — Ta. ¹³) storum zotum — Bc, d. þatur — Ta. oc sponnum — tilf. Be, i, k, l, m, n. Tb. Na. Xa, b, c. oc spon — tilf. Ta. ¹⁴) [bñttum — Bc, d. Oa, b. Xa. [of stioðum oc bñttum — Bf. saom — Xb, c. uadþausur — Ta. ¹⁵) [of ollu þui sem með elldi ma biarga — Bh, n. ¹⁶) mort — Be. ¹⁷) Stykket oc tveir trofar ... [slyr — er borte i Bb. ¹⁸) Saal. de fl. eða — Ba, urigtigt. ¹⁹) sem þarz — tilf. fl. ²⁰) [þar sem þarz manna liggia — Be. Ta, b. ²¹) Um eldz ofsa — Orskr. Ob. ²²) [rixa þarz — Bb, c. [nidr þarz riuxa — fl. ²³) ofgangi — fl. ²⁴) Saal. Bb, c, d, h, i, k, m, n. Xb, c. I Ba aabentstaaende Rum. ziorðongi — Bf, l. Oa, b. ziorðingi — Na. æighande — Xa. mgl. — Be. Ta, b. ²⁵) .gl. mortum (marfa), aabenb. ved Feillæsn. af þoringi f. zioratigi — Be, Ta, b. ²⁶) [em adr — tilf. fl. ²⁷) stotnar — fl. ²⁸) ruxin. — fl. brotin — fl. ²⁹) [oc halda — Bb, c, d. ³⁰) [sinum husum — Bb, c, d. [mgl. — Be. hætum — tilf. Bm. þa stotu þeir — tilf. Bb, c, d. ³¹) [gera honum iamgod ætr — Be. ³²) broten — Be. stæigin — Bf. ³³) ælð — de fl. ³⁴) hæzdi — fl. ³⁵) hufi eða (i) hendi — Ta, b. Herefter indskydes i Bh Cap. 14.

Queriar bryggjör gildar skola vera ok um almenninga.

Þær skulu bryggiur gildar vera oc stræti¹ oc almenningar er gíaltfyrri oc ráðs 13
men meta² at gíldar se [oc væl þórar.³ oc se at gátt⁴ innan þess halþs manadar er
gíaltfyrri gerer laga stæznu til [þeim er borta a⁵ xirir vattum. en ex eigi er svo gort.
borte kononge mort slyrs. En ex prestar eða handgengnir men [gera eigi stíll⁶ xirir
garða sína sem [aðrer þóar men.⁷ þa [xirir biode gíaltfyrri notorum⁸ manne þeirra
hus at læigia eða [hæitur i at haza⁹ þar til er þeir hallða stílum stílum up xirir
garða sína sem aðrer men.

En ex mádr brytr up [hus eða¹⁰ garðz líð mannz oc lætr opet standa þa abryg-
ízt han þat allt er or værðr stólit oc gíallði mort slyrs [kononge. en hinum¹¹ er husit
atte stílt¹² sem .vj.¹³ stýsámir men doma loglega til næzndir bæde xirir stada oc
aværta [æxtir atvítum.¹⁴

Um husalege ex mádr lykr æi. ok melting.

Ex mádr xær abrot með husa læigu bonda oc læigir hus i odrum garði. þa skal 14
sa husbondi gíallða kononge mort slyrs er byggir honum ex han uissi at han hæzde
æigi stíll gort. en sa öryri slyrs er læigir. En ex mádr xær til stíps oc uil brot¹⁵
með husa læigu bonda.¹⁶ þa er stýrimádr sætr mort slyrs uid konong. en sa öryri er
stípl læigir til brotþærðar. en odrum öryri slyrs uid þan er han atte husa læigu at
gíallða. En ex husbonde eða stýrimádr lallazt eigi uita at han have ulotet husa læigu.
þa syni með svo myðlum æidi sem xæ er myltit til oc se þa laus ízra.¹⁷

Engir men skulu kaupa torn til meltingar.¹⁸ huarle utlenzstír [ne inlændzstír¹⁹
en ex mæltir²⁰ gíallde mort slyrs kononge oc upnæmt maltíð. en ex han syniar.²¹
syni með einæidi. nema tvæggia manna vítni se til. [þa gíallde mort slyrs sem
adr.²² En ex heraðz men kaupa torn i bór oc xlytia hæim til mæltingar oc þóra æztr
síðan til solu. þa liggir þeim stílt uid sem þóar monnum ex þeir mæltá til solu.

Um legi ok vpskipan kaupmanna.

Kaupmen þeir aller sem toma²³ til Biorguinar.²⁴ leggi þar [at bryggium²⁵ 15
sem [þeir læiga hus æz.²⁶ en þegar er xarmr er æz boren leggi [stípum²⁷ a vag

¹⁾ strætisgerð — Bb, c, d, e, f. Ta, b. Na. Xa. oc stræti — mgl. Ob. ²⁾ segia — fl. ³⁾ [mgl. — fl.
⁴⁾ gort — de Övrige. ⁵⁾ [at bóttaf se — fl. ⁶⁾ [halda eigi stílum — de fl. ⁷⁾ [adr er mælt — Be.
⁸⁾ [biðum ver gíaltþyrom varom at han xirir biode hucium — Bl. Stykket oc vel þórar . . . notorum — er
borte i Bb. ⁹⁾ [hæitu i at halda — Ta. [hæita lata — Tb. ¹⁰⁾ [mgl. — Bi. ¹¹⁾ [halþa konongi en (of)
halþa þeim — Bb, c, d, f, h, i, m, n. Oa. b. Na. Xa. ¹²⁾ of borte æztr þui — fl. oc æplir þui ofundar bot —
Bm. ¹³⁾ .xij. — Ta. .ij. — Tb. ¹⁴⁾ [æplir lagum — Ta, b. [mgl. — fl. Herefter indskyder Oa Cap. 8.
¹⁵⁾ þara — tilf. fl. ¹⁶⁾ oc læigir hann hus i odrum stáð — tilf. Bf. ¹⁷⁾ Stykket ex mádr xær abrot æi.
der i flere udgjör et eget Capitel — mgl. i Ta, b. ¹⁸⁾ i bór varum — tilf. fl. ¹⁹⁾ [mgl. — Be, m.
herlenzstír — Xa. ²⁰⁾ kaupir — Bf. ²¹⁾ bñ(r) — Bf. Oa, b. ²²⁾ [mgl. — Bn. ²³⁾ stípa — Oa,
b. Ta. ²⁴⁾ Dsloar (senere rettet til Biorguinar) — Oa. Dsloar — Ob. Zunsberga — Ta, b. c. Nidarosar
— Na. ²⁵⁾ [til þóar — Bi. ²⁶⁾ [hus liggia æz — Oa. æz — mgl. fl. ²⁷⁾ stípum — mgl. de fl.

utt.¹ oc rými svo zírir þeim [skipum er með þarmmum² toma. en þeir leggi zírir almenninga [er zírir oðan stræte eiga skip³ eða þar læiga hus.⁴ en læghe skal huer tala ser sem nu er mælt [in izra æppla garde konongs. oc allt a orrar⁵ in.⁶ en þeir sem bruggiu⁷ læghi hava. snui⁸ þeir stazne⁹ [a vag utt en oðrum at bruggium.¹⁰ En ez notor [i þeima greinum gerer oðru uis [en nu er mælt oc kærer husbonde eða kaupmadr þetta zírir gíaltþra. þa gere gíaltþri rett oc tale¹¹ ha(l)þra mort hlyrs [æz hinum er æina huæria þessa grein braut¹² oc haðdizt þo þessi skipan sem nu er mælt.

Um uppskipan ok kaup.

- 16 Sua er mælt oc stadfastlega tætit. at aller siglingar men [þeir sem sigla til Biorguinar¹³ skulu skipa i hus upp varningi sinum oc huarti kaupna ne selia i¹⁴ skipum. nema kopt se til konongs gardz. Er þar fyrst zírirbódet at kaupna malt oc miol. korn oc hunang. hvæiti oc vin.¹⁵ flæde¹⁶ oc lerept. vadmal oc rug. ærtr oc baunir. stræid oc smior. lyfi oc mæisa sild [oc allzstyns vara.¹⁷ zlefst oc katlar¹⁸ oc allzstyns utlendzst varningr. En ez notorr vædr at þui kunnr eða sannr at þan seli þenna varning æz skipum eða i oðrum stad en [i husum¹⁹ eða a torghæ. þa gíallde þa mort hlyrs kononge er sælði oc adra þa er kopti oc gange kaup þeirra æzr [oc (hæzi) huær sit.²⁰ En ez þeir kaupazt uid síðan i løynd oc vædr þat²¹ með sannendum upp uist. þa er þa varningr uptotr zírir huarom tvæggia þeirra er i var kaupi þui kononge [oc þoar monnum.²² en ez þeir synia. syni með lyrittar æidi.²³ nema son tvæggia manna uitni se til.²⁴

Um skipdratt oc nauðsyniar.

- 17 Kaupmen aller þa gange til skipdrattar þegar horn fuedr uidr huart sem þeir

Jvfr. Cap. 17. Bj. 134.

¹) [ul i gra — Bm. ²) [er með þarðum skipum — Bb, c, d, e, f, h, i, k, l, m, n. Oa (dog rettet her omtr. samtid. fra þarðum) b. Tb. Na. Xa, b, c. [er með þarðo skipi — Ta. ³) hus eða skip — Bf. ⁴) herþurgi — Bf. [er eigi eigu buðir uidar bruggiur — Ta, b. en þeir &c. — mgl. Oa, b. ⁵) i orjar — Be. a orjar — Xa. ⁶) [in izra . . . alt till þarbruggiu — Xb, c. [mgl. — Bm. Oa, b. Tb. [nordan gra konongs garde oc subar til Olaza klaufars — Ta. [oðan izra konongs garde oc ut at krote — Na. ⁷) þarbruggiu — Xb. ⁸) snari — Bh. ⁹) fluststazne — Ta. ¹⁰) [at bruggium en annan a vagh utt — Be. [at bruggiu en adrum a vagh ut — Ta. Istf. snui &c. har Na: leggi síðurt at bruggium. Her tilf. Bb, og samt. cura. H. i Be: En kaupmenn (aller) herlengtir oc vllengtir hæze skipat upp uarningi sinum innan .viii. daga uirttra at þoro vedri er þeir hæza at bruggium tagt oc skipi þar upp allu i þan gard sem þeir liggia zírir & meðan þar uinnazt hus til. ¹¹) a gíaltþri at tala — fl. ¹²) [zírir huæria grein þessa — fl. ¹³) Deloar — Oa, b. Tuns: bergs — Ta. Xb, c. Ríðarofar — Na. kaupangre — Xa. [mgl. — Tb. ¹⁴) a — de fl. ¹⁵) lin — Bm. ¹⁶) flæði — mgl. Na. ¹⁷) [mgl. — Be. [ot vara — Bh. ¹⁸) vara — Na. thallg — Nb. uag. lin — tilf. Ta. oc mæisafild &c. — mgl. Bm. ¹⁹) [nu er mælt — Be. ²⁰) [mgl. — fl. ²¹) uiniszast oc — tilf. Bb, c. ²²) [mgl. — Bb, c, d, f. Oa, b. ²³) [mgl. — Be. ²⁴) fra þa er þa &c. har Ta, b: þa er þa uarnengar upp nemar. ez uitni ero til. zírir huarom tvæggia. Herefter indskyde Bb, c, d, f. Oa. Na, b. Cap. 28 i Kjöhebolken om Vægt og Maal.

toma norðan eða sunnan oc hafa veret þreir netr i bō. Sva stulu oc hōndr ganga til skipdratar oc heraðsmen sem kaupmen ez þeir hafa .iij. netr i bō veret. en eigi ganga þyrri ne gialda nema uili. nema skip se sva mylt [at þeirra þurzi uid.¹ en huer sem eigi gengr sva sem nu er melt. þa giallde oyri sylzrō gialthra² þirir haxskip. en ertog³ þirir austrarar skip. en [halza ertog⁴ þirir smabyrðinga. nema naudsyn hanne. Su er þyrst at [rofia gud⁵ oc hēilaga kirtiu. ez madr er staddr at ottosong eða at messo. þa scal eigi talsætia. oc þo at talsætt se. þa scal æigi ze bōta. Sva scal oc ez madr ber þott sin til skips eða izra eða ræidir⁶ madr manne sylzr eða tæfr. eða liggir undir elldi oc lætr brenna sil. eða er madr i badzstofu. eða [lætr ser blōð.⁷ eða sitr ivir konō⁸ siutri eða bornum eða þeim manne er han er arxtali eþtir. [eða þorer dauðan man ez hendi ser. eða sitr madr a⁹ domom eða þzir mat sinum.¹⁰ eða þorer madr¹¹ tal. eða æfter tals þan man er [ez bō er buin.¹² æin madr scal æ iaznan sitia æþtir a hueriu skipi oc giæta zanga manna oc sva buðar¹³ ez eigi er las til. Sva oc ez madr hōyrir eigi horn. [en ez han hōyrir horn¹⁴ oc væit eigi til huærs blæs. þa sanne han þa naudsyn æins æidi þirir gialthra of sva allar adrar naudzsyniar þer sem her ero talldar. nema [a have¹⁵ uitni [til er malet a.¹⁶ Nu toma men til skipdrattar. þa stulu þeir eigi tala þyr a þæstum¹⁷ en styrimadr¹⁸ bidr þa. En ez þeir tala þyr a oc gengr skip eigi upp eða ut. þa biddi liðs mæira.¹⁹ [ganga þeir oc þyr i brot en adrer toma þa²⁰ gialldi [huer oyri sylzrō þirir haxskip. en ertogh þirir austrarar skip.²¹ halza ertogh þirir smabyrðinga.²² Nu tala þeir þyr a þæstum en styrimadr²³ bidr. oc lesta skip hans þirir lidlofsa saler. giallde styrimanne stada þan er þeir gerdo a skipi hans. [en kononge sem þyr stit oc biddi liðs mæira.²⁴ En ez styrimadr bidr a þæstum tala. þa læiti þrysuar uid. en ez æigi gengr þa skip up eða ut. þa ero þeir aller orsætir ez þar varo. oc gange gialthri²⁵ annat stræte en annat tallare²⁶ of æsti huærn man tals er þeir hitta [hæde uti oc inni²⁷ i þeirre gangu. oc gange vm allan bō. Sva er oc mælt ez þæstar stitna þa er styrimadr bidr a þæstum tala. þa ero þeir aller usætir er þar varo. En ez styrimadr uil lata setia skip sit up²⁸ þa scal han ganga til gialthra [oc træzia han horns um tældet oc²⁹ blasa til skipdrattar vm morgunenn. oc sva scal til allra

¹) [at þeir þurzi almenni till — *Oa.* ²) gialthra — mgl. *Bf. Ob.* konongi — *Ta, b.* ³) halzan oyri — *Bf. Tb.* .ij. alb. — *Nb.* og saaledes overalt i Forhold. ⁴) [ærtog — *Bf. Ob.* ⁵) [madar [otte guds huff — *Ta, b.* ⁶) vegr — *Bh.* ⁷) [at blōðlati — *fl.* ⁸) sinni — tilf. *de fl.* ⁹) at — *fl.* ¹⁰) [hufum — *Be. Ta, b.* ¹¹) með manne — *Ta.* manne — *Tb.* ¹²) [brofhuinn er — *Be.* ¹³) i hufum — *Be. Ta, b.* ¹⁴) [mgl. — *Bb, c, d, f. Oa, b. Ta, b. Xa.* ¹⁵) logteg — tilf. *fl.* ¹⁶) [til — *fl.* [mgl. — *Bf.* ¹⁷) reipum — *Bh. Ta, b.* ¹⁸) þorsiomadr — *Bf. Oa, b.* ¹⁹) til þess er meira fan at toma — *Be. Ta, b.* ²⁰) [oc gange eigi . . . nema — *fl.* ²¹) en ertog &c. — mgl. *Bh, m, n.* ²²) [huerr sem þeir tōmi eigi (hæzdi eigi tōmit) til þess skipdrattar — *Bb, c, d, f. Oa, b.* [stitt sem adr er stitt um skipdratt — *Be. Ta, b.* byrðing — *Bi, k, l, m. Xa.* ²³) þorsiomadr — *Bf. Oa, b.* ²⁴) [mgl. — *Be. Ta, b.* [ot gere [þyr stit of biddi liðs mæira — *Xa.* ²⁵) a — tilf. *fl.* ²⁶) rennare — *Ta, b.* ²⁷) [mgl. — *Bh, m, n.* ²⁸) upp eða ut — *Bb, c, d.* ²⁹) [um tældit adr þyrir. of biddi han lata (b. h. l. — mgl. *Bm*) — *Bh, m, n.*

þeirra skipa er meira bera en .v. lester. en öll smæra þa ma máðr upp setia oc utt
zirir uttan gíalþyra löngi en æigi meira skip. en huér er öðru uis gerer en nu er
mælt her. sætr mort sylzrs [tononge oc bórar monnum.¹ En þeir er þessi smastip æiga.
[þa æigi bora líð at dragha þessor smastip upp eða utt.² þa træxi sa horns sem
aðr er mælt um stori³ skip. [Langskip⁴ ma up setia huér [sa máðr er⁵ uil. þo at
han spyrri eði gíalþyra löngu til.

Um uppskipan ötlenþkra manna i þe varum.⁶

- 18 Eð kaupmen ütlenðssir skipa þyr upp æð skipi en [þeir spyrja þan⁷ er zirir
tonongs garðe er.⁸ sætr mort sylzrs [sa er þat gerer. Sva er oc sætr mort sylzrs⁹ sa
er [sætr undan hans þorbodi. oc þlyti¹⁰ æðr þat sem han sælði undir íamt¹¹ værd
[sem annara manna gengr amillum.¹² oc a sa sofn a þessu er zirir gárdinum¹³ er.¹⁴
En han skal teltit haza slitt sem han uil kaup.¹⁵ innan .iij. dagha þorþalla laust.
ellar sæli huerium er uil [at usetiu.¹⁶

VII. Kaupabólfr.¹⁷

Der hegr hin atta (.vij.) lut Þisguiniar þings bogar ok heitir þessi kaupabólfr.

- 1 Þat er nu þui næst at var skal engi [tala æð zirir öðrum.¹⁸ oc ekki skulum ver
os at gripðeilldum gera.¹⁹ döms er huer máðr verðr zirir sinu æð at haza. En sa
er zirir öðrum lætr þa skal han þat æðr þora. oc bota þeim zulrette er han tof
zirir. en eð sa uil eigi laust lata. þa bæði han þear sins [oc leggi honum ran uid.²⁰
en eð han lætr æigi æð þui æð er han tof. þa er han sætr halzre mort sylzrs en þeim
zulrette sem þyr var sagt er han tof zirir. En soðe slitt at logum síðan.

Um heimsoðu ok ran ok sectir.²¹

- 2 Engi máðr skal öðrum atþor gera [innan bórar vars.²² ne heimsofn væita. oc
enstis manz æð tala. uttan [loghleggra sofna.²³ huarle lendr máðr²⁴ ne sylsumadr [ne

Jvfr. Cap. 1. 2. L. VIII. 1.

¹) [mgl. — Bf. ²) [æð till bönda líð at setia þau upp oc utt. En eð han þær æigi — Be. Ta, b.
³) hins stýrimanz — Oa. ⁴) [Cand — Oa. ⁵) [sem, el. [er — de þ. ⁶) Ingen Cap. Afd. i — Bb,
c, d, f. Um upp skipun súðrmanna — Ovskr. Bm. ⁷) [en þess er loð til — Bb, c, d. [þess er orloð til —
Bf. Oa, b. [þeir spyrja löngis at þann — þ. ⁸) ræðr — þ. ⁹) [mgl. — Oa. ¹⁰) [undan tonongs
þorbod þlytr — Oa. ¹¹) vald of — tilf. þ. ¹²) [sem annarr þær — Bb, c, d, f. Oa, b. ¹³) tonongs
garði — de þ. ¹⁴) ræðr — þ. ¹⁵) kaup — mgl. Bf, h, l, n. Oa, b. ¹⁶) [mgl. — þ. Herefter tilf.
Na, b Cap. om Kongens Forkjøbsret, der ellers udgjör Cap. 9 i Landslovens Kbolck, see foran Side 155.
¹⁷) Sideovskr. i Bb, c, d. 1 Bc, d tilføes en Indholdsliste, der dog ikke nøie svarer til Indholdet. Bolkeaf-
delingen antydes ei i O. T. Xa. ¹⁸) [zirir öðrum tala — þ. ¹⁹) haza — Xb. ²⁰) [mgl. — Bn.
²¹) Ingen Cap. Afd. i Bb, c, d, f, h. Oa, b. ²²) [mgl. — Bb. ²³) [loghsofn [e — Ta. [loghsofn — Tb.
²⁴) þarun — Be, h, i, k, l, m, n. Ta, b. Xa.

jialtyri.¹ [oc engi annara.² En þa er heimsofn veitir eða þear upfétt.³ utan log-
ega se dömt a mote.⁴ þa er han sætr .viij. ærtogom oc .xiiij. mortum sylzræ uid
onong. hinna huær mort sylzræ er honum veita lid til. oc bote ætr þe bonda oc
ionum fulretti er þeet atte. En eþ þeir uilia æigi gjaalda sem nu er mælt. þare or
andæign tonongæ vare eða tonongr gere [rett æ.⁵

Um andvitni.⁶

Ættr gognum oc uitnum⁷ skal huært mal doma.⁸ sua er eþ æin ber vitni með 3
nanne⁹ sem engi bere.¹⁰ en .ij. sem .x. eþ mædr uggir eigi andvitni i mote. Nu ero
iau vitni er eigi stulu andvitni a mote loma. þar er talsætningar vitni oc naudzsynia
uitni¹¹ er uitnad er undir man. oc þau vitni er men bera um dæilld manna at sam-
undum. Sermenningar¹² at þrendsemi oc at mæghom megho eigi bera uitni með
nanne.¹³ nema þeir se badum iamstyldir. Tala mego tvær uid æins manz vitni. oc
r þa þrumvætr er uid var. [oc er þa æigi þor annar er uid var.¹⁴ oc haza hinir
þorrt adr hana vitni. þa er þat iamgult sem aller haze uid veret æþ andværdi. Allar
ær stuldir er æidar loma til. þa skal æin orris synia'en .ij. tvæggia en þrir þriggia.
n þo at þe se mæira. þa lomar þo æigi mæira til en lyrittar æidr. En huarvetna
iar sem men [laupa saman¹⁵ [at logum¹⁶ þa skal ætr gjaalda¹⁷ orfalt oc þram
iantalt. þar til er þeir hazægt reftar tosur vid.

Um kaup þau er haldaft skols.¹⁸

Nu stulu kaup oll haldaft¹⁹ þau²⁰ [er handysalat ero.²¹ [oc oll þau er vatt: 4
ir²² vita²³ at²⁴ þeir men²⁵ kaupægt uid er kaupum sinum æigu at rada. nema
nadr sæli uhæimolt eða se zals i. þa skal þat kaup ætr ganga. en hin haze and-
virði²⁶ sitt. Engi var skal sælia odrum þor ne þlærd. en þa er zals gerer i. þa er þa
ætr .viij. ærtoghom oc .xiiij. mortum sylzræ uid tonong. nema mæira virðigt at logum.
nema þui at æins at²⁷ han vissi eigi at zals var i.²⁸ oc haze þirir ser sættar æid.

Jvfr. Cap. 3. Bj. 154. L. VIII. 2. Cap. 4. L. VIII. 10.

1) [mgl. — Bn. 2) [ne annar mædr — Be. 3) utan loglegra sofna &c. — mgl. Bh. Oa. b. Xa.
) eða þingi — tilf. Bh. En eþ han gerir þetta — tilf. Oa. 5) [rað þirir — fl. 6) Ingen Cap. Afd. i
la o. fl. Cap. — mgl. Bm. 7) Istf. Resten af Cap.: &c. — Xa. 8) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, i, n,
[a, b. 9) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bl. 10) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bh. 11) oc þau vitni —
fl. Ob. 12) Siorda manni — Bb, c, d, f. Oa, b. 13) Istf. Resten af Cap.: sem þyr segir i kaupum boit-
sum i landþofinni i adrum kapitola — Bb, c. 14) [mgl. — Bh. 15) [kaupægt vid — fl. 16) [mgl. — Bh.
7) ganga — Bd, f, h. Oa, b. Na. 18) Cap. mgl. — Bm. Ob. 19) Istf. Resten af Cap.: &c. — Ta, b.
[a. 20) oc haldaþ megu — tilf. Bb, c, d, f, h. Oa. Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, n. 21) [of h. ero — Bb, c.
oc oll hanfælad mal — Bd. [oc oll þau er hðf. ero — Bf, h. Oa. 22) Istf. Resten Cap.: &c. — Bl. 23) [mgl.
— Bd. 24) [eþ — Bf. eþ — de fl. 25) [þau er uotar vita eþ þeira &c. Resten af Cap. mgl. — Bh.
6) andvitni — seilagtigt Ba. 27) [En eþ — Bb, c, d. [utan — Bf. [nema — Bh. Oa. Na. 28) Istf.
Resten af Cap.: sem þyr segir — Bb, c.

En þat er þals en stynsamur menn meta til þals. en æigi skal giæltgri eða [sothar men¹ meta. þui at (þa) ma agirnd um kenna.²

Gver mal haldaft skole at logum.³

6 Nu skulu halldazt handfálat mal⁴ þau er halldazt mega at logum.⁵ þat ma eigi halldazt ez madr sælr þat manne sem han hæuir þyr odrum sælt.⁶ en ez þa hæuir hond at er sídar torypti. þa ma han hallda stila dome þirir kaupi sinu til logmanz orskurðar. Nu a þa kaup at haza er þyrri torypti ez honum þulnazt nitni til. þa er þeim kaupþoz er sídar torypti.⁷ þat er oc kaupþoz ez madr kaupir⁸ þat sem þa atte eði i er sælði honum. nema at þess raðe vere sælt er atte.⁹ Nu skal han hitta þan er honum sælði oc hæimpta sitt az honum. en ez han uil æigi honum i hond selia þa skal han tafsetia han oc eiga stæxnu þirir logmanne oc niote uitna sinna at han let [þat kaup¹⁰ at logum laust. oc frexi þear sine. uil han eigi lufa leggi honum ran uid oc seti han i þear taf. oc soke síðan at logum.¹¹ Nu kaupir madr uid utlægan mann. þa a tonongr þat þe er han torypti az honum. en han er sælr .v. aurum þylzr uid tonong. eða syni með þyrttar æidi at han uissi eigi at han var utlægr.

¹² En ez madr sælr gull eða brent þylzr. huart sem þat er smíðat eða usmíðat¹³ þat er stírt stíldi vera oc þirir stírt er sælt.¹⁴ [þat skal stírt vera.¹⁵ Sua oc ez madr sælr hunang i tunnum [eða i vottum. eða¹⁶ malt eða torn i pundum. miol i mæisum. smior eða salt i kaupum. lin [i belgium¹⁷ eða¹⁸ i bendum. eða notorn þan lut er i bendum eða i belgium er. þat skal vera iamgot innan sem utan. en ez þa gerde þals i er sælði.¹⁹ þvare stílu þirir sem adr var mælt. En ez han sælði stílt sem han torypti oc uissi han þo at þals var i oc uilði æigi or tafa. giæltde .v. mertr þylzr tononge eða uinni laga æid at han uissi eigi at þals var i.

Jvfr. Cap. 5. Bj. 107. 108. L. VIII. 13.

¹) [stjómadr — Bf, h. Oa. ²) þa er þat a oc þva adrir men — tilf. Bf. þa er þat a — tilf. Oa. ³) Cap. mgl. — Bm. Ob. Ta, b. ⁴) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, n. Xa. ⁵) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bk. ⁶) Istf. Stykket herfra til En ez han uil eigi honum i hond selia —: Sem þyr segir — Bb. Sem þyr segir i .xiiij. capitola — Bc. ⁷) Síðan [þall han þirfota under wallentunna mannom — tilf. med Mrg. H. þaa en vedhestet Seddel med Henviisn. Tegn — Bk. ⁸) Saaledes, som det synes, opr., men senere rettet til (eller — Bk. ⁹) Istf. Stykket þat ma eigi halldazt —: &c. — Xb, c. ¹⁰) [mgl. — þ. ¹¹) Resten af Cap. udel. — Xb, c. Her tilf. Mrg. H. i Bk þaa en vedhestet Seddel Stykket af Ldslovens Kb. Cap. 13: En ez hann seir . . . hvert mertr kaup. ¹²) Cap. Afd. i Ba o. þ. Resten af Cap. antydes blot saaledes: Guveruetna þar &c. — Ta, b. Guveruetna þar sem &c. — Be. Guveruetna þar sem men kaup &c. — Bm. Guveruetna þar sem men kaup &c. — Xa. En ez madr seir gull eða brent þylzr. Sem þyr segir — Bb. En ez . . . þylzr. Sem þyr segir i sama capitola — Bc. Stykket udelades — Bk, m. Ob. ¹³) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bk. ¹⁴) torypt — Bf. Oa. ¹⁵) [mgl. — Bd, f. Oa. Istf. Resten af Cap.: &c. — Bk. ¹⁶) [mgl. — Xb, c. ¹⁷) bendum — Xb, c. Resten af Cap. udel. — Xb, c. ¹⁸) [mgl. — Bd, f. Oa. ¹⁹) [ædr 8 ortogor oc 13 marc þylzr ved tonongen oc — tilf. m. Mrg. H. þaa en tilh. Seddel Bk.

Her negnir gripi þa alla er heimildar taki (scal zylgia).

Þat er nu þui næst at ver Þiorguiniar¹ men verðum miot uib kaup at liza. 6
En i þor varom stulu aller zrealser men² oc zultida rada kaupum sinum. þua konor
sem tarlar. nema konor stulu æigi hus kaupar ne iardir. nema bonde þeirra loze þeim
eða sannr ærvingi. Uer stulum [kaupazt ollu hœimilo uib.³ oc scal engi annars grip
sælia. nema sa bioti um með vattom er a. [hvatte er æigande uil um tala siðan.⁴ Nu
scal nezna gripi þa alla er heimildar taki scal zylgia. ez maðr kaupir hus at manne
eða stip þat er hapt⁵ er. eða ongi a stapte eða spiot eða sværd með umgiærd [þat er
hapt er.⁶ Klæde oll storen.⁷ taltlar⁸ haptir [oc oll þau vopn er hoðd ero.⁹ hestir aller
oc ygn tamdir. [oc aller þeir gripir er haptir ero.¹⁰ En huarvetna þar sem men
stiztapt uib [gripum eða husum.¹¹ þa scal kaupar með vattum .ij. [eða zleirum¹²
[oc með handzsolum.¹³ oc með hœimildar tolum.¹⁴ Nu idrazt annar þeirra kaupar
sins. þa scal sa veria logum oc domi er hallða uil. oc hallde til logmanz orsturdar
sætr .iiij. mortum sa er eigi hœlldr logmanz orsturd.¹⁵ þui at han a engi¹⁶ maðr
at riva¹⁷ nema seazum kononge litizt annat sannare. þui at han er yzir stipaðr
logen.¹⁸

Um þa gripi er æi þarz heimildar taka.

En ez maðr kaupir grip haptan at manne. þan er heimildar taki¹⁹ er til nezndr. 7
nu tomr maðr fram oc taltlar þan grip stolin vera fra ser. en hin er longxti neznrir
hœimildar man sin²⁰ oc sætr²¹ dom zirir oc logmanz orsturd. oc ez þeir þar toma
oc zær han hœimildar mann zirir ser. þa er han laus uib. en ez han zær eigi hœim-
ildar taka.²² þa scal satar abere læida fram .ij.²³ manna uitni oc tate bot i hond
ser oc stiofe þui til guðs at gripir sea er þessi maðr taltlar ser. [þenna grip²⁴ a han
ez han scal urentir vera. oc þenna grip gæz æigi ol æigi gælt han. oc eigi solum sælði
han oc engi sa er han baud honum um. oc sværi at zullan æid. siðan tate sa grip
sin er [uitni bar til.²⁵ En hin er longxti oc eigi zælt hœimildar man.²⁶ giallde þioz-
sol þua myðla sem gripir er zear værdr. eða vinni sættar æid oc nezndar sorte at
han stal eigi þeim grip oc se siðan laus uib. en ez han hittir [hœimildar taka

Jvfr. Cap. 6. Bj. 110.

1) þvar — Bf. Oa, b. Ta, b. Nidarosar — Na. Zunsberge — Xb, c. kaupstadar — Bm. Xa. 2) uera — tilf. Bb, c, d. 3) [aller kaupum uarom allum hœimildar tætiu uib haza — Ta. [kaupum uarom allum hœimildar tafa uib haza — Tb. 4) [mgl. — Bl, m, n. 5) hapt — Oa, stedse. 6) [mgl. — Be. 7) þorin — Bg. 8) taltlar — Bl. 9) [mgl. — Bg. 10) [mgl. — Bm. 11) [husum eða stipum — Bk. [husum e. stipum e. oðrum tolum — Xb, c. 12) [mgl. — Xb. 13) [mgl. — Bk. Xb. 14) En huarvetna &c. — mgl. Be, l, m, n. Ta, b. Xa. 15) sætr &c. — mgl. i Texten, men tilf. i Mrg. med H. fra 16de Aarh. — Be. mgl. — Bm. 16) Her begynder i Ob det første af de 4 Blade, der mangle i den kjøbenhavnske Codex. 17) riva — de fl. 18) um Noreg — Oa, b. um allan Noreg — tilf. Bj. 19) tæta — Be. 20) zirir sit — Bg. 21) setr — mgl. fl. 22) tatu — Be. tat — fl. mann — fl. 23) stipitra — tilf. fl. 24) [mgl. — fl. 25) [uitna tætt — Be. 26) tafa — Bm.

sin¹ þó af síðar se.² gjallde honum sitt og þó a han at svara logum kononge [oc
þóar monnum³ eða þæ ser heimildar tala.⁴

Um strætis kaup ok þá gripi er æi þarg heimildar tak.⁵

- 8 En oð vara ný [oc unort⁶ huart sem þat er vagn eða klæde. lerept eða onnur
vara. eða i huæriu sem þat er. þá skal þat allt at strætis kaupi hafa. [þæde mæira lut
oc⁷ minna. en með strætis kaupi oc nýum [oc unorttum⁸ varningi er engi madr
skyldr at þa heimildar tolu.⁹ En ex madr kaupir klæde. lerept eða vadmál oc allt
þat er þals þingz i. svare sífu xirir þa er selldi sem adr vattar nema þui at æins at
han uissi æigi at þals var i. oc haxe xirir ser settar eidd. síðan haxe huer sin heim-
ildar tala¹⁰ til þess er til þrogs¹¹ komr. oc svare þa xirir þals er at logum a xirir
at svara.¹²

Um hansalat mal ok um briggþæppi ok þalz.¹³

- 9 En huarvetna þar sem men kaupaz uid þa skal handsala. en ex madr sælr oðrum
manne síðan þa skal han gjallda halþa¹⁴ mort slyrs kononge. en hin haxe kaup sitt
er þyrri tonyti. En ex madr kaupir uid man. oc hæuir eigi silr¹⁵ a ser oc gengr
han heim ættr værdi oc uil ræida honum sitt. þa¹⁶ hæuir han sælt i brot er han
[komr ættr.¹⁷ þa skal þa er tonyti tala .ij. huxasta men með ser oc beida¹⁸ han
kaups sine oc læggia honum ran uid. En ex han heldr a. talseti han til stæxnu oc
til laga¹⁹ orskurdar. en ex logmadr sægir honum kaup sit. soke sem uita þe. en hin
er selldi sælr halþre mort slyrs kononge. en ex han þær eigi þenget honum þat sama
kaup [æða annat iamgott.²⁰ [þa gjalldi han oðri slyrs²¹ ær mætr kaupi huerio²²
[þeim er tonyti²³ oc þó oðri slyrs at minna kaup se²⁴ oc se þær þa satter. Nu
er kaup handsalat oc ero engi vitni til syni æineidi þa er selldi. eða halðezt kaup
þeirra. en ex þa er vitande er kaupir. [þat sem²⁵ annar hæuir adr tonyt. sælr oðri
slyrs uid konong xirir mætr kaup huert.

Jvfr. Cap. 9. Bj. 111.

1) [heimildar a sinu — Be. [heim. mann sinn — fl. 2) [er — urigtigt Ba. 3) [mgl. — Bb, c, d, f. Oa, b. 4) h. mann — Bm, n. [mgl. — Oa, b. 5) Ingen Cap. Afd. i — Bb, c, d, f. Oa, b. Cap. mgl. — Bg. 6) [oc onn — Bb, c, d. unort — mgl. Bf. Oa, b. 7) [huart sem (þat) er mæira kaup eða — fl. 8) [oc unorttum — Bb, c, d. Ta. [mgl. — Bf. Qb. 9) man — Bn. tala — fl. Resten af Cap. udelades — Xb, c. 10) tala — fl. oc — tilf. fl. 11) þrogs — urigtigt, Ba. þrojanar — Na. Xa. 12) Her indskyde Bb, c, d, f, h. Ob. Na, b det nedenfor følgende Cap, 17, dog Bb, c, d, f. Ob ei som et eget Cap., men kun som Fortsættelsen af Cap. 8. I Bb, c findes desuden blot Begyndelsen anført. 13) Cap. mgl. — Bg. 14) halþa — mgl. Bi, k. 15) penninga — fl. 16) oc — fl. 17) [tonyti ær — Oa. 18) freja eller tveþja — fl. 19) logmanz — Be. 20) [mgl. — Xb. 21) [sætr halþre mort f. uid konongh — Xb, c, der udelade Resten af Cap. — Nu skulu halðezt handsaler. Nu kaupir madr uid utlæghan — tilf. Xb. 22) Resten af Cap. udel. — Bm. 23) [mgl. — fl. 24) Resten af Cap. udel. — Bf, n. 25) [at — Bb, c, d, f, h. Ta.

Um þearfskuit er maðr gengr ei igeñu ok um synu.¹

²[Engi skal geza soð a annars ze.³ En ez maðr a ze at manne huart sem þat 10
er meira eða minna oc gengr sa æigi igeñu er gjaalda a. þa æsti han tals oc⁴ stænu
oc⁵ laga orskurðar. En ez han hæuir uitni til skuldar. eða hin gengr uid.⁶ eða
sægir logmaðr a han.⁷ þa sofe sa skuld er a sem uita ze. en ez han dylr skuldar oc
ero eigi uitni til. [stande þirir⁸ loghæidum.⁹

Um skuld af dauðum manne.¹⁰

Nu er sa dauðr er skuld atte¹¹ at gjaalda. en hin lizir er hœimpta a.¹² þa 11
tómzt han eigi til skuldar nema með vattom. þui at engi skal eid vinna þirir briost
hins dauða. En erþingi skal æid vinna at eigi var su skuld svo at el uissa. þa uinnr
han þirir sitt briost en eigi hins dauða. Nu stendr skuld .xx. vætr eða lengr. þa
þyrnizt su skuld þirir vattom. en han ma toma honum til æida ez han uill. þui at i
salte liggr soð ez sofendr dugha.

Guat vita ze er ok hversu maðr skal ganga i skuld þirir man.

Þat er vita ze er þæst er þirir vattom. [þat er oc vita ze er¹³ men tala hondum 12
saman. oc se .vi.¹⁴ men af huarstveggia hendi. Alt þat er domr domer manne. þat
er uita ze. [oc þat er vid er genget þirir vattum.¹⁵ svo oc ez manne væðr mot
stænt. oc doma motmen¹⁶ oðrum manne ze [at gjaalda.¹⁷ [þat er vita ze.¹⁸ Allr
laga orskurðr loglega sagðr¹⁹ af logmanz hendi. ez han segir ze a hendr manne at
gjaalda oðrum. [þat er allt uita ze.²⁰ En svo skal uita ze soðia sem adrar skuldir. tala
tva husþasta men oc ganga [með þeim til (þess) er skuld a at gjaalda. oc træxia han
þear sins. oc ez han þær honum þa er vel. en ez han uil eigi lufa. seti han i þear
taf at þoar manna logum rettum oc geze honum þat at soð at han uil eigi gjaalda
honum ze sitt. oc sægi huært þora skal taf. En ez han þorer eigi. sætr mort sylþre
tononge. Nu þorer han þear taf oc gengr maðr i þear taf þirir han. þa skal svo i
ganga at han hæze gollðet honum [þirir meffo²¹ um morgonen.²² [þa er ringir²³

Jvfr. Cap. 11. Bj. 156. Cap. 12. Bj. 157. 158. 159.

¹) Ingen Cap. Afd. — Bb, c, d, f, h. Ob. Cap. mgl. Bg. ²) Sataraberi þat vera þyrir hverri soð
— tilf. Bb, c, d, f, h. Ob. Na, b. ³) [mgl. — Bk. ⁴) til — de fl. ⁵) til — Ob. ⁶) i gegn —
de fl. ⁷) hendr hanum — Oa. ⁸) [syni — fl. ⁹) (með) lagum — Be, n. Oa. með loggerdum — Ta, b.
¹⁰) Ingen Cap. Afd. i Bb, c, d, f, h. Ob. Na, b. Cap. udel. Be, g, l. m. Ta, b. Xb. ¹¹) Resten af
Cap. udel. Bu. Xc. Istf. Resten af Cap.: &t. — Xa. ¹²) Istf. Resten: — Sem þyr segir — Bb. S. þ. f. i
.vi. tapitola — Bc. &t. — Bi. Istf. Resten: &t. — Bk. ¹³) [oc — fl. ¹⁴) .iiij. — Oa. ¹⁵) [mgl. —
Bb, c, d, f, i, k. Ob. Na, b. ¹⁶) domsmenn — Bi. ¹⁷) [af honum — Bb, c, d, h. Na. [af oðrum — Bf.
¹⁸) [mgl. — Bm, n. ¹⁹) a hendr manne — tilf. Bg. ²⁰) [mgl. — Bu. ²¹) [æðir þirirmeffo — Be.
hormeffo — Ta. ²²) [um morginen at morssomatum — Oa. ²³) [mgl. — Be. Ta, b.

at hazudkirku.¹ En ex eigi er þa goldit. þa skal han tvæðia² zear sins [æfir meffo³ huart sem han er hœima eða eigi.⁴ En ex han giældr þa þegar þa er væl. en ex han uil eighi gellða oc engi annara zirir han. þa skal lyfa rane a hendr honum oc æfta han taks til mozt huart sem han er hœima eða eigi.⁵ En ex han uil eigi til motz toma er i zcartak get zirir han.⁶ þa skal sotiande niota vatta sina at han get i zcartak. [oc þetta sidan⁷ at han tvæddi zearins oc lagði ran uid oc æfti han taks til mozt.⁸ En ex þetta berft⁹ at zullu. þa er sa sætr er i zear tak get mort sylzr tononge oc æfti safarabere lida at zara at honum oc tala¹⁰ halzo mæira. [hæz safar abere ze sitt oc zulrette med.¹¹ en [tononge oc bvar monnum¹² þat sem aul er. Nu synia motmen honum tilzrarar.¹³ þa er husbonde huer sætr [er a mote var¹⁴ onri sylzr er eigi uildi til zara. Nu standa men zirir oc væria odde oc æggiu. þa ero þeir aller zridhælgir er til sotia oc lagha uilia giæta [oc far þeirra giæld ollu¹⁵ en hinir [ubota men¹⁶ [ex þeir zalla¹⁷ er zirir standa [oc far þeira ollu uigiæld.¹⁸ [En þo at þeir zalle eigi er zirir standa þa er¹⁹ sa sætr .viij. ertoghom oc .xiiij. mortum sylzr er skulld atte at giælda. ein huer annara .viij. aurum²⁰ sylzr.

Gverfo madr skal ganga i zcartak fyrir annan.

- 13 Hvarvetna þar er madr gengr i zcartak zirir man sa er hus a i þo varom eða flip a lunni. þa gange i sua mylit tak sem hus eða flip er vært.²¹ en sa æin i alla ertoga oc .xiiij. marta tak er þat ze a i husum eða flipum eða lausa ze er þess er vært. zirir þui at sa er i tak gengr skal flitu up haalda ollu.²² sem veriande stilldi ex han lepi²³ eigi²⁴ vndan. En zcartak skal huervetna zora er madr gengr i gegn zirir huszastum monnum oc²⁵ ero uitni til eða giældi mort sylzr tononge. nema þui at æins at han gange skalzr i tak med uitnum. þa skal han hœim ganga med hinum er²⁶ talsætti han. en ex han uil eigi.²⁷ þa skal han [ganga naudigr. Han skal²⁸ i ranzfat hus sætia huart sem han uil eða eigi. en um morgonenn æfir skal læida

Jvfr. Cap. 13. Bj. 52. 98.

¹) [mgl. — Oa. ²) trezia — de fl. ³) [mgl. — Ob. ⁴) brotto — fl. ⁵) en ex han getdr &c. — mgl. Be, l, m, n. Oa. Ta, b. Xa. ⁶) þa skal lyfa rani a hendr honum of æfta þann (taks) til mots (er i tak gett fyrir hann) — tilf. Be, m. Oa. Ta, b. Xa. ⁷) [oc þeirra sidan — Bb, c, d, f, i. Ob. Xa, b, c. Na. [þeirra annarra — Be. Oa. Ta, b. [of þeira — Bg. [of hinna sidan — Bh. [of sidan þat — Bk. ⁸) Istf. þa skal sotiande &c.: — þa skal lyfa rani a hendr honum of æfta han taks til motz — Bl, n. ⁹) bræfr — Oa. ¹⁰) annat — tilf. Ta, b. ¹¹) [ze of zulrette — Bl. ¹²) [tonongr of bvarmen — de Övrige. ¹³) til: gongu — fl. ¹⁴) [mgl. — Bg. ¹⁵) [mgl. — Bb, c, d, e, f, h, l. Oa, b. Ta, b. ¹⁶) [utlagir — fl. ¹⁷) [mgl. — Be. Oa. Ta, b. ¹⁸) [huart sem þeir za ben eða bana — Be, f, l. Oa. Ta, b. ¹⁹) [oc — Be. Oa. Ta, b. ²⁰) mortum — Xa, og opr. i Ta, men rettet med en noget senere H. til aurum. ²¹) eða lausaze — tilf. Oa. ²²) [sua ollu flitu of upphalda — Be. Oa. Xa. [sua allum flitum upphalda — Ta, h. ²³) [topi, lopi, liopi, lopp, loppz — de Övr. hezdi eigi undanzigt — Oa. ²⁴) eigi — mgl. Bl. ²⁵) eða — Be. Ta, b. ²⁶) oc — Oa. ²⁷) þa lufa — tilf. Oa. ²⁸) [mgl. — Oa.

han [a mot¹ fram lausan. En ef han a her ze sva mylit i þó varom at til skulldar vint² oc giældr han þa er uel. en ef han uil eigi giælda. þa næzni satar abere at þor³ oc sofe sem adr er stilt. Nu setr madr man i zeartaf oc uil engi⁴ ganga i zeartaf zirir han. oc eigi sealzr han. þa læidi han þan man um þrea garða með uitnum oc bæidi ef nodur uil ganga i zeartaf zirir han. en ef engi uil haxe hæim með ser oc seti i randzafu hús. oc sofe sem adr er stilt.⁴ Nu setr madr [þan man i zeartaf er oreigi er⁵ oc fær han eigi vordzlu man at ganga i zeartaf zirir set. læidi han um þrea garða oc bæidizt vordzlu manz. en ef engi færðz. haxe han hæim með ser oc seti i randzafu hús [at usæliu⁶ oc træzi gialthra horns. [en rennare blasir⁷ til motz [um morgonen eftir⁸ oc læidi han lausan a mot fram. oc biode zrendom⁹ at þeir longfi han undan þeirre skuld er han a honum at gialda.¹⁰ en ef þeir uilia eigi longsa han. þa skulu motmen doma at han uinni af ser [þar sem han fær ser uinnu.¹¹ [ef¹² han er uinnu þor.¹³ þeim til skulldar er a. En ef han longpr brott. þa fær han retlaus. nema monnum virðizt þau atuil a vera at mæiri misfunnar se vart. oc skipi sva sem þeir uilia svara zirir gudi. nema han haxe latet þeninga sína zirir elldi eða skips brottom eða odrum misællum. sværi æinæidi [ef eigande hæimtir¹⁴ at han skal lula þa skuld þeim er a þegar gud ler honum [ezni til¹⁵ ef han hæuir eigi adr uib uftill lendr veret.

Ef madr vil æi vitni bera.¹⁶

Hvert mal er vitnat er¹⁷ undir¹⁸ man¹⁹ oc sva þó at eigi se uitnat.²⁰ huart 14 sem hældr hæuir han hoyrt eða set a. þa skal han vera stylldr at bera þat vitni loglega til traxdr af rettaranom. en ef han uil eigi bera. þa skal satar abere træzia han þess uitnis burdar. en ef han uil eigi en bera hældr en adr. þa er han setr mort fylzre uib konong. En sva skal han bera þat vitni er han er eigi²¹ neyzndr til. at han skal bera uibruist sína eftir þui sem zrammazt sa han eða hoyrði. síðan dome²² logmadr oc doms men hue zulkomet þeim þidir þat vitni vera.

Um þa men er æi vilia lita logmanz orskurði.²³

En um oll utlægðar mal oc um oll onnur mal huart sem ero [stor eða sma²⁴ 15

¹) stænu — Bk. [mgl. — Bl. ²) men oc gere atzör — Bf. men at gera atzörð — Ob. ³) eigi — Be, m. ⁴) Resten af Cap. mgl. — Bg. ⁵) [i zeartaf oreiga — f. ⁶) [ot biddi þar dome um morgunin — Bl, n. ⁷) [oc rennara at blasá — Bb, c, d. Ob. ⁸) [mgl. — Bl, n. Xa. eptir — mgl. f. ⁹) Resten af Cap. udelades — Bm. ¹⁰) er han &t. — mgl. Bl. Istf. Resten af Cap.: eptir þui sem landzbotin sealz segir her um adr — Bl, n. ¹¹) [þær sem han fær — Oa. [þat sem han fær — Xa. ¹²) Saal. de Övr. en ef — Ba, urigt. ¹³) [mgl. — Bk. ¹⁴) [mgl. — Bk. ¹⁵) [zong a — Be. þegar &t. — mgl. Oa. Ta, b. ¹⁶) Cap. udelades — Be, g, l. Oa. Ta, b. Xb, c. ¹⁷) verðr — f. Istf. Resten af Cap.: &t. — Xa. ¹⁸) Resten af Cap. udel. — Bn. ¹⁹) Resten af Cap. udel. — Bm. ²⁰) Istf. Resten af Cap.: &t. — Bi, k. ²¹) eigi mgl. — Ob. ²²) meti — Bb, c, d. Ob. ²³) Rettet fra konongs orskurði. Ingen Cap. Afð. — Bb, c, d, f, h, k, m. Ob. Cap. udelades — Bg. Her beg. første Brudst. af Bo. ²⁴) [storre eða smære — f.

er konongr [oc þóar men eiga¹ rett a. þa skulu þau öll fara til mótz ex æigi verða niðr sæt með laga orskurði xirir logmanne. En þa er eigi uil lita logmanz orskurði træxi gíallþra horns oc late til mótz blása oc yrði² þar huartvæggi sin malezni. [oc at ruddum³ malum⁴ oc at bornum vitnum þa skal bæida mótmen laga doms [a extir þui⁵ sem logbot⁶ stýrir [oc logmaðr segir⁷ með samþykkt stýslumanz oc gíallþra oc allra mótmanna. oc þat sem þeir verða a satter. þat skal halldazt. en ex þeir verða eigi asatter. þa skal i logrettu stíota.⁸ settazt þeir þar þa er vel. en ex [þat er eigi.⁹ þa skal til konongs stíota oc þat háza [at sett¹⁰ sem han gerer oc rela eigi lengra. þui at þar koma xlestir vittrir men¹¹ saman.

Överir men ganga skolu til mótz.¹²

- 16 [Engi maðr¹³ skal til mótz blása um nætr¹⁴ nema eilðr se laus eða her xar til þóar. um daga skal til mótz blása þegar er uil. En ex eilðr verðr laus eða her xar.¹⁵ laupi huer sem horn honrir eða kloðo. eða gíallde mót stýlrs kononge. En til [annara mót ero engir¹⁶ stýlðir at fara nema husxaster men. oc svo til husxastira manna stæxnu. sætr onri stýlrs þa er eigi xar þegar horn honrir. En þeir ero husxaster er [æiga garða. eða læiga garða misseris læigum eða .xij. manada. allan eða halxan eða xíordung¹⁷ oc byggia odrum með ser. Eigi skal talfætia síðan er rínt er til axlans songe. nema maðr se brot buin. oc þo æigi síðar [en han háze¹⁸ stund til at xora taf. Vitni skal han til háza¹⁹ at han xor sem han matte²⁰ ex gíallþri tortryggir. Sol skal um [sumars dagh²¹ rada tafxorslum.²² en dagr om vætr.²³

Um skílorð i kuenna gíxtingum.²⁴

- 17 Öll þau skílorð er men gera²⁵ i kuenna gíxtingum²⁶ oc svo ex men laupa eignir eða garða²⁷ oc xirir huert .x. marla kaup oc mæira²⁸ þa skal huartvæggi

¹⁾ [a — fl. ²⁾ proxi — Bb, c, d, f, h. Ob. tiri — Be. Oa. Ta, b. hñri — Bi. rñdi — Bk, m n, o. Na. Xa, b, c. rñn(i) — Bl. ³⁾ prozabum — Bb, c, d, f, h. Ob. rñndom — Oa. ⁴⁾ [mgl. — Bl. ⁵⁾ [mgl. — Bf. ⁶⁾ logmaðr — Bl. logbot — Oa. ⁷⁾ [mgl. — Bl. ⁸⁾ settazt — Bm. ⁹⁾ [þeir settazt eigi — Bl, m, n. Xa. ¹⁰⁾ [xýrir satt — Tb. ¹¹⁾ [rettir — Be. Oa. Ta, b. Xa. ¹²⁾ Cap. udel. — Bg. ¹³⁾ [Eigi — fl. ¹⁴⁾ Saal. de Övr. vætr — urigtigt Ba. ¹⁵⁾ til þóar — tilf. fl. ¹⁶⁾ [engara mót annarra eru men — Bb, c, d, f, h. Ob. ¹⁷⁾ [leiga garða eða eiga stæxer. oc þo at halxan eigi eða xíordong — Be. Oa. [leiggia garða. eða xíaleteggia eigu. oc at halxan eigi. eða xíordongh. eða leigi — Ta. ¹⁸⁾ nogha — tilf. Be. ¹⁹⁾ [en maðr házi vitni til at xora taf xýrir stundar sater — Bl. [en . . . xora taf of stund. þau sem þat bñ — Bn. ²⁰⁾ mætt, eller stíotaft — tilf. fl. ²¹⁾ [sumar — de fl. ²²⁾ tafe — Be. Oa. Ta, b. tafxgllum — Bk. tafxortom — Ob. tafxæstum — Xa. ²³⁾ Sva skal han æbñgíazt. — tilf. Oa. ²⁴⁾ Dette Cap. indskydes i Bb, c, d, f, h. Ob. Na, b allerede foran, efter Cap. 8, hvorimod Bb, c, d, f, h. Na, b paa dette Sted indskyde Cap. 18 af Landsl. Kb. alla þa gripu &c., der i Ba først findes i Anhanget ved Slutningen af Byloven. I Be, i, k, n. Oa. Ta, b. Xa sthar dette og næste Cap. i omvendt Orden. Cap. mgl. i Bg, l, m, o. Xb. ²⁵⁾ R. af C. mgl. — Oa. Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, n. Ta, b. Xa. ²⁶⁾ Resten af Cap. mgl. — Xc. ²⁷⁾ Istf. Resten af Cap.: Sem xýr segir (i .xj. tapitola) Bb, c. ²⁸⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, k.

gera brex eftir lífilorðe sínu oc kaupi.¹ oc neyna i brexeno vatta þa er uíð varo. stund oc stad oc haza xirir logmanz innsigli eða gíaltýra eða sýslumanz eða [noðora lílirítra manna þeirra er uíssu kaup þeirra.² En ex ełlı xer innsigli gere þa cyrographum oc ber þat vítni kaupi þeirra ex eigi ero vattar til huart sem þat mal dómízt xirir logmanne eða oðrum rettóm ðomara þess mals.

Um abyrgð lams.³

Ša šal lan abyrgíazt⁴ er þígg⁵ oc tóma hēilu hēim eða gíallði verð eígañda.⁶ 18 en ex han uil eigi þatt þa sōke han sem uita xē. nema hín tynízt er let var með lane. þui at eigi matte han þar lan abyrgíazt er han matte eigi līx šalxō sīnō. En þat er allt uita xē er vattar uita.⁷ Nu ler maðr eða sēlr þat sem honum er let oc mīsxer þat síðan. þa šal hín er atte hēimta ex huaróm sem han uil. þeim er sellði eða hínun er lōypti. oc šva šal huarveta þar sem maðr ler eða sēlr annars eígu.

Um veb ok ner vt šal lōysa ok eínd(aga).⁸

Nu leggr maðr veb⁹ xirir eínhuern lut.¹⁰ þa šal ša abyrgíazt¹¹ veb er 19 tētr. en ex þeir haza gort til eíndaga ner ut šal lōysa. þa šal han víða honum eða hans umbōðs manne i eíndaga oc haza vatta uíð. En ex þa lōysir engi ut. þa gere huart sem han uil at slynšamra manna vírðingu. haxe šalxer eða sēli oðrum oc haxe ša štullð sīna er veb tōt en eígañde þat sem aut er. Nu er eigi [eíndægi a sētt¹². lōysi innan .xij. manaða. eða xare sem xyr er sagt. Nu ex maðr a xē at manne att hēimta oc tētr han veb xear sīnō i eínun huærium grip. huart sem þat er i iorðu eða eínu huæriu oðru xē. þa šal veb vírða. Nu sēlr han brot veb oðrum manne. þa šal ša haza vatta til vebðs sīnō er veb atte. oc haxe lōyst a xyrstun .xij. manaðom. nema naufsyniar banne þer sem i logum ero mēltar. vítni šal han til haza at þer se sannar. ellar se þat veb xorvæðia. Nu leggr maðr tvælm monnum eít veb. þa a ša veb er xyrri tōt. en hínun er vebðxōr er síðar tōt [oc vítu þat vattar.¹³

Um langrípi ok azang eígañda.¹⁴

Nu ler maðr [manne ros¹⁵ lítt eða líp¹⁶ oc uil ša haza¹⁷ at þorx sínni¹⁸ 20

¹⁾ [kaupi sínu of lífilbaga — *Bd, h.* ²⁾ [þværmanna — *Bd, f.* ³⁾ Cap. udelades — *Bg, l, m, o. Xb.*
⁴⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — *Be, Ta, b. Xa, c.* R. af C. mgl. — *Oa, b.* ⁵⁾ Resten af Cap. udelades — *Bn.*
⁶⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — *Bi, k.* ⁷⁾ Istf. Resten af Cap.: Sem xyr segir — *Bb.* ⁸⁾ Cap. udelades
Bg, l, m, o. Xb. ⁹⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — *Be, n. Ta, b. Xa, c.* R. af C. mgl. — *Oa, b.* ¹⁰⁾ grip — *Bb,*
c, d, f. Istf. R. af Cap.: (Šua) sem xyr segir (i kaupabólfinum i landz botinni. i .xx. kapitola) — *Bb, c, d.*
¹¹⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — *Bi, k.* ¹²⁾ [eíndaga ner vt šal lōysa. þa — *Bh.* ¹³⁾ [mgl. — *Bh.*
¹⁴⁾ Cap. udel. — *Bg, l, m, o. Xa, b.* Fölger i *Bb* först efter næste (21de) Cap. ¹⁵⁾ Resten af Cap. udel.
— *Xc.* ¹⁶⁾ [aðrum grip sínn — *Oa, b. Ta, b.* Istf. Resten af Cap.: (Šua) sem xyr segir (i .vij. kapitola of
.ii.) — *Bb, c, d.* Istf. Resten af Cap.: &c. — *Ta, b.* R. af Cap. mgl. — *Oa, b.* ¹⁷⁾ Istf. Resten af Cap.:
&c. — *Bi.* ¹⁸⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — *Bk.*

er lett var. en hin fær til er leði oc tætr æz honum lanet. þa gíallði han .ij. aura slyrs at æxange er atte flíp eða roð. Nu æz han hæuir lengr en let var. þa gíallði [han æxang.¹ [ij. aura slyrs² [þæim er flíp eða roð atte.³ Huarvætina þar sem maðr gerer manne fær fláða með hæixt eða ozund. borte sa zulrette [er gerer⁴ oc fær fláða æxtir þui sem .vj. stynsamer men meta. [æz æzni ero til.⁵ Þat er allt zulrettis fláde er men meta til halzrar mætr. en æz minni er þa ozundar bot æxtir dome þæim er fláði er gorr. Nu dylr han oc ero eigi vitni til. syni. lyrttar æidi. en sættar æidi zirir zulrettis fláða.⁶

Um þa men er roa a men nauðsynia laust.⁷

- 21 Nu roa men a men eða sigla⁸ gíallde fláða þan allan⁹ sem þeir gera.¹⁰ nema men roe zirir bard þæim. Kef þau oll er reka¹¹ i almenninga þau a lonongr. Nu sigla men zirir land fram eða æz hæze oc briota flíp sin. sít þe a huer er með vatt- om kennir huer sem iord a er a retr. Hæret oll onnur a lonongr.

Quar með minstu þe er lozat at sigla.¹²

- 22 Nu æz þui at vinnu men¹³ [ær forþenglega miot¹⁴ i heraðom¹⁵ oc aller uilia nu i kaupþærdir fara. þa uilium ver þat vanleggha æz tafa. at notor maðr fare i kaupþærdir [er minna þe eigi¹⁶ en til þriggia marta veginna.¹⁷ Skal þetta forþod fláða þra þastom oc til Michials mæssu huert ar. En þra Michials mæssu oc allan vætten síðan [ære huer i þridi¹⁸ með flitu godo¹⁹ sem gud [hæuir let²⁰ honum. huart [sem þat er minna eða mæira.²¹ En þeir styrimen er tafa men a flíp sin með minna þe en nu er flit. þa sæðiazt þeir .ij. aurum slyrs lononge zirir huern þeirra oc þa huer sa er þelagh leggr uid þa. Gíaltþri uilium ver at ranzsale þetta huert sumar.²² þui at off er grunnr a at synflumen [oc umbodömen²³ tafe mutur a oc miss(a)²⁴ þui

Jvfr. Cap. 21. L. VIII. 26. Cap. 22. L. VIII. 23.

¹⁾ [mgl. — Bk. ²⁾ [mgl. — Bf. ³⁾ [mgl. — Bf, k. ⁴⁾ [mgl. — Bk. ⁵⁾ [ziarfláða æz uatter ero til — Bf. [æz vitni ero til — Bk. Na. ⁶⁾ En æz eidar þallaz. gíallde flit sem aðr er (var) mætt (tatt) — tilf. Bf, k. Na, b. Her indskyde Be, n. Oa, b. Ta, b. Xa Capitlerne: Nu tætr maðr grip manns uleðan, (der ellers er Slutningen af Cap. 39 i Landsleiebolken) og: Alla þa gripu &c. — hvilke begge i Ba findes i Anhanget ved Slutningen af Byloven. ⁷⁾ Ingen Cap. Afd. i Na, b. Cap. udelades — Bg, l, m, o. Xb. ⁸⁾ Istf. Resten af Cap.: Sem þyr segir (i .vj. kapitola of .xx.) — Bb, c, d. &c. — Be, n. Ta, b. Xa, b. R. af Cap. mgl. — Oa, b. ⁹⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi. ¹⁰⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — Bk. ¹¹⁾ retr — Bf. ¹²⁾ Cap. udel. — Bg, l, m, o. Xb. ¹³⁾ Resten af Cap. udel. — Xc. Istf. herfra til huern þeirra: &c. — Xa, som derpaa fortsætter Cap. of þa huern er þelagh leggr uid þa &c., men dog ikke udelader det fg. Stykke Gíaltþri &c. Istf. herfra til Gíaltþri: &c. — Ta, b. mgl. — Oa, b. ¹⁴⁾ [eru miot forþengnir — de fl. Istf. Resten af Cap.: &c. — Bk. R. af C. udel. — Bu. ¹⁵⁾ heraði — Bb, c, d, i. Istf. Stykket indtil Gíaltþri —: Sem þyr segir (i .ij. kapitola of .xx.) — Bb, c, d. &c. — Be. Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi. ¹⁶⁾ [með minna þe — Bf. ¹⁷⁾ veginna — mgl. Bf, k. Na. ¹⁸⁾ huert [sem hann vill — tilf. Bk. Na. ¹⁹⁾ [hæze þat huerr — Bf. ²⁰⁾ [er — Bk. ²¹⁾ [er hann uill — Bf. ²²⁾ ar — fl. ²³⁾ [mgl. — fl. ²⁴⁾ missi — fl.

böndr verkmanna. en ex þeir settast við gíallthra. þa ero þeir sála lausir [xirir] sýslu-
monnum.¹ er þeir tóma hœim at þui sinni. þui at eigi ber att hin same máðr gíallde
týsuar xirir eina söl.

Um xískahap ok mangara.²

Laga nýa oc sva adra nýia³ xísta oc ofstrur. þat skal laupa a⁴ batom eða a⁵ 23
brýggjum ex uil. en eigi xlytia i buðir til mangs. En sa er bryggir buð til þess [oc
væit] han⁶ oc sva sa er læigir. gíallde sin oyri huar þeirra tononge oc xare [or] buð⁷
oc a bryggiur utt æighi at síðr.

Her greinir um taksetningar ok um takxersur.⁸

Ex máðr æstir man tala⁹ til laga orsfurðar¹⁰ xirir huar male sem þat er. þa 24
scal at hyggia huart han a þui male her at svara eða i odrum stad. en ex han a i
heraðe at svara. xae¹¹ brautar taf til hœimilis síns oc skal [bu] hans varða tafi¹²
xirir han oc sölte síðan sálar abere at landz logum. Huer máðr ma bióða odrum um
söfn sína ex han uil. sva lárlnaðr sem tona. en sa er við umbóðe tætr scal sva sölta
annars söfn sem sína. þui at oxt xær æigi sealtz sölft. Nu ex máðr løypr or heraðe
með xer manz oc til bóar vars. þa lemr bonde extir oc uil sítt háxa. [þa] xæltz hin¹³
æ meðan bonde er i bónum oc ma han huergi standa¹⁴ han. en þegar bonde er [or]
bónum oc¹⁵ hœim xaren þa gengr hin xram i líos. þa bióðe bonði þeim manne um
söfn¹⁶ sína¹⁷ sem han uil. oc sölte han sva sem hin [stíllði] sealtz ex han vøre hia.¹⁸
Engi laupangr manna scal gera heraðz monnum ofsil oc eigi heraðz men laupangr
monnum. Sit skal huer háxa oc engi annan rena.¹⁹ En ex máðr talsættir man til
[stæxnu] oc til logmanz orsfurðar²⁰ oc dómizt honum huarli xer ne æidar.²¹ þa tvi-
gíllði han þeim xirir tófnad sin er han gíldi²² til rangs mals. en mork slyxrs ton-
onge. nema sa er talsætti sværi xirir æinæidi at han þottizst²³ extir sonnu male sölta.

Ex máðr taksetr rangliga.

Sa máðr er æstir man tala. scal segia honum huert han scal xorra taf. þa scal 25
han þangat xorra [sem] han segir.²⁴ ella gíallde mork slyxrs tononge [ex] han xorer

Jvfr. Cap. 24. G. 102. Bj. 52. 98.

¹⁾ [við] tononge umbóðemenn — Bb, c, d, f, h. Ob. ²⁾ Cap. mgl. — Bg. huar sölta söl gróna xísta
— Oskr. Xa. ³⁾ gróna — Be. Oa. ⁴⁾ æx — fl. ⁵⁾ æx — fl. ⁶⁾ [eða] væitir han — Oa. ⁷⁾ [brott
— Bl. ⁸⁾ Cap. mgl. — Bg. ⁹⁾ til stæxnu oc — tilf. de fl. ¹⁰⁾ Her ender Xc. ¹¹⁾ þa xær honum
— Bb. Oa. þa fl. xær honum — Bl, n. xær honum — Bm. ¹²⁾ [bu] hans tafa oc varða — Bl. [þua]
hans vordzlu tafa — Xb. ¹³⁾ [en] ex hin xelast — Bl. ¹⁴⁾ xinna — fl. ¹⁵⁾ [mgl. — de fl. ¹⁶⁾ sölft
— Bk. ¹⁷⁾ með vatta .ij. — tilf. de fl. ¹⁸⁾ [sværi] sölztr við (hia) — fl. ¹⁹⁾ sit söl huer &c. — mgl. Bl.
²⁰⁾ [logmans] of til laga orsfurðar — Bl, n. ²¹⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — Bl, n. R. af Cap. udel. — Bm.
²²⁾ ægði eller maanske ægði — Oa. gíldi — Ob. ²³⁾ hugbíg — fl. ²⁴⁾ [sem] stægt var — Bl, n. [f. hann]
stægt honum — Ob. [mgl. — Be. Tb. Xa.

eigi.¹ En ex han segir honum ædi til huert þora stall. þa liggir honum ætli uid þo at han þore eigi þat tat. En ex madr skal tat þora. þa tale han þrea [husþasta men² með ser [oc eigi þlæiri.³ þan æin er i tat gengr þirir han. en hina tva er [han vitnar⁴ undir talþorssu.⁵ en ex⁶ þlæiri men [þylgia⁷ honum⁸ oc [gera þeir⁹ ofþæfi¹⁰ i [apættis orðom¹¹ eða avertum.¹² þa ma hin er þirir er lyfa hœimsofn¹³ a hendr þeim. oc er þa er tat þorði sætr .viiij. ærtogom oc .xiiij. mortum þylrs en mort þylrs huer annara. oc þva skal oc þar er madr æstir man tats ættagha.¹⁴ giallde mort þylrs tononge.¹⁵ en hin er hœimsofn er næit skal hava mort þylrs æ þeim¹⁶ .xiiij. mortum. huart sem lut a i husþastr madr eða einloppr. En þva mega honum uitni bera um hœimsofn einloppir men sem husþastir men. nema vattar þes manz er [tats æsti¹⁷ eða tat þorði þore¹⁸ þat¹⁹ uitni at bera at han þirir baud þeim ollum at þylgia ser i gard. nema þeim þrimr vattum hans²⁰ oc varðzlo manne. þa stulu þeir lagomen eði giallda.²¹ en huer þeirra annara er skalþrade²² varo i gongu [með honum²³ oc notora ofund vættu. giallde mort þylrs tononge. En þa madr er gengr i þeartat²⁴ oc a huarke hus ne stip [i kaupangi²⁵ sem i logum er mælt oc segir at han a huff eða stip oc a ædi. þa er han sætr [iiij. mortum²⁶ þylrs tononge.²⁷ [en með þui at han²⁸ læidir þan man i tat þirir set [er engi a hus ne stip.²⁹ þa er þa iamsetr [er læidir³⁰ sem hin [er i gengr.³¹ nema han þore at [þveria þan eidi at bot³² at han sagde honum³³ þat. at han atte leigi³⁴ hus eða stip.³⁵ En ex madr skal æsta man tats. þa skal han hafa tva husþasta men með ser. en eigi þlæiri. En ex husþastr madr þyniar at ganga með honum at æsta tats eða þora tat. þa skal han tveðia³⁶ han.³⁷ en ex han uil eigi ganga heilðr en adr.³⁸ sætr ofþri³⁹ þylrs uid tonong. Nu ex madr hittir man uti oc uil [æsta han tats.⁴⁰ værðr hin var uid oc

¹) [mgl. — Bk. ²) [husþendr — Be. Oa. Ta, b. ³) [mgl. — Be. Oa. Ta, b. ⁴) [hann lyfir — Bb, c, d, f. Ob. Na. [hann stírfotar — Be, h, l, m. Oa. Ta, b. Xa. ⁵) tatþessu — Be. Oa. Ta, b. [tat þorðu (þora) með honum — Bi, k. ⁶) eigi — Be. Oa. Ta (log her senere overstrøget). ⁷) þylgi — Be. Oa. Ta. ⁸) [þora — Bl. ⁹) [ex þeir gera — Be. Oa. Ta. [veita þeir bonda — fl. ¹⁰) ofþæfi — Be. ofþæfte — Bi. ofþæfi — Oa. ofþæfte — Ob. ¹¹) [apættis orðum — Oa. Xa. [teffom malom — Ob. ¹²) vertum — fl. ¹³) hœimsofn — Be. ¹⁴) rangliga — Be, l, m, n. Oa. Ta, b. Xa. mgl. — Bb, c, d, f, i, k. Ob. Na. ¹⁵) oc þva skal oc æt. — mgl. Bg. ¹⁶) .viiij. ærtogom of — tilf. Oa. Ta, b. ¹⁷) [tat setli — Bb, c, d, e, f, h. Oa, b. Ta, b. Xa. ¹⁸) þeir eigu — Bn. nema þurzi — Oa. nema han þurzi — Ta, b. ¹⁹) honom — Be. hus — Oa. Ta, b. honum eigi — Xa. ²⁰) tveim — tilf. alle de Övriga. ²¹) Nedenunder sidste Linie paa Siden, uden Henviisningsmærke, er der i Bf tilskrevet med en gammel Haand, neppe meget yngre end Textens: Sva þall huar madr annan tag æsta þenna uæghen froða tæilðo of Gunnari þoar Stetiafæins of midz vaghþens [sem i kaupanghe [ealzum: þat tat þall þora. eða er han [ædr mort. ²²) at þaþrade — Bb, c. ²³) [þeirra — fl. ²⁴) þyrir mann — tilf. fl. ²⁵) [mgl. — Bk. ²⁶) [mort — Bk. Ta. [iiij. mortum — Bn. ²⁷) Her beg. igjen Ob efter Cod. Arnabagn. ²⁸) [Ex ex madr — Bg. ²⁹) [mgl. — fl. ³⁰) [er i leidir — de fl. [mgl. — Bn. ³¹) [mgl. — Bn. ³²) [vinna botar (botadan) eidi — fl. ³³) eigi — tilf. Bb, c. ³⁴) eigi — mgl. Be, h, l, m, n. Oa. Ta, b. Xa. ³⁵) [huarte tæffara — Ob. ³⁶) æsta — Bb, c, d, f. Ob. tveðia — Bb, l, n. ³⁷) at ganga með [er — tilf. Bk. ³⁸) þa skal han tveðia æt. — mgl. Bm. ³⁹) mort — Bf. ⁴⁰) [tæstia han — Bm.

ennr undan [eða ridr¹ eða ror. þa skal falla a han svo haff at [vattar hans² megi bera þat vitni. at han matte hýra ex han uildi. þa skal han þora þat taf. en ex han rorer eigi. þa er han sátr mort sýlrs tononge. En ex mádr löppr i gærð mænþ [eða i jus.³ of lætr ætr gærðþ lid eða dnr.⁴ [þa skal han falla oc⁵ bidia up lata. en ex men illia eigi. þa skal han æfta han tals þar þegar⁶ oc mæla svo haff at han ma hýra ex þan uil [oc at vattar hans þore at bera þatt vitni at han matte hýra ex han uildi.⁷ ore⁸ þat taf eða giallde mort sýlrs tononge. Eigi þarþ han at sægja huert han cal þora þat taf nema han uili. oc er þo iamyult at logmali sem [sagt er.⁹

Um manhelgi ok huat kœnungr a ok takmerki.

En um manhelgi vara oc um talfsetning¹⁰ oc allar ædrar sotrner.¹¹ þat skal allt 26 ara at þoar manna logum oc ætir þui sem þot var vattar svo uida sem [ver eigum afmerki.¹² En þat er svo uida at Gunnildar a [rædr¹³ þirir nordan.¹⁴ þra Gunnildar a¹⁵ oc¹⁶ i varden¹⁷ a þialleno uppi i Væpnadal oc þat¹⁸ þudr þirir iordan Bræidamþri¹⁹ oc þat²⁰ [oþan i²¹ Alreksstada vatn oc [þat oþan²² Krossbru.²³ oc þat²⁴ [þir i²⁵ þraumin. oc alt²⁶ Sunnes²⁷ oc Nordnes. oc nnan þiarden þionhending²⁸ æþ²⁹ uttanverðo Nordnessi oc³⁰ i Gunnildar a.³¹

¹⁾ [mgl. — Bm. ²⁾ [vattar hans (megi) hýra oc — Be, h, l. Xa. [þarunautar hans hýra (hýri) oc — Oa. Ta, b. ³⁾ [mgl. — Bf. ⁴⁾ hus — Be. hus at [er — Oa. Ta, b. ⁵⁾ [en þinir falla oc — Oa. Ta, b. ⁶⁾ um lætr — tilf. Be. ⁷⁾ [mgl. — Be, g, k. Oa. Ta, b. ⁸⁾ þora — Bk. Oa. ⁹⁾ [sagt — de þ. Her tilf. Bb, c, d, f, h. Ob. Na, b: Sva þat tona . . . þv varum — see Enden af Cap. 26. Bg H. Eigi þat talfsetia þidan ringt er . . . þagr um vetri — see þoran Cap. 16. Her indskyde Bb, c, d, f, h. Ia, b Capitlet: Ex mádr tetr grip mang uleðan, der i Ba staaer i Anhanget, men forresten aldeles stemmer med sidste Deel af Landsl. VII. Cap. 39, see dette. Bb, c, d. Na, b tilf. desforuden Capitlet: Ex menn dubla &c. — er i Ba udgjör Cap. 27. Bk tilf. samme Cap. men kun som Slutningsstykke af Cap.: Ex mádr tetr gr. m. leðan. ¹⁰⁾ talfsetningar — þ. ¹¹⁾ þiarþotrner — þ. ¹²⁾ [talfmalt er — Be. [talfmartir ero — Oa. Ta, b. ¹³⁾ Saal. rettet. norðr, meningslöst Ba. ¹⁴⁾ neðan — Xb. ¹⁵⁾ oþri — tilf. Be. þtri — tilf. Bm. ra &c. — mgl. Bb, c, d, f, h. ¹⁶⁾ [þtri — Bl. inn — tilf. Bb, c, d, f, h. ¹⁷⁾ gærðen — Be. ¹⁸⁾ þar — þi, n. ¹⁹⁾ Bræidumþri — Bb, c, d. mgl. — Bm. ²⁰⁾ [sua — Bf. ²¹⁾ [nordan a — Bk. ²²⁾ [þeðan þf. [sua oþan — Bk. ²³⁾ Krossþu — Be. ²⁴⁾ þær — Be, h. ²⁵⁾ [þþir — Be. [oþan i — Bl, n. ²⁶⁾ alt — mgl. Be. ²⁷⁾ Sianess — Xb. ²⁸⁾ þiontenning — Bb, c. ²⁹⁾ oc — Be. a — Bk. ³⁰⁾ oc — mgl. Bf. ³¹⁾ oþ — Xb.

I Oa ere Oslo Takmark anförte saaledes: (fra 12) En þat er sua vida at Eaduinar bædr rædr þirir nordan ven. þra bæðinum oc i nordanvert Vatabergh. þra Vatabergi of i bæðin a Mortustottom of i grindina a Volin. ra henne of i Krossþrættu er upp þer mote Eitabergi of sua vt i neðanverða Eitabergo (saal. rettet fra Textens tydelige: Aofabergo) þlæþ. of sua vlt a vagen iæmþram Aterense of sua æpter i Eaduinar bæ. I Ob: en þat er þ. at Eadini bædr r. þ. nordan nunnu þlaustur oc up a Martustotta oc til grindarannar i Vatn oc iþuir under þtabergh oc vlt till þhrellaborghar oc a midian þiarden millum þazudþenar of Aterohagha.

I Ta Tunsbergs Takm. saaledes: En þat er sua uida. iþir til Kamþnaberghs oc Smorþerghs oc þeðan oc til Votafelðu. þra Srotafelðu oc alt upp i Sþrubet oc vt ætir bæðenom oc oþra um Gunnareþo oc ut um Steinin. æpter um Eitafar oc i Sarterleþruggiur. I Tb kun: En þat er sua uida sem at þorno þarre heþuir verel.

I Na, b. Enn þat er sua vida sem her seighir um þhadmardi (Ennd sua langt er þþþerino þhadmard som her ges. Emellum Bænnderne oþ þyemendi. Sørþ almindingen Emellum Bænnder Eygnner oþ þrundheim. Begunndio reðt Sollefodt, oþ op igenn þhill þamburde op ofþuer aþþenn, þhill enn fuer som heithar Steinuerle. Der ifra oþ i Norges gl. Love II.

Sua skal tona ganga i tál xirir man sem tálsmadr ef hon á hús í bór varom.¹

Um veldian ok dalplan.²

- 27 Ef men duxla eða lasta³ tenningum⁴ um peninga.⁵ se upnemí [tononge um-
bodsmanne⁶ allt þat er á borðe liggir ok huer þeirra sátr halzre mort fylzre uíð
tonong. en ef men veldia haxe at engo⁷ ok se sáttla laust.

Um pundara ok vettir. met ok melihersold.⁸

- 28 Nu áx þui at sua er tálit um allt landet at einir pundarar⁹ ok [einar vetter.¹⁰
ein mæliherold¹¹ [oc stíttur¹² [stulu ganga¹³ at þui síðr megi þrættazt þauittrir¹⁴

Jvfr. Cap. 27. L. VIII. 28. Cap. 28. L. VIII. 29.

Þullingsaaðenn stennfor uordenn, rett thuert ofuer murenn, op i thiornn som talldis Reidtiornn, en þar talder
thenn medt et annat naffn ok talder thenn holltiornn. Þymardenn sundennfor þyenn þillies medt thenn aar sem
sunder læpper nedt i þienn, nedt medt Þudteit, som saa neffnis. Der isra op i Grafeinn, som liggir paa thenn
winnsfre handt emellum Slade ok Alepstað. Der isra ok op i Þisrnnfjordi, þiden allt thill Stademardenn — Nð.)
Eft madr vill brott þara ok rindir þipi fra lannde, eða sler þesum ok er hann xir hæðann midia áá. tha æfi þen
thads thill stæfnu. En eft hann þorir eigi that thad, gialde mord síssre tononge ok þyarmonnun. Sua skal huer
annan thads æfta thæssro maginn solazott, [oc midr áá (loc thill midt i Elssuenn — Nð) sem i kaupanghre, ok that
thad þora. En huer er eigi þorer, er sader mord síssro mid tononge ok þyar menn. Sua skal thads æfta [vidr
Niderholm (lindenn for holmenn paa begge síðer — Nð) sem i kaupangre, ok sua thar þora (sem synes udeladt) i
kaupangere hæfða æft veret, ann eft madr er á buin þarar sinnar brott or kaupangre. ok (þezir — udeglemat) bundit
bulda sinn, [oc oll zott á þipi (loþ eer síelss medt paa þipett eller boudenn, ok hæfuer lagt isra þrygginn — Nð) tha
tæmmer madr thill, ok æfter hann thads [thill hann at þryggju sporde, ok vill sua þer hæfue (þor hans) dæmnia.
tha skal variannde þora thads songdiande thill þryggju sporde. en han skal sett hæfua sitt mat that a thæima (vint-
nok Skrif. f. tveima) þiosuar zollum ok þare that mall síðann æfter loghum ([Da skal thenn som stæfnis liggja thill
þrygginn igenn, ok forliigge sig medt hannum om then sagh thennun síelss emellum. Síðenn fare thenn sagh long-
lige — Nð). Det egentl. Takmark i Na følger först i Anhanget, see dette. Stykket en þat er sua &c. —
mgl. Bm, Xa.

¹⁾ Sua skal &c. — mgl. her, men tilf. i Enden af Cap. 25: Bb, c, d, f, h. Ob. I Bt findes følgende
Marg. Tillæg med en Haand fra 16de Aarh. Nota: Opsto vdrast er sa vide. att Ladine bed radir for Norden Kun-
stloster ok op aa Martustoda ok till Gundersannir (saal.) i wallin, ok æffuir vndir Eideberg ok ud till Trelleborg ok a
midian fiordan imellum Hossuitær ok Aaters hage. Stens vdrast er þær at ud med bergit till megen bed ok iþt
lenger æfter neer sa langt som Liss vdrast er, vestir fra Lundegierde ok till Sartangen ok imod faldum gaartz eigdellir,
mit 7 vatnit ok mit i farvatnit. — Efftir Etnobergs privilegier som Sten by ok hæffer da redir deris Kering till An-
nesir som liggir imellum Giltens, ok Ceste lenn. Sten by eigir 7 Serpen kirdegord, fra syndre stettenn ok 7 hiorul
syndre paa kirdenn, alt det stnde som der er æfenn saare som mig er Berett. ²⁾ Dette Cap. har i Bb, c, d,
f. N sin Plads foran næstforegaaende. Ligeledes i Bk, hvor det udgjör Slutning af det Cap., der begynder
med Ef madr tetr grip manz uledan. Har i Be, n. Ta, b. Xa sin Plads bagefter næstfølgende. Udelades i
Bg, l, m. Oa, b. Xa. Antydes i Ta, b kun ved um dubl &c. ³⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — Bk, ⁴⁾ Istf.
Resten af Cap.: &c. — Be, n. Resten udeladt — Xa. ⁵⁾ Istf. Resten af Cap.: — Sem þyr segir (i bótinni) —
Bb, c, d. &c. — Bi. ⁶⁾ [tononge — Bf, h. ⁷⁾ alsengu — Bf. ⁸⁾ Cap. har i Bb, c, d, f, h. Oa sin
Plads længer foran i Byordningen, nemlig i Bb, c, d, f. Oa mellem Cap. 16 og 17, i Bk efter Cap. 18, aller-
sidst i Bolken. Antydes her kun ved: um pundara &c. — Oa. Ta, b. Udelades i Bg, l, m. Ob. Xb. ⁹⁾ Istf.
Resten af Cap.: &c. — Xa. Resten udelades — Bn. ¹⁰⁾ vager — Oa. [mgl. — Be. ok ein met — tilf.
Bb, c, d, f, h, k. Na, b. Resten af Cap. udel. Bi. ¹¹⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — Bk. ¹²⁾ [mgl. —
Be. Oa. ¹³⁾ [mgl. — Bk. Istf. Resten af Cap.: &c. — Be. ¹⁴⁾ þatunnigir — Bb, c, d, f.

nen¹ hvar sem þeir² funnu fram tóma i landeno. þa er þessi skipan a gort at
 lippundare skal vera slitr sem adr er vanr. skal han rísa at halzu skipundi oc þar
 il er [a ma uega³ halzt annat skipund. með þeim hette at .iiij. vetter oc .xx. stulu
 jera skipund. þær sem huer þeirra stande [halza niundu mort oc .xx. oc .viiij. ært-
 igar.⁴ þar⁵ neft handpundare oc skal han rísa at halzre vet. oc þar til er a ma vega
 ialzt skipund. En ex minna þarz at vega en halza vett. þa vege með skalom oc
 ned metom. Smiorpundare skal vera slitr sem iannan er vanr [at vera.⁶ þriggia
 iunda smior þeirra at .iiij. mætr oc .xx. gere huært smiorpund. En ex laupr er
 im þa skal han eigi mæira standa tomr⁷ en .viiij.⁸ mætr. En þessi stulu mæliterolld
 vera til grions oc [annars uidlegs⁹ avartar. salld þat er .ij. gere skipund.¹⁰ halzt
 alld. mælr sa at .vj.¹¹ gere salld. halzr mælr oc ziordungr mæles. [oc se provat með
 ug oc vandregit.¹² þa ero onnur mæliterolld er mæla skal við hunang oc allzstonar
 rgt. lyfi oc adra luti þui lifa. Er þar zyrst afr. bolle. oc halzbolle. oc iusta. lero
 ij. iustur i halzbolle. tvær halzbolle i bolle .iiij. bolle i afr.¹³ Scal logmadr haza
 iundara þessa alla. vetter oc met. mæliterolld [oc stiftur¹⁴ a [Biorguiniar þingi.¹⁵
 n þess a millum [liggi undir logmanz lafe¹⁶ oc þeirra er [vardueizlu hava a boar
 nanna ze.¹⁷ skal þar extir gialthyri oc hylumadr retta sin mæliterolld. pundara. met.
 oc stiftur. en husbóndr extir þeirra pundarom. [vettom oc stiftum. metom. oc mæli-
 erolldum i huers hylu.¹⁸ Mart skal a hueriu mæliterolld vera slitt sem mæltizt a
 Biorguiniar þingi.¹⁹ Vere gialthyri²⁰ stylldr at stoda þetta sin a .xij. manadom. en
 iuervetna þar sem rong mæliterolld zinnazt vani sva at eði se til þess hez²¹ síðan.
 En hvar sem æithuert i þessare græin hæuir rangt [eða umartat.²² sætr mort hylzre
 ið tonong ex han væt.

¹) Istf. Resten af Cap.: Sem zyr segir i kaupabollinum i landzbotinni i .xij. kapitola — Bb, c. ²) kaup-
 ja — tilf. Bk. ³) [verdr — Bf, h. Oa. ⁴) [halza .ix. mort oc .xx. of ertog — Bd. [ix. mætr of .xx.
 togar — Bf. [ix. mætr of .xx. of .viiij. ertogar — Oa. [halz .ix. mort oc .xx. of .viiij. ertogar — Na. Istf.
 t .iiij. vetter &c. har Nb.: att .xx. liopund skal giore eitt skipund. vdi huer liopund .ix. mætr oc .xxviiij. ortuger.
) þat — seilagtigt Ba. ⁵) [oc vega — Bf. Oa. ⁶) tomr — mgl. Oa. ⁷) .ij. — Bd, f. Oa. ⁸) [annars
 uidlegs — Bd, f. Oa. [allz annars — Bk. ⁹) pund — Oa. ¹⁰) .iiij. — Oa. ¹¹) [mgl. — Bd, f, h. Oa.
 stf. en þessi stulu &c. har Nb.: Item ther ere och andre madere som manndt wenger och maaler Örynn, Sallt, och
 orn medt, och .vj. wanger vdi thunen eller maadenn. halff made, eller fiordunge maade. ¹²) [vdi huer afte
 iij. Bolle, vdi huer Bolle enn kændt och vdi huer halff kændt .ij. j(u)stur — Nb. ¹³) [mgl. — Bk. ¹⁴) [log-
 ingi i Biorguin — Bd, h. [logp. i bō varnm — Bf. Oa. [logt. i Ridaros — Na, b. ¹⁵) [vndir logmanz
 ade — Bd. [i logm. raðe — Bf. [liggi i Olaze tirtio und. logm. lafi — Na. [i. i Ol. t. — Nb. ¹⁶) [bōnda
 e vardueita — Bd, f, h. Oa. of þeirra &c. — mgl. Na, b. ¹⁷) [oc þvi ollu sem zyr greinir (er tatt) of se
 ræzat með rug of vandregit — Bd, f, h. Oa. ¹⁸) [logþingi i Biorguin — Bd. [logþingi — Bf, h. [huerio
 ingi — Oa. [logt. i Ridaros — Na, b. En ex notter hez omartat. gialdi mort [. skal huerr huezast mætr
 ga mæli (ser — Oa) pundara [of biemara of adrar vagher (mgl. — Oa.) Engi mætr skal bygga skipundara ne adrar
 agir (Engi &c. — mgl. Oa) en ex byggr gialdi mort [. — tilf. Bd, f, h. Oa. ¹⁹) [hylumadr — Bk. ²⁰) hezt
 — Bd. hezt — Bf. Oa. ²¹) [mgl. — Bd, f, h. Oa.

Heretter antyder Bf Mandhb. Cap. 21: Nu vill þa eigi bota &c., Cap. 22: Ez mætr lyfi &c., Cap. 23: Engi
 þat &c.; Landvb. Cap. 6: Nu stulu allir men vita &c., Cap. 7: Nu stulu ver vita hvar ver &c., hvilke 2 Capp.

VIII. Þiogabóltr.¹

Her heyr þiogabóltr.

- 1 Þat er nu þui næst at var skal engi annan stela.² Nu er þat greinande at ex sa³ madr steln mat⁴ er eigi⁵ þær fer vinnu til þoftrö oc helpr svo lizi sinu þirir hungro saler. þa er sa stuldr þirir eigan mun⁶ rexfingar vædr. En ex sa madr er uinnu þor er [fer til þoftrö⁷ steln [til oyris⁸ sa er ekki var⁹ at slitu lendr. þa skal han þegar¹⁰ a mot þora. oc lönfa hud sina með .iij. mortum sylzrö. Nu steln han annat sin til oyris. lönfi hud sina með .v. mortum sylzrö. en ex han lönfir eigi. late hudina [oc se brugdit lylli¹¹ a tin hans.¹² Nu steln han til oyris þridia sin. late hudina. en lonongr late [.v. mætr¹³ sylzrö af þe hans.¹⁴ En ex sa hin same madr steln oxtar. þa er han dræpr. En ex madr steln til halzrar mætr sylzrö sa er eði var adr at slitu lendr. þa skal han a mot þora oc lönfi sel með .viij. ertogom oc .xiiij. mortum sylzrö eða þare utlægr. En ex han steln oxtar. þa er han dræpr. Nu ex þiozr steln til mætr sylzrö i þyrsta bragdi þa hæuir han þirir stolet þe sinu ollu¹⁵ oc hæze slita rexfing sem sa madr leggr a han er lonongr valld hæuir i hendi til retttra rexfinga oc hallde han þo lizi sinu. En ex sa hin same madr vædr oxtar at þyxfu¹⁶ lendr. þa hæuir han þirir gort lande oc lausum oyri oc lizinu meðr.

Översu með þiozi skal þara.

- 2 Ex madr stendr þioz¹⁷ með¹⁸ sinu er stolet var izra honum þa skal binda þola a þat honum ex vitni ero til oc læidi han bundin til gialthra. En ex han uill eigi uidr honum tala. þa er han sætr .viij. ertogom oc .xiiij. mortum sylzrö. þa skal þora þyflumanne. en ex han uil eigi uidr tala. þa [er han sætr .viij. ertogom oc .xiiij. mort-

Jvfr. Cap. 1. Bj. 115. 116. 147. L. IX. 1.

ere forenede til eet; Cap. 8: Um þvargiald, og Indledningens Eryðir þær allar . . . á tomil. (See Side 186). Bi tilföier følgende Capitler: a) Um þarbann, Landslovens VIII. 25, b) Ex madr tetr grip mang uteban, Landslovens VII. 39, c) Alla þa gripu &c. Landslovens VIII. 18, d) Ex hefr eða roff bitr &c. Landslovens IV. 22, alle med Anførelse af de første Begyndelses-Ord. Paa samme Maade antyder Bk de tre sidstnævnte Capitler, med Udeladelse af Cap. Um þarbann. Ob tilf. Stykker af forskjellige Bolker, nemlig: Mandhb. Cap. 21: Nu vædr madr þemdr satlaus . . . malavogsum; Landvb. hele Cap. 7: Nu flulu aller men vita &c., hele Cap. 8: Um þvargiald &c. Indledningen: Eryðir þær allar . . . á tomil. Manh. Cap. 12: Ex madr dræpr mann i kaupstað . . . lagadomi, hele Cap. 11: Sa skal vera bani . . . þyxtareibi, Cap. 10: En ex varðmenn . . . ex þeir tenna, þa berre sa . . . her ender Codex, de sidste Blade ere bortskaarne.

¹⁾ Sideovskr. i Bb, c, d. Ingen særskilt Bolkeafsd. Bl. Oa. Bolken udel. i Bf. Xb. Af hele Bolken anføres blot Cap. 8 — Bg. Første Cap. antydes ei i Bl. ²⁾ Istf. Resten af Cap.: Sem þyr segir i þioza bistrinum i landþoftrinni — Bb, c, d. En þat er her þrizat sem þeir millim kaupangsmanna of herabzmannanna — tilf. Bd. Istf. Resten af Cap.: &c. — Bk. Xa. Resten af Cap. udel. Bf. &c. — tilf. Ta, b. ³⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — Be. Resten af Cap. udel. Oa. ⁴⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi. ⁵⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — Ba. Tb. Resten af Cap. udel. Ta. ⁶⁾ [med engo mottle — Bk. ⁷⁾ [mgl. — Bk. ⁸⁾ [mgl. — Bk. ⁹⁾ adr — tilf. Bk. ¹⁰⁾ þegar — mgl. Bk. ¹¹⁾ lytille marte — Bk. ¹²⁾ [oc se brugdit a tin hans — Na. [och brænde paa sin kindbeen — Nb. ¹³⁾ [til .v. marta — Bk. ¹⁴⁾ ex til er — tilf. Bk. ¹⁵⁾ við tonong — tilf. Bk. ¹⁶⁾ slitu — Bk. ¹⁷⁾ man — Be, h, m, n. Oa. Ta, b. ¹⁸⁾ þe — tilf. de Övrige.

sylzr¹ tononge oc bvar monnum.² Nu stulu bvarmen eigi sætt giallda þyrri bodemanne eða gialthra. en þeir haza³ sin rett sattan.

Um mót ok um þinga ræfingar.

Nu skal til mót⁴ blása oc læidi þa þioz [með zolan⁵ bundin⁶ [til mót⁷ er 3 lit hæuir⁸ oc zorre fram uitni at þa a ze er bat⁹ oc þat ze var stolet zra honum. þat annat uitni at han batt han a þui ze. þa stulu motmen um dōma. oc ez þeir na han misbundin. þa er þa sætr [er bat¹⁰ [v. mortum¹¹ sylzr¹² uid tonong.¹² ez þeir dōma han retbundin. þa skal gialthri za bana til. En ez han uil eigi er han sætr .viij. ertogom oc .xiij. mortum sylzr¹³ uid tonong oc bvarmen.¹³ en motmen lata han [ganga udōmdan¹⁴ az moti. þa ero þeir sætir .v. mortum sylzr¹⁵ at gialthri uili eighi ræfing a læggia.

En stólit er or konungs gardi.

En um þioznad allan þa a tonongr oc bvarmen [sem i síðazsta capitulo segir.¹⁶ 4 ia stólit se i tononga gardi eða or hans varnadar¹⁶ husum. [þa a tonongr ein.¹⁷ a þa sofn a þui er tonongr stípar zírir gard sin er þaðan er or stólit. En ez zr temr bundin a mót oc er zoli a bat honum bundin. þa skal huer sit haza þeirra han hæuir stólit zírir oc vitni bera til at þeir atto.¹⁸ en þa er þiozin tof. þa han haza þat allt er þiozren hazdi a ser [oc han tof með hōnum¹⁹ oc eigi berz uitni til at adrer men atto. oc þo at han haze til mætr gullz eða mæira. I þeim hum skal huern þioz dōma sem han stal. huar sem han værdr tælin.

Um þa men er rena man þiozi.²⁰

Ez madr renir man þiozi²¹ eða utlægom manne.²² svare landrada sof uid ton: 5 en huer annara er i gangu ero með hōnum. sætir mort sylzr²³ [tononge oc bvar: num.²³ Nu ez ein madr tætr þioz þa liggir hōnum eði uid þo at [han værdr um laus.²⁴ Nu lennir madr ze sitt þiozstólit i hende odrum manne. oc tætr uid

Jvfr. Cap. 3. G. 253. Cap. 5. L. IX. 3.

¹⁾ [þall han stíu setr — Bl. [er hann sædr stíu sama — Bm. [er h. stíu settar (sætr) — Ta, b. ²⁾ oc n. — mgl. Bk. þa skal zora &c. — mgl. Bk. ³⁾ þa — Be. Oa. Ta, b. ⁴⁾ þinga — Oa. ⁵⁾ [mgl. h. ⁶⁾ bundin — mgl. Be, l, m, n. Oa. Ta, b. Xa. ⁷⁾ [a þing — Be. Oa. [þangat — Be, l, m, a. ⁸⁾ [batt — Be, l, m. Oa. Ta, b. Xa. [bant — Bn. ⁹⁾ han batt a han — Bl. han batt a — Bn. [mgl. — Bk. Oa. ¹¹⁾ [mort — Be. Oa. Tb. ¹²⁾ en hīnum zutretti eptir tagadomi — tilf. Bl, n. [mgl. — Bk. ¹⁴⁾ [undan ganga — Bk. ¹⁵⁾ [mgl. — Bb, c, d. ¹⁶⁾ varndar — Bm. ¹⁷⁾ ein: n — Bk, i. Xa. [mgl. — Bl. ¹⁸⁾ Her ophører Xa. ¹⁹⁾ [mgl. — Bl. ²⁰⁾ Dette saavel som de e Capittler af Bolken udel. i Bb, c, d. ²¹⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, k, n. Resten udel. Ta, b. stf. Resten af Cap.: &c. — Bi. Resten af Cap. udel. Oa. ²²⁾ [mgl. — Bk. [uid tonung — Na, b. laus verdr: — Bk.

þe sinu oc stíl þva þirir at ef drep huergi niðr kononge rette [eða þoarmanna¹ oc hæuir han uid þat uatta. þa er hin sannr at sol. en sa orsætr er uid tætr þe sinu. En ex han loynir þioxi oc tætr uid þe sinu. þa er han sætr .iiij. mortum slyðræ uid konong. Nu mælr þat slyðumadr eða gíaltþri. at þeir hæze sæt gorþa sa er stolin var oc sa er stal oc hæza drepit niðr kononge rette oc þoarmanna. þa scal sa sem stolin var sýnia slyttar æidi. en ex sa æidr þællr. gíaltþe .iiij. mætr slyðræ kononge [oc þoarmonnum.² en hin er þioxi sem adr.

Ex mætr tætr þe sit þat þioxi stolit var.³

- 6 Nu þinnr mætr þe sit þioxi stolit⁴ oc slyðgir eigi þioxi.⁵ þa scal han hæza uid nauistlar men sína er han tætr þe sitt. en ex gíaltþri mistruir han oc segir at þioxi slyðgi. þa late han bera uitni sín at eigi var⁶ þioxi uid. þa er han tof þe sitt. Nu tennir mætr manne stulld en odrum uidrtolo at han hæze tælit uid þe hans þioxi stolno. en sa tædr næi uid. sa scal sýnia með sættar æidi. en sa æidr þællr honum til .iiij. marla ex han uissi at þioxi stolit var.⁷ Mætr soter annan um stulld oc er eigi slyst þyxt ætir. þa scal sýnia með sættar æidi sa er þirir sol verdr. en sa æidr þællr honum til .iiij. marla ex þællr. En ex umage stætr. þa scal bota ætr⁸ værl hans. eði a konongr [eða þoarman⁹ a þui. Nu vædr mætr æx þyxtu sætr.¹⁰ þa a sa at tala er stolin var þul giold þear síns or þe hins sællia.¹¹ oc tofnað þan allan sem han þary til ætirþarar [sem slynsamir men meta.¹² [oc rett sín ætir laga dome sem han se rentr iammyðlo.¹³

Overfø retliga skal þe ætr taka.¹⁴

- 7 Nu stendr mætr þe sitt þioxi stolit¹⁵ i hende odrum manne.¹⁶ en han venixt hæimilddar tala. þa scal han æsta tala þirir han oc þva¹⁷ þirir þe þat er han tannar¹⁸ ser. oc gera til æindaga at hæimilddar tati tomi þar. síðan scal han fram þora uitni at þat er hans þe. oc han gaþ eigi ne galt oc eigi solum sællði oc engum baud han um at sællia. síðan ma han tala þe sitt [ex han uill¹⁹ oc gere huart sem han uil. þara brot með þe sinu. eða royni hæimilddar tolu hans. Nu [ex hon brestr honum.²⁰ þa er han þioxi at. nema han sýni með sættar æidi oc næyndar uitni at eigi stal han uttan han tonytti. Sa æidr þællr honum til .iiij. marla ex þællr.²¹

Jvfr. Cap. 6. L. IX. 7. Cap. 7. L. IX. 4.

¹⁾ [mgl. — Bh. ²⁾ [mgl. — Bh. Na, b. ³⁾ Cap. udel. Bl, m. ⁴⁾ Istf. Resten af Cap.: — Be, k, n. Resten udel. Oa, Ta, b. ⁵⁾ Istf. Resten af Cap.: &t. — Bi. ⁶⁾ þar — tilf. Bh. ⁷⁾ Ex — tilf. Bh. ⁸⁾ ætir — Bh. ⁹⁾ [mgl. — Bh. ¹⁰⁾ ullægr gor — Bh. Na, b. ¹¹⁾ ullæga — Bh. Na, b. ¹²⁾ [mgl. — Bh. ¹³⁾ [mgl. — Nb. ¹⁴⁾ Cap. udel. Bl, m. Oa, ¹⁵⁾ a þioxi — Ta, b. mgl. — Bh, Istf. Resten af Cap.: &t. — Be, n. Resten af Cap. udel. Ta, b. ¹⁶⁾ Istf. Resten af Cap.: &t. — Bi, k. ¹⁷⁾ þva — mgl. Bh. ¹⁸⁾ tennir — Bh. Na. ¹⁹⁾ [mgl. — Bh. Na, b. ²⁰⁾ [ex honum brestr hæimilddar tati hans — Bh. Na. ²¹⁾ Her indsk. Nb et Cap. svarende til Tyveb. Cap. 5 i Landsloven.

Översö mædr skal ransaka eptir.

Nu eð mædr er stolin ær sinu. þá skal han bæida¹ randzfa² þan man [er han 8
il³ er honum er mestr grunr a at ær hans hæze stolit. En hin skal uppi lata vera
indzfa⁴ en eð han syniar þá er han sannr at sol. En þa er randzfa⁵ bæidir skal
æza með ser .ij. huffasta men en eigi þleiri. þeir stulu ganga in linda lausir oc lata
indzfa⁶ sel adr en þeir gange in.⁵ hin skal segja til iartegna adr han gange in a
þui er stolet er. En eð [han hittir ær sitt⁶ i orl manz⁷ eða i⁸ toflu.⁹ [eða i byrd-
m.¹⁰ eða i lyttum¹¹ kerolldum.¹² þá skal han hallða xirir settar æidi [oc neynda¹³
itni.¹⁴ at eigi lom¹⁵ þar at hans uilia eða uitend. En eð han hittir uttan las
e lofo. oc þo i hans hufi hallde up settar æidi oc xangar¹⁶ uitni. En eð þesser
idar xallazt. xalle til .iiij. marla.¹⁷

Öm huinfu men sk sektir (er) við liggia.¹⁸

En eð mædr stel hundi¹⁹ eða fletti.²⁰ knigi eða bætti.²¹ oc oflu þui er minna 9
en oyri. þat er huinfu. oc eð mædr værdr sannr at gialde kononge tva aura. en
æim oyri er atte oc hæiti mædr at værri.²²

Öm hauka stuld.

Nu tælr mædr hauk bundin i ræidri²³ oc loynir. þá er han þioxr²⁴ att eð hin 10
fir²⁵ er atte.

[En eð mædr stelr stetringi ær iorðu manz²⁶ þá er þa þioxr at. syni með settar
ædi. xellr til .iiij. marla eð xellr oc þva hit sama xirir hauka. konongr a þær sektir.

Öm iardar stul(d) xyrir konungi sk annara manna.²⁷

Nu sælr mædr iord kononge²⁸ at uloxxi hane²⁹ þá er han (þioxr) at. oc sua 11
er kaupir.³⁰ nema han syni með settar æidi. Nu tælr mædr marfsta³¹ina up or iorðu

Jvfr. Cap. 8. Bj. 114. Cap. 9. Bj. 115. 147. L. IX. 10. Cap. 10. L. IX. 7. Cap. 11. L. IX. 8.

¹) beidað — Be. Oa. Tb. bida — Bk. ²) eð hann vill — tilf. Bk, k, l, m. Oa. Ta, b. Na, b. ³) [mgl. Bk, k, l, m, n. Oa. Ta, b. Na, b. ⁴) ransaka — Bg, k, i, n. ransaka hús — Bk. ⁵) vtt — Bk. gl. — Bm. ⁶) [þeir hitta ær manz — Bk. ⁷) manz — mgl. Bm. ⁸) tiftu — Bl. tiftum eða i — f. Bm. ⁹) tiftum — Be, m. tiftu — Bm. stottom — Oa. Ta, b. ¹⁰) [mgl. — Bg. [i byrðu eða fu — Bm. eða i tiftum — tilf. Ta. ¹¹) lotadum — Bk. ¹²) tlozum — Bg. ¹³) neynda — Be. Oa.) [ori — Bl, m, n. [mgl. — Bk. ¹⁴) þæt — tilf. Be. han — tilf. — Oa. ¹⁵) xangadr — Be. nga — Bl, m. Oa. Ta, b. ¹⁷) Her sluttas i Bg den egentl. Bylov. Farmannaloven staar i Landsloven. Her der Bk. Farmannal. mgl. Ogsaa i Bm udel. de følgende Capitler af Bolken. ¹⁸) Cap. udel. — Oa, b.) Resten af Cap. udel. Bm. ²⁰) Istf. Resten af Cap.: &t. — Be. ²¹) Istf. Resten af Cap.: &t. — Bi, l.) Her følger i Be, k. Na Cap. 15. ²²) Istf. Resten af Cap.: &t. — Be, l, n. Istf. R. af C.: læita i þioxua bætti þu þærft — Oa, som her ender Tyveb. Istf. R. af C.: oc .gij. annur capifula. oc rettir böttar. er stendar i iðj bottenne — Ta, b, som her ende Bolken. ²⁴) Istf. Resten af Cap.: &t. — Bi. ²⁵) Saal. rettet. loysir — Ba.) [om mannd ihager tobbe aff anddenns mandz þær eller sanndt — Nb. ²⁷) Cap. sættes efter næstfölg. Be.) Resten af Cap. udel. Bm. ²⁹) Istf. Resten af Cap.: &t. — Be. ³⁰) eð han vill — tilf. Bk. Na.

oc setr nidr i oðrum stað oc þorer a lut þess er a mot honum a. þa er han þiozr at. oc setr alæigu uid tonong.¹

Um þa men er legiaft undir hys manna.

- 12 Eðr maðr lægðr undir hys² manna³ oc dreðr.⁴ þa maðr a engan ret a ser.

Um þodr eðr maðr þarz at hana.⁵

- 13 Eðr maðr þær at veg með [rosse⁶ sinu⁷ oc stendr hoy ner gatu þa er han þarz. þa tale han at usædiu þat sem ros hans þarz þar at eta.⁸

Um epla stulð ok huanna ok annars aldi(n)s.

- 14 Eðr maðr gengr i æpla gard.⁹ eða hu(a)nna¹⁰ gard. laufa gard eða næpna reit. ærtra eða bauna oc allt þat aldin er men hægna með gordum eða með giæzlo. tvi: gilldi stada þeim er alte oc .ij. aura i þotta bot. en eðr tætr til oyris eða mæira sætr¹¹ sem um annan stulð. En eðr þeir gera þetta er eigi haza þe til at bota. þore til þings¹² oc sverri¹³ þirir eðtir lagadome.

Þver(u) með skal þara eðr maðr þinnr þe.¹⁴

- 15 Eðr maðr þinnr þær lut manz¹⁵ oc hæuir æigande glatað.¹⁶ þa skal han lyfa þirir monnum. en lyft skal samðögð. ællar verðr han þiozr at eðr han lyfir eigi eðr þe er svo mykt at þiozr sol ma nema. Nu skal maðr i liose haza þe oc nýta ser oc þo at æigande lome þa eðtir er slitid er. þa skal han engu þe þirir þat bota.¹⁷ en þa er ser fallar han skal haza til tvæggia stikitra manna uitni at þat er hans þe oc han a eðr han skal urentr vera oc sverri þar at þulla æid. þa lætr hin at logum laust.

Þversu tölxtar eða skal vinna.

- 16 Eðr tonongr þennir manne landrad. þa skal han sýnia með tölxtar æidi. svo skal oc sýnia allra ubota mala. Nu skal næyna .vj. men a huara hond þeim er undan

Jvfr. Cap. 12—14. Bj. 118. 119. 148. 149. L. IX. 9. 11. Cap. 15. L. IX. 12. Cap. 16. Bj. 151. L. IX. 13.

¹) En .vj. aurum eðr han tætr upp of sætr huergi nidr — tilf. Bh. Na, b. ²) þu — Bl. ³) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, i, n. ⁴) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bl. ⁵) Cap. forenet med næstfölg. som sammes Slutning — Bh; sat efter næstfölg. — Be. Na. ⁶) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, i. Resten udel. Bn. ⁷) [oyt þin — Bl. Istf. Resten af Cap.: &c. — Bl. ⁸) Nu þa kapituli, æff maðr þinnr þær lut manna oc hæffuer æigande glatað — tilf. Na. ⁹) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, i. Resten udel. Bn. ¹⁰) hunna — ogsaa Na. Istf. Resten af Cap.: &c. — Bl. ¹¹) [ordi — Na. ¹²) moð — Bh. ¹³) suart — Bh. Na. straffis — Nb. ¹⁴) Cap. indsk. mell. Cap. 9 og 10 — Be. Na. Udgj. Slutn. af Cap. 9 — Bh. ¹⁵) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bl. Resten udel. Bn. ¹⁶) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi. ¹⁷) Nu skal maðr &c. — mgl. Bh.

scal þorazt. iamna at rette uid han. [þa sem nestir honum ero.¹ of um þat mal má tunnigast vera. huarle sxiader uid han ne salader. zultida men oc valentunna. þa oc er huarle se adr røyndir att rongum æidum eða strotvattum. oc haza .viij. æz þeim. se sealzr attande oc .iiij. zangavatta zulltida. oc ekki at mæinsorum røyndir.² Sa scal sværia zullan æid [zirir set³ sem zirir male er. [en aller adrer sanne hans æid⁴ með þui stilordi at æigi uita þeir sannara zirir guði att sinni samhyggju⁵ en þeir sværia.

Um settareid ok zyrir huert mal han skal (standa).

Settareidr⁶ skal standa⁷ um oll .viij.⁸ ærtoga oc .xiiij. marla mal.⁹ [oc svo 17 zirir .x. marla mal.¹⁰ Nu skal neznna .iiij. men a huara hond þeim er saladr er a þan hatt sem sagt er um tylztar æid. haza .iiij. æz þeim oc sealzr hin ziorde. tva zangavatta.

Um lyrittar eid ok tægja manna eid.¹¹

Lyritar eidr skal standa¹² um oll .v.¹³ marla mal oc [.iiij.¹⁴ marla mal.¹⁵ 18 þar sem neznndir ero .ij. men a huara hond hinum salada. haxt þa tva æz sem han zær. sealzr se han hin þridi. En zirir mærtr mal [oc þadan æz smære.¹⁶ skal nemznna til lyritar eids sin man a huara hond hinum salada. haza æin æz þeim. se sealzr annar. zangavattr hin þridi. Þesse eidr skal standa til þess er haza skal tvæggja manna eid eða æinæidi. þui at æin skal oyris synia en tvæir tvæggja. svo sem i logbot stíl.

Um þa men er sværia ranga eida.

Þeir men er at þui værða tunnir¹⁷ oc sanner at þeir sværia ranga eida oc 19 prouast þat með sannendum¹⁸ a þa. þa stulu þeir [vera utlægir þrea vætr oc¹⁹ en: stis manz eida eða uitna niota. [með þui mote²⁰ at þeir gerdo set sealzir onyta.²¹ oc giallde tononge .iiij. mærtr sylzræ of .nj. aura zirir huern er sor med honum ez þeir uissu eigi at usort var²² zyr en þeir svo. giallde huer .iiij. mærtr sem han. En ez þeir alburdir tunnu til at gerast at þeim monnum værða þær saler gezuar er

Jvfr. Cap. 17. Bj. 150. L. IX. 14. Cap. 18. L. IX. 15. Cap. 19. L. IX. 16.

¹⁾ [mgl. — Bh. ²⁾ Stykket: þa skal hann synia &c. — mgl. Be. Istf. dette: &c. — Bl. Istf. svo skal oc: &c. — Bi. ³⁾ [mgl. — Bh, n. ⁴⁾ [en hinir — Bn. ⁵⁾ [amuisztu — Be, h, n. hugiu — Bl. hyggio — Bi. Na. ⁶⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — Bl. ⁷⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — Be. ⁸⁾ .x. — Bn, der udel. Resten af Cap. ⁹⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi. ¹⁰⁾ [mgl. — Bh, Na, b. ¹¹⁾ Cap. udel. Bl. ¹²⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — Be. ¹³⁾ Resten af Cap. udel. Bn. ¹⁴⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi. ¹⁵⁾ [þriggia — Bh. ¹⁶⁾ [mgl. — Bh. ¹⁷⁾ fendir — Bl. Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, l, n. Her ender Bl, hvori Farmannaloven mgl. ¹⁸⁾ [ogligum vitnum — Bi. Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi. ¹⁹⁾ [mgl. — Na. ²⁰⁾ [þui — Bh. ²¹⁾ veri utlæger þrja vætter — tilf. Na. ²²⁾ En ez þeir vissu at usort var — tilf. Bh. Na.

uid liggir liz eða limir eða se aleigu mal. þa flulu þeir flitra uitna niota oc undan-
zörflu sem tonongs er mistun til.¹

IX. Farmanna logh.²

Her hefr farmanna log huer loglig partekia er.

- 1 i. Sv er loglig³ partekia [en engi annur⁴ at i honð stal tala stýrimanni eða hans logligum umboðsmanni oc neyna uitni uid .ij. eða þleiri oc segi⁵ þeir til [ahamznar⁶ er þare tala en hinn⁷ til leigu burðar er flíp byggr. En ez þa flil a um kaupmala sinn. þa hafe þa flit mal er uitni þylgia oc bera þeir sua oc sueria eptir. [at ver honrdum orð þfur beggia oc uaru þit þa sattir⁸ [oc samlaupa⁹ um partekiu.¹⁰ oc sua um lefi oc leigu.¹¹ þa er [þat uitni logligt¹² oc at loggullu¹³ þar tekil [oc at þoarmanna lagum rettum.¹⁴

Um flíp þat er þort er i þarir allar.

- 2 ij. Flíp þat er ausa þarz [þryfuar a .ij.¹⁵ dögum¹⁶ þat er tallt¹⁷ þort i þarar allar. nema hafetar uili lita lætare¹⁸ flípi. En ez stýrimenn lata ausa flíp sin um netr [a laun¹⁹ þirir hafetum. þa þonrir þat til suila uid þa oc eigu stýrimenn at bota flada þann allan er ez þui gerizt. huart sem þat uerðr um þior manna eða þe. eða huartueggia. þui at huer a þat þals at bota sem sealþr gerir. Nu er þarmr²⁰

Jvfr. Cap. 1. Bj. 167. 169. Cap. 2. G. 146. Bj. 170. 171.

¹) Hertil söies endnu et Stykke om Eder, samt nogle Edsformularer — Na. ²) Dette er den stadige Sideoverskrift gjennem Bolken — Bb. I Bd, f. Oa, b. Tb har Farmannaloven sin Plads foran den egentlige Bylov. I Bb har den sin Plads i Landsloven, mellem Kjöhe- og Tyve-Bolken. I Xd, e, f staar den, uden Bylov, ved Enden af Landsloven. Strax efter Ovskr. en Lacune i Bh, der oph. i Cap. 13. Kun i Bb, c, d er Indholdsliste, nemlig: i. Her hefr farmanna log huer loglig partekia er. ij. Um flíp þat er þort er (er — mgl. Bd) i þarir allar þirir leigu. iij. Ez (Um þat er — Bc, d) menn toma i þann kaupflad er þeir þyriadu þerð sina til. iiij. Ez maðr tetr ser þare ez stýrimanni. v. Um stýrima(n) a flípi hueriu. vj. Ez hafeti nýr flípan undir stýrimanni. vij. Hversu lengi stýrimanz flal bida eða hafeta. viij. Um taft ez menn hitta i florma. ix. Ez flíp tefigt oc þarz þarm ez at bera. x. Hvat siglingar menn flolu hoggua (or annars mortu — tilf. Bc, d). xi. Ez menn briota flíp sin oc þarz upp at (at — mgl. Bc) setia. xij. Ez maðr leigir eins pundz þar i flípi. xiiij. Ez menn beriazt i kaupþerð. xiiij. Um hafnar (hafn — Bc, d) tatu oc lægi. xv. Um hafnar ran. xvj. Ez menn liggia uid æfteri. xvij. Ez menn sigla með lande fram i samþloti. xviii. Ez menn sigla a menn. xix. Ez menn leggja or lægi oc tetr eptir byggru (urra — tilf. Bc, d). xx. Ez menn draga æfteri upp. xxi. Ez menn leggja þetlag samann. xxij. Ez menn ueria þabir sinu goz. xxiiij. Um uardhald a flípi. xxiiij. Um setkir innan þoar. ³) hin þyrfta — tilf. Oa, b. ⁴) [mgl. — Oa, b. ⁵) leggi — Oa, b. ⁶) hafnar — Oa, b. ⁷) [huart þeir hafa þar tekil. En hin — Ta, b. ⁸) [mgl. — Ta, b. ⁹) [um kaupmala — Bm, n. [oc þamer — Ta, b. ¹⁰) þare — Ta, b. ¹¹) leib — Ta, b. ¹²) [þui uitni lotet — Ta, b. ¹³) loggastu — Ba. ¹⁴) [mgl. — Bm. ¹⁵) [þþvar a þrim — Bi, m, n. ¹⁶) daghum — Tb. ¹⁷) uatþonft oc þat — Ta, b. tat — Xb. ¹⁸) teltare — Bc. ¹⁹) [a launungu — B. mgl. — Xe. ²⁰) þarmr — Bc. þarmadr — Bi, Nb, saal. og opr. Oa, men senere rettet til þarmr.

skip kominn zot oc matr [oc drydr¹ oc allt þat annat er til var etlad oc synigt
isetum sem skip se oxladit [vondir þeim.² En styrimonnum gefr syn adra oc talla
ir mundanga ladið.³ [þa stolu þeir nemzna⁴ styrimenn .ij.⁵ af adrum skipum⁶ er
eru. Nu ef þeir uilia þui til guds stiota af þeir uilldu fara a sua ladnu skipi
amlanga zerð.⁶ þa eigu hafetar eigi af uanda [þa ladzlu⁷ zirir styrimanni. oc
ire þa uid sua buit. En ef þeim styrimonnum er til loma þidir oxladit uera. þa
olu styrimenn zyrst af bera sina uaru alla adra en þeir hazdu etlad til reida laupo.
rir þui af skip er huergi zort ef reida stortir. En ef [þa er en oxladit.⁸ þa skal
zyrst af bera er sidazt⁹ tot [oc telit hegir¹⁰ zari. oc huer eptir adrum sem zara
t oc¹¹ til þess er þeim [þidir mundanga ladið uera er þat mal stolu styra¹² oc til
aru nezndir.¹³ En ef eigi eru styrimenn sua ner a adrum skipum af þeim megi
ð loma. þa skal bondr til nezna þa er nester sitia¹⁴ oc helzt haza uit til oc uaner
u i laupzerdum. af styra þetta mal eptir þui sem zyr uar sagt. En huerium þeim
anni sem af gengr [skipi þui med zot sin oc ze.¹⁵ þa eru styrimenn skyldir til af
þeim annat zar iangot til þess landz sem þeir hazdu sit adr [til ætlat. En ef
þeim zæzt eigi þa greidi þeim sita leigu sem þeir stilldu tala af þeim ef þeir zore
ngat sem þeir hazdu ser¹⁶ zara telit. En a þeim degi er styrimadr uil ut leggja
þi sinu. þa stolu allir skiparar til loma naudsynia laust. Sua eru oc allir hafetar¹⁷
gldir [til af zylgia skipi til upp af setia¹⁸ naudsynia laust.¹⁹ En huer er eigi er
ir setr onri silzrs uid konong. en þat eru naudsyniar sem log styra. En þegar þar
mr stutstazn sem adr var zramstazn oc horgir²⁰ skip²¹ a leid. þa a styrimadr skip
igur allar nema hann uili bætr gort haza.²²

Um þat er menn koma i þann kaupstad er þeir byriadu zerð sua til.

iiij. Nu koma menn i kaupstad þann²³ sem þeir [hazdu etlat²⁴ eða i annan 3
ad. oc ueria þar uaru sinni oc buazt nu þedan oc bera a²⁵ oc vilia heim aptr fara
gefr þeim eigi byr. en styrimadr bydr þeim skip sitt [a af liggia²⁶ sua lengi til
heimzardar²⁷ sem þeir uilia. [nu uilia sumir lengr liggia til heimzardar en sumir.²⁸
a stolu þeir rada er zleiri eru saman þo af einum auki. en styrimadr odlazt leigu
na [þo af skip setizt upp.²⁹ En af uare skal styrimadr skipa skip sitt huert er hann

¹) [mgl. — Bm. n. ²) [mgl. — B. ³) [mgl. — Ta, b. ⁴) [Nezni styrimadr — Ta, b. ⁵) .iiij.
Xd, f. ⁶) [iaml. leid — B. [iazntegha — Be. ⁷) [þa ladið skip — B. [sua lodno — Oa. ⁸) [þeim
þir þa enn eigi zort vera — Be. ⁹) eptir — B. ¹⁰) [mgl. i alle de Övrige. ¹¹) telit hegir — tilf.
B. ¹²) fara — Be. ¹³) [er zort oc mundanga (er) ladið — Ta, b. ¹⁴) eru — B. ¹⁵) [mgl.
Bg. ¹⁶) [mgl. — Bd. Oa, b. ¹⁷) skiparar — B. ¹⁸) [til af z. skipi til upfatar — Ba. [skip upp
setia — B. ¹⁹) Sua ero oc &c. mgl. — Be. Ta, b. Xb. ²⁰) hegir — Xb. horguer — Oa. ²¹) stazn — B.
) huat sem aff skipi vardir sidann — tilf. Na. ²²) [þannig — Xe. ²³) [haza (er zari (til) telit — B.
) zot sin — tilf. Ta, b. ²⁴) [af leiga — Be. Ta, b. ²⁵) zarar — Ta, b. sem þeir uilia, sumir lengar,
air þemmar til heimzardar, oc leigi — tilf. Ta, b. ²⁶) [mgl. — Ta, b. þemmar — tilf. de B. ²⁷) [ei af þör — Xb.

uil oc eru þeir næstir zari er þengat zoru með honum at ianre¹ leigu vndir sua milla lest.² En ez stýrimadr setr upp sþip sitt zirir ottan³ longi hafeta [oc uilia þeir⁴ zarit haza. þa eigu þeir zar heimolt at vare þengat sem þeir tofu [leigu laust.⁵

Ez madr tekr ser zari ez stýrimanni.

- 4 iiij. Nu tafa menn ser zari ez stýrimanni oc segir hann sitt huerium huert hann uil zarit haza. nu þar sem leid⁶ stíl. þa vil huer þannig sem zare tof ser oc hezzt [upp þretta með þeim.⁷ þa stolu þeir sitt mal haza er zleiri eru saman þo at einum auli. en stýrimadr skal engu om rada. En ez allir uerda iammargir þa stolu þeir bera luti i skaut⁸ oc haze þeir sitt mal er [utr zylgir.⁹ Nu uilia þeir ez sþipi ganga [er lngð uar zirir boren oc lausungar ord.¹⁰ þa skal stýrimadr giallda mort silzr huerium þeirra er ez gengr sþipi þui oc¹¹ sþipleigur þer om fram er hann tof ez þeim. En hinum er nu eru eptir a sþipi þa¹² skal hann za sua marga menn at þeir se ual lidzörir¹³ oc hallda þa með sinum toft þengat til [þess kaupstadar¹⁴ er þeir haza ser zari tekít.¹⁵

Om stýrimann einn a sþipi hueriu.

- 5 v. Einn skal stýrimadr a sþipi hueriu. hann skal þridiungi meiri lest¹⁶ haza en hafetar¹⁷ oc þo eigi¹⁸ meira vppleggja¹⁹ en hafeti zirir þui at hann skal þridiung haza ser til reida laups [ez hann þarz.²⁰ þat eigu allir hafetar at zlytia þui [at þat²¹ skal lada i kloza inn. Stýrimadr skal leidzagu mann za en allir tull. þar stolu lestir allar iamstorar²² uera [at zullu zare.²³ nema sumum hafetum se stíld²⁴ meiri lest eða minni. Sua skal huer haza milin²⁵ punda þunga i lest sina sem hann hezzt ser zare vndir tekít [oc leigu zirir zest.²⁶

Ez hafeti rygr sþipan vndir stýrimanni.

- 6 vj. Nu ez hafeti rygr sþipan vndir²⁷ stýrimanni oc uerðr þat uitniæzast. rygr hann sþipan innan landz þa er hann setr mort silzr [uid stýrimann²⁸ zirir lest²⁹ hueria er ez berst. En ez hann rygr sþipan vndir stýrimanni i Danmorku eða i

Jvfr. Cap. 6. Bj. 175.

¹) samre — Ta, b. ²) sem þeir haza — tilf. Ba. (sem adar hafðu þeir — tilf. Ta. ³) vilia of — tilf. Oa, b. ⁴) [þeira sam — Oa, b. ⁵) [at anduerðu — Oa, b. ⁶) leid — mgl. Bg. ⁷) [þetta vpp með þeim om þretta — Be. [þetta u. m. þ. til (með) þræto — Bg, m. Xd, f. [upp dæila með þeim — Oa. ⁸) of luta — tilf. fl. ⁹) [liota — Ba. ¹⁰) [er eigi zylgir lutr — Bg. ¹¹) [e — fl. ¹²) þa — mgl. fl. ¹³) leidzörir — Xb. ¹⁴) [kaupsteynu — Ba og fl. [kaupa — Ta, b. ¹⁵) at (þui) sinni — tilf. Oa, b. ¹⁶) ahogn — Oa, b. ¹⁷) huer hafeta — Oa, b. ¹⁸) eigi — mgl. Ta, b. ¹⁹) brigða — Xb. ²⁰) [mgl. — fl. ²¹) [mgl. — fl. ²²) stíld — Be. Ta, b. ²³) [mgl. — Bg. ²⁴) stíld — Ta. ²⁵) marga — fl. ²⁶) [mgl. — Ta, b. ²⁷) rygr — fl. ²⁸) [mgl. — fl. ²⁹) ahogn — her og nedef. Na.

Þautlande eða i Suidiöð gíallde .ij. merkr sílþrö. aðra lönungi en aðra stýrimanni
 xírír lést hueria er æz berst. En ex mádr rýþr stípan a [Gotlande eða Samlande.¹
 setr .iiij.² mortum sílþrö. a lönungr halþt en stýrimádr halþt. En ex mádr rýþr
 stípan a Englande eða i Örtöröum.³ a hiallande.⁴ eða i færoröum. gíallde .viij.⁵
 merkr sílþrö halþt lönungi en halþt stýrimanni. Rýþr mádr stípan a Öronalande⁶
 eða a Isölande eða i Öaurdum austr. gíallde [.viij. ertogar oc⁷ .xiiij. merkr sílþrö. halþt
 lönungi en halþt stýrimanni. Nu heitir⁸ þegar stípan rözen er [einnhuer stípare eða
 xleiri⁹ kemr eigi til stíps¹⁰ [með uarningi sínum¹¹ i¹² þær stýrnur er aðrer stíparar¹³
 löma oc stýrimádr gerir.¹⁴ oc hafa öll stíð log i heimþerð sem þeir hafa i heimán-
 þerð oc stíð i allra þeirra aðrýðð öm xlutning þar til er stíð er upp sett nema stýri-
 mádr uili bætr gort hafa.¹⁵

Öuerfa lénge bíða skal hafeta eða stýrimanz.

vij. Nu kemr¹⁶ býr a. þa stölu hafetar bíða stýrimanz síns .iiij. seuar xoll¹⁷ 7
 en síðan megu þeir sígla¹⁸ at örfeliu þö at hann löme eigi. Nu xer hafeti xra stípi
 öttan löngi stýrimanz [oc hafeta.¹⁹ þa stölu þeir bíða hans .ij. seuar xoll. þa megu
 þeir xara at örfeliu. Nu gengr hafeti xra stípi oc kemr býr a þa stölu .iiij.²⁰ menn
 ganga a land upp oc skal einn þeirra stönda uíð brýggíu spörð en [annar oc þríði²¹
 upp xra hönum²² sua²³ at huer megi högra annars öp.²⁴ [oc öpi þrýsuar²⁵ oc
 gange síðan til stíps. En ex hann kemr þa eigi [til stíps²⁶ þa megu þeir xara at
 örfeliu ex hann er a löristnu lande stáðr. En ex hann er a heíðnu lande þa bíði
 þeir hans .iiij.²⁷ seuar xoll ex þeim er haffa löuft xírír heíðnum monnum. Nu stendr
 mádr eptír i býgdri öy. þa löigi²⁸ þeir hönum [xar til meginlandz með xer hans.²⁹
 En ex hann stendr eptír i öbygdri öy. þa skal löggia hönum upp .v. natta uíft oc
 elðz xörí. bat oc búlöngi [oc huers dags stíð(i)u hans.³⁰ Nu stendr mádr eptír en
 matunautar hans bíða mann a lést hans oc hafa uíð þat uatta. en stýrimenn oc
 hafetar löuedazt eigi þurxa. þa [xíalþar þat³¹ xer hans uíð stýrimann oc hafeta huat
 sem [i hueríu³² uerðr. Nu löma hermenn at þeim oc kemr eíft huert heruapn

¹) sama lande — Oa. Saglande — Xe. [i Gullandí. i Sagenn eller i Engþetland — Nb. ²) .iiij. — Xe.
³) Örtöröum — Oa. ⁴) hiallande — fl. Jallande — Oa. ⁵) .iiij. — Bn. ⁶) Öronalande — Ta, b.
⁷) [mgl. — Xe. ⁸) er — fl. ⁹) [mádr — fl. [stípari — fl. [hafeti — fl. ¹⁰) þa stýrnu — Xd, e, f.
¹¹) [mgl. — Bn. ¹²) oc — Ba. ¹³) hafetar — Bg. ¹⁴) örb — tilf. Be. Ta, b. stýrnu tilf — tilf. Oa, b.
¹⁵) ((a) er a — tilf. Bg. Xd, f. ¹⁶) þa — tilf. Bf. ¹⁷) i [amt — tilf. Bg. ¹⁸) xara — fl. hafa
 býr — Bg. ¹⁹) [mgl. — Bm, n. ²⁰) þeir — Bf. Ob. tuer — Na. .ij. — Nb. ²¹) [Saal. — Bc.
 [tueir oc hin þríði — Xb. [aðrir — Bn. [annar — de Övriga. ²²) hönum — mgl. Be, m, n. ²³) oc
 hin þríði þar nést. oc öpa sua haat þrir — Be. of hin þríði þar nést oc öpa (öpe) sua haat þrem sínum — Ta, b.
²⁴) raust — Be. Ta, b. örb — Bg. ²⁵) [mgl. — Be. Ta, b. ²⁶) [mgl. — de Övriga. ²⁷) tvau —
 Ba, e, f, g. Oa. Ta, b. Xb, d, e, f. .iiij. — Ob. ²⁸) löggi — Be. Tb. flulu . . . löggia — Ta. ²⁹) [þar
 til lande xer stíð — Be. Ta. [up þ. t. l. x. f. — Tb. ³⁰) [hv. d. tapo hans — Bm. [mgl. — Xb.
³¹) [xíalþa þeir — Bg. Ta, b. ³²) [i uigi — Ba. [i huigi — Bi. [æz hönum — Oa, b.

innan bordz [æz uyrði¹ oc uerða menn jarir æz eða drepnir oc haza þeir eigi man
bóðit a lest hans [er eptir stóð.² þa hefir hann zirirgort huerium peningi³ er hann
atte þar i skipi. Nu fara menn fra skipi með allra raðe bæde styrimanna oc hafeta
oc lemr þa uyrðr at þeim þa haza þo ze sitt þeir er [ziarre uaru staddir⁴ æz hinir za
uart er a skipi varu eptir.

Um kast æz menn hitta i storma.

- 8 viij. Nu æz menn hitta i storma eða uall⁵ eða þann vanda at þeir þurzu⁶
skip sitt at lesta. þa skal allum izirburð zyrst lasta. Nu þarz meira zirir borð bera
þa skal þui⁷ lasta er [þungazt er oc⁸ zemintz huer sem þann uarning a [æz þui ma
na.⁹ Nu¹⁰ stolu þeir allir er innan bordz eru giallda þeim uerð zirir er atte sua
mikil sem þeir mattu við za i þeim kaupstad sem þeir toma þa til. sua at allra þeirra
uerði iammikil stade æz iamnu ze. þui at last skal [fara eptir zear magne¹¹ en eigi
at mannmergð eða lesta tale. En æz þeir toma með heilum bunta¹² til kaupstadar
sua at þeir haza engu lastað. þa stolu þeir sua izirburð stipta at allir stolu iammikil
æz haza. sua styrimenn sem hafetar. nema þat at þeir stolu halzu¹³ meiri leigu zirir
þa lest haza en zirir adrar þær er þar uaru [vövegna¹⁴ a skip.¹⁵ sua margar sem
þær uerða.¹⁶ En þat er izirburðr er þa liggir eptir er huer hefir uegit sina lest zulla.

Æz skip lestist oc þarz æz bera zarm.

- 9 ix. Nu æz menn hitta i [uall eða¹⁷ þann uanda¹⁸ at menn¹⁹ lesta skip sitt
sua miot at zarm²⁰ þarz æz at bera oc er þo bortande þa stolu hafetar allir bida
halzan manað uirta²¹ daga. En æz notorir stiliazt zyr uid skip en nu er mælt
zirir ottan rað [eða lonzi²² styrimanz þa er hann setr .viij. ertogum²³ oc .xij.
mortum silzra [er zyrstr ryzr skipan.²⁴ uid [lonung oc styrimann.²⁵ en hinn huer
annara mort silzra er sidar gengr æz þar til er þeir eru sua zamennir eptir at skip
er vort zirir liblonzra²⁶ jarir. en þeir eru engu setir er sidan ganga æz. En æz skip

Jvfr. Cap. 9. Bj. 174.

¹⁾ [æz uyrði — Be. [æz ofrræði — Na. [mgl. — Bg. Xf. ²⁾ [mgl. — Bn. ³⁾ ziar sine — tilf. Ob. Xb. ⁴⁾ [fara fara — Bg. ⁵⁾ siomarvolf — Ta. t. volf — mgl. Tb. ⁶⁾ at — tilf. Be, hvorpaa denne Cod. forbignar det övriga af Cap. samt Begyndelses-Ordene af næste, og fortsætter med Ordet læsta som om Intet manglede. ⁷⁾ næst — tilf. Bg. ⁸⁾ [mgl. — Xe. ⁹⁾ [mgl. — fl. ¹⁰⁾ of — de fl. ¹¹⁾ [uara allra þeirra magne — Bf. [fara (at) iazno ze — Oa, b. ¹²⁾ bunta — Bg, n. Xe. ¹³⁾ halzu — mgl. Bg. Ob. ¹⁴⁾ vövegna — Xb. ¹⁵⁾ [i uegna — Bi. ¹⁶⁾ er þar &c. — mgl. Bg. ¹⁷⁾ [mgl. — Bm, n. ¹⁸⁾ [þau uall oc uagelli — Ta, b. ¹⁹⁾ þeir — fl. Her beg. igjen Be. ²⁰⁾ uarneng — Ta, b. varu — Xd, e, f. ²¹⁾ [ygnra — Be. Ta, b. ²²⁾ [mgl. — Bi. ²³⁾ ertogum — mgl. Bd. ²⁴⁾ [er zyrtr (zyrt) gengr æz — fl. ²⁵⁾ [styrimann — Bg. Ob. ²⁶⁾ zamenniz — Ta, b.

brytr i spon oc eru menn a fridu¹ lande.² þa stílizt menn eigi þyr uid skip en reida er borgit þeim sem þa ma nazt³ oc sua [skipræ oc tre.⁴

Guat siglingar menn skolu hogga or annars manz morku.⁵

g. Siglingar menn skolu eðl hogga i annars manz morku nema⁶ [til eðbz 10 nortis⁷ ex uti byr um netr⁸ salir i sama stad. nema hann nai huarli kaupi ne orlozi oc gengr naudsyn uid. þa hoggi meðan hann þarz oc bote marlar spell landnams laust. ex þa amalgar er a eða hans umbodsmadr. En ex a skipi byr. taki eigi meira en þeim uinzt samdorgis nema sua sem þyr stíl.⁹ En ex meira hoggr bote marlar spell oc landname landzdrotna nema hann [lozi.¹⁰ Farar greida bot¹¹ eigu þeir oc at hogga ex bilar at skipi eða steda.¹²

Ex menn bresta skip sin oc þarz upp at setia.¹³

gi. Nu þarz skip upp setia.¹⁴ fteri styrimadr¹⁵ bod lupp¹⁶ sua uida at þeir 11 uerði fullazla¹⁷ upp at setia oc oft þat skip.¹⁸ setr huer halzum¹⁹ onri silzre ton- onge er eigi lemr [til þess skipdrattar.²⁰ Gueruitna þar sem menn bresta skip sin oc þidiazt eigi silzr þa borgit ser. þa fteri [þeim bod er nestar hua.²¹ sua morgum sem þeir þidiazt þurza innan þeirrar skipreidu. með onlium sinum. þeir er þui toma uid. skolu þeir haza .vi. auz xirir lest hueria er þeir uinna upp. skolu þeir oc þar með hialpa²² skipi oc reida. En huer sem eigi lemr eptir bodi setizt [halzri mort silzre uid tonung en halzri vid skipbrotz menn alla.²³

Ex madr leigir eins pundz far i skipi.

gij. Ex madr leigir [eins pundz²⁴ far az²⁵ hafeta oc byggr hann [at lag- 12 um.²⁶ æ meðan hann a eit pund²⁷ innanbordz²⁸ þa a hinn þat er leigði. En ex' madr leigir .ij. punda far at hafeta oc sua þo at xleiri se. þa a han stílt at haza az

Jvfr. Cap. 10. L. VII. 22. Cap. 11. L. VII. 23.

¹) þurru — Be. ²) staddir — tilf. fl. ³) natgast — Ba. ⁴) [skipræ — Ba. [skipræ — Bd, f. Na. [skipræ — Bi. [skipræ — Bm. [skipræ — Oa. [skipi — Bg. Ob. [skipi — Ta, b. [skipi — Xd, f. oc sua &c. — mgl. Xe. ⁵) Ingen Cap. Afd. i Ta, b. Cap. mgl. — Bg, m. ⁶) umzæbar men en farabott ex bilar at skipi eða — tilf. Bn. Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi. ⁷) [eðbiuid — Be. ⁸) vatr — Ba. Istf. Resten af Cap.: &c. — Be. ⁹) En ex &c. — mgl. Ba. ¹⁰) Fra (6) umzæbar men — Ta, b. ¹¹) [hoggue farargr. bot — Xb. ¹²) eða steda — mgl. fl. ¹³) Ingen Cap. Afd. i Ta, b. 'Cap. mgl. — Bg, m. ¹⁴) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be. ¹⁵) madr — Oa. ¹⁶) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi. ¹⁷) [mgl. — Bd, f. Oa, b. ¹⁸) Resten af Cap. mgl. Ta, b. ¹⁹) halzum — mgl. Oa, b. Xf. ²⁰) [mgl. — Xd, f. ²¹) [bod bondum — Bn. ²²) biarga — fl. ²³) [.vi. aurum f. haza halzt tonongr en halzt skipbr. menn — Ba. [.vi. aur. f. halzt tonungi en h. fl. monnum — Bn. Xd, e, f. [halzre mort f. vid tonongen. of eigu skip- broz men (allir) halzt — Oa, b. ²⁴) [.ij. punda — Tb. þunga — tilf. Oa, b. ²⁵) styrimanni eða — tilf. Be. Ta, b. ²⁶) [a leunungu — Tb. ²⁷) punda far — Be. Xe. ²⁸) innanb. — mgl. Tb.

pui hueriu sem¹ af sinum pundum. En ef hafeti uil eigi fara þar sem hann töl
 ser fari og hefir hann eðladr a skip borit. þa skal hann greiða styrimanni slíka leigu
 sem [hann stíldi² honum og fara hann þangat sem³ hann heyrde ser fara teltit. En
 ef styrimadr ryfr skipan undir hafeta. þa skal hann hallda slíku upp uidd hafeta sem
 hafeti atte⁴ uidd styrimann ef hann heyrði roxtit⁵ uidd hann. Nu telt madr ser fari og
 ber ahomzn⁶ sína a skip og bæra þær nauðsyniar til með honum at honum er [synn
 fær stæde⁷ i ef hann fer. þa fái hann styrimanni hafeta annan iamgodan⁸ i stad
 sinn og iammilla lest og leigu. En ef hann fær engan þa fara sialfr nema styri-
 madr lönzi honum ærgöngu.

Ef men beriazt i kaupgerðum.

- 13 glij. Nu ef menn beriazt i kaupgerðum og sættaz menn þar⁹ með styrimanz rade og
 hafeta. þat a huergi at riuxa.¹⁰ en [Noregs konungr¹¹ a sof¹² þa er uidd ligg og
 sofi þa konungs ombodsmadr¹³ sem þar hefir len¹⁴ sem þeir riuxa bultu¹⁵ [og
 skipa af skipi.¹⁶ En ef Noregs menn beriazt eða gera [aðra ufnngtni þa¹⁷ er sett
 ligg uidd i Danmorku eða adrum landum og borta þeim slyflumonnnum¹⁸ sem þar hafa
 len izir. þa eru þeir vsetir uidd Noregs konung er (þeir) tóma heim og hafa þeir¹⁹ .ij.
 manna uitni at þeir böttu þar sem þeir brutu ef þeir hafa uidd [utlenzsta menn²⁰
 att. En ef Nordmenn²¹ beriazt sinn i millum. [horte Noregs konungi²² friddbrót er
 þeir tóma heim. þui at a hans þegn uar vnnid. og se þui meir uidd sundrþyft [sinn
 i millum.²³

Um hagnataka og lægi.

- 14 glij. Sa a homzn en ror²⁴ en þa lægi²⁵ en fyrst kemr landæstum om [æstar
 hæl.²⁶ En ef madr ueitir manni hagnar ran þa selizt [huer þeirra morl slyrs er a
 þui skipi er. iamt styrimadr sem hafeti.²⁷ þa sett a halza²⁸ konungr en halza þeir sem
 hagnar [ran uar ueit²⁹ og skipti at mannmergd. En þat er hagnar ran ef madr
 hoggr æstar manz eða [lofsir og³⁰ begir³¹ þeim or lægi sem adr lagu zirir. Nu
 eru menn margir a skipi saman [þeir er síðar tóma³² og bua eigi aller om eitt lindi³³

¹) huar — tilf. Ta, b. ²) ætti — fl. ³) Saaledes Be, d. [mgl. ved Forgl. i Bb. ⁴) ætti — fl.
⁵) skipan — tilf. Bg. ⁶) aam — Ob. ⁷) [gullar stæde. og mytil vanhagar — Ta. ⁸) iamgodan —
 mgl. — fl. ⁹) innanbörðs — fl. ¹⁰) i Noregs konungs riti — tilf. Bf. ¹¹) [hann — Bf. ¹²) sett
 — fl. ¹³) slyflumadr — fl. ¹⁴) slyfl — fl. ¹⁵) bultu — Ba, e, f, i, m. Oa, b. Ta, b. Xd, f. ¹⁶) [til
 voppanar — Ta. [mgl. — Tb. ¹⁷) [onnur ofngtli þau, [onnur ungtli þau, [onnur ofngtli þau — fl.
 [annur ungtli þar — Ta. ¹⁸) Saal. Be, d, og de Övrige. konungsmenn — Ba. ¹⁹) Her ophörer Lacmen
 i Bh. ²⁰) [utlenzsta mann — fl. ²¹) þeir vardmen — Ba. ²²) [þa a Noregs konungr — Bm, n.
²³) [i kaupgerðum — Xd, f. ²⁴) gerer — Be. ²⁵) læggi i — Be. ²⁶) [aburd — Bh. ²⁷) [han halfr
 morl f. uidd konungh. og uidd þa (og uidd þa — mgl. Tb) sem a skipi ero. þui styrimadr sem adrar hælstar — Ta, b.
²⁸) Noregs — tilf. Bg. ²⁹) [uaro rænter — Xe. ³⁰) [mgl. — Xd, f. ³¹) begir — Oa. begir —
 Ta, b. ³²) [þui er síðar tom — Ba. ³³) lundrni — de fl. linnindi — Be. faplyndi — Bg, h. fap — Bi.

segja sumir at eigi mundi vera at roef þess hann¹ reðe oc syni uilia síns með eins i huer þeirra oc se þa saklausir. En þess þeir² uilia eigi [gjallða er hagnar ran ttu. þa³ softe sem uita þess þar sem þeir [riuga bulla⁴ sinn til uppfápanar.⁵

Um hagnar ran.⁶

gv. Þat er en hagnar ran þess menn sigla i ætleri⁷ sete i horn oc sigla adrir 15 ir oc leggja sua ner þeim at eigi er sveigirum.⁸ Nu røða⁹ hinir um er þyrri 10 til hagnar oc bidia þa [brott legja¹⁰ er síðar tomo sua at skip þeirra hagi¹¹ n oc eigi liggi skip a streingium þeirra. nu uilia þeir eigi brott.¹² þa er þat hagnar ran. Sua oc þess skip brýtr undir þeim eða stolu þeir brott leggja er þyrri 10. þa liggr her sett uid þetta hagnar ran sem uid hitt er þess uar sagt. En þess briota skip undir monnum [er síðar tomo.¹³ huart sem þeir briota i ætleri sete landþestum eða reida¹⁴ spell gera. þa stolu þeir bota spell sem stynsamir menn meta ozundar bot a oðan [v. aura silþrø.¹⁵ En þess þeir uilia eigi bota. þa liggi su sama sot vid sem þess uar stillð.

Þess menn liggja uid ætleri.

gvj. Nu skal styrimadr [bate rada¹⁶ oc þess þeir liggja uid ætleri¹⁷ þa late þlytia 16 eta til landþ [eitt sinni¹⁸ a dag oc ut aptr. en matþueina¹⁹ [þrýsuar. eitt sinni tala vatn en²⁰ þýsuar at mat bua. Sa skal bat þessa er þess²¹ gengr or. En bat- r skal fram tala at bulla²² brun²³ þegar [batr er heimtr²⁴ at skipi.²⁵ Nu þess þess or²⁶ þyrði²⁷ eða barði.²⁸ [eða brestr rong.²⁹ [eða uidia³⁰ sitnar³¹ eða³² þess þess. þa abrygizt styrimadr bat sinn oc þess hasetum annan bat eða abrygizt þat [er a³³ er þess notot kann a borti at brestra³⁴ þirir batþensis salir. En þess þess³⁵ losnar.³⁶ gjallði sa bat er [knut knyti³⁷ þess eigi lemr aptr. eða þess³⁸ bat þan þess hann uil eigi abrygizt³⁹ sem styrimadr.⁴⁰ En þess notot telr bat [at

¹⁾ þess — de fl. ²⁾ Saal. de Övrige; þessri ved Skrf. — Bb. ³⁾ [gjallðe þess hagnar raan — Bf. Saal. Bg, n. Xe. bunta — de Övrige. ⁴⁾ [þessa upp — Bm. ⁵⁾ Ingen Cap. Afd. i Oa, b. Cap. Xb. ⁶⁾ Saal. og Bc, d. ætleri — de Övrige stedse. ⁷⁾ sveigingar rum — Be, h, n. Oa, b. Ta, b. rum — Bg, Xe. ⁸⁾ roa — Oa. ⁹⁾ [rýma — Oa. ¹⁰⁾ suiz — tilf. Bg. sveigingar — tilf. de Övr. rýma — Ta, b. leggja — tilf. de fl. ¹¹⁾ [mgl. — Bn. Na. ¹²⁾ rada — Oa. ¹³⁾ [þessir laga t — Ba, e, g, i, m, n. Na. Xd, e, f. ¹⁴⁾ [bota reida — Bg. ¹⁵⁾ ætleri — de Övr. stedse. ¹⁶⁾ .ij. m — Bi. ¹⁷⁾ matþerðarmenn — Bh, m. ¹⁸⁾ [mgl. — Oa. ¹⁹⁾ síðast — fl. ²⁰⁾ Saal. og Bc, g, n. Xe. bunta — de Övrige. ²¹⁾ rum — Xe. ²²⁾ [þan ror — Xd. [or bate er þan ror — Xe. þegar &c. — mgl. Bm. ²³⁾ [þess þess brestr a — Bm. ²⁴⁾ barði — Ba, e, g, h, i, m. Na. Xd, e, f. i — Bf, n. Xb. Oa, b. Ta, b. ²⁵⁾ þyrði — Ba, e, g, m, n. Ta, b. Na. Xb. borti — Bh. Xd, e, f. ringr — Xd, e, f. [mgl. — Bm, n. ²⁶⁾ uid — Xe. ²⁷⁾ [mgl. — Bd, f. Oa, b. ²⁸⁾ [eða sitnar Ta, b. ²⁹⁾ skipi — tilf. Be, h. Na. Oa, b. ³⁰⁾ [sem a borde kann brestra — Bm. [sem at borde kan st — Bn. beraft — Oa. ³¹⁾ batr — Bg. aburðar — Oa, b. ³²⁾ bitar — Oa, b. ³³⁾ þessir — Bm. þar þan aburð — Oa, b. ³⁴⁾ þessurum — tilf. Ba. ³⁵⁾ bota — Oa. bota — Ob. ³⁶⁾ en &c. — Be, g, Ta, b.

ouillia¹ styrimanþ. þa stírfote² hann rane a hendr þeim [uid .ij. uatta. þa er hinn setr halþri³ mort sílþr uid styrimann.⁴ [En ex notor tetr bat lonyis laust oc ror brott sua langt at leita þarz. þa er hann setr mort sílþr uid styrimann⁵ oc þore iamgodan bat apr sem hann tof. En ex notot grandar [monnum eða⁶ stípi þirir batlonyis⁷ satir [medan batr er brottu.⁸ þa skal hann bota .viiij. ertogum oc .xiiij. mortum sílþr halþt konungi en halþt styrimanni. En ex i spon brytr. bote stada allan eplir þui sem stynsamir menn meta. En ex stípi er botande⁹ þa late þa bota er bate [rorer brott¹⁰ oc gíallde .v. merkr sílþr halþt konungi en halþt styrimanni. En þirir huern mann er tyniþt þirir batlonyis satir gíallde [þa er bate rorer¹¹ brott¹² [stíft þegngíllði oc stífar þrendbotr¹³ sem konongr [leggir til¹⁴ með hinna beþtu manna raðe [er með honum eru.¹⁵

Ex menn sigla með lande fram i samþlote.

- 17 xvij. Nu ex menn sigla með lande fram i samþlote. þa stolu þeir [uegia er gtri sigla sua at eigi bægi þeim a land er inþtir¹⁶ sigla.¹⁷ En ex menn beita¹⁸ þra-beiting oc [siglir hinn¹⁹ a uædr þeim oc bægir honum²⁰ at bergi eða boda [eða at nefe²¹ [oc leþtir hann stípi stíft²² þirir þa sof eða brytr²³ i spon.²⁴ þa bote þeir spell²⁵ er honum bægdø ex leid. sua sem stynsamir menn meta oc ozundar bot a ozan [vj. aura sílþr.²⁶ En ex menn beita þra-beiting oc ber þa at bodum er [a le²⁷ sigla²⁸ oc uíll hann heilðr a þa sigla en i boda briota.²⁹ nu ex stípi brotnar eða reidi stítnar [þeim er a uædr siglðu³⁰ oc eigi uíllðu uegia. þa toma þar engar botr þirir. þui at þeim er allum naubþyn. Nu sigla menn til miora³¹ sunða með samþloti míllu. þa stolu þeir sigling minka er síðar þara. þar huér sem stadin er sua at engum stande þartalmi³² ex. Minka skal singling með [halsan oc heþla sturð.³³ en heilðr níðr leggja en a aðra sigla.³⁴

Ex menn sigla a menn.

- 18 xviii. En ex menn sigla a aðra naubþynia laust huart sem þeir sigla til sunða³⁵

Jvfr. Cap. 18. L. VIII. 26.

¹) [uttan lonyi — Ba. [at ulonyi — Bm, n. Ob. Ta, b. ²) lonyi — fl. ³) halþre — mgl. Bg, m. ⁴) [mgl. — Ta, b. ⁵) [mgl. — Bd, f, n. Oa, b. ⁶) [mgl. — Bn. ⁷) biarglonyis — Bf. Ob. Na. ⁸) [mgl. — Bg. ⁹) brotet — Ta, b. ¹⁰) [rorer (rete) brott — de fl. [rante — Bg. ¹¹) rorer el. rete — de fl. robe — Ta. ¹²) [mgl. — Tb. ¹³) [stífar botr — Bn. ¹⁴) [stípar — Bn. ¹⁵) [mgl. — fl. ¹⁶) nærre — Bg. ¹⁷) [er gtri sigla ueggia þeim er inri sigla sua at eigi bægi at lande eða at boda. eða at nefe — Ta, b. ¹⁸) hilla i — Be. Ta, b. ¹⁹) [sigla aðrir hia — Bg. ²⁰) þeim — fl. ²¹) [mgl. — Ta, b. ²²) [ot tetr han liz st — Ta, b. ²³) stípi st — tilf. Ta, b. ²⁴) oc leþtir &c. — mgl. Bg. ²⁵) stada þan — Ba, h. ²⁶) [þtir tagadome — fl. Det hele Stykke En ex menn beita &c. er i Oa, b sat ved (29) efter briota; i Xd, f endnu længere ned, mellem naubþyn og Nu sigla &c. ²⁷) [at — Xe. ²⁸) [a leid siggia — Ta, b. ²⁹) briote — Be. ³⁰) [er (a) uerðar siglt — Ta, b. ³¹) miora — mgl. Xe. ³²) þar talm — Xe. ³³) [hæþan oc halþsturð — Be. [halsan of hæþan — Oa, b. [hæþan of halsan — Ta, b. [halsan æþla sturð — Xe. sturð — mgl. Bd, f. Her beg. det andet Brudst. af Bo. ³⁴) naubþyniaust — tilf. Xe. ³⁵) miora — Bm.

eda sigla með¹ haxe eda með lande oc gera þeir monnum spelluirtli. þa skal bota xirir stulstagn² ex brotnar xirir oxan [regnis flor³ .ij. aura silxrs. [En xirir framstagn .iiij. ertogar silxrs⁴ en i andxongum⁵ brotnar xirir oxan flo. En ex stagn brestr [oc rennr flor inn⁶ giallde mort silxrs. En ex hialmuruo⁷ brotnar eda stgri [um hialmuruo⁸ [eda blad ax stgri.⁹ bote onri¹⁰ silxrs xirir huert þessara. En ex stgri brestr sundr i midiu¹¹ bote .ij. mertr¹² silxrs. oc sua ex iarn brestr ax. En ex sag¹³ brotnar bote .ij. ertogar¹⁴ oc sua xirir hals huern oc sua [.ij. ertogar¹⁵ ex bord¹⁶ brestr.¹⁷ [En xirir rodrar¹⁸ hux .ij. aura silxrs.¹⁹ En xirir megin: hux²⁰ halxa mort silxrs.²¹ Ertog xirir tne huert oc trapta²² huern [oc flo²³ hueria. En ex ra²⁴ brestr i akkaumum eda xirir ottan eda innan. giallde .ij. aura silxrs.²⁵ En ex ra brestr i dragreipum²⁶ giallde halxa mort silxrs.²⁷ En ex tre brestr [eda brotnar²⁸ giallde mort silxrs. En ex hialpreip²⁹ brestr giallde .ij.³⁰ ertogar. En xirir asdreng³¹ ertog.³² En xirir flaut oc akkauma [oc aff³³ [.ij. ertogar³⁴ silxrs³⁵ xirir huert þeirra nema aff³⁶ se uti³⁷ oc [elit segli.³⁸ þa skal giallda onri silxrs [xirir huert þeirra. En xirir hazubendu hueria .ij. ertogar. En xirir stoding³⁹ onri silxrs.⁴⁰ En xirir dragreip .ij. aura silxrs oc sua xirir stag. En xirir smareip⁴¹ huert [er a segli er⁴² ertog silxrs oc sua xirir flo hueria. sua xirir ar hueria. [En xirir xort halxa ertog.⁴³ En xirir bruggiu⁴⁴ [.ij. ertogar.⁴⁵ En ex madr siglir a mann [oc brutr flip hans⁴⁶ sua at eigi er botande. bote flip sem menn meta oc sua xarm⁴⁷ allan er a er oc oxundar bot a oxan [.vj. aura silxrs⁴⁸ huerium er a er. ex hann braut með uilld sinni. En ex uada uert uar. þa sanne með eidum⁴⁹ oc þalle nidr oxundar bot.⁵⁰ En þat eru .ij. aurar silxrs er huer a [at tala er xirir asigl:

1) i — fl. 2) stulstagn — Oa. 3) [ræfing — Be. Ta, b. [renniflor — Ob. [ræfingoffor — Xb, e. 4) [mgl. — Xe. En .ij. ertogar silxrs — tilf. Na. 5) andxangum — Xe. 6) [um remmiflor — Xe. 7) hialmuruo⁷ — Ba. hialmr — Be. hialmuvo⁸ — Be. hialmuruo⁷ — Bf, h, m, o. Na. Xd, f. hial: munuo⁷ — Bg, i. hialmaruo⁷ — Bn. hialmuvo⁸ — Oa, b. hialmuuo⁷ — Ta, b. hialmuruo⁷ — Xb. hialmuuo⁷ — Xe. 8) [in i homlu uolar hald — Be. [nær hialmunuo⁷ — Bg. [um hialmunuo⁷ — Bi. [um hialmaruo⁷ — Bn. [um hialmuuo⁸ hald — Oa. [með (vibr) hialmuuo⁷ hald — Ta, b. [mgl. — Bf. Ob. 9) [mgl. — Be. 10) mort — Bg, m, n. 11) tuau — Ob. 12) aurum — de Övrige, undt. Bf, der har mortum. 13) [ar — Be. Oa. 14) aurum f. — Ob. 15) [mgl. — fl. 16) barð — Bd, e, f, g, h. Na. Ta, b. 17) sua .ij. ert. &c. — mgl. Xe. 18) uidrar — Ba. iarð — Oa. iarðar — Ta, b. 19) [mgl. — Be. 20) hux — Bg. 21) En ex tre &c. . . . mort f. — indsk. her istf. længere nede Be. 22) trapst — Bk. 23) [ot fla — Bg. [med tolo — Xe. 24) ofra — Bd, f. fra — Ob. 25) En ex ra &c. — mgl. Be. 26) akkaumum — Bf. 27) Ertog xirir tne &c. — mgl. Oa. Ta, b. 28) [mgl. — fl. 29) hialmreip — Oa. hialtreip — Ob. 30) .v. — Bg. 31) asdrengin — Be, n, o. asdrenging — Bk. dreng — Oa. Ta, b. alldreng — Na. 32) eda drenging — tilf. Tb. 33) [mgl. — Be, m, n. Oa. Ta, b. 34) [ærtug — Bf. 35) [mgl. — Bm. 36) a af — Be. 37) inni — Bo. 38) [etti i segli — Be. Ta. Oa. [etti segl i — Bg, i. [ædit i rob segli — Bk. [ettit i segli — Ta. [segl i — Xe. 39) streng — Oa. 40) [mgl. — Bg. 41) reip — Ob. 42) [mgl. — Ta, b. 43) oc [ua xirir flo &c. — mgl. Oa. Ta, b. 44) [sua xirir xort oc bruggiu — Bg. 45) [halxertugar — Bf. i. alb. — Nb. 46) [oc brestr flip hans — Oa. [mgl. — Bg, m, n. 47) þar reida — Na. 48) [eptir lagadomi — de fl. 49) einendi — fl. 50) [mgl. — Na.

ing uerdr.¹ Engi skal a annan heldr roa en sigla. en ez ror þa liggir sama sekt uid sem adr var sogd. Nu er talt um asiglingar² allar. oc bote þo at heilu huert. en sektir er uid asigling liggia. þa haxe halza huarir styrimenn oc hasetar.

Ez menn leggja or lægi oc lætr bruggiu eptir vara.

- 19 xix. Nu ez madr leggr or læge oc zer orenda sinna oc letr bruggiu eptir uera. [þa a sa lægi er bruggiu lagde eptir þegar hann lemr til.³ En ez menn leggja [sam-
plot sitt⁴ sinn i millum at þarmanna lagum. þa skal engi þra adrum sigla lengra
naudsynia laust [en þa megi aff a borde.⁵ En ez þeir sigla lengra giallde huer þeirra
mork silþro þeim er þra uar siglt iamt styrimenn sem hasetar. [En þær eru naud-
syniar ez flipa haste liggir uid. þioro eða þear.⁶ En ez [þessar naudsyniar liggia uid⁷
þa ma sektar laust þra sigla ez hinir uilia þess sveria er i samþlote uaru með þeim.
[En ez eigi eru adrir til.⁸ þa sanne sialþir sagu sina⁹ með [v. eidi¹⁰ oc se synir
sala. En ez eidr þellzt bote sem adr er sagt. En þoarmanna log stolu uera a þifli-
nesi¹¹ hueriu oc i silldþifli oc i kaupþarum allum.

Ez menn draga azkeri upp.

- 20 xx. Nu draga menn upp azkeri [með sinu azkeri¹² oc er huarle i strengr ne
nalmidi. þa eigu styrimenn halzt en hasetar halzt nema nokor madr [lenni oc lalle
ser oc niote til .ij. manna uitnis¹³ oc loysi sidan oft az þeim er þunnu¹⁴ með halz-
uirði [ez uitna er notid.¹⁵ Lyfa skal þynði huerium samþvgris ez menn liggia [uid
land þngt.¹⁶ En ez eigi er lyst þa ma sa þioxfot a geþa er¹⁷ a. En ez madr
dregr upp azkeri [með sofn¹⁸ eða [þaxzt til¹⁹ oc lemr reipi i ring. þa haxe hann
hina samu laustn az þeim sem atti sem adr uar sogd.²⁰ En ez eigande lemr eigi til
oc eigi hana umbodsmadr. þa eignizt þeir azkeri er upp drogo.

Ez menn leggja þelag saman.

- 21 xxi. Nu leggja menn þelag sitt saman. þar stolu uattar uid uera. þat þelag ma
huergi²¹ auka uid engan mann nema beggia se uili til. En ez hann orþr þa skal sa

¹) [er a er siglt — Ta. [er silt þær — Tb. ²) siglingar — Be, i. ³) [mgl. — Ta, b. ⁴) [sam-
þelag — Oa. ⁵) [en þa at eighi megher þa a a borde — Be. [mgl. — Bo. ⁶) [En ez þeim ligger naud-
syn vidr. eða lize haste. þior eða þe. — Oa. þiarlion — Ta, b. ⁷) [men sigla þessa naudsyn — Oa.
⁸) [En ez engi varo i samþlote þleiri með þeim — Be. [en ez engir ero (varo) þleiri (saman) i samþlote með þeim
— Bm, n. [en ez eigi varo adrir i samþlote með þeim — Xd, e, f. [mgl. — Oa. Ta, b. ⁹) með þeim &c.
— mgl. Bg. ¹⁰) [þrutar eidi — Bg. ¹¹) þifli manna nesi — Oa. ¹²) [sin — Oa. [mgl. — Ta, b. Xe.
¹³) [þome silt með lothleghom vitnum oc þanne ser — Be. ¹⁴) upp drogo — Bm. ¹⁵) [mgl. — Be,
¹⁶) [þar uid sem þngt er — Xe. ¹⁷) Her ender Xe, af hvilken de to sidste Blade ere bortskaarne. ¹⁸) [mgl.
— Bg. ¹⁹) [þavar azkir — Be. ²⁰) Istf. En ez madr dregr &c.: — Somu lund skal vera ez hann dragr
upp með sofn eða þaxzt eptir eða þomr reip i ring sem adr var sagt — Bm. ²¹) huergi — mgl. i de Örrige.

er þyrri lagðe tala mort sílþræ ær ufsiptu.¹ oc eigi skal hann lengra þora nauðsynia laust en stilt uar. nema hann abyrgizt [at huiuitna.² oc eigi skal hann þat þelag hoggua brott ne liofsta ne legorðz sakir [æz giallda³ [oc engar aðrar orfþulldir⁴ eða ærnyttzsur⁵ nema beggia se uili til. En þa er þeir slipta þelagi sínu. þa leggi hann þram þat⁶ sem hann uil oc segi sua at her er [allt bæðe auogtr oc innstodu onrir allr þa⁷ er mit eigum baðir saman. oc sueri síðan þar at [eins eidi.⁸ oc sliðan klæðnað skal hann haza er þeir slipta þelagi sínu. sem þa uar er þeir lagðu saman oc eigi uerri.⁹ Nu leggja menn hiazelag. þa skal þa er uidr telr klæðazt ær sínu þe oc þorðazt oc eði ær hins þe tala er hiazelag¹⁰ lagðe til hans. nema stipleigu [oc uppburð oc utþurð¹¹ þirir þat er i hiazelag¹² uar lagt. en þat skal hann abyrgiazt sem sitt þe. en halþan auogtr skal huar haza. en hinn instodu onri sinn þyrst ær er þelag lagðe. Nu stilia¹³ þeir eptir þui sem þeir uerða a saktir huert hann skal þara með.¹⁴ En ær hann þlytr oc þer¹⁵ [annan stað.¹⁶ þa abyrgizt hann með huiuitna. En ær þeir hitta i harða kaupstexnu oc þer hann eigi sua sett sem uirt uar i hendr honum þa skal hann þora heim oc þa þeim þe sitt er atte. En ær hann sel oðyra þa skal þat þess staðe er með þer en eigi hins er þe a.

Ær menn ueria baðir sínu 903.

xxij. Nu leggja menn þelag sitt saman oc ueria baðir or einum siob oc bera 22 þrott sin¹⁷ a stíp oc þara nu þingat sem [þeir haza þari telit.¹⁸ nu leggt annar huar siutr oc gerizt hettir uid dauda. þa skal þelagi hans ganga til styrimanþ oc til haseta. bidia þa koma til hins siufa. þa skal hann segia til þear síns oc til þelags þeirra. Nu ær hann andazt síðan. þa stolu þessir [uera uitnis menn¹⁹ [er uid uaru²⁰ ær notor [mistrngð uerðr a.²¹ oc skal þe þat uirða [er at lande temr.²² oc þa með uirðu²³ tala er²⁴ þa þer með oc ueri þramleidis [er til auagtar. [en hann þlyti²⁵ instodu onri til retz²⁶ arua eða hans umbodamanþ. En ær hann temr eigi þeim monnum uid er þe uirðu. þa auli²⁷ hann uitni sín með þeim monnum er þingat þara sem arþe sitr. Nu andazt þelagi hans síðan bulli²⁸ er bundin oc aðr en þeir se a þerð komnir þa skal²⁹ setia mann a lest hans. þann er bæðe hallde upp³⁰ austri

1) ufsattu — Oa. 2) [huert þening — Ba, þ. [at allu þat þe — þ. 3) [a geua — Bf. [a koma — Oa. [sota — Ta, b. 4) [mgl. — Bg. ufsþulldir — Be. 5) ærnyttur — Bg. nengstur — Ob. 6) stilt — þ. [sua mitit — þ. 7) [nu allr auogtr of instodi — Ba, þ. 8) [fullan eid — Bn. 9) þramar — Be. Oa. 10) þelag — Xf. 11) [of þirir uppþipan of utþipan — Bh. [oc uppburð — Bn. 12) þelag — Xd. 13) sigla — Ta. leggja — Tb. stuli — Xf. 14) [sigla — Be. Ta, b. 15) [þlytr eða þerir — de þ. [þer — Ta, b. eða þer — tilf. Oa. 16) [annan veg — þ. 17) [þe sit — Bm, n. 18) [þare toto — þ. 19) [honom uitni bera — Bm. [men uitni um bera — Bn. 20) [mgl. — Bm, n. 21) [fortrngð uerðr a — þ. [mistrngguir — Bd, f. [fortrnggir — þ. [mistrur — Oa. 22) [mgl. — Bm, n. 23) uirðing — Ta. Xb. 24) uid tater of — tilf. Oa. 25) [ær hann þlytr — Ba, d, de þ. 26) [landþ — þf. 27) te — Ta, b. 28) Saaledes ogsaa Bc, d, g, n. Na. bunti — de Övriga. 29) hann — tilf. þ. 30) uid han — tilf. Ba.

oc roðre tialldan oc allum lofnade af þe hins dauða. En eði [a hann fleira af at¹ haza. nema erþingi uili gefit haza.

Um uardhald a skipi.

- 23 xxiij. Nu eru þeir a þerð komnir oc þurzu þeir uardhaldz [oc uarygðar² eigi síðr [um netr en um daga.³ þa stolu þeir bergvord⁴ hezia [i stazne⁵ þramme oc stal þara aptr⁶ a stiornborda.⁷ En þesti oc þestar uord⁸ stal hezia af siglu ut a stiornborda [oc þara⁹ aptr eptir¹⁰ skipi.¹¹ Hæznar austr stal hezia aptr a buffa¹² brun¹³ [a balborda¹⁴ oc þara þram eptir skipi.¹⁵ Siglingar austr oc rauordr¹⁶ a at heziazt uid siglu a balborda oc þara þram eptir skipi. þau embette eru nu tollð at [þoar manna¹⁷ lagum er vera eigu a hueriu¹⁸ skipi.¹⁹ En huert er þeirra log: ligt²⁰ er þessum ma telia [eða ahaznum²¹ skipa.²²

Um sektir allar innan þoar.²³

Allar þær sektir er til þalla innan þoar oc innan tafmarfa [þoar uars²⁴ þa a tonungr einn þegngilldi oc oll ubota²⁵ mal [oc utlegðar mal²⁶ oc þirir allt þat er stolit er or tonungs garde oc sua þirir þorbod.²⁷ En allra [annara setta²⁸ eigu þoar menn þridiung.²⁹ uttan skipdratt oc stadar³⁰ gialld. þat a gialthyri einn saman. Er hann oc stýlðr at lata blasa til skipdrattar oc lasta þeim i myrtaflozu er þat hoyrir eða i ransala hus³¹ oc [allra reþsinga³² eptir motmanna³³ dome.³⁴

Jvfr. Cap. 23. Bj. 176. 177.

¹) [þat han af — Oa. ²) [mgl. — Bm, n. ³) [um daga en um netr — þ. ⁴) dagvord — Be. Oa. Ta, b. vord — Bg. Ob. ⁵) [a stazne — Xb. ⁶) at skipi — tilf. Bm, n. ⁷) stior — Ta, b. ⁸) vordar — Be, Ta, b. ⁹) þara — mgl. Be. Oa, b. þram — tilf. þ. ¹⁰) aftr at — Ba, þ. ¹¹) [mgl. — Bg. ¹²) Saal. og Bc, d, f, g, n. bunta — de Övrige. ¹³) vordr — Xb. ¹⁴) [mgl. — Be, g, m, n. Oa. Ta, b. Xb. ¹⁵) of hæzst a balbord — tilf. Oa. ¹⁶) roðr — Oa. ¹⁷) [þarmanna — Bm. ¹⁸) loglangu — tilf. Ba, f, h, i, m, n. Na. Xf. loglegu — tilf. Bd, e, g. Ta, b. ¹⁹) þau embette &c. — mgl. Oa, b. ²⁰) loglangt — Ba, f, h, i, m, n. Na. Xf. ²¹) ma æ — tilf. Bg. ma — tilf. Oa. ²²) [a hamlum ma þipta — Ta. [of hamlum ma þipta — Tb. Herefter antyder Be ved Begyndelsesordene 3 Capitler, nemlig: Nu sigla men þyrir þann &c.; En þe maðr tetr grip manz uleðan &c.; og alla þu gripu &c. Oa og Xf indskyde Cap.: Nu þara menn þyrir þann &c. ²³) Dette Capitel, der egentlig danner Slutningen af den hele Bylov, og ei særskilt vedkommer Farmannaloven, er dog formedelst sin Plads bagefter denne i de fleste Codices blevet anført som et dertil hørende Capitel; i Bb, c, d er det endog indtaget i Indholdslisten foran Bolken, see ovenfor S. 274. Det findes ogsaa i Xd, f, der dog kun indeholde Farmannaloven. I Oa staar det to Gange, første Gang i Enden af Farmannaloven, hvormed Byloven i denne Cod. begynder, siden bagefter Tyvebolken, allersidst i Loven, men paa dette Sted heelt igjennem skrevet med Rødt, medens Overskriften er blaa. ²⁴) [mgl. — Bm. [mgl. Oa (paa første Sted) Ob. ²⁵) alæigu — Oa (paa første Sted). ²⁶) [mgl. — Bm. ²⁷) þorbod — Bi. ²⁸) [manna sett — Bg. ²⁹) [stsumaðr þridiung. gialthyri þridiung — tilf. Ba, h, i, m, n. Na, b. Oa (paa andet Sted) Ta, b. [stsumaðr þridiung — tilf. Bd, f. Oa (paa første Sted). of gialthyri þridiung — tilf. Bg. ³⁰) þoar — Be, m, n. Oa (paa andet Sted), Ta, b. ³¹) of lasta &c. — mgl. Bm. ³²) [alla reþsingh at uelja — Ta, b. ³³) þeiarmanna — Bg. ³⁴) Herefter tilf. Ba de tre Capp.: Þe maðr tetr grip manz uleðan (stemmende med Landsl. VII, 39), Alla þu gripu &c. (stemmende med Landsl. VIII, 18) og Þe hæfr eða roff þiir mann (stemmende med Slutn. af Landsl. IV, 22). Bg slutter her med: of tetr her þarmanna logum. Bb indsk. her som Slutn. af Farmannaloven Cap. 25 i Jonsbogens Farmannalov, see Anhanget. Bm slutter med: Her tetr þarmanna logum. En þessa bot ritade Eirir þronðar son; derefter nogle latinske Slutningsvers.

X. Rettarbótr.¹

²Þessar rettarbótr gæz Magnús konungur sun Hákonar konungs³ [sunar sunar Sværris konungs⁴ öllum Þiorguiniar monnum⁵ þeim sem i rettom stílum er(o) uib gub oc sanre lydni oc þegnstýldu. [oc extirleti⁶ ero uib rettan Noreg konung. oc hans ríki oc radunorgti styrkia með hollre pionofstu innan landz oc uttan. uftaðdri i öllu konongdomsæns formb oc rettom malæxnum þeirra loglegra kononga er extir han toma.

Fyrst at upphæze⁷ at þar sem adr zell allzædi sakar orrir i þorarmanna logum. þa skal nu zalla til helminge oc sumum stodum meir. oc⁸ sva sem logbof vattar. oc sett er i bof með atvæðno huar hællzt⁹ ma talæzt zirir hueria sof at þui síðr værði þeir blæktir er zatunnigir ero æz prettilegom¹⁰ sofnarom. þat oc her með at rettaren skal zyr þeim gera rett er mishallden er. en síðan¹¹ tala kononge sett til handa.

Þa adra at han stípaði þeim morgum monnum i ærzða tal sem eði varo adr i næzndir. extir þui sem logbolin síolz vattar.

Þa hina þridiu at þar sem sa er man drap matte adr með settom¹² naudga frendr sína. þa er huarle varo vallðande ne radande til zebota með ser. þa skal nu æz þess¹³ ze er drap bota ærzingia hins dauda æinum.

Þa hina zjordo at æz¹⁴ ze uiganda þes er stæmdar uig eða nðings uig hæuir veget. þa skal zyrst bótr æz lula ze uiganda adr en i kononge garð zalle sua sem i bof er sett.¹⁵

Þa hina zimtu at huergi skal zyr ze uiganda zalla i kononge garð en adr se lofnar allar loglegar stulldir hans¹⁶ þær sem zyr varo gorvar.

Þa hina setto att æz [men værða vegner¹⁷ i hæimili síno þa skal ærzingi tala halzu mæiri bótr.

Þa hina .viij. at æz mædr værðr barðr eða særðr i hæimili sínu. þa skal han tala halzu [mæira ret¹⁸ extir loglegum dome.

Þa hina .viij. at þar sem adr zell i kononge garð allt bæðe i lande oc lausum oryri. þa er han stal til æinnar ertogar. en nu zellr eigi zyr allt ze hans i kononge garð en sva sem stíl i þioxa beflinum.¹⁹

¹) Overskr. tilf. i Lighed med Landsloven. ²) Retterbøderne findes ikkun fuldstændigt i *Ba*. I *Be* findes kun Haakon Haakonssøns 6 Retterbøder, men, paa nogle Ubetydeligheder nær — Noregs men overalt f. Øslapinge men — ordlydende stemmende med Cod. *Gg* af *Landsloven*, s. o. Side 174 fg. I *Bh* kun K. Magnus's Retterbøder efter *Byloven*, Kong Haakons efter *Landsloven*, s. nedenfor. I *Bi*, n. *Oa* antydes kun Begyndelsen af K. Magnus's Retterbøder, s. nedenfor. I *Na* Retterbøderne for sig selv, ved Codex's Slutning, og i Bearbejdelse som i *Landsloven*, stiledes dels til Nordmændene i Almindelighed, dels til Frostathingsmændene. Derimod tilføies som Anhang tvende Stykker om Nidaros's Takmarker, see Anhanget Side 289, og en Formular for Lysning af Julefreden. I alle de øvrige Codices mangle Retterbøderne aldeles. ³) Resten mgl. — *Oa*. ⁴) [mgl. — *Bh*, n. ⁵) Istf. hele Resten: &t. — *Bi*. ⁶) [mgl. — *Bn*. ⁷) [Istf. hele Resten: of ganga sva allar vit sem standa i landzbotinni — *Bn*. ⁸) oc — mgl. *Bh*. ⁹) hæft — *Bh*. ¹⁰) prettufum — *Bh*. ¹¹) síðan — mgl. *Bh*. ¹²) sætum — *Bh*. ¹³) æins — tilf. *Bh*. ¹⁴) om — *Bh*. ¹⁵) i mannheigi — tilf. *Bh*. ¹⁶) hans — mgl. *Bh*. ¹⁷) [mædr er vægin — *Bh*. ¹⁸) [mæiri bótr — *Bh*. ¹⁹) of sett þar til sem logbof (vattar). — tilf. *Bh*.

Þá hina niundu gaf Magnus konongr nu eintanlega at þó at mádr hitti i þau ubota vært at han haxe xirir gort lizi oc ollu þui sem han a¹ i þoftu oc lausu. annat huart at mádr drepr loghman xirir retta logsogn. eða brenner man inni. eða myrdir man. eða hoggv hand eða þoft af manne. eða stingr ut augu manz. eða fter tungu or hoxdi manz. eða mæidir man.² eða drepr þadur sin. [sun eða brodur. modor eða dottur. eða systur.³ eða konu sealys sine. eða kona bonda sin.⁴ eða tynir⁵ sealrum ser. eða vegr man i heimili sino.⁶ eða loppir brot með æiginni konu manz. eða tafa⁷ konur⁸ með rane eða herxange. eða þalsar mádr stedia brex eða inzsigli konongs. eða drepr þan man er konongs⁹ inzsigli hæuir xirir ser. eða i herbirgi hia kononge. eða i konongs garde. eða a konongs flipi eða i nauistu hans.¹⁰ eða tætr mádr konu naubga. eða hæxnir ubota manna. eða hæimtir gioold xirir þa.¹¹ en ex einhuer sa er i slit ubota uert þellr. sem gud late engan henda. oc¹² þó at sa haxe xirir gort lizi oc þe sinu ollu uid konong. oc a einhuer þeirra born i umægd. þá flulu konongs umbodsmen ætla barni huerio þullan þorlags onri af þe¹³ þui er hin utlægi atte. æ meðan þe uinzt. þar til er born ero mataunnungar xirir allðrs þaler ætir logum. þó at þe se eigi mæira en þeim vinnize til þorlag onris.

¹⁴Þan a þætta let Magnus konongr saman setia þat af ollum bolom landz sene sem bætz þotte honum bera með þeztra manna raðe oc ftra þessa bol oc get sealz til logþingis i Þiorguin oc let þar upp lesa oc gaf þingmonnum bolina oc þá rettar bot þar með sem eigi er minzt. at þesse. bol skal heðan af ganga um Þiorguin um allðr oc um ære at uflaðdri konongdomsens sōmd. ætir þui flilordi sem adr er mælt. Liczt hans rettom ætir lomandum en einshuers stodum umbota þurza þá flipi sa þui sna at gud haxe sōmd af. han salo hialp. oc þær gagn er undir bua. Ma oc at þlæiri rettar botr þinnizt i þesse bol en þær æinar sem her ero neyðdar ex flynsamem men floda með gaumgiæzi þessa oc hina er adr var.

Þesse bol var logtælin i Þiorguin a Vincencius mæssō dagh. þá er lidnir varo þra burd uars herra Ihesu Christu. þusundrat vættra. oc .ij. hundrat uætra. oc seau-tigir vættra. oc .viij. vætr. a .xiiij. are rikis Magnus konongs. Geze Ihesus Christus off hana þva i nyt at þora. at varum herra Ihesu Christo se til uirdingar. þæim til salo hialpar oc ombunar er gera let oc ollum þæim sem honum varda oc ollum off til verallðlegrar þarsældar oc æilixis þagnadar. Blæzsan oc varðvæizla þadur oc sunar oc hælaga anda. æins guds i hælagre þrinningo oc arnadar ord varar þru sande Marie oc hins hælgha Olafs konongs oc hinnar helgu Sunnizo se með os nu oc iamnan. Late gud off hæila fliliaz oc þinnaz. Amen.

¹) bœde — tilf. Bk. ²) at villia sinnum — tilf. Bk. ³) (eða modor broðor eða dottor — Bk. ⁴) eða systor sinna — tilf. Bk. ⁵) mádr — tilf. Bk. ⁶) flaly — tilf. Bk. eða tynir &c. efter den næste Sætning eða loppir . . . manz — Bk. ⁷) tætr — Bk. ⁸) konu — Bk. ⁹) brex of — tilf. Bk. ¹⁰) konungs — Bk. ¹¹) vðotta menn — Bk. ¹²) oc — mgl. Bk. ¹³) þz mgl. — Bk. ¹⁴) Dette Slutnings-Cap., der har til Orskr.: Her segir ner botin var logtælin, er som sædvanligt i Land-lovene — Bk. Udentvillv hörer det ogsaa egentlig til den i denne Codex først forekommende Gulathing-Lov.

Anhang.

A. Nidaros Byes Takmark eller Grændseskjel efter Cod. Na. (See ovenfor S. 266).

I namne gudz amen, Se thet ollum monnum lunnidt at á elffta are ridiss virdu-
gs herra hadonar konongs sunar Magnufar konongs, oc Ottar Thostans sun haffde
ghfoghn sigd'nn (sögðu) hinum fliridar men at thessor var mardra millum næsna oc
armanna. hæffuer or anne xir vthan Solaxos, thar sem hon læmr i fio nt, theiri á
vp i Gollings aas. Thedan oc i Orrastein, thedan oc i Sundhælluna, theden oc
am med hæsto hamars berghn. i thollena. thedan oc i stardet wp aff Diupa dalle
hn. Thedan oc i warda flættu. Thedan oc i vrdana, er offuen xellz i Skieldbred.

Om Thagmarkra til Nideros oc marchra mellom bønder oc boiermend.

Saa er mardra medel almindings, och bonda eignar, hæffuer ned oc or faala-
the, och áat thamburdi wp i Burgher aasen, xuran Stenuerti. Thedan i Gulungo
ff austan worden áat skaptretto vtt offuer myranar, oc i thiorn tha er Kortioru
iter, en somme holde Koldthiorn, En vttten synia mardra oc boier genger emod sundan
r fio, næden ther sem Idu klette heter. Thedan oc wp i Graastein er liggr i hallz-
, medel fladla oc Alepstad. Thedan oc wp i Biorn stard. Thedan thil mards vid
ada mard.

B. Nidaros Byes Takmark efter Cod. arnamagn. No. 85. qv. (See ovenfor S. 266).

Om Sackmarch till Nideros och marchra mellom Bønder och boier mennidt.

Saa eer marchra och medel almenning och bonda engner; heffer nedt or Solaxothe
i aath tamburdi wp i Borgaar aass sem xuran stender y, Theden i Gullungo aass
stan vordan, Theden aat skapt retto vtt yffir myrannar och i thiorn tha er Kør
ørn heithet, Endt summe holde Koldthiorn, Endt vttten synia mardrae oc boar
nger imot sunnan or fio nedan ther sem Idu klettthe henter, Theden oc wp i Gra-
in er ligger y halften medall fladlaa och Alepstade, Thedan oc wp y Biørnerstardt,
eden till mards vedt flade maard.

C. Jonsbogens VIII, 25 efter Bh. (See ovenfor S. 286).

Ex menn eigu haxskip saman ok villia þeir (þilia sameign).

Nu ex menn eigu haxskip saman of villia sumir xara en sumir eigi þa skal sa
xara vill stjarna þeim aullum til flips er at motti eigu sua laungu xirir at um
Norges gl. Love II.

lid megi sýsla. of sua zari at þessu sem zyr segir i iardar skipti. of sua zara um skip sem zyr segir um adra gripi i laupa bælli. En ez menn eigu skip saman, þeir er huargi hæzir kost til at laupa of eigi villia adrær laupa. hallde sa til gagns er vill greidi þeim er til moz eigu vid hann sinn lutta skipleigu. of tale az honum þat er han þarz til losnadar at haza az hans lutta. Sua stall of ez menn eigu minna skip saman en hæzskip. of vill annar hallda til zistiar eða zengiar skipinu en annar vill eigi. þa skal sua zara at þui skipti sem adr um hæzskip. Of hueruettna þar sem menn skulo skipta einhuerium lut med monnum. eða virða þat er þeir ero med logum til traðdir. þa skulo þeir iaznan til toma zirir midian dag ella er setr huer þeira .ij. aura slyzr. halzt konungi en halzt þeim ær virðingar traðdi nema naudsyn banne. þat er um reiding allan er þeir atto med skipinu at þat skulo stynsamir menn mæta of virða of stall þat allt skipi zyllgia. Nu vill huartueggia hallda skipinu til zistiar eða zengiar of a sinn væg huar þeira. þa stall sua at zara sa er eign vill skipta vid annan um skiptit sem adr var tinnt zirir ottan þat at þa stillu stynsamir menn lutta huar skip stall haza eða verð ez þeir verða eigi a annat satir sialuir. þat of ez annar heldr skipi til zistiar eða zengiar sua at annar veit eigi eða er eigi at spurðr. þa abyrgis sa er hæzir eða haza lætr. en hin haze þo lut sinn zullan az sinnum lut skipins er engu red um eða læigu slika sem stynsamir menn mætta ez skip er vndir zarma lagt. En ez bæggia rad var til zirir anduerdu þa abyrgist huar þeirra at þeim lut skipit sem lutlin hæzir az. En ez eigi gællz verð zirir skipit þeim er haza a. sæli sem vitta ze. Nu eigu menn saman vatnbatta eða þau skip er sua sma ero eða sua vand at eigi er zor til zistiar of villia þeir þo stillia sameigu med ser. þa stall sua zara med þessu skipti of sua allt vera sem zyr var sagt um meira skip. Ez madr setr fram hæzskip mannz eða þo at annar eigi med honum of at vuillia þess er a med honum skipit of sua ez han zær brott med. sua oc ez madr höggf styllihogg a annars mannz hæzskip of huatli er han spillir eða brytr at skipum eða ræida eða at trereida. suari sliku zirir sem .viij. stynsamir menn doma loglega til næzndir. of hueruettna þar sem madr gerir manni ziarstada med hæizt of augund botte sa zullrette er gerdi eptir dome of ziar stada med ez vittni ero til. þat er allt zullrettis stæde er menn mætta til halzrar mertr. En ez minni er þa er augundar bott eptir dome þeim er stæde er gior. Skal rettarin iaznan nezna menn til doms ez eigi er logmadr til. Nu dnyll hinn of ero eigi vittni til syni lyrittar eidi zirir zullrettis stada. En ez eidar zallaz giallde slikt sem adr var tallat. En ez verr tægaz en madr vill. giallði stada setta laust innan .viij. natta þeim er ze atte.

III.

Nyere Christenret,
udgiven af Kong Magnus Haakonssön.

Af denne Lov findes tvende, noget forskellige, Redactioner, den ene for Borgarthinget, den anden for Gulathinget. De meddeles her saaledes:

- I. Nyere Borgarthings-Christenret. Texten aftrykt efter Perg. Codex No. 3261 qv. i det kjøbenhavnske kongelige Bibliotheks ældre Haandskrift-Samling, indeholdende foruden Borgarthingsloven (*Bb* i Landsloven), ogsaa Christenretten, med samme Haand fra Midten af 14de Aarhundrede *A*.
Sammenholdt med Perg. Cod. No. 1127, Tillæg, i det kgl. norske Videnskabers Selskabs Bibliothek i Throndhjem, indeholdende, foruden Eidsivathingsloven (*Ef* i Landsloven), ogsaa Borgarthings Christenret, men med en nyere Haand, fra Midten af 15de Aarh. *B*.
- II. Nyere Gulathings-Christenret. Texten aftrykt efter Perg. Cod. C. 16 qv. i det stockholmske kgl. Bibliotheks Haandskrift-Samling, indeholdende, foruden Gulathingsloven (Landslovens *Gp*), ogsaa nærv. Christenret, men med en anden Haand, fra Begyndelsen af 14de Aarhundrede *A*.
Sammenholdt med Perg. Cod. No. 62 qv. i den arnamagn. Samling, indeholdende, foruden Gulathingsloven (*Ge* i Landsloven), ogsaa nærv. Christenret med samme Haand fra 1ste Fjerdedeel af 14de Aarhundrede *B*.
- med Perg. Cod. No. 60 qv. sammesteds, indeholdende, foruden Gulathingsloven (*Ga* i Landsloven) m. m. ogsaa nærv. Christenret med en noget yngre Haand *C*.
- - Perg. Cod. No. 1642 qv. i det kjøbenhavnske kgl. Bibliotheks nyere Haandskrift-Samling, indeholdende, foruden Borgarthingsloven (*Ba* i Landsloven) m. m., ogsaa nærv. Christenret med samme Haand *D*.
- - Perg. Cod. No. 12 fol. Hist. lit. i det lundske Universitets-Bibliothek, indeholdende, foruden Gulathingsloven (*Gn* i Landsloven) m. m., ogsaa nærv. Christenret, m. s. H. *E*.
- - Papirscodex No. 77 qv. f. g. i den arnamagnæanske Samling, Afskrift af en tabt Pergaments-Codex ("*in capsâ Cypriani*") paa Universitets-Bibliotheket i Kjøbenhavn, rimelig-
- - viis fra 1ste Halvdeel af 14de Aarhundrede *F*.
- - Perg. Cod. C. 21. qv. i det stockholmske kgl. Bibliotheks Haandskrift-Samling, indeholdende, foruden Frostathingsloven (*Fa* i Landsloven) m. m., ogsaa nærv. Christenret, dog med en noget yngre Haand *G*.
- - Perg. Blad i C. 17 qv. sammesteds, der forresten indeholder Eidsivaloven (*Ee* i Landsloven) m. m.; Bladet er et Brudstykke af Christenretten, med en H. fra 1ste Halvdeel af 14de Aarhundrede *H*.

Som Anhang meddeles til Slutning:

- I. Den nyere Gulathings-Christenret efter Cod. *B*.
 - II. Tillæg, vedföiede Christenretten i enkelte af de ovennævnte Codices.
-

I. Nyere Borgarthings Christenret.

Över kristinn maðr er skyldugr at gera tiund sína þa er þear ma ætla bæði hægud 1
id oc auægtar tiund oc skipta i þiora stadi. a bystup þiordung en annan hægadz
str. þridia a kirkia .iiij. æighu bændr at skipta stalzuir millum þatotra manna.
ex maðr vill æi gera hægudtiund sína. þa skal bystups armadr gera honum .iiij.
iada stæzno at gera hægudtiund sína. en ex æigi er þa gorr sæðr .iiij. markum. oc
honum adra .iiij. manada stæzno. en æighi er þa gorr giællði adrar .iiij. mætr.
skal han en gera honum þridiu .iiij. manada stæzno. en ex æi er þa gorr sæðr .iiij.
tum. þa skal han gera honum hina þiordu .iiij. manada stæzno. en ex þa er æighi
r. þa hægir han þirir gort þe oc þridi landi oc lausum oyri oc a bystup ex þe
s til þriggia marka en allt annat þat sem aul er þa a lönongr at tala. En ex
er vill æighi gera auægtar tiund sína þa a bystups armadr at þara til hægadz
u oc gera þeim ollum þimt til at gera auægtar tiund sína er ogort hægaz. en þa
ogort hægir at þeiri þimt sæðr .v. aurum. En ex þa er en æighi gorr auægtar
id þa gere honum þimt adra oc ex þa er æighi lotit sæðr odrum .v. aurum oc
æ sua til þess er þeim læidizt er lufa a. En þa er tiund heimtir kallar hinn æigi
gort hægaz þa skal hinn standa þirir með æinæidi sinum at han hægir þa tiund
gorua. þa skal hin sua lita at loughum.

Öm þizing barna.

Ala skal barn huert er borit verðr oc manz hægud er a þo at nodor orþymli 2
oc till kirkju þora oc lata stira ex prestir er ner. ællighær stulu lönor sua þirir sia
þar þær ero hia barnburdum at þar se vatn i hia. En ex barn er með litlu lizi
t oc nær æighi prestli þa skal stira þat huær sem hia er staddr iamuell þadir oc
þir ex æighi ero adrer till. at dnyþa barn i vatn oc mæli þesse ord meðan oc
næni barn a namzn. Et stiri þit i næzni þadur sunar oc hælaga anda. oc skal
i vid þesse ord aulæ ne ex þeim tala. Kæle gerir ænga stirn oc æigi dogg æða
er nema vatn se adr ex snio gort. bæst oc sua at at þadir oc modir stira barn sitt
xima naudsynium þa skal þæstyns gudstiziar æighi stilia hionstap þeira. dnyr ol

Jvfr. Cap. 1. B. 11.

¹⁾ Lacuna i B, indtil midt i Cap. 15.

barn adr en til prest kome oc kuest sa stirt haza er med zær eda hia uera þeim er stirdi þa stall barn kirtiu græxt vera en elligar æighi. Oc a huærium dæighi sem þesse naudsýn ber till þa ma barn stira ianuael iola dagh oc pascha dagh sem adra net. En huæ sem væitir gudsiuiar barni þa ero þau stýldugh at lenna barni credo oc pater noster. En zadir oc modir ero stýldugh at giæta zirir ollum lizshæffa innan .viij. vættra vthan sottir. En ez madr hældr barni sinu heima um .v. netr ofstirdu naudsýnia laust. gialdi bystupi .viij. aura. hældr han adrar .v. netr gialdi bystupi .xij. aura. hældr han þridiu .v. netr gialdi .iiij. mærtr. hældr han ziordu zim netr gialdi bystupi .xv. mærtr. hældr han længr oc dæyr barnit heidit þa er han vtlaghr oc zirir gort ze oc zridi vid konong. en bystup tale .iiij. mærtr ez ze hans.

Guer zadir skal at barni vera.

- 3 Þat er nu þui hest at sa stall zadir at barni vera er modir seighir a hænder nema han sýni med lyritar æidi. Nu er sa daudr er hon lænnir barn. þa stall þat standa er hon sagde i sængzor sinni ez hon sagde æi tuænt till oc þat stall hon sanna med æidi sinum oc konor þær er varo hia hænni oc þa horyrdu ord hænnar. En ez þær ero ængar till þa stall proua ez nodorir men viftu samuist þæira oc huart nodot suare þat þui er barnit var zott at rettre tiltolu oc stipi sidan stynsamir men æptir þui sem þeim þillir vera zirir gudi. Nu lifizt barnit i ætt sina þo at sidar se sua at þat sýnizt stirkum monnum at i zadur ætt sina se list. þa ber þat ser slægt vithni at prouad er samuist modorennar oc þæss er hon tallar zadur at barni oc lifiz þat barn honum. En ez modir hæzir sýniat barni zadernis oc lifiz barn i zadur ætt sina þa tali vid barni sinu oc borti zirir mæinfori sin en þeim zirir zulla zorlogu er þat barn hæzir adr zott.

Um zyllis kirkur.

- 4 Nu ero .viij. zyllis kirkur i þeim prim zyllium. æin er (i) kononghællø. annor a Suortuborgh. þridia er a Tunum. ziorða a Alre i Osloar herade. zimta a Sæm a Væstzollu .viij. a Hæidarhæimi. En ez zyllis kirkur værða at zalli. þa stall gera till .xij. manada stæzno ollum zyllis monnum at hallda vp kirtiu sinni. En ez þær sitia um þa stæzno þa sæiliaz þær .xv. mortum. þa gera þeim adra tuæiggia .xij. manada stæmno. en ez þa er æighi gorr zyllis kirtia þa ero þær en sædir adrum .xv. mortum. þa stall en gera þeim hina þridiu tuæiggia .xij. manada stæzno en ez þa er en æighi gorr þa ero þær sædir .xv. mortum. þa er halzr zimti tighr marla. Nu stall gera hina ziorðu tuæiggia .xij. manada stæzno en ez þa er æighi gorr þa ero þær sædir .xl. marla. En ez heradz kirtia lómtr at nidrzalli. þa skal gera þeim .xij. manada

flæmzno at gera vpp hærædz kirkju sína. en æz æighi er þa gorr. sædr .iij. mortum. þa stáll gera þeim aðra .xij. manada stæzno. en æz þa er æighi gorr. sætr .iij. mortum. Nu (stall) gera þeim hina þridiu .xij. manada stæzno. en æz þa er æighi gorr sætr huer bondi .iij. mortum er i þæiri kirkju sofn ero. En æz madr gerir ser horghendis kirkju a jordu stæzno síns oc zællr sundr. þa gere stílar stæznor til vppgiærðar sem til hærædz kirkju. sædr .iij. mortum zírír æina. en .v. zírír .ij. en .ix. zírír .iij. stæznor. Nu gerir han honum hina zíorðu .xij. manada stæzno. en æz þa er enn æighi gorr þa a konongr bór þan en bonde æighi oc hallði konongr vpp kirkju giærð. En æz þu kirkja værðr at zállr er konongr gerði a. þa stáll þa bondi stæzna þing er jord atte eða hans ærzuíngiar oc bióða kirkju gærð vpp at hallða. þa a bondi jord sína eða hans ærzuar oc hætír þat aptr (lausnar) jord með kirkjugiærð. Garðr stáll vera um kirkju huæria. en þa værðr at zállr þa liggia .iij. mætr víð allan en .v. aurar víð zíorðungh huærn. þo at æitt líð se a zíorðunge þa er sem allar zíorðungh se níðr zállinn.

Quersu margha men byskup skal til kirkia hafa.

Nu er byskup stýldughr at víghia kirkjur allar of zara til zyllis kirkju með .xxx. 5 manna oc vera þar zím netr. en til hærædz kirkju með .xx. men oc vera þar .iij. netr. Nu hælðr kirkja vígslu sinni æ meðan hon stændr vpp þo at um þurui at bota. þa hætta þat kirkju ombotr oc æ hælðr kirkja vígslu sinni meðan hornstæzuer standa vpp. Nu stáll byskup loma til huæriar zyllis kirkju naudsýnia laust a huærium .xij. manadom æin tíma. En þær ero naudsýniar. æz biskup er síutr eða konongr tæzr han zærðar æða ærðibyscup gerir honum orð at víghia annan byscup. æða aðrar stornaudsýniar værði. en æz han komr æighi. þa a han at míssa þæirar giptar er han stýlði hafa a þeim .xij. manadom i þui hæræði æz bonðr víllia víð han logh hafa. En han stáll stýldughr vera at zæðma born þæira a .xij. manadom huærium oc væita þeim strípt er þat þurzu oc za trísmu huærium præste bæðe tíll hærædz kirkju oc horghendis kirkju. En æz madr bær barn tíll horghendis kirkju of er þat ner komit dauda of tæðr præstr næi víðr at stíra þat. þa er han sædr .iij. mortum víð byscup oc odrum .iij. mortum víð zóður barnsens æz þat dýgr hætíð.

Quæ kirkium skal rada.

Byskup var stáll kirkjum rada sem hin hælghi Oláuer konongr jattaði Grímkæli 6. byscupi a Moftrar þingi sua ver vurdum a fatter síðan. byscup var stáll seítia præsta tíll kirkna allra þa er han væt at rettár tíðir kunnu at væita gudi oc monnum æða gera aðra pionofsto. En huart sem byscup zær stamt æða langt þa stulu bonðr za hon-

um reidstiota .xxx. eða .xl. ær han fær at vighia hægðkirkju. En ær þeir vilja æigi reidstiota gera þa ero þeir sæðir .iiij. aurum við byscup huer er sællir.

Guesu kirkium eða kirkju gardum (skal þyrma).

- 7 Nu skulu ver virða varn drottinn þar næst í þui at þyrma kirkjum varom ol kirkju garde sua at huer sem þlyr í kirkju oc kirkjugard ser till hialpar þa stall þrid: hælaghv vera þirir hveirium manne medan han er þar. En prestir sa er þar syngr at þeirri kirkju stall hælpa honum sua at han dægi æi ær matlengsi. En huer sem prestir mæinar þessar hialpir at væita þeim er í kirkju eða í kirkju gard þlyr eða dragha han or kirkju gardi með völdi þa skulu slitu þirir suara oc sakadir vera sem þeir hægði drepit han í kirkju oc vera í pauans banni þar til er han verdr lengst með byscups radi. En hvat sem huerghi hægir gort oc þlyr han í kirkju eða í kirkjugard ser till hialpar. han skal hægja hialpir þær sem nu ero taldar oc þær vera þar til er han ma í þrælli brot þara at hialpa lizi sinu at þui sinni. Sua oc ær men bæriaz í kirkju eða kirkjugardi þeim er vigdr er þa ero þeir obota men oc a byscup ær þe hans .iiij. mætr oc þan kostnad með er han þær at vighia þa kirkju eða kirkjugard. En konongr a allt annat þat sem umfram er. nema þe se eighi mæira. þa skipti konongr oc byscupr í hælminnga nema þeir vili mæiri mistun við þeim gera.

Guat monnum skal í kirkjugard graza.

- 8 Hværn tristinn man skal graza í kirkjugardi er dægr en eighi í kirkju nema byscups se lengui til. Nu skal oc eighi odada men í kirkjugard graza þa sem ero drottins suikarar. mordingiar oc tryggrozar. gridnidingar oc þiozar dæmdir. þlughu men opinbærir oc ransmen oc bannsettir men oc þeir sem í þorbodum hælaghvra(r) kirkju dægia oc þeir sem læggja hendr a sit at tyna ser sialfum. sua oc þeir men sem tællia eða þrema rangan atrunad þirir monnum. sua opinbærir oklarlar oc þeir men eða born er æi na slitu þirir dæda. stall þessa men graza í þlodar male þar sem mottiz slor oc græn torza. En ær þeim samu sem nu ero vppfalldir vttþan þioza dæmda. mordingia. opinbærir ra(n)amen oc ofkirda men. þa mægho loma í kirkju gard. ær vithni ero til at þeir lallado til prest eða hægja stillirir men set a adr en þeir dægi nodor idranar mort a þeim at þeir villdu læidretta sit við gud. þa a prestir at lengsa þa dæda oc graza þa sidan í kirkjugardi. En ærþingiar hins dæda skulu læidretta ærbrott hans ærtir loghum oc byscups radi. En ær hinn komr or þeim liz: hægja þa skal han þara til byscups oc hægja hans rad við til þzirkbota at loghum. En ær nodor verdr ær þeim er nu ero vppfalldir nidr graznir í kirkjugardi þær en þeir vilja læidretta sit þa stall huer er at þui verdr sannr giallda byscupe .iiij. aura

oc grazi þan vpp aptr oc lasti or tirlugardi en stilia ma bæin hana þra annara triftinnar(!) manna bæinum. huær oc sa er græxt þan zirir vthan tirlugard er i a at vera þa er han stitu sama sætr vid byscup oc grazi þan man aptr i tirlugard. En ez nodor omaghi eða þatotr madr zinnr a þesthne lit þa stall sa er byr a næstum æighnum þara till þægher er han vædr vid var oc væli om sem nu var mælt ællighar suare þeim sæctum sem zyr sæighir. Huærn dagh ma oc lit nidr graza nema langa zriadagh. En æighi stall lit inni standa yzir zimt naudsynia laust. En ez længr hæzir inni borti byscupi .iij. aura oc zori lit til tirlu. En han vill æi oc lætr lit inni rothna þa hæzir han zirirgort huærium þeiningi zear sine vid lonong en byscup a þar ez .iij. mætr oc þa a han toft a at ganga till stripta of bota vid gud. En ez han vill æigi þat þa stall han þara or riti lonongs vare of toma alldri aptr. En ez madr byr sua ozarleggha i ziælli eða sua uttarliggha i onium at þær naudsyniar gange vid at han ma æigi lit till tirlu þora zirir snio eða sio ozorum eða ziælli ozoru þa stal lit i hus þora of zæsta vpp oc lata æi lit i jordu standa. En ez sa er manþrotta er lit hæzir at þora træzi han men ez þeim næsto borum sua marggha at han se væll zor at þora lit til tirlu en sa er zirir næmst oc vill æi med liti þara borti byscupi .iij. aura.

Om nonhæilgi oc vatnzofu.

Drottins dagh stulum ver væll hælighan hallda. hæz su hælghr a laughar 9 dagen þa er sol er væstri oc hælldr þar til er daghr er ez himni a sunu daghen. Nu huær er æi hælldr hælighr a sunu dagh gialdi byscupi .vj. aura zirir huær sunu dagh er han brýtr a hælghi. Nu ero þær zleiri dagher er med imisum zofum oc hælghum græinum (græinagt). Langa zriadagh stulum ver eintanlægha vatnzofu þui at þa þolldi var herra Ihesus Christus meiri pinsl zirir varar salir. En þrir ez mæssu doghum ero þær er nonhælghi stall zirir hallda oc vatnzofu. Olazs volu daghr hin zynri oc Mariu mæssu daghr hin zynri oc allra hælighra mæssu daghr. þa stall hallda med nonhælghi oc vatnzofu. Iola daghr. .xiiij. daghr. pascha daghr. huita sunu daghr. þær ero jæmnir þæssom doghum at hælghar halldi þo at æighi se zæsta zirir. En huær sem brýtr þæssa hælghi þa borti byscupi .vj. aura.

Om zofu oc nonhælgi.

Nu ero þær .xiiij. daghar er zæsta oc nonhælghi stal zirir hallda oc sua þyrma 10 em sunu daghi. Nu er þar ein Mariu mæssu daghr i langa zofu. annar halluadz mæssu daghr .iij. Ions volu daghr .iij. Petre mæssu daghar .v. Sælia volu daghr .vj. Jacobs vala .vij. Læzrinz vala .viij. Bartholomeus mæssu daghr .ix. Mariu mæssu daghr hin sidare .x. Matheus mæssu daghr .xi. tueggia postola mæssu daghr Symonis

et Jude. .xij. Andres mæssa. .xiiij. Thomas mæssa. .xiiij. Mathei Apostoli. Nu ero þeir daghar talldir er þasta stall xirir vera of nonhælgir oc sua borta xirir sem sunu daga hæilghi ex madr vinnr a. Michials morso aptan stal hallda vid nonhælgir þo at æighi se þasta xirir.

Um þa dagha er æi er þasta xirir.

- 11 Nu ero þeir daghar adrir er æighi er nonhælgir xirir ne þasta oc stulu þo iamhæilghir vera xirir vertum sem sunudaghr. En ex madr vinnr a þeim doghum borti byscupi .iiij. aura. Nu stall þa dagha tælia. þar hæzr xyrst hinir xyrstu .iiij. daghar er nestir ero jola dæighi. en hin ximti attande daghr. þeir stulu allir iamhæilghir vera. en adra dagha þess imillum i iolum þa stall biargha buxæ oc þorz væita. þa er Pals morso daghr nest iolum. annar kyndils mæssa. þridia Gregorii mæssa oc enn þeir .iiij. daghar i paschom er æidi stall vinna nema biarga buxæ ex þorz er at. manadaghr. tnesdaghr. en odens daghr er allr hæilaghr. þa er .ij. postola morso daghr Philippi oc Jacobi. þa er trosmorso. Gangndagha hæilghi stall sua hallda at vinna til none oc eta huit at none hina xyrstu .ij. en þasta hin þridia. en þorsdaghr er allr hæilaghr sem pascha daghr. þa Botolfs morso. þa Margarættar morso. þa Mariu mæssa daghr Magdalene. þa Olafs mæssa hinn sidara. þa trosmorso. þa Martens mæssa þa Clemens mæssa. þa Nicholas mæssa. Nu ero þeir daghar talldir er vær erom stýldughir at halda hæilagha i loghum varom. En ex madr vinnr a þeim doghum borti byscupi .iiij. aura.

Guerfo marghir imbru dagar ero a .xij. manadom.

- 12 Nu ero þeir adrir daghar er xlestir vitu at allir hæilir men oc fulltida ero stýldughir rotilegha at þasta sua sem er huær xriadaghr a .xij. manadom of imbru daghar. En imbrudaghar toma xiorum sinnum a .xij. manadom. hinir xyrstu i annari vitu þofstu. en adrir i huita sunu vitu en hinir þridiu hæziast om haustit þan odinsdaghr er nestir er trosmorso. stændr trosmorso a odins daghr þa hæziast imbrudaghar annan odinsdaghr þar æptir. En imbrudaghar om væltrenn stulu vera i þridiu vitu iola þofstu. En iola þastu hæzr a þan sunudaghr er nestir er Andres morso. huert sem þa sunudaghr er xirir Andres morso eða æptir. stændr Andres morso a sunudaghr þa hæzr iola þastu tid a þeim sama sunudæghi. Nu er langa þastu tid er rotileghast a at þasta. hallda æz ollum þastum oc mæst synd er i at briota. þui at Jesus Christus han hælgadi hana stalzuer med sinni þastu oc margt þar till xleira.

Ex madr etr kist om langagasts.

- 13 Siutir men oc omaghar ero ædi stýldughir til þessarar þastu nema hældr gera olmosu sina æptir radi sofnar prest oc xongum þeim sem gud hæzir læt honum. En

Um scripta gang se pionofo.

Om hienſkap retten.

38 *

oc mæle þessi orð þa er han æstir moy æða tono eða onnur orð þuilit oc tali i hond hennar of tali sua. Et æsti þit mer. of næzni hana a næzn. mer til æghinner tono at guðs loughum oc godra manna¹ samþyct oc ært þu min æstar tona hæðan æz. honyra stulu of godir men iærði tono. eða moniar þeirar er æst verðr oc stit orð þess er æstir zirir þui at þat er zirirbodit æz guðs halzo at notor² madr æsti ser tono æða moy naudgha. [þeiri æstingr ællan³ skal [madr lyfa oc præstr⁴ at⁵ tirkium .iij. sunu dagha zirir æstingh.⁶ Sinnæzt notorir þeir men at þar viti meinbughi a þa stulu þeir til sæighia zyr en brudlaup geriz. Seighia þeir æighi zyr till meinbugha en æptir æsting⁷ þa stall⁸ ængi þar um lyða nema þeir hazi sua ziarni verit at þau tibeðdi haza æighi til þeira tomit.

Um æstar tons born.⁹

- 16 Um æstar tono born er gætin ero zirir brudlaup þa ero þat guðs logh um oll lond þau sem tristin ero¹⁰ þæghar madr æstir ser tono at guðs loughum of [godra manna samþyct oc bæggia þeira¹¹ þa stulu þau born oll arygengh uera er síðan getr han med þeiri tono þo at æighi se brudlaup gortt. [þau stulu hælgha born sin¹² til arze [vid sit oc allz iarnsrettar er adr varo gætin med þeiri tono er han æsti ser. En þo at dottir se gætin æptir æsting en synir zirir. þa hælgar hon bróðr sína til arze oc jamne skiptis vid sit.¹³ En madr stall gortt haza brudlaup sitt jnnan .xij. manada æptir æsting naudsynia lauft. En [byscup æða hans armadr¹⁴ geri hon om stæzno til brudlaups gærdar. en ez han gerir æighi horti byscupi .xij. aura a huærium .xij. manadom þar till er han gerir brudlaup sitt. En ængi er stjalldugr at gera brudlaup sitt med meitrum lofnadi en han er zangadr till æða sialzuer vill han.

Um þa men er æigi mægo kuenna za.

- 17 ¹⁵Þessir men mægho æighi kuenna za.¹⁶ Clausirmen. prestar. diafnar¹⁷ oc subdiafnar. vittstolnir men oc vanadir. hæidnir men mægho æighi tristiinna kuenna za. Sa madr horar er gez tru sína annars manz eiginnar tono.¹⁸ sua horar [han oc eignar tono annars manz¹⁹ er hæzir rad till med henni til [þæss ad(!) rada bonda hennar til²⁰ dauda oc at han stall za hennar síðan oc doytr bonde hennar æz þui

¹) Her *begynder* B. ²) engen — B. ³) [Henne æsting — B. ⁴) [prester lyfa — B. ⁵) [otnar — tilf. B. ⁶) brýllaup — B. ⁷) æder brýllaup — tilf. B. ⁸) þeim — tilf. B. ⁹) & .xxj. — tilf. B. ¹⁰) at — tilf. B. ¹¹) [bæggias þeira samþyct — B. ¹²) [Sua er oc mytil fræzlr hionfapens at oll þau barn sem getu ero zirir æsting hælghatz j æstingenne — B. ¹³) [oc jemo rettar oc aldra [omdar wiðh þau er síðhan ero getu æ huat þet ero dottir. æder synir, zleire ædr zære síðhan getur. Nema notor [se j meinbughum geten þui at j meinbughum hælper huatzit æsting æder brýllaups gerð nema j þeim atwitom som æt² retter sietzuer wíswiiser — B. ¹⁴) [byscup armader — B. ¹⁵) Nu er þet þui næst ath allir men mughe [eer kuenna za, æder tonor men mæ laghum sem en zintz zorbodhit. En — tilf. B. ¹⁶) æder tonor men. slyst — tilf. B. ¹⁷) messodgætnar — B. ¹⁸) [u æsting dormetz ath veltoge þot hon aa tome — tilf. B. ¹⁹) [mgl. — B. ²⁰) [mgl. — B.

radi. Sua of þa er gerir brudloup til æghinnar tono annars manz lizanda bonda hennar oc hærir han att lifams lofa vid hana. þa mægho þeir men alldri þessara tuenna ser til tvænna þa oc æighnar tono.¹ Sua ma madr æighi þa tono þæsta æda þa er þrendi hans² stýldari en þimta manni [hæði adr³ þæsta þo at han se dauðr þyr en þau lomi saman. Sa madr ma oc æighi tono þa er þirirgort er æda adra læid er en sua er þallinn at han ma æigi tono haza at lifams lofa. Sua of ex tona a þess luta mælo þa ma hon æighi giptaz. Verða þau bornom⁴ saman bundin at þæstingum oc þæmr þeim um þat rad siðan er hon er .xij. vættra æda⁵ .xiiij. vættra þa ma þæn hionþap æigi stilia. toma þau oc noðot saman at lifams lofa adr en þau se sua gomul sem nu er sagt þa mægho æigi stiliazt at hionþap sinum.⁶

Um hionþap oc hordom.⁷

Nu er hionþapr karllmanz of tono loglægt samband oc ma þat ængi madr stilia 18 þo at æighi se brudlaup til gortt ex loglæg þæsting er a. nema annat huart þeira gezi sit i klauftr adr en þau hazi saman tomit at lifams lofa of ma þat þeira sem æptir er i hœminum læita ser þorræða ex vill. En siðan er þau toma saman at lifams lofa þa stil þæim ængi lutr nema hordomr oc stil þo æighi hordomr hionþapin þirir þui at þat hiuna er satlaust er ængan hordom dryghir þa ma þat stiliazt at samuæro vid þat annat hiuna er hordom hærir dryght oc liza siðan reinligha. En huart þeira hiuna sem adr þrigðr æz medan þau liza bæði. þa dryghir þat hordom oc er þui þat rad at settaþ sem þyrst vid gud. siðan sinn a millum [of bua siðan saman.⁸ þriota þau [annat sinni bæði⁹ oc gera hordom þa stal þyscup þau i hann þora þar til er þau þara¹⁰ saman æztr. Nu er þat æinzalldr hordomr ex madr tætr æinlœnþa tono vndir sina æighna tono. sua of ex tona tætr æinlœnþan man vndir sinn æighin mann. En huer at sticu verðr tunr æda þanr. þoti þyscupi .iiij. mætr oc gangi til stripta. En þat er tuualdr hordomr æz madr a ser æignar tono oc tætr annars æignar tono oc sua ex tona a ser æigin mann oc tætr honn annara(r) tono æigin mann. er stit gerð mlot liot bæði þirir gudi oc monnum.¹¹

¹) þaa Oc þet æro þau hoor er lofþod um mætir æn en annor — tilf. B. ²) se — B. ³) [þaa er oc adher hæði hona — B. ⁴) barn — B. ⁵) Saal. i begge Codd. hann — udel. ⁶) ligger þetta alt j biskups dome ætir (stizuadom tt. ræt — tilf. B. ⁷) Dette er Overskr. i B, som tilf. C., xxij. Overskr. mgl. A. ⁸) [mgl. — B. ⁹) [oc bæðe æz — B. ¹⁰) toma — B. ¹¹) Oc sua sem synden æwlatz til helzningar, sua æwlatz oc scrigten oc þearfættir þirir þau wert. Þorþme giorla aat allir domarar andalighir oc wæroldyligir. æ huarom þeir ber þzuer doma með laghom, oc sua sofnarar j allum ærendom þeim oc sofnom (hazande) gud þirir sinom aughum oc rethwifona. með wegð oc miscund þer sem þet hœzuer, þer a hugande ath mont wert se hafat en en agirn manna fram draghin, þo ma en anners wæra en þangstir men sem en wilia æder tunno ræðhas gud þirir godhrofta (æter, neme þet æz þear geldom oc adrum heilaghrar tirtio hirtingom sem scrizuadhe æro oc reileidhio til þzuerbota sinna misgerðer — tilf. B.

Nær bryllaup ma göra með lagham.¹

- 19 Engan tíma er zírír bódit tóno at þæsta með² stílum.³ En brudlaups gerð sína ma mádr æighi háza a þan dagh er natt er hæilogh æptir oc daghren eða þóstu daghr er æptir oc þra þui er jóla þóstu tíð tómr⁴ oc þra þui er .ix. vítur ero til þasþa dags oc [.vij. nattum æptir þasþa dagh of huita sunu vítu⁵ .iij. vítum zírír Jóns vafu .iij. vítum zírír Míshíals mæssó. þa ma æighi brudlaup gera ne tóno þa. Nu hvar sem gerir brudlaup eða þær tóno a þæima tímum borti⁶ bñscupi .xij. ára.⁷

Um obota men.

- 20 Þat er nu þui næst at þær men sem brot laupa með æignar tónum manna þa ero þær obota men bæði zírír tónongi oc karli oc zírír gort þe oc þrídí landi of lausum ögri víð tónong.⁸ [þrepír oc þryððír hvar sem þær værða stæððír⁹ oc æighi tírtíu græzír. [en bñscup æigníz þær æz til þriggja mára.¹⁰

Översu þykt eða sýziat saman ma byggja.

- 21 Nu er þat þui næst at ængi skal sína þrendtóno ne sýxtóno þa til æighnar tóno eða háza at lífams lösta nermær en zímta manni þra þýttinum at telia.¹¹ En ez mádr hæzír þrendtóno sína eða sýxtóno at þiorda manni íamþarítt¹² þa stílu þau att¹³ stíliæzt oc skal þan borta bñscupi .xij. ára oc gangi til scripta. En ez mádr [hæzír þrimenning sinn at lífams lösta þa stílu þau stíliæ at oc borta bñscupi .iij. mætr oc gangi til scripta. En ez mádr¹⁴ tætr at lífams lösta þýstrung sína eða broðr- ungh þa stílu þau stíliæz at of [stall þan borta¹⁵ bñscupi hælza zímtu mórt oc ganga tíll scripta víð stálþan bñscup.

Með þessum konum æighum ver æi lífams lösta at háza.

- 22 En þessar tónor ero í mæirum þýrmstíum víð off ez ver vinnum a þæim óðaða verf. [ez ver¹⁶ autums víð þær. Nu er æin móðír manz. annur þýttír.¹⁷ þrídía dóttír. þiorda [stíuzdóttír oc stíuzmóðír.¹⁸ zímta [sunar tóna.¹⁹ .vj. broðor tóna.²⁰ .vij. sunar²¹ dóttír [oc tónor allar er íamstýllðar ero ma æighi óðaða verf a vinna.

Jvfr. Cap. 22. G. 24.

¹) Dette er Ovrskr. i B, som tilf.: L. xxiiij. Ovrskr. mgl. A. ²) stítom — tilf. B. ³) sem nu er sagt — tilf. B. ⁴) hego. oc .vij. nattom æptir jóol — B. ⁵) [en í þasþa vítu Oc en .xv. nattom zírír huitefunnadagh oc .vij. nattom æptir. þet tallao — B. ⁶) þa gange tíll scripta oc nzuertota oc gelði — B. ⁷) oc ögri hvar er þet bryllaup þíthér — tilf. B. ⁸) oc bñscup — tilf. B. ⁹) [mgl. — B. ¹⁰) [mgl. — B. Þaa en tilhestet Sæddel í B, m. a. Haand: Statutum domini Augustini episcopi pie memorie þorbiudþer þeim som j script ero bryllaup gera þe .iij. funnadagha næst zírír Míshíalio. En allum adrum tozuatg bryllaup göra þe .ij. funnadaghana. En sunar daghen næst zírír quatuor temporum &c. tozuatg engom ath göra bryllaup sub pena contenta in críftnaret í "om vlogh- ligha samquemo eder bryllaups gerð &c." ¹¹) æðer nzuertono — tilf. B. ¹²) samþarítt — B. ¹³) mgl. — B. ¹⁴) [mgl. — B. ¹⁵) [borte — B. ¹⁶) [æðer — B. ¹⁷) dóttir — B. ¹⁸) [sunardóttír — B. ¹⁹) [dóttir dóttír — B. ²⁰) broðor dóttir — B. ²¹) [stíttír — B.

þat er oc broðor dottir. syflurdottir. modor modir oc þodur modir. modor syflir oc þodur syflir. oc modor konu manz.¹ En ez madr værdr at þessu tinnr of sannr at han lægst med þeim sua nanum² þa ero þau bædi þridlaus. þirir gort þe of þridi landi of lausum öyri oc huerium þeiningi þear sine oc þare or landi³ kononga vare þar till [er þau haza⁴ int stript sine þa er byscup læggr sialzr a hendr þeim. a þeira þe allt konongr vttan⁵ byscup [ætr þar æz .iij. mætr⁶ nema þeir vilir(!) þadir⁷ bætr gort haza. Nu kennir byscup eða hane umbodsmadr manni at han hazi þat odada verf gort en han tæd(!) næi vid þa skal han synia med tlyztar eidi. þællr till obota honum ez [þællr oc⁸ værdr sannr at.

Um gudsfizia.

Nu er þat þui næst at ængi madr ma eiga gudsfizia sinn. En gudsfiziar ero 23 þreualldar.⁹ hin þyrsta millum [þess barns er stirt er¹⁰ oc þess er stirt er eða a þui hælldr till stirtar oc þadina barsens.¹¹ [þridia er millum barsens er stirt er oc millum andlægs manz þess er stirt er eða till stirtar hælldr. of þui eigu prestiar gudsfiziar vid oll þau born er þeir stira oc oll þeira þedgini oc ma prestine barn vid ængan þan lifams losfa eiga er prestin hærir stirt. Hælldr madr a barni manz till stirtar þa a þadir oc modir barsens oc barnit gudsfiziar vid konu þess er a barni hælldr til stirtar þo at hon hazi ei a barne hælldr þa er þat var stirt. Nu ez madr hærir gudsfizia sin at lifams losfa þa stulu þau stiliazt at. oc ganga til stripta oc borti huart þeira .iij. mætr byscupi.¹²

Ez hana tætr man vadir þonda sin.

Nu ez madr sættizt vid þen mann er læghit hærir konu hans þa skal þa væita 24 trygðir¹³ er konu a.¹⁴ En ez madr¹⁵ liggir hana annat sinni þa er han tryggrozi sem hin er [væghr a væittar¹⁶ trygðir. þirirgort þe of þridi landi oc lausum öyri

¹) [.viij. siuzmodher. .ix. sunar kona. .x. broðor kona. .xi. syflurdottir. .xij. modher kona manz. .xiii. er syflir kona manz. .xiv. er þadur syflir. .xv. modor syflir. .xvi. þadur moder. .xvii. modor moder — B. ²) [einni hvario þessara sua þyldri — B. ³) riti — B. ⁴) [han hazuer — B. ⁵) oc — B. ⁶) [mgl. — B. ⁷) mgl. — B. ⁸) [han — B. ⁹) margzadlar — B. oc syggher þeim hin mæsta wærdning oc margzældelighar þyrmslar. Ero þessa gudsfiziar — tilf. B. ¹⁰) [hine som stirtiz — B. ¹¹) [Annor millom þes er stirt er þadur hines stirta — B. ¹²) [Þridia mellum þes er stirt er oc modor hines stirta siorda mellum barna þes er stirt er oc þes er stirt er verder sempla mellum þes er stirt er verder oc þeira som honum halda til stirtar. Sietta millom þes er stirt er verder oc loghligh husþron hines som a honum hælldr þo ath see eighi nere. Oc samulebia ez husþron hælldr a barne, þo at husþonde see en nere. Siaunda millom þes er stirt er verder, oc barna þeira sem a halda huart som þau ero gleire. eðer þære .viij. mellum þes er a hælldr oc þadur þes som til stirtar verder hælldr .ix. er millom þes er a hælldr oc modher þes som a verder hælldr. Wæda þessa sama gudsfiziar allar med samu wærdning oc þyrmslum i þerminz som i stirtizing, swa ath engu mughu millom gudsfizia giplingar bindas. Oc ez notor dnyguitz þær ath binda, eðer bundit hazua þa verda þau sem þes hazua dnyge med stirtunnar dome oc hardom æquarostom aat stiliazt oc gange til stripta oc borte byscupi huart þeira .iij. mætr. ¹³) þrygðar eidi — B. ¹⁴) laa — B. ¹⁵) han — B.

[vid konong en byscup tale .iij. mætr ær ær hana zirir hordom.¹ En² sa madr er dryghir lifama lofta vid nodot annat tuikindi en tono oc værdr han sannr at þui þa er han vtlæghr [oc ær hana allt vid konong en byscup lytr þær ær .iij. mætr.³

Guersa hans skal zæsta.

25 Nu ær madr bidr ser moniar þa skal sokia þan at rada zære er ærzingi hænnar er. Madr skal stilia þing med⁴ zrendlono sinni oc sua⁵ heiman zylgiu. þau stulu i hændr tafaz oc nærna hana a nærn⁶ huart sem er mætr æda tona oc sægðia sua. Et zæsti þit at logzullu æptir þui sem adr er stilt oc med þeiri heimanzylgþiu er nu er tolld oc stirstota et þui vndir vatta þa er a hoyra. Nu ær sa vill sokia [rada zara men⁷ er tono hæzir zæsta þa skal han⁸ zara till husa zodur hænnar æda zoræðis manna hænnar oc haza med ser .ij. vatta oc gera [honum til⁹ manada stæzno at han se buin at sæilia rada zæ¹⁰ i hændr honum oc heiman zylgþiu alla oc stirstoti þui vndir vatta þa er vid ero staddir oc er [þat hin zyrsti mæls alldr.¹¹ þat¹² skal loma¹³ a manada deigi huerium en hin øzsta med brudmen¹⁴ oc brudtonor ær hinn er buin at sæilia rada zær i hændr honum. þa skal zadir þing stilia zirir dottur sinni. hin skal oc sægðia ia vid ær þeim¹⁵ lómtr a samt. En ær þeim stila a huer þing stilt¹⁶ ero med tono þa skal giptinghr madr tono læida fram .ij. manna vitni sin þa hæzir han sitt mal til sanz lomit. En ær þa stila a¹⁷ um heiman zylgþiu þa skal brudgume lata¹⁸ .ij. manna vitni huerfu myndil heiman zylgþia var mælt med þeiri tono. en ær giptinghr væd tono var¹⁹ stilt i iardu þa skal tryggua a giptingar luelði þui at æighi værdr logzullt nema tryggat se. En ær madr lætr jord heiman zylgþia dottor sinni æda nystur. þa iord þær ær at stoyta nema vili. Nu ero

¹) [lætr halzt tgr. oc halzt biskupr — B. ²) Oc þet sama — B. ³) [oc obota mader zirirgiort hwarum peninge zære sine, læter halzt konongr oc halzt biskupr. Ehet sama er ær madher zæfir .ij. tonor oc vil en lita dome um þa luti þa værdr han wtlegr ær þui. oc læter konongr oc biskupr ær hana. nema þe vili lætr gort hazua — B. Herester indakyder B folgende Capitel: Um meinsidha oc scriptroz. C. xxx. En saa mader æder tona som scrift læter zirir þessa miszelli æder annur oc æfuer huart þeira annat, oc ganga þau sidhan moot þeim eidi, þa eilir þet eidro, oc ær lilt wider meinswore, þui huor som ath þui værdr sanner, þa ær hann ær þui wtlegr wider konong som loghbot watter um meinswore. En biskupr lyter zirir meinswore .iij. mætr, en zirir meinsbugha ætir þui sem malit riis j cristno(m) rette. Oc huarwætna þær sem men sweria ranga eidi, þa skal til scripta ganga oc borte biskupi .iij. mætr. ¶ En ær han leider zleira j eidi rangan med seer þa skal han gelða zirir waat huara .vi. aura, nema þeir vissu ath vswort war, þui ath þa skal (huar) þeira gelða .iij. mætr som hin oc ganga til scrifta. ¶ Sua er oc mælt ath karl æder tona winna eidi til þeira lutha er til synda horzua, sua ær til samhaldis um landraan mote rettom landz kononge, ædher um mandraap, hordom, æder annara floorglønna, þann eidi skal riezua settalaust oc skal til scrifta ganga ath iller eider war wnnen. ¶ En ær mader helder en þa script honom satt war ziri jmis æzbrot þa eilir þet scriftroz oc huar som ath þui værdr funner æder sanner. gange til scripta oc borte biskupi .xij. aura, Oc læter han embete zgr en han hæzær þær (scriftir zirir tafit þa læter sa mader j zorbodhe. Ehet sama allir þær som quæðhiat ær embete ær biskupi. ⁴) zirir — B. ⁵) zirir — B. ⁶) æ — tilf. B. ⁷) [wæð: zærar hænner — B. ⁸) mgl. — B. ⁹) [til hænner — B. ¹⁰) zær — B. ¹¹) [þeim þet zyrste aldr — B. ¹²) þa — B. ¹³) tona — B. ¹⁴) brudhænne — B. ¹⁵) honom — B. ¹⁶) mælt — B. ¹⁷) wæ — B. ¹⁸) bæra — tilf. B. ¹⁹) wærd — B.

þeir settir at heiman fylgd oc sua at þælagð giærd þat skal þa handseilia oc stír-
stota vndir vatta þa sem inni ero oc heita þat allt giptingr vattar. þa skal han sitia
millum brudmanna en¹ hon millum brudluenna. [han skal² ganga izir golv þuert³
oc geza henni linæ.⁴ [þat er logfullt⁵ huart sem gíoz er mæiri æda minni. En born
þau oll ero arygeng er þau gæta síðan er þau fliga bæði i eina sængh oc þau læiggia
loggælagh⁶ saman.

Ex kona er til jardar gízt.⁷

Nu ex hiun ero stilld at.⁸ oc er kona til jardar gízt þa skal hon stæzna hæræðz 26
þing um .iij. nætr oc lata læida fram .ij. manna viðhni þeira er a varo þæstingar
stæzno æda inni varo a giptingar⁹ luelði oc ex þau loma fram at zullu þa æighu
hæræðzmen at doma hænni allt þat er hænni var vitnat¹⁰ oc æighi loma anduitni
i moti gipting lono þegar við er gengit at hennar var þengit at loughum. En ex
kona var æighi til iardar gízt þa skal gæra zimt til þæar stiptis oc læida .ij. manna
vitni a zimtar dæighi um zimtar¹¹ ord lono. sofi huart er hon vill sua æda a þingi.
Nu vil han æighi stipta sua þæ þa er han sætr .iij. mortum [þrideili a.¹² Nu ex
hion haza buit .xxx. vætr æda længr oc ero giptingar viðhni oll þra dæud oc þær¹³
hon radit last oc loto¹⁴ i hibilum¹⁵ bonda sine. sítr at atte of öldri¹⁶ við¹⁷ adrar
husþroniur oc haitir æighin husþronia hans. þar til skal hon hazua .vij.¹⁸ manna
viðhni at sua¹⁹ hærir veret bunadr þeira .xxx. væltra æda þui længr. þa hærir hon
til lagha i gardi hans þrideili ex þe landi oc lausum oyri oc²⁰ til .iij. marla i
mundi.²¹ En ædia su er þorredis men gísta til buff hon a siolz²² þorædi sin at
giptaz þeim manni er hon vill at hinum sama retti er nu er fallt. Sua oc ex mæz
er þodur ærzi þa a hon siolz þorædi sin oc haza við þeira manna rad er hon vill
til²³ haza fallat²⁴ innan ættar ser [en siolz skal hon gipta sit.²⁵ En ex þadur
broðr²⁶ hennar þæsta hana manni æda þadur þrændr²⁷ haza hana at þælaupum.
hin jattar þui²⁸ er þæsta skal oc ganga þeir a zullmæli við þa er [þirir rada.²⁹ þa
hællzt til þæss er hon er gízt. þa ma hon þa þeim manni umbod er hon vill at of
sofi þodur ærzi sinn oc haza [han allan³⁰ offiærdan en hin haiti madr at værri er
þat laup gerdi. En kona þu er liggr med manni a launungu hon haitir hor-
rælia³¹ [þui at hon a æighi siolz þorædi sin þyr en þrændr hennar haza gízt hana
hæiman.³²

Jvfr. Cap. 26. B. (II.) 9. 10.

¹) oc — B. ²) [þa skal han — B. ³) huart — B. ⁴) linæ — B. ⁵) [mgl. — B. ⁶) þælagh — B.
⁷) Denne Ovrsk. tilf. efter B, som tillægger £. xxxij. Ovrskr. mgl. A. ⁸) mgl. — B. ⁹) þæstingar — B.
¹⁰) mæll — B. ¹¹) mgl. — B. ¹²) [þritælia — B. ¹³) hærir — B. ¹⁴) lottum — B.
¹⁵) heimbitium — B. ¹⁶) ælde — B. ¹⁷) með — B. ¹⁸) .ij. — B. ¹⁹) længe — tilf. B.
²⁰) mgl. — B. ²¹) tilgiöz sinne — B. ²²) Saal. rettet; hólz — A. ²³) mgl. — B. ²⁴) mgl. — B.
²⁵) [mgl. — B. ²⁶) þrændr — B. ²⁷) broðher — B. ²⁸) mgl. — B. ²⁹) [radha (culu — B.
³⁰) [mgl. — B. ³¹) hortona — B. ³²) [mgl. — B.

Þing þat er byscups armadr skal lata stæna.

- 27 Nu er þau mal verða gorr i heradi er byscup lytr æz¹ rétt þa skal byscups armadr stæna þing i heradi.² huær bondi er skyldugr at sokia þat þing. Nu er þing sett. þa skal byscups armadr upp standa oc tala sua. ef hæzir þat hoyrt hæz³ i heradi oc bygdum at sa madr hæzir misgort um þat mal er byscup lytr æz a oc næzni þan man a næzn. sorge oc [til sala slitt⁴ sem er. Nu er þer hæzir þetta mall þyr hoyrt. þa nið ef þat vita. En er ziordungr heradz manna þeira er þa ero a þingi tuedazt þat mal þyrri haza hoyrt þa heitir þat bygdar þlontt at loghum oc ma byscups armadr þat sokia till slits réttar sem vidr liggir at loghum. Stendr lyritar æidr [zirir huert⁵ .iij. marla mall oc þau er minni ero. En þeghar mal ero meiri en .iij. marla mall þa er halzrettis æidr. En fullrettis æidr zirir huert obota mal. Enn er þærri tuedast hoyrt haza þat mal en ziordungr þinghmanna þa zællr þat niðr oc heitir⁶ hans vpphaz. þat ma han æighi sokia.⁷ En sokia ma han oll þau mal er vattar vitu. Nu er æin sol⁸ i ollum byscups malom. æidi er logze a þui. Allir ero skyldughir til⁹ at hæghna¹⁰ triftni [þessa haims. sa er sua gerir han þær goda anþun a doma dæghi þat gæzi off zadir of sonn oc heilaghr andi vttan enda Amen.¹¹

II. Nyere Gulathings Christenret.

- 1 ¹² Þat er nu [þui nest¹³ vpphaz laga varra Gulapingsmanna¹⁴ sem vpphaz ær allra godra lottu: at ver skolom hællda of hazva triftilæga tru. Ver skolom trya a gud¹⁵ zodrur allzvaldanda flapara himins of jardar. ver skolom trua a varn drotten Jhesum Christum æinga son hans er getten er æz traxte heilaghs anda of zodr æz Mariu moy: pindr vndir Pilaz valde. troazæstr dændr of græzen. þor niðr till hælvtis at løyssa þadan sina vini. Þridia dagh æiptir er han var dauddr of græzen reis han upp æz dauda of var sídan med lærresueinum sinum .xl. daggha¹⁶ fra þastha dæigi of

Jvfr. Cap. 27. B. 17.

¹⁾ aa — B. ²⁾ En — tilf. — B. ³⁾ mgl. — B. ⁴⁾ [slita sol — B. ⁵⁾ [wider — B, ⁶⁾ þet — tilf. B. ⁷⁾ sæghia — B. ⁸⁾ ofn — B. ⁹⁾ mgl. — B. ¹⁰⁾ heilagha — tilf. B. ¹¹⁾ [mgl. — B. Herpaa følger i B uden anden Adskillelse, end den sædvanlige mellem Capitlerne, først Stykket om Aager (Jons Christenret C. 55, see dette), dernæst om Meneed med Eedsformularer, dernæst Udtog af Tunsbergforliget 1277, og endelig, hvad Paamindelser der skulle sættes, naar Biskop eller Provst visiterer; see Anhang II. a. Stykket om Meneed, see nedenfor Anhang II. b. Udtoget af Tunsbergforliget see nedenfor ved Retterbøderne. Eedsformularerne see 3die Deel. ¹²⁾ Cap. mgl. C. D. G. ¹³⁾ [mgl. de Övrige. ¹⁴⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — B. F. ¹⁵⁾ Istf. Resten: &c. of gengr sua ut sem stendr i landabotinni þessi papitulum — B. See foran S. 22. ¹⁶⁾ Saal. rettet. gaggha — A.

till hælga þoreðaghe. of stæigh þa vpp till himna of þadan skal hann komma a orzsta dæghi þessa hæime at domma hværn æptir sinum værdleika. Ver skolom trua a hælga anda at han er sannr gud sem fader of son. of þær .iiij. skilningar er æin gud. ver skolom trua a þat allt er truir oð triftileg þiod of hælagra manna samband of hællogh kirtia hæizir samþvølt adr med vbrigðilegre stadæstvi. Ver skolom trua at syndir zirir lattazst med stirn of idran of stripta gangh med holde of blode vare drottens er i messonne hælgaazst med bonna halde: olmofo gæirdum. med fostom of ollum odrum godom luttom er menn hugsa mæla æda gera: Uer skolom trua at huers mannz licamr. er j tomr hæimmen æda komma lann till doma daghe: skal þa vpp rissa of þadan æz skal þeir ær illa gerdu i þessom hæimmi haza endalauffan ozagnad med diozlum j hæluitti of hane englom. enn þeir er gott haza gort þessa hæime skolo fa of haza ælizann fagnad med gudi of ollum hane hælum mannom. j himna riti vttan enda.

Um vald oc izirbød konungs oc biskups.¹

Nu æz þui at guds mistun² ser til þess hverdaglega þorz otollulegs of ymis 2 lydz of ziolmennis.³ þa hæizir han skapat .ij. sinum pionom at vera augshnilæga hane umbodsmenn um þessa hinna hælgu tru of hane hælagt logmal. godom mann: um til verndar of rettenda. en vandom mannom till reyfingar of ræinsanar. Ero þæsser .ij. annar konongr enn annar biskup. hæizir konongr æz gudi veraldleght vald en biskup hæizir andleght vald til andlegra lutta. þeirra (a) at styrkia hvar annars vald til allra rettra mala of loglegra. of þeir lennazst vidr sic at þeir haza vald of jvirbød æz sialzom gudi. en æigi æz ser. Oc ziri þui at þeir ero guds umbodsmenn. hins of annars at þær siaer aller at þeirra ma ænga lund missa. þess hins þridia at sialzr gud virðist at falla sic med þeira nomnum. þa er sa sannlæga j mytlum hæsta vid gud er þa styrkir eigi med þolltommene aft of ræzlo til sine valldz of þæsso(!) er gud hæizir þeim til skapat. þar sem þeir bæra svo mylla ahygiu zirir landzrolleno of abyrgd zirir gudi. allra hælðzst þar sem logenn vatta med stoddom enda merkium svo at hvarle mege hozdingianer æz þær geyma þess anavdga æda þyngia rolleno med ozmitcilli agirnd of æigi mege fævitirir menn synia ho(z)dingiunom loglegrar lydstylðu zirir þriofsto fæler æda flamsynnar ozmytlarrar.

Æz madr fer (med) trældom.

Nu æz þui at aller menn ero skyldugir at hallda þa tru er ver hazzom gudi 3 hæittit⁴ i stirn vare [of nu var vppfold⁵ þa a konongr of biskup med [mytcilli gæum:

Jvfr. Cap. 2—8. L. I. Hk. 8—13. (Cap. 4. 5 = Hk. 9. 10).

¹) Saal. B i Indholdslisten. Um — A. Cap. mgl. C. D. E. F. G. ²) Latf. Resten af Cap.: &c. — B.
³) Latf. Resten af Cap.: &c. — F. ⁴) ialfat — D. ⁵) [mgl. — F.

geyrve¹ at rannsóka at menn þare eigi með ógmildilli² villu of heidenom atronade. En þessir luttir höyra³ till villu [of heidins atronaddar.⁴ Galdrar of gerni(n)gar of [sa er talar notorn⁵ mann trollridu⁶ spádommar⁷ of at trúa a landvættir at se j [lundum⁸ æda⁹ haugum æda þorsom þva of vtti sættor at spyrja orlaga.¹⁰ of þeir er segja æghendes ser gud of heilaga lírlu till þess at þeir stollu¹¹ i haugum þinna æda [aðrar læidir ríslir verðda æda víslir¹² þva of þeir er þreista draugha¹³ upp at veldia æda haugbua. Nu ez nokor madr verðr at þvi lunnr æda sanr. at hann þær með þema vanda atronade of heidini¹⁴ vilu æda samþvðir þeim er með slíto þara. þa er sa vttlægr of alt þe hans of a halzt konongr en halzt biskup. En ez meler þat konongs¹⁵ madr æda biskups umbodsmadr. at madr þer með þema læinnom hverum lutt of vandtrunade¹⁶ of þer eigi loglega sannat¹⁷ a hendr honom. þa syni han með tylztar¹⁸ æidi. þellr til vttlægrar er þelr.

Um konongs kosueng.¹⁹

- 4 -Nu ez þvi at allt landþrollet²⁰ a mylla lyðstuldu (konongenom) at væita²¹ þa vere þat þolleno þarþlægt at menn varadest þa mullu villipodo er mestr luttir landþrolls þessa hæizvir sua hormulega veret blindat ez at j æingu lande odru þinnazst þess dome. þar sem telnir haza veret ymisir menn oc tallader konongar ranglega motte lagum hinne hælga Olafs konongs of ollum þeim rettendom er hver bonde vilði vnaa ez aðrum um sínar ærþdir. Þionado optt velborner menn þeim er varla matto vera knapar þeira sem en vattar j dagh. huartt þeir mistu þleiri odala sinna æda hinnir er þeir tallado kononga sína. of þva hitt sama um manna missvr. Nu at menn þyrzi eigi griplande hondom æda læitande eþtir at þara. hvær er a rettlæga konongr at vera j Norege. þa se þynkt ollum Svölapinge monnum oc ollum aðrum Noregs mannum at þalon konongr sonn þalonar konongs Sværris konongs sunnar sonnr stadþesti þva oc lætt j boke seitia a Frostþapingi hver at rettom lagum oc ærþdom a at vera Noregs konongr eþtir logum hins hælga Olafs konongs með rade oc samþvðt Magnusar konongs sonnar sine. Einars erðibiskups oc annarra liodbiskupa. lændra manna oc lærdra. stállara oc logmanna oc allra handgengna manna þeirra sem þa varo j hia oc allra Frostþapinge manna. oc síðan birti þætta Magnus konongr sunn hans i allum luttum landþe(n)s a þingum oc samþvctum(!) þvi allær Noregs menn þirir sic oc sit ærþspringi. víðr Noregs konongg oc hans ærþspringi með retto þingtale at þesse stípann stál þar um standa eilíðlega sem þa var oc hær þylgír nu.

¹) [mýttu gaumgeuc — B. [míttile sanngævi — C. ²) opinberre — C. ³) þorva — E. ⁴) [mgl. — E. ⁵) [þat ez madr talar annan — B. ⁶) trollindu — F. G. ⁷) mgl. — E. ⁸) lundum — B. C. D. ⁹) [mgl. — E. F. ¹⁰) þorlagha — B. orðlaga — D. orlaga — E. ¹¹) þe — tilf. de Övr. ¹²) [aðra læið. æda notors uisfr uerða — B. ¹³) dauða — D. ¹⁴) [þessare — D. ¹⁵) umbodo — tilf. de Övrige. ¹⁶) [atrunade — B. F. ¹⁷) þroval — E. ¹⁸) [gritar — C. ¹⁹) Cap. mgl. C. D. E. G. ²⁰) luf. Resten af Cap.: &c. — B. ²¹) oc biscopinum — tilf. F. luf. Resten af Cap.: &c. — F.

Um konung.¹

Þa skal konungur at Norege vera er stílgeten er Noregs konungs sonr hin ælfti 6
 odal borenn till landz oc þengna. En ez eigi er stílgetten sonn till þa skal þa konungs
 sonar sonr konungur vera er stílgetten er. þa skal oc konungs sonnr konungur vera þo
 at han se eigi stílgetenn: en ez æingi er þa till ne æinhværr þessarra þa se þa konungur
 at Norege er odalboren er oc þa er erzdum nestr. oc þo ez konunga ætt kommen:
 Sidan eiptir þrazall konungs. þa se sialzbodet² konungs ærni biskupum ollum oc abott-
 om. hirdstiorum: oc logmannum ollum með hird alla oc(!) sordia norðr till hins hælga
 Olafs konungs þrænda sinns oc neyrne hirdstiorar með ser .xij. hina vitrastu menn or
 hværris biskups ríki oc se a þor júnar þrösta manadar sidan þeir þregna konungs
 þrazall. þa latte konungs ærni stemzla almennilegt Öfyrþing. oc se þar till konungs
 tættin oc svæiri þegnom sínum lof og rettindi en þeir honum lond oc þengna. Nu
 ez nolor lættir sic odrvís till konungs tættin en nu er mælt þa have hann þirirgortt
 líxvinu oc þe oc þriddi oc sva hvær þa er honum þylgir till þess. En ez hirdstiorar æða
 hird þirirneymst þessa þerd. þa ero þeir landræða menn vidr konung nema þv næz-
 synn þanne. En hvær bonde er þirir neymst þessa þerd þa ær neyð(r) er. þa se þa
 sætr .xl. marla en konungur mette naufsyn með stynsamra manna ræðe. En j þessare
 þor þare hvær a sínum loftnæðe en konungur vnni þeim ollum loftnæð sin er eigi hoxðu
 adr konon)gs þe.

Um konungs æid.

En at konungur vittir sic þvi hælðr stýldugan vera lof at halda vidr þengna sína 6
 oc um at bótta þa skal hann þenna æidstaz þazva. þess lægg el hond a þessa hælga
 doma oc þvi stótr hann till gudes at hann skal halda lof þau oc rettindi er hin hælgi
 Olaf konungur þrænde minn stípaðe a millum konungs oc bonda ættir þi vittir oc mægni
 sem gud lær mer. Sva se mer gud hóltr oc hin hælgi Olaf konungur þrænde min.
 Er konungur ei at eins stýlðr at halda vidr alla þa er þa ero a þingi þenna æid.
 hælðr vidr alla þa er j hans þegnstýlðu ero alna of oborna.

Þetta er lendra manna æidr.

Þa stolo lender menn oc hirdstiorar þennan æid sværia. þess lægium mer hond 7
 a þessa hælga doma oc þvi stíotom ver till gudes of hins hælga Olafs konungs at
 ver stíotom hóltr oc tróir vera. N. konungs þede openberlega oc lænnlega. stýrtia skal
 el hann of hans ríki þede með ræðom oc ollum stýrt. halda stolo ver oc eida þa er
 han hælzir suoret ollu landzrolleno ættir þvi vittir sem gud hælzir geþvæt off. sva se
 off gud hóltr sem mer sat sæigivum gramt(!) er mer lingum.

¹) Cap. 5, 6, 7, 8 mgl. i de Övriga.²) Saal. rettet. sialzboret — A.

Ger er bœnda æidr).

- 8 En at bœndr oc alþynda viti sic því lyðsfylldugare till holloftu oc þægnsfylldu oc lyðdini vidr konong þa skolo þeir þæna eid sýæiria kononge sua marger menn æz fylki hværiru sœm honom licar. þess leigiom ver hond a þessa hælga doma oc því fli(o)tom mer till gudes at ver skolom holler oc truir vera N. kononge varom bæde openberlega oc leynilega med ollum mat oc meigni suo sœm goder þegnar skolo godom kononge veita alla loglega lyðsfylldu med þæim ollum logum oc lynnendum sœm hinn hælgi Olæzr konongr skipade millum kononge. sva se gud holler oc hinn hælgi Olæzr konongr sœm ver satt seigium. gramr er ver liugom: Ero ei at æins þæir sfylldugir till at abrygiast þæna eid er sýerria hældr aller þeir er j kononge lyðsfylldu ero alner oc arbornir þæir sœm hans eides villia niotta.

Guerfug skipta skall tiund.

- 9 Uer skolom lyðdini vera biskupe varom [oc æiptir later¹ en han off holler oc [godvillia fullr.² En³ hazom ver melt vidr biskup varn at hann skal off pionofstu vœita. en mer skollum [hana sua odlazft. at ver skolom⁴ gera tiund alla oc fulla bæde æz avæzfti ollum oc vidr æildi. [xugli oc⁵ xifti⁶ oc allum rettom æzla. En hæne skal sua skipta at biskupe(!) skal haza xiordong. [xatocer menn xiordong⁷ prestir xiordong kirkia xiordong. Enn biskup skal komma naudsþynialauft j fulli huært æ⁸ .xij. man: adom at vœitta monnum pionofstu þa er til byrriar.⁹ En þessar ero naudsþyniar. ez biskup er svotr. æda konongr treyr hann xarar¹⁰ æda erdbiskup gerer æiptir honom. at vigia¹¹ annann biskup. æda ædrar stornaudsþyniar¹² verði. Nu ez madr sitr suð .xij. manade at hann gerir eigi tiund sina. þa er han sætr .iiij. mortum silxre vidr biskup. en ez hann sitr sua tvænna .xij. manade at hann geirir eigi tiund sina. þa er han sætr .v. mortum vidr biskup. En ez hann sitr sva [vettr .iiij.¹³ at hann gerir eigi tiund sina. þa hœizir hann xirirgort [allu því sœm hann a æda eigande verdr hann j¹⁴ lande oc laussom orri. a halxt konongr en halxt biskup. En ez hann [gerer æz summu enn æigi sumu.¹⁵ þa er þat hans er tiundat er. enn hitt allt opp næmmpnt kononge oc biskupe þat sœm æigi er tiundat.

Guerfug barn skall skira.

- 10 Alla skal barn huært er boret verdr oc mannz er ær(!) hozvud a þo at [nolor

¹) [mgl. — E. ²) [godvilliadr — de Övrige. ³) þat — tilf. de Övr. ⁴) [honum sina fylltu — D.
⁵) [mgl. — B. C. D. F. G. ⁶) tid — tilf. G. ⁷) [bœndar xiordongh at skipta xatocra manna i mellom — D.
⁸) huerium — tilf. A. ⁹) hœgirir — C. ¹⁰) xarar med ser — E. ¹¹) uetia — C. D. F. G. ¹²) xer:
naudsþyniar — C. storar naudsþyniar — D. ¹³) [þrenna tolgmanade — C. D. F. ¹⁴) [mgl. — B. æda
eigande &c. — mgl. de Övr. ¹⁵) [gerir æz sumu — B. C. D. F. [tiundar sumt æn æi allt — E. [gerir æz
sumri — G.

ortymbli þæ-a.¹ oc [till firnnar² zora [oc prestt fira latta ex honom nær.³ Efligar⁴ tonor [sua zirir⁵ sia⁶ þegar þær ero ner bannbyrd⁷ at [þær hær⁸ vatn i hia. ex⁹ barnn verdr med litlu lizvi zott¹⁰ oc nær æigi prest. þa skal fira huer sëm hia verdr stadenn jam vel zader æda moder er eigi ero adrer menn til oc dögza¹¹ barne j vatn oc mela þæsser ord vidr. Et firi þid. N.¹² j næne zodyr(!) oc sonnar oc andans hælga. skal vidr þæsser ord edi aula oc edi æz¹³ tata oc æigi fira nema i vatne. raðe gerer enga firn ne dog æda snior. Nema vatn se [adr æz. snio æda æz dog ordet.¹⁴ Berst oc sua att. at zader æda moder fira barn sitt j þæma naudsýnium. þa [skollu æigi þæssyns gudziziar skilia hiunskap þeira.¹⁵ dægj oc barn¹⁶ adr en til prestt komme oc tæst sa firt hær [sëm med zer.¹⁷ æda hia veret þeim sëm firdi þa skal þat firtiv grøxt vera. en æigi eligar. a hværium degi oc sëm þarz [barn at fira¹⁸ jamvall jola dag sëm pascha.¹⁹ En h(v)ar sëm gudziziar²⁰ vætir barne er stjldugr at lenna þui credo oc pater noster. en zader oc moder ero stjldug at [getta zirir ældi oc vatne oc allstonar²¹ lizs hætta [zirir vttan sott²² .vij. vettr. En ex madr²³ hælldr barne vffirdu²⁴ .v. vettr²⁵ [naudsýnnia laust²⁶ gialde biftupi .vij. aura²⁷ hælldr²⁸ adra .v. vettr²⁹ gialde biftupi .xij. aura hælldr hann þridiu .v. vettr³⁰ gialde biftupi .iij. mertr. heldr hann ziorðo .v. vettr³¹ gialde .xl. marla [a³² hælzt konongr en hælzt biftup.³³ hælldr hann lengr oc dægj barn hæidit³⁴ þa er hann vtleggr oc allt ze hanns oc a hælzt konongr en hælzt biftup.

Ex kona kener manne barn.

[þat er nu þvi nest at sa skal³⁵ zader at barne³⁶ er moder seigir [a hendr³⁷ 11 nema hann synni lyrriptar³⁸ æidi. Nu er sa daudr er honn kener barnn. þa skal þat standa er honn sagde j sengr zerdr(!) sinni. ex honn sagde æigi tventt till. oc [honn sanade þa³⁹ med æidi sinom oc þær er þa voro j hia henne [oc þa hærdu ord hennar.⁴⁰ En ex þær ero ængar till þa skal prova⁴¹ samvist þeirra oc hvart nodot

¹) [nodot se med ærtymsum — E. ²) [lit tirtiu — B. F. [tristni — C. [lit tristni — G. ³) [en preste nair — E. ⁴) þolu — tilf. de Övr. ⁵) [zgirir tata — C. ⁶) ella — E. ⁷) barnburdum — B. E. F. ⁸) [þær se — de Övr. ⁹) oc ex — de fl. ¹⁰) zott — mgl. C. D. G. ¹¹) dūza — B. dūza — C. dūza — E. G. dūzui — F. ¹²) barn — C. G. oc nemzni — D. ¹³) þeim — tilf. fl. ¹⁴) [bret æz [nio — E. ¹⁵) [þ. þau eigi [ater þæssyns gudzizia skilia hiunskap þin — B. [þ. þ. e. z þ. nauf. þ. h. j. — C. G. [þ. of eigi þæssyns gud. þ. h. j. — D. [skilia æi þæssyns gud. hiunskap þeirra — E. ¹⁶) hæidit — tilf. E. ¹⁷) [mgl. — G. ¹⁸) [mgl. — de Övr. ¹⁹) ma barn fira — tilf. de Övr. ²⁰) þapp — tilf. D. ²¹) [gera zirir allstonar rad oc giæta zirir — B. [geta zirir allstýnys vada oc zra — D. G. [geta zgirir huerstonar — E. ²²) [mgl. — E. [z. vatni of elldi — G. ²³) zader — D. ²⁴) heima um — E. heima — tilf. F. ²⁵) netr — de Övr. ²⁶) [mgl. — D. ²⁷) [stzra — tilf. D. oftere. ²⁸) han — tilf. de Övr. ²⁹) netr — de Övr. ³⁰) netr — de Övr. ³¹) netr — de Övr. ³²) Har begyndr Brudst. H. ³³) [mgl. — C. G. ³⁴) ofirt — G. ³⁵) [Sa er — fl. ³⁶) at logum — tilf. fl. ³⁷) [mgl. — E. ³⁸) lyrriptar — D. lyrritar — de Övr. ³⁹) [þat hon þat sanna — de Övr. ⁴⁰) [mgl. — fl. ⁴¹) ex notorer menn vissu — tilf. fl.

svare þat þui er barn var þótt at rettre talu of skipi þa hinir stynsammasaðu menn þui sem þeim þyðir lilegagast¹ xiri gudi. - Nu lifizst² j ætt sína þo at síðar se. þa ætt þat synizst stynsammmum monnum [licit j þodur ætt³ þa ber þat ser sialxt vitni er provad er samuist modorennar⁴ oc þæss er honn tallar þodur oc lifizst barn honom. oc ex þader hæizir syniat þæsso barne þadernis [oc lifizst barn i þadur ætt sína⁵ þa tade han vidr barne sínu oc bote xirir meinsuore sitt. en þeim þolla þolgu⁶ er barn heizir þótt þa(r til).⁷

Guesfug menn þolo kirkia (þppi halda).

- 12 þat er nu þui næst at ver stollom kirkium þeim ollum vppi halda oc cristnum dome er hinn hælgi Olafz konongr seitti a Mostrar þingi oc Grindell⁸ biskup. oc þeim ollum er síðan varo gorzar. En kirkjur ero þær j þolli hvariv er ver stollom [þollis kirkju⁹ er ver eigum aller þollismenn gerð¹⁰ vpp at halda. en ex þær kirkjur brotna oc falla¹¹ hornstaxer. þa eigum ver timbr a tuxt at þorra¹² [þyr æn .xij. manader se gengunnir.¹³ en ex æigi tomr timbr a tuxt. [enn .xij. manader ero libinir¹⁴ þa stollum ver aller þollismenn bota xirir .xv. morkum þat ze a halxt konongr en halxt biskup. En ex xirir nemmst einnca menn. þa stolu þeir bótta xirir þat aurum¹⁵ .iij. biskupi xirir tre hvært er till þarz at haza. oc þae tre þo at síðar se. En ex [menn xirir nemmazst þat þære. xirir nemmst¹⁶ þiordongr(!) manna æda attongr. þa stoll skipta or þui ze sem þær æigu tall¹⁷ til.¹⁸ en oþri xirir mal matt hværn orri(!) xirir nagla hværn er stortter. Nu er kirkia gor þa stolu aller þollismenn gard um gera. þa skal biskup æda hans armadr stæxnu till gera oc æindaga at¹⁹ gardr skal gor vera. er þa væl er gor er. En ex æigi er gor oc stendr kirkian gardlaus .xij. mannade þa stolu aller þollismenn bótta biskupi .iij. merkr. en ex þat þirirnemazst einca menn²⁰ þa skal bota xirir þat biskupi aurum .iij. xirir hvært tre er²¹ till þarz at haza oc þae tre þo at síðar se oc²² gera gard.²³ Nu er kirkia gor oc gardr um þa stoll²⁴ vigglu a laupa allir þollismenn [at biskupi þrigia natta vift²⁵ med .xxx. manna.

Guesfug bondi a kirkia a(t) gera.

- 13 Nu ero kirkjur adrar er [gard²⁶ skal um²⁷ halda allar. þiordongr kirkjur

¹) til oc þær uilia suara — tilf. D. lifende til vgra — F. ²) barn — tilf. de Övr. ³) [mgl. — þ. ⁴) tononnar — þ. ⁵) [er lifist i þ. ætt sína — B. C. D. F. G. H. [mgl. — E. ⁶) þorlogu — de Övr. ⁷) Slutningen af Ordet er bortkaaret i A. ⁸) Grindell — B. C. F. G. ⁹) [hazubtirkju — B. [hazub: kirkjur — C. D. F. G. H. [þ. kirkjur — E. ¹⁰) gard — H. ¹¹) [þær t. falla (nibr) oc brotna — B. C. D. F. G. H. [brotna — E. ¹²) lata toma — þ. ¹³) [þyrir tolz manade — C. D. G. ¹⁴) [mgl. — H. ¹⁵) merkr — F. ¹⁶) [þat þirirnemz — B. D. F. [þat þirirnemaz þære menn en — C. G. ¹⁷) mantal — C. G. stolu — F. ¹⁸) Artiklerne: En ex þat þirirnemaz einfamenn og ex þat þirir. þiordongr stane i de Övrige i omvendt Orden, hvilket ogsaa er rigtigere. ¹⁹) ner — þ. ²⁰) Saal. rettet; A har en ex þær þirir nemmazst einca manna, aabenbart en Skrivfeil. ²¹) missir of — tilf. þ. ²²) at — þ. ²³) um kirkju — tilf. H. ²⁴) stolu — þ. ²⁵) [iij. natta ueiglu biskupi — H. ²⁶) gard — D. þiord — G. ²⁷) upp el. uppi — þ. [ver stolum upp — B. [up skal — E.

oc atfonge kirkjur. heradja kirkjur. horgendes kirkjur. þeim kirkjum skal öllum vppi halda oc tuzt æigi onða. en ex kirkia þær oc brottna hornstaxer. þa skollu þær aller er þa kirkju æigu latta timbr a tuztt komma¹ þyr en [.xij. manader se lidinir.² En ex [æigi komr.³ þa skal botta þirir þatt biskupi mortum .iij. oc þa till oc gera þo kirkju⁴ at sidar se.⁵ en ex þær þirir nemmazst einca menn. þa borte þirir þatt [.iij.⁶ aurum⁷ biskupi oc þæ til⁸ oc geri þo kirkju at sidar se oc huergi⁹ tuztt auda.¹⁰ En ex einca menn gera kirkjur. gerir lendrmaðr æda bonde [æda huer sem kirkju gerir.¹¹ þa skal [þeiri upp halda¹² oc aldre tuzt onða. En ex kirkia brotnar oc þalla hornstaxer. þa skal timbr koma¹³ a tuzt þyr en [.xij. monader se lidinir.¹⁴ En ex æigi komr. þa skal bota þirir þatt mortum .iij. biskupi oc [þa til timbr oc¹⁵ gera enn kirkju.¹⁶ En ex han gerir æigi oc lættir standa tuztt auda [tvænna .xij. mannade.¹⁷ þa skal han botta þirir þatt mortum .vi.¹⁸ biskupi. en han lættir liggia vetr .iij. tuztt auda¹⁹ þa hæizir han þirirgort jordene²⁰ er kirkian [flod a.²¹ oc a konongr jordena oc skal odlazst med þvi motte at haza kirkju a²² gorþa. a þyrstum .xij. manadom. En ex han gerrer æigi þva. þa skal bonde tæda æltir jord sina oc geiri en kirkju a en ex hann gerir æigi þva þa a konongr iordena oc kome²³ allðri vndir bonda sidan [oc skal konongr þirir æins kirkju a gera.²⁴ Nu erro kirkjur allar gorþar. nu skal garð um gera þær menn er þæiri kirkju [æigu vpp at halda²⁵ oc haza gort [a .xij. manadom.²⁶ En ex æigi er þa gort þa skal bota þirir þatt aurum .xij. biskupi. En ex þær þirir nemmaz einca menn þa skal botta aurum .iij. biskupi þirir tre hvætt er till þarz at haza oc þa tre þo at sidar se. Nu erro kirkjur allar gorvar [oc garðr um.²⁷ Nu skal vigglu at biskupi kauppa hurvættna(!) þar sem jord er viggd. [en kirkia vviggd²⁸ þa skal kauppa aurum .xij. at biskupi. en hværvættna þar sem bæde er viggd²⁹ kirkia oc jord þa skal vigglu a kauppa at biskupi mortum .iij. oc þrigia natta vift med [.xv. monnum.³⁰ [Nu ero kirkjur allar gorvar oc viggla a læppt a allar þær.³¹

Biskup skal rada kirkjum oc prestum.

Biskup var skal kirkjum rada sem hin hælgi Olaf konongr jattade Grimfeli 14 biskupi a Mosftrar þingi oc þva sem [mer vordum³² afatter sidan. Biskup var skal oc

1) vera komet — B. 2) [.xij. manadr er ut — G. 3) [þa er æigi timbr a tuzt komet — H. 4) mgl. — B. 5) of huergi tuzt onða — tilf. E. F. 6) Her er Radering og som det synes samtidig Rettelse; hvad oprindelig har staaet kan ei sees. 7) [þyr — H. 8) þo tre til kirkju(!) at sidare se — D. 9) Saal. rettet; þyrgi — feilagtigt A. 10) Stykket herfra indtil Note (16) mgl., rimeligviis ved Forglemmelse, i A, og er derfor indskudt efter B. 11) [mgl. — E. 12) [þeir vpphalda sem gera — G. 13) þora — C. 14) [.xij. manadr se geinginn — G. 15) [þa þo til at — D. 16) [geri þo þyrriu — E. at sidare se — tilf. D. sem adr — tilf. H. 17) .xij. manade — B. C. D. E. F. H. 18) .iij. — B. C. D. F. H. 19) þa skal han æt. — mgl. E. 20) tuztinne þeirre — C. tuztenne — G. 21) [var a gor — B. 22) a — mgl. de Övr. 23) Her ender Brudst. H. 24) [mgl. — E. 25) [þollu vpp halda of æigu — C. G. 26) [innan .xij. manada — E. 27) [með gorbum — E. 28) [mgl. — E. 29) d. e. vviggd. 30) [monnum .xij. — C. D. G. tolg menn — E. 31) [mgl. — B. D. E. F. 32) [þeir vordu — C. G.

prestta till kirkna allra seittia þa er hann vœit at rettast þér kynni at vœita monnum: ex hann þer a land upp þra flipi sínu huart er hann þer la(n)kt eða skamt þa flulu bœndr þa honom reidstíotta .xviij.¹ en .xxx. ex han þer at vigia höfuð kirkju en ex þeir vilja eigi reidstíotta gera þa ero seccir aurom² .iij. vidr biskup huer þeira sem þellir.

Um kirkju oc kirkjugarðs þyrmslir.³

- 15 Nô skalum ver þar næst virða⁴ vörn drottinn j þui at þorma kirkjum varom oc kirkju gordum sua at huer sem þlyr j [kirkju eða j⁵ kirkjugarð ser till hialpar. þa skal hann fridheilagr vera þirir hœrium manne medan þar er hann. en prestir er at þeir kirkju syngr⁶ skal hialpa honom so at hann doy eigi æz froste⁷ ne mattlæysi ne dryclæysi. en huer sem mœinar preste þessar hialper at vœitta þeim sem j kirkju [eða kirkju garð⁸ þlyr [ser till hialpar⁹ eða draga¹⁰ hann [vtt or kirkju eða or kirkjugarde¹¹ med valde¹² þa [skollu flidu satader vera sem þeir hœizdi dreppit hann j kirkju¹³ oc j þanne vera þar till [er þeir verða lægstir¹⁴ med biskups rade. En huat sem hœigi¹⁵ hœizir gortt oc þlyr hann j kirkju eða i kirkju garð ser til hialpar þa skal hœzva hialper sem nu ero talldar. þa(r) verande þar til at hann mege þrialslæga braut lommazst þadan at hialpa lizi sínu [at þui sinni.¹⁶ Sva oc ex menn beriazst j kirkju eða j kirkju garde þeim sem vigdr er þa ero þeir obota menn oc a biskup a¹⁷ þui .iij. merkr oc þætt er þarz til kirkju garðsins en lonongr þat sem um þram er. nema eigi se mœira þa flipti þeir lonongr oc biskup j hœilminga. nema þeir vill meiri miston vidr þa gerra.

Um grœft.

- 16 Hvern triftinn mann er dœnr skal jarða j kirkju garde en eigi j kirkju nema biskup lozve. vðada menn skal eigi¹⁸ j kirkju garde graza sem ero drottens svitarar mordngiar¹⁹ trygrozar gridnibingar. þiozar dœmder. þlugu menn. openberer ranze menn. banzseittir menn. oc þeir sem i þorbodom [heilagrar kirkju²⁰ dœnia. oc þeir sem sialzer læggia hœndr a sic oc tynna ser sialzer.²¹ Sva þeir oc er tellia [oc þremmia²² rangan atronad þirir mannum. So oc openberer hortallar.²³ oc þeir menn eða born er eigi na flirn²⁴ þirir dauda.²⁵ En þessa menn skal graza j þlodar²⁶ malle þar sem mottest ser oc grœn torþva. Enn æz þemma sem nu ero

¹) .xxv. — C. .xv. — G. ²) mortum — G. ³) Ovrskr. mgl. A. tilf. efter Indholdslisten i B.
⁴) heidra — G. ⁵) [mgl. — F. ⁶) þir — C. ⁷) tulda — E. ⁸) [mgl. — B. ⁹) [mgl. — de Övr.
¹⁰) renir — G. ¹¹) [þedan ut — D. ¹²) [ut or kirkjugarde undan heilagrar kirkju ualde — E. ¹³) [þal
han flidu satader sem han se drepin i heilagre kirkju — E. ¹⁴) [sem han er lægstir — E. [e. þ. v. ortogur
— F. ¹⁵) huer — B. han — E. gerir eðr — tilf. G. ¹⁶) [mgl. — E. ¹⁷) æz — B. ¹⁸) i kirkju
graza eðr i — tilf. F. ¹⁹) mordvargar — B. E. mordngiar — C. D. F. G. ²⁰) [heilagra kirkna — E.
²¹) sialzum — B. ²²) [mgl. — B. ²³) Saal. og D. ortallar — de Övr. ²⁴) flirn — A. ²⁵) oc
ortallar — tilf. D. ²⁶) þuar — E.

öpp talder. ötlan þiozva dömda mordvarga.¹ openbera ranzsmenn oc ösfirða.² ex till ero vitni at þeir tallado till sinn prest of er set a þeim jdranar mart³ adr en þeir dönia oc at þeir vildu rettleida⁴ sic. þa a prest at lænssa þa dauda oc graza þa síðan j kirkju garde. En erzingiar hins dönda stollo rettleida axbrot hans eiptir logum oc biskups rade. [oc ex hinn lömst or þeim lizs haffa. þa skal hann zara till biskups oc hazva hans rad vidr til jzirbotta med logum.⁵ verda notorer ax þeim er nu ero öpp tallder grazner j kirkju garde zör en þeir [villia rettleida⁶ sic. þa skal hver er [at þui verdr lönnrn(!) æða sanur⁷ gialda biskupi aura .iij. oc graza öpp⁸ oc lasta or kirkju garde ex stillia⁹ ma þeira þein zra annara triftinna¹⁰ manna beinnöm. Hver oc sa er grezr þann öttann kirkju gardzö er j a at vera. þa er slith samma salt- adr vidr biskup¹¹ oc skal þö þann mann j kirkju garde graza. Sinr oc nocor vmage [æða zattotr madr¹² þesslonar lid. sem nu var mellt. þa skal sa er þar byr [a næstom æignum.¹³ þeghar han uerdr uarr. uéla um lif sem nu er mellt.¹⁴ elligar suare slith um solcum¹⁵ sem adr varo¹⁶ vidr lagdar. Hvern dag ma oc lif graza ötlan langa-zriadag [oc passadag.¹⁷ en eigi skal lic inni standa jzir zimtt¹⁸ naudsynnna laust. En ex stendr lengr skal hann þa borta ziri þatt aura .iij. biskupi oc zora lic till kirkju. en ex hann vill þat eigi oc lettr hann inni rotnna [mann dauden¹⁹ þa hæizir han zirir gortt hverium peni(n)gi ziar sins. þa a hann en löst at ganga till stripta oc botta vidr kript²⁰ en ex hann vill þat æigi. þa skal [hann zara²¹ or landeno²² löonongo vars. En ex hann byr sva özvarlega a ziarlle²³ [ottarla j ænium²⁴ [oc mæinna honom²⁵ þær naudsönnar²⁶ at hann ma æigi lid zora zirir [æ özorom²⁷ æða²⁸ zialle. þa skal lif j vthuz²⁹ zora oc zestla öpp oc latta æigi a jardu standa. En ex hann er mannprotta³⁰ er lif a at zora þa træzr han manna a þrimr næstom boom [æiptir þorz.³¹ enn sa er nezmt³² gialde .iij. aura biskupi.³³

Um drottens dag.

Drottens dag huern stollu ver hælagan halda hezst su helgr [þa er sol er j 17 vestre³⁴ a laugar dagenn³⁵ oc hellsr þar till er dagr er ax³⁶ himni a sunnu dagen.³⁷

¹) mordingia — D. G. ²) I D oprind. orsfirða, först rettet til vöfirða, derpaa til þirða. mgl. — E. menn — tilf. fl. megu toma i kirkjugarð — tilf. de Övr. ³) vert eða mart — B. G. vert — C. F. ⁴) leiddretta — C. D. E, öftore f. rettleida. ⁵) [mgl. — C. G. ⁶) haza leiddrett — G. ⁷) [sua diarzr er — E. ⁸) azlar — tilf. D. azter lif hins — tilf. F. ⁹) tenna — fl. ¹⁰) Rettet; þristfinna — urigtigt A. mgl. B. F. G. ¹¹) sem hinn — tilf. C. D. G. ¹²) [mgl. — B. F. ¹³) [a næsta bō — C. D. G. ¹⁴) þa skal [a &c. — mgl. ved Forglemmelse i A, og er derfor indskudt efter B. ¹⁵) solum oc settum — B. settum — C. D. soorum oc solum oc settum — F. ¹⁶) Saal. B. F. vatta — urigtigt A. ¹⁷) [mgl. — C. ¹⁸) slaud — B. F. ¹⁹) [lif daudzö mans — D. ²⁰) gub — C. D. E. G. ²¹) [zora han — D. ²²) landeign — de fl. ²³) eða sua — tilf. de Övr. ²⁴) [uttan at onium — B. [utarlega i utonium — C. D. G. ²⁵) [oc nema hann — B. C. D. F. G. ²⁶) [mgl. — E. ²⁷) [özorom — C. [özorom — G. ²⁸) [nio a — tilf. D. ²⁹) hus — D. ³⁰) lifþrota — B. F. ³¹) [mgl. — C. E. ³²) zivrimeng — de Övr. ³³) at zylgia lifi til kirkju — tilf. D. ³⁴) vöfudre — C. G. ³⁵) [a laugarbughin at none — E. ³⁶) a — C. ³⁷) manadagenn — C.

enn huer sem eigi heldr heilagt. a sunnu degi þa gíallde .vj. ára biskupi xirir huern
sonnudagr er hann brótr [helgi a.¹ Nu ero þeir þleiri dagar er með ymssum þast-
um oc helgum² græinazst. langa xriadag stólv ver eintanlegra vatnþasta. þui at þa³
þolde var herra Ihesus Christus a þeim deigi meiri þinu xirir [allz mannz tyns⁴
salar. En .iij. ero þeir aþ mæsso dagum er nonhelgi skal xirir halda með vatn-
þastu. Olazs mæsso⁵ [hina þyrri.⁶ Mariu mæsso [dagr hinn þyrri.⁷ allra heilagra
mæsso dagr.⁸ Enn jola dagr⁹ oc þa(ð)ha dagr.¹⁰ hvíta sunnu dagr oc þrettanda dagr
þeir ero jamner¹¹ hinum at heilgar halde þo at æi se¹² vatnþastat [xirir. huer
sem brótr¹³ gíallde biskupi .xij. ára.¹⁴

.vj. ára dagar.

- 18 Nu ero þeir .xij. dagar er [þasta oc¹⁵ nonhelgr skal xirir vera of þurra sua
sem sunnu deigi. Nu er .j. Mariu mæsso dagr j langa þastu. .ij. Joh(n)s mæsso¹⁶ dagr.
.iij. Petrus mæsso dagr. .iiij. [Selu manna mæsso dagr.¹⁷ .v. Jacobs mæsso¹⁸ dagr.
.vj. Laurencii mæsso¹⁹ dagr. .vij. Bartholomei mæsso dagr. .viij. Mariu mæsso dagr
hinn sídare.²⁰ .ix. Mathei mæsso dagr. .x. tveigia postula mæsso dagr Symonis of
Iude. .xi. Andres mæsso dagr. .xij. Thomas mæsso dagr. .xiiij. [Mathias mæsso dagr.²¹
Nu ero þesser dagar talder er þasta skal xirir vera oc nonhelgr oc þua gíalda xirir
sem xiri [sunnudags heilgi²² ex madr vinr. Michias mæsso skal halda með nonheiligu
þo at þar se eigi þasta xirir.

Um þriggia ára daga.

- 19 Nu ero dagar adrer er eigi er nonhelgr [ne þasta²³ xirir. ero þo jamheilgir
xirir verkom sem sonnudagr. enn ex menn vinna a þeim dagum þa skal bota xirir
þat²⁴ .iij. árum biskupi. Nu skal þa daga telia. þar heyr þust jolla helgr. [.iiij.
dagar nester²⁵ jola deigi. [en ximti attande dagr jola. þeir stólv aller jamheilgir.²⁶
enn dagar þess i mililom(!) þa skal biarga þuze sinu er þorþ er att. enn þa er Þals
messa nest jolom. þa er Iyndils messa.²⁷ þa er Gregoris messa. þa ero þeir dagar
.ij. hinnir þurstu j þasta vilcu er æiti skal vinna nema biarga þuze sinnu [er þorþ er

¹) [aþ — G. ²) heilgihöldum — C. D. G. heilgia halde — E. ³) þo — B. ⁴) [varar — D.
⁵) mæsso dagr — B. C. E. G. mæsso exlan — D. vauðu dagr — F. ⁶) [hin þyrri — B. C. E. F. G. [hin
þyrri — D. ⁷) [exlan hin þyrri — D. ⁸) þa skal halda með nonhelgi oc vatnþastu — tilf. B. E. exna þessa
þ. halda með nonhelge oc vatnþastu — tilf. D. þessa dagha þ. h. með nonhelge oc vatnþastu þeira ættan — tilf. F.
þa þ. halda upp nonhelge oc vatnþastu — tilf. G. ⁹) attande dagher — tilf. F. ¹⁰) oc heilgha þorsdaghar oc —
tilf. F. ¹¹) iamhelgir — E. iagrhaur — G. ¹²) nohnhelge of — tilf. E. ¹³) [xirir huern sem brótr
helge a — E. [xirir huern þenna er brótr — G. a þeima heilgom dagum — tilf. D. þessa daghaa — tilf. F.
¹⁴) xirir hugrn þeira — tilf. F. ¹⁵) [mgl. — C. G. ¹⁶) vatu — D. E. F. ¹⁷) [Svituno messu (vauðu)
dagr — B. F. ¹⁸) vauðu — F. ¹⁹) vauðu — F. ²⁰) troff mæsso dagher — tilf. F. ²¹) [laupars
mæsso dagher — F. ²²) [sialþvan (sunnudag) — F. ²³) (nesta — B. ²⁴) hugrn þenna dagh — F.
²⁵) [þiorða dag nest — G. ²⁶) [er iagrhelghir groo — F. ²⁷) Agata messa — tilf. B.

alt.¹ manadagr oc tynadagr. enn hodenadagr² er allr heilagr. enn þa er .ij. postula messa. þa er tross messa gangdaga helgi skal þva halda alt vina skal daga .iiij. til miðdags. skal .ij. daga etta huitt hina þröfðu. enn [þasta hinn þridia vidr þört.³ enn þorsdagr allr heilagr sem þasta dagr. Nu er halvardz messa⁴ [oc⁵ knuts messa.⁶ [þa er Margrettar messa.⁷ þa er Mariu messa Magdalene. þa er Olazs messa hinn sidare. þa er tross messa.⁸ þa er Martens messa. þa er Clemets messa. þa er Nicholas messa.⁹ Nu ero þeir dagar aller talder er ver skulum heilaga halda j logum vorom.

Um þria daga oc imbru daga.

En ero þeir adrer dagar er þlestir vittu alt aller þvöltida menn oc heilir ero 20 skyldugir¹⁰ at þasta sem er þriadagr huer a .xij. manadom [oc jmbrodagar.¹¹ enn jmbrodagar ero .iiij. a .xij. manadom. hiner þröfðu ero. j anare vitu þastu.¹² enn adrer ero j huitta sunnu dagg vitu [um varet.¹³ Þinnir þridiu heiziazst um hausttet [þann odens dag¹⁴ sem nestr er trossmesso. stendr trossmesso dagr a [odenodeigi¹⁵ þa heiziazst jmbrodagar a [odenodagen¹⁶ j annarre (vitu) hinn nesti. En [jmbrodagar um vettrenn¹⁷ skolo vera j þridiu viltu [jola þastu.¹⁸ [Nu ex¹⁹ jola þöftu tid heizst a þann sunnudag sem nestr er Andres messo huárt sem sunnudagr er þirir Andres messo æda extir. Stendr Andres²⁰ messodagr a sunnudag. þa heiz jola þastutid. a þeim sama sunnudegi. [Nu er langaþasta er²¹ rottelegast a at haldaþst æz ollum þöftum. oc mest er synd at briota þvi at var herra Ihesus Christus heilgade hanna skalz med sinni þöftu oc [marght dregr þar till þleira.²²

En um þöftu dagha oc kist ate.

Siudir menn oc omagar ero eiti skoldugir til þessarar þöftu nema gere olmoßso 21 i stad þess eptir rade prest. oc eiptir þangum. enn þeir sem ero þiortan vetttra gamler æda elri oc heilir menn skolo þasta sem nu er sagt. Nu ex madr ættr þist a vatn- þöftu dag gialde .viij. aura. [ættir hann huitt gialde .xij. aura. ættr hann slatr gialde biskupi .iiij. mertr.²³ en ex madr ættr huitt [a þeim degi er han a at þasta vidr þist²⁴ gialde biskupi .viij. aura nema prest lozve. ættr hann slatr.²⁵ gialde biskupi .xij. aura nema hann se daga viller. [j langa þastu ma madr eigi²⁶ lalla sil daga villann. [þirir

¹) [mgl. — F. ²) midvitubagher — F. odenodagr — de Övr. ³) [þurþasta hinn þridia — G. ⁴) [þa er Botolfs messa — tilf. de Övr. ⁵) þa er — fl. Suiptþuns (Svituns) messa — tilf. E. G. ⁶) [mgl. — B. F. ⁷) [mgl. — C. D. E. G. ⁸) um hausttet — tilf. D. F. ⁹) þa er Thomasmessa — tilf. F. ¹⁰) rottelega — tilf. de Övr. ¹¹) [mgl. — C. G. ¹²) langaþöftu — C. E. F. ¹³) [mgl. — C. E. G. ¹⁴) [midvitubagher — F. ¹⁵) [midvitubagher — C. [m. dagh — D. F. G. ¹⁶) [midvitubagher — D. [þan midv. dagh — F. ¹⁷) [þiortan imbrudaghar — F. ¹⁸) [þirir iot — D. ¹⁹) [mgl. — C. [En — de Övr. ²⁰) messo huárt sem æt. mgl. ved en Forglemmelse i A, og er derfor indskudt efter B. ²¹) [Saal. rettet; huer langaþasta er — A, urigtigt. ²²) [marght dregr þar till þleiri — C. ²³) [mgl. — G. ²⁴) [þa er han skal þasta — E. ²⁵) þa er han skal þasta — tilf. E. ²⁶) [a enga þastu ma madr — D.

huernn dag er madr ættr huitt j langaxastv naudsynia laust¹ gialde biskupi .vj. aur
[xirir huern dag er madr ættr liot j langaxastv² gialde biskupi .iiij. mertr nema naud-
igr ette hann oc hann haze eigi annan matt til. þa skal hann ganga til granna sinna
[prigia ot³ bioda⁴ þeim⁵ mattar skipti. enn ex þeir vilia þat⁶ æigi þa skal hann
liot ætta oc biarga so lond sinni.⁷ en ex vmage ættr liot þa se hann hydder ex
preste. en varduizlu madr⁸ gialde .iiij. aur⁹ biskupi [ex hann vissi æda¹⁰ hans
vold ganga til. heizir madr þat at venniv¹¹ at ætta liott¹² i langaxastv þa er vtt-
lægr oc huer peni(n)gr xiar hans. [xirir oll xostv æzbrot skal madr skriptir taka.¹³
En j þeim xorredom¹⁴ oc ollum odrum skolu menn naudsyniar mætta.

Um skripta gang oc kuma skatt.

- 22 [Aller triftnir menn er vitz ero¹⁵ vittande skolu ganga till skripta. at minzsta
æitt sinni a .xij. mannadom j langaxastv oc seigia preste rødelega¹⁶ til synða sinna
oc talca sidan pionostv. a þa(ð)ha dag nema hann se i storfsriptum.¹⁷ þeim er hann
mege ei pionostv talca. En hver sem eigi gengr til skripta j langaxastv oc tædr ei
pionostv a passa deigi oc er hann .xij. vættra gamal æda elri þa skal sa madr gialda
biskupi .xij. aur [xirir huert þeira.¹⁸ Sa skal oc gialda biskupi .xij. aur er tædr
i xorbode pionostv.¹⁹ Dregr madr oc þat j veniv [.iiij. vættr æda .iiij.²⁰ vettrom
lengr²¹ at hann gengr eigi til skripta [j langaxastv oc tætr²² pionostv a passa deigi²³
þa drygir²⁴ hann heidin dom oc er hann æz þui vtlægr oc ze hans allt. Hver trift-
inn madr er oc skyldugr at vera j lydeni²⁵ vidr pavann at kummi oc xirir þui skal
huer²⁶ en til scripta [a at ganga²⁷ haza med sér ein pening taldan at za preste.²⁸
þat ze skal haza hin helge Petr at kume²⁹ [oc þi heitir þat kumma skatt.³⁰ enn huer
sem þat lytr eigi oc heizir hann xong till. oc so sa er vidr tætr oc lönnir þar notoro æz
þa er huarvegia þeira j pavans banne. þan kuma skal skolu þeir prestar er til p(r)esta
stexnuv³¹ [ero nemder³² haza med ser oc sua þeirra presta kumaskatt er heimma³³ sittia.

Um xesting.

- 23 þat er nu þi nest at hiunskapr er heilagtr regluhald ex han er rættlega halden.
æz þui at gud sialx skipade hann j paradiso millum tals oc sonno adr en þau syngr:

¹) [en ex han ætr þa huit — E. naudsynialaust — mgl. F. ²) [ætr han liot — E. ³) [mgl. — C.
⁴) ot beidazst — tilf. C. ⁵) þeim — mgl. de Övr. ⁶) [han xær — ß. ⁷) [lizi sinu — ß. ⁸) hans
— tilf. E. ⁹) mertr — G. ¹⁰) hann vissi æda — mgl. de Övr. ¹¹) [en ex hans vold haza tilgengid
ot heizir han þat i vanda tætt — E. .iiij. vætr — tilf. B. .iiij. vætr i samt — tilf. F. ¹²) skatr — ß.
¹³) [mgl. — ß. ¹⁴) bodorðom — de Övr. ¹⁵) [huer tr. madr er vits er — ß. ¹⁶) mgl. — G.
¹⁷) skriptum — D. E. ¹⁸) [mgl. — G. ¹⁹) ot um hueria grein þessa — tilf. E. ²⁰) Rettet; .iiij. —
urigtigt, A. ²¹) [mgl. — E. ²²) [ot ei tætr han — E. ²³) a þrim vetrom æda lengr — tilf. E.
²⁴) bryrar — G. ²⁵) lyðskildu — B. rgttre lyðskildu — F. ²⁶) triftin madr — tilf. E. ²⁷) [engr
— E. F. ²⁸) mote guds titam — tilf. D. ²⁹) Stykket oc xirir þui skal &c., som er udeglemt i A, indsky-
des her efter B. ³⁰) [mgl. — B. F. ³¹) motz — B. C. D. F. G. ³²) [xara — ß. ³³) hima — B.

adeft oc þui syngazft þa farliga er með honom þer [æigi retflega¹ [oc gormmir² roð: elega.³ Nu er þat⁴ j hiunflaps⁵ malom at madr ſtal bidia ſer konno æða mænyiar. þeirar er æigi ſe meinbugir a. oc melle þeſſe ord þa er hann þeſtir ſer [men æða⁶ konno æða onnur ord þilic. Et þeſtir þic⁷ mer⁸ till eignar konno eiptir guðs logum oc heilgra manna ſettniſg.⁹ oc ert þu minn þeſtar konna hedan æx.¹⁰ [þeſſor ord ſtolo þorra ſtilritir menn oc jayrði moniar þeirar æða konno¹¹ er þeſt er oc ſtilord þeſſ-er þeſtir þui at þat er þorbodat¹² æx guðs halþu at nokor madr þeſti¹³ men æða konno naudga. þeiri þeſting ſtal þreſtr lyſſa .iij. ſunnvoda þiri (brullaup) at ſoknar kirkju. þinaſt nokorer [þeir menn er þar vittir meinbugi a. þa ſtolo þeir til ſegia¹⁴ þyr enn bryllaup gerizft. [ſegia þeir æigi þyr till meinbuga enn brydlaup ſe gort. þa ſtal eingi þeim þar um lyða.¹⁵ nema þeir hæze ſo j þiaſta veret. at þau tidende hæze eigi till þeira kommet.

Um þeſtar konns born.

Um þeſtar konno born þau er getten ero þiri brydlaup þa er þat guðs logh om 24 oll þau lond er kirkjin ero. at þegar madr þeſtir ſer konno með lagum oc með ſamþyct þeigia þeira. þa ſtolo born þau ærþgeng vera er ſidan gettr hann með þeiri konno. þo at æigi ſe brydlaup gort. þau ſtolo oc hælga þau born¹⁶ till ærþs með ſer oc ælþ annars¹⁷ rættar.¹⁸ er adr varo getten með þeiri konno er hann þeſti ſer ſidan. En þo at dotter ſe getten ærtir þeſting. enn ſynnir¹⁹ þiri þa hælgar honn bróðr ſina till [ærþs oc jamns rættar²⁰ vidr ſic.²¹ enn hann ſtal hæze gort brydlaup [jnnan .xij. mannada²² naudſynnja lauft. enn biſkup æða hans armadr²³ gere honom ſtærnu [til brydlaups gerdar. en æx hann gerer ei²⁴ gialde biſkupi .xij. aura a hverium .xij. manadom.²⁵ þar til er brydlaup er gort. er oc eingi ſtyldugr till at gera brydlaup ſit með meirum to(ſ)nade en han [heizir þongg a.²⁶

¹) [ranglega — E. ²) æi — tilf. E. F. ³) rettliga — E. [mgl. — C. D. G. ⁴) þyrft — tilf. de Övr. ⁵) hjuſſapar — C. E. G. ⁶) [mgl. — E. ⁷) .ii. — tilf. B. F. G. ⁸) men — tilf. G. ⁹) ſþipan — E. ¹⁰) þiri hugirum manne — tilf. F. ¹¹) [þeyra ſtolo oc gort menn iayrði hennar — B. ¹²) þirirbodat oc þorbodat — B. C. F. þirir bodet — D. E. G. ¹³) (er — tilf. C. G. ¹⁴) [meins bugir þeir er menn vitu þil a. þa ſtolo þeir ſegiazft — C. [meinbugir a. þa ſtolo þeir men þat til ſeggia er uita — D. [meinbu a. þa ſ. þeir til ſegia — E. ¹⁵) [ella ſtal þeim eði þar um trua — E. trua — B. F. huar þeir ſegia (þidar) — tilf. C. G. ¹⁶) [þþin ſin — F. ¹⁷) iayrþs — B. C. D. G. mgl. — F. ¹⁸) iaymt vidr ſit — tilf. F. ¹⁹) ſunr — B. C. D. F. G. ²⁰) [ærþs oc iayrþs þeiptis — B. C. [iaymo ærþs þeiptis — D. [ærþs oc ælþ rættar — F. [iayrþs ærþſſ oc uidþeiptis — G. ²¹) Fra Cap. Begyndelse og hid har E: Um meinbugi en ſaman biſt. En æx hjuſſapar biſt ſaman með nokorum meinbugum. of er æi lyft. æða ſidan dirþaft ſaman at bindaft. er meinbugir toma upp. þo at þau uiti æi. þa ſtolo þau born er ſua ero ſam- tengd olauglig vera. þui at þau uilbu ei meinbugi vita er æi uilbu lyſa lata. of ſua hitt ſama þeirra born er bæde uilu meinbuga i ſambandi ſinu. þo at þat ſe opinberlega gort með þyrirþaranda lyſing. en æx meinbugir toma upp ſidan i þeim hjuſſap er adr þeizir lauglega lyft uerrit i heilagri kirkju of uiffu þau eði til þes. þa er þau bundu hjuſſap. þa ſtolo þeirra born laugleg vera þo at þau uerde at þeiziazft. ²²) [xij. manade þra þui er han þer ſer konno — F. ²³) umþodmadr — C. G. ²⁴) [til. of gerir han æi — E. ²⁵) þa er han er ſotter til tilf. — F. ²⁶) [er þangadr til — de Övr. oc þiader — tilf. F.

Um hiunskap.

- 25 Þessir menn mego eigi quenna þa. clustra menn vittlausir menn. gioldbungar. hœðinir menn mego eigi þa k(r)istinna luenna. Sa madr oc er horar oc [glæpr so¹ annars mannz eiginlonno lizanda bonda hennar [at hann skal þa hennar² eðr dauda bonda hennar. Sa ol er³ horar eigna lono annars manz. oc heizir rad med henne till þess at rada bonuda hennar till dauda at hann þae hennar sidann oc deyr bonde hennar æz þi rade. Sa oc er gerir brydlaup till eiginar lonno annars manz lizanda bonda hennar oc heizir [hanna at⁴ lifams lofta⁵ þessir menn mego alldrigia sidan þa þessara tvænna [til eignar lonno.⁶ Engi madr ma oc þa þeirar lonno ne þesta er þrende hans skyldare⁷ en v⁸ manne heizir adr þest þo at han se daudr þyrri en þau lome sammann. Sa madr ma oc ei lonno þa er [zirir gort er. æda⁹ adra læid siucfallenn⁹ at hann ma eigi lonno [þa hæzt¹⁰ till lifams loftta. Sua oc ez tona a þessa lota mals. þa ma honn eigi girtazst. verda oc born samanbundin [at þesting¹¹ oc semst þeim um þat rad sidann er hon er .xij.¹² vettra enn hann .xiiij. vettra þa ma þann hiunskap eigi stilia. tomma þau oc notot samann¹³ adr en þau se sua gommyl sem nu er sagt þa mego þau en eigi stiliaft at hiunskap.

Um hiun.

- 26 Nu er hiunskapr karlmanz oc lonno loglægt samband oc ma þetta samband eingi madr stilia þo at eigi se brydlaup gort. ez loglæg þesting er a.¹⁴ nema annat huart þeira geze sic j klaustr adr en þau se samann kommenn at lifams loftta oc ma þat þa sem ættr er j veroldenne læitta þorredes ez lidar. En sidan er þau ero samann tomenn at lifams loftta stlir þau eingi lytr(!) nema hordomr oc stlir þo hordomr eigi hiunskapen ziri þui at þatt hiunna [sem saklaus er oc engan hordom drygir¹⁵ ma stiliaft at samvift¹⁶ vidr þat hiuna er hordom drygir¹⁷ oc liza sidan reinlega. En huart þeira sem æzbrigdr¹⁸ medan þau lizva bæde þa drygir þat hordom oc er þat þeim rad ad(!) settazst sem þyrst oc bua sidann samann. briota þau oc æz bede oc gera hordom þa skal biskup þannþora þau [þartil er þau bede þara¹⁹ samann ættr. Nu er þat æinzaldr hordomr er madr tætr æinlæppa²⁰ lonno [undir sinu eigna lono²¹ oc sua æz tona tætr einlæppan mann undir sin æigin bonda.²² hver þeira er at þi verdr kunr oc sanr giallde biskupi .iiij. mertr oc gange till stripta. En þat er

¹) [tætr — B. F. [gezt tru (sina) — C. D. G. E. ²) [han skal æi þa hennar — E. [oc heizver raad med henne at han skal þa hennar — F. [huerre hann iattazst — G. ³) gerir oc — tilf. B. C. F. G. ⁴) [hann att uibr hana — C. B. ⁵) loftaseme — F. ⁶) [mgl. — F. ⁷) nanare — C. ⁸) [mgl. — G. ⁹) sua hattadr — E. [sua fallen — de Övr. ¹⁰) [hæza æða nyta — B. ¹¹) [æz giptingum — G. ¹²) .xij. — de Övr. ¹³) at lifamloftta — tilf. B. C. D. F. G. ¹⁴) tomenn — tilf. F. ¹⁵) heizvir dryggt — F. ¹⁶) samværo — B. C. E. [samuermi — D. ¹⁷) heizir drygt — B. C. D. E. F. [sem hordom heizir drygt skal drygir beta — G. ¹⁸) æz bryttr — D. G. ¹⁹) [mgl. — E. ²⁰) æinzallda — C. ²¹) [med tonu sinu — E. ²²) mann — B.

tuizaldr hordomr ex madr a ser æigna lono oc tetr hann annars manz æigin lonno oc ex lona a ser æigin mann oc tetr honn annarar lono æigin bonda.¹

Mer brylla(u)p ma gera.

Engom tima er xirirbodes lono at xefta med [rettom stikum.² enn brydlaups 27 gerð [ma madr eigi haxva³ a þann dag eða nött er⁴ um morgonen eiptir er heil: agt⁵ eða xastvdagr. Fra þui⁶ oc er [jola xastu(!) tid⁷ hæx⁸ oc .vij.⁹ nattom eixtir þrettanda dagh. oc xra þui er .ix. vitur ero till pasca oc .vij. eixtir [pascha dag¹⁰ oc huitta sunnudags vitu oc .iij. vitum xirir [Johannis messu.¹¹ oc .iij. vitum xirir Mikials messu ma eigi brydlaup gera. [ne lonno xa.¹² Nu huer sem brudlaup gerir eða xer lonno a þemma timum gialde biftupi .xij. aurum.

Um xelags gerð.¹³

Sæ lono sinnar¹⁴ skal madr æigi ax lande brott¹⁵ xora nema hon vili. Nada 28 skal hann xer þeira ollu til þaxva þeim. huarle skal xirir gera ne xirir mela annars xer. siðann rett a huer madr a lono sinni semm a xialzum ser. ax henne verðr mis: þyrmt. æigi a lonna at synia bonda sinum xelagg. Nu xer madr morxar eigi æigu þau xelag at læigia sinn amillim nemma þeir menn jatte er till arxs þeirra standa. En ex þau alla born til arxs sinns þa mego þau læigia xellag sinn a millum siðt sem þau vilia. Nu xer madr eðiu oc a honn bornn til arxs sinns oc ero þau j omegð oc vil honn þo læigia xellag allt at einu. þa skal stexna til hozuðbarmms mannom barnnanna oc leiggia xelag þeirra samann at xiarmagne leggja jorð jorðu j gengnn oyri vyri j mott. meta oc xong hans huart þau se meiri enn hennar xong ero. Nu ma þat æigi riuxa er sua er lagt. En þau leigia xelag siðt annann veg þa ma þat riuxa huart semm vil hennar (arxi) eða hans. a þa lund at xara a þing xram xyr enn þau hæx .xx. vetr veret samann oc sæigia j sundr þui xelage. en ex eigi er j synðr sagt þi xelage xyr enn .xx. vetr se lidenir þa a hann allðrigi oppræift þess mals siðan. En ex madr xer eðiu barnlausu oc ala þau born till arxs sinns þa mego þau leggja xelag siðt sem þau vilia en ax tola(!). huerve(t)inna þess er hiunn tuau leggja xellag siðt samman þa skal xellag halðazst eiptir þui sem logleger vattar vitu. Nu ero hiunn tuav sammann .xx. vetr eða .xx. vettrom lengr. þa læigia log xelag þeirra samann ex æigi var xyr laght. þa a honn þriðlung ax xer enn hann tua lytti. Su tilgiox skal hene heimol vera er henni var geðvin huar sem stilmadr þeirra verðr.

Jvfr. Cap. 28. G. 52. 53. Hk. 51. L. V. 3.

¹) mann — A. Derpaa tilføies i C, dog med en H. fra 16de Aarh.: þa aufagt til hæzning. ²) [reito stikorde — E. ³) gera — G. ⁴) [at þan dag eða natt at að ganga er ei — E. ⁵) heilagr daghr — C. ⁶) tid þeirri — C. G. ⁷) [iolaxasta — C. F. G. ⁸) temr inn — C. E. temr — G. ⁹) .vij. — C. .iij. — G. ¹⁰) passfer — F. ¹¹) [Jonsuafu — de Övr. ¹²) [mgl. — C. E. ¹³) Cap. mgl. C. D. E. G. ¹⁴) Istf. Resten af Cap.: &c. — B. ¹⁵) Istf. Resten af Cap.: &c. — F.

Ervingi skal rétt eiga a konno hueri. karlmadr þo en eigi konna ef hon er leggen nema honn eigi ser bonda. þa tær hann rétt a konno sinni. kona a oc siolx rétt a ser ef honn er bord nemma honn eigi ser bonda.

¶ Ef menn laupa brot með ægin kónsm manna.¹

- 29 þat er nu þvi næst at þeir menn sem brautt lauppa með eignum konom manna þa ero obota menn bede xirir kononge oc karle xirirgort þe oc xridi lande oc laussum eyri vidr konong dreper oc doydr hvar sem hann verdr stadr of eigi kirkju græyr.

¶ Om sigskap.

- 30 þat er nu þvi næst at eingi ma sina xrendkonno [æda siglono² þa til eignar kono [æda haza at lifams losta³ ner meir enn at ximta manne þra systinum at telia. heixir madr xrendkono sinna. æda siglono at⁴ xiorda manne jamxaret þa skolo þau skiliaxft oc hann⁵ gialda biskupi .xij. aurum oc ganga till skripta. heixir madr þrimenn- ing sinn at lifams losta þa skyllu skiliaxft oc [skal hann⁶ gialda⁷ biskupi .iiij. mertr oc gange til skripta. Tætr⁸ madr [at lifams losta systrung sinn⁹ æda broðrong æda halxbroðrong¹⁰ þau skollu skiliaft oc¹¹ giilda biskupi [halxre .v.¹² morl oc ganga till skripta¹³ vidr sialxan biskup.

¶ Om gudsinia.

- 31 Nu ero þer konor ef enn ero j meirum þyrmslum vidr off [ef ver vinnum a þeim vðada ver¹⁴ er¹⁵ aukuml vidr þer.¹⁶ er þat einn moder mannz onnur sytir þridia dotter xiorda stiuþdotter .v. synarkona. .vi. broðor kona .vij^{da} sonnardottir oc konor þer allar er [jamstydar ero¹⁷ oc menn mego vðada verl a gera þat ero stiuþdottr¹⁸ broðordottr [sytyrdottr¹⁹ dottordottr²⁰ modor moder [xadur moder²¹ [modor sy- stir²² xadur sytir moder kono manz [sytir kono manz.²³ En ef madr verdr at þvi konnr æda sannr at han lægðst með [þemma²⁴ sua nangom²⁵ þa er þa madr xridlaus oc bede þau þare or land eign konongs vare þar till er þau haza inlt²⁶ skript sinna er biskup lægr a hond þeim. enn xirirgort haza þau huerium þen- i(n)gi xiar sine j lande oc j laussum eyri þat a halxt konongr enn halxt biskup nemma

¹) Cap. mgl. i de Övr. ²) [mgl. — G. ³) [mgl. — E. ⁴) lifams losta — tilf. E. lifams losta (smg — tilf. F. ⁵) hann — mgl. G. ⁶) [mgl. — E. ⁷) [gialdi — G. ⁸) heixir — C. G. ⁹) [lifams losta vid systrung sinn — C. [systrungh sine til lifams lostar — D. ¹⁰) Saal. rettet; heixir broðrong — urigtigt A. ¹¹) skal han — tilf. B. D. F. ¹²) [Rettet hertil, uvist om med samme H. som Textens, fra þridia — C. [v. — E. [vj. — G. ¹³) oc igvirbota — tilf. F. ¹⁴) [mgl. — C. G. ¹⁵) ef ver — de fl. ¹⁶) [en ver hozum þer at lifams losta — E. ¹⁷) [monnom ero ofstyllbar — G. ¹⁸) F tilføier overalt Tal, onnur, þridia, o. s. v. ¹⁹) [mgl. — C. ²⁰) [mgl. — E. G. ²¹) [mgl. — F. G. ²²) [mgl. — F. G. ²³) [mgl. — C. G. ²⁴) tonum — tilf. de fl. ²⁵) [konu þeirri suo nainne — G. ²⁶) vttendat — C. bott oc int — D.

þeir vili bættr gort hafa. En ef biskup eða biskups armadr tennir manne at han hafe þat¹ odada vert gort.² þa skal hann synnia med try(l)ptar³ æði zell till obota þz þælr.

Um gudfinia spell.⁴

Þat er nu þui neft at (eingin) ma hafa at lifama lofta gudfizia sinn. enn gud: 32
iziar ero þrezaudar. hin zyrsta ero millum þess barns er stirt er. oc þess er stirit [æða
ui hældr till stinar.⁵ adrar gudfiziar ero þer. er millum þess er. er barn stirit æða
varne hældr till stinar oc zædgina barnsens. þridia millum barnsens⁶ er stirt er
oc millum tiotlegs barns. þess er stirti æða till stinar hældr. oc þi æigu⁷ preftar gud:
iziar vidr þau bornn oll er þeir stira. oc oll þeira zædginni oc ma [prestens barnn⁸
vidr þau born⁹ engann lifama lofta æiga¹⁰ er prestren heizir stirt. Hældr (madr)
varne manz [till stinar¹¹ þa a zader oc moder oc sua barnet gudfiziar vidr tonno
ress er barneno hældr till stinar þo at honn hafe æigi a hældr barnenno þa er þat
var stirt. Heizir madr gudfizia sinn at lifama lofta þa stolu þau stillast oc ganga
ill stipta oc gialde biskupi¹² .iij. merkr.¹³

Um vtlægd.

Þat er nu þui neft at um alla þa menn er ganga a trygdir þer er [vattar vitta¹⁴ 33
um viga zærdi manna j millum þa ero obota menn zirir gort bede ze oc zridi lande
oc lauffum æyri jamvel odals jordum.¹⁵ Men þeir er latta lix sitt zirir þyzzlo
æða vttileggo huart sem þeir renna a skipi æða a lande oc sua zirir mord oc zordedo
lapp oc vttifetto at velcia troll vpp at zremia heideni med þui. oc þeir menn er zlogu
nen gerazft at drepa menn þa er menn eigu engar salcer vidr oc tala ze till nema
onongr latte rezfa till landreinsannar oc zridar. oc sua þeir menn semm tonor talca
ned ranne æða hærzange motte guds rette oc manna huart sem þeir tala zrendtonnor
inar æða annara manna tonor zæfttar tonor. æða zirir vttan villia þeira manna er
orrede æigu zirir þeim oc sua sialzra þeira huerffu sem gerift villi þeirra er hiun:
lapr tæzft oc sua þeirra er hemzazft þessa obota manna æða heimta giolld eiptir.

Jvfr. Cap. 33. G. 32. F. V. 45. L. IV. 4.

¹) notot — B. ²) en han (hin) tædr nei vid — tilf. B. ³) trytar — C. ⁴) Ovrskr. tilf. efter
B. mgl. — A. ⁵) [mgl. — D. ⁶) Stykket þridia &c. udeglemt i A; tilf. efter B. ⁷) ero — D. ⁸) [pre:
ar — D. ⁹) [vid þan — B. ¹⁰) drngia — B. [ongann þunn at lifamelofa hafa — G. ¹¹) [undir
stir — E. ¹²) huart þeira — tilf. B. ¹³) tryzra. Suo stolum uer þenna baltinn ennda at os signi Gud
irir utan enda. Amen. tilf. G, som hermed slutter. De to følgende Capitler mgl. ligeledes i C. D. E. Der-
nod tilføier C to andre Capp., ligelydende med Jons Christenrets Cap. 18 og 19; see disse. D tilf. Stykket om
Ager, ligelydende med Cap. 55 i Jons Christenret (see dette), samt Card. Vilhelms Forordning om Helligdage og
Kirkegoda, see 1ste B. S. 454—456, hvor Varianterne ere anførte. E og en H. fra c. 1400 i G tilføie et Stykke
om Meneed, see Anhanget II. b, derhos tilf. E Card. Vilh. Retterbod om Helligdage og Kirkegoda, Pave Innocents
IV^a. Stadfæstelsesbrev paa samme (1ste B. S. 456) og Stykket om Ager. (Jons Chr. R. C. 55). ¹⁴) [vættar
ro — B. F. ¹⁵) sinum sem odrum — tilf. B. sinum sem adru gozfe — tilf. F. Istedetfor Resten af den hele Lov: &c. — B. F.

ex vitni veitt þat þa ero þeir votta menn aller zirirgort ze oc zridi lande oc lauffum æyri vidr konong. En þeir ero aller zridheilgir er ze sit veria oc zrendtonnor zirir þeim enn hinnir aller vgilldir huart sem þeir za far æða banna bæde kononge oc zrendom. Eingi madr skal briotta konno naudga till sveznis. enn huer sem þat gerir þa er hann vtlægr ex kona ter sic samborgis bla æða blodga eða klede sinn rizir æz hans handa verlum. letr hon lengra zra lida at hon lyssir þi æigi zirir monnum oc tallazft þo naudig teilin þa skal han¹ haza vndan zorflo zirir sic. En ex madr settezft vidr þann mann er leget heizir konno hans þa skal sa veita trygdir er konno a. en ex han liggir anatt sinni konno hans. þa er hann trygrozve sem sa er vegar a veittar trygdir. Sa madr oc er drygir lifams lofta vidr nokot lytuende zirir vttan konno oc verdr hann konr æða sanr at þui. þa er hann vtlægr oc ze hans allt vidr konong.

Um lagleggan dom.

34 Alla þa doma er um viga zerdi skal seitia æða þeira tvænna legord er menn æiga vig um at lagum. þa skal þa alla med logum seitia oc gridum till zofsta sala. En sa er ryzr dom logsamdan zirir sal eða zystum sallum naudsynia laust. þa gengr hann a grid oc er hann trygrozve oc heizir zirir gort ze oc zridi vidr konong. En þær ero naudsynnir ex madr er svotr eða far æða æinar hueriar þær stornaudsynnir. er goder menn bera vitni um at hann matte æigi vidr komazft. En sal þat zofsta skal fram kommet innan þess samma zyrsta manadar zlyttia heim till hans oc se bodet med vatta .ij. En hinn tale þar vidr æða hans umbodsmadr nema sa villi indella gera honom er tala skal. En um oll onnur mal er menn seitia logdomma till medal sinn þa seitizft sa .xiiij. aurum vidr salcar abera er ryzr oc halde dom sem adr. En vidr konong .xv. merkr oc soke konongs syllumenn hvaromttvæggia till handa. oc tale hinn stold sinna zorfst vpp æiptir þui sem domr domde. En selt huarstyigia se slipt eptir ziar magne. En ex hann vil eigi dom halda þa stolu honom þing stezna syllumenn oc gera hann vtlægan nema hann gialde slikt sem domt var.

35 En ex madr drepr zodur. æða sonn sinn huart sem hann er kristinn eða heidin eða brodor eða modor. dottor æða systur þa er hann votta madr huerffu sem adr var mællt nema hann se odr sua at menn viti at vitzirringar se at. En þat er odz manz vig. er madr bryft or bandum eða stynsamer menn haxe adr seit a honom zulkomlegar orflor eða þat at han zordar ser æigi. þo at hann haxe till dauda gort. oc synizft sua stynsamom monnum. En ex madr er gor at votta manne oc heizir² eigi [salar aberi³ styrkt till ne konnoftu at stera orzar vpp þa er hann þo votta madr sem adr.

Jvfr. Cap. 34. G. 32. F. V. 45. L. I. 8.

¹) Rettet samtidig fra hon. ²) h' eizir — maaskee hann (h)eizir, hvilket dog neppe giver nogen Mening.

³) [Saal. rettet fra det meningsløse: salar abera eða.

Um vadan þorslu.

Þat er nidinga verð hitt mesta at rada vndan kononge sinum oc lanardrotne 36
lond oc þegna. En ef þat lenir konongr manne. þa skal hann synnia med lyriptar
æidi sua skal oc synia alra vþota mala. Nu skal nemyna .iiij.(!) menn a huara hond
þeim er vndan þui skal þorrazst jamna at rette vidr hann. þa sem nester ero honom
oc um þat mal ma konigast vera huarke sigrvadan vidr hann ne salkadan. þvltida menn
oc valentviga. þa sem huarke se ræyndir adr at rangum æidum eða strotvattom oc
hæra .viij. af þeim oc sialyr en attande oc .iiij. þanga vatar þvltidir oc æili at mæin-
sorom ræyndir.

Um setar æid.

Settar eidr skal standa um oll .xl. marla mal. Nu skal nemyna .iiij. menn a 37
hu(a)ra hond þeim er salkadr er a þan hatt sem sagt er um tylptar æid hæra .iiij. af
þeim oc sialyr en þiorde oc .ij. þanga vatta.

Um lyriptar æ(i)d oc æinæidi.

Lyriptar æidr skal standa um oll .xv. marla mal þar sem neyðer ero .ij. menn 38
a huara hond hinum salkada. hæra þa .ij. sem hann þer af. oc sialyr hinn þridi. En
þirir þrigia marla mal oc þadan af smerre skal nepna till lyriptar æides. sinn mann
a huara hond hinum salkada. hæra ein af þeim. se sialyr anar þanga vattr hin þridi.
þæsse eidr skal standa till þess er hæra skal .ij. manna eid eða ein eidi þui at .j. skal
æris synnia enn .ij. tueggia sua sem sidar sæigir.

Ef vsort sveria.

Þeir menn oc er at þui verða konnir eða sanner at þeir sveria þanga eida oc 39
provaft þat med sanendom a þa. þa stolu þeir einlins manz eida eða vitna niota med
þui motte at þeir gerðu sif sialyrver vngittir oc gialde kononge .xv. merkr. enn .iiij. merkr
þirir hvær er sor vidr honom. ef þeir vissu æigi at vsort var. En þeir vissu gialde
.xv. merkr sem hann. En ef þeir atþorðir konnu til at geraþst. at þeim monnum verða
þeir salker geþnar er vidr liggir lix eða limir eða sæ æleigu mal þa stolu þeir siftra
vitna niota oc vndan þorslo sem kononge er mistvott till.

A n h a n g.

I.

Kong Magnus's Christenret efter No. 62 qv. i den arnamagn. Samling.

- i. Her hæzr Kristinsdoma bolf oc segir om Kristilægha tru.
- ij. Om vald oc iðirbød konongs oc byskups.
- iiij. Om willu oc heidin átrunad.
- iiij. Om M. konongs oc konongs kofning með þui fleiru sem þar fylgir.
- v. Om tiunda gerdir.
- vj. Om barns þirle.
- vij. Huer fader er at barne at loghum.
- viiij. Om þætis kirkur oc kirkur garðz umgerð.
- ix. Om ziorðunge kirkur oc aðrar horghendis kirkur.
- x. Om byskups forræðe a prestom oc kirkum.
- xi. Om kirkur oc kirkur garðz þyrmslir.
- xij. Om gropt i kirkur garðe.
- xiiij. Om sunnudags hælghæ oc .xij. aura dagha.
- xiiij. Om .vj. aura dagha.
- xv. Om þriggia aura daga.
- xvj. Om friadagha. jmbudagha oc langafostu.
- xvij. Huerir skyldugir ero til þofu oc huat með þofu brot ligg.
- xviiij. Om þriðtagang oc þionofu oc kuma þatt.
- xix. Om þesting.
- xx. (.xx. .xxij. .xxij.) Om þessar konu born.
- xxi. (xxij) Her brudlaup ma gera.
- xxij. (xxiiij) Om þelags gerð hiuna.
- xxij. (xxv) Huerfu nere ma byggiazt at frendseme æða styffap.
- xxiiij. (xxvj) Om þær konor er menn mæghu vðada verð a vinna.
- xxv. (xxvij) Om gudstjuiar.
- xxvj. (xxviiij) Om truggrova oc annur vðota mál.

1 Cap. i. Þat er upphæz lagha uara Gulapings manna &c.

2 ij. Nu æz þui at guds misfunn &c.

3 iiij. En æz þui at menn ero skyldugir at halda þa tru er uér hazum heitid gudi i skrifl väre oc aðr uar upp told. þa a konong(r) oc byskup með myklu gaumgeue at ransala at menn fære eigi með oðmyklli uillu oc heidnum átrunade. En þessir lutir hoyra til uillu oc heidins átrunadar. galdrar oc gerningar oc þat æz maðr tallar annan mann trollridu. spadomar. oc trua at landuettir se i londum. haughum

æða þorsom. Súa oc utisættur at spyria þorlagha. oc þeir en segia æz hendi ser gud oc heilaga kirliu til þes at þeir skuli ze i haugum zinna. æða aðra leid æða nokoro uisfr uerða. Súa oc þeir er zreifsta draugha upp at uedía æða haughbua. Nu ez nokor maðr uerðr kunnr æða sannr at han zer með þeima atrunade oc heidni uillu æða samþyðir þeim er með slitu zara. þa er sa utlægr oc ze hans alt. þat a halzt konongr en halzt byskup. En ez þat mæler konongs umbodzmadr æða byskups at maðr zer með þeima atrunade oc zær han eigi loglæga sannat a hendr honom þa syni sa með tlyztar æði. zellr til utlægdar.

iiij. Nu æz þui at landzrollat allt &c.

4

v. Vér skolum oc lydnir uera byskupi uárum oc extirláter. en han off hollr oc 5 goduiliadr. En þat hazum ver mælt uid byskup uárn at han skal off þionofstu ueita. en ver skolum hana sua oblazt at ver skolum gera tiund uára alla oc zulla bæde æz auerti ollum oc vidrælde oc zifli oc ollum azla réttum. En henni skal sua skipta at byskup skal haza ziordung. zatoler menn ziordung. prestz ziordung. oc kirlia ziordung. En byskup skal toma i zylki huert naudsynia læust a huerium .xij. monadum. at ueita monnum þionofstu þa sem til byriar. En þær ero naudsyniar ez byskup er siutr. æða konongr trær han zærar. æða erchibyskup gerir extir honom at uighia annan byskup æða adrarr stornaudsyniar uerði. Nu ez maðr sitr sua .xii. monade at han gerir eigi tiund sina. þa er han seðr .iiij. mortum silzrs uid byskup. En ez han sitr sua tuenni(!) .xii. monade at han gerir eigi tiund sina. þa er han seðr .viij. mortum silzrs uid byskup. Sitr han sua .iiij. uætr at han gerir eigi tiund sina þa hezir han zirirgort lande oc lausum oyri. oc a halzt konongr en halzt byskup. En ez maðr gerir æz sumu þa er þat hans en tiundat er. en hit allt upnæmpt konongi oc byskupi þat sem eigi er tiundat.

vi. Alá skal barn huert en álet er oc mannz hozud er a þo at nokor orlymbli 6 se a oc til kirliu zora oc skira lata prest ez honom nér. ælligar skolu konor sua zirir sea þegar þær ero nér barnburdum at þar se uatn i hia. oc ez barn er með litlu lizi zott oc nér eigi presti þa skal skira huer sem nér er sladdr iamvæl zader æða moder ez eigi ero adrerr menn til oc duza barne i uatn oc mæle þessi ord mæðan. Et skirir þil .ii. i namzne zadur. sunar. oc heilags anda. oc skal uid þessi ord eði auta oc eði æz þeim tala oc eigi skira nema i uatne. Kále gerir enga skirnsl oc eigi dogg æða snior. nema uatn-se ádr æz snio æða dogg wordet. Ber oc sua at. at zader æða moder skira barn sit i þeima naudsynium þa skolu þau eigi saler þesthns gudfizia styliá hiunskapp sin. Doyr oc barn adr en til prest tome oc tæzt sa skirt haza en meðr zer æða hia haza uerit þeim er skirði. þa skal þat barn kirliu græzt uera en eigi ælligar. A huerium degi sem þarz iamuel joladagh. æða passa dag ma barn skira.

En huer sem gudstúlar ueitir barne er skyldugr at tenna þui barne Pater noster oc Credo. En fader oc moder ero skyldugh at gera þirir allztonar rað oc giæta þirir lixs haffa þirir uttan sótt .viij. vætr. En ex madr hældr barne ufsirdu netr .v. naub synialauft gealde byssupi .viij. aura. Hældr han adrar .v. gealde byssupi .xij. aura. Hældr han þridiu .v. netr. gealde byssupi .iiij. merkr. Hældr han þiordo .v. nétr gealde .xl. marla. [a halzt tonongr. en halzt byssup. hældr han lengr oc dnyr barn heidit þa er han utlæghr oc allt þe hans oc a halzt tonongr en halzt byssup.

- 7 vij. Sa er fader at barne at logum en moder segir a hendr næma han syni með lyrittar æidi. Nu er þa daudr er hon tennir barn þa skal þat standa er hon sagde a sængrærd sinni ex hon sagde eigi tuint til oc skal hon þat sanna með æidi sinum oc þær en þa uaro hia henni oc hnyrdu ord hennar. En ex þær ero eigi til þa skal proua samuist þeira oc huárt nolot suare þat þui er barn uar þott at rettre tiltolu oc skipi þui hinir stynsamazstu menn sem þeim þyðir lifazt þirir gudi. Nu lifizt barn i ætt sina þo at sidar se sua at þat synizt stilitum monnum lifi i fadur ætt. þa ber þat sér sialzt uitni ex prouat er samuist tononnar oc þes er hon tallar fadur oc lifizt barn honom. Oc ex fader hezir syniat þesso barne fadernis er lifizt i fadur æt sina þa tale han uid barne sinu oc bote þirir meinsuore sit. en þeim þorlogu en þar til hezir barn þott.

- 8 viij. Þat er nu þui næst at vér stolum lirkium ollum upp halda oc kristnum dome þeim er hin hælge Olafz setti a Mostrar þingi oc Grimkell byssup oc þeim ollum er sidar uaro gorðar. En lirkur ero þær i zylli hueriu er ver tallum hazud lirku oc ver æighum aller gerð upp at halda zyllis menn. En ex þær lirkur falla nidr oc brotna hornstaxer þa æigum ver timbr a tupt at lata loma innan .xii. monada. En ex eigi lemr timbr a tupt þyr en .xii. monader ero gengnir þa stolum ver bota aller zyllis menn merkr .xv. a þat halzt tonongr en halzt byssup. En ex þat þirir nepmzt þiordungr manna æða attungr. þa skal skipta or þui þe sem þeir æighu tal til. En ex þat þirirnemazt einla menn þa stolu þeir bota .iiij. (aura) byssupi þirir tre huert en til þarz at haza oc þa tre þo at sidar se. oc onri þirir málamat huern. oc onri þirir naghla huern er a storter. Nu er lirkia gor þa stolu aller zyllismenn gard um gera. þa stolu þeir byssup æða ármadr hans gera stemznu til oc eindaga nér gardr skal gor uera. þa er uel ex gor er. En ex eigi er gor oc stendr lirkia gardlaus .xij. monade. þa stolu aller zyllismenn bota merkr .iiij. byssupi. En ex þat þirirnemazt einla menn þa skal bota aura .iiij. byssupi þirir tre huert er missir oc til þarz at haza oc þa tre þo at sidar se oc gera gard. Nu er lirkia gor oc gardr um. þa skal uiglu a laupa aller zyllismenn a(t) byssupi. þriggia natta uist með .xxx. manna.

ix. Nu ero kirkjur aðrar er ver skulum upp halda. þiordunge kirkjur oc attunge 9
 kirkjur. herads kirkjur oc hogændis kirkjur. þeim skal ollum upp halda en eigi tupt
 ryða. En ex kirkia þellr oc brotna hornstæzer. þa skolu þeir menn aller er þa kirkju
 eigha lata timbr a tupt vera komet adr en .xii. monader se gengnir. En ex eigi
 lemr. þa skolu þeir bota xirir þat .iiij. mortum byskupi oc þa til oc gera þo at sidar
 e. En ex einla menn xirirnemazt þat. þa skal bota byskupi aura .iiij. xirir tre huert
 n til þarz at haza oc þa tre til oc gera kirkju þo at sidar se oc huergi tupt ryða.
 En ex einla menn gera kirkjur. gerir lendr maðr æða bonde æða huer sem kirkju gerir.
 þa skal þeirri upphalda oc aldre tupt ryða. En ex kirkia brotnar oc zalla hornstæzer
 þa skal timbr toma a tupt xyr en .xij. monader se lidnir. En ex eigi lemr þa skal
 bota xirir þat mortum .iiij. byskupi oc þa til timbr oc gera enn kirkju. En ex han
 gerir eigi oc letr standa tupt auda .xij. monade. þa skal han bota xirir þat mortum
 iiij. byskupi. En ex letr liggia uætr .iiij. tupt auda. þa hefir han xirirgort iordunne
 r kirkian uar a gor. þa a lonongr iordena oc skal odlazt með þui at haza kirkju
 iorþa a xyrstum .xij. monadum. En ex gerir eigi sua þa skal bonde taka ætr iord
 ina oc gera enn kirkju a. En ex han gerir eigi þa a lonongr iordena oc tome aldre
 indir bonda sidan. oc skal lonongr þa xirir eins kirkju a gera. Nu ero kirkjur allar
 iorþar þa skal gard um gera þeir menn er þeirri kirkju eighu upp at halda oc haza
 iort a .xij. monadum. en ex eigi er gor. þa skal bota aurum .xij. byskupi. En ex þat
 xirirnemazt einla menn þa skal bota aurum .iiij. byskupi xirir tre huert er til þarz
 at haza oc þa tre þo at sidar se. Nu ero kirkjur allar gorþar oc gardr um. þa skal
 uiglu laupa at byskupi. Hueruitna þar sem iord er uigð en kirkia er uigð þa skal
 laupa aurum .xij. at byskupi. En huervitna þar sem bæðe er uigð iord oc kirkia
 þa skal uiglu a laupa at byskupi .iiij. mortum oc þriggia natta uist með .xv. menn.

x. Byskup vár skal kirkjum rada sem hin hælge Olafz iattade Grimkæli byskupi 10
 Mostrar þingi oc sem vér wrdum a sáttir sidan. Byskup vár skal oc presta til kirkna
 allra setia þa er han veit at réttar tíðir tunni at ueita monnum. En ex byskup xer
 land upp þra stípi sinu at uighia kirkjur æða gera aðra pionofstu monnum huart
 em han xer skampt æða langt þa skolu bondr þa honom reidstiota .xviij. En .xx.
 þ han xer at uighia hazudkirkjur. En ex þeir uilia eigi reidstiota gera þa ero
 eir sedir aurum .iiij. uib byskup huer þeira er þellir.

xi. Nu skolum vér þar nest uirða drotenn uarn i þui at þyrma kirkjum uárum 11
 oc kirkjugordum. sua at huer sem xlyr i kirkju æða kirkjugard sér til hialpa þa skal
 an þridheilaghr uera xirir huerium manne meðan han er þar. En prestfr sa en at
 eiri kirkju syngr skal hialpa honum sua at han dorni eigi az þroste. matlonyfi æða
 ryðlonyfi. En huer sem meinar prestfr þessar hialper at ueita þeim sem i kirkju xlyr.

æða dragha han út or kirkju æða kirkjugarde með ualde. þá stólu þeir slitu salader uera sem þeir höfðu(?) han i kirkju drepit oc i banne vera þar til en þeir uerða löngfir æz bystupi æða hans ráðe. En hvar sem huer hefir gort oc þlyr han i kirkju æða kirkjugard ser til hialpa þá skal han hafa hialper þær sem nu ero talðar þar verande til þes at han meggi friðslægga brot komast at hialpa lizi sinu at þui sinni. Sua oc ez menn beriazt i kirkju æða kirkju garde þeim sem uigðr er. þá ero þeir ubota menn. a bystup æz þui .iij. merkr oc þat sem þarz til kirkjugardzens. En konongr þat sem umfram er. næma eigi se meira. þá skipti þeir konongr oc bystup i helmninga. næma þeir uili misfunn uid þá gera.

- 12 xij. Huern triftin mann skal iarda i kirkju garde er döyr. en eigi i kirkju næma bystups se orlof til. Vðada menn skal eigi i kirkjugarde grafa sem ero drotens suilarar. mordvarghar. tryggozar. gridnidningar. þiozar domder. þlugu menn. openberir ráns menn. oc bannsettir menn. oc þeir sem i forbodom heilagra kirkna döya. þeir oc sem leggja hendr a sil at tynna sialfum sér. Sua þeir oc er telia rangan átrunad xirir monnum. Sua oc openberir ofskallar. oc þeir menn æða born er eigi na skirft xirir dauda. En þessa menn skal grafa i þlodar mále þar sem mörkzt sior oc grön torza. En æz þeirma sem nu ero upp talder uttan þioza domda. mordvargha. openbera ráns menn. oc uskirda menn. mæghu toma i kirkjugard ez til ero uitni at þeir falladu til prest. æða er settr aðr en þeir döyi nolot idranar uerl æða marl a þeim at þeir uilbu rétleida sil. þá a prestir a löngsa þá dauda oc graua síðan i kirkjugard. En erþingiar hins dauda stólu rétleida æzbrot hans extir logum oc bystups ráðe. Oc ez hin læmzt or þeim lizs haffa þá skal han fara til bystups oc hafa hans rad uid til quirkbota með logum. Verða nolorer æz þeim sem nu ero upp talder grazner i kirkjugarde xyr en þeir uilia rétleida sil. þá skal huer en at þui uerðr tunnr æða sannr gealda bystupi .iij. aura oc grafa upp oc laste or kirkjugarde ez þeira bein ma skilia þra annara manna beinum. Huer sa oc er græx þan xirir uttan kirkjugard en i a at uera þá er slitu samu sedr uid bystup oc skal þó grafa þan mann i kirkjugarde. Finnir oc nolur umage þestyns lil. þá skal sa er þar býr a néftom eignum þæghar han uerðr uarr. uéla um lil sem nu er mælt. ælligar suare þeim solum oc settum sem xyr uoro uid lagðar. Huern dagh ma oc lil graua uttan langa friadagh oc pasta dagh. en eigi skal lil inni standa xyr staund naudsynia laust. En ez stendr lengr þá skal han bota þat aurum .iij. bystupi oc þora þó lil til kirkju. En ez han uil þat eigi oc letr inni rotna mann daudan þá hefir han xirirgort huerium peningi þear sins. han a ein toft at ganga til skipta oc bota uid kirkju. en ez han uil þat eigi þá skal han fara or lande eign konongs uárs. En ez maðr býr sua ojarla a xialle æða sua uttan at ornum oc næma han þær naudsyniar at han ma eigi lil þora xirir sio vxorom æða xialle

skal líf i vthús setia oc þeſta upp oc lata eigi líf a iorðu standa. En ef þa er þrota er líf a at þora þa trexi han manna af þrimr néſtum boam(!) eftir þorþ. en er þirirnempzt. gealde byſtupi .iij. aura.

giiij. Drotens dagh huern ſtolum ver heilagt halda. Hæzt ſu hælgr þa en ſol 13 i ueſtri a laughardagen. oc heldr þar til en dagr er af himpni a ſunnu dagen. huer ſem eigi heldr heilagt a ſunnudagh gealde .viij. aura byſtupi þirir huern ſunnu. þ er han brýtr hælgi a. Nu ero þeir þleiri dagar er með ymiſum þoſtum greinazt hælghum. Langa þriadagh ſtolum ver einkanlega vatnþaſta þuiat þo þolde vár ra Þheſus Chriſtus meiri þinſt a þeim degi þirir manntýns ſaler. En .iij. af meſſo þum ero þeir ſem nónhælgr ſtal þirir uera með vatnþaſtu. Olafs meſſo dagr hin ri. Mariu meſſo dagr hin þyrri. Allra heilagra meſſo dagr. þa ſtal halda með ihælge oc uatnþaſtu. Ioladagr. þrettande dagr. þaſta dagr. huita ſunnudagr r ero iamþner hinum at hælgr halde þo at eigi ſe vatnþaſta þirir. huer ſem brýtr lde byſtupi .xii. aura.

giiij. Nu ero þeir .xiiij. dagar ſem þaſta oc nónhælgr er þirir oc ſua ſtal þyrma 14 ſunnu degi. Þat er ein Mariu meſſo dagr i langa þaſtu. annar Ions meſſo þr. þridi Petrs meſſo dagr. .iiij. Swithuns meſſo dagr. .v^{ti}. Jacobs meſſo dagr. .vi^{ti}. Laurencius meſſo dagr. .vij^{ti}. Bartholomei meſſo dagr. .viii^{ti}. Mariu meſſo dagr ſidare. .ix^{ti}. Mathei meſſo dagr. .x^{ti}. tueggia poſtula meſſa Symonis et Jude. .xi^{ti}. Andres meſſa. .xii^{ti}. Thomas meſſa. .xiii^{ti}. Mathie meſſa. Nu ero þeſſir dagar þer er þaſta ſtal þirir uera oc nónhælgr. oc ſua ſtal gialda þirir ſem ſunnudaga ge ef maðr vinnr. Michials meſſo ſtal halda með nónhælge þo at þar ſe eigi þa þirir.

xv. Nu ero dagar þeir adrer ſem eigi er nónhælgr þirir ne (þa)ſta. en þo ſtolu 15 ihælgr þirir uerlum ſem ſunnudagr. En ef menn vinna a þeim dagum þa ſtal a þirir þat aurum .iij. byſtupi. Nu ſtal þa daga telia. þar hærr upp jola hælge ſt .iiij. dagar neſter ioladegi oc hin þimpti oc .viiij^{ti}. dagr iola. þeir ſtolu aller iamþger uera. En daga þes a millum ſtal biarga þuze ſinu ef þorþ er at. þa er Þals þa néſt iolom. þa er kyndils meſſa. Agata meſſa. þa er Gregorii meſſa. þa ero þeir dagar þinir þyrſtu i þaſta uilu. manadagr oc þyrſdagr en eðli ſtal uinna næma rga þuze ſinu ef þorþ er at. en oðensdagr er allr heilagr. En þa er tueggia tula meſſa. þa er troſſmeſſa. Gangdagha hælge ſtal ſua halda. vinna .iij. daga til þaga oc æta .ij. daga hina þyrſtu huit. en þaſta hin þridia þurt. En þoreðagr er agr allr ſem þaſta dagr. Nu er þulluarðs meſſa. þa er Þotolfs meſſa. þa er Marþa meſſa. þa er Mariu meſſa Magdalene. þa er Olafs meſſa hin ſidare. þa er troſſ-

messu. þá er Marteins messu. þá er Emetz messu. þá er Nikulos messu. Nu eru þeir dagar aller talder er ver stolum hælga halda i logum uárum.

- 16 xvj. Nu eru þeir adrer dagar er zlestir uitu at aller zulltida menn oc heilir ero stýldugir rólelega at zasta sem er zriadagr huer a .xij. monadum oc ymbrudagar. En ymbrudagar ero .iiij. a .xij. monadum. hinir zyrstu i annare uitu zastu. En adrer ero i huitasunnu dags uitu um váret. Hinir þridiu ero um haustid þan odenödag sem nestr er trossmessu. Stendr trossmessa á odenödag þa heziazt ymbrudagar a odenödagen nestu i annare uitu. En imbrudagar um uætren stolu uera i þridiu uitu jola zastu. En iola zastu tid hæzst a þan sunnudag er nestr er Andres messu huárt sem sunnudagr er zrir Andres messu æða extir. Stendr Andres messu dagr a sunnudag. þa hæzst iola zastu tid a þeim sama sunnudegi. Nu er langazasta en rólelegazt a at haldazt af ollum zostum oc mest er synd at briota. þui at vár herra Ihesus Christus hælgaðe hana með sialzs síns zastu oc margt drægr þar til zleira.

- 17 xvij. Siolir menn oc umagar ero eigi stýldughir til þessarar zastu. en geri almosu i stad þes extir ráðe prest oc extir zangum. En þeir menn sem .xiiij. vætra ero gamler æða ældri oc heilir stolu zasta sem nu er mælt. Extr(!) madr zist a uatnzastudegi gealde bystupi .vj. aura. Ætr han huit. gealde bistupi .xij. aura. Ætr han slátr. gealde bystupi .iiij. mertr. En ez madr ætr huit a þeim degi sem han a at zasta við zist gealde .vj. aura bystupi næma prest loue. Ætr han slátr gealde bystupi .xij. aura næma han se daghuillr. I langazostu ma madr eigi tælla sit daghuillan. Zrir huern dag er madr ætr huit i langazostu naudsynialauf. gealde bystupi .vj. aura. En zrir huern dag er han ætr tiot um langazostu gealde .iiij. mertr bystupi næma naudighr æti han oc hæze eigi annan mat til. þa skal han ganga til granna sinna þriggia oc biota matar slipti. En ez han zær eigi þa skal han tiot æta oc biargha sua lizi sinu. En ez vmage ætr þa tiot. se hyddr af presti. en vardueizlu madr gealde bystupi .iiij. aura. ez hans wold gengo til. Hæzir madr þat i veniu .iiij. uætr at æta slátr um langazastu þa er han vtlægr oc huer peningr zær hans. En i þema bodordom oc ollum odrum skal naudsyniar mæta.

- 18 xviii. Hver tristin madr en uitz er uitande skal ganga til stripta at minzsta einu sinni a .xij. monadum i langazostu. oc segia rólelega til synða sinna oc tala síðan pionostu a pasta dag. næma han se i þeim storscriptum at han megi eigi pionostu tala. En huer sem eigi gengr til stripta i langazastu oc tætr eigi pionostu a pasta dag oc er han .xij. uætra gamall æða ældri. þa skal sa madr gealda bystupi .xij. aura zrir huert þeira. Sua skal oc gealda bystupi .xij. aura sa er pionostu tætr i zorbodom. Dræghr madr i veniu .iiij. vætr æða þrimr vætrum længr at han gengr eigi til

ripta i langa þöstu oc tætr eigi þionofstu a þaffadag. þa drygir han heidin dom oc
 az þui utlægr oc ze hans alt. Huer triftin madr a at vera i lyðfkyldu uid pauan
 i kume. oc zirir þui ſkal huer en til ſcripta a at ganga haza með ſér ein pening
 ſldan at za preſti. þat ze ſkal haza hin hælge þetr at kume. En huer ſem þat
 ſtr eigi oc hezir han zang til oc ſua ſa er uid tætr oc loynir han notoro az. þa er
 uárt tueggia þeira i pauans banne. þan rumaffat ſtolu þeir preſtar er til preſta
 otz zara haza með ſér. oc ſua þeira rumaffat er heima ſitia.

xix. Ðat er nu þeſſo neſt at hiunſkapr er heilagt reglu hald ez han er rétlæga 19
 alden. az þui at gud ſialzr ſtipaðe han millum tarls oc tono i paradýſo adr en þau
 indgaduzt. oc þui ſynguzt ſa ſárlæga er með honom zer eigi rétlæga oc gormir eigi
 rlelæga. Nu er þat zyrſt i hiunſkaps malom at madr ſkal bidia ſér moyar æða
 mo þeirar ſem eigi ſe meinbughir a oc mæle þeſſi orð þa er han zeſtir ſer moy æða
 mo. æða annur orð þui lið. El zeſtir þil .ii. mér til æiginnar tono eztir guðs
 igum oc heilagra manna ſetning. oc ert þu min zeſtar tone hæðan az. Horyra ſtolu
 c goder menn iayrði hennar er zeſt uerðr oc ſkilord þes er zeſtir. zirir þui at þat
 zirirbodei oc zorbodat az guðs halzu at notor madr zeſti moy æða tone nauðga.
 eiri zeſting ſkal preſtr lyſa at ſotnar tirlu .iiij. ſunnu daga zirir brudlaup. zinnazt
 olorer þeir menn er þar uita meinbugi a þa ſtolu þeir ſegia til zirir brudlaup.
 egia þeir eigi zyr til meinbuga en brudlaup er gort þa ſkal engi madr þeim þar um
 ua nema þeir haze ſua i ziarſta uerit at þau tidendi haze eigi til þeira tomet.

xx. Zeſtar tone born þau er getin ero zirir brudlaup. þa er þat guðs log um 20
 u þau lond er triftin ero at þegar madr zeſtir ſér tone at logum oc með ſamþyct
 eggia þeira þa ſtolu þau arygeng vera oðl er ſidan gætr han með þeiri tone þo at
 gi ſe brudlaup gort. þau ſtolu oc hælga þau born uid ſit til arze oc allz iamzne
 ttar er adr uoru getin með þeiri tone er han zeſti ſer. En þo at dotter ſe getin
 ttr zeſting. en ſunr zirir þa hælgar hon þan brodor ſin til arze oc iamzne ſtiptis
 id ſit. En han ſkal gort haza brudlaup ſit innan .xij. monada nauðſynia lauft. en
 yſtup æða hans ármadr geri honom ſtemznu til brudlaupz gerðar. oc ez han gerir
 gi gealde byſtupi .xii. aura a huerium .xij. monadum þar til ſem brudlaup er gort.
 ngi er oc ſkyldughr til at gera brudlaup ſit með meirum loſtnaðe en han er zang-
 dr til.

xxi. Þeſſir menn mæghu eigi tuenna za. klauftra menn. preſtar. diaſnar oc ſubdiaſn- 21
 r. viſtolner menn. gialdungar. heidnir menn mæghu eigi triftna tuenna za. Sa madr
 c er horar oc tætr annars mannz æighin tone at lixanda bonda hennar at han ſkal za
 ennar eztir dauða bondans. Sa oc er gerir oc horar æigna tone annars mannz oc hezir

rád með henne til þess at ræða bonda hennar til dauða oc þa hennar síðan oc dýr bonde af þui ræðe. Þa oc er gerir brudlaup til æghinnar tóno annars manns at lifanda bonda hennar oc hefir hana at lifans lösta. þessir menn mæghu aldre þessara tuenna þa til æghinna tuenna. Engi madr ma oc þa tóno þa æða þesta er þrendi hans skyldare en v^{re} manne hefir adr þesta þo at han se dauðr þyr en þau tóme saman. Þa madr ma oc eigi tóno þa sem þirirgort er. æða a adra leidd er sua fallen at han ma eigi tóno hafa æða nýta at lifans lösta. Sua oc ef tóna a þes lúta mals þa ma hon eigi giptast. Verða oc born saman bundin at þestingum oc þæmpst þeim þat ráð síðan er hon er .xij. uætra. en han er .xiiij. uætra. þa ma þan hiunskap eigi stilia. tóma þau saman at lifanslösta adr en þau se sua gamul þa mæghu þan eigi stiliazt at hiunskap.

22 xxij. Nu er hiunskapr karlmanns oc tóno loglægh samband oc ma þat engi madr stilia þo at eigi se brudlaup til gort ef loglægh þesting er a. næma annat huárt þeira gezi sit i klauftr adr en þau tóme saman at lifans lösta. oc ma þat þa en i er ueroldenne leita ser þorræða ef lilar. En þa ef þau ero saman tómen at lifanslösta. stílr þau engi lútr næma hordomr. oc stílr þo eigi hordomr hiunskapen þirir þui at þat hiuna sem fallauft er oc engan hordom drygir ma stiliazt at samváro við þat hiuna er hordom hefir drygt oc lifa síðan reinkægha. en huárt þeirra sem af bríghtr meðan þau lifa bæðe þa drygir þat hordom. oc er þeim þui ráð at settast oc bua saman. bríota þau af bæðe oc gera hordom þa skal bystup i bann þora þau þar til er þau tóma saman aftr. Nu er þat hordomr einvaldr ef madr tætr einløypan tóno undir sína eignar tóno. oc sua ef tóna tætr mann einløypan undir sín æghin mann. Nu huer þa er at þuifa uerðr lunnr æða sannr. gealde bystupi .iiij. mertr. oc gange til strípta. En þat er tvívaldr hordomr ef madr a ser eigna tóno oc tætr annars manns eignar tóno oc ef tóna a ser æghin mann oc tætr annars tóno æghin bonda.

23 xxiii. Engum tímum er þirirbódet tóno at þesta með réttum stílum. en brudlaups gerð sína ma madr eigi hafa a þan dagh æða not en v^m morgenenn eftir er heilagtr æða þastudaghr. Fra þui oc er íslafastu tíð hærr oc .viij. náttum eftir .xiiij^{re} dagh. þra þui er .ix. vífur ero til passa oc .viij. náttum eftir passa dagh. oc eigi huitasunnu dags uílu oc .iiij. uílu þirir Jonsuatu. oc .iiij. uílu þirir Michíals messo ma eigi brudlaup gera ne tóno þa. Nu huer sem brudlaup gerir æða þær tóno a þeim tímum gealde bystupi .xij. ára.

24 xxiiii. Se tóno sinnar &c.

25 xxv. Nu er þat þui næst at engi ma sína þrendtóno æða síxtóno þa til eignar tóno æða hafa at lifanslösta nér meir en þímptá manne þra þyzkinum at telia. hefir

madr þrendkono sína eða sízkono at þiorda manne íamþaret. þa stolu þau stíliast oc stál han gealda bystupi .xij. aura. oc gange til scripta. Þezir madr þrimenning sin at líkamsløsta þa stolu þau stíliast oc stál han gealda bystupi .iiij. mertr. oc gange til scripta. Þetr madr at líkamsløsta systirung sin eða brøðrung eða halþbrøðrung. þa stolu þau stíliast oc stál han gealda bystupi halþa zimptu mort oc gange til scripta uid sialþan bystup.

(xxvi) xxvij. Nu ero þær tonor er enn ero i meirum þyrmslum uid oss oc ver 26 vinnum a þeim vðaða uerl ex ver aulumpzt uid þær. Nu er þar ein moder mannz. annur systir. þridia dotter. þiorda stuþmoder. v^{da} sunar kona. vi^{da} broðor kona. vij^{da} sunardotter oc tonor þær allar er menn mægghu vðaða uerl a gera oc íamstýldar ero. þat er stuþdotter. broðor dotter. systur dotter. dotter dotter. modormoder. þaður moder. modor systir oc þaður systir. moder tono mannz. systir tono mannz. En ex madr uerðr at þui lunnr eða sannr at han lægzt með tonom ser sua nánom þa er sa þridlaus. oc bæde þau þare or landæign tonungs uars þar til er þau haza ínt script sína þa er bystup leggr a hönd þeim. oc þirirgort huerium peningi þear síns i lande oc lausum oyri. þat a halzt tonongr en halzt bystup næma þeir vili gort haza bætr. En ex þat lennir bystup eða bystups umbodzmadr manne at han haze gort nokot vðaða uerl en han lueðr nei uid. þa stál han synia með tlyftar æidi. þellr til vðota ex þellr.

(xxviii) xxix. Nu er þat þui næst at engi madr ma haza at líkamsløsta gud 27 sízuia sin. En gudstýziar ero þrizalðar. Þin þyrsta millum barns þes sem stírt er oc þes er stírir. eða þui heldr til stírnar. Aldrar gudstýziar ero millum þes er barn stírir eða barne heldr til stírnar oc þedgina barnsæns. Þridia millum barnsæns er stírt var oc liotlegs barns þes er stírir eða til stírnar heldr. oc þui æighu prestar gudstýziar uid oll þau born er þeir stíra oc oll þeira þedgin. oc ma prestens barn uid engan þan líkamsløsta drygia er prestir þezir stírt. Heldr madr barne mannz til stírnar þa a þader oc moder barnsæns oc sua barnet gudstýziar uid tono þes er barne heldr til stírnar þo at hon haze eigi a þui barne haldet þa er þat uar stírt. Þezir madr gudstýzia sin at líkamsløsta þa stolu þau stíliast oc ganga til scripta oc gealda bystupi huárt þeira .iiij. mertr.

(xxxi) xxx. Þat er nu þui næst at um alla þa menn er ganga a trygðir þær 28 er veittar ero um vighazerði manna millum. þa ero þeir vðota menn. þirirgort þe oc þridi lande oc lausum oyri íamvæl odals iordum sínum sem odrum. &c.

II.

Tillæg, vedföiede den nyere Christenret i enkelte Codices.

a. Om Paamindelser ved Visitationer efter No. 1127 Till. i det kgl. norske Vid. Selskabs Bibl.

Þe ær biskupr eðer þragstr vifiterar setias þessi amynningar sem her eftir fylghia.

Ollum monnum þeim sem j. hoordome, þrendsemisspiellum hryflaps eðer adhrum meinbughum liggia, sæter el til þriar amynningar þ(i)mpt j huaria amynning, script ath lata oc sin brott bota.

Item ollum þeim sem j þ(r)illo liznadh liggia sæter el æn .iij. þimter sinar þrillor þestæ eðer æþwæria oc sin brot bota.

Item ollum þeim sem kirkianne eigha noðra loghlighar sculdir ath lufa sæter el .iij. amynningar. þimt j huaria amynning ath þet lufe huar sem stlydogr ær ædher þulla viffo þirir setia jnnan .xv. dagha.

En huar som en þoter brott sin eðer later æz wondom liznadh eðer en luter kirkionne sculdir sina(r) scal missa heilaght embete lizuande oc daudher æ til þes ath han wil j heilaghre kirkio lydhne wara.

Item sæter el yder .iij. manadha stempno þra þumar nattom yder wþ ath gora yðarn kirkioþard, oc giordom wþpehalðæ som kirkio rettr will.

Item sætr el yder .xij. manadha stempnu yðhra soðnatirkliu oc þylstirkliu halda som lagh wilia, Oc þeim þet sama ollum þeim sem horghindes kirkium eigha wþpehalda.

Item ollum þeim sem þestir æro oc wgiort hazua bryllaup sit sætr el manadha stempno at gora bryllaup sith þra þui at þeir mugha þet gora.

Item ollum þeim howdh þiond(!) þor ath gora oc wgiort hazua sætr el .iij. manadha stempno hona ath lufa ædr swara eftir laghum.

Item ollum þeim sem adhrar laghar tiundar eigha ath gora oc wgiort hazua oc þet sama um olazstott sætr el .iij. amynningar þæær ath gora eftir þui sem þeer wilir waratz reþst æz gudhi oc heilaghre kirkio. eftir cristnom rette.

Item rader el yðr, bider oc a mins herra biskupsens wegna biuder, ath þeer warer retwiiser huar wider annan, oc j retto lydhno wider gud, heilagha kirkio oc yðhra yzuirmen badhe andelighæ oc weraldzligha j allo þui som þeir æz yder trezuia rett- iligha Oc serligha um stioft sem þeer æro minom herra biskupinum stlydugir at logh- um. Oc komer þimelighæ(!) a ð dagh arla, oc þorer han j rett stioftstipte, ellar gelder þeer honom stioftþall, þo ær honom amoot, ath han scal þurþua soðia yder um þet eðer nolot annat. Item sigher han yðher um þiundar(!) yðhrar allar þet sama som þeer æro stlydoger wþgora ath laghum oc þornom landzens siðwana, ath þeer þorer þeim wþ med godhuilia oc lærleit. Oc þet sama um olazstott sem þumir lalla þlogha

lött oc jattat var til aars oc friðhar. En hvar sem þet en görer æz allum rettom þla, ma wenta sigg rext æz sielzuom gudhi oc swa marghrallar re(x)ster heilaghrar tirltio om j cristnom rette stander, oc sua adrum stipanom heilaghrar tirltio formanna. Ware ud med yder.

Item skal oc laghræftæs tirltione oc biskups jorder.

Om Edens Betydning og om Meeneed. Texten efter Cod. 1642 i det kbh. kgl. Bibliotheks nyere Haandskrift-Samling, hvor den med en Haand fra Midten af fjortende Aarh., findes strax efter Magnus's Christenret, foran betegnet D. Sammenholdt med No. 12 fol. H. L. i det lundske Univ. Bibl. (see foran S. 323 Not. 13) E.

— — C. 21 qv. i det stockh. kgl. Bibl. (see foran sammesteds) . . . G.

— — 1127 Till. i det kgl. norske Vid. Selsk. Bibl. (see foran Side 306 Not. 11), i den nyere Borgarthings-Christenret betegnet B.

— — 3260 i det kbh. kgl. Bibl. ældre Haandskr. Samling, hvor Stykket findes særskilt med samme Haand fra Midten af 14de Aarh., som Gulathingsloven (Gi i Landsl.), her betegnet X.

— — C. 18 qv. i det stockh. kgl. Bibl., hvor det findes særskilt, umiddelbart efter Landslovens IX, 16, med samme Haand som denne (Gs) . . . Y.

[¹ þer² ord hǫrva sua myllit at þyða at hvar sǫm sǫer bǫfar æid þa vndir andazft mǫdr .iij. luttum. Þin þyrsti luter sǫm han sua segir³ at [allt þet er rittat i hǫlghom bǫlom⁴ vǫrði honom⁵ aldre [at gaghne⁶ of huarle ný logh ne þorn : han [segir vfat⁷ i sinum æidstaþ: Anner luter er þa er han lægger hond a bǫf⁸ sǫm an sua segir at oll þau god vǫrl sǫm han hǫrquir gort eðr gerer hæðan æz vǫrði onom aldreghe [at gaghne⁹ i guds auglitti eþ han seghir æighi sǫtt i sinum æidstaþ þui at honden tǫltnar god vǫrl.¹⁰ Þin þridi luttær er þa er han tǫssyr bǫfena [sǫm ort var at þorno¹¹ sǫm han sua seghir at allar godar þonor þær sǫm han segir læder sinum munni¹² þa dughi¹³ honom allz effi [till salohialpar eðr lifamz hǫilfu¹⁴ þ han seghir þalz i þersom [æidstaþ eðr trunade¹⁵ sǫm a¹⁶ han er lagder.¹⁷

¹) Juramentum quod portat E. .xxxv. — Ovrskr. B. Þm eida attuæði — Ovrskr. X. hvar æider ord hǫrva þyða — Y. ²) Eibz — Y. ³) [J huorium bǫfar æidhi understandes þessæ .iij. lufir. Þin þyrsti þa er in til bǫfar tæter þa er sǫm han sǫghi — B. [þverr sǫm þverr a bǫf rangan æid æða usæran æid þa gerir hann ia luti. þyrft sua sǫm mǫlt er — E. G. X. ⁴) [oll þau (god) ord er ritab ero heilogh i þessærre bǫf — E. G. X. þær — E. X. ligeledes nedenfor overalt 1ste Person. ⁵) [til hialpar — B. ⁶) [tǫgr — B. ⁷) heilghu - tilf. B. ⁸) [til nýfemdar — B. ⁹) [mgl. — E. G. X. ¹⁰) [mgl. — E. G. X. ¹¹) at hialpa i minni — tilf. E. X. at hialpa [at sinni — tilf. G. ¹²) fode — E. G. X. ¹³) [mgl. — E. G. X. huarde y logh, ne gammat — tilf. Y. of eigi heilagra manna þonarstaþr — tilf. G. X. ¹⁴) Saal. rettet fra trunader. iðstaþ minum — E. G. X. [þrunaðæ — Y. ¹⁵) vndir — B. ¹⁶) i sinum æidstaþ — tilf. Y.

- c. Om en Piges Bortgiftelse ved Fædrenefrænder af egennyttige Hensyn. Stykket findes i C. 16 qv. i det stockh. kgl. Bibl. og hører upaatvivlelig til den i samme Codex indførte Gulathings-Christenret, ovenfor betegnet d.

Ex fader broðer eða þodur frændr gipta manni möy meðr loghlegghri þesting. ok haza hana ser at ziar kaupum. hin iattar þi er þesta skal. ok ganga þar a þullmæle uidr þa er zirir redo. þat helzt ekki lengr. en til þers er hon er gipt. Sidan ma hon za um bod sit þeim manne er hon vil. at sorkia ut þodur arz sin. eða þat sem fader gæz henni. ok haza alt oftert. Hin heitir madr at heimstare er þat kaup gerði.

- d. Tillæg, tilføiet ved Enden af Cod. G med en noget nyere Haand.

Um skriptroz.

Ex madr verðr æidroza vidr bystup eðr skriptroza. huárt sem er karl eðr kona. Enn þat er sk(r)iptroz er madr gengr aptr til somu synðar er hann hazði þyrr gort um þau mæl er sett bitr sidan til skripta var borit. eðr æigi var az landi þarit sem skriptað var. giallði .iij. merkr bystupi. ok sua annat sinni. ok þridia sinni. En ex þau gora þat optarr. þa er karlmadr utlægr. Enn bystup hazi huern peningh þeær hana. ok sua er kona utlægh. nema runnit hazi uerit æa hendr henne. enn sealz hazi hon þee sitt. Nota. at huerr madr luti kóma stætt æa huerium .xij. manadum peningh talinn þeirra er hann æa til .iij. marla talinna þyrr utan klæði sin æingolld ok vapn ok gori bæði karl ok kona. eðr giallði æyri. Item villidyr huert er menn hitta. zifsta ok zugla skal eta ex vill. ok allt þat er þyrr vordir zellr eðr þen. ok allt þat er madr væit bana til. ok æigi þezir drep at bana vordit. Sua er mælt at ex madr karl eðr kona vinna æid til þeirra hluta sem til synða horziz. sua sem er til samheilldis um landræð móti riectum konungi. eðr manndráp. eðr hordóm. eðr til annarra stórglæpa. þann æid skal riuzua settalaust. ok skal til skripta ganga at illr æidr var vinninn. Nota. Ex prestz ryz skripta mæl ok verðr hann sannr at þui. þa sée hann telinn az vigslum. ok hazi bystup þee hana. ok verði settr i hit þrønguazsta klaustr. ok gori þar æxinligha idran. Med æidum skulo lærdir menn veriaz slitum sem kirtiu logh segia en æigi ødru vis. Nota. æigi skulo lærdir menn tala umbod til noðurrar dæilu. eðr standa áá steznum undir læitmannanna dómum. utan hann sæli sinn. eðr kirtiu sinnar riect. eðr þeirra annarra sem loghin loza honum. sem ero eðiur eðr þodur laus born. eðr þrønda sinna. æigi skulo lærdir menn þolþvapn bera naudsýnia laust. en huerr sem ber giallði hálymork. Nota. þyrribodit er øllum lærðum monnum þastligha vndir bannz pinu. at gora noðut kaup eðr skilord. eðr tala ved eðr þrezia noður(n) mann þyrr þusan eðr olean. eðr noðut sit stary eðr prestligt embotti. En huerr er skyld: ugr kauplaust at gora. enn þrezia máá huerr er gort er þorna skyldu ok tala med þoðum huern tima þat sem huerr vill þyrr goðuilla sater gort haza.

IV.

Nyere Christenret,
udgiven af Erkebiskop Jon den yngre.

- Texten afstrykt efter Perg. Cod. No. 65 qv. i den arnamagn. Samling, indeholdende foruden
 den yngre Gulathingslov (*Gg* i Landsloven) nærv. Christenret med samme Haand omtr. fra
 Midten af fjortende Aarhundrede *A.*
 Sammenholdt med Perg. Cod. No. 78 qv. sammesteds, indeholdende ogsaa den ældre Borgarth.
 Christenret (*A*), Sverrers Christenret og Byloven (*Be*), alt med s. Haand, fra første Fjer-
 dedeel af fjortende Aarh. *B.*
 — med Perg. Cod. No. 1154 fol. i det kbh. kgl. Bibliotheks ældre Haandskrift-Samling, in-
 deholdende foruden den nyere Gulathings Lov (*Gd* i Landsloven), nærv. Christenret,
 men med en Haand fra Midten af femtende Aarhundrede *C.*
 — — Perg. Cod. No. 3669 oct. sammesteds, med en Haand fra Slutningen af 16de Aarh. . *D.*
 — — Perg. Cod. No. 317 qv. paa Universitetsbibliotheket i Christiania, indeholdende foru-
 den den nyere Eidsivathingslov (*Ed* i Landsloven), m. m. nærv. Christenret med
 samme Haand fra første Halvdeel af fjortende Aarhundrede *E.*
 — — Perg. Cod. C. 22 qv. i det stockholmske kgl. Bibliotheks Haandskrift-Samling, inde-
 holdende, foruden den nyere Frostathingslov (*Ff* i Landsloven), ogsaa en Christenret,
 hvis første 15 Capitler og Halvdelen af det sextende er Begyndelsen af nærv. Chri-
 stenret, med en Haand fra Midten af fjortende Aarhundrede, forresten er det den ældre
 Frostathingslov (Cod. *S*, see I. B. S. 120), med en anden, samtidig Haand . . . *F.*
 — — Perg. Cod. No. 1127 Tillæg i det kgl. norske Videnskabs Selskabs Bibliothek i
 Thronhjelm, indeholdende, foruden den nyere Eidsivathingslov (*Ef* i Landsloven), ogsaa
 nærv. Christenret, med samme Haand, omtrent fra Midten af fjortende Aarhundrede. *G.*
-

Her heyr þú kristins doms bók þú er skipaðe Magnus konungr oc Jon erchibyskup oc allar aðrir liobyskupar i landens samþykktu með gulkominne stadgæstu. oc heyr her oc segir i þræstu um barnskrifir.¹

Ala skalt barn hvert er boret væðr² oc manz er hoy(u)d a. þó at notor orlymbli³ I se a oc till kirklu þora sem þræst [tomer uid.⁴ oc skira lata prest. ex honum⁵ nær. [ælligr skulu⁶ sua tonor⁷ xirir sea. [þegar þær ero nær⁸ barnburðum. at þar se nær⁹ vatn i hia. oc ex barn er með litlu liui þot. oc nær æigi preste. þa skalt styra hvar er hia¹⁰ væðr staddr. iamvæll þadr eða modr. ex æigi ero aðrir menn till. oc þæra barne namn. [oc dōnþa¹¹ þui i vatn.¹² oc mæla þesse ord meðan. [Et skirir þit .N.¹³ i namne þodur oc sonar oc heilags anda. oc skalt uid þesse ord eði auka. oc eði æz þeim tala. oc æi skira nema i vatne. hvar sem hælðr er sior eða annat vatn. Kake gerir enga skirn. liiff eða snior gerir oc ænga skirn. nema þat þidni sua at þar uerði vatn æz. þan skalt bræða snio eða iiff sua at væðr at vatni. oc rida eða storkua¹⁴ a barnet. oc þui¹⁵ bætr er uidare tomer vatnet a. oc skiri með þeim ordom sem adr er sagt. En ex barn styrkizst¹⁶ uid¹⁷ þa þora þat barn till prest sem skiotazst. oc leggi þan krossu a. með þeim orðom sem till ero skipað. oc væiti alt þat embette sem till stilt i presta bók. En ex prestir tortryggir at barn se skirt. þa sanne sa með eineidi er skirdi. eða sa¹⁸ er ner uar.¹⁹ oc seggi prestenom vndir [eidi sinum²⁰ huersu er skirt uar. En þó at þadr eða modr skiri barnn sit i þessom naudzgnygum.

Jvfr. Cap. 1. F. II. 1. Sv. 28. M. 10. A. 1.

¹) Denne, saavel som de övriga Overskrifter, hvilke mangle i A, ere tilføiede efter B. Her heyr triffin rett — Ovrsk. A. C begynder med et Indholdsregister, derpaa Ovrskr.: Her byrias criffin rettir um barns burðh. D beg. med Indholdsregister, derpaa Ovrskr.: Her heffuer Ehrifin rettlin thenn er herra Johann Erchebiscoppe setti. E beg. med Indholdsregister, derpaa Ovrskr.: I namne Ihesu Ehrifsi hezuer her logbot su sem saman setti Jon erchibyskup með samþykkt Magnús konungs. alm. Ovrskr. mgl. i F. G. Den sidste har blot Cap. Ovrskr.: de baptismo. ²) i heim þenna — tilf. E. G. ³) hortymbliz — G. ⁴) [mgl. — E. F. G. ⁵) hann er — E. F. G. ⁶) [Statu of — E. G. ⁷) notor — B. ⁸) [þær sem ner ero — F. ⁹) nær — mgl. C. E. F. G. ¹⁰) ner — E. F. G. ¹¹) dōnþa — B. E. ¹²) [mgl. — F. ¹³) [Jon eða (of — E) Guðrun. Et skiri þit (N) — B. C. D. E. G. [Jon e. Guðrun eðr huossu þu namznir. Et skiri þit — F. ¹⁴) storkia — C. storkia — D. ¹⁵) [oc eigi snior nema þan þidni of uerði vatn. of iiff ma bræða sua at þar uerði vatn æz. of ma þðan skira þat barn i. annat hvar at dōnþua þat þresuor i vatnet. eða stōnþa vatnens þresuor a hezuub barnens ex þat er mlot dauðumt. er þó æ þess — E. G. ¹⁶) Saal. B. D. E. F. G. styrkizst — A, urigtigt. styrkt — C. ¹⁷) þðan — tilf. E. G. ¹⁸) annar — tilf. E. G. ¹⁹) staddr þa er barnet uar skirt — tilf. — E. G. ²⁰) [eidi sin — E. G.

þa skulu eigi þessíðs gudzuiar stíla hiunefkap þeirra. Engi stáll stíra naubzýnia laust nema prest. oc þui at eins dýaln. at han hǽze byscups orloz till. eða prest. oc þo i naubzýn. En hǽr sem vǽlir gudzuiar barne. er skyldugr at tenna. Credo oc Pater noster.¹ En fǽdr oc modr ero skyldug at gæta² zírir allíðs³ lízs hǽsta. vttan sottar .vii. vetr. [oc at(!) huærium manne .vii. vetrar gomlum eða ælra. skyll⁴ at tenna⁵ Credo. Pater noster oc Ave Maria. En ex .xv. vetrar maðr gamall lann æigi⁶ zírir vrcctar satir oc hezir han vit till.⁷ þa er han sǽdr .iij. aurum⁸ uib byscup.

Her segir um stægnur till skírsla oc ex maðr hysir hǽidín man.

- 2 Barn huert er boret værder meðall Míðials messo oc iola [þa skulu þau oll trístín⁹ vera zírir ioll. En þa er i husi heuir barn hǽidit¹⁰ iola not. gíalde .iij.¹¹ aura byscupi. En meðall iola oc fóstu. [bornn þau oll en boren værða. þa skulu oll trístín¹² vera zírir fóstu. ælligr gíalde .iij.¹³ aura byscupi. En þau en boren værða millum fóstu oc midsúmar(s). þau skulu [oll trístín¹⁴ vera zírir midsúmar¹⁵ eða gíalde .iij.¹⁶ aura byscupi.¹⁷ En þau er boren værða millum midsúmars oc Míðials messo. þa skulu [oll trístín¹⁸ vera zírir Míðials messo.¹⁹ eða gíalde .iij.²⁰ aura byscupi. En ex²¹ maðr husar hǽidinn mann .xii. monaðe. [þa a byscup²² huern onri.²³ en lona²⁴ [hǽze sit.²⁵ [en þau bæde hiun gange²⁶ till skrípta. oc bote uib gud. En [maðr hǽr er sítr hǽidín²⁷ a [lande þessó²⁸ oc lornir þui þa hezir han zírirfaret²⁹ fríði sínum uib alla menn. en ze sínu uib byscup. A huærium degði eða tíma sem³⁰ vill ma barnn stíra.

Ex hǽidín maðr zær hingat með kaup sín.

- 3 En þat er þar næst. at huær maðr stáll trístín vera í³¹ lónongs [vældi þessó.³² Alla³³ ma hǽidín mann um not. ex han zær till lírlíu þeirrar er prest er att. [oc

Jvfr. Cap. 2. F. II. 5. Cap. 3. F. II. 4.

¹) of ave Maria — tilf. E. ²) abrgiaft barnet — E. G. ³) vada of — tilf. E. G. ⁴) [oc er hu. manne .xii. .v. gomlum e. ælra skyll — C. D. F. [Er of huær maðr .xij. vetrar gamall eða ældri skyldugr — E. [Er oc huær maðr .vij. vetrar gamall eða ælri skyldugr — G. ⁵) tunna — C. D. E. G. ⁶) Erdo oc pater noster — tilf. B. G. ⁷) at han ma tunna eðr nema — tilf. E. at hann ma at nema — tilf. G. ⁸) mardum — D. F. síðs — tilf. B. ⁹) [fál fírt — D. [þat fál fírt — E. G. ¹⁰) utríonat — E. G. ¹¹) .v. — D. ¹²) [barn huert er boret værdr fál fírt — E. [fál fírt — G. ¹³) .v. — D. ¹⁴) [fírt — E. G. ¹⁵) midsúmars dagh — E. G. ¹⁶) .v. — D. ¹⁷) erlíðsbycupi — her og þaa næstg. Sted F. ¹⁸) [fírt — E. G. ¹⁹) dagh — tilf. E. ²⁰) .v. — D. ²¹) notor crístín — tilf. E. G. ²²) erlíðsbycup — saaledes oftest, F. ²³) þening zær hans — C. D. [þa hezuer han zírirgort ze sínu uibr byscup — E. G. ²⁴) hans — tilf. B. C. D. E. G. ²⁵) [hǽze ze sit — B. E. [halde ze sínu — G. ²⁶) [oc þo bæde gange — E. [oc skulu þau þo ganga — G. ²⁷) [huær maðr hǽidín er her sítr — C. D. [maðr sítr hǽidín — G. ²⁸) [landfapp þessom — E. G. ²⁹) z. gort — F. G. ³⁰) maðr — tilf. E. G. ³¹) Rorigo — tilf. B. ³²) fríði — C. D. ³³) sǽða — E. G.

væðr stíðr.¹ [þa er han nær.² [oc þa stáll ein i buð ser.³ oc laupa kaupum sínum. oc þare æz lande⁴ sem stíotazt ma han.

Um prouan er kona kenner manne barns eign.

Sa stáll þadr vera at barne er modr seghir a hændr nema han með lryngtar⁵ 4 æidi vndan þare.⁶ oc⁷ a þyrsta dome er han er till þrazðr.⁸ ez þat synnþst byscupi eða hans umbodþmanne retlegra⁹ vera. með stynsamra manna rade. En ez kona dýgr oc hezir honn sagt till þaðernis barne sínv æigi þa en. þa sote sa er ret a a henni. þan sem honum lifazþr þidir vera. bæde till rettar síns. oc till uidrtolu barns oc þroþezt þirir byscupi. Nu ez han þælzst at prouan. þa halde¹⁰ sa þirir lryngtar æidi er barnn var tent. [En ez sa er dauðr sem honn kennr barnn.¹¹ þa stáll þat standa er honn sagde i sengr þerb sinni. en honn sagde æigi tvænt till.¹² oc þat stáll honn fanna með¹³ æidi sínum. oc þær er þar varo i hia henne. oc þa horyðu hennar ord.¹⁴ En ez þær ero æigi till. þa stáll proua at¹⁵ nolot suare þat þui er barnet uar þott. att rettre tilltolu. [Nu lifizt barnn i þæs manz æt¹⁶ þo at síðar ser. er með¹⁷ æidi syniade. oc synizt sua stírlitum¹⁸ monnum. þa ber þat ser sialzt vitni með prouan samuistar þeirrar er till getnabar timans horyrir. þa tale han uid barne sínu. oc bote þirir mæinsuore sit. en þeim zulla þulgu. er þar till heuir barn þott. En ez kona uill æigi sægia till þaðernis barne sínv. þa sedizt hon [.iij. mortum stíþro¹⁹ uid konongh.²⁰ en barnn stáll [modor þylgia. oc²¹ tala rett eþtir²² modor þæðr²³ sínum.

Ez maðr ber ott barn sit oc ez þatok kona dýgr þra barne.

Nu ez maðr stæðr ott barn sínu. gange till scripta oc bote uid gud. en²⁴ þy; 5 scupi .xii. aura. En ez maðr nittar þui at æigi²⁵ uar barne ott stegit. nema dauðt være boreð. þa stáll su kona vitna [er hylpir uar att.²⁶ En su stáll uera [þriolo

Jvfr. Cap. 4. F. II. 1. Sv. 29. M. 11. A. 2. Cap. 5. F. II. 2.

1) [mgl. — C. D. E. F. G. 2) nes — B. [En ez han þær þra tirtiu þeirri ofþirðr er þrestr er aat þa er þat hans uold — C. D. En ez h. þ. þra t. þ. uft. þa er han tottr — E. F. G. 3) [oc (þa) st. h. ein saman [er i buð uera — B. E. [oc stál h. vera ein i buð — C. D. [oc stál h. [er ein saman j. hus vera — G. 4) varo — tilf. E. G. 5) lryrttar — alm. B. G. lryrtar — C. D. lryrtar — E. 6) þoreþ — de Övr. 7) oc — mgl. E. F. G. 8) tuadðr — C. D. E. F. G. 9) Rettet fra retlegre — A; retligt — B. 10) stande — E. G. 11) [En ez sa er dauðr er barn var tent oc hon sagir á hændr — B. [mgl. — C. [tilf. i Mrg. — D. 12) þaðernis — tilf. E. G. 13) i — C. D. 14) þa er hon uar i sengþor — tilf. E. G. 15) ez — B. ez notorer (menn) vissu samuist þeirra of huert — C. D. F. samuist þeirra of huat — E. G. 16) [oc lifest þat barn þeim manne — C. D. 17) moder — E. G. 18) stynsamum — G. 19) [.xij. aurum — C. D. E. F. G. 20) ertibþþup — C. D. biþþup — E. G. 21) [þadir þylgia — C. D. der udelade Resten af Cap., hvilket dog er tilf. i Marg. i D. [mgl. — F. 22) með — E. G. 23) þrandom — F. 24) of gjalde — E. G. 25) eigi — mgl. B. 26) [er hia var sengþor hennar of viffi at dauðt var boreð — E. G.

þa skulu eigi þesshns gudziuiar stilia hiunessap þeirra. Engi stali stira naubzynnla laust nema prestur, oc þui at æins dñaln. at han haxe byscups orloz till. eða prest. oc þo i naubzynn. En hvar sem vaitir gudzyuiar barne. er skyldugr at lenna. Credo oc Pater noster.¹ En fadr oc modr ero skyldug at gæta² xirir allstyns³ lizs haffa. vttan softar .vii. vetr. [oc at(!) huærium manne .vii. vettra gomlum eða ælra. stlyt⁴ at lenna⁵ Credo. Pater noster oc Ave Maria. En ex .xv. vettra madr gamall kann æigi⁶ xirir vrcctar satir oc hezir han vit till.⁷ þa er han sætr .iij. aurum⁸ uid byscup.

Her segir um stægnar till skirsla oc ex madr byfir heidin man.

- 2 Barn huært er boret værder meðall Mithials messo oc iola [þa skulu þau oll triftin⁹ vera xirir ioll. En þa er i husi heuir barn heidit¹⁰ iola not. gialde .iij.¹¹ aura byscupi. En meðall iola oc fostu. [bornn þau oll en boren værða. þa skulu oll triftin¹² vera xirir fostu. ælligr gialde .iij.¹³ aura byscupi. En þau en borenn værða millum fostu oc midsumar(s). þau skulu [oll triftin¹⁴ vera xirir midsumar¹⁵ eða gialde .iij.¹⁶ aura byscupi.¹⁷ En þau er borenn værða millum midsumars oc Mithials messo. þa skulu [oll triftin¹⁸ vera xirir Mithials messo.¹⁹ eða gialde .iij.²⁰ aura byscupi. En ex²¹ madr husar heidinn mann .xii. monade. [þa a byscup²² huærn onri.²³ en tona²⁴ [haxe sit.²⁵ [en þau bæde hiun gange²⁶ till skipta. oc bote uid gud. En [madr hvar er sitr heidin²⁷ a [lande þess²⁸ oc loynir þui þa hezir han xirirzaret²⁹ xridi sinum vid alla menn. en ze sinu uid byscup. A huærium deggi eða tima sem³⁰ vill ma barnn stira.

Ex heidin madr xer hingat með kaup sin.

- 3 En þat er þar næst. at hvar madr stali triftin vera i³¹ tonongs [vældi þess³² Ala³³ ma heidin mann um not. ex han xer till kirklu þeirrar er prestur er att. [oc

Jvfr. Cap. 2. F. II. 5. Cap. 3. F. II. 4.

¹) of ave Maria — tilf. E. ²) abrgiaft barnet — E. G. ³) vabæ of — tilf. E. G. ⁴) [oc er hu. manne .xii. .v. gomlum e. ælra stlyt — C. D. F. [Er of hvar madr .xij. vettra gamall eða ældri stlydugr — E. [Er oc hvar madr .vij. vettra gamall. eða ælri stlydugr — G. ⁵) tunna — C. D. E. G. ⁶) Credo oc pater noster — tilf. B. G. ⁷) at han ma tunna eðr nema — tilf. E. at hann ma at nema — tilf. G. ⁸) mardum — D. F. sitzs — tilf. B. ⁹) [æt stirt — D. [þat æt stirt — E. G. ¹⁰) utriónat — E. G. ¹¹) .vi. — D. ¹²) [barn huært er boret værðr æt stirt — E. [æt stirt — G. ¹³) .vi. — D. ¹⁴) [stirt — E. G. ¹⁵) midsumars dagh — E. G. ¹⁶) .vi. — D. ¹⁷) ertibyscupi — her og paa næstg. Sted F. ¹⁸) [stirt — E. G. ¹⁹) dagh — tilf. E. ²⁰) .vi. — D. ²¹) notor triftin — tilf. E. G. ²²) ertibyscup — saaledes oftest, F. ²³) þening xer hans — C. D. [þa hezuer han xirirgort ze sinu uidr byscup — E. G. ²⁴) hans — tilf. B. C. D. E. G. ²⁵) [haxe ze sit — B. E. [halde ze sinu — G. ²⁶) [oc þo bæde gange — E. [oc skulu þau þo gange — G. ²⁷) [hvar madr heidin er her sitir — C. D. [madr sitr heidin — G. ²⁸) [landkapp þessom — E. G. ²⁹) x. gort — F. G. ³⁰) madr — tilf. E. G. ³¹) Norigo — tilf. B. ³²) xridi — C. D. ³³) soða — E. G.

væðr stíðr.¹ [þa er han nær.² [oc þa stáll ein i bud ser.³ oc laupa laupum sínum. oc þare æz lande⁴ sem stíotazt ma han.

Um prouan er kona kenneð manne barns eign.

Sa stáll þadr vera at barne er modr seghir a hændr nema han með lryrctar⁵ 4 æði vndan þare.⁶ oc⁷ a þyrsta dome er han er till traxdr.⁸ ex þat synnþst byscupi eða hans umbodþmanne retlegra⁹ vera. með stynsamra manna rade. En ex kona dýgr oc hezir honn sagt till þadernis barne sínu æigi þa en. þa sofe sa er ret a a henni. þan sem honum lifazfr þidir vera. bæde till rettar sín. oc till uidrtolu barns oc proxezt þirir byscupi. Nu ex han þælst at prouan. þa halde¹⁰ sa þirir lryrctar æði er barnn var kent. [En ex sa er dauðr sem honn kenneð barnn.¹¹ þa stáll þat standa er honn sagde i sengr þerð sinni. en honn sagde æigi tvænt till.¹² oc þat stáll honn fanna með¹³ æði sínum. oc þær er þar varo i hia henne. oc þa horyrdu hennar ord.¹⁴ En ex þær ero æigi till. þa stáll proua at¹⁵ nokot suare þat þui er barnet uar þott. att rettre tilltolu. [Nu lifigt barnn i þæs manz æt¹⁶ þo at síðar see. er með¹⁷ æði syniade. oc synigt sua stírlitum¹⁸ monnum. þa ber þat ser sialzt vitni með prouan samuiftar þeirrar er till getnadar timans horyrir. þa tale han uid barne sínu. oc bote þirir meinsuore sit. en þeim þulla þulgu. er þar till heuir barn þott. En ex kona uill æigi segia till þadernis barne sínu. þa sedigt hon [.iij. mortum silþre¹⁹ uid konongh.²⁰ en barnn stáll [modor þylgia. oc²¹ tala rett exþir²² modor þædr²³ sínum.

Ex maðr ber vtt barn sit oc ex þatok kona dýgr þra barne.

Nu ex maðr stæð vtt barne sínu. gange till scripta oc bote uid gud. en²⁴ þy: 5 þcupi .xii. aura. En ex maðr nittar þui at æigi²⁵ uar barne vtt stegit. nema dauð være boreð. þa stáll þu kona vitna [er hylpir uar att.²⁶ En þu stáll uera [þriolo

Jvfr. Cap. 4. F. II. 1. Sv. 29. M. 11. A. 2. Cap. 5. F. II. 2.

¹⁾ [mgl. — C. D. E. F. G. ²⁾ nes — B. [En ex han þær þra tirtiu þeirri ofþirð er prestfr er aat þa er þat hano uold — C. D. En ex h. þ. þra t. þ. uþ. þa er han totr — E. F. G. ³⁾ [oc (þa) þ. h. æin saman ser i bud uera — B. E. [oc þat h. vera ein i bud — C. D. [oc þat h. ser æinsaman j. huo vera — G. ⁴⁾ varo — tilf. E. G. ⁵⁾ lryrtar — alm. B. G. lryrtar — C. D. lryrtar — E. ⁶⁾ þorez — de Övr. ⁷⁾ oc — mgl. E. F. G. ⁸⁾ þuadðr — C. D. E. F. G. ⁹⁾ Rettet fra retlegra — A; retligt — B. ¹⁰⁾ stande — E. G. ¹¹⁾ [En ex sa er dauðr er barn var kent oc hon sagir á hændr — B. [mgl. — C. [tilf. i Mrg. — D. ¹²⁾ þadernis — tilf. E. G. ¹³⁾ i — C. D. ¹⁴⁾ þa er hon uar i sengr — tilf. E. G. ¹⁵⁾ ex — B. ex notorer (menn) vissu samuift þeirra of hært — C. D. F. samuift þeirra of hært — E. G. ¹⁶⁾ [oc lifest þat barn þeim manne — C. D. ¹⁷⁾ modor — E. G. ¹⁸⁾ stynsamum — G. ¹⁹⁾ [.ij. aurum — C. D. E. F. G. ²⁰⁾ ertíngþup — C. D. þíþup — E. G. ²¹⁾ [þadir þylgia — C. D. der udelade Resten af Cap., hvilket dog er tilf. i Marg. i D. [mgl. — F. ²²⁾ með — E. G. ²³⁾ þrandom — F. ²⁴⁾ of gualde — E. G. ²⁵⁾ æigi — mgl. B. ²⁶⁾ [er hia var sengrþor hennar of vissi at dauð var boreð — E. G.

lona.¹ eða honn suæri siolx² oc sua þo. at honn se ein saman stob. En ex barn væðr vt boret³ at bonda raðe gialde .xii. aura byscupi. En ex [bonde tuæðr næi uid.⁴ [þa stáll han ein sueria.⁵ at eigi uar att hanð raðe ut boret. oc gialde aura .liij. ex nokor þar sa vt. er [han atte at halda orde eða æði zirir. ælligr⁶ see han [sygn sata.⁷ En ex lona dœyr fra barne sinu. su er meðall husa gengr. þa a bonde þora barnn þat till kirkju oc late kristna⁸ oc þode monað hin næsta. þore síðan till næsta þoar. oc late þylgia topp.⁹ En ex¹⁰ uill eigi uidr tala. þa abyrgrizt han barnet. en hin¹¹ læggi niðr at orsædiu. oc hære luitni uid.¹² See síðan allr þyktis: menn. stýldugir at þoda.¹³ till guds¹⁴ þaða. [en eigi ser till anaudar manz.¹⁵

Þer segir um þa skirn er þerming heitir. er byskup þermir born.

- 6 Næst skirn er hælghan su er þermingh heitir er¹⁶ sumir tálfa byscupan. er þat stadþefsting vidr telinnar truar. Skulu allr kristnir menn eytir skirn tala [i þessare stadþefstingh hin¹⁷ hælga anda [um aloghu byscups handar.¹⁸ með trismu. Ero þessar hælghanar. skirn oc þermingh. sua samtengdar.¹⁹ at huar ge ma annarar²⁰ missa.²¹ nema daudi [tome i millum.²² þui at sua sem hin hælgi ande er niðr þællr²³ æz himzna ríki izir mannen²⁴ með hæltsamleghre tilltomo geþr þultomna ræinsan syndanna²⁵ i þuntenom. sua er²⁶ ollum i þessare stadþefsting truarrennar autan fram: læidie till mistunnar. oc þo at [kristnin norgezt meinalausum framþarande²⁷ till æilixs þagnadar. þa er þo hioip [þessarar hælghanar²⁸ liuande monnum naudþynleg till styrks oc framgongu mote anstotanom. oc²⁹ vapnar³⁰ off með [mistunn seu: þallegrar dygðar.³¹ Skulu allr kristnir menn þeir sem stýnsæmd oc aldr haura till þæss. þastande oc skriptader³² tala þessa hælghan með myllili unrding oc³³ eigi optare en eit sinni.³⁴ Mæ þerming æz engum þremiazst³⁵ ne þulltomazst nema æz byscupi. oc zirir þui oc annarar stýldu satir stáll byscup uitia naudþynia lauft sua uida sem

Jvfr. Cap. 6. A. 3.

¹) [þriote t. oc þultida — B. [tidugh of þriote — E. ²) at þat barn var dauðt þott — tilf. E. G. ³) ut segit — C. D. ⁴) [hann neitar — E. G. ⁵) [sygni með einæði — E. ⁶) [hann æi hæzde at orde eða verti zirir at suara þa — G. ⁷) [sattaus — E. G. ⁸) þira — B. ⁹) tærad — E. G. ¹⁰) hin — tilf. B. ¹¹) [a er hengat þar — E. [a er þengar(!) þar — G. ¹²) [til (þess) tveggja manna vitni — E. F. G. ¹³) þat barn — tilf. E. G. ¹⁴) krist — E. G. ¹⁵) [ser (se — G) til sato hialpar — E. G. ¹⁶) en — B. ¹⁷) hin i A rettet með blegere Blek til hins. [þessa stadþefstingh hin(s) — G. ¹⁸) [með byscups aloghu — G. ¹⁹) samtennar — G. ²⁰) abra — E. G. ²¹) on — B. C. D. F. ²²) [þili — E. F. G. ²³) þær — E. F. G. ²⁴) votnin — C. D. E. F. nodurn — G. ²⁵) mgl. — E. G. ²⁶) lær han — C. er han — E. F. G. ²⁷) [kristni nægiezt allum framþarum — B. [skirnæn ein norgezt meinalausum manne framþarande — E. [þermingh nor. m. framþarande — F. [þirnir norðigzt meinalausum framþarande — G. ²⁸) [þessar hællogs anda — G. ²⁹) þui at hon — E. þui at hann — G. ³⁰) hialpær — G. ³¹) [m. [þ. þyrðar — B. [sæu þalðeligar dygðar — C. [v. þalðelighe dygð — G. ³²) Saal rettet; skriptabr — A. ³³) oc þo — E. enn þo — G. ³⁴) hær a sinum tizdagum — tilf. E. G. ³⁵) þermaz — B.

han gefr [a .xij. monadom.¹ gudlegrar hiardar. huæriar han er með guds mistun oc hioþp styldugr at gornma. oc læida till ræz veghar. með heilsamleghom lenningum. sua sem [ælskulegr fadr sin barnn.² En bõndr stulu gera byscupi ræidstiota. [roff hvært³ er sele eða soðull er a tomen. huart sem byscup fær. en sa er eigi gerer sua.⁴ gialde halþan annan onri xirir ongt huærn. En .iij. aura xirir ræidstiota bod: þall. En ex madr tomr till ræidstiota stiptis. oc loynir han ræidstiota. oc lætr han eigi toma till lutanar.⁵ þa se sem han haxe vgot.

Þm kirkiu uppgærdir oc hnat vidr liggir er nidr þallr.

Bõndr stulu xylstirkliu lata gera. [xylsmenn allr.⁶ oc haxe gort [a .xii. mon: 7 adom.⁷ eða gialde halþa .viiij. morf byscupi. ex ax tre er. En ex menn uilia gera kirkliu or steini. þa stulu þeir rada er bætr uita.⁸ oc uittrare ero. ex sumir uilia eighi. oc still þa a. En ex menn⁹ þallazst at þui. þa liggi þeim stich uid sem þeir þellezst at trelirkliu gærd. En ex xiordungs menn eða þridiungs menn [lata þallazt¹⁰ gialde stich sem tala rennr till or¹¹ halþre .viiij. morf. En ex giardar menn lata þallazst.¹² þa [gialde þeir .iij. aura.¹³ En þo at æit tre þallezst. [þa uardar þat þeim manne en þat tre stall till þa .iij. aura.¹⁴ oc sua¹⁵ lass huart [þar sem steinkirkliu stall¹⁶ gera. oc þae [þat tre iamxt sem adr.¹⁷ En xylsmenn allr stulu kirkliu gærd¹⁸ upp halda. eða gialde .xii. aura.¹⁹ En .iij. aura²⁰ ex oll gærd þelzt. en halþan²¹ onri xirir tre²² oc þær²³ till sem adr. En ex æin gærd²⁴ þelzt. eða æin madr lætr²⁵ þallazt. þa liggir uidr [halþr annar onrir.²⁶ [att nggorþre²⁷ kirkliu. Stall þat þyrft²⁸ till smidar²⁹ læighu tala. oc till annars kostnadar [sem þærþ.³⁰ sua langt sem³¹ vinxt er kirkian a ser till uphalz. xrtir byscups raðe. En sidan [bræðe sa kirkliu³² a huær: ium [primmr vettrom³³ er kirkliu umboð hejir.

Þm uppgærd a høgenda kirkiu oc sua ex nidr þallr.

Með byscups orloze stall kirkliu ax nyu gera. En sa sem kirkliu uill gera stall 8

Jvfr. Cap. 7. F. II. 7.

¹) [mgl. — B. ²) [godr fadr hæfþer barn sin — G. ³) [ongt huærn — B. G (som her og nedenfor har hõgt). ⁴) byscupi ræidstiota — E. ræidstiota — G. ⁵) [tomr æi fram — G. ⁶) [mgl. — F. ⁷) [mgl. — B. ⁸) uilia — de Övrige. ⁹) þeir — þ. ¹⁰) [þallaz at — B. [lata þalla kirkliu gærd — E. [t. þallazst t. gærd — G. ¹¹) of — E. ¹²) þalla nidr — E. F. G. ¹³) [sttast þeir .iij. aurum uidr byscup — E. G. Over aurum har en langt nyere Haand skrevet mertr i A; mertr — C. D. ¹⁴) [sttast han .iij. aurum uidr byscup — E. G. ¹⁵) xirir — tilf. þ. ¹⁶) [þat sem st. t. þat ax — G. ¹⁷) [þo til ei at sidr steina eðr tre — E. G. ¹⁸) garðe — C. D. E. F. garða — G. ¹⁹) byscupi — tilf. E. G. ²⁰) mertr — E. G. ²¹) annan — tilf. E. F. G. ²²) huert — tilf. B. E. G. ²³) tre — tilf. E. G. ²⁴) garðr — E. F. G. ²⁵) han — tilf. E. G. ²⁶) [.iij. aurar — C. D. E. G. byscupi — tilf. E. G. ²⁷) ugorre — E. ²⁸) [at ugorre kirkliu stall þyrft — G. ²⁹) smida — þ. ³⁰) [mgl. — de Övr. ³¹) þat — tilf. E. G. ³²) [tate sa bræðha kirkliuna — C. D. eitt sinni — tilf. E. G. ³³) [.xij. manadom — E.

ætla henni aðr sua myndar tilloghur¹ oc heimanzylghiu.² sem byscupi synyzt. at tirtian mege [haldaþi aþ³ oc hennar pionosto menn. Stall byscup⁴ mærla tuzt. oc reisa tros i. eða⁵ þyrsta stein till tirti.⁶ Guði stall oc huæria⁷ tirti gera. oc hans hælgu monnum. en eigi ser till aþla. ne notora þorræða. En ez menn hana ser [till høgghenda⁸ tirti oc zellr honn nidr. oc liggr honn .xii. monade. gjalde [.xii. aua⁹ byscupi. oc sua a odrum tolf monadom. oc a þridium.¹⁰ en sidan stall æighi gealda mæira.

Ez zylkis kirkia brennr eða annur kirkia. oc huat vidr liggr huerium er brennr.

- 9 Ez zylkis tirtia eða onnur tirtia brænnr. aþ prest [handa vommum.¹¹ eða hans lagmanna.¹² þa stall prest reida¹³ timber¹⁴ a tuzt. till iamgod(r)ar tirti. En ez annar maðr bær æld till tirti er [vstydur er till¹⁵ at bera. [þa a han at abrgiazt tirtiuna.¹⁶ oc [alt þat¹⁷ sem inni er. Æld allan þan er alt þrofast¹⁸ raðe er till tirti boren. þa abrgiazt prest allan sem han bære till stalzr.

Um vald byskups a presta skipan. til kirkia.

- 10 Byscup stall raða tirtium. [oc trisnum dome.¹⁹ oc kennemenn till sætia. þa er han uill. oc han ser at [unni retta²⁰ pionustu sina.

Um kirkia viglu ez upp er gor oc sua ez spilt verðr viglu.

- 11 Uighia stall tirti sidan [gor er.²¹ en þa er uighia lætr. gere someleggha væitzlu mote byscupi. oc þae till tolf alna langt vædmall. eða lærext. oc .xii. lærti.²² En [þar sem ez er a²³ huart tirtia er uigð eða eigi. þa stall uigia lata. þui at æigi er þat ændrnat. sem engi væit aðr gort uera. En ez [brænd er up tirtia.²⁴ eða annars tonar²⁵ spillizst. eða nidr zællr oll tirtian. eða mæiri lutr. þa stall uigia ændr gorua tirti. En þo at tirti roþ²⁶ brenne. zuni. eða nidr zalle litill lutr aþ væggium. þa stall æigi uigia ændrbotta tirti. [þui at i væggium vighizst tirtia.²⁷ þo at altære se nidr zallet. rughlat eða or stad þort.²⁸ eða alteris stæinnen liotlega broten. þa stall

Jvfr. Cap. 9. F. II. 12. Cap. 10. F. II. 11. A. 4. Cap. 11. F. II. 8. A. 5.

¹) teltur — E. G. tatur — F. ²) h. zylgd — E. F. G. ³) [uphaldaþ med — E. [uæll vppi haldaþ med — G. ⁴) ertibyscup — C. D. F sædv. ⁵) oc — C. D. G. ot sætia — E. F. ⁶) bera — tilf. C. D. G. ⁷) huer maðr — E. G. ⁸) [høgghenda — B. F. [notura høgghenda — C. D. [høgghendis — E. G. ⁹) [.iiij. — mertr — C. D. E. F. G. ¹⁰) þridia — C. D. hinum þridiu — E. þridiu — F. hinum þridia — G. ez hon oghist — tilf. E. G. ¹¹) [handum — E. F. [hende — G. ¹²) pionostomanz — E. G. ¹³) lata reida — D. G. ¹⁴) vidu — G. mgl. — E. ¹⁵) [eigi er þstydur — E. G. ¹⁶) [þa er i hana abrgd tirtian — C. D. [þa hage han (þa) abrgd zirir tirti (þ. tirtiunni, a tirtia) — E. F. G. ¹⁷) [aða þui — E. G. ¹⁸) preste — C. D. E. F. G. ¹⁹) [mgl. — D. allum — tilf. B. C. E. F. G. ²⁰) [tirtiunni hage — E. [tirtian hage — F. [tirtiunnar hage — G. ²¹) [hon er up gor — E. G. ²²) vep terti — E. G. ²³) [þar sem egaft i — E. [þeir [sem egaugt i — G. ²⁴) [tirtia brennr (upp) — de Örr. ²⁵) tostar — C. D. E. F. G. ²⁶) raþ — C. D. ²⁷) [mgl. — E. G. ²⁸) þotet — G.

þat uigia. en æighi raftar þat kirkju vigslunni. þo ma oc syngia i kirkju. með loue biskups þo¹ at vuid þe. En eð spilt heuir kirkju eða kirkju garde ofundar blod.² horan. eða annar lifams lofte.³ þa ma æigi syngia i þeirri kirkju. huart sem honn heuir uerit uigd eða vuid. þyr en byskup heuir rænsat⁴ með vaidu uatne. oc slukum song sem þar [er till sælfr.⁵ Sua hit sama stæll oc⁶ rænfa þar sem bannsettar mædr hevir verit grauen [i kirkju garde.⁷ Sua oc eð hæizlugri hende er mædr loften i [kirkju eða i⁸ kirkju garde. þo at æigi lome blod uff. En huergi spillir kirkju ofundar lauft blod.

Um kirkjugarðs þyrms oc hægning manna i kirkju eða hialp.

Ertir heilagra æðra flipan oc sætningh guðs lagha oc manna [stulum ver⁹ 12 þyrma kirkjum oc kirkju gorbum. sua at huart sem huar heuir gort. oc þlyr han [i kirkju eða¹⁰ i kirkju gard ser till hialpa. þa stæll han þridhæ(i)lagar uera þirir huæri- um manne. meðan þar er han. ulla þa menn sem drepa menn till þear. eða i kirkju. eða kirkju garde [drepa menn¹¹ eða særa. þui at þeim lut¹² sem mædr brytr logh. þa er han æigi verdr þeirra at niota. En prestir sa er at þeirri kirkju syngr stæll hialpa honum sua at han dory æigi eð þroste. mællænsi. eða dryllænsi. eð honum geta æi þreendr eða vinir i þui holpet. En [huar sem mæinar¹³ preste eða odrum þessar hialpr at veita. þeim er i kirkju. eða kirkjugard þlyr. eða dragha vt or kirkju eða kirkjugarde með velom eða ualde. eða einhuærium suikum. þa stulu sluku saladr uera sem þeir hæze drepet han i kirkju. oc uere¹⁴ i banne.¹⁴ þar till er þeir verda- lönstir ertir byskups rade. Stæll byskup eða¹⁵ adrer þorstiorar heilagrar kirkju þiggia þeim er till kirkju þlyr lixs grid oc lima. En annars loftar stulu þeir bota þirir ærbrot sin ertir logum [oc misgerdum.¹⁶ Sua [er oc stilt at veita stæll allar¹⁷ þyrmslir¹⁸ vuidum kirkjum sem [þeim er uigdar ero.¹⁹ þar sem messor ero i sungnar at byskups rade. þui at æigi er þat þolande. at þeir stædr lsee saurgader om²⁰ of- dirð²¹ oc vondum verlum.²² sem adr haue hælgaðer verit. með hinni hæsto guðs þionosto.²³ Nu huar sem brytr eða brennir hæizlugri hende hælga kirkju eða

Jvfr. Cap. 12. M. 15. A. 6.

1) Till. over Linien i A. mgl. — B. F. G. 2) [spilt hevir kirkja eða t. gardr eð ofundar blodi — E. F. G. 3) adrum t. lofta — E. G. 4) hana — tilf. E. G. 5) [till horyrir — G. 6) byskup — tilf. E. G. 7) [mgl. — E. G. 8) [mgl. — C. D. 9) [stulu aller menn — E. G. 10) [mgl. — F. 11) [mgl. — E. F. G. 12) stællum — E. G. 13) [huærir sem meina — E. F. 14) e — tilf. G. 15) oc — G. 16) [er misgerdu — de Övr.; i E og G strax efter þeir. Herefter Lacune i E, som ophører i Cap. 13. 17) [ero of aller þendugir at veita — G. 18) j — tilf. G. 19) [vuidum — B. [j. vuidom — G. 20) með — B. C. G. 21) omnd — C. vfrid — G. 22) [mgl. — D. 23) (Nu — tilf. F. G) a þyllio (þyllio) kirkja huer (at hæzua — tilf. G) .gl. þæzua (þæzua — G) huern vægh þra [ser guði till vgrðhingar. oc [ser till þyrmsla. oc okum til þridhar. en huer capella (a at hæzua — tilf. G) huern vægh þra [ser .III. þæzua (þæzua — G) stæll innan þessa vidhænis huar (mædr — tilf. G) so þridheilagr vera sem i þæzue kirkju — tilf. C. D. F. G.

klaustr.¹ þá ero² bannsettir.³ [oc flulu lönfagst⁴ af herra þauanom. eða þeim sem hans vald hafa till þess einlanlegt⁵ [nema han borte adr en han se bodadr.⁶

Guat við liggir er maðr brytr kirkju þröð. bær. særer eða drepr mau i kirkju.

- 13 Ex maðr lystr mann hœxtugri hende með huæriu er han lystr. eða særer eða till dauðz drepr i Krist kirkju eða [Mariu kirkju eða i kirkju garde þeirra.⁷ þá heuir þa þirirgort lande oc lausum övri. [er uigh uællir.⁸ En þat ze a hin hælgi Olafz⁹ halzt. en halzt Noregs¹⁰ konongr. En þa er loften uar eða særðr. tafe adr sin ret halzu meira en i [ængom stad odrum.¹¹ [or þui zee.¹² En ex maðr gerir hin samu vert i þyllis kirkju eða i þyllis kirkju garde [med hœxtugri hende.¹³ þá [gialde han halza .viii. mort.¹⁴ halzt kirkjuni¹⁵ en halzt byscupi. oc [tome æighi i land aftr¹⁶ þyr en bót er uid kirkjuna. En ex sliet er gort i hœghende¹⁷ kirkju [eða i kirkju¹⁸ garde hœxtugri hende. þa gialde [.ij. aura þatt i .iiij. mertr.¹⁹ halzt kirkjunni en halzt byscupi. [oc tome æi þyr i land en bót er uid kirkjuna.²⁰ oc sua stall huæruitna er broten værðr kirkju þröðr. En²¹ ze þess er uigh uakte. stall [za till kirkju vigssu.²² þyr en i konongs garð þalle eða byscups. En ex maðr vœtir manne atlaup eða saar²³ með einhuæriu vampne²⁴ þui er þirirbódet er at bera. i kirkju [eða i kirkju garde eða till dauðz dræpr.²⁵ oc [værðr i þui ætelin.²⁶ [han oc hans vert ero vgilð a þui sinni.²⁷ bæde kononge oc sua þrændom. [þo at han værði ætelin.²⁸ oc æigi kirkju græzr. [Sua er oc mælt um þa menn er honum vœita lid með vampnom ex þeir za mæin æz.²⁹ En ex græznr værða [att naudgum þorræðes monnum.³⁰ þa stænde kirkian þionofst³¹ lauff. till þess er kirkju solnar menn þlytia [þat i brot.³² En [sua er mælt at³³ ex þa maðr heuir þyrmeir spectar maðr verit.³⁴ oc bioda þrændr³⁵ at soma kirkjuna er þröðr uar [a broten³⁶ [æz giöldum ex notor værða.

Jvrf. Cap. 13. 14. F. II. 10. Sv. 18. 19. A. 8.

¹) eða flerta (fluda — G) hross innan (þeira — tilf. F. G) talmertia (talmarta — G) umhuernio kirkju sem aber sogð (tollb — G) ero — tilf. C. D. F. G. ²) er hann — F. G. ³) bannsettir — F. j. bann — G. ⁴) [oc lönfagst — C. D. [ma hann æz eingum lönfagst vitan — G. ⁵) einlanett — G. ⁶) þorbodhadir — C. D. [mgl. — G. ⁷) [i kirkju garde j Nidaros — G. ⁸) [mgl. — F. G. ⁹) konongr — tilf. F. ¹⁰) jarðligr — C. D. F. jarðæffer — G. ¹¹) [adrum fludum — G. oc tafe abir sin reet — tilf. C. ¹²) [æz þess ze er vigat vacte — G. ¹³) [mgl. — G. ¹⁴) [g. h. .xv. mærtir (þeirre metnar — C. D. [sedizst hann halzre .viii. mort þizre — G. ¹⁵) kirkju þeirri er hann braut vidr — G. ¹⁶) [oc vere æi gridheilagr — G. ¹⁷) hœghenda — B. C. hœghendes — G. ¹⁸) [mgl. — G. ¹⁹) [halza .viii. mort (þizre — C. ²⁰) [mgl. — G. ²¹) æz — tilf. G. ²²) [þyrst æsta (sua myktir sem till kirkju vigssu hœgrir — G. ²³) [ærer — F. særer eða dræpr — G. ²⁴) með hœxtugri hende — tilf. B. ²⁵) [mgl. — G. ²⁶) [oc zær hann þær saar eða bana æz — G. ²⁷) [þa zæller hann æz þalga sino vertum vgilðer — G. ²⁸) [mgl. — G. ²⁹) [oc æingin þa er honum vœtir lid þo at hann zær saar eða bana — G. ³⁰) [þirir vitan vilia þrændes — G. ³¹) tida — B. ombottes — G. ³²) [mgl. — C. [þa or kirkju garde — G. ³³) Her ophæder Lacum i E. [mgl. — G. ³⁴) er i þessa sot hœgrir zallat — tilf. E. G. ³⁵) þrændom — B. hans — tilf. C. D. E. F. G. ³⁶) [broten at — E. F. G.

eda odrum þear lutum¹ hins dauða. þa [se byscup þar. oc se eptir þui sem honom
synizft.²

Um grib a hatidum oc um vapnaburd i kirku.

Grib þau sem sæt ero [um ioll.³ skulu haldazft till Brættiz u meffo.⁴ En þau 14
er sæt ero um Olazs meffo [i laupangre.⁵ skulu haldazft till Lazranz meffo. En huér
er a þessor grib gængr sedizft .xx. mortum. [eighi þær sætir halzar huarer hin hælge
Olazr konongr oc iardlegr konongr.⁶ En⁷ ez menn bera vopn i kirkju [eda kirkju garð.
a þingi⁸ eda laupangre. a zimtarstæmynnum eda samfundum.⁹ þa skulu [þeir lata
vapnen.¹⁰ oc [er sædr huér .xii. aurum er ber.¹¹ [þa sofn a¹² halza huar konongr
oc byscup.

Guersu men skulu gera testamantum sitt.

Slipan su er menn gera a sidadstom doghum sinum. haitir testamentum. er þat 15
birtingh oc vitnisburdr hughsotzens. oc [er slipat az hælragum þædrom¹³ i guda
loghum. [oc æigi siðr az tæisaranom. oc konongom oc veraldleggom logum.¹⁴ sua
uida¹⁵ sem kristnin er.¹⁶ [at sidadstfr uili manzens stall¹⁷ þrials vera oc alztostar
gongmande. oc þirir þui. at salen er ollum veraldleggom lutum mætare oc ageolare.¹⁸
a eighi at rænazft sinu godze.¹⁹ oc²⁰ at mannenom er ædi iamstylduleghf. sem at²¹
han meghe þrialslega með millæils²² verlum væll þirir henne²³ bua. [þa er stalt.²⁴
at slipan su er menn gera a sidadstom doghum þirir seer logleggha.²⁵ nerverandom²⁶
tvæimr [eda þrimmr stillvenom monnum²⁷ [þirir þreffe ez han er ner²⁸ stall [standa
þedan az. oc²⁹ vbrigdilegha haldazft sua sem logmall.³⁰

Jvfr. Cap. 15. A. 9.

¹) [med godze — E. ²) [vere þat uadir byskups dome þo med vægd of missun — E. G. ³) [a Thomas
nosso dagh þirir iol — E. G. [um jols tid — F. ⁴) þra Thomas meffo — tilf. B. C. D. F. ⁵) [mgl.
— E. G. ⁶) [halzt konunge en halzt byskupi — E. G. ⁷) Sua hit sama — E. G. ⁸) torghe — C. D.
⁹) [mgl. — E. G. ¹⁰) [vapnen upnem (upnemþ) vera — E. G. ¹¹) [gielde a oxuan .xij. aura — E. G.
¹²) [a þessa sett — E. F. G. ¹³) [þipan heilagra þædra — E. G. ¹⁴) [ot æi siðr i tæisara lagum — E.
F. G. [mgl. — C. D. ¹⁵) vitt — B. E. G. ¹⁶) hællft — E. er oc hælzt — G. ¹⁷) [Er þat sidadst
ili manzens þat hann — G. ¹⁸) ot — tilf. E. F. ¹⁹) godu — F. ²⁰) az þui — tilf. E. með þui
— tilf. F. ²¹) þat at — G. ²²) imisaleils — E. imisaleghum — G. ²³) salenne — E. G. ²⁴) [þa er slipat
et ver þipum ([hæzom ver þipat — E. G) az guds halzu með rabi of samþygt virðuliga herri Magnusar konungs.
byskupanna of allra annara (hinna — E. G) vitraðu manna [i landinu ([i ritinu — E. G. [mgl. F) — tilf. C. D.
E. F. G. ²⁵) mgl. — de F. ²⁶) hia verandum — G. ²⁷) [eda þr. þitritum monnum — C. D. E. [eda
æirom monnum — F. [þitritum monnum — G. ²⁸) [x. þreffe ez honum ner — C. D. [ahongrande þrestenom
r honum þall þa ner vera — E. G. ²⁹) [þat þedan az — E. G. ³⁰) vattar — tilf. C. D. er hann
þipar of gefuer þirir [all sinni — tilf. E. G. Herefter tilföie C. D. E. F. G fölgende, först som Slutning af
lette Capitel, dernæst som et eget Capitel:

En ez erþingiar (men — F) fulltoma eigi sua gorþa þipan framþarande (framþarans — E. F. G) manns innan
þeirra — tilf. E. G) .xij. manada (ez þeir eru utarþar (er hans þipan er vitnad — E. G) þat þeim þyribodast
ez erþibyskups (byskups — E. G) halzu allar þær eignir (er at nýta eptir hinn sem þipan gerði (með — tilf. E.
F. G) ollum ætla of ævgti. En ez þat hefta (ero — F, heimta — G) þynir þilgetnir. þa skulu þeir missa allo.

Um þa men er æigi skali i kirkju garðe græja.

- 16 Kristin mann huern skal i kirkju garðe iærða viggðum. en æigi i kirkjum.¹ nema þynscups orloz² see till. [oc till kirkju hafa þort lit³ innan .v. natta [naudzynia laust.⁴ En ef æigi er iærðat at kirkju sem mest er.⁵ gjalde⁶ .iij. aura⁷ þynscupi. oc þore þo lit hans⁸ till kirkju. En þessa⁹ skal æigi¹⁰ i [kirkju garðe¹¹ græja. haidna menn. oc uillu menn. oc þa er þra hafa verit stilder heilagre kirkju¹² með banne. oc þorbode. Sua oc þa. sem hendr læggia a sil [oc tyna sialzum seer¹³ nema uada¹⁴ verit værði. oc drottens suikara. morðuarga.¹⁵ trygroxa. gridniðinga.¹⁶ oc þioua dómða. þlugu¹⁷ menn. raans menn. eða¹⁸ openbæra oðerfalla.¹⁹ oc alla aðra þa sem i stikum openberom storglopom²⁰ værða²¹ telnir skriptalaufir²² skal æighi²³ i kirkju garðe græja. [nema þeir er nu ero talder²⁴ hafa þengit idran oc

Jvfr. Cap. 16. 17. F. II. 15. Sv. 23. 24. M. 16. A. 11.

nema þess lufar er þeim hægir til ættr logum [sem þðare segir ([mgl. — E. G). Nu [harðna þeir ([æz þeir harðna þva — E. G) i [sinni — tilf. E. G) þriozþu [er eigi vilia ([at þeir vilia eigi — E. G) framzarinu manno hæl (ot þipan — tilf. E. G) æna (halda — E. G, gera eðr halda — F) þa hægir (hægir — E. G) ætibþþu (þynscupi — E. G) með meirum harðindum at tafa a þeim. þvi at þavinu bñdr (þirirbñdr — E. G) þat undir bannsetning (þanz þinu — E. G) at engi (notor — E. G) riuzi [þær þipanar ([þa þipan — E. G) er framzarin (mgl. — E. G) menn gera (a þðasta dogum — tilf. E. G) þirir [at þina (ot — tilf. E. G) allra hægir (allra þvi þat sem gæit verðr — E. G) til helgra stada eða zatotum monnum.

gvi. Þessir (anægndir menn — tilf. E. G) megu eigi gera þipan þirir [er a þðastum dogum (sinum — tilf. E. G) þvi at þeir eiga eigi sialzir sinum vilia at rada. þræll (þrælar — E. G) ot orer menn. [dumbe (dumbr — F) þa er ætti melir ([ot þeir sem mallaufir ero — E. G) [ot þa dauzr er ætti uetta hægir ([eða dauzr — E. G, [ot þa er dauzuer er — F) ot umagi þa sem eigi er (en — tilf. F) zulltíða. ot [þa sonr ([þeir synir manno — E. G) er eigi [er lönfir (læro lönfir — E. G) or þodur garði nema [æz þeim notturnum ([med þeim — E. G) aþla er [þeir hafa ([þan hægir — E. G) umgram mal ot tæði (þat — tilf. E. G) er þatir þær (þeirra hægir þengit — E. G) honum (þeim — E. G) ot þeir sem eignir (allar eignir þinar — E. G) hafa upp gæit (þva — tilf. E. G) sem eru þlaufrmenn. þvi at þa gæz all er ([sialzan — tilf. E. G) sit æzræði gudi. En allir aðrir þrialsir (men — tilf. E. G) ot zulltíða ot vils vitandi megu gera þipan þirir [er [a þðastum dogum ([mgl. — E. G) æz øllu þinu gozi (þva — tilf. E. G) sem hann vill gæza. hægubtiund eða [annaro kostar vill han þipa (þipta — F) [aðra þa sem han vil hægua gæzue — E hægubtiund &c — mgl. G) kirkjum eða þlaufrum. þrændum eða zatotum monnum. [þva þo at ([mgl. — F) huer sem a (han a — F) .v. [þni eða born þleiri logtig ([born þilgeten eða þleiri — E. G) ættr sit þa ma hann eigi meira gæza en [til helming alls þess ([þalzt þat goz — E. G) er hann a. en [helmingi þipti þeir ([aðra hægub þipti born hans — E. G) milli þin rettlega (mgl. — E. F. G). [þ hann ([þa ef han a — E. G) .iij. born þilgetin eða þærri. þa a (ma — E. G) hann gæza .ij. luti (þino goz — tilf. E. G) en þeir (þau — E. G) þipti þriðungi (þin a millum — tilf. E. G) loglega (at logum — E. G). En ef hann a eigi logteg (þilgetin — E. G) born (ættr sit — tilf. E. G). þa ma hann gæza .ij. luti en [þeir þigti þiordungi er næstir ero æzðum ([þeir utarþar er næstir ero ættr hann þipti þiordongi — E. G) [arþuar þipti þiordonghe — G) þin a millum rettliga (mgl. — E. G).

¹) kirkju — de Övr. ²) Saal. rettet. orloz — A. ³) [statal ot huert lit til kirkju þort vera — E. G. ⁴) [nema naubþyn banne — E. G. ⁵) [lit er eigi til kirkju þort ot þær iærðat at þimt — E. G. ⁶) þa n þirirnemst — tilf. E. G. ⁷) mertr — B. G. ⁸) hans — mgl. E. F. G. ⁹) men — tilf. E. G. ¹⁰) til kirkju þora ne — tilf. E. G. ¹¹) [kirkjum — F. ¹²) crioni — C. F. ot trisnum dome — tilf. E. G. ¹³) [sialzuir — C. ¹⁴) nauda — C. D. ¹⁵) morðingia — E. G. ¹⁶) mgl. — G. ¹⁷) þulghu — G. ¹⁸) ot — E. G. ¹⁹) hortalla — G. ²⁰) stormelom — G. ²¹) funnu framzara æz veroldennu ot vera (verða — G) E. G. ²²) þiptlaufir — B. ²³) engan þeirra — E. G. ²⁴) [sem nu ero talder nema þeir — E. G.

gengit till skipta. heilit iðirbotom.¹ oc löstir uorðet² af preste a síðazflom doghum. extir heilagra æðra flípan.³ oc [sua sem þeim gafst þa lífamr varð herra. stáll⁴ æi síðan næitazst⁵ i kirkju garde heilagr lægrstæder. En ex notorer haza seeth. iðranar marl a þeim. oc ero till þæs nitni. oc er sua prouat xiri byscupi eða hans umboðz manne. þa ma prestir sa. er byscup byðr⁶ þat.⁷ lönsa þa dauða⁸ oc graða i kirkju garde. En ærþingiar hins dauða flulu bota xirir abroth⁹ hans extir byscups raðe. En huer sem löstir vædr i þeim puncth. oc batnar honum síðan. lome till byscups sem xyrst till læidrettengar mals síns. Verða notorer af þeim sem nu ero uptalder graðnr¹⁰ i kirkju garde. xyr en þeir haza læidret síl. oc ero¹¹ sattr uíð byscup. þa stáll huer þeirra¹² er þæs líf xlytr eða níðr græx i kirkju garde gíalda halþan annan onri byscupi. oc stáll¹³ graða up. oc vtt lasta¹⁴ or.¹⁵ ex [græina ma þeirra bæinn xra annara trístinna manna¹⁶ bæinum. huar of sa sem græx þan. vttan kirkju garðz. sem þar¹⁷ a at liggia¹⁸ þa [er flílu satadr¹⁹ uíð byscup. oc stáll þo þan mann graða i kirkju garde. [nema full naudþyn banne.²⁰ Engi stáll oc ærþazst²¹ i þui at²² ex lona vædr með barne dauð. þa stáll hana sua graða²³ i kirkju garde sem aðra menn. [oc æighi flæra ne xra tala.²⁴ A huerium deggi ma oc líl graða²⁵ er uíll. vttan langa xriadagh. oc passa dagh. þar a huar mædr groxt trístin [sem han er i sofnena.²⁶ nema han liofe ser lægrs stæd at annare²⁷ kirkju með síalæz síne munni.²⁸ oc með flýnsæmb [oc heíll att uíti.²⁹ gormdum þo sofnar kirkju sinni³⁰ loglegghom lutum.³¹ oxþærð eða gíaua.³² ex han hefir æi hennar adr [i notoro flýnsamleggho³³ minzst. Engi mædr stáll meta [taupi lægh³⁴ att kirkju. eða lílsongh. oc huarle³⁵ stáll duælia xirir þat.³⁶ þo at æighi se [salogiax gemxnar³⁷ xiri hinum³⁸ dauða. [En xirir þui. at þat er³⁹ huerueta hattr goðra trístinna⁴⁰ manna at geua notot till kirkna eða kennemonnum till bonahaldz xirir þeim sem xram ero xarner af heiminum. [þa a byscup a(t)⁴¹ þrýsta⁴² þeim sem [ælligr uíllia vanroflazst.⁴³

¹) víðr guð of heilaga kirkju — tilf. E. G. ²) [se löstir — E. G. [löstir veret af banne — F.
³) [stning — fl. ⁴) [vars herra lífamr gefin. flal þeim — E. G. ⁵) væitazst — G. Her begynder i F
uden anden Adskillelse, end et stort Begyndelsesbogstav, en anden Haand, og Resten er nu den ældre Fro-
stathingsslovs Christenret Cod. S fra Slutningen af II, Cap. 15; see 1ste B. S. 136, Note 3; jvfr. S. 120. ⁶) opr.
bíðr, men siden rettet til byðr — A. byðr — de Övr. ⁷) um — E. G. ⁸) af sínum storglöpum — E. G.
⁹) ærbrot — de Övr. ¹⁰) iarbæðir — E. G. ¹¹) en — tilf. C. D. ¹²) sa — E. G. ¹³) vera flýðz-
ægr at — E. G. ¹⁴) xora — E. ¹⁵) kirkjugarðe — tilf. C. D. E. G. ¹⁶) [þeirra bein xer greint xra
annarra manna — E. G. ¹⁷) i — de Övr. ¹⁸) naudþyniaust — tilf. E. G. ¹⁹) [setst .iij. aurum —
E. [setst .iij. mortum — G. ²⁰) [at síðura se — G. [mgl. — E. ²¹) xaz — D. ²²) at — mgl.
C. D. E. i þui at — mgl. G. ²³) iarða — E. G. ²⁴) [stáll æingin flæra ætlir barne dauðu ne aðruvígo
xra henne tala — E. [flal æingin gera ætlir barne dauðu — G. ²⁵) iarða — E. G. ²⁶) [er i kirkju sofn
er — C. D. [sem hann er i kirkju sofn — G. ²⁷) sofnar — tilf. B. graðar — tilf. C. D. G. ²⁸) minni
— C. D. E. G. ²⁹) [heilvitadr — E. G. ³⁰) sinnar — E. G. ³¹) lut — C. D. E. G.
³²) gíazar — E. G. ³³) Saal. rettet. flýnsamligho — urigtigt A. [með notorre flýnsæmb — E. G.
³⁴) [legertaup — E. G. ³⁵) þeirra — tilf. E. G. ³⁶) þeim er þarz — E. G. ³⁷) [lognar gíazuir — G.
³⁸) [alo hins — C. D. ³⁹) [er þat þo — E. [er þer þo — G. ⁴⁰) flýnsamra — E. G. ⁴¹) [en by-
scup a at — E. G. ⁴²) ræfða — E. G. ⁴³) [vanrofla uíllia — E. G.

at¹ gera slifar aminningar. sem at þorno heuir² her izir gengit. þui at [huarn godan vana³ oc loylegann⁴ siduanda⁵ sem menn uilia nidr þælla. vttan stynsemdar. þan sem till triftins domsens lómr.⁶ þa [stall bñscup⁷ þrongia [þeim till vphalda.⁸

Þm líkglutning till kirkju oc ex lík verða þunnu.

- 17 Ex madr stall þlytia líf af hende seer. oc heuir æighi hærma⁹ nýrit líð till.¹⁰ þa træzi han af nagronnum sinum. [exfir þorz.¹¹ [oc uist alla.¹² ex han er þangadr till. [oc haue þa þarmenn er han hærðe hærman líðþora. þyr en han træzi adra.¹³ En þa er þirinæmþzft¹⁴ gialde halþan annan oynri. [ex honum uarr sagt till.¹⁵ En ex han þyniar tuædiu.¹⁶ stande þirir æineidi. nema hin haue vitni till.¹⁷ En huar¹⁸ sem þær naubþyniar tunnu [at standa.¹⁹ at han ma æigi líf þora. þirir sio vþorom. eða gialle. þa stall²⁰ líf i vthuff þora. oc þæsta up. oc lata æighi a iorðu standa. Nu ex vmaghe þinnr líf. eða þatotr madr. [þa stall þa er næstr byr þeghar er han værðr uar uid.²¹ [stýlðazt uid umbunad oc þlutningh²² till kirkju þærrar er neft er. [oc træzia líðs ex han er mannþrota. sem þyr er saft.²³ [eða gialde slíct sem uidr liggir. ex æighi þlytr.²⁴ En ex notor nættar [kirkju garðe.²⁵ þa stírfstote²⁶ vndir uatta tua. oc þele²⁷ þeim abyrð a hærðr er kirkju garð bannade²⁸ of uardar honum þat mall eði síðan.

Þm tiundar gærðir manna.²⁹

- 18 þui hærza menn gudi iattaf.³⁰ at þær stulu tiund sína gera af ollu³¹ saðe sínu. oc af ollum³² [rettom þongum³³ a hærrium toly monadom. [En³⁴ tiund er tvizalleggh græin.³⁵ [Onnur gerezft³⁶ af³⁷ saðe.³⁸ oc alþstýns [iarðar værti.³⁹

Jvfr. Cap. 18. 19. F. II. 18. 19. Sv. 35.

¹) of eigi — E. G. ²) hærza — E. G. ³) man — B. mgl. — C. D. ⁴) loðlighæ — C. D. ⁵) [huarn godan síð — E. [hærrium godom — G. ⁶) hærðr — E. G. ⁷) [þyniar bñscupi — E. G. till — tilf. G. ⁸) [monnum (till at) uppi halda — E. G. ⁹) hærma — mgl. G. með seer — tilf. C. D. ¹⁰) a þor sinum — E. G. ¹¹) [þua marga menn sem han þærz — E. G. ¹²) [of nifti han alla — C. D. [Stall han of alla nifta þa ex þess þærz uidr of — E. [oc nifta þa alla. ex þær þærz uidr oc — G. ¹³) [mgl. — E. G. ¹⁴) nættir at þara með honum ex honum er till sagt — E. ¹⁵) [bñscupi — E. G. ¹⁶) tuædiu — B. C. D. er tuæddr var — E. G. ¹⁷) er þærðe — tilf. E. G. ¹⁸) hærrium — E. G. ¹⁹) till at foma — E. [till at þalla — G. ²⁰) hann — tilf. E. G. ²¹) [þa stulu næsto þværmenn er þær verða værr uidr — E. G. ²²) [umbua þæt oc þlytia — C. D. [vera stýlðugir at træzia líðess [ua mytito sem þær þurþua at þlytia líf — E. G. ²³) [mgl. — E. G. ²⁴) [þa er eigi þlytr gialldi bñscupi halþan annan oynri — E. G. ²⁵) [lífi kirkjugarð — E. G. ²⁶) [þa er træræuer — tilf. E. G. ²⁷) [þei — E. G. ²⁸) fuid: iade — E. G. ²⁹) Dette og næstfølgende Cap. findes ogsaa ved Enden af Cod. C af den nyere Gulathing-Christenret, see ovenfor S. 323 Not. 13; Varianterne deraf følge her nedenfor, og ere betegnede H. ³⁰) hærta — B. H. hærta oc iattaf — C. D. ³¹) alþsonar — E. G. ³²) allum adrum — E. adrum — G. ³³) [æla oc rettóm þongum — C. [æla sinum — E. G. ³⁴) a — tilf. B. H. ³⁵) [En t. er tæstigh græin — C. [En tæstigh er græin tiundarinnar — E. G. ³⁶) greidigft — H. [Er þu ein er (at) gærft þal — E. G. ³⁷) allu — tilf. E. G. ³⁸) alðene — tilf. de Övr. ³⁹) [auogt — C. [auogt iarðar — D. [iarðar værti — de Övr.

Stall þesse¹ öll út græidazft i þeirri sofn sem iord liggir af öllu vsterdu. sua at huarke talezft þar af [adr xrio. nec² tofnadr. landzstýld. ne [notorekonar onnur stuld³ eða stattr.⁴ Stall torne af lada oc lad⁵ till xæ. En ef æighi lædr af. gialde [halzan annan onri⁶ byscupi. eða læggi xram slict sem liker. oc sanne med æinæidi sinum.⁷ [Onnur er su.⁸ er gerizt af lauponri. vinnu. oc atxorslo. oc alzonar rørelegghom⁹ af la. Stall þessa¹⁰ huar gera sinum sofnar preste.¹¹ En þesse er græin a lauponris tiund at alt þat sem laupizft af tiundado¹² ze xramleidis till solu. ma at retto tofnadr af talazft. en þat sem aul er. tiundizft¹³ rætlegha.¹⁴ En þo at madr¹⁵ af tiundado ze¹⁶ late gera stíp. [eða notr.¹⁷ mylnu¹⁸ eða [altstetill. huff¹⁹ eða adra²⁰ luti seer till æignar oc at af la. a.²¹ huorsu mylht sem han lægger þeim lutum till umbota. [oc gornysu.²² þa stall han þann allann af la [er þar vædr af vsterdan tiunda.²³ huarke aftalande instodo ne tofnadr. [sua sem xyr er sagt om iardar auogt. þui at²⁴ huersu mylit sem huar lægger æign sinni till umbota. þa a han²⁵ sialx [sem xyr sina²⁶ tillloghu. [i umbottre²⁷ æign sialx sine²⁸ oc þui bettri er honn honum. till stiotlægs af la. [eða bradleggar solu.²⁹ Somu lund³⁰ stall þa luti tiunda. sem laupazt eða gerazft³¹ af vtiundado³² ze. [Till stræidar tiundar³³ stall till hialz ganga. en till las³⁴ [af torne.³⁵ ner sem huert er toft.³⁶ En ef madr byggir iord³⁷ sina till lutar. þa stall tiunda af vstiptu. oc uarduæiti sa³⁸ er a iordu byr. En tiund stall i xiordungh³⁹ stipta. stall kirtia tala lut. en annan xatotr menn. þridia byscup. xiorda prestr.

Um sma tiund oc ef madr vil æigi gera.⁴⁰

En ef madr [er traxdr⁴¹ tiundar oc gerir han æi þa sedizt han xyrsta are .xii. 19 aurum. oc abyrghzft tiund sidan er han uar traxdr. sua hit sama a odru.⁴² oc hinu þridia. [En a xiorda are⁴³ hezir han xirirxaret xridi sinum oc ze sinu við byscup.

¹) tiund — tilf. E. G. ²) [xrio eða — E. [xriotorn eða — G. [mgl. — C. D. ³) Rettet i A med lysere Blek til fultgerdi. ⁴) [notur tofnadir annar. stuld eða stattr — C. D. [notorer adrer stattr ne stýldir — E. G. ⁵) lada — B. labu — E. G. ⁶) [tua aura — H. ⁷) at þa er tiund rett gor — tilf. E. G. ⁸) [su er annur græin tiundar — E. [tu er annur græin tiundar — G. [onnur tiund er su — H. ⁹) Saal. alle de Övr. vorelegghom — ved Skrif. A. ¹⁰) tiund — tilf. E. G. ¹¹) þeim sem tiund tetr — tilf. E. G. ¹²) tiundar — E. G. ¹³) tiunde — C. D. ¹⁴) þat tiundast — E. G. ¹⁵) sem rettegazt — B. [sem retitegazft — H. ¹⁶) kaupr — tilf. C. D. E. G. ¹⁷) eða — tilf. C. D. E. G. ¹⁸) net — B. C. D. H. ¹⁹) [eða uedrmynnu — E. [mgl. — G. ²⁰) [altstetishus — E. G. H. ²¹) þuilita — tilf. E. G. ²²) eða — C. D. of — E. G. ²³) [oc gæzlu — C. D. [mgl. — E. G. ²⁴) [hæzua ofærdan. tiunda — E. [oc æignar vsterdan tiunda hæzua — G. ²⁵) [En iardar auogt — E. G. ²⁶) þat — tilf. E. G. ²⁷) [er xyrir sina — B. [xirir sina — G. ²⁸) [er umbotir — C. D. ²⁹) [mgl. — E. G. ³⁰) [mgl. — E. ³¹) leit — C. D. ³²) gæzast — C. D. ³³) tiundadu — H. ³⁴) [stræidar tiund — E. [En fr. tiund — G. ³⁵) lade — C. D. lades — E. G. ³⁶) [torne — E. [torn — G. ³⁷) tetit — de Övr. ³⁸) eign — B. ³⁹) tiund — tilf. E. G. ⁴⁰) xiordonga — de Övr. ⁴¹) Ingen Cap. Af. i C. D. E. G. H. ⁴²) [traxr — B. ⁴³) sinne — tilf. C. ⁴⁴) [En ef han heldr tiund hitt .liij. aar þa — E. G.

iamvæll einlöngyr sem bonde.¹ Þat se oc ollum monnum tunnith. at þa er lidnir varo þra burð uars herra þushundrað vettra. .cc. lxx. oc .vij.² vettr om sumaret i Tunsberghi var þetta samt oc fullkomlegha stætt. om tiunda gerdir om allan Noregh. vttan Hamars bñscups dome. oc Kaumariti oc Sællonar.³ at menn stulu þessa tiund gera. ævenleggha⁴ vsterda. æz gardaleighum.⁵ ollgognum.⁶ mylnum. oc badstofom. braudomznom. oc stogarleighum. saltlatlum. nætium oc notom. sua at þa sem byggir⁷ þessa luti græidi tiund vsterda. æz læigunne.⁸ En hin er læighir framleidis þa till æzla. tale fyrst æz allt þat er han læggr till oc kostar.⁹ oc tiundi sidan æz æzla sinum. En æz stipaleigum gerizst¹⁰ [med þeim hette. at sidan en stip er zulgorf oc sægll oc reidir till zengin i fyrstu gerizst æz tneimr lutum læighunnar. þegar i fyrstu zærb. oc jamznan sidan. en þridiungr lægizst till umbota stipi oc ræida.¹¹ æz bulæighum¹² gerizt tiund .v. peningar vægnir. æz [læigu þu huærr.¹³ oc huæriu mall nyltu tyrslaghe. sua at þa sem tætr¹⁴ læighuna. græidi æz þessa .v. peninga vægna. þar i sofn sem [byggt er.¹⁵ ælligr hans umbodsmadr. En æz þeirra er huarfe till.

¹) Her indskyde C. D. E. G nedenstaaende Capitel, (med Ovrskr. i C Om torg oc doma oc þeira græn): Þat se ollum monnum tunnith at [þessar stípanar gardhust ([þessor stípan gerðist — E. G) millum annara tula (millum &c. — mgl. E. j summar — tilf. G) i Tunsberghi millom ritis oc heilagrar kirtiu (um þau mall æz hōgra till heilagrar kirtiu — tilf. G) umdormis oc tiundar gerðir. at (oc — E. G) swa var þa meðh radhe oc samþygt agiætz (vgrdulegs — E. G) herra Magnus konongs oc vgrduligs (andalegs zædur — E. G) herra Jens erðibñscups oc annara bñscupa. baruna ritissens. forsbroðra. oc annara godhra manna er þa varo i nand (radno — E. G) stípat (var þetta stípat — E. G) oc stat (statzest — E. G) um allan Noregh. at oll þessor mall (sem her teliaft i þesso capitulo — tilf. E. G) scutu heðhan æz zriatoligha stípað [um bñscupa eða þeira umbodiz manna sem ([med bñscupa umdormis oc heilagrar kirtiu zorfiora of hennar umbodamen of — E. G) her zylghia. (fyrst um — tilf. E. G) oll tterta maal þau er þeir þretta (eigu at tata — E. G) millum sin eða þeir (þar sem þeir — E. G) stotiaft [æz leitmonnum ([sin amillum leitmen of þeir — E. G) um hionscapp oc huersu huar er giætin, um tirtua zriatse, um tiundar (tiunda gerdir — E. G), um heitt oc stípan er men gera a sidastum boghum zire fall sina ælra heizst er þeir gíþua kirtium eða staustrum eða odrum heighum stodhum, vernd pelagrima þeira sem vitia staðar hins heigha Olafs oc annara bñscups stola i Noreghe [oc þeira maall (mgl. — E. G). [So hit sama kirtiu eigna (um allar tirtua iardir — E. G) um þanz uert oc meinsore, um otir oc þar sem selbar ero andlighir lutir, um nids oc vantro, um zrillu lime eða hordoma, oc zrendsemis spell eða onnur mall þuillit. þau sem till kirtiuinna(r) hōgra [oc hon a rett a ([oc undir hennar dome eigu at vera oc nu ero upfald — E. G). Scutu [þessor mall er nu ero told ([þau — E. G) heðan þra ælir þui sem brezuit vallar (þat sem her er zirir gezit — tilf. E. G) oc loghbofa (æzelega — tilf. E. G) domast zire kirtiuina domara oc eigi stíota undir leitmannanna dom. [Ælir þui var of þa samt oc fullomliggha stat um tiundar gerdir um allan Noregh (mgl. — E. G). Efter dette Cap. følger i D forst Cap. 20 um troffburð, og dernæst Resten af Cap. 19, som et eget Cap. for sig. Ogsaa i C, E, G, H udgør det følgende Stykke fra þat se oc indtil Cap. Ende et eget Cap., hvorimod der ingen Afdeling er ovenfor, ved (40).

²) .viiij. — B. ³) Sællonar — B. Sotloniar — de Övr. ⁴) ævenlega — mgl. H. ⁵) allum gardum j. Verguina — G. ⁶) gognum — G. ⁷) læigir — B. ⁸) læigunum — C. D. E. G. ⁹) tofnað — C. D. tofnað sin — E. G. ¹⁰) gereft tiund — E. græidizt tiund — G. ¹¹) [æz .ij. lutum læigunnar i fyrstu zærdenne of sua iamnan sidan. En þridiungr lægizst stípi of reida til umbota með þeim hette at sidan er stípi of segt er fullomet of alt reidi til zengit þa stæll sua tiundast sem nu er stætt — E. G. ¹²) husaleigum — G. ¹³) [huæriu læigu þu — G. ¹⁴) gerir — E. græida a — G. ¹⁵) [þu er byggt — E. [þyr er byggt j — G.

græði hin er leighir. oc þalle sua mylht nidr i leighunni þirir þeim sem a.¹ En oftar stande þirir uidræði² sem adr. æz þeirri mioll alre.³ er værdr a þriadagen⁴ þirir Jons meffo.⁵ En æz þui bui sem menn haza seer till nytia. [sua at þeir byggia æighi.⁶ græði [oft æz.⁷ æz æins daga mioll alre⁸ þirir tiund æz mioll [oc læigu.⁹ Sva¹⁰ stall oc geræzt vllar tiund. æz þeim saudum ollum sem þodaþst i orvum uti. oc æz aldene ollu storo oc sma. stall tiund geræzt. Þessar tiundir stulu oc geræzt sem i vana¹¹ haua verit. oc her þylgia. æz sade ollu.¹² ruggh. oc huæiti. hampe. oc lini. næpom oc ærtrom. oc freidar tiund. [æz sælom.¹³ oc hualtiund. æz halellinga¹⁴ lyfi. oc allþsonar þista tiund. [ætir þui sem þeir uilia æidi ætir halda.¹⁵ oc haghe sua till. at þeim tome¹⁶ till nytia. sem tafa stulu æz guds halzu. Æz væðistapp¹⁷ ollum stall tiund geræzt.¹⁷ æz [salle oc¹⁸ tuernberge. oc¹⁹ kauporyri. oc allþsonar vinnu æzla. [oc smidar.²⁰ Æz tioru stall geræzt tutultu huar æstr. æz iarne tutultu huart pund ætir rettre tilltolu.

Um kross skuld.²¹

Hvær prestir stall kross²² stera. þa er hælðr²³ tirtiú soln. oc þara tafa þirir hælðr 20 um²⁴ degghí huerium oc þofstu degghí. sua morghum [ualltom þirir.²⁵ sem þyllis menn

Jvfr. Cap. 20. F. II. 22.

¹) En æz þyr stendr sua um .liij. aar. at æigi lyta tiund æz læigunni þa er þyr upnem, of a tonungher of biskup hælzt huar þeirra — tilf. i Margen med lidt yngre Haand E. ²) [til varduizlu — E. G. ³) orændr — E. vrendi — G. ⁴) næst — tilf. B. ⁵) at þidasta — tilf. E. G. ⁶) [mgl. — E. G. ⁷) æz — mgl. — B. ⁸) [æins daghe oft æz daghmioll alre — H. vþilltri of gere þat — tilf. E. G. ⁹) [mgl. — E. G. en þa stall vera þriadagen næst þirir Olaze vatu daghen þyrra — tilf. B. En þa stall vera þriadaghen næsta þyrrir Olaze messu dagh hinn þyrra — tilf. H. En þa . . . þorrr. En annars daga mioll alre þeire er verðhir a þreadaghin þor Jonsmeffo. greidhið oft þirir uidhæide — tilf. C. D. Stall þa oft geraft a þriadagen þan næsta þirir Olaze mofso þyrru. en æz annars daga mioll alre þeirri er værdr a þriadagen þan næsta þirir Jonsmeffo gereft oft sem þyr er sagt — tilf. E. En æz annars daga mioll alre þeirri er værdr a þriadaghen næsta þirir Jonsmeffo greidigt oft sem þyr segir — tilf. G. ¹⁰) þui — H. ¹¹) sidueniu — E. G. ¹²) tornni — tilf. G. ¹³) [ættiund — H. ¹⁴) mgl. — E. ¹⁵) auka — B. ¹⁶) verbi — B. H. ¹⁷) [Sua at þipþiornar men allir se þyldughir till at greida tiund alla æz sinum luth æz þreid. oc þode oc ætta at sua greida allir þiparar þultomþigha. sem lutum þips oc þiparum gegnir. at huarde þerde tiundena tonongs þreid. ne landuorðhur ne leid: angiro gerð ne notorar adrar þuldir. ætir þui sem þeir uilia æide ætir halda. þo at þessir lutir lutist þor en tiunden. oc haghe sua till at þeim tome till nytia er tafa stulu æz guds halzu. Stall tiundar þreid herra erðhyrscope þylgia iampnun hialle oc so marghir þippar hueriu kaupi oc æzgreizlu sem togh vatta — C. D. [Æro þipþiornar men of aller þyldughir at greida tiund alla æz sinum luth. æz þreid oc adrum þipsum. þoda oc ætta at sua greidi aller þiparar þultomþigha þa sem lutum þipþir of þiparom gegnir. sua ætt huarde þerdi tiundena tonongs þreid ne landuerdur ne leidangro gerð ne notorar adrar þuldir ætir þui sem þeir uilia æidi þirir suara þo at þessir lutir lutist þyr en tiund of hage sua till at þeim tome till nytia sem tafa stulu æz guds halzu. Stall tiunda þreid herra hyrscope þylgia iæmnan hialle of sua marger þippar kaupi of æzgreizlu sem togh vatta — E. [Æro þipþiorna men aller þyldughir till at greida tiund alla æz sinum luth æz þreid oc adrum þipsum. þoda oc ætta oc sua greidi aller þiparar þultomþigha þa nu er næst sem þiparom gegnir sua at huarde stall tiunda tonongs þreid ne landuarnar æda leidangro gerð ne notorar adrar þuldir ætir þui sem þeir uilia æidi þirir, o. s. v. som E — G. ¹⁸) [mgl. — E. G. ¹⁹) allum — tilf. E. G. ²⁰) [mgl. — E. G. ²¹) Orrsk., som mgl. i B, tilf. efter C. I D findes dette og næste Cap. i omvendt Orden. ²²) upp — tilf. B. ²³) hægir — E. G. ²⁴) mofso — E. G. ²⁵) [dagum adr — E. G.

[værdi sattu a.¹ [oc sæte² viti oc sote sem xylis prest³. En ex han ster æigi⁴ sem mælt er. eða missir troffa. [eða ræklar han æigi. þa⁵ gjalde han byscupi halzann annan oðri xirir huern tros er æigi þor [at retto.⁶ En ex han ster tros at stikum oc komr han⁷ æigi i natstad rettan. þa stali han extir þara. oc uita [a huærium hænde⁸ stod oc stæimxni þeim pingh. en síðan gange han ætr⁹ [eða ridi.¹⁰ oc hæze með ser uatta tua. oc seggi¹¹ ollum till. at þeir kome till pings. oc styri¹² sit með [æidi sinum.¹³ oc¹⁴ gjalde troff uiti. [a þui pingi. ex prestir vill stæmna.¹⁵ En ex hin¹⁶ uill huarle [suæria ne viti þesta.¹⁷ þa stali prestren¹⁸ [eða bonðr æsta lide till¹⁹ at þara²⁰ at honum a pingi. oc tala²¹ æz honum halzu mæira. hæze bonðr halzt. en [prestir halzan annan oðri.²² En ex bonðr synia honum lide till atþarar. þa [er þa sæðr halzum oðrum oðri.²³

Um kros oc pingsbøð.

- 21 Kros eða [pings bøð²⁴ stali æighi²⁵ yngri madr bera en tolf vættra. sua tarll sem²⁶ lona. oc sælia²⁷ bonda i hond. [ex han uill tala uid.²⁸ En ex han uill ei uidr tala. þa bere han heim till hus. oc seti iðir dýr up. [oc gange hann in.²⁹ oc seggi hiunum.³⁰ Hrynma³¹ madr stali oc bera pings bøð.³² En ex pings bøð þær.³³ [eða huært bøð er þær.³⁴ þa stali armadr extir³⁵ rækla³⁶ a xyrsta pingi. [oc hana sotti xirir þridia ping.³⁷ En bøð huært en xiri³⁸ huss. komr. þa stali bera till næsta boðar. huærs þeirra³⁹ er ryfr or. sua sem bonðr hæza [roft með ser⁴⁰ a pingi. En huæruitna er madr [þær eða stæ⁴¹ iðir iord sina. oc ero huss a. þau er menn megho i uera. þa halde han up bøðburð ollum. En þat stali standa um troffsturd⁴² [er

Jvfr. Cap. 21. F. II. 23.

¹) [samþyftia — E. G. ²) sæte — mgl. C. D. ³) [ot liggi uidr sett huer er trosburð (bøðburð — G) þællir halzar annar oðrir xirir huern er eigi kom tros till ot sote þa sett byscups umbodamadr — E. G.
⁴) troff up — tilf. E. G. ⁵) [mgl. — E. G. ⁶) [at stikum — C. D. [með stikum — E. G. ⁷) troff — E. G. ⁸) [æz huers hende — C. D. [at huers (er) troff — E. G. ⁹) extir — C. D. ¹⁰) [mgl. — G. ¹¹) þeim — tilf. B. C. D. E. G. ¹²) Saal. omtr. samtidigt rettet i A fra stiri. huer — tilf. E. G.
¹³) [eideidi — E. G. ¹⁴) eða — de Övr. ¹⁵) [mgl. — E. G. ¹⁶) mgl. — C. hann — D. madr — E. G. ¹⁷) [su. ne v. greida — C. D. [su. æða æid greida — E. [vitni greida eða suæria — G. ¹⁸) byscups umbodo madr — E. G. ¹⁹) [æsta bonðr lidz alla — C. D. [æsta bonðr alla till lide — E. G.
²⁰) heim — tilf. E. G. ²¹) þa — tilf. E. G. ²²) [halzt bps umb. madr — E. G. ²³) [stetst halzum adrum oðri huar þeirra uidr byscup — E. ²⁴) [tonungsboð — C. D. E. G. ²⁵) engin — B. ²⁶) huarle . . . ne — E. G. ²⁷) þær — E. G. ²⁸) [mgl. — E. G. ²⁹) [mgl. — E. G. ³⁰) honum — E. G.
³¹) Saal. ene A. heima — de Övr. ³²) heima &c. — mgl. E. G. ³³) eigi rett — tilf. E. G. ³⁴) [e huarle bode (huat bøðh — C. D) er þær — B. C. D. [mgl. — E. G. ³⁵) extir — mgl. B. ³⁶) ranjata — E. G. ³⁷) [ot hæza reift sotr a (hinu) þridia pingi — E. G. [mgl. — C. D. ³⁸) tit — B. E. G. i — C. D. ³⁹) þess — C. D. E. G. ⁴⁰) [mælt með ser — C. D. [samþyft sin a millum — E. G. ⁴¹) [þær, [er eða stæ — C. D. [þær &c. þær — E. ⁴²) trosburð — B. C. D. E. G.

þykkis menn settazst a a þingi¹ En hueruitna þar sem þleiri menn bua saman a æinni iordu.² þa stulu þeir stipta með iamznade meðall sinn extir bonda uild³ bodburd⁴ oc [staxlarla þorslo.⁵ [en æighi⁶ extir iardar magne. En hueruitna er menn stipta iordu sinni i tua stade eða i þleiri. ex þeir græida æigi bodburd.⁷ [a þa bæde armadr oc bõndr a þingi at græida bod a.⁸ En ex han sar⁹ æighi þa se [þeim safarlaust¹⁰ er a byr. En a¹¹ nylendom ollum [innan stax.¹² [biode sa bonde¹³ bodz græitzlu er iord a. a þinghi eða umbodz madr hans.¹⁴

Um suunu daga helgi hald oc hatidis daga.

Sunnudagh huern stulu ver hæltagt halda. Hæzzst su hælgr a laughardaghen. 22 þa er [sol er¹⁵ vestre.¹⁶ oc hældr till [midrar netr.¹⁷ a¹⁸ manadaghen. En huer sem æighi hældr hæltaght a sunnudagh. þa gialde .iij. aura byscupi. þirir [huern sunnudagh er han brntr hælgi a.¹⁹ En ex han vinnr.²⁰ þria [sunnu dagha samzast.²¹ þa þirirgerir han þridi sinum [vid menn.²² en ze sinu uid byscup. En þa [en hatidis dagher er. sem²³ menn æighu²⁴ með mestre [unrdingh þyrms²⁵ at væita.²⁶ Jola dagh .viiij. dagh .xiiij. dagh. passa dagh. [vpstigningar dagh varð herra.²⁷ huita sunnu dagh. oc þrir adrer þeir. sem [nonn hælgr ero.²⁸ [med vafn þofu.²⁹ Olafs mæsso daghr hin þyrri. Mariu mæsso daghr hin þyrri. oc alra hælagra mæsso daghr. En huer sem vinnr a þessom doghum. gialde byscupi .iij. aura. oc huar³⁰ sem æighi zastar.³¹ [a langa þriadagh. eða huern þæssara þriggia mæsso æztina sem nu varo sagðr.³²

Um þa daga er sua skall halda sem drotens dagh.

En .xvii.³³ daghar ero þeir en³⁴ stall halda³⁵ sem sunnudags hælghi. [þyrst 23

Jvfr. Cap. 22. F. II. 23. M. 17. A. 24. Cap. 23. M. 18. A. 24.

¹⁾ [sem men tata a þykkis þingi millum sin — C. [som tatis a þykkis th. m. f. — D. [er þykkis men samþykkia a þingi — E. G. ²⁾ en ein — tilf. E. G. ³⁾ rade. bæði — C. D. E. G. ⁴⁾ (of) trosburd — tilf. E. G. ⁵⁾ [staxtra manna þlutningum — E. G. ⁶⁾ [mgl. — C. D. ⁷⁾ þalzer — tilf. þ. þalzer az bonom — tilf. E. G. ⁸⁾ [þa beidi armadr a þingi bõndr at greida bada — C. D. [þa træzui armadr bõndr a þingi at græida bod az — E. G. ⁹⁾ gar — C. D. E. G. rigtigere. ¹⁰⁾ [han settarlaust — C. D. [hin settarlaust — E. G. ¹¹⁾ a — mgl. C. D. az — E. G. ¹²⁾ Saal. rettet; stax — urigtigt A. [mgl. — E. G. ¹³⁾ [beidi sa bõndr — B. C. D. ¹⁴⁾ [beidist bõndar bodgræiflu a þingi þan er iord a eða hans umbodeman — E. [beidist þa (bõn(dr) bodgreidu a þinghi er iord a eða hans umbodemadr — G. ¹⁵⁾ i — tilf. — B. C. D. ¹⁶⁾ [solæn uitar till uestars — E. [soleni merktiz till væstr — G. ¹⁷⁾ [þess er dagr er — E. G. ¹⁸⁾ þirir — C. D. ¹⁹⁾ [sunnudags helgi er han brntr — C. ²⁰⁾ brntr — C. D. ²¹⁾ [samzasta — C. D. [sunnudaga samzasta — E. G. ²²⁾ [mgl. — C. D. ²³⁾ [hatidis dagha er — C. D. [aðra hatidis daga er — E. G. ²⁴⁾ þurzu — B. ²⁵⁾ [þyrms virðing — B. [virðing þyrmsir — E. G. ²⁶⁾ sua sem a — tilf. E. G. ²⁷⁾ [hælga þoresdagh — E. G. ²⁸⁾ [nonhelgi (nonhelgr) er þirir — B. C. D. E. [nonhæillat er þirir — G. ²⁹⁾ [of vatnzasta — E. vantzastu — oftere G. ³⁰⁾ sua huer sa — B. E. so sa — C. D. sua huer — G. ³¹⁾ vantzastar — G. ³²⁾ [a einhuern þæssara .iii. mæsso epna sem nu ero talder — E. [a þæssom .iii. mæssom — G. ³³⁾ .xij. — E. G. ³⁴⁾ sua — tilf. de Örr. ³⁵⁾ hæltagt — tilf. C. D.

.iiij.¹ þeir er nestr ero jola degði. oc zimti ziorde daghr passa.² [En þeir ero .xiii. en nonnhælgr er ziri. oc zirir .vii. æz þeim er zasta boden.³ zyrst⁴ er Mariu messa i zofstu. Onnur⁵ Jons messa. þridia⁶ Petros messa [.iiij.⁷ Sæliu manna messa. oc stall⁷ þa þo huit eta einmælt.⁸ zimti⁹ Lazranz messa. [Sette Mariu messa sidare. Seau(n)de Andres messa. En þessar ero .vi. er nonnhælgr er ziri. oc æingi zasta. Ein er lundyls messa. Onnur kross messa. þridia haluarcz messa. ziorða Olafs messa sidare. zimta Michials¹⁰ messa. Setta Nikulas messa. En huær sem a þessom doghum vinnr. gielde .iiij.¹¹ aura byscupi. oc sua sa sem æighi zastar hina .viij. messo ærna.¹²

Um þa dagha er men skulu zasta zirer.

24 Nu ero [daghar adrer¹³ er æingi er nonnhælgr zirir¹⁴ en þo skulu iamhælgr vera zirir værtum sem sunnudaghar. En ez menn vinna a þeim doghum. þa skal bota zirir halzan annan onri byscupi. Er þat zyrst Mathias¹⁵ messa. onnur Gregorii messa. þridia Jacobs messa. ziorða Bartholomei messa. zimta Mathie¹⁶ messa. Setta .ii. postola messa. um haufsteth. vii. Thomas messa. Skal zirir þessom seau zasta vera. þa er Paals messa. tveggia postola messa um varet. Botolfs messa. Sviptihuns¹⁷ messa. Margrettar messa. krossmessa um haufstet. Marteins messa. Clemetz messa. manadaghr hin neste ætlir huita sunnu dagh. Magnus messa. er zirir þessom ængi zasta. þessar¹⁸ ero oc iamznann meðalldaghar i jolom. sette daghr. oc .viij. daghr .ix. oc .x. .xi. oc .xii. dagr. annar daghr passa. oc .iiij.¹⁹ Ma þo²⁰ a þessom doghum zodr hæim zlytia²¹ ez þorz er at. oc myth zora vndan nautum. flaz hæim reida oc hialm²² lonyfa. oc aunar(s) tostar biarga buze sinu. till middags. En huær sem lengr vinnr. sedizt slitu sem zyr er sagt. En þan dagh er blöð uars herra tomm till þrond:

Jvfr. Cap. 24. F. II. 25. M. 19. A. 24.

¹) .iiij. — C. D. urigtigt. ²) [mgl. — E. G. ³) [er þar nonhælgr (nonheillatet) zirir — E. G. ⁴) er taupars messa .iiij. — tilf. E. G. ⁵) .iiij. — E. G. ⁶) .iiij. — E. G. ⁷) ma — D. ⁸) [.v.^{1a} er Jacobs messa — E. G. ⁹) .viij.^a — E. G. ¹⁰) Nicholass — C. D. ¹¹) .viij. — C. D. ¹²) [.viij. er Bartholomei messa .viij. er Mathei (Mathios — G) messa .ix. er tveggia postola messa. Skal þessa messo ærna zasta uidr þurt (Skall þessa &c. — mgl. G). En þessar .iiij. Seliumannamossa. haluarcz messa of Michials (Nikulos — G) messa Skal þeirra ærna zasta of eta huit — E. G. ¹³) [þeir dagar þui nest — E. G. ¹⁴) ne zasta — tilf. E. G. ¹⁵) Mathei — B urigt. ¹⁶) Mathrus — C. D rigt. ¹⁷) Sviptihuns — B. C. D. ¹⁸) þessom — B. ¹⁹) Fra (14) have E og G: sua sem er annar dagr iola .iii. (of) .iiii. [of hin zimti ([mgl. — G) En þa er Brættius messa. Antons messa. Paals messa. Blasii messa. Agato messa. Gregarii messa. Annar dagr passa .iiij. of .iiij. Magnus messa. Tveggia postola messa um varet. krossmessa um uaret. Botolfs messa. Sviptihuns (Sviptihuns) messa. Margretto messa. Mariu messa Magdalene. Olafs messa sidare. Mariu. messa sidare krossmessa um haufstet. Marteins messa. Clemetz messa of Nikulas messa. Ero þessar iamhælgir zirir værtum sem sunnudagr. En ez notor vinnr a þessom dagum. bota haluan annan onri byscupi. [Slytir þessom dagum manadagren nest ætlir huitu sunnu ([mgl. — G) Andres messa of Thomas messa zlytia hinum (zyrra — tilf. G) messodagum. er þar zasta zirir en eingin nonhælgr. settist sa .iii. aurum uidr byscup er a þeim dagum vinnr. En þa ero meðalldagar i iolom. sua sem er .viij. dagr. .viij. .ix. of .x. .xi. .xii. ²⁰) þo — mgl. C. D. E. G. ²¹) reida — C. D. E. G. ²²) hialm — B. C. D.

heimis er þingrgulz meſſo daghr er falladr. [ero ſkyldugir at gorma.¹ at hælgar halde er innan þoar ero i Nidarofe.

Um faſtu um gan(g)days oc hælgi.

Gagndagha² ſtulu allr menn faſta till nonns [oc huitt eta.³ nema i paſta uiltu 25 bere. [En hin þridia dagh af hinum ſidaro gagndoghum ſtall þurt eta. en tua þa er xirir ero eta huit einmæles.⁴ En æighi ſtall þeſſa dagha lengr vinna en till mid-days. þui at þa ſtall till tirtiuganga. oc fylgia hælguð domom. En huær ſem lenger vinnr. en nu er ſtill. gialde halzan annan oyri byſcupi.

Þer ſegir huerſu margar nettr ero millum huerſ meſſo dags a .xij. manudum.

Fra þrettanda deggi i iolom. ero [.xij. netr⁵ till þale meſſo. [þadan ero .viij. 26 netr till kyndyls meſſo.⁶ [þedan ero tvær netr oc .xx. till Mathie meſſo. þedan ero .xvi. netr till Gregorii meſſo .xviij. ex laupar er.⁷ þa ero .xiii. netr till Marie meſſo. þadan ero .ij. netr oc .xx. till Magnus meſſo. þa ero .ix. netr till gagn dagsens.⁸ þa ero .viij.⁹ netr till poſtola meſſo Philippi et Jacobi. þa ero .ij. netr till krossmeſſo. þedan ero .xii.¹⁰ netr till hæluardz meſſo. þa ero .xiii. netr oc .xx. till Botolfs meſſo. þa ero .viij. netr till Jonsvotu.¹¹ þa ero .v. netr till Petrs votu.¹² þa ero .iiij. netr till Suipthuns votu.¹³ þa ero .vi. netr till Sæliu manna votu.¹⁴ þadan ero .xii.¹⁵ netr till Margrettar meſſo. þa ero .ij. netr till Marie meſſo Magdalene.¹⁶ þa ero .iiij.¹⁷ netr till Jacobs meſſo. þa ero .iiij.¹⁸ netr till Olafs [votu þyrru.¹⁹ þa ero xim netr till Olafs votu²⁰ ſidare. þa ero .viij. netr till Laxrans votu.²¹ þa ero .v. netr till Marie meſſo.²² þa ero .ix. netr till Bartholomei meſſo. þa ero ximtan netr till Marie meſſo ſidare. þa ero .vi. netr till krossmeſſo. þa ero .viij. netr till Mathie²³ meſſo. þa

Jvfr. Cap. 25. F. II. 31. M. 19. A. 24. Cap. 26. A. 25.

¹) [er þeim ſkyldugr at gorma — B. [er þeim ſkyldugt at gorma — C. D. Fra (21) har E: of myti ut tafa undan buze. of þaz heim tafa. halm beria of hialpa ſua buze ſinu. en eigi torn up gera of eigi vinna lengr en till nonn nema han bote ſem þyr er ſagt. Fra (21) har G: of þaz halm beria oc hialpa ſua buze ſinu oc myti vtt undan buze reida. En ængi ſtall torn up gera oc eigi &c. s. i E. ²) gangdaghin eina — C. D. gagn dag hin þyrra — E. G. ³) [oc þhrt (þurt) eta — B. C. D. [mgl. — E. G. ⁴) einmælt — C. D. [of ſua þa tua i ſidura gagn dagum. manadagh of tnyrdagh (en odensdagh — tilf. G) ſtall faſta uidr huitan (þurran — G) matt — E. G. ⁵) [.v. netr til Brættiu meſſo. þedan ero .vj. netr til Antuns meſſo. en þa ero .viij. netr — E. G. ⁶) [mgl. — E. ved Skrf. ⁷) [er iæmheilagr er iotadagi. er þær nonhælgr xirir en eingin faſta. en þa er æin natt till blaſi meſſo. en þa ero .iiij. (rettere .ij.) netr till Agato meſſo. þedan ero .xij. netr till Mathie meſſo. ex eigi er laupar. en .xx. ex laupar er. þedan ero .xvi. netr till Gregorii meſſo — E. G. ⁸) gangdags eina — C. D. gagn dags (gangdags) hine þyrra — E. G. ⁹) Saal. og G. .viij. — de Övr. rigtigere. ¹⁰) .xiiij. — B. urigtigt. ¹¹) Jons meſſo baptiſte — B. C. D. ¹²) meſſo — de Övr. ¹³) Smithuns meſſo — B. C. D. E. Snyfunsmæſſo — G. ¹⁴) meſſo — de Övr. ¹⁵) .viij. — E. .ij. — G, begge urigtigt. ¹⁶) Magdalene — mgl. B. C. D. ¹⁷) .v. — B. C. D. urigt. ¹⁸) Saal. og B. .iiij. — de Övr. rigtigere. ¹⁹) [meſſo þyrru — de Övr. ²⁰) meſſo — de Övr. ²¹) meſſo — de Övr. ²²) þyrru — tilf. C. D. E. G. ²³) mathieus — B. C. D. mathios — E. G. urigtigt.

ero .viij. netr till Mikials meffo. þa ero .ix. netr oc .xx. till tvæggia postola meffo. Symonis et Jude. þa ero .iiij. netr till alra hælagra meffo. þa ero [.x. netr¹ till Martæins meffo. þa ero tolf² netr till Emeþ meffo. þa ero .vij. netr till Andres meffo. [þa ero .vi. netr till Nikulas meffo.³ þa ero .xv. netr till Thomas meffo. en þa ero .iiij. netr till iola dags.

Vm þreadagha þastu oc ymbrudaga.

- 27 Nu ero þeir þlæiri daghar með þeim er þyr ero nemþder. er allr hælir menn oc .xiiij.⁴ vetttra gamler. ero stýldughir rotelega⁵ at þasta. sem ero þriadaghar oc imbrudaghar. En ymbrudaghar ero .iiij.⁶ a .xii. monadom. hin þyrsti⁷ i annare uilu þoftu. En aðrer i huita sunnu uilu vm varet. hinir .iiij⁸ hærþazft vm haufet. þan odensdagh er nestr er eptir trosmeffo. Stendr trossmeffo dagr a odensdagh. þa hærþazft ymbrudagar a odens(dagen) [nesta eptir.⁹ En ymbrudaghar vm vettren stulu vera (i) þridiu viltu iola þoftu. En jola þoftu tiid hærþi a þan sunnu dagh. er nestr er⁹ Andres meffo. [huart sem þa sunnudagr er þirir Andres meffo¹⁰ eða eptir.¹¹ Stendr Andres meffo dagr a sunnudag. þa hærþ iola þoftu tiid a þeim sunnudegi. [Nu er langaþasta. er rotelegazft a at þastazft.¹² aþ okum þoftum. oc mæst er þynd at briota. þui at uar herra Ihesus Christus hælgaðe hona. staltzr með sinni þoftu.

Eþ madr etr kist a þeim dagum er han stildi þasta.¹³

- 28 En eþ madr etr huit a þeim deggi sem han stildi uid þift þasta. gualde¹⁴ .iiij. aura. nema prestz loþe.¹⁵ [ætr han staltz. þa gualde han¹⁶ .vi. aura. [oc sua annan oc hin þridia¹⁷ nema [han værði¹⁸ dagha uillr. eða [uada verþ.¹⁹ þa staltz till stcripta ganga. oc vera²⁰ [stætar lauft.²¹ En eþ han etr þiora þoftu dagha samþast.²² þa hærþ han þirirgort þridi sinum vid menn. en þe sinu vid bñscup. I langa þoftu ma

Jvfr. Cap. 27. M. 20. A. 30. Cap. 28. F. II. 41. M. 21. A. 30.

¹) [.xj. — C. [.xj. netr — D begge urigtigt. ²) .xiiij. — C, urigt. ³) [mgl. — C. D. ⁴) .xij. — E. G. ⁵) retlegga — B. mgl. — E. G. ⁶) þernir — C. D. ⁷) hinir þyrstu — de Övr. ⁸) [i annare viltu — B. [nesta eptir i annarre vitunne — C. D. Stendr &c. — mgl. E. G. ⁹) eptir — tilf. E. ¹⁰) [þire — C. D. ¹¹) [mgl. — E. ¹²) [Nu a longa þoftu tiid rotlighest at halðaz — C. D. [Nu er langaþastu tiid er rotelegast a at halðast — E. G. ¹³) Ingen Cap. Afd. i C. D. E. G, som derimod tilföie: Nu eþ madr etr mat þin er han stulde þasta með vatn oc braud. gualde .vi. aura erþibifþopi — C. D. Nu eþ madr etr þa mat þin er hann stuldi vatnþasta. bote bñþupi .iiij. aura — E. G. ¹⁴) bote bñþupi — E. G. ¹⁵) honum — tilf. E. G. ¹⁶) [En eþ madr etr tiot a þan dagh einhuern er han stuldi þasta bote — E. [En madr etter þa tiot er hann stuldi þasta bote — G. ¹⁷) [oc sua annat þin oc hit þridia — B. [oc .ij. sinne oc .iiij. — C. D. [sua þo at han tuesfor eða tresfor briote aþ bote .vi. aura þirir huern — E. [þirir huert sinni — G. ¹⁸) [madr þaz — G. ¹⁹) [honum verða vada verþ þirir — E. G. ²⁰) vere sidan — E. G. ²¹) [stætar — G. ²²) [tiot .iiij. daga samþasta þa er han stuldi þasta — E. G.

eigi¹ [daghuiðr værða.² En huer sem þa ætr slatr.³ gjalde⁴ .iij. mertr. oc ex han ætr annat sinni slatr.⁵ gjalde⁶ .vi. mertr. En ex ætr .iij. sinni slatr.⁷ þa hefir han zirirzaret⁸ friði sinum uid alla menn. en ze sinu uid byscup. ex han er heill of heill: uita. oc .xiiij.⁹ vetttra gamall madr. nema han [naudigr etc. oc haze eighi annan mat till.¹⁰ þa stall han zara till nestu granna sinna. oc gera matar skipti. En ex þeir synna.¹¹ oc ero zangadr till. þa setu holzum skriptum þeim [vttan vllægd. sem hin vere sædr. ex han¹² hefir ætet tiot. at uilia sinum.¹³ en han zara sem zyrst er zort. till annara manna. oc [skipti mat.¹⁴ En þa er ætr þa tvimæles¹⁵ er han skildi zasta. eða vinnar a hælum tidum.¹⁶ oc kom æi tros [till garðz¹⁷ hans. þa stände zirir með einæidi at han uissi æi till sandz at [hæilagt vere.¹⁸ eða zostudagr.¹⁹ oc se synn²⁰ sata. eða gjalde sædt extir þui sem daghr er till.

Ex men vinna a hælum dagum.

Ex [prestir eða²¹ umboðsmadr byscups tuedz haza stædet mann a verti. a ein- 29 um huerium þeirra²² deghi er hæilagr er þa [sværi han æin æid²³ vndan. ex hann synnar. eða gjalde uiti sliet²⁴ er uidr ligger. En ex [prestir eða²⁵ umboðsmadr byscups stændr æi mann a verti. þa stall [með þessu heimilsluider²⁶ vitni sötia.²⁷ ein stall sueria en tvæir sanna. um .iij. aura mall. en um .vi. aura mall stall ein sueria. en ziorer²⁸ sanna. en þeir stulu uera zyllis²⁹ menn. En þa stall æidstazr uera. at et styt þui till guðs at et hefir þetta hoyrt. oc³⁰ þat hefir zlotet um .iij. bora. eða primmr zleiri. en æigi vœit et huat satt er i.³¹ En ex hin vœit sit loghen þa synn han með einæidi.

Um lozan Alexandr(e) pæga um hælgi.

Þetta er su linann [oc misfunn.³² er Alexandr pæge [iastade at gera³³ um silð: 30 ziffi i Noreghe. at silð stall ziffia huart sinni er [at lande gengr³⁴ zirir vttan³⁵

Jvfr. Cap. 29. F. II. 29. Sv. 47. Cap. 30. F. II. 26. 27. Sv. 51.

¹) engin madr — C. D. E. G. ²) [bogruiðr zara — E. G. ³) tiot — E. G. noðon dagh — tilf. G. ⁴) bote biskupi — E. G. ⁵) tiot — E. G. ⁶) bote — E. G. ⁷) tiot j tangazastu — E. G. ⁸) zirirzaret — C. D. E. G. ⁹) .xiiij. — E. G. ¹⁰) [verði su naufstæddr (naufstæddin — G) at han haze engan annan mat til — E. G. ¹¹) synia honum matar skiptis — E. G. ¹²) [sem vidr ligger (liggia — G) oc vere sifu settr sem þeir — E. G. ¹³) zirir utan utlegd — tilf. E. G. ¹⁴) [geri (þar — tilf. E. G) matar skipti — C. E. G. ¹⁵) þuimæll — C. D. ¹⁶) daghum — B. ¹⁷) [i garð — C. D. [til heimilis — E. G. ¹⁸) [þa dagr var hæilagr — E. G. ¹⁹) zastader — G. ²⁰) syn — C. E. G. syn — D. ²¹) [mgl. — E. G. ²²) þessom — E. ²³) æid — senere tilf. over Linien i A. mgl. de Övr. ²⁴) [þiri hann st er syniar með einæidi eða bote sliet — E. G. ²⁵) [mgl. — E. G. ²⁶) heimist(v)idar — B. ²⁷) [madr fræguia han heimilssu uittni a þan hætt at — E. [madr tuedia hann heimilis tuidian(ar) vitni a þann hætt at — G. ²⁸) .iij. stulu — C. D. .iij. — E. G. ²⁹) zullidar — C. zullader — D. innanheradz — E. G. ³⁰) at — B. ³¹) eða eigi — B. C. D. E. G. ³²) [mgl. — C. D. ³³) [gerðe — E. G. ³⁴) [hon formr at lande — E. G. ³⁵) vttan — mgl. C.

agætazsto daga. En þessir ero þeir daghar er vðann ero telnir af þauans hendr. at eighi se ziffat a. [Exaltacio sancte crucis. Michials messo dagh. Alra hælighra messo dagr. Andres messo daghr.¹ ziorer hinir² zyrstu i iolom. attande dagr iola. or þrettande dagr. [Annunciacio sancte Marie.³ Passa daghr. [Inuencio sancte crucis.⁴ Hælga(!) þorsdaghr. Huita sunnu daghr.⁵ Jons messa.⁶ Petros messa. [Olafs messa⁷ hin zyrri.⁸ Mariu messa huartvegia um haustet. En bæde a sunnu doghum oc ollum odrum doghum [se ziffit⁹ sild ef gud sendr.¹⁰ oc [up bera¹¹ ef zango hæfte er¹² eða nætia. Ef sett¹³ verðr¹⁴ næt [ziri vagha¹⁵ [i brimlönsum.¹⁶ þa biði þar till þæs er uirt¹⁷ er. En huér þeirra manna er sild ziffir [med lönzi¹⁸ a þessom doghum. þa greiði huar¹⁹ af lest huérri um tiund fram sem mælt er. oc tale uð þui [stýris maðr²⁰ huér oc skipti halzu zatotom monnum. en halzu till lirtiu þeirrar en ziffit²¹ er i lirtiu sofnenne. eða gjalde²² sem [annat vert vinni þeir a þeim dogum.²³ [En a meðalldoghum²⁴ i iolom. þa lade menn sild [a stip zlyti²⁵ oc zesti ef teinar ero adr [till bunir.²⁶ en eighi hogge menn þa teina emzni. ne till²⁷ gere. nema [ædiazst uili. oc eighi hiallrud.²⁸ þessor vert stall [þa þo eighi²⁹ lengr vinna. en till middaga. en sild ma zlytia allan dagh.³⁰

Um zatotra manna ziffi.

- 31 En um roðr³¹ zatotra manna. þa stall þessor [vera misfunn a.³² at þeir menn er sitia [i fullz husi³³ oc eighu zæra³⁴ buze³⁵ hælðr³⁶ en toau [stýldar hiun bui³⁷ um þu eða lugilði.³⁸ oc ziffia þeir. þar³⁹ sem þeir nongla⁴⁰ eytir a þeim doghum er sildziffi⁴¹ er (u)lönzd.⁴² þa sædiazst þeir⁴³ eighi. [en eði⁴⁴ till solu. ne till hyrdzlu.⁴⁵ En ef þeir ziffa en meira þu eighu eða verðr zrelare ziffit. en⁴⁶ nu er lönpt. þa liggi laga sæth uð.

Jvfr. Cap. 31. F. II. 27.

¹) [mgl. — E. G. Andres m^o dagr — mgl. B. ²) Saal. rettet, hinu — A. ³) [mgl. — E. G. ⁴) [mgl. — E. G. ⁵) of troemossa huartueggia. Mariu mossa i zafu — tilf. E. G. ⁶) uafu dagr — E. ⁷) uafu dagr — E. ⁸) [mgl. — C. D. ⁹) [mego men ziffia — E. G. ¹⁰) at lande — tilf. E. G. ¹¹) [bera a land up — E. G. ¹²) liggir uð — C. D. ¹³) [ott — C. D. ¹⁴) verða — B. ¹⁵) [i uaga — E. G. ¹⁶) [oc brimlönstir — B. [i brimlönse — C. D. [i brimlönsum — E. [i brimlönsum — G. ¹⁷) hrtt — C. D. E. G. ¹⁸) [aa lönnd — C. D. [mgl. — E. G. ¹⁹) þeir huertz — C. D. maaskee rigt. han — E. ²⁰) [Rysamr maðr — B. ²¹) Saal. rettet. ziffir — urigtigt A. zyrst — D. ²²) bote stift — E. G. ²³) [han haze unnit ulönzie a hælum tidum — E. G. ²⁴) [mgl. — D. ²⁵) [oc zlyti stipp — C. D. ²⁶) [gorzuir — C. D. E. ²⁷) teina — E. G. ²⁸) hiallrud — ogsaa B. (hialluidd?) [til settar geri — C. D. [þeir vili settiaff — E. G. ²⁹) [engi — C. D. E. G. ³⁰) ut til tveids — tilf. F. G. ³¹) utrodr — E. G. ³²) [stipan a gerast — E. [misfun a gerast — G. ³³) [grassettre — E. G. ³⁴) uerra — B. ³⁵) þu — D. ³⁶) hælðr — mgl. de Övr. ³⁷) megho um þu(a) — C. ³⁸) [mgl. — E. G. ³⁹) þat — de Övr. ⁴⁰) sta — C. D. ⁴¹) ziffi — B. ⁴²) ulönzd — B. lönzd a — C. D. eigi lönzd til — E. eigi lönzt a — G. ⁴³) þau — C. ⁴⁴) [g ette er — C. D. [þu framt sem etti er — E. ⁴⁵) ziffit — tilf. C. D. ⁴⁶) Saal. rettet. er — A, urigtigt.

Nettar bot Johannis erchibyscops.¹

Siri naubzýnna satr landþens oc zafotlar. oc imislegrar uidratto.² oc at menn 32
hjalpe þui bætr oc giarnsamleghare³ hinum zafola. þa iattom ver æz gude holzo [oc
loxom⁴ lornn at fiera.⁵ Olazs messo⁶ ærtann zýrra. Mariu messo ærtan huartuæggia.
En æz madr heuir gort horylas. eða uidarlass ziri hælghi. þa stall heim reida. [oc in
bera hory.⁷ þo at hælaga se. Sua stall oc oll onnur los þau sem a vegh ero lomen
heim reida. oc [þau in⁸ bera. sem veta⁹ ma granda. eða stuld¹⁰ mege ottazt¹¹
att. En huar fear¹² zlote stande [lunr. þar¹³ sem [han er lomen at hælgi.¹⁴

Sua(t) madr ma bera æz þipi. eða æz han kœmr til kaupstaðar.

Sua er en mælt æz madr lœmr till kaupangro. eða uil han i brot zara.¹⁵ þa 33
stall han bera æz han uill næst¹⁶ till þips eða æz þipi. oc monada mat miols. oc
annan smors oc lærz ritlinga. oc bere huart sem uill a ogll. eða i hænde ser. at
vædiu.¹⁷ [en þat en tollzært er.¹⁸ eða minna. en æigi [æz mæiru þipi.¹⁹ nema
[þyscups haue orloz till.²⁰

Um ræðning a kaupþipum a hælgi.

Kaupþip stall²¹ æi rydia²² [um hælgi²³ nema [þips hæfte se.²⁴ þa stall up 34
bera. att vædiu. or zlodar male. oc sua þar sem æigi getr þip austr²⁵ uart. fott²⁶
þau oll er madr ma [sitia a. a steda uppi.²⁷ eða heuir madr a [rosse uppi.²⁸ oc ma
madr rida a ozann. þa er sa ænghu sædr er með zær.

Um þa hælga time er men mego ækki at sœkum gera.

Nu stulum ver sunnudagha.²⁹ halidis dagha. oc aðra hælga dagha. með mytilli 35
vyrðingh³⁰ gornma. sem zyr er sagth. [sua at a þeim doghum stall æighi soria ne

Jvfr. Cap. 32. F. II. 35. Sv. 48. Cap. 33. F. II. 37. Sv. 50. Cap. 34. F. II. 36. Cap.
35. F. III. 20. Sv. 92.

¹) Overskr. mgl. B. tilf. efter C. D. ²) vedratto — de Övr. ³) giorfamlighare — C. D. græðsamligha — G.
⁴) [mgl. — B. ⁵) oc alþtonar biargha til tuelbz. utan a — tilf. C. D. uidentv. rigt. of alotofar at biarga
till tuelbz a allum nonhælgum dagum utan — tilf. E. G. ⁶) vatu — C. D. E. G. ⁷) [mgl. — B.
⁸) [þau ein in — C. D. E. [þau ein — G. ⁹) vedr — C. D. E. G. ¹⁰) stuld — mgl. D. ¹¹) ræðagt
— C. D. E. G. ¹²) fear — mgl. C. D. E. G. ¹³) [mgl. — B. ¹⁴) [han nœmar hælgr — E. [hann
næmzmer hælgher — G. ¹⁵) or kaupangro — tilf. E. G. ¹⁶) nifu þina — E. G. ¹⁷) oc hudyat oc
rœðrar þips roði att (att — mgl. D) at ofsetiu — tilf. C. D. bera ma madr of oll þiliu zott. rœðre þips of
rœðre att at vsettiu — tilf. E. bera ma madr oll þiliuzor(!) rœðra þips oc rœðre att at vsetiu — tilf. G. ¹⁸) [þo
at þat se zij. ært — E. G. ¹⁹) [æz mæira se — D. [mæira þipi — E. G. ²⁰) [með orloze þipsups um:
bodemanns — E. G. ²¹) ma — C. ²²) rioba — C. D. ²³) (a hælguum tímum — E. G. ²⁴) [þipoh.
ligge við — C. D. [i þips hæfta — E. G. ²⁵) austr — de Övr. ²⁶) þippzott — C. D. ²⁷) [sitia
upp a steda — C. D. [sitia i steda of sitia uppi a steda — E. G. ²⁸) [ort — E. [hort — G. ²⁹) oc
aðra — tilf. C. D. alla — tilf. E. G. ³⁰) halda oc — tilf. C.

þingh stæmna¹ oc ængan till dauða doma. ne lifans vananar.² oc æighi eida vinna. nema till þridar oc sættar gerðar. þæssar tíðir læggiazt oc þar till [.iij. uifur þirir ioll³ .vij. uifur⁴ um langha þofu. Þaða uifu oc gangdagha uifu.⁵ huita sunnu uifu. oc ymbrudaghar .iij.⁶ þirir Midjals mello. En allr aðrer [i vitum⁷ ero sofnar daghar. [Ma a þessom tímum⁸ [æigi hælðr⁹ sofla. doma. ne eida framþlytia.¹⁰ en a hælguðm doghum. nema byscup eða¹¹ þrofast [se til naufðyn.¹² En um triftin ret oc um allar aðrar þearsofner¹³ þa stáll [þan tala æfta.¹⁴ er sofl¹⁵ tornr a hond. [oc þiri þe hans¹⁶ a þessom tímum.¹⁷ en at¹⁸ han þae tal þyr. en tal¹⁹ er talfloft²⁰ oþrir sua mytit²¹ sem sofl [uar. oc emþni er till.²² [En ex sa²³ a bu i heraðe eða²⁴ huff i laupangre. þa uardar þat tale þiri han. en þat æitt stáll sofla eða suæria um manhælghi [eða þyrt²⁵ ex²⁶ maðr riðr²⁷ mafl sit till laga. oc²⁸ settar²⁹ æidar ero. En ex æidar værða þestir. stænde till suora³⁰ dagha. sofln³¹ stáll æighi hæxia³² a tnesdeggi. þui at þimten ber a drottens dagh. En sa er hæyr sofln sina a þessom tímum.³³ þa heuir han þirir þaret sofln sinni. nema han³⁴ stiofe³⁵ a þærnettingh. [eða segrnettingh þæðan.³⁶ En ex æidar værða vinnir aðrer er³⁷ na ero till stýldir.³⁸ þa er sa sæðr³⁹ .iij.⁴⁰ aurum i langaþofu. en a ollum oðrum tímum⁴¹ [holfum oðrum oþri.⁴² [ex æigi er .iij. aura daghr.⁴³ [ex maðr ma na þrestom.⁴⁴ Ex maðr þærþ till landþstýlda sinna sofla a soflnar dogum þa stáll loðh þirir loð þæfta. oc læggia⁴⁵ þimtar stæmno. oc ryða⁴⁶ huar⁴⁷ [sin vitni⁴⁸ till bofar oc stænde⁴⁹ till suora daga.

¹) [Stulu a þessom dagum ængar soflnar sofliazt ne þingstæmnuðr geraft — E. [Stulu a þeim doghum æingar soflnar sofliazt ne þing ne stæmnuðr — G. ²) vanar — E. vada — G. ³) hælguðr manaðhir ioll — tilf. C. D. ⁴) [sem her þyngia. þyrst sua sem er iola þæfta .iij. uifna. æðr manaðr þirir ioll. of hælðer .vij. daga ott [guir .gij. dagh. En þa ero þær .ij. uifur er næstar ero þirir þæfta daga of ut um þæfta uifu. þa er siðare gagnaþaga uifa — E. [Iola tið þæfta. oc .iij. uifur æðr manaðer þirir ioll. oc .vij. dagar ott þyrir ættenda dag. En þa ero .ij. uifur er næstar ero þirir þæftar oc ott um þæfta uifu þa er siðan gagnaþaga uifa oc — G. ⁵) Þaða uifu oc gangð. uifu — mgl. C. D. ⁶) oc .iij. — C. þeir .iij. næst — E. þeir .iij. — G. mgl. — B. ⁷) [i vitunni — B. [daghar i vitum — C. D. [dagar i huerri uifu a .gij. manaðom — E. G. ⁸) [Ma a þessum doghum sumum stáll — C. D. [Ma a þessom þyrnæmbum dagum — E. G. ⁹) [æingin maðr — E. [æingin mann — G. ¹⁰) hælðr — tilf. E. G. ¹¹) hans — tilf. E. G. ¹²) [lofui. oc þeir [sa at naufðyn er till — C. D. [se at notor naufðyn þræge till — E. G. ¹³) soflnir — C. D. ¹⁴) [mgl. — B. [tala æfta — C. [hann tala æfta — D. ¹⁵) sofln — E. G. ¹⁶) [mgl. — E. G. ¹⁷) tímum — C. D. ¹⁸) a — B. mgl. — C. D. ¹⁹) tæfir (x. tætr) — C. D. rigt. ²⁰) talfloft — B. C. D. rigt. ²¹) mitil — B. C. D. rigt. ²²) [er till gifuð — C. D. en at han þae tal æt. — mgl. E. G. ²³) [huar sem han — E. [huar sem hann — G. ²⁴) en — B. ²⁵) [mgl. — G. ²⁶) oc ex — E. G. ²⁷) ryðr — B. C. tnyðr — E. tnyðr — G. ²⁸) eða — C. D. eða þat sem — E. G. ²⁹) settar — C. D. ³⁰) soflnar — C. D. soflna — E. soflna — G. ³¹) soflnar — E. ³²) Rettet hertil fra raifa — B. ³³) a hælguðm daghum — tilf. B. tímum — B. C. dagum — E. G. ³⁴) þiristote of — tilf. E. þiristote oc — tilf. G. ³⁵) ægr — tilf. E. G. ³⁶) [eða ut þæðan a .vij. næsting — E. G. ³⁷) en — C. D. E. G. ³⁸) þirir — B. C. E. G. ³⁹) sæðr — E. G. ⁴⁰) .ij. — C. D. E. G. ⁴¹) tímum — B. C. D. ⁴²) [ij. aurum — C. D. ⁴³) [En ero .vij. aurar daghar — C. D. [En æigi ero .vij. aura dagar — E. ⁴⁴) [ex m. ma na lagha þrestom — B. [ex m. ma na lagha þestum — C. D. [lagar þæfta — E. G. ⁴⁵) [egia a — E. G. ⁴⁶) ryði — B. C. E. G. rida — D. ⁴⁷) þær huarþæggia — C. D. huarþæggia — E. huarþæggia — G. ⁴⁸) [sinum uifnum þram — E. [sinum vitnum — G. ⁴⁹) siðan — tilf. E.

Ez máðr etr vatn.

Þat er þui næst. at eta stall [mat allan þan en eigi er þirirbóðen.¹ þo at biornn 36
[beri till dauðz.² eða þirir berg þalle. i uidi³ eða i þenn.⁴ a þio eða a vatn. [i
brunn oc drutnar. þat stall eta. oc þo at naut þange naut till bana. oc þua⁵ ez
naut þyrþyzt i bafe. eða dýr ez gíalding.⁶ eta stall kallz ez han heuir etet⁷ .iij.
þýllar oc er han drepn síðan. [oc þua ez vargr bitr.⁸ eða hundar. en þia stall huð
ez nauti. oc þfin ez þaudi. oc þtera ez alt þat er tennr þaza telit. oc lasta a uigðu
vatne. [oc alt þat er máðr vait bana till. oc æigi heuir drep⁹ at bana vordet. stall
eta.¹⁰ En uillidgr¹¹ huart er menn hitta. þista oc þugla. þat stall eta ez uill. [En
ez vræinande þællr i mat manna. eða mungat. þat ma nýta ez uill.¹² oc lasta a
uigðu vatne adr. oc midla ez uid þatola menn [extir rade prest sine.¹³

Um nauðsyniar manz etc.

En ez máðr er þaden a þiollum. eða i ornum¹⁴ [um langa þoftu¹⁵ oc hæxtir 37
han vedr.¹⁶ þa stall eta huætvitna [hældr en dýra.¹⁷ nema mannen.¹⁸ En þeghar
han komr till þngða þa þeghi till þreffe sinum.¹⁹ En ez máðr ber [vræinan anda²⁰
i mat manna. þat er þirirbóðet er at nýta.²¹ þa þaze han þirir þeer þyrþtar²² æid
[ez han ma þynia.²³ eða þare vtlægr. En ez²⁴ lastar²⁵ þua at menn þia at uild
þinni. [oc nýta menn æighi ez.²⁶ þa [gíalde uistir þinum er a tveim gioldum.²⁷ eða
þyni uilia sine með þyrþtar æidi. [eða gíalde .iij.²⁸ aura þyscupi.²⁹ En or vthlegom
þyri um þetta mæll þa tale [þin giold³⁰ er maten atte. adr en i þyscupa gard gange.³¹

Um hait sk er men haita.

Nu er þui næst um hait at tala. En hait ero tuiþalleggh. þau er allr haita i 38
þfirn. oc³² hamþna þiandanom. oc halda þristilegha tru. geymande guðs þodorda.
vilialegh ero þau er máðr hæitr með uilia sinum. geua eða gera þa luti sem han var

Jvfr. Cap. 36. F. II. 42. Sv. 38. Cap. 37. F. II. 43. Sv. 39. 40. Cap. 38. A. 12.

¹) [alt þat er eigi þirirbóð — E. G. ²) [þane — E. G. ³) vrbir — B. E. vrbh. — C. D. i uidi
— mgl. G. ⁴) eða — tilf. C. ⁵) [mgl. — C. D. ⁶) þelþing — C. D. E. G. ⁷) þenget — E. G.
⁸) [oc þua ez varghar bita — B. [eta þat oc þo at vargar þane — E. [eta þat oc vitan vargar þane — G.
⁹) drap — B. C. D. draps þott — E. ¹⁰) [mgl. — G. ¹¹) uillidgr — G. ¹²) [mgl. — C. D. E. G.
¹³) [mgl. — E. G. ¹⁴) utonium — E. G. ¹⁵) [oti — B. ¹⁶) orvedre — E. G. ¹⁷) [mgl. — E. G.
¹⁸) þyr en han dæni ez þult — tilf. E. G. ¹⁹) of [þat hann) tala uidr þriptum en síðan er han orsatadr —
tilf. E. G. ²⁰) [vræin anda — B. [vræinande — C. D. E. [vræint — G. ²¹) eta. oc þyniar hann — E. G.
²²) þyrþtar — B. C. D. her og nedf. þyrþtar — E. G. her og nedf. ²³) [mgl. — E. G. ²⁴) hann
— tilf. C. D. E. G. ²⁵) vræinande (vræint — G) i mat þirir man — tilf. E. G. ²⁶) [of þillir þua uistir
þeirra — E. G. ²⁷) [þall han þinum æþr gíalda uistir þaluu autit — E. ²⁸) .ij. — C. D. ²⁹) [En
ez han þælt at æidi (æidi — mgl. G) gíalde þisþupi .ij. aura — E. G. ³⁰) [han .ij. giold — C. D. ³¹) tome
— C. D. En or vthlegom &c. — mgl. E. G. ³²) at — C. D.

æighi þyr fylldr. sua sem menn heita [reintlegha i klaustr þara.¹ eða pelagrimo þarð. eða annat at gera þirir guds þatr. sua sem ero olmofo gerðir.² En þo at ollum þe þrjalft oc þialþualde at heita þui at einu at uili. þa er þo sua naudþynleght at þæmþna³ heitin at engom er þialþum louat þæim at brigða ne vmþþipta vttan heilþa þapanar þinnar þalo. nema þat þe þort með þyþcup⁴ orloþe till huero er þonþir at þþoda naudþyn mænþþene. oc [þol þþiptiffene.⁵ ma han i þui þinna þuart lauftnen þe [þetþri. oc gudi⁶ þægeleghre⁷ en þiolþ heitenu.

Þer þegir um alþþyns almofo gerð.

- 39 Almofogerð er hitt mæþþa miþþunnar verð. huor er þetta gerir rellega [oc með goðom uilia.⁸ [þa biðr þonn⁹ [oc þiggr æþ gudi miþþun þinum þiaþara.¹⁰ oc þþoðr sua þano¹¹ þynðir sem vatr þþoðr ælð. En þo¹² at þþeþtar allar olmofo þe i [þialþe valde mænþþene.¹³ þa ero þo æþ¹⁴ þornum heitum oc þþipan landþ lagþþanna ælþr þþylðughir till þæþþa olmofo gerðar sem [þær¹⁵ þþylþia. þiunða gerða.¹⁶ sem þyr þegþir. oc at mat þan ællan. er þonðe oc huþþrona þþylðu nonþ þaþa a Mariu meþþo eþþan.¹⁷ [þall þatofom monnum geþa meþþo dagþen.¹⁸ oc haue till þirþiu. oc laþe viþþia.¹⁹ Sua hit þama þþulu ælþr menn²⁰ olmofo gera a [þuitaþunnu dagþ.²¹ þonðe huar oc huþþrona þin læiþ þuart oc [þuþþl a.²² en æinloþþr maðr huor þeninyþ. oc sua þono meþþo dagþ. oc Ðlaþe meþþo dagþ. En ælþr menn er þu æighu þer. þþulu gera þornðeild Miþþiala meþþo dagþ. þullr þonðe huar þþeþþu. en æin- virþi þalþa þþeþþu. oc sua þreþtr sem aðrer menn. [oc þera till þirþiu. oc æinloþþr maðr huar þeninyþ.²³ oc þera till þirþiu sem þonðe þina olmofo.²⁴ annat tvæþþia

Jvfr. Cap. 39. F. II. 32. 33. A. 13.

¹⁾ [reintleita i klaustri — B. [i klaustir at ganga — C. D. ²⁾ Fra Capittlets Begyndelse: Nu er þat (þat — mgl. G) þui neþt um heit at þala. en heit ero þueþþoð (þueþþalegh — G) annat naudþynlegh(þ) annat uilia- legh. uilialegh heit ero þau oþ er maðr heitir at uilia þinum at gera eða geþa þa luti er han var æi þyr þþyl- ugr. Naudþynlegh heit ero þau oþ er ælþr men heita i þþirn at hamþna þufanom of halða criþþilega tru geþu- ande gudo þoðoð of sua sem men heita reintleita i klaustir at þara (ganga — G) eða pelagrimo þarðum eða at gera æiþuert annat goð þirir (till — G) gudo þater. sua ero of almofo gerðir — E. G. ³⁾ eþþa — B. C. D. þaþua — E. G. ⁴⁾ raðþe oc — tilþ. C. D. ⁵⁾ [vmþþipti þano — E. [vmþþipti a at gera — G. ⁶⁾ [gudi þæþri æþr — E. [þetþra gudi oc — G. ⁷⁾ þetþelighre — C. D. þetþilighra — G. ⁸⁾ [með gudo uilia — B. [of með goðuilia — C. D. E. [með goðuilia — G. ⁹⁾ [þui at þon biðr — E. [þui at þann biðr — G. ¹⁰⁾ [oc þiggr gudo miþþun þinum þiaþara — B. [miþþunnar a(þ) gudi þinum þiaþara. oc þiggr — C. D. [miþþunnar æþ gudi þþara uarom of þiggr — E. [miþþunne æþ gudi alþualðande oc þiggr — G. ¹¹⁾ mænþþene — E. G. ¹²⁾ þater þeþ — E. G. ¹³⁾ [þialþe mænþþe valde — B. [þialþe huero valde — C. D. [huero mænþ þialþeþði — E. [huero vato þialþeþði — G. ¹⁴⁾ i — C. E. G. ¹⁵⁾ Oþriðl. huor, men a er u- derþreget — A. ¹⁶⁾ [huor þþylþi. þiunða gerð — B. [þer þþylþia. þiunðar gerðþir — C. D. [þer þþylþia. þþrþt um þiunða gerðir þnar — E. ¹⁷⁾ þþþra — tilþ. E. G. ¹⁸⁾ meþþodagen — mgl. D. ¹⁹⁾ [þa þal han till þirþiu þaþua a meþþo dagan neþþa æþþir of laþa uigia of geþa þatofom mannum — E. G. ²⁰⁾ þonðe — E. G. ²¹⁾ [æinþuero þeþþan dagþ vñ varet — E. G. ²²⁾ [a þuþþl — C. ²³⁾ [mgl. — C. D. ²⁴⁾ laþe. þin læiþ þuart æc. haue E og G kun: þþiþt huor sem liþar.

stall hvar¹ geua olmoso eða piggia. En þa er þallazst lætr. gjalde halzan annan
 orri byscupi.² [en halzan orri xirir peningh huern.³ En umbodz madr byscups stall
 næmyna sua marga menn at flipta með seer. sem han ser at þery. En flitu sedizst
 þa er nemzst⁴ sem [han gerði eigi deild sina⁵ en þa halzu meira er næmyna flildi
 oc nemznir han eighi. [Sama mall a prestir þar sem⁶ eighi er annar umbodzmadr
 at lirtiu. En ex izir xiordu eða⁷ ær eða xioll er at fara. oc lomzst madr fram
 eighi [at næmzdar deggi.⁸ þa tome han næstann hælzan dagh extir. [er þort er.⁹
 oc syni með æin æidi. at han matte eighi xirir oxvedre lomazst.¹⁰ oc se [þa syns(!)
 sata.¹¹ eða gjalde viti¹² einlornpis madr sem bonde. En sua stall æidstaz vera. at
 eighi uildi han þengat fara¹³ a þeim deggi till zango¹⁴ at sua þoro vedre. Sama
 sect¹⁵ liggr uid ex madr græidir eighi Olazs tornn.¹⁶

Um hiunskaps band oc lysing a þui er madr xestir ser heno.

Hiunskaps band uar [æz andværdur¹⁷ [xirir syndena¹⁸ flipat millum karls oc 40
 tono. æz [gudi sialxum¹⁹ i paradiso. at þat flildi uera syndalaus zelagesstapr till
 getnadar æzspringis.²⁰ uttan saurganar²¹ [oc bruna loftgirndar.²² oc²³ alrar [forgh-
 anar oc sottar²⁴ burdarens²⁵ ex þau hezdi eigi syngezst.²⁶ En extir syndena uar
 sua flipat þat uttan paradisar. at siukleitr vlozpbdr²⁷ lofta girndar. framlut²⁸ i
 saurlizis rasan. flildi æztatzst með sormelegho sambande hælzags hiunskaps.²⁹ oc æz
 þui syngezst þa saurleggha.³⁰ [er með þui³¹ xær eigi retlega. oc gornmir eighi rofe-
 leggha.³² En huær sem seer uill tuezango³³ læita. þa stall³⁴ með athyggiu³⁵
 oc godre þorsio bidia seer þærrar monar eða tono [er eighi se³⁶ meinbughir a. oc
 ex giptingar manne semer³⁷ þat ræð uid þan er bibr. þa stall han tafa uatta tua
 með ser. æz hins hende er [þa uill.³⁸ oc [gera honum³⁹ lunnighan þan mann er

Jvfr. Cap. 40. M. 23. A. 16. 17. 18.

¹) gera — tilf. C. D. E. G. ²) erðibiscupi — D. ³) [mgl. — C. D. E. G. ⁴) nemo — B.
 næmndir er — C. D. næmndir er of uill ei flipta — E. G. Altsammen Misforstaaelser af nemst. ⁵) [hin er
 eig gerde deild sina — B. [han gerði eigi deildena. ex han næmst — C. D. [hin er almoso gerð zældi — E. G.
⁶) [stall of prestir fligtugr vera at næmna ex — E. G. ⁷) oxorar — tilf. E. G. ⁸) [a næmzdan dagh —
 E. G. ⁹) [at þoro vedre — E. G. ¹⁰) fara till — C. D. fara — E. G. ¹¹) [þa syns sata — B.
 [satalaust — C. D. [þa satalaus — E. G. ¹²) haluan annan orri sua — E. G. ¹³) þaret — B. tomast
 — E. ¹⁴) r. — E. lirtiu — G. ¹⁵) Saal. rettet; flirt — A. ¹⁶) toll — G. ¹⁷) [at þorno — E. G.
¹⁸) [mgl. — C. D. E. G. ¹⁹) [guds lagum — E. G. ²⁰) æzspringis — mgl. G. ²¹) allz saurliznis
 — G. ²²) loftagirnir — E. [mgl. — G. ²³) uttan — tilf. E. G. ²⁴) [forgar of sottar — B. C. D.
 [sottar of forgar — E. G. ²⁵) burdarens — mgl. E. ²⁶) Adam of Eua — tilf. E. ²⁷) vlozpbdrar —
 B. C. D. vlozpbdr — E. G. ²⁸) framlutar — E. er framlutr — G. ²⁹) hiunskaps — B. ³⁰) [artega
 — E. ³¹) [er þu — B. ³²) [mgl. — G. ³³) hiunskaps — B. ³⁴) læita — tilf. D. ³⁵) athygiu
 — B. C. D. ³⁶) [ex engi ero — C. D. [er engi ero — E. G. ³⁷) semer — B. [ynist — C. D.
³⁸) [bibr — B. monar eða tono — tilf. E. G. ³⁹) [gera henne — B. [gere henne — E.

bidr.¹ oc þetta att eðr honn uili fylgia þui umræðe. er þa læggr þirir hona. er þa a þorræðe hennar att loghum. oc eðr honn iattar þui. þa se nemðr uattar uid. oc þæs i millum [se ræxlaf.² at æingi³ þinnizft mæinbughir a. oc lyft i lirtiu sem siðar seghir. oc er þa væll eðr sua er gort. En eðr þæim þynnzft bradare at rada.⁴ oc frammar att at gera. þyr en lyft er. þa er lozat at handsælia eðr uill. a þessa lund. þat þelft undir handsale oftro. att mit sculum hiunskap⁵ saman tængia at guds loghum. oc hælighra æðra setningh. oc eðr sua er gort. þa [ero þetta rethlegh⁶ æstar mall. [hæit oc uphæz till hiunskaps bandz⁷ en sumir lalla handæstingh oc er nu naudþynnleghit at lyfa.⁸ þyr en annan vægh se æst. Nu eðr ængi þinnazft meinnbughir a siðan lyft er oc randzalat. þa skal þa halda i hond mōnar eða tōno⁹ [sem ser skal¹⁰ æsta. oc mæle þeffor ord. þat þelft vndir handsale¹¹ oðro. at eðr æstir þit [mæz .n.¹² till eignar tōno. at¹³ guds loghum¹⁴ oc hælagra æðra setningh.¹⁵ [eða sua. Et tæz þit mer till æighinnar tōno. eðtir guds loghum.¹⁶ [eða þuillom orðom er þyrta nalegha¹⁷ samþycth.¹⁸ En þeffor æstingh er ei at æins æstar mall.¹⁹ hælðr bundin²⁰ hiunskapr. sua stærklega.²¹ at²² þo at annar æsti hona siðan.²³ með somum orðum. oc gere brudlapp till. með þuillomnad²⁴ lifame lofta. [oc þo at han²⁵ hær sua²⁶ annarar²⁷ þyr²⁸ þengit.²⁹ þa uerða³⁰ huartvæggia þeffor sundr seghiazft.³¹ en hit a at haldazt at guds loghum er þyr uar sagt³² mæinbugha lausth. þyrta stulu oc godr³³ menn iærði tōno þæirrar eða mōnar sem æstth værðr. oc ord³⁴ þæs er æstir þiri þui at þat er þorbodat æz guds holzu. at notor mæðr æsti³⁵ mōn eða tōno naudga. En eðr þu er [sua er æst³⁶ [læggr samþycth þina oc iærði³⁷ [i þodur gærd oc hæn uald.³⁸ eða annars giptingar manz. oc seghir sua. þetta³⁹ skal [gort

¹) þa vill — B. þa skal &c. — mgl. C. D. hennar — tilf. E. ²) [skal þrova — E. G. eðtir — tilf. C. ³) æigi — B. G. ⁴) ræðe — C. D. ⁵) hiunskap — B, her og nedf. mgl. — C. D. saman binda of — tilf. E. ⁶) [ero þau rett — C. [ero tæw retlig — D. [er þat retlegt — E. G. ⁷) [hæit hiunskaps uphæz till — C. D. [eðtir þat hionskaps uphæz — E. [hæitir þat hiunskaps huzhæz(?) — G. ⁸) lōnfa þetta — E. ⁹) þæirrar — tilf. E. G. ¹⁰) [sem han skal ser — E. ¹¹) handlaghe — C. D. ¹²) [mer — B. E. G. [mit — C. D. ¹³) eðtir — C. D. E. með — G. ¹⁴) of manna — tilf. E. ¹⁵) [lirtiu — C. D. [æðra þipan — G. ¹⁶) [mgl. — C. D. ¹⁷) tōnga — C. tanga — D. ¹⁸) oc hon suarar et tæz þit mer till æighins manz eða iatte með nalegre samþyct — tilf. B. En hon swæ. Et tæz þit mit till eignar manz. eða oc iatte með naleghre samþyct — tilf. C. D. [æðr þuillom orðom er birti beggia þæirra samþyct. en hon skal suær. Et tæz þit mer till eignar manz æðr iatte meðr opængære samþyct — E. G. ¹⁹) [mall — C. D. [eingald maturfka — E. ²⁰) er þat æstbundin — E. ²¹) stærklegga — B. E. cristligga — C. D. Fra (18): er þat þa samanbundin hiunskapr sua þirliga — G. ²²) of — C. D. ²³) hanom liguandes — tilf. G. ²⁴) þuillom — B. D. þuillomnum — C. þuilloman — E. G. ²⁵) annar — C. D. E. ²⁶) samulund — B. C. D. samulæid — E. ²⁷) annars manz tōno — E. ²⁸) þyr — mgl. B. C. D. E. ²⁹) [mgl. — G. ³⁰) værðr — E. ³¹) stitaz — C. D. at stitazt — E. G. ³²) gort — C. D. at (með — G) lagum gort eðr þat er — E. G. ³³) .ij. þitritir — E. tæz eða þæiri þitritir — G. ³⁴) þitord — B. C. D. E. G. ³⁵) ser — tilf. E. ³⁶) [æst er — C. D. E. G. ³⁷) [iærði oc samþyct stit æst — G. ³⁸) [i þodur vald — B, dog har imellem disse 2 Ord opr. staaet: gærd, hvilket imidlertid er overstreget, som det synes, samtidigt. [oc þodhur vald — C. D. [i þæudur þina uald — E. G. ³⁹) þat — E. G.

vera¹ ex² þadr minn uill. eða þa maðr er honn nemynir till. þa a³ þat samband eði at⁴ halðazst þyr en þa iattar.⁵ en⁶ honn [heuir sit rað i ualb gezt.⁷ oc sua⁸ þo at með somum ordom oc samþyct [nalegs tima⁹ verða hornn .vij. veftra gomull saman bundin.¹⁰ þa er þat þæstar mall. en æighi¹¹ bundin¹² hiunfapr. nema þau samþycti sua. síðan en honn er .xii. veftra. en þan .xiiij.¹³ þa ma þan hiunfap æigi¹⁴ flilia nema þui at æins. at annat huart þeirra gange i klaustr. oc þione þar æuelegða gudi. oc ma þat þa sem extir er i veroldenne¹⁵ læita ser þorræða¹⁶ ex¹⁷ tilar. En ex þau haza¹⁸ saman lomet att litams lofsta. þa megho þau eighi¹⁹ fliliazt.²⁰

Um brullaups gerð.

Þengin se²¹ þæst kona. oc brudlaup [till gort²² innan [.xii. monaða²³ naubð: 41
þynia lauft. En þær ero naubðyniar ex maðr er siutr eða saar. eða værðr þan vetr-
sete vttan landz þirir vilia sin²⁴ oc sanne þat æinæidi. oc [þæ hennar síðan.²⁵
[innan nefta misferis²⁶ er þan tómr heim. En ex þan [þær hennar²⁷ eigi sem nu
er stilt.²⁸ þa sedizst þan uid byscup .xii. aurum. en gialde nanasta²⁹ zulrette. ex
þan lægst með henne þirir brudlaup. nema hon haxe þrestom voldet. En þrestar³⁰
stulu gera sofnar³¹ monnum sinum³² stæmynur³³ till brudlaups gerðar. oc stall þo
gera brudlaup. at æz blondu gere. En ængi stýlðyzst till at gera brudlaup sit með
meirum kostnæde en þan þiðizst³⁴ þor till. En þirir brudlaup stulu þau till tirti³⁵
þara. oc lata þusa sit. [oc lata³⁶ með godþyzst³⁷ oc litilæte hatidlegða³⁸ blæðþan
æz þreste³⁹ [sem þyr⁴⁰ haza æi bæde eða annat huart [þusat verit eða blæðþat.⁴¹

Ex meibugir þinnaz i þiunþap manna síðan þau koma saman.

Lonileghr þiunfapr er þorbodaðar æz hælþum þæðrum. oc þirir þui er stípat i 42

Jvfr. Cap. 41. F. III. 12. Sv. 66. Cap. 42. A. 16.

¹) [vera rað þit — C. D. E. G. ²) er — E. G. ³) ma — E. G. ⁴) at — mgl. E. G.
⁵) gízur iayrði till — C. D. gízur iayrði till — E. G. ⁶) er — B. C. D. E. G. ⁷) [h. sit iayrði oc
ualb (rað — D) i hendir þengit — C. D. [geztur þina (samþyct i ualb — E. [hæde sit umboð aþr þengit .j.
ualb — G. ⁸) sua — mgl. C. D. stall — tilf. E. ⁹) [mgl. — E. oc sua &c. — mgl. G. ¹⁰) gízur — C.
tengb — E. ¹¹) er — tilf. C. D. ¹²) bundin — mgl. E. G. ¹³) veftra — tilf. B. E. G. ¹⁴) engi
— C. D. æingin — E. G. ¹⁵) hæminum — B, som derpaa tilf. i ortoge. ¹⁶) þorræðis — C. D. E. G.
¹⁷) uill oc þet — tilf. C. D. þui — tilf. E. G. ¹⁸) notot — tilf. B. C. D. E. G. ¹⁹) með æingu mote
— E. m. æingu — G. ²⁰) ex þat er meibuga lauft — tilf. E. G. ²¹) er — E. G. ²²) [stall till
hennar gera of gort vera — E. G. ²³) [monaðe — C. ²⁴) [at ouitia sinum — C. D. [þirir vttan vilia
þin — E. [vttan vilia þins — G. ²⁵) [hæde gort brýllaup till hennar — E. G. ²⁶) [þet nefta sumarit — C. D.
²⁷) [gerer — E. G. ²⁸) [aght — B. G. ²⁹) Her er i A oprindelig indskudt: með (nib?), hvilket Ord
dog igjen siden er understreget; nanasta manne — C. D. giptingar manne — E. G. ³⁰) bryllups umboðs
men — E. G. ³¹) [sofnar — mgl. E. G. ³²) sinum mgl. — E. G. ³³) stæmnu — B. C. D. E. ³⁴) er
— E. ³⁵) tirti — mgl. B. ³⁶) [mgl. — E. ³⁷) godþyzst — B. godþyzstri — E. ³⁸) handlegða — B.
handhelita — C. hatidelig — D. of andlegre — E. [þoman með litilæte oc ændaliga — G. ³⁹) þau — tilf.
E. G. ⁴⁰) [ex þau — C. D. ⁴¹) [blæðþat verit eða þusat — B. C. D. [þusat — G.

guds logum. at þau sem vilja loglega saman bindazst. skulu lyfa lata adr en [band
zulgerizst. sofnar preste sina¹ openherleggha i tirtiú .iiij. sunnudagha. eða sua longum
stemnu deggi [till skipadom.² at þeir sem still uita a. meghe till toma. de seghi. e
þeir uita notora mæinbughi a. oc æi sidr læiti prestannar extir [eþ þat meghe notot
talma.³ en eþ þatt zinzt. þa skall prestren zirirbiða samann at binda. zyr er prout
er hual eþ þui meghe gerazst. En þa a han ænga sol⁴ [till zear. eða tona⁵ uð
giztingar mann. zyr en þat mall er lyft⁶ att loghum uð hyscup. En eþ han zær
hennar. þa [æðiazst þeir baðr⁷ .xii. aurum⁸ huar⁹ þeirra nema honn æighi siolz
[att rada zirir¹⁰ seer [þa sediazst honn sem zorræðes maðr skildi ælligr.¹¹ En þeir
sem mæinbughi uissu oc lyfingh horyrðu¹² seghia¹³ æighi till zirir brudlaup. þa
skulu þeir eði þar um horyrðazst sidan. En eþ hiunskapr bindz saman með notorum
mæinbughum oc¹⁴ æighi lyft. eða¹⁵ sidan¹⁶ binda. oc¹⁷ mæinbughir toma up. þo
at þau¹⁸ uiti æighi. þa skulu þeirra¹⁹ bornn er sua ero²⁰ samtængð [vlogleggh
verða.²¹ þui at þau uildu æighi mæinbughi uita er æi uildu adr²² lyfa lata. oc
sua hitt sama þeirra bornn er bæðe uitu²³ mæinbugi i [sambande sinu.²⁴ þo at þat
see²⁵ [openherleggha gort²⁶ með [zirir farande²⁷ lyfingh. En eþ mæinbughir toma
up sidan [i þeim hiunskap. er adr heuir logleggha lystr²⁸ verit i tirtiú. oc vissu
menn²⁹ eði till þæs. þa er þau bundu samann sin hiunskap.³⁰ þo³¹ skulu³² þeira
bornn logleggh³³ uera þo at þau verði [stilizst att.³⁴

Eþ sofnar prestr glømir at zirir biða.

- 43 Nu glømir³⁵ sofnar prestr at zirirbiða saman³⁶ binda løyndegghan hiunskap.
[eða dnyrast³⁷ at vera at þeim brudlaupum en æigi heuir adr lyft verit sem zyr er
sagth.³⁸ þa [skall honum zirir biðazst³⁹ messo songr .iiij. vetr. En eþ notorer vilja

Jvfr. Cap. 43. A. 16.

¹) [samband gerist zultomptigha eþ sofnar preste sinum — C. D. [samband þeirra gerest zultomptigh eþ sofnar preste sinum — E. [samb. þeira gerest eþ s. preste sinum — G. ²) [til sættum — B. [mgl. — E. ³) [eþ þar meghe notot mein (talm — D) a zinnaft — C. D. [eþ þat mege vera eða notot talme — E. [eþ þat mege vera e. notot talma — G. ⁴) sofn — C. D. E. ⁵) [til tona eða zear — B. [till zear eðir tonu — C. D. ⁶) løyft — B. C. D. E. G. ⁷) [æðiaz þau — C. D. [settiðt han — E. G. ⁸) uðr hyscup — tilf. E. G. ⁹) huar — C. D. E. G. ¹⁰) [rad a — E. G. ¹¹) [mgl. — E. G. ¹²) oc — tilf. C. E. G. ¹³) sagðu — E. G. ¹⁴) er — tilf. C. D. E. G. ¹⁵) of dirzuast men — E. eða d. m. — G. ¹⁶) at — tilf. B. dnyrast saman at — tilf. C. D. saman at — tilf. E. saman — tilf. G. ¹⁷) er — E. ¹⁸) han — E. G. ¹⁹) þau — C. D. E. G. urigtigt. ²⁰) uerða — C. D. E. G. ²¹) vera — C. D. [vlogleggha eigi stizgeten vera — E. G. ²²) adr — mgl. B. C. D. E. G. ²³) vissu — B. E. G. ²⁴) [sambande sinum — C. D. [samtuamo sinni — E. [samantuoamo sinni — G. ²⁵) sidan — tilf. E. G. ²⁶) [openherleggh — E. G. ²⁷) [zyn(sag(b)re — E. G. ²⁸) [er loglega heuir lyft — E. ²⁹) þau — B. E. G. mgl. — C. D. ³⁰) hion: þapoband — E. G. ³¹) þa — B. E. G. ³²) þo — tilf. E. G. ³³) stizgeten — E. G. ³⁴) [at stiliz — B. D. E. [stilizst — G. ³⁵) gøymir — E. G. ³⁶) at — tilf. B. E. G. ³⁷) dirziz — B. C. D. [Dirzuist of æingin prestr — E. G. ³⁸) Of eþ þeir halde þat eigi — tilf. E. G. ³⁹) [er þeim zirirbiðan — E. G.

talma logleght samband med illvilia. oc [ronghu uploste.¹ þa stulu þeir [eighi missa hægðar hælighrar² kirtiu. [oc suare þo laghar sært uid þan sem han talade³ till.⁴ En huer sem mote stipan oc forbode hælighrar kirtiu bindr hiunskap saman. þo at mæinbuga lauft see. þa stall han storar stríxtir tala xirir.

Ger segir um hordoma i hiunskapp.

Nu ex hiunskapr er fullkomen med lifams losta. þo at eighi see brudlaup gort. þa 44 ma þan⁵ engi lutr⁶ stilia. En þo⁷ ma xirir hordom [þat hiuna⁷ [sem mæinnlaust er⁸ stiliazt [at samvero⁹ [uid þat er hordom dryghir¹⁰ extir hyscup⁹ dome. oc liua sidan reinglegha.¹¹ stulu þau [er bæde briota.¹² naudgæzt med forbode till settar¹³ oc samvero.¹⁴ En huer sem vœit¹⁵ lono sina hægð¹⁶ horat. oc samþydir han henne sidan [um sinn¹⁷ um¹⁸ lifams losta. þa ma han eighi stiliazt uid hana.¹⁹ En ex hordomr er lornilegr oc vprouadr. þa megðo þau eighi stiliazt xyr en prouat er xirir hyscupi. þui at huarle ma rena annat sinni stýldu vltan doms²⁰ oc sannar prouanar. En ex han vœldr at þau megðe ei saman vera.²¹ þa hægð honn xer²² sit oc tillgið. [sem hæll stíldi þau.²³ En þat þeirra sem æinvaldan hordom dryghir. sedizst .xii. aurum uid hyscup. lona ex sinu xer. en eighi bonda sinu. oc stall þat ungrda i hæiman xylgiu hennar ex þau værda sonn at med vatta tua. [eda er honn²⁴ barnu hauande. En [þat stall²⁵ vera sionar vitni. þat²⁶ er stírstotal er vndir. En ex þat er eigi till þa ma sofia med heimilisluidar vitni. oc [stall þa²⁷ standa xiri med lgrictar²⁸ æidi. Nu er þat æinvaldr hordomr en²⁹ mædr tætr æinlønna lono vndir sina eignar lono. Of sua ex lona tætr æinlønpann³⁰ mann vndir [sinn æighin mann.³¹ En þat er tuævaldr hordomr. ex mædr a ser æighinnlono. oc tætr ser annars manz eignar lono. oc [ex lona a ser æighin mann oc tætr annarar lono æighin mann.³²

Jvfr. Cap. 44. M. 26. A. 18.

¹) [ranglete — E. G. ²) [hægðer tala ex hælighre — G. ³) Saal. rettet fra tala — A. talmaðe — B. ⁴) xirir — B. [mgl. — C. D. [xirir sina atgi — E. [vegnan x. f. atgghi — G. ⁵) þau — C. D. E. G. ⁶) mædr — B. ⁷) [þat hionatagh — E. [hiunatag — G. ⁸) [mæinnlaust — C. D. [þo at mæinbugalaust se soman tomen — G. ⁹) [at samuist — E. [oc stiliazt at samuist — G. ¹⁰) drygð — B. C. D. hægðer drygt — E. [mgl. — G. ¹¹) æligr — tilf. B. E. ælighar — tilf. C. D. ¹²) hægð brotet — E. [mgl. — C. D. ¹³) settar — C. D. ¹⁴) samuistar — E. G. ¹⁵) uæner — E. [egir — G. ¹⁶) at hon hægð — E. G. ¹⁷) [mgl. — C. D. E. G. ¹⁸) at — B. mæ — E. G. ¹⁹) sidan — tilf. C. ²⁰) þræga — C. D. ²¹) I A opr. toma, hvilket Ord er overstreget med Rødt og i Margen med samme Haand og Blek skrevet vera. ²²) mgl. — C. D. ²³) [æptir þui sem stílt uar — E. G. ²⁴) [en hon er — C. D. ²⁵) [þau [ulu — C. D. E. G. ²⁶) þat — mgl. C. D. E. G. ²⁷) [þat [all — C. D. ²⁸) lgrictar — B. lgritar — C. D. Rettet til lgrictar med nyere Haand; det opr. ulæsel. — E. mgl. — G. ²⁹) er stíluangadr — E. G. ³⁰) mgl. — C. D. E. G. ³¹) [bonda sin — C. D. ³²) [samuist ex lona tætr annan man vnder sin bonda — G.

Um þær nettr er æigi ma brullaup vera.

- 45 Engum tíma er þeirrhóðet tóno at þæsta með rettom stílum. En tóno ma æighi þa með lífams lofta eða brudlaup gera þra¹ íola þóstu oc út um jóll.² oc þra þui. er níu uítor ero till þasta. oc út um þasta uífu. þra gagnðoghum oc út um huitasunnu uífu. æigi a imbrudoghum. oc a engum þeim doghum er þastat er um morgonenn extir. eða hælíaght haldet. Nu þa er þær tóno a sunnu nott [eða a æinhuærrí nott þeirri en íamðyr er sem sunnu nott³ eða a imbru nattom. eða um langha þóstu. þa er sæðr .xii. aurum uíð þýscup. En ex þær a oðrum nattom. [en þyr varo talðar.⁴ þa [sæðizft .iiij. aurum.⁵ oc gange⁶ till scripta oc bote uíð gud.

Um æiginkens born þa at æigi se brullaup gort.

- 46 Þatt ero guds logh um oll tristin lond. at þæstar tóno bornn ero loghleggh alþóstar. þo at æi see brudlaup gort. oc sua⁷ er [þræxtr oc⁸ mattir hiunþkaps bandþens. at þau bornn er madr a með þrillu sinni⁹ oc þestir hann hona¹⁰ mæinbugha laust. verða æignar tóno bornn. huart sem [notot verðr getit¹¹ extir¹² þestínggh eða eði.¹³ En ex madr geter barnn uíð annare tóno líuande husþronu sinni. þa megho þau eighi logleggh verða. þo at han þæc hennar síðan. Með oðrum hætte megho oc þrillu bornn logleggh verða. till ærþða. með ætíðinggh sua sem í logum seghir.

Um þrendfemes þæll.

- 47 Þat er nu þui næst at ængi ma sína þrendtóno eða síxtóno þa till æighinnar tóno. eða at lífams lofta haza. Heuir madr þrendtóno sína [eða síxtóno¹⁴ at¹⁵ þiorda manne þra þyðzstínum. íamþaret att tælia. þa stulu þau stíliazft. oc gíalde þýscupi mort. oc gange till scripta. Heuir han þrimennínggh sín. [att lífams lofta.¹⁶ þa stulu þau stíliazft. of gange till scripta. oc gíalde þýscupi [x. aura.¹⁷ Tætr madr at lífams lofta. þýstrungh sín¹⁸ eða bróðrongh.¹⁹ þa stulu þau stíliazft. oc gange till scripta. oc gíalda þýscupi .xii. aura.²⁰ En ex madr tætr at lífams lofta. [þodur modor. þodur þýstur. modor modor. modor þýstur. sunar dottor. dottor dottor. bróðor dottor. eða þýstur dottor. þa stulu þau stíliazft²¹ oc gange till scripta.²² oc gíalda

Jvfr. Cap. 45. F. III. 9. Sv. 63. M. 27. A. 19. Cap. 46. M. 24. Cap. 47. M. 30. A. 20.

¹) þui er hegr — tilf. C. D. E. G. ²) .viij. dagh þra .xiiij. dæghí — C. D. .viij. daga þra .xiiij. dægi — E. G. ³) [mgl. — C. ⁴) [mgl. — C. D. E. G. ⁵) [ero .iiij. aurar — C. uíðr þýscup — tilf. E. G. ⁶) þau bæðe — tilf. B. ⁷) miltill — tilf. B. C. D. E. G. ⁸) [mgl. — E. ⁹) Saal. alle de Övr. syni — A. urigt. ¹⁰) síðan — tilf. E. G. ¹¹) gort — B. [þau ero geten — E. G. ¹²) þestir — C. D. E. G. ¹³) æptir — E. G. ¹⁴) [mgl. — C. D. ¹⁵) lífams lofta — tilf. B. ¹⁶) [at lífam — B. [mgl. — C. D. E. G. ¹⁷) [mort — E. oc gange till scripta — tilf. G. ¹⁸) sína — B. ¹⁹) eða hælþróðrongh — tilf. C. D. ²⁰) oc gange til scripta — tilf. G. ²¹) [þodur modhír. eða þodur þýstír. þa [saul þau stíliazft. dottír dottír. þýstír dottír. modír modír — C. D. ²²) oc borti (borta — D) uíð gud — tilf. C. D.

byscupi .iij. mertr.¹ En þo² huævitna þar sem hiunskapr er saman bundin. þa meghe þau æi stiliazft nema með vmdome³ byscups. loglegghre prouan [xirir hæðre.⁴ Nu ex bygðdar zlonjt⁵ er. at mædr heuir zrendlono sina eða sizlono ziorda manne [xra syðzffinum⁶ iamzaret. þa geze byscups [vmbodz mædr⁷ honom sol a þui.⁸ oc stæmzni honum þingh till ræzlanar⁹ með stlydmenne huartvæggia. þeirra er [hiun¹⁰ ero.¹¹ Randzsale mæinbughi oc teli zrendzeme xra syðzffinum tvæimr. oc stæmzni þeim bædom hiunum þædan till byscups. eða till þæs hans vmbodz mannz. en han heuir [ixir stich¹² stípat með vitnum¹³ sinum. ex han [læzft monnum meghe uidr loma.¹⁴ oc sua þo at han tallezft ænghi haua. en [bauggildis meun eða næzgildis menn.¹⁵ stulu [bera zrendzemi þeirra sundr.¹⁶ [at han meghe eigi hona¹⁷ hæza.¹⁸ oc ex [þeir ero¹⁹ vttan zyllis oc innan lagha vara. þa stæll han²⁰ gera þeim sua langa stæmzno [till þengnugh²¹ sem orsturdr²² stæll [a þui male²³ gerazft.²⁴ at þeir²⁵ meghe zara²⁶ tviueghis. En ex huarle er till [bauggildis menn eða næzgildis menn.²⁷ þa nemzni byscups vmbodzmaðr²⁸ bændr²⁹ tolf hina bæztu. [innan zyllis.³⁰ en þau hæze .ij. [æz þeim³¹ till dome³² ser. en vmbodz maðren³³ hæze með seer stilit³⁴ vitni. þau³⁵ sem xiri honum [hæza talt.³⁶ En ex xirir domara loma zram³⁷ loglegghar prouanar at sua er stlyt.³⁸ at³⁹ þa er tononnar hezir zengit ma æighi monnum meðall loma. oc hezir han þo openberlega zengit henuar. [oc brudlaup till gort.⁴⁰ oc adr en hann zengi logleggha lyst i⁴¹ kirtiu sem xyr segghir. þa stulu þau huarle stíptir xirir tafa ne giold.⁴² þo at þau se⁴³ stlyd.⁴⁴ með⁴⁵ dome. ex þau stilia þat vndir æid sin. at þau uissu æighi mæinbughi⁴⁶ þa er þeirra samgangr uard. Nu⁴⁷ ex þau byggia síðan samann er⁴⁸ þau ero stíld. þa ero þau sæð xirir mæinsore. oc scriptroz uid byscup. of gere byscups vmbodz maðr þeim stæmznu [vndir uatta tua.⁴⁹ till byscups vmdomes⁵⁰ at læidretta maðl sit. oc tafa með⁵¹

¹) En ex mædr tætr &c. — mgl. E. G. ²) mgl. — B. E. G. ³) dome — C. D. E. G. ⁴) [xirir zaranæ — C. D. ⁵) zlut — C. D. ⁶) [mgl. — B. C. D. E. G. ⁷) [armædir — C. D. ⁸) þui — mgl. E. G. ⁹) undanzorsto — E. G. ¹⁰) hiuna — B. E. G. ¹¹) [hia varo oc — C. D. ¹²) [ixir stit maðl — B. [ix. þuilit maðl — C. D. [vmb — E. [mgl. — G. ¹³) vinum — C. D. ¹⁴) [t. m. m. millum loma — B. [t. monnum mæðhall loma — C. D. [uæneft notorom — E. [uænez notorz — G. ¹⁵) [zrendr of æst men þeirra (þeirra — mgl. G) — E. G. ¹⁶) [zrendzeme þeirra sundra — B. [zr. þ. i (sundir stilia — C. D. [zrendzemi (þeirra — tilf. G) (sundr greina — E. G. ¹⁷) þa tono — E. ¹⁸) [huart. h. ma þa tono hæzua æn æi — G. ¹⁹) [þau ero ættad — E. G. ²⁰) (byscups) vmbodz maðr — E. G. ²¹) [t. þinnugh — B. G. [þennig — C. D. [þengat — E. ²²) vffurðagt — G. ²³) [mgl. — C. D. E. ²⁴) [mgl. — G. ²⁵) þau — E. G. ²⁶) uæll — tilf. E. G. ²⁷) [zrendr zæiri ne tunningar — E. [zr. þeirra eða tunningar — G. ²⁸) armædr — D. ²⁹) men — C. D. ³⁰) [mgl. — E. G. ³¹) [mgl. — C. D. ³²) með — mgl. E. G. ³³) mædr — B. C. D. E. G. byscups — tilf. E. G. ³⁴) stilit — C. D. ³⁵) þat — C. D. ³⁶) [tr talt — C. D. ³⁷) zram — mgl. E. G. ³⁸) stit — B. C. D. ³⁹) of — E. ⁴⁰) [mgl. — B. ⁴¹) at — C. D. E. G. ⁴²) zæargiold — C. D. zægiæld — E. G. ⁴³) uærði — E. ⁴⁴) stit — B. C. D. E. G. ⁴⁵) aat — C. D. ⁴⁶) a — tilf. E. G. ⁴⁷) En — E. G. ⁴⁸) en — B. ⁴⁹) [með .ij. uattom — E. G. ⁵⁰) dome — E. mgl. — G. ⁵¹) við — B. C. D. E. G.

scriptum.¹ Koma þau. þa er væll. late æz [sind sinni.² oc tale scriptir.³ En ex þau toma æighi.⁴ [þa stulu þau i bann zara. oc ex þau toma þa till iðrbota.⁵ þa stula þau en stiliazt. oc tala med⁶ scriptum.⁷ oc gialda⁸ [xii. aura⁹ byscupi. En ex þau [bera en sidan er¹⁰ þau ero i banne þriozsto uid gud.¹¹ oc uilia¹² æighi toma till [lausnar. ne¹³ iðrbota. þa gere byscups umbodþz madr han vtlæghan a þingi. En byscup haxe ze hans allt. en honn gialde¹⁴ scriptroz. oc æidroþz sem þyr er sagt. En ex þessor er þrilla [mannz. en honn byr med¹⁵ xlorda manne att þrendzeme eða þz-
skapum. þa stulu þau stiliazt þeghar a þinghi þyrsta. oc se þeim stæmzt till þyllis prest. till iuirbota. En ex stuldare er. þa se þeim stæmzt till byscups eða þess sem han heuir [þar um¹⁶ scripta mall i hendr þengit. Slitu er kona sæt en¹⁷ honn læggt med manne þeim er honn ma æi æigha. sem han¹⁸ [er sem¹⁹ med læggt.²⁰ Nu ez han lætr æighi æz. oc þoler han þingstæmþnur þiar. þa gialde han²¹ .xii. aura att huærri þingstæmþnu. oc sua huartvæggia þeirra²² .ix. mertr alþ. ex²³ þau gialda bæde. oc late æz.²⁴ [eða han zara²⁵ vtlægr. en kona læggt²⁶ innan landþ. med rade byscups. En huæruitna þar sem larmadr oc kona stulu stiliazt [zirir mæinbughi.²⁷ þa stulu þau þenna æid þuæria.

Um skilnadr æid manna.

- 48 Þess læggr þu²⁸ hond a²⁹ bof. oc þui styt þu³⁰ till guds at [þu stalt³¹ heðan izra stiltðr vera at zelaghe of lifams lofta uid þessa konu. of æighi [stalt þu³² vera att borðe³³ eða inhysis [med henne³⁴ i nokrom grunsemðar stad. nema³⁵ [þu hæz³⁶ naudþin till þæs at tala uid hona i³⁷ kirkju eða i openberlegþ om stad. vitnum nerverandom. oc³⁸ þonrandum [ord þtur.³⁹ sua hialpe þer⁴⁰ gud. &c.⁴¹

Um þær koner er madr vædr vtlægr þirir.

- 49 Þessu⁴² ero þær⁴³ konor [er vstýldar ero⁴⁴ att þrendzeme. [ex⁴⁵ madr vædr⁴⁶

Jvfr. Cap. 49. F. III. 3. Sv. 58.

¹) þo at sidare se — tilf. G. ²) [sind sinni — B. [sindum — E. ³) uidr scriptum — E. late æz &c. — mgl. G. ⁴) till iðrbota — tilf. E. G. ⁵) [mgl. — E. G. ⁶) vid — B. E. G. ⁷) koma þau &c. — mgl. C. D. ⁸) þo at sidar se — tilf. E. ⁹) gialde a oxuan — E. G. ¹⁰) [xii. mertr — C. D. ¹¹) en — B. ¹²) gud — mgl. C. D. [þriozstæft uidr sidan þeim er sua zorbodaf saman at vera — E. G. ¹³) en — tilf. E. G. ¹⁴) [mgl. — C. D. E. G. ¹⁵) zire — tilf. C. D. E. G. ¹⁶) [manz er han byr med — B. [manz sem han byr uid — C. D. [hans er han byr með — E. [hans er hon byr med — G. ¹⁷) [open-
ber — E. G. ¹⁸) er — B. ex — C. D. E. G. ¹⁹) hin — C. D. E. G. ²⁰) [mgl. — B. C. D. ²¹) [er hana ligg — E. G. ²²) byscupi — tilf. E. G. ²³) þat ero — tilf. C. D. E. G. ²⁴) er — B. C. D. E. G. ²⁵) heimþu sinni — tilf. E. G. ²⁶) [ellighar er han — C. D. [elligar zara (han) — E. G. ²⁷) boteþ — B. rigt. boteþ zire — C. D. boteþ þirir — E. G. ²⁸) [mgl. — B. ²⁹) et — C. D. E. G. ³⁰) hælgha — tilf. B. ³¹) et — C. D. E. G. mate — tilf. B. ³²) [et scall — C. D. E. G. ³³) [staltu — B. [scall et — C. D. E. ³⁴) hennar — tilf. C. D. ³⁵) [eða — C. D. ³⁶) utan — E. G. ³⁷) [þu hæz — B. [et hæz — C. D. E. ³⁸) at — C. D. ³⁹) a — tilf. B. ⁴⁰) [ord ofor — E. [ordom ofrom — G. ⁴¹) mer — C. D. E. G. ⁴²) &c. — mgl. E. G. ⁴³) þessa — C. D. þessar — E. G. ⁴⁴) .xii. — tilf. E. ⁴⁵) [ofstýldar — C. D. manne — tilf. E. G. ⁴⁶) er — B. C. D. ⁴⁷) [et vædr þo — E.

vtlægr¹ er han tætr.² En priar³ stýldar. Ein er su er [ædr manz atte. Onnur
 fa er sonr⁴ atte. Þriddia⁵ er⁶ brodr manz atte. Fiorda er modr konu þeirrar er mædr
 atte. Simta er dotter konu þeirrar er mædr atte. Sexta⁷ er systir konu þeirrar⁸ er
 mædr atte. Seauda⁹ er kona¹⁰ su er [mædr hox¹¹ or hœidnum dome. eða honn
 hann.¹² En attanda er kona su er vill¹³ heuir [telit a sil.¹⁴ oc sil gudi gæit.
 En þæssar ero hinar¹⁵ er at frendzemi ero stýldar. [modor¹⁶ systir. oc dottr.¹⁷ En
 er mædr lægzt med æinni huerri þeirra. þa vtlæghiazt þau bæde. oc¹⁸ xirirgort ze
 sinu uid bñscup. nema þui at eino. at han¹⁹ briotezt or bondum. eða vitu menn²⁰
 med sonno²¹ at orde [hæze verit synn²² a honum adr. oc²³ sidan. Sua er oc er
 kona hezir naudigh²⁴ [till verit.²⁵ [oc heuir æighi hennar uili xylft²⁶ sidan.²⁷ þa
 sedizt honn æighi. oc borte þo uid gud ættr vnræde²⁸ bñscups. [En er han uill
 æi abraut fara. þa stæll bñscups armadr stæmzua²⁹ þeim manne þingh. oc hana³⁰
 hœimiliskuidar³¹ vitni till³² med ser. En er han [ær æighi.³³ þa æfti han settar³⁴
 æid xirir. oc stænde sea æidr .x. uiltur sorar. En er sa æidr ælzt. þa zære han vt-
 lægr. oc ze hana ælt.³⁵ nema iord. [er han a.³⁶ oc sote³⁷ þetta æidzæll sem onnur
 æidzæll.³⁸ En er han uill æi æid æfta. þa gere bñscups armadr honum monadar
 stæmzua [æz lande broth.³⁹ se honn oc vtlægh. nema [runnit se⁴⁰ a hændr henne.⁴¹

Um gudstiziar oc hui mærgar þær ero.

Nu er þat þui næft. at ængi ma hana [ætt lifame lofta⁴² gudzguia sinn.⁴³ 50

Jvfr. Cap. 50. M. 32. A. 21.

¹) ær — tilf. C. D. E. [oc mædr v. vtl. ær — G. ²) lægt med henne — E. lægt med æinni hueri — G. ³) ero — tilf. E. G. ⁴) manz — tilf. E. G. ⁵) er su — tilf. B. E. G. su — tilf. C. ⁶) [mgl. — D. ⁷) Setta — B. ⁸) manz — G. ⁹) Siaunda — B. ¹⁰) mgl. — C. E. G. ¹¹) [þu hox — B. E. G. ¹²) þit — B. E. G. ¹³) vill — B. D. vidr — G. ¹⁴) [a hæzðe — C. D. [telit — E. G. ¹⁵) priar — tilf. E. G. ¹⁶) moder — E. G. ¹⁷) [modor. systir oc dottr — B. ¹⁸) Oc so hæzua þau — C. D. hæzua — tilf. E. G. ¹⁹) þau — C. ²⁰) þat — tilf. E. G. ²¹) at han hæzde odr verit of — tilf. E. G. ²²) [ein — C. D. [hæzuer snt — E. [hæzbi snt — G. ²³) eða — C. D. E. ²⁴) naudgab — B. C. D. E. naudgt — G. ²⁵) [etin — G. ²⁶) xylght — B. till verit — C. D. ²⁷) [sua at hennar uili hæzuer eigi till uerit — E. [mgl. — G. ²⁸) radhi — C. D. E. G. ²⁹) [En bñscups umbæde mædr stæmzua — E. [en bps armadr stæll stæzua — G. ³⁰) hæzue — C. E. ³¹) hœimiliskuidar — B. ³²) þingz — tilf. C. D. E. ³³) [bñll — B. [tæðir nei uid — C. D. E. G. ³⁴) [tæritar — C. D. E. G. ³⁵) j bñscups valde — tilf. G. ³⁶) [hana eigi — E. G. ³⁷) bñscups umbæde mædr — tilf. E. G. ³⁸) æidzæll — mgl. E. ³⁹) [or lande of zære vtlægr — E. G. ⁴⁰) [rmt vere — B. [runnit væri — C. [runnit — D. ⁴¹) [ætt. se honn vtlægh &c. indakye E og G Begyndelsen af den ældre Borgarth. L. C. 15 (I. B. S. 350), hvilket og findes særskilt i F. Det lyder saaledes efter E, sammenholdt med de to øvrige: þær konor ero .xvij. er mædr uerdr obofa mædr ær er han ligg [tegre ædr zær zange ([med æinni hueri — G) .i. er modor. annur er modor modor .iiij. er systir .iiij. er sunar dotter .v. er dottr dotter .vi. er bñgdor dotter .vii. er systir dotter .viii. er stæpmædr (stæzdottr — G) .ix. er sunar kona .x. er brodr kona .xi. er stæpdottr (stæzmoder — G) .xii. er dottr dotter konu manz .xiii. er æadr systir .xiiii. er modor systir .xv. er systir konu manz ([xiiij. er systir konu manz .xv. zædur systir manz .xvi. er modor systir — F. G) .xvii. er zædur modor manz [xviij. er dottr ([xviij. er broðrong manz aat stældu — F) sa mædr er ligg einhæria þeirra (ædr zær zange — tilf. F) han hæzuer xirirgort ze of xridi lande of lausum vngri. zære a land hœidit of tome ældri þær er triftir men ero xirir (xirir — mgl. F) sidan. ⁴²) [mgl. — E. G. ⁴³) sua — C. D. E.

En gudziuiar verða¹ þrjálfbar [i flirn.² hin fyrsta millum þess barns er flirt er ok þess er flirir. eða barne hælðr till flirnar [oc æðgina barnsæns.³ þridi⁴ ero millum barnsæns er flirt er. oc [millum⁵ flotlegs barnsæns.⁶ þess er flirir eða⁷ till flirnar hælðr. oc þui æighu prestar gudziuiar uid oll þau bornn er þeir flira. oc oll þeirra æðgin.⁸ oc ma prestens barnn uid ængan þan lifams losta dryghia⁹ er prestren¹⁰ heuir flirt.¹¹ Hælðr madr barne mannz til flirnar.¹² þa a fadr of modr barnsæns¹³ oc sua barnet¹⁴ gudziuiar uid konu þæs er barne hælðr till flirnar.¹⁵ þo at hon hæze æighi a barneno hælðet. þa er þat uar flirt. Slíkar gudziuiar verða oc þar sem madr [hælðr undir byscups hond. Liggir oc vtlægd uid ex madr¹⁶ tætr gudmoder fina. eða guddottor sem fyr seghir. En zirir [alla aðra gudziuia¹⁷ [er fyr uaro taldr.¹⁸ þa sætkizft madr sem han tale systrungh¹⁹ eða brøðrungh²⁰ bæðe uid gud oc byscup.²¹

Um söku oc æiða um kirkju gæz oc um testamentum.

- 51 [Till luidianar²² [huatzfotlegghrar²³ atæzdar²⁴ vstynsamra manna er her till hæza framlopyt vuarleggha²⁵ æidum. oc odrum prouanom vloghlegghom.²⁶ sumir sotiande. en sumir væriande sif. þa er her flipat. at huæruitna þar sem ex er a um notor mall. at²⁷ þeir sem dæila. vilia²⁸ eighi²⁹ með samþycth nidr sætia. [stall þat³⁰ zirir þeim prouazft oc nidr sætiazt er um þat mall a³¹ at doma. [sua at honum sem sol er gæzen se sæltr daghr³² zirir sinum domara. þui at sa [domr er vtlægr³³

¹) ero — C. D. E. ²) [mgl. — E. G. ³) [mgl. — C. D. [aðrar gudziuiar ero millum þess er barn flirir of þæs er barne hælðr till flirnar — E. G. ⁴) þridiu — C. D. E. ⁵) mgl. — B. ⁶) barn — E. barns — C. D. [prest — E. ⁷) [þær er — G. of þess er þui — E. ⁸) æðgini — B. ⁹) egha — C. eiga — D. ¹⁰) prest — B. fader þeirra — E. ¹¹) nu — tilf. E. G. ¹²) fliringar — E. G. ¹³) mgl. — B. ¹⁴) fægt — tilf. E. ¹⁵) fliringar — E. G. ¹⁶) [mgl. — C. D. E. G. ¹⁷) [aðrar aðrar gudziuiar — B. C. D. E. G. ¹⁸) taldr — B. C. taldr — D. [mgl. — E. D. ¹⁹) fina — tilf. B. fin — tilf. C. D. ²⁰) sin — tilf. C. D. ²¹) E og G tilf. som Slutning af dette Cap. følgende Stykke: Medall þessarra manna verða gudziuiar i flirn. fyrst millum prestens er flirir of barns þess er flirt uerdr. Aðrar gudziuiar millum prestens of fadur barnsæns er flirt uerdr. Þridiu millum þess er flirir of modor barnsæns. Siörða millum þess barnsæns er flirt uerdr æz prestnom of barna prestens. of þui eigu prestar gudziuiar uidr oll þau born er þeir flira of oll þeirra æðgin of ma prestens barn uidr ængan lifams losta dryghia þarna er prestren hezuer flirt. Simtu gudziuiar verða millum barnsæns er flirt er of þess er þui hælðr till flirnar. vij. millum þess er flirir uerdr of konu þess er þui hælðr till flirnar. viij. millum þess er flirir of barna þeirra er þui hælðr till flirnar. viij. millum þess er barne hælðr till flirnar of fadur þess er flirir uerdr. iz. millum prestens [er flirir ([er barne hælðr till flirnar — G) of modor þess er þui hælðr till flirnar. Desforuden findes i E med en noget forskjellig Haand, blandt Retterbøderne, dette Stykke endnu engang, i alt Væsentligt samstemmende med foranførte, undtagen i de sidste Linier, der lyde saaledes: Niundz millum þess er barne hælðr till flirnar. of modor þess er flirt er. ²²) [him villa(!) — G. ²³) huatzfotlegghrar — B. huatzfotlegghrar — C. D. ²⁴) [huatz flotleg atæz — E. [huatz flotleght atæz — G. ²⁵) vuarlegghom — B. G. ²⁶) vloghleggha — B. eogar: lighum — G. ²⁷) of — E. G. ²⁸) oc — tilf. C. D. ²⁹) huærgi — E. G. ³⁰) [þa stall han — C. D. ³¹) eigu — C. D. ³²) [sua at hin s. s. er gæzen se sæltr — B. [so at han a sætiazt er sotiir er — C. D. [sua at hin sætkizft er sotiir er — E. [sua at hin sotiæft er sælter er — G. ³³) æigi legghar — B. ologlighir — C. D. ologleggr — E. [dømr vlogligha — G.

oc æighi¹ haldande. er æz þeim gerizft.² er um þat mall a æighi retlega³ doma. En
 þa sem [seghir.⁴ eða sof gæuer.⁵ þa stali han þa⁶ prouan⁷ till sine mals. nema
 han⁸ sem nættar. seghi⁹ notorn lut i [sinni nættan.¹⁰ þann¹¹ sem [han æighi.¹²
 [oc¹³ xirir sine hond at proua.¹⁴ Nu¹⁵ stulu lærar um oll¹⁶ mall [sofiazft xirir
 herra byscupi.¹⁷ eða þeim sem han heuir [xengit¹⁸ att stipa malom hæilaghrar kirtiu.¹⁹
 En læitmenn stulu [um oll mall²⁰ sofiazft xirir [herra konongenom.²¹ [eða þeim sem
 han heuir sine loghsogn xengit.²² uttan þessor mall sem her seghia.²³ eða onnur
 þui lif. sem honra²⁴ till fristins rettar. Sua sem er²⁵ rænn. [eða um²⁶ stuld or
 kirtiu.²⁷ oc misþyrma²⁸ kirtna²⁹ of lærðra manna³⁰ godz.³¹ um³² tiunda gerdir.
 oc heit³³ oll. um³⁴ testamenta. er menn stipa æintanleggha æz þui er þeir geza kir-
 tiu³⁵ eða odrum hælghum³⁶ stodum oc fatolom monnum. um alt kirtiu xrialse. er
 honn æ i ser. [oc uttan sil. i monnum³⁷ oc eignum. oc³⁸ vænd³⁹ pilagrima⁴⁰
 hins hælga Olafs⁴¹ er vitia hans stadar. oc hælgra stada adra [oc⁴² þeirra mall.⁴³
 um hiunstap oc allar [þær saler⁴⁴ oc mala værti sem⁴⁵ honra till. of þar sem doma
 stali. huersu huær er loghleggha gelin. um tvænna leghor.⁴⁶ um xrendzemis spæll. [um
 daut þe.⁴⁷ oc um uillu alla. oc vantru. oc þar sem seldir værda⁴⁸ eða longtir and-
 leggher lutir.⁴⁹ Stali um oll⁵⁰ þessor mall oc þau xleiri er stipað ero i fristnum
 rette.⁵¹ huartvæggia væriande⁵² oc sofiande. með vitnum sinum [oc gognum⁵³ loma
 till byscups orskurðar. eða hans umbodz mannz.

Quærin þa er sæk(r) er suer ofanna æida.. við kirkjuna.

Æz þui at gud er sialzr sanlæitr. [þa uill han þat⁵⁴ huæro manz með⁵⁵ san- 52
 leit⁵⁶ ia. sem ia er. [oc þat⁵⁷ næi sem næi er. En þo xirir broyfflæita saler manz:

¹) er þann domr — tilf. G. ²) domest — E. G. oc dormst — tilf. C. B. ³) at — tilf. B. C. D.
⁴) sofir — C. D. [settr er — E. ⁵) Saal. rettet; gæuer — A. [sof gæuer — G. ⁶) hæzua — E. G.
⁷) proz — C. D. G. ⁸) hin — E. G. ⁹) hæzue — G. ¹⁰) prouan — C. D. E. [sinu mals — G.
¹¹) þat proz — G. ¹²) [honum ber at fram at xora — G. ¹³) oc — mgl. B. rigtigt. ¹⁴) [xirir
 sine stundu proua — C. D. [sine prouan xirir hæzua — E. [mgl. — G. ¹⁵) En nu — E. G. ¹⁶) sin
 — tilf. E. G. ¹⁷) [xirir byscupi proua sine deitu — E. G. ¹⁸) till set — C. D. ¹⁹) heit. kirtiu —
 mgl. C. D. [stipa þat — E. [stipa till — G. ²⁰) [mgl. — C. D. E. G. ²¹) [konongedomenom — E. G.
²²) [mgl. — C. D. E. G. ²³) xylgia — E. G. ²⁴) hæzua — E. G. ²⁵) er — mgl. C. D. E. G.
²⁶) mgl. — B. C. D. [set — E. G. ²⁷) kirtium — B. C. D. E. G. ²⁸) misþyrms — B. C. D. E. G.
²⁹) kirtiu garða — tilf. G. ³⁰) oc kirtiuinnar — tilf. B. ³¹) oc kirtiu garða — C. D. or kirtiu garða — E.
 godz — mgl. G. ³²) oc — B. ³³) I dette Ord begynder en Lacune i G, ophører i Cap. 59. ³⁴) oc
 — B. ³⁵) kirtium — B. C. D. E. ³⁶) monnum eða — tilf. D. ³⁷) [utan set oc innan — C. D.
 [stapum mannum sinum(!) — E. ³⁸) um — B. D. E. Oc um — C. ³⁹) xrið — C. D. ⁴⁰) xærb — E.
⁴¹) pilagrima — B. till — tilf. E. ⁴²) konungs — tilf. C. D. E. ⁴³) oll — tilf. C. D. ⁴⁴) [mgl.
 — E. ⁴⁵) settr — C. D. [settr — E. ⁴⁶) þær — tilf. B. ⁴⁷) þær — tilf. C. D. ⁴⁸) þa er þær — E.
⁴⁹) legorb — B. leghorb eða þau mall — C. D. E. ⁵⁰) [um hordoma. um xristuligui. um meiniða. um otir
 æ men byggia daut þe — C. D. E. ⁵¹) ero — C. D. E. ⁵²) um Symonia — tilf. E. ⁵³) oll — mgl. E.
⁵⁴) [sal — tilf. C. D. ⁵⁵) mgl. — B. ⁵⁶) [mgl. — E. ⁵⁷) vitia till — tilf. C. ⁵⁸) i — C.
⁵⁹) [mgl. — D. [þa uill han þat með huæro manz sanlæita — E. ⁶⁰) [þær — B. [mgl. — E.

sens en sialdan tryr orðeno luedno.¹ þa heimztafst æidar oxtleggha oc framzlytiast. oc er þat æighi synð er sat er suaret. oc zirir þui ero þeir flipader till sættar.² samþyctar. [oc stadzæstu.³ oc zridar⁴ [millum þeirra⁵ [er vsattir ero. oc verit haza.⁶ of styrkia [hazdan zrid millum vina.⁷ till þæs er⁸ sanleitr byrtizt. i þui sem vatter bera. þeim till stirsla⁹ eða vndan zorstlo er domare domr. En þo at eidanna¹⁰ se marghzalleggh grein. þa æighu¹¹ stlyduleggha oc inuynrdulegha priir lutir i þeim at gornmazst. sanleitr i reinni samuizstu. at han sueri¹² þat eit er han verit. oc ætler [evanar laust¹³ sat vera. stynsæmd i godre zorhugsann. at han sueri æighi huat- lorytleggha.¹⁴ oc gange æi till att sueria vttann naudzynnja. retnisi¹⁵ er¹⁶ þat sem¹⁷ suaret [er. oc¹⁸ loglegt er.¹⁹ oc rett. þui at huar sem suer at dryghia nolona ilzstu eða daublegha synð. þa syngazst han sveriande vlogleggh. oc stalt þo²⁰ þan æid riuz(a) sættar laust oc gange till strizta.

Þer segir en um maineida oc um þa er til synða horza.

- 53 Sa madr er suer æid rangan. han sædzist [tolz aurum²¹ uid byscup. En ex²² læidir zleiri menn a [æid rangann²³ með ser. þa stalt hann gialda .iij.²⁴ aura zirir huern vatt.²⁵ En ex þeir uitu at þeir suoro rangt. þa settizst huer þeirra [tolz aurum.²⁶ En ex þeir haza²⁷ syn zirir. þa stulu þeir synna með æineidi.²⁸ En byscups armadr stalt eigi bera [han²⁹ þeirri sof.³⁰ zyr en han haxe hæmiliustuid- ar³¹ uitni till. næma [mall se openbert.³² [Sua er en mælt. at³³ ex larllmadr eða lona vinna æid³⁴ till þeirra luta er till synða horzer³⁵ till samhældis um landrad mote reftom landzlononge. eða um mandrap. eða hordom. eða till annara storglopa. þan æid stalt riuxa sættarlaust. [oc stalt till strizta ganga.³⁶ at³⁷ illar æidr var vunnin.

Um þa men er kirkju gæz misþyrma.

- 54 Ollum monnum mann þat³⁸ lunnict vera at ængi a rangleggha³⁹ tafa eða mis-

Jvfr. Cap. 53. F. II. 46. Sv. 55. A. 23.

¹) bær — C. D. E. ²) oc — tilf. C. D. E. ³) [mgl. — C. D. ⁴) [mgl. — E. ⁵) [mgl. — C. D. ⁶) [sem zyr varo vsattir — B. [er adhir ero ofattir — C. D. [er adar uaro ofattir — E. ⁷) [millum manna zridin — C. D. [zrid millum manna — E. ⁸) at — E. ⁹) stila — C. D. stuldar — E. ¹⁰) Saal. rettet; endanan — A. ¹¹) þo — tilf. E. ¹²) seggi — C. D. ¹³) [æzuentega — E. ¹⁴) huat- stontleggha — B. huatstontleggha — C. huatstontleggha — D. bradstontleggha — E. ¹⁵) retuifa — C. ¹⁶) at — B. C. D. E. ¹⁷) se — C. D. E. ¹⁸) [en — B. [er — C. D. ¹⁹) [er satt er — E. ²⁰) mgl. — C. D. han — E. ²¹) [.iij. mertir — C. D. ²²) han — tilf. B. C. D. E. ²³) [meinsorte — E. ²⁴) .xij. — C. D. E. ²⁵) þeira — C. D. vatt — mgl. E. ²⁶) [.iij. mertir — C. D. uidr byscup — tilf. E. ²⁷) bioða — E. ²⁸) tgritar eide — C. D. E. ²⁹) þa — E. ³⁰) [þa þeiri sof upp — C. D. ³¹) hæmiliustuidar — B. ³²) [þat se openberlegt — E. ³³) [Oc so — C. D. ³⁴) eida — C. D. ³⁵) sua sem er — tilf. B. D. horzua. so sem er — C. E. ³⁶) [mgl. — E. ³⁷) zirir þui at — E. ³⁸) [ynt of — tilf. E. ³⁹) at — tilf. B; ligesaa C. D. E, med Udel. af rangleggha.

þyrma kirkjunar goð. eða þeim lutum sem kirkjunni eða gudi ero falladr.¹ Hæfir þat sacrilegium. sua sem er misþyrma(l)² [vigo lufar.³ eða rænlegr⁴ æðratr. pinazft þeir harðlegða⁵ bæde i guðs loghum⁶ oc manna er þat gera. oc værðr þetta sacri- legium stundum.⁷ [at maðr læggv hæztugr⁸ hændr⁹ a presta. eða klerka. oc¹⁰ klauftr- menn. of huer sem þat¹¹ gerer. þa er han i banne [æz sialzu¹¹ verlinu. oc ma æz ængum lönfæst nema æz herra¹² pauanom. eða nolrom þeim sem han þær [æin- tanlegt uald till þess.¹³ þat værðr oc vret¹⁴ oðrum hætte. ez nolor brýtr kirkju þríd eða spillir. [eða kirkju garðz.¹⁵ oc i þui sem telit værðr or kirkju. þat sem þar værðr laght¹⁶ till gongmslu. þo at aðrer eighi. eða hælðr [kirkna goð¹⁷ mote uilia þeirra sem [zirir eighu at rada.¹⁸ eða tælr vfoft eða¹⁹ vðomt²⁰ hamznadom²¹ dome. þeirra sem [þar um²² eigha orsturb [at væita.²³ [er þessrar pina(!) of tveðold²⁴ bann oc þegiold. þui at huer sem gælðr²⁵ ranglega með illuilia. eða ræna²⁶ þe hæligrar kirkju þa er þa²⁷ þar þiri i banne. [I annan stad²⁸ stæll han²⁹ þe bota. sliðu sem [domr a hendr honum byscup. eða³⁰ loglegr hans domande³¹ um þetta mall. sua sem honum synyzst [rett³² ætir minlan.³³ [oc aulan³⁴ hans ærgiarda.³⁵ [Ma þesser³⁶ æz byscupi lönfæst. eða þeim sem [han byðr³⁷ æintanlegða.³⁸ Sua oc huar sem [renr eða³⁹ stæll or⁴⁰ kirkju [huer sem æ.⁴¹ þa stæll þessor tveðold⁴² hæmzningh⁴³ þirir⁴⁴ loma. att guðs loghum. þorbod oc þegiold. oc han þordægt eighi þui hælðr [retlegða ræfning æz veraldar þorðingium.⁴⁵

Þm dætti þe.⁴⁶

þat er oker er menn byggia dæti þe. oc þæzia þrammar⁴⁷ æz þeim er [þeir 55

Jvfr. Cap. 55. A. 35.

¹) þannadr — B. C. D. E. rigtigere. ²) misþyrma — C. D. ³) [vigo lufar — B. [vigo lufar — C. D. ⁴) ranglegr — B. C. D. E. ⁵) þir — tilf. C. ⁶) augliti — C. D. E. ⁷) sua — tilf. E. ⁸) hæztugar — B. ⁹) [er men leggia heptugða hond — C. D. [at m. l. hæztugða hond — E. ¹⁰) eða — B. C. D. ¹¹) [a [uma — C. ¹²) mgl. — C. D. E. ¹³) [eintanligða þat valð — C. D. ¹⁴) þitt eintalegt uald i hendr — E. ¹⁵) urð — B. með — C. D. E. ¹⁶) [kirkju æðr kirkjugarðe — E. ¹⁷) [kirkna eign — C. D. kirkunnar eign — E. ¹⁸) [með eighu at gera oc rada eighu — C. D. [eigu hennar goðze at rada — E. ¹⁹) oc — C. D. ²⁰) at — tilf. C. D. ²¹) neittande — E. ²²) [mgl. — E. ²³) [a at leggia — E. ²⁴) [Er þessi pina tveðold — C. D. [En þessor pina er tveðold — E. ²⁵) hælðr — C. D. E. ²⁶) renr — B. C. D. E. ²⁷) han — C. D. þat — E. mgl. — B. ²⁸) [þamnan — C. D. [mgl. — E. ²⁹) þirir þat — tilf. E. ³⁰) eða — mgl. — B. ³¹) [domr ætir mala uæti a hendr honum. Biscop er hans domare — C. D. [d. a. hendr h. þp. er hans loglegr domare er — E. ³²) rett — mgl. E. ³³) [ætir mala uæti — C. D. ³⁴) [oc a aulan — C. D. ³⁵) ærgiarda — B. ærgiðhar — C. D. E. ³⁶) [þa a þessi — C. D. ³⁷) [hans um- bod hæzuir — C. D. um — tilf. E. ³⁸) eintanlega — mgl. E. ³⁹) [mgl. — C. D. E. ⁴⁰) hæligrar — tilf. C. D. E. ⁴¹) [mgl. — C. D. E. ⁴²) þreðold — E. ⁴³) hæmning — B. pina oc hæmning — C. D. pina of hæmnd — E. ⁴⁴) ætir — E. ⁴⁵) [loglegrar ræfningar æz þonongadomenom — E. ⁴⁶) Dette Cap. findes ogsaa i Cod. Ff af Landsloven, som Slutningscapitel i Kjöbeboeken, (see foran S. 167, Not. 27); som Cap. xxxiii. af den nyere Borgarthings-Chr. i i Cod. B af denne (see foran S. 306, Not. 11); som et af de ældste Capp. af nyere Gulathings-Christenret i Cod. D og E af denne (see foran S. 323, Not. 13). Varianterne af de nævnte Codd. anføres her saaledes at Ff af Landsloven betegnes V; B af Borgarth. Christenret X; D og E af Gulath. Christenret Y og Z. ⁴⁷) meira — Z.

lia¹ en inftödo. Of gerizft þat i þui ollu er veghazft ma með ftorom vaghom eða smam. sua sem er smör. lin. æir. gull. eða fylkr.² oc þui lifir lutir. oc i ollu þui er tæliazft³ mæ alnom. sem er lerezt eða vædmall.⁴ oc [odru tale sem⁵ fylkr. ftæid er allzftyns vara. oc þuilifir lutir.⁶ oc i ollu þui sem i kerollom mælezt sua sem lgi oc hunangh. oc allzftyns annar loghr. oc sua sem [tornn oc mioll⁷ oc þuilifir lutir. Sua oc ex⁸ [madr ftir⁹ seer læighur zirir [tyr oc verd.¹⁰ þa [gerir han¹¹ odr. nema han¹² see tuna liuande.¹³ oc tanne¹⁴ seer till handa. eða hans¹⁵ umbodzmadr.¹⁶ oc byggi¹⁷ sidan [ex uill.¹⁸ Nu i huæriu sem huær¹⁹ tætr avogt notors²⁰ lufar. þan²¹ sem han ftildi seer vndir²² þæs²³ abyrgd er lanet þurgti.²⁴ þa gerer han i þui deudleggha synd²⁵ [oc ofrfeind.²⁶ iamzna uid ftulb oc ræn. ftirilatazft þeffer syndir æighi þeim sem þær gera. nema þeir zæ ætr þat alf er þeir halda.²⁷ eða haua annat²⁸ [æt vuilia²⁹ þæs er æ. ex³⁰ þeir haza zongh till. ftall þa er odr tof.³¹ þeim³² græida er han tof æ. eða hans ærzingium [ex þa er andadr.³³ En ex ænghi þeirra er till. þa ftall [með byscups rade³⁴ gezazt³⁵ zatorom monnum tirtium³⁶ eða klauftrum.³⁷ Ero allr ofertallar³⁸ zorbodadr.³⁹ oc vtfkildir⁴⁰ æz⁴¹ hælagre tirtiu. extir gudb loghum.⁴² [i primmr⁴³ lutum. æz ftalzu vertinu. ftyrft at þeir ftulu æighi tala hold oc blood vare herra⁴⁴ nema [bote izir.⁴⁵ Annat⁴⁶ þeim till [hamznanar oc⁴⁷ hædengar⁴⁸ [ftall æi tatazft þeirra ozer.⁴⁹ till hælage alteris. þridia⁵⁰ at ex þeir andazft⁵¹ i þeirri synd vbottre. ftulu þeir missa [hælage lege ftadar. i⁵² tirtiu garde.⁵³ [oc sua fram um þat⁵⁴ ftall byscup þeghar han verdr uar uid⁵⁵ þrongia þeim eða þeirra ærzingium till izirbota. [með hyrtingh hælagh rar⁵⁶ tirtiu. Engi ftall oc hoyra ftizta mall. [openbers ofertaris⁵⁷ ne han longja

1) [leigir — E. 2) of iarn — tilf. E. 3) mælaft — E. 4) of adrer þui lifir lutir — tilf. E. 5) [i allu þui er tæliaft ma sua sem — E. 6) oc i ollu þui &c. — mgl. V. Y. Z. 7) [mioll of mall torn of rugar — E. 8) þo at — C. D. E. V. Y. Z. þa — X. 9) [men ftiti — C. D. E. V. Y. Z. [men er ftiti — X. 10) [tyruerd — C. D. E. V. X. Y. Z. 11) [gera þeir — C. D. V. X. Y. Z. [er þat — E. 12) þeir — C. D. E. V. X. Y. þess — Z. 13) at menn ftiti [er leigu zirir tyruerd — tilf. Y. 14) ftiofe — X. 15) mgl. — C. þeirra — E. X. 16) umb. men — X. 17) han — tilf. C. D. 18) [extir þeira vilia — X. 19) madr — C. D. E. V. X. han — Y. Z. 20) torns — B. notorstyns — Y. 21) þess — C. D. V. X. Y. Z. þar — E. 22) vndan — X. 23) þessa — Y. hans — Z. 24) at haza — tilf. Y. Z. 25) ftulb — Y. 26) [ofrfeind — de Övr. 27) haza þar æz tetit — Y. 28) annare — B. X. annara — C. æz annara — D. V. æz annare ze — E. æz annara manna godz — Y. Z. 29) [a vilia — B. 30) of — tilf. Y. Z. 31) gerir — E. 32) heim aptr — Z. æzlar — tilf. Y. 33) [mgl. — C. D. 34) [biscupr radha ath — X. 35) geza — C. D. E. V. X. Y. Z. 36) tirtium — mgl. E. 37) klauftrum — V. Y. 38) openbarer — tilf. C. D. E. openberlega — tilf. V. Y. Z. 39) i zorbode — Y. 40) ftildir — de Övr. 41) fra — C. D. V. X. Y. Z. 42) oc — tilf. V. X. Y. Z. 43) [iij. þeim — X. 44) Jhesu Xristi — tilf. C. D. E. V. X. Y. Z. 45) [þeir gange (adr) til izirbota — V. X. Y. Z. 46) er — tilf. ft. 47) [hatanar oc — Y. Z. [mgl. — E. X. 48) hædungar — E. V. X. Y. Z. 49) [at eigi [c. þ. ozer tataft — C. D. E. [at eintio þeira ozer ftal tataft — Y. Z. 50) þat er hjitt þridia — E. þridia er þetta — Y. þr. er þat — Z. 51) doryia — C. D. E. V. X. Y. Z. 52) hæl laghum — tilf. V. 53) [hælagan tirtingard — E. 54) þetta mat — C. D. V. Y. þeirra mat — Z. [mgl. — X. 55) þuilifa luti — tilf. X. 56) [uid hælagha — C. D. E. 57) [openberlige ofertaris — C. D. E. [ofertalla openberlega — Y.

þyr en han heyrir ættr þengit ofret. [eða gezt¹ till þæs zulla varðan. sem han er frammasst² þangadr till. En þo at [openberer ofrtarlar³ biode⁴ um⁵ meðr atuedno⁶ [eða eighi atuedno.⁶ a [sidaftum doghum.⁷ vp at lufa [telin a aula⁸ dauz zear. þa stall þo nættazst⁹ þeim¹⁰ heilagr [firtiu garðr till legrostadar.¹¹ þar till er zullu: leggha¹² er ættr greit¹³ extir þonghum¹⁴ [annat huart¹⁵ þeim er haza eighu ex þeir ero ner. ælleggha byscupi eða hans umbodz manne. eða sofnar preste sinum. ner: verandom stlritum monnum az sofnenne. at varðueita þeim till handa er haza stall.¹⁶ En huær sem ofr gerer. selfizst .vi.¹⁷ aurum.¹⁸ æ þat halzt tonongr en halzt byscup. oc vptøtt þat alt er bygt uar. [oc stall þat haza halzt tonongr en halzt byscup.¹⁹

Um þa men er heidni blotar oc um spamen.

[Ex madr blottar²⁰ a²¹ heidnar vettr. eða zær han með spafoghum. eða með 56 gerningum. þa madr [er þui lydir. oc²² þan mann husar till þæs.²³ han er sua vth: lægr sem manz bane. en byscup æ huarn peningh zear hans. En ex han dylr.²⁴ stlri stl með [stlu suære²⁵ sem byscupi synizst. En þa er þæssor mall lennr manne. [þa værðr²⁶ a þui ziollmæles madr ex stlrostotat er. nema han haze²⁷ zirir seer hæim: ilistuidar²⁸ vitni.

Ex madr værðr skr(i)ptroze við byskup.

Ex madr værðr æidroza eða stlriptroza. við byscup. huart sem er tona eða larll: 57 madr. en þat er stlriptroz. ex madr [gængr ættr till²⁹ somu synðar.³⁰ er han haze þyr gort. um þau mall er sæth bitr. oc till stlripta varo boren. eða³¹ eighi uar az lande zaret.³² sem stlrixt uar. gialdi [xii. aura³³ byscupi. oc sua annat sinni. oc hitt þridia sinni. en ex þau gera þat oxtar. þa er larllmadr vllægr. en byscup haze huarn peningh zear hans. en tona bortezt hæima zirir extir dome³⁴ byscups. En engu er honn sæt³⁵ ex honn er naudigh telin.

Jvfr. Cap. 56. F. III. 15. Cap. 57. F. III. 16. Sv. 72. A. 22.

¹) [oc gezt — E. V. Y. Z. ²) [openber ofrtarlar — C. D. V. X. Y. Z. ³) biði — B. ⁴) upp — C. mgl. — Z. ⁵) atuadom — X. ⁶) [ædr eighi atuæðhom — X. [mgl. — V. ⁷) [sidafta degi sinum — Z. ⁸) [telin aula — E. V. X. [telit oftar — Y. Z. ⁹) væitazt — V. ¹⁰) honom — E. V. X. Z. ¹¹) [legghadr i firtiu garðe — B. C. D. E. [firtiu groþtr — Z. æ — tilf. E. ¹²) zulltom: lega — C. D. Z. ¹³) totit — V. gezt — X. goldet oc totit — Y. þengit of greit — Z. ¹⁴) lagum — E. ¹⁵) [mgl. — X. ¹⁶) eigu með retto — Y. Z. ¹⁷) .xij. — C. D. ¹⁸) [hæro — tilf. V. Y. Z. ¹⁹) Efter dette Cap. følger i E Cap.: Sua er mælt i logum manna &c., der ellers er Cap. 62, see nedenfor ved dette. Samme Afvigelse i Capitlernes Ordning sees og at have fundet Sted i G, da dette Cap. mangler efter Cap. 61. ²⁰) [En ex madr tryr — E. ²¹) mgl. — C. D. ²²) eða — B. E. ²³) [er lydhir honum oc hans foghum trvr — C. D. ²⁴) dular — B. þa — tilf. C. D. [gniar þa — E. ²⁵) [ore — B. C. [heim æiðstuz — E. ²⁶) han — tilf. B. ²⁷) [hæui han — C. D. [hæue — E. ²⁸) hæimio: tuidar — B. ²⁹) i — B. [æðr extir i — E. ³⁰) [ynd — B. E. [yndarinnar somu — C. D. ³¹) oc — B. ³²) zaren — B. ³³) [iij. mertir — C. D. ³⁴) rade — E. ³⁵) [afad — E.

Ex máðr blandaz við buge.

- 58 Ex manne er þat lent at hān blandazft¹ við annan² zenad. þat er xirirbodei xirir³ huærium trionum manne. [þa sölæ armadr⁴ með heimistuidar⁵ vitni.⁶ en þa⁷ syni⁸ með tlyxtar⁹ æði. eða þare uthlægr. Sva stali oc synia alra vthlægra mala.

Um þa daga er væghu skal bota.

- 59 Dagð þan er næstr er aluirkir xirir Jons messo æxtann.¹⁰ þa stulu allr vighir menn vegho¹¹ bota. huæ i sinu xylki. þar sem mest er þorx att i [huærrí skippshylu.¹² En ex naubhsyn bannar þan dagð.¹³ see gort¹⁴ xirir Petros messo. En ex nokor lætr xallazft. gialde [halxann oyri byscupi¹⁵ huæ þeirra. En ex bonde geþr æighi vert manne tom till.¹⁶ þa gialde [han xirir bada þa.¹⁷ En ex vertmadr uill æi þara. [oc geþr bonde honum lonyxi till.¹⁸ þa suare han sialx sol. En um þuæmæ¹⁹ al lar þa gere menn bruar²⁰ izir. huar i sinu herade. oc læggi²¹ þar þan²² dagð till er stildr er till veghar bota. þa tolx monade er bru er i giærd.²³ En framleidis þare sem adr var mællt. [En byscups armadr gere monnum stemyno till²⁴ með bodsturb²⁵ [oc lysingh²⁶ att lirtiu. En huæ er æi lóm. gialde halxan oyri. En byscups armadr stali þetta²⁷ sölæ halxt byscupi till handa. en halxt bondom till bruar gerðar. en þeir²⁸ væiti²⁹ liid till. En þessor veghar bot lóm i stad manxtrialssie þæs er mællt uar i loghum varom. oc³⁰ allr menn haxa hæitit [til guds þada.³¹ En bruar giærd stali sua stunda sem hinir uittrazsto menn [i huæriu herade³² sia at bera³³ ma.

Ex máðr væðr þanfætt.

- 60 Ex byscup bandætr mann.³⁴ þa stali hān þriggia monada þræft haxa at læidretta [mall silt.³⁵ En [at menn veuizt æighi lengr i vgiptu hano.³⁶ þa stemyni byscups armadr honum þingh. oc gere han vtlæghan. nema³⁷ han læidrette [þar þeghar³⁸ mall silt.³⁹ oc haxe byscup alt þe hano. en lonongr landlaup.⁴⁰

Jvfr. Cap. 58. F. III. 18. Cap. 59. F. III. 19. Sv. 74. Cap. 60. F. III. 21. Sv. 73.

1) blandaz — B. hæzue blandaz við buge — C. D. 2) ein huærn — B. C. D. E. 3) mgl. — B. C. D. E. 4) [þa stali byscups armadr sölæ han — E. 5) Saal. — B. æinestuidar — A, urigt. heimistuidar — C. D. E. 6) uittnum — E. 7) hin — E. 8) ex han uill eigi sanar eita at sol — tilf. E. 9) tlyxtar — B. C. D. 10) mgl. — E. 11) mgl. — C. 12) þipreido — C. D. [herade — E. 13) þa — tilf. C. D. E. 14) æinhuærn annan dagð — tilf. E. 15) [iij. aura — C. D. [haluan annan oyri — E. 16) þes — tilf. C. D. 17) [haluan annan oyri xirir huærn þeirra — E. 18) [mgl. — C. D. E. 19) þiobar — E. 20) bry — E. 21) byscups armadr þeim — tilf. E. 22) mgl. — B. Her ophörer Lacumen i G. 23) giærdum — E. G. 24) [Stali oc byscups armadr gera monnum stemynu till uegabota — E. G. 25) bodsturb — C. 26) [eða tyla — E. G. 27) þat — C. D. E. G. 28) bøndr — E. G. 29) honum — tilf. E. G. 30) at — B. E. G. 31) [gudi. til hæidass — E. G. 32) [mgl. — C. D. E. G. 33) vera — G. 34) Saal. rettet. menn — A. 35) [set — C. D. 36) [at m. v. eigi i viðu hano oc vgiptu hano — C. D. [ex men uegabot lengr i vgiptu hano (þinni — G) — E. G. 37) meðan — B. 38) [mgl. — E. G. 39) till bettra — tilf. E. G. 40) þriðtaup — E. G.

Um utlæghð manz i kristnum rette.

Ex mádr væðr utlæghr i trisnum rette þa gere byscups armadr monnum¹ zimt. 61
 stæmznu till skulda² sina³ [æz þui⁴ þinghi. oc æste tals zrirr ze hano.⁵ En ex
 nn veria dordnan oyri innan zimtar um sumar. oc halz monadar um⁶ vætr. þa
 tizst han⁷ .xij. aurum uid byscup.⁸ ex armadr hano⁹ sfirstotar¹⁰ zorstodu.¹¹
 a¹² sedizst oc¹³ huær¹⁴ [uid byscup .xij. aurum.¹⁵ er [undan stgr¹⁶ eða¹⁷ [uid
 tr eða¹⁸ kaupir utlæghan oyri i trisnum rette. En armadr sote [þat ze¹⁹ með
 igstæmznum. En ex menn væita zorstodu.²⁰ eða ero samzuistum²¹ með honum²²
 an en þessar stæmznur ero lidnar. þa ero þeir slitri vthlæghð utlægr [sem hin.²³
 24 ze sinu uid konongh. oc²⁵ hin²⁶ æin uid byscup.

Guersu mádr shall sik i lenda gera.²⁷

Sva er mælt i loghum manna. at ængi mádr væðr utlægr nema [honum se 62
 mzt²⁸ þingh.²⁹ eða³⁰ or. eða hornn³¹ i kaupangre till moz. En ex mádr ber³²
 ll utlæghð³³ i trisnum rette. oc gengr han till izirbota. zyr en utlæghð lómr³⁴ a
 nd honum. þa æ konongr eði a þui. [En ex han væðr³⁵ utlægr gor a þinghi.
 a konongr landtaupp.³⁶ adr en han lóme i zrid. oc [sæðtir³⁷ æz þæim er³⁸
 nuistum ero³⁹ með honum. nema⁴⁰ er [han er zluttr⁴¹ till izirbota [till byscups.⁴²
 skulu⁴³ menn sæctarlaust [uera með⁴⁴ honum. oc sua síðan er stæmzna su er lidin.
 byscup lagde [zirir han. oc bote⁴⁵ glop sin vttan landz. En konongo menn megho
 ghum þæim landzuist lonyra. en⁴⁶ byscups armadr gerir utlægan um tristin rett.⁴⁷
 i lómr han æzr oc hezr⁴⁸ int skript sina⁴⁹ [þa er han stildi vttanlandz inna.⁵⁰
 tanne⁵¹ han þingh.⁵² oc hæze [þar rit⁵³ byscups. eða stadarens ex byscup⁵⁴
 æi hæima. eða han er izra zallenn. oc late gera⁵⁵ sik i lændann. en konongr hæze

Jvfr. Cap. 61. F. III. 23. Sv. 94. Cap. 62. F. III. 24. Sv. 95. 96.

¹) honum — C. D. ²) skulda — G. ³) sinna æz honum — B. sinna — C. sumum — G. ⁴) [a
 C. [a þhui — D. ⁵) [mgl. — E. G. ⁶) um — fordoblet i A ved Feilskrivning. ⁷) mgl. — B.
 r þeira — C. D. E. G. ⁸) En — tilf. C. D. ⁹) erðibyscups — C. D. byscups — E. G. ¹⁰) stgr:
 le — G. ¹¹) zorstadum — B. E. G. ¹²) þa — C. D. E. G. ¹³) mgl. — C. D. ¹⁴) þeirra — tilf. E.
 [xij. aurum bpi — E. ¹⁵) [zorstadu vætir — G. ¹⁶) of sua [a er — E. G. ¹⁷) [mgl. — G.
 [þen — B. ¹⁸) moteftadu — E. G. ¹⁹) [samuistum men — G. ²⁰) hinum utlægha — E. G.
 [sem han — E. G. [uid han — C. D. ²¹) of zrirrgort — E. G. ²²) en — B. C. D. E. ²³) han
 C. D. E. G. ²⁴) Dette Cap. har i E. sin Plads længere foran (see S. 381) og har rimeligvis staaet paa
 ome Sted i G, da det mgl. her. ²⁵) [han stæzni — B. [han stæzni honum — C. D. E. ²⁶) mádr — tilf. B.
 annat huært með — E. ²⁷) hon — B. mgl. — C. D. með hornn — E. ²⁸) gerer — B. C. D. E. ²⁹) [ut:
 dar uært — E. ³⁰) [e tyst — E. ³¹) [nema han verði — C. D. ³²) stogor kaup — E. ³³) sctist
 C. D. ³⁴) i — tilf. B. ³⁵) [sote þan er [samuistum er — E. ³⁶) þa — tilf. B. C. D. E. ³⁷) [honum
 znglt — E. ³⁸) [uid byscup — B. [uid erðibyscop — C. D. ³⁹) megho — C. D. ⁴⁰) [znglia
 E. ⁴¹) [till með honum at bota — B. a han at bota — C. D. E. ⁴²) er — B. C. D. E. ⁴³) laga
 — E. ⁴⁴) han — tilf. B. at — tilf. E. ⁴⁵) sinni — E. ⁴⁶) [mgl. — E. ⁴⁷) tenne — B.
 þui — C. D. E. ⁴⁸) þinga — C. E. ⁴⁹) [breg — C. D. E. ⁵⁰) han — B. C. D. E. ⁵¹) mgl. — C. D.

adr flogar laupp. En ex manne værðr su sol gezen az tononge hende at han uar eigi ilendr gor sidan [en han uar utlægr gor.¹ þa skal han abyrgiazt vitni sin [um .x. vetr.² at han uar inlendr³ gor. oc haxe sidan einæibi xirir seer at þat er or vatta abyrgð. En ængi [æ aft geza sol um samvißt⁴ sidan er .x. vetr⁵ ero lidnir.

At ængum skal vskila manne pionosto geza.

- 63 Hver kristin maðr er vitz er vitande. skal með [angre idrazt⁶ [synða sinna.⁷ er han hezir gort [oc brotet⁸ mote sinum flapara.⁹ oc alra godra luta giazara sialzum gudi.¹⁰ till stripta ganga. att minzstu æit sinni a¹¹ .xii. monadom sem xyrst i langa xofstu. eða xiri. oc seghia preste inuynrdulega till alra synða sinna. oc tala sidan pionosto [a passa dagh.¹² [ex han ma till kirtiu komazst.¹³ eða¹⁴ þan [dagh ælligr¹⁵ sem xyrst ma han till kirtiu koma.¹⁶ [eða han nær lennemanne.¹⁷ En huær sem æi gengr till stripta i langa xofstu. oc tætr æi pionosto [a passa degghi.¹⁸ ex han er zimtan¹⁹ vettra²⁰ eða ellri. oc er [honum æi²¹ sua stript att han stuli æi²² pionosto tala. oc sitr han sua tolx monade. at han tætr æi pionosto. oc etr þo tiot. xyr en han haxe [pionosto tælit.²³ þa sæðizst han [xyrsta aret .xii. aurum.²⁴ oc sua annat oc hitt þridia. en [utlægr ex sua sitr han længr.²⁵ En ængom skal²⁶ pionosto geza er ligger²⁷ i storglopom. oc uilia²⁸ æighi uidr stiliazst. oc æighi xyr²⁹ tala. en till strixta hezir³⁰ gengit. En ex lennemaðr³¹ uill æi geza honum³² pionosto.³³ oc tællar vstill hans valda.³⁴ þa skal sa er æighi nær pionosto. stiota male sinu [till byscups. eða brøðra³⁵ [att kristkirtiu.³⁶ er³⁷ byscup er æi heima.³⁸ oc eta æigi xyr tiot sextar laust en han haxe lyclt male sinu.³⁹

Jvfr. Cap. 63. F. II. 40. Sv. 37. M. 22.

¹⁾ [er tñst uar utlægr a han — E. ²⁾ [inna(n) .x. vetr — B. ³⁾ i lendr — B. C. D. ⁴⁾ [andþ: uist — E. [sol a at giaz (geffua — D) a samuistum við han — C. D. ⁵⁾ Her ender D. ⁶⁾ [angr oc idran — B. [idran oc angri — C. [angre of idran — E. [audmiuðt of idran — G. ⁷⁾ sinna — mgl. B. [till synða sinna sghia — C. þeirra — tilf. E. G. ⁸⁾ [mgl. — E. G. ⁹⁾ oc launara — tilf. C. G. launara — tilf. E. ¹⁰⁾ oc — tilf. C. ¹¹⁾ huærium — tilf. E. G. ¹²⁾ [at passom — E. G. ¹³⁾ toma — C. [mgl. — E. ¹⁴⁾ nær han lenni manne. eða — tilf. C. ¹⁵⁾ [em nestir er oc — tilf. C. ¹⁶⁾ [uæsa dagh þar æptir ex han getr til kirtiu tomet — E. G. ¹⁷⁾ preste — E. G. [mgl. — C. ¹⁸⁾ [at passom — E. G. ¹⁹⁾ .xij. — C. E. G. ²⁰⁾ gamall — tilf. C. E. G. ²¹⁾ mgl. — C. ²²⁾ mgl. — B. [han sua striptar at han stuldi — E. [hann þrigr at hann ma — G. ²³⁾ [gude lifam — E. [tælit gude lifam — G. ²⁴⁾ [a xorfsta are .iiij. mortum — C. ²⁵⁾ [ex han er sua længr þa er han utlægr — E. G. heima — tilf. C. ²⁶⁾ þeim — tilf. B. E. G. ma þeim — C. ²⁷⁾ liggia — B. C. er sæðm — E. ero stæddir — G. ²⁸⁾ uil — E. ²⁹⁾ pionosto — tilf. E. G. ³⁰⁾ haxua — C. han — tilf. E. G. ³¹⁾ prestr — E. G. ³²⁾ þeim — C. manne — E. G. ³³⁾ gude lifam — E. G. ³⁴⁾ xirir ganga — E. G. ³⁵⁾ [undir byscup eða torebæðr — E. G. ³⁶⁾ [mgl. — E. G. ³⁷⁾ ex — C. E. G. ³⁸⁾ til — E. G. ³⁹⁾ xirir kirtiuannar xormanne — E. xirir xormanne — tilf. G.

Um Kama skatt.

Kuma skatt [skatt hvar gjalda¹ a huerium² tolf monadom. [huer madr³ peningh 64
talenn þeirra⁴ er till þriggia marla [talenna æ.⁵ xirir ottan⁶ vamn oc klæde ein-
fold. oc gere bæde karll oc kona. eða gjalde halzan⁷ oyrri xirir.⁸

Saker þær er konungr oc byskup eigna saman.⁹

Þessar saker eigu þeir báðir saman konungr oc byskup. Eðr eigi tómar tímbar 65
a tuxt er gera skatt hvaruud tirlur xyr en .xij. manadar se lidnir þa skatt bota .xij.¹⁰
mortum. a halzt hvar konungr oc byskup. Eðr madr ætr liot a xriadegi æptar(!) en
tuefor þa a konungr oc byskup¹¹ ze (hans. En madr ætr roffaliot j langaxastu þa
er hann vtslægr. a konungr oc byskup huarn pening xiar hans. Su er hin .iiii. (ot)
eðr madr [ætr slitt sem nu uar tallt of¹² blandar bonde¹³ matunonli¹⁴ uidr han¹⁵
sidan. þa er han saladr .xl.¹⁶ mortum uidr konung oc byskup.¹⁷ Su er hin v¹⁸ eðr madr
hezuir heidin man inhysis ser .xij. manada þa a konungr oc byskup huarn pening
xear hans. Su er hin .vi.¹⁹ eðr madr xorder heidin man. þa er han seltr .xl. mortum²⁰
uidr konung oc byskup. Su er hin .vij. eðr madr sittr .iiij. ueltr oc gerir eigi fiund
sina eða hældr æi up cristnum dome. þa a konungr oc byskup huarn penning xear
hans. [Su er hin .viij.²¹ eðr madr lætr daudan man rottina inhysis²² ser of uill eigi
till tirlu xera. þa er han seltr .xl. mortum uidr konungr oc byskup. [Su er hin .ix.²³
eðr madr a modor sina eða hystur eða þær konor sem till ero stilldar i laugum. þa er
han utlægr. a konungr oc byskup huarn pening xear hans. Su er hin .x. eðr madr uill
æi aylata²⁴ þeirri konu er han xær sidar of lifua þær báðir. þa skatt gera þau bæde²⁵
utlægh. a konungr oc byskup huarn pening xear þeirra. Su er hin .xi. eðr madr²⁶ xær
medr spadome.²⁵ þa er han utlægr. a konungr oc byskup huarn pening xear hans. [Su
er hin .xij. eðr konor xara med spadome. þa ero þær utlægar. a konungr oc byskup
huarn pening xear þeirra.²⁶ Su er hin .xiiij. eðr karlum eða konom uærdr þat
lænt²⁷ at þau (se trol) eða xorder eða ridi mann(e eða buxe. oc verdr þat at
sannu oc er þat ordxlegt um þria bō eða .iiii.²⁸ þa skal hann eða hona xlytia a fio

Jvfr. Cap. 64. F. II. 20. Sv. 36. M. 22.

¹) [fölu allir men gera — C. [skatt hvar madr gera — E. G. ²) mgl. — C. ³) mgl. — C. [mgl. — E. G. æin — tilf. E. ⁴) þan — E. G. ⁵) [vegna eigr — C. a — E. G. ⁶) vttan — mgl. E. ⁷) mgl. — C. ⁸) pening — tilf. B. C. huarn penning — tilf. E. G. ⁹) Dette Cap. findes kun i E og G, samt som særskilt Stykke i Perg. Cod. No. 11 i det deichmannske Bibl. i Christiania (D i Landsloven). Stykket er her tilføiet efter E, hvor det dog har flere Huller, da den övre Deel af Bladet, hvorpaa det findes, er afskaaren. Disse Huller ere ovenfor udfyldte mellem (), og Varianter tilføiede af G, samt af den deichm. Codex, her betegnet N. Ovskr. mgl. i E. N, oprindeligt i G, men tilf. i Mrg. m. nyere H. ¹⁰) .xv. — N. ¹¹) att — tilf. G. ¹²) [mgl. — G. ¹³) vandr — G. ¹⁴) matu — G. ¹⁵) mat manna oc eta þeir þan — G. ¹⁶) .xi. — G. ¹⁷) eðr madr ætr liot &c. — mgl. N. ¹⁸) slægr — tilf. G. ¹⁹) [mgl. — N. ²⁰) hia — tilf. G. ²¹) [En — N, og saa fremdeles. ²²) sidan dæmt er — tilf. N. ²³) sem vloglega saman ero — tilf. N. ²⁴) eða kona — tilf. N. ²⁵) runum galdrum, gerningum, eða hindroitnum sem dæmt xirir villu — tilf. N. ²⁶) [mgl. — G. N. ²⁷) sanprætt — G. ²⁸) þrem xleiri — N.

vi) of hogga a rygg of seltia nidr till grunna of a konungr of byskup huern pening
 year hans.¹ En ex þat er þlutt or einum husum ædr mælt of þoreft sa vndan er
 tenst uaro a hende þa a sa at suara sifu xirir sem han hugdi hinum er mælt uer
 uidr.² Sv er hin .xiiij. ex madr blandast uidr buze of uerdr han at pui tunnar æda
 sannr þa stall han [xara or riti konungs uare of aldrigin aptr toma.³ of a konungr
 of byskup huern pening year hans. Su er hin .xv. ex men [xara medr blott huarf
 sem þat ero konor æda tarlar of uerda at pui tunnir æda sannir. þa⁴ a konungr
 of byskup huern pening year þeirra.⁵ En buze þat er men blandast uidr þa stall
 pui rinda a sio uft of æi(ngin madr) nytt axtala.⁶ [En allar þe(sar sater) stall slipta
 i hælminga (millum konungs) of byskups⁷. Sua of ex men (thna ser sialxuer).⁸

¹) þeirra — G. N. ²) nema hann se satar abere — tilf. N. ³) [re(saz sarlega — N. ⁴) [æda tenor
 blota þurgub oc ero þeir sanprouader at — G. ⁵) Disse to Artikler (.xiiij. og .xv.) staa i N i omvendt Orden.
⁶) af haza — N. ⁷) [mgl. — N. ⁸) þat a hylgt l. of hylgt byskup. nema þat vgrdigt odz mang vrt.
 Item ex madr sifr .iiij. lagastegnur xir .xiiij.(?) manada oc gerer eigi hozud tiund sina. Item ex menn beriaz i turtia
 æda tirtiu garde. þa ero þeir vllagr nema madr veri sit xirir vxridar monnum. æda þann sem bana til ræde honum
 gera. oc er sa sngsate er sit ver. en hin vllagr er til srtir. oc a ze hano alt hylgt konungr oc hylgt byskup. Item
 alt otr vptocht. hylgt konungi oc hylgt byskupi. oc .vi. æra secht hylgt konungi oc j byskupi. Item ex madr
 miegar med barne sino. þadandi til tiyo oc lima at vilia sinum. þa eru þau vllag oc vptocht alt ze þeirra .j. konungi
 oc .j. byskupi. Item þeir menn æda konor sem bort lapa med annara manna konom. æda monnum. þa eru þau vt-
 leg oc ze þeirra alt .j. konungi .j. byskupi. Item ex madr er i þann tyst opinberlega æda forbodadar af hæligr
 tirtiu xormanna. þa hezir hann .iiij. manada til at retleida mál sit. en huer sem sua er i þanne um .iiij. manada oc
 eit ár. þa er hann vllagr oc alt hano ze .j. konungi oc .j. byskupi. oc hueruitna þar sem menn gera til vllagdar i
 dhrifnum rette. þa er alt ze þeirra er til vllagd gera vptocht .j. konungi oc .j. byskupi. Oc ex annar huarapuegia
 umbozmenn konungs oc byskups bera vp meira. þa leggi aptr til iamnadar. — tilf. N.

V.

Hirdskraa,

udgiven af Kong Magnus Haakonssön.

- Texten aftrykt efter Pergaments-Codex No. 323 fol. i den arnamagnæanske Samling, indeholdende foruden Hirdskraa ogsaa Bergens Bylov (*Ba* i Byloven), med en Haand fra 1ste Halvdeel af 14de Aarhundrede. Her betegnet *A.*
- Sammenholdt med Perg. Cod. No. 304 fol. sammesteds, indeholdende foruden den nyere Gulathingslov (*Gc* i Landsloven) m. m., ogsaa Hirdskraa, skreven med to Hænder, een omtrent fra 1ste Halvdeel af 14de Aarhundrede (indtil midt i Cap. 36), en anden noget sildigere, maaskee fra Midten af 14de Aarhundrede (fra midt i Cap. 36 til Enden). *B.*
- med Perg. Cod. No. 322 fol. sammesteds, indeholdende foruden den nyere Gulathingslov (*Gb* i Landsloven) m. m., ogsaa Hirdskraa, men med en anden Haand, omtrent fra Midten af 14de Aarhundrede *C.*
- — Perg. Cod. No. 1642 qv. i det kjøbenhavnske store kgl. Bibliotheks nyere Haandskrift-Samling (*Cod. Tunsbergensis*), indeholdende foruden den nyere Borgarthingslov (*Ba* i Landsloven) m. m., ogsaa Hirdskraa, med samme Haand, fra 1ste Fjerdeel af 14de Aarhundrede *D.*
- — Perg. Cod. paa Univ. Bibl. i Lund, Hist. lit. No. 12 fol., indeholdende foruden den nyere Gulathingslov (*Gn* i Landsloven) m. m., ogsaa Hirdskraa, med samme Haand, fra omtrent Midten af 14de Aarhundrede *E.*
- — Perg. Cod. No. 3270 qv. i det kjøbenhavnske store kgl. Bibliotheks ældre Haandskrift-Samling, indeholdende foruden Jonsbogen m. m., ogsaa Hirdskraa, med en Haand omtrent fra 1ste Halvdeel af 14de Aarhundrede *F.*
- — Perg. Cod. No. 350 fol. i den arnamagnæanske Samling (*Codex Scardensis*), indeholdende foruden Jonsbogen m. m., ogsaa Hirdskraa, med en Haand fra 1363 *G.*
- — Perg. Cod. No. 126 qv. sammesteds (*Codex Thorleivianus*), indeholdende foruden Jonsbogen m. m., ogsaa Hirdskraa, med en H. fra anden Halvdeel af 14de Aarh. *H.*
- — Papirs-Afskrift No. 106 qv. sammesteds, efter en nu sandsynligviis tabt Pergaments-Codex *I.*
- — Perg. Cod. C. 21 qv. i det stockholmske kgl. Bibliotheks Haandskrift-Samling, indeholdende foruden den nyere Frostathingslov (*Fa* i Landsloven) m. m., ogsaa Hirdskraa, men med en anden Haand, fra Midten af 14de Aarhundrede *K.*
- — Dolmers Udgaave, Kjøbenhavn 1666, for hvilken dog kun foregaaende Cod. *K* synes at ligge til Grund, men i Afskriften eller Aftrykket forvansket og overhoved ukritisk behandlet *L.*

- Sam. med Pergamentsbrudstykker af den nyere Gulathingslov og Hirdskraa i det norske Rigs-
 archiv, egenhændigt skrevne af Lagmanden Hr. *Hauk Erlendssøn* omkring 1310; in-
 deholdende Dele af Hirdskraaens Cap. 1 og 2 *M.*
- — Pergamentsbrudstykke sammesteds, med en Haand fra Begyndelsen af 14de Aarhundrede,
 indeholdende Dele af Hirdskraaens Cap. 28 og 29 *N.*
- — Pergamentsbrudstykke sammesteds, med en Haand fra Slutningen af 13de Aarhundrede,
 indeholdende Dele af Hirdskraaens Cap. 34 *O.*
- — Pergamentsbrudstykke sammesteds, med en Haand fra Midten af 14de Aarhundrede,
 indeholdende Dele af Hirdskraaens Cap. 52, 53, 54 m. m. *P.*
- — Perg. Cod. C. 16 qv. i det stockholmske kgl. Bibliotheks Haandskrift-Samling; denne
 Codex indeholder foruden den nyere Gulathingslov (*G* i Landsloven) m. m., ogsaa
 som en Retterbod for sig selv Hirdskraaens Cap. 36, skrevet med en Haand fra anden
 Halvdeel af 14de Aarhundrede *Q.*
-

Det bemærkes, at Codd. *A, B, C, D, Q* og Brudstykkerne *M, N, O, P* samtlige ere skrevne
 i Norge; *F, G, H* og *K* derimod paa Island. *E* er, som det synes skreven paa Færøerne. Om
I er Afskrift af en islandsk Codex (den tabte saakaldte *Heynessbók*) eller en norsk (*in capis*
Cypriani), er uvist. *L* slutter sig, som ovenanført, til *K*, og maa derfor ansees som islandsk.

Her heyr upp hirðlagh Noreghe konungs ok hans hirðmanna.¹

Hat er uphæz hirðlagha uara at Ihesus Christus² guds sun oc uarar zru sancta I Mariu møyiar hin trosæfsti sannr gud oc madr. konongr allra kononga æz huerium³ alltt ualld⁴ stíorn oc uirding.⁵ han se⁶ værnd oc uardvæizla varo⁷ herra .N.⁸ Noreghe kononge oc allra hans handgeng(i)nnu manna. oc allra triftinna manna æilixlega. I þess hins sama uaro herra Ihesus Christus namzne skal uar [loghlegr⁹ Noreghe konongr¹⁰ hans pion rada bode oc banne oc utzorum varom innan landz oc utan gudi till¹¹ dnyrdar¹² ser til sœmdar off till gagns oc þarzenda. Nu æz þui at landz zollit allt¹³ a mykka lyðstýlðu konongdomenum¹⁴ at vœita. oc ver allra hællzt sem honum ero handgengnir. oc æz allu landz zollinu valdir¹⁵ konongenom¹⁶ til hirðar oc hœimolegrar pionoftu [oc i¹⁷ ollum lutum þeim sem han zær off i hendr til [ubrigdileghe trunadar¹⁸ oc zullominnar¹⁹ pionoftu.²⁰ oc gramt²¹ gud at off i æidum²² varom oc briotum triftileghe tru²³ er²⁴ ver brigdumzt²⁵ honum i notoru þessu.²⁶ þa vœre þæt þarzlegt alt men varadezt þa mykku uillipotu²⁷ er mestr lutr [zollt þessa landz²⁸ hævir [þa hormulega²⁹ blindadr æz veret.³⁰ at i engu lande³¹ odru zinnazt³² [þau dœme.³³ þar sem tætnir hava veret imisfir men³⁴ [ranglega til

¹) Her hezia upp hirðlog Noregs konungs ok hans handgenginna manna — Ovrskr. C. D. Her heyr hirðfœra ok um triftilega tru ok konungs ærða tall ok tofningh — Ovrskr. E. Her byriaz (heyr upp) hirðfœra — F. H. Her h. upp hirðfœra ok segir i zyrsta capitulo huat uer erom stýldughir konungi uarum bædi handgengnir menn. ok almu: ginn. i Noreghe konungs riti — G. Her heyr upp hirðmanna lœg — I. Her heyr hirðfœra ok segir i zyrsta capitulo um triftiliga tru — K. L. Her heyr upp hirðfœra þa sem setti Magnus konungr son Hafonar konungs ok segir hon um alla hirðfœdu innan hirðar — Ovrskr. M. ²) sannr — tilf. F. G. H. I. K. L. ³) honum — þ. er — tilf. D. ⁴) ok veralltlig — tilf. I. ⁵) en — tilf. B. er — tilf. C. ok uirding — mgl. I. ⁶) uær — tilf. G. H. ⁷) uirdulega — tilf. F. ⁸) Magnusar — C. ⁹) herra — F. G. H. ¹⁰) [loglegar Noreghar — D. [logtigr konungr — G. H. ¹¹) tignar ok — tilf. F. lœg ok — tilf. H. ¹²) stýlþum — tilf. K. L. ¹³) alt — mgl. B. E. K. L. ¹⁴) konongenom — E. F. ¹⁵) Saal. rettet. valst — A, mgl. I. ¹⁶) honum — H. K. L. ¹⁷) [i — B. F. G. H. I. [ok — K. L. ¹⁸) [ubrigdilegrar — K. L. ¹⁹) zullomligrar — G. H. ²⁰) holloftu — B. C. D. E. G. H. pionoftu ok holloftu — I. ²¹) gramt — F. gremium — G. ²²) ordom — B. æidi — C. D. E. ²³) vara — tilf. E. I. ²⁴) er — þ. ²⁵) uidr — tilf. D. ²⁶) þessu — mgl. I. ²⁷) uillipotu — B. C. F. L. ²⁸) [zollfœns i þessu lande — B. ²⁹) [mgl. — I. ³⁰) Istf. Resten af dette og de 3 fœlgende Capitler har E: ganga þessir capitulum sua vt sem stendr i landzbotenne. I nazne zodr ok sonar ok heilago anda. En er sua hardlega fan til at berast at engi er þessara til. ³¹) lande — mgl. D. ³²) zrozast ne zinnazt — B. ³³) [dœmi til — B. F. L. [þess dœme — C. ³⁴) Resten af dette og de 3 fœgg. Capitler mangle i A, og ere derfor tilfœjede efter B. Ogsaa C slutter her Capitlet, tilfœjende: eftir þui sem stendr i logbotenne stæzre i triftindoms bætti i hinum þridia capitula. Derpaa fœlger istf. Cap. 2, 3, 4 kan Ovrskrift: Her eftir stulu vera ærðir þær sem greina huessu ærvazt a Noregs konungs riti ok þau capitula sem þeim zynlgia eftir þui sem þær stendr (See foran S. 24 fœgg.). I F-K mangler ogsaa Resten af dette, samt de 3 fœgg. Capitler.

konungs¹ mote rettum konungum² oc logum hins hælga Olafs konungs oc ollum þeim rettyndum er huer bonde vilði vna³ oðrum um sínar erðir. þionado⁴ oxi vœlborner men þeim sem varla mattu vera sveinar⁵ þeirra. sem en vattar i dag. huart þeir mistu zloþra oðala sinna⁶ eða þeir⁷ er þa⁸ tálkado kononga sína oc sua hit sama um manna missunnar. Nu at men þurzi eigi griplande hondum⁹ extir at þara huer konongr a retlega at vera j [Noregs riti¹⁰ þa se þat kunnigt ollum Noregs monnum at Magnus konongr son hafonar konungs stæðesti sua oc let j þof setia¹¹ [huer er at¹² rettum erðum a at vera Noregsveldis¹³ konongr extir logum.¹⁴ Of þui iattado oc samþycti allir Noregs men zririr sit oc sit æzspringi¹⁵ við Noregs konong oc hans æzspringi með retto þingtale¹⁶ oc¹⁷ at þessor stípan skal [ganga oc¹⁸ standa æuenlega sem þa var gor oc nu zylghir her.¹⁹

Her hezar upp erðda tal þat sem greinir þess erðast a Noregs konungs ríki at lagum.

2 I nærni þadur oc sonar oc hælaga anda. æins guðs j hælagre þrinningu skal ein hans þion konongr vera izir²⁰ Noregs²¹ veldi²² innan landz oc²³ statlondum. Extir²⁴ þrazal konungs vars þa se su hin þyrsta erð Noregs konungs at sa skal konongr vera²⁵ hin ælzsti ein. er Noregs konungs son er oc stílgetin.

Su er onnur erð. at sonar son konungs stílgetin hin ælzsti ein skal konongr vera sa sem þadir hans var stílgetin.²⁶

Su er hin þridia erð er broder konungs stílgetin [oc samþedra²⁷ hin ælzsti ein skal konongr vera.²⁸

Su er hin .iiij. erð er þadurbroder stílgetin oc samþedra hin ælzsti ein skal konongr vera.²⁹

Su er hin .v. erð. er brodor son³⁰ konungs stílgetin³¹ hin elzti ein skal konongr vera sem³² þadir hans var stílgetin.³³

Su er hin .vi. erð. er broðrungr konungs stílgetin³⁴ hin elzti ein skal konongr vera sa sem þadir hans var þadur broder konungs stílgetin oc samþedra.³⁵

¹) [oc tálkadr konongar ranglega — D. L. [rángliga — F. [r. til konunga — G. I. K. ²) konungi — F. Slutningen af dette, tilligemed de 3 næste Capitler, mgl. i G. H. I. K. ³) æz — tilf. D. L. ⁴) þa — tilf. D. ⁵) tnapar — D. L. ⁶) er þionado — tilf. D. ⁷) hinir — D. L. ⁸) þeir — D. ⁹) sta leitande — tilf. D. ¹⁰) [Norege — D. ¹¹) a frostþingir — tilf. L. ¹²) [at huar — D. ¹³) Noregs — L. ¹⁴) hins hælaga Olafs konungs — tilf. L. ¹⁵) æzspringi — her og siden, D. L. ¹⁶) þingmale tale — D. ¹⁷) mgl. — D. L. ¹⁸) [þar um — D. ¹⁹) oc þui þutu þeir zylgia extir allu þinu megi oc mote þeim vera er þessu samþyctir eigi — tilf. D. ²⁰) zririr allu — D. ²¹) konungs riti oc — tilf. D. ²²) veldi — tilf. D. ²³) izir Noregs konungs — tilf. D. ²⁴) Su extir — D. ²⁵) izir Noregs riti — tilf. D. ²⁶) æir N^o veldi — tilf. L. ²⁷) stílgetin — D. ²⁸) æz eigi er sananna til stílgetna — tilf. D. ²⁹) [mgl. — D. ³⁰) [a er samþedra er við konongh æz eigi er þeira til sem ader ero talder — tilf. D. ³¹) [a þu þader hans var stílgetin æz eigi er hinna til — tilf. D. ³²) [a [z. h. var stílgetin — tilf. L. ³³) [þeir — D. ³⁴) stílgetin — D. ³⁵) [a er — D. ³⁶) oc samþedra við konongh æz eigi er hinna til — tilf. D. L. ³⁷) er — tilf. D. stílg. — mgl. L. ³⁸) æz eigi er hinna til sem ader ero talder — tilf. D.

Su er hin .vij. eryð. at konongs son skal konongr vera¹ hin elzti ein þó at² ei se fylgetin. þá þó er eigi³ er getin j hordomi æða þrendsemi spellum æða [sýziar spellum⁴ [nermeir en lofat er at loghum⁵ oc konongr sialzr hæzir við þaderni hans genget oc sagt sialzr fylritum monnum avari til⁶ [safir samviftu⁷ hans⁸ oc modor⁹ hans. oc suari su stund er barnet er þót þeirri tiltolu sem til hýrri oc hæzir moderen eði tuent til sagt þadernis hans¹⁰ extir þeim hætte sem lofbot vattar um slið mall. þessu stulu þeir er vita ei lonna um¹¹ manað nema þeir ottezt oxriti. þá stolu þeir ein: huerium fylritum manni til segia at vitni megi um bera [ex þarz.¹²

Su er .niiij. eryð. er dottor son konongs fylgetin hin elzti, ein skal konongr vera. þá sem modir hans var fylgetin. ex engi er hinna til.¹³

Su er hin .ix. eryð. at [sa skal konongr vera er systur son konongs er fylgetin hin elzti ein.¹⁴ þá sem modir hans var samþedra við konong [oc fylgetin.¹⁵

Su er hin .x. eryð. at þa skal konongr vera hin elzti ein er nestr er extir bróðra syni við konong oc fylgetin er [oc sua þadir hans¹⁶ oc tomen af samþeddum bróðrum oc fylgetin¹⁷ ex engi er annara¹⁸ til [er aðr ero talder.¹⁹

Su er hin .xi. eryð. er þa skal konongr vera hin elzsti ein oc fylgetin²⁰ systina son er við konong oc tomen þra þeim systinum er bæði varo samþedra oc fylgetin.²¹

Su er hin .xij. eryð. at þa skal konongr vera hin elzsti ein. fylgetin. er systrungr er við konongr oc modir þeirra varo samþedar oc fylgetnar oc af rettri kononga ættenne tomnar.²²

Nu ex engi er þessara til sem aðr varo talder. þá se þa konongr at Noregi hin elzti ein er með²³ eryðum er þá nestr extir þvi sem landz boten vattar j almenne: lego²⁴ eryða tale. karl en ei tona. oc þó af rettri kononga ættinni tomen.

Þess þá skal kiosa ex eingi er þeira til sem eryða tal nattar þyr mair nu nezt.²⁵

Nu ex sua hardliga²⁶ kan til handa²⁷ at berast. at engi er þessara til þá se 3 sialzsteynt hertoga²⁸ æða jarli²⁹ [ex þeir ero til³⁰ oc byskopum ollum oc abotum oc ollum barrunum³¹ oc hirdmonnum með hird alla at sokia norðr til Nidarosar [till hins hælga Olafs konongs.³² til umrada við erchibyskop oc nezni huer byskop or sinu

¹⁾ extir þadur sin — tilf. D. ²⁾ han — tilf. D. L. ³⁾ huarde — D. L. ⁴⁾ [sýziar — D.
⁵⁾ [mgl. — D. L. ⁶⁾ þirir — tilf. D. L. ⁷⁾ samviftar sater — D. samviftu — L. ⁸⁾ sinar — D. L.
⁹⁾ þodor — D. ¹⁰⁾ mgl. — D. at þvi barni — L. ¹¹⁾ þir — D. L. ¹²⁾ [ex þess þarz við — D.
[mgl. — L. ¹³⁾ sem aðr ero neztir — tilf. D. ¹⁴⁾ [systur (son konongs) fylgetin hin elzti ein (skal konongr vera — D. L. ¹⁵⁾ mgl. — L. ex eingi er hinna til — tilf. D. L. ¹⁶⁾ var fylgetin — tilf. D.
[mgl. — L. ¹⁷⁾ fylgettnom — D. L. ¹⁸⁾ hinna — D. L. ¹⁹⁾ [mgl. — D. ²⁰⁾ er — tilf. D. L.
²¹⁾ af rettri kononga ættenne tomen. ex enge er þeira til sem aðr ero talder — tilf. D. L. ²²⁾ ex eingi er hinna til — tilf. D. L. ²³⁾ mgl. — D. ²⁴⁾ retto — D. ²⁵⁾ Denne saavel som foreg. og næst efterf. Cap.-Ovskr. ere tilf. efter D. ²⁶⁾ þunglega — L. ²⁷⁾ mgl. D. L. ²⁸⁾ ex han er til — tilf. D. L.
²⁹⁾ iartum — D. ³⁰⁾ [mgl. — D. ³¹⁾ fendom monnum — D. ³²⁾ [mgl. — L.

byskopedomi¹ .xij. hina vitrazsto menn² oc se a þor komner³ innan þess manadar er þeir spyria þrazal konongs. [oc skal⁴ huer byskop oc sylu madr [etizla menn extir til hægnadar⁵ með bondum [at geyma⁶ landz þirir þiozum oc ilþydu.⁷ sua marga az lendum monnum oc sylu monnum j huerium loghum sem þeir sea at bezt hœzir. Stolu þeir er extir sitia iamznhormilir vera j annara manna sylsum til getto sem sialþra sinna. ellega ero þeir landrada menn [við konong.⁸ ez ei heldr land þrði az⁹ þeirra vangornyslu.¹⁰ En þan tima sem þeir ero nordar komner sem til ero neyndir. þa gange þeir olærdo men með suornum eid til þes vmdomes. At þeir stolu þan til konongs tala er þeim synizt þirir gudi at bezt se til þallin. En þenna eid stolu iamznvæl byskopar abyrghazt við gud þo at þeir sueri¹¹ eigi sem hinir er sueria. at þeir leggi sannenda¹² vmdomi¹³ til [vm þetta mall¹⁴ sua sem gud gezz þeim¹⁵ retlægazt at sea. En ez þa skal a. þa stolu þeir sit mall haza er þlonri verða¹⁶ saman oc skilrikare ero. [oc erdhbyskop¹⁷ oc adrir byskopar samþydia oc sanna þat með eidi sinum. Nu ez nokor letr sit til konongs tala odru vis en [her segir.¹⁸ þa hæzir þa þirir gort þe oc þrði.¹⁹ oc se j pauans²⁰ banni oc²¹ alra hœilagra manna oc ei²² kirkju græzz. oc [engi þa er²³ honum [veitti lid²⁴ til þes. Nu ez hirdstiorar eða hird þirirnemzt [at soðia nordr j²⁵ þessa þerð. þa ero þeir landrada menn við konong. nema naudsyniar²⁶ banna. [of sua²⁷ huer bonde er þirirnemzt þessa þerð sedr .viij. ortogum oc .xij. mortum vidr konong. En konongr mete naudsyniar með stynsamra²⁸ manna rade [oc izirfion.²⁹ En [þessa skal huer þerð þara³⁰ a sinum kostnadi. En konongr inni þeim ollum kostnad sin sem ei haza³¹ adr konongs þe [at varðueita eða len eða syltur az konongi.³²

Quat þær honor mego ærða er komnar ero az kononga ettenne oc þeir karlmen sem i ærða tale standa oc eigi ero az rettre kononga ettenne komner.

- 4 Ez dotter eða sonar dotter. moder eða syltir eða þær konor adrar³³ er j ærða tali standa [j landzbotlinne³⁴ oc eigi ero az kononga ættinne komner. oc ero þeir eða þær ner meir at stýldu til annars ærðs en konongdomsens. þa skal tala³⁵ huer extir

¹) oc [slyumen kononga. þeir sem þar ero — tilf. D. L. ²) bondr með ser. extir sinni samuifu — tilf. D. menn m. ser e. f. — tilf. L. ³) mgl. — D. L. ⁴) [sua skal oc — D. L. ⁵) [þipa til hegningar — L. oc gæzlo — tilf. D. ⁶) [oc getta — D. [at geta — L. ⁷) illþyde — D. L. ⁸) [mgl. — D. L. ⁹) þirir — D. L. ¹⁰) vangazlu — L. ¹¹) vinni — D. ¹²) [sannynðes — D. ¹³) eid oc vm rade — D. umroðu — L. ¹⁴) [þessa mato iamust sem hinir olærdo er sueria — D. [þessa mato — L. ¹⁵) [yn til — tilf. D. vit til — tilf. L. ¹⁶) ero — D. L. ¹⁷) [erthbyskope — D. ¹⁸) nu er mætt — D. L. ¹⁹) lande oc lausum ægri — tilf. L. ²⁰) mgl. — L. ²¹) þorbodi — tilf. L. ²²) at — tilf. D. L. ²³) [sua huar þa sem — D. L. ²⁴) [þylgir — D. L. ²⁵) [mgl. — D. ²⁶) full naudsyn — D. L. ²⁷) [En — D. ²⁸) soðia — L. ²⁹) [mgl. — D. L. ³⁰) [i þessa þor þare huar — D. ³¹) hazzu — D. ³²) [mgl. — D. L. ³³) þu i ærða tale ero talðar. extir þui sem landzbot vattar. sua oc þeir karlmen — tilf. D. rigt. sem standa i ærða tale i landztagabot. sua oc þeir karlmenn — tilf. L. ³⁴) [mgl. — D. ³⁵) til ganga — D.

þvi sem¹ vattar² j almennilægo erzdatali. En at þvi liosfare se þa mego þær³ þyrft
erza eignir þær sem konongr erzir extir⁴ þrendr sína. eða þær sem hann kaupir með
lausfa ze. þær þo at hann seli eði konongdomsins iardir til. eða sfipti þeim j þær.⁵
Sua stolu þeir oc erza lausa ze oc gripi þa sem ei honyra torrununni til nema konongr
sialyr haze adra sfiþan a gort með sfilritum vitnum oc iartetnum. ser til somdar oc
salo hialpar oc⁶ sinum holloftu monnum [heldr hæil en siutr.⁷ oc er þat hazub rad⁸
at huer gere⁹ væl¹⁰ zirir ser um sína lizdaga oc sinum holloftu monnum.¹¹ þvi at va-
stoyt er annars vinatta eða¹² extirgerð þo at alstyt se.¹³ zinnazt oc nog¹⁴ dæmi til
þes at erzingiar haze heldr¹⁵ az draget en til aulat sfiþanar þeirra er adr atto oc
zengu oxzlæga með holtri pionofsto oc lizs haffa eða með ymysum¹⁶ manravnum. [sua
sem viba zinnazt dæmi till.¹⁷

Þer segir um konongs tækin ok um konongs æidstaz.

Nu skal til þess segia með huærrí sfiþan þan¹⁸ skal til konongs tafa er gud 5
hæzir off gezit till¹⁹ þorstiora oc herra [með sinni misfunn oc²⁰ extir rettóm ærzdum
til síns þadur arzs sfiþadt. Hældzt stýldi þetta vera at hatidis dæghi [eða a brotens
dæghi²¹ ex æighi banna æinar huæriar naudzsyniar. I þan tíma sem hester²² men
eru saman tomnir skal vera þing stæzt extir þornre sídueni. en hirdstæzna skal vera
adr [en þing se.²³ um þa luti sem þa þillia hældzt naudzsynileger²⁴ uera. Konongs
æzni skal [roða²⁵ eða²⁶ roða lata með þessu æzni at þalla ollum monnum [sina
þarluamu.²⁷ oc iatta ollum sfitum somdom²⁸ oc nærbotum²⁹ sem þeir hazdu³⁰
þyr. oc með godo um bota [ætir uildazstu manna rade uid þa alla sem þess þidia
uærdir vera.³¹ oc extir þvi sem þær tuanu til at þiona. síðan skal um þat roða³²
[huæria læid með mæstum somdom³³ oll hird skal sit till þings³⁴ bua oc³⁵ [sem
virdulegazt³⁶ se oll þeirra meðþærd.³⁷ A þeim dæghi sem [þing skal³⁸ vera. skal
blasa þyrft³⁹ um morgunin miot⁴⁰ arla þolli⁴¹ till þings. oc þa skal oll hird her-
flædazt⁴² oc buazt sem⁴³ somelegazt huærr extir sinum þongum.⁴⁴ þa skal konongs

¹) huerium — tilf. D. ²) vatta togh — D. L. ³) þær — D. L. þetta — tilf. D. L. ⁴) adra —
tilf. D. L. ⁵) hinar — D. L. ⁶) eða — D. L. ⁷) [með godra manna tillagu — D. L. ⁸) rad — tilf.
ester D. L. mgl. i B. ⁹) huer — L. ¹⁰) sialgar — tilf. D. L. ¹¹) heldar heil en siutar — tilf. D. L.
¹²) oc — D. L. ¹³) um — tilf. L, som hermed ender Capitlet. ¹⁴) gleiri — D. ¹⁵) mgl. — D. ¹⁶) imifu
ærgade. oc — D. ¹⁷) [mgl. — D. ¹⁸) þegn — E. ¹⁹) þorstirlandz oc — tilf. B. ²⁰) [mgl. — E.
²¹) [mgl. — E. F. ²²) hinir hæsto — B. hæsto — D. E. bætir — G. H. ²³) [mgl. — E. sett —
tilf. F. ²⁴) naudzsyn á — G. H. I. ²⁵) Saal. rettet her og strax efter; rade — urigtigt A. tafa —
þaa begge St. B. F. G. H. K. L. tafa — þaa förste St. I. ²⁶) [mgl. — D. ²⁷) [þengat sína tomo — B.
[þangastuamu sína — F. K. L. ²⁸) domum — B. ²⁹) Saal. rettet. nærbotum — A. ³⁰) hæzt —
tilf. G. ³¹) [með hinna bæsto manna rade uid alla þa sem þess þidiazt uid þurza — B. [með hinna uildastu
m. r. með þa alla sem þ. þ. uærdir vera — E. ³²) tafa — B. ³³) [með huerium somdum — B. F. L.
³⁴) konongs — B. ³⁵) at — de Övr. ³⁶) [semiliguz — F. I. ³⁷) þamgerð — E. ³⁸) [þeir sfitu
— B. ³⁹) þyrft — mgl. F. K. L. ⁴⁰) miot — mgl. B. ⁴¹) ollu þolli — de Övr. ⁴²) flædazt —
G. H. ⁴³) bæzt oc — tilf. D. ⁴⁴) tilþangum — D.

æzni lata syngia¹ ser messu De spiritu sancto með þessum collectum. Deus² in te sperantium fortitudo. De domina. De sancto Olauo. De omnibus sanctis. Síðan ærtir messuna skal konongs æzni³ ganga til alteris oc bidia ser missunnar uid gud æz ollu hiarta [með arnadar orde⁴ hinnar hælghu Mariu⁵ oc⁶ hins hælgha Olafs konongs.⁷ tafa⁸ síðan blæzan æz byskupi með tnealle. en ærtir þat skal vera fram hin hælgha troff [oc adra hælgha doma.⁹ [her ærtir skal processio zyllgia hinum hælgha troffi með odrum hælghum domum.¹⁰ Allir men sem zorer¹¹ ero skulu ganga þangat sem [þing skal vera.¹² [þar skulu hafæti¹³ buin vera somelegha.¹⁴ en þo skal æit¹⁵ bæde hæft oc bæzt¹⁶ [buit vera¹⁷ i midiu oc skal þar engi i sætiast. en adrer hozðingiar sítu i adrum hafætum¹⁸ utt zra tvemeghium.¹⁹ en konongs æzni skal sítia nidri²⁰ a gradunum zririr hinu hæsta hafæti.²¹ [þegar sem þing skal vera oc þat er sett. þa skal þa sem tigurlegaztr zæzt till.²² huart sem er lærðr maðr eða læitmaðr. læggia a konongs æzni konongs²³ nazn með þessom orðom. Konongs²⁴ nazn þæt sem gud ler þer oc þu ert [til borez²⁵ oc æz²⁶ landz zollinu till²⁷ tælin ærtir loghum hins hælgha Olafs konongs. [leg et a þil. oc nezni konongs æzni a nazn .N. æz guds halzu²⁸ oc allra þeirra sem undir þit uald ero skipader með þeirri somd oc siorn sem þui a at zylgia ivir ollum Noreghi [oc hans skatlondum.²⁹ I namyne zadrur oc sunar oc hælags anda amen. At þessu allu zulgioruu skulu [up standa³⁰ byskupar oc lendar³¹ men [hirdstiorar oc loghmen.³² oc hæzia³³ konong³⁴ up³⁵ i hafæti oc syngi lærdir men Te deum.³⁶ enn læitmen Kyrieleison. gudi til lofs oc dnyðar.³⁷

Þm æitða i konongs iattan.³⁸

6 En at konongr viti set [þui hælðr skyllugan³⁹ logh at hælða uid þægna sine

¹) syngia — G. H. eða lesa — tilf. B. C. D. E. F. I. K. L. ²) dominus — tilf. B. ³) [han — E. ⁴) [of arnadar ord — E. ⁵) drottningar — tilf. F. ⁶) hins helga tros — tilf. F. ⁷) of allra hælagra manna — tilf. F. með arnadar ordi &c. — mgl. L. ⁸) tafa — B. of tafa — E. ⁹) [með hægum domum — F. G. H. K. L. ¹⁰) [mgl. — F. G. H. K. L. ¹¹) zririr — K. L. ¹²) [þing er stænt — B. [þingit er — E. [þing er sett — G. H. I. ¹³) sæti — G. ¹⁴) vell — E. ¹⁵) hafæti — tilf. G. ¹⁶) [þing skal standa oc hafæti — D. ¹⁷) [buit vera — D. [mgl. — B. E. ¹⁸) Saal. rettet; hafætum — A. ¹⁹) tvæim veggjum — B. tvæim vægnum — C. tvæim vegin — D. tvæim meghum — H. K. þvæim megin — L. tvæim megin — de Övr. ²⁰) nidri — mgl. E. ²¹) Saal. rettet. hafæti — A. ²²) [síðan þing er sett. þa skal &c. — B. [þegar sem þing er sett of síðat. þa skal &c. — C. E. [þegar oc er þinget er sett of síðat. þa skal &c. — D. [þegar er þing er sett. Of (en — G. H. mgl. — K. L.) síðan skal þa er tigurlegaztr zæzt till — F. G. H. K. L. [Síðan skal þa er tigurlegaztr zæzt till — I. ²³) konongs — mgl. I. ²⁴) konongs — mgl. B. ²⁵) [til tomenn — C. E. I. [til tomenn of (edr) til börinn — F. H. ²⁶) ollu — tilf. F. G. H. K. L. ²⁷) til — mgl. E. tofenn of — tilf. G. H. K. L. ²⁸) [leg et a þit namyn at guds logum oc hans halzu — B. ²⁹) [oc skatlondum — B. [með skatlondum — F-I. [of þeim skatlondum sem þar til liggia — K. L. ³⁰) [mgl. — E. ³¹) lærdir — G-L. ³²) [með hirdstiorum of logmonnum — F. G. H. I. [hirdstiorar lendir menn of logmenn — K. L. ³³) seti — G. H. ³⁴) han — E. konongs æzni — F. G. H. I. ³⁵) up — mgl. A. ³⁶) laudamus — tilf. A. ³⁷) of (en — K) tgi. til samdar — tilf. F-L. ³⁸) Dette tilligemed de følgende Capitler (7, 8, 9 og det meste af 10) indtil Síðan gange konungr til altario &c. (allersidst i Cap. 10) ere i E kun antydede ved Begyndelses-Ordene og Henviisning til Landsloven (II. 8—12), dog saaledes, at noget eget Capitel for Lagmands-Eden (Cap. 9) ikke antydes. I F findes ligeledes istedetfor Cap. 6, 7, 8, 9, 10 kun en kort Antydning af deres Indhold med Henviisning til Landsl. ³⁹) [þui skyllugara — G. K. L. [þui skyllura — E.

[Oc um at bota.¹ þa skal han þessu iatta zolli sinu [med zullri stadæstu² æxtir þat³ sem han er till konongs tælin. þat⁴ iatta ef gudi oc hans hælghum monnum oc þui hans⁵ zolli sem ef em uverðugt izir⁶ skipadr. at ef skal þau tristin logh hallda sem hin hælghi Olazr konongr hoz oc adrer hans retter⁷ æxtircomandar haza nu⁸ samþykkt millum konongs oc þeirra er landet byggia. med huara tvæggia samþykkt. oc med godra manna raðe um bota æxtir þui uiti sem gud ler mer. Er konongr æighi at æins styldr at hallda þetta uid þa⁹ sem þa¹⁰ ero a þingi hia honum. hældr uid þa alla sem i konongs¹¹ þægnstyldu ero alna oc uborna.¹²

Um hertogha æid ok iarls.¹³

[Þa skal oc¹⁴ hertoghi eða iarll þenna æid sværia ex þeir ero ner eða þegar⁷ er þeir toma till konongs.¹⁵ þess legg ef hond a þessa¹⁶ hælgha doma oc þui stytr ef til guds at ef skal vera hollr oc trur minum herra .N. Noreg kononge bæde lornilegha oc openberleggha oc [þæn luta landz¹⁷ sem han zær¹⁸ mer skal ef trulegha¹⁹ hallda [æxtir þui stilorði sem han zær mer. oc i alla stæde skal ef væita²⁰ honum alla þa lydni sem [godr hertoghe eða iarll skal godom kononge. hallda skal ef oc æida þa sem han hæzir svoret²¹ ollu landz zollinu æxtir þui uiti²² sem gud ler²³ mer. [Gud se mer hollr ex ef satt sæghi.²⁴ gramr²⁵ ex ef lygr.

Ændra manna æidar.²⁶

þenna æid skolu barrunar²⁷ sværia oc hirdstiorar. þes leg ef hond a hælga bot²⁸ 8 oc þui stytr ef til guds at ef skal vera trur oc hollr minum herra .N. Noregs konongi bædi lornilega oc openberlega. styrkia skal ef hann oc hans riti med ollum²⁹ raðom

1) [mgl. — B. 2) [mgl. — K. 3) [mgl. — H. 4) [þar — I. 5) hans — mgl. K. 6) zirir — C. D. 7) retter — mgl. C. 8) þdan — G. H. 9) þegna sina — tilf. G. H. 10) þar — I. 11) hans — B. 12) Enn i þann tíma sem hann er foronadr. þa skal hann sværia monnum logh of riettyndi med þeim æidstæz sem konungs vigslu hæzir. at guds loghum — tilf. K. Enn þann tíma [h. verdr foronadr, þa þ. h. [v. m. l. of r. m. þeim æidstæz [konungs vigslu zygir — tilf. L. 13) Istedetfor dette og de tre fgg. Capitler have G og H kun en kort Antydning af Indholdet med Henviisning til Landsloven. 14) [Nu skal — B. [Svo skal eg — I. 15) [A þessu þingi skal h. e. jarl þ. e. sværia ex þeir ero til — K. [Enn h. e. j. ex þeir eru til, skulu þenna æid sværia a þui þingi er konungi er konungs nazn gefit — L. a þingi — tilf. B. 16) þessa — mgl. K. L. 17) [þat tien — K. L. 18) væitir — K. L. 19) trygglega — C. D. 20) [e. þui þ. sem hann zær mer j alla stæde. væita skal ef — B. C. [e. þ. þ. [h. zær mer. væita þ. ef — D. [med þeirri htydni of æptiræiti sem Magnus konongr son hafonar konungs skipade i millum konungs of hertoga eðr jarls. væita skal ef — K. L. [i alla stæde æfter þui stilorde sem han zær mior, væita skal eg — I. 21) [godum hertoga eðr iarli þer godum konungi. styrkia skal ef hann of hans riti bædi med raðum hæitum of ollum minum styrk. hallda skal ef æida þa alla sem konunginn hæzir iattat — K. L. 22) of þennæmd — tilf. K. 23) hæzir lito — K. 24) [Sva se mer gud hollr sem ef sat segir — B. D. 25) gramt — D. 26) Capitlerne 8-10 mangle i A, og i deres Sted findes kun en kort Antydning af Indholdet med Henviisning til Byloven (II. 9. 10) saalydende: þa skulu oc lendir men oc hirdstiorar oc bonðr sværia æida æxtir þui sem stendr i [ealzri loghbotinni i tristins dome bætti. Capitlerne anføres derfor efter B, med Overskrifter efter D. Ogsaa i I kun en kort Antydning med Henviisning til Landsloven. 27) lendir men — D. 28) doma — K. L. 29) mgl. — D. hæitum — K. L.

oc¹ styrk minum. halda skal ef oc eida² þa sem hann hærir suarit³ ollo landz zolli⁴ extir (þui) viti⁵ sem gud [mer ler.⁶ sua se mer gud hollr sem ef sat segi gramr ex ef lygr.

Um lögmannz eib.⁷

- 9 Nu skolu þenna eib logmenn sueria eða⁸ þan tima er konongr vil. þess leg ef hond a hælga bot⁹ oc þui styrk ef til guds at ef skal vera hollr oc trur minum herra .N. Noregs konongi [bæde lornilega oc openbærlega.¹⁰ þau log skal ef oc segia þeim monnum sem min herra skipar j mina logfogn sem hin hælgi Olazr konongr hoz oc adrir hans¹¹ extirskomandir haza nu¹² samþykkt [millum konongs oc þeirra¹³ er landet byggia [med huara tueggia samþykkt.¹⁴ En huervetna þar sem logbot stitr eigi stitrlleaga or. þa skal ef¹⁵ þui huers manz mall doma sem ef vil andsuara zirir gudi a doms degi [oc extir viti þui sem gud ler mer¹⁶ oc þo med þeirra bezto¹⁷ manna rade¹⁸ er þa ero hia mer sua um rikan sem um zatotann. vngan sem um gamlan. um osaladan¹⁹ sem um sizadnan. sua se mer gud hollr sem ef sat segir gramr ex ef lygr.

En þetta er bonda eidar.

- 10 En at bondr oc alþyda viti sit þui stýldare til extirskates²⁰ oc lydni við Noregs konong.²¹ þa skolu þeir þenna eib sueria konongi.²² sua marger men or zylli hueriu sem honum litar. þes leg ef hond a hælga doma oc þui styrk ef til guds at ef skal vera hollr oc trur minum herra .N. Noregs konongi. bæde lornilega oc openbærlega med ollum minum mat oc megin. þva sem goðr þegn skal goðom konongi. veita [alla loglega lyðstýldu med þeim ollum loghum oc²³ lunendum sem hin hælgi Olazr konongr skipade millum konongs oc bonda²⁴ med huara tueggia samþykkt. þva se mer gud hollr sem ef sat segir gramr²⁵ ex ef lygr. Abyrgi ef mer²⁶ þenna eib oc ollum þeim sem j konongfens þegnstýldu²⁷ ero [zirir alna oc oborna.²⁸ oc hans eids [eigu at²⁹ niota. [ero eigi at eins stýldugir þeir at halda³⁰ þenna eib er sueria. hælðr allir þeir sem j hans þegnstýldu³¹ ero alnir oc oborner.³² þui at Noregs konongr er iamznstýldr þeim til retttra mala er heima ero sem hinum er þa ero a [þingino hia honum.³³

1) ollum — tilf. D. K. L. 2) alla — tilf. K. L. 3) iastat — K. L. 4) i. zollinu — K. 5) of þynsemb — tilf. L. 6) [gegr mer — K. L. 7) Dette Cap. mgl. i D. L. 8) eða — mgl. K. 9) doma — K. 10) [mgl. — K. 11) riectir — tilf. K. 12) nu — mgl. K. 13) [við þá — K. 14) [mgl. — K. 15) eptir — tilf. K. 16) [at riectligaz st eptir minni samuitzfu — K. 17) uifruzfu — K. 18) of samþykkt — tilf. K. 19) [afadan — K. rigt. 20) hollozfu of þegnstýldu — D. K. L. 21) [konungi — K. L. 22) mgl. — K. 23) [skal ef honum alla logliga þionofu of riecta þegnstýldu eptir logum of þeim — L. loghum oc — mgl. D. 24) þeirra sem landet byggia. oc adrir hans rettir extir komandar haza nu stadzeft millum konongs oc landzfolksens — D. landz folkeins of adrir hans riectir eptir komendr haza nu stadzeft. millum konongs of þeirra er landit byggia — K. bonda of þeirra manna er landet byggia — L. 25) gramt — D. 26) þer — D. 27) riti — L. 28) [allnum of ubornum — D. K. L. 29) [vilia — K. 30) abyrgiagt — D. L. 31) þegnstýldu — D. 32) [mgl. — K. þeir sem hans eids eigu at niota — tilf. D. Sva eru of aller menn i landim stýldir til truleits vid konung sinn þo at ei sueria honum allir trunadar eida a þingi — tilf. L. 33) [þing — D. K.

[Sva ero oc hinir allir honum stýldugir þeir sem j landeno ero til alþ tryggleifs þo at ei sueri allir trunadar eid.¹ Þat vita oc allir at þat barn er þot verðr a síðazta are² kononge vara.³ at konongr er iamznstýldr þvi ret at gera sem þeim manni er honum suor eid a þyrsta þingi. Sva ero oc allir iamznstýldir⁴ [til alþ tryggleifs.⁵ þeir sem laganna vilja niota oc þeirra vera verðir. En konongr oc bystlopar lærðir⁶ men oc barronar⁷ oc ol⁸ alþyða stolo zylgia hinum hælga trosse [oc hælgom domum⁹ ættr til tirtiú.¹⁰ síðan gangi konongr til alteris [oc zylgi honum allir hinir beztu menn. En konongr veiti veizlu þan dag sva sem kononglegt tign horyrir til.¹¹

Um handgengna men konungs.

Hin nestta dagh ættr skal [konongr lata¹² blasa til tala¹³ ollum handgengnum 11 monnum. [þa stulu¹⁴ aller men [gera konongr tryggleif¹⁵ oc uinna eida.¹⁶ en aller¹⁷ þeir sem adr varo handgengner stulu ædi annat sinni¹⁸ huarli lendir men eða stu tilsvæinar¹⁹ tala með odrum hætte sínar nænbotr nema geraz aller sværdtalarar kononge [með eidi oc²⁰ hære þo²¹ huærr [sinar nænbotr²² ættr²³ ioznum sòm dom. en ez notorer hære misgort uid konongdomen þa zære þat [ættir logum oc kononge stipan með misfunn²⁴ oc²⁵ goðra manna raðe.²⁶

Með þeim hætte skal konongr hertoga gera i hird sinni.

Nu ez konongr gerer hertogha innan landz²⁷ með goðra²⁸ manna raðe. þan 12 þo²⁹ sem með rettum erzdum er til þess boren ættr loghum oc æz rettre kononga³⁰ ættenne tomen. þa skal sa hattr þar a vera sem her zylgir³¹ [ez til þess þarz at tala.³² þan tima sem konongr gerer hertogha [ser til lettes oc sòmðar³³ þa skal [konongr lata³⁴ till þings blasa [þar sem han er staddr³⁵ ollum monnum. At stípaðu þingi skal hertogha æzni sætiáz a storena xirir hæfæti kononge. en síðan skal sa sem konongr stípar til þyrft tala um þa luti sem [litlegazt þíllir.³⁶ Síðan [ættir þat³⁷

¹) [er hann trúlofar eðr suer tog of ríttindi at halda of bæma þegnum sinum — L. ²) vettre — D. K. degi eðr are — L. ³) suar — D. azar — K. æzi — L. ⁴) honum stýldugir — K. L. ⁵) [til allrar toglegrar þegnstýldu — D. K. L. ⁶) teitir — D. ⁷) lendir — D. ⁸) mgl. — K. L. ⁹) [mgl. — K. ¹⁰) Her begynder igjen E. ¹¹) [oc tala þar blazan oc zara síðan i kononge gard of halda síða veizlu þan dagh sem honom býriar of kononge tign horyrir. herydingum of allum adrum hinum bestom monnum — D. E. [of tala þar blazan. of gangi síðan til herbergis. of zylgi honum allir hinir beztu menn — K. L. ¹²) [mgl. — B. F. L. ¹³) þings — F. K. L. ¹⁴) [oc stolu þa — B. F. G. H. K. L. ¹⁵) [þetta konungi tru sína — B. F. L. ¹⁶) konongi eida [adr er sagt — B. eid — K. L. ¹⁷) adrir — tilf. D. F. ¹⁸) vinna konongi eid — tilf. B. gera — tilf. E. eida vinna — tilf. I. ¹⁹) ribðarar — G. H. eðr — tilf. B. of ei — tilf. I. ²⁰) [oc þo með eidi oc — B. ²¹) síðan — B. þa — F. G. I. K. L. — mgl. H. ²²) [sína nænbotr — B. F. G. H. K. L. ²³) með — E. F. G. H. ²⁴) [e. l. með kononge stípan oc misfun — B. F. H. I. [e. kononge stípan of misfun — G. [e. l. með kononge stípan — K. L. ²⁵) með — G. H. ²⁶) oc tillogu — tilf. B. ²⁷) eða hirdar — tilf. B. ²⁸) beztu — G. H. I. ²⁹) þo — mgl. I. ³⁰) konunganna — G. mgl. — E. ³¹) seggir — H. ³²) [mgl. — F. þa skal &c. — mgl. I. ³³) [mgl. — B. ³⁴) [mgl. — B. ³⁵) [mgl. — B. ³⁶) [litast þyktir — B. [konungi þidir vidrtuæmiligaz — G. H. [konongr [er at þa er vidrtuæmiligast — I. ³⁷) [mgl. — B.

skal konongr sealzr upp standa oc geza honum hertogha nazn með [flitum orðom sem her zylgia.¹ Nazn þat sem [et legg² a þit. [oc næzni hertogha æzni³ .N. az guds halzu. oc þui uallde sem han hæzir mer lett. þat⁴ gez et þer [med goduilla.⁵ late sealzr gud þui⁶ sina missun zylgia með ollum þeim lutum er han ser at þer⁷ hœzr hœllzt⁸ til hans tignar⁹ oc minnar sômdar¹⁰ oc lettes. þer¹¹ till zræmdar¹² oc zarsælo. ollum þeim til zridar oc zagnadar¹³ sem et za¹⁴ undir þit ualld með guds zorsio.¹⁵ Sidan [er honum værdzr gezet hertogha nazn þa¹⁶ skal konongr tala i hond honum oc setia han i haseti hia ser. konongr skal geza honum sværd oc za honum i hond.¹⁷ skal han i þui uid kennazt at han hellzr þan hertoghadom az konongdominum¹⁸ oc er hans sværdtakare rettom til styrks. rongum til rezsingar. kononge til lettes oc hans hollu¹⁹ rade oc riti [oc sômd til værndar oc uirdingar²⁰ huar sem han ma sinu lidi uid toma. [Sidan skal konongr geza²¹ honum merli til þess at konongr [stýldar alla þa honum æztirlata oc audluæda vera²² sem han stípar undir hans ualld um allt þat sem adr uattar [i hertogha sværdtaku.²³ [oc hans hertoghadom²⁴ i ollu stýdia oc styrkia [til þess æznis²⁵ [oc allrar loghlegrar lyðni.²⁶ þetta huartvæggia skal konongr standande za hertogha. sidan skal hertoghe ganga zram oc sveria æid [at loghum oc²⁷ at helghum domum²⁸ með þeim æidstaz sem adr [er stípadr²⁹ æztir kononge æid.

Þm sômd ok síðsômd hær zylghir hertogha nazne.

- 13 [Nu skal segia³⁰ til þeirra sômda sem zylghia hertogha nazne. Merli skal hertoghe haza zirir ser huart sem han ridr til boar eða ror nema konongr se zirir. Hertoghe ma³¹ haza [þegar honum litar zylgðar men ser³² .iiij. þa er han er ner konongi. [aldri þo³³ zleiri en .vi. at³⁴ konongr auli zylgðar hallð. huart sem han er ner kononge eða ziarre. nema naubðyn³⁵ varngð³⁶ trezi su þo at kononge se urug.³⁷ Hertoghe skal zrealstegha rada zirir þeim luta landz sem konongr zær honum at³⁸

¹) [þessum orðum — *fl.* ²) [gud gaz þer leggr et — *K. L.* ³) [mgl. — *fl.* ⁴) þa — *K.* ⁵) [mgl. — *K. L.* ⁶) þer — *H. I.* ⁷) þui — *E.* ⁸) hollr — *E.* ⁹) sômdar — *I.* ¹⁰) tignar — *L.*
¹¹) [er — *E.* ¹²) sômdar — *F.* ¹³) nada — *B. F. K. L.* ¹⁴) zær — *E.* ¹⁵) þa þér i hendur of — *I.*
¹⁶) zorsio — *E.* ¹⁷) [mgl. — *fl.* ¹⁸) hændr — *F.* ¹⁹) konongi — *B.* ²⁰) ollu — *B. F.* ²¹) [til sômdar of uirdingar — *B. C. E-L.* [til sômd oc vændar oc uirdingar — *D.* ²²) [konongr skal geza — *B. F-L.*
²³) [stípar honum alla þa menn æztirlata of audmiuta — *G. H.* [stýldar þa alla honum æztirlata of audmiuta at vera — *I.* ²⁴) [um h. sværdtaku — *G.* [um h. dom — *H. K. L.* [mgl. — *F.* ²⁵) [of hans sværdtaku — *H.* [of hann — *K. L.* [oc — *E.* ²⁶) [til sine æznis — *F. K. L.* [mgl. — *G. H. I.* ²⁷) [Saal rettst; at allar loghlegrar lyðnir — *A.* [at allar loghlegrar lyðni — *C.* [til allar loghlegrar lyðni — *G. H. I.* oc hans hertoghadom &c. — mgl. *B.* ²⁸) [mgl. — *F. I. K. L.* ²⁹) [mgl. — *G. H.* ³⁰) [uattar — *B.* [er frakr — *C. D. E. F. K. L.* [er stípadr — *G. H.* ³¹) [stær segir — *B.* ³²) skal — *G.* ³³) [zylgdarmenn þegar hann vil — *B.* [er zylgdarmenn — *E.* [zylgdarmenn — *F. K. L.* [með [er z. menn — *G. H.* [m. f. z. m. az hann vill — *I.* ³⁴) [en aldri — *B. E.* ³⁵) þo at — *B. E.* ³⁶) naubðyniar — *B.* auðyn — *C. D.* naubðynia — *F-L.* ³⁷) vorð — *F.* ³⁸) tru — *E.* orugg — *H.* ³⁹) at tala — *E.* az at tala — *F.*

afar önnri eptir lofhom [med missun.¹ nema² æigi skal han hafa stori utböd en onongr. nema konongr samþyndi [þat með honum³ xirir [æinna hueria naubðsynia ater.⁴ Æighi skal han of⁵ geza iarder þær sem konongr vœtir honom.⁶ vœita ma han⁷ æim⁸ sem [honum lifar⁹ meðan han hefir uallð iðir. Æighi skal han oc þleiri handþengna men hafa en [konongr oc¹⁰ uittrir men sea at til hœyrir. en ex hertoghe aular idan hird er¹¹ konongr xirirbndr honum. þa ero þeir aller landrada men¹² [er síðan veria¹³ er¹⁴ þeir uitu konongs þorbod a. Æigi skal hertoge or lande þara nema onongs lœngi se til. Uid engan þan hœrðingia skal hertoge sattr vera sem konongr er isattr uid xirir¹⁵ loglegar sater. Æigi skal hertoge þa men hallða [er konongr er reidr note hans uilia.¹⁶ Nu ex þua [þer uid¹⁷ at uxridr er i lande þa skal hertoge uera fnyldr¹⁸ kononge [i ollum naubðsyn(i)um¹⁹ oc aller hans men. þan oc hertogha logheggh naubðsyn til at bera.²⁰ þa skal konongr þa honom þua mykin²¹ styrkt sem²² ioder men sea at bæzt ber. en hueruetna þær sem [þeir ero i uxridi saman konongr²³ oc hertoghe oc þeirra men. þa skal þua [vera huer til annars²⁴ sem [þeir se aller²⁵ or æinu logunœtti. Skyldugr²⁶ skal hertoghe [oc til²⁷ vera i xridi oc uxridi at þara þær þærdir²⁸ er konongr bndr honom með stynfemd²⁹ oc han uil sina men sealþs³⁰ il³¹ senda [þa sem honum er uel til.³² Uardhallð oc allar adrær niofner stulu hertogha men³³ iamt³⁴ hallða uid konongs men at manmærgð) oc þua i ollu lutþalli of utskipti³⁵ eptir retto mantale [ex hertoghe er með kononge.³⁶ Konongs læghe er fyrst i uerri hœrn. hertoghe skal vera kononge sinum hœllr oc trur var³⁷ oc³⁸ sea uel uid uina [røðum oc radum.³⁹ Ex þua þan til at berast at konongr kennir hertogha sinum⁴⁰ suitræðe [eða utrýglæit.⁴¹ þa skal þat [med stynfemd⁴² ranþsata. en æighi með iræði eða⁴³ alaupum reþsa. en ex han⁴⁴ dyll [oc trænþigt⁴⁵ han ser til trýglæita.⁴⁶ þa skal han biðða gista til ranþsats reþ. en síðan skal ranþsata þat mal með stynfemd

¹) [mgl. — E. ²) en — B. F. I. ³) [þat — F. K. L. [med honum — G. ⁴) [einnar hueriar loglegar naubðsyniar sater — B. D. [æ. hv. loglegra naubðsynia [— C. [einar hueriar naubðsyniar — E. [stórrar auðf. [atir — L. ⁵) of — mgl. B. ⁶) gera at — tilf. D. ⁷) en — tilf. B. E. F. L. ⁸) þær — tilf. E. G. ⁹) hœerium — F. G. mgl. — H. ¹⁰) [hann vill — F. G. H. ¹¹) [mgl. — D. ¹²) en — ß. ¹³) uid onong — tilf. B. E. ¹⁴) [er síðan gerast hertoga handþengnir — G. [mgl. — B. F. H. L. ¹⁵) ex — B. F. L. ¹⁶) um — K. L. ¹⁷) [mote konongs uilia er hann er reidr — B. [er t. er reidr við moti hans uilia — E. [er t. er reidr — F. ¹⁸) [þer til — B. D. G. H. I. [verdr — F. ¹⁹) fnyldugr — ß. ²⁰) [mgl. — E. ²¹) þalla — H. ²²) marga men oc — B. ²³) han of — tilf. E. ²⁴) [konongr er i uxridi — E. [þeir eru saman i uxridi — F. L. ²⁵) [vera huer við annan — F. I. L. [þipa huer við annan — H. ²⁶) [allir þu — E. ²⁷) Skyldr — ß. ²⁸) [mgl. — B. F. H. K. L. ²⁹) [i hertogdir — B. allar — tilf. ß. ³⁰) fnyfemi — F. ³¹) síðan — D. mgl. — F. ³²) með — de Övr. ³³) með — B. F. H. I. ³⁴) [þa sem vel ero honum til vardhæll þallnir oc alrar annarar niofnar. stulu hertoga men — B. ³⁵) iamtan — D. ³⁶) vera — tilf. ß. ³⁷) [mgl. — D. ³⁸) var — mgl. F. G. H. L. ³⁹) at — E. ⁴⁰) [ræðu — E. [radum — F. K. L. ⁴¹) sinum — mgl. E. F. [andræð eðr — tilf. G. H. ⁴²) [mgl. — E. F. G. H. K. L. ⁴³) [mgl. — F. ⁴⁴) eða — mgl. F. G. H. ⁴⁵) hertoge — G. H. ann — mgl. D. ⁴⁶) trænþir — C. D. E. I. ⁴⁷) [mgl. — F. G. H. K. L.

[oc goðra manna raðe¹ [ættir loghum.² en ef hertoghe uil æigi toma til konungs³ [forþalla laust.⁴ þo at [konongr biðe gísta⁵ [eða beidizt⁶ eða [uærða svit⁷ son a⁸ [hertogha hendi.⁹ þa ma han domazt sannr at sof. oc aller þeir sem síðan¹⁰ fylgia honum eða nótora lyðni¹¹ væita honum¹² lofsteget ef¹³ domr þællr a mal hans. þa ero þeir aller ubota men.

Guær sœmd fylgia skal iarl's namne.¹⁴

- 14 Nu skal segia til þess sem¹⁵ vera ma¹⁶ at sumum¹⁷ se ufunnulegare en von være at oc til hœrði. oc er þat um [iarl's doma¹⁸ her¹⁹ i Noreghe oc iarl's nozn.²⁰ [en men meghu stilia²¹ at með þeim²² hattom²³ haza Noreghe konongar gezt monnum iarl's²⁴ nozn [i Noreghe.²⁵ Sa er en þyrsti hatt er²⁶ Noreghe konongr gezt sunum²⁷ sinum stilettnom [iarl's nozn.²⁸ [en stundum brœðrom sinum stilettnom²⁹ eða namaghum³⁰ oc vætir þeim stilt af lande [oc þo i þeim stodum rílisins³¹ sem honum³² syniz með stílu stílorde sem han stípar.³³ oc a þat með engu móte i ærþ³⁴ at ganga [þo at sumer³⁵ haxe³⁶ ranglega uid flengzt.³⁷ Er þat þyrsti til uitnis burðar at þesslyns³⁸ iarl'sdomr heuir æði [ærþdum til oc æði heuir han³⁹ i ærþdir gengit sem nog ero⁴⁰ dome til. þat annat at huerghi [xíngt i landenu nolor lutr æinfadr til iarl'sdomsins.⁴¹ hældr haza konongar⁴² uæit iarlum af landinu stilt sem [þeim heuir litat⁴³ stundum i Frostapíngs loghum. en stundum i Gulapíngs loghum. stundum i Vitinni [oc allozt a Upplondum.⁴⁴ en stundum i ollum⁴⁵ lutum landzins oc⁴⁶ þui smærom saman. allozt haza þat oc konongar tætit til sín sem þeir haza væit hinum sama iarl's i æins huærium lufa lanzins oc þenget⁴⁷ iarl's [þar

¹) [mgl. — F. G. H. K. L. ²) [mgl. — E. F. K. L. ³) þings — F. L. mgl. — E. tolgregra — tilf. B. C. D. tolgiga — tilf. E. tolgiga stýndr — tilf. F. G. H. I. togl. tilfalladr — tilf. K. L. ⁴) [mgl. — F. ⁵) [t. beidiz eigði gísta — G. [t. beidiz gísta — H. [konungi biðiz gísta — K. L. ⁶) [mgl. — G. H. K. L. ⁷) [svit virðast — I. ⁸) af — E. of — L. ⁹) [hendar hertoga — D. [hertuga — F. G. H. [hendr honum — K. [henda honum — L. ¹⁰) síðan — mgl. E. ¹¹) alýðni — B. ¹²) honum — mgl. B. C. D. F. K. L. ¹³) er — B. G. H. I. K. L. [þan er — F. ¹⁴) Foran dette Cap. indskyder I Cap. 18, men udelader det paa det rette Sted. ¹⁵) at — G. H. ¹⁶) um iarl'sdom — tilf. B. ¹⁷) monnum tilf. E. K. L. ¹⁸) [iarl'sdom — B. E. F. G. H. L. [iarl'sdæmi — I. K. ¹⁹) her — mgl. C. D. F. L. ²⁰) iarl'snozn — B. E. ²¹) [oc at men stíli gior — B. [en at men stíli — F. I. [en at m. viti — G. H. [en at m. stíli þui giorr — K. L. ²²) þeim — alle de Övr. ²³) Saal. rettet. hattom — A. urigtigt. ²⁴) iarl's — E. ²⁵) [mgl. — F. K. L. ²⁶) at — B. E. L. ²⁷) syni — K. L. ²⁸) [iarl's naga — B. E. L. ²⁹) [mgl. — D. I. ³⁰) náungum — I. ³¹) [of þann lufa rílisins — B. [of þeim lutum rílis — I. [mgl. — F. G. H. K. L. ³²) þeim — G. H. ³³) stípar — K. L. ³⁴) ærþdir — B. C. D. E. I. ³⁵) synir — C. D. ³⁶) þar — tilf. G. H. ³⁷) [mgl. — E. ³⁸) þesshattar — F. ³⁹) [mgl. — F. L. ⁴⁰) zinnast — E. F. ⁴¹) [zinnast i landenu nolorir lutir einfadr til iarl'sdomsins — E. [z. i. l. einfannadr (einfadr — H) réttir til iarl'sdomsins — G. H. [zinnast dæmi til i landinu at nœðurir lutir stí æinfadr til iarl'sdæmisins — I. [i landenu zinnast nœðurir hlutir einfadr til iarl'sdæmisins — K. L. ⁴²) hertogar — D. ⁴³) [stípar. en — E. [þeim stípar — I. ⁴⁴) [oc allt um Upplond — G. H. [allt á Upplöndum — I. ⁴⁵) öllum — F. ⁴⁶) þa — tilf. G. H. I. ⁴⁷) þeim — tilf. F.

annar stadar¹ sem kononge [hóvir(!) þot tilþellilegast.² nu zinnast oc huerghi [hældr bu³ ne iarder eda⁴ -odoll i Noreghe i notorum stad þau sem [iarldomenum se einlannat⁵ utan þær⁶ hæuir huerr hæzt [oc sua myltit⁷ [oc med slium hætte⁸ sem kononge heuir synzt. Þat er hit þridia [er uittrum monnum synzt mest⁹ at snotter¹⁰ konongar haza oxtlega zunnit ueinord iarldanna stundum til sin en stundum til sinna zoreldra oc þui er þat rettast at konongr haze i sinu valde at soma þan mæst æz sinni zadur læizð [oc zremia þan¹¹ sem han zinnr¹² se(r) hollaztan oc [sif uil mæst uid læggia hans bodskap at¹³ gera bæde innan landz oc utan. þui at hans [æign oc odall¹⁴ er all landit. oc¹⁵ æighi er handsællt¹⁶ at [bætr gezizt¹⁷ þo at annars¹⁸ se a¹⁹ zæistat. Þætt er hit ziorða sem liosast²⁰ er at ozt hóvir(!) [longum stundum²¹ ængi iarll veret i Noreghi oc hæuir þat almuganom høgast veret. þui at [æallðan [hæuir rettr²² smælengsins uid þat batnat at marger haza hzirbodarner veret i senn.

Um annan hatt iarldoms til Skatlanda.

Sa er annar hattr iarls næzns er Noreghs²³ konongr gezr þeim monnum²⁴ er 15 þan skipar izir statlond sin. Svrst Ortnæniar [uid þui skilordi²⁵ sem vattar settar kraa Suærris konongs oc haralldar iarls²⁶ oc²⁷ med þeim zleirum einla mælum sem komu i settar giærd²⁸ Magnus konongs halonar konungs sunar oc Magnus iarls Gillingærzt²⁹ sonar þa er þær settuzt i Biorgwin þa er lidnir varo zra burðar lima varo herra Ihesu Ehrifti.³⁰ m. væltra .cc. væltra .lx. oc .viij.³¹ uæltr a .iiij. are rilis Magnus konongs sunar halonar konongs. Sva oc ez konongr gezr³² iarl til Iolandz med sliu skilorde sem [kononge³³ syniz³⁴ med guds zorsio oc godra manna raðe. þa ma til huarstæggia þeirra³⁵ þan hatt nytla sem her seghir³⁶ æztir [loghum³⁷ huersu iarll skal gera oc sva þat zleira sem her til hoyrir æz þui sem þar fylgir.³⁸

¹⁾ [þat j annan stad — B. [þa annarsstadar þar — G. H. I. ²⁾ [litade — B. [litar — E. [þidir tilþellilegt — F. [þ. þa til zallit — G. H. I. ³⁾ [bu — B. E. G. H. K. L. [bη — I. [mgl. — F. ⁴⁾ ne — E-L. ⁵⁾ [iartinum ero eintat — E. [iarldóm hegra til eda honum se einfanntig — F. ⁶⁾ þær — B. F. I. K. L. ⁷⁾ [oc sua myltar — B. F-L. [mgl. — E. ⁸⁾ [oc m. sliu sliarði — G. H. [mgl. — E. ⁹⁾ [mgl. — E. ¹⁰⁾ [notrir — B. C. E. K. L. [snotter — D. Noregs — F-I. ¹¹⁾ [mgl. — B. ¹²⁾ [er — E. ¹³⁾ [mest uil hans bodskap — F. G. H. K. L. ¹⁴⁾ [odall — B. E. [eign — I. ¹⁵⁾ þuiat — K. L. ¹⁶⁾ uist — G. H. I. þo — tilf. E. ¹⁷⁾ [b. hærizt — D. [annat geziz betr — G. H. I. ¹⁸⁾ þess — G. H. I. ¹⁹⁾ um — F. i — K. L. mgl. — E. ²⁰⁾ Saal. alle undt. A, der seilagt. har liotagt. ²¹⁾ [mgl. — G. H. K. L. ²²⁾ [haza rettir — I. ²³⁾ Noregs — mgl. B. F. K. L. ²⁴⁾ manne — B. ngl. — I. ²⁵⁾ [med þ. skilordi — B. I. [med þeim hatt — F. [med þui moti — G. H. K. L. ²⁶⁾ maddidrar sonar — tilf. G. H. K. L. ²⁷⁾ oc — mgl. E. F. ²⁸⁾ þeirra — tilf. E-K. ²⁹⁾ Gillingærzt — B. C. D. F-L. Gillingær — E. ³⁰⁾ Saal. rettet. Ehrifti — A. ³¹⁾ .viij. — G. H. ³²⁾ gerir — alle le Övrige. ³³⁾ honum — B. F. ³⁴⁾ [konongr ger a — E. ³⁵⁾ þessa — B. C. D. I. mgl. — de Övr. ³⁶⁾ greinir — E. ³⁷⁾ loghum — mgl. B. C. D. ³⁸⁾ [mgl. — F. G. H. K. L.

Med huerium hetti konongr skal iarl gera.

- 16 Þan tíma sem konongr lgerer iarl¹ ser til sǫmdar oc lettes. þa skal konongr² lata til þings blása þar sem han er staddr ollum monnum. oc at skipadu þingi skal iarl³ ærni sæti⁴ a florina xirir hafæti kononga. en síðan skal þa er konongr skipar til xyrst tala um þa luti er [lillegast þyðir.⁴ síðan skal ærtir þat konongr sealzr upp standa oc geza honum iarl⁵ naxn med þessum orðom.⁵ Naxn þat sem et leg a þil. [oc nærni iarl⁶ ærni⁶ .N.⁷ aþ guds halzu oc aþ þui uallde sem han hæuir mer let. [þat geþ et þer með goduilla.⁸ late sealzr⁹ gud þui sína mistun xylgia með ollum þeim lutum sem han ser at þer hoxer hælzt¹⁰ til¹¹ tignar oc minnar sǫmdar [oc lettes. þer til xremdar¹² oc xarsælu¹³ ollum þeim till xridar [oc xagnadar¹⁴ sem et þa¹⁵ undir þit ualld með guds xorsio. Síðan¹⁶ [honum værdr geþet iarl⁵ naxn. þa¹⁷ skal han¹⁸ tala i hond honum oc sætia han i hafæti ut i xra sínu hafæti¹⁹ [godan mun.²⁰ konongr skal geza honum sverð [oc þa honum²¹ i hond.²² skal han [uid þui i tennast²³ at han hælldr þan iarlðom aþ konongdomenum²⁴ oc er hans sverð: tafare. rettom til styrts rangum til xexsingar. kononge til lettes oc hans [hollu²⁵ rade of²⁶ riki [oc sǫmd²⁷ til²⁸ uærndar oc uirdingar huar sem han ma sínu lidi uid toma.²⁹ Síðan skal konongr geza honum merli til þess at konongr³⁰ styldar³¹ alla þa³² honum [ærlirlata oc³³ audluæða³⁴ vera sem han skipar undir hans ualld. um allt þat sem adr³⁵ uattar i iarl³⁶ sverðtötu. oc [hans iarlðom³⁷ i ollu styrta oc styndia [til þess ærnis³⁸ [oc³⁹ allar loglegar lydni.⁴⁰ þetta huartuæggia skal konongr standande⁴¹ [þa iarli.⁴² síðan skal iarl⁴³ ganga xram oc sveria⁴⁴ æid at hælghum domom með þeim æidstax sem adr er stradr ærtir kononga æid.

Þuer sǫmd xylgia skal iarl⁵ naxne.

- 17 Nu skal segia til þeirra sǫmda er xylgia iarl⁵ naxne. Jarll skal haxa merli [xirir ser⁴⁵ huart sem han ridr til þoar eða ror. nema konongr se xirir.⁴⁶ Jarl skal haxa

1) [vill jarl gera — F. 2) konongr — mgl. B. 3) niðr — tilf. F. 4) [til hoxra — B. [littigast þyðia — E. [litaz þyðir — G. H. I. 5) sem her xylgia — tilf. D. E. 6) [mgl. — B. F. G. H. K. L. a naxn — tilf. E. 7) þat geþ et þer með goduilla (godum vilia) — tilf. D. E. 8) [mgl. — D. E. 9) [sealzr — mgl. A. 10) tæft — E. 11) til hans — B-E. G-L. honum til — F. 12) [mgl. — F. 13) xagnadar — E. xrefio — K. L. 14) [oc naba — B. F. K. L. 15) xer — B. E. G. H. K. L. xæ — I. (æ — F. 16) er — tilf. B. I. 17) [mgl. — F. G. H. K. L. 18) konongr — alle de Övr. 19) sæti — G. H. 20) [godum muni — E. [mgl. — G. H. K. 21) [mgl. — E. 22) hendr — F. 23) [i þui við tennast — B-H. K. L. [et þessa við tennast — I. 24) konunginum — F-L. 25) olle — B. 26) [mgl. — F. 27) [til sǫmdar — E. [mgl. — B. F. G. H. I. K. 28) of — E. 29) kononge til lettes &c. — mgl. L. 30) hann — B. 31) skipar — E. han — tilf. D. 32) menn — B. þa menn — F. 33) [mgl. — B. 34) audmiufa — E. 35) hann — H. 36) hertuga — F. K. L. rigtigere. hans — G. H. I. 37) [hans iarlðom — D. oc han — tilf. B. 38) [i alla stæde — E. 39) þes ærnis oc — mgl. F. K. L. 40) [Saal. rettet; [at allar loglegar lydnir — A, urigtigt. 41) stíndar C. D. E. 42) [veita eðr þa — I. 43) han — E. 44) konungi — tilf. K. 45) [mgl. — F. 46) j þor — B.

rylgðar men [ser þegar æighi er ner konongr.¹ aldri þo þleiri en .vi.² Jarl skal
 frealslega ræða þirir þeim lúta landz sem konongr þær³ honum [at safar ögri⁴ [ex-
 fir loghum með missun.⁵ nema⁶ æigi skal han store utbod haza en konongr.⁷ nema
 konongr samþyði þat með honum þirir [einar hueriar logleggar naufsyniar safar.⁸
 Æigi skal iarl oc⁹ geza iarder¹⁰ þær sem konongr vaitir honum.¹¹ vaita ma han
 þeim sem [honum lifar¹² meðan [han hæuir ualld¹³ izir. Æigi skal han oc þleiri
 handgengna men haza en konongr oc uittir¹⁴ men sea at til hönrrir. en ex¹⁵ iarl
 aular¹⁶ síðan hird er [konongr þiri bydr honum.¹⁷ þa ero þeir aller landrada men [er
 síðan sueria er¹⁸ þeir uifu¹⁹ [konongs þorbod a.²⁰ Æigi skal oc iarl or lande þara
 nema [konongs se lönxi till.²¹ Uid engan þan hördingia skal iarl satter vera sem kon-
 ongr er usattr uid þirir loghlegar safar. Æigi skal iarl oc þa men hallða er konongr
 [er reidr²² mote hans²³ uilia. [Nu ex þa ber uid at uþridr er i landi.²⁴ þa skal
 iarl stýldugr²⁵ vera kononge i öllum naufsynium oc aller hans men. [tan oc iarl²⁶
 loghleggh²⁷ naufsyn til at bera.²⁸ þa skal konongr þa honum sua [nylin stýrt²⁹
 sem goder men sea at bæzt ber.³⁰ en huervetna þar sem þeir ero i uþridi saman kon-
 ongr oc iarl oc þeirra men. þa skal þa vera huer til annars sem þeir se aller³¹ or
 einu loghunögti. Stýldugr skal iarl oc til vera i þridi oc uþridi³² at þara i þær
 þærdir sem konongr bydr honum [með stýnsend oc han uil sealþs síns men till³³
 senda³⁴ þa sem honum er uel till.³⁵ Vardhald oc allar adrar niofner stulu iarl³⁶
 men iamznt halda uid konongs men ex iarl er með kononge at manmærgð³⁷ oc sua
 .i. öllu lutþalli oc lutþipti³⁸ eþtir retto mantale. [konongs læghe er þyrft³⁹ i huerri
 högn.⁴⁰ [Jarl skal vera kononge sínum höllr oc trur var oc⁴¹ sea uel⁴² uid uina
 radom of röðum.⁴³ Ex⁴⁴ þa tan til at berast⁴⁵ at konongr tenner iarl⁴⁶ sínum

1) [(með) ser þegar hann er ner konongi — B. E. [ser þ. h. er æigi ner (hja) kononge — C. D. [iii]. huart
 sem konongr er ner eða þiari — F. [iii]. huart sem hann er ner konungi e. þiari — G. H. [þegar hans er
 eði narri konungi — I. [iii]. hv. [h. er ner t. e. þirr — K. L. 2) þimm — H. 3) lét — G. H. 4) [mgl.
 — B. [tata [afareþri — E. 5) [eþtir [ögum — F. [með missun oc þo e. [ögum — G. H. [m. missun — I.
 [m. [ögum of þo með (undir) missun — K. L. 6) en — B. F. mgl. — E. G. H. K. L. Henföres i D til
 det foregaaende. 7) vill — tilf. I. 8) [einhueria naufsynia safir — F. G. H. [einhueria naufsyniar —
 K. L. 9) haza eða — tilf. D. 10) eignir — D. 11) en — tilf. E. F. K. L. 12) [han uil — E.
 F. G. H. K. L. 13) [hans vald er — E. 14) vitrir — alle de Övr. 15) sua ber með at — tilf. E.
 16) eþtr — H. 17) [hann uel konungs þorbod a — K. L. 18) [síðan — K. L. 19) uifsu — G. H.
 20) [at konongr þyrirbydr — K. 21) [með konungs ræði — F. G. H. K. L. 22) [þeir reidi a — E.
 23) kononge — de fl. 24) [Ex þa ber til at uþridr er i land tómin — B. [Enn ex uþrid er i landi — F.
 25) stýldr — I. K. L. 26) iarl²⁶ — B. E. G. H. I. 27) nokor — E. mgl. — F. 28) [tomi of iarli
 lögligh naufsyn til — K. 29) [marga menn of stýrt — B. 30) bera — B. 31) eins mans menn oc
 — tilf. B. 32) Saal. rettet. i þridi — A. urigtigt. 33) með — C. D. F-L. við — E. 34) láta þara
 — G. H. 35) með — E. við — F-I. [oc sendi sína menn sealþs þa er hann uil uel — B. 36) iagnadi
 — G. H. 37) vera — tilf. G. H. K. L. 38) þyrft — mgl. B. G. H. I. 39) [mgl. — E. 40) at
 — E. G. H. 41) uel — mgl. E. F. 42) [mgl. — F. K. L. 43) En ex — B. E. 44) tema — E.

suitræði¹ eða ufrýglæif. þa skal þat með stýnsfemd ranzsafa. en æighi með [bræðe eða² alaupum reysa. en ex han dyl oc trýnstízt³ [han ser⁴ til trýglæifa.⁵ þa skal han biöda gísla⁶ til retz ranzsafs. en síðan skal ranzsafa [þat mal⁷ með stýnsfemd [oc goðra manna rade⁸ [ærtir loghum.⁹ en ex iarl uil¹⁰ æigi [til toma tononga¹¹ loghleggha¹² þorxalla lauft þo at tonongr biöde¹³ gísla eða bæidízt. eða uerða suit son a [hende iarle.¹⁴ þa ma han dómazt sannr at sof oc aller þeir sem zylgia honum eða notora lydni væita lofstege¹⁵ síðan. [þa ero þeir aller ubota men.¹⁶

Guærfu konongr skal gera lenda man.¹⁷

18 Nu skal til þess segja huersu konongr skal gera lenda man. [konongr skal gera lenda man¹⁸ a iöla tíð eða páscha. eða a enum hæstum hatidum. þui at sva hæuir veret at¹⁹ þornu.²⁰ [oc skal þetta gort vera ærtir þat sem borðuærs ero sogð²¹ oc matr er blæzfabr²² adr en konongr sætiz i hafeti. [þer skal lata lyfa þa²³ zirir [olum monnum i höll eða hirdstofu²⁴ adr en han sætiz izir²⁵ bord með þessum ordom. Ex þat synízt at þenna man [oc næzni²⁶ .N. er [xlæstum er²⁷ lunnigr at goðu. þa uil konongr zirir safar hans pionofstu læida han til sombar sætis oc uirdingar [nænbota þeirra²⁸ sem [hæstar ero²⁹ innan hirdar með lenz manz næzne.³⁰ þan allan ret sem lenz manz næzne a at zylgia þa geyr konongr honum [zulltomleggha með guðs mistun oc traufsti.³¹ með lenz manz semð³² [oc stitum væizlum sem byriar til lendz manz rettar.³³ en þat er³⁴ .zv.³⁵ marla væizla. Síðan skal konongr talla³⁶ til sín³⁷ .ij.³⁸ lenda men eða stallara [eða mertis men.³⁹ [eða stintiaara(!) eða⁴⁰ drotseta [eða þa .ij. sem somelegazter⁴¹ ero innan hirdar ex lender men ero æigi uer⁴² oc biöda þeim at læida þan man [zram til sín zirir hafeti.⁴³ oc þa skal konongr sealzr⁴⁴

¹⁾ landráð eða suitræði — B. landráð — F. ²⁾ [bræði — G. H. [mgl. — F. K. L. ³⁾ trýnstízt — C. D. E. I. ⁴⁾ [mgl. — B. ⁵⁾ oc trýnstízt &c. — mgl. F. G. H. K. L. þa þ. þat með stýnsfemd &c. — mgl. E. ⁶⁾ gíslir sit — tilf. E. ⁷⁾ [mgl. — E. ⁸⁾ [mgl. — F. G. H. K. L. ⁹⁾ [mgl. — E. ¹⁰⁾ Saal. rettset. úið — A. ¹¹⁾ [toma til tononga — B. D. I. K. L. [t. til þings — F. G. H. ¹²⁾ loghleggha — D. mgl. — B. E-L. ¹³⁾ honom — tilf. D. K. L. ¹⁴⁾ [iarle hendi — B. E. G-L. [hendar iarle — D. F. ¹⁵⁾ honum lofstegeir — B. G. H. I. K. L. lofstegeir — D. honum — F. mgl. — E. ¹⁶⁾ [mgl. — F. ¹⁷⁾ Dette Cap. mgl. paa dette Sted, men indskydes foran, mellem Cap. 13 og 14 — I. ¹⁸⁾ [hæstízt fíði þat vera — B. [þat skal (hann) gera — F. G. H. K. L. ¹⁹⁾ þra — C. D. G. I. ²⁰⁾ oc næzni — tilf. B. C. D. F-L. þari — tilf. E. ²¹⁾ [þetta þ. vera gort ærtir þat er borðuærs er sagðr — B. [sugin — I. ²²⁾ signdr — F. ²³⁾ [þa skal konongr lyfa — B. [A. skal lata lyfa þa — C. D. E. F. I. K. L. [þa þ. hann lata lyfa — G. H. ²⁴⁾ [monnum sinum — B. [monnum — F. K. L. [m. i hæð eðr a hirdstefu — G. H. ²⁵⁾ undir — F. ²⁶⁾ Rettet fra æzni — A. [of næzni hann — I. [mgl. — B. E-H. K. L. ²⁷⁾ [xlæstum — C. [xlæstum monnum er — E. [mgl. — H. I. ²⁸⁾ [nænbota þeirrar — E. [nænbótir þeirra — F. [nænbótir þeirrar — G. H. ²⁹⁾ [hæst er — E. G. H. [hæstir eru — F. I. ³⁰⁾ oc — tilf. B. G. H. K. L. ³¹⁾ [zulltomliga — F. [zulltomliga með guðs mistun — K. L. ³²⁾ rett — B. F. I. K. L. með . . . rett — mgl. G. H. ³³⁾ [mgl. — B. F-L. ³⁴⁾ ero — B. ³⁵⁾ .zv. — H. aabent Ram i K. ³⁶⁾ lata tala — E. ³⁷⁾ sín — mgl. F. I. ³⁸⁾ .ij. — mgl. I. ³⁹⁾ [t. mertiomann — B. C. D. [ad mertiomanni — K. ⁴⁰⁾ [t. stentiaara eða — C. D. E. F. I. K. L. [mgl. — B. G. H. ⁴¹⁾ mefjættir — A. ⁴²⁾ [mgl. — F. G. H. K. L. ⁴³⁾ [zram zirir sit — B. ⁴⁴⁾ [sealzr — mgl. E.

[taka i hönd honum of¹ læida han til sætes pallz² til hǫgrar³ handar ser oc sætia han i annara lendra manna sæte. En með rettu þa⁴ eigu lender men sua at sitia at sa siti þyrftir sem þornazfir er at naznbotum oc svo huerr síðan sem lengi hæuir veret lender madr. [oc a þessi skipan⁵ at standa⁶ huerrvetna þar sem þeir hittazt.⁷

Guerra rett ok veizlur er lender men skulu hafa.

þan ret⁸ skulu oc⁹ lender men hafa með¹⁰ kononge at þeir skulu vera nest¹¹ 19 hertogha oc iardlum¹² [ener mæstu oc hinir hæstu¹³ konongs radgiazar oc svo et sama innan hirdar um oll stormæli.¹⁴ Lender men skulu hallða a hæstum¹⁵ [hatidis dag: um¹⁶ fylgd með kononge. Þeir skulu oc þyrftir¹⁷ bera uigflu sværd konongs ex han ber torunu¹⁸ eða garland.¹⁹ nema hertoghe eða iarl²⁰ bera. En ex þui at þeir skulu vera ener hæsto konongs radgiazar þa ber þeim at vera hinir hollazstu²¹ [bæde lǫng: nilega oc openberlega.²² oc vera sua xirir odrum i þui sem i sǫmdom oc metordom. Lender men skulu oc hafa uald oc²³ taka [ser men til trausts oc kononge sinum til styrts²⁴ með huskarls nazne. [eigi xleiri en .xl.²⁵ nema konongs lǫngi se til. Allar þær æ(i)gnir sem xalla undir konong²⁶ ex udada uertum [eða alæigu malum. eða utlægdar²⁷ vœrtum²⁸ þar sem lender madr hæuir len²⁹ [ex konongr uil honum sylsu³⁰ xa.³¹ þær ma [engi lender madr³² [með rettu³³ ser tanna ne brot lea.³⁴ [Æingi madr ma oc³⁵ xirirgera æignum sinum [eða odlum³⁶ [uid notorn.³⁷ nema uid gud oc konong.³⁸

Ex kononge kenneu lendum manne landrad.

En ex konongr kenneu [lendum manne sinum³⁹ svitræði eða landrad. þa skal 20 han⁴⁰ með landzloghum undan xlytiast⁴¹ ex æighi xær loglega a han proxat. [Ket ranzfat⁴² hvvir konongi a ollum malum⁴³ at hafa. oc allra hællzt uid sina sværd: tafara [oc pionofstu men.⁴⁴ en æigi a han [með bræði eða alaupum reysa eða ræidazt

¹⁾ [mgl. — K. L. ²⁾ pallz — mgl. B. E-H. K. L. ³⁾ hǫgre — B. D. E-L. ⁴⁾ þa — mgl. B.
⁵⁾ síðan — tilf. D. ⁶⁾ hatdagz — B. ⁷⁾ þinnaz — I. [mgl. — F. K. L. ⁸⁾ hatt — E. ⁹⁾ oc — mgl. de Övr. ¹⁰⁾ at — F. ¹¹⁾ næstir — G. H. I. ¹²⁾ jarlle — E. ¹³⁾ [hinir hæstu — F. K. L. [hinir ægtu — G. H. ¹⁴⁾ stormat — B. stormædi — K. L. ¹⁵⁾ hinum mestu — E. ¹⁶⁾ [hatidum — F-L. ¹⁷⁾ þyrft — F. mgl. — B. ¹⁸⁾ uigflu torrono — B. ¹⁹⁾ garlant — F-L. ²⁰⁾ iartar — C. I. ²¹⁾ bæde um þior oc þe oc um tungu. oc allan tryggleit oc hollasto — tilf. D. ²²⁾ um þiorrede of sua með tungu of ollum truleit of hollasto — tilf. E. ²³⁾ [mgl. — K. L. ²⁴⁾ at — B. C. D. E. ²⁵⁾ til þess at — F. I. ²⁶⁾ til at — G. H. K. L. ²⁷⁾ [men með ser konongi sinum til trausts of styrts — E. ²⁸⁾ [ser menn til styrts — F. I. of sǫmdar — tilf. K. L. ²⁹⁾ [þe eigi — B. en .xl. manna — B. ³⁰⁾ þioratigi. en eigi xleiri — C. D. E. F. I. K. L. ³¹⁾ konungdominn — F. K. L. ³²⁾ utslægdar — D. ³³⁾ [mgl. — F. K. L. ³⁴⁾ [yflu — F. ³⁵⁾ þær — tilf. G-L. ³⁶⁾ [yflu — mgl. E. ³⁷⁾ [mgl. — F. ³⁸⁾ [engi — F. ³⁹⁾ [mgl. — E. F. ⁴⁰⁾ setia — B-L. ⁴¹⁾ [þui at engi ma — F. ⁴²⁾ [mgl. — F. K. L. ⁴³⁾ [uid notora með rettu — C. [u. annan m. rettu — D. [man m. rettu — E. [mgl. — F. ⁴⁴⁾ með rettu — tilf. B. F. I. K. L. ⁴⁵⁾ [i. monnum — E. ⁴⁶⁾ han — mgl. B. F. ⁴⁷⁾ þoraz — B. E-L. ⁴⁸⁾ til rietz rannfata. Enn — tilf. K. L. ⁴⁹⁾ [r. prox — E. [þoraz — F. ⁵⁰⁾ tutum — F. ⁵¹⁾ hǫz þa — tilf. K. ⁵²⁾ hǫz — tilf. L. ⁵³⁾ [mgl. — K. L.

at uranzsalandum malum.¹ [gæ hældr uæl zírír at sea² huærium³ han gæz næz-
botr eða adrær sómder oc hældr uid alla uæl síðan þa sem æigi spilla sealzer⁴ zírír
ser.⁵ En ez konongr kennez [ændum manne⁶ sinum [landræð eða svit.⁷ oc ero þær
sæter æigi openberar at⁸ sonnu oc dyl lendr mædr. þa skal konongr þat mal ranzsala
a hirdstæznu ez æigi⁹ zær með zammenne¹⁰ sætt. æigi ma konongr [með rettu¹¹ synia
lendum manne¹² sinum hirdstæznu at ranzsala sit mal til rezt¹³ ez han þyðiz [goda
sot¹⁴ æiga at veria. þær eftir skal næzra .gij. [ena stynsamaztu men¹⁵ [at lita a¹⁶
huart er þetta ma [með rettu¹⁷ sannazt [a hendi lendum manne¹⁸ eða æighi. oc ez
þeim liz sua at [ranzsalandu þvi mali at hann megí undan zöræzt. þa a æi konongr
at synia¹⁹ honum undanzörflu slita sem goder men sea með sealzæ²⁰ konongs rade
[oc logh hins hælga Olæz konongs eru til.²¹ Lender men stulu æigi²² stiliazt uid
konong [zírír uttan hans got²³ orloz. en allra síst i naudzsynium²⁴ eða uzridi nema
vallde annat huart uanheilsa eða elli. þa ber kononge æighi at hældr honum²⁵ [um
zram²⁶ uilia sín²⁷ þo at almytil se konongs naudzsyn til. Ez konongr spyr uzrid oc
[gerer lendum manne sinum bod²⁸ til sín at tóma oc zírír næmzt han [síðan þa
zærb.²⁹ þa ero þat son svit uttan han se siutr eða sar. eða³⁰ slitt et sama ez han³¹
bydr honum með³² liti [sinu i³³ mote vuinum sinum at zara [oc zírír at vera³⁴
nema sva mytilt ozæzli³⁵ se zírír at æigi þilli stynsamum mannum vera til zort.
Nu kómr herfagha son³⁶ til landz manz þa er han stýlldr bod at gera ollum kon-
ongs monnum [oc ollum³⁷ hans þægnum þeim sem han ma uid³⁸ tómazt [ez uzridr
hæzgt.³⁹ slitt hit sama eru oc stýlldr hirdmen oc gæster oc tiertisvæinar oc aller kon-
ongs men ez þeir spyrja zyr. en sa er æigi uil niofn⁴⁰ [bera eða⁴¹ bera lata. oc
læzt konongs mædr i þvi. þa er sa nidingr oc sealzægdr [or hird⁴² er æigi [uilði
vara laugunaut sín⁴³ uid dauda huat næzbot sem han hæuir [ez han matte þvi
uid tóma.⁴⁴ en⁴⁵ han zöræzt undan eftir dome konongs oc hirdar ez dylia ma.

¹⁾ [at vþrozuðu at reida — F. K. L. ²⁾ [oc hældr zírír at sia — B. I. [geymí hældr uæl z. at sia — E.
[berr honum (æz) þvi uæl z. at sia — F. G. H. K. L. ³⁾ at sea er — tilf. D. ⁴⁾ um — tilf. G. H. I.
⁵⁾ eða adrær sómder &c. — mgl. F. K. L. ⁶⁾ [l. monnum — B. E. ⁷⁾ [landræðasvit — E. ⁸⁾ með
— C-L. ⁹⁾ hann — K. L. ¹⁰⁾ zaa men nidr — E. zám monnum — K. L. [zir — tilf. B. ¹¹⁾ [mgl.
— E. ¹²⁾ monnum — E. K. L. ¹³⁾ mæls — tilf. H. ¹⁴⁾ [got mall — B. F. [dauda sot — K. L.
¹⁵⁾ [hina vitroflu men æz hirdliti — B. [hina vitroflu menn æz hird — C. D. G. H. I. [men hina viddaflu æz
hird — E. or hird — tilf. F. K. ¹⁶⁾ [at leita a — D. [at lata ranzata — E. ¹⁷⁾ [mgl. — F. G. H.
¹⁸⁾ [a hendi honum — E-L. ¹⁹⁾ [mgl. i A ved Forglemmelse, og er her tilföiet efter B. ²⁰⁾ [sealzæ —
mgl. B. F. G. K. L. ²¹⁾ [oc logum hins hælga Olæz konongs — B. F. I-L. [at honum berr eftir i hins
h. O. konongs — G. H. ²²⁾ zyr — tilf. E. ²³⁾ [en han gæz — E. ²⁴⁾ konungs — tilf. G. H.
²⁵⁾ þeim — E. hann — F. K. L. at þeim — H. ²⁶⁾ [utan — F. G. H. K. L. ²⁷⁾ hans — B. F-H.
K. L. ²⁸⁾ [bydr han lendum monnum — E. orð — F-I. ²⁹⁾ [zærbæna — B. [þa zærb — E. I. [þæna
— F-H. K. L. ³⁰⁾ eða — mgl. — B. E-L. ³¹⁾ konung — F-I. ³²⁾ at stýra — G. H. I. ³³⁾ [mgl.
— B. F-L. ³⁴⁾ [mgl. — G. H. ³⁵⁾ ozæzli — de Övr. ³⁶⁾ [son — mgl. F. ³⁷⁾ [mgl. — B. E.
³⁸⁾ [zir — E. ³⁹⁾ [mgl. — E. ⁴⁰⁾ bod — E. ⁴¹⁾ [mgl. — E. G. H. ⁴²⁾ [ór logunæti — F. ⁴³⁾ [vit vaki
laugunauta sín eða vara — B. [uil veria logunaut sín — G. H. ⁴⁴⁾ [mgl. — F. ⁴⁵⁾ Saal. rettet; & — A.

Um kanceler oc hirdpresta.

Kanceler a ein at vera með hæstum radgiazum konongs innan hirdar. han a at 21
hæza ret oc metord með lændum monnum bæde i sæssum¹ oc odrum somdum [þeim
sem honum byriar.² Er þat [einkalega stjúlða kancelero³ at geyma sem rotelegazt⁴
konongs innsiglis oc gera þau brex sem konongr [segir honum xirir.⁵ Han a oc þess
idulega at ga⁶ at sea sealzr ixir⁷ brex [þan tíma sem þau ero innsiglad.⁸ þui at þat
steter⁹ stormunum¹⁰ oc sealzum honum mæst. Han skal¹¹ hæza sit sem idulegast¹²
ner¹³ konongs radum.¹⁴ Han skal oc stra sem stluislegazt¹⁵ æignir¹⁶ þær sem lonypt-
ar værða eða xalla undir konongdomen [æz huerium eða xirir huar. þua oc¹⁷ þær
iærder sem konongr gezt eða uætit imisum monnum¹⁸ [oc huerium nætre anno gracie
þat gerðizt.¹⁹ Sva skal han oc ga²⁰ at landzstjúlðar stra(r) konongs se rettar. þat a
sæt sem a skal vera. oc þat æz tælit sem æz [skal tafa.²¹ með konongs [xorsio oc²²
rade.²³ fara skal han oc²⁴ þær xærdir sem konongr býdr honum oc han ser at byr-
iar²⁵ innan landz oc uttan.²⁶ i ollu goðu vera [konongs leftr²⁷ sem meftr²⁸ ma
han. En þa stipan gerde Magnus konongr sun halonar konongs. en²⁹ kanceler skal
hæza [xprft i væizlu³⁰ .x. [marla boll³¹ xirir allra þeirra manna brex sem þurzu
til imissa rettynða³² ættr loghum. [þar til³³ skal han hæza .v. marla bol um fram
þæt sem han tætr xirir [þau brex³⁴ sem ut lonyfagt. slitt xirir huert³⁵ sem vattar i
brexa bol. Með þeima hette skal konongr kanceler gera at [han skal xprft lata³⁶ blasa
til hirdstæznu ollum handgengnum monnum. síðan skal konongr³⁷ lyfa lata at han
xær [þeim manne³⁸ .n. innsigli sit með þeim³⁹ somdum sem þui⁴⁰ xyllgia. ættr
þat skal han [xalla a tne⁴¹ xirir konong oc sveria honum trunadar eid⁴² með þess-
um æidfax.⁴³ þess leg el hond a [þessa hælgha bol⁴⁴ oc þui stytr el til guðs at el
skal vera hollr oc trur [minum herra⁴⁵ .n. Noreghs kononge openberleggha oc lony-
lega. huar sem han⁴⁶ er staddr. ættr þui uiti sem guð ler⁴⁷ mer. þui skal el oc lony

¹) þessum — B. H. þessu — E. ²) [mgl. — F. H. K. L. ³) [ein kancilero stjúlða — F. ⁴) rote-
legazt — B. bezt — G. H. I. ⁵) [segir xirir — D. [býdr honum — E. ⁶) geyma — E. H. gista — F.
⁷) um — E. ⁸) [huern tíma &c. — E. [huert brex adr en innsiglat er — F. G. H. K. L. ⁹) [setir — H.
stettir — de Övr. ¹⁰) munum — B. ¹¹) oc — tilf. þ. ¹²) meft — G. H. meft of idugligast — I.
¹³) nest — B. [sem nest — E. með — I. ¹⁴) mutum — E. ¹⁵) inuirdlegazt — B. E. ¹⁶) tonunge
— tilf. F. ¹⁷) Saal. rettet. at — A. ¹⁸) [mgl. — F. K. L. ¹⁹) [eða á hueriu ari þat geriz — F.
[i huerri grein sem þat geriz — K. L. ²⁰) geta — E. geyma — H. ²¹) [a at tafagt — B. [skal vera
— F. ²²) [rabi — F. K. L. ²³) [xorsiu oc xorræde — E. xorsia — G. H. ²⁴) oc — mgl. þ.
²⁵) val berr — G. H. ²⁶) oc — tilf. þ. ²⁷) [konongs leftr — B-F. I-L. [konungi til lettio — G. H.
²⁸) meft — G. H. I. ²⁹) at — B. D-L. ³⁰) [i væizlu — D. [i væizlu xprft — H. þua — tilf. F.
³¹) [manadar matar boll j iorðu — E. [mertr — G. H. En — tilf. B. G. H. I. of um fram þat sem hann
tætr — tilf. F. K. L. ³²) erenda — F. ³³) [mgl. — B. G. H. I. ³⁴) [brex þeirra manna — F. K. L.
³⁵) til imissa &c. — mgl. E. ³⁶) [lata xprft — E. [xprft skal lata — F. [han skal lata — H. I. ³⁷) ton-
ongr — mgl. F. ³⁸) [mgl. — F. G. H. K. L. ³⁹) slittum — F-L. ⁴⁰) þar — E. I. þar eigu at — F.
⁴¹) [tnezaða — E. ⁴²) eida — G. H. ⁴³) orðum — B. F-L. ⁴⁴) [hælga bol — B. F-I. [þessa hælga
dema — D. [hælga doma — E. K. L. ⁴⁵) [mgl. — F. ⁴⁶) et — F. H. ⁴⁷) hægir lóð — F.

sem konongr¹ [byðr mer at lögnt se.² svo hialpe mer gud oc þau en hælgu ord [sem
 el hælld a.³ [Nu æz þuifa⁴ ber kononge uæl [at uælia⁵ [man til þessa starfs.⁶ allra
 hælzt þar sem svo ma segia at þa er annar skripta⁷ þader konongs. þui at margo
 værdr han þess uar⁸ æz kononge er han uil allþam⁹ odrum¹⁰ segia. Sva byriar¹¹
 oc kononge at hafa [i garde sinum¹² .ij. hirdpresta ualentunna¹³ men [oc at uili
 røynda¹⁴ þa sem kononge¹⁵ uæita¹⁶ tidir oc [hoyra skripta gang handgenginna
 manna¹⁷ [oc væita¹⁸ þeim slift xleira embætte sem þar hoyrir til.¹⁹ audmiusir
 kononge til [þess lattes²⁰ sem þeir [megu gera honum.²¹ Eintanlega²² hvorer uæl
 at annar²³ se xirir²⁴ tida skipan²⁵ a²⁶ lapellu konongs. en annar þeirra verð
 væiti messu xotum²⁷ hans oc bolum. þeir eigu oc at vera hæmilegazter kononge²⁸
 æz odrum²⁹ prestom oc [lærdum monnum ut i xra³⁰ hælzt³¹ tætnir vera æz kon
 ongs monnum oc i ollum lutum³² sōmder.³³ þeir skulu oc hafa æz kononge .v.
 mara veizlu oc tvæn klæde mote³⁴ iolum. en æz handgengnum monnum þan³⁵ þrid
 iung tiundar [sem adr er xorn vane³⁶ a.³⁷ [oc skipta³⁸ medal sin i hælninga.³⁹
 En þat er xorn sidr⁴⁰ oc hæt⁴¹ Birkibæina at gera⁴² tiund æz mala sinum⁴³ bædi
 [hirdmanna oc gesta⁴⁴ oc skipta⁴⁵ i þridiunga. tala⁴⁶ æin aller byskupar aller⁴⁷
 iaznt oc odlaz⁴⁸ konongs men þar i staden groxt i [þeim stodum⁴⁹ sem [xorn er
 uandi⁵⁰ a. annan tala⁵¹ prestar⁵² xirir sina hyslu.⁵³ þridia tætr⁵⁴ spitallen [a
 llarnu.⁵⁵

Guerfu konongr skal gera stillara.

22 Næst⁵⁶ lendum monnum oc lanceler i hird konongs ero stillarar at ollum sōmd.

¹) hann — B. E-L. ²) [vill at lögnt se — E. [byðr mer at lögna — F. ³) [er a ero bōtinn — B. ⁴) [Nu æz ollu þui — B. [Nu æz ollu þuifa — C. I. [Nu æz þuifa ollu — E. [of æz þui — F. G. H. K. L. ⁵) [xirir at þa oc at velia — B. [xirir at þa at velia — E. I. [xirir at þa — F. G. H. K. L. ⁶) [hverium hann xer þessa [stt — tilf. G. H) starf — F. G. H. K. L. ⁷) skipta — D, ogsaa nedenfor. ⁸) vill — F. G. H. K. L. ⁹) Saal. rettet. allþan — A, ur'igtigt. ¹⁰) odrum — mgl. E. til — tilf. B. ¹¹) berr — F. ¹²) [mgl. — E-H. K. L. ¹³) uæl tunnanda — B. E. ¹⁴) [oc at uili uæl røynda — B. [at ordum of uili røynda — F. [uæl uili borna — I. ¹⁵) kononge — mgl. F. G. H. K. L. ¹⁶) væiti — B. I. ¹⁷) [skripti (skripta — F. G) handgengnum monnum oc odrum konongs þionofu monnum — B. F. I. [hoyri skripta (skipta — D) gang handg. manna oc annara konongs (konongs — mgl. E) þionofu manna — C. D. E. [handg. monnum of odrum konongs þionofu monnum — H. [skripta hirdmonnum of G. f. þion. monnum — K. L. ¹⁸) [oc væiti — B-I. ¹⁹) [mgl. — F. K. L. ²⁰) [alz þes lattes — B. D. E. F. G. H. I. [mgl. — I. ²¹) [megu — B. ²²) Eintanlega — mgl. G. H. ²³) þeirra — tilf. B-I. ²⁴) i — B. ²⁵) [ater — D. gōrd oc skipan — I. ²⁶) oc — B. i — C-L. ²⁷) klædi — G. H. klædum — I. ²⁸) kononge — mgl. B. ²⁹) ollum — E. ³⁰) [mgl. — E. ³¹) hæt — E. mgl. — D. ³²) uæl — tilf. D. ³³) til sōmdar — E. þeir eigu &c. — mgl. F. G. H. K. L. ³⁴) at — F. G. H. K. L. ³⁵) þan — mgl. B. E. ³⁶) vande — D. F. I. ³⁷) [mgl. — E. ³⁸) skipti — E. ³⁹) i hælninga — mgl. F. ⁴⁰) vandi a — F. [mgl. — G. H. K. ⁴¹) hættr — I. oc hæt — mgl. I. K. L. ⁴²) gera skal — B. C. D. ⁴³) sinum — mgl. D. E. ⁴⁴) [hirdmen oc gestir — B. F. ⁴⁵) skipti — E. skiptig — F. ⁴⁶) tati — E. ⁴⁷) of allir — G. H. I. mgl. — E. ⁴⁸) obteft þeir — E. ⁴⁹) [stadnum — G. H. ⁵⁰) [xorn (xorn) er vani — B. C. F-L. [xorn er venia — E. ⁵¹) þridiung — E. ⁵²) hirdprestar — de Övr. ⁵³) þionofu — B. en þin — tilf. E. ⁵⁴) tætr — mgl. B-F. I. ⁵⁵) [at xorno — D. [mgl. — E. ⁵⁶) Næst — B.

um. en ret allan æigu þeir slitan sem lender men [at lang loghum oc zornu zara.¹ En konongr skal gera² ættr þat er bo(r)duærs eru sogð med þeima hætte at lata³ adr lyfa þui zirir ollum monnum at han geþr [þeim manne þuilitar nægnbotr⁴ [med þeim sornðom⁵ sem til hœnrr⁶ ættr [zornre ueniu.⁷ síðan skal konongr lata .ij. stutillsœina⁸ læida han zirir set oc tale⁹ sealzr i hond honum oc læidi¹⁰ han til stallara sætes. [en síðan ganga¹¹ ættr til hafsetes.¹² Þesse stýlða zylgir stallara nægne [med konongs bode i konongs pionofstu oc¹³ innan hirdar at¹⁴ stallare skal¹⁵ røða¹⁶ alt þat sem konongr byðr honum. bæde a þingum oc a hirdstæznum. Stallarar stufu¹⁷ halda zylgd med kononge¹⁸ [oc tala¹⁹ æz konongs hendi þau mal sem konongr byðr honum.²⁰ Han skal oc stýlðr til vera at røða allar stýlðar²¹ naudzsyniar²² konongs æz hirdmanna hendi. Hans stýlða er oc þat at vera a ollum [stæznum hirdar²³ oc²⁴ gesta oc setta þa um oll þau mal [sem þa stíl a oc han er til tuaddr ættr konongs raðe.²⁵ Stallare skal oc stipta²⁶ ræidstiota þeim [sinnum sem²⁷ konongr zær²⁸ um²⁹ land [oc þess þarz uid ættr rettre tilstipan³⁰ oc þeir men med honum sem konongr stípar til [þess starzs.³¹ Ez kononge lifar at za stallara³² sinum [stýlur eða adrar væizlur.³³ oc sender han þa zra ser. þa er þo en sama stýlða þeirra bæde til [konongs oc³⁴ hirdar allrar.³⁵ þui at in sama sornð zylgir nægnbotenne med stýlðunni þegar [þeir ero ner.³⁶

Quersa konongr skal gera merkisman.

Merkismadr er næst stallara innan hirdar. oc þui ber kononge³⁷ uæl zirir at 23 sea huærn han tætr³⁸ til þess starzs [oc pionofstu.³⁹ En þva skal konongr⁴⁰ gera merkismann [at han skal lata⁴¹ blasa til hirdstæznu ollum⁴² handgengnum monnum

1) [at l. l. oc zornre ueniu — E. [mgl. — F. G. H. K. L. 2) þat gera — B. F. K. L. g. stallara — D. E. G. H. I. 3) þo — tilf. B. 4) [þuilitum manne þessa nægnbot — B. [þeim manni þuilita (semð et — tilf. H) nægnbot — G. H. 5) [mgl. — F. G. H. K. L. 6) hœnra — F. 7) [zornu zari — E. [zornri síðueniu — F. 8) riddara — B. 9) tata — de Övr. 10) læida — de Övr. 11) [gangi konongr — B. 12) [mgl. — D. F. G. H. K. L. 13) [med konongs bode oc bode oc konongs pionofstu — B. [med kon. bode — E. [med konungs bode of pionustumanna — I. [mgl. — F. G. H. K. L. 14) at — mgl. B. 15) gornma oc — tilf. D. 16) tala — fl. 17) oc — tilf. fl. 18) sem lendar men a halidum. en æigi þess a millum — tilf. D. E. a halidis dægum — tilf. G. H. I. 19) [Stallare skal oc stýlðar til vera at tata(!) — D. [st. skal oc fl. v. at tata — E. 20) þeim — fl. [mgl. — H. I. 21) stýlður oc stýnsamar — B. stýnsamligar — F. stýlðar of stýnsamdar — G. H. stýlðar of stýnsamar — I. stýnsamar — K. 22) til — tilf. C-L. 23) [stæznum hirdmanna — G. H. [hirdstæznum — K. L. 24) oc — mgl. B. 25) [er konongr byðr honum oc þa stíl (greinir — K. L) a — B. F-L. 26) stípa — F. 27) [Saal. rettet. [sem sinum — A. urigtigt. 28) ríðr — G. H. 29) gær — B. E. K. L. 30) [mgl. — F. G. H. K. L. 31) [med honum — E. [mgl. — F. K. L. 32) stallorum — K. 33) [stýlur eða adrar stýlur(!) — D. [væizlur — G. H. [stýlur — I. 34) [mgl. — F. K. L. 35) of gesta — F. K. L. 36) [þeir eru nær konongi — B. E. [konongr er nær — F. G. H. [konongr er við — K. L. 37) konungi — mgl. F. 38) zær — F. 39) [Rettet; pionofstu — A. [mgl. — F. G. H. K. L. 40) tata — tilf. E. konongr — mgl. F. 41) [lati — B, ogsaa nedenf. [láta — I. 42) merkismonnum oc — tilf. D.

oc lata binda merki uid stong.¹ þa skal konongr lyfa lata² stallara³ at han geyr þeim manne⁴ þa naxnbót með þuilitum⁵ somdum sem [sidvenia er til.⁶ en þat er⁷ [lang manz⁸ rettr sem stallara rettr [extir rettar bót⁹ Magnus konongs halonar sunar.¹⁰ síðan skal konongr tafa uid [mertis stongenne¹¹ oc þa i hendr merliomanne. han skal minnast uid hond konongs [er han tætr uid merkinu¹² oc bera síðan til uardveizlu. En þat er æintanleggha hysla¹³ mertis manz bæde i xridi oc i vxridi at han skal bera konongs merki. þegar¹⁴ bydr honum. Hans stýlda er þat at vera a ollum stærn-um¹⁵ [milli hirðar oc gesta¹⁶ oc allra konongs manna¹⁷ með stallarom¹⁸ oc¹⁹ setta þa um oll þau mal er þa stíl a innan hirðar extir konongs bode oc raðe. han skal oc vera [en mæste letter²⁰ konongs i-ollu þui sem han ma alæidis²¹ toma oc konongr bydr honum²² bæde ner oc xierre. þat er oc æintanlega stýlda²³ mertis manz at soza²⁴ i þeim garðe sem konongr sealzr sozr²⁵ oc iamnan [a konongs skipi²⁶ þegar konongr xer [xirir land²⁷ fram.

Guersu konongr skal gera skutilsveina.

- 24 Skutilsveinar ero nestir merliomannum at naxnbótum oc [ollum rette²⁸ innan hirðar. þui at þeir hætta með rettu hirdstiorar með [lendum monnum of²⁹ stallarom³⁰ oc merliomanni.³¹ engi er oc somelegre [ne xægri³² þion-osta i allre konongs hird en su. [þeim³³ sem³⁴ hana³⁵ uil³⁶ [med somd rotia oc med stynsemd uid læita at nema oc varðveita með athyggle oc gaumgezi. Ozt oc idulega hoyrir³⁷ þeim oc houer er hoversfir oc kurtæisfir uilia hætta at vata oc um at hugsa með huærium hette er han mege sua sinni meðxærd³⁸ alla vega skipa sem han megi hellzt somdar madr æz hætta oc síðsemdar madr æz vera.³⁹

¹) oc se sua boret in xirir konongh — tilf. D. of se borit in xirir konong — E. ²) a þingi — tilf. I. ³) sinn — tilf. F. stallara — mgl. G. H. K. ⁴) n. — tilf. D. ⁵) stitum — B. þeim — F-L. ⁶) þu til hegra — G. H. [þar er zorn sidvenia — I. ⁷) var — F. ⁸) [þeirra — E. [merliomannz — G. L. ⁹) r. bót — D. r. bót — E. ¹⁰) [mgl. — F. K. L. ¹¹) [stonginni — F. K. L. [merlinu — G. L. ¹²) [mgl. — E. ¹³) stýlda — B. I. K. L. rettr — G. H. ¹⁴) hann — tilf. de Övr. ¹⁵) hirdstiorar — F. ¹⁶) [hirðar — E. [hirðar of gesta — K. L. ¹⁷) mala — E. ¹⁸) stallara — E. G. H. ¹⁹) of — B. ²⁰) [letter — E. [hin mæsti latti — F. ²¹) uid — F. G. H. ²²) um — tilf. B-E. I. ²³) hætta — F. K. L. ²⁴) iamnan um netar — tilf. D. jaxnan — tilf. E. ²⁵) i — tilf. B. ²⁶) [a þann konongs skipi at vera — K. [a hann at skipi at vera — L. ²⁷) [med landi — E-L. ²⁸) [ollum monnum — L. ²⁹) [mgl. — H. ³⁰) stallara — E. ³¹) m. mönnum — L. þeir hætta of med rettu ridðarar — tilf. L. ³²) [mgl. — F. K. L. ³³) þeim — B. ³⁴) [en — E. ³⁵) hann — G. H. ³⁶) uilia — C. R. F. K. L. ³⁷) Saal. rettet, hægir — A. ³⁸) Saal. rettet; meðxærd — A. ³⁹) [rotia með somd oc stynsemd uid læita at nema oc varðveita með athyggle oc gaumgezi. ozst oc idulega hoyrir þeim er houer. oc kurt. v. hætta at vata oc um at hugsa m. hu. hette hann megi sinne meðxærd sua haga alla vega at hann megi hellzt f. madr æz h. oc síðsemdar m. um — B. [m. somd . . . gaumgezi. ozst oc idulega houer þeim of hoyrir er houer. of t. v. hætta at vata of um at h. med hu. hette . . . alla vega haga sem h. m. h. f. m. æz h. of síðf. m. vera — C. [m. f. r. oc m. stýlda i. at n. oc varðveita m. athyggle. ozst oc id. houer þeim oc hoyrir er h. oc kurt. uilia hætta at v. oc um at h. m. hu. hette er h. mege sua f. m. x. alla vegna haga sem h. mege h. f. m. . . vera — D. [m. f. rotia of stýlda. nema oc varðveita m. athyggle oc gaumgezi. ozst oc idulega hægir þeim er kurtæisfir . . . alla vega haga at þu.

Bettra¹ er þeim sem eigi² uil uel³ at sér hyggja at standa i þeirri nagnbot sem lit er [gaumr at honum gezin.⁴ hældr en leita [þeirra nagnbota oc semdar⁵ er han se síðan með spotte oc hade lægin æz morghum. en þa er gixtu madr er sér lemr með goðom lutum fram⁶ till somda⁷ oc þan uel síðan [at giæta oc sinum herra með hollostu piona.⁸ Þa hattr er bæde somelegr oc zorn at gera stutlisvæina sem adr hævir veret. at konongr [late talla stientiara þan till sin er han uil þat nagn geza⁹ meðan konongr sitr ixyz bordom síðan æz er uist oll¹⁰ oc [gezgar laugar.¹¹ en stentiar¹² eða drotsette eða einhuær stutlisvæin bere in tomt¹³ lotat¹⁴ ter oc sæti [a bord¹⁵ xirir konongen.¹⁶ konongr tale [um stettena¹⁷ [oc zæe þeim sem¹⁸ geræzt skal oc tale han badom hondum undir¹⁹ stettena²⁰ oc minnizt uib hond konongs oc gange síðan [utar oc stentli²¹ kononge. Eigi ber oc stutlisvæini at zalla a lne xirir notorum manne nema kononge oc þeim hozdingium²² sem han stentkir með [lote extir konongs bode.²³ [er þat umallegt²⁴ at þat se uirt til storlætes. hældr til hozsemdar. at huær hattr se með hozæ.²⁵ oc²⁶ þva meghe stilia æz meðxerð pionofstu manna græin oc metord ixyzbodanna.

Um ret ok skylda stutlisvæina.

Nu²⁷ skal vera skylda stutlisvæina i sinni pionofstu at sinar .vij. netr skulu 25 huerir (.ij.) halda stodu xirir kononge þeir²⁸ sem zornæzter ero. þæt er tilzællilegæz²⁹ at þeir siti [i ollum stodum³⁰ zyrstir³¹ er zornæzter eru. [oc þva ber ollum iamnan³² i huærri³³ nagnbot sem huær er [i ollum loghu norytum.³⁴ Stutlisvæinar

megi hestyt [i. m. æz heita oc síðsamr madr vera — E. [með sænd vardveita — F. [rætia. of með kynf. rætia (við leita — H. I.) at nema of uardveita með atgygli (of geyma með gaumgiezi — tilf. I.) opt of iduliga hæzir þeim of heyrir. er hæverfær vilia uera (heita at aut of — I) um at hugsa með huerium hætti hann mætti sua [inni meðzærd (ælzærd — I) haga a alla vega at (sem — I) hann mætti hestyt sændar madr æz heita. of síðsændar madr uera — G. H. I. [rætia með sænd of nema — K.

¹) þviat betra — B. F. K. L. ²) hann — E. tiff — I. ³) vel — mgl. I. ⁴) [gaumr at gezin — F. ⁵) [þeirra nagnbota of somda — B. E. G. I. [þeirra sænda — H. [þeirrar pionofstu — K. L. ⁶) fram — mgl. de Öyrige. ⁷) sændar — E. G. H. K. L. ⁸) [sinum herra at piona — F. K. L. [at geyma. of með holloztu sinum herra at piona — G. H. I. ⁹) [hæzir stentiaræ tallat til sin þa er hann uil þa sænd geza — B. [late stentiaræ sinu talla þann til sinn er han uil þa sænd geza — C. [lestiar stentiaræ talla þen til sin er han uil þa sænd geza (gera — I) — D. I. [late stentia. en talla þ. t. f. er h. v. þa f. gera — E. [lati talla stentiaræ til sin — F. [l. t. stentiaræ (sin — tilf. K. L) til sin [of bidi hann síðan talla ([of talli stentari — K. L) til sin þann mann er t. vill þa f. gera — G. H. K. L. ¹⁰) æz bordom — tilf. D. ¹¹) [uafn gezit — B. [stentiar laugar — D. E. [gezgar laugar — F. ¹²) stentir — B. ¹³) eitt — F. ¹⁴) lotat — mgl. E. ¹⁵) [tomt — B. ¹⁶) lotat ter — tilf. E. ¹⁷) [Saal. rettett; up stettin — A. ¹⁸) stutlisvæin — tilf. G. ¹⁹) við — B. um — G. ²⁰) [mgl. — F. ²¹) [at stentia oc stent... — B. ²²) hozðingia — E. ²³) [loue oc lote með konongs bode — D. [með konongs bordi of lotteri — F. [m. lotubu teri t. t. b. — K. L. ²⁴) [Eigi er þat matliet — E. ²⁵) hozæ — H. ²⁶) at — B. C. D. F. G. H. ²⁷) Nu — de Övr. ²⁸) zyrstir — tilf. F. ²⁹) tilzællilegt — B. ³⁰) iamnan — B. ³¹) zyrstir — B. ³²) [mgl. — F. G. H. K. L. ³³) pionofstu eðr — tilf. K. L. ³⁴) [i hueriu legunoryti — B. [i ollum langunautum — E. [mgl. — F. K. L.

skulu biöda zylgd lendum mannum oc skallarom a hatidis daghum.¹ Sva skulu [oc
 .xij. hirdmen² hversdaglega³ hallda zylgd um ioll þo at lendir men hallda æigi [eða
 skallarar.⁴ nema hatid(i)s daga [æina. en þui neznnum ver æigi⁵ hatidis dagha at im-
 islega berazt kononge zyrdir til.⁶ Sva ma oc bera til stundum at konongr haxe stor-
 væizlur⁷ zririr þeirra manna saler sem loma æz ziarlegghom lendum sem ozt ueitir
 oc þui gæ þeir þes sem stodu hallda at spyria konong ner⁸ han uil aula lata⁹
 zylgðar halld. Sva oc þot [bodel verðe¹⁰ nyium hirdmonnum þa skulu¹¹ notorer¹²
 zorner i vera. þui at engi¹³ er allr¹⁴ i sen ungr oc gamal. Sez men skulu hallda
 iamnan þes a millum oc þo at tertisvæinar hallda stundum¹⁵ [þa skal þo einhver
 hirdmadr i vera iaznan. þeim skulu þeir oc biöda sem¹⁶ hallda æigu [oc halda
 megu¹⁷ oc zornaster ero [huart sem þat eru hirdmen eða tertisvæinar.¹⁸ þeir skulu
 oc þeim biöda [sem til eru zorer¹⁹ zririr siullæita saler. æina not [skal hirdmadr²⁰
 með kononge vera²¹ en honum se zylgd boden. Stutisvæinar æigu adr at spyria mertis-
 mann²² [ez notorer ero þeir þar²³ innan hirdar er kononge se mote stape. Sva oc ez
 notorer [loma til bvar þeir²⁴ [sem i kononge ræidi ero.²⁵ þa [skal þeim æigi zylgd
 ne uord biöda.²⁶ zylgd oc uordr skal boden vera snimma dags oc stiladr i seinsta
 laghe þann tima sem konongr gengr til horda. en ez sidar er boden halde sealzr sa
 er [sidar baud eða rangt bndr.²⁷ en hin skal æigi halda er [rangt uar bodel²⁸ at
 þui sinni nema han uili. en .ij. skulu sanna²⁹ þeir sem hia varo. [huervetna þar
 sem³⁰ boden er [zylgd eða³¹ uordr. en a stipi skal [uordr vera³² með enum sama
 hætte. en er konongr [liggr i hoznum eða³³ lemr sirdla³⁴ [til haznar.³⁵ þa skal
 biöda sem zyrst ma þegar til haznar [er tomet.³⁶ lan oc sva til at berazt at kon-

¹) Hirdmannum skal oc til biöda sua at tolg men hallda allz með lendum monnum oc skallarom. oc sua þui
 iamnan vera a storkom hatides dagum — tilf. D. Hirdmonnum skal oc sua biöda at .xij. halldi zylgd með lendum
 m. of st. o. s. v. — tilf. E. ²) [xij. men — B. ³) hversdaglega — mgl. G. H. I. ⁴) [mgl. — E. K. L.
⁵) æigi — mgl. E. K. L. ⁶) [mgl. — G. H. ⁷) storar veizlur — E. ⁸) huern tima — B. ez — F.
⁹) lata — mgl. E. I. ¹⁰) [þeir biöde — E. ¹¹) þo iamnan — tilf. D. þo — tilf. G. H. I. ¹²) not-
 orer — mgl. D. ¹³) æigi — C. D. E. zár — F. ¹⁴) allr — B-F. I. K. L. bædi — G. H. ¹⁵) með
 þeim — tilf. G. H. ¹⁶) [skal einhver hirdmanna vera æz þeim er — E. [þ. þo einhver hirdmadr i vera
 innan hirdar þeim skulu þeir of zylgd biöda — F. [stolo þo hirdmenn iaznan i vera. þeim &c. — G. H. [skal
 iaznan einn hirdmadr i vera. þeim &c. — K. L. ¹⁷) [mgl. — K. L. ¹⁸) [mgl. — E. ¹⁹) [sem til eru
 ei zorer — B. [halda megu — F-H. K. L. ²⁰) [skulu hirdmenn adr — B. [skal hirdmadr adr — C. D. F-I.
²¹) adr — tilf. E. ²²) mann — F. mertismenn — H. ²³) [en notorer se þeir — B. þar — mgl. þ.
²⁴) [ero þeir til bvar tomnir — G. [ero þeir menn til biazar(?) tomnir — H. ²⁵) [sem zyrir konungs rædi þ.
 vordnir — F. [er t. er reidr — K. L. ²⁶) [skulu þeir þeim huarti z. ne uord biöda — B. [skulu þeir æigi þeim
 &c. — C. I. K. L. [skulu þeir æigi — D. [skulu þeir zylgd of vord biöda — E. [skulu þeir þeim æigi zylgd
 biöda — G. H. ²⁷) [sidar bndr eða rangt bndr — B. [sidar z. rangt bndr — C. D. I. [rangt baud — E.
 [baud — F. G. H. K. L. ²⁸) bodin — þ. [bodin var — E. ²⁹) þat — tilf. þ. ³⁰) [þar sem — E.
 [huart sem — F. G. H. K. L. ³¹) [mgl. — C. ³²) [uord biöda — D. [uordr bodin vera — E. [uord
 hallda — F. ³³) [mgl. — G. H. I. ³⁴) [sirdla — B. E. F. K. sirda — C. D. sird — G. H. sirda — I.
 [sirda — L. ³⁵) [i hozn — D. ³⁶) [lemr — G. H.

ongr [siglir ror eða ridr¹ um nat [þa skal þeim þat zririr zult vardhald² tæliaz³ sem þa not æigu⁴ [ex þeir ero a þui fípi eða i þeirri reid sem konongr sealzr zær.⁴ æigu þeir æigi þes at gíalda at zleiri vafe⁵ með þeim⁶. þegar⁷ þeir gormaz⁸ þes allz sem þeir mego⁹ [bæde¹⁰ at umfigling a fípi eða umfingning a lande oc þess zleira sem þeir za aleidis tomet.¹¹ en þui at æins [temr þeim þat zririr zult¹² at þeir se svo ner kononge sem adr er sagt.¹³ þan tima sem uzridr er. þa ero svo stut; ilfveinar ftylðir til at hallda uord [at mantale¹⁴ sem adrer men. þeir sem stoddu æiga¹⁵ [ero ftylðir¹⁶ at hallda vord meðan stada vinzt.¹⁷ en síðan hallda þeir [æztir lufzalle.¹⁸

Um drotseta oc skienhiara konongs.

Nu er þat þui næst at konongr skal¹⁹ lifsa með uina sinna rade az stutlisvein- 26 um þa .ij. men ser til drotseta oc skienhiara²⁰ sem honum²¹ [þidia tillællileger²² vera. bæde zririr ættar saler oc meðzærdar.²³ en ex [kononge þydir æinhueri annar heldr til þessa zallen²⁴ þeir sem lægri eru at nazubotum adr eða æigi²⁵ handgeng- nir. þa skal han adr gera þa [hirdmen oc stutlisveina²⁶ [en han fípi þeim til þess.²⁷ er þat oc síðr i vælzlestum²⁸ londum at ener hærstu hozdingiar vælia men til [þessara pionofu²⁹ [þui at allmykt megu þeir at gera³⁰ at zagrlega tome fram matr oc drydr huerium³¹ æztir³² [inni flet³³ i kononge herbirgi oc garde ex þeir gormaz sinnar pionofu uel. [er þa oc uel staddr tofnadr³⁴ er³⁵ þeim temr uel i hagh³⁶ er haza stulu³⁷ en þeir lunnu þeim³⁸ mallegar þaller zririr³⁹ sem⁴⁰ þezr oc þeim⁴¹ sem zririr ser.⁴²

¹) [ror eða siglir — K. L. ²) [þa skal hann þat zririr zult vardhald haza — B. [þa skal (stulu þeir — I) þat z. z. vardhald (haza — tilf. G. H. K) þeim (mgl. — G. H. þeir — K. L) — F-L. ³) at uafa — tilf. G. H. at hallda — tilf. K. L. ⁴) [a þui fípi &c. — B. [ex konongr er a þui fípi eða i þeirri zærd — F. [ex þeir eru a kononge fípi of i þeirri zærd — K. L. ⁵) halde votu — B. ⁶) honum — F. ⁷) þezr — F. K. L. ⁸) ga — B. ⁹) æigu — F. G. H. K. L. ¹⁰) bæst — E. ¹¹) [bæde &c. . . . sem þa. þa at þeir zæz al. tomet — D. [bæde at umf. á fípi eðr umfingn. á landi um þat er þarz — I. [mgl. — F. G. H. K. L. ¹²) [temr þat zririr zullan vord — F. [er þeim zult vardhald — G. H. [t. þ. z. zult — I. [temr þeim zririr zult vardhald — K. L. ¹³) flet — B. En þui at eins &c. — mgl. E. ¹⁴) [mgl. — G. H. ¹⁵) hallda — F. æiga at hallda — K. L. ¹⁶) [ero æigi ftylðir (fityldugir) — C. D. E. ¹⁷) [stodu æigi vord halda meðan stada vinzt. nema vili — B. ¹⁸) [at manntali — F. G. H. K. L. ¹⁹) ma — F. G. H. K. L. ²⁰) skienhiara — B. ²¹) þeim — E. ²²) [þittir tillællilegaz — F. G. H. ²³) godo meðzærdia — B. meðzærdia — C. D. F-L. ²⁴) [kononge þidia einhuerir adrir betr til þessa zallnir — B. [konungi þittia adrir til þessa zallnir — F. G. H. [þeir þittia einhuerir betr t. þ. zallnir — I. [t. þ. þeir betr t. þ. zallnir — K. L. ²⁵) adr — tilf. B. ²⁶) [at hirdmonnum of stutlisveinum — B. C. D. F-L. ²⁷) þessa staz — D. [mgl. — I. en ex konongi &c. — mgl. E. ²⁸) zlestum — K. L. ²⁹) [þessa staz — B. F. K. L. [þessara pionofu — C. D. E. [þessa staz of pionofu — G. H. [þess satar pionofu — I. ³⁰) of þess rada — tilf. K. L. ³¹) [mgl. — F. ³²) i — B. I. ³³) [mgl. — E. ³⁴) tofr — E. [er of tofnadr (tofr — H) ual tominn — G. H. ³⁵) ex — D. en — E. ³⁶) hald — E-H. ³⁷) skal — E. F. ³⁸) þui — B. ³⁹) j mote — B. C. D. F-L. ⁴⁰) fram — tilf. F. K. L. ⁴¹) sua þinum — B. sua þeim — K. L. ⁴²) [sa — B.

Her heyr annan lut bekar oc segir af huerin hirdmannna nozn ris.¹

- 27 [J þyrnfunni² var þa síðr at aller þeir men sem³ tononge varo handgengnir⁴ eða sværdtakar(ar). þa varo aller tallader⁵ hustallar. þo at síðan græindigt⁶ naza boðr extir [sømdum oc⁷ metordum. en af [hirdmanna noznum⁸ heitir allt þoll [þat er tononge pionar⁹ [hird tononga.¹⁰ þui at [þar er allr hazudstgrtr tononge sem hird hans er. þui eru hirdmen tallader at¹¹ þa er tonongr uel hirtr¹² er han hæuir [þa hird er bæde uil¹³ [hans gieta uel¹⁴ oc hans sømda oc gladlega lix sitt fram læggia xirir hans [semða sakir¹⁵ oc honum openberlega oc søynilega¹⁶ i orðom oc i værtum¹⁷ hollr¹⁸ oc hagrædr¹⁹ vera.²⁰ þeir²¹ aller sem retter hirdmen uilia vera.²² þeim ber²³ uel at hirða²⁴ sit þra ollu þui er ungt er.²⁵ oc æighi²⁶ at æins sit sealtja.²⁷ iamuel²⁸ alla aðra þa [sem þeir megu²⁹ þra illu draga oc til [godra lufa³⁰ æggia bæde með³¹ [æxtirðomum sinna somelegra meðþerða³² [oc þva i³³ [heilum³⁴ þortolum oc nysamlegghom radum oc tenningum.³⁵

Um síðsemder manna oc hoversku.

- 28 Með þui at ver rødom³⁶ um þat at men stulu³⁷ somelegum síðum³⁸ þylgia. þa vilium ver syna monnum³⁹ upphaz⁴⁰ [þeirra usíða⁴¹ oc lufa⁴² er [ver ællum at⁴³ ollum godom⁴⁴ monnum høze uel at [hazna þyrrazt⁴⁵ oc uidr at sea. þat n þyrst oc⁴⁶ nysamlegazt⁴⁷ at þu varizt⁴⁸ með ollu lofsgieze þinu at reita þin he læita skapara oc hin blæzadan⁴⁹ lausnara Jhesum Ehriftum. þva sem þu hezt honum i skirn þinni. varazt⁵⁰ oc [æintanleggha sem frammazt gezt gud⁵¹ þer stiling⁵²

¹) Her er i A-D en ved større Afstand mellem Capp. og særegen Initial antydet Afsnits-Afdeling. I F-L kun sædvanlig Capitel-Afdeling, uden at nogen ny Part begynder. I E er endog dette Cap. umiddelbart sammenhængende med det foregaaende. ²) [J þyrnfunni — D. E. I. [þyrst — G. H. K. L. ³) með — tilf. G. H. I. ⁴) honum — tilf. G. H. ⁵) tononga — tilf. E. F. ⁶) græindigt — D. ⁷) [mgl. — F. G. H. K. L. ⁸) [hirdman nazni — G. H. ⁹) [mgl. — F. i — tilf. E. ¹⁰) [mgl. — B. ¹¹) [mgl. — F. G. H. K. L. ¹²) hgrtr — B. hirdr — F-L. ¹³) [þa hird er gierna vil bæde — C. D. [godan þyrst af hird sinni of bædi vill — G. H. K. L. ¹⁴) [gæta hans valde — E. [geyma hans — F. [geyma hann val — G. H. K. L. [geyma hans val — I. ¹⁵) [sømdir — B. [lið — G. H. [semða — K. L. ¹⁶) pionar of — tilf. B. pionar — tilf. F. I. K. L. ¹⁷) of honum — tilf. F. K. L. ¹⁸) heitir — F. ¹⁹) hagrædr — C. hagrædr — F. K. L. of hagr. — mgl. E. ²⁰) ero — D. er — E. mgl. — G. H. K. L. ²¹) oc — tilf. D. ²²) heita — E. ²³) þeim — K. L. ²⁴) huirða(!) — E. halda — F. ²⁵) bædi i orðum of værtum — tilf. E. Resten af Cap. mgl. E. ²⁶) ma — tilf. F. ²⁷) nema — tilf. B. C. D. F. K. L. ²⁸) heitir — G. H. I. ²⁹) [mgl. — G. H. ³⁰) [gode — G. H. ³¹) i — F. ³²) [ðomum sinum oc somelegum oc somelegra meðþerða — B. [ðomum sinum of semiligum meðþerðum — F. [ðomum sinum semiliga verða — I. ³³) [oc — B. [oc þva af — B. [þva i — F. ³⁴) hollum — L. ³⁵) [nysamlegum radum — B. ³⁶) røddum — B-I. toludum — K. L. ³⁷) þyli — E. þylldu — G. H. ³⁸) orðom — E. ³⁹) qdr — B. G. H. I. með þam orðum þyrst — tilf. B. þyrst — tilf. F-L. ⁴⁰) i upphazi — G. H. þyrst — tilf. C. D. E. ⁴¹) [þa usíða — G. H. ⁴²) lufa — B. C. D. E. I. K. of lufa — mgl. F. G. H. ⁴³) [mgl. — E. ⁴⁴) godom — mgl. E. F. ⁴⁵) þyrst — B. ⁴⁶) oc — mgl. B. E. F. ⁴⁷) naubþynligazt — D. F. ⁴⁸) Saal. rettet. þarar — A. wigt. ⁴⁹) blæzadan — B-E. I. millða — F. millðazta — G. H. K. L. ⁵⁰) varazt þu — H. I. ⁵¹) [æintanleggha sem gud gezt — F. ⁵²) stilingh — D. of maatt — tilf. C. D. E.

[¹ þau .viij. höfuðlyti² sem rot³ oc grundvollr er allra lyta.⁴ en þau⁵ græina a uittrir men⁶ at þat er þyrft [oxnorygla matar⁷ oc dryðiar [uhoxsamlega mytil⁸ oc i vuidrformileghom flodum noryt.⁹ þat er¹⁰ annat [er þessu lyti þylgir oxtazt.¹¹ at er þull¹² oc urein¹³ [litams síns¹⁴ lýznadr þegar han er oxtatr alen. Þridia sparleg sínta. Siorda [sténþapleg¹⁵ læti¹⁶ [notot got at að hazagt.¹⁷ Símta er ivir: ærnlegt¹⁸ storlæte með drambsamlegom mefnade.¹⁹ Setta er hæiztugh²⁰ ræidi með immu langræte.²¹ Siaunda er sorgbitin oxund með²² hiar(t)legu hattre. Aþ þessum j. höfuðlytum²³ [tveitiazt oc alazt²⁴ allar þyndir²⁵ bæde [smære oc store²⁶ oc i onnur [lyti oc ulutvende.²⁷ oc²⁸ [æþ þessu ræitir²⁹ madr³⁰ mot ser sin³¹ mild: ta³² lausnara³³ oc en [retlatazta domara.³⁴ Varezt³⁵ oc vandlega³⁶ alla þa³⁷ ti [er þu væizt³⁸ at usormelegir³⁹ ero með tonongs nayne⁴⁰ oc allra hællzt ranga ða oc [alla lyghi.⁴¹ Væn þif [æ þui⁴² [at vera sanmalogr⁴³ oc stadþastr i ollum ðom.⁴⁴ [þar næst at þu giæter⁴⁵ þin þra⁴⁶ oxðryðiu.⁴⁷ þui at æþ henne tapar⁴⁸ argr⁴⁹ hæilsunni [bæde oc⁵⁰ uitinu. þe oc þelaghum. oc þui síðarst sem mæst er [at len er oc tynð⁵¹ þar sem druffin⁵² madr ma æi [þealþs síns⁵³ giæta⁵⁴ oc æigi iðs ne godra manna.⁵⁵ ran of stulð. hordom oc þridlu lizi. þor(t)lonur eða dýgl. usyrði eða dramb [oc oxmetnadr⁵⁶ oc⁵⁷ [agirnni a annars þe.⁵⁸ mutur eða angara flapp. morgendryðiu oc⁵⁹ natsetur þirir⁶⁰ utan [þan tíma er til þess er

¹) a — G. H. oc mæt með öllu töffgeþe þínu — tilf. B. með öllu töffgeþe — tilf. E. F. m. öllu töffgeþe þínu tilf. G-L. ²) [Saal. — B-D. F-L. þa .viij. höfuð lyti — A. E. seilagt. ³) rétr — F. K. L. ⁴) Saal. — B. F. I. a — A. illra lyta — D. E. G. H. K. ⁵) Saal. rettet. þo — A. þa — E. ⁶) of sanþynir — tilf. B. C. D. E. H. K. L. of þennsamir — F. I. ⁷) [Saal. rettet. æþ norygla mater — A. ⁸) [uhoxliga mitillar — E. þoxsamliga — G. H. ⁹) [j vuidrformilega flodum nýt — B. [oc i uv. flodum noryt — D. [of vuidrformilega flodum nýt — E. [of a vuidrformilegum flodum nýtt — F. ¹⁰) er — mgl. F. K. L. ¹¹) [at þeir ir þylgia optar — E. iaznan — G. H. er þull nauðsyn at uaraz — tilf. K. ¹²) Saal. rettet; þyl — A.) oxrid — E. ¹³) [litams — B. D. G-L. [litams — F. ¹⁴) sténþapleg — B. sténfamlið — G. H. I.) [sténfomleti — E. ¹⁵) [got at gera — B. ¹⁶) æþir biarnliet — E. ¹⁷) oxmetnade — B-L.) heiptubigh — K. heiptuglið — L. ¹⁸) ranghræte — G. H. langræði — L. ¹⁹) hatrlighri glede eðr — tilf. H.) Saal. — B. C. G. H. I. K. L. h. lutum — A. h. þyndum — D. E. ²⁰) [þaðast — E. þaðaz — F. ²¹) höz: þyndir — B. F-L. ²²) [stær of minni — E. ²³) [lyti — B. F. ²⁴) Saal. rettet; at — A. ²⁵) reitar F. [ægræfir — L. ²⁶) miot madr — D. margr — K. L. ²⁷) hin — B. G. K. þapara of hin — E. ²⁸) mildazta — mgl. K. L. ²⁹) þapara — I. ³⁰) [hoguerazta huggara varn herra — B. oc rettl. &c. — mgl. E. ³¹) varazt — B. C. D. E. F. I. K. L. varaztu — G. H. ³²) vandlega — mgl. H. I. ³³) illa — tilf. G. H. ³⁴) [sem þu ser — B. [er þu væizt of sér — F. ³⁵) vormelegar — D.) manni — B. C. E. I. monnum — F. K. L. ³⁶) [atgi — E. ³⁷) [æigi — E. [mgl. — K. L.) [at þu ser sannþogul — B. I. [at þu ser sanmalogr — C. D. F. G. H. K. L. ³⁸) godum orðum þinum B. þinum orðum — F. G. H. hlutum — K. L. [mgl. — E. ³⁹) [þar næst giættu — F. G. H. K. L.) alre — tilf. D. ⁴⁰) [at þu dæðir oxmitit — E. ⁴¹) tynir — F. ⁴²) madr — tilf. E. F. I.) [mgl. — E. [of þar með — G. H. ⁴³) [salin tynð — B. ⁴⁴) druffin — mgl. G. ⁴⁵) [þealþs síns D. [þealþs þin — H. [þin — K. L. ⁴⁶) [æ er druffinn er — tilf. G. ⁴⁷) uarazt — tilf. B. uaraz of F. uaraz þu — G. H. K. L. uaraz þu of — I. ⁴⁸) [oxmetnad — B. [of metnad — K. L. ⁴⁹) oc mgl. C. D. E. ⁵⁰) [agirnð a annars þe eða þong — B. þe eða þong — C. D. F. H. þong — E. þe þong — G. þe ne þong — I. þeningha — K. ⁵¹) eða — B. ⁵²) þirir — mgl. B.

settr i¹ síðugra manna samsete.² pre(t)uifi alla uid þan sem truir þer. batmæli³ eða [lygilegh þagrmæli⁴ [oc svæzn oc allan⁵ stenskap⁶ oc læti. [blot eða bonnur⁷ oc allzstyns zulvrdi. Rítt æz þer ryglæit oc uglædi sorgh oc hattre.⁸ varazt⁹ um fram alla luti ozund þui at hon er haugud¹⁰ allra¹¹ usíða. hon er [sa lostr er ein er mæstr oc þui vestr at hon er þeim sealzum uhorgazt er hana hæuir.¹² þo¹³ at þer miðliti [notor lutr¹⁴ þa ver¹⁵ [æighi bradr¹⁶ hælð(r) þorseall huat¹⁷ hæznd¹⁸ [er þu at ad væita¹⁹ eða huerium²⁰ oc²¹ at æigi værde oðhæznt [eða²² a uverb. ugum.²³ Huer ein lutr sem manne zylgir æz þessum lofum þa ma mylit²⁴ spilla²⁵ zirir þeim [manne er síðsamr uil²⁶ vera.²⁷ en æ²⁸ þui zleiri²⁹ er³⁰ zylgia [þeir lutir³¹ er manne³² værða til lafsta [eða lyta.³³ þeim mun³⁴ værða þeir lutir hælðr³⁵ huldir [er manne værða til hirdsída eða síðsemba³⁶ þo at þeir (e) iammarger eða zleiri. þui at [zlefter vita þat at³⁷ [mæstr þore³⁸ manna [er sa sem³⁹ zusare er⁴⁰ at zylgia [þa lute⁴¹ sem [manne er hælðr til rops⁴² en lozø. Nu hozum ver [sagt ydr till⁴³ notora þeirra luta [með þam orðom⁴⁴ sem ver ætlo⁴⁵ at [huerium manne⁴⁶ þeim sem síðsamr uil hæita⁴⁷ [oc æigi síðr (vera)⁴⁸ hozet⁴⁹ zra ser⁵⁰ at stilia⁵¹ sem frammazt ma han. Hazum ver [þui þessa luti tet ydr hælzt.⁵² at æi⁵³ ma illt varazt nema uifi. þui tolu⁵⁴ ver oc zyr um usíðu [en ver røðom notot um nytsemd⁵⁵

¹⁾ [þat er þan er settr at stia hia — E. ²⁾ Varazt of — tilf. K. L. ³⁾ batmæli — B. E-H. K. L. alla — tilf. E. ⁴⁾ [þagrig lygimæli — F. batmæli &c. — mgl. I. ⁵⁾ [ozsvæzn allan — B-H. K. L. [mgl. — I. ⁶⁾ stenskap — B. mgl. — E. ⁷⁾ [blotan oc bannan — B. [blot of ban — E. [blot of bannan — F-H. [blot of boluan — K. L. ⁸⁾ angr — B. D. angre — C. E-L. ⁹⁾ varazt þu — E. G. H. ¹⁰⁾ rott oc hozud — B. upphæz — F. K. L. ¹¹⁾ [ynða of — tilf. E. I. ¹²⁾ [þeim verft sem hana hær mæsta — E. [einn (mgl. — G. H. K. L.) [á laustr at (einn er — G. H. er einhuer er — K. L.) mæstr er (er — mgl. F) of þui vestr at hon er þ. [uhægiust er hana hær mæsta (mæsta — mgl. G. H) — F. G. H. K. L. [sa lostr sinn einn mæstr of þat verdr at hon er þ. [uhægiust er hana hær — I. ¹³⁾ of þo — E. G. H. I. ¹⁴⁾ [notot um einhuarn lutr — D. ¹⁵⁾ verdu — E. H. ¹⁶⁾ [mgl. — F. ¹⁷⁾ hueria — F. mgl. — E. ¹⁸⁾ hæznd — mgl. D. ¹⁹⁾ [at veita — E. [zryir æ at toma — G. H. ²⁰⁾ gort er — tilf. E. [sa zryir huat — tilf. F. K. L. ²¹⁾ oc — mgl. E. K. L. allt — tilf. D. ²²⁾ oc æi — B. C. D. ²³⁾ ouerb. um — G. [eðr ouerdum — H. [mgl. — I. ²⁴⁾ malit — G. H. K. L. ²⁵⁾ spilla — G. H. I. K. L. ²⁶⁾ [er síðuaner vilia — E. ²⁷⁾ hæita of vera — G. vera of hæita — H. ²⁸⁾ at — E. ²⁹⁾ zleiri — E. F. zleiri hlutir — G. H. I. ³⁰⁾ manni — tilf. E. ³¹⁾ [æz þeim lutum — E. [þeir — G. H. I. ³²⁾ mannum — B. honum — F. K. L. mgl. — G. H. I. ³³⁾ lyta — tilf. eft. D. E. mgl. de Övr. ³⁴⁾ mun — G. munum — H. ³⁵⁾ hælðr — mgl. F. G. H. K. L. ³⁶⁾ [er m. v. til síðsemba — B. [er til síðsemdar of hirdsída zylgia manni — F. ³⁷⁾ [er — G. [þat er — H. ³⁸⁾ [mytit lutr — B. [mytit þor — G. D. [mitit tori — E. [mitit luti — F-L. ³⁹⁾ [er — E. G. [at — H. ⁴⁰⁾ ero — G. H. mgl. — E. ⁴¹⁾ [þat — E. F. G. H. K. L. ⁴²⁾ [manne ero til rops — B. [m. ero hælðr til roogs — C. [sa se til róps — F. G. H. I. [hælðr (er) til lyta — K. L. ⁴³⁾ [tilsagt — E. [sagt til — F. [talat til — G. H. ⁴⁴⁾ [mgl. — B. ⁴⁵⁾ ventum — E. ⁴⁶⁾ [zlestum manni — F. [zlestum monnum — G. (med efterf. vilia). ⁴⁷⁾ vera — F. ⁴⁸⁾ [oc vera — B. G. H. I. K. L. [oc ægi síðar vera — C. [oc æi síðar vera — D. [oc ægi síðugr — E. ⁴⁹⁾ hozetir st — E. ⁵⁰⁾ [er — mgl. E. ⁵¹⁾ stilia oc stilia — E. ⁵²⁾ [oc þessa luti þui tatt zirir ydr — B. [þui þ. l. sagt. z. ydr — E. [þui þ. l. z. talda um hrið — F. K. L. [þui þ. l. talat — G. H. [þ. þ. l. z. η. talat hælft — I. ⁵³⁾ varia — F. ⁵⁴⁾ taladom — B. F. K. L. ⁵⁵⁾ [en ver røðum um síðsemdir — B. [en v. røðem um síðsemd — C. [en v. røðum um síðsemd — D. [en síðsemd — F. K. L. [en síðsemi — G. H.

at [huerium manne¹ er [æinhuærn dymmettan grip² uil³ uel varðvæita⁴ houer uel
adr [þat tærað at reinsa eða hirdzlu⁵ sem han uil þan grip varðvæita. at han meghe
honum þui reinare hallda oc længr niota. elligr man han stiot spillazt eða [at minzta
laghe⁶ svo uild illt⁷ blandazt⁸ at uarla meghe⁹ [stilia þra illu.¹⁰ stioft spillazt [oc
damgodr¹¹ dryðr i uræinu¹² tæraðde. oc litla rid stin biatir malmr i modogre hirdzlu.
En ex þu þællr i notora þessa synsamlega¹³ usidu¹⁴ þa ris upp sem þyrst. Mædr tan
i at þalla ex manlegom bröyflæita¹⁵ en þæt er þiandlegt at liggia i þramlæidis. en
þæt er gudlegt¹⁶ at stilia st þra¹⁷ oc bota uild gud [sem þyrst¹⁸ með sannum stria-
ta gang. [æinni idran oc rettre izir bot. oc¹⁹ (e) uild sem mæst sidan i at þalla. heðdr
þiona [þu tar(l)manlega²⁰ gudi þramlæidis at adr hæuir notot a stort. með urugre
von at²¹ hære þer²² þirilatet oc [i sin vinþap tælit.²³ Mættu²⁴ mærla at bætr er
[æinum huerium tononge²⁵ [uid þæim liðs manne²⁶ [at æit huært sin²⁷ hæuir or
bardagha þlyt.²⁸ oc hæuir st sidan þui þrammar með enum vassastum²⁹ monnum
tononge sinum til sormdar [osparliga þramlagt.³⁰ en hinum er aldri tom i strid oc
værd aldri³¹ tonongi sinum at sormd oc³² at liði. Mæir lofar³³ uitr ærtarl þa
iord er at³⁴ andverdu þar ilgræst. en sidan godan avogt [er hon uar reinsað.³⁵
sem³⁶ hina er allðri þar avogt [sidan hon var reinsod.³⁷ huarle godan ne illan.

Ex men vilia siðpradir vera innan hirdar með kononge.

No uilium ver birta³⁸ þirir ndr með þam orðom þa luti sem [ver ventum³⁹ 29
at⁴⁰ þlestum monnum houer [at i huga oxtlega⁴¹ sem bæde uilia (heita) oc vera
houerster oc siðsamer innan hirdar. þui at svo sægja off uittrir men at æigi lemr til
mikils at [mædr hærne⁴² usidum. nema han tale siðsemd i staden. En þæt er uphæz
allra godra sida at ælsta gud om þram alla luti oc vera⁴³ allðri uttan hana ræzlu
oc astar [i ollum þinum atþærdum.⁴⁴ huart sem þu ert i otta eða glæði. Ger⁴⁵

¹) [huer mædr — E. [huerium sem æinum þeim manni — K. L. ²) [hinn dýrsta grip — F. ³) tauþa
of — tilf. G. H. I. ⁴) gormma — D. mgl. — C. ⁵) [at reinsa þa hirdzlu — E. [at þat tærað se vel
reinsat eðr sú hirdsta — I. ⁶) [mgl. — K. L. ⁷) illt — mgl. H. ⁸) Saal. rettet. blandat — A.
⁹) got — tilf. B. D. E. ¹⁰) [stiliaz vid — H. ¹¹) [Saal. rettet. udamgodr — A. ¹²) [saurgu — B.
¹³) synsamlega — D. F-L. ofisamlega — E. ¹⁴) luti — B. luti of usidu — G. H. ¹⁵) bröyflæita — D.
bröyflæita — F. ¹⁶) gudalitt — D. ¹⁷) sem mæst ma han — tilf. E. ¹⁸) [mgl. — E. K. L.
¹⁹) [mgl. — E. ²⁰) [þui tar(r)manlegare — B. C. D. F-L. [þui bær — E. ²¹) hann — tilf. B. D-L. N.
²²) þæt — E. þui — G. H. ²³) [þit i sin verðþap tælit — B. [sin vinþap tælit — E. ²⁴) oc — tilf.
B. F-L. ²⁵) [tononge — E. G. H. I. [æinhu. manni — F. ²⁶) [með þan liðs man — E. ²⁷) [er eit
huært sinni — B. [er einn tima — G. H. I. [er einu sinni — K. L. ²⁸) [er honum hæz ein tima þlygt or
bardaga — E. ²⁹) þramastu — E. vilðustum — I. ³⁰) þramlagt — mgl. C. D. E-L. N. ospartiga þraml. —
mgl. I. ³¹) engu sinni — C. D. ³²) [kun oc; det foreg. mgl. ved Skrifv. — A; tilf. efter B. ne — B-E-I. at sormd
oc mgl. — F. G. H. K. L. ³³) oc — tilf. þ. ³⁴) æz — B. F-I. ³⁵) [mgl. — E. ³⁶) hældr en — B. en —
C. D. E. ³⁷) [mgl. — de Övr. ³⁸) þyrja — B. ³⁹) [ver hugsum — B. G. H. I. [ver hyggium — F.
⁴⁰) [mgl. — K. L. ⁴¹) [at þægja — F. [at ihuga — K. L. [mgl. — E. ⁴²) [hæzta — F-I. ⁴³) verða
— F. ⁴⁴) [i oll. þ. vertum — B. [mgl. — F. K. L. ⁴⁵) Saal. rettet; þer — A.

þer engan lut iánnliæran sem [skapara þins¹ vilia [at gera² ætíð þui³ frammaþi
[geyr han þer⁴ [stílnig till oc stýnsæmd⁵ at vita hvar honum lítar bæzt [at þinu
athæze.⁶ Ex⁷ þu temr⁸ til⁹ tononga pionofu¹⁰ þa ælsta han næst gudi [um fram
aðra men.¹¹ þui at æz honum ma þer standa allr fagnadr ex þu pionar retlega rett-
um tononge. [Læita þess tononga pionofu¹² er þu væizt retlomen vera til landz oc
ritia. oc pionar honum síðan [med fagrlegre pionofu¹³ [oc tryglegre hollustu oc fæla-
lausu¹⁴ [i alla stæðe¹⁵ æ medan [þu uilt¹⁶ i hans pionofu stæðfæstazt.¹⁷ Hæz þat
stæðfæstlega¹⁸ i hugh þer at vera honum hollr oc trur oc ger þer alla þa luti [væi
þæða¹⁹ er þu [fær honum næst til fæmdar gort²⁰ oc drag allðri til²¹ hans voini²²
æz þinni hende eða [notorn grun eða utrýgileit²³ hælðr i lorynd en i liofe. þui at
æz litilli hughfan [ma opt gerazt milt stípti skaplyndis þins.²⁴ Lat allðri þui fagna
voina þina eða [þins herra²⁵ at notot æinardar²⁶ lorysi zinnizt [eða fæzt²⁷ i [þi-
num hagh.²⁸ æigi þa hælðr er [þer þidir ganga notot mote fæpe þinum lavarde.²⁹
en þa er þer þidir mæir ætíð vilia ganga.³⁰ Minzt a þat.³¹ þa er æinu sinni doryr
nidringr at³² han værðr allðri [odru sínni³³ drængr. en med þui nærne sem han doryr
þa værðr [med þæirri fregð hans minning at líza.³⁴ Öer þer æigi³⁵ [aðra voini
þins (herra)³⁶ hælðr³⁷ lierre en aðra [þo at stýlðir men se þer i mote honum.³⁸ Þer
næst er³⁹ hugfænde ex þu uilt med þui mote tononge⁴⁰ pionar [at þer líti at vita⁴¹
huerir lutir til þess draga hælzt at þu meger síðsamr hælta med⁴² þinum hirdbróðr-
um [innan hirdar.⁴³ þat er oc⁴⁴ æinord oc drengfap(r)⁴⁵ stæðfæst⁴⁶ lunderni.⁴⁷
[allzthys truleit. fæstýrðr⁴⁸ um alla lute þa [sem þu taper æigi æinord þinni.⁴⁹

¹) [guds — B. [f. þins — D. ²) [oc ger — B. ³) sem — tilf. þ. ⁴) [mattu of gud geyr þer — E.
⁵) [stýnsæmd — B. C. D. [stýn. til — F. [stílnig til — K. L. ⁶) [æz þinni pionofu — B. F. K. L. [i
þinni atgerð — E. at gera &c. — mgl. G. H. ⁷) En ex — B. E. G. H. ⁸) uilt — E. ⁹) i — B.
G. H. ¹⁰) leita — tilf. E. ¹¹) [umfr. alla luti — G. [mgl. — F. ¹²) [leita þu þer pionofu til þu
tononga — E. ¹³) [med færdlausu pionofu — B. C. I. N. [m. færdlausu — D. [æz færdlausu — E.
[m. færdlausu pionofu — F. K. L. [m. færdlausu — G. H. ¹⁴) [trygileit oc hollustu vitan fæla — B. [u
færdlausu — N. [mgl. — E. ¹⁵) [mgl. — K. L. ¹⁶) [Saal. rett; han uil — A. ¹⁷) vera — B.
E. F. G. H. K. L. ¹⁸) iagran — K. L. mgl. — G. H. ¹⁹) [væi þæða — B. [væi líta — E. ²⁰) [þu
at honum ero (er — H) næst til fæmdar — G. H. [væi honum næst til fæmdar — I. [þer honum næst til fæ-
mdar — K. ²¹) annars — tilf. D. ²²) voin — H. ²³) [nordurþonar utrúleit — F. [nordurþonar
e. utrúleit — G. [nordur vutrléit — I. [nordurþonar utrúleit — K. L. ²⁴) þins — D. E. [væi milt opt
stípti skaplyndi þit — B. [ma opt geraz milt stípti lyndis þins — I. ²⁵) [þin herra — E. ²⁶) æin-
ardar — B. ²⁷) [eða fæzt — F. [mgl. — B. E. G. H. ²⁸) [þinu fæpe — E. [þinum ordum — G. H.
²⁹) [þer þ. notot i mote fæpi ganga þer eða þinum herra — B. [notot gengr moti þinum lavardi — F. L.
³⁰) vitia — B. ganga — mgl. F. ³¹) at — tilf. B. L. ³²) at — mgl. B. F. L. ³³) [þíðan — B. L.
³⁴) [þans fregð at líza — E. at líza — mgl. B. ³⁵) engan — D. ³⁶) [voini þins herra aðra — B. C.
H. I. [aðra voini þins herra — C. [voin æz voini þins herra — D. ³⁷) hælðr — mgl. G. H. I. K. L. æ-
— tilf. D. ³⁸) [þo at f. m. þer se i mot honum — D. H. I. Öer þer &c. — mgl. E. F. K. L. ³⁹) þat
— tilf. F. K. L. ⁴⁰) þinum — tilf. G. H. ⁴¹) [at þu vitir — G. H. [at honum líti at vita — K. L.
⁴²) æz — E. ⁴³) [mgl. — F. I. ⁴⁴) oc — mgl. B. D. F. L. ⁴⁵) at haza — tilf. B. F. K. L.
⁴⁶) stæðfæst oc æudmilt — D. ⁴⁷) lyndi — G. H. I. ⁴⁸) [mgl. — B. F. L. ⁴⁹) [at þu taper æinord þinni — B. æz — tilf. F. G. H. I.

þar nest varazt þu [at þu værdir eigi oxdrufin.² uer³ litillatr uib alla men
rt sem þeir ero [zirir ser mæirri⁴ eða minni. [blidr iamnan⁵ [uib alla men⁶ [ver
u hoze⁷ þagrnrdr.⁸ eigi⁹ oxmalogr naubðsynia laust. siðladr oc [þo tuitladr¹⁰ [i
m atþærdum þinum.¹¹ arvatr¹² en eigi oxsvæxnugr. [vapnradr oc¹³ rettladr¹⁴
æxtir þongum¹⁵ orladr. klæð þit uæl oc þo sva at eigi virðizt [odrum monnum¹⁶
brambæ.¹⁷ diarþr i ollum naubðsynium.¹⁸ eigi oxmiot¹⁹ alorþpin²⁰ utan naubð.
[margþrodr. [þural.²¹ minnigr.²² uidrleitin um þa luti þlæsta²³ er þu ser [eða
r²⁴ at goder men þrægiast²⁵ æ [eða sormast.²⁶ oc²⁷ þo at i þyrstu talezt eigi
er þo [eigi rað att lata þerast.²⁸ þui at nam²⁹ þenner mæira³⁰ en nattura.
it er at vera uapnþimr [oc vighþon³¹ oc loþþon til huers er haza³² þarþ. Eþ³³
ert þar staddr sem tonongr er. þa uer æ sem oxlæst³⁵ nest honum með godu
e. oc eþ eigi banna³⁶ þer³⁷ stornaubðsyniar³⁸ um [þin stýldar ærende.³⁹
uer æ sem længst mattu hia tononge þinum.⁴⁰ þui at hælzt tafa⁴¹ þeir sormder
þyrst⁴² [þær sem tomast.⁴³ þær nemr oc huerr æ notot godþ er þær uil til haza
þui at þær toma þær þlæstir er [notott godþ tunnu.⁴⁴ oc er þo eigi æði godþ⁴⁵
þlætt at þu nemer uit oc turtæst oc lannezt [uib margan godan man.⁴⁶ en þa⁴⁷
ladr [er en þylgia somelegar adrar sormder með namenu.⁴⁸ [þær þu⁴⁹ sormder⁵⁰
tononge þa [i huga þu⁵¹ oxt at þu þarer sva með at þyrst lifi gudi en þa⁵²
onge þinum. læita oc uib at sem þlestum⁵³ meþþe þodnast⁵⁴ þeim sem þer er
ot vald þyr gezt. þaz iamnan i hugþ þer hoþþemi [oc sansþni.⁵⁵ litillæte oc
læte oc trnglæit.⁵⁶ minzt æ optþamlega at þu hæþir með⁵⁷ lane en eigi með

1) oc — mgl. de Övr. 2) [oxdrufin — E. 3) æ — tilf. B. 4) [meirihattar — B. [meiri — E.
ser iamnan blidr — B. G. H. I. 5) [með goda men — E. hvarf sem &c. — mgl. F. blidr &c. —
K. L. 7) [með godu hove — C. D-L. [mgl. — B. 8) þagrnrdr — de fl. oc — tilf. fl. 9) miot
lif. F. 10) [tyrlatr — B. E-L. 11) [mgl. — F. G. H. K. L. 12) vatr — B. F. G. H. 13) [vapn-
oc — C. [mgl. — E. 14) reintatr — de Övr. 15) oxnum — D. 16) [mgl. — F. I. 17) ver
lif. G. H. 18) lutum naubðsynilegum — B. 19) oxmiot — mgl. B. 20) alorþpr — E. ælfitinn —
I. 21) [margþural oc þrodr — D. [margþrodr — E. 22) minnigr — mgl. E. 23) alla — E. K. L.
— B. 24) [mgl. — F. K. L. 25) þrægiast — K. L. 26) [mgl. — F. G. H. K. L. 27) þui — F.
[eigi rað at lata þegar æ — B. C. D. G. [e. rað æ at lata — E. [rað at lata eigi æ — F. [rað at
þi þegar æ — G. H. I. K. L. 28) Saal. rettet. naþn — A. 29) þleira — fl. 31) [mgl. — de
32) tafa — de Övr. 33) En eþ — B. E. 34) uilt eða — tilf. D. 35) sem — tilf. fl.
toma — E. 37) þær — C. D. 38) storar naubðsynjar — B. K. L. 39) [þutba heimþingar of erende
L. [þin erendi stýldug — F. 40) [þa vert þu æ sem nest honum oc længst hia honum — B. [þa ver e
optast mat þu hia honum — E. [þa ver sem længst hia tonungi — F. [mgl. — G. H. 41) þa — B.
[þyrst — F. 42) [þær s. tafast — B. [allar er temast — G. H. [er þær til temast — K. L. er længstum
hia tonunginum — tilf. G. H. 44) [helzt tunnu notot godþ — B. [notut got uitu of tunnu — E.
godþ — mgl. B. I. 46) [með goda men — E. 47) þui — I. 48) Saal. rettet. naþnenu — A.
þær þylgia adrar sormder með vinattu — I. oc er þo eigi &c. — mgl. F. G. H. K. L. 49) [ot eþ þu
— fl. 50) sormd — B. G. H. K. L. 51) [hugþu — B. [i hugþa — D. 52) þarneft — K. L.
þlæstir(!) — G. 54) þottaft — E. þetnast — H. 55) [annindi — G. H. K. L. [mgl. — B. 56) Saal.
t. trnglæit — A. [reintligi oc rnglæit til guða ofta — B. oc trnglæit — mgl. F. G. H. K. L. 57) at —
og strax efter E.

æign. hæg þit aldri til þess at þu bíðir sonda undan laugunaut¹ þinum. læg or² got till allra [mala þeirra³ sem þin orð vega⁴ notot um⁵

Um hirdvistar læitan oc um loglegt motemali.

- 30 Eðr konongr iattar manne hirdvíst þa skal stalla eða merksmadr [eða þa annar sem konongr uil⁶ læita uíð hird sína.⁷ þa sem þa er i hia kononge stöð. en eðr notor mæler mote. þa skal þat mal [standa til þes er rannsafat er.⁸ en þeim einum monnum eigu men mote at mæla sem sealzer eigu at⁹ at telia eða svo stýlðir men [mote mælandans¹⁰ æigi lutt i at þeir hæg þar til umbod at logum¹¹ eða uiti eina huæria lute þa til þeirra openberlega¹² i ætt eða meðærð¹³ [eða odrum lutum¹⁴ sem mot er¹⁵ konongdomsens¹⁶ sonda eða hirdarennar oc þare þat æztir þui sem rannsafat komr a. En eðr þat er um oll¹⁷ onnur lagha mal oc hæuir þa sem mote er mæll logh bodit þirir¹⁸ þat sama mall eða kononge dom eða annara godra manna oc býðr han en þramlæidis oc uil hin þui mote (mæla) [at han ættlar æzartofte þeim¹⁹ sem han þær þernt²⁰ þra hirdvíst²¹ oc rannsafat²² svo þirir kononge oc hird.²³ þa ma konongr honum nærbotr²⁴ gæra með hirdar rade. hælðr en þa sæte²⁵ æzartofstum er logh oc kononge dom býðr þirir sit oc nær þui æigi [þirir agirndar safir.²⁶

Guersu konongr skal hirdmen gera.

- 31 Þan tíma [er konongr gerer hirdmen stulu ængi borb standa²⁷ þirir kononge konongr skal hæg²⁸ sverð sit a lne ser. [uigslu sverð²⁹ [eðr han er koronadr.³⁰ oc venda æztir dogstorum undir³¹ hond ser oc læggia meðallafan fram iðir hæggra lne ser. síðan skal han sœipa ættils stýlgunni upp iðir meðallafan oc gripi³² svo hægri hendi oðan þzir allt saman. en þa³³ er hirdmadr skal gerast skal þalla badum kniom þirir konong a golt eða stór. oc tala up [hægri hendi³⁴ sinni [undir meðallafan.³⁵ [en vinstri hende hallðe han niðr þirir set sem honum er hægast³⁶ oc minnigt síðan uíð hond kononge. síðan skal han up standa [oc tala uíð bot þeirre er konongr þær.

¹) laugunauta — D. laugunautum — K. L. ²) æ — B. F. I. K. L. æ of — C. ³) [þeirra manna — B. G. H. [manna mala þeirra — E. F. I. K. L. ⁴) meghu — H. ⁵) um — mgl. F-L. ⁶) þu til — E. [mgl. — F. G. H. K. L. ⁷) sína — mgl. fl. ⁸) [standa þar til [r. er — E. [rannsafat — F. G. H. K. L. ⁹) at — mgl. B. ¹⁰) [mot at mæla — E. ¹¹) retto — B. ¹²) opinbara — B. openlega — D. opinbara — E. ¹³) stýlðir — E. ¹⁴) [mgl. — B. ¹⁵) standa — F. ¹⁶) kononge — B. konungeins — G. H. I. K. L. ¹⁷) oll — mgl. fl. ¹⁸) sit um — tilf. fl. ¹⁹) [of ætta þeim æzartofte — F. ²⁰) þent — E. F. L. [þert — E. hann — tilf. G. H. ²¹) nærbotr — E. ²²) rannsafat — de Övr. ²³) hirdmonnum — E. K. L. ²⁴) nærbotr — G. H. hirdvíst — K. L. ²⁵) mæti — I. ²⁶) [mgl. — E. ²⁷) [skal konongr hirdmen gera sem æigi standa borb — C. D. E. ²⁸) tafa — F. ²⁹) [mgl. — G. K. ³⁰) [þat sem þu er koronadr með — E. ³¹) hægri — tilf. D. ³²) taki — H. ³³) Saal. rettet. þa — A. ³⁴) [bætur hendum — G. H. K. L. ³⁵) [um meðallafan — B. ³⁶) [mgl. — G. H.

num¹ oc sneria eid² með þeim eidsta. Þes leg et hond a hælgha³ bot oc þui stytr til guds att et skal vera hollr oc trur minum herra⁴ .N. Noreghs kononge openrlega oc lornilega. zylgia skal et honum innan landz [oc uttan⁵ oc huergi uid han liazt nema hans se loz oc lornzi til. eða⁶ zul naudzsyn banne. hallða skal et oc ða þa⁷ sem han [hæuir svoret⁸ ollu landz zolte æxtir þui⁹ uiti sem gud ler¹⁰ mer. a se mer gud hollr sem et satt sægi [oc þesse en hælgu ord.¹¹ gramr ez et lygr. Sidan il han zalla a lne zirir kononge oc læggia badar sinar hendr saman. [ot konongr iar badar um hans hendr.¹² sidan minnizt han uid sealzan konong. sidan skal sa tilfsvæin sem stodu hælldr zylgia honum at handsale zyrst til lendra manna ez ir ero inni. en sidan til annara hirdmanna. En þan tima sem hirdmadr gengr at ndsale þa skal lendr madr zirir kurtæsi safer [oc litillætes¹³ up standa i mote num oc minnazt uid han. sva et sama skulu gera aller¹⁴ hirdmen ut i zra. [Sidan r uel¹⁵ [ez þui kemr uid¹⁶ at sa [en same¹⁷ skutlsvæin zylghi [þessum hirdanne¹⁸ i adra stæde þar sem zlester hirdmen ero saman¹⁹ oc kannezt sva zorn hird ð nnia logunauta með æinardlego sambande. Hin same hattr skal a vera huart er rezt [zlæiri i sen eða zære.²⁰

Um zylgðar hallð oc þat sem þui hoyrir.

Ez sva marger men gerazt handgengnir [i sen²¹ sem til zyl(g)ðar hoyrir. þa 32 il þo æigi zlæirum bioda [i senn²² en holz zylgð se zorn en holz nñ. þui at þa gu ener zornu sægia²³ þeim sem nñir ero til rez zylgðar halðs. Þeir sem zylgð llda með kononge skulu haura [þan dagh²⁴ en bæztu klæde sin oc þau vopn sem neleggh se bæde kononge oc þeim i annara manna æsyn.²⁵ Þeir skulu toma æighi inna til zyl(g)ðar hallz²⁶ en ringt er at sma tirkium til ottu songa. en sa sem inna kemr [en samrinkt er.²⁷ þa se sa uis²⁸ til varðar. zylgðar men skulu þar at tiu vera sem konongr [hyðir tidum.²⁹ en sidan zylgia kononge huert sem han gengr. n ez konongr gengr³⁰ i herbirghi³¹ þa skulu þeir þar kononga biða³² sem han idr þeim. en æigi brot ganga [um fram loz kononga.³³ en sa sem at ulornzi³⁴

¹) [mgl. — F. ²) [ot sneria (vinna — K. L.) eid at bot þeirri er konongr zær honum (i hendr — tilf. L.) — F-L. ³) þessa hælgu — C. D. ⁴) konunginum — tilf. F. ⁵) [mgl. — E. ⁶) nema — F-L. ⁷) alla — tilf. F. K. L. ⁸) [sör — K. L. ⁹) mun(!) — tilf. C. D. ¹⁰) gezr — ß. [mgl. — ß. ¹¹) [Tilf. efter B. mgl. — A. ¹²) Saal. rettet; litis lætes — A. [mgl. — B. F. G. K. L. ¹³) aller — mgl. B. E. I. ¹⁴) [þat ber of vel — B. F. K. L. ¹⁵) [mgl. — F. G. K. L. [mgl. — F. ¹⁶) [honum — B. F. G. H. K. L. [þessum sama manni — I. ¹⁷) zirir — B. F-L. [einn i senn eða zlæiri — F. ¹⁸) [mgl. — K. L. ¹⁹) [mgl. — E. G. H. I. ²⁰) tenna — ß. [mgl. — B. G. H. ²¹) [syn — B. I. angsyn — D. E. F. G. H. K. L. ²²) halðs — mgl. B. D. [en ringt er — I. [mgl. — F. G. H. ²³) vittr — F. ²⁴) [er — B. [þeyrir tidir — F. K. L. er — F. ²⁵) [mgl. — I. ²⁶) Saal. rettet; biða — A. ²⁷) [utan hans se lornzi til — F. G. H. L. ²⁸) ulornzi — K. kononga — tilf. E. G. H.

konungs¹ mote rettum konungum² oc logum hins hælga Olafs konungs oc ollum þeim rettyndum er huer bonde vilði vna³ oðrum um sínar erþdir. þionabo⁴ of vœlborner men þeim sem varla máttu vera sveinar⁵ þeirra. sem en vattar i dag. huart þeir mistu þlœnra oðala sinna⁶ eða þeir⁷ er þa⁸ tálloðo kononga sína oc sua hit sama um manna missunnar. Nu at men þurzi eigi griplande hondum⁹ eýtir at þara huer konongr a retlega at vera j [Noregs riti¹⁰ þa se þat tunnigt ollum Noregs monnum at Magnus konongr son hafonar konungs stæðfesti sua oc let j bof setia¹¹ [huer er at¹² rettum erþdum a at vera Noregsveldis¹³ konongr eýtir logum.¹⁴ Of þui iattabo oc samþycti allir Noregs men þirir síf oc síf æfþringi¹⁵ við Noregs konong oc hans æfþringi mæð retto þingstæ¹⁶ oc¹⁷ at þessor flipan skal [ganga oc¹⁸ standa æuenlega sem þa var gor oc nu þylghir her.¹⁹

Ger hegar upp erþða tal þat sem greinir hoffs erþæt a Noregs konungs riki at lagum.

- 2 I nazni þadur oc sonar oc hælags anda. æins guðs j hælagre þrinningu skal ein hans þion konongr vera izir²⁰ Noregs²¹ veldi²² innan landz oc²³ stætlondum. Eýtir²⁴ þrazal konungs vares þa se su hin þyrsta erþð Noregs konungs at sa skal konongr vera²⁵ hin ælfsti ein. er Noregs konungs son er oc flilgetin.

Su er onnur erþð. at sonar son konungs flilgetin hin ælfsti ein skal konongr vera sa sem þadir hans var flilgetin.²⁶

Su er hin þridia erþð er broder konungs flilgetin [oc samþedra²⁷ hin ælfsti ein skal konongr vera.²⁸

Su er hin .iiij. erþð er þadurbroder flilgetin oc samþedra hin ælfsti ein skal konongr vera.²⁹

Su er hin .v. erþð. er brodor son³⁰ konungs flilgetin³¹ hin elzti ein skal konongr vera sem³² þadir hans var flilgetin.³³

Su er hin .vi. erþð. er broðrungr konungs flilgetin³⁴ hin elzti ein skal konongr vera sa sem þadir hans var þadur broder konungs flilgetin oc samþedra.³⁵

¹) [oc tálloðo konongar ranglega — D. L. [rángliga — F. [r. til konunga — G. I. K. ²) konungi — F. Slutningen af dette, tilligemed de 3 næste Capitler, mgl. i G. H. I. K. ³) æf — tilf. D. L. ⁴) þa — tilf. D. ⁵) tnapar — D. L. ⁶) er þionabo — tilf. D. ⁷) hinir — D. L. ⁸) þeir — D. ⁹) eða leitande — tilf. D. ¹⁰) [Norege — D. ¹¹) a frosþvinge — tilf. L. ¹²) [at huar — D. ¹³) Noregs — L. ¹⁴) hins hælaga Olafs konungs — tilf. L. ¹⁵) æfþringi — her og siden, D. L. ¹⁶) þingmæltæ — D. ¹⁷) mgl. — D. L. ¹⁸) [þar um — D. ¹⁹) oc þui flulu þeir þylgia eýtir allu sinu megi oc mote þeim vera er þessor samþyctir eigi — tilf. D. ²⁰) þirir allu — D. ²¹) konungs riti oc — tilf. D. ²²) beðe — tilf. D. ²³) izir Noregs konungs — tilf. D. ²⁴) En eýtir — D. ²⁵) izir Noregs riti — tilf. D. ²⁶) ngir N. veldi — tilf. L. ²⁷) flilgetin — D. ²⁸) æfþringi er sunanna til flilgetna — tilf. D. ²⁹) [mgl. — D. ³⁰) [a er samþedra er við konongh æfþringi er þeira til sem ader ero talder — tilf. D. ³¹) [a sem þadir hans var flilgetin æfþringi er hinna til — tilf. D. ³²) [a [f. þ. h. var flilgetin — tilf. L. ³³) [þair — D. ³⁴) [flilgetin — D. ³⁵) [a er — D. ³⁶) oc samþedra við konongh æfþringi er hinna til — tilf. D. L. ³⁷) er — tilf. D. flilg. — mgl. L. ³⁸) æfþringi er hinna til sem ader ero talder — tilf. D.

Su er hin .viij. eryð. at kononga son skal konongr vera¹ hin elzti ein þo at² ei se fylgetin. þa þo er eigi³ er getin j hordomi æða þrendsemi spellum æða [s]íziar spellum⁴ [nermeir en lofat er at loghum⁵ oc konongr sialyr hæzir við þaderni hans genget oc sagt sialyr flitritum monnum aveni til⁶ [s]atir samviftu⁷ hans⁸ oc modor⁹ hans. oc suari su stund er barnet er þot þeirri tiltolu sem til hýrrir oc hæzir moderen eði tuent til sagt þadernis hans¹⁰ eðtir þeim hætte sem logbot vattar um flit mall. þessu flulu þeir er vita ei loryna um¹¹ manað nema þeir ottezt oxrifi. þa flolu þeir einhuerium flitritum manni til segia at vitni megi um bera [ex þarz.¹²

Su er .niiij. eryð. er dottor son kononga flitgetin hin elzti ein skal konongr vera. þa sem modir hans var flitgetin. ex engi er hinna til.¹³

Su er hin .ix. eryð. at [sa skal konongr vera er systur son kononga er flitgetin hin elzti ein.¹⁴ þa sem moder hans var samþedra við konong [oc flitgetin.¹⁵

Su er hin .x. eryð. at þa skal konongr vera hin elzti ein er nestr er eðtir broðra syni við konong oc flitgetin er [oc sua þadir hans¹⁶ oc tomen aþ samþeddum broðrum oc flitgetin¹⁷ ex engi er annara¹⁸ til [er adr ero talder.¹⁹

Su er hin .xi. eryð. er þa skal konongr vera hin elzsti ein oc flitgetin²⁰ systina son er við konong oc tomen þra þeim systinum er bæde varo samþedra oc flitgetin.²¹

Su er hin .xij. eryð. at þa skal konongr vera hin elzsti ein. flitgetin. er systrungr er við konongr oc modr þeirra varo samþedar oc flitgetnar oc aþ rettri kononga ættenne tomnar.²²

Nu ex engi er þessara til sem adr varo talder. þa se þa konongr at Noregi hin elzti ein er mæð²³ eryðum er þa nestr eðtir þvi sem landz boken vattar j almennelego²⁴ eryða tale. þarl en ei tona. oc þo aþ rettri kononga ættinni tomen.

Þess þa skal kiosa ex eingi er þeira til sem eryða tal nattar þyr mæir nu nezt.²⁵

Nu ex sua hardliga²⁶ þan til handa²⁷ at berast. at engi er þessara til þa se 3 sialzsteynt hertoga²⁸ æða jarli²⁹ [ex þeir ero til³⁰ oc bñstöpum ollum oc abotum oc ollum barrunum³¹ oc hirdmonnum með hird alla at sölta norðr til Nidarosar [till hino hælga Olafs kononga.³² til umræða við erchibñstöp oc neþni huer bñstöp or sinu

¹) eðtir þadur sin — tilf. D. ²) þan — tilf. D. L. ³) huarde — D. L. ⁴) [s]íziar — D. L.
⁵) [mgl. — D. L. ⁶) þirir — tilf. D. L. ⁷) samviftar [ater — D. samviftu — L. ⁸) sinar — D. L.
⁹) þodor — D. ¹⁰) mgl. — D. at þvi barne — L. ¹¹) þir — D. L. ¹²) [ex þess þarz við — D. [mgl. — L. ¹³) sem adr ero neþbir — tilf. D. ¹⁴) [s]ystur sun kononghs flitgetin hin elzti ein skal konongr vera — D. L. ¹⁵) mgl. — L. ex eingi er hinna til — tilf. D. L. ¹⁶) var flitgetin — tilf. D. [mgl. — L. ¹⁷) flitgettnom — D. L. ¹⁸) hinna — D. L. ¹⁹) [mgl. — D. ²⁰) er — tilf. D. L. ²¹) aþ rettre kononga ættenne tomen. ex enge er þeira til sem adr ero talder — tilf. D. L. ²²) ex eingi er hinna til — tilf. D. L. ²³) mgl. — D. ²⁴) retto — D. ²⁵) Denne saavelsom foreg. og næst efterf. Cap.-Ovskr. ere tilf. efter D. ²⁶) þunglega — L. ²⁷) mgl. D. L. ²⁸) ex þan er til — tilf. D. L. ²⁹) iarlum — D. ³⁰) [mgl. — D. ³¹) hendom monnum — D. ³²) [mgl. — L.

byskopæðmi¹ .xij. hina vitrazsto menn² oc se a þor komner³ innan þess manadar er þeir spyrja þrazal konongs. [oc skal⁴ huer byskop oc þyslu maðr [ætþla menn extir til hægnaðar⁵ með bondum [at geyma⁶ landz þirir þiozum oc ilþydu.⁷ sua marga æz lendum monnum oc þyslu monnum j huerium loghum sem þeir sea at bezt hægir. Skolu þeir er extir sitia iamþnhoymilir vera j annara manna þyslum til gættlo sem sialþra sinna. ellega ero þeir landrada menn [við konong.⁸ ex ei hælðr land þrivi æz⁹ þeirra vangoymslu.¹⁰ En þan tima sem þeir ero norðar komner sem til ero neyðdir. þa gange þeir olærðo men með suornum eid til þes vmdomes. At þeir skolu þan til konongs tala er þeim synigt þirir gudi at bezt se til þallin. En þenna eid skolu iamþnvel byskopar abyrðiazt við gud þo at þeir fueri¹¹ eigi sem hinir er fueria. at þeir leggi sannenda¹² vmdomi¹³ til [vm þetta mall¹⁴ sua sem gud gezt þeim¹⁵ retlægazt at sea. En ex þa skal a. þa skolu þeir sit mall haza er þlongri verða¹⁶ saman oc skilrifare ero. [oc erðibyskop¹⁷ oc aðrir byskopar samþyðia oc sanna þat með æði sinum. Nu ex nolor letr sit til konongs tala odru vis en [her segir.¹⁸ þa hægir þa þirir gort þe oc þrivi.¹⁹ oc se j þauans²⁰ banni oc²¹ alra heilagra manna oc ei²² kirkju græzt. oc lengi þa er²³ honum [veitti lið²⁴ til þes. Nu ex hirdstiorar eða hird þirirnemzt [at selia norðr j²⁵ þessa þerð. þa ero þeir landrada menn við konong. nema naufsyniar²⁶ banna. [of sua²⁷ huer bonde er þirirnemzt þessa þerð seðr .viij. ortogum oc .xij. morlum viðr konong. En konongr mete naufsyniar með stynsamra²⁸ manna rade [oc iþirfion.²⁹ En [þessa skal huer þerð þara³⁰ a sinum toftnadi. En konongr inni þeim ollum toftnadi sin sem ei haza³¹ aðr konongs þe [at varðueita eða len eða þyslur æz konongi.³²

Quat þær konor mego ærþa er komnar ero æz kononga ettenne oc þær karlmen sem i ærþa tale standa oc eigi ero æz rettre kononga ettenne komner.

- 4 Ex dotter eða sonar dotter. moder eða þyskir eða þær konor aðrar³³ er j ærþa tali standa [j landþbolinne³⁴ oc eigi ero æz kononga ættinne komner. oc ero þær eða þær ner meir at stýlbu til annars ærþa en konongdomsena. þa skal tala³⁵ huer extir

¹) oc þyslumen konongs. þær sem þær ero — tilf. D. L. ²) bondr með ser. extir sinni samuifru — tilf. D. menn m. ser e. f. f. — tilf. L. ³) mgl. — D. L. ⁴) [sua skal oc — D. L. ⁵) [þipa til hegningar — L. oc gættlo — tilf. D. ⁶) [oc gættla — D. [at geta — L. ⁷) ilþyde — D. L. ⁸) [mgl. — D. L. ⁹) þirir — D. L. ¹⁰) vangæzlu — L. ¹¹) vinni — D. ¹²) [anngyndes — D. ¹³) eid oc vm rade — D. umrøðu — L. ¹⁴) [þessa mals iamuel sem hinir olærðo er fueria — D. [þessa mals — L. ¹⁵) syn til — tilf. D. vit til — tilf. L. ¹⁶) ero — D. L. ¹⁷) [ertibyskope — D. ¹⁸) nu er mælt — D. L. ¹⁹) lande oc laufum ogri — tilf. L. ²⁰) mgl. — L. ²¹) þorbodi — tilf. L. ²²) at — tilf. D. L. ²³) [sua huar þa sem — D. L. ²⁴) [þngir — D. L. ²⁵) [mgl. — D. ²⁶) þull naufsyn — D. L. ²⁷) [En — D. ²⁸) beftu — L. ²⁹) [mgl. — D. L. ³⁰) [i þessa þor þara huar — D. ³¹) hægðu — D. ³²) [mgl. — D. L. ³³) [em i ærþa tale ero talðar. extir þui sem landþbot vattar. sua oc þær karlmen — tilf. D, rigt. [sem standa i ærþa tale i landþlagabot. sua oc þær karlmenn — tilf. L. ³⁴) [mgl. — D. ³⁵) til ganga — D.

þvi sem¹ vattar² j almennilego erzdatali. En at þvi liofare se þa mego þær³ þyrft
erza eignir þær sem konongr erzir extir⁴ þrendr sína. eða þær sem hann kaupir með
lausfa ze. þær þo at hann seli eði konongdomsins iardir til. eða stípti þeim j þær.⁵
Sua stolu þeir oc erza lausfa ze oc gripi þa sem ei hýgra tórrununni til nema konongr
sialyr haxe adra stípan a gort með stírlitum vitnum oc iarteknum. ser til sýmdar oc
salo hialpar oc⁶ sinum holloftu monnum [heldr hæil en siutr.⁷ oc er þat hazud rad⁸
at huer gere⁹ væl¹⁰ zirir ser nm sína lizdaga oc sinum holloftu monnum.¹¹ þvi at va-
stýnt er annars vinatta eða¹² extirgerð þo at alstýlt se.¹³ zinnazt oc nog¹⁴ dōmi til
þes at erzíngiar haxe heldr¹⁵ az dræget en til aukat stípanar þeirra er adr atto oc
þengu oxtlæga með holri pionoflo oc lizs hafsa eða með nymsum¹⁶ manravnum. [sua
sem vīða zinnazt dōmi till.¹⁷

Þer segir um konungs tekni ok um konungs æidstaz.

Nu stáll til þess segia með huærrí stípan þan¹⁸ stáll til konongs tafa er gud 5
hæzir off gezit till¹⁹ þorflora oc herra [með sinni mistunn oc²⁰ ætírt rettóm ærzdum
til síns þadur arzs stípadí. Hælldzt stýldi þetta vera at hatidís dæghi [eða a drotens
dæghi²¹ ez æighi banna æinar huæriar naudzsyniar. J þan tíma sem hester²² men-
eru saman tōmnir stál vera þing stæxt ætírt þornre sídueni. en hīrdstæzna stál vera
adr [en þing se.²³ um þa luti sem þa þíllia hællzt naudzsynileger²⁴ uera. Konongs
æzni stál [rōða²⁵ eða²⁶ rōða lata með þessu æzni at þalla ollum monnum [sina
þarluamu.²⁷ oc iatta ollum stílum sōmdom²⁸ oc nanzbotum²⁹ sem þeir hazdu³⁰
þyr. oc með godo um bōta [ætírt uildazstu manna raðe við þa alla sem þess þídia
uærdir vera.³¹ oc ætírt þui sem þeir lunnu til at þiona. síðan stál um þat rōða³²
[huæria læid með mæstum sōmdom³³ oll hīrd stál síl till þings³⁴ bua oc³⁵ [sem
vīrdulegazt³⁶ se oll þeirra meðþærd.³⁷ A þæim dæghi sem [þing stál³⁸ vera. stál
blasa þyrft³⁹ um morgunin miot⁴⁰ arla zolli⁴¹ till þings. oc þa stál oll hīrd her-
tledazt⁴² oc buazt sem⁴³ sōmelegazt huærr ætírt sinum þongum.⁴⁴ þa stál konongs

¹⁾ hūerium — tilf. D. ²⁾ vatta togh — D. L. ³⁾ þær — D. L. þetta — tilf. D. L. ⁴⁾ adra —
tilf. D. L. ⁵⁾ hinar — D. L. ⁶⁾ eða — D. L. ⁷⁾ [með goðra manna tillagu — D. L. ⁸⁾ rad — tilf.
eðter D. L. mgl. i B. ⁹⁾ bus — L. ¹⁰⁾ stazar — tilf. D. L. ¹¹⁾ heldar heil en siutar — tilf. D. L.
¹²⁾ oc — D. L. ¹³⁾ um — tilf. L, som hermed ender Capittlet. ¹⁴⁾ þleiri — D. ¹⁵⁾ mgl. — D. ¹⁶⁾ imifu
ærzade. oc — D. ¹⁷⁾ [mgl. — D. ¹⁸⁾ þegn — E. ¹⁹⁾ þorflora oc — tilf. B. ²⁰⁾ [mgl. — E.
²¹⁾ [mgl. — E. F. ²²⁾ hīnir hæsto — B. hæsto — D. E. bætir — G. H. ²³⁾ [mgl. — E. sett —
tilf. F. ²⁴⁾ naudsyn á — G. H. I. ²⁵⁾ Saal. rettet her og strax eðter; raða — urigtigt A. tafa —
paa begge St. B. F. G. H. K. L. tafa — paa første St. I. ²⁶⁾ [mgl. — D. ²⁷⁾ [þengat sína tomo — B.
[þangastuamu sína — F. K. L. ²⁸⁾ dōmum — B. ²⁹⁾ Saal. rettet. nanzbotum — A. ³⁰⁾ hazt —
tilf. G. ³¹⁾ [með hīnna bæsto manna raðe við alla þa sem þess þídiazt við þurza — B. [með hīnna uildastu
m. r. með þa alla sem þ. þ. uærdir vera — E. ³²⁾ tafa — B. ³³⁾ [með hūerium sōmdum — B. F. L.
³⁴⁾ konongs — B. ³⁵⁾ at — de Övr. ³⁶⁾ [samitiguz — F. I. ³⁷⁾ framþærd — E. ³⁸⁾ [þeir stulu
— B. ³⁹⁾ þyrft — mgl. F. K. L. ⁴⁰⁾ miot — mgl. B. ⁴¹⁾ ollu zolli — de Övr. ⁴²⁾ tledazt —
G. H. ⁴³⁾ bæzt oc — tilf. D. ⁴⁴⁾ tilþangum — D.

æzni lata syngia¹ ser messu De spiritu sancto með þessum collectum. Deus² in te sperantium fortitudo. De domina. De sancto Olauo. De omnibus sanctis. Síðan ætíð messuna skal [konungs æzni³ ganga til alteris oc bidia ser misfunnar uib gud æz öllu hiarta [með arnadar orðe⁴ hinnar hælghu Mariu⁵ oc⁶ hins hælgha Olafs konungs.⁷ tala⁸ síðan blæzan æz bystupi með tneyalle. en ætíð þat skal vera fram hin hælgha troff [oc adra hælgha doma.⁹ [her ætíð skal processio zyllgia hinum hælgha troffi með öðrum hælghum domum.¹⁰ Öller men sem zorer¹¹ ero stulu ganga þangat sem [þing skal vera.¹² [þar stulu hafæti¹³ buin vera somelegha.¹⁴ en þo skal æit¹⁵ bæde hæft oc bæzt¹⁶ [buit vera¹⁷ i midiu oc skal þar engi i sætiazt. en adrer hozðingiar sití i adrum hafætum¹⁸ utt zra tvemeghium.¹⁹ en konungs æzni skal sitia nidri²⁰ a gradunum zirir hinu hæsta hafæti.²¹ [þegar sem þing skal vera oc þat er sett. þa skal sa sem figurlegazt zæzt till.²² huart sem er lærðr maðr eða læitmaðr. læggia a konungs æzni konungs²³ nazn með þessom orðom. Konungs²⁴ nazn þæt sem gud ler þer oc þu ert [til borez²⁵ oc æz²⁶ landz zollinu till²⁷ tælin ætíð loghum hins hælgha Olafs konungs. [leg et a þit. oc nezni konungs æzni a nazn .N. æz guðs halzu²⁸ oc allra þeirra sem undir þit uald ero stípadar með þeirri sormd oc stíorn sem þui a at zyllgia iuir öllum Noreghi [oc hans statlondum.²⁹ I namzne zædur oc sunar oc hælags anda amen. At þessu öllu zulgioruu stulu [up standa³⁰ bystupar oc lendar³¹ men [hirdstíorar oc loghmen.³² oc hæzia³³ konung³⁴ up³⁵ i hafæti oc syngi lærðir men Te deum.³⁶ enn læitmen Kyrieison. gudi til lofs oc dyrðar.³⁷

Um æida i konungs iattan.³⁸

6 En at konungz viti set [þui hælðr stýldugan³⁹ logh at hælða uib þægna sína

¹) segia — G. H. eða lesa — tilf. B. C. D. E. F. I. K. L. ²) dominus — tilf. B. ³) [han — E. ⁴) [of arnadar orð — E. ⁵) drottningar — tilf. F. ⁶) hins hælga tros — tilf. F. ⁷) of allra heitagra manna — tilf. F. með arnadar orði &c. — mgl. L. ⁸) tati — B. of tala — E. ⁹) [með hælghum domum — F. G. H. K. L. ¹⁰) [mgl. — F. G. H. K. L. ¹¹) zyrir — K. L. ¹²) [þing er stænt — B. [þingit er — E. [þing er sett — G. H. I. ¹³) sæti — G. ¹⁴) vell — E. ¹⁵) hafæti — tilf. G. ¹⁶) [þing skal standa oc hafæti — D. ¹⁷) [buit vera — D. [mgl. — B. E. ¹⁸) Saal. rettet; hafætum — A. ¹⁹) tvæim veggjum — B. tvæim vægnum — C. tvæim vegin — D. tvæim meghum — H. K. þvæim meginum — L. tvæim megin — de Övr. ²⁰) nidri — mgl. E. ²¹) Saal. rettet. hafæti — A. ²²) [síðan þing er set. þa skal &c. — B. [þegar sem þing er sett of síðat. þa skal &c. — C. E. [þegar oc er þinget er sett oc síðat. þa skal &c. — D. [þegar er þing er sett. of (en — G. H. mgl. — K. L.) [þan skal sa er figuligst zæzt til — F. G. H. K. L. [Síðan skal sa er figuligst zæzt til — I. ²³) konungs — mgl. I. ²⁴) konungs — mgl. B. ²⁵) [tit tomenn — C. E. I. [tit tominn of (odr) til borinn — F. H. ²⁶) öllu — tilf. F. G. H. K. L. ²⁷) til — mgl. E. tofinn of — tilf. G. H. K. L. ²⁸) [leg et a þit namz at guðs logum oc hans halzu — B. ²⁹) [oc statlondum — B. [með statlondum — F-I. [of þeim statlondum sem þar til liggia — K. L. ³⁰) [mgl. — E. ³¹) lærðir — G-L. ³²) [með hirdstíorum of lögmönnum — F. G. H. I. [hirdstíorar lendir menn of lögmenn — K. L. ³³) zeti — G. H. ³⁴) han — E. konungs æzni — F. G. H. I. ³⁵) up — mgl. A. ³⁶) laudamus — tilf. A. ³⁷) of (en — K) tgi. til sændar — tilf. F-L. ³⁸) Dette tilligemed de følgende Capitler (7, 8, 9 og det meste af 10) indtil Síðan gange konungz til altaris &c. (allersidst i Cap. 10) ere i E kun antydede ved Begyndelses-Ordene og Henviisning til Landsloven (II. 8—12), dog saaledes, at noget eget Capitel for Lagmands-Eden (Cap. 9) ikke antydes. I F findes ligeledes istedetfor Cap. 6, 7, 8, 9, 10 kun en kort Antydning af deres Indhold med Henviisning til Landsl. ³⁹) [þui stýldugan — G. K. L. [þui stýldra — H.

[oc um at bota.¹ þa skal han þessu iatta þolli sínu [með þullri staðræstu² lættr þat³ sem han er till konongs tælin. þat⁴ iatta ef gudi oc hans hælghum monnum oc þui hans⁵ þolli sem ef em uverðugr izir⁶ skipadr. at ef skal þau triftin logh hallda sem hin hælghi Olafz konongr hoz oc aðrer hans retter⁷ ærtirkomandar haza nu⁸ samþykt millum konongs oc þeirra er landet byggia. með huara tvæggia samþykt. oc með goðra manna rade um bota ættr þui uiti sem gud ler mer. Er konongr æighi at eins skyldr at hallda þetta uid þa⁹ sem þa¹⁰ ero a þingi hia honum. hælldr uid þa alla sem i konongs¹¹ þægnskyldu ero alna oc uborna.¹²

Um hertogha æid sk iarls.¹³

[þa skal oc¹⁴ hertoghi eða iarll þenna æid sveria ex þeir ero ner eða þegar⁷ er þeir toma till konongs.¹⁵ þess legg ef hond a þessa¹⁶ hælgha doma oc þui styr ef til guds at ef skal vera hollr oc trur minum herra .N. Noreg kononge bæde lornilegha oc openberleggha oc [þæn luta landz¹⁷ sem han fær¹⁸ mer skal ef trulegha¹⁹ halda [ættir þui skilordi sem han fær mer. oc i alla stæde skal ef væita²⁰ honum alla þa lydni sem [goðr hertoghe eða iarll skal goðom kononge. hallda skal ef oc æida þa sem han hærir svoret²¹ ollu landz þollinu ættir þui uiti²² sem gud ler²³ mer. [Gud se mer hollr ex ef satt sæghi.²⁴ gramr²⁵ ex ef lygr.

Sendra manna æidar.²⁶

þenna eid skolu barrunar²⁷ sveria oc hirdstiorar. þes leg ef hond a hælga bol²⁸ 8 oc þui styr ef til guds at ef skal vera trur oc hollr minum herra .N. Noregs konongi bædi lornilega oc openberlega. styrkia skal ef hann oc hans riti með ollum²⁹ radom

¹⁾ [mgl. — B. ²⁾ [mgl. — K. ³⁾ [mgl. — H. ⁴⁾ [þar — I. ⁵⁾ hans — mgl. K. ⁶⁾ þirir — C. D. ⁷⁾ retter — mgl. C. ⁸⁾ þðan — G. H. ⁹⁾ þegna sína — tilf. G. H. ¹⁰⁾ þar — I. ¹¹⁾ hans — B. ¹²⁾ — Enn i þann tíma sem hann er koronadr. þa skal hann sveria monnum logh of riettyndi með þeim æidstæf sem konungs vigslu hærir. at guds loghum — tilf. K. Enn þann tíma [h. verdr koronadr, þa þ. h. sv. m. l. of r. m. þeim æidstæf [konungs vigslu þyngir — tilf. L. ¹³⁾ Istedetfor dette og de tre fgg. Capitler have G og H kun en kort Antydning af Indholdet med Henviisning til Landsloven. ¹⁴⁾ [Nu skal — B. [Svo skal og — I. ¹⁵⁾ [U þessu þingi skal h. e. jurt þ. e. sveria ex þeir ero til — K. [Enn h. e. j. ex þeir eru til, skulu þenna eid sveria a þui þingi er konungi er konungs nægn gefit — L. a þingi — tilf. B. ¹⁶⁾ þessa — mgl. K. L. ¹⁷⁾ [þat tien — K. L. ¹⁸⁾ væitir — K. L. ¹⁹⁾ trygglega — C. D. ²⁰⁾ [e. þui þ. sem hann fær mer i alla stæde. væita skal ef — B. C. [e. þ. þ. [h. fær mer. væita þ. ef — D. [með þeirri htydni of ættrleiti sem Magnus konungr son hafonar konungs skipade i millum konungs of hertoga eðr jarls. væita skal ef — K. L. [i alla stæde æfter þui skilorde sem han fær mæ, væita skal eg — I. ²¹⁾ [godum hertoga eðr iarli ber godum konungi. styrkia skal ef hann of hans riti bædi með radum hælum of ollum minum styr. hallda skal ef æida þa alla sem konungrinn hærir iattat — K. L. ²²⁾ of þyngsæmb — tilf. K. ²³⁾ hærir líð — K. ²⁴⁾ [Sva se mer gud hollr sem ef sat segir — B. D. ²⁵⁾ gramt — D. ²⁶⁾ Capitlerne 8-10 mangle i A, og i deres Sted findes kun en kort Antydning af Indholdet med Henviisning til Byloven (II. 9. 10) saalydende: þa skulu oc lendir men oc hirdstiorar oc bændr sveria æida ættir þui sem stendr i sælzri loghbotinni i triftins dome befti. Capitlerne anføres derfor æfter B, með Overskrifter æfter D. Ogsaa i I kun en kort Antydning með Henviisning til Landsloven. ²⁷⁾ lendir men — D. ²⁸⁾ doma — K. L. ²⁹⁾ mgl. — D. hælum — K. L.

oc¹ styr² minum. halda skal ef oc eida³ þa sem hann hæzr suarit⁴ ollo landz zolli⁴ extir (þui) viti⁵ sem gud [mer ler.⁶ sua se mer gud hollr sem ef sat segi gramr ex ef lygr.

Um lögmannz eid.⁷

- 9 No skolu þenna eid logmenn sueria eða⁸ þan tíma er konongr vil. þess leg ef hond a hælga bot⁹ oc þui styr ef til guds at ef skal vera hollr oc trur minum herra .N. Noregs konongi [bæde lögnillega oc openbærlega.¹⁰ þau log skal ef oc segia þeim monnum sem min herra skipar j mina logsogn sem hin hælgi Olazr konongr hoz oc adrir hans¹¹ extirlomandir haza nu¹² samþykkt [millum konongs oc þeirra¹³ er landet byggia [med huara tueggia samþykkt.¹⁴ En huervetna þar sem logbot stíkr eigi stíkrillega or. þa skal ef¹⁵ þui huers manz mall doma sem ef vil andsuara zírir gudi a doms degi [oc extir viti þui sem gud ler mer¹⁶ oc þo með þeirra beztu¹⁷ manna raðe¹⁸ er þa ero hia mer sua um ritan sem um zatofann. vngan sem um gamlan. um ofafadan¹⁹ sem um sizíadan. sua se mer gud hollr sem ef sat segir gramr ex ef lygr.

En þetta er bonda eidar.

- 10 En at bondr oc alþyda viti sit þui stýldare til extirlætes²⁰ oc lyðni við [Noregs konong.²¹ þa skolu þeir þenna eid sueria konongi.²² sua marger men or zylti hueriu sem honum líkar. þes leg ef hond a hælga doma oc þui styr ef til guds at ef skal vera hollr oc trur minum herra .N. Noregs konongi. bæde lögnillega oc openbærlega með ollum minum mat oc megin. svo sem goðr þegn skal goðom konongi. veita [alla loglega lyðstýldu með þeim ollum lögum oc²³ lunendum sem hin hælgi Olazr konongr skipaðe millum konongs oc bonda²⁴ með huara tueggia samþykkt. svo se mer gud hollr sem ef sat segir gramr²⁵ ex ef lygr. Abyrgi ef mer²⁶ þenna eid oc ollum þeim sem j konongsens þegnstýldu²⁷ ero [zirir alna oc oborna.²⁸ oc hans eids [eigu at²⁹ niota. [ero eigi at eins stýldugir þeir at halda³⁰ þenna eid er sueria. hælðr allir þeir sem j hans þegnstýldu³¹ ero alnir oc oborner.³² þui at Noregs konongr er iamznstýldr þeim til rettra mala er heima ero sem hinum er þa ero a [þingino hia honum.³³

1) ollum — tilf. D. K. L. 2) alla — tilf. K. L. 3) iattat — K. L. 4) l. zollinn — K. 5) of þynsemd — tilf. L. 6) [gegr mer — K. L. 7) Dette Cap. mgl. i D. L. 8) eða — mgl. K. 9) doma — K. 10) [mgl. — K. 11) riecttir — tilf. K. 12) nu — mgl. K. 13) [við þá — K. 14) [mgl. — K. 15) extir — tilf. K. 16) [at riectlligaz [ef extir minni samuitzty — K. 17) uitruzstu — K. 18) of samþykki — tilf. K. 19) [afadan — K. rigt. 20) hollozstu of þegnstýldu — D. K. L. 21) [konungi — K. L. 22) mgl. — K. 23) [skal ef honum alla lögliga þionofu of riecta þegnstýldu extir lögum of þeim — L. lögum oc — mgl. D. 24) þeirra sem landet byggia. oc adrir hans rektir extir lomandar haza nu stæðzst millum konongs oc landzfolksens — D. landz folksens of adrir hans riecttir extir lomendr haza nu stæðzst. millum konongs of þeirra er landit byggia — K. bonda of þeirra manna er landet byggia — L. 25) gramt — D. 26) þer — D. 27) riti — L. 28) [allnum of ubornum — D. K. L. 29) [vilia — K. 30) abyrgiagt — D. L. 31) tpe. stýldu — D. 32) [mgl. — K. þeir sem hans eids eigu at niota — tilf. D. Sva eru of aller menn i landinu stýldir til truleike við konung sinn þo at ei sueria honum allir trunadar eida a þingi — tilf. L. 33) [þinge — D. K.

[Sva ero oc hinir allir honum skyldugir þeir sem j landeno ero til alz tryggleifs þo at ei sueri allir trunadar eid.¹ Þat vita oc allir at þat barn er zot verdr a síðazta are² kononge vara.³ at konongr er iamznskyldr þvi ref at gera sem þeim manni er honum suor eid a zyrsta pingi. Sva ero oc allir iamznskyldir⁴ [til alz tryggleifs.⁵ þeir sem laganna vilia niota oc þeirra vera verdir. En konongr oc byskopar lærdir⁶ men oc berrunar⁷ oc ol⁸ alþyða stolo zylgia hinum hælga krosse [oc hælgom domum⁹ æztr til kirtiu.¹⁰ síðan gangi konongr til alteris [oc zylgi honum allir hinir beztu menn. En konongr veiti veizlu þan dag sva sem kononglegt tign hœyrir til.¹¹

Um handgengna men kœnsugs.

Hin nesti dagh æztir skal [konongr lata¹² blasa til tala¹³ ollum handgengnum 11 monnum. [þa stulu¹⁴ aller men [gera konongr tryggleif¹⁵ oc uinna eida.¹⁶ en aller¹⁷ þeir sem adr varo handgengner stulu ædi annat sinni¹⁸ huarli lendir men eða stutisvæinar¹⁹ tafa með oðrum hætte sínar nænbotr nema geraz aller sværdtalarar konongs [með eidi oc²⁰ hære þo²¹ huærr [sinar nænbotr²² æztir²³ ioxnum sœmdom. en ex nœforer hære misgort uid konongdomen þa zære þat [æztir logum oc konongs stipan með misfunn²⁴ oc²⁵ goðra manna raðe.²⁶

Með þeim hætte skal kœnongr hertoga gera i hird sinni.

Nu ex konongr gerer hertogha innan landz²⁷ með goðra²⁸ manna raðe. þan 12 þo²⁹ sem með rettum erzdum er til þess boren æztir loghum oc æz rettre kononga³⁰ ættenne tomen. þa skal sa hatr þar a vera sem her zylgir³¹ [ex til þess þarz at tafa.³² þan tima sem konongr gerer hertogha [ser til lettes oc sœmdar³³ þa skal [konongr lata³⁴ till þings blasa [þar sem han er staddr³⁵ ollum monnum. At stípaðu þingi skal hertogha æzni sætiað a storena zirir hafæti konongs. en síðan skal sa sem konongr stípar til zyrst tala um þa luti sem [litlegast þillir.³⁶ Síðan [æztir þat³⁷

¹) [er hann trúlarar eðr suer log of riellindi at halda of dama þegnum sinum — L. ²) vœttre — D. K. begi eðr are — L. ³) suar — D. æzar — K. æzi — L. ⁴) honum skyldugir — K. L. ⁵) [til allrar toglegrar þegnsskyldu — D. K. L. ⁶) leitr — D. ⁷) lendir — D. ⁸) mgl. — K. L. ⁹) [mgl. — K. ¹⁰) Her begynder igjen E. ¹¹) [oc tafa þar blæzan oc zæra síðan i konongs garð of hallda síta veizlu þan dagh sem honom býriar of konongs tign hœyrir. hœydingium of allum adrum hinum bestom monnum — D. E. [of tafa þar blæzan. of gangi síðan til herbergis. of zylgi honum allir hinir beztu menn — K. L. ¹²) [mgl. — B. F. L. ¹³) þings — F. K. L. ¹⁴) [oc stolu þa — B. F. G. H. K. L. ¹⁵) [zæsta konungi tru sína — B. F. L. ¹⁶) konongi eida [adr er sagt — B. eð — K. L. ¹⁷) adrir — tilf. D. F. ¹⁸) vinna konongi eð — tilf. B. gera — tilf. E. eida vinna — tilf. I. ¹⁹) riddarar — G. H. eðr — tilf. B. of ei — tilf. I. ²⁰) [oc þo með eidi oc — B. ²¹) síðan — B. þa — F. G. I. K. L. — mgl. H. ²²) [sina nænbotr — B. F. G. H. K. L. ²³) með — E. F. G. H. ²⁴) [e. l. með konongs stipan oc misfun — B. F. H. I. [e. konongs stipan of misfun — G. [e. l. með konongs stipan — K. L. ²⁵) með — G. H. ²⁶) of tillogu — tilf. B. ²⁷) eða hirdar — tilf. B. ²⁸) beztu — G. H. I. ²⁹) þo — mgl. I. ³⁰) konunganna — G. mgl. — E. ³¹) [eghir — H. ³²) [mgl. — F. þa skal &c. — mgl. I. ³³) [mgl. — B. ³⁴) [mgl. — B. ³⁵) [mgl. — þ. ³⁶) [litað þyttir — þ. [konungi þidir vidrvæmiligaz — G. H. [konongr sér at þa er vidrvæmiligast — I. ³⁷) [mgl. — þ.

skal konongr sealzr upp standa oc geza honum hertogha nazn med [slitum orðom sem her zylgia.¹ Nazn þat sem [et legg² a þit. [oc nazni hertogha æzni³ .N. az gude halzu. oc þui uallde sem han hæzir mer lett. þat⁴ gez et þer [med goduilla.⁵ lat sealzr gud þui⁶ sina mistun zylgia med ollum þeim lutum er han ser at þer⁷ hozn hællzt⁸ til hans tignar⁹ oc minnar sǫmdar¹⁰ oc lettēs. þer¹¹ till zǫræmdar¹² oc zǫrsælo. ollum þeim til zǫridar oc zagnadar¹³ sem et zǫ¹⁴ undir þit ualld med gude zǫrsio.¹⁵ Sidan [er honum værdzr gezet hertogha nazn þa¹⁶ skal konongr tala i hond honum oc setia han i hæfeti hia ser. konongr skal geza honum sǫerd oc zǫ honum i hond.¹⁷ skal han i þui uid tennazt at han hælldr þan hertoghadom az konongdominum¹⁸ oc er hans sǫerdtafare rettom til styrks. rongum til rezsingar. kononge til lettēs oc hans hollu¹⁹ rade oc rili [oc sǫmd til værndar oc uirdingar²⁰ huar sem han ma sinu lidi uid tōma. [Sidan skal konongr geza²¹ honum merli til þess at konongr [stǫldar alla þa honum æztirlata oc audluæda vera²² sem han stǫpar undir hans ualld um allt þat sem adr uattar [i hertogha sǫerdtafu.²³ [oc hans hertoghadom²⁴ i ollu stydia oc styrkia [til þess æznis²⁵ [oc allrar lozhleggrar tǫdni.²⁶ þetta huartvæggia skal konongr standande zǫ hertogha. sidan skal hertoghe ganga zǫram oc sǫeria æid [at lozhum oc²⁷ at helghum domum²⁸ med þeim æidstaz sem adr [er stǫpadr²⁹ æztir kononge æid.

Um sǫmd ok sidsemd hvar zylghir hertogha nazne.

- 13 [Nu skal segia³⁰ til þeirra sǫmda sem zylghia hertogha nazne. Merli skal hertoghe haza zǫrir ser huart sem han ridr til boar eða rǫr nema konongr se zǫrir. hertoghe ma³¹ haza [þegar honum lifar zylgdar men ser³² .iij. þa er han er ner konongi. [alldri þo³³ zǫlæiri en .vi. at³⁴ konongr auli zylgdar halld. huart sem han er ner kononge eða zǫiarre. nema naufsyn³⁵ varngð³⁶ frezi su þo at kononge se urug.³⁷ hertoghe skal zǫrealstegha rada zǫrir þeim luta landz sem konongr zǫer honum at³⁸

¹) [þessum orðum — *fl.* ²) [gud gez þer leggr et — *K. L.* ³) [mgl. — *fl.* ⁴) þa — *K.* ⁵) [mgl. — *K. L.* ⁶) þer — *H. I.* ⁷) þui — *E.* ⁸) hollr — *E.* ⁹) sǫmdar — *I.* ¹⁰) tignar — *I.*
¹¹) [er — *E.* ¹²) sǫmdar — *F.* ¹³) naba — *B. F. K. L.* ¹⁴) zǫr — *E.* zǫ þér i hendur et — *I.*
¹⁵) zǫrsio — *E.* ¹⁶) [mgl. — *fl.* ¹⁷) hendr — *F.* ¹⁸) konongi — *B.* ¹⁹) ollu — *B. F.* ²⁰) [til sǫmdar of uirdingar — *B. C. E-L.* [til sǫmd oc vendar oc uirdingar — *D.* ²¹) [konongr skal geza — *B. F-L.*
²²) [stǫpar honum alla þa menn æztirlata of audmiuta — *G. H.* [stǫldar þa alla honum æztirlata of audmiuta at vera — *I.* ²³) [um h. sǫerdtafu — *G.* [um h. dom — *H. K. L.* [mgl. — *F.* ²⁴) [ot hans sǫerdtafu — *H.* [ot hann — *K. L.* [oc — *E.* ²⁵) [til sine æznis — *F. K. L.* [mgl. — *G. H. I.* ²⁶) [Saal. rettet; at allar lozhleggrar tǫdnir — *A.* [at allar lozhleggrar tǫdni — *C.* [til allrar lozhleggrar tǫdni — *G. H. I.* oc hans hertoghadom &c. — mgl. *B.* ²⁷) [mgl. — *F. I. K. L.* ²⁸) [mgl. — *G. H.* ²⁹) [vattar — *B.* [er stǫpadr — *C. D. E. F. K. L.* [er stǫpadr — *G. H.* ³⁰) [her segir — *B.* ³¹) skal — *G.* ³²) [zǫlgharmenn þegar hann vil — *B.* [er zǫlgharmenn — *E.* [zǫlgharmenn — *F. K. L.* [med [er z. menn — *G. H.* [m. [z. m. [er hann vil — *I.* ³³) [en alldri — *B. E.* ³⁴) þo at — *B. E.* ³⁵) naufsynar — *B.* audsyna — *C. D.* naufsynia — *F-L.* ³⁶) vord — *F.* ³⁷) tru — *E.* orugg — *H.* ³⁸) at tafa — *E.* az at tafa — *F.*

sakar öngri eptir loghom [með missun.¹ nema² æigi skal han haza stori utböd en
 konongr. nema konongr samþyði [þat með honum³ xirir [æinna hueria naubðsynia
 saler.⁴ Æighi skal han of⁵ geza iarder þær sem konongr væitir honom.⁶ væita ma han⁷
 þæim⁸ sem [honum litar⁹ meðan han hezir uald iðir. Æighi skal han oc xleiri hand-
 gengna men haza en [konongr oc¹⁰ uittrir men sea at til hoyrir. en ex hertoghe autar
 síðan hird er¹¹ konongr xirirhýðr honum. þa ero þær aller landrada men¹² [er síðan
 sveria¹³ er¹⁴ þær uitu konongs xorböd a. Æigi skal hertoge or lande xara nema
 konongs löngvi se til. Uid engan þan hoyðingia skal hertoge sattr vera sem konongr er
 usattr uid xirir¹⁵ loglegar saler. Æigi skal hertoge þa men hallða [er konongr er reidr
 mote hans uilia.¹⁶ Nu ex sva [ber uid¹⁷ at uxridr er i lande þa skal hertoge uera
 stýldr¹⁸ kononge [i ollum naubðsyn(i)um¹⁹ oc aller hans men. tan oc hertogha logh-
 leggh naubðsyn til at bera.²⁰ þa skal konongr xa honom sva mylin²¹ stýrt sem²²
 goder men sea at bæzt ber. en hueruetna þær sem [þær ero i uxridi saman konongr²³
 oc hertoghe oc þeirra men. þa skal sva [vera huer til annars²⁴ sem [þær se aller²⁵
 or æinu logunöngti. Stýldugr²⁶ skal hertoghe [oc til²⁷ vera i xridi oc uxridi at xara
 [þær xerðir²⁸ er konongr býðr honom með stýnsemd²⁹ oc han uil sina men sealxs³⁰
 til³¹ senda [þa sem honum er uæl til.³² Uardhallð oc allar adrar niofner stulu her-
 togha men³³ iamnt³⁴ hallða uid konongs men at manmærg(d) oc sva i ollu lutxalli of
 lutskipti³⁵ eptir retto mantale [ex hertoghe er með kononge.³⁶ Konongs læghe er xyrst i
 huerri hoyr. hertoghe skal vera kononge sinum hollr oc trur var³⁷ oc³⁸ sea uæl uid
 uuina [röðum oc radum.³⁹ Ex sva tan til at berast at konongr lennir hertogha sin-
 um⁴⁰ suitræde [eða utrýglæif.⁴¹ þa skal þat [með stýnsemd⁴² ranjsafa. en æighi með
 bræði eða⁴³ alaupum reyfa. en ex han⁴⁴ dýll [oc trængslizt⁴⁵ han ser til tryglæifa.⁴⁶
 þa skal han biöda gisla til ranjsafs rey. en síðan skal ranjsafa þat mál með stýnsemd

¹) [mgl. — E. ²) en — B. F. I. ³) [þat — F. K. L. [með honum — G. ⁴) [einnar hueriar log-
 legrar naubðsyniar (saler — B. D. [e. hv. loglegra naubðsynia [— C. [einar hueriar naubðsyniar — E. [stórrar
 naubð. (safir — L. ⁵) of — mgl. B. gera at — tilf. D. ⁶) en — tilf. B. E. F. L. ⁷) þær — tilf. E. G.
⁸) huerium — F. G. mgl. — H. ⁹) [hann vill — F. G. H. ¹⁰) [mgl. — D. ¹¹) en — ß. ¹²) uid
 konong — tilf. B. E. ¹³) [er síðan geraz hertoga handgengnir — G. [mgl. — B. F. H. L. ¹⁴) ex — B.
 F. L. ¹⁵) um — K. L. ¹⁶) [mote konongs uilia er hann er reidr — B. [er t. er reidr uid moti hans uilia
 — E. [er t. er reidr — F. ¹⁷) [ber til — B. D. G. H. I. [verdr — F. ¹⁸) stýldugr — ß. ¹⁹) [mgl.
 — E. ²⁰) xalla — H. ²¹) marga men oc — B. ²²) han of — tilf. E. ²³) [konongr er i uxridi
 — E. [þær eru saman i uxridi — F. L. ²⁴) [vera huer uid annan — F. I. L. [þipa huer uid annan — H.
²⁵) [allir se — E. ²⁶) stýldr — ß. ²⁷) [mgl. — B. F. H. K. L. ²⁸) [i herzerðir — B. allar —
 tilf. ß. ²⁹) stýnsemi — F. ³⁰) síðan — D. mgl. — F. ³¹) með — de Örr. ³²) með — B. F.
 uid — G. H. I. ³³) [þa sem vel ero honum til uardhallz xallnir oc alrar annarar niofnar. stulu hertoga men
 — B. ³⁴) iamnan — D. ³⁵) vera — tilf. ß. ³⁶) [mgl. — D. ³⁷) var — mgl. F. G. H. L.
³⁸) at — E. ³⁹) [ræðu — E. [radum — F. K. L. ⁴⁰) sinum — mgl. E. F. [andræð eðr — tilf. G. H.
⁴¹) [mgl. — E. F. G. H. K. L. ⁴²) [mgl. — F. ⁴³) eða — mgl. F. G. H. ⁴⁴) hertoge — G. H.
 hann — mgl. D. ⁴⁵) trængslir — C. D. E. I. ⁴⁶) [mgl. — F. G. H. K. L.

[oc goðra manna raðe¹ [æftir loghum.² en ex hertoghe uil æigi toma til tononge³ [forþalla laust.⁴ þo at [tonongr biðe gísla⁵ [eða bæiðizt⁶ eða [uærða suil⁷ son æ⁸ [hertogha hendi.⁹ þa ma han domazt sannr at sol. oc aller þeir sem síðan¹⁰ fylgia honum eða nokora lybni¹¹ væita honum¹² lofsteget ex¹³ domr þællr a mal hans. þa ero þeir aller ubota men.

Guor sœmd fylgia skal iarlæ namne.¹⁴

- 14 No skal segja til þess sem¹⁵ vera ma¹⁶ at sumum¹⁷ se ufunnulegare en von være at oc til hoyrði. oc er þat um [iarlæ doma¹⁸ her¹⁹ i Noreghe oc iarlæ nozn.²⁰ [en men meghu flilia²¹ at með þeim²² hattom²³ haza Noreghe tonongar gezt monnum iarlæ²⁴ nozn [i Noreghe.²⁵ Sa er en þyrfli hattr er²⁶ Noreghe tonongr gezt sunum²⁷ sinum flilgetnom [iarlæ nozn.²⁸ [en stundum broðrom sinum flilgetnom²⁹ eða namaghum³⁰ oc væitir þeim flilt æz lande [oc þo i þeim stodum ríðisins³¹ sem honum³² syniz með flitu flilorde sem han flipar.³³ oc a þat með engu móte i ærð³⁴ at ganga [þo at sumer³⁵ haxe³⁶ ranglega uid flengzt.³⁷ Er þat þyrfl til uitnis burðar at þesslins³⁸ iarlðomr heuir æði [ærðum til oc æði hæuir han³⁹ i ærðir gengit sem nog ero⁴⁰ dome til. þat annat at huerghi [xinz i landenu nokor lutr æinfadr til iarlðomsins.⁴¹ hælðr haza tonongar⁴² væit iarlum æz landinu flilt sem [þeim hæuir lifat⁴³ stundum i frostapings loghum. en stundum i Gulapings loghum. stundum i Ulfinni [oc alloxzt a Upplondum.⁴⁴ en stundum i ollum⁴⁵ lutum landzins oc⁴⁶ þui smærom saman. alloxzt haza þat oc tonongar tælit til sin sem þeir haza væit hinum sama iarlæ i æins huerium lufa lanzsins oc zenget⁴⁷ iarlæ [þar

¹) [mgl. — F. G. H. K. L. ²) [mgl. — E. F. K. L. ³) þingo — F. L. mgl. — E. toglegra — tilf. B. C. D. togliga — tilf. E. togliga stendr — tilf. F. G. H. I. togl. tilfalladr — tilf. K. L. ⁴) [mgl. — F. ⁵) [t. beidiz eighi gísla — G. [t. beidiz gísla — H. [tonungi biðiz gíslar — K. L. ⁶) [mgl. — G. H. K. L. ⁷) [sult virðast — I. ⁸) æz — E. of — L. ⁹) [hendar hertoga — D. [hertoga — F. G. H. [hendr honum — K. [henda honum — L. ¹⁰) síðan — mgl. E. ¹¹) atgðni — B. ¹²) honum — mgl. B. C. D. F. K. L. ¹³) er — B. G. H. I. K. L. síðan er — F. ¹⁴) Foran dette Cap. indskyder I Cap. 18, men udelader det paa det rette Sted. ¹⁵) at — G. H. ¹⁶) um iarlðom — tilf. B. ¹⁷) monnum tilf. E. K. L. ¹⁸) [iarlðom — B. E. F. G. H. L. [iarlðemi — I. K. ¹⁹) her — mgl. C. D. F-L. ²⁰) iarlænazn — B. E. ²¹) [oc at men flili gior — B. [en at men flili — F. I. [en at m. viti — G. H. [en at m. flili þui giorr — K. L. ²²) þrim — alle de Övr. ²³) Saal. rettet. hættom — A. urigtigt. ²⁴) iarlæ — E. ²⁵) [mgl. — F. K. L. ²⁶) at — B. E-L. ²⁷) syni — K. L. ²⁸) [jarto naza — B. E-L. ²⁹) [mgl. — D. I. ³⁰) náungum — I. ³¹) [of þann lufa ríðisins — B. [of þeim lutum ríðis — I. [mgl. — F. G. H. K. L. ³²) þeim — G. H. ³³) flitr — K-L. ³⁴) ærðir — B. C. D. E. I. ³⁵) synir — C. D. ³⁶) þar — tilf. G. H. ³⁷) [mgl. — E. ³⁸) þesshættar — F. ³⁹) [mgl. — F-L. ⁴⁰) zinnaft — E. F. ⁴¹) [zinnaft i landenu nokorir lutir einfadr til iarlðomsins — E. [x. i. l. einfannadr (einfadr — H) réttir til iarlðomsins — G. H. [zinnaft dæme til i landinu at nokurir lutir (einfadr til iarlðomsins — I. [i landenu zinnaft nokurir hlutir einfadr til iarlðomsins — K. L. ⁴²) hertogar — D. ⁴³) [lifar. en — E. [þeim lifar — I. ⁴⁴) [oc allt um Upplond — G. H. [allt á Upplondum — I. ⁴⁵) öðrum — F. ⁴⁶) þa — tilf. G. H. I. ⁴⁷) þeim — tilf. F.

annar stadar¹ sem kononge [hovir(!) þot tilzellilegast.² nu zinnast oc huærgi [hældr bu³ ne iarder eða⁴ -odoll i Noreghe i noforum stad þau sem [iarldomenum se ein- lannat⁵ uttan þær⁶ hæuir huærr hæzt [oc sua myltit⁷ [oc med flitum hætte⁸ sem kononge heuir synzt. Þat er hit þridia [er uittrum monnum synizt mefl⁹ at snotter¹⁰ konongar haza oxtlega zunuit uæinord iarldanna stundum til sin en stundum til sinna zorellra oc þui er þat rettast at konongr haze i sinu valde at soma þan mæst æz sinni zædur læizð [oc zremia þan¹¹ sem han zinnr¹² se(r) hollaztan oc [sit uil mæst uib læggia hans bodflap at¹³ gera bæde innan landz oc uttan. þui at hans [æign oc oðall¹⁴ er alt landit. oc¹⁵ æighi er handsællt¹⁶ at [bætr gezizt¹⁷ þo at annars¹⁸ se a¹⁹ zreistat. Þætt er hit ziorða sem lisazt²⁰ er at oxt hovir(!) [longum stundum²¹ ængi iarll veret i Noreghi oc hæuir þat alnuganom høgazt veret. þui at seallðan [hæuir rettir²² smælengsins uib þat batnat at marger haza yzirbodarnar veret i senn.

Um annan hatt iarldoms til skatlands.

Sa er annar hattr iarls nazne er Noreghs²³ konongr gezr þeim monnum²⁴ er 15 han flipar izir skatland sin. Svrst Orknengiar [uid þui flilordi²⁵ sem vattar settar straa Suærris konongs oc haralldar iarls²⁶ oc²⁷ med þeim zleirum einka malum sem komu i settar giærd²⁸ Magnus konongs halonar konungs sunar oc Magnus iarls Gillingberzt²⁹ sonar þa er þeir settuzt i Biorgrwin þa er lidnir varo zra burðar tima varo herra Ihesu Chriſti.³⁰ m. vættra .cc. vættra .lg. oc .viij.³¹ uættir a .liij. are rikis Magnus konongs sunar halonar konongs. Sva oc ez konongr gezr³² iarl til Ielandz med flitu flilorde sem [kononge³³ syniz³⁴ med guds zorsio oc godra manna raðe. þa ma til huarstvæggia þeirra³⁵ þan hatt nyta sem her sæghir³⁶ æztir [logh- um³⁷ huærsu iarll skal gera oc sva þat zleira sem her til horyrir æz þui sem þar zylgir.³⁸

¹⁾ [þat j annan stad — B. [þa annarsstadar þar — G. H. I. ²⁾ [litade — B. [litar — E. [þidir tilzellitigt — F. [þ. þa til zallit — G. H. I. ³⁾ [bu — B. E. G. H. K. L. [bη — I. [mgl. — F. ⁴⁾ ne — E-L. ⁵⁾ [iarlinum ero eintat — E. [jarldóm heyra til eða honum se eintannlig — F. ⁶⁾ þær — B. F. I. K. L. ⁷⁾ [oc sua myltar — B. F-L. [mgl. — E. ⁸⁾ [oc m. flitu flitvði — G. H. [mgl. — E. ⁹⁾ [mgl. — E. ¹⁰⁾ [nottir — B. C. E. K. L. [notter — D. Norego — F-I. ¹¹⁾ [mgl. — B. ¹²⁾ [er — E. ¹³⁾ [mest vill hans bodflap — F. G. H. K. L. ¹⁴⁾ [obat — B. E. [eign — I. ¹⁵⁾ þuiat — K. L. ¹⁶⁾ uist — G. H. I. þo — tilf. E. ¹⁷⁾ [b. heuzt — D. [annat geziz betr — G. H. I. ¹⁸⁾ þess — G. H. I. ¹⁹⁾ vm — F. i — K. L. mgl. — E. ²⁰⁾ Saal. alle undt. A, der seilagt. har liotagt. ²¹⁾ [mgl. — G. H. K. L. ²²⁾ [haza rettir — I. ²³⁾ Norego — mgl. B. F. K. L. ²⁴⁾ manne — B. mgl. — I. ²⁵⁾ [med þ. flilordi — B. I. [med þeim hætti — F. [med þui moti — G. H. K. L. ²⁶⁾ Madds- adar sonar — tilf. G. H. K. L. ²⁷⁾ oc — mgl. E. F. ²⁸⁾ þeirra — tilf. E-K. ²⁹⁾ Gillingberzt — B. C. D. F-L. Gillingber — E. ³⁰⁾ Saal. rettett. Chriſto — A. ³¹⁾ .viij. — G. H. ³²⁾ gerir — alle de Övrige. ³³⁾ honum — B. F. ³⁴⁾ [konongr ger a — E. ³⁵⁾ þessa — B. C. D. I. mgl. — de Övr. ³⁶⁾ greinir — E. ³⁷⁾ loghum — mgl. B. C. D. ³⁸⁾ [mgl. — F. G. H. K. L.

Med huerium hatti konongr skal iarl gera.

- 16 Þan tíma sem konongr [gerer iarl¹ ser til sǫmdar oc lettes. þa skal konongr² lata til þings blása þar sem han er staddr ollum monnum. oc at skipadu þingi skal iarlǫ ærni sætia³ a þorina xirir hafæti kononge. en síðan skal þa er konongr skipar til þyrst tala um þa luti er [litlegast þydir.⁴ síðan skal ærtir þat konongr sealx upp standa oc geza honum iarlǫ nærn með þessum orðom.⁵ Nærn þat sem ef leg a þil. [oc nærni iarlǫ ærni⁶ .n.⁷ ær guds halzu oc ær þui ualðe sem han hæuir mer let. [þat gez ef þer með goduilla.⁸ late sealx⁹ gud þui sína misfun xylgia með ollum þeim lutum sem han ser at þer hǫrjer hælzt¹⁰ til¹¹ tignar oc minnar sǫmdar [oc lettes. þer til xremdar¹² oc þarsælu¹³ ollum þeim till xridar [oc þagnadar¹⁴ sem ef þa¹⁵ undir þit ualð með guds þorsio. Síðan¹⁶ [honum værðr gezet iarlǫ nærn. þa¹⁷ skal han¹⁸ tala i hond honum oc sætia han i hafæti ut i þra sínu hafæti¹⁹ [godan mun.²⁰ konongr skal geza honum sǫerd [oc þa honum²¹ i hond.²² skal han [uid þui i tennast²³ at han hælðr þan iarlǫdom ær konongdomenum²⁴ oc er hans sǫerd-talare. rettom til styrts rangum til rexþingar. kononge til lettes oc hans [holu²⁵ rade of²⁶ riki [oc sǫmd²⁷ til²⁸ uærndar oc uirdingar huar sem han ma sínu líði uid tōma.²⁹ Síðan skal konongr geza honum merki til þess at konongr³⁰ stýldar³¹ alla þa³² honum [æxtirlata oc³³ audmæða³⁴ vera sem han skipar undir hans ualð. um allt þat sem adr³⁵ uattar i iarlǫ³⁶ sǫerðtoku. oc [hans iarlǫdom³⁷ i ollu styrkia oc stýndia [til þess ærnis³⁸ [oc³⁹ allar loglegar lyðni.⁴⁰ þetta huartuæggia skal konongr standande⁴¹ [þa iarli.⁴² síðan skal iarl⁴³ ganga þram oc sǫeria⁴⁴ æid at hælghum domom með þeim æidstax sem adr er stradr ærtir kononge æid.

Þuer sǫmd xylgia skal iarlǫ nærne.

- 17 Nu skal segia til þeirra sǫmda er xylgia iarlǫ nærne. Jarl skal haxa merki [xirir ser⁴⁵ huart sem han ridr til þoar eða rǫr. nema konongr se xirir.⁴⁶ Jarl skal haxa

¹) [vill þar gera — F. ²) konongr — mgl. B. ³) niðr — tilf. F. ⁴) [til hǫrja — B. [littigaþ þyðia — E. [litaþ þidir — G. H. I. ⁵) sem her xylgia — tilf. D. E. ⁶) [mgl. — B. F. G. H. K. L. a nærn — tilf. E. ⁷) þat gez ef þer með goduilla (godum vilia) — tilf. D. E. ⁸) [mgl. — D. E. ⁹) [caigr — mgl. þ. ¹⁰) best — E. ¹¹) til hans — B-E. G-L. honum til — F. ¹²) [mgl. — F. ¹³) þagnadar — E. þressio — K. L. ¹⁴) [oc naba — B. F. K. L. ¹⁵) þær — B. E. G. H. K. L. þæ — I. (ð — F. ¹⁶) er — tilf. B. I. ¹⁷) [mgl. — F. G. H. K. L. ¹⁸) konongr — alle de Övr. ¹⁹) sæti — G. H. ²⁰) [godum muni — E. [mgl. — G. H. K. ²¹) [mgl. — E. ²²) hendr — F. ²³) [i þui við tennast — B-H. K. L. [of þessa við tennast — I. ²⁴) konunginum — F-L ²⁵) ollo — B. ²⁶) [mgl. — F. ²⁷) [til sǫmdar — E. [mgl. — B. F. G. H. I. K. ²⁸) of — E. ²⁹) kononge til lettes &c. — mgl. L. ³⁰) hann — B. ³¹) skipar — E. han — tilf. D. ³²) menn — B. þa menn — F. ³³) [mgl. — B. ³⁴) audmiuða — E. ³⁵) hann — H. ³⁶) hertuga — F. K. L. rigtigere. hans — G. H. I. ³⁷) [hans iarlǫdoms — D. oc han — tilf. B. ³⁸) [i alla stæde — E. ³⁹) þes ærnis oc — mgl. F. K. L. ⁴⁰) [Saal. rettet; [at allar loglegar lyðnir — A, urigtigt. ⁴¹) stíðande C. D. E. ⁴²) [veita eðr þa — I. ⁴³) han — E. ⁴⁴) konungi — tilf. K. ⁴⁵) [mgl. — F. ⁴⁶) j þær — B.

þyngdar men [er þegar æighi er ner konongr.¹ alldri þo þleiri en .vi.² Jarl skal þrealsteiga ræða þirir þeim lufa landz sem konongr þær³ honum [at safar onri⁴ [ex-
fir loghum með misfun.⁵ nema⁶ æigi skal han store utbod haza en konongr.⁷ nema
konongr samþyði þat með honum þirir [æinar hueriar loglegrar naufsyniar safar.⁸
Æigi skal iarl oc⁹ geza iarðer¹⁰ þær sem konongr væitir honum.¹¹ væita ma han
þeim sem [honum lifar¹² meðan [han hæuir ualld¹³ izir. Æigi skal han oc þleiri
handgengna men haza en konongr oc uittir¹⁴ men þea at til hoyrir. en ex¹⁵ iarl
aular¹⁶ síðan hird er [konongr þiri byðr honum.¹⁷ þa ero þeir aller landræða men [er
síðan sueria er¹⁸ þeir uifu¹⁹ [konongs þorbod a.²⁰ Æigi skal oc iarl or lande þara
nema [konongs þe lönzi till.²¹ Uid engan þan hoyðingia skal iarl fatter vera sem kon-
ongr er ufattir uid þirir loghlegrar safar. Æigi skal iarl oc þa men hallda er konongr
[er reidr²² mote hans²³ uilia. [Nu ex þva þer uid at uþridr er i landi.²⁴ þa skal
iarl þynldugr²⁵ vera kononge i ollum naufsynium oc aller hans men. [þan oc iarls²⁶
loghlegh²⁷ naufsyn til at þera.²⁸ þa skal konongr þa honum sua [þynlin þyrft²⁹
sem goder men þea at þæzt þer.³⁰ en huervetna þær sem þeir ero i uþridi saman kon-
ongr oc iarl oc þeirra men. þa skal þva vera huer til annars sem þeir þe aller³¹ or
æinu loghunoyti. Þynldugr skal iarl oc til vera i þridi oc uþridi³² at þara i þær
þærðir sem konongr byðr honum [með þynfemd oc han uil þealþe þins men till³³
þenda³⁴ þa sem honum er uel till.³⁵ Vardhald oc allar aðrar niofner þulu iarls
men iamynt halda uid konongs men ex iarl er með kononge at manmærgð³⁶ oc sua
.i. ollu lutþalli oc lutþiþti³⁷ exir retto mantale. [konongs læghe er þyrft³⁸ i huerri
hoyr.³⁹ [Jarl skal vera kononge þinum hollr oc trur var oc⁴⁰ þea uel⁴¹ uid uþina
radom of røðum.⁴² Ex⁴³ þva þan til at þeræzt⁴⁴ at konongr þenner iarls þinum

1) [(með) þer þegar hann er ner konongi — B. E. [þer þ. h. er æigi ner (hja) kononge — C. D. [liij. huart
sem konongr er ner eða þiari — F. [liij. huart sem hann er ner konungi e. þiari — G. H. [þegar hans er
eði nærri konungi — I. [liij. þu. [þ. h. er ner t. e. þirr — K. L. 2) þimm — H. 3) tær — G. H. 4) [mgl.
— B. [tata [ataraþri — E. 5) [eþtir [ogum — F. [með misfunn oc þo e. [ogum — G. H. [m. misfun — I.
[m. [ogum of þo með (undir) misfun — K. L. 6) en — B. F. mgl. — E. G. H. K. L. Henföres i D til
det foregaaende. 7) uill — tilf. I. 8) [einhueria naufsynia [atir — F. G. H. [einhueria naufsyniar —
K. L. 9) haza eða — tilf. D. 10) æignir — D. 11) en — tilf. E. F. K. L. 12) [han uil — E.
F. G. H. K. L. 13) [hans ualld er — E. 14) vitrir — alle de Övr. 15) þva þer með at — tilf. E.
16) eytr — H. 17) [hann uel konongs þorbod a — K. L. 18) [þíðan — K. L. 19) uifru — G. H.
20) [at konongr þyrirþr — K. 21) [með konongs ræði — F. G. H. K. L. 22) [þeir reidi a — E.
23) konongs — de B. 24) [Ex þva þer til at uþridr er i land þomin — B. [Enn ex uþrid er i landi — F.
25) þynldr — I. K. L. 26) iarls — B. E. G. H. I. 27) nodor — E. mgl. — F. 28) [þomi of iarli
logligh naufsyn til — K. 29) [marga menn of þyrft — B. 30) þere — B. 31) eins mans menn oc
— tilf. B. 32) Saal. rettet. i þridi — A. urigtigt. 33) með — C. D. F-L. við — E. 34) láta þara
— G. H. 35) með — E. við — F-I. [oc þendi þina menn þealþe þa er hann uil uel — B. 36) iagnadi
— G. H. 37) vera — tilf. G. H. K. L. 38) þyrft — mgl. B. G. H. I. 39) [mgl. — E. 40) at
— E. G. H. 41) uel — mgl. E. F. 42) [mgl. — F. K. L. 43) En ex — B. E. 44) þoma — E.

suitræði¹ eða utrýgðleið. þá skal þat með stýnsfemb ranzsafa. en æighi með [bræðe eða² alaupum reysa. en ex han dyl oc trýnstízi³ [han ser⁴ til tryglæita.⁵ þá skal han biöda gísla⁶ til retz ranzsafs. en síðan skal ranzsafa [þat mal⁷ með stýnsfemb [oc goðra manna raðe⁸ [æxtir loghum.⁹ en ex iarl uil¹⁰ æigi [til tóma tónonga¹¹ loghleggha¹² forzálla laust þó at tónongr biöde¹³ gísla eða bæidizt. eða uerða suit son a [hendr iarle.¹⁴ þá ma han dömazt sannr at soð oc aller þeir sem zylgia honum eða notora lýðni væita lofstege¹⁵ síðan. [þa ero þeir aller ubota men.¹⁶

Guersfu konongr skal gera lenda man.¹⁷

- 18 Nu skal til þess segja huersfu konongr skal gera lenda man. [konongr skal gera lenda man¹⁸ a iöla tíð eða páscha. eða a enum hæstum hatidum. þui at svo hævir veret at¹⁹ zornu.²⁰ [oc skal þetta gort vera æxtir þat sem borðuærs ero sogð²¹ oc matr er blæzsadr²² adr en tónongr sætiz i hafæti. [þær skal lata lnsa þa²³ zirir [ok lum monnum i höll eða hirdstoðu²⁴ adr en han sætiz izir²⁵ bord með þessum ordom. Ex þat synizt at þenna man [oc næzni²⁶ .N. er [xlæstum er²⁷ tunnigr at goðu. þá uil tónongr zirir safar hans pionofstu læida han til sörmdar sætis oc uirðingar [næzn bota þeirra²⁸ sem [hæstar ero²⁹ innan hirðar með lenz manz næzne.³⁰ þan allan ret sem lenz manz næzne a at zylgia þa geyr tónongr honum [zulltomleggha með guðs mífun oc traufli.³¹ með lenz manz semb³² [oc flitum væizlum sem byriar til lenda manz reftar.³³ en þat er³⁴ .zv.³⁵ marla væizla. Síðan skal tónongr talla³⁶ til sin³⁷ .ij.³⁸ lenda men eða stallara [eða merktis men.³⁹ [eða flintlara(!) eða⁴⁰ drofseta [eða þa .ij. sem sörmelegazter⁴¹ ero innan hirðar ex lender men ero æigi ner⁴² oc biöda þeim at læida þan man [fram til sin zirir hafæti.⁴³ oc þa skal tónongr sealzr⁴⁴

¹) landráð eða suitræði — B. landráð — F. ²) [bræði — G. H. [mgl. — F. K. L. ³) trýstir — C. D. E. I. ⁴) [mgl. — B. ⁵) oc trýnstízi &c. — mgl. F. G. H. K. L. þá þ. þat með stýnsfemb &c. — mgl. E. ⁶) gíslir sit — tilf. E. ⁷) [mgl. — E. ⁸) [mgl. — F. G. H. K. L. ⁹) [mgl. — E. ¹⁰) Saal. rettet. úib — A. ¹¹) [toma til tónonga — B. D. I. K. L. [t. til þings — F. G. H. ¹²) lohlegra — D. mgl. — B. E-L. ¹³) honom — tilf. D. K. L. ¹⁴) [iarts hendr — B. E. G-L. [hendr iarte — D. F. ¹⁵) honum lofstegeir — B. G. H. I. K. L. lofstegeir — D. honum — F. mgl. — E. ¹⁶) [mgl. — F. ¹⁷) Dette Cap. mgl. paa dette Sted, men indskydes foran, mellem Cap. 13 og 14 — I. ¹⁸) [hetzt fidi þat vera — B. [þat skal (hann) gera — F. G. H. K. L. ¹⁹) zra — C. D. G. I. ²⁰) oc næzni — tilf. B. C. D. F-L. zari — tilf. E. ²¹) [þetta þ. vera gort æxtir þat er borðuærs er sagðr — B. [ungin — I. ²²) signdr — F. ²³) [þa skal tónongr lnsa — B. [s. skal lata lnsa þa — C. D. E. F. I. K. L. [þa þ. hann lata lnsa — G. H. ²⁴) [monnum sinum — B. [monnum — F. K. L. [m. i höll eðr a hirdstoðu — G. H. ²⁵) undir — F. ²⁶) Rettet fra æzni — A. [of næzni hann — I. [mgl. — B. E-H. K. L. ²⁷) [xlæstum — C. [xlæstum monnum er — E. [mgl. — H. I. ²⁸) [næzn bota þeirrar — E. [næzn bota þeirra — F. [næzn bota þeirrar — G. H. ²⁹) [hæst er — E. G. H. [hæstir eru — F. I. ³⁰) oc — tilf. B. G. H. K. L. ³¹) [zulltomliga — F. [zulltomliga með guðs mífun — K. L. ³²) rett — B. F. I. K. L. með . . . rett — mgl. G. H. ³³) [mgl. — B. F-L. ³⁴) ero — B. ³⁵) .zv. — H. aabent Rum i K. ³⁶) lata talla — E. ³⁷) sin — mgl. F. I. ³⁸) .ij. — mgl. I. ³⁹) [t. merktis mann — B. C. D. [mgl. merktis manni — K. ⁴⁰) [t. flentlara eða — C. D. E. F. I. K. L. [mgl. — B. G. H. ⁴¹) mefshattar — B. ⁴²) [mgl. — F. G. H. K. L. ⁴³) [fram zirir sit — B. ⁴⁴) sealzr — mgl. E.

[tala i hönd honum of¹ leida han til sætes pall² til hǫgrar³ handar ser oc sætia han i annara lendra manna sæte. En með rettu þa⁴ æigu lender men sua at sitia at sa siti þyrftir sem þornastir er at nænbótum oc svo huærr síðan sem lengi hæuir veret lender madr. [oc a þessi skipan⁵ at standa⁶ huærrvetna þar sem þeir hittast.⁷

Guærru rett ok væizlur er lender men skulu hǫra.

þan ret⁸ skulu oc⁹ lender men hǫra með¹⁰ kononge at þeir skulu vera nefst¹¹ 19 hertogha oc iarlum¹² [ener mæstu oc hinir hæstu¹³ konongs radgiazar oc svo et sama innan hirdar um oð stormæli.¹⁴ Lender men skulu hallda a hæstum¹⁵ [hatidis dagum¹⁶ þyld með kononge. Þeir skulu oc þyrftir¹⁷ bera uigslu sværd konongs ex han ber lorunu¹⁸ eða garland.¹⁹ nema hertoghe eða iarl²⁰ bere. En aþ þui at þeir skulu vera ener hæsto konongs radgiazar þa ber þeim at vera hinir hollastu²¹ [bæde lǫgnilega oc openberlega.²² oc vera sua þirir oðrum i þui sem i sǫmdom oc metordom. Lender men skulu oc hǫra uald oc²³ tala [ser men til traufis oc kononge sinum til styrts²⁴ með huslaris næne. [æigi þleiri en .xl.²⁵ nema konongs lǫngi se til. Allar þær æ(i)gnir sem þalla undir konong²⁶ aþ udada uertum [eða alæigu malum. eða utlægdar²⁷ værtum²⁸ þar sem lender madr hæuir len²⁹ [ex konongr uil honum syssu³⁰ þa.³¹ þær ma [engi lender madr³² [með rettu³³ ser kanna ne brot lea.³⁴ [Æingi madr ma oc³⁵ þirirgera æignum sinum [eða oðlum³⁶ [uid nokorn.³⁷ nema uid gud oc konong.³⁸

Ex konongr kennei lendum manne landrad.

En ex konongr kennei [lendum manne sinum³⁹ svitræði eða landrad. þa skal 20 han⁴⁰ með landzloghum undan þlytiast⁴¹ ex æighi þær loglega a han þroxt. [Ket rannsaf⁴² hvuir konongi a ollum malum⁴³ at hǫra. oc allra hældi uid sina sværd: tafara [oc þionofstu men.⁴⁴ en æigi a han [með bræði eða alaupum reysa eða ræidast

1) [mgl. — K. L. 2) pallo — mgl. B. E-H. K. L. 3) hǫgre — B. D. E-L. 4) þa — mgl. B. 5) síðan — tilf. D. 6) hatdagr — B. 7) þinnaz — I. [mgl. — F. K. L. 8) hatt — E. 9) oc — mgl. de Övr. 10) at — F. 11) næstir — G. H. I. 12) jarlle — E. 13) [hinir hæstu — F. K. L. [hinir ægtu — G. H. 14) stormal — B. stormædi — K. L. 15) hinum mestu — E. 16) [hatidum — F-L. 17) þyrft — F. mgl. — B. 18) uigslu torrono — B. 19) garlant — F-L. 20) iarlar — C. I. 21) bæde um þior oc þe oc um tungu. oc allan tryggleit oc hollasto — tilf. D. um þiorrede of sua með tungu of ollum troleit of hollasto — tilf. E. 22) [mgl. — K. L. 23) at — B. C. D. E. tit þess at — F. I. tit at — G. H. K. L. 24) [men með ser konongi sinum til traufis of styrts — E. [ser menn til styrts — F. I. of sǫmdar — tilf. K. L. 25) [þo eigi — β. en .xl. manna — B. [þioratigi. en eigi þleiri — C. D. E. F. I. K. L. 26) konungdominn — F. K. L. 27) utlægdar — D. 28) [mgl. — F. K. L. 29) [syssu — F. þyrir — tilf. G-L. 30) [syssu — mgl. E. 31) [mgl. — F. 32) [engi — F. 33) [mgl. — E. F. 34) setia — B-L. 35) [þui at engi ma — F. 36) [mgl. — F. K. L. 37) [uid nokora með retto — C. [u. annan m. retto — D. [man m. rettu — E. [mgl. — F. 38) með retto — tilf. B. F. I. K. L. 39) [i. monnum — E. 40) han — mgl. B. F. 41) þoraz — B. E-L. tit riettz rannsaf. Enn — tilf. K. L. 42) [r. þroxt — E. [þoraz — F. 43) lutum — F. hǫz þa — tilf. K. hǫz — tilf. L. 44) [mgl. — K. L.

at uranzsafaðum malum.¹ [gae hældr uel xirir at sea² huærium³ han geyr næzn-
botr eða adrær fómder oc hældr uíð alla uel síðan þa sem æigi spilla sealzer⁴ xirir
ser.⁵ En ex tonongr lenner [lendum manne⁶ sinum [landrað eða svil.⁷ oc ero þær
saler æigi openberar at⁸ sonnu oc dyl lendr matr. þa skal tonongr þat mal ranzsafa
a hirdstæznu ex æigi⁹ fær með þamenne¹⁰ sett. æigi ma tonongr [með rettu¹¹ synia
lendum manne¹² sinum hirdstæznu at ranzsafa sit mal til rezt¹³ ex han þyndiz [goda
sot¹⁴ æiga at veria. þær extir skal næzna .xij. [ena stynsamaztu men¹⁵ [at lita a¹⁶
huart er þetta ma [með rettu¹⁷ sannazt [a hendi lendum manne¹⁸ eða æighi. oc ex
þeim liz sua at [ranzsafado þvi mali at hann megí vndan þorazt. þa a æi tonongr
at synia¹⁹ honum undanzorstu slita sem goder men sea með sealzs²⁰ tonongs rade
[oc logh hins hælga Olafs tonongs eru til.²¹ Lender men stulu æigi²² stiliazt uíð
tonong [xirir uttan hans got²³ orloz. en allra stízt i nauðzsynium²⁴ eða uyríði nema
vældr annat huart uanhæilfa eða elli. þa ber tononge æighi at hældr honum²⁵ [um
þram²⁶ uilia sin²⁷ þo at almytil se tonongs nauðzsyn til. Ex tonongr spyr uyríð oc
[gerer lendum manne sinum bod²⁸ til sin at loma oc xirir næmzt han [síðan þa
þærd.²⁹ þa ero þat son svil uttan han se siutr eða far. eða³⁰ slítt et sama ex han³¹
þydr honum með³² líði [sinu i³³ mote vuinum sinum at þara [oc xirir at vera³⁴
nema þva mytil oxræzli³⁵ se xirir at æigi þílti stynsamum mannum vera til þort.
Nu tómr herfagha son³⁶ til lænz manz þa er han stýldr bod at gera ollum ton-
ongs monnum [oc ollum³⁷ hans þægnum þeim sem han ma uíð³⁸ lomazt [ex uyríðr
hæzst.³⁹ slítt hit sama eru oc stýlðir hirdmen oc gester oc tiertisvæinar oc aller ton-
ongs men ex þeir spyrja þyr. en sa er æigi uil niofn⁴⁰ [bera eða⁴¹ bera lata. oc
læzt tonongs matr i þvi. þa er sa níðingr oc sealzfagdr [or hird⁴² er æigi [uili
vara laugunaut sin⁴³ uíð dauda huat næznbot sem han hæuir [ex han matte þvi
uíð loma.⁴⁴ en⁴⁵ han þorezt undan extir dome tonongs oc hirdar ex dylia ma.

¹) [ut vproxudu at reidaz — F. K. L. ²) [oc hældr xirir at sia — B. I. [geymi hælðr vel þ. at sia — E.
[þerr honum (æz) þvi vel þ. at sia — F. G. H. K. L. ³) at sea er — tilf. D. ⁴) um — tilf. G. H. I.
⁵) eða adrær fómder &c. — mgl. F. K. L. ⁶) [i. monnum — B. E. ⁷) [landraðasvilt — E. ⁸) með
— C-L. ⁹) hann — K. L. ¹⁰) þaa men níðr — E. þám monnum — K. L. [þir — tilf. B. ¹¹) [mgl.
— E. ¹²) monnum — E. K. L. ¹³) mæls — tilf. H. ¹⁴) [got mall — B. F. [dauda sot — K. L.
¹⁵) [hina vitrostu men æz hirdlíði — B. [hina vitrostu menn æz hird — C. D. G. H. I. [men hina viðastu æz
hird — E. or hird — tilf. F. K. ¹⁶) [at lita a — D. [at lata ranzata — E. ¹⁷) [mgl. — F. G. H.
¹⁸) [a hendr honum — E-L. ¹⁹) [mgl. i A ved Forglemmelse, og er her tilföiet efter B. ²⁰) [sealz —
mgl. B. F. G. K. L. ²¹) [oc logum hins hælga Olafs tonongs — B. F. I-L. [at honum þerr eptir i hins
h. O. tonongs — G. H. ²²) þær — tilf. E. ²³) [en han geyr — E. ²⁴) tonungs — tilf. G. H.
²⁵) þeim — E. hann — F. K. L. at þeim — H. ²⁶) [utan — F. G. H. K. L. ²⁷) hans — B. F-H.
K. L. ²⁸) [þydr han lendum monnum — E. orð — F-I. ²⁹) [þærdena — B. [þa þærd — E. I. [þíðan
— F-H. K. L. ³⁰) eða — mgl. — B. E-L. ³¹) tonungr — F-I. ³²) at stýra — G. H. I. ³³) [mgl.
— B. F-L. ³⁴) [mgl. — G. H. ³⁵) oxræzli — de Övr. ³⁶) son — mgl. F. ³⁷) [mgl. — B. E.
³⁸) uyríð — E. ³⁹) [mgl. — E. ⁴⁰) bod — E. ⁴¹) [mgl. — E. G. H. ⁴²) [ór torgunenti — F. ⁴³) [vil veria
laugunauta sin eða vara — B. [uill veria torgunaut sin — G. H. ⁴⁴) [mgl. — F. ⁴⁵) Saal. rettet; ex — A.

Um kanceler oc hirdpresta.

Kanceler a ein at vera með hæstum radgiazum konongs innan hirdar. han a at 21
hæza ret oc metord með lendum monnum bæde i sæssum¹ oc odrum sordum þæim
sem honum byriar.² Er þat [einkalega stýlba kanceler³ at geyma sem rotelagast⁴
konongs innsiglis oc gera þau brex sem konongr [segir honum xirir.⁵ Han a oc þess
idulega at ga⁶ at sea sealxir izir⁷ brex [þan tima sem þau ero innsiglad.⁸ þui at þat
steter⁹ stormunum¹⁰ oc sealzum honum mæst. Han skal¹¹ hæza sit sem idulegast¹²
ner¹³ konongs radum.¹⁴ Han skal oc sra sem stilislegast¹⁵ eignir¹⁶ þær sem lonyt-
ar verða eða þalla undir konongdomen [æz huerium eða xirir huar. þva oc¹⁷ þær
iærder sem konongr gezt eða uætitir imisum monnum¹⁸ [oc huerium vættre anno gracie
þat gerðizt.¹⁹ Sva skal han oc ga²⁰ at landstýlbar sra(r) konongs se rettar. þat a
set sem a skal vera. oc þat æz telit sem æz [skal tafa.²¹ með konongs [forsio oc²²
rade.²³ Sava skal han oc²⁴ þær xærdir sem konongr bydr honum oc han ser at byr-
iar²⁵ innan landz oc uttan.²⁶ i ollu godu vera [konongs lettr²⁷ sem mest²⁸ ma
han. En þa stipan gerde Magnus konongr sun hatonar konongs. en²⁹ kanceler skal
hæza [xnrst i væizlu³⁰ .x. [marla boll³¹ xirir allra þæirra manna brex sem þurzu
til imissa rettynda³² æztir loghum. [þar til³³ skal han hæza .v. marla bol vm fram
þæt sem han tætr xirir [þau brex³⁴ sem ut lonyast. stilt xirir huært³⁵ sem vattar i
brexa bol. Með þæima hætte skal konongr kanceler gera at [han skal xnrst lata³⁶ blasa
til hirdstæznu ollum handgengnum monnum. sidan skal konongr³⁷ lyfa lata at han
xær [þæim manne³⁸ .n. innsigli sit með þæim³⁹ sordum sem þui⁴⁰ xyllgia. æztir
þat skal han [þalla a lne⁴¹ xirir konong oc sveria honum trunadar eid⁴² með þess-
um æidstæz.⁴³ þess leg et hond a [þessa hælgha bol⁴⁴ oc þui styttr et til gudis at et
skal vera holdr oc trur [minum herra⁴⁵ .n. Noreghs kononge openberleggha oc lonyi-
lega. huar sem han⁴⁶ er staddr. æztir þui uiti sem gud ler⁴⁷ mer. þui skal et oc lonyna

¹) þessum — B. H. þessu — E. ²) [mgl. — F-H. K. L. ³) [ein kancilero stýlba — F. ⁴) ret-
lagast — B. bezt — G. H. I. ⁵) [segir xirir — D. [bydr honum — E. ⁶) geyma — E. H. gista — F.
7) um — E. ⁸) [hvern tima &c. — E. [hvert brex adr en innsiglat er — F. G. H. K. L. ⁹) stetr — H.
stettir — de Övr. ¹⁰) munum — B. ¹¹) oc — tilf. þ. ¹²) mest — G. H. mest of idugligast — I.
13) neft — B. sem neft — E. með — I. ¹⁴) mutum — E. ¹⁵) inuirdlegast — B. E. ¹⁶) konungs
— tilf. F. ¹⁷) Saal. rettet. at — A. ¹⁸) [mgl. — F. K. L. ¹⁹) [eða á hueriu ari þat geriz — F.
[i huerri grein sem þat geriz — K. L. ²⁰) geta — E. geyma — H. ²¹) [a at tafast — B. [skal vera
— F. ²²) [rabi — F. K. L. ²³) [forsio oc xorræde — E. xorsea — G. H. ²⁴) oc — mgl. þ.
25) val berr — G. H. ²⁶) oc — tilf. þ. ²⁷) [konongs lettr — B-F. I-L. [konungi til lettis — G. H.
28) mest — G. H. I. ²⁹) at — B. D-L. ³⁰) [i væizlu — D. [i væizlu xnrst — H. sva — tilf. F.
31) [manadar matar boll j iorbu — E. [mertr — G. H. En — tilf. B. G. H. I. of vm fram þat sem hann
tetr — tilf. F. K. L. ³²) erenda — F. ³³) [mgl. — B. G. H. I. ³⁴) [brex þæirra manna — F. K. L.
35) til imissa &c. — mgl. E. ³⁶) [lata xnrst — E. [xnrst skal lata — F. [han skal lata — H. I. ³⁷) kon-
ongr — mgl. F. ³⁸) [mgl. — F. G. H. K. L. ³⁹) situm — F-L. ⁴⁰) þær — E. I. þær eigu at — F.
41) [tæzalla — E. ⁴²) eida — G. H. ⁴³) orbum — B. F-L. ⁴⁴) [hælga bol — B. F-I. [þessa hælgo
doma — D. [hælga doma — E. K. L. ⁴⁵) [mgl. — F. ⁴⁶) et — F. H. ⁴⁷) hærir lér — F.

sem tonongr¹ [byðr mer at løynt se.² svo hialpe mer guð oc þau en hælgu ord [sem et hælld a.³ [Nu æz þuifa⁴ her tononge uæl [at uælia⁵ [man til þessa starfs.⁶ allra hælzt þar sem svo ma segia at þa er aunar skipta⁷ þader tonongs. þui at margo værdr han þess uar⁸ æz tononge er han uil allþam⁹ oðrum¹⁰ segia. Sva byriar¹¹ oc tononge at haza [i garðe sinum¹² .ij. hirdpresta ualentunna¹³ men [oc at uili reynnda¹⁴ þa sem tononge¹⁵ uæita¹⁶ tidir oc [hoyra skipta gang handgenginna manna¹⁷ [oc veita¹⁸ þeim slitt þleira embætte sem þar hoyrir til.¹⁹ aubmiunir tononge til [þess lettes²⁰ sem þeir [megu gera honum.²¹ Einkanlega²² houer uel at annar²³ se xirir²⁴ tida skipan²⁵ a²⁶ lapellu tonongs. en annar þeirra varð veiti messu þotum²⁷ hans oc bolum. þeir æigu oc at vera hæmilegastir tononge²⁸ æz oðrum²⁹ prestom oc [lærdum monnum ut i þra³⁰ hælzt³¹ tæknir vera æz tonongs monnum oc i ollum lutum³² þomder.³³ þeir stulu oc haza æz tononge .a. marða veizlu oc tvæn klæde mote³⁴ iolum. en æz handgengnum monnum þan³⁵ þridiung tiundar [sem adr er þorn vane³⁶ a.³⁷ [oc skipta³⁸ medal sin i hælninga.³⁹ En þat er þorn siðr⁴⁰ oc hæt⁴¹ þirkibæina at gera⁴² tiund æz mala sinum⁴³ bæde [hirdmanna oc gesta⁴⁴ oc skipta⁴⁵ i þridiunga. tafa⁴⁶ æin aller bystupar aller⁴⁷ iaznt oc odlað⁴⁸ tonongs men þar i staden groxt i [þeim stobum⁴⁹ sem [þorn er uandi⁵⁰ a. annan tafa⁵¹ prestar⁵² xirir sina þysu.⁵³ þridia tætr⁵⁴ spitallen [a llarnu.⁵⁵

Guersu konongr skal gera stillara.

22 Neft⁵⁶ lendum monnum oc lanceler i hird tonongs ero stillarar at ollum þomd.

¹) hann — B. E-L. ²) [uill at løynt se — E. [byðr mer at løynta — F. ³) [er a ero bötinn — B. ⁴) [Nu æz ollu þui — B. [Nu æz ollu þuifa — C. I. [Nu æz þuifa ollu — E. [of æz þui — F. G. H. K. L. ⁵) [xirir at þia oc at velia — B. [xirir at þia at velia — E. I. [xirir at þia — F. G. H. K. L. ⁶) [horium hann þar þetta [itt — tilf. G. H. starf — F. G. H. K. L. ⁷) skipta — D, ogsaa nedenfor. ⁸) viß — F. G. H. K. L. ⁹) Saal. rettet. allþan — A, urigtigt. ¹⁰) oðrum — mgl. E. til — tilf. H. ¹¹) berr — F. ¹²) [mgl. — E-H. K. L. ¹³) uel tunnanda — B. E. ¹⁴) [oc at uili uel reynnda — B. [at oðrum of viti reynnda — F. [uel viti borna — I. ¹⁵) tononge — mgl. F. G. H. K. L. ¹⁶) veiti — B. I. ¹⁷) [skipti (skipta — F. G) handgengnum monnum oc oðrum tonongs þionofu monnum — B. F. I. [hoyri skipta (skipta — D) gang handg. manna oc annara tonongs (tonongs — mgl. E) þionofu manna — C. D. E. [handg. monnum of oðrum tonongs þionofu monnum — H. [skipta hirdmonnum of o. f. þion. monnum — K. L. ¹⁸) [oc veiti — B-I. ¹⁹) [mgl. — F. K. L. ²⁰) [alz þes lettis — B. D. E. F. G. H. K. [mgl. — I. ²¹) [meðu — B. ²²) Einkanlega — mgl. G. H. ²³) þeirra — tilf. B-I. ²⁴) i — B. ²⁵) [ater — D. gort oc skipan — I. ²⁶) oc — B. i — C-L. ²⁷) klædi — G. H. klædum — I. ²⁸) tononge — mgl. B. ²⁹) ollum — E. ³⁰) [mgl. — E. ³¹) beft — E. mgl. — D. ³²) uel — tilf. D. ³³) til þomdar — E. þeir æigu &c. — mgl. F. G. H. K. L. ³⁴) at — F. G. H. K. L. ³⁵) þan — mgl. B. E. ³⁶) vande — D. F. I. ³⁷) [mgl. — E. ³⁸) skipti — E. ³⁹) i hælninga — mgl. F. ⁴⁰) vandi a — F. [mgl. — G. H. K. ⁴¹) hæltr — I. oc hæt — mgl. I. K. L. ⁴²) gera skal — B. C. D. ⁴³) sinum — mgl. D. E. ⁴⁴) [hirdmen oc gestir — B. F. ⁴⁵) skipti — E. skiptig — F. ⁴⁶) tati — E. ⁴⁷) of allir — G. H. I. mgl. — E. ⁴⁸) odleð þeir — E. ⁴⁹) [stadnum — G. H. ⁵⁰) [þornr (þorn) er vandi — B. C. F-L. [þorn er venia — E. ⁵¹) þridiung — E. ⁵²) hirdprestar — de Övr. ⁵³) þionofu — B. en þin — tilf. E. ⁵⁴) tætr — mgl. B-F. I. ⁵⁵) [at þorne — D. [mgl. — E. ⁵⁶) Neftum — F.

n. en ret allan eigu þeir slíkan sem lendar men [at lang loghum oc zornu zære.¹ n. konongr skal gera² ætíð þat er bo(r)duærs eru sogð með þeirra hætte at lata³ adr þa þui zírir ollum monnum at han geþr [þeim manne þuilitar nægnbotr⁴ [með rim forðom⁵ sem til hœrri⁶ ætíð [þornre ueniu.⁷ síðan skal konongr lata .ij. utilsæina⁸ læida han zírir sel oc take⁹ sealþr i hond honum oc læidi¹⁰ han til allara sætes. [en síðan ganga¹¹ ætíð til hæfætes.¹² þesse stýlda zylgir stallara izne [með konongs bode i konongs þionofu oc¹³ innan hirdar at¹⁴ stallare skal¹⁵ þa¹⁶ alt þat sem konongr býðr honum. bæði a þingum oc a hirdstæðnum. Stallarar ilu¹⁷ halda zylgd með kononge¹⁸ [oc tala¹⁹ ætíð konongs hendi þau mal sem konongr býðr honum.²⁰ han skal oc stýldr til vera at ræða allar stýldar²¹ nauðgynr²² konongs ætíð hirdmanna hendi. hans stýlda er oc þat at vera a ollum [stæðum hirdar²³ oc²⁴ gesta oc sætta þa um oll þau mal [sem þa stíl a oc han er til æðdr ætíð konongs rade.²⁵ Stallare skal oc stípta²⁶ ræiðstíota þeim [sinnum sem²⁷ konongr zær²⁸ um²⁹ land [oc þess þarz uid ætíð rettre tilstípan³⁰ oc þeir men eð honum sem konongr stípar til [þess stæðs.³¹ Ez kononge líkar at za stallara³² num [stýflur eða adrær væizlur.³³ oc sender han þa zra ser. þa er þo en sama stýlda rirra bæði til [konongs oc³⁴ hirdar allrar.³⁵ þui at in sama forð zylgir nægnstenne með stýldunni þegar [þeir ero ner.³⁶

Guersu konongr skal gera merkisman.

Merkismadr er næst stallara innan hirdar. oc þui ber kononge³⁷ uel zírir at 23 a huærn han tætr³⁸ til þess stæðs [oc þionofu.³⁹ En þa skal konongr⁴⁰ gera merkismann [at han skal lata⁴¹ blása til hirdstæðnu ollum⁴² handgengnum monnum

¹) [at t. l. oc zornre ueniu — E. [mgl. — F. G. H. K. L. ²) þat gera — B. F. K. L. g. stallara — E. G. H. I. ³) þo — tilf. B. ⁴) [þuilitum manne þessa nægnbot — B. [þeim manni þuilita (sem — tilf. H) nægnbot — G. H. ⁵) [mgl. — F. G. H. K. L. ⁶) hœrra — F. ⁷) [zornu zæri — E. ræri síðueniu — F. ⁸) riddara — B. ⁹) tala — de Övr. ¹⁰) læida — de Övr. ¹¹) [gangi kongr — B. ¹²) [mgl. — D. F. G. H. K. L. ¹³) [með konongs domi oc bodi oc konongs þionofu — B. eð kon. bodi — E. [með konungs bodi of þionofumanna — I. [mgl. — F. G. H. K. L. ¹⁴) at — mgl. B.) gœrma oc — tilf. D. ¹⁵) tala — þ. ¹⁶) oc — tilf. þ. ¹⁷) sem lendir men a hatidum. en ægi þess millum — tilf. D. E. æ hatidis dögum — tilf. G. H. I. ¹⁸) [Stallare skal oc stýldar til vera at tala(!) — D. t. skal oc þ. v. at tala — E. ¹⁹) þeim — þ. [mgl. — H. I. ²⁰) stýldur oc stýnsamar — B. stýnsatigar — F. stýldar of stýnsamar — G. H. stýldar of stýnsamar — I. stýnsamar — K. ²¹) til — f. C-L. ²²) [stæðnum hirdmanna — G. H. [hirdstæðnum — K. L. ²³) oc — mgl. B. ²⁴) [er konongr br honum oc þa stíl (greinir — K. L) a — B. F-L. ²⁵) stípa — F. ²⁶) [Saal. rettet. [sem sinum — urigtigt. ²⁷) ridr — G. H. ²⁸) hær — B. E. K. L. ²⁹) [mgl. — F. G. H. K. L. ³⁰) [með num — E. [mgl. — F. K. L. ³¹) stallorum — K. ³²) [stýflur eða adrær stýflur(!) — D. [væizlur — H. [stýflur — I. ³³) [mgl. — F. K. L. ³⁴) of gesta — F. K. L. ³⁵) [þeir eru nær konongi — B. E. mungr er nær — F. G. H. [konongr er vid — K. L. ³⁶) konungi — mgl. F. ³⁷) zær — F.) [Rettet; þionofu — A. [mgl. — F. G. H. K. L. ³⁸) tala — tilf. E. konongr — mgl. F. ³⁹) [lati B, ogsaa nedent. [láfa — I. ⁴⁰) merkismannum oc — tilf. D.

oc lata binda merki uid stong.¹ þa skal tonongr lyfa lata² stallara³ at han gefr þeim manne⁴ þa nagnbot með þuilitum⁵ somdum sem [sidvenia er til.⁶ en þat er⁷ [lax manz⁸ rettr sem stallara rettr [extir rettar bot⁹ Magnus tonongs halonar sunar.¹⁰ sidan skal tonongr tafa uid [mertis stongenne¹¹ oc þa i hendr merliðsmanne. han skal minnast uid hond tonongs [er han tætr uid merlinu¹² oc bera sidan til uardveizlu. En þat er eintanlegha stýla¹³ mertis manz bæde i xridi oc i vxridi at han sal bera tonongs merki. þegar¹⁴ bydr honum. Hans stýlda er þat at vera a ollum stærum¹⁵ [milli hirdar oc gesta¹⁶ oc allra tonongs manna¹⁷ með stallarom¹⁸ oc¹⁹ setta þa um oll þau mal er þa stíl a innan hirdar extir tonongs bode oc rade. han skal oc vera [en mæste letter²⁰ tonongs i ollu þui sem han ma alæidis²¹ toma oc tonongr bydr honum²² bæde ner oc xærre. þat er oc eintanlega stýlda²³ mertis manz at soxa²⁴ i þeim garde sem tonongr sealxir soxir²⁵ oc iamnan [a tonongs stipi²⁶ þegar tonongr xær [xirir land²⁷ fram.

Guerfu konongr skal gera skutilsœina.

- 24 Skutilsœinar ero nestir merliðsmannum at nagnbotum oc [ollum rette²⁸ innan hirdar. þui at þeir hœita með rettu hirdstiorar með [lendum monnum ol²⁹ stallarom³⁰ oc merliðsmanni.³¹ engi er oc somelegre [ne xægri³² þionofsta i allre tonongs hird en su. [þeim³³ sem³⁴ hana³⁵ uil³⁶ [með somd rotia oc með stýnsæmd uid læita at nema oc vardvæita með athyggle oc gaumgæzi. Oxt oc idulega hœgir³⁷ þeim oc hœuer er hœverstir oc turtæisfr uilia hœita at vata oc um at hugsa með huærium hœtte er han mege svo sinni meðxærd³⁸ alla vega stipa sem han megi hellzt somdar mædr æz hœita oc sidsemdar mædr æz vera.³⁹

¹) oc se sua boret in xirir tonongh — tilf. D. of se borit in xirir tonong — E. ²) a þingi — tilf. F. ³) sinn — tilf. F. stallara — mgl. G. H. K. ⁴) n. — tilf. D. ⁵) situm — B. þeim — F-L. ⁶) þar til hegra — G. H. [þar er xorn sidvenia — I. ⁷) var — F. ⁸) [þeirra — E. [merliðsmannz — G. H. ⁹) r. botr — D. r. bobi — E. ¹⁰) [mgl. — F. K. L. ¹¹) [stonginni — F. K. L. [mertinu — G. H. ¹²) [mgl. — E. ¹³) stýlda — B. I. K. L. rettr — G. H. ¹⁴) hann — tilf. de Övr. ¹⁵) hirdstærum — F. ¹⁶) [hirdar — E. [hirdar of gesta — K. L. ¹⁷) mala — E. ¹⁸) stallara — E. G. H. ¹⁹) d — B. ²⁰) [letter — E. [hin mæsti lëtti — F. ²¹) uid — F. G. H. ²²) um — tilf. B-E. I. ²³) stýla — F. K. L. ²⁴) iamnan um netar — tilf. D. jagnan — tilf. E. ²⁵) i — tilf. A. ²⁶) [a hann a tonongs stipi at vera — K. [a hann at stipi at vera — L. ²⁷) [með landi — E-L. ²⁸) [œðrum somdum — E. ²⁹) [mgl. — H. ³⁰) stallara — E. ³¹) m. mönnum — L. þeir hœita of með riettu riddarar — tilf. E. ³²) [mgl. — F. K. L. ³³) þann — B. ³⁴) [en — E. ³⁵) hann — G. H. ³⁶) uilia — C. E. F. K. L. ³⁷) Saal. rettet, hœgir — A. ³⁸) Saal. rettet; meðxærd — A. ³⁹) [rotia með somd oc stýnsæmd uid læita at nema oc vard(!) með athyggle oc gaumgæzi. oxt oc idulega hœgir þeim er hœuer. oc turt. v. hœita at vata oc um at hugsa m. hœ. hœtte hann megi sinne meðxærd svo hœga alla vega at hann megi hellzt f. mædr æz h. oc sidsemdar m. vera — B. [m. somd . . . gaumgæzi. oxt oc idulega hœuir þeim of hœgir er hœuer. of t. v. hœita at vata of um at h. með hœ. hœtte . . . alla vega hœga sem h. m. h. f. m. æz h. of sidf. m. vera — C. [m. f. r. oc m. stýn. uid l. at n. oc vardvæita m. athyggle. oxt oc id. hœuer þeim oc hœgir er h. oc turt. uilia hœita at v. oc um at h. m. hœ. hœtte er h. mege svo f. m. z. alla vega hœga sem h. mege h. f. m. . . vera — D. [m. f. rotia oc a stýn. nema oc vardv. m. athyggle oc gaumgæzi. oxt oc idulega hœgir þeim er turtæisfr . . . alla vega hœga at þan

Bettra¹ er þeim sem æigi² uil uel³ at ser hyggja at standa i þeirri nagnbot sem lit er [gaumr at honum gezin.⁴ heldr en læita [þeirra nagnbota oc semdar⁵ er han se síðan með spotte oc hade lægin æz morghum. en þa er gixtu madr er ser lemr með godom lutum þram⁶ till sormda⁷ oc þan uel síðan [at giæta oc sinum herra með holloftu piona.⁸ Þa hattr er bæde somelegr oc þorn at gera stutillsuæina sem adr hæuir veret. at konongr [late talla stientiara þan till sin er han uil þat nagn geza⁹ meðan konongr sitr iðir bordom síðan æz er uift oll¹⁰ oc [geznar laugar.¹¹ en stentiar¹² eða drotsette eða einhuær stutillsuæin bere in tomt¹³ lotat¹⁴ ter oc sæti [a bord¹⁵ þirir konongen.¹⁶ konongr tale [um stettena¹⁷ [oc þae þeim sem¹⁸ gerazt skal oc tale han badom hondum undir¹⁹ stettena²⁰ oc minnizt uib hond kononge oc gange síðan [utar oc stenti²¹ kononge. Æigi ber oc stutillsuæini at þalla a þne þirir notorum manne nema kononge oc þeim hoðdingium²² sem han stentir með [lote extir kononge bode.²³ [er þat umallegt²⁴ at þat se uirt til storlætes. heldr til hoðsemdar. at huær hattr se með hoðe.²⁵ oc²⁶ þva meghe stilia æz meðþerð pionoftu manna græin oc metord iðirbodanna.

Um ret ok skyldu stutillsuæina.

No²⁷ skal vera skylda stutillsuæina i sinni pionoftu at þinar .vij. netr stulu 25 huerir (.ij.) halda stodu þirir kononge þeir²⁸ sem þornazter ero. þæt er tilþællileg- azt²⁹ at þeir sili [i ollum stodum³⁰ þyrftir³¹ er þornazter eru. [oc þva ber ollum iannan³² i huærri³³ nagnbot sem huær er [i ollum loghu nortum.³⁴ Stutillsuæinar

megi hefst [i. m. æz heita oc síðamr madr vera — E. [með sænd vardueita — F. [ætia. of með þynf. ætia (við teita — H. I) at nema of uardueita með athygti (of geyma með gaumgizzi — tilf. I). opt of iduliga hæzir þeim of heyrir. er hæverþer vilia uera (heita at aut of — I) um at hugsa með huerium hætti hann mætti sua [inni með- þerð (alzþerð — I) haga a alla vega at (sem — I) hann mætti hefst sændar madr æz heita. of síðsændar madr uera — G. H. I. [ætia með sænd of nema — K.

¹) þviat betra — B. F. K. L. ²) hann — E. litt — I. ³) vel — mgl. I. ⁴) [gaumr at gezin — F. ⁵) [þeirra nagnbota of sormda — B. E. G. I. [þeirra sænda — H. [þeirrar pionoftu — K. L. ⁶) þram — mgl. de Öyrige. ⁷) semdar — E. G. H. K. L. ⁸) [sinum herra at piona — F. K. L. [at geyma. of með holloftu sinum herra at piona — G. H. I. ⁹) [hæzir stentiaræ tallat til sin þa er hann uil þa sænd geza — B. [late stentiaræ sinn talla þann til sinn er han uil þa sænd geza — C. [lettar stentiaræ talla þæn til sin er han uil þa sænd geza (gera — I) — D. I. [late stentia. en talla þ. t. [i. er h. v. þa [i. gera — E. [tati talla stentiaræ til sin — F. [t. t. stentiaræ (þin — tilf. K. L) til sin [of biddi hann síðan talla ([of talli stentari — K. L) til sin þann mann er þ. vill þa [i. gera — G. H. K. L. ¹⁰) æz bordom — tilf. D. ¹¹) [uafn gezit — B. [stetnar laugar — D. E. [geznar laugar — F. ¹²) stentir — B. ¹³) eitt — F. ¹⁴) lotat — mgl. E. ¹⁵) [tomt — B. ¹⁶) lotat ter — tilf. E. ¹⁷) [Saal. rettet; up stetten — A. ¹⁸) stutillsuæin — tilf. G. ¹⁹) við — B. um — G. ²⁰) [mgl. — F. ²¹) [at stentia oc st. — B. ²²) hoðs- ingia — E. ²³) [loue oc lote með kononge bode — D. [með konungs borti of lotteri — F. [m. lotubu teri s. t. b. — K. L. ²⁴) [Æigi er þat matliet — E. ²⁵) hoðe — H. ²⁶) at — B. C. D. F. G. H. ²⁷) þu — de Övr. ²⁸) þyrft — tilf. F. ²⁹) tilþællilegt — þ. ³⁰) [iannan — B. ³¹) þyrft — þ. ³²) [mgl. — F. G. H. K. L. ³³) pionoftu eðr — tilf. K. L. ³⁴) [i hueriu lozunortu — B. [i ollum lozunautum — E. [mgl. — F. K. L.

flulu biöda fylgd lendum mannum oc stallarom a hatidis daghum.¹ Sva flulu [oc
 .xij. hirdmen² huerödaglega³ hallda fylgd um iöð þö at lendir men hallda eigi [öð
 stallarar.⁴ nema hatid(i)s daga [eina. en þui neynnum ver eigi⁵ hatidis dagha at im-
 iflega berast konongs þerðir til.⁶ Sva ma oc bera til stundum at konongr haje stor-
 veizlur⁷ þirir þeirra manna safer sem löma az þiarleghom londum sem öxt ueitir
 oc þui gae þeir þes sem stödu hallda at spyrja konong ner⁸ han uil auka lata⁹
 fylgðar halld. Sva oc þot [bödett verðe¹⁰ nýium hirdmonnum þa flulu¹¹ notorer¹²
 þorner i vera. þui at engi¹³ er allr¹⁴ i þen ungr oc gamal. Seg men flulu hallda
 iamnan þes a millum oc þö at tertisvæinar hallda stundum¹⁵ [þa skal þö einhver
 hirdmadr i vera iagðan. þeim flulu þeir oc biöda sem¹⁶ hallda eigu [oc halda
 megu¹⁷ oc þornafter ero [huart sem þat eru hirdmen öð tertisvæinar.¹⁸ þeir flulu
 oc þeim biöda [sem til eru þorer¹⁹ þirir siukleila safer. Öina not [skal hirdmadr²⁰
 með kononge vera²¹ en honum se fylgd boden. Stutisvæinar eigu adr at spyrja mertis-
 mann²² [ex notorer ero þeir þar²³ innan hirdar er kononge se mote stape. Sva oc ex
 notorer [löma til þöar þeir²⁴ [sem i konongs reiði ero.²⁵ þa [skal þeim eigi fylgd
 ne uord biöda.²⁶ Fylgd oc uordr skal boden vera snimma dags oc stilaðr i seinsta
 laghe þann tima sem konongr gengr til hords. en ex siðar er boden halde scalzr sa
 er [siðar baud öð rangt byðr.²⁷ en hin skal eigi halda er [rangt uar bödet²⁸ at
 þui sinni nema han uili. en .ij. flulu sanna²⁹ þeir sem hia varo. [huervetna þar
 sem³⁰ boden er [fylgd öð³¹ uordr. en a stipi skal [vordr vera³² með cnum sama
 hette. en er konongr [liggr i höðnum öð³³ lemr siðla³⁴ [til hagnar.³⁵ þa skal
 biöda sem þyrst ma þegar til hagnar [er lömet.³⁶ þan oc sva til at berast at kon-

¹⁾ Hirdmannum skal oc til biöda sva at tolg men hallda allz með lendum monnum oc stallarom. oc sva skal
 iamnan vera a störfom hatides dagum — tilf. D. hirdmonnum skal oc sva biöda at .xij. halldi fylgd með lendum
 m. of fl. o. s. v. — tilf. E. ²⁾ [xij. men — B. ³⁾ huerödaglega — mgl. G. H. I. ⁴⁾ [mgl. — E. K. L.
⁵⁾ eigi — mgl. E. K. L. ⁶⁾ [mgl. — G. H. ⁷⁾ storar veizlur — E. ⁸⁾ huern tima — B. ex — F.
⁹⁾ lata — mgl. E. I. ¹⁰⁾ [þeir biöde — E. ¹¹⁾ þö iamnan — tilf. D. þö — tilf. G. H. I. ¹²⁾ not-
 orer — mgl. D. ¹³⁾ eigi — C. D. E. þar — F. ¹⁴⁾ all — B-F. I. K. L. bæði — G. H. ¹⁵⁾ með
 þeim — tilf. G. H. ¹⁶⁾ [skal einhver hirdmanna vera az þeim er — E. [þ. þö einhver hirdmadr i vera
 innan hirdar þeim flulu þeir of fylgd biöda — F. [stölo þö hirdmenn iagðan i vera. þeim &c. — G. H. [skal
 iagðan einn hirdmadr i vera. þeim &c. — K. L. ¹⁷⁾ [mgl. — K. L. ¹⁸⁾ [mgl. — E. ¹⁹⁾ [sem til eru
 ei þorer — B. [halda megu — F-H. K. L. ²⁰⁾ [stölu hirdmenn adr — B. [skal hirdmadr adr — C. D. F-I.
²¹⁾ adr — tilf. E. ²²⁾ mann — F. mertismenn — H. ²³⁾ [en notorir se þeir — B. þar — mgl. þ.
²⁴⁾ [ero þeir til þöar lömnir — G. [ero þeir menn til biöðar(?) lömnir — H. ²⁵⁾ [sem þyrir konungs reiði se
 vordnir — F. [er t. er reiðr — K. L. ²⁶⁾ [flulu þeir þeim huerti z. ne uord biöda — B. [flulu þeir eigi þeim
 &c. — C. I. K. L. [flulu þeir eigi — D. [stölu þeir fylgd of vord biöda — E. [stölu þeir þeim eigi fylgd
 biöda — G. H. ²⁷⁾ [siðar byðr öð rangt byðr — B. [siðar z. rangt byðr — C. D. I. [rangt baud — E.
 [baud — F. G. H. K. L. ²⁸⁾ bodin — þ. [bodin var — E. ²⁹⁾ þat — tilf. þ. ³⁰⁾ [þar sem — E.
 [huart sem — F. G. H. K. L. ³¹⁾ [mgl. — C. ³²⁾ [uord biöda — D. [vordr bodin vera — E. [vord
 hallda — F. ³³⁾ [mgl. — G. H. I. ³⁴⁾ [siðla — B. E. F. K. siða — C. D. sið — G. H. siðarla — I.
 [siðla — L. ³⁵⁾ [i högn — D. ³⁶⁾ [lemr — G. H.

ongr [siglir ror eða riðr¹ um nat [þa skal þeim þat xirir zult varðhald tæliaz² sem þa not æigu³ [ex þeir ero a þui fípi eða i þeirri ræið sem tonongr sealzr xær.⁴ æigu þeir æigi þes at gíalda at xleiri vale⁵ með þeim⁶ þegar⁷ þeir gorma⁸ þes allz sem þeir mego⁹ [bæde¹⁰ at umfígling a fípi eða umfígning a lande oc þess xleira sem þeir xa alæiðis tomet.¹¹ en þui at eins [temr þeim þat xirir zult¹² at þeir se svo ner tononge sem adr er sagt.¹³ þan tima sem uzriðr er. þa ero svo stut- ilfoæinar fíyldir til at hallda uorð [at mantale¹⁴ sem adrer men. þeir sem flodu æiga¹⁵ [ero fíyldir¹⁶ at hallda vorð meðan flada vinzt.¹⁷ en síðan hallda þeir [æxtir lufzalle.¹⁸

Um drottsæta oc skiankiara konongs.

Nu er þat þui næst at tonongr skal¹⁹ kiosa með uina sinna raðe æz stuttilfoein: 26 um þa .ij. men ser til drottsæta oc ftenkiara²⁰ sem honum²¹ [þidia tilxællileger²² vera. bæde xirir ættar sater oc meðxærðar.²³ en ex [tononge þyðir æinhuærr annar hælðr til þessa xallnir²⁴ þeir sem lægri eru at nærbotum adr eða æigi²⁵ handgeng- nir. þa skal han adr gera þa [hirdmen oc stuttilfoeina²⁶ [en han fípi þeim til þess.²⁷ er þat oc síðr i vælxæstum²⁸ londum at ener hærstu hoðdingiar vælia men til [þessara pionofu²⁹ [þui at allmykt megu þeir at gera³⁰ at xagrlega tome xram matr oc dryðr huærium³¹ æxtir³² [sinni flet³³ i tonongs herbirgi oc garðe ex þeir gormu sinnar pionofu uel. [er þa oc uel flaðr tofínadr³⁴ er³⁵ þeim temr uel i hagh³⁶ er haza flulu³⁷ en þeir tunnu þeim³⁸ mallegar þaller xirir³⁹ sem⁴⁰ gexr oc þeim⁴¹ sem xirir ser.⁴²

1) [ror eða siglir — K. L. 2) [þa skal hann þat xirir zult varðhald haza — B. [þa skal (flulu þeir — I) þat x. x. varðhald (haza — tilf. G. H. K.) þeim (mgl. — G. H. þeir — K. L.) — F-L. 3) at uata — tilf. G. H. at hallda — tilf. K. L. 4) [a þui fípi &c. — B. [ex tonongr er a þui fípi eða i þeirri xærð — F. [ex þeir eru a tonongs fípi of i þeirri xærð — K. L. 5) halde uofu — B. 6) honum — F. 7) ex — F. K. L. 8) ga — B. 9) æigu — F. G. H. K. L. 10) bæft — E. 11) [bæde &c. . . . sem þ. þa at þeir xæe al. tomet — D. [bæde at umf. á fípi eðr umfígng. á landi um þat er þarz — I. [mgl. — F. G. H. K. L. 12) [temr þat xyrir zullan vorð — F. [er þeim zult varðhald — G. H. [t. þ. x. zult — I. [temr þeim xyrir zult varðhald — K. L. 13) fítt — fl. En þui at eins &c. — mgl. E. 14) [mgl. — G. H. 15) hallda — F. æiga at hallda — K. L. 16) [ero æigi fíyldir (fíyldugir) — C. D. E. 17) [flolu æigi vorð halda meðan flada vinzt. nema vili — B. 18) [at mantali — F. G. H. K. L. 19) ma — F. G. H. K. L. 20) ftenis — B. 21) þeim — E. 22) [þittir tilxællilegæz — F. G. H. 23) godo meðxærðis — B. meðxærðis — C. D. F-L. 24) [tononge þidia einhuærr adrir betr til þessa xallnir — B. [tonongi þittia adrir til þessa xallnir — F. G. H. [þeir þittia einhuærrir betr t. þ. xallnir — I. [t. þ. þeir bær t. þ. xallnir — K. L. 25) adr — tilf. fl. 26) [at hirdmonnum of stuttilfoeinum — B. C. D. F-L. 27) þessa flarz — D. [mgl. — I. en ex tonongi &c. — mgl. E. 28) xæstum — K. L. 29) [þessa flarz — B. F. K. L. [þessara pionofu — C. D. E. [þessa flarz of pionofu — G. H. [þess [sater pionofu — I. 30) of um raba — tilf. K. L. 31) [mgl. — F. 32) i — B. I. 33) [mgl. — E. 34) toftr — E. [er of þa tofínadr (toftr — H) ual tominn — G. H. 35) ex — D. en — E. 36) halð — E-H. 37) skal — E. F. 38) þui — B. 39) j mote — B. C. D. F-L. 40) xram — tilf. F. K. L. 41) [sua hinum — B. [sua þeim — K. L. 42) [æa — B.

Her heyr annan lat baka oc segir af herra hirdmanna nora ris.¹

- 27 [J þyrstunni² var þa síðr at aller þeir men sem³ tononge varo handgengur⁴ eða sværdtalar(er). þa varo aller tallader⁵ hustallar. þo at síðan græindigt⁶ nora botr extir [fomdum oc⁷ metordum. en af [hirdmanna norum⁸ heitir allt þoll þat er tononge pionar⁹ [hird tononge.¹⁰ þui at [þar er allr hargudstgrtr tononge sem hird hans er. þui eru hirdmen tallader at¹¹ þa er tonongr uel hirt¹² er han haur [þa hird er bæde uil¹³ [hans gieta uel¹⁴ oc hans somda oc gladlega liz sitt þram læggia þirir hans [semða safir¹⁵ oc honum openberlega oc lornilega¹⁶ i ordum oc i vertum¹⁷ hollr¹⁸ oc hagrædr¹⁹ vera.²⁰ þeir²¹ aller sem retter hirdmen uilia vera.²² þeim ber²³ uel at hirða²⁴ sit þra ollu þui er ungt er.²⁵ oc æighi²⁶ at æins sit sealya.²⁷ ianuel²⁸ alla adra þa [sem þeir megu²⁹ þra illu draga oc til [godra lufa³⁰ æggia bæde með³¹ [æftirdormum sinna somelegra meðþærda³² [oc þva i³³ [heilum³⁴ þortolum oc nyttsamlegdom radum oc lenningum.³⁵

Þu síðsemder manna oc hversku.

- 28 Með þui at ver røddom³⁶ um þat at men flulu³⁷ somelegum síðum³⁸ þyglia. þa vilium ver syna monnum³⁹ upphæz⁴⁰ [þeirra usíða⁴¹ oc lufa⁴² er [ver ætlan at⁴³ ollum godom⁴⁴ monnum hørze uel at [hæzra þyræzt⁴⁵ oc uidr at sea. þat er þyrst oc⁴⁶ nyttsamlegast⁴⁷ at þu varigt⁴⁸ með ollu toftgiæze þinu at reita þin hælita flapara oc hin blæzadan⁴⁹ lausnara Jhesum Christum. þva sem þu hezt honum i flirn þinni. varæzt⁵⁰ oc [æintanlegha sem þrammæzt þezr gud⁵¹ þer flitning⁵²

1) Her er i A-D en ved større Afstand mellem Capp. og særegen Initial antydet Afsnits-Afdeling. I F-L kun sædvanlig Capitel-Afdeling, uden at nogen ny Part begynder. I E er endog dette Cap. umiddelbart sammenhængende med det foregaaende. 2) [J þyrstunni — D. E. I. [þyrst — G. H. K. L. 3) með — tilf. G. H. I. 4) honum — tilf. G. H. 5) tononge — tilf. E. F. 6) græindigt — D. 7) [mgl. — F. G. H. K. L. 8) [hirdmanna norum — G. H. 9) [mgl. — F. i — tilf. E. 10) [mgl. — B. 11) [mgl. — F. G. H. K. L. 12) hirtir — D. hirtir — F-L. 13) [þa hird er giæta vil bæde — C. D. [godan stgrt af hird sinni of bædi uil — G. H. K. L. 14) [geta hans valde — E. [geyma hans — F. [geyma hann val — G. H. K. L. [geyma hans val — I. 15) [fomdir — B. [lig — G. H. [fomd — K. L. 16) pionar of — tilf. B. pionar — tilf. F. I. K. L. 17) of honum — tilf. F. K. L. 18) heitir — F. 19) hagrædir — C. hagrædir — F. K. L. of hagr. — mgl. E. 20) ero — D. er — E. mgl. — G. H. K. L. 21) oc — tilf. D. 22) heita — E. 23) þeim — K. L. 24) huita(!) — E. haita — F. 25) bædi i ordum of vertum — tilf. E. Resten af Cap. mgl. E. 26) ma — tilf. F. 27) nema — tilf. B. C. D. F. K. L. 28) heitir — G. H. I. 29) [mgl. — G-L. 30) [gode — G. H. 31) i — F. 32) [dormum sinum oc somelegum oc somelegra meðþærda — B. [dormum sinum of semiligum meðþærdum — F. [dormum sinum semiligra verda — I. 33) [oc — B. [oc þva af — D. [þva i — F. 34) hollum — L. 35) [nyttsamlegum radum — B. 36) røddum — B-I. totudum — K. L. 37) flulu — E. flyllu — G. H. 38) ordum — E. 39) þdr — B. G. H. I. með þram ordum þyrst — tilf. B. þyrst — tilf. F-L. 40) i upphæzi — G. H. þyrst — tilf. C. D. E. 41) [þa usíða — G. H. 42) lufa — B. C. D. E. I. K. of lufa — mgl. F. G. H. 43) [mgl. — E. 44) godom — mgl. E. F. 45) [þæræzt — B. 46) oc — mgl. B. E. F. 47) naufstingast — D. F. 48) Saal. rettet. þæræzt — A. urigtigt. 49) blæzadan — B-E. I. millða — F. millþæsta — G. H. K. L. 50) varæztu — H. I. 51) [æintanleg þer gud þezr — F. 52) flitning — D. of maant — tilf. C. D. E.

til.¹ [þau .vij. höxublyti² sem rot³ oc grundvollr er allra lyta.⁴ en þau⁵ græina
 svo uittrir men⁶ at þat er þyrst [öxnöngla matar⁷ oc dryðiar [uhoðsamlega mytil⁸
 [oc i uvidrtömileghom stöðum nöngt.⁹ þat er¹⁰ annat [er þessu lyti þyngir öxtazt.¹¹
 þat er þull¹² oc uræin¹³ [lifams síns¹⁴ lýnadr þegar han er öxtatr alen. Þridia
 er sparleg sínta. Fiorda [sténstapleg¹⁵ læti¹⁶ [notot got at að haxazt.¹⁷ fimta er ivir-
 giærnlegt¹⁸ störlæte með drambsamlegom metnade.¹⁹ Setta er hæxtugh²⁰ reidi með
 grimmu langræte.²¹ Siaunda er sorgbitin öxund með²² hiar(t)legu hattre. Öx þessum
 vij. höxublytum²³ [töngliast oc alazt²⁴ allar syndir²⁵ bæde [smære oc störe²⁶ oc
 oll onnur [lyti oc ulutvende.²⁷ oc²⁸ [ax þessu reitir²⁹ madr³⁰ mot [er sín³¹ mild-
 azta³² lausnara³³ oc en [retlatasta domara.³⁴ Varezt³⁵ oc vandlega³⁶ alla þa³⁷
 luti [er þu væizt³⁸ at usomelegir³⁹ ero með lönnöngs næne⁴⁰ oc allra hællzt ranga
 æida oc [alla lyghi.⁴¹ Væn þit [æ þui⁴² [at vera sanmalogr⁴³ oc stadrastr i öllum
 orðom.⁴⁴ [þar næst at þu giæter⁴⁵ þin þra⁴⁶ öðryðiu.⁴⁷ þui at ax henne tapar⁴⁸
 margr⁴⁹ heilsunni [bæde oc⁵⁰ uitinu. þe oc þelaghum. oc þui síðarst sem næst er [at
 salen er oc tynd⁵¹ þar sem druffin⁵² madr ma æi [þealþa síns⁵³ giæta⁵⁴ oc æigi
 gudö ne godra manna.⁵⁵ ran of stuld. hordom oc þridlu lizi. þor(t)önur eða dylr.
 lausnrdi eða dramb [oc öxmetnadr⁵⁶ oc⁵⁷ [agirnni a annars þe.⁵⁸ mutur eða
 mangara flapp. morgendrydiur oc⁵⁹ natsetur þirir⁶⁰ utan [þan tíma er til þess er

¹) a — G. H. oc mat með öllu töfgeze þinu — tilf. B. með öllu töfgeze — tilf. E. F. m. öllu töfgeze þinu — tilf. G-L. ²) [Saal. — B-D. F-L. þa .vij. höxub lyti — A. E, feilagt. ³) rétr — F. K. L. ⁴) Saal. — B. F. I. tuta — A. illra tuta — D. E. G. H. K. ⁵) Saal. rettet. þo — A. þa — E. ⁶) of [ansþnir — tilf. B. C. D. E. G. H. K. L. of þynsamir — F. I. ⁷) [Saal. rettet. ax nöngla mater — A. ⁸) [öhoðliga mitillar — E. [öhoðsamliga — G. H. ⁹) [i vidrtömelega stöðum ngt — B. [oc i uv. stöðum nöngt — D. [of ovidrtu-
 ligar stöðum nöngt — E. [of a uvidrtuæmiligum stöðum nöngt — F. ¹⁰) er — mgl. F. K. L. ¹¹) [at þeir
 lutir þyngia optar — E. iaznan — G. H. er þull naubþyn at uaraz — tilf. K. ¹²) Saal. rettet; þyl — A.
¹³) öxrid — E. ¹⁴) [lifams — B. D. G-L. [lifams — F. ¹⁵) stönstapleg — B. stönstaplig — G. H. I.
¹⁶) [sténstaplet — E. ¹⁷) [got at gera — B. ¹⁸) axir biarnlic — E. ¹⁹) öxmetnade — B-L.
²⁰) heiptubigh — K. heiptuglig — L. ²¹) ranghræte — G. H. langrædi — L. ²²) hatrlighri glede eðr — tilf. H.
²³) Saal. — B. C. G. H. I. K. L. h. lutum — A. h. syndum — D. E. ²⁴) [þeðast — E. þeðaz — F. ²⁵) höx-
 uðsyndir — B. F-L. ²⁶) [stære of minni — E. ²⁷) [lyti — B. F. ²⁸) Saal. rettet; at — A. ²⁹) reitar
 — F. [axreitar — L. ³⁰) miot madr — D. margr — K. L. ³¹) hin — B. G. K. þapara of hin —
 tilf. E. ³²) milðazta — mgl. K. L. ³³) þapara — I. ³⁴) [höguæazta huggara varn herra — B. oc
 en rettl. &c. — mgl. E. ³⁵) varazt — B. C. D. E. F. I. K. L. varaztu — G. H. ³⁶) vandlega — mgl.
 G. H. I. ³⁷) illa — tilf. G. H. ³⁸) [sem þu [er — B. [er þu veitz of [ér — F. ³⁹) v[omelegar — D.
⁴⁰) manni — B. C. E. I. monnum — F. K. L. ⁴¹) [alngi — E. ⁴²) [æigi — E. [mgl. — K. L.
⁴³) [at þu [er sannfogul — B. I. [at þu [er sanmalogr — C. D. F. G. H. K. L. ⁴⁴) göðum orðum þinum
 — B. þinum orðum — F. G. H. h[utum — K. L. [mgl. — E. ⁴⁵) [þar næst giættu — F. G. H. K. L.
⁴⁶) alre — tilf. D. ⁴⁷) [at þu dæðir ögmifit — E. ⁴⁸) tynir — F. ⁴⁹) madr — tilf. E. F. I.
⁵⁰) [mgl. — E. [of þar með — G. H. ⁵¹) [salin tynð — B. ⁵²) druffin — mgl. G. ⁵³) [þealþa síns
 — D. [þealþa síns — H. [þin — K. L. ⁵⁴) [sa er druffinn er — tilf. G. ⁵⁵) uarazt — tilf. B. uaraz of
 — F. uaraz þu — G. H. K. L. varaz þu of — I. ⁵⁶) [öxmetnad — B. [of metnad — K. L. ⁵⁷) oc
 — mgl. C. D. E. ⁵⁸) [agirnð a annars þe eða þong — B. þe eða þong — C. D. F. H. þong — E. þe
 of þong — G. þe ne þong — I. þeningha — K. ⁵⁹) eða — B. ⁶⁰) þirir — mgl. B.

settr i¹ síðugra manna samsete.² pre(t)uifí alla uíð þan sem truir þer. batmæli³ eða [lygilegh þagrmæli⁴ [oc svezn oc allan⁵ flenstap⁶ oc læti. [blot eða bonnur⁷ oc allzstyns zulhrði. Rítt æz þer ryglæit oc uglæði sorgh oc hattre.⁸ varazt⁹ um fram alla luti ozund þui at hon er haugub¹⁰ allra¹¹ uíðá. hon er [sa lostr er ein er mæstr oc þui vestr at hon er þeim sealzum uhorgazt er hana hæuir.¹² þo¹³ at þer miðliti [notor lutr¹⁴ þa ver¹⁵ [æighi bradr¹⁶ hælð(r) þorfeall hual¹⁷ hæznd¹⁸ [er þu at að væita¹⁹ eða huerium²⁰ oc²¹ at æigi værde ozhæznt [eða²² a uverðugum.²³ Huer ein lutr sem manne zylgír æz þessum lostum þa ma mylit²⁴ spilla²⁵ zirir þeim [manne er síðsamr uil²⁶ vera.²⁷ en æ²⁸ þui zléiri²⁹ er³⁰ zylgia [þeir lutir³¹ er manne³² værða til lafta [eða lyta.³³ þeim mun³⁴ værða þeir lutir hælðr³⁵ hulðir [er manne værða til hirdsída eða síðsemba³⁶ þo at þeir (e) iammarger eða zléiri. þui at [zlester vita þat at³⁷ [mæstr þore³⁸ manna [er sa sem³⁹ zufare er⁴⁰ at zlytia [þa lute⁴¹ sem [manne er hælðr til rope⁴² en lozø. Nu hozum ver [sagt yðr til⁴³ notora þeirra luta [með fram orðom⁴⁴ sem ver ætíom⁴⁵ at [huerium manne⁴⁶ þeim sem síðsamr uil hæita⁴⁷ [oc æigi síðr (vera)⁴⁸ hozzer⁴⁹ zra ser⁵⁰ at sília⁵¹ sem frammazt ma han. Hazum ver [þui þessa luti tet yðr hælzt.⁵² at æi⁵³ ma illt varazt nema uiti. þui tolu⁵⁴ ver oc zyr um uíðu [en ver røðom notot um nytsemd⁵⁵

¹) [þat er þan er settr at sília hia — E. ²) Varazt of — tilf. K. L. ³) batmæli — B. E-H. K. L. alla — tilf. E. ⁴) [þagrlig lygmæli — F. batmæli &c. — mgl. I. ⁵) [ozsuezn allan — B-H. K. L. [mgl. — I. ⁶) flenstap — B. mgl. — E. ⁷) [blotan oc bannan — B. [blot of ban — E. [blot of bannan — F-H. [blot of boluan — K. L. ⁸) angr — B. D. angre — C. E-L. ⁹) varazt þu — E. G. H. ¹⁰) rott oc haugub — B. upphæz — F. K. L. ¹¹) [ynða of — tilf. E. I. ¹²) [þeim verfi sem hana hæz mefsta — E. [einn (mgl. — G. H. K. L.) [á laustr at (einn er — G. H. er einhuer er — K. L.) mæstr er (æ — mgl. F) of þui vestr at hon er þ. f. uhægiust er hana hæz mefsta (mefsta — mgl. G. H) — F. G. H. K. L. [sa lostr sinn einn mæstr of þat verðr at hon er þ. f. uhægiust er hana hæz — I. ¹³) of þo — E. G. H. I. ¹⁴) [notot um einhuarn lutt — D. ¹⁵) verdu — E. H. ¹⁶) [mgl. — F. ¹⁷) hueria — F. mgl. — E. ¹⁸) hæznd — mgl. D. ¹⁹) [at veita — E. [zyrir æ at toma — G. H. ²⁰) gort er — tilf. E. da zyrir hual — tilf. F. K. L. ²¹) oc — mgl. E. K. L. allt — tilf. D. ²²) oc ei — B. C. D. ²³) ouerum — G. [eðr ouerdum — H. [mgl. — I. ²⁴) malit — G. H. K. L. ²⁵) spillaz — G. H. I. K. L. ²⁶) [er síðuaner vilia — E. ²⁷) heita of vera — G. vera of heita — H. ²⁸) at — E. ²⁹) zléiri — E. F. zléiri hlutir — G. H. I. ³⁰) manni — tilf. E. ³¹) [æz þeim lutum — E. [þeir — G. H. I. ³²) mannum — B. honum — F. K. L. mgl. — G. H. I. ³³) lyta — tilf. est. D. E. mgl. de Övr. ³⁴) mun — G. munum — H. ³⁵) hælðr — mgl. F. G. H. K. L. ³⁶) [er m. v. til síðsemba — B. [er til síðsemdar of hirdsída zylgia manni — F. ³⁷) [er — G. [þat er — H. ³⁸) [mytit lutr — B. [mytit þor — G. D. [mitil tori — E. [mitil luti — F-L. ³⁹) [er — E. G. [at — H. ⁴⁰) ero — G. H. mgl. — E. ⁴¹) [þat — E. F. G. H. K. L. ⁴²) [manne ero til rope — B. [m. ero hælðr til rope — C. [m. se til rope — F. G. H. I. [hælðr (er) til lyta — K. L. ⁴³) [tilsagt — E. [sagt til — F. [talat til — G. H. ⁴⁴) [mgl. — B. ⁴⁵) ventum — E. ⁴⁶) [zlestum manni — F. [zlestum monnum — G. (med efterf. vilia). ⁴⁷) vera — F. ⁴⁸) [oc vera — B. G. H. I. K. L. [oc ægi síðar vera — C. [oc si síðar vera — D. [oc ægi síðugr — E. ⁴⁹) hozzer sit — E. ⁵⁰) ser — mgl. E. ⁵¹) sília oc sília — E. vera — G. H. I. ⁵²) [oc þessa luti þui tatt zirir yðr — B. [þui þ. i. sagt. z. yðr — E. [þui þ. i. z. f. talba um hrið — F. K. L. [þui þ. i. talat — G. H. [þ. þ. i. z. η. talat hælft — I. ⁵³) varia — F. ⁵⁴) taladom — B. F. K. L. ⁵⁵) [en ver røðum um síðsemdir — B. [en v. røðem um síðsemd — C. [en v. røðum um síðsemd — D. [en síðsemd — F. K. L. [en síðsemi — G. H.

at [huerium manne¹ er [æinhuærn dymættan grip² uil³ uæl varðvæita⁴ houer uæl
adr [þat feralð at ræinsa eða hirdzlu⁵ sem han uil þan grip varðvæita. at han meghe
honum þui ræinare hallða oc længr niota. elligr man han fliot spillazt eða [at minzta
læghe⁶ þua uid illt⁷ blandazt⁸ at uarla meghe⁹ [stilia þra illu.¹⁰ fliott spillizt [oc
damgoðr¹¹ dryðr i uræinu¹² feralðe. oc litla rið stin biartr malmr i modogre hirdzlu.
En ez þu ælfr i notora þessa synsamlega¹³ usidu¹⁴ þa ris upp sem þyrst. Mædr tan
i at falla ez manlegom broyffleita¹⁵ en þæt er ziandlegt at liggia i framleidis. en
þæt er gudlegt¹⁶ at stilia sil þra¹⁷ oc bota uid gud [sem þyrst¹⁸ með sannum strip-
la gang. [ræinni idran oc rettre iðr bot. oc¹⁹ (se) uid sem mæst siðan i at falla. heðdr
piona [þu tar(l)manlega²⁰ gudi framleidis at adr hæuir nolot a stort. með urugre
von at²¹ hæze þer²² zirilatet oc [i sin vinþap tælit.²³ Mættu²⁴ marla at bætr er
[æinum huerium lononge²⁵ [uid þeim liðs manne²⁶ [at æit huært sin²⁷ hæuir or
bardagha þlyt.²⁸ oc hæuir sil siðan þui frammar með enum vassastum²⁹ monnum
lononge sinum til somdar [osparliga framlagt.³⁰ en hinum er aldri lom i strid oc
værd aldri³¹ lonongi sinum at somd oc³² at liði. Mæir lozar³³ uitr alrkarl þa
iord er at³⁴ andverðu þar ilgæsi. en siðan goðan avogt [er hon uar ræinsað.³⁵
em³⁶ hina er allðri þar avogt [siðan hon var ræinsod.³⁷ huarke goðan ne illan.

Ez men vilia siðpræðir vera innan hirdar með kononge.

Nu uilium ver birta³⁸ þirir yðr með þam orðom þa luti sem [ver ventum³⁹ 29
at⁴⁰ þlestum monnum houer [at i huga ortlega⁴¹ sem bæde uilia (heita) oc vera
høverfster oc siðsamer innan hirdar. þui at þua sægia off uittrir men at æigi temr til
nilis at [mædr hæzne⁴² usidum. nema han tale siðsemd i staden. En þæt er uphæz
allra goðra siða at ælsta gud um fram alla luti oc vera⁴³ allðri uttan hans ræzlu
oc astar [i ollum þinum atþærdum.⁴⁴ huart sem þu ert i otta eða glæði. Ger⁴⁵

¹) [huer mædr — E. [huerium (sem æinum þeim manni — K. L. ²) [hinn dýrsta grip — F. ³) kaup-
st — tilf. G. H. I. ⁴) gormma — D. mgl. — C. ⁵) [at reinsa þa hirdzlu — E. [at þat feralð (se vet
einat eðr sú hirdsta — I. ⁶) [mgl. — K. L. ⁷) illt — mgl. H. ⁸) Saal. rettet. blandat — A.
⁹) got — tilf. B. D. E. ¹⁰) [stiliaz vid — H. ¹¹) [Saal. rettet. udamgoðr — A. ¹²) [surgu — B.
¹³) [synsamlega — D. F-L. osðsamlega — E. ¹⁴) luti — B. luti of usidu — G. H. ¹⁵) broyffleita — D.
royffleita — F. ¹⁶) gudaligt — D. ¹⁷) (sem mæst ma han — tilf. E. ¹⁸) [mgl. — E. K. L.
¹⁹) [mgl. — E. ²⁰) [þui tar(r)manlegare — B. C. D. F-L. [þui bæt — E. ²¹) hann — tilf. B. D-L. N.
²²) þæt — E. þui — G. H. ²³) [þit i sin verðþap tetit — B. [sin vinþap tetit — E. ²⁴) oc — tilf.
B. F-L. ²⁵) [lononge — E. G. H. I. [æinhu. manni — F. ²⁶) [með þan liðs man — E. ²⁷) [er eit
huert sinni — B. [er einn tima — G. H. I. [er einu sinni — K. L. ²⁸) [er honum hæz ein tima þlygt or
værdaga — E. ²⁹) framastu — E. vilðustum — I. ³⁰) framlagt — mgl. C. D. E-L. N. osparliga framl. —
mgl. I. ³¹) ængu sinni — C. D. ³²) [kun oc; det foreg. mgl. ved Skrifv. — A; tilf. efter B. ne — B-E. I. at somd
oc mgl. — F. G. H. K. L. ³³) oc — tilf. þ. ³⁴) æz — B. F-I. ³⁵) [mgl. — E. ³⁶) hæðr en — B. en —
C. D. E. ³⁷) [mgl. — de Övr. ³⁸) þyrja — B. ³⁹) [ver hugsum — B. G. H. I. [ver huggium — F.
⁴⁰) [mgl. — K. L. ⁴¹) [at þyðgia — F. [at ihuga — K. L. [mgl. — E. ⁴²) [hæzne — F-I. ⁴³) verða
— F. ⁴⁴) [i oðl. þ. vertum — B. [mgl. — F. K. L. ⁴⁵) Saal. rettet; þer — A.

þer engan lut ianmlíeran sem [flapara þins¹ vilia [at gera² ætíð þui³ þrammaþi
[geyr han þer⁴ [stílning til oc stýnsemd⁵ at vita hvar honum líkar bæzt [at þinu
athæze.⁶ Eft⁷ þu kemr⁸ til⁹ konongs þionofu¹⁰ þa ælsta han neft gudi [um þram
aðra men.¹¹ þui at ær honum ma þer standa allr þagnadr eft¹² þu þionar retlega rett-
um kononge. [Læita þess konongs þionofu¹³ er þu væizt rettkomen vera til landz oc
ríkis. oc þiona honum síðan [með þagrglegre þionofu¹⁴ [oc tryglegre holloftu oc þals-
lausu¹⁵ [i alla stæðe¹⁶ æ meðan [þu uilt¹⁷ i hans þionofu stæðstæzt.¹⁸ Hæz þat
stæðstæzlega¹⁹ i hugh þer at vera honum holtr oc trúr oc ger þer alla þa luti [væl
þæða²⁰ er þu [þær honum mæst til semdar gort²¹ oc drag allðri til²² hans vuni²³
æz þinni hende eða [notorn grun eða utrýglaif²⁴ heldr i lóynd en i líofe. þui at
æz lítilli hughsan [ma opt geræzt mikit stípti flaptýndis þins.²⁵ Lat allðri þui þagna
vuna þina eða [þins herra²⁶ at notot einardar²⁷ lónsi þinnizt [eða þærzt²⁸ i [þi-
num hagh.²⁹ ægi þa heldr er [þer þidir ganga notot mote flape þinum lauarde.³⁰
en þa er þer þidir mæir ætíð vilia ganga.³¹ Minzt a þat.³² þa er einu sinni dýr
nibingr at³³ han værðr allðri [odru sinni³⁴ drængr. en með þui nærne sem han dýr
þa værðr [með þeirri þrægd hans minning at líza.³⁵ Öer þer ægi³⁶ [aðra vuni
þins (herra)³⁷ heldr³⁸ líerre en aðra [þo at stýlðir men se þer i mote honum.³⁹ þar
neft er⁴⁰ hugsfænde eft⁴¹ þu uilt með þui mote kononge⁴² þiona [at þer lífi at vita⁴³
huerir lutir til þess draga heilzt at þu meger síðsamr heita með⁴⁴ þinum hirdbróðr-
um [innan hirdar.⁴⁵ þat er oc⁴⁶ einorð oc drengflap(r)⁴⁷ stæðstæzt⁴⁸ lunderni.⁴⁹
[allzýns trulæitr. þastýrðr⁵⁰ um alla lute þa [sem þu taper ægi einorð þinni.⁵¹

¹⁾ [guds — B. [þ. þins — D. ²⁾ [oc ger — B. ³⁾ [sem — tilf. þ. ⁴⁾ [mattu of gud geyr þer — E.
⁵⁾ [stýnsemd — B. C. D. [stýn. til — F. [stílnig til — K. L. ⁶⁾ [æz þinni þionofu — B. F. K. L. [i
þinni atþerð — E. at gera &c. — mgl. G. H. ⁷⁾ En eft — B. E. G. H. ⁸⁾ vilt — E. ⁹⁾ i — B.
G. H. ¹⁰⁾ leita — tilf. E. ¹¹⁾ [umyr. alla luti — G. [mgl. — F. ¹²⁾ [leita þu þer þionofu til þess
konongs — E. ¹³⁾ [með þærðlausu þionofu — B. C. I. N. [m. þærðlausu — D. [æz þærðlausu — E.
[m. þærðlausu þionofu — F. K. L. [m. þærðlausu — G. H. ¹⁴⁾ [tryglaif oc holloftu vitan þals — B. [oc
þærðlausu — N. [mgl. — E. ¹⁵⁾ [mgl. — K. L. ¹⁶⁾ [Saal. rettet; han uil — A. ¹⁷⁾ vera — B.
E. F. G. H. K. L. ¹⁸⁾ iagran — K. L. mgl. — G. H. ¹⁹⁾ [væl þæða — B. [væl lífa — E. ²⁰⁾ [er
at honum ero (er — H) mæst til semdar — G. H. [væist honum mæst til semdar — I. [þer honum mæst til sem-
dar — K. ²¹⁾ annars — tilf. D. ²²⁾ vuni — H. ²³⁾ [nordurþonar utrúlef — F. [nordurþyno grun
e. utrúlef — G. [nordurn vutrléf — I. [nordurþyno utrúlef — K. L. ²⁴⁾ þins — D. E. [verðr mlot opt
þípt flaptýndi þit — B. [ma opt geræzt mikit flaptýpti tynðis þins — I. ²⁵⁾ [þin hægra — E. ²⁶⁾ ein-
ardar — B. ²⁷⁾ [eða þærðiz — F. [mgl. — B. E. G. H. ²⁸⁾ [þinu þære — E. [þinum orðum — G. H.
²⁹⁾ [þer þ. notot i mote flapi ganga þer eða þinum herra — B. [notut gengr moti þinum lauarði — F-L.
³⁰⁾ vilia — B. ganga — mgl. F. ³¹⁾ at — tilf. B-L. ³²⁾ at — mgl. B. F-L. ³³⁾ [síðan — B. E.
³⁴⁾ [hans þrægd at líza — E. at líza — mgl. B. ³⁵⁾ engan — D. ³⁶⁾ [ovini þins herra aðra — B. G.
H. I. [aðra vuni þins herra — C. [vin æz vuni þins herra — D. ³⁷⁾ heldr — mgl. G. H. I. K. L. ein
— tilf. D. ³⁸⁾ [þo at þ. m. þer se i mot honum — D. H. I. Öer þer &c. — mgl. E. F. K. L. ³⁹⁾ þat
— tilf. F. K. L. ⁴⁰⁾ þinum — tilf. G. H. ⁴¹⁾ [at þu vitir — G. H. [at honum titi at vita — K. L.
⁴²⁾ æz — E. ⁴³⁾ [mgl. — F. I. ⁴⁴⁾ oc — mgl. B. D. F-L. ⁴⁵⁾ at hæza — tilf. B. F. K. L.
⁴⁶⁾ stæðstæzt oc audmiut — D. ⁴⁷⁾ tynði — G. H. I. ⁴⁸⁾ [mgl. — B. F-L. ⁴⁹⁾ [at þu taper a
einorð þinni — B. æz — tilf. F. G. H. I.

oc¹ þar næst varazt þu [at þu værdir æigi oxdrutín.² uer³ litillatr uíð alla men
 þuart sem þeir ero [þirir ser mæirri⁴ eða minni. [blíðr íamnan⁵ [uíð alla men⁶ [ver
 þodu hoze⁷ þagrýrðr.⁸ æigi⁹ oxmalogr naubðýgnia laust. síðladr oc [þo tuillatr¹⁰ [i
 ollum atþærdum þinum.¹¹ arvatr¹² en eigi oxþvæxnugr. [vapnraðr oc¹³ rettlatr¹⁴
 oc æftir þongum¹⁵ orladr. klæð þíð uæl oc þo sva at æigi virðizt [oðrum monnum¹⁶
 íl drambo.¹⁷ diarþr i ollum naubðýgnium.¹⁸ æigi oxmíot¹⁹ alonþin²⁰ utan naubð-
 ýn. [margþroðr. [þural.²¹ minnigr.²² uíðrlæitin um þa luti þlæsta²³ er þu ser [eða
 þýr²⁴ at goðer men þrægiast²⁵ æþ [eða sormast.²⁶ oc²⁷ þo at i þýrstu talezt æigi
 ra er þo [æigi rað att lata þerast.²⁸ þui at nam²⁹ kennei mæira³⁰ en nattuia.
 Þott er at vera uapnþimr [oc vighþon³¹ oc loþþon til huera er þaþa³² þarþ. Eþ³³
 þu³⁴ ert þar staddr sem konongr er. þa uer æ sem oxtazt³⁵ næst honum með goðu
 þoze. oc eþ eigi banna³⁶ þer³⁷ stornaubðýgniir³⁸ um [þin stýlðar ærende.³⁹
 þa uer æ sem lengst mattu þia kononge þinum.⁴⁰ þui at hælzt tafa⁴¹ þeir sormdr
 [oc þýrst⁴² [þer sem sormast.⁴³ þar nemr oc huerr æ noþot goðþ er þar uil til þaþa
 íl. þui at þeir sorma þar þlæstir er [noþott goðþ tunnu.⁴⁴ oc er þo æigi æði goðþ⁴⁵
 æþlatt at þu nemi uil oc turtæisi oc tannezt [uíð margan goðan man.⁴⁶ en þa⁴⁷
 þælðr [er en þýlgia sormelegar aþrar sormdr með namenu.⁴⁸ [þer þu⁴⁹ sormdr⁵⁰
 æþ kononge þa [i huga þu⁵¹ oþt at þu þarer sva með at þýrst lífi guði en þa⁵²
 kononge þinum. læita oc uíð at sem þlestum⁵³ meþþe þoðnazt⁵⁴ þeim sem þer er
 noþot vald þýr þezit. þaþ íamnan i hugþ þer þozþemi [oc sanþýni.⁵⁵ litillæte oc
 rettlæte oc tnyglæit.⁵⁶ minzt æ oþþsamlega at þu þærir með⁵⁷ lane en æigi með

1) oc — mgl. de Övr. 2) [oxdrutín — E. 3) æ — tilf. B. 4) [meirihattar — B. [meiri — E.
 5) [ver íamnan blíðr — B. G. H. I. 6) [með goða men — E. þuart sem &c. — mgl. F. blíðr &c. —
 mgl. K. L. 7) [með goðu hove — C. D-L. [mgl. — B. 8) þagrýrðr — de fl. oc — tilf. fl. 9) míot
 — tilf. F. 10) [þýrlatr — B. E-L. 11) [mgl. — F. G. H. K. L. 12) vatr — B. F. G. H. 13) [vapn-
 raðr oc — C. [mgl. — E. 14) reitladr — de Övr. 15) tñnum — D. 16) [mgl. — F. I. 17) ver
 — tilf. G. H. 18) lutum naubðýgnitugum — B. 19) oxmíot — mgl. B. 20) alonþr — E. ælæitin —
 G. H. 21) [margþþurall oc þroðar — D. [margþroðr — E. 22) minnigr — mgl. E. 23) alla — E. K. L.
 mgl. — B. 24) [mgl. — F. K. L. 25) þremiaz — K. L. 26) [mgl. — F. G. H. K. L. 27) þui — F.
 28) [æigi rað att lata þegar æþ — B. C. D. G. [æ. rað æþ at lata — E. [rað att lata eigi æþ — F. [rað at
 æigi þegar æþ — G. H. I. K. L. 29) Saal. rettet. nazn — A. 30) þleira — fl. 31) [mgl. — de
 Övr. 32) tafa — de Övr. 33) En eþ — B. E. 34) uil eða — tilf. D. 35) sem — tilf. fl.
 36) sorma — E. 37) þer — C. D. 38) storar naubðýgniir — B. K. L. 39) [þfudba þeimþingar oþ ærende
 — E. [þin ærendi þýlðug — F. 40) [þa ver þu æ sem næst honum oc lengzt þia honum — B. [þa ver æ
 sem oþtaft mat þu þia honum — E. [þa ver sem lengzt þia konungi — F. [mgl. — G. H. 41) þa — B.
 42) [þýrst — F. 43) [þer s. tafast — B. [alla er sormast — G. H. [er þar til sormaz — K. L. er lengztum
 ero þia konungi — tilf. G. H. 44) [þelzt tunnu noþot goðþ — B. [noðut got uilu oþ tunnu — E.
 45) goðþ — mgl. B. I. 46) [með goða men — E. 47) þui — I. 48) Saal. rettet. naznenu — A.
 [eþ þar þýlgia aþrar sormdr með vinattu — I. oc er þo æigi &c. — mgl. F. G. H. K. L. 49) [oþ eþ þu
 þer — fl. 50) sormd — B. G. H. K. L. 51) [hugþa — B. [i hugþa — D. 52) þarnast — K. L.
 53) þlestir(?) — G. 54) þoþtaft — E. þetnazt — H. 55) sanþindi — G. H. K. L. [mgl. — B. 56) Saal.
 rettet. tnyglæit — A. [reitlæti oc tnyglæit til guða oþta — B. oc tnyglæit — mgl. F. G. H. K. L. 57) at —
 ier og strax eþer E.

æign. hæz þit allðri til þess at þu biðir sörmda undan laugunaut¹ þinum. læg or² got till allra [mala þeirra³ sem þin orð vega⁴ notot um⁵

Um hirdniðstar læitan oc um loglegt mætemæli.

- 30 Eðr konongr iattar manne hirdniðst þa skal stallaere eða merksmadr [eða þa annar sem konongr uil⁶ læita uib hird sina.⁷ þa sem þa er i hia kononge stöð. en eðr notor mæler mote. þa skal þat mal [standa til þes er rannsafat er.⁸ en þeim æinum monnum æigu men mote at mæla sem seafzer æigu at⁹ at telia eða þva stýlðir men [mote mælandans¹⁰ æigi lutt i at þeir hæze þar til umbod at logum¹¹ eða uiti æina huæria lute þa til þeirra openberlega¹² i ætt eða meðærð¹³ [eða oðrum lutum¹⁴ sem mot er¹⁵ konongdomsens¹⁶ sörmd eða hirdarennar oc zære þat ærtir þui sem rannsafat komr a. En eðr þat er um oll¹⁷ onnur lagha mal oc hæuir þa sem mote er mælt logh bodit zirir¹⁸ þat sama mall eða konongs dom eða annara godra manna oc bñdr han en framleidis oc uil hin þui mote (mæla) [at han ættar æzartofte þeim¹⁹ sem han zær spert²⁰ zæa hirdniðst²¹ oc rannsafat²² þva zirir kononge oc hird.²³ þa ma konongr honum nærbotr²⁴ geza með hirdar raðe. heilðr en þa sete²⁵ æzartofstum er logh oc konongs dom bñdr zirir sit oc nær þui æigi [zirir agirndar safir.²⁶

Guersu konongr skal hirdmen gera.

- 31 Þan tima [er konongr gerer hirdmen stulu ængi borb standa²⁷ zirir kononge. konongr skal hæza²⁸ sverð sit a tne ser. [uigflu sverð²⁹ [eðr han er koronadr.³⁰ oc venda ærtir dogstorum undir³¹ hond ser oc læggia meðallafan fram izir horgre tne ser. síðan skal han sœipa zætils sylgunni upp izir meðallafan oc gripi³² þva horgre hendi oðan nzir allt saman. en þa³³ er hirdmadr skal gerast skal zalla badum tniom zirir konong a goly eða stor. oc tala up [horgre hendi³⁴ sinni [undir meðallafan.³⁵ [en vinstri hende hallde han niðr zirir sel sem honum er horgast³⁶ oc minniðt síðan uib hond kononge. síðan skal han up standa [oc tala uib bot þeirre er konongr zær

¹) laugunaut — D. laugunautum — K. L. ²) æ — B. F. I. K. L. æ of — C. ³) [þeirra manna — B. G. H. [manna mala þeirra — E. F. I. K. L. ⁴) meghu — H. ⁵) um — mgl. F-L. ⁶) zæ til — E. [mgl. — F. G. H. K. L. ⁷) sina — mgl. þ. ⁸) [standa þar til [r. er — E. [rannsafta — F. G. H. K. L. ⁹) at — mgl. B. ¹⁰) [mot at mæla — E. ¹¹) retto — B. ¹²) opinbara — B. openlega — D. opinþera — I. ¹³) tñgzerði — E. ¹⁴) [mgl. — B. ¹⁵) standa — F. ¹⁶) kononge — B. konungeins — G. H. I. K. L. ¹⁷) oll — mgl. þ. ¹⁸) sit um — tilf. þ. ¹⁹) [of ætta þeim æzartofsti — F. ²⁰) spert — B. F-L. [pert — E. hann — tilf. G. H. ²¹) nærbotr — E. ²²) rannsafta — de Övr. ²³) hirdmonnum — K. L. ²⁴) nærbotr — G. H. hirdniðst — K. L. ²⁵) mæti — I. ²⁶) [mgl. — E. ²⁷) [skal konongr hirdman gera [em æigi standa borb — C. D. E. ²⁸) tafa — F. ²⁹) [mgl. — G. K. ³⁰) [þui [em han er koronadr með — E. ³¹) horgre — tilf. D. ³²) tati — H. ³³) Saal. rettet. þa — A. ³⁴) [batum hordum — G. H. K. L. ³⁵) [um meðallafan — B. ³⁶) [mgl. — G. H.

honum¹ oc sneria eid² með þeim áðstaz. Þes leg ef hond a hælgha³ bot oc þui styr
 ef til guds att ef skal vera hollr oc trur minum herra⁴. N. Noreghs kononge open-
 berlega oc lornilega. fylgia skal ef honum innan landz [oc uttan⁵ oc huergi uid han
 fliliazt nema hans se loz oc loynzi til. eða⁶ zul naudzsyn banne. hallða skal ef oc
 æida þa⁷ sem han [hæuir sooret⁸ ollu landz zolte ærtir þui⁹ uiti sem gud ler¹⁰ mer.
 svo se mer gud hollr sem ef satt sægi [oc þesse en hælgu ord.¹¹ gramr ex ef lygr. Sidan
 skal han zalla a tne zirir kononge oc læggia badar sinar hendr saman. [of konongr
 sinar badar om hans hendr.¹² sidan minnizt han uid sealzan konong. sidan skal sa
 stutlisvæin sem stodur hælldr fylgia honum at handsale zyrst til lendra manna ex
 þeir ero inni. en sidan til annara hirdmanna. En þan tima sem hirdmaðr gengr at
 handsale þa skal lendr maðr zirir turtæifi saler [oc litillætes¹³ up standa i mote
 honum oc minnazt uid han. svo ef sama stulu gera aller¹⁴ hirdmen ut i zra. [Sidan
 ber uel¹⁵ [ex þui temr uid¹⁶ at sa [en same¹⁷ stutlisvæin fylghi [þessum hird-
 manne¹⁸ i adra stæde þar sem zlester hirdmen ero saman¹⁹ oc lannezt svo zorn hird
 uid nýia logunauta með æinardlego sambande. Hin same hattr skal a vera huart er
 gerezt [zlæiri i sen eða zære.²⁰

Um fylgðar hallð oc þat sem þui horyrir.

Ex svo marger men gerazt handgengnir [i sen²¹ sem til fyl(g)ðar horyrir. þa 32
 skal þo æigi zleirum bioda [i senn²² en holz fylgd se zorn en holz ný. þui at þa
 megu ener zornu segia²³ þeim sem nýir ero til rez fylgðar halðs. Þeir sem fylgd
 hallða með kononge stulu haura [þan dagh²⁴ en bæztu klæde sin oc þau vopn sem
 semelegh se bæde kononge oc þeim i annara manna afyn.²⁵ Þeir stulu toma æighi
 sæinna til fyl(g)ðar hallz²⁶ en ringt er at sma tirkium til ottu songs. en sa sem
 sæinna temr [en samrinkt er.²⁷ þa se sa uis²⁸ til vardar. Fylgðar men stulu þar at
 tirkiu vera sem konongr [lydir tidum.²⁹ en sidan fylgia kononge huert sem han gengr.
 [En ex konongr gengr³⁰ i herbirghi³¹ þa stulu þeir þar konongs bida³² sem han
 biudr þeim. en æigi brot ganga [um fram loz konongs.³³ en sa sem at ulongzi³⁴

1) [mgl. — F. 2) [of sneria (vinna — K. L.) eid at bot þeirri er konongr zær honum (i hendr — tilf. K. L.) — F-L. 3) þessa hælgu — C. D. 4) konunginum — tilf. F. 5) [mgl. — E. 6) nema — B. F-L. 7) alla — tilf. F. K. L. 8) [sór — K. L. 9) mun(!) — tilf. C. D. 10) gezr — þ. 11) [mgl. — þ. 12) [Tilf. ester B. mgl. — A. 13) Saal, rettet; litis lætes — A. [mgl. — B. F. G. H. K. L. 14) aller — mgl. B. E. I. 15) [þat ber of val — B. F. K. L. 16) [mgl. — F. G. K. L. 17) [mgl. — F. 18) [honum — B. F. G. H. K. L. [þessum sama manni — I. 19) zirir — B. F-L. 20) [einn i senn eða zleiri — F. 21) [mgl. — K. L. 22) [mgl. — E. G. H. I. 23) tenna — þ. 24) [mgl. — B. G. H. 25) [qn — B. I. augqn — D. E. F. G. H. K. L. 26) halðs — mgl. B. D. 27) [en ringt er — I. [mgl. — F. G. H. 28) vittr — F. 29) [er — B. [heyrir tidir — F. K. L. 30) er — F. 31) [mgl. — I. 32) Saal, rettet; bidia — A. 33) [utan hans se lenzi til — F. G. H. K. L. 34) ulongzu — K. konongs — tilf. E. G. H.

gengr brot sæte han ublidu¹ konongs.² [fylgðar men³ stulu allar⁴ með kononge vera allan dagh.⁵ [fylgðar men⁶ stulu haza [til fylgðar⁷ [þagra stalhúzu. stíolld godan⁸ [oc uæl semelegt⁹ [suerð buit með umbunade ollum godom.¹⁰ eða orgi [uæl goda¹¹ i meira laghe. Ægi skal fylgð halda til gamans.¹² heidr kononge til urugrar¹³ gíæzlu. Sa hatr skal vera a fylgðar halde at .iiij. [az þeim¹⁴ stulu ganga¹⁵ ættr kononge hoxlega¹⁶ nere¹⁷ oc sin a huara lid¹⁸ konongs.¹⁹ en ex fylgð er ziolmenn: are þa autizt²⁰ i huærn stad at mantale. fylgðar men stulu þess ga at ængi madr gange millum konongs oc þeirra. nema þeir sem han tællar til sin. en þo rymi þeir þagrlægga monnum þra kononge [með hoxfemd. en ægi með atæzre stýzing eða stot an.²¹ þui at konongr er ollum stýldugr oc þarz margr þafunnegr²² sit mað²³ at rela²⁴ [oc naudzsyn þirir han at bera.²⁵ fylgðar men stulu tafa orloz [az kononge²⁶ þan tíma sem han gengr til svæzns.

Um vardhald oc þat sem þui fylghir.²⁷

33 Fylgðar men stulu adr haza græint vord sin i millum. [en konongr gange²⁸ til dryðiar ættr æktan song. með uitorde þeirra stutillsveina sem stodu hallda. Ægi megu men²⁹ lonsa az ser vord i vðridi naudzsynia laust. en i þridi stulu þeir æinir hallda þirir þa sem konongr [hæuir adr lozat.³⁰ Myðla gíæzlu³¹ hvoer þeim monnum a sealzum ser at haza er þyrst stulu gíæta sealzs konongs oc allz hanz þorunortia. þeim byriar ægi at vera oxdrufnum³² oc ægi oxsvæznugum.³³ morg³⁴ eru dome til þes at hoxðingiar oc hird þeirra [haza oxmýllu tapat³⁵ [ater vangíæzlu³⁶ uard: hallz manna. Vardhallz men stulu haza i þridi þessor uopn. sværd oc bullara. stal: húzu³⁷ oc spíot. en i vðridi aluæpni.³⁸ Nu stulu þeir men ga³⁹ er vord [lata hallda⁴⁰ [at þra Mariu messu um haustit stulu þeir samu hallda til dag er hæzia um

¹) reidi — E. ²) hano — G. H. ³) [þeir — B. ⁴) allar — mgl. B. C. D. E. F. H. I. K. L.
⁵) bæði þirir mat oc ættr mat — tilf. B. bæði þirir mat of [ua at borde of allan dag þðan — tilf. C. bæði þ. mat oc ættr oc at borde oc allan d. þðan — tilf. D. bæði þ. mat oc at b. oc allan d. þðan — tilf. E. bæði þyrir mat of ættr of [ua — tilf. K. L. at borði — tilf. F. G. H. K. L. b. þ. mat of at borði — tilf. I.
⁶) [þeir — B. K. L. ⁷) [mgl. — E. ⁸) [þagra stíolldu oc godar stalhúzur — B. F-K. [goda stíolldu of þagrar stalhúzur — L. ⁹) [oc uæl semelegan — C. D. [mgl. E-L. ¹⁰) [suerð buit bunade ollum godum — E. [suerð með ollum bunadi — F. [suerð með ollum godum bunadi — G. H. K. L. [suerð með godum ombúnadi — I. ¹¹) [goda — B. [uæl mitta — F. [mgl. — I. ¹²) gamans eða glennu — B. C. D. þ. eða glennu — E. glenz eðr gamans — G. H. K. L. g. eðr glæði — I. ¹³) oruggrar verndar of — G. H. uerndar of — K. L. ¹⁴) [menn — G. H. ¹⁵) a — tilf. G. ¹⁶) hæziliga — E. F. I. ¹⁷) honum — tilf. G. ¹⁸) hOND — F. G. H. ¹⁹) honum — G. ²⁰) autæzt — B. C. G. K. L. ²¹) [mgl. — F. K. L. ²²) þafunnandi — F. ²³) ærende — B-L. ²⁴) þætia — E. G. H. I. K. L. ²⁵) [mgl. — B. F. G. H. K. L. ²⁶) [mgl. — G. H. I. ²⁷) Ingen Cap.-Afd. i E. F. ²⁸) [adr er þeir gangi ia — B. ²⁹) þeir — B. F. K. L. ³⁰) [lozar adr — B. F. I. K. L. [uait adr — G. H. ³¹) geymsu — H. ³²) oxdrufnir — E. F. ³³) oxsvæznir — E. oxsvæznagir — F. ³⁴) nóg — F. ³⁵) [haza lotit mitta tapan — E. [þ. oxm. tyni — F. [þ. opt. mitta tapat — G. H. I. K. L. [þ. mitta tyni — I. ³⁶) vangorvænja — B. F. G. ³⁷) stalhúzu — mgl. B. ³⁸) Nyt Cap. i E. ³⁹) geyma — H. ⁴⁰) [halda eða halda lata — B-K.

ældet. en þra Mariu mēssu um haufit ætr til Mariu mēssu i þastu um varet skal
 : flíptast i tva luti.¹ flulu þeir [sem þyrra lut vafa flulu² vera komner a vord
 n tima sem flýniast utvordr um tuelldet³ oc hallda til midnættis. þa skal annar
 rra þa up vællia er síðara lut flulu halda en annar biddi þar til er adrer toma.
 r flulu hallda til þess er [ringt er⁴ at smáirtium til ottosongs [i þonum⁵ [þar
 þeim er flípat⁶ bæde vetr oc sumar. Æz engum værde skal þyr genget vera en nu
 sagt.⁷ huart sem tonongr [stendr up⁸ þyr eða síðar.⁹ Men flulu hallda vord með
 ndome [en eigi udrengiazt¹⁰ a herra sinum oc þelagum. en þeir men sem at þui
 rda sanner at þeir hallda vord með uiamznade [i umflípti¹¹ eða [sozna a verði
¹² ganga þyr æz en nu er mælt eða toma sva drulnir a vord att þeir ero til
 lis þorer. þa haza þeir þirir gort þionofu sinni nema tonongr uili bætr gort
 :a. en þo ber tononge sva uid þa at flípa at adrer megu uid flítu¹³ sea. þui at
 flítu hæzir ozt mylin flada¹⁴ hent sem morgh eru dome till.

Um orloz handgengiuna manna.

Engi tonongs æidþvare skal þara þra tononge [vttan hans lönvis.¹⁵ en þa sem 34
 orlozs laus¹⁶ þa hældr han eigi æid sin uid tonong. oc [ma þa tonongr orde
 a¹⁷ huart han skal vera i þionofu¹⁸ eða eigi. en tononge ber væl at loza þeim
 naubðsyn haza til ez þriðr¹⁹ er i lande. en ez tononge naubðsyn [þorizt a²⁰ oc
 bmanz þa er tononge uallb a [þui lönui.²¹ En ez tonongr geþr manne heimlönzi
 þetr honum æindaga til ætrluamu. þa skal han halda þan æindagha. [nema
 rnaubðsyniar valde.²² nu [er honum naubðsyn²³ a hende. þa skal tonongr [oc goder

¹⁾ [at þra Mariu mēssu um haufit oc til Mariu mēssu i þastu. skal not flípta i tva luti — B. [at þra m.
 o um h. flulu þ. f. halda til dags er hevia um tuelldet. En þra síðarre m. m. um haufit ætr &c. . . . skal
 flípta i tva flade — C. [at þra m. m. i langazastu oc til síðara m. m. um haufit. flulu þeir samu hallda
 ragho. er hallda um tuelldet. En þra síðare m. m. um haufit æstar til m. m. i þastu um varet. skal nall scipa
 a luti — D. [at þra m. m. i l. þ. oc til síð. m. m. um haufit flulu þeir halda til dags of hezia um qhuet
 en þra m. m. um h. of til m. m. i langa þ. fl. not flípta i tva luti — E. [þra síðarri Mariu m. um hau
 of til Mariu m. i langa þ. skal flípta nótt i tva luti um vetrinn — F. [at þra m. m. um haufit of til m.
 i þ. fl. flípta n. i tva luti — G. H. um haufit (tilf. H). [at þra m. m. um vorit flulu þeir formu halda
 dags er hezia um tuelldet, en þra síðare m. m. um haufit ætr til m. m. i þastu um varit skal fl. nall i tva
 — I. [at þra m. m. síðari æ haufit of til m. m. æ langaz. þa skal flípta n. i tva luti — K. L. ²⁾ [er
 a lut halda — de Övr. ³⁾ [þa er utuerdir flíptast — E. ⁴⁾ [ringir — D. E. ⁵⁾ [mgl. — F. G. H.
 L. ⁶⁾ [þar skal huer halda sem flípat er — E. I. [mgl. — F. ⁷⁾ huarti vetr ne sumar — tilf. C. D.
 I. ⁸⁾ [tæðiz — F. ⁹⁾ En þra Mariu m. i þastu oc til m. m. um haufit. flulu þeir samu halda til
 s er hezia um tuelldet — tilf. B. ¹⁰⁾ [of veinarðaz eigi — F. ¹¹⁾ [mgl. — F. ¹²⁾ [vofu eða — E.
 flítu — mgl. B. E. ¹⁴⁾ itt — E. ¹⁵⁾ [utan hans orlozs — B. K. [nema hans se lönzi til — E.
 n hans gott orloz — F. K. L. [nema hans se loz eðr lönzi til — I. ¹⁶⁾ orlozslaut — fl. mgl. — E.
 [a þa tonongr rad a — B. [ma þui tonongr orði á raba — F. [ma þa t. o. a luti — I. ¹⁸⁾ sinni —
 K. L. ¹⁹⁾ [þrit — E. ²⁰⁾ [ber til — E. [hæziz — I. ²¹⁾ [heimlönzi — B. C. D. E. F. G. K.
 D. hans — tilf. — G. H. K. ²²⁾ [vttan storar naubðsyniar banni — B. ²³⁾ [ero . . . naubðsyniar —
 C. D. E. G. H. I. [ero . . . flórnaubðsyniar — F.

men¹ meta naudsýniar hans með vægd og stýnsemd.² Þat er skylda hirdmanna sem æidr þeirra er til at vera iánnadar men uíð alla sína granna og bota uíð alla ædr en zírír konong tóme þeirra miágiærðir. þui at þeir ero meinsvarar³ ex þeir bota æigi sín miabrot. allra hælzt uíð þa sem minzt⁴ megu. Ex æin huér [konongs handgengin madr⁵ brýtr logh a æinum huærium þegn(i) hans og uil æigi æxtir rade sýslu manz og orsfurði logmanz bota. þa er han sealfsagdr or pionofu⁶ þar sem han brant bæde konongs æid og sealfs síns. en sýslumadr skal rita til konongs þa mala vofu sem a eru. en konongr flípi síðan sem han uil með goðra manna rade og læggi [þar nadir við⁷ sem honum þíflir tilællilegast⁸ síðan er ziri han kemr.⁹ Oll þau mal sem konongs men æigu at sofia [i heraðe¹⁰ eða veria. þa skal þar allar sofner og værnder hezia og flýtia [æxtir landz loghum.¹¹ og til þes ero aller logunautar sýlðir [at zýlgia.¹² en ex þeir uillia zramar¹³ en log þa æigu aller¹⁴ sit i zra at flília ziri æiðs¹⁵ síns safer. en i ollum þeim stodum sem konongs men haza¹⁶ ré at mæla þa ero aller sýlðir þeir sem konongs men ero at zýlgia til með loghum en æigi með lappe.¹⁷

Guér uopn er handgengin madr skal hava.

- 35 Þat er zléstum mannum tunnift at allar zornar [landzseu loghbetr¹⁸ vatta bondum laga uopn. zullum bonda i sinni stet. æinuírtium¹⁹ i sinni stet og sumar²⁰ iámvæl þrælom [ex þess þarz uíð.²¹ þo haza nu aller [i sinni stet²² zramar en þa vær flílt [æxtir bæztra manna rade.²³ En æz þui at konongr og konongs handgengnir men æigu zírír at vera ollu landzrollinu i metordum þa houér os²⁴ um²⁵ þetta og þat zléira sem til þess hoyrir [æigi síðr²⁶ zírír odrum [at vera. Stóna og²⁷ þui aller os með utgræizlu og myflíli lýðne at þeir uita²⁸ sit þar haza styrkt²⁹ hriofst og urögga værnd³⁰ sem konongr og hans handgengnir men ero [sem veret hæuir og vera a³¹ [oc styrkti með sinum trapte at zramlæiðis se.³² og æz þui uiti þat aller men at þesse æigu sýlðar uopn at vera handgenginna manna. lendum monnum [oc sýslu monnum³³ ber þui zléiri uopn at æiga³⁴ sem þeir haza mæiri metord og tillogur³⁵

¹) [með goðom monnum — B. [of adrir menn — E. með honum — tilf. C. D. G. H. K. L. ²) mífum — B. E. F. G. H. K. L. ³) meinsora menn — B. æidrozar — K. L. ⁴) minna — G. H. ⁵) [hírdmanna — F. ⁶) lauguneyti — F-L. ⁷) [Saal. rettet; þar notof uíðr flíft — A. ⁸) tilællilegt — C. D. og læggi &c. — mgl. I. vera — tilf. B. C. D. E. ⁹) og læggi &c. — mgl. F. G. H. K. L. ¹⁰) [mgl. — F. I. ¹¹) [með logum — F. ¹²) [at zýlgiazt — B. [at flýtia of zýlgia — E. [mgl. — F. ¹³) [sta — tilf. G. H. ¹⁴) þeir — E. ¹⁵) æiðurs — E. ¹⁶) ero of eigu — E. ¹⁷) ofslappi — E. B. ¹⁸) [landzbetr — E. betr — I. ¹⁹) einuírtia — E. I. ²⁰) Saal. rettet. [væinar — A. ²¹) [mgl. — I. ²²) [mgl. — E. ²³) [mgl. — E. ²⁴) honum of þeim — G. þeim — H. ²⁵) nu — F. ²⁶) [mgl. — G. H. K. ²⁷) [Saal. rettet; [at vera og stóna. og — A. [at vera. þiona þui og — B. K. L. [at vera. þiona of allir zýrir os — I. ²⁸) venta — B. C. D. E. F. G. H. ²⁹) flírt — B. flírt — C. D. F-L. flírt — E. ³⁰) vorn — D. E. ³¹) [sem veret hæuir hævera a(?) — C. [mgl. — G. H. ³²) [at fl. at zraml. se — E. [mgl. — F-L. ³³) [mgl. — E. ³⁴) en allir adrir — tilf. E. ³⁵) tillogu — E. tillogh — K. L.

[æz tononge¹ en adrer men.² En stutlispæin huerr [stal æiga alla oc zulla hærneffiu.³ þat er zyrst [spaldener eða⁴ vapntronia.⁵ brynstolla⁶ [oc bryniu⁷ með brynhofum oc bryngloxum.⁸ hialm eða stalhuzu. sverð oc spiot. stioðb uruggan⁹ oc plato. [altit: tottr¹⁰ er oc budlara¹¹ oc æigi sidr annat huart handboghe eða lasboghe. [hird: mædr stal¹² oc æiga vapntroni¹³ oc uftan yzir þanzsara eða bryniu. [þar með¹⁴ stalhuzu oc sverð oc stioðb godan.¹⁵ spiot oc budlara oc¹⁶ handbogha með þrim tylxtum brodda. Gestir stulu æiga styrka¹⁷ vapntroni. stalhuzu. stioðb oc sverð. spiot.¹⁸ handboga með .ij. tylxtum brodda. [Slit en samu uopn¹⁹ stulo tertisvæinar æiga [sem adr varo stioðb gestom.²⁰ [En þa ma²¹ udiarlega²² træxia sinnar stlydu æz tononge [æz han²³ missir þessara vapna. oc þui stal tonongr æiga vapna þing a²⁴ huærium²⁵ iolum oc lata stra inuirdilega huerr þessa vapna missa. [ero þa oc oxtazt mærger²⁶ handgengnir men með tononge.²⁷ [Litil vartyn er oc a þui²⁸ at [handgengnir men²⁹ haxe [þa oc³⁰ æigi oll uopn sin með ser³¹ þegar þeir ero hia tononge.³² [er oc³³ seint til þeirra at tala³⁴ [er hæima eru huers³⁵ sem uid þarz oc³⁶ mæira [i vart³⁷ þar sem [lið tonongsens er oc hans godra drængia.³⁸ en uopn³⁹ þau sem ryðr [eða væggia lyff⁴⁰ eða molr eta hæima.⁴¹

¹⁾ [mgl. — K. L. ²⁾ [mgl. — E. ³⁾ [zulla hærneffiu — E. [góða hærneffiu alla of zulla — I.
⁴⁾ [spaldenera — B. [spaldener. eða — D. [spaldenera — E. [spandiner eða — F. K. L. [spanderar
edr — G. [spanderat edr — H. [spaldmædr edr — I. ⁵⁾ vapntroni — B. vapntroni — C. D.
F. G. H. ⁶⁾ brynna — B. brynstolla — E. bryniu — K. L. ⁷⁾ [of brynna — E. [mgl. — F.
⁸⁾ [með brynstolla oc bryngloxar. oc brynhofo — B. [mgl. — D. ⁹⁾ godan — B. F. G. H. I. [of þar með
stalhuzu. spiot. stioðb godan. sverð of budlara. bryniu of brynstolla. brynhofo — K. [of þar m. stalhuzu, spiot,
stioðb, gott sverð of budlara, brynstolla, brynhofo — L. ¹⁰⁾ tittetr — G. H. ¹¹⁾ [mgl. — K. L.
¹²⁾ [hirdmen stolu — B. E. F. G. I-L. [hirdmenn stolu — H. ¹³⁾ træiu — E. ¹⁴⁾ [mgl. — K. L.
¹⁵⁾ [þar með stalhuzu of stioðb godan. gott sverð of — E. ¹⁶⁾ [þar með stalhuzu of spiot. sverð gott. stioðb
of — G. H. ¹⁷⁾ styrka — E. goda — K. L. mgl. — B. ¹⁸⁾ of budlara — tilf. K. ¹⁹⁾ [Slit hitt
sama — D. [Slit hini somu — E. ²⁰⁾ [mgl. — B. ²¹⁾ [þu ma þa — de Övr. ²²⁾ udiarlegar —
G. H. K. ²³⁾ [er — B. F. G. H. K. L. ²⁴⁾ i — þ. ²⁵⁾ .ij. manudum æ — tilf. K. L. ²⁶⁾ zleffir
— E. mgl. — K. L. ²⁷⁾ [mgl. — G. H. Nyt Cap. i E. ²⁸⁾ [er þa oc litil vartyn a — B. [litil
vartyn er of a þui — C. D. [i. vartyn er a þui — E. [er i. vartyn a þui — F. [er of i. vartyn a — G.
[at litil vartum er æ — K. [at i. vartunni er á — L. ²⁹⁾ [hann — F. K. [þeir — L. ³⁰⁾ [þa —
C. I. K. L. [mgl. — D. E. F. G. H. ³¹⁾ m. [er — mgl. G. H. ³²⁾ [æigi þa þar of sin vapn — B. ³³⁾ [æz
— C. D. [of — F. ³⁴⁾ [þuiat stuzina(!) er til þeirra at tala — E. ³⁵⁾ [sem þa ero hæima. til huers — B.
³⁶⁾ ær oc — B. F-L. of er — E. ³⁷⁾ [i vart — F. [uait — G. ³⁸⁾ [lið tonongs oc hans g. drængia
— B. D. [lið t. er of hans handgegna(!) manna of annara g. d. — E. [tonongr er of hans handgengnir menn of
gobir drængir — K. L. ³⁹⁾ um vapn — B. ⁴⁰⁾ [mgl. — G. H. K. L. ⁴¹⁾ En þo er hælzt notor (mgl.
— E) vartyn a [uid þa ([þeim — E) sem æz langom vegom sama til tonongs a hestom eða a þote landuegiff.
Aluett ber oc (mgl. — E) at tonongr æigi sem optazt vapna þingh. þegar han liggar [i þagrum hæznum a þipi
([þa stípm i þagrum hæznum — E) vti (mgl. — E) i blidu ueðri. verða men æz þui uapnzimir. [oc vapnradir.
oc teflega at um sidr þidrir listu minni tinrode i at missa godra vapna en þagra stæða (mgl. — E). þui at vopn
i vgridi ero [trauff oc vernd ([best oc trauffast — E). en i vgridi smð oc fremd oc i ollum naudsynium got liggir
anda þe til huars sem [þarz at tala ([tala þarz — E). — tilf. D. E.

Her segir þra skipan þeirri er Magnus konungr gerði Hákonar sun.

- 36 A þeim¹ vatre er [lidnir voro þra burðar tíma² vatr herra Jhesu Christu .m. cc. vattrra oc .lxx. vattrra oc .iiij.³ vatr a tiunda are rífið Magnus kononge sunar Hákonar kononge þa er han sat a⁴ Tunabergi [stærndi han⁵ til sin [lendum monnum ollum oc⁶ stallarom. logmonnum [oc systumonnum⁷ aþ allre Vilinni oc Uplondum. tomo þeir⁸ til hans at þale messo um vatren oc [varo saman⁹ .iiij. uifur¹⁰ oc flodduzt¹¹ þa [zultomlegða þeir lutir er her zylgia¹² upp a þa tru sem þeir ero gudi flýdugir¹³ [oc honum. fyrst¹⁴ at vpphæze at eþ konungr [þarz til sinnar oc landzrens værnda hegna¹⁵ eða at soðia¹⁶ um eina hueria¹⁷ lute þa sem han ser at¹⁸ hovef retlega¹⁹ zirir gudi²⁰ með [enna flýnsamæzstu²¹ manna raðe [oc tillogu i landenu.²² þa flulu [lendir men oc væizlu men aller²³ halda konongenom²⁴ til traugt .v.²⁵ men með vapnum aþ .xv. marla væizlu²⁶ huer þeirra um .iiij. manade a sin toft. [zlæiri eþ meiri²⁷ er væizla æxtir [þui sem tala rennr til.²⁸ en huerr systumadr [aþ sinu lene²⁹ til Kygiarbitz³⁰ skal halda konongdomenum³¹ [til traugt³² .vi. men aþ huærri tuitugseffu [en um³³ .iiij. manade³⁴ a sin toft.³⁵ flulu huar(er) tvæggju hallda³⁶ með flilum vapnum³⁷ sem haza hirdmen³⁸ gefir [eða³⁹ tertifvæinar.⁴⁰ þui frammar huerr sem meira hæuir [lida tal⁴¹ huar⁴² sem þarz utan landz eða innan. en aþ Valldrese oc Haddingadale⁴³ .xl.⁴⁴ manna. aþ Kauma rífi .xij. men. aþ syðra helminginum.⁴⁵ en aþ hinum⁴⁶ .x. [aþ Hæidmorkenne aþ syðra helminginum .x. men. en aþ norðra .xij.⁴⁷ [aþ Hadalande aþ yttra helminginum⁴⁸ .x. men. en aþ norðra .xij.⁴⁹ aþ Gudbranzdolum [.viiij. men aþ huarom lutanom.⁵⁰

¹) þessum — B. tíma oc — tilf. D. ²) [libit var þra burð — B. ³) .iiij. — E. tvatr, oprindelig, men siden udraderet, og ovenover skrevet først .iiij. og siden med nyere Haand .iiij. — Q. ⁴) i — B. F-L. ⁵) [ot stærndi — E. ⁶) [ollum — F. ⁷) [mgl. — K. L. ⁸) þeir — mgl. F. ⁹) [v. mæmt — F. G. H. ¹⁰) uifur — B. ¹¹) floddu — E. flædzstuf — I. ¹²) [zult. þeir flidur [f. h. zylgia — B. F-L. [þaz þa zultomliga sem her zylgir — E. ¹³) [zult. þeir flidur [f. þeir ero gudi flýdugir upp a sina tru — Q. ¹⁴) [oc hinir fyrst — B. ¹⁵) hegna — mgl. A ved Skrif. hegna — C. D. E. ¹⁶) [þarz t. [f. [ormdar of zormanz værnda eða heghna eða setra — Q. ¹⁷) [ot eðr — tilf. G. H. K. L. ¹⁸) rangliga hærir undangengil of — tilf. E. ¹⁹) retlega — mgl. B. F. ²⁰) of monnum — tilf. E. I. ²¹) [beztu — B. [goðra — E. [flýnsamra — F. [hinna vitrazstu — K. L. ²²) [j rífinu — B. [allir i landinu — E. [j landinu — F. K. L. [of tillogu sem i landinu (lande — H) ero — G. H. I. ²³) [systomenn — K. L. ²⁴) konungdomenum — F. G. H. K. L. Q. konungi sinum. — I. ²⁵) .v. — F. ²⁶) hufri — tilf. E. G. K. ²⁷) [meira eþ (m) meiri — B. C. E-L. Q. [meira eþ meira — D. ²⁸) [réttir tiltofu — G. H. ²⁹) [mgl. — I. ³⁰) Kygiarbitz — B. egiarbitz — Q. ³¹) konunginum — E. konungi sinum — I. ³²) [mgl. — B. ³³) [mgl. — E. ³⁴) [um þria manubr — F. [mgl. — K. L. ³⁵) meira eþ meiri er væizla til — tilf. I. en [alz þal hann vera með þridia mann a konunge toft — tilf. K. ³⁶) flit of sina menn — tilf. K. L. ³⁷) Saal. rettet; nomznum — A, urigtigt. ³⁸) of — tilf. E. F. ³⁹) of — B. F. ⁴⁰) [eigu at hua. of — E. ⁴¹) [mantal — E. [libatato — Q. ⁴²) huar — D. ⁴³) Haddingadale — B. C. F-L. Hadingadal — D. Q. Haddingalandi — E. ⁴⁴) .x. — B. .lg. — G. H. ⁴⁵) lutanum — B. E. ⁴⁶) norðra — tilf. D. F-L. ⁴⁷) [aþ Hæidmörtinni tua of .xx. — F. K. L. ⁴⁸) almenninginum — B. ⁴⁹) [aþ Hadalandi .v. menn of .xx. — F. [aþ Hadalandi .xij. menn — G. H. K. L. [mgl. — D. E. ⁵⁰) [xv. men — B. G. K. L. [xv. menn — F. [xv. menn — H.

af Öfstrudolum¹ .v. men.² svo oc at³ huer sem syflu tætr af kononge þa skal⁴ sliff
brex med hanganda inzfigli sinu þa tanceler⁵ þa er han tætr⁶ [syflu brex⁷ sem her
fylgir at þui sidr þurzi at exast i [um eignir kononge eða uifa syri i syflu hans.⁸
Öllum guðs uinum [oc sinum⁹ þeim sem þetta brex sea eða honyra. sender .N.¹⁰
quediu Guðs oc sina. El uil [at þer uitid¹¹ a þeim vetttri [er lidnir varo þra burðar
tima drottens varo svo ma(r)ger vætr oc næzni huersu marger eru oc a þeim vættre¹²
rifis¹³ .N.¹⁴ kononge [oc a þeim dægi¹⁵ þel mer min herra¹⁶ [þa syflu sina .N.
zirir sine herradoms saler¹⁷ sem guð þade¹⁸ honum. iatta el honum þui¹⁹ i mot
sem el skal giærna hallða.²⁰ hverge skal el oc briota hans æid ne min a²¹ hans
þægnum sem han hæuir mer²² izir fipar. heldr vera mistunsamr við²³ þa er zirir
uantunnenda saler eða ozmi(t)lla naubsynia þalla i notorar sektir. en ræfingasamr
þeim öllum er med ilzflu²⁴ oc ozlæppe gera²⁵ [till þæð.²⁶ vægen²⁷ skal el oc vera
við landzseta hans ærtir þui sem þrammægt þer mer oc eignir hans uæl byggia oc
hufa²⁸ lata svo at [enga adra muni²⁹ skal el þar zirir haza huarfe giæzer³⁰ ne
væizlur. [uifa syrir³¹ hans skal [þat mund³² þram loma³³ oc i þeim stad³⁴ med
[ffilum oc rettum ffordum³⁵ þeim hans umbods manne sem han fipar till med³⁶
godom greiðfap.³⁷ en þesse uar þa uisoyrir³⁸ [mins herra³⁹ er el tol uidr syflunne
[oc næzni han allan.⁴⁰ skal el zirir han⁴¹ þulla flynfemd gera huart sem han væg
eða minlar⁴² a huærium .xij. manadom svo oc zirir væizlur oc nidrzoll ex þau ero
i⁴³ [med rettre reitnan⁴⁴ ærtir þui ffilorde sem nu er mælt. til⁴⁵ þessa iatta el guði
oc minum herra minni⁴⁶ tru. Þetta brex uar gort [a þui ære þra burðar tima varo

¹) Öfstrudolum — B. D. E. ²) Nyt Cap. i C. D. ³) at — mgl. B. E-L. ⁴) hann — tilf. B. F. G. Q. ⁵) i hender — tilf. Q. ⁶) ut — tilf. Q. ⁷) [syflu — F. I. ⁸) [um visoyri eða eignir kononge i hans syflu — B. [um eignir kononge eða visoyris eða syflur hans — Q. at þui sidr &c. — mgl. F. Herefter nyt Cap. i B. E. G. ⁹) [mgl. — E. ¹⁰) konongr — tilf. E. N. son — tilf. K. L. ¹¹) [þer tunnigt gera — D. at — tilf. f. ¹²) [er lidit var þra burð varo herra Jhesu Chrifti &c. oc a þeim vetttri — B. [at a þeim vetttri — F. ¹³) rifis — mgl. D. ¹⁴) Noregho — E. Magnus — Q. Norego — tilf. G. H. I. ¹⁵) [mgl. — F. G. H. ¹⁶) N. — tilf. F. G. H. I. K. ¹⁷) [þa syflu [atir sine herra dome — B. [atir sine herra dome — F. ¹⁸) amboni — B. ¹⁹) þar — F. ²⁰) of el hæzir þyr iattad (honom — tilf. Q) oc svarit at el skal vera honum hollr oc trur. openbarlega of løynelega — tilf. B. Q. of el hevir þyrri suoret at el skal vera honum tryggr (hollr — G. H. I) oc truur openberlega of løynelega — tilf. C. D. G. H. I. of el hæzi svarit. at el skal vera honum hollr of trur openb. of l. — tilf. E. of el hæzir þyr iattad honum of svarit at el f. vera honum hollr of trur op. of løynelega — tilf. F. K. L. ²¹) þeim — tilf. f. ²²) mit — B. I. ²³) alla — tilf. E. G. H. ²⁴) illu — I. Q. ²⁵) nodot gera — E. ²⁶) [rangt — K. L. [mgl. — F. ²⁷) eighin — Q. ²⁸) Saal. de Övr. tþsa — A. urigtigt. ²⁹) [engar giæzir — E. [enga mutu — K. L. [sua at enga &c. — mgl. G. H. ³⁰) muni — E. ³¹) [visoyrir — B. [visoyri — D. ³²) [oc þan tima — B. [þen mund — D. [of allr — E. [þeim i hender — G. H. ³³) tomen — B. þat mund — tilf. E. ³⁴) sem minn herra fipar til — tilf. G. H. of þeim i hender — tilf. I. ³⁵) [rettum ffordum — F. G. H. [ffilum rentum offerdum — K. ³⁶) [mgl. — G. H. ³⁷) dreingfap — I. med godum &c. — mgl. K. L. ³⁸) uifa syrir — C. E. ³⁹) [þa — G. H. I. ⁴⁰) [N. — F. G. H. [mgl. — K. L. ⁴¹) alla — tilf. D. ⁴²) þuer — B. F. G. H. K. L. ⁴³) i — mgl. B. F-L. ⁴⁴) [m. r. rafnan — C. [eþtir r. fipar — F. [m. reitlu reitnud — K. L. [m. retto reitnat — Q. ⁴⁵) til — mgl. f. ⁴⁶) minn — F-L.

herra¹ Jhesu. Christi oc² a þui are rifis .N.³ konongs a þan [kalendes eða nones eða idus.⁴ Sva oc ex þyslu madr þyr at einhuerr þa sem til ræðfinga hæuir gort er fram kómen i annars þyslu. þa er þa stýldugr at senda [þan man⁵ til hins þegar hans brex lemr ættr⁶ oc stípi þa hans mále síðan [sem adr er sagt.⁷ Oc⁸ ex þeir men verða æz tæknir er þul naufsyn rekr⁹ til. þa skal þyslu madr senda veganda til konongs [stípanar sem þyrst¹⁰ i gridum með þeirri herming¹¹ sem þeir vilia svara [þirir gudi at þon er.¹² Dómezt mannz bane þva at þan se verðr myrtuasfozu en æigi bana.¹³ þa [stulu þyslu men¹⁴ senda¹⁵ i þa stæde sem her þylgir.¹⁶ aller¹⁷ þirir sunnan Sværtiborgh¹⁸ [til konongahellu. en norðr þra Sværtiborgh¹⁹ til Valdensholma.²⁰ en in i þra Kamborn²¹ [oc æz²² Kaumarifi [oc ut²³ et væstra²⁴ til Dragne²⁵ til Dæloar.²⁶ en ut þra Dramne [oc æz þelamort²⁷ [oc allt væstr²⁸ til Rngiariþiz²⁹ til Tunsberghs. en æz ollum Uplondum nema³⁰ Kaumarifi³¹ til Miossar³² tæstala. Dómezt oc mannz bane [til dauda.³³ þa late³⁴ huerr þyslumadr³⁵ sem giorft ranzfala³⁶ oc þæ sealzr [þana³⁷ til³⁸ [en æigi þrendr³⁹ ættr⁴⁰ þui sem logbot segir⁴¹ [oc þan uil svara þirir gudi.⁴² [Sva oc at varleidangr⁴³ [allr se ut boden⁴⁴ at midraftu⁴⁵ saman tælin at þastom.⁴⁶ til Tunsberghs kómen [at þalwardz mæssu. en haufstæidangr ut boden at vætr nattom. saman tælin at Martæins mæssu. til kaupangr kómen⁴⁷ at iolom oc landzstýldir með.⁴⁸ En hit næsta sumar ættr atte Mag-nus konongr mytlin þozðingia þund i Þiorgwin. kóme þar Þon ærtibystup oc aller byscupar i landenu oc adrer þozðingiar.⁴⁹ [lendir men⁵⁰ oc þyslu men aller [nordan or landinu.⁵¹ gaþ þa konongren sunum sinum þozðingia nærn. Mæriki konongs nærn. en

¹) drottins — G. H. ²) [mgl. — F. ³) Noregs — tilf. F. ⁴) [dag — F. Her begynder nyt Cap. i B. ⁵) [þan — B. ⁶) til — D. F. G. H. K. L. ⁷) [ættir torgum — F. G. H. ⁸) Sva oc — B. C. D. E. F. I. K. L. Q. ⁹) tetr — E. ¹⁰) [mgl. — G. H. I. ¹¹) þegning — G. H. gr-ning — Q. ¹²) [e — E. ¹³) dauda — E. G. H. K. [þirir gudi at þann dómezt mannz bane til dauda. En þan se verðr myrtua fozu en ei bana — B. ¹⁴) [þ. men — B. K. [þ. þyslumadr — F. ¹⁵) þa — tilf. B. þan — tilf. F-L. Q. ¹⁶) greinir — E. þylgia — G. H. ¹⁷) allt — F-L. ¹⁸) Sværtuborg — B. Sværtuborgh — D. Q. Sværtiborgh — F. Sæpæsborgh — H. ¹⁹) Sværtuborg — B. Sværtuborgh — D. Q. ²⁰) Vældisholma — F. I. K. L. [æz Vældisholma — G. [æz . . . holma — H. ²¹) Kambhorn. — F. Kambhorni — G. K. Kambhorna — H. Kambhorn — I. ²²) [æ — G. H. ²³) [ut — B. D-L. Q. [oc — C. ²⁴) enstra — F. G. H. K. L. hit v. — mgl. I. ²⁵) Dofrans(!) — F. ut — tilf. G. of þa út — tilf. H. ²⁶) Dræloar — B. Dræloar — D. ²⁷) [æz þelamortu — B. ²⁸) [mgl. — K. L. ²⁹) Rngiariþiz — B. E. Rngiariþiz — D. Rngiariþiz — Q. ³⁰) æz — Q. æz — tilf. B. ³¹) of — tilf. Q. ³²) Miossar — B. Miossar — D. Miossar — F. Miossar — G. H. Miossar — H. L. Miossar — I. ³³) [til dauda — E. [dauda verðr — Q. ³⁴) [æt — F. ³⁵) adr — tilf. B. C. D. E. G. H. I. K. L. Q. ³⁶) þat mál — tilf. F. G. H. K. L. ³⁷) þana mann — B. ³⁸) [mann til at bana — F. ³⁹) [mgl. — E. hins vegna — tilf. G. ⁴⁰) Her begynder i B den anden Haand. ⁴¹) vattar — B. ⁴²) [mgl. — F. G. H. K. L. Her beg. nyt Cap. i G. H. K. L. ⁴³) leidangr — F. [leidangr — G. H. K. L. um uarit — tilf. G. H. ⁴⁴) [Saal. rettet efter B. C. D. E. [bóden ut i þen — A. urigtigt. [allr þæt ut bóðinn — F. G. H. K. L. ⁴⁵) oc — tilf. B. D. Q. enn — tilf. F-L. ⁴⁶) of — tilf. K. L. Q. ⁴⁷) [mgl. — F. ⁴⁸) Her beg. nyt Cap. i E. I. ⁴⁹) i landenu — tilf. Q. ⁵⁰) [mgl. — F. ⁵¹) [mgl. — G. H. K. L. oc adrer þozðingiar — tilf. D.

halone hertuga nagn. var þá þetta allt staðræst [aþ nyiu¹ millum konongsens oc
 syssu manna [j Vítinne.² en aþ þui att bngðir ero æigi sva ziolmennar norðr i
 landit³ oc þar zalla minni⁴ sættir⁵ til. þa var⁶ sva stípat [oc staðræst⁷ millum kon-
 ongsdomsens⁸ oc syssumanna at or Ægða zylti skal halda konongen⁹ til [styrts oc
 sormdar¹⁰ .iiij. men or huerri stípreiðu [at stísum stíldaga bæde at vapnum oc oðrum
 lutum¹¹ sem adr er stílt [aþ Wítenne.¹² en or Rngia¹³ zylti .iiij. men or¹⁴ stípreiðu.
 [sua or Þorda zylti huartvægja .iiij. or huerri stípreiðu.¹⁵ or Sogne .iiij. men or
 stípreiðu. aþ syðra lut stírdar¹⁶ zyllis .ij.¹⁷ men or stípreiðu. [en aþ norðra lut .iiij.
 men or huari stípreiðu. aþ Sunnmøre .ij. men or stípreiðu.¹⁸ [en aþ Norðmøre¹⁹
 .iiij. men or stípreiðu.²⁰ [or Raumsdale .iiij. men or stípreiðu.²¹ or Þronðhæimi zírir
 innan Agðanes²² or sumum stípreiðum²³ .ii.²⁴ en or sumum .iiij.²⁵ men.²⁶ or
 Raumsdale²⁷ .iii. men or stípreiðu. aþ Halogha landi .iiij. men or huerri stípreiðu.
 Nu syndizt²⁸ sva ollum monnum hinum stynsamaztum þeim sem luid varo²⁹ at
 þetta vere huaromtægja³⁰ mytil græðir oc þo naudsynlegt³¹ at konongren lagde³²
 [æighi mæira³³ a syssumennena ser til lettes³⁴ en þeir þurxti³⁵ æigi [miot mylit³⁶
 aþ [finu goðz³⁷ til at leggja.³⁸ sva oc at syssumennener mætte æigi ozmitin undan-
 dratt haza [aþ konongsdomsens³⁹ oc hans goz. Sva⁴⁰ þyktumzt ver þat⁴¹ oc zinna
 þui gior sem ver æigum⁴² lengr⁴³ lut i⁴⁴ at þeir verða⁴⁵ huerge driugare til [a
 at minnazt⁴⁶ um domana er izir stíla. en [þeirra þorz er⁴⁷ til⁴⁸ er um er domt
 oc [hinna aþyrgð horyrir⁴⁹ er doma. oc [aþ þui⁵⁰ stio ver at þat hoyer⁵¹ off oc
 oðrum þeim sem ver sættum⁵² izir domana. at þedan⁵³ aþ [se þeir domar er stírom⁵⁴

¹⁾ [mgl. — F-L. Q. ²⁾ [mgl. — I. Q. ³⁾ landens — D. brot(!) — Q. ⁴⁾ [mære — Q. ⁵⁾ [satar
 syrrir — D. ⁶⁾ þer — tilf. D. þat — tilf. E. ⁷⁾ [mgl. — E. G. H. ⁸⁾ konunga — E-H. K. L.
⁹⁾ konongsdomenon — B. C. D. F-L. Q. ¹⁰⁾ [styrtar — E. [traustz — G. H. [tr. of sendar — K. L.
¹¹⁾ [med stísum stíldaga of vapnum — E. [at ollum lutum — E. G. H. K. L. [med stísum toftuade, bode of
 vopnum of oðrum lutum — I. ¹²⁾ [mgl. — G. H. ¹³⁾ Rngia — Q. ¹⁴⁾ huerri — tilf. E. H. K. L. Q.
 at ollum hlutum — tilf. K. L. efter stípreiðu. ¹⁵⁾ [sua ur Þordazylti huarutvægja — I. ¹⁶⁾ stírdar — E.
¹⁷⁾ .iiij. — F. ¹⁸⁾ [tilf. est. D. Q; mgl. A. [en aþ norðra lut .iiij. men or stípreiðu — B. C. [en aþ hinum
 norðra lut .iiij. men or stípreiðu. aþ Sunnmæra zylti .iiij. men or stípreiðu — E. [Or nerðra lut .iiij. — F. [Or (aþ) n.
 i. .iiij. m. or stípreiðu — G. H. K. L. [Or n. i. .iiij. m. or stí. aþ Sunnmæri .iiij. menn ur stípreiðu — I. ¹⁹⁾ Norðramære
 — E. ²⁰⁾ [mgl. — B. C. F. G. H. K. L. ²¹⁾ [mgl. — F-L. Q. ²²⁾ Agða — F. ²³⁾ zyltium — E.
²⁴⁾ .iiij. men — E. ²⁵⁾ .ij. — E. ²⁶⁾ or stípreiðu — tilf. E. ²⁷⁾ Raumsdale — D. ²⁸⁾ syndizt — F.
²⁹⁾ [þa voru við stáddir — F. ³⁰⁾ huarutvægja — E. ³¹⁾ nylsamliqr — E. naudsyntliqr — G. H. nyl-
 samliqr — I. ³²⁾ legde — D. E. leggi — F-L. Q. ³³⁾ [mgl. — K. L. ³⁴⁾ ætir leters — Q.
³⁵⁾ þetti — F. K. þettiz — L. ³⁶⁾ [ozmitit — E-L. Q. ³⁷⁾ [finni — E. ³⁸⁾ Saal. de Övr. bægia
 — A. urigtigt. ³⁹⁾ [aþ konongsdomenon — B-E. I. Q. [aþ konunginum — F. [uid konunginn — G. H.
⁴⁰⁾ Sva oc at syssumenn &c. — mgl. K. L. ⁴¹⁾ þat — mgl. de Övr. ⁴²⁾ hozum — G. H. K. L.
⁴³⁾ funnigra — H. ⁴⁴⁾ att — tilf. G. H. K. ⁴⁵⁾ uerbi — B. C. E. ⁴⁶⁾ [mgl. — E. ⁴⁷⁾ vere —
 D. E. [e — F-I. ⁴⁸⁾ [hinna er þurztighr — Q. ⁴⁹⁾ [hueria ab. heryrir til þeim — E. [þeim heryrir —
 F. H. K. L. [þeim heryrir til — G. ⁵⁰⁾ [mgl. — F. ⁵¹⁾ horyrir — Q. ⁵²⁾ setium — de Övr.
⁵³⁾ þedan — de Övr. ⁵⁴⁾ stírom — E. [ðemaz of zyrir stírom — I.

lutum [þyðia varða.¹ æintanlega um manna ætíð eða límalat eða þui² lífa lúti.³ [se heðan æz stræðir invirdilega.⁴ Ventum ver at [æz þui⁵ værde [þeim leffir⁶ er⁷ doma at þui síðr þurzi⁸ um et sama [mal lalz⁹ at gera. þeim oc¹⁰ til samþýðtar er um er domt at æigi þurze [zirir notora vanminni¹¹ vandræðe¹² at aulazt um settar¹³ saler oc¹⁴ [dæmd malen.¹⁵ At¹⁶ þeim verde [þeim mun leffare¹⁷ er¹⁸ stra skal. þa hover [þan hat a at haza¹⁹ at þyrst se græindr sa vætr oc sa timi a .xij. manaðom er domt var malet.²⁰ þar neft [huærrir doma.²¹ [eða um hueria eða huat domt var²² oc²³ [þat með a tæddum noznum. oc at græinf²⁴ se²⁵ huerfu mylit huerr²⁶ skal tala eða lufa eða zirir²⁷ huat [nidr zalla eða minfa²⁸ manz giolld eða farbotr eða adrur [rettar botr²⁹ [ex þau atuil eru a. eða³⁰ með huærium sala stærnum oc [hvar lufaz skal.³¹ með þeim³² hette sem flendr i brezabot tonongens.³³

Þer segir um hersaghu.

- 37 Nu temr hersagha i bygð³⁴ þa skal tononge madr flot gera rad zirir hibulum sinum en síðan skal han annat huart zara til tononge sine eða til þess syflu manz er neft er. [en sa er heima sitr um tyrt.³⁵ þa er þat lifare at han³⁶ uili æigi verða tonongi sinum at líði [oc æigi³⁷ logunautum sinum [at hialpum.³⁸ sa segir síl seazr or hirdlogum³⁹ nema þær naudzsyniar valde⁴⁰ at⁴¹ flýnsamum monnum synizt⁴² zullar at⁴³ æigi gef honum illuili til. en ex þau ord toma i herað⁴⁴ at tonongr stærnir sinum⁴⁵ monnum til sin þa zara sa huer sem æigi uil níðingr hæita bæde [æz tononge oc logunautum.⁴⁶

¹) [verða þraadir — E. [varðar — F. ²) þuium — C. ³) abra — tilf. F. ⁴) [mgl. — E. [invirduliga þraadir — F. K. L. [sem heðan æz invird. þraadir — I. ⁵) [þeim — G. H. [þat — K. L. ⁶) [þeim leffare — E. I. ⁷) um at — Q. ⁸) þyrzi menn — F. K. L. ⁹) [mgl. — E. ¹⁰) Saal. de Övr. er — A. urigtigt. ¹¹) [æz nzu — E. ¹²) uandr æidr — B. mgl. — G. ¹³) settar — mgl. D. ¹⁴) um settar safir of — mgl. F. K. L. ¹⁵) [domt mal — de Övr. ¹⁶) En at — de Övr. ¹⁷) [mun leffare — B. [þui líofare — D. F. G. H. K. L. ¹⁸) um(!) — E. ¹⁹) [með þessu mote at að zara — E. [þan hatt a — Q. ²⁰) malet — mgl. F. G. H. K. L. ²¹) [hu. domdo — B. C. D. E. [hvar dæmt var — F. K. L. [huerrir dæmt haza — H. ²²) [eða huat dæmt var — E. [eða um hueria of huerir dæma — F. [eða um hueria eðr um huat — K. L. ²³) eðr — K. L. ²⁴) græin — B. C. Q. ²⁵) [a tæða huerfu mitit dæmt var. eða — F. [greina þat með a tæddum noznum — G. H. ²⁶) huert — D. mgl. — H. ²⁷) [mgl. — K. L. ²⁸) [skal nidr zalla — E. [mintar — F. K. L. [minfa skal — G. H. ²⁹) [retta: stadr — D. [rettar staddir — E. ³⁰) [þyrir satzerli ex ero eðr — G. [mgl. — F. [eðr — H. K. L. Q. ³¹) [huat lufaz skal — F-L. Q. eðr huz griff er. of greini — tilf. G. ³²) huzim — B. ³³) hano — Q. mgl. — F. ³⁴) bygðir — E. G. H. K. ³⁵) [en sa er huarte gerir oc sitr heima um tyrt — B. C. D. [enn ex hann zær eigi of sitr han heima um tyrt — E. [Enn ex hann gerir huarti of sitr hann (mgl. — G. H. K. L.) heima — F. G. H. K. L. ³⁶) [sa — G. H. ³⁷) [ne — G. H. K. L. ³⁸) [at hialpa — F. [mgl. — B. ³⁹) hirdmanna logum — I. ⁴⁰) banni — E. G. K. L. ⁴¹) sem — E. ⁴²) uirðiz — G. lífiz — H. K. L. ⁴³) of — E. G. H. K. L. ⁴⁴) herob — B. G. H. I. ⁴⁵) sinum — mgl. E. F. K. L. ⁴⁶) [tononge oc laugunautia — D. E.

Um lutfípti ok herþang.

Nú skal til þess segja hversu [lutfípti¹ skal fípta i vörðibí² ertir orofu. [geyr 38
³ bæde sigr oc ze. þat ero þorn⁴ heit⁵ Birkibeina at⁶ gera [uæl oc zullulega⁷
 id æz ollu herþange⁸ en engu æz lonna. fyrst skal blasa til húþings þagat⁹ sem
 igt. Merlismadr skal bera þangat merki¹⁰ konungs. þar skal han¹¹ vebond gera
 i¹² [sua uid sem synigt¹³ oc [skal merki vera sett¹⁴ i mid vebond. þat er þornf
)tal. hvat ber þu til stangar. Allir¹⁵ men stulu [til stangar¹⁶ bera slíkt huær sem
 hæuir æz herþange oc uinna sua æid at engu [hæzir han æz lönnt¹⁷ oc æighi
 t han þan sem æz hæzir lönnt. Þeir .xij. men sem konongr næznir til [at fípta
 fípti¹⁸ þeir stulu fípta [med þessum hette¹⁹ sem her zylgir. Þegar sem²⁰ alt er
 et.²¹ þa skal fyrst fípta²² i helninga²³ herþange.²⁴ en þa i ziordunga. síðan
 lo þeir .xij. men fípta huerium²⁵ ziordonge herþange i helninga. en styrimadr²⁶
 jirdstiorar þeir sem konongr næznir til stulu fípta ollum sveitum fyrst i hel-
 þa en síðan i ziordunga. síðan skal læggia lufi i staut æz²⁷ huarum ziordonge.
 þa luftr²⁸ zyr²⁹ kiosa sem zyr³⁰ temr³¹ up oc sua síðan³² ertir luftralle. en
 n fíptigt³³ ertir³⁴ manmærgð³⁵ [aller lufir.³⁶ þar³⁷ sem þeir afburdir³⁸
 þa³⁹ at vuinir konungs tafa landvarner hans. fípt eða adra⁴⁰ [hans gripi⁴¹
 i honum⁴² oc vinnr síðan konongr ætr med bardagha⁴³ eða þer⁴⁴ odruuio.
 æ⁴⁵ konongr fípt sin oll oc gripi. en [ol onnur fípt oc gripir oc⁴⁶ alt annat luf-
 ti⁴⁷ þare ertir retto [lutfípti at⁴⁸ mantale.⁴⁹ [Nest er konongr⁵⁰ lausn a [land-
 dnum ollum.⁵¹ [kononge skal oc fyrst biöð⁵² alla dyrgripi er⁵³ þaler værða

¹) herfípti — B. C. ²) [lutfípti skal þara — F. [fípta skal herþangi — G. H. K. L. ³) [oc geyr — B. C. D. E. [ex gud geyr — F-L. ⁴) þorn — F. mgl. — H. ⁵) konungs oc — tilf. B. C. G. H. K. L. ⁶) of — F. G. ⁷) [uæl of zulla — E. [uæl of zylliga — F. [zulla — G. H. of zullomlega — K. ⁸) sinu — tilf. F-L. ⁹) þegar — B-E. ¹⁰) merksifong — E. ¹¹) han mgl. E. ¹²) tafa — mgl. E. F. I. ¹³) [sua viba sem synigt — C. [ex honum synigt — E. [mgl. — H. K. L. ¹⁴) [setia merki — F. innan — tilf. D. ¹⁵) Allir — mgl. F. ¹⁶) [þangat — F. [tegnir hann æz — G. H. K. L. ¹⁷) [at fípta herþangi — F. [stolu fípta herþangi — K. L. ¹⁸) hattom . ¹⁹) sem — mgl. E. ²⁰) þat sem von er at — tilf. C. D. E. ²¹) [fyrst — G. H. K. L. [mgl. . ²²) hælþninga — B. helminga — de Övr. her og nedf. ²³) þegar allt er til stanga borit — F. til stangar borit — G. þa er allt er til st. borit — H. K. L. ²⁴) [mgl. — F. G. H. K. L. ²⁵) styri- — de Övr. ²⁶) i — F. mgl. — G. ²⁷) luftr — mgl. G. H. K. L. ²⁸) zyrst — B. C. D. K. L. zyrstr — E. G. H. ²⁹) zyrstr — E. H. zyrst — F. G. I. K. L. ³⁰) luftr — tilf. G. H. . ³¹) huar — tilf. D. E-L. ³²) fípti — E-L. ³³) at — F. G. H. I. mgl. — C. ³⁴) mann- — L. ³⁵) [aullum lutum — E. G. H. I. [mgl. — F. K. L. ³⁶) En þar — E. ³⁷) lufir — E. þeragt — D. tunna til at veraft — E. tunnu at verða — F. G. H. I. verða — K. L. ³⁸) adra — — D. I. ³⁹) [gripi konongdomsens — B-L. ⁴⁰) [mgl. — B. K. L. ⁴¹) bardaghum — B. ⁴²) þer mgl. E. ⁴³) [tati — F. ⁴⁴) [mgl. — F. G. H. K. L. ⁴⁵) [ol fípt onnur of gripir en alt annat . [ol fípt onnur oc gripe oc alt annat lutfípti — E. of gripir — tilf. F. ⁴⁶) oc — B. C. F. I. [mgl. G. H. K. L. ⁴⁷) mannmærgð — E. ⁴⁸) [nest er t. — B. G. [Nest a konongr — E. I. [Nest eigi igr — F. [Nest er konungs — H. [konongr æ — K. L. ⁴⁹) [landuorn allri — E. ⁵⁰) [kononge oc biöð — D. [oc konungi zyrst at biöð — F. ⁵¹) ex — F.

[ex¹ hann vil zullu verði kaup. ellegr² seli huerium sem vilia.³ þeir sem hava.⁴ Allt þat ze sem tonongo men hava⁵ of aller⁶ adrer hans zylgðar menn⁷ hava til bardaga hæzt.⁸ [þa⁹ skal æigi til lufstiptis bera¹⁰ huart sem men¹¹ zalla eða æigi [at þui sinni.¹² Þeir stulu [þa gripu¹³ haza sem æigu með vitnum¹⁴ ex gud geyr tononge¹⁵ sigr. nema þeir se¹⁶ nolorer¹⁷ er [adr haza or bardaga zlyt.¹⁸ þa haza þeir¹⁹ zirir gort þui²⁰ [sem þeir haza zlyt i zra.²¹ þot þeir lome æztr or zae sidan²² settir.²³ Sa er rettr hirdmanna sidr at zletta æigi²⁴ val²⁵ mæir en bæde se a lifum²⁶ brotr oc styrta. en þo er longt²⁷ at tala [ex zlytr er a.²⁸ en sa er ruptar²⁹ mæir lit en nu er sagt. giældr³⁰ hirdmadr mort en gestr³¹ halza. læid: angro madr³² .ij. aura. en ex [snape eða³³ svæin³⁴ ruppar³⁵ mæir [en nu er mælt.³⁶ giældre³⁷ hud sina en settena geze [zatolum monnum.³⁸ þar sem þeir afburdir kunnu [til at beræzt³⁹ at tonongr [oc hans men⁴⁰ stipta⁴¹ lidi i .ij. stæde. annan⁴² til [þess at giæta⁴³ varnadar manna en alt⁴⁴ annat⁴⁵ zær⁴⁶ til⁴⁷ bardagha. huart sem [þat stipti gerezt þa er⁴⁸ men ganga æz stipum til bardagha⁴⁹ or eru men⁵⁰ æztr settir at geyma⁵¹ stipa [eða annars varðnadar⁵² með allra⁵³ samþygt.⁵⁴ eða þo at svo stiptigt um.⁵⁵ men gange a stipen sumir en sumir se æztr

¹) enn ex, og siden æigi — F. ²) þa — F. ³) vill — F. G. I. hann vill — H. þeir vilia — K. L.
⁴) þ. i. hava — mgl. F-L. ⁵) hava — mgl. F-L. ⁶) hava — tilf. C urigt. ⁷) adrer . . . zylgdarmenn — mgl. F. G. H. ⁸) [Saal. C. [ælligar seli huerium(?) sem vilia. þeir haza allt þat ze sem tonongo haza or aller haza adrer hans zylgðar men til bardaga hæzt — A, urigtigt. [ex han vill zullu verði kaup. ellegar seli huerium sem vill. En allt þat ze sem tonongo men haza or aller hans zylgða men haza till bardagha hæzt — B. [ex han vil með zullu kaup. ellegar seli huerium sem vilia þeir sem haza. Allt þat ze sem tonongo men hava or aller adrer hans zylgðar men til bardaga hæzt — D. [en han vil zullu verði kaup. ella seli huerium sem þeir vilia. allt þat ze sem tonongo men haza til bardagha of hans zylgdarlid — E. ⁹) þat — D. E. H. K. L. ¹⁰) zara — E. [mgl. — F. ¹¹) þeir — G. H. ¹²) [mgl. — E. ¹³) [þat zæ — K. ¹⁴) rettu — G. H. K. L. ¹⁵) þeim — G. H. ¹⁶) se — mgl. H. ¹⁷) men — E. ¹⁸) [adr h. zra þeim b. zlyt — E. [zlyta — G. H. [adr haza zlyt — I. K. ¹⁹) er zrazlydu — I. ²⁰) þui ze — D. ollu þui — G-L. ²¹) [f. þ. h. zra zlut — B. [f. þ. zlydu i zra — D. E. G. H. K. L. ²²) sidan — mgl. I. ²³) nema þeir &c. — mgl. F. ²⁴) æigi — mgl. H. ²⁵) nam — F. G. H. I. lit — K-L. mgl. — E-F. ²⁶) lifum — mgl. B. ²⁷) tozæ — B. rett — G. H. K. L. ²⁸) [zlytr ex a er — D. G. H. K. L. ²⁹) renyar — G. H. ³⁰) giældre — de Övr. ³¹) gestir — E. gestir eðr fertisueinar — G. H. gestir v. aura. fertisueinar — K. gestir v. aura. stutisueinar(?) — L. ³²) men — E. K. L. ³³) [mgl. — B. ³⁴) [snæpr — I. ³⁵) ruptar eða zlettrir — B. C. D. ruptar — E-L. ³⁶) [mgl. — E. F. K. L. [lit — G. ³⁷) lati — E-L. missi — K. L. ³⁸) [zatætie zolte — E. oc niote sata þess er gud vill en hin er æigi madr at bætri — tilf. B. niote (þess) — tilf. D) sata sem gud vill. en hinn er eði madr at bætri — tilf. C. D. [zlytr þes sat sem gud vill. en hin &c. — tilf. E. ³⁹) [verða — þ. ⁴⁰) [eða hans men — B. C. D. [mgl. — F. G. H. K. L. ⁴¹) [stipar — E. ⁴²) annat — E. ⁴³) geyma — G. H. K. L. ⁴⁴) allt — mgl. E. ⁴⁵) annar — E. ⁴⁶) gengr á land eða zerr — F. K. L. ⁴⁷) [mgl. — D. ⁴⁸) [mgl. — D. ⁴⁹) huart sem &c. — mgl. E. I. ⁵⁰) hinir — E. ⁵¹) gæta — B-E. I. ⁵²) [f. annara uarnadr manna — B. [of annars uarnadar manna — C. D. [of annars goðy — E. I. huart sem &c. — mgl. F. G. H. K. L. ⁵³) allra — mgl. E. rabi of — tilf. F. G. H. I. K. L. ⁵⁴) of rade — tilf. B. of rade eða ælligr með tutzalle — tilf. C. D. of allra manna rade með tutzalle — tilf. E. eða tutzalli — tilf. F. G. H. K. L. með tutzalli — tilf. I. ⁵⁵) at — tilf. C. D.

it gieta¹ [stípa oc² varnadar manna.³ þa stulu þeir fara iammýtit⁴ lúfstípti⁵ em hinir er vinna [i bardagha⁶ bæde sigr oc ze.

Um kirkju gríð ok kuenna.

Ðat höfum ver⁷ hæ(i)tið gudi bæde tonongr oc allt forunonfi hans at ver 39
tufum iannan⁸ hallda kirkna⁹ gríð¹⁰ oc kuenna.¹¹ en þa sem æigi heilðr annat
muat þa er þa ugilldr tononge oc felle oc æigi¹² kirkju græyr oc a tonongr at reysa
stífa luti¹³ [huat manni¹⁴ sem [þetta gerer.¹⁵ en þo ber [ollum ret rangsaf oc allra
jælst a þuilitum monnum.¹⁶ at þar tome reysing niðr sem vært er. Ollum mannum
æim sem tonongr geyr gríð ber engum manne at misbiöð.¹⁷ en þo ber¹⁸ [engan
nan at hallda¹⁹ til þess at gera²⁰ æi rett þeim sem han hæuir [aðr misgort uid.²¹
oc þui²² skal þa kerra²³ xirir tononge oc logunautum²⁴ sem mishalden þidizt.²⁵
oc ex²⁶ þa sem misgort hæuir uil²⁷ bota eftir tononge rade²⁸ [oc godra manna.²⁹
ia a hin³⁰ æigi tononges dom³¹ at nitta. en þa sem æigi uil bota. þa megu æi
ononges gríð hallda³² honum lengr en han hæyr þva [long gríð³³ ibrot sem [ton-
ngr oc radgiæyr hans hirdar sea³⁴ at æi briotezt tononges foruna³⁵ a honum. En
þ han seaþyr byðr botr [a sinu male³⁶ [æftir tononges dome oc godra manna.³⁷ þa
na tonongr [oc hird uæl³⁸ hæyr han med ser til þess er³⁹ sætter toma a hans mal.

Ex mædr nidiðt a herra sinum.

[Nu stulu ver til þes segia huern hat a skal hæyr⁴⁰ ex missætte verðr innan 40

¹) til — tilf. D. ²) [mgl. — C. D. ³) eða þo at &c. — mgl. B. E-L. ⁴) iaznt — G.
) er gæta uarnadarens — tilf. B. C. D. E. [sem gieta uarnadar of stípa — F. K. L. [gæta uarnadar — H. I.
) [i bardögum — F. [mgl. — K. L. ⁷) of — tilf. B. ⁸) Saal. rettet. iannam — A. ⁹) kirkju —
l-E. G. H. I. ¹⁰) gríð — B. C. D. ¹¹) gríð — tilf. B. C. D. I. gríð — tilf. E. G. H. K. L. ¹²) at
— tilf. E-L. ¹³) [þessa luti — B. G. H. I. K. L. ¹⁴) [huat manna — D. E-I. [hver — K. L.
¹⁵) [þa er — G. H. I. ¹⁶) [uel at hæyr a allum rett rangsaf oc allra h. a þuilit monnum — B. [æ uel at
ava a ollum (monnum — tilf. D) rett rangsaf oc a h. a þ. monnum (matom — D) — C. D. [a ollum lutum
t haur rett rangsaf of a. h. a stífum matom — E. [at hæyr á öllu rett rangsaf — F. [tonungi uat a öllu
ett rangsaf at hæyr — G. H. [uel at hann hæyr á öllu rett rangsaf — I. [a ollum hlutum rett rangsaf — K.
¹⁷) misþyrma — E. ¹⁸) tononge — tilf. B-F. H-L. tonongr — tilf. G. ¹⁹) [æi at halda noðorum
ianni — E. ²⁰) hann geri — E. G. H. ²¹) [aðar gort a miss uid — C. D. ²²) þui — mgl. G. H. I.
²³) toma — K. L. sit — tilf. E. ²⁴) logmonnum — B. D. ²⁵) þidizt verra — B. er of tigna — K.
²⁶) [Ex — B. ²⁷) eighi — tilf. H. ²⁸) domi — F. H. K. L. ²⁹) [oc annara godra manna — B. C.
æt hirdmanna — K. L. [mgl. — F. G. H. ³⁰) hann — F. ³¹) dome — B. ³²) hlíða — G. H. K. L.
³³) [log gríð — B. ³⁴) [t. oc radgiæyr hirdarennar sea — D. E. [tonungi of radgiærum syniz — F. [ton-
ngr of radgiæyr hans þa — G. H. I. [tonongr of radgiæyr (hans — tilf. L) þa med honum — K. L. [þa
— C. ³⁵) gríð — B. C. D. E. [æmb — F-L. ³⁶) [xirir sitt mal — E. [mgl. — B. ³⁷) [mgl. —
G. H. K. L. ³⁸) [mgl. — G-L. ³⁹) at — G. ⁴⁰) [Nu st. ver segia þann hátt sem os höyrir at hæyr
— B. C. D. [Nu vilium ver segia þann hátt s. os höyrir — E. [Nu stulum ver of þann hátt a hæyr — F.
Nu skal (stulum ver — I) segia þann hátt sem höyrir at hæyr — G. H. I. [ser skal of þann hátt a hæyr — K. L.

hirdar [með os¹ [oc um þat þyrft² [er mest er³ eðr maðr verðr sannr⁴ niðingr eða
svifare lauardar⁵ sine. þa maðr hævir þirir gort þe oc þridi lande oc lausum ögri.
flíkt et sama þa er þat⁶ veit [alt þan er sannr at þui oc lögnir þan⁷ annat huart
þirir þrændsæmis sater [eða þear.⁸ eða þelagflapar. [oc verðr þan þunnr oc sannr at
þui. þa er þan sannr landrada maðr.⁹ en þa sem [þessara sata¹⁰ dyl þa þare¹¹ þan
[þva undan sem kononge er rad¹² til oc hirdar domr æftir logum¹³ [oc¹⁴ monnum
synizt at þan mege undanþorflu uid toma.¹⁵ Eðr maðr drepr logunaut sin oc suter
þan adr eigi æftir logum um þat mal [sem þan liærer a.¹⁶ þa uegr þan ftemdar uig.
[þva oc eðr handgengnir men vegha [ftemdar uig¹⁷ eða [þera þau niðings vert¹⁸
[er landþz logh vatta.¹⁹ huart sem þeir uinna a handgengnum monnum eða a þegn-
um konongs. þa ero þeir ubota men [æftir logum²⁰ þui at [ver erom æidbunnet²¹
at halda logen [oc styrkia²² en eigi briota.

Þer segir at men hialpe logunantum sinum.²³

- 41 [þau oll sundrþyði oc mismæle sem gerazt²⁴ millum hirdar huart sem [þat
er²⁵ i bygdum eða kaupstad.²⁶ þa skal enge laugunauti laupa a annan huarle at
særa ne sviurda.²⁷ en þar sem sundrþyft gerizt [millum þeirra²⁸ þa skal þa sem
misgerir²⁹ biöða allar sændir oc þyrbotr. en þa sem eigi byðr³⁰ [æftir brot³¹
þa segir sit sealtz or laugunöyli.³² en þa sem særer eða steinir³³ laugunaut sin. retr
a taz³⁴ eða sviurdir³⁵ odruvie of liærer³⁶ eigi adr [um þat sem þan tæl at³⁷
þirir kononge eða þeim sem konongr hæzir [stipat til þzir att þa þau mismæle oc
sundrþyði er verða millum handgengna manna oc þylgir (eigi)³⁸ siðan þeirra loglegre

¹⁾ [mgl. — F. G. H. K. L. ²⁾ [um þat þyrft — B. [þyrft þat — F. G. H. [þyrft þat er — K.
[þyrft er þat — L. ³⁾ [mgl. — K. L. at — tilf. G. H. ⁴⁾ sannr — mgl. E. G. ⁵⁾ hægðingia — B.
⁶⁾ þan — B. C. mgl. — F. K. L. ⁷⁾ [oc er sannr at þui att þann lögnir þonum (þonum — mgl. C. D.
E) — B. C. D. E. [of lögnir þann — F. K. L. [of er sannr at þui at þan lögni — G. H. I. ⁸⁾ [mgl. — E.
⁹⁾ [þa er (at) þui verðr þunnr eða sannr. þann er (oc) landrada maðr — B. C. D. E. I. [þa er þa (þann —
H) landr. maðr — G. [mgl. — F. K. L. ¹⁰⁾ [mgl. — G. H. ¹¹⁾ þæriz — F-K. ¹²⁾ er — tilf. A
ved Skrf. ¹³⁾ [undan með hirdar dómi — F. [undan þva sem hirdar domr er til — K. L. [mgl. — E.
¹⁴⁾ eðr — D. E. ¹⁵⁾ [eðr m. f. sem h. megi undan þaraz — G. H. [mgl. — F. K. L. ¹⁶⁾ [mgl. — E.
a vidr þann — B. C. D. a þann — F. vid þann — G. I. K. L. ¹⁷⁾ [eða eðr þann uegr þau niðingshæ uig —
K. L. ¹⁸⁾ [þau niðings vert — F. [niðings uig. eðr uert þau — G. H. [þerir þau vert — K. ¹⁹⁾ [er
landþbot vattar — E. K. L. [sem lögbot landþzins vattar — F. ²⁰⁾ [mgl. — K. L. ²¹⁾ [v. e. þunir — E.
[þeir eigu — F. K. L. [þeir ero æidbundnir — G. H. ²²⁾ [mgl. — E. þau — tilf. K. L. ²³⁾ Ingea
Capitel-Afdeling i E. F. K. L. ²⁴⁾ [Oll þau mismæle eða sundrþyft sem gerizt — B. [Eðr sundrþyft gerizt —
F. G. K. L. [Eðr sundrþyft verðr — H. [Þu þau m. e. f. sem goraft — I. ²⁵⁾ [uerðr — B. C. [þat a
eða verðar — D. [þat uerðr — E. I. ²⁶⁾ kaupstadum — D. E. G. H. ²⁷⁾ sviurda — C, ogsaa nedenf.
²⁸⁾ [milli innan hirdar — F. [innan hirdar — G. H. [milli þeirra innan hirdar — I. K. L. ²⁹⁾ misgerit
þæzir — B-L. ³⁰⁾ botr. — tilf. D. E. C. bot — tilf. F. K. L. [sænd — H. ³¹⁾ [mgl. — I. ³²⁾ hærð-
laghum — B-L. ³³⁾ þæmmir — C-L. e. þæinir — mgl. B. ³⁴⁾ taz — I. ³⁵⁾ þæmmir — G. H.
³⁶⁾ sit — tilf. G ³⁷⁾ [mgl. — F. G. H. K. L. ³⁸⁾ Aabent Rum istf. þylgir i C.

tillögu oc skipan.¹ þa segir sit sealzr or hirdlogum.² nema konongr [oc hird³ uili bætr gort haza. Ez madr ma hialpa laugunaut sinum az skipabrote⁴ eða i⁵ þiollum uxor- um eða xirir⁶ vuinum oc uil han eigi. þa er han or hirdlogum eða syni⁷ extir hirdar dome. Engi skal hirdmanna⁸ loryna konong eða hirdbroðr⁹ ez han væit¹⁰ skom eða skada raden. engi skal oc hirdmadr haza [huettungu¹¹ xirir tungu.¹² En þa sem sannr værdr at þui at han røger laugunaut sin xiorø roge eða xear. þa skal þa sinu xø eða xiorvi [xirir xara¹³ ez at roge¹⁴ verdr.¹⁵ Ez madr røx dom konongs eða logu- nauta¹⁶ naudsynia¹⁷ laust. þa er han or hirdlogum nema konongr uili bætr gort haza.

Ez missætti værdr innan hirdar.

Þeim sinnum sem [ludr konongs luedr uid¹⁸ þa æigu men vandlega at¹⁹ at 42 spyria huerir lutir [til ganga²⁰ oc þegar [men uitu sat az²¹ þa æigu aller²² til at loma naudsynia²³ laust huart sem til er blaæt²⁴ ollu²⁵ xorunøtti konongs eða hirdinni.²⁶ [þa æigu þeir eigi at xiri nemazt.²⁷ en þa sem eigi kemr naudsynia²⁸ laust er sætr øyri silzrs. væitir þat þrysuar²⁹ [enum sama.³⁰ þa er han sealzlagdr³¹ or [logunøtti sinu.³² þui æigu men³³ vandlega at ganga til stærnu [extir þui³⁴ sem [þeir høgra xiri³⁵ sagt at mager [nyir lutir oc atburdir³⁶ tunnu³⁷ at spyria(xt) oc³⁸ þeir sem monnum³⁹ varða⁴⁰ myðlu male⁴¹ at⁴² eigi se odrum⁴³ adr⁴⁴ tunnift [oc mego þui valda stundum⁴⁵ konongs naudsyniar.⁴⁶ [en stundum naudsyn⁴⁷ sealzra vara innan hirdar.⁴⁸ þat stulu men⁴⁹ oc luita oc⁵⁰ varazt at eigi gange þeir⁵¹ inn⁵² sem eigi eru næxndir. eigi⁵³ þa hirdmen er gestum oc⁵⁴ fertisvæinum⁵⁵

¹) [azir skipat — F. G. H. K. L. [til skipat — I. oc skipan — mgl. E. ²) hirdmanna logum — I. ³) [mgl. — G. H. K. L. ⁴) skipabrotum — G. H. I. ⁵) az — E-K. mgl. — B. L. ⁶) xra — E. mgl. — G. H. I. K. L. ⁷) eibi — tilf. F. I. ⁸) [skal hirdmadr — E. [madr skal — F. [hirdmadr skal — G-L. ⁹) hirdbroðr — B. E. I. sina — tilf. K. L. ¹⁰) þeim — tilf. G. K. ¹¹) huettungu — B. G. huettungu — C. huettungu — H. huett tungu — I. ¹²) [tundu xirir huettungu — D. E. x. tungu — mgl. K. L. ¹³) [røgt haza — D. E. K. L. [xirir suara — G. H. ¹⁴) þui — G. ¹⁵) [annr — tilf. B. tunnr — tilf. G. H. I. ¹⁶) sinna — tilf. G. H. ¹⁷) xorzalla — K. L. ¹⁸) [menn høgra konongs ludr — K. L. ¹⁹) eptir — F. mgl. — B. D. ²⁰) [til þess ganga — B. C. [þar ganga til — K. L. ²¹) [með(!) spyria satt — E. az — mgl. F. ²²) men — E. menn allir — G. H. I. ²³) xorzalla — G. H. I. ²⁴) blaæt — F. ²⁵) ollu — mgl. F. ²⁶) hird einni — B. C. D. F. G. H. I. rig- tigere. hirdmonnum — K. ²⁷) [mgl. — F-L. ²⁸) xorzalla — H. I. ²⁹) .lij. sinnum — E. F. H. K. L. .lij. østar — I. ³⁰) [sama manne — B. [hit sama — E. [sama — H. ³¹) [sælzr — I. ³²) [hird- logum — I-L. ³³) men aller — D. ³⁴) [mgl. — F. G. H. K. L. ³⁵) [xirir er — B. [xirir verdr — F. G. H. K. L. ³⁶) [nyir atburdar — D. [lutir nyir — G. H. ³⁷) til — tilf. E. þar — tilf. G. til at xalla of — tilf. H. ³⁸) oc — mgl. D. E. F. G. H. I. ³⁹) monnum — mgl. F. G. H. K. L. ⁴⁰) varðar — C. D. F. G. I. K. L. ⁴¹) male — mgl. F. G. H. K. L. ⁴²) of — E. ⁴³) ollu — D. E. F. K. ⁴⁴) adr — mgl. F. ⁴⁵) [enn þa mego stundum valda — G. H. stundum — mgl. E. ⁴⁶) naudsyn — B. ⁴⁷) naudsyniar — B. C. ⁴⁸) [of æi þdr sealzra vara — E. oc mego þui &c. — mgl. F. I. K. L. ⁴⁹) þeir — G-L. ⁵⁰) [mgl. — G. H. ⁵¹) þeir — mgl. F. ⁵²) Kan og læses menn i A. inn — C. D. men in — E. menn — F-L. ⁵³) eigi — mgl. E. ⁵⁴) eða — B. C. D. ⁵⁵) einum — tilf. C. D.

er bláset. oc æigi þa gestir eða¹ tertiðvæinar er hirdmonnum² er bláset.³ [þui at þat er mytil uturtæfi.⁴ [þeir lutir kunnu oc idulega⁵ til at berazt⁶ er⁷ þeim einum horyra⁸ fyrst bradlega at uita er i þui⁹ logunorði eru¹⁰ [er þa verða til tala tallader.¹¹ [engi uhöverska er mæiri¹² síðugra manna i smálutum¹³ en¹⁴ lyða eða lera¹⁵ til þes mals¹⁶ [er han er æigi til talladr.¹⁷ Eði almennileft¹⁸ samtal stulu handgengnir men haza i engu logunorði kononge nerveranda uttan með hans orloz. en ex notorer verða at þui sanner¹⁹ at þeir haza samtal eða svæitar drat til þes at tala²⁰ þat²¹ [xirir notorum²² sem kononge er [til ulhðni eða i mote se hans rettom bodstap.²³ þa ero þeir landrada men uid konong [huerir sem at þui verða lendir²⁴ oc aller þeir sem þeim²⁵ samþydia. þeim sinnum sem [men²⁶ horyra til þes blasa²⁷ at xylgia litum²⁸ þa stulu men þat gera rotilega þui at þess þarz einu sinni huert [en æigi oxtar.²⁹ en sa sem æigi [uil xylgia liti logunautz sín³⁰ naudsynia³¹ laust er sætr oyri silzra. Sa oc sem lytr at vata xzir [logunaut sinum³² [liðanda eða xramzornum³³ oc uil æigi er sætr [halzu mæira.³⁴ uid [þessari seft³⁵ stal tala merliomadr oc geza xzirir sal all(r)a³⁶ tristinna manna. En ex [notor verðr svo mytil ugixtu madr at han³⁷ gerer þau [ugixtu verð. ubota eða udada³⁸ at han er dauda xzir verðr. [annat huart³⁹ morð eða stuld eða ill verð onnur er logh doma han til dauda⁴⁰ [oc ber gæzlu slytu a at haza.⁴¹ þa⁴² stulu men lutazt⁴³ til gæzlu⁴⁴ svo marger sem litar⁴⁵ þar til er domr lemr⁴⁶ a mal.⁴⁷ en síðan stulu logunautar xylgia⁴⁸ til dauda.

1) of — K. 2) hirdinni — C. E. I. hyrd einni — D. hirdmonnum — K. hird — G. H. 3) bláðil — F. 4) [þui at engi uturtæfi er iagnumitil — F. [þuiat þat er ein (ein — mgl. H) hin meffa oturtæfi — G. H. [þu. þat er m. oturtæfi of engi iagnumitil — K. L. [mgl. — B. þuiat — tilf. E. 5) optliga — G. I. opt — H. 6) bera — B. 7) at — B. en — D. 8) haryrir — E. G. H. 9) þeirra — E. 10) [mgl. — F. K. L. [flyttet efter til talladr, ved (17) — G. H. 11) [sem þa verða til tallader — E. [er til tala verða tallader — I. [mgl. — F. G. H. K. L. 12) i — tilf. A, urigt. 13) [engi uh. er m. i smálutum síðugra manna — B-E. [Engi oturtæfi er sú i smálutum at meiri se — I. [mgl. — F. G. H. K. L. 14) sem at — F. K. at — G. H. L. 15) hlóra — G. K. L. 16) lönndarmals — D. sem talat verðr — F. mgl. — I. 17) [sem madr er sig til talladr — B. C. D. I. [of engi tallar hann til — F. [er hann er eigi til (tuadr eðr — tilf. K. L) talladr — G. H. K. L. Herhen flytte G. H Stykket þeir lutir &c. 18) almennilegt — mgl. F. 19) tunnrir of sannir — E. 20) tala — E. G-L. 21) nottut — tilf. G. H. 22) [x. monnum — E. [mgl. — F. G. H. K. L. 23) [móðratir i — F. [ulhðni — K. L. 24) [huer f. at þ. verðr tunnrir of sannr. — E. [mgl. — F. G. H. K. L. 25) vitlea — tilf. H. 26) þeir — K. L. 27) blást — G. H. K. L. [blást verðr — E. 28) laugunauta sinna — tilf. F. K. L. 29) [mgl. — F. G. H. K. L. 30) [xylgír litum logunauta sinna — C. D. I. [x. liti i. sín — E. [x. litum — F. K. L. 31) xoryalla — G. H. I. 32) [liti laugunauta sín — E. 33) [liða eða xz. — E. [mgl. — E. 34) [ij. onnum — B. [ij. aurum — F. G. H. K. L. 35) [þess þ — E. 36) allra — mgl. F. K. L. 37) [notorum verðr svo mitil ugípta xzirir at han — B-E. [notdur — F. G. H. K. L. [notdurum verðr sú ógípta x. at hann — I. 38) [ubota uert eða udada — B. C. D. I. [ubota vert — E-H. K. L. 39) drottens suit — tilf. B-E. I. 40) [mgl. — F. G. H. K. L. 41) [oc ber gæzlu a haza — B. C. [oc ber gæzlu stulu a haza — D. [of þarz gæzlu a at haza — F. [of ber gæzlu með honum at haza — G. H. [of ber gæzlu a at haza — I. K. [of ber gæzlu — L. 42) síðan — E. 43) lusa — G. H. 44) genmslu — G. H. 45) þarz — K. L. 46) xellr — K. L. 47) hans — tilf. B. þeirra — tilf. E. 48) honum — tilf. F. G. H. K. L.

Ex konungr gerer geste i hird sinni.¹

Stefnum monnum er þat lunnilt i kononge hird [at gestir ero nester² hirdmonn- 43
um at sordum [oc at naznbodom³ [oc ollu rettar zare.⁴ En þeir sem læita ser þeirra
naznbota⁵ az kononge oc iattar konongr þa stulu þeir svo uib gesti læita logunoytis
sem zoru er siðr til.⁶ en ex [notur mæler⁷ mote þa skal slitr hattir a⁸ vera [i þeirra
logunoyti⁹ sem adr [er sagt oc flipat er¹⁰ i¹¹ hirdmanna logunoyti [um slitr
ezmni.¹² Med þeima hætte skal konongr gera gest at han skal hallda hendi [sinni
fram¹³ yzir sværd¹⁴ sem saman kemr¹⁵ hioft oc medallazle. en sa sem gerizt skal
tala hogre hendi sinni [nedan undir omanet¹⁶ oc minnazt siðan uib hond konongs
oc sværia¹⁷ æið með þeima¹⁸ æiðstaz oc¹⁹ hirdmadr. siðan skal han ganga [til
handfals²⁰ uib logunauta sina. þui hæita þeir²¹ gestir at þeir haza þar morgum
stodum gifting sem þeim værd²² engi þof zirir lunnad.

Her segir hvar skylda gesta er.²³

[Þesse slyta zylgir þessare²⁴ naznbot at þeir eru stlylðir sem aller²⁵ handgengnir 44
men konongs²⁶ at zara allar þær zærdir²⁷ sem konongr²⁸ bydr þeim²⁹ ættr þui
sem zrammazt megu þeir. [huart sem han uisar þeim til lunnra manna eða ufunra.³⁰
en [þo ber kononge væl³¹ zirir at sea at eigi uifi han³² þeim til ufemilegra³³ luta
oc eigi til þes at³⁴ gudi se lupelt i.³⁵ æigi oc til þess at³⁶ ozmylt ozæzli³⁷ er
i.³⁸ þær æigu oc sealzer vandlega³⁹ at⁴⁰ at hyggia til hueria luta þær ero sender.
þær æigu oc iðulega⁴¹ at minnazt a⁴² æið sin oc tru oc minna a adra⁴³ þa sem
[þær sea at⁴⁴ misgera.⁴⁵ varazt uib⁴⁶ ran oc stulð. [oc allra hæizt um⁴⁷ tuænna

1) Her hefr þridia lut batar oc segir i zyrstu um rettar zar gesta — Ovskr. B. Her hefr þridi lut batar þessar
(þessarar — D) of segir hin zyrsti kapitola (capitoli — D) um rettar zar gesta. of huezsu konongr skal gesti gera.
of hui er gestir hæita — Ovskr. C. D. 2) [Aabent Rum med Spor af Radering — K. 3) [mgl. — G. H. K. L.
4) [of ællum retti — G. H. K. L. 5) naznbota of sænda — G. sænda of naznbota — H. 6) a — F-L.
7) [notorir mæla — E. 8) þar a — B. C. D. E. 9) [i loguneyti — E. [þeirra i milli — G. H. [þeirra
ezni — I. [mgl. — F. K. L. 10) [er sagt oc flipat — B. C. [er sagt oc flipadar — D. [er sagdr — E.
[vattar — F. [er flipad — G. H. [er flit — K. L. 11) um — F. G. H. K. L. 12) [mgl. — B. F.
G. H. K. L. 13) [mgl. — F. 14) þær — tilf. F-L. 15) toma — F. 16) [nedan vndir — E. [vndir
vnuauit — F. [nedan um uazit — G. H. [um uazit — K. L. 17) vinna siðan — E. [veri siðan — F.
18) sama — B-E. K. L. sama hætti of — F. I. 19) sem — D. G. H. K. L. 20) [at handfali — K. L.
21) þær — mgl. B. C. 22) er — ß. 23) Ingen Cap. Afd. i F. K. L. 24) [þ. slyta zylgir þ. nazn-
bot — C. D. E. [þat zylgir þeirri slytu of naznbot — K. L. 25) adrir — G. allir adrir — H. K. L.
26) kononge — mgl. E. 27) konunge — tilf. F. G. H. I. 28) hann — F-I. 29) honum — E. bæde
vttan landz oc innan. oc gera allt [þat sem konongr bydur þeim ([mgl. — E) — tilf. D. E. 30) [mgl.
— F. G. H. K. L. 31) [þo ber kononge — D. [þo byriar konungi væl — F. [konungi berr væl — G. H. I.
32) konungr — F. G. H. I. 33) vuidrtomelægra — D-L. 34) sem (er) — B. C. D. I. K. L. 35) [opædis-
lid — E. [vædti — G. H. [vægt — F. 36) sem (er) — C. D. E. G. I. K. L. 37) Saal. rettet efter B. C.
F. G. H. K. L. uzæzli — A. ozæzli — D. 38) zyrir — G. I. 39) vandlega — mgl. E. I. 40) at —
mgl. F. K. L. 41) iðulega — mgl. F. K. L. 42) a — mgl. F. 43) þat sama — tilf. F. 44) [mgl.
— I. 45) minna a &c. — mgl. G. H. 46) uib — mgl. G. H. I. 47) [oc — E. G. H. [of hallda —
K. L. [mgl. — F.

þrid.¹ laupa² ægi bradlega til mandrapa³ huervetna⁴ þar sem þeir uitu eigi giorla⁵ [stíl a⁶ huat þeir [gera eða huerium þeir zylgia.⁷ Eð gestom verðr uisat til up-
tættu⁸ þa giæte⁹ þess uel at ægi zylgi¹⁰ ze¹¹ annara manna. [nema þat eit sem
uptætt se.¹² en þo at [tætt verðe¹³ bradlega aðr en þeir verðe [anz varer¹⁴ þa
[late þegar ætr ganga¹⁵ sem ret¹⁶ ranzfat lemr a. Engi¹⁷ stal oc¹⁸ loryna þui [er
han hæuir uptætt.¹⁹ nema þa²⁰ uili þiozr a²¹ hæita [sem lorynir.²² En þar sem
gestir [uerða til gorver²³ at tala men æz. þa [se zirir²⁴ vandlega²⁵ at æighi verðe
sallausir men zirir²⁶ vapnum.²⁷ oc [þar sem þeir²⁸ æigu þess toft þa stulu þeir
handtala men [oc bera ægi þegar vopn a þa. hælðr nae þeir zyr æinum preste²⁹
[ez þeir megu þui uid loma.³⁰ en³¹ ez þeir gera odruiis [þa svare þeir³² zirir
gudi. oc ægi ber hoxðingia at lata [þat vera hirtingia laust.³³ Gestir eru oc stýlðir
þar sem þeir ero i bygðum at væita lidfinni³⁴ lendum monnum [oc sylsumonnum³⁵
til allra rettra lonongs mala þar³⁶ þeir verða til³⁷ traðder. [þo at þeir se æigi³⁸
svæitzafter.³⁹ Lendir men oc sylsumen ero oc þeim stýlðir at zylgia⁴⁰ þeim⁴¹ til
rettra⁴² mala svo sem sinum⁴³ logunautum. [huervetna þar sem⁴⁴ þeir eru iamm-
aðar men uid aðra lonongs þæga.

Þm gesti ac þeirra rett.

45 Allar þær þyrmslur sem hirdmonnum byriar⁴⁵ at haza [þær innan hirdar sem til
þeirra zoronontis (byriar)⁴⁶ æigu gestir⁴⁷ at [halda oc haza.⁴⁸ [Eð⁴⁹ gestir loma

¹) oc þeirra ze — tilf. B-E. of tirtna of þeirra ze — tilf. F. ²) laupi — I. ³) manndrape — H.
⁴) huervetna — mgl. F. G. H. K. L. ⁵) giorla — mgl. G. H. ⁶) [mgl. — B-L. ⁷) [gera eða hueri-
um þeir gera — C. D. G. H. K. L. [gera of æi huerium sem þeir gera — E. [eigu at gera — F. [gera eð
huerium þeir ægia — I. Herefter nyt Cap. i alle de Övrige. ⁸) zear uplettta (uppletta — H) — G-L.
⁹) genmi — F. K. L. ¹⁰) þar — tilf. F. G. H. ¹¹) ze — mgl. B. C. ¹²) [mgl. — G. H. ¹³) [þeir
tati — E. [tætt verði — F. G. H. [upp verði tætt — K. L. ¹⁴) uisr — E. G. H. K. L. ¹⁵) [late
þegar ætr — I. ¹⁶) ret — mgl. K. L. ¹⁷) Engu — E. ¹⁸) æz — B. C. D. of æz — E. ¹⁹) [sem
han tof j uplett — B-E. ²⁰) han — E. F. K. L. mgl. — I. ²¹) æz — E. K. L. at — F. mgl. —
G. H. ²²) [mgl. — F. ²³) [verða goruer til þess — D. E. F. [ero gorzir til — G. H. ²⁴) [gorym-
— B. ²⁵) [se þeir — F. ²⁶) þeirra — tilf. K. L. ²⁷) vapnum — mgl. G. H. ²⁸) [ez þeir — F.
G. H. K. L. men — D. ²⁹) [oc bera æt. . . hælðr nae þeir æinum preste — B. [oc bera eigi vapn a þa þegar
hælðar þeir nae zirir eins preste — D. [of b. e. þegar vapn a. hælðr nae þeir preste — E. [of lata ná preft
zundi — F. [of b. æigi vapn æ þa zyr enn þeir na preftzundi — G. H. [of b. e. v. á þá, hælðr nái þeir zyr
prefti — I. [of nái þeir preft zundi — K. L. þui at þat æigu iaznan hoxðingiar at bioða þeim monnum sem
þeir gera til at rezfa monnum at þeir late hina na preste er þeir ero till gorzir — tilf. B. C. D. E. I. ³⁰) [mgl.
— F. ³¹) of — B. ³²) [svare — F. ³³) [(þat) rezfingalaust — F. G. H. K. L. [þat vera rezf. laust
— I. ez sua þrovaft — tilf. B-L. ³⁴) lqðni — E. ³⁵) [mgl. — I. ³⁶) þar sem — B. C. D. F-L.
þa sem — E. ³⁷) til — mgl. K. ³⁸) aðr — tilf. F. ³⁹) [mgl. — B. ⁴⁰) væita — G. H. ⁴¹) þeim
— mgl. B-L. ⁴²) allra rettra — D. E. ⁴³) sonnum — tilf. B-E. G. K. L. ⁴⁴) [ez — F. G. H. K. L.
⁴⁵) hægur — H. K. L. ⁴⁶) [innan hýrðar millum sin — B-E. G-L. [sin i millum — F. ⁴⁷) með [er — tilf. D. E.
⁴⁸) [haza — F. G. H. K. L. þær sem till þeirra zaronontis byriar oc þeim houer — tilf. B. C. þær sem til þeir
laugunautis byria oc houe — tilf. D. þær sem þeirra laugunæti byriar — tilf. E. þær sem til þeirra logunontis byriar
at haza — tilf. F. þ. f. t. þ. t. hægur — tilf. G. H. K. L. þ. f. t. þ. t. b. of þeim haza — tilf. I. ⁴⁹) En ez — F.

gi til gesta stæznu eða¹ zylgia æigi² [lifum logunauta sinna³ [þa er huer þeirra
tr stitu sem hirdmadr.⁴ Öll þau mal sem⁵ til siðsemdar⁶ höftra millum gesta⁷ [innan
rðs⁸ oc hirdstra sthrrir. þa stulu þeir⁹ nýta þar æz allt þat sem til¹⁰ [siðar bota
¹¹ bæde i zribi oc i uzribi. Gestir stulu oc haza stip með kononge þegar han zær
rir land fram.¹² oc [þan zorman zirir ser¹³ sem konongr [gerir rad zirir.¹⁴ oc
ige sva til¹⁵ at þeir [zare iannan sem nest eptir konongs stipi.¹⁶ en þui at eins
rir at han biode sva sealzr.¹⁷ Gestir ero oc sthlldir at hallda alla utvordu oc
osner¹⁸ izir kononge huart sem¹⁹ þarz a landi eða sio. [eztir þui rade sem konongr
rer zirir.²⁰ Gestir æigu at ganga a vord [oc æz verði²¹ [þan tima²² sem þa²³
rðr zirir sagt. þeir stulu haza til vardar²⁴ [annat huart²⁵ sværd eða²⁶ orgi. stal-
izu. spiot oc bullara. sva marger²⁷ stulu oc²⁸ hallda i huærium stad oc [sua i²⁹
orgum stodum sem [þa værdz zirir sagt.³⁰ engi hæil madr stal za annan³¹ zirir
til vardar nema [konongr loze.³² en sa sem zær³³ giallde stift sem vordz se zall-
z.³⁴ en hin retlaus er tof³⁵ a hendr ser uløguis.³⁶ I þeim³⁷ stad stal huerr [til
rðar ganga³⁸ sem honum er boden.³⁹ en sa sem [eighi uil hallda þar sem honum
boden⁴⁰ þa er sem uhallden se [þo at han hallda i odrum stad.⁴¹ Nu ganga men
vord [oc tenna men⁴² at þat⁴³ ero stila men. þa stulu þeir i zribi zara.⁴⁴ en ex-
cir tenna⁴⁵ æigi. þa stulu⁴⁶ hallda þeim til dag.⁴⁷

Öm vardhald oc þat sem þar til höftrir.

þar sem men ero sva til vardhallz i svæitum at bæde ero gestir oc þeir [men 46

¹) til þess at — tilf. C. D. [of toma til gesta stæznu of — E. ²) æigi — mgl. E. F. H. ³) [logu-
utum sinum ondudum — K. L. ⁴) [ella ero þeir sthrrir stito sem hinir — E. ⁵) geraz of — tilf. F. K. L.
[semdar — E. ⁶) hirdmanna — K. L. ⁷) [innan hirdar — E. [of hirdmanna — G. H. I. [mgl. —
K. L. ⁸) þeir — mgl. F. gestir — K. L. ⁹) [semdar hærrir of — tilf. E. ¹⁰) [siðbotar er — F.
[botar hærrir — G-L. ¹¹) [z. land fram. þuistitt — C. D. K. L. [um land fram — E. [með landi fram
F. G. H. ¹²) [zornn rett zhrir [er — I. [er — mgl. B. C. D. z. [er — mgl. F. K. L. ¹³) [stipar
m — F. of þan zorman &c. — mgl. G. H. ¹⁴) ziri — C. D. iaznan til — G. iaznan — H. I. mgl. —
F. ¹⁵) [se iaznan næst konungs stipi eptir — F. ¹⁶) stalzr — mgl. F. Herefter nyt Cap. i B. C. D.
G. H. I. K. L. ¹⁷) naudsgniar — E. nidsn — I. ¹⁸) hann — tilf. E. I. ¹⁹) [eztir kononge rade
B. [mgl. — F. K. L. ²⁰) [mgl. — I. ²¹) [eztir þui — B. bæde vettar oc sumar — tilf. D. ²²) þeim
F. G. H. K. L. [þegar þeim — E. ²³) vardhallz — D. E. ²⁴) [mgl. — E-H. K. L. ²⁵) of —
L. ²⁶) nær(!) — I. ²⁷) of vord — G. vord — H. K. ²⁸) [i sva — B. C. D. E. [sua — G.
K. L. ²⁹) [þa v. till sagt — B. C. [þa verðar bodet — D. [bobot er — E. [zhrir verðr sagt — F.
L. ³⁰) man — tilf. E. H. ³¹) [t. løgue — C. D. F. G. H. [með kononge loze — E. ³²) þat
rir — B. ³³) zelldar — D. E. ³⁴) vord — tilf. C-L. ³⁵) lenzistauß — ß. ³⁶) þan — B.
) [hallda — E. [vord hallda — F. G. H. K. L. ³⁷) bodet — B-F. K. L. ³⁸) bodet — B. C. D. E.
odrum stad hëldr — F. G. H. K. L. [ei vill þar hallda — I. ³⁹) [mgl. — F. G. H. K. L. ⁴⁰) vard-
n — D. þeir — G. ⁴¹) þeir — B. D. E. ⁴²) ganga — E. ⁴³) þa — tilf. E. G. H. I. ⁴⁴) [tal
D. þeir — tilf. B. C. E. G. H. I. ⁴⁵) konongs zundar — B. [of tennaz eigi at þeir se stila menn. þa
stu þeir halldaz þar til dago. enn stiamenn stulu zara i zribi — F. [of tenna menn æigi at þat se æigi [mgl.
L) stiamenn. þa stulu þeir hallda þeim til dago. enn stiamenn alla láti þeir zara i zribi — K. L.

adrer¹ sem ædi ero handgengnir. þa skal svo till stipta² at æ se gestir³ með odrum monnum⁴ a værði⁵ þui at þeir ero tononge truðnðir of svo tunnu þeir meft⁶ æ þeirri pionofu [sem þeir ero til stýðir⁷ oc þeir æigu mefter⁸ i vardhallde at vera. Ex⁹ men tala man¹⁰ [æ værði¹¹ með valde æ vardmonnum¹² [at uranzsafaðu male.¹³ þa eru þeir seltir [gl. marla¹⁴ i zridi. en ubota mal¹⁵ i uzridi. Men stulu æigi ganga aller sen æ værði. Nu er manne einhuer naudsyn a hende oc a han nord. þa skal han bidia orlofs at¹⁶ þa¹⁷ annan¹⁸ iamnvæl lidzoran¹⁹ með vapnum sinum.²⁰ [en ex han fær engan hallde seallzr.²¹ en ex naudsyn er at.²² þa gange æin i sen [ex æigi ero zleiri til en .iiij.²³ en þo²⁴ at æins .ij. at²⁵ iamma(r)ger se extir. en alldri zleiri [i sen huerffu marger sem hallda.²⁶ þat er oc vandlega ziri bodett at [notorar lausnir se tætnar²⁷ æz²⁸ þeim monnum sem a vord ganga til þess at þeir bida æigi ranzsafa a²⁹ liosum daghi.³⁰ en þeir sem þat gera. haze³¹ zirir gort pionofu sinni oc svare³² ollu þui sem æz hinum³³ [tan at standa³⁴ ex [þeir roynazt at uffila monnum.³⁵ þeir³⁶ sem til utvardar³⁷ stulu ganga i uzridi stulu [væl hertledazt³⁸ of haze ludr með ser. ganga til vardar i zyrre lage. vafa sidan uel. sitia staldan turrir. ganga æzr oc zram oc lydazt um. Engir men stulu a vord ganga lornuis³⁹ laust. en þo at notorer⁴⁰ gange. þa skal halda monnum⁴¹ til þes er [ranzsaf temr a um morgnen ætir⁴² [oc skal þa lata⁴³ æigi zyr lausa en með tononge rade eda hans trunadar manna.⁴⁴ Vardmen stulu til lyda⁴⁵ at⁴⁶ þeir

¹) [adrer — B. I. [mgl. — F. G. H. ²) stipta — F. G. H. I. ³) gestir — F. ⁴) manni — I. ⁵) vardhallbi — F. ⁶) [þ. ero ton. truðnðugaster of [t. þ. meft — B. C. D. [þ. ero truðastir of stýðastir of þo tunnu þeir meft — E. [þeir tunnu meft — F. G. H. [þeim er meft tunnigt — K. L. ⁷) [mgl. — E. F. G. H. K. L. ⁸) meft — E. ⁹) En ex — E. K. L. ¹⁰) menn — F. H. I. ¹¹) [mgl. — D. E. ¹²) vardhallbmonnum — G. H. K. ¹³) [utan ranzsaf — B. ¹⁴) [viii. artugum of .xij. mortum (stýro) — E-L. við tonung — tilf. de Övr. ¹⁵) men — D. E. G-L. ¹⁶) oc — B-E. G-L. ¹⁷) á vord: inn — tilf. F. ¹⁸) mann — tilf. F. G. H. K. L. ¹⁹) zoran — E. G. H. I. ²⁰) stitum sem stazr han stildi haze haze — tilf. B. st. sem hann st. hava stazr — tilf. C. D. E. I. ²¹) [ex han fær æi stazr haldet — B. E. [en ex h. fær eigi haldet stazr — C. [en ex h. fær eigi orloz. þa haldet stazr — D. [Enn ex h. z. eigi haze stazr — F. ²²) a — E-L. ²³) [or — F. [mgl. — G. H. K. L. ²⁴) þui — B-L. ²⁵) nema — I. ²⁶) [þo at almargir seu til vardhaldz — E. [huerffu margir sem hallda senn — F. [þo at almargir se til at hallda — I. ²⁷) [tata lausn — F. [tata zt — G. H. K. L. ²⁸) a — G. H. ²⁹) at — G. H. K. L. ³⁰) dagum — D. ³¹) haze — D. ³²) (ua!) — E. ³³) him — G. H. mgl. — K. L. ³⁴) [stendr — E. ³⁵) [hann regniz at uffila manni — F. [þeir regnaz at stila(!) monnum — H. Herefter nyt Cap. i B, men ulæseligt, saavelsom det övriga af samme Side, *hoormed Cedar ender*. Nyt Cap. ogsaa i de Övr. ³⁶) menn — tilf. st. ³⁷) uardar — E. utvarda — st. ³⁸) [væl hertledazt með godom hertledom þeim sem þeir hava til oc þeir mego traustazt æz vera — C. I. [v. h. u. þeim vapnom sem þeir haze til. oc þeir mego sem traustazt æz vera — D. [v. h. með godum hertledum of þeir mego meft trenstazt æz — E. [haze góð vapn — F. K. L. [haze hertledi god — G. H. ³⁹) lornuis(!) — C. ⁴⁰) notorer — mgl. de Övr. ⁴¹) menn — I. mgl. — F. ⁴²) [dagar er — D. ⁴³) [En þegar æ dag er þa skal lata þa — C. [þa skal . . . lata þa — D. ⁴⁴) [þa skal engi lausa a lata nema með tonunge rade eda annara trunadar manna — E. ⁴⁵) engir men &c. — mgl. G. H. K. L. ⁴⁶) en — E. ex — F.

nyri¹ huarle² roður³ eða reid. oc ex þeim þittir notot [til uroar vent⁴ oc þidiaz
ær þo æigi til uift⁵ uita⁶ þa skulu þeir lalla a adra men þa sem nestir⁷ ero
: þui ma uid loma [ot haza þeirra rad uid huart blasa skal eða eigi. en ex þui
a æigi uid loma⁸ þa skulu þeir blasa sem xyrst [oc vælia allt xolt.⁹ en sumir styndi
[kononge oc segi honum [anna uogtu a þui male.¹⁰

Guersu konungr skal gera kertissvæina.

Þat er xorn síðr innan hirdar [at konungr vælr¹¹ [er æz godom ættom þa 47
en til kertissvæina sem kononge þyðir til þess xalner.¹² [oc æz þui æigu¹³ þeir men
iorla at¹⁴ ranzfala sem þeim¹⁵ xylgia (til) [kertissvæina uistar¹⁶ [um æt oc með-
rði þeirra. xz oc xramlemd.¹⁷ oc segia svo [kononge at æigi þyrizt¹⁸ annat sann-
a [um allt þetta.¹⁹ En þan tima sem konungr [uil gera²⁰ kertissvæina²¹ þa skal
an lata drottsfeta²² [stipa þeim monnum²³ xirir bord [sem han uil þan dagh lata
ra²⁴ millum þess er rud²⁵ eru bord oc han²⁶ tætr sealx vatn.²⁷ Konungr skal
alda hõgre hende sinni xram²⁸ izir bord²⁹ sem honum er hõgazt. [en sa sem ger-
it skal lata badom hondum um hõgre hond kononge. oc minnazt uid.³⁰ iattandi
onum i þuifa³¹ sina tru [oc holloxtu³² bæde lornilega oc openberlega svo xul-
mlega³³ sem [sa er honum sver bolar æid.³⁴ Ero þui kertissvæinar kononge hand-
ngnir³⁵ þo at þeir se æigi sverðtalarar. Ertir þat skal [sa sem gerizt³⁶ luta [hoxði
nu³⁷ [up ivir bord.³⁸ konungr skal lata handklæðes lyttiunni xram xzir hals hon-
n. síðan skal han hallda [a mullaugu³⁹ meðr drottsfeta meðan han gezt kononge

¹) hõgra — *β*. ²) annathuart — *E. I. mgl. — D. F. G. H. K. L.* ³) roðer — *C. D. E. G. H. I. L. raubb — F.* ⁴) [vænt til vðridar — *F. K. L.* [vðridar vent — *G. H.* ⁵) [andz — *D.* ⁶) [æigi a til via — *D.* ⁷) nær — *F. G. H. K. L.* ⁸) [ot haza &c. . . . tomur ei við — *D.* [mgl. — *E-L.* [mgl. — *F. G. H. K. L.* ⁹) [i. uottu a þ. mali — *E.* [stip m — *F.* [grein m — *G. H. K. L.* ¹⁰) vit *D.* ¹¹) [at þeir men seu æz godum ættum er konungr vit til kertissvæina lata ot honum þyðir tilxallit — *E. t. &c. . . .* sem honum þidia vel til xallnir — *F.* [at konungr v. (æz g. ættum menn til kertissvæina — *K. L.*) [En — *K. L.* megu — *E.* ¹⁴) [skulo gortla — *K. L.* ¹⁵) þeir — *D.* ¹⁶) [þeirra naznbota — *G. effa naznbota — H.* [mgl. — *E.* ¹⁷) [um ætt þeirra — *K. L.* [mgl. — *G. H.* xz ot xramtæmd — *gl. F.* ¹⁸) [at konungi þyriz ei — *F. I.* [konungi at æigi regniz — *G. H.* [konungi at æigi xyniz — *K. L.*) [mgl. — *F. G. H. K. L.* ²⁰) gorir — *G. H. K. L.* ²¹) kertissvæin — *E. I. K. L.* ²²) [drottsfeti — *I.* [lata drottsfeta — *H.* drottsfeta — mgl. *K. L.* ²³) [stipa hann — *F.* ²⁴) [i. h. vit þan dagh gera *D.* [er geraz skal — *F.* [er h. uill at þann dag geriz — *G. H.* [sem hann vill þann dag lata goraz — *I.* gioraz [culo — *K. L.* ²⁵) robin — *E.* ²⁶) konungr — *G. H.* adr konungr — *K. L.* ²⁷) laug — *E.*) upp — *F.* ²⁸) borðit — *F. K. L.* ²⁹) [síðan minnizt [a við hõnd konunge er gioriz oc lati snum ndum badum um hægri hõnd hans — *F.* [ot skulo þeir minnaz við hõnd kononge — *K. L.* ³⁰) [honum i i a — *C.* [honum a — *D.* [i þuifa — *E.* [honum i þui — *F. K. L.* [mgl. — *G. H.* ³¹) [alla holloxtu tryggleita — *C. D.* [ot allan tryggleit — *E.* [mgl. — *F. G. H. K. L.* ³²) xultomlega — mgl. *F.* amt — *K. L.* ³⁴) [eidr hans er til — *E.* [hinir (þeir — *H.* er sveria h. b. eid — *F-L.* ³⁵) sem vir er sveria — tilf. *F.* sem hinir er sv. honum bolar eid; eru þui kertissvæinar konungi handgengnir — tilf. *I.*) [han — *D.* ³⁷) [mgl. — *F.* ³⁸) [mgl. — *G. H. I.* ³⁹) [munllaugh — *K. L.*

vafn. en eý þleiri gerast¹ en ein þa hallde sumer a handllæði. [Ætíð þat tafe sumir mullaugar sumir handllæðe² æða annan borbunad oc here uttar [þva sem adr er síðuenia a.³ Þui hæita⁴ kertiþveinar at þat er einkalega⁵ stýlða⁶ pionosta þeirra at hallða terti xirir tononge eða⁷ odrum höfðingium um iol⁸ oc iamnan [þess i millum⁹ þegar tonongr lætr þa til træxia.¹⁰ [þva stulu þeir oc¹¹ vera i xylgðar halde með hirdmonnum [þegar tononge þittir þat tilþællilegt vera.¹² þua þo at not orer se hirdmen i¹³ með þeim. þeir stulu oc hafa skip með tononge [þegar han xer xirir land fram¹⁴ [þui list¹⁵ oc þan xorman [xirir ser¹⁶ sem tonongr¹⁷ [gerer rad xirir¹⁸ oc hage þva til¹⁹ [at þeir xare iamnan²⁰ sem nest ætíð tonongs skipi. en þui at eins xirir at han biode þva²¹ sealx. kertiþveinar ero oc stýldugir til allrar þeirrar pionostu²² sem tonongr lætr²³ træxia [ser til lettes oc somdar.²⁴ [Alla þa samþykt²⁵ oc síðsemd sem vattar adr²⁶ i hirdmanna logunoyti eða²⁷ gesta stulu þeir [ser til gangs²⁸ nyta ætíð þui sem xrammazt byriar þeirra logu noyti. stílar ræxsingar [oc settir²⁹ liggia³⁰ uid er þeir misgera [um notora þa luti³¹ [sem adr vattar millum hirdmanna oc gesta eý þeir misgera.³² [Einkalegha hover oc þeim³³ at vera aruater³⁴ oc letter a ser til allra [nytsamlegra luta³⁵ [oc heverstra³⁶ hirdsida³⁷ þui at oxtar³⁸ verða þeir tæknir til sinnar pionostu [a lettizum³⁹ aldri en notorer adrer.⁴⁰

Rettarbotr þer er gæ Magnus konongr hinn koronadi.

- 48 Þessar rettarbotr⁴¹ gæ⁴² Magnus konongr [hird sinni⁴³ oc handgengnum monnum.⁴⁴ fyrst at andverdu⁴⁵ at han stadæsti⁴⁶ þer rettar botr er hafon⁴⁷ konongr [xader hans⁴⁸ gæ þeim. [En þessar varo þer einkalega at han gæ⁴⁹ .vi. aura⁵⁰

¹) i fenn — tilf. F. G. H. K. L. ²) [en sumir tati mullaugar — E. G. H. I. K. L. [sumir tati mullaugar — F. ³) [sem adr segir of síðu. er til — E. [mgl. — F. K. L. ⁴) þeir — tilf. E. I. ⁵) einkalega — mgl. F. G. H. K. L. ⁶) stýlða — mgl. F-L. ⁷) of — C. D. E. F. I. ⁸) jolatið — C. D. ⁹) [er tonongr(?) — H. [mgl. — F. G. K. L. ¹⁰) [træx þa til — E. [lætr træxia þa — F. [lætr træxia — H. ¹¹) [þeir stulu — E. ¹²) [þegar t. þidir tilþællit — E. [mgl. — F. G. H. K. L. ¹³) i — mgl. — D. E. G. H. K. L. ¹⁴) [þegar hann(?) xiri land fram — D. [þ. h. xer með landi fram — E. [mgl. — K. L. ¹⁵) [mgl. — F. K. L. ¹⁶) [xirir — D. E. I. [mgl. — F. K. L. ¹⁷) han — C. G. H. ¹⁸) [vil — E. I. ¹⁹) iafnan — E. I. ²⁰) [sem han se — E. [at þeir xari — I. ²¹) þeim — G. H. ²²) pionunar — H. ²³) þa — tilf. C. D. I. þa til — tilf. E. ²⁴) [f. t. t. of pionostu — I. [mgl. — E. ²⁵) [þer samþyktir — D. ²⁶) [alla þa síðsemd sem vattar — F. K. L. adr — mgl. E. G. H. I. ²⁷) of — G. K. L. ²⁸) gagna — de ft. [sem xramast — E. ²⁹) [mgl. — F. ³⁰) þer — tilf. G. H. K. L. ³¹) [þa luti — E. [mgl. — F. G. K. L. ³²) [mgl. — G. H. eý þeir misgera — mgl. F. ³³) [þeim hæxir — F. G. H. K. L. ³⁴) aruater — C. D. G. H. I. vatrir — E. F. K. L. ³⁵) [nytsamligra verða — F. [naudsynligra luta — H. ³⁶) hæverftigra — E. ³⁷) [oc höxestra síðsemdur — D. [mgl. — F. G. H. K. L. of síðsemdar — tilf. C. E. I. ³⁸) optast — E. ³⁹) tettligia — G. K. L. ⁴⁰) [mgl. — E. ⁴¹) rettar — E. ⁴²) gæx — C. D. virdulegr herra — tilf. E. G. H. I. ⁴³) [hirdmonnum sinum — E. I. ⁴⁴) þat — tilf. G. H. ⁴⁵) upphaut — E. ⁴⁶) stadæstir — F. G. ⁴⁷) xerir — E. ⁴⁸) [mgl. — E. ⁴⁹) [en þ. v. þer sem han gæ þeim — E. [hann gæ — G. H. [enn þess voru þer at hann gæ — I. [mgl. — F. K. L. ⁵⁰) stýzra — tilf. ft.

til huers sals¹ (i) mala gíxt þar sem han gæz² sealtz mala [at þui³ minna sterðis lutr
handgenginna manna er⁴ tiund er æz gorr. oc at⁵ hon [se þui ollu⁶ rotelegare
græið. han gæz oc at zylgðar men stulu⁷ vera a konongs lofnade⁸ iannan þegar⁹
þeir hallða¹⁰ zylgð. [en adr get huær hœim til sin þegar konongr get til bordz.¹¹
[þar til gæz han oc zylgðar¹² horn huart sem zylgð hellde zleiri eda zære.¹³ sva
gæz han oc at lata bera bolla horn¹⁴ [um tuelldum¹⁵ at Olæz minni [um iolum¹⁶
þegar¹⁷ er mungat [veri inni¹⁸ æz þeim dryt sem konongi¹⁹ [þiðir þa tilzællilegæzt
vera.²⁰ En um þær spectir²¹ oc siðsemb²² sem han stipadi²³ innan hirdar þo at
han toke uid morgu uftiltu²⁴ þa er þat þeim²⁵ æinum tunnift²⁶ sem hans sals²⁷
ombuni²⁸ [þat er var herra Jhesus Christus.²⁹ Nu er su en zyrsta rettartot sem³⁰
Magnus konongr gæz³¹ [hird sinni og handgengnum monnum³² at han stadzæsti³³
þær rettartotr³⁴ er [hælon konongr³⁵ [æder hans³⁶ gæz um sina dagha æ meðan
þeir hallða þat [uid han³⁷ sem þeir hæza³⁸ honum tet.³⁹ en þat er [hin mæsti⁴⁰
goduili [oc ærtirlæte⁴¹ [med audluædre lyðni⁴² bæde [uttan landz oc innan.⁴³
openberlega oc lœynilega. [med ubrigdilegre þionofstu.⁴⁴ [en til þess iattar han æin-
tanlega þessar rettartotr.⁴⁵ fyrst at uphæzi⁴⁶ leudum monnum sinum at þo at syflu
mædr hæze valld izir lenz manz huestarle eda annar lendr mædr þa stal han⁴⁷ engar
næzningar⁴⁸ hæza a honum⁴⁹ nema þær æinar sem konongr sealtz⁵⁰ byðr honum⁵¹
i⁵² brexi sinu. uttan sva storar þærzer⁵³ bere til⁵⁴ at⁵⁵ atæzlegha⁵⁶ þurzi [um
landzseno naudzsyniar at veria bradlega zirir⁵⁷ uvina arasum.⁵⁸ Sva oc ez almenni-

¹) mala (sals — E-L. ²) gæz — F. ³) [þui at — F. ⁴) þa er — D. E. G-L. ⁵) at —
mgl. F. ⁶) [verði þeim mun — E. ollu — mgl. G. H. I. ⁷) stuldi — C. D. ⁸) toft — F.
⁹) er — E. I. ¹⁰) hellde — C. D. ¹¹) [mgl. — E-L. ¹²) [þ. i. gæz h. oc zylgðarmonnum — D. [Sua
gæz han oc zylgðar — G. H. ¹³) [mgl. — E. F. I. K. L. [sættes efter tilzællilegæzt vera, ved (20) —
G. H. ¹⁴) horn — mgl. F. ¹⁵) [á tuelldit — F. [mgl. — E. I. ¹⁶) [um iol — D-L. ¹⁷) þa —
E-I. ¹⁸) [er inni — E-L. almennilega — tilf. D. ¹⁹) honum — K. L. ²⁰) [titar — F. G. H. K. L.
Her indskyde G. H. Stykket Sua gæz hann of . . . zære. ²¹) [ettir — E. I. ²²) [siðsembir — C. I. siða
[sembir — D. oc [sið. — mgl. E. ²³) [stipæz — tilf. E. I. ²⁴) Saal. rettet efter C. D. uftiltu — A. vanftiltu — I.
²⁵) þeim — mgl. E. ²⁶) tunnigaft — E. ²⁷) [at — E. ²⁸) ombuni — C. D. ombon taki æz — E. ²⁹) [var:
um herra Jhesu Christo — E. en um þær æt. — mgl. F. G. H. K. L. of þat mego (marger — tilf. E) Norego:
menn fanna at hann gæz margar rettartotetur godar — tilf. E. I. Herefter nyt Cap. i E. G. H. I. ³⁰) hinn
virduligi — tilf. I. ³¹) gæz — D-L. ³²) [hirdmonnum sinum oc handgengnum monnum — E. H. I. [hird-
monnum sinum — F. ³³) stadzætti — C. D. F. ³⁴) allar — F. tilf. — G. H. ³⁵) [mgl. — E.
³⁶) [mgl. — I. K. L. ³⁷) [mgl. — E-L. ³⁸) hæza — E. I. ³⁹) hœitit — E. G. H. K. L. ⁴⁰) [annar
mæstr — E. ⁴¹) [mgl. I. ⁴²) [mgl. — E-L. ⁴³) [mgl. — F. G. H. K. L. ⁴⁴) [m. vðr. hollozto
— D. [i ubr. þionofstu — G. H. [obrigdiligri þionofstu — I. [mgl. — F. K. L. ⁴⁵) [En til þessa iattar
hann eintanlega þessar rettartotr hird sinni of handgengnum monnum — C. D. [En her til iattar h. eint. þ. r. b.
hird sinni allri — E. I. [En her i moti gæz hann þ. r. b. — G. H. [mgl. — F. K. L. ⁴⁶) gæz hann —
tilf. F. G. H. K. L. ⁴⁷) han — mgl. H. ⁴⁸) næzdir — F. ⁴⁹) þeim — F. ⁵⁰) sealtz — mgl. E-L.
⁵¹) honum — mgl. D. ⁵²) með — D. ⁵³) naudzsyniar landzseno — E. næðsyniar — F. G. H. K. L.
⁵⁴) um landzine þærzer — tilf. G. H. ⁵⁵) eðr — I. ⁵⁶) bradlega — E. G. H. um landeins naudzsyniar
of bradliga — I. ⁵⁷) [at vera zirir — E. [um landzine næðsyniar eda. (uid — tilf. K. L.) — F. K. L. [at
ueria zyrir — G. H. I. ⁵⁸) arasum — C. arasæ — D.

legar nærndir¹ eru.² þa flutu húsarlar³ með þeim lendum manne⁴ þara sem þeir eru⁵ a hendi bunnir⁶ [eð þeir þara.⁷ nema tonongr⁸ flípi annan veg. svo oc eð tonongr⁹ mádr einhuerr brýtr log a⁹ lenz manz húsarlar. þa skal tonongr æighi iatta honum þionofu¹⁰ þyr en [bott er¹¹ við¹² hin adr. þat lætr¹³ oc tonongr¹⁴ þui¹⁵ þylgia at þo at hin þorna hirdstra uattade svo þyr¹⁶ at lendr mádr fluldi æighi haza mæira æð veizlu sinni en þa væri [.xij. manadom þaret¹⁷ er han flildigt uid tonong. [þa skal han nu haza alla veizlu sína huern tíma a .xii. manadom sem han flilft uid tonong¹⁸ með¹⁹ góðu orloze [til tuisætis.²⁰

Um Kettarbotr stallara.

- 49 Þessar Kettarbotar gæ [Magnus tonongr²¹ stallarom sinum. at þegar sem þeir haza æighi þylu²² æð honum.²³ þa flutu þeir tala²⁴ i reidum²⁵ þeningum .xv. mertr æð²⁶ tonongr garde þo at þat være æighi svo²⁷ græðlega²⁸ stýrt i hinni þornu hirdstranni.²⁹ þat let han of þylgia at þeir (flutu) haza³⁰ tvæn flæde [med gram flinum³¹ þeir³² sem med honum³³ ero um iol.³⁴

Kettarbotr mærkismanna konungs.

- 50 Þessar Kettarbotr³⁵ gæ [Magnus tonongr³⁶ [mærkismanne³⁷ sinum at³⁸ þo at þu en þorna³⁹ hirdstra vattade⁴⁰ [svo þýrr at han⁴¹ fluldi hava.⁴² .x.⁴³ marla veizlu. þa gæð⁴⁴ han mærkismanne⁴⁵ iamnan⁴⁶ [hedan æð þirir semdar saler seal(x)s sín oc hirdarinnar at han skal haza⁴⁷ [flita veizlu oc ret⁴⁸ sem [lendr mádr oc stallare⁴⁹ [oc iamnan hava⁵⁰ seff neft stallara.⁵¹ þat [hæuir tonongr⁵² oc iattad⁵³ mærkismanne sinum at han skal enga flodu halda þui at han skal þylgia tononge [huert

¹) nægningar — C. D. E. G. H. K. L. mgl. — I. ²) þa — tilf. E. ³) þeir — F. G. H. K. L. ⁴) Senere rettet fra manne til monnum — D. monnum — E. I. ⁵) [þa eru þeir — F. G. H. ⁶) bunnir — C. D. F-L. bunnir — E. ⁷) [mgl. — E-L. ⁸) þeir — F. K. L. ⁹) einum hucium — tilf. E. einohverjum — tilf. I. ¹⁰) hirduift — K. L. mgl. — F. ¹¹) [han hæð bet — E. ¹²) með — E. G. H. ¹³) (et — E-H. K. L. ¹⁴) Magnus tonongr — E. G. H. I. hann — F. K. L. ¹⁵) þui — mgl. E. F. K. L. ¹⁶) þyr — mgl. E. ¹⁷) [.xij. manadir þarnir — K. L. ¹⁸) [tilf. efter D. G. H. mgl. i A og de Övr. ¹⁹) hano — tilf. F. K. L. ²⁰) [til tuisætis — E. H. ²¹) [hann — F. K. L. ²²) [þeir sem haza eina þylu — E. ²³) þonungi — E. G. H. I. ²⁴) æð honum — tilf. G. H. K. L. ²⁵) reidu — C. D. E. F. G. I. K. L. ²⁶) i — F. ²⁷) (sua — mgl. H. ²⁸) giorlega — C. greinitiga — E. ²⁹) flæra — F. hirdstra — G. H. K. L. ³⁰) tala — E. I. inn tala — G. H. K. L. ³¹) [m. græðinum — E. [mgl. — H. ³²) æð þeim — tilf. F. [mgl. — K. L. ³³) tonungi sinum — E. I. tonungi — F. G. H. ³⁴) jolem — C. ³⁵) [Þessa rettir bot — D. ³⁶) [hann — F. G. H. I. ³⁷) mærkis monnum — F. K. L. ³⁸) oc — D. mgl. — fl. ³⁹) [sem — E. ⁴⁰) vattar — E. ⁴¹) mærkis mádr — E. ⁴²) [honum — F. K. L. [honum þýrr — G. [þýrr — H. ⁴³) þim — H. ⁴⁴) gæð — E-L. ⁴⁵) honum — E. G. H. K. mgl. — L. ⁴⁶) iamnan — mgl. E-L. ⁴⁷) [hedan æð þ. fláða sín semdar salir of hirdarinnar at hann fl. haza — I. [mgl. — F. G. H. K. L. ⁴⁸) [veizlu oc rett — D. [flitan rett — E-L. ⁴⁹) [lendr menn of stallarar — C. D. I. [lendum monnum of stallorum — F. G. H. K. L. ⁵⁰) hava — mgl. K. L. ⁵¹) stallarom — C. D. F-L. [mgl. — E. ⁵²) [hæuir hann — F. ⁵³) [gæð han of — K. L.

han fær¹ utan garðz² oc annar³ sa stutillsuæin sem stodu hælðr oc æi⁴ byðr
gð [eða vord⁵ þan dagh [eða mæiri men eru ner⁶ konongi at metordum eða nazn-
um.⁷ en þa hiniir ut i þra sem adr var strað.⁸

Rettarbotr stutillsuæina.

Þessar Rettarbotr gaf Magnus konongr stutillsuæinum sinum um fram þær⁹ sem 51
heuir gezt¹⁰ hirdmonnum.¹¹ fyrst¹² at þeir .ij. sem stodu hallða¹³ stulu ædi
þ haza þirir stening.¹⁴ nema [þær veizlur se at¹⁵ konongr¹⁶ sealzr¹⁷ late¹⁸ þeim
segia at stentia eða odrum¹⁹ stutillsuæinum oc se þo a konongs²⁰ tofnade²¹ bæde
mat oc dryk. Sva stulu oc stutillsuæinar sitia inztir a hirdpall²² um iol. Luta stal²⁴
til [huers dags at piona²⁶ i²⁷ hafæte með stentiaara þeim²⁸ hozðingium sem þa
með kononge. [þarz²⁹ oztar³⁰ en um sin þa heui³¹ lutan³² a³³ nyungum³⁴ þegar
er þaret. en³⁵ ædi starz stulu þeir haza [þirir stening³⁶ um iol nema konongr
þeim til segia. [þui at hans bodstap æigu þeir at halda utan landz oc innan
um til semdar oc uidrtemilegrar pionofu.³⁷

Rettarbotr hirdmanna.

[Þessar Rettarbotr³⁸ gaf [oc Magnus konongr³⁹ hirdmonnum sinum at þeir stulu 52
uid konono⁴⁰ sværði konongs⁴¹ sealzr⁴² ex þat er⁴³ ner. þa er þeir gerazt
þmen. Sva oc at konongr stal⁴⁴ minnazt uid þa [sðan er⁴⁵ þeir hava eid svoret
lendir men oc aller adrer hirdmen [ut i þra⁴⁶ [með þeim⁴⁷ hætæ⁴⁸ sem adr vattar
irðstranne.⁴⁹

Um niofn er borin er til hirdar konongs.

Sva ialtadi⁵⁰ oc.⁵¹ [Magnus konongr⁵² hirdmonnum sinum. gestom oc tertiz 53

¹⁾ [mgl. — E. er — G. H. K. L. ²⁾ of innan — tilf. E. eða innan — tilf. F-L. ³⁾ annar — E-L. ⁴⁾ æi — mgl. G. H. ⁵⁾ [mgl. — E. I. ⁶⁾ nere — C. D. ⁷⁾ þa gange þeir hanom nefter hester ero at metordom — tilf. D. ⁸⁾ stilt — C. sagt — D. [mgl. — E-L. ⁹⁾ þat — F. ¹⁰⁾ ollum lf. C. E. ¹¹⁾ sinum — tilf. G. H. K. L. ¹²⁾ at upphau — tilf. E. ¹³⁾ hallða(!) — mgl. C. ¹⁴⁾ þirir ing — tilf. efter de Övr. mgl. — A. ¹⁵⁾ er — C. D. [konongr hallði þer veislur sem — E. [þa er konongr veizlur þær er — F. ¹⁶⁾ han — E. F. ¹⁷⁾ sealzr — mgl. E-L. ¹⁸⁾ late — de Övr. ¹⁹⁾ odrum lf. efter C. D. F-L. mgl. — A. E. ²⁰⁾ hans — E. ²¹⁾ tofte — E-I. ²²⁾ með — E. ²³⁾ hirdmanna im — E. hirdpallum — I. ²⁴⁾ tua — tilf. D. ²⁵⁾ þeim — tilf. E. I. stutillsuæinum — tilf. F. G. H. K. L. [huers da da pionofu. at pion(!) — F. ²⁷⁾ fyrir — G. K. L. ²⁸⁾ monnum of — tilf. F. ²⁹⁾ of tilf. G. H. K. L. ³⁰⁾ þa nyung at haza — tilf. G. H. ³¹⁾ hætæ — D. ³²⁾ lutan — mgl. I. af — F-K. at — L. ³⁴⁾ njiu — F. G. H. K. L. ³⁵⁾ [mgl. — E. ³⁶⁾ [mgl. — E. I. [mgl. — F. G. H. K. L. ³⁸⁾ [þa rettarbot — C. D. P. ³⁹⁾ [þann — F. K. L. ⁴⁰⁾ of — tilf. ⁴¹⁾ hans — E. F. ⁴²⁾ sealzr — mgl. D. E. F. ⁴³⁾ þar — tilf. D. ⁴⁴⁾ sealzr — tilf. G. H. [er — F. [sðan — G. H. K. L. ⁴⁵⁾ [mgl. — F. ⁴⁷⁾ eidstap of — tilf. D. ⁴⁸⁾ [mgl. — E. G. K. L. ⁴⁹⁾ [eptir þui sem þyrr segir — F. ⁵⁰⁾ ialtar — C. D. F. P. vattade — H. ⁵¹⁾ oc — — F. hin virðulegi — tilf. E. virðuligr — tilf. I. ⁵²⁾ [þann of — F. [Magnus kon. son hafonar kon- — K. L. eintanliga — tilf. C. D. I. P.

svæinum at¹ allar þær sætir of þröðbotr² sem þeir gera skal tonongr sealzr [hæz oc³ tala [sem honum lifar⁴ ættr⁵ loghum oc⁶ mistun. en um þængiðdi eða⁷ onnur stormæli. þa stulu þo⁸ tonongs [syflu men⁹ tala¹⁰ æstur oc vorzlr¹¹ ættr logum. Sva oc ex [handgengin maðr spyr¹² herfogu¹³ þyr en tonongr sealzr oc [zirir lætr¹⁴ þegar heimili sit [oc ber tononge niofn¹⁵ til lize giæzlu¹⁶ [oc lætr síðan zirir þetta sit goðz.¹⁷ þa skal tonongr¹⁸ ætr giallda.¹⁹ [En sa sem þui²⁰ lætr²¹ i vðridi²² [at han²³ uil þyr bera²⁴ logunautum sinum niofn²⁵ en hialpa [bui sinu²⁶ eða²⁷ kaupþry. þar²⁸ skal tonongr²⁹ ætr giallda þridiung. [en annan hird. þridia sa³⁰ sem niofn var³¹ boren. Sa handgengin maðr sem³² verðr zirir þeim orlymla farom at han missir [handar eða zotar.³³ þynar eða hoyrnar. mals eða viz [eða minnis³⁴ eða zær þau³⁵ lemstrar far zirir tonongs saler at³⁶ han se síðan [æigi lidzot.³⁷ þeim manne [er tonongr stýlðir³⁸ at þa³⁹ heimilis hús [at han se æigi síðan þurzande annara manna.⁴⁰ [Sva er oc mælt með oss handgengnum monnum att ex æin huerr verðr zirir sva myllili zafott at han gerizt hialplaus ziri ælli saler eða vanhæilfu þa skal tonongr oc hans logunautar hialpa þeim manne til klaufstre. geze halza prouendo tonongr en halza logunautar.⁴¹ Nu⁴² ex handgengin maðr verðr hertelin [huart sem þat⁴³ er a hœidnu lande eða triftnu⁴⁴ oc temr logunautr hans þar. þa skal [han lönfa ut logunaut sin⁴⁵ [æ meðan honum vinz ze til.⁴⁶ en [síðan han⁴⁷ temr⁴⁸ hœim⁴⁹ [þa skal sa er lönstr var gielda⁵⁰ [upp ze allt þeim sem lönsti han.⁵¹ en þar sem hans ze þrytr þa scall tonongr giallda halzt en logunautar halzt. [en sa sem æigi uil lönfa logunaut sin or høztum ættr zongum þa er han or logu:

1) um — E. 2) þröðbotr — C. D. G-L. P. 3) [mgl. — F. G. H. K. L. 4) [mgl. — F. G. H. K. L. 5) með — F. G. H. K. L. 6) með — E. I. 7) of — E. P. 8) þo — mgl. E-L. 9) [menn — F. 10) a — tilf. D. E. G. H. I. 11) varzlu — D. 12) [handgengnir menn spyrja — F. 13) [anna — tilf. D. 14) [þyrir tala — F. 15) herfaugo — E. 16) [mgl. — F. of hans zorumngtis — tilf. C. oc hans zaurunngtis — tilf. D. E. G. H. I. K. L. P. 17) [of goðz þyrir þat sama — F. 18) þat — tilf. F. K. L. honum — G. þat honum — H. 19) ex hann berr tonungi niofn til lize of gæzlu honum of hans zorumngti — tilf. F. 20) þui — mgl. D. 21) þyrir lætr — E. G. H. hibili sin — tilf. C. D. E. H. I. K. L. herbergi sin — tilf. G. sit hæbili — tilf. P. 22) [Enn ex hirdmaðr lætr þui hibili sin — F. 23) [ot — E. G. H. I. 24) gera — E. F. I. tonungi eðr — tilf. G. H. K. L. 25) nions — E. [at hann vil þyr gera niofn sinum logunautum — F. 26) [bunabi sinum — K. L. 27) of — E. 28) þat — C. P. þa — D-L. 29) honum — tilf. G. 30) [Saal. C. D. P. [en annan þridiung sa — A. [(en) annan laugonauter .iij. (þridiung — D) sa — E-L. 31) til — tilf. de Övr. 32) er han — E. F. 33) [handar e. zota — E. 34) [mgl. — E. 35) han — E. 36) of — E. 37) [ver zær en ader — E. herzærr — F. K. L. 38) stýlðr — de β. [m tonongr — G. H. 39) þat — tilf. C. D. 40) [mgl. — F. K. L. 41) [mgl. — E-L. 42) Sva of — E. 43) han — E. 44) [mgl. — F. G. H. K. L. 45) [laugu nautr hans lenfag vt æz honum — F. 46) [æ meðan ze hans vinf — E. [ex ze vinnz til — F. [ex ze vinnz honum til — G. H. [ex hann hærir ze til — K. L. 47) [ex hann — F. [síðan er sa — G. [síðan sa — H. [ex [m — K. L. 48) temz — H. 49) j brött — H. 50) [er lenstr var gialldi — F. G. H. K. L. 51) [hinum aptr ze annat iazngott sem han lönsti han með — E. [upp ze þat allt sem hann var lenstr með þam er hann lensti — F. K. L. [aptr ze þat [f. h. v. t. með þ. er h. lensti — G. H. [upp ze þat allt þ. er hann lensti — I.

nótti.¹ Nu [ber svo til at mádr þinnr² fadur sin i bardaga eða sun sin eða brodur of þær holpet þeim.³ Þa skal engi þeim [meín gera⁴ þyr en⁵ með konungs rade. en þó at [sua bere til at⁶ konongr vili æigi at han se innan hirdar eða logunavtar [uili eigi xirir æinna huæria naubsynia⁷ safer.⁸ Þa skal han þó grid brot⁹ haza [med þui at han þef þyrft¹⁰ grid af iamnstyldum manne ser.¹¹ nema han haza¹² þau vert gort¹³ [annat huart til konungs sealys eða handgenginna manna. oc¹⁴ svo se openber.¹⁵ at [monnum se æi hazanda han¹⁶ innan hirdar. Sva [haza oc handgengnir men aller iastad með konungs rade. at¹⁷ huerr sem hirdmadr gerizt skal lufa¹⁸ oþri silys til hirdmanna prouendu at upp halldezt [salu messa¹⁹ xirir sal framzarenna²⁰ logunauta sinna²¹ oc sealys hans²² [þan tima sem þess²³ þarz. en annan oþri þurzandum logunautum sinum²⁴ at þui minna [þurzi þeir til at læggia²⁵ sem adr hava græt²⁶ þan tima sem þurzandum skal²⁷ til klauftra²⁸ hialpa. en gestir oc ferti-voæinar [stulu læggia²⁹ [hallzan oþri³⁰ [til huers þessa³¹ sem adr er sagt til sinna logunauta oc gae³² þes aller at gera³³ þetta með godom græidskap. þui at [fram þan þar at toma i einum huærium stad iammylit³⁴ [sem æigi er tilþællilegare.³⁵ [er oc varla svo þatvft³⁶ gilldi i landenu at æi have notora samgræizlu livandum oc framzornum³⁷ til hialpa.³⁸

At Hirdskra se upp lesen i huærium iolom xirir handgengnum monnum.³⁹

Sua⁴⁰ er oc stadþastlega tælit innan hirdar [az ollum handgengnum monnum⁴¹ 54 með konungs [þorsio oc rade⁴² at i⁴³ huærium iolom skal alla hirdstra⁴⁴ up⁴⁵

¹) [mgl. — E-L. ²) [þinnr mádr — G. H. K. L. ³) honom — D. E. ⁴) [meín gera eða granda — C. D. I. [granda — F-L. ⁵) [neá — E. ⁶) [mgl. — F. G. H. K. L. ⁷) vandræða — C. vandræa — D. ⁸) [mgl. — F. G. H. K. L. [vilia æi xirir æinar huæriar safer — P. ⁹) brot — mgl. K. L. ¹⁰) heim þyrft — I. mgl. — D. F. G. H. K. L. ¹¹) [mgl. — E. ¹²) nóður — tilf. F. ¹³) gior — F. unnit — G. ¹⁴) er — C. D. E. I. P. ¹⁵) [at svo se opinber til konungs eða hans handgenginna manna — F. [til konungs eða handgenginna manna — G. H. [at þat se opinbert til konungs eðr hans handg. manna — K. L. ¹⁶) [han er æi hazande — E. [hann se ei hazandi — F. G. H. I. [monnum see hann ei hazandi — K. L. ¹⁷) [haza oc . . . iastad konungi at — E. [ot — F-L. ¹⁸) gillaða — F. ¹⁹) [salumessur — E-L. ²⁰) framzarenna — E. ²¹) sinna — mgl. G. H. ²²) sine — F. ²³) [þegar han — E. [þ. t. f. hann — F-L. ²⁴) sinum — mgl. E. ²⁵) [tome a þa — D. P. ²⁶) þeim — tilf. E. ²⁷) þarz — E. ²⁸) at — tilf. E. ²⁹) [mgl. — G. H. til — tilf. D. E. H. I. ³⁰) [sua aura — F. [stitt — K. L. ³¹) [til huarz — E. [til huers þeirra — F. [mgl. — K. L. ³²) þui gegni — G. H. aller — tilf. (!) D. ³³) gere — D. ³⁴) [fram þan þar einum huærium stad toma iammitit — C. [fram t. þ. verða laft iammytit i einum huærium stad — D. [fram tann toma i einhuern stad iaznmitit — F. [þat tann fram at (at — mgl. H) toma i einhuern stad iaznmitit — G. H. K. L. [fram tann þui einhuertoma i þann stad iaznmitit — I. ³⁵) [þar sem ei er tilþælligra — F. [þ. f. tilþælligir er — G. [þ. f. tilþælligir er — H. [at ei er tilþælligra — I. ³⁶) [ot varla er svo þatvft — F. I. [þ(v)iat varla er svo þatvft — G. H. [er of varla svo nóður — K. ³⁷) framzandum — E. F. H. I. ³⁸) hialpar — D. E. G-L. ³⁹) Ovrskr. mgl. A, tilf. efter C. ⁴⁰) þat — E. ⁴¹) [mgl. — F. G. H. K. L. ⁴²) [rede — E. [þorsio — F-L. ⁴³) a — E. ⁴⁴) oc — tilf. A, urigt. ⁴⁵) ut — D.

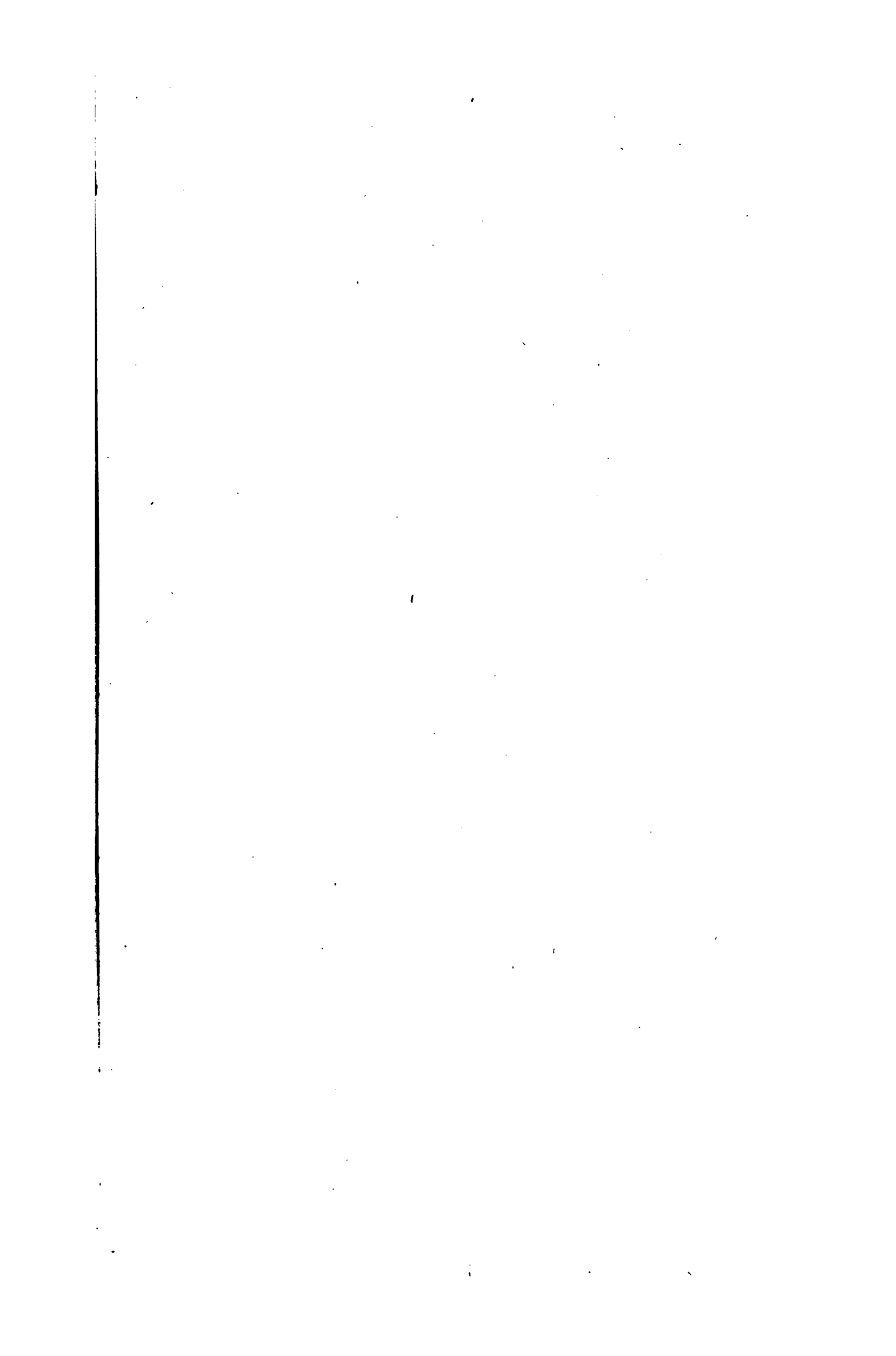
lesa þeir¹ öllum² handgengnum monnum þá daga sem kononge þyktir til þallet³ og han lætr [handgengnum monnum⁴ til blása. Sva langt skal lesa huern dagh sem [konongr uil⁵ og þó sva at [ut se lesit⁶ at⁷ þrettanda dægi.⁸ en [at seinsta koste⁹ adr en handgengnir men tate orloz ættr iol [þeir æins.¹⁰ En huer handgengin madr er æi lemr til þessa tals. og er han innan þoar.¹¹ þá hœuir han þeir gort þionofstu sinni nema han þæ¹² konongs orloz till.¹³ þui at [verða þan¹⁴ at han nyt¹⁵ æinar: hueriar stundir til þess sem æigi se [vidrformelegra eða nyttsamlegra¹⁶ en til þessa.¹⁷

Nu gezi gud og þessa alla¹⁸ stjnsend¹⁹ og hæitræði [sva til nyttsendar²⁰ at þora at varum herra Þhesu Christo verði²¹ til lofs og til dyrðar. kononge varom til traust og forðar. sealfum²² og²³ til verallðlegra þarva²⁴ og [æiligrar þarfældar²⁵ nu og utan enda se²⁶ Þhesus Christus með öllum og²⁷ amen.²⁸

¹) þeir — mgl. C. ²) öllum — mgl. D. ³) [þ. til þellilegast — E. [þidia til þallnir — G. H. I.
⁴) [þeim — G. H. ⁵) [kononge þidir til hœgra — D. [konungi stjns — E. ⁶) [ut se lesen — C. D. E. K. L. [oll se út lesin — F. G. I. [oll se upp lesin — H. ⁷) a — F. K. L. ⁸) jola — tilf. E.
⁹) [semilegra — E. [hit seinsta — F. G. H. [lengsta lagi — I. [at seinsta lagi — K. L. ¹⁰) [mgl. — E-L. ¹¹) hirdar — F. K. L. ¹²) have — C. D. F-L. ¹³) till — mgl. E. ¹⁴) [vera þann — E.F. [þat þann vera — G. K. L. [þann at vera — H. ¹⁵) nytte — E. ¹⁶) [nyttsamligra — F. G. H. I. [naudsstjngri — K. L. ¹⁷) naudsend — tilf. L. ¹⁸) alla — mgl. F. K. L. ¹⁹) stjnsend — C. D. nyttsend — E-L. ²⁰) [sva til stjnsendar — E. G. H. I. [off i nyt — K. [i nyt — L. ²¹) se — G. H. K. L.
²²) sealfum — mgl. F. Her ophœrer K, da Slutningen er bortskaaren. Ligeledes ophœrer I. ²³) Her ophœrer F. ²⁴) þarþinda — G. H. ²⁵) [æiligrar þarfældar — G. H. ²⁶) veri — E. I. ²⁷) utan enda — tilf.(!) E. ²⁸) Her tilføier G som et eget Slutningscapitel følgende Uddrag af K. Haakon Magnussøns Retterbod for Island om haandgangue Mænds Anmasselser. Skipan þakonar kononghs. Sva þipadi uirðuligr herra þakon Noregs konongr. son Magnus konungs. at þeir hirdmenn eðr handgengnir menn tafa þrofastðomi af lærdum monnum of stjnsa konungs þegnum þar þeir til þjstups um verallðligar þessettr. þá ero þeir þessþagðir af konungs þionofstu. of se þessðir uid þrofastðomi. Enn huerr mugamadr er þat görir heðan af. skal suara .iiij. ortogum of .xiiij. mortum konungi. of se þessðir uid þrofastðomi. Enn þeir lærðir menn. þeir sem þrofastðomu hafa þriota lög æ konungs þegnum eðr þrongua þeim með saksotnum eðr sata giptum eðr gera þeim annan þunga þramarr enn þorn lög of cristinna laga rettir uastar. þæ sem samþjðtr er milli konungs of erðibjstups. of þegnarar hafa þiðan hallðit. þá þjrrbaud hann þegnumum þeim þar til at suara eðr undir ganga. þjrr enn huarratueggja mála þjri þoma þjrr konung eðr þjrr lögmann eðr hirdstjora.

VI.

Retterböder og Forordninger.

1.

Kong Magnus Haakonssöns Retterbod om Tiende og Olafs-Skot.

Tunsberg 1267.

- exten efter Perg. Cod. No. 31 oct. i den arnamagnæanske Haandskrift-Samling, med Haand fra omtrent Midten af fjortende Aarhundrede, den samme, hvormed Bc i Landsloven . A. ammenholdt med en Vidisse af Haakon V i Perg. Cod. arnamagn. No. 58 qv. med Haand fra omtr. Midten af fjortende Aarhundrede B.
- med Arne Magnussöns Afskr. efter Cod. caps. Cypr. i Bartholiniana Vol. 3 (D) S. 811 fg. C.
- — Perg. Cod. in qv. C. 22 i det stockh. kgl. Bibl. Haandskr. Saml. med Haand fra Slutningen af fjortende eller Begyndelsen af femtende Aarhundrede D. (Codex er paa dette Sted meget forreven, og saaledes er i denne Rb. 2 Lacuner).
- — nyere Tillæg, paa Papir, (Haanden fra Midten af sextende Aarhundrede) i Perg. Cod. in qv. C. 16 i det stockh. kgl. Bibl. Haandskr. Samling E.

Her er breg (er) Magnus konongr gaf allum Noregs monnum.¹

Magnus [med guds misfun Noregs³ konongr⁴ sun hafonar konongs sendir⁵ erdom⁶ of lendom bondom of buþægnum [of allum adrum guds vinum of sinum⁷ æim sem þetta breg sia edr honyra⁸ quediu guds of sina. Forn ret ero til þess t [gudleg flipan⁹ of hælagra manna sæthningr¹⁰ vatta bæde þeirra er i anduerdu æim¹¹ varo¹² of sua þeirra er ætli [þa tomo¹³ at huær [tristinn madr¹⁴ a ret- ga¹⁵ at gera [tiund sina¹⁶ ær allum rettom ætla þeim¹⁷ sem gud ler¹⁸ mannen- m¹⁹ þessa hæim til þess at han skal laupa²⁰ þar med hin tiunda lut²¹ i himi- ti er madren var [i þyrstunni²² til flapadr²³ of sidan i þra spærdr²⁴ med þiand- ns²⁵ æggian. of²⁶ er sa sæll er þæt²⁷ gærir med goduilla en sa²⁸ vefall en²⁹

Jvfr. 1ste Bind Side 459.

¹) Ovskr. mgl. B. C. Begyndelsen bortreven indtil i den 12te Linie — D. Om flirfla tynq — Ovskr. E. hafon med guds misfun Noreg konongr hin koronade sendir ollum lærdum mannum of lendum bondom of bu- þægnum of allum adrum er Noreg konongs riti bygga. q. g. of sina. ver vilium at þer vittir. at ver saom of iir lasom breg vgrdduleghs herra M. med guds misfun þadur varo hins tærafla. med hangande hans infighli of 'erdu j hveriu er sua vattar ord eptir ordde sem her seggir — tilf. B. ²) [mgl. — C. ³) hin koronade — f. B. ⁴) ollum — tilf. B. ⁵) mannum — tilf. B. ⁶) j Norighi — tilf. C. ⁷) [er Noreg konongs i bygga — B. ⁸) [gudleggar flipanar — B. ⁹) flipanar — B. ¹⁰) hæimflens — B. C. ¹¹) varo mgl. B. ¹²) [heim varo — B. C. ¹³) [tristinna manna — B. ¹⁴) rottelegha — B. at ligva — tilf. C. ¹⁵) [tiundir sinar — B. rottelegha — tilf. C. ¹⁶) þeim — mgl. B. ¹⁷) gærr — B. ¹⁸) till ligz nær- jar of vidr ligz — tilf. B. ¹⁹) [er — tilf. B. ²⁰) Her begynder D. ²¹) [þyrsta — D. ²²) flapadr D. ²³) þærdr — C. ²⁴) diofulsins — C. ²⁵) Nu — B. ²⁶) tiundena — B. ²⁷) hin — B. ²⁸) er — C. D.

pui nættar.¹ En ver som brex halonar konongs radur varo. þæt er han [let rita² til alrar alþydu i landeno of baud þæt sem ver vilium [en at stadzaftlega³ halbez⁴ [xirir huern mun.⁵ at [men ranzafæ⁶ bygdir sinar⁷ med stynsamre⁸ ærtirleitan at ængi verði xirir logen ær rangum safar giptum. En þeir men er i hordome⁹ liggia. mandrapom [eda meinaidum. strolvithnum¹⁰ eða adrum zerlegum lutum. of sannynða men vilia ægi sueria xirir¹¹ at þeir se heradz hæxir. xirir vlydni¹² sater. of ero þeir¹³ sua hardnader¹⁴ i synðinni med zultri æggian xiandans.¹⁵ at þeir vilia ægi med idran of stripta gange misbrot sin bota. þa stulu bönðr a stirlar¹⁶ þingum sinum læggia þa alla vllæggha of vgilða xirir huærium manne. En ver sægium þa alla¹⁷ ær ze of xrialse.¹⁸ lande of lausum oyri.¹⁹ of xare at læita ser landz annars. pui at ægi stulu þeir lengr²⁰ tristninni spilla i varo konongs riti. Egi stulu þeir of [at lagum²¹ sua²² sitia [hedan ær²³ at þeim verði ægi²⁴ ræxst²⁵ ær vare hende en²⁶ at stitum vlnyttum²⁷ verða²⁸ sanner. of stemra²⁹ stal þeim vera til hæxndanna [hedan ær³⁰ en þa³¹ varer. pui at mer meghom þæt [med æingean toft³² þola. þæt var of med godvilia dóm³³ ær allra manna hende of vidr³⁴ genget. at æxuenlega stal madr ærtir man gera pæning talen xirir tuitindi huært³⁵ en³⁶ bætra þittir i hui³⁷ at hæxa en missa. of stulu hinir bæxtu bönðr i bygðinni³⁸ vid tala of stixti³⁹ sua sem⁴⁰ xyrstu var mælt. at .ij. lutir xare norðr til tirtiu⁴¹ hins hælga Olafs konongs i Thronðæimi henni⁴² til vpgærdar. en thridiungr til hins hælga halvardz [til Dælor.⁴³ Nu er þæt⁴⁴ bön vor of [sannr vili⁴⁵ at men gere retlega⁴⁶ tiundir sinar sem xyrri var mælt. Sua of þeir men er sil vita i storsyndum stadða vera þa gange til stripta sem styndilegasta of bote vid gud of bystupa⁴⁷ of proxasta hans⁴⁸ sem han hæxir til stipat. of ser vid framleidis at dryggia sua lifamsens girnd⁴⁹ of þessa hæims hegoma at þer hæxer⁵⁰ xirir stom of svyrðing [i þessare verold en⁵¹ annars hæims æinl(i)xan⁵² vxagnad.⁵³ Sua of⁵⁴ gere men

1) Fra Begyndelsen: Magnus med gudz mistund &c. — E. 2) [ritade — B. C. D. 3) stadzaftlega — mgl. B. 4) [(en — tilf. D) stadzaftligha halda — C. D. 5) [x. huærium manne — D. E. 6) [ranzafa — B. [men ranzafæde — C. 7) allar j landeno — B. 8) stynsamra manna — B. 9) hordomom — B. C. 10) [strog vilnum edr meineidum — B. 11) þeim — tilf. B. med þeim — tilf. C. xirir — mgl. D. 12) sinnar — tilf. C. 13) þeir — mgl. B. C. 14) her — tilf. C. 15) diozulsins — C. 16) stirla — B. C. E. stirla — D. 17) alla — mgl. C. 18) ær — tilf. C. xridi — E. 19) Her er aller et Stykke bortrevet i D; begynder igjen nedfr. ved (36). 20) sua — tilf. C. 21) [laungghum — B. [mgl. — C. 22) lenghi — tilf. C. 23) [mgl. — B. C. 24) stal æi . . . verða — C. 25) hedan ær — tilf. B. C. 26) er — B. C. 27) ongtum lutum — B. C. 28) ero funnir edr — B. 29) stemra — B. 30) [mgl. — C. 31) þeim — B. 32) [einga lund — B. C. 33) gort — C. 34) undir — C. 35) buxær — tilf. B. 36) er — B. C. Her beg. aller D. 37) i hui — mgl. B. 38) bygðum — D. 39) stipta — B. C. 40) j — tilf. B. C. D. 41) tirtiu — mgl. B. 42) tirtiunni — B. 43) [mgl. — B. C. D. at .ij. lutir &c. — mgl. H. 44) þetta — D. 45) [xultomet bod — B. C. D. 46) rotteleggha — B. C. D. 47) bystupa — C. 48) hans — mgl. D. 49) girndir — C. lifamslosta edr girnd — E. 50) æ — tilf. D. 51) [þessa hæims oc — C. 52) ærtelegghan — B. D. elligvan — C. 53) en annars hæims &c. — mgl. E. 54) of — mgl. B. D.

Olafs stot¹ of hins hælga hælwardar rofelega of tallum² a gud alz valbande³ of hin hælga Olaf konong of [hin hælga⁴ hælward⁵ of alla guds hælagha men til [miff: unnar of⁶ arnadr ordz at mildr gud of miffunfamar⁷ zirirlate off fater of syndir of misgærdir.⁸ of late huerza æz lande varo vefold þa fæm langlega hezir a legheit. of geze off i ftaden ær gott⁹ frid of fagnad.¹⁰ en¹¹ annars hæims [æinliza glædi¹² vftan enda. Amen.¹³

Datum Tunabergis — Anno domini .m^o .cc^o

¹⁴a ziorda ære rifis varo.¹⁵

2.

Overeenskomst mellem Kongen og Erkebiskoppen,

afsluttet i Bergen den 1ste August 1273. Med Pave Gregorius den Tiendes Stadfæstelse, dateret Lyon den 26de Juli 1274.

Efter den ved den pavelige Archivar Marini besørgede Afskrift af Originalregesten i det vaticanske Archiv; sammenlignet med Afskriften i *Th. Torfæi hist. rer. Norv. P. IV. p. 354-357.* aftr. i *Diplomatarium Norvegicum I. Saml. S. 52-59.*

Gregorius episcopus &c. [Johanni] archiepiscopo Nidrosiensis &c. Cum a nobis petitur quod iustum est et honestum tam vigor equitatis quam ordo exigit rationis ut per sollicitudinem officii nostri ad debitum perducatur effectum. Exhibita siquidem nobis tua petitio continebat quod orta dudum inter te tuo et episcoporum ac aliorum prelatorum regni Norwagie quorum metropolitanus existis nomine ex parte una ac carissimum in Christo filium nostrum M[agnum] regem Norwagie illustrem ex altera super eo quod rex ipse et progenitores sui nonnullis tam tue quam aliarum ecclesiarum eiusdem regni libertatibus et immunitatibus ac privilegiis derogarant et officiales eiusdem regis de causis ad ecclesiasticum forum spectantibus cognoscebant in derogationem ecclesiastice libertatis quidquid¹⁶ te ac prefatos episcopos et prelatos quamquam ab eo nulla teneatis regalia ad exercitum indictum ab ipso evocabat pro sue libito voluntatis ac quod rex ipse quamdam piam ordinationem quam clare memorie Magnus rex Norwagie predecessor suus super exhibendis

¹) Olafstoll sin — C. Olafs stot — D. ²) aller saman — tilf. B. ³) oc hans fighnada modor junghzfru Mariu — tilf. C. ⁴) [fante — C. ⁵) of hin h. Olaf &c. — mgl. E. ⁶) [mgl. — B. ⁷) Fra miffun til Enden er borte i B. ⁸) varar — tilf. C. ⁹) æz fjo oc lande oc — tilf. C. ¹⁰) farselo um alldr varn oc fæve — C. farseld — D. ¹¹) æt — C. D. ¹²) [eilizvan fagnnat — C. D. ¹³) Amen — mgl. C. D. ¹⁴) Saaledes A, hvor man tydeligen seer, at Skriveren har ladet Rum aabent for de paafølgende Tal i Aarstallet. Tierne og Enerne mangle ogsaa i C, men om der er noget Rum aabent, lader sig ei afgjøre. .m. .cc. .lxxv. — D. Tierne og Enerne mangle som i A, men uden noget aabent Rum — E. ¹⁵) Efter Dateringen tilf. som et Anhang: Item at huer cristin mader aa rettiga at giera tiunda sin aff ollum rettom affte tessa heims oc æt saa fell ær thet gierir met goda villia En saa vefjall ær thet neittar — E. ¹⁶) maakee rettore quod.

coronis regum Normagie cum decedunt in signum subiectionis memorate ecclesie Nidrosiensis denegabat indebite observare et quibusdam aliis articulis materia questionis. demum post diversos super premissis processus habitos et tractatus mediantibus bonis viris prefatis quoque episcopis et prelati ac canonicis eiusdem ecclesie Nidrosiensis nec non baronibus ipsius regni in hoc consentientibus inter vos super hiis amicabile composicio intervenit nostro super hoc beneplacito reservato prout in literis inde confectis dictique Magni regis et tuo ac eorumdem episcoporum et baronum sigillis signatis plenius continetur. nos itaque tuis supplicationibus inclinati compositionem ipsam sicut rite sine pravitate ac provide facta est ratam et gratam habentes illam auctoritate apostolica confirmamus et presentis scripti patrocinio communimus. ita tamen quod tunc demum huiusmodi confirmationis pagina robur obtineat cum prefatus rex infra scripta que in hiis adicienda et declaranda decernimus plene ratificaverit ac duxerit acceptanda. Videlicet quod si eundem regem vel illos qui ei in regno Normagie successerint manifeste contra huiusmodi compositionem venire contigerit et tu ac tui successores de consilio eorumdem suffraganeorum in Normagia consistentium vel maioris partis ipsorum si forte omnes requiri nequiverint vel consentire recusaverint requisiti regem ipsum sive ipsius successores duxeritis requirendos ut pro eo quod compositionem ipsam non servaverint super hoc satisfaciant competenter idque ipsi denegaverint efficaciter adimplere. tu et ecclesia Nidrosiensis ius in electione et subiectione regis et regno¹ Normagie quod ante compositionem huiusmodi habuistis recuperetis eo ipso et ad eum perveniatis statum in quo tempore huiusmodi compositionis eratis. tu vero et successores ac suffraganei tui si contra compositionem veneritis supradictam et eidem regi et suis successoribus satisfacere super hoc negaveritis debite requisiti a iure libertatis quod tibi in centum et eisdem suffraganeis in quadraginta hominibus idem rex concessit cadatis omnino compositione ipsa quoad alios articulos in suo robore nichilominus duratura. Si autem super aliquo articulorum in eadem compositione contentorum contigerit dubitationem aliquam suboriri. ad declarationem illius due persone ydonee videlicet una a rege prefato alia vero a te vel vestris successoribus eligantur que si demum super hoc nequiverint concordare tertiam advocandi ad id personam liberam habeant potestatem et valeat quod ab eis vel duabus earum fuerit declaratum. Quod si ex aliqua iusta causa oportuerit regi Normagie qui pro tempore fuerit dari tutores seu etiam curatores et id per electionem fieri debuerit tu et successores tui unicam et primam vocem in electione tutorum et curatorum huiusmodi habeatis. In articulis quoque aliquibus in literis compositionis prefate contentis quedam declaranda quedam vero

¹) Maaskee rettere regni.

iravidimus adicienda eisdem. tenores literarum ipsarum cum additionibus et declarationibus huiusmodi facientes presentibus annotari qui tales sunt.

"In nomine patris et filii et spiritus sancti amen. Ut certitudo presentium detur in perpetuum et evidentem memoriam preteritorum sciendum est quod cum venerabilis pater Johannes dei gratia nidrosiensis archiepiscopus fuisset ad regimen nidrosiensis ecclesie superna dispositione vocatus reversus a sede apostolica munere consecrationis recepto tamquam sponse Christi in parte sollicitudinis fidelis procurator effectus incepit inquirere prout scivit et debuit de iuribus et libertatibus et privilegiis ad eam pertinentibus et cognovit sibi fuisse in predictis omnibus per obreptiones contrarias multipliciter derogatum iuri comuni videlicet quia¹ cause fere omnes ad ecclesiam pertinentes per exactores et balivos laicos ex parte regni secundum leges patrie scriptas vel consuetudines pretermisiss² iure canonico et ecclesiasticis iudiciis tractabantur libertatibus [quia nullos³ homines liberos obtinebat nidrosiensis ecclesia exceptis illis qui in curia archiepiscopi et in fabrica ipsius ecclesie continue laborabant. privilegiis siquidem omnibus sibi a quibuscumque concessis detractum fuerat multipliciter et creditur non utendo et precipue privilegio a Magno quondam ut dicitur rege Norwagie in ea parte qua continebatur quod prefatus rex devovit⁴ se et regnum suum beato Olavo regi et martiri et in signum perpetue subiectionis precepit coronam suam post decessum suum et omnium in regno sibi succedentium offerri prefato martiri Nidrosie in ecclesia cathedrali nec non et cuidam constitutioni antique patrie forte per eundem Magnum edite que innuit reges Norwagie debere eligi et in electione archiepiscoporum et episcopos regni inter ceteros electores vocem precipuam obtinere. Tandem receptis literis apostolicis pro congregatione concilii generalis inter cetera continentibus quod unusquisque prelatus notaret articulos quos in sibi commisso regimine reformatione et⁵ correctione perpenderet indigere deliberavit predictus pater archiepiscopus prefatos⁶ articulos quamquam⁷ correctione dignos Romano pontifici presentare.⁸ Verumtamen [quia ex⁹-hiis posset discordia inter regnum et ecclesiam provenire multis animabus et corporibus nocitura prefatus pater archiepiscopus prius ipsos domino Magno dei gratia illustri regi Norwagie explicavit¹⁰ supplicans ut inter se de predictis taliter ordinarent quod cederet ad honorem dei omnipotentis et utilitatem ecclesie animarum¹¹ ipsorum et totius sibi commissi populi ad¹² salutem. Verum licet predictus dominus rex assereret sufficientes rationes ad respondendum prefatis articulis se habere si super hiis coram iusto iudice duceret¹³ contendendum et maxime contra electionem et oblationem corone de quibus vir posset probari nidrosiensem ecclesiam pos-

¹) quod — Torf. ²) tilf. est. T. ³) [quod multos — T. ⁴) donavit — T. ⁵) et — tilf. est. T.
⁶) predictos — T. ⁷) tanquam — T. ⁸) prænunciare — T. ⁹) [quoniam de — T. ¹⁰) explicat — T.
¹¹) [ecclesiarum — T. ¹²) ad — mg^l. T. ¹³) mgl. — T.

sessionem pacificam habuisse et novum genus exactionis videri poterat illud ab eo erigi quod non fuerat hactenus attemptatum¹ vel consuetum et precipue quia² de subiectione regni sui agebatur quod ipse [post patrem³ et antecessores suos assererat se iure hereditario liberum suscepisse et sic illud proponit per dei gratiam suis heredibus et successoribus dimittere⁴ liberum et quietum. verumtamen ex solite benignitatis affectu quem ad honesta queque et maxime circa matrem nidrosiensem ecclesiam hactenus habuit et⁵ habere dinoscitur volens eam fore sibi pacatam et amplioribus libertatibus et privilegiis suis temporibus decorari tamquam pacis amator et cultor iustitie post multos tractatus hinc inde habitos super predictis interveniente consilio et assensu⁶ episcoporum baronum et canonicorum nidrosiensium et aliorum plurium⁷ duxit componendum predictus reg illustris cum domino⁸ archiepiscopo anno domini m^o cc^o lxx^o iii^o in festo sancti Petri ad vincula in civitate Bergensi in hunc modum.

Videlicet quod predictus archiepiscopus pro bono pacis et comodo ecclesie et animarum procuranda salute renunciavit nomine nidrosiensis ecclesie pro se et successoribus suis canonice intransibis in perpetuum omni iuri si quod in predicta electione regum subiectione seu oblatione corone habebat vel habere poterat tam in petitorio quam in possessorio ratione⁹ dicti privilegii seu legis vel quocumque alio modo sibi competere videretur [omnibus aliis iuribus ad ecclesiam spectantibus que in legibus patrie continentur et ecclesiarum privilegiis semper salvis¹⁰ dummodo supersit aliquis qui legitime possit et debeat iure hereditario succedere. si vero nullus inveniatu[r] successor legitimus archiepiscopus et episcopi inter ceteros nobiliores et discretiores regni¹¹ electores in electione [tantum voces primas et potissimas¹² obtinebunt.

Prefatus autem dominus reg renunciavit pro se et heredibus et successoribus suis in perpetuum omni iuri siquod in auditione [examinatione determinatione¹³ causarum ad ecclesiam spectantium hactenus habuerat. inhibens firmiter universis exactoribus et legislis regis tam propinquis quam remotis [tam presentibus quam futuris¹⁴ per totum regnum ne de ipsis causis presumant iudicare vel pretextu alicuius consuetudinis quam retroactis temporibus habuerat predictus dominus reg vel habere visus fuerit se aliquatenus intromittant sed per iudices ecclesiasticos tales cause decetero libere dirimantur ut sunt he. omnes cause clericorum quum¹⁵ inter se litigant vel a laicis impetuntur. matrimoniorum. natalium. iurispatronatus. decimarum. votorum. testamentorum maxime cum¹⁶ agitur de legatis ecclesiis et piis locis et religiosis. tuitio¹⁷ peregrinorum visitantium limina beati Olavi vel aliorum sanctorum et eorum cause.¹⁸ item profe-

¹) acceptatum — T. ²) quoniam — T. ³) [per parentes — T. ⁴) post se — tilf. T. ⁵) ab ipso — tilf. T. ⁶) consensu — T. ⁷) proetium — T. ⁸) domino — mgl. T. ⁹) nomine — Z.
¹⁰) [mgl. — T. ¹¹) regis — T. ¹²) [tum votum primum — T. ¹³) [mgl. — T. ¹⁴) [mgl. — Z.
¹⁵) quando — T. ¹⁶) quando — T. ¹⁷) tuitione — T. ¹⁸) causa — T.

nationum¹ ecclesiarum sacrilegii. periurii. usurarum. symonie. heresis. fornicationis. adulterii et incestus [et omnes alie que ad forum ecclesiasticum possent de iure comuni quoquomodo spectare.²

Item denuo concessit dominus rex et firmiter [observari precepit³ quod a predecessoribus suis est concessum scilicet ut semper licitum sit archiepiscopo et episcopis in capellis a regibus fundatis vel dotatis sicut et in aliis capellis sue provincie instituire ydoneas sine ipsorum et aliorum laicorum assensu vel presentatione personas.

Item concessit quod in electionibus⁴ episcoporum vel abbatum nidrosiensis provincie nulla vis nulla potentia nulla auctoritas regis vel principis interveniat nec favore ipsorum⁵ quisquam officium ecclesiastice prelationis obtineat [sed ille preficiatur⁶ quem ipsi ad quos electio pertinet vacanti ecclesie scientia et moribus iudicaverint aptiorem.

Item denuo concessit quod regibus non liceat approbatas patrie leges et scriptas⁷ et penas pecuniarias sive in clericis sive in laicis contra antiquam consuetudinem in ecclesiarum seu clericorum dispendium immutare.

Item quod liceat archiepiscopo et eius successoribus emere aves girofalcones⁸ astures⁹ et griseos sicut ab antecessoribus suis est hactenus observatum.

Item annuit et concessit quod in dandis decimis de terris et mansionibus suis reges¹⁰ omnino sequantur canonicas sanctiones.

Item quod triginta leste farine mittantur ad Hølandiam ex parte domini archiepiscopi quum¹¹ sibi visum fuerit illis presertim temporibus quibus id patrie patietur ubertas propter hoc in aliis rebus [portandis ipso archiepiscopo¹² licentia non negata.

Item concessit dicto archiepiscopo vectigalia de una navi singulis annis de Hølandia ad suam diocesim veniente [quia hoc in litera sua¹³ continetur.

Item concessit denuo et mandavit omnes peregrinos limina beati Olavi et aliorum sanctorum visitantes devotionis causa tam advenas quam indigenas [sive guerre tempus sit sive¹⁴ pacis in eundo et redeundo firma securitate potiri. qui vero inventi fuerint ipsos indebite molestare iuxta quod culpa requirit per iudicem ecclesiasticum = pena debita castigentur [et ad parendum iudici ecclesiastico per regem et eius ballivos = seu officiales si necesse fuerit compellantur.¹⁵

Volens autem insuper predictus dominus rex ecclesiam nidrosiensem amplioribus = beneficiis quam huc usque habuerat suis temporibus honorare¹⁶ domino archiepi-

¹) possessionum — T. Saal. ogsaa Overeensk. af 1277 s. n. f. S. 464. ²) [mgl. — T. ³) [obsignari mandavit — T. ⁴) electione — T. ⁵) prepositorum — T. ⁶) [nisi — T. ⁷) sine consensu episcoporum et sapientium consilio — tilf. T. ⁸) grafalcones — T. ⁹) astures — T. ¹⁰) leges — T. ¹¹) quando — T. ¹²) [precandi ibi — T. ¹³) [prout in litera sua super hoc — T. ¹⁴) [cum D. querere tempus sit tum(!) — T. ¹⁵) [mgl. — T. ¹⁶) honestare — T.

scopo et suis successoribus pro se et suis heredibus in perpetuum centum homines ab expeditionibus regis et vocationibus et [a tractione¹ navium et specialiter de tributo quod vulgariter Leydanger appellatur concessit liberos et immunes ita quod quidam ex hiis centum qui Scutelsvenar appellantur a predictis sint immunes cum duabus aliis personis quas ipsi ad hoc de sua familia duxerint eligendas. ceteri vero cum secunda persona predicta gaudeant libertate.

Item cuilibet episcoporum videlicet Osloensi Bergensi Stavangrensi Hamarensi secundum modum predictum concessit homines quadraginta nisi forte domino regi archiepiscopo et episcopis propter gravem rei publice necessitatem [et evidentem et manifestam² vel regni defensionem visum fuerit aliter expedire [ad tempus ita quod cessante necessitate seu defensione predicti homines eo ipso predicta gaudeant libertate.³

Cuilibet etiam⁴ plebano dictorum episcopatum sive in rure sive in civitatibus morentur concessit quod cum duabus personis de sua familia a dicto tributo quod vulgariter dicitur Leydanger sint liberi et unus familiarium quem sibi plebanus magis noverit necessarium ab expeditionibus regis⁵ sit quietus.

Item concessit quod si homines archiepiscopi iniuriati fuerint sibi ad invicem in navibus vel comitatu dicti archiepiscopi existentes tunc iudicio ipsius archiepiscopi debent stare ab eo secundum quod culpa poposcerit et sibi videbitur puniendi et ad ipsum in talibus casibus multa pro transgressionibus debita pertinebit dummodo mors vel membrorum mutilatio de talibus iniuriis non fuerit subsecuta in quo casu per dominum regem vel suos iudices sunt predicti homines iudicandi. si vero alibi quam in prefatis locis deliquerint tunc potest lesus reum non obstante fori exceptione sub quo maluerit regis vel prefati patris iudicio convenire. verumtamen de multa pro talibus extorta medietas ad regem et medietas ad archiepiscopum pertinebit.

Item concessit quod sub prohibitione a se vel successoribus suis [aut officialibus eorum⁶ facta [vel facienda⁷ super emptionibus venditionibus vel rebus de loco ad locum transferendis non intelligantur episcopi vel clerici vel etiam laici in eorum negotiis agendis specialiter constituti sine⁸ archiepiscopi et episcoporum assensu dummodo regno vel necessitati rei publice mora [super requisitione episcoporum⁹ dispendium seu periculum [evidens vel manifestum¹⁰ non generet¹¹ in premissis.

Item concessit quod liceat domino archiepiscopo habere unum hominem in curia sua qui cudat denarios prout litera sua super hoc confecta attestabatur.¹²

Hanc autem compositionem inierunt sepenominati dominus rex illustris et reverendus¹³ pater archiepiscopus presentibus venerabilibus patribus domino Thurgillo¹⁴

¹⁾ [attractionibus — T. ²⁾ [mgl. — T. ³⁾ [mgl. — T. ⁴⁾ ecclesiarum — T. ⁵⁾ regis — T.
⁶⁾ [mgl. — T. ⁷⁾ [mg. — T. ⁸⁾ cum — T. ⁹⁾ [mgl. — T. ¹⁰⁾ [mgl. — T. ¹¹⁾ generat — T.
¹²⁾ attestatur — T. ¹³⁾ venerandus — T. ¹⁴⁾ Thurgillo — T.

dei gratia episcopo Stavangrensi. Andrea Osloensi. Astatino Bergensi. et istis baronibus regni. Brunulfo.¹ Rognaldo. Andrea Gregorii. Eliwo de Naustdal. Andrea Plut. Aslaco Gus. Bernone Erlingi et Thoria cancellario² regis. Siguatto.³ Haldano. Siguardo.⁴ Torfindo. Odoeno. canonicis Nidrosiensibus. et aliis viris prudentibus et discretis. renuntiantes in hoc facto omni exceptioni doli mali fraudis [actioni in factum⁵ et specialiter restitutioni in integrum et omnibus literis inter ipsos vel predecessores suos hactenus habitis et obtentis et omnibus indulgentiis et privilegiis apostolicis impetratis et impetrandis et omni alii remedio iuris canonici et civilis per que predicta compositio et finalis concordia possit impediri seu modo aliquo irritari salva tamen in omnibus [apostolice sedis⁶ auctoritate. hoc adiecto quod si romanus pontifex [huic compositioni⁷ consentire noluerit eam per suas literas confirmando salve sint tam domino regi⁸ quam archiepiscopo actiones et defensiones sue qui⁹ sibi in presenti competere dinoscuntur.

In cuius rei testimonium una cum sigillis domini regis et archiepiscopi prenominati episcopi et barones sigilla sua duxerunt presentibus apponenda. Datum apud predictam civitatem anno et die predictis regni vero domini Magni quarti dei gratia illustris¹⁰ Norwagie .xi. consecrationis vero venerabilis patris Johannis nidrosiensis archiepiscopi anno sexto."

"Sanctissimo in Christo patri ac domino sacrosancte Romane ecclesie summo pontifici Magnus dei gratia rex Norwagie cum filiali obedientia pedum oscula beatorum. Sanctitati vestre sit manifestum quod amicali¹¹ compositione quam vobis transmittimus confirmandam inita inter nos et venerabilem patrem Johannem dei gratia nidrosiensem archiepiscopum et litera confecta super ea invenimus articulum qui sequitur pretermissum videlicet quod episcopi abbates seu clerici cum ipsi regalia non habeant in expeditione ire cum rege vel ad hoc quicquam de suo expendere minime [teneantur vel etiam¹² compellantur nisi forte necessitas tam gravis [et eminens¹³ immineat quod a¹⁴ diocesano episcopo et sapientioribus et discretioribus ecclesiasticis viris communicato consilio fieri tunc¹⁵ permittatur [in casibus dumtaxat a iure concessis.¹⁶ propter quem articulum nolimus¹⁷ quod tota litera super predicta compositione confecta iterum scriberetur maxime cum plures ex baronibus nostris qui predictae compositioni interfuerant et sigilla sua apposuerant recessissent sed ipsum in presenti litera sigillo nostro sigillata duximus inferendum supplicantes quatinus¹⁸ ipsum una cum

¹) Brynjotfo — T. ²) domini — tilf. T. ³) Sgvato — T. ⁴) Sgvardo — T. ⁵) [actionum in futurum — T. ⁶) [apostolica — T. ⁷) [hanc compositionem — T. ⁸) predicto — tilf. T. ⁹) que — T, udentrikl rigtigere. ¹⁰) regis — tilf. T. ¹¹) amicali — T. ¹²) [mgl. — T. ¹³) [mgl. — T. ¹⁴) a — mgl. T. ¹⁵) tunc — mgl. T. ¹⁶) [mgl. — T. ¹⁷) notumus — T. ¹⁸) quod — T.

aliis in littera vestre confirmationis nominatis¹ et specialiter exprimatis. Datum Bergis² anno domini M^o cc^o lxx^o iii^o in festo assumptionis beate Marie."

Nulli ergo nostre confirmationis &c. Datum Lugduni vii. Kal. Aug. anno tertio.

3.

Overeenskomst mellem Kongen og Erkebiskoppen,

afsluttet i Tunsberg den 9de August 1277.

A. Den latinske Original.

Efter Originalen paa Pergament i den arnamagnæanske Diplomsamling, Fasc. 5, No. 6.

Forhen aftrykt i Thorkelin's Diplomatarium Arnamagnæanum, Tom. II. p. 66-73.

In³ nomine patris et filii et spiritus sancti amen. Ut certitudo presencium det ueram in perpetuum et euidentem memoriam preteritorum nouerint uniuersi tam presentes quam futuri quod cum nuper inter illustrem principem Magnum dei gracia regem Noruegie et uenerabilem patrem. Johannem eadem gracia archiepiscopum nidrosiensem materia questionis esset sub orta super eo quod idem archiepiscopus asseruit ut aliquae cause que ad forum ecclesiasticum canonicè pertinebant usque ad tempora dicti regis ex consuetudine antiqua et ab ecclesia quodam modo propter discordie periculum et pacis discidium euitandum per patientiam tollerata coram secularibus iudicibus t(r)actabantur In super quod priuilegiis ecclesie sue quibusdam et specialiter priuilegio Magni cuiusdam ut dicebatur regis Noruegie derogatum fuerat ut creditur non utendo maxime in ea parte priuilegij qua continebatur quod prefatus Magnus deuouit se et regnum suum beato Olauo regi et martyri et in signum subiectionis precepit coronam post decessum suum et omnium in regnum sibi succedencium offerri prefato martyri in ecclesia cathedrali nec non et cuidam constitutioni patrie per eundem forte Magnum edite que innuit reges Noruegie debere eligi & in electione archiepiscopum et episcopos inter ceteros electores uoces precipuas optinere que omnia predicta uenerabilis pater archiepiscopus tanquam sponse Christi in parte sollicitudinis procurator fidelis petijt ut in usum et in ecclesie sue utilitatem dominus rex predictus in posterum duceret admittenda. Ad respondendum uero articulis supra dictis ac contra petitionem archiepiscopi supradictus dominus rex illustris sufficienter asseruit se habere rationes si super

¹) nominatim — T. ²) Bergis — mgl. T. ³) I Originalen staar blot n.

hijſe coram iuſto iudice duceret contendendum et maxime contra electionem ſubiecti(1) et oblacionem corone de quibus uig uel nunquam poſſet probari eccleſiam nidroſienſem poſſeſſionem habuiſſe quod nouum genus exactionis uideri poterat illud ab eo exigi quod non fuerat actenus attemptatum uel conſuetum. Conſiderans itaque preſatus pater archiepiſcopus et(!) ex una parte ſe non poſſe ſupra memorata abſque ſcrupulo conſciencie uel conſuencie pertranſire. ex altera ſi ſuper hijſe moueret queſtionem poſſet perturbacio et diſcordia magna inter regnum et eccleſiam ſuſcitari multorum animabus et corporibus nocitura preſertim cum non ſolum in tollendis conſuetudinibus contra populum uerum et in aliis directe contra ipſum regem et totius regni potenciam agi uideretur pacem et concordiam uolens eligere ad dicti domini regis Magni dei gracia illuſtris clemenciam tam eccleſie quam regno ſepius ac maniſeſtius exhibitam et oſtenſam ſe conuertit. Supplicans ut inter ſe de predictis omnibus taliter ordinarent quod cederet ad honorem dei omnipotentis et utilitatem eccleſie maiorem animarum ipſorum et totius ſibi commiſſi populi ad ſalutem. Preſatus autem dominus rex illuſtris ex ſolite benignitatis affectu quem ad honeſta queque et maxime circa matrem nidroſienſem eccleſiam habuit et habere diſcoſitur. uolens eam amplioribus libertatibus et priuilegiis ſuis temporibus decorari tamquam pacis amator et cultor iuſticie poſt multos tractatus hinc inde habitos ſuper predictis interueniente conſilio et aſſenſu epiſcoporum. baronum et canonicorum nidroſienſium et capitulorum aliarum eccleſiarum cathedralium in Noruegia exiſtencium cum dicto patre archiepiſcopo. Anno domini M^o CC^o lxx^o vij^o. In uigilia beati Laurencii apud caſtrum Tunbergſe(!) in eccleſia fratrum minorum duxit amicabiliter componendum in hunc modum.

Videlicet quod predictus pater archiepiſcopus pro bono pacis et maiori eccleſie comodo et animarum procuranda ſalute renunciavit cum conſilio et aſſenſu capituli ſui nomine nidroſienſis eccleſie pro ſe et ſucceſſoribus ſuis canonicis inſtantibus in perpetuum omni iuri ſi quod in predicta electione regum ſubiecti(1) ſeu oblacione corone habebat uel habere poterat tam in petitorio quam in poſſeſſorio racione dicti priuilegii ſeu aliarum literarum ſeu legis uel quocumque alio modo ſibi competere uideretur omnibus aliis iuribus ad eccleſiam ſpectantibus que in legibus patrie continentur et eccleſiarum priuilegijs alijs ſemper ſaluis. Dum modo ſuper ſit aliquis qui legitime poſſit et debeat iure hereditario ſuccedere. Si uero nullus inueniatur ſucceſſor iure hereditario archiepiſcopus et epiſcopi inter ceteros nobiliores et diſcretiores regni electores in electione tantum modo uoces primas et potiffimas optineant proteſtando ſecundum ſuas conſciencias quod ſcinceriter(!) ad illius electionem laborabunt quem regno et regnum in habitantibus iudicauerint apciorem.

Preſatus autem dominus rex renunciavit pro ſe et heredibus et ſucceſſoribus ſuis in perpetuum omni iuri ſi quod in audicione examinacione et determinacione cauſarum

ad ecclesiam spectantium actenus habuerat inhibens firmiter uniuersis exactoribus et legiseris regijs tam propinquis quam remotis tam presentibus quam futuris per totum regnum ne de ipsis causis presumant iudicare uel prelegtu alicuius consuetudinis quam retroactis temporibus reges habuerant uel habere uisi fuerant se aliquatenus intromittant sed per iudices ecclesiasticos tales cause de cetero libere dirimantur. ut sunt hee omnes cause clericorum quando inter se litigant uel a laicis inpetuntur. matrimoniorum. natalium. iuris patronatus. decimarum. votorum. testamentorum. maxime quando agitur de legatis ecclesijs et pijs locis et religiosis. Tuicio peregrinorum uisitantium limina beati Olau et aliarum ecclesiarum cathedralium in Normagia et eorum cause. item cause possessionum ecclesiarum sacrilegij. periurij. usurarum. simonie. heresis. fornicacionis. adulterij. et incestus. et alie consimiles que ad ecclesiam spectant mero iure saluo semper regio iure in hijs causis ubicumque debetur ex consuetudine approbata uel legibus regni multa pene pecuniarie persoluenda.

Item denuo concessit dominus rex et firmiter obseruari precepit ut semper licitum sit archiepiscopo et episcopis in capellis a regibus fundatis uel dotatis. sicut et in alijs ecclesijs et cappellis sue prouincie instituere ydoneas sine ipsorum et aliorum laicorum assensu uel presentacione personas.

Item concessit quod in electionibus episcoporum et abbatum nidrosiensis prouincie. nulla uis. nulla potencia. nulla auctoritas regis uel principis interueniat. sed ille preficiatur quem ipsi ad quos electio pertinet vacanti ecclesie sciencia et moribus iudicauerint apciorem de nunciantes ante confirmationem electionem factam domino regi qui pro tempore fuerit per canonicos eiusdem ecclesie uel decens nuncium et honestum nisi presens fuerit uel in uia per quam fuerit ad confirmationem transiturus¹ ut tunc pro ut moris est regio aspectui personaliter se presentet.

Item concessit quod episcopi abbates seu clerici in expedicione ire cum rege uel ad hoc quicquam de suo impendere minime teneantur nisi forte necessitas tam grauis et euidens immineat quod id a dyacesano episcopo et sapiencioribus ecclesiasticis uiris fieri permittatur.

Item denuo concessit quod regibus non liceat approbatas patrie leges et scriptas ac penas pecuniarias siue in clericis siue in laicis contra antiquam consuetudinem in ecclesiarum seu clericorum dispendium immutare.

Item concessit quod liceat archiepiscopo et eius successoribus emere aues gerosalcones griseos et austures sicut ab antecessoribus suis est actenus obseruatum.

Item annuit et concessit quod in dandis decimis de terris et mansionibus suis reges omnino sequantur canonicas sanctiones.

¹) Saaledes rettet. transiturio — Orig.

Item concessit quod .xxx. lester farine mittantur ad Islandiam ex parte dicti archiepiscopi quando sibi visum fuerit illis presertim temporibus quibus id patrie pacis ubertas. propter hoc in alijs rebus portandis licencia non negata.

Item concessit domino archiepiscopo vectigalia de una naui singulis annis de India ad suam dyocesin ueniente.

Item concessit denuo et mandauit omnes peregrinos limina beati Olai et dictarum ecclesiarum cathedralium in Norvegia visitantes deuotionis causa tam aduenas quam indigenas siue guerre tempus sit siue pacis in eundo et redeundo firma securitas potiri. Qui uero inuenti fuerint ipsos indebite molestare nisi forte aliquis uel qui exploratores esse presumantur et propter hec ipsos ad probationem capi conueniat iuxta quod culpa requirit per iudicem ecclesiasticum pena debita castigantur(!) ad parandum(!) iudici ecclesiastico per regem et eius balliuos uel exactores si necesse fuerit compellantur.

Volens autem insuper predictus dominus rex ecclesiam Nidrosiensem ad huc amantibus beneficijs quam huc usque habuerat suis temporibus honorare domino archiepiscopo et suis successoribus pro se et suis heredibus inperpetuum centum homines expeditionibus regijs et uoracionibus et a tractione nauium et specialiter de tribus quod uulgariter leidangr appellatur concessit liberos et immunes. ita quod quicunque ex hijs centum qui scutisueinar appellantur a predictis sint immunes eo modo quo nines regis esse solent et tempore compositionis facte habebant cum duabus alijs sonis quas ipsi ad hoc de sua familia duxerint eligendas. ceteri uero cum secunda sona predicta gaudeant libertate.

Item cuilibet episcoporum uidelicet asloensi. bergensi. stafangrensi. hamarensi secundum modum predictum concessit homines .xl. nisi forte domino regi archiepiscopo episcopis propter grauem rei publice necessitatem uel regni defensionem visum fuerit nec expedire ad tempus. ita quod cessante necessitate seu defensione predicti homines et episcoporum quam archiepiscopi eo ipso predicta gaudeant libertate.

Cuilibet etiam plebano dictorum episcopatum siue in rure siue in ciuitatibus rentur concessit quod cum duabus personis de sua familia a dicto tributo quod uulgariter dicitur leidangr sint liberi et unus familiarium quem sibi plebanus magis noceat necessarium ab expeditionibus regijs sit quietus.

Item concessit quod si homines archiepiscopi centum predicti iniuriati fuerint sibi in uicem in curia uel nauibus scilicet propria cum duabus alijs uel comitatu dicti archiepiscopi existentes tunc iudicio ipsius archiepiscopi debent stare ab eo secundum quod culpa poposcerit et sibi uidebitur puniendi et ad ipsum in talibus casibus mulctandum leges patrie pro transgressoribus debita pertinebit nisi mortem uel membrorum mutilacionem inuicem sibi uel alijs quod absit inferant in quibus casibus ad

domini regis iudicium. uel eius exactorum cum multa pertinebunt. salua domino archiepiscopo in hoc casu competenti satisfactione ob sue presencie reuerenciam et honorem. si uero dicti centum homines archiepiscopi alibi quam in prenominationis locis deliquerint tunc potest lesus reum non obstante fori exceptione sub quo maluerit regis uel prefati patris iudicio conuenire et multe pro talibus extorte medietas ad regem et medietas ad archiepiscopum pertinebit.

Item concessit quod sub prohibitione a se uel suis successoribus aut eorum exactoribus seu balliuis facta uel facienda super empcionibus uendicionibus uel rebus de loco ad locum transferendis non intelligantur episcopi uel clerici uel eorum laici in eorum negocijs agendis specialiter constituti sine archiepiscopi et episcoporum assensu. dummodo regno uel necessitati rei publice mora super requisicione episcoporum dispendium siue periculum euidens non generat in premissis.

Item concessit quod liceat domino archiepiscopo habere unum hominem qui cudat denarios prout litera sua super hoc confecta testatur.

Si autem super aliquo articulorum in eadem compositione contentorum contigerit dubitationem aliquam suboriri ad declarationem illius due persone ydonee una a rege prefato alia uero ab archiepiscopo uel suis successoribus eligantur que si demum super hoc nequiverint concordare tertiam aduocandi ad id personam liberam habeant potestatem et ualeat quod ab eis uel duabus earum fuerit declaratum.

Hanc autem compositionem amicabilem inierunt sepe nominati dominus rex illustis et reuerendus pater archiepiscopus presentibus uenerabilibus patribus. episcopis. Andrea osloensi. Arnone stafangrensi. et istis baronibus regni domino Erlingo. domino Rognaldo. domino Andrea plyt. et domino Gautone de Tolgo. domino Bernone Erlingi. domino Thoria haquini. domino Audoeni(!) hugleiti. et domino Vigleito Odomi. et canonicis nidrosiensis eiusdem capituli tunc procuratoribus dominis Siguato. Erlendo. Thorphinno. Odoeno. et aliorum capitulorum iuris prudentibus et discretis qui presentem compositionem ut perpetuum robur optineat firmitatis hinc inde iuramento uallauerunt renunciantes in hoc facto omni exceptioni doli mali fraudis actioni in factum et specialiter restitutioni in integrum et omnibus literis inter ipsos uel predecessores suos actenus quoad renunciata supra dicta habitis et obtentis et omnibus indulgencijs et priuilegijs apostolicis impetratis et impetrandis et omni alij remedio iuris canonici et ciuilis per que predicta compositio et finalis concordia posset impediri seu modo aliquo irritari. Forma autem iuramenti prestiti ex parte domini regis et regni principum talis est. Ego ponens manum meam super sacro sancta euangelia hoc iuro per deum quod omnia que dominus meus rex Magnus sancte ecclesie concessit que in presenti compositione sunt nominata dominus Magnus seruabit et omnes sui successores et ego seruabo et omnes in statu meo successuri inperpetuum secundum

discrecionem et scienciam mihi a deo datam et seruari faciam et adiutor ero pro uiribus meis ut presens compositio ad commodum ecclesie obseruetur. Presto hoc iuramentum in animam domini mei regis Magni et omnium sibi succedencium tam ducum et comitum quam regum in animam meam et omnium in statu meo succedencium. sic me deus adiuuet et hec sancta ewangelia. Forma autem iuramenti prestiti ex parte prelatorum et procuratorum capitulorum talis est. Ego ponens manum meam super sacro sancta ewangelia hoc iuro per deum quod omnia quibus dominus meus Johannes archiepiscopus et episcopi sui ex parte ecclesie renunciauerunt pro se et suis successoribus obseruabit et obseruabunt et ea que in hac compositione nominatim renunciata sunt regie dignitati. ego pro uiribus meis secundum scienciam et discrecionem mihi a deo datam obseruabo et omnes mei successores obseruabunt et adiutor ero ut presens compositio obseruetur et in perpetuum duret. Presto hoc iuramentum in animam domini mei Johannis archiepiscopi et omnium sibi succedencium in animas episcoporum et suorum succedencium in animam meam et successorum meorum. sic me deus adiuuet et hec sancta ewangelia.

In cuius rei testimonium una cum sigillis domini regis et archiepiscopi prenominati episcopi barones et capitula sigilla sua duxerunt presentibus apponenda. Datum apud predictum castrum anno et die predictis regni vero domini Magni dei gracia illustris regis Noruegie .x^o. iiij^o consecracionis uero venerabilis patris Johannis nidrosiensis archiepiscopi anno .x^o.

Diplomet er skrevet med 34 Linier paa et stort Stykke Pergament, af 23 Tommers Brede og 10 Tommers Høide. Haanden er meget tydelig, og intet er i Tidens Længde blevet ulæseligt. Under Diplomet har der oprindelige været 21 Segl, hængende i Lidser, for største Delen af guulagtig og rød Silke, men alle Seglene ere nu borte, paa det 5te nær, hvoraf et Brudstykke er tilbage af grønt Vox, med Omskrift RSIS. EPI , og hvis Figurer ere de paa Biskops-Segl sædvanligt forekommende. Af Lidserne ere kun den 3die, 4de, 5te, 6te og 17de tilbage.

Bagpaa staar der med en Haand omtrent fra 1450—60: statuta regalia & prouincialia anno 1277.

B. Norsk Oversættelse.

Texten aftrykt efter Perg. Cod. No. 350 fol. (*Cod. Scardensis*) i den arnamagnæanske Haandskrift-Samling, hvor den findes med samme Haand fra 1363 som *G* i Hirdskraa . . . *A*.
Sammenholdt med Perg. Cod. No. 138 qv. sammesteds, hvor den findes med en Haand fra Begyndelsen af sextende Aarhundrede (egentlig kun Afskrift af *A*) *B*.
— med Perg. Cod. No. 351 fol. sammesteds, hvor den findes med en Haand fra Slutningen af fjortende Aarhundrede *C*.
— — Perg. Cod. No. 354 fol. sammesteds, hvor den findes med en Haand fra Begyndelsen af femtende Aarhundrede *D*.

- Sam. med Perg. Cod. No. 1154 fol. i det kbh. kgl. Bibliotheks ældre Haandskrift-Samling, hvor den findes med samme Haand fra Midten af det femtende Aarhundrede, som C i Jons Christenret, og forsynet med Kong Christian I.s Stadfæstelse, dateret Skara den 21de Januar 1458 E.
- — to Afskrifter med Arne Magnussøns Haand af en Universitetsbibliothek i Kjöbenhavn tilhørende, nu tabt norsk Lovcodex (*in capsâ Cypriani*); den ene af disse Afskrifter findes i den arnamagnæanske Haandskrift-Samling under No. 115 qv. b, den anden i de bartholinske Samlinger Vol. 3 (D) S. 799 fg. F.
- — Perg. Cod. No. 11 i det deichmannske Bibl. i Christiania, med samme Haand fra Slutningen af sextende Aarhundrede, som det øvrige i denne Codex G.
- A—D ere islandske, E—G norske.

Settar gerð Magnúsar konungs ok Jóns erchibyskups.¹

J Magni þódur ok sonar ok heilags anda amen. At sannleikr nalegra² lúta gei³ enlígliga [sett ok fullkomi minni lidinna lúta.⁴ þa se ollum monnum lunnigt nær verandum ok við komandum. at nýliga með(an) tíeru egni háði upp runnit millum agiétz⁵ ok uirðuligs herra Magnúsar með guðs misfúnn Noregs konungs ok uirðuligs [herra ok þódur⁶ Jóns með [þeirri somu misfúnn⁷ erchibyskups i Nidarosi þyr þvi sem⁸ herra erchibyskup⁹ sagði. at noður mál þau sem til heyrði vmdormis logligha heilagri¹⁰ kirkju prouaðiz ok dæmdiz þyrir leikmanna domi allt til daga Magnúsar konungs at¹¹ þornri sídueniu ok af kirkjunnar noðut svo þolinmæði at þorðaðiz hætti sundrþýðis ok fridar briggis. svo ok i þvi at undandrættir háði mikill uerit ueittr uerndar brezum¹² hans léttliga [sua sem¹³ syniz þyrir uanrættar sakir ok einfannliga þrelfis brex(i) Magnúsar konungs Erlings sonar sem sagðiz Noregs konungs¹⁴ allra heilz i þeim lúta brexins er segir at þessi sami Magnus het síl ok sitt ríki hinum heilaga Olafi konungi. ok til merkis at han gerðiz undirmadr hins heilaga Olafs konungs¹⁵ baud hann at offra coronu hinum heilaga Olafi¹⁶ eptir þraxall sitt ok allra þeirra er eptir hann tóma til ríkis. svo ok at af (var) dregit einni stípan landzins um þenna Magnus gorrve léttliga. at synir Noregs konunga¹⁷ tiosa skulo ok i tósnungi erchibyskup ok byskupa á millum annarra þeirra er tiosa skulo þá þyrstu raustir ok mestar. hueria alla þyrssagða luti er herra erchibyskup beiddiz af halzu sinnar ahýggju svo sem trótr þorhýggjumadr brudar Kristz. at herra konungrinn skyldi til leggja heðan þra til nytia ok nytsemdar heilagri kirkju.

¹) Um [settar giord þeirra Magnus konungs ok Jóns erchibyskups i Nidarose. At [segir huart leikmenn eiga at dæmaz eða klerkar. — Ovrskr. C. Composicio — Ovrskr. E. Settergiærðt millum kirkjunne ok þrannunne — Ovrskr. G. ²) nýleghra — F. ³) ok — tilf. B. ⁴) [fullkomi minne lidna lúta — E. [sett ok fullkomi frid monnum lidinna lúta — F. ⁵) háðingia — tilf. D. ⁶) [þódur herra — C. G. ⁷) [sann nað — C. F. ⁸) at — E. G. ⁹) byskup — B. ¹⁰) heilagrar — C. E. ¹¹) af — D. E. G. ¹²) kirkju — tilf. C-G. ¹³) [tilf. efter. C. D. F. G. [mgl. ved Forglemmelse i A. B. [fo — E. ¹⁴) Sann rettet. konungr — A. B. urigtigt. ¹⁵) ok Nidaros kirkju — tilf. C. i Nidaros kirkju — tilf. D. ¹⁶) i Nidaros kirkju — tilf. E. G. ¹⁷) konungs — D. G.

En til at suara¹ greinum of motibeidzlu erdhjufstups sagdi uirduligr herra Magnus konungr sit haza nogligar stynfemdir. ez hann sthldi præta² nyr þessum greinum fyrir rettum domara of allra hellz undir³ losningi undirgiör⁴ of offran toronunnar. þra⁵ huerium lutum er uarla eðr allðri ma prouaz Nidaróss tirtiú⁶ átt haza. of þat mætti synaz nyr hattr trozunnar⁷ er þat trezz az honum sem æigi uar her til þreistad ne uant. nu stodandi herra erdhjufstup az sinni⁸ halzu sa⁹ sit æigi mega nyr dylma¹⁰ þessa luti [æn grunfemd med samuitzku.¹¹ of az annarri halzu sa hann at ez hann hæzi¹² tigrú¹³ nyr þessu mætti [milit rugl of¹⁴ sundrþyndi upp lueitiaz millum ritissins of tirtiunnar of¹⁵ meinsamligt morgum¹⁶ salum of litomum. allra hellz med þi at æigi at eins i uenium axtalandum i moti zollinu. heðdr iaznuel i odrum lutum moti konungum¹⁷ of ællum¹⁸ mætti ritissins synðiz gert uera. of az þi at erdhjufstup¹⁹ uildi xrid of samþykt. þa sneri hann sit til millðleits of goduilia [vid herra Magnus.²⁰ huern er hann hæzdi optliga²¹ téed of ueitt þva tirtiunni sem ritinu. biðandi²² at þeir sthldi þva stipa þessum lutum ollum sin i millum at þat ueri gudi almattigum til æru. tirtiunni til meiri nytsemdar. sealzra þeirra salum of allz zollfins [i landinu badum²³ þeim i hendr þengins²⁴ til [gagns of gjezu.²⁵ enn uirduligr herra konungrinn [az þyft²⁶ uanrar godgirndar. er hann hæzir hæzt til allra semiligra luta of allra hellz til heilagrar Nidaróss tirtiú of synt er at hann hæzir. uiliandi hana þrydda²⁷ þva sem xridar elstari of þagari rettletis med meira þrelfi of uerndar brezum²⁸ a sinum dögum. eptir margar umtölur²⁹ áttar³⁰ az huarætueggia halzu³¹ gordi hann uinattusamliga samsett vid herra erdhjufstup med radi of samþykt³² þyftupa. lendra³³ manna. of tórebredra i Nidarosi. of [annarra tórebredra þyftups stola³⁴ þeirra sem i þoregi ero. æ Laurentius messo aptan i berzættu bredra tirtiú i Tunshergi. þa er lidnir varo þra burd uars herra .M. cc. lxx. of vij. vetr. æ þenna hátt.

At uirduligr³⁵ herra erdhjufstupinn fyrir godu xridarins³⁶ of meiri nytsemd tirtiunnar of salna hialp of heilsu gaz upp fyrir sit [of sina eptir komendr lög:

¹) þessum — tilf. E. G. ²) retta — G. ³) moti — C-G. ⁴) gjez — E. ⁵) az — C-G.
⁶) Saal. rettet. tirtiú — A. ⁷) Saal. rettet. toronunnar — A. B. trununar — G. ⁸) einni — C-G.
⁹) sa — mgl. C-G. ¹⁰) hylma — C. D. doma — E. ¹¹) [utan samuitzku [ar — C. [utan samuitzku — D. F. [utan grunfemd samuitzku — E. G. ¹²) hæzdi — C. D. G. ¹³) tigrú — tilf. B. ¹⁴) [rugl of milit — C-G. ¹⁵) of — mgl. C-G. ¹⁶) margra manna — C. margra — E. F. G. ¹⁷) salzum konunginum — C-G. ¹⁸) allz — C-G. ¹⁹) herra þyftup — C. ²⁰) [herra Magnus konungs — C-G.
²¹) of opinbertiga — tilf. D-G. ²²) biðande — E. ²³) [mgl. — C. E. F. G. ²⁴) [mgl. — D.
²⁵) [gjezu of gjeztu — C-G. ²⁶) [a þyft — E. [az þyft — F. [az þyfti — G. ²⁷) þryda — D. uera þrydda — E. G. uerit þrydda — F. ²⁸) toronu — D. ²⁹) vidtölur — C-G. ³⁰) hæzdar — D. E. F. G. ³¹) hendi — D. enn engin eðr fyrir hann — tilf. A. B. urigtigt. ³²) annarra — tilf. C. D. F. ³³) of tórebredra — tilf. C. ³⁴) [torebredra az annarra þyftupsstola völdi — C. [torebredra az annarra þyftups stolum — D. ³⁵) xadir — tilf. B. ³⁶) marti(?) — tilf. C.

liga¹ með radi of samþykkt sinna lórsbræðra undir nazni Nidaross tirtiú² allt uallð of tilfall ex hann hezdi edr haza mætti nodut [hvir fogdum³ losningi⁴ undirgior edr offran forunnar. Sva i tilfalli sem i eign. Salir þess uerndar brexa⁵ er adr er um talad edr annarra brexa [eda logmala⁶ þar um edr med huerium hætti er⁷ syndiz til heyra. ollum odrum rettindum iaznan ofstoddum þeim sem tirtiunni til heyra.⁸ æ medan nodurr ma of stal [eptir toma⁹ med logligri erzd. enn ex engi zinnz eptir tomandi med logligri erzd. þa hazi erzhvystup of adrir¹⁰ hystupar med- (al) annarra [gözugra manna of þynsamra ritiffins¹¹ þeirra sem tiosa¹² zyrstu¹³ of mestu¹⁴ raustir¹⁵ i¹⁶ losninginum vitnandi¹⁷ eptir sinum samuitztum at þeir ftulo rettliga [starza i losninginni¹⁸ þess sem þeir doma nyttsamligan uera ritinu of þeim sem byggja ritit.

Enn herra tonungrinn gax upp zyrir sit of sina erzingia of eptir tomandi ey- lizliga¹⁹ allt uallð of tilfall ex hann hezir nodut haxt her til at heyra edr proza edr ofsturd þeirra mala²⁰ ucita er til tirtiunnar heyra. zyrirbiodandi zastliga ollum syflu monnum of logmonnum tonunganna sva nærr sem ziarri.²¹ hia uerandum sem vid²² tomandum um allt ritit. at þeir dirziz æigi til þess at doma um þeffor mál ne hluti sit [til þess²³ nodurs tyns i þau ax zyrnstu nordurrar ueniu er ton- ungarnir haza haxt. edr synaz haxt haza zyrir mæirr. helldr ftulo þess tyns [malum tirtiunnar domarar zrialsliga ftipa²⁴ hedan zra sva sem þeffor ero.²⁵ [Alerka mal²⁶ þa er þeir þrexta millum sin edr þeir setiaz ax leikmonnum. Um hiusftap²⁷ of huerfu huerr er logliga getinn. Um tirkna zrelfi. Um tiundir of heit. Um testamanta²⁸ er menn gera a sidarftum dögum²⁹ zyrir sal sinni. allra hellzt er þeir geza tirkium edr flauftum edr helgum ftodum. Vernd pilagrima þeirra sem uisfa³⁰ ftadar hins heil- aga Olafs tonungs³¹ of annarra hystups ftola i Noregi of þeirra mál. Sva hit sama mál³² tirkna eigna. Um bannz uert of meinseri. Um otr. of þar sem selldir uerda³³ andligir lutir.³⁴ Um uillu of uantru. Um zrilu lizi of hordoma. Um zrandsemis

¹) [ezintiga — C-G. ²) zyrir sit of alla sina logliga eptir tomandi — tilf. C-G. ³) [i zyrir sagðum — E. G. ⁴) tonunga — tilf. C. D. tonunganna — tilf. F. G. ⁵) eda logmala — tilf. C. F. edr lang- mannz — tilf. D. ⁶) [logligra — C. D. F. [eda logmanz ofsturd — G. ⁷) honum — tilf. C-G. ⁸) of i lands logunum eru of i odrum uerndar brezum tirtiunnar — tilf. D-G. ⁹) [mgl. i A. B ved Forglem- melse. ¹⁰) adrir — mgl. C-G. ¹¹) [manna radi of samþykkt — D. ¹²) tiosa ftulu — C. E. F. lista ftulu — G. ¹³) of zyrnstir — tilf. F. ¹⁴) mest — D. ¹⁵) mgl. — D. of traustir — F. ¹⁶) i — mgl. F. ¹⁷) Saal. C alene. æigi at eins vitandi i — A. B. ax eins vitandi — D. at eins vitande — E. F. G. ¹⁸) [haza toening — D. ¹⁹) mgl. — E. ²⁰) malum — D. male — G. ²¹) sva — tilf. D-G. ²²) til — C. D. ²³) [mgl. — C-G. ²⁴) [mal ax tirtiunnar domara zrialsliga ftipaz [of þynz (mgl. D) — C. D. [mall um tirtiunnar domara zrialsliga ftipazt (of domast — tilf. F) of þyrast — E. F. G. ²⁵) mal segia — D. ²⁶) [oll ft. mal — E. G. [mgl. — D. ²⁷) hiusftaps band — E. hiusftap — F. G. ²⁸) ftipan — C-G. ²⁹) sinum — tilf. D. ³⁰) zara til — C. D. F. ³¹) tonunga — mgl. C. E. ³²) um mal — D. mgl. — E. Det hele Stykke fra dögum er udeglemt i G. ³³) ero — D. E. F. G. of tæptir — tilf. D. ³⁴) edr (of) tæptir — tilf. E. F. G.

spell. of ænnur mál þuilið. þau sem til tirtiunnar heyr¹ at² hennar retti. ofkoddum iaznan tonungans rettindum i þeim málum huerueta þar sem æz uel prouadri ueni³u eðr landz lögum æa tonungi at gialldaz xiar sett.

Sua iatadi of herra tonungrinn æz nyiu⁴ of haud þastliga at geyma at iaznan se erdhjufstupi⁵ sealylozat at [geza of⁶ stipa semiliga lærða menn swa þeim kapel: lum sem tonungar haza latit upp gera eðr sinar eignir til gezit sem odrum tirtium [of kapellum⁶ sine erdhjufstups ritis uttan þeirra eðr annarra leitmannanna lenzi⁷ eðr presentan.

Sua iatadi hann of at eði æzl [eðr mátt⁸ tonungs eðr annars veralldlige hojð: ingia hlutiz i loeningum byskupa eðr abota i Nidaroff erdhjufstups ritis. heðr skipiz sa xprir [er þeir klofa til⁹ er¹⁰ loeningrinn heyrir of doma nyttsamligan vera at uitztu of sidzerdi þeirri tirtiu er sine þorstiora hezir mist. stulo þeir of boda gioruan loening aðr en stadzeft se þeim tonungi sem þa er um torebredr þeirrar tirtiu¹¹ eðr¹² uidrtugmiligt sendibod of semiligt. nema tonungr [se¹³ a veg um huern er hinn skal xara til at verða stadzeft. at þa swa¹⁴ sem sidr er til presenti hann sialzan sit tonunginum.

Sua iatadi hann of at byskupar [of abotar¹⁵ eðr klerkar se eði styldir til at xara [i leidangre xerdir¹⁶ með tonungi ne til þess nodut [at ucita¹⁷ æz sinu [eðr til leggja.¹⁸ nema¹⁹ [sua mitil²⁰ naudsyn se til at þat loziz. æz byskupi of uitrazt: um klerkum þeirra²¹ byskups domis.

Sua [iatadi hann of æz nyiu.²² at æigi loziz tonungunum²³ at stipta til tirtu: anna stada eða klerka landz lög samþytt of ritat²⁴ huart sem þat er²⁵ klerkum eðr leitmonnum moti þornri ueni³u.

Sua [iatadi hann of at lozat se²⁶ erdhjufstupi of hano eptir tomandum at lau: þa²⁷ gei(r)zalka²⁸ grauali of gashaula swa sem her til hezir gert²⁹ uerit æz hano þormonnum.

¹) horgua — E. ²) Saal. C. D. F. G. of — A. B. urigt. ³) a (æz) nyialeit — C-G. ⁴) herra byskupi of byskupum — C. herra erdhjufstupunum of byskupum — D. erdhj. of byskupum — E. F. G. ⁵) [mgl. — C. [geza of — F. ⁶) [mgl. — E. ⁷) [samþytt — C-G. ⁸) [eingi mattr. eði valld — C. [ne mattr of eði valld — D. [of engi mattr of eðrte valld — E-G. ⁹) [er þeir til huerza — D. E. F. [er þar til horgua — G. ¹⁰) [eða þeir til huerra(!) — C. ¹¹) [sem þa er — tilf. D. ¹²) um — E. ¹³) nærr eða — tilf. C. E. F. G. ¹⁴) [sendi. eðr se nor. eðr a tuedi um huern honum se. skal hann uera stadzaft at þui — D. ¹⁵) [mgl. — D. ¹⁶) [leidangre xerð — C. D. [i leidangrexerð — E. G. ¹⁷) [leggja — D. [vetta leggja — E. ¹⁸) [mgl. — C. D. ¹⁹) [isttliga — tilf. C. F. G. ²⁰) [sua m. of audsyn — C. F. G. ²¹) þess — C-G. ²²) [iat. h. of æ nyia leit — C. E. F. G. ²³) [hid sama — D. ²⁴) tonunginum — C-G. um — tilf. C. D. E. G. ²⁵) of xarpinur — tilf. C-G. ²⁶) i — tilf. C. E. F. G. heðr a — tilf. D. ²⁷) [motti hann at toza styldi — D. ²⁸) xugla — tilf. D-G. ²⁹) geirxugla

Sva iatadi hann of ueitti at konungar stulo [rylgia fullkomliga¹ tiundar gerdum af londum² of boium sinum³ eptir guds logum.

Sva iatadi hann of at .xxx. lesta miols stulo sendaz til Islandz af erchibyskups halzu þegar erchibyskupi syniz of allra hellz æ þeim tímum sem aargangr⁴ landzins [ma þat bera.⁵ [Sua þo þetta at æigi þvi heldr neitiz⁶ honum at rlytia adra luti.

Sva iatadi hann of erchibyskupi landaura af einu⁷ stipi æ hueriu æri⁸ þi sem temr [af Islandi⁹ til byskups dæmis hans. sua sem brex hans uattar.

Sva iattadi hann of [af nyiu¹⁰ alla pilagrima uitandi stadar hins heilaga Olafs konungs of annarra byskups stola i Noregi ryrir salu botar satir. sua utlendzka menn sem innlendzka. huart sem er i landinu rridr edr vrridr. at þeir stulo oruggliga i godum rridi heiman fara of heim nema nœdur þeirra [edr rleiri¹¹ syniz¹² niofnar menn of uerda þeir teknir ryrir þat til prouanar. þa stulo þeir pinaz með þeirri pinu sem til hegrir um tirkunnar domara [eptir sinni misgerd of til hlydni tirkunnar domara¹³ stulo þeir¹⁴ naudgaz sem¹⁵ naudsyn er til [um herra konunginn edr hans umbods menn eda hysu menn.¹⁶

Nu enn ryr þetta uitandi herra konungrinn sama heilaga Nidaróss tirkiu með meirum uelgerningum æ sinum dögum enn [her til¹⁷ hegr hon haxt. ueitti hann herra erchibyskupi of hans eptir lomandum¹⁸ ryrir sit of sina erzingia .c. manna at¹⁹ uera [rrealfir of lutlausir²⁰ af [leidangrø gerd.²¹ sua at þeir sem stulifueinar ero stulo uera lutlausir af þessum lutum með þeim hætti sem þeir²² uaro²³ uanir at haxa²⁴ of þeir hoxðu æ tima þessarrar sættar gerðar með .ij. odrum monnum þeim sem þeir uilia hellzt til kiosa með²⁵ sinu hysfi.²⁶ [enn allir adrir glediz þessu rrelfi með odrum manni.²⁷

Sva iatadi hann of meðr sama hætti. huerium byskupa.²⁸ Ofloar byskupi. Biorguinjar byskupi. Staxangrø byskupi of Hamars byskupi .xl. manna. nema²⁹ herra konunginum Erchibyskupi edr odrum byskupum syniz odruiis tilrælliligt vera satir æ menniligrar naudsyniar edr uerndar rikissins. sua at lidinni þessi uernd of naudsyn

¹) [fullkomligha vera i — E. ²) iordum — E. iordum, landum — G. ³) Saal. rettet; sem — A. B. urigtigt. ⁴) arangr — E. F. aragum(!) — G. ⁵) [er — D. ⁶) [æigi þvi heldr neitaz — D. [sa þo at rir þetta [call er þvi heldr neitaz — E. [sua þo þetta eighi þi at heldr at vgitast — F. [sua þo at þetta þat eigi neitaz — G. ⁷) sem — D. ⁸) misfiri — D. ⁹) [mgl. i A. B ved Skrifv. findes i de Örrige. ¹⁰) [a nyialeit of band — C. D. E. F. [a nyialeit um þessigrima &c. — G, hvor Resten af denne Artikel udelades, lige til (16). ¹¹) [mgl. — D. ¹²) vera — tilf. D-F. ¹³) [Udeglemt i A. B. tilf. efter C-F. ¹⁴) oc — tilf. E. ¹⁵) & — C-F. ¹⁶) [ryrir h. konunginum æ hans hysmonnum æ. odrum umbodemmonnum — D. [doms herra konungf sine gda hango hysmonna eda adra umbodgmen(!) — F. ¹⁷) [adr — C. D. ¹⁸) eitigliga — tilf. C. E-G. ¹⁹) at — mgl. D-G. ²⁰) [rrialsæ (rrialseliga — D) oc lutlausir — D-G. ²¹) [af leidangrøgerðum konunganna (of) fallanum of rriðráttum — C. E. F. G. [af i. r. konunganna of fallsofnum of rriðr. of einfænliga af leidangrøgerðinni — D. ²²) konungo menn — C-G, rigtigere. ²³) var adr — E. ²⁴) vera — C-G. ²⁵) af — C-G. ²⁶) liti — D. ²⁷) Saal. rettet. monnum — A. B. [mgl. — C. ²⁸) byskupa — udeglemt i A. B. biskopstola i Noregi — E. ²⁹) teltigla — tilf. E. G.

eddið þegar þessir allir menn sögðu¹ þrælsi svo bystupa sem erðibystups sem þeir
þydu aðr.

Sva hit sama iatadi hann of [huerium sem einum² [lærdum manni³ þessarra
ystups stola. huart sem⁴ ero i [herudum eðr kaupstordum⁵ at þeir stulo þrælsir vera
leidangri með odrum .ij. monnum af sino hysti.⁶ of einn af þionofstu monnum
ans þann sem hann sér⁷ sér naufsynuligan uera skal þræls vera af konungs bod-
rdum.⁸

Sva iatadi hann of⁹ af þessir .c. manna erðibystupsins uerða rangsattir¹⁰ sin
uilli j hans garði uerandi¹¹ æ¹² stipi¹³ eðr i hans þræld. þa stulo þeir standa a
þmi herra erðibystups of bæta eptir þvi sem honum synið [misgerdir þeirra til¹⁴
settt eptir landz lögum stýldug¹⁵ til hans hegra [i þessum atburdum.¹⁶ nema
er ueiti sin i miðlum eðr odrum dauda. sem gud lati æigi uerða eðr líma lát. j
uerium atburdum er þeir hegra¹⁷ til [herra konunginum¹⁸ eðr hans stýlu monn-
n.¹⁹ ofstaddri²⁰ i þessum atburd uidrægmiligri þvirbót herra erðibystupi þvirir
tir hans æru of²¹ nauistat. Enn af þessi(r) .c. manna misgera annars stadar en
er sagt. þa ma sa sem misgert er uid tóma hinum²² til doms huart er hann
U²³ konungs eðr erðibystups. of [skal helmingr settarinnar þvirir þilika luti legg-
j til konungs en helmingr²⁴ til erðibystups.²⁵

Sva iatadi hann of [at²⁶ undir þorbodi²⁷ af ser eðr sinum eptir tómandum
igar²⁸ þeira stýlu monnum [eðr lensmönnum²⁹ gortu eðr gerandi þvir³⁰ kaup-
a eðr solum eðr odrum lutum þeim sem þræltiaz af stad til annars.³¹ þa stulo
i stíltiaz undir þat bystupar eðr klerkar eðr þeirra leitmenn einfannliga staddir i
irra eyrindum utan erðibystups of bystupa samþykt [æ meðan dvalan þvir eptir-
tan bystupa³² geri æigi i þessum lutum uáða eðr [opinberligan hásta³³ ritinu

¹) þvi — C-G. ²) [huerium einum — E. G. ³) [tennmanni — C. ⁴) þeir — tilf. C-G. ⁵) [ka-
u stordum eða heradum — C. ⁶) lídi — D. ⁷) hells — tilf. C. heldr — tilf. D. E. F. ⁸) leids-
þrægerdum — E. G. ⁹) at — tilf. C-G. ¹⁰) missattir — D. vfatter — F. ranglat(i)r — G. ¹¹) eða
tilf. C. G. ¹²) hans — tilf. D. E. F. ¹³) stípi æ hans stípi eða æ odrum tveimr — C. með odrum
eimer — tilf. E. eða a odrum tveimr — tilf. F. a hans stípi með adrum tveimr — tilf. G. ¹⁴) [of mis-
d þeirra er til — D. E. F. G. ¹⁵) skal — tilf. C. stýldar þeirra skal — D. F. ¹⁶) [þvirir þeirra mis-
rdir — C. [þ. þ. misg. i þessum atburdum — D. E. G. [þ. þ. m. til hans i þ. atb. — F. ¹⁷) með sett-
li — tilf. C. D. E. G. ¹⁸) [konungdómsins — C. D. F. [herra konungdóms — E. G. ¹⁹) stýlumanna
E. G. ²⁰) Saal. rettet efter de Övrige. ofstaddum — A. B. ²¹) samdar hans — tilf. C-G. ²²) hon-
i — C-G. ²³) heldr — tilf. C-G. ²⁴) [sett onnur þvirir þilika luti skal at helmingi til konungs hegra
helmingi — C. [settarinnar þvirir þilika luti. [skal helmingr hegra till konungs oc helm. — E. G. ²⁵) þy-
pi — D. ²⁶) Saal. rettet; at þy — A. B. ²⁷) þorbón — D. ²⁸) af — tilf. þ. ²⁹) [mgl. — C.
j þvirir — þ. ³⁰) stadar — tilf. D-G. ³¹) [Saal. rettet. of með dvalan þvir eptirleitan. at bystupi —
B. [æ meðan dulan þvir eptirleitan bystupa — C. [eðr með dvalan þvir eptirleitan bystupa — D. [æ meðan
atin eptir leitan bystupa — E. ³²) [openberligha stadda — E.

edr [almenniligrí naufsyn.¹ Sva iatadi han of at fealzlozat se erdhígnstupi at haza einn mann til fylzrlattar eptir þui sem brex hans þar um gert vattar.

Þa² var of samit³ um tiundar gerð⁴ um allan Noreg. utan um hamars bystups dóm. Kaumariti of Solegiar. at menn stolu gera⁵ tiund offerða æuinliga⁶ af garða leigum. of ælgorgnum. mylnum [of stogar leigum.⁷ braudoznum⁸ of badstozum. falltortlum.⁹ netum of nótum. Sva at sá er [greidir þessa luti. edr sá sem byggir.¹⁰ greidi tiund offerða af leigunum.¹¹ en hinn er leigir þrammleidis ser til azla tali þyrst af allt þat er hann leidir¹² til of¹³ kostar of tiundi síðan [azla sinn.¹⁴ Enn af stipa leigum geriz¹⁵ með þeim hætti. at síðan stípit er zullgert.¹⁶ segl of reidi til zingin. [þa geriz i þyrstu¹⁷ tiund af .ij. lutum leigunnar [þegar i þyrstu zerd¹⁸ of iaznan síðan. [enn þridiunghr¹⁹ leggiz til umbota stípi of reida. Af buleigum²⁰ ollum geriz tiund .v. peningar vegnir²¹ af tulleigu²² huerri [of²³ hueriu malngtu tynlagi.²⁴ Sva at sa sem tetr tynleiguna²⁵ greidi²⁶ af þessa²⁷ .v. peninga þar i sofn sem bygt er elligar hans umbods madr. Enn af huargi er þar²⁸ til greidi sá er leigdi of zalli Sva miðit niðr i²⁹ leigunni þyrir þeim er sá. Enn oftr standi þyrir uiddreldi sem adr af þeirri mioll allri sem uerdr zreadaginn³⁰ þyrir Jons messo. Enn af þui bui sem menn haza ser til nytia Sva at þeir byggia æigi. [greidi oftr³¹ af eins dags mioll [allri þyrir tiund of leigu af mioll.³² Sva skal of greidaz³³ ullar tiund af ællum þeim saudum sem zædaz i enjum³⁴ ut³⁵ of af allðini ællu storn of smá skal tiund gorað.³⁶ [þessar tiundir stulu of gerað³⁷ sem i uanda hezir³⁸ uerit of her zylgia. af sáði ollu. rug of huciti. lini of hampi. næpum of ertrum of streidar tiund. af selum of [huolum tiund.³⁹ af hatarla⁴⁰ tynsi. of allztonar ziffa

¹) [alm. triffni — D. [almughanom — F. ²) Eptir þui — C. E-G. ³) samþygt — E. F. samit
stat — G. ⁴) gerðir — E. F. ⁵) þessa — tilf. C-G. ⁶) openbartigha — E. ⁷) [mgl. — E
⁸) bagsteroznum — F. ⁹) mgl. — E. ¹⁰) [byggir þessa luti — C-F. [þessa luti(!) — G. ¹¹) leigum —
C. E. G. leigumonnum — D. leighunni — F. ¹²) legr — C-G. ¹³) of — mgl. D. ¹⁴) [af azla
finum — C-G. ¹⁵) greidiz — C. D. ¹⁶) of — tilf. þ. ¹⁷) [i þyrstu geriz — C. D. F. G. [i þyrstu
zerd gerist — E. ¹⁸) [mgl. — E. ¹⁹) [hinn þridi — C. ²⁰) huseigum — G. ²¹) þar i sofn sá
bygt er — tilf. D. ²²) leigutu — C-G. ²³) af — tilf. D. ²⁴) [mgl. — E. ²⁵) leiguna — C-F.
leigunnar — G. ²⁶) geri — D. ²⁷) þessu — D. ²⁸) þeirra — E. G. ²⁹) af — C. D. E.
³⁰) næsta — tilf. C. D. F. ³¹) [greidiz oftr — F. ³²) [of leigu. en sa skal vera zriabaginn næstr þat
Olazo messo dag þyrre — C. [allri þyrir tiund af mioll of leigu. en sa skal vera zriabaginn næstr þyrir Olazo
messo dag hin þyrre. en af annars dags mioll allri þeirri er verdr zriabaginn þyrir Jonomesso. greidiz oftr
ellði — D. [allri z. tiund af mioll of leighu. en sa skal vera zriabaginn næstr zire Jons messo gerist oftr af
erelbe — E. [allri z. t. af m. of l. en sa st. vera zr. ngsta z. Olazo vauðu hina þyrre. en af annars dags mioll
atrz þeirri er verdr zriabaginn n. z. J. m. greidist oftr þyrir uiddreldi — F. [allre z. t. af m. of leigu. en sa st.
vera zr. n. z. Olazo messo þyrre. End annars dags mioll allre þeirri er verdr a zr. þyrir Jons messo dag. gr. of
þyrir uiddreldi — G. ³³) gerað — C. E. F. ³⁴) enjum — G. ³⁵) uti — C-G. ³⁶) af greidaz — E.
³⁷) [Tiltöiet efter C. [mgl. — A. B. greidaz — D. F. geraðt of greidast — E. ³⁸) haza — þ. ³⁹) [hatarla
tiund — C. D. F. G. ⁴⁰) haterlinga — C. G. haterlinga — D. haterlingar — F.

tiund.¹ sua at skipstjornar menn allir se skyldir at greida [æz freid alla tiund² æz sinum lutum. of fiodi of aliti³ at svo greidi skiparar⁴ allir zulltomliga [sem lutum skipa of skipara⁵ gegnir.⁶ svo at huarli sterdi tiundina konungs freid ne landuordur ne leidangr gerdir⁷ ne nodurar adrar skyldir eptir þvi sem þeir uilia eidi zyrir⁸ hallda þo⁹ at þessir lutir lutiz¹⁰ zyr en tiund. of hagi svo til at þeim lomi til nytia er tala¹¹ skulo æz guds halzu. skal tiundar freid herra byskups¹² iaznan zylgia hialli.¹³ of svo margir ziffar hueriu kaupi of æzgreidzlu¹⁴ sem log uatta. æz ueidiskap¹⁵ ofllum skal tiund goraz. æz sallti of tuernbergi. æz kaupengi of allz konar uinnu [smidar of æzla.¹⁶ æz tieru skal gera¹⁷ .xx. huerr astr. æz iarni .xx. huert pund eptir retttri tilstofu.¹⁸

Nu æz nodur exan kann til at loma yzir nodurum hlut þeirra¹⁹ greina sem i þessarri settar gerð ero. þa skulo .ij. menn kiofz til til²⁰ utskyringar.²¹ einn æz herra konunginum. enn annarr æz herra erchibyskupinum of hans eptir komandum. of æz þessir geta ærgi samþydt sin imilli þa skulo þeir [zrealst uald²² til haza at kiofa til hinn þridia mann med ser. of þat skal standa sem [æz þeim ofllum verdr ut skyr²³ [of um samit.²⁴

Enn þessa [uinattuliga samsett²⁵ gordu þessir somu herrar gozugligir herra Magnus konungr of uirduligr²⁶ zadir²⁷ Jon erchibyskup nærr uerandum uirduligum zepnum herra Andresi byskupi æz Oflo. herra Arna byskupi æz Stazangri.²⁸ of þessum baronum rikissins. herra Erlingi. [herra Kognualldi.²⁹ [herra Andresi plyt. herra Gauta³⁰ i Tolgu.³¹ herra Biarna Erlings syni. herra Þori byskups syni. herra Auduni hugleikssyni. herra Vigleiki Audunar syni. of forsbædrum i Nidarosi [zullkomnum umbodsmönnum Nidaross capituli.³² herra Signati³³ herra Erlendi.³⁴ herra Þorzinni. herra Auduni. of odrum uitrum mönnum (of) skynsömum herra konungsins of forsbædrum³⁵ annarra capitula³⁶ þeirra sem sóru at þessi settargord³⁷ skyldi standa³⁸ of æuinliga stadzestu haza. zyrir biðdandi i [þessarri gord³⁹ allt motilast

Jvfr. S. 474, 475. J. Cap. 19.

1) Æz [elum &c. — mgl. A. B. 2) [freidar tiund alla — C. [æz freidar tiund alla — E. 3) vatti — C. atti — D-G. 4) skipveriar — D. 5) skiparum — F. 6) [mgl. — D. 7) gerð — E-G. 8) sinum eptir — E. eptir — G. 9) þo — mgl. E. F. 10) utgeiz — F. 11) haza — C. D. F. 12) erchibyskup — C. E-G. 13) hualt — G. 14) æzgiortu eptir þvi — D. 15) vidi — C. D. 16) [æzla of smidar — C-G. 17) greidaz hinn — C. D. 18) Hele denne Artikel om Tienden mgl. i den latinske Original. 19) þessarri — C-G. 20) til — mgl. C. E-G. 21) umskyringar — D. 22) [zult vald of zrialt — E. 23) [æz þ. ofllum (saman) eða þeirra tucimr v. utskyr — C. E. G. [þeir .ij. or þera — D. [þ. oll. e. þeim tucimr v. utskyr — F. 24) [ot um semia — D. [mgl. — C. 25) [saumu [ott — D. 26) herra oc andaligher — tilf. F. 27) herra — tilf. F. 28) herra skatinn byskup æz Þiorgin — tilf. D. urigtigt. 29) [mgl. — E. 30) Gaut — C. 31) [mgl. — E. F. 32) Saal. rettet. capitula — A. B. [mgl. — F. 33) Saal. rettet. Signari — A. B. 34) Ellinge — E. 35) forsbædra — D. E. G. 36) capitulum — E. F. G. 37) [ott — D. 38) halldaz — C-G. 39) [þ. settargord — C. E. F. G. [þessum [ottar gerðum — D.

suit¹ flærdar. of einfannliga [ssipan aptr til sama eynis. of² öllum brezum millum þeirra of þeirra þyrirmanna her til hørðum of þengnum um þessa upp geþna luti. of öllum ødrum þengnum þaualigum uerndar brezum³ of öllu ødru þulltingi guðs laga of manna. um hueria luti er þessor settar gerð of endilig⁴ samþyðt megi tal-maz eðr með [noðuru moti⁵ at riuzaz.⁶ Ænn þessi uar háltr eiðstazs þeirra sem sóru az halzu herra konungsins of barona ritissins. þess legg et hørð æ⁷ bót. of þui styt et til guðs. at alla þa luti er minn herra Magnus konungr heþir iatad heil-agri tirkliu of i þessarri samsett⁸ ero neþndir. [stal minn herra Magnus konungr hallda. of allir hans rettir⁹ eþtir lomendr. [of et of allir minir eþtir lomendr¹⁰ enylzliga. eþtir sliu uiti¹¹ sem gud lær¹² mer. of halldaz¹³ lata of til styrkia at halldiz tirkli-unni til handa eþtir minum mátt of megni. Suer et þenna eið upp æ sæl mins herra Magnusar konungs of allra hans eþtir lomanda. [of¹⁴ mina sál¹⁵ of allra minna eþtir lomanda. Sva hialpi mer gud of [þessorr heilog¹⁶ gudspioðl.¹⁷ Ænn þessi uar eiðstaz¹⁸ þeirra sem soru az halzu herra erchibysþups [of annarra bysþupa¹⁹ umbodsmanna capitulorum.²⁰ þess legg et hørð æ helga²¹ bót of þui styt et til guðs. at alla þa luti er nu ero upp iatadir konungdominum az tirkliunnar halzu of mins herra Jons erchibysþups of annarra bysþupa. of i þessarri samsett ero neþndir. [stal minn herra erchibysþupinn hallda of adrir bysþupar²² of allir hans eþtir lomendr of þeirra. of et of allir minir eþtir lomendr æxinliga. eþtir sliu uiti²³ sem gud lær mer.²⁴ of halldaz lata. of til styrkia at halldiz konungdominum²⁵ til handa eþtir minum mátt of megni. Suer et þenna eið upp æ sæl mins herra Jons erchibysþups [of annarra bysþupa²⁶ of allra hans eþtir lomanda of þeirra. [æ mina sál.²⁷ of minna allra eþtir lomanda.²⁸ Sva hialpi mer Gud of [þessorr heilog²⁹ gudspioðl.³⁰

Of³¹ til uitnisburðar þessarra luta [setti herra konungrinn her þyrir³² sli

¹) suita — C. E. G. ²) [ssipan eþtir sama namþne — E. ³) eða þaz þulu — tilf. C. ⁴) Sæl. rettet. vendilig — A. B. C. D. ⁵) oernditggh — F. ⁶) andlega — G. ⁷) [noðurum hætti — C. E. F. G. ⁸) rymaz — D. ⁹) riptazst — E. G. ¹⁰) helga — tilf. C. ¹¹) settlargerð — E. ¹²) rettir — mgl. D-G. ¹³) [mgl. — E. F. ¹⁴) of þynsemb — tilf. C-G. ¹⁵) heþir geþit — C. D. F. ¹⁶) geþr — E. G. ¹⁷) hallda — C. G. ¹⁸) a — D. F. i — H. ¹⁹) [mgl. — C. ²⁰) [þ. hin helgu — C. D. ²¹) [oll þau heighu — F. ²²) gudspioðl — E. F. G. ²³) háltr eiðstazs — C. E. F. G. ²⁴) [of annarra manna of bysþupa of — D. ²⁵) [oc — E. ²⁶) [oc annarra bysþupa oc — F. ²⁷) [annarra bysþupa — G. ²⁸) eða — tilf. C. ²⁹) capituli — C. F. ³⁰) ritissins — tilf. G. ³¹) helga — mgl. D-G. ³²) [stal min herra Jon bysþup h. of adrir bysþupar — C. ³³) [upp æ sæl mins herra Jons erchibysþups of adrir bysþupar(!) — D. ³⁴) [sæl min herra Jon erchibysþup — E. ³⁵) [upp æ sæl mins herra Jons erchibysþups of annarra bysþupa þulu halda — F. ³⁶) [stal min herra Jon erchibysþup of adrir bysþupar halda — G. ³⁷) of þynsemb — tilf. C. E. F. G. ³⁸) [heþir mer geþit — C. D. F. ³⁹) [geþr mer — E. G. ⁴⁰) konunginum — D. G. ⁴¹) [mgl. — D. F. ⁴²) [i mina sál — E. ⁴³) [oc mina — F. ⁴⁴) [oc i min sál — G. ⁴⁵) Suer et &c. — mgl. C. ⁴⁶) [þessi hin helgu — C. F. ⁴⁷) [þessorr — D. ⁴⁸) gudspioðl — E. F. G. ⁴⁹) Æn — C. D. F. ⁵⁰) [sem h. konungrinn heþir þyrir geþit — D.

innfigli. [herra erchibyskup sitt.¹ byskupar of baronar [sin innfigli² of capitule³ sin innfigli. var þetta brex gert i Tunsbergi a þeim degi of æri⁴ sem þyrr segir. á .xiiij⁵ æri ritis⁵ Magnusar konung. of æ tiunda æri⁶ byskupsdormiss herra Jons erchibyskups.

C. Kort Udtog,

med samme Haand fra 1325, som Slutningen af Ea i Landsloven, i Perg. Cod. No. 309 fol. i den arnamagnæanske Haandskrift-Samling.

Þatt se ollum monnum lunnitt at þessar skipanir gærðozt millum annara luta i Tunsbergi þa er lidnir varo þra burd varo herra Jesu Christli .m. vettra .cc. vettra oc .lxx. vettra(!) millum ritisens oc heilagrar kirkliu. um þau mall er hõgra till heilagrar kirkliu vmdomes oc tiundar gærdir. Sua uar þa med rade oc samþykt a gort herra Magnus konungs oc uirdulegs herra Jons ærlihs cups oc annara byscupa baruna ritisens toorsbrøðra oc annara godra manna er þa varo i nand skipat oc stalt um allan Noregh at oll þessor mall stulu þrialslega domazt hedan æz oc skipazt um byscupa eda þeira vmbodomen sem her þyrgia. oll klerka mall þau er þeir þrætta sin i millum eda sofiast æz leitmonnum. um iunskap(!) oc huorfo huar er geten. um kirkna þrialsfe. um tiundar gærdir oc hæitt. um skipan er men gera i sidadom daghum sinum þirir sall sina allra hællzt er þeir gæra kirklium oc helghom monnum eda klastrum. um uærnd þelagrima þeirra sem uithia stadar hins helga Olafs konungs oc annara byscups stola i Noreghe oc þeira mall. Sua hitt sama um mall kirkna æigna um þanzuert oc meinære. um oker. oc þer sem sellðir ero andleggir lutir. om uillu oc um vantru. om þrikkliu lizui. hordoma þrendsemi spiell oc annur mall þuillit þau sem till kirkliunnar hõgra at hennar resti. stulu þesser(!) mall sem nu ero upp talld hedan i þra ærtir þui sem þrext oc loghbofen (vattu?) domazt þirir kirkliunnar domara oc æigi stotast undir leitmanna dom.

D. Længere Udtog,

med samme Haand fra Midten af femtende Aarhundrede, som den nyere Borgarthings-Christenret, i Perg. Cod. No. 1127 Tillæg i det kgl. norske Videnskabers-Selskabs Bibliothek.

Cheffe articuli standa j settargerdenne Primo.

Ath herra erchibyskupa med radhe oc samþykt toorsbrøðhra sinna vnder nampne Nidhroos kirkliu, gæz vþ þirir sit æueligha oc sina extirkomanda alt þet wald oc atald er han hæzde æder hæzua matte j tosnengom konunganna j Norighe vndergiøz offran

¹) [mgl. — D. ²) [mgl. — C-G. ³) capitula — C-G. ⁴) vetri — C-G. ⁵) herra — tilf. C.

foronanner ollum adrum rettindom iamyndan ofstaddom sem tirtiunne til honyra oc ero j landz laghum oc werndar brexum, oc medan notor ma oc skal æfter toma med loghligre arz til konungens. En ex eighi zintz þann þa hazue erdhbystupa oc bystupa med annarra gazugra oc stynsamra manna rilesens þeirra sem liota sculu zyrsta oc mesta raustir j losnengom þes sem þeir wita nysamlighen wera rilino &c.

Rex promisit ecclesie quod ipse et sui non tractent causas ecclesie.

En herra konungen gaz up zirir sil oc sina erzuingia oc extirtomanda einlightha alt wald oc tillald ex han hazuer notott hært her til, honyra æder proxua æder orsturd weita þeirra mala sem til tirtiunne honyra, zirirbiodhande ollum zastligha synsmonnum oc loghmonnum konunganna. sua nære som zierre, wærandom oc widerlomandom um alt rilit ath þeir dirzuitz eighi doma um notor þau maal ne luti sil notorstyns (i) þau az zyrnstu nodra wæniu er konungar e hazua hært æder, synatz hazua hært zyrmeir, heller sculu þessstyns maal um tirtiunnar domara zrialsligha stipas oc stiras hæðhan j zra.¹ Sua som ero þessu, oll clerka maal þa er þeir þretta sin j mellom æder þeir sozriatz az leitmonnum, um hionstap oc huarstu huar er geten loghligha um tirkio zrielse um þiundar um heit um stipan er men gora a sidharsta daghum zirir saal sina alra helzt en þeir gezua tirkium æder helghum stadhum æder klauftrum wærnd pelagrima þeirra som witia stadh hins helgha Olafs oc annarra bystupa stola j Norighe oc þeirra maal sua þet sama maal tirtiunna eighna, um bantzwert um meinsuore um otr oc þer sem sældir æro andalighi lutir, æder konptir um willor æder wantru um zriolliznadh um hordoma. oc zrensemis spield oc annur maal þuilit þau sem til tirtiunnar honyra ath hennar rætte &c. ofstaddom jempan konungsens rettindom j þeim malom huarueta þer sem az wælxprozuadhe wæniu æder landz laghum a konunge gielðaz zirir sælt(!) &c.

Quod episcopi conferant ecclesias &c.

Item iattadhe herra konungen oc bawdh zastligha ath gornas ath jempan se erdhbystupi oc bystupom lozuat ath giza oc stipa someligha lerda men sua j þeim capellum sem konungar hazua up latit gora æder sina eghnir til gezuit sem j adhrum tirkiom oc capellum sins erdhbystupa riki(s) uten alla leighmanna samþygt æder presentan.

Item quod rex se non intromittat de electione episcopi.

Item iattadhe herra konungen ath einki wold konungs æder annarra wæroldj horydingia lutiz j losning bystupa æder abota Nidroos erdhbystupa rikis heldir stiptj

¹) Nedenunder, med Henviisningstegn: Um þessa maal skal tirkian doma.

svo til, er þeir sem losningren hýrrer ath dōma nyttsamlighan væra aat vitzstu. þeirre kirkju er sin þorstiora hezuir mist skulu þeir oc biōdha gorzuan losning, æder(!) en stad: þest see, þeim konunge som þa ær om forabroðra þeirra kirkio. med widerformeligt sen: debodh. nema konungen se nær æder a wegh þer er hin skal þara til oc werða stadh: þestr. þa presenta han sigh sielzuer konungenom &c.

Quod episcopi et clerici non dabunt leidhang.

Item jattadhe konungen ath byskupar abotar æder klerkar se eði skyldoghi til ath þara j leidhangers þerd med konunge ne til þes notot weita æder leggja æz sino nema loglet sua mykll naudhsyn se ath þet lozuatz æz byskupe oc wittraftom klerkom þes byskupsdōmes.

Item quod res non permittet leges in dampnum clericorum.

Item ath eighi lozuatz konungenom um ath skipta til stadha kirkia æder klerka landzlogh samþygt oc ritat oc þear pinor huart som þet ær j klerkom æder leitmonnum mote þornu wæniu.¹ Item ath lozuat se erchibyskupi oc hans extirkomandum ath laupa þughla geirzalla &c. Item ath konunga sculu fullkompligha þylghia j þiunda gerdum æz jorðom oc boum sinom &c. Item at .xxx. lefir miols mughu sendas til Þislandz æz erchibyskupi synetz &c. Item ath erchibyskupr skal hazua landaura æz eino skipi huario ære þui sem kommer æz Þislande til hans byskupsdōme.

Sequitur de pace peregrinorum prerogativa episcoporum et libertate clericorum.

Item ath alli pelegrima vitiande stadh heilagz Olazs konungz oc annara byskups stola j Norighe þirir sala bota saler sua wfsenzsker men som julendzsker huart som j landeno ær þridr. æder oxrider þo sculu þeir j godhom þridhi þara nema notor þeira synetz væra niofnare oc þrofuetz þet. þa sculu þeir þinatj sem til hýrrer um kirk: unnar domara extir sinne misgerð &c. ut in ¶ Item weit(ir) herra konungen herra er: chibyskupi oc hans extirkomandum æueligha .c. manna vera þrialfa æz leidhans þerða konunganna &c. ut in ¶ Item jattadhe herra konungen med sama hette huariom by: skupe Osloar. Biormini. Stazungers oc Hamars .xl. manna væra þrialfa &c. nema herra konungenom erchebyskupi æder adrum byskupum synetz adhrumiis þallalitt vera saler almenneligra naudhsynir æder wern ritfens sua ath lydhni þeirra naudhsyn glæ: dhes aller þyrnepndir þui þrialfe &c.

¹⁾ Nedenunder, med Henviisningstegn: i^o ff. pro archiepiscopo.

Quod clerici sint liberi a tributis.

Item iattadhe herra konungen huariom einom lerdome manne þessara byskups stola huart som þeir æro j heradhe æder kaupstadhom ath þeir sculu xrialser vera ær leidhangre. med andrum .ij. monnum ær sino hyssi oc ein ær hana pionosto monnum þeim sem han seer nyttsamlighin wara skal xriels wara ær konungs leidhangers xerdom &c.

De emenda seruorum archiepiscopi si delinquant ut in litera. Item quod episcopi et clerici non includuntur sub prohibitione regis ut in. Item om piundagerdir.

Item om piundagerdir nyrir oxuer(!) alt Norighe utan hamars byskups dome kaumarile oc soolnar ath men sculu þessa piund gora ær ga(r)dzeleghum olgagnum milnum badstofuum braudhoznom sfogharleghum. saltstetlom. nætium oc notom. sua ath þenn som byggir þessa luti gore fiond offerda ær leighonne en hin er leigir seer til ærta tali xyrst ær alt þet er han leggir til oc kostar oc piunde sidhan ær ærta sinom. en ær stipleighom goretz med þeim hætli ath sidhan stipit er zulgiort med sæghl oc adhru reidhe j xyrstu xerð goretz piund ær þueimer lutum leighonnar oc jempnan sidhan æn þridhiungar leggiz oc(!) umbotar reidha aa stipino. ær hwsleighum ollum goretz piund .v. peninga meghnar. ær leigho tu oc huario malnytto hyslaghi gori þann som tæter leighona .v. peninga meghna þer j soln som bygd ær. En ofta tiund goretz xirir widerældi ær þeirra(!) mioll som werder a xredagen xirir Jons messo. En ær þui bui sem men hazua ser til nytto, sua ath þe biggia eighi greidhis oft ær einni dagg mioll sem werder xriadaghen nest xirir Olafs wotu xyrri. En ær annars dagh mioll alre er werder a xriadagh xirir Johannis goretz ooftr xirir widerældi. Item skal goratz piundr ollar ær saudhum ollum oc ær allo aldini storo oc sma &c. Item ær sadhe allu ruggh oc hweiti. hampi oc lini. ertrom oc næpom. streidh oc siæll. hual oc hafellinga. lyfi oc alstona xrista tiund &c. Item ær weidhissap ollum. ær salte ær quernberghi. ær kaupoxri oc alstona vinnu ærta oc smidar. ær þieru huar .xx. after. ær jerne .xx.^a huart pund Sequitur. Ex noton æxuan werder nyrer nodrom luta þessa greina som j þesso settargerð æro. þa skal til liosa ein ær konunge oc annar ær erdibyskupi þet ath greina. Oc ær þeim sæmer ey liose til þen tridhia med sit, oc þet skal standa som þeir aller æder þueimer þeira werðer wtskrift.

Deinde sequitur juramentum pro utraque parte quod i^a. compositione perpetuo maneat et firmiter teneatur.

4.

Kong Magnus Haakonssöns Retterbod om udvidede Privilegier for Kirken.

Bergen den 13de September 1277.

kten efter Perg. Cod. No. 309 fol. i den arnamagnæanske Samling med samme Haand fra 1325, som Slutningen af Ea i Landsloven A. nmenholdt med Afskr. med Arne Magnussöns Haand i Bartholiniana Vol. III. (D) Pag. 793. (Ex M. S. membraneo in qv. Bibliothecæ publicæ Academiæ Hafnensis, in capsâ rubra minori clathris munita) den samme som ogsaa kaldes *Codex capsæ Cypriani* . . . B. Forhen aftrykt i Dipl. Arnam. II. p. 76—78.

Brex Magnusar konungs Hakonar sonar.¹

Magnus [konongr son Hakonar konungs² sendir³ andlegghom þædr [oc virduleggh:
1⁴ herra Jone med guds misfun⁵ ærtibysstupi i Nidaros of ollum adrum guds vin:
1 oc sinum verandom of uidr tomandom þeim sem þetta brex sca eða horyra eilix:
ha tuediu⁶ guds of sina. Blesjadr⁷ se⁸ Ihesus Christus [xridar gud⁹ of samtristi: 1
har¹⁰ afstæmdar er med knoleit¹¹ sinnar mildi oc misfunnar lönxði off med
irum [xridi oc¹² nadum þyri at sca stiorð Noregs konungs ritis ærtir þadur uarn
notorom¹³ varom þorelrum þeim sem þyri off hazua Noregs konongar uerit.
þan þezuir han ueitt off [marggællighar sine mildleits¹⁴ of misfunnar giazuir i
stilli lydni alþyðinnar of ærtirlæti bædi lerðr oc leitmanna. Oc ær þui at allir
n i landeno haza till var snuizt med [myllilli lofsgæzni¹⁵ astar oc holloftu oc æin:
ilegha virdulegghr þadir¹⁶ Jon med guds misfun ærtibysstup i Nidaros off oc vartt
ronglekt uald i morghum godom lutum styrliandi oc¹⁷ i huerðaglegu böena hallði
guds er han þezuir med¹⁸ þadurlegom goduilla til tonygt alla men at haza þyri
oc rifinu. brotningenni oc barnum varom oc¹⁹ idulegri tillaghu heilsamlegra rada.
opt²⁰ myllum lofnaði oc ærxði er han oc hans brødr sumir bystapar innan lang
aza hæxt²¹ þyri off²² herralega. oc en ætlum ver at þeir muni²³ hazua. vilium
r ollum monnum lunnit gera at þyri satir guds [þyrlegghar astar²⁴ of hine hælga
æz konungs þrenda vare of hans lirtiu er off er æintanlega²⁵ hiartzolginn med
rleits sambandi [guds þyrlegghar²⁶ astar. hozuum ver iattat herra²⁷ Joni ærtibys:
pi oc hans loglegghom ærtirtomandum at þo at brex sættargerðar²⁸ otorrar uatti
rongi halza sett en halza ærtibysstupi ex men hans still a sini(!) i millum i²⁹ þribbroti

¹) Privilegia firtunnar of Ærtibysstups oc bystupa — Orskr. B. ²) [med guds nad Norigis konghur — B. ollum monnum sinum — tilf. B. ³) [mgl. — B. ⁴) nad — B. ⁵) blesjan — B. ⁶) Loqvadur B. ⁷) gud — tilf. B. ⁸) [xridur guds — B. ⁹) [annþyðilighrar — B. ¹⁰) nogh leita — B. [mgl. — B. ¹¹) oðrum — tilf. B. ¹²) [sina milleita marggælliga — B. ¹³) [mittu lofsgæve — B. herra — tilf. B. ¹⁴) oc — mgl. B. ¹⁵) ær — B. ¹⁶) j — B. ¹⁷) efftir — B. ¹⁸) [mgl. B. ¹⁹) vel oc — tilf. B. ²⁰) munu — B. ²¹) [þyrðhar — B. ²²) mgl. — B. ²³) [gudligghar B. ²⁴) herra — mgl. B. ²⁵) varrar — tilf. (!) B. ²⁶) med — B.

i þrauero herra¹ ærlibysstups þa skal² ærlibysstup [hæra nu³ alla þa sett ein soman ærtir afuædum lanz lagha um myllileit [þear gialldz.⁴ huart⁵ sem þeir miøgera i hia: uero eða þrauero ærlibysstups, utan sua þungleggha berizt⁶ till sem gud lati allðrighi verða at þeir gere þatt i sialxs konongs garde eða stipi eða hiauero.⁷ þa a konongr halzua sett en halza ærlibysstup oc standi mall þeira oc xribbrot i konongs valli of loglegom dome ærtir malauogtum um þeira miøgerdir þyrir⁸ satir hiauero konongs oc uirdinghar. En⁹ ez mandrap eða lima laat verðr millum þeira þa a konongr einfoman dom izuir of þear sett huar sem þatt gerizt nema þatt verði i sialxs ærlibysstups garde oc hiauiſt.¹⁰ þa skal gerazt¹¹ honom uidrcomeleggh izuirbott [þyrir 2 æro¹² hano hiauiſtar¹³ of virdinghar. Sua oc ez men þessara bystupa. bystups æz Oflo. bystups æz Biorguin. bystups æz Stazuangre. bystups æz Hamre brioti¹⁴ i hiauero bystups sine. þa hozum ver iattat huerium þeirra halzua¹⁵ sett vid off. en honom¹⁶ er þyrir uluta verðr rade huers dome konongs eða bystups er han uil kiosa um rett sin. utan sua þungleggha [tunni till bera¹⁷ sem gud lati allðrighi verða at mandrap eða lima latt tunni verða með¹⁸ þeim. eða þeir gere xribbrot i adrum ſtad: um en¹⁹ i hiauero bystups sine.²⁰ þa a konongr þar um(!) [ſaman dom of²¹ sett²² 3 izuir sem²³ adrum þegnum ſinum. Sua iattom ver oc herra ærlibysstupi oc þyrir nezdum bystupum at ez þeir ſtemzna monnum till ſin um reet oc ſotnir lirtuinnar. of ero men sua olydnir oc þrioztozullir at eighi uilia þara ærtir þeirra lallan eða ſtegnu²⁴ lalladir til þeira eða þeira ſorebroðra eða þroxaſta loglega.²⁵ þa ſtulu þeir eigha [þer a ſlita þearſett²⁶ sem loghbot ſeghir um ſtegnuzall oc talzal i laup: ſtadum. En²⁷ eigi uilium ver at þegnar uarir ſe talſettir eða ſtegnidir þyrir þepretta ſatir eða notora klengifaſa. Sua oc um ſledia varnu at þo at brez þadurs vares eða uaritt þau sem vid þædghar hozum þar um gortt med minnum af(u)ædom oc ſtilldagha þa vilium ver at ærlibysstup hazui ein man of ein ſuæin þan sem meſta nytſemð meggi gera med honom till ſylzreſlatto. of at han ſkal ſla lata ſlitt ſylzer sem ver latum ganga i ſidarofi huart sem off lifar at lata ganga ſmatt ſylzer eða ſloorit 4 bædi at ſtinleita vett of ſtyrlæita. Sua iattom ver of herra ærlibysstupi of griotſmidir of trefmidir oc hugreðagaþoll hano er a borde er i sialxs hano garde oc þeir sem vinna till lirtiu hino helgha Olazs oc gardz ærlibysstups ſe xrialſer æz læidangs gerð þyrir eittr nezt of ſlipdrattum utan off oc ærlibysstupi ſynizt zull nauðſin till at frezua

¹) herra — mgl. B. ²) herra — tilf. B. ³) i Mbr. opr. [nu hæra. [nu hæra — B. ⁴) [laghligghra þar: ſetta — B. ⁵) huar — B. ⁶) bere — B. ⁷) konngs — tilf. B. ⁸) þyrir — mgl. B. ⁹) sua oc — B. ¹⁰) hiauero — B. ¹¹) geymaſt — B. ¹²) [ſater — B. ¹³) nauiflar — B. ¹⁴) briota — B. ¹⁵) Saal. B; hano — A. ¹⁶) hin — B, rigtigere. ¹⁷) [bere til — B. ¹⁸) vidur — B. ¹⁹) en — mgl. B. ²⁰) sine — mgl. B. ²¹) [mgl. — B. ²²) ſettir — B. ²³) a — tilf. B. ²⁴) ſtegnom — B. ²⁵) loghligghra — B. ²⁶) [þa ſett ſlita — B. ²⁷) Herfra indtil Slutningsformularen Of at þessi var gerð &c. — mgl. B.

þá till landuarnar ez herra genger a land vart. Sua gæzuum ver oc upp fyrir guds 5
 sakir of salu þadur vare of vara oc vara foreltra afall þatt sem ver attom med rett-
 om ofsturd lang laganna um almenninge tuxtir þær a Hauollum er Jon ærlibyskup
 leet upp a gera þatotra manna spital. Of þær tuxtir stadþestum ver æxinglega sua
 vidar langhar oc breidar sem þa varo þær upp bygdar at husum oc gerdinghum er
 þetta brex vart var gort þeim guds uinum sem þar ero eda verda astipadir till
 hialpar of hugganar. Sua gæzuom ver of hinum helga Olague tynghustuxtir þær 6
 fyrri handan Nidar baltta er Jon tuisfazuin þordom dagha var umbodemadr ledi herra
 Einare ærlibyskupi till þurxtar stadarens med þeim vidleita er þar var þa gært um.¹
 Of at þessi gerð uar hallðigt æuenlega vid helga Nidaroff kirkliu fyrir² off oc varom
 ollum æxtir tomandom þa stadþestum ver hana med þessu varo brex(i) oc insigli. ægg-
 iande oc aminnande alla vara æxtir tomande at þær hallde oc hallðaz late þenna
 varnn goduilla er gor er ez vare hende gudi till byrdar of hinum helga Olague
 þrenda varom.³ heilagre Nidaroff kirkliu til ganga⁴ oc nytsemdar. salo vare of allra
 þæira sem off ero nanir till hialpar oc till⁵ mistunnar. Þetta brex var gort i Biorg-
 win þa er lidnir varo þra burd vare herra Jesu Christi .xx. vettra .cc. vettra⁶ .lxx.
 vettra⁷ of .vij. vetir. a trossmesso æxtan um haustit a .xiiij. are ritis vare.⁸

5.

Kong Magnus Haakonssöns Retterbod om Tiende i Viken
 og paa Oplandene.

Bergen den 22de September 1277.

Efter Perg. Cod. No. 309 fol. i den arnamagnæanske Haandskrift-Samling, med samme Haand
 fra 1325 som Ea i Landsloven. Forhen aftr. i Dipl. Arnam. II. p. 79, 80.

Magnus med guds mistun Noregs konongr son Hakonar konongs sendir herra Erl-
 ingi þ(r)ænda sinum Alþe syni. herra Thore byskups syni. herra Auduni hughlæite
 syni logmonnum oc ollum hyslumonnum sinum oc handgengnum monnum ollum
 þorghar þings monnum oc ollum adrum guds vinum oc sinum þeim sem þetta brex
 sia eda hoyra quædio guds oc sina. Gud þade ydr Vituærium oc Uplendinghum ast

¹) Hertil fra (27) þaa foreg. S. mgl. i B. ²) vidur — B. ³) oc — tilf. B. ⁴) gangna — B.
⁵) till — mgl. B. ⁶) vettra — mgl. B. ⁷) vettra — mgl. B. ⁸) Rorigio — tilf. B.

oc ætirlæte oc goduilla er þer hæzuir vidr off bæde nu oc zyr þa er ver hæzuum hia ydr verett. ventom ver at þer munid þui hallda framleidis. man off oc þatt til huætia optara at vithia ydr oc sua ætloma ver med guds mistun ez hæilu hælðr. En æz þui at ver þottomzt zinna her sem annars stadar græiner millum lærðra manna oc læit manna um tiundir(!) gerdir oc adra luti. sua hæzuum ver oc notorar greinir vid ærtibyskup. þa var þatt þo samt i Tunesbergi æztir þui sem ver uentom at huartueggia lærdom oc læitmonnum mætte verða till gangs oc till greida framleidis ez þatt er hælðitt sem þer mundit nu hõyra megða i þui breze er ver sendom þegat oc settar gerden mun a vera. Fanz off sua i at leitmennar(!) halda þeim tiundum sumum zirir byskupi oc lærdom monnum er bæde uatta þeim brez virdulegs herra zadur varo oc sua logh. en hinar varo hæimtar oc hæzdar¹ æz morghum er ængi logh eða rett yndi stodo till. oc hæzuum ver sua samþykt at æz ollu þui stal tiundir gerað sem logh ero till oc brez zadur varo oc vor uatta. En herra byskup iattade off þui mote at hozuudtiundir allar stulu nidr zalla stett oc þær sem vloglegðar ero ez hinar ero med goduilla græiddar. Radom uer at þer zorer þetta sua i nýtt rad at gudi se till hældro ydr till gangs oc meira samþyktis med lærdom oc leitmonnum en um ridir hæzuir uerett &c. þetta brez var gortt i Biorgwin in zesto sancti Mauricii. anno domini m^o cc^o (lxx^o) vij^o a .xviij.² are ritis varo. Ø(uthormr) Øndo son insiglade þatt. Þorðr prestir ritade.

6.

Kong Magnus Haakonssöns Retterbod om Aager og Bygning af Ödejord.

Texten aftrykt efter Perg. Cod. C. qv. 22 i det stockholmske kongelige Bibliotheks Haandskrift-Samling, med Haand fra Slutningen af fjortende eller Begyndelsen af femtende Aarh. A. Sammenholdt med Perg. Cod. No. 309 fol. i den arnamagnæanske Haandskrift-Samling, hvor den findes med samme Haand fra 1325 som Slutningen af *Ea* i Landsloven B.

Magnus konongr son hafonar konongs sendir allum monnum þeim sem þetta brez sea eðr hõyra i Vilene. quediú gudis of sína zlestom monnum⁴ er kunnift at þa er ver hæzðum þing uidr Elzæna of swa a haughathingi j Tunesbergi þa talado ver

¹⁾ Med samme Haand som i Texten er her i Margen skrevet: alias fraðdr.

²⁾ Skrivfeil for .xviij.

³⁾ Brez Magnufar konongs um ofaræ — Ovskr. B. ⁴⁾ mgl. — B.

en vísðh er meir er¹ j varo lande en eingo odru trisno lande. þui [er her² na:
a off. um leigu ze at men byggia³ daut ze of þillir os þet redalitt⁴ vera at
land se j meiri abyrðh xirir þa sol en vera stýlbi æz þi at þaxuen sialxur þan:
a huorium tolymanadom alla þa sem med þi xara. Nu æz þui at wer uilium
zingo mote⁵ at þa hatter drægest⁶ fram i landeno þa hazuum wer med rade hæl:
byskops of annara byskopa þet vanligha⁷ æz telit of xirirbiodom wer þet⁸
um manne at byggia hædan æz daut ze. En huar sem þet⁹ byggir skal¹⁰ hazua
þiort instodanum of¹¹ skulum ver of byskup þet tala. En um torn of tynr þa
rra byskop þer gera radh xiri¹² eptir þi sem wer hazuum sampt¹³ vaar i mill:
ied hinna besta manna rade j landeno.¹⁴ En ex byggift rudstadr j herade þa
a¹⁵ stýlðr vera at xora bod er byggi innan þriggia vættra. En ex han giorer
a sættr .iij. markum sylvrs. þa er roynt huar halda ma byggingh edr ei. Sa er
þi byr skal lalla til bonda a herradz þingi jnnan .iij. vætra en ex han gerer ei
æltr þrem markum sylvrs of lalla nu en til bonda jnnan andra þriggia tolyman:
ada borte þrem mortum sylvrs. of lalla nu hit þridia sinne jnnan þre vætra of
þre marker. Nu skal kallat hazua at hinum xyrsta .x. vættrum. en ex þa er ei
til bonda þa a konongr jord a en bonde aldz ekti. Nu er til bonda kallat.
r ero stýlðuger at reida huoriu bode. En ex þeir uilia eigi swa. þa er huar
e sættr .iij. mortum sylvrs er a þingi er. Nu skal swa bodh reida at huar bonde
till nestu bear a bodhleid fram. En ex men stilia eigi huar bór nestr er þa skal
stongum mæla of er lutr mandz þers værr er han bær leinger bodh æzlaga þegar
etta er uil. En ex madr (xörir) huff sinn æz xornom tuptum vndan bodom
ere þui at eins til husa fram at han vili. En ex iord xellr j oydi þa er sa
ughr at lata bodh xora. er jord a edr borte bodxoll oll þau er nerda fram j
at þui sinni.

her — tilf. B. ²) [sem her er — B. ³) læighie, men i Mrg. med samme Haand byggie — B.
elect — B ⁴) længer — tilf. B. ⁵) længer — tilf. B. ⁶) vandlega — B. ⁷) þet — mgl. B.
— mgl. B. ⁸) þa skal þa — B. ⁹) of — mgl. B. ¹⁰) [skal herre byskup þar rad xirir gera
¹¹) ader — tilf. B. ¹²) Det Efterfølgende mgl. i B. ¹³) Saal. rettet; swa — A.

7.

Kong Magnus Haakonssöns Retterbod om Tiende og Kirkens Rettighed i Hamars Biskopsdømme.

Efter Perg. Cod. No. 317 qv. paa Universitets-Bibliotheket i Christiania, med en Haand kun lidet yngre end den fra Midten af fjortende Aarhundrede, hvormed *Ed* i Landsloven findes skreven i samme Codex.

Magnus konongr son Hakonar konongs sander allum guds vinum of sinum ver-
 andom of uidr komandom þeim sem þetta brex sia ædr hōgræ i Hamars bystups
 riti quediū guds of sina. Optleggha hezuer verett tiært xirir off um þa marggallleggha
 olydni er men gera mote gudi of hēillagre kirkliu mæir i þeim bystups stole en zlēst-
 om allum adrum i landenno. xyrst um tiundr giærdr at menn vilia þær æi retleggha (gera)
 sem logh ero till of sættningar of brex vor of vara zoreldra vattæ. Ero þær sumir
 er eigi vilia tiunda tradr sinar ne græxtu sæde of sumar adr(ar) þær tiundr sem
 bodnar ero at gera. vilium ver slitt medr ænghu mote þola ne lyda lata. Of þui
 biodom ver varom slysumonnum at þer ser æptir uidr þa menn sem æi vilia tiundr
 sinar retleggha gera. sua at xyrst hazue hēlogh kirkia sin rett zultomleggha æz. en ver
 varn rett sua zultomleggha sem logh seigia. Sua er off of sagt at men vilia ekki stēmzn-
 ingum a bystups zund zara. þo at hans armenn stēmzni eðr sialzuer han med sin-
 um brezuom. En þat vilium ver med æingu mote at menn zære æi till bystups þegar er
 han sander þeim ord. ædr þeim (verdr) stēmznt æz hans hende til rezs rangsats um sin
 mallæmzni. værda menn of vtt sættir æz hēillagre kirkliu ædr banzættir xirir sin æz-
 brott. þær sem sua ero boluader of vantruær zullir er æi lallæ mæira vært vera þat
 æmbætte er huarōdagghlega zulgerezt i hēillagre kirkliu æz preste allu manznyi till hialpa
 a hēillagu alteri nema slitt sem æinirhuærir adr(er) lata gera i sialzra sinna hærbing-
 ium en med mæira trapte. þa samnōrlazst menn med slitum. er xirir slila luti eða
 adra ero banzættir sua sem þær hazue ekki mote gudi gort. En æz þui at slit villa
 er æi þolande huarle xirir gudi ne monnum þa biodom ver allum varom monnum
 of allum adrum monnum at þer refer þa of riaet . . . ¹

¹) Resten mangler.

8.

Grændseskjel mellem Norge og Sverige,

optaget sandsynligviis 1268 eller 1273.

Texten afstrykt efter Perg. Cod. No. 114 qv. a. i den arnamagnæanske Haandskrift-Samling, der tidligere hørte til samme Codex som 322 fol. (*Gb* i Landsloven); den er skreven med en Haand fra første Fjerdedeel af fjortende Aarhundrede *A*.
 Sammenholdt med et omtrent samtidigt eller kun lidet yngre Brudstykke i Perg. Cod. No. 60 qv. sammesteds, der forresten indeholder *Ga* i Landsloven og *Bb* i Byloven, med en anden Haand *B*.
 Forhen udgivet med Oversættelse og Anmærkninger af Werlauff i *Annaler for nordisk Oldkyndighed* 1844—1845, Side 147—192.

J Nagne zodur of sonar of heilaga anda.¹ Bar Petr a hærtheimi þenna vitnisburð mellim Gautzlandz² of Norrgø. j Raudingia aa of³ Raudehellis ziell nordanuert. þædan of⁴ j Återvit⁵ of norðr ærtir endelangom Åur of sua j Åuru.⁶ þædan of⁷ j Åuryla of sua j Galgasaur. þædan of⁸ j Mosaxotenn of sua j Rodena. þædan of⁹ j runaxuruna of sua vtt at midium Åyrziellum of sua j þristitill. or þristilli of j Starnhellu. or Starnhellu of j tiorn. þædan of j [Åierndolo of¹⁰ þædan of j Keinda.¹¹ þædan¹² of j Keinsio. or Keinsio of j Åitarvotn. þædan¹³ of j Suartabæls¹⁴ lot. or lotenom of j Holmavatn.¹⁵ of sua¹⁶ fiftibætt. þædan of i Langsio. or Langsio of j Sýlabet. þædan of j Hælgatiorn. or Hællgatiorn of j steinenn gra. or steinum of j Holmavotn. þædan¹⁷ of j Diuputiorn.¹⁸ or Diuputiorn of j Hudabætt. þædan of j Biærnsundit j Langavatne of j Langbruaannar¹⁹ of j²⁰ Langotior of j þidu²¹ oos of sua j Åratomofan²² of j²³ Åleiuina brottu. þædan of j Myrtutiorn.²⁴ þædan of j Hudarbætt²⁵ of j Brotabætt of j Tiorbætt²⁶ of at mosanom of j bæten vidr Bræte. þædan of j Gipu of j Gipsio. or Gipsio of j Vædilbætt²⁷ of Åornsio²⁸ sydra of sua hit norðra j sundit vidr Åaugin of Botena²⁹ of [j Botfio.³⁰ þædan of j Trollyggenn.³¹ sua³² j Vpuatn³³ of Vþuana of j Hærdeima of j Vrdar³⁴ ziell. þædan of j Randarziell³⁵ of sua i Stagnenn vidr Læ norðr.

¹) J nagne &c. mgl. — *B*. ²) Gautzlandz — *B*. ³) j — tilf. *B*. ⁴) of — mgl. *B*. ⁵) Återvit — *B*.
⁶) Åuru — *B*. ⁷) of — mgl. *B*. ⁸) of — mgl. *B*. ⁹) j — tilf. efter *B*. udeglemt i *A*. ¹⁰) [Åuærns
 bættabætt — *B*, rigtigere. ¹¹) Keino — *B*. ¹²) or Keino — *B*. ¹³) or Åitar uatnetne (!) — *B*.
¹⁴) Suartabrandz — *B*. ¹⁵) Holmavatn — *B*. ¹⁶) j — tilf. *B*. ¹⁷) þædan — mgl. *B*. ¹⁸) Diupa:
 tiorn — *B*, begge Steder. ¹⁹) Langbruaannar — *B*. ²⁰) j — mgl. *B*. ²¹) þida — *B*. ²²) Åratomofa — *B*.
²³) j — mgl. *B*. ²⁴) Myrtutiorn — *B*. ²⁵) Hudarbætt — *B*, rigtigere, see nedenfor. ²⁶) or
 Tiorbætt — tilf. *B*. ²⁷) Vædilbætt — *B*. ²⁸) j Åornfio — *B*. ²⁹) j Botana — *B*, rigtigere. ³⁰) [fio
 — *B*. ³¹) Troleryggen — *B*. ³²) of sua — *B*. ³³) Vþuatn — *B*, rigtigere. ³⁴) Virdar — *B*.
³⁵) Utydeligt i *A*. Randarziell — *B*. Kan og læses i begge: raubazziell, raubarziell.

Eniulzuer j Gudranne¹ of Ketill a Hazua² setre þeir þaro vitni xirir Kærlle kononge of Haraldde kononge at Fylsbætt³ er rett landamære bæde norðr þra of suðr.⁴

Sua vitnado of endamerki mellim Noregs of Gautlandz. j Naudingia oos of æz Naudingia of þuers j Gamlastigh. or stiginum of j Kaudhelli of sua j Ateruiler mofa. or mosanom of j Aur. æz Aur of j Auragarda. vitnado þetta Hallstein a Straumi. Jon Mula son. Þorer Eilízs son. Nichulas Þofsteins son. Kayn Disar son. Jon Steinars son. Ormer Þorgyls son. Þorkiell a Kiufi. Þorer a Kudi. Olaguer a Vesteinni.⁵ Þorþiorn a Lofole. Vigleifr a Stara. Sage prestir æftir þodur sin.

Nu hæzuer j Riobreno enn j Auro j Strallheidi⁶ or Strall of j Galgasaur. þedan of j Biarnaas. or Biarnase of j Stillsas. or Stiigsase of j Rodina vidr Kaudumyri.

Nu hæzuer hit þridia endamerki or Rodenne of j Dznenn. or Dznenom of j Krolana. or Krolonom of j Kralo vatn. or vatneno of j stjænu lundana a midium Åyrziollum.

Nu hæzuer hit þiorda endamerki or stjænu lundanom of j Biærnstæin. or Biærnstæin- enom of j Griotana cystri. or anne of j Ælmtrar tiorn. or tiornenne of j Stranhelli(?) mofa. or mosanom of j Ketilbæ. or beftenom of j Koffamosan. þedan of j Kuendorlobel.

Nu hæzuer hit fimta endamerki or Kuendorlobel of j sundit. or sundinu of j Keinsio of sua æftir anne Keino. or Keino of j tiarnet vidr vatna rudit. or tiarneno of j Grimassbudavatn.⁷ or vatneno of j tiarnet vidr Atla vrd. or tiarneno of j Staupenn. or Staupunum of j Eilar vatn. or vatneno of j Suartabratzloft. or loftenom of j Kollundan. or lundenom of j Keidziælfet. or þialleno of j holman j Holmavatne. or holmanom of j Fistibæ. or Fistibæ of j Langsio. þedan of j Fylsbæ.

Nu hæzuer hit setta endamerki or Fylsbæ of j Hælgutiorn. or tiornenne of j Sandolfs⁸ stein. þedan of j Hesthozuudit. or hozdinu of j Biærnsundit. or sundinu of j Langklappennar. or kloppunum of j Þiodatiorn. or tiornenne of j Kantleiz. or Kæizuinni of j Budarbæ. þeda(n) of j Brotabæ.

Hitt seaunda endamerki hæzuer or Brotabel of j Kroslundiu. or lundanom of j Brætesbæ. or beftenom of j Gypu. or Gypu of j Gypusio. or sionom of j Þedillsbæ of þedan of j Kornsio of j Synðsbrun. Vitnado þetta Amundi j Hestlibreto. Ketill Kæmer. Slegi j Saurþor. Hallstein a Riobre. Biarne of Amundr Stiærna.

Þær hæzuer up hitt attanda endamerki or Sundzbrunni of j Bælana. or anne of j Ornholman. or holmanom of j Vlzuaroset. þedan of j Harðeima vrd. or vrdinni of j Kaudullæiz. or Kæizuinni of j Þoftero tiorn of j Þistlönysu of j Kænþuvatn. or

¹) Eller Gýdranne. ²) Kan og læses hazua. ³) i Fylsbætt — B. ⁴) [sem nu er talt — tilf. B. som her ender. ⁵) eller Vestæmni. ⁶) Der staar baade her og strax nedenfor st'all, der og kan læses Strall, men Cod. bruger denne Forkortning (?) ofte til enkelt r. ⁷) Kunde og læses Grimassbudavatn. ⁸) Kunde og læses Sandolfs.

vatneno of j Kaudsebel. or Kaudsebel of j Kaudenes. or Kauds nest of j Staznin. Vitnade þetta halon a Rizuu. Eyuindr a Holste. Eileizuer¹ prest. Aslætr a Statalande. Ogmundr a Krosbor of Aslætr smidr.

Nu hezuer hitt .ix^{da} endamerki or Staznenom of j Kolloziell of þedan midliidie of j Holbelen. or belenom of j Slædalleiz. or llaizunni of j runazuruna vid steinana. Vitnado þetta þorer a Kirliubor. Gunvlzuer j Eng. Asmundr lirper. Bærne a Grenimork. Þordr j Stuzerudi of Brandr stinni.

Nu hezuer hitt .x^{da} endamerki or runazurunni of j Huitabergh. þedan of j Slodruzoff. þedan of j hellin vidr Auridavatn. þedan þuers izuir hylzatiolenn of sua j Grinnizoff.² Vitnade þetta Karl suarte. Þofstein halonar son. Nicholas þores son. Styllaugr Eigiðs son.

Þetta var boret of suoret um landa mære of ramerki mellim Noregs kononge ritis of Swia kononge j Sueigi j Heriardale a alþingi. bar Loden j Alrartællbu. Þall j Lory of Simon j By. Eirir Lazuorarson. Eniar or Arnazloa of Gudmundr bonde of halz tylzt bonda or øzra dalenom. Hazuer j Straumj. of luazst Loden bonde muna þa er hann þotþor þetta ramerki at þa kunni enge madr þater nofster j Straumi. Or Straumi of j Kagnasill. or Kagnasill of j Kauundar þoff. or þoffenom of j Morbel. or Morbel of a Breto of j Glaumshorða. af þorðanom of j Hazraminni. or Hazraminni of j Sottnoror. or Sottnorum of j Kossang. or Kofsange of j Runastein. or steininum of j Hoadalenn. or Hoadale of j Steinberget. þedan of j Lixuisio. or Lixuisio of j Moroklat. or Moroklat of j Malungsil of j Sinzafen. or Sinzase of j Mullungsbergh. or berginu of j Korynkloe. þedan of j Asulzstiannabergh. þedan of j Gundloar skæl. þedan j Amfæzreng. or Amfæzreng of j Vædal lilla. or dalenom of j Myrardal. or Myrardal of j Leigstig. or Leigstig of j Kaudahamra. or Kaudhomrom of j Leonarbergh. þedan of j Leonar seo of j Leonar ness. þedan (j) Vilstiærnar bergh. or berginu of j þores læl. or þores læl of j Þrondar lætt. or Þrondar lætt of j na³ biærta bergh. þedan of j Vlystangamyri of j Suindbud.⁴ or Suindrbud of j Vlyual(da) þlyntir.⁵ þedan of j Lauzklæppa. or Lauzklæppum of j Trolagroz. or Trolagroz j Feimixioll. or Feimuxiollum of j Frenge enda. or Frenge enda of j Þinguoll. or Þingueli of j Lee. er Lee mylit vatn. a Swia konongr xirir austan vatnet en Noregs konongr xirir vestan vatnet. or Lee till lanzenða. Suoro þessir þorndr sem adr varo næmþndir en halz tylzt an(n)ara bonda sannade at sua hezuir xra þorno of nyiu þaret tint of talt mellim ritianna. var her j hia herra Jon erliþstyp. Sira Sigmatr. Sira ellendr. halon

¹) Werlauff læser *Geilzuer*. ²) Kan og læses *Grinnuzoff*. ³) Navnets første Deel er bortvisket; Werlauff gjetter *Arna*. ⁴) Kan og læses *Siindbud*. ⁵) Utydeligt.

bönde. Árne prestfr. Eoden prestfr. Halluardr prestfr Stecla. Þosteinn j Tuncimmi.¹ Eindríði ræðesmanz son. Þall Svari. Jivar Andresar son a Leini. Martus Eindrída son stuadru of aller böndr az Vetrabalenom varo of her vidr næmyndir of tuadozft þeir zyr stolu zalla huer um annan en þeir leta az þessu sem þa var boret of þeirra zædr hæzdu adr tint of talt zirir þeim.

Þetta landamære hæzua Jæmtar of Hælsingiar halldet síðan londen varo bygð of þeir göllet zirir huarer sem a hæzua genget. hæzuer landamære norðr a Finmori of Raubabergi of taumburðr eptir tilenom suðr sua at halzuer tiollren liggv vestr till Gíodvitr en halzuer till Ragnafill of sua suðr ættr tilenom mellim Ragnunda of Anga(r)mannalandz at halzuer tiollren liggv till huars rikissens of sua suðr j Murubel. þæðan taumburðr of suðr j . . . la² holma zirir austan Þodfio. sua suðr taumburðr j Myllaholm er liggv i hæzra. þæðan taumburðr of suðr j Fiællz eid a Høe þæðan taumburð(r) of suðr j Mauro os tucim raftum zirir austan Ælzuar³ os. þæðan of j ana Maulungh of ættr anne suðr j valnet Maulung of taumburð(r) suðr izuir Malung of suðr i Sila os of sua j Gimfio.⁴ þæðan taumburðr of j Amfa zrenngn. þæðan j Raubam . . a⁵ þæðan j Riisberg þæðan taumburðr of suðr j Þronðarklett. þæðan j Trollagrozz suðr vidr ælzui.

Sua þar Þorðr j Trosavit vitni of .xij. ellimenn med honum at Noregs menn bygðu zyrstunni Hæriardal med þeim atburð at maðr het Hæriulzuer hornbriotr. hann var merkismaðr Hælzðanar tononga suarta. hann varð zirir tononga reidi of zlyði aufr i Svíariki⁶ till Anundar tononga. var þar væl med honum tetin en þo missæð honum sua at hann lagðezt med zrenkono tononga þeirri er Hælgæ het of zlyði ættr vestr j Noregs ton(on)gs riti j þall þan er þa var alaund er nu er kalladr Hæriardall. þa settuzft þau Hælgæ of bygð gerðu þar sem nu heita Sliarosvellir. þeirra son var Hælon valr. hans son Froðe. hans son Hærlaugr hornstigi. hans son Þorer droge hans son Þorbiorn maðarkalzuer. hans son Þorbiorn gamle. son hans Dagr. hans son Liotr er zyrst let gera kirliu j Hæriardall. hans son Þorallðe. hans son Ragn. hans (son) Eilizuer tæppimaðr. hans son Biorn. hans son Þorðr. hans son Hæzþorr. hans son Asulzuer.

Þetta landamære er mellim Jæmtalandz of Finmarkar of Hælsingalandz. vestr of Lenglinge lidum of sua no(r)ðr till Straums. eigu þa Jæmtar norðr a Finmori zra Straumi .xiz. raftir at veida dýr of ilorna of gengr sua aufr landamæret mote Angermannalande. tætr till þar sem heitir Veimosior. þæðan j Hulfio of j Kiobfio. þæðan of j Rauba fio. þæðan j Høttings fio. þui nest j Hællu fio þæðan j Reigar fio. síðan

¹) Eller Tuncinum.

²) Utydeligt. Der synes at kunne læses: litla eller stola.

³) Kan og læses:

ulzuar. ⁴) Kan og læses Gimfio.

⁵) Utydeligt; maaskee Raubamra, Raubamoa.

⁶) Eller Svjariki.

j Kierflo ædr Kioflo no(r)dan at Kaguundum. þædan j þelliasen nordan at Bilar tiarne of sua sudr j Tiorfloar holm of sua j Blazinnunga tiorn. þar deilidu þau um j anduerdri triftini Gunilldr sniælla er bio a Solatunum en Arne illi het madr er bio j Hælflo a Kaguundum. hann var þyrstr madr triftin. þar volde þat þeirra ofsette at Gunilldr tof zin sin of setti a land Arna vidr Blazinnuga¹ tiorn. tof Arne þan zin of sortte nidr j vatnet. sidan varo þat saatmæle þeirra at Arne gælt londen zirir austan tiornena. þa let Gunnildr en þara j votn Arna. en Arne let sua marla votn sin er hann þor þra. sortte nidr reinshornom heilum of rat j iarnagla till merkis of þan Arne med þui agirnd Gunnildar of settroþ. en sidan gengo þau lond ætr vndir Arna e(n) zinrin het Blazinnr of var ær honum tallat Blazinþ tiorn. of liggv sua landamæret sudr j Tundrafen austan at þorse. en þædan of j Ignarsand þist: lunini mellim Mædalþada of Fiftabua. þædan of j þelliasen mellim Stænnis² of Musafandþ. þædan of j Vigmundar sand austan at Kærda. þædan of j Åga. þædan of j Hællizlygh. þædan of j Vppflo of sua j Þorhogs eid j Jæmta floge. þædan of j Vigmanbet of sua vestr j Hæra austan aat lirkunni sem nest hæra Hæravællir. æ sidan austr er Stuli iarl do. ligr landamæret sua sud(r) mote Hæriardall.

Þeir .vj. ær hvaro rifinu³ er konongar nærnðu till at sea landamæren þa samde þeim sua. j hauginum vidr Kulublit of j holman vidr Hælgasio. þædan of j Vagu bru. þædan of j holman þlata. þædan of j Haulana j Verald. þædan of j Kungadal a Fringþ floge. þædan of j Vennu⁴ bergh sem þat er hæst. þædan of j Munlaugar off. þædan of j Ældubergh þar sem þat er hæst. þædan of j Høstællðu a Guirþile floge of ganga þædan ramertli of j Kieberg. þædan i Hylizæll of j Gautæluina j midit j Grønaroþe. or Grønaroþe of ætir rettre syn at stiginum till Saludals. þædan of j Saluziall. þædan of j Þrostnarhellu sem Einar þambastæluer reifte. þædan of j Sannar.

Nu huer sem her gengr izuir heiti þa liggi honum slitt vidr sem logh standa till j hvaro rifinu. Sua stoddu þeir of herra Erllingr Alþason. Erllingr loghmadr. Giardar bonde. Siugurdr þertill. Þorlætr a Kizuu. Þorer Þinghottir. Gofstæruer Þetræ son. Kærl Hæralldþ son. Bryniolþuer Botilldar son. Gunulþuer prestv a Ving. Kristmad Þanaþon. Nicholæ Kristinar son. Sua stoddu þeir aller a Eida floge of þar bioda aller sina eida ætir.

Sua vilium ver of at aller menn viti um afoll þau er Nordmenn hæra till Ælþrunnda of um þrætto hagan at þeir hæra þat vþgezuitt sem þeir þrætto um. En Gautar gæruo vpp þau afoll er þeir mæsto a Trysilar þa er þeir settoþft a Magnorom.

¹) Eller Blazinnunga.

²) Eller Stænnis.

³) Saal. rettet; rifinj — A.

⁴) Eller veinni, veimm, vemmi.

Supplement til første Bind.

Supplement til første Bind,

indeholdende nogle nys fundne Pergaments-Brudstykker af Lovbøger, ældre end Magnus Haakonssøn, nemlig:

af den ældre Gulathingslov	Brudstykke af een Codex,
- - - Frostathingslov	- - - fem Codices,
- - - Eidsivathings- eller Borgarthings-Lov	- - - een Codex.

Hvad der nedenfor staar med mindre Tryk, mangler i Originalen og er til Lettelse ved Læsningen udfyldt efter Texterne i første Bind.

Codex af den ældre Gulathingslov.

Med Haand fra Slutningen af tolfte Aarhundrede.

Første Brudstykke, fra Slutningen af Cap. 28 til Midten af Cap. 32.

Jevnsfor Kong Sverrers Christenret, Cap. 78, 98, 79, 80, 82.

. þa gíallði hvern þeirra xv. m. sem hann. féllr eíðr til utlegðar.¹ En ef þat er tonom kennt at þer fara með góldrum. eða með gerningum. þa skal þar nema tonor .vi. þriar a hvara hond henne. húspregur þer er menn vitu at góðar se. þær scolo vitni bera at hon kann eigi þallðra ne gerningar. Ef henne þat vitni zellr. þa zellr til utlegðar. þa a se hennar halft tonungr en halft a byskup. en grýngi skal zora hana or landeign tonungo varo. En ef þat er cono kennt at hon se troll. oc manneta. þat skal mæla a hendr henni or húsum þrim oc se þat aðr heraðs flóyft. Enn ef hon verðr at þvi sonn. þa skal zora hana a se ut oc hoggva a rygg. En ef hon quedr við þvi nei. þa skal hon haza zirir ser guds skirskir. vigia vatn oc tétill. oc taka hon þar i. þa er vel ef hon verðr skir. ef hon verðr um þat skir. þa skal hann þar setia sinn fot. sem hann hennar hugði. En ef mætir or einu húsi. at hon se troll. oc manneta. þa er þat rog oc ziolmæti.

.
Blot er off oc quíðiat at ver scolom eigi blota heibit gud. ne hauga ne horga.² En ef maðr verðr at þvi kunnr oc sannr. þa hævir hann zirirgort hverium peningi ziar sine.

¹) Af dette Ord sees i Brudstykket kun den første Streg, og Udfyldningen er derfor ikke ganske sikker.

²) Dette burde maaske heller udfyldes efter Sverrers Christenret C. 79, der har Stykket fuldstændigere, saaledes: blota heibnar vattir oc eigi heibin gud ne hauga ne horga.

hann a cost at ganga til strífta. oc bota við Tríft. En ef hann vill þat eigi. þa skal hann fara or landeign konungs vara. En ef maðr verðr at þvi lunnr oc sannr at hann leðr hauga eða gerir hus oc kallar horg. eða stong reisir oc kallar skalðstong. hvorn lut er hann þeirra gerir. þa skal hann bota síri þat morcum .iii. byscupe oc ganga til strífta. oc bota við Tríft. En ef hann vill þat eigi. þa skal hann fara or landeign konungs vara.

.....

Udaba vgrc ero off oll síri boden at var lna engi blandasc við buse. En ef hann verðr at þvi lunnr oc sannr. at hann blandasc við buse. þa skal hann .M. gelda. Þader. oc skal hann fara or landeign konungs vara udaba maðr oc coma aldrigi astr. M. En þeir þfir sofnar menn er þar eigu þssur bæði af konungs hende oc byscups. þa late gelda þa. Þader. En þa maðr er þat naut a. þa skal rinda a þe ut. oc nýta eigi ser. En ef hann nýtir. þa skal hann bota morcum .iiij. byscupi. En ef byscup eða hans grendrele lenner þat manne. at hann blandasc við buze. en hann tveðr við þvi nei. byscupe armadr skal fara til hus honom. oc stemna honom til þings xiri þat udaba vgrc. hann zestir síri þat .M. settar eid. Ol. lyrittar eid. Þader. hann skal þann vunninn hava a .x. vitum þorra daga. xiri þvi at ol er eða stemna ein er at logum er fest. hann skal þva með þeim eidum fara at hann skal fara til hus honom. er eid skal þia at honom. oc seggia honom þim nottom xiri til þirliu þeirrar er hann skal eid at vinna. þa er vel ef hann vill til fara. oc þeyra at honom eid. En ef hann eigi zerr. þa skal hann með vitni þann eid vinna. Ol. En hann¹ skal tva menn
 þalx þinn þriði vgrc. valenncunnir menn tveir. annar.
² er síri orbe oc eidi tunni þyggia. Þader. þann eid skal hann vinna xiri þirliudurum. leggja þoc a þreftold. oc taca þoc af þrefteldi. þa er vel ef hann þann eid vinnr rett. En ef honom eidfall verðr. þa er hann maðr utlagr. þapa skal honom zimtar grid fra þirliu durum. Þva skal eða alla vinna er zestir ero xiri þrisins þoms þrot vart.³

Magnus gerði þetta nymle um þa menn er trygðar rínfa.

En um alla þa menn er ganga a trygðar. þær er veittar ero um viga ferði manna a millum. þa ero þeir ubota menn. þrigort ze oc xriði. landi oc lausum þyri. iam vel odals iordum þem odrum.

¹) Her ender første Side af Brudstykket. ²) De udprykkede Steder kunne ikke udfyldes efter Texten i første Bind eller efter Sverrers Christenret, da Olafs Bestemmelse i begge diase paa dette Sted er udeladt.
³) Capitel 31 um svíðda oc uafan er udeladt.

Um þa menn er líx sitt lata síri ilserca facar. þisfar. stílega menn. rans menn. morðinga.
utiseto menn er troll veckia.

Menn þeir er líx sitt lata síri þyfftu. eða utilego. hvart sem þeir tena asípum. eða a
lande. oc svo síri morð. Oc zorbædo flape. oc utisetu. at vgdia troll upp. at zremia heidni
með þvi. oc þeir menn er reffa til landreinsanar.
oc fridar.

Umb þa menn er conor taca með herfange. oc rane.

. rane.
. e. oc manna. hvart sem þeir taca frennconor. eða
. ¹ða dottir. utan vilia þeirra manna
er forræde eigu síri. eða stalgra þeirra. hvegi er síðan gerisc vilii þeirra. er hiuscap þeirra
tæsc. Oc svo þeir er hemnasæ þessarra ubota manna. eða heimta giold gflir. es vitni vgit þat.
þa ero þeir ubotamenn allir. zirigort ze oc zribi. lande oc lausum eyri. En þeir ero frid
helgir. er ze sitt veria oc zrendlonor ziri þeim. En hinir aller ugilldir hvart sem þeir za far
eða ben. bædi tonunge. oc frendom.

Andet Brudstykke.

Förste Side, fra Slutningen af Cap. 53 til Begyndelsen af Cap. 55.

. . . Guernitna þess er hiun tvou leggia zslag sitt saman. þa'scolo þau lyfa þvi i ziolða manna.
nu ero hiun tvou .xx. vetr samam(!). eða .xx. vetrum lengr. þa leggia tog zslag þeirra saman.
ez eigi var zjrr lagt. þa a hann tva luti i ze. en hon þribiung. en þo at þat være lagt Oc
eigi lyft a .xx. vetrum. þa er sem ulagt se.² Se tono sinnar scal madr eigi zora abrott
nema hon villi. Rada scal hann ze þeirra ollo til þarva þeim. hvarfle þeirra scal ziri msla.
ne ziri ggra annars ze. Slícan rett a hværr madr a cono sinni sem a siolzum ser. Su gíoz
scal cono heimil vera er til hennar var given. hv . . sem skilnadr þeirra verðr. **¶** Mýnda
scal menjar ze alt oc coma zjrr eyri iggen. en gdiu ze halzt. Mýnding scal við ollum lutum
heimil vera nema við tveim einnum. ez hon deyr barnlaus. eða gengr zra honom zornzta
tauft. **¶** Dæder. Cono sinni scal engi madr með hoggum rada at olðr ne at ate. En ez hann
berr hana i ziolða manna. þa scal hann bota henne situm rette sem hann a at tata asíolz-
um ser. oc svo annat sinn. oc hit þribia. **¶** Slazr. þa a hon kost at ganga zra honóm með
gíoz oc gagngialde. En ez madr vill skilasc við cono sína. þa scal hann svo skilit segia. at
hvart mege hegra annars mal. oc have við þat vatta. Nu heimtir madr skuid at manne ez
hann er innan zylliff. **¶** Dæder.

¹) Det udprykkede kan ei udfyldes efter Texten i 1ste Bind eller de andre Steder, hvor disse Bestem-
melser forekomme. ²) Her ender Cap. 53; det Følgende: *Se tono . . . siolzum ser* er i Texten i 1ste Bind
Cap. 52.

Anden Side, indeholdende noget af Cap. 57, Begyndelsen.

. . . . t er nu þvineft leysinga¹

.

 brunni þa skal hann fara með barne oc lata modor þylgia þingat sem þa er er honom seldi. oc biðda honom ambott. oc þora barn þeðr a hendr. Lita skal hann ambattar. ex hinn þarz. at seggia faderni a hendr manne. þa hever han barn þat at togum ser þort af hende. oc hava við þat vatta. Þota

Tredie Brudstykke, fra Cap. 82 i Begyndelsen til Cap. 86, Midten.

. Nu ex þyr er garðbriotr. eða er garðsmogol. þa scolo ganga til grannar þeirra. oc sja garð. Nu ex þeim lize garðr þa gilldr. þa skal hann gjalda er garðbriot a. sliet allt sem at scada vgrdr. En ex buze manz gengr or quio oc gerir scada odrum. þa skal þa gjalda þva sem menn meta þann scada.

Ex menn vilia merki garð gera.

Nu bua menn i grend a sinum þv hvarer. þa vill annar haza merki garð milli þeirra. en annarr eigi. þa skal þa stefnum honom til garðstiptiff er haza vill. oc queda eindaga a þiri vattom. oc cregia hann gerðingar. Nu ex hann vill eigi coma til gerðingar. þa skal hann lata bera vitni umb at hann stefnum honom til oc stixta gerðingu þiri vattom oc leggja a lut. geri hann þann garð síðann er hann lytr. Nu ex hinn vill eigi gera oc gengr þar smale innan garz. oc etr þar acr oc eng. hvgr sem þat buze atte. þa scolo þeir gjalda scada þann allan er þar er gorr. er eigi villdu garðe upp hallða.

Haga stixti.²

Sva skal of haga stixti hitt sama. þa er haga garðr rett þelldr. ex þrutir taca limu. þa ma smale þara með heim bodom síðan. biðda heim þar sem hann vill með vattom. hvarge sem þeir hitta hann. þa ma hann drepa buze hans ugillt ex hann hittir þat i haga sinum. oc vita þat vattar. þa þellr smale ugilldr síðan. ex hann gengr umb haga garð. eða merki garð. ex hann hefir sinn lut gorvan þo at hinn haza eigi sinn.

¹) Dette staar med store farvede Bogstaver överst paa Siden, som Overskrift. De følgende 12 Linier ere enten med Flid udskrabede, eller ved Slid udviskede. ²) Denne og næstforegaaende Overskrift findes midt inde i Texten, uden at nyt Capitel, som ellers i disse Brudstykker sædvanligt, antydes ved at strax derefter en ny Linie begynder med et meget stort rødt Bogstav.

Um garzlið.

Nú ganga menn igognum garzlið. þá skal þa abyrgríast er upplýst grindu at r se lokenn. En ez þar gengr innan garðz huze eða roff þa. oc spillir þar acr eða . allan þann scada er þa er gorr þa skal þa gja(lða) aztr sem menn meta. er upp e grindu.

Um sctr.

Nú skal til sctra axiall upp vera merki sem at zorno zare hegir vget. fora or stad nema hann zore engum manne til meins. þva skal at somo. þar sctr. þar eigi smale zara með heimboðom. þar skal mōta horn hōrne oc hōyr hōze.

.....

Dotn oll scolo renna þva sem at zorno hava runnit. veita þat engi az þor. eða a annars nema þat briote stalzt. En ez þat er veitt¹⁾ þa skal vgeta aztr. oc leggja land- n a. Nú ez a rennr milli þora. oc ero ziscar i. þa eigu halza hvarer til midrar. þeir eigu þva iord tveim megin. Nú ez a brytr annarstveggia iord. þa a sá á er þ atte. er hon braut. en hinn a granda extir þingat til sem hon var meðan er hon n rett. Engi skal ziri odrum spilla ne veidi stob banna. ez hann hegir at zorno e hagt. En hvevitna þess er menn eigu lag a. þa skal hvegr gera vgeidi vel i sinni oc gera þva þo at ziscar mege zara upp at a hvegrri. Ganga skal godgeze til fiallz til zioru ez genget vill haza. En þa madr er gerdur ziri. þa scolo þeir er ziri a gera honum zimtar stemnu az þingi at briota or ez at ulogum er igorr. En hann vill eigi or briota þa scolo þeir gsta lidis til. at briota or. en scttr er hvegr unde at .iii. aurum er syniar honom til at zara. En þeim vidar veidi er ziri n bua. Engi skal zara i annars á at vgeida. nema hann vili þeim veida er ana oc gjalda landnam þeim er á á.

Um sctr. oc marczeiga.

Hvevitna þess er menn stlir a umb sctr. Nú letr annar dom hallða ziri. þann n a sctr. at haze þa er vitni ber til nema annarr haze zleiri vitni. Nú stlir menn rardzeig. oc letr annar dom hallða ziri. þann dom a marcleigr at haza. þa er vitni r til. nema annar haze zleiri vitni. Hvevitn(!) þess er menn stlir a umb sctr. eða a rdeig. eða a marcreinu utann garz. þa hegir þa sitt mal er vitni ber til. Nú ir hvartveggia vitni til. þa skal þa haza sitt mal er sugria vill til. Nú vilia er sugria til eða hvarge. þa skal briota i sundr imidiu þat er þa stlir a. Dy rregrinur allt þat er menn stlir a. þa ma vitni umb þgra hvegr er vill zrials oc lida. hann skal þva at ordum queda at her stlir oc þa er rett. Nú stlir menn a . eða amarzeig. þa skal haza er hagt hegir .xx. vetr eða .xx. vetrom lengr oc úllt oc

¹⁾ Her begynder anden Side.

uspíllt. oc vítu þat vattar. með honom. Sa skal dom halda ziri er hæzt hefir. en sa skal stemna honom til marsteige. oc til doms er eigi víll una. eigi stefnum en .v. naffom ziri. þangat skal hann þa fara er at þeim heigi komr með domendr sína. oc vitni þau oll . . .

Fjerde Brudstykke, Cap. 287 Slutningen til 289 Begyndelsen.

. . . . obalenautar coma til þorsdag i pásca nifu. Nu vill maðr iord selia til stemnu. eða til mala. þa skal bidda þeim zyrst ziri vattom er obli ero nestar. bidda þvi at eins syni sínum ex hann vill. No kaupir maðr iord ubodna. en obalnautr er innan zyltiff. þa skal hann brigðt hafa a zyrstum .zj. manadom. En ex hann er utan zyltis. þa skal hann brigðt hafa a zyrstum . . .

Codex I. af den ældre Frostathingslov.

Med Haand omtrent fra Slutningen af trettende Aarhundrede.

Brudstykke af Christenretten.

Förste Side, förste Spalte, Cap. 5 Slutningen, Cap. 7 Begyndelsen.

. . . . þeira skal barn hvert þegar vil ex ræðzt dauða.¹ En maðr hverr er sítr heidinn a lande þessu oc lennir þvi þa hefir hann zírir farzt zribi sínum vidr alla menn oc ze sínu vidr byscup þegar upp lemr.

²Om zyltis kirkju.

Bondr skulu zyltis kirkju lata gera. zyltis menn allir oc hafa gort . . .

Förste Side, anden Spalte, Cap. 8 Begyndelsen, Cap. 9, Cap. 10, Begyndelsen.

Veizlu skal hua somilega a mote byskupi sa er kirkju letr uigia oc skal sa za er uigia letr .zj. terti oc .zj. alnir terepþ eða uadmals.³ At guds tofum heldr kirkia uiglu sinni meðan steinum er orastat i alterino. en síðan skal byskup lasta vatne a nýja uegge at brunninni kirkju.

Guat kirkju uislu raskar.

Ex maðr lystr mann með heiptugri hendi. með hueriu er hann lystr eða særer eða til dauz drepr i křistz kirkju eða Mariu kirkju eða kirkju garde þeira þa hefir sa zírir gort lande oc lausum enri er uig uetr. En þat ze a hin helgi Olazr konungr halzt en halzt iardlegr konungr. En sa er loften er eða særdr tale adr rett sín halzu meira . . .

¹) Her udelades Stykket: En ex eigi . . . manaðe, ligesom i A. B. ²) Cap. 6 mangler. ³) Resten af Cap. 8 mgl., og der gaaes strax, uden Capiteladskillelse, over til Cap. 9.

Anden Side, förste Spalte, Cap. 10, anden Halvdeel.

. tynir kirkia uiglu síni at eigi kome blóð ut þegar með heipt er loftet. en huergi spillir orundar laust blóð. en þe þess skal tala til kirkju uiglu er uig uakte þyr en i konungs garð gange eða erlibysstups.

Um sbota menn þa er i kirkju beriaz.

En ef maðr veitir manne atlaup eða far með einhueriu þui uapne er xirirbóðet er at bera i kirkju eða kirkju garðe eða til dauz drepr oc uerðr i þui ætfein. hann oc hans far ero ogild konungi oc sua frendum þo at hann uerði æt telinn oc eigi kirkju greyr. sua er oc melt um alla þa menn er honum ueita líð til með uapnum ef þeir þa mein. en ef grazner uerða at nauðgum þorredeþ mannum. þa stande kirkian þionofsto laus til þess er kirkju focnar

Anden Side, anden Spalte, Cap. 12, 13, Begyndelsen.

. goðrar kirkju. En ef annar maðr ber eðb til kirkju þa er oftylðr er til at bera. þa hage hann abyrgða kirkju en prestir a
. hans raðe er

En ef maðr a fer høgendes kirkju oc þellr

Codex II. af den ældre Frostathingslov.

Med Haand fra förste Halvdeel af trettende Aarhundrede.

Förste Blad. Fra Slutningen af fjerde Parts Indholdsliste til midt i Cap. 5 (her Cap. 3).
Sideoverskrift paa förste Side: . . . þings bótar; paa anden: þiorðe lutr . . .

Um armanna ret konungs oc ærlibysstups. oc annarra þionafsto. l. i.

Hvar þræll hælgr er. eða hværr bóta sculi xirir far. l. ii.

At grimu menn se dreppner. eða hvæsso þeir sculi bóta. l. iii.

Um haimfœcn. oc um haimfœcnar vitni.

þat er þyrft imannhælgi varre at var lannde hværr skal hælagr vera. innan lannz .i. oc utan lannz. En ef maðr vegr mann. þa hæuir hann xirirgort ollu þui er hann atte. nema iorðu sinni æinni. nem(!) hinn haue værcat ser til adr. En ef þærr æxtir utlagum manne: oc vegr hann þa skal hann segia mannum til samðorgnes. i þvi sama þylli er hann hæuir utlagan mann drepet i. Enn mordingi værðr hann ef hann segir æigi samðorgnes til. En ængi ma iorðu sinni xirir gera. nema gere niðings værc. En þat er stæmdar vig ef maðr vegr avæittar trygðar. þa hæuir hann xirir þaret hæðe lande oc lausum oyri. þat er annat stæmdar vig. ef maðr vegr mann igridum. þat er hit þriðia ef maðr drepr mann amord.

Um scæmdar vig. oc um nidinga værc.

- .ii. Dat er nidinga værc hit mesta. ex madr rædr lond oc þegna undan kononge. En þat er annat nidinga værc: ex madr loppur ut ioxridi. oc hærjar i land æztr. oc hæuir æigi sagt xridi æztr. allerr ero iamt utlager er i þeirri xor ero. En þat er þridia nidingaværc: ex madr ryzr trygdar þær. er at lagum ero trygdar. oc hann hæuir slæzr trygdar at væit. En þat er xiorða nidinga værc: ex madr læggr ælð i þor manz oc brænner upp. Nu ero þau scæmdar vig tollð. oc þau nidingaværc. ex madr xirir gerer iorðu sinni. ex hann værðr sannr at. En ængi ma mæira xer xirir gera. at æinu sinni. en þui er þa er hann æigande at.

Um æzheima xribbrot æcrs eða ængis oc focn oc vora þar um.

- .iii. Sva er oc mælt: at xrialser menn sculu aller hœilgir vera hœima at hœimili sinu. oc sva ex þeirr xara til æzheima oc æzra. Ex boande eða boanda sunr værðr vegenn hœima at hœimili sinu. eða ex þeir xara til æzheima eða æzra. eða a æcr. eða æng. með hiunum sinum. þa scal sa vera bane er hiun bera vitni um Sva scal þræll oc ambot bera hœim focnar vitni sem xrials madr. oc sva ætta vætra gamall madr sem ællri. En sa madr er hœim focnar vitni berse æhænndr. þa er sa bane sannr. oc syn. oc æigi æidum unndan xoraz. nema þui at æins. at hann haue sva xiar . . .

Andet Blad, hvoraf den övre Deel (14 Linier paa hver Side) mangler. Det Tiloversblevne begynder i fjerde Part Cap. 27 (her Cap. 26), og ender i Cap. 30.

. . . . xinnafa xrefte um sumaret. en halxomanadar um væztr. oc haue xer sitt allt. En ex hinn er omale. þa er tylxtar æidr. eða hinn xare utlagr oc allt er hann a.

Um þat madr scytr xuir hus eða hæzkip.

- .xvii. En ex madr stytr xuir hus eða hæzkip. oc tyst mann oc vitu menn at honum var vadaværc. þa scal hann xara braut með ollu sinu. En ædi a konogr avada værcum ollum.

Oruarping um far eða loft. oc hæfss or scal scera.

- .xviii. En ex sa madr

Den övre Deel af anden Side mangler.

. . . . a bæc. En ex madr værðr gorr utlagr æzylkis þingi eða á orvar þingi þui sem þar er sem xylkis þing scyllði vera. Nu vill hiun xara i þat sama xylki. oc æsta ser þing gongu. þa sculu bænndr æigi iatta honum. En hværr madr annar a þing gengt oc væri sitt mæl sem honum læz. En ex synir manne þing gongu. þa ma þann mann æigi utlagan gera a þui þingi. En æxtir þat þing. þo at madr værði dauðr æz farom

fredie Blad, fra Slutningen af fjerde Parts Cap. 35, der her har været Cap. 32, og gaaet foran Cap. 34, der her er 33, til Slutningen af Cap. 40, her Cap. 36.

. . . . monnum syniz. en tonungr scogar caup ez hon cembr ættr af de ertibyscupo.

Um omaga være oc kvæna oc rettargar þeirra.¹

Madr hværr til þess er hann er .xv. vœtra gamall þa er omage. En ez þa madr .xxiii. dreppr man þa skal þa hafa þe sitt allt oc fara ez lande xirir ximt um sumars dæigi en tv En hann utlagr oc þe hans allt er hann sitr længr. En hauggilðis menn. oc nærgilðis menn sculu fylgia cono oc² omaga ez ande at orfæciu i tonongs vælði annars at vifta þeim þar. En fader abyrðiz være barns sine til þess er þat err . . . vœtra gamallt. En .viii. vœtra gamall madr skal . . . halzrette oc svo bota til þess er hann er .xv. vœtra gamall. En ez omage spillir þe mannz þa giallde hann haluum gioldum eða sværi lyritar eid ez mal er svo mylit at lyrittar æidr lemr til.

Ez rað ero til sét at spika þe mannz oc hvat við liggrr.

Hværvilna er rað ero . . . sett at gera manne xear scada³ þa hallde hann .xxiii. upp xirir lyritar æidi. ez þau mol ero er settar æidr lemr til ez . . . gort. en æins æidi ez minna er. eða hann giallði halzum gioldum. En ez hann vill æigi giallda. þa læmni facar abere hanum heim til þingslemnu oc þing sðan. En a því þingi giallði hann halz giold eða fare utlagr.⁴

Um þeirra kvæna legorð er madr ma vegaz um sæta laust.

En ero conor þær .vii. er madr ma vegaz um sæta laust við tonong oc við .xxv. crænndr oc geva daudum soc. Ein er cona manns. onnur moder. þridia doffer. firdia hystir. fimta sliupp moder. Setta sunar tvan. Siounnda brodor tvan. Orr skal scera oc lata þa(!) oru fylgia. at hann fann þann mann alono þeirri æinni hværri. er nu ero til næyndar. skal bera vitni um bædr eða blæia eða blod ez a klædum er. eða navistar menn er hja varo. karlar eða conor.

Ez madr er vegen utan gatu.

Þa madr er giængr utan gatu þar er hann a hvarle horns gang ne hoze oc .xxvi. verdr tallat a hann. oc vill hann æigi svara. oc verdr hann þa vegen. [þa ma geva jonum daudum soc oc skal þangat or fæmna sem hinn daudi liggrr. en arze hans

¹) Dette Capitel omfatter Cap. 34 og 36 efter Redactionen i 1ste Bind, men stemmer ei ganske dermed. Overskriften er omtrent ligegyldende med Titelen i Indholdslisten S. 167. ²) cono oc — mgl. i Red. i 1ste bind. ³) Altsaa ikke giørfæda, som i 1ste Bind, S. 169. ⁴) Cap. 38 mangler.

have .ij. coste hvart er hann vill. at hinn fälle ogilldr. svo er honum er soc til gev-
enn.¹ eda hallde þirir lyrittar æði ex honum er þioz soc gevenn oc stænndr maðr
æigi ze sitt i honndom honum. En settar æði ex hann tallar [hann manni þann² at
hann villdi stalvann hann drepa. En ex hann gæzr honum þa soc er han a tlyxtar
æði þirir at hallda

Fjerde Blad, fra Slutningen af femte Parts Cap. 12 (her Cap. 11), til Begyndelsen af Cap. 14.
Bladet har ved et Kors-Snit været deelt i 4 Stykker, hvoraf nu blot andet (o: ydre oventil)
og tredie (o: indre nedentil) ere tilbage. Sideoverskrift: þimti lutr þrostu þings bocar.

. . . þa skal orvarþing vera sambogues ex sacar abere vill. Oc fullt þo at um morgunenn se
æxtir. En ex æxtir midian dag er veginn. þa skal orvarþing um morgonenn æxtir³ ex sacar
abere nær. en or skal þara þann dag allan er þing er oc allt til þess sol sæz. En at þorum
manne þa skal orvarþing vera apingstæd næsta.

Þve utlagr maðr skal þara eda omagar utlags manz.

.xii. Ex ze mannz verðr utlagt. þa skal armadr gera þimtar stemno ollum monnum a þingi er
ze æigu at hinum er ze þat atti þangat er zeet er. oc tome hværr þangat með vattom
finom. Slica sculdr skal hværr halla braut. sem vitni berse til. meðan ze vinnz. þa skal oll-
um iamt bræsta i. sem til tælse ex iomnu ze. En ex armadr tæc ze mannz upp. þyrr
en hann haue gort monnom stemno til. þa scolo menn anesta þingi ex þeir mego til comaz
niota vitnis sins. En ex armadr vill æigi ut lata þa scolo þeir bæða þearens. En ex
hann lættr þa eigi laust. þa skal æsta bönndr lide til at þara at honum oc taca ex honum
halzuu mæira. en vitni barf til. hæze hinn sitt. en bönndr þat er áuc er. En allt þat er
gouðit er cononne með vattom eda vitnum. eda iadru ze þa a hon þat allt. En ex armadr
tæcct nocrot ze þra henni þa liggz honum buran við. En svo sculu þara orvasar oc omagar
utlags mannz. Ex ærvingi utlags mannz tæc iord æxtir hann. en armadr oc quirsocnar menn
utlagan oyri allan. þa skal virða æzimtarstemnu þeirri er monnum er til gorr sculda sinna
bæði iord oc utlagan oyri. Sculu orvasar oc omagarr apann lut hverza þæire err bættir þydir.
En bönndr sculu bæði iord virða oc utlagan oyri æzimtar stemnu þeirri er monnum er gorr til
at lata bera vitni til þear sins ex utlagum oyri. En ex armadr tæcct ze utlags mannz. oc
atti hann enga iord. þa sculu orvasar ze þylgia. En ex utlagr maðr a iord. oc tæcct ælli⁴
armadr utlægðar ze. þa sculu orvasar oc omagar⁵ En ex armadr tæcct æði ex ze ut-
lags mannz. þa skal hann oc ælli taca omægð hans. æigi sculu ætbornir menn i tonongs

¹) Ved det Følgende kan Cap. 40, 1ste Bind S. 170, berigtiges.

²) [Utydeligt og derfor usikkert.

³) Stykket En æxtir midian o. s. v. til æxtir mgl. i Papirsaufskrifterne efter Cod. Resenianus (s. 1ste Bind, S. 170), aabenbart ved Forglemmelse i Codex. At Udfyldningen ovenfor er rigtig, maa ansees afgjort. ⁴) æth er tilskrevet over Linien, dog som det synes med samme Haand. ⁵) Her kan ogsaa Texten i 1ste Bind, S. 180 nogenlunde forbedres.

garð ganga. ælla skal þeim þe oc atvinnu af utlagum ögri til þess er hitt ællyta er full-
tíða. er oc æigi mæira en .v. ára vegna slymetna hværiu þeirra i forlaga ögri a hveriom
tolzmanadom. oc svo hværvitna er forlaga ögrir er. en þat er halzr .iii. ögrir vegenn.

Um buran.

Ex menn fara at boanda. Oc væita honum buran. oc taca af honum .iii. tyr. eða þlæiri.
eða .iiij. tugilldi. þa værðr æigi þyrr at burane en svo

Femte og sjette Blad, af hvilke begge den nedre Halvdeel (med 10 Linier paa hver Side)
er afskaaren, fra Begyndelsen af femte Parts Cap. 22 (her Cap. 21), til noget ind i Cap. 34,
i Indholdslisten S. 176 Cap. 32 ligesom her. Sideoverskrift: þimti lutrr frosto þings bocarr.

Um squeðes orð. at ængi male(!).

Enngi skal þat við annan mæla. at hann haue þeget scom afér. hvarfe armadr. .xxi.
ne annar madr. nema honum þylgi .x. menn til þings. oc sanne mal hans svo sem
mælt er ilogum manna. Þvæir sculu sværia. en .viii. sanna mal hans.¹ oc þeir .ii.
haua boc ihænnde oc sværia svo: þess lægg ec honnd mina á boc at þat hauum ver
hægrt. en æigi vitum ver hvat satt er. en utlagr ex hann missir þeirra vatta. En hinn
scal þo haua þyrttar æid þyrr sér. at hann haue þessa vatta alla.

Æennyl um land rad.

En ex madr mælr(!) þat við annan: at hann haue raðet lonnd oc þegna unndan .xxii.
tononge. þat skal ængi mæla nema hæmiscoidar vitni haue

Det övrige af förste Side hörer til det bortskaarne.

. mal við carll eða við cono. þat er utlægð liggir við. oc værðr þirscotat
þa skal þo þullrette upp við hinn er mælt var við. þo at þa er mæltte hælgi sec með
hæimidcoid(!). nema hinn æigi at lagum soc apui male. En þa er ædi rettarr þar a.
Svo skal um þiolmæle oll. oc þullrettes orð.

Þyrr æigin cons mannz er þrenalldrer retttr.

En ex madr lægð með cono mannz giallde hanum þrinna rette. En ex hann vill .xxv.
æigi. þa stæmni honum þing. oc borte hann þar .iii. rettom. eða þare utlagr. eða
þyni með þyrttar æidi.

Um scaldscap ex mædrer þyrr um mann loz eða loft.

En ex madr þyrr um mann loz eða loft þiordong visu eða mæira. nema hinn .xxvi.
vili |

Det övrige af Siden bortskaaret.

¹) Her begynder Lacunen i Papirsaufkrifterne efter Codex Resenianus, see 1ste Bind, S. 181. Det føl-
gende kan saaledes for en Deel udfylde den.

. heimisvöðar áþingi. En ef cono er kennt at hon þare með þorbæðo scape. þa tate hon itætil. oc þare hennarr mal sem hins er til iarns giængrr. sem still icristum um rette.

Um rog.

- .xxviii. En þa er sannr eða cunr væðr at þvi at hann roger manne við konong eða við byscup. eða við iarl eða við lænnðan mann. þa ef hann roger þiarui mannz þa skal hann sinu þiorui haura rogt. En ef hann roger þe. þa skal hann sinu þe iam myclu haura rogt. eða syni með lyrttar æidi. en ef maðr kennir oðrum at hann haur þænget opocca konongs af hans ordom. þa hallde þirir æins æidi. eða giallde honum .iii. merer silzmetnar. En ængi er soc afannu.

Um cono drapp.

- .xxix. En ef maðr dreppr
Det övriga af Siden bortskaaret.

Ef þræll væcr þrælsum manne bløð.

- .xxx. Ef þræll væcr þrælsum manne bløð. eða lystr hæiztugre hænnde. þa er hann utlagr oc oheilagr oc obota maðr oc come allðrigi iland aftr. En þræll skal æigi mæira þyrir gera en ser noctom. En ef drottenn hans væðr næi við. þa skal hann þæsta lyrttar æid þyrir þrælenn. oc þialzr þveria. En ef æiðr þællz þare þræll utlagr nema hinn þare vili boðr taca af drottne þrælsens.

Ef maðr er dræginu til afþegs.

- .xxxi. Þa maðr hætir hæimnar er dræginu er til flocs eða til flumns oc hoggnar af bæðe hænndr oc þotr. En um þat væcr værða .iii. menn utlager. nema hann vili þærom lænna. þann mann skal giallða livanda gialldum aftr
Det övriga af Siden bortskaaret.

Syvende Blad, fra Slutningen af syvende Parts Cap. 4, til omtrent midt i Cap. 8. Den indre Halvdeel af Bladet og nederste Linie mangler. Sideoverskrift: *flaunndi lutr frosto þings bocarr.*

. soiptunga. En hancu gioðd igiærd værða allðrigi mæira en .vi. aurar. En við tiallða(!) liggia .iii. aurar.¹ en oþrir liggv við soiptung hværn.

Um væiða til segls oc tres oc þramfætning.

- .v. En ef segl er æigi þengit af þæirri flæmnu er mælt er. þa skal giallða .vi. aura igiærd hværri. en ef æinnar vadar missir. þa er þa maðr seccrr .vi. aurum. oc .vi. aurum þo

¹⁾ Her kan Texten i 1ste Bind, S. 199 fuldstændiggjøres.

at oð gerð zalli niðr. En .iii. aurar liggia við siglu tre oc .iii. aurar við ra. oc .iii. við æs. oc .iii. við þat ex mæðr caupir æigi lut sinn i aðæri. en .ij. aurar við alt aðæri. En scip cal i fœrma liggia nætr .v. aðr en upp se aufit. oc aðr matr se a borinn. En ex scip boannda er fœa fœrt þa er matr lœmr a oc fœt manna at menn scolo ausa a holuum flunndum. þa er þat fœrt. en ex lœcara er. þa er æigi fœrt. oc liggir ædi hæsetom viðr þo at þeir gangi fœra.

Um þing fœr(!).

Sez aurar liggia boannda¹ við þat. ex hann fœrr æigi til þings þess er menn sculu .vi. lata scip gera. En .iii. aurar liggia boannda viðr ex hann fœrr æigi til þess þings er nauft scil gera.

Um næmning styri manna oc hæfeta.

Konongr scil næmna styrimenn til scipa allra. en ex styrimæðr nemsc oc vill æigi .vii. fara. þa liggia honum við .iii. mærcr. Styrimæðr scil næmna hæfeta. en ex hæfeti nemsc a fyrsta þingi þa liggia honum við .iii. mærcr. næmna scil hann einnlœppa menn fyrst. En þa er einnlœppir menn ero aller nemnder. fœrir menn. þa scil næmna(!) bœnndr til. þa er fœræ æigo ser. En ex æigi vinnz þa ænn til. þa sculu .ij. einyrtiar fara. en hinn þriði hæima vera. oc fœræ hværr farar mæðr. fœa einyrti sem annar mæðr.

.....

Ex menn hœua mantals þing sett. þa sculu aller bœnndr til tœma. bæði lœnnder menn .vii.(!) oc armenn. oc conor þær allar er æinar buasc bui xirir nauðsynia lauft. En ex nauðsyniar gerasc. þa geri þo mann til þings. at fœria manntals eib oc engi mæðr æz hans hendi. En ex lœnndar næz zinnafe i hufi hans fœðan. þa liggir honum sliet við sem hann hæue fœlæz fœarit. En ex æigi lœmr boannde til þings. oc ængi mæðr æz hans hendi. þa sculu bœnndr scora fœa mægra manna gæðir a hœnd honum sem þær vilia. oc hællde hann upp gæð þæirra manna þa .xij. manæða hina næsto æxtir. Sez aurar liggia boannda við ex hann lœmr ægi(!) til mantals þings nauðsynia lauft. oc fœa við hvært þing þæirra er til læiðangræ utgœrsto er lœnt. til þess ærr hann er abraut buinn. þæu þingviti ero fœlæmetenn oð. En ex lœnndr mæðr eða armæðr lœmr æigi til mantals þings oc

Aattende Blad, indeholdende det meste af Indholdslisten til aattende Part, og Cap. 1—4 (her 1—3) samt Begyndelsen af Cap. 5 (her Cap. 4). Den indre Halvdeel af Bladet er bortskaaren.

Sideoverskrift: aattende lœtr fœrsto þings bœarr.

.iii.
.iiii.
.v.

¹) Rettet i Texten selv samtidigt fra boanndom.

-vi.
vii.
viii.
ix.
x.
xi.
xii.
 . . . vege mann til arþs .xiii.¹
 . . er uttanlannz er getenn .xiiij.
xv.²
oc þva arþ .xvj.
xviij.³

Her heyr upp ærþð(!) hin fyrsta.

- .i. Sunr skal taca arþ ærtir þadur sinn ex at scapum þærr. þva ætlaðingr sem ætborenn.
 En ex illa værðr. þa tæcr þader ærtirr sun sinn. ex hann a æigi borenn arua.

Um aðra ærþð.

- .ii. Sv er annuð ærþð er tæcr dotterr oc sunar súntr þa sunar súntr er hann er still getenn
 oc þva þader hans.

Um sunar sunu .ij. oc ex þader annars er ærþgengr en annars ægi.

En ex sunar sýnir .ii. standa til arþs þilgetner oc er annars þader þilgetenn en annars
 ægi. þa tace þa arþ er þilgetenn er þader hans. En ex hann er ægi til ne dottir. þa ægi
 hann arþsæxti við sunar dottur oc þæxti þva sem þæxta þenði sunar sunr oc dottir. oc standa i
 ollum ærþðum upp æra þvi. Sama mal æigu bróðor sýnir þva þettner. En þo at dottir
 se æin en þæir se allmarger. þa skal hon þo iamt ganga til arþs við þa. en þo at þær se all-
 margar. en sunar sunr se æinn. þa skal þo þæxta iamt þæirra amedal. En ex obals iord er
 i þæxti þæirra þa þculu þæir bróðr løyfa til þin með voru oc cuiþe. gulle oc brenðo⁴ þilþri. oc

¹) Herefter mangler Titlen. Um .xiiij. ærþð er fonungar gæru, see 9de Blad, jevnfór 1ste Bind, Side 204.

²) Her indskyder Indholdslisten i 1ste Bind ingen særegen Titel. ³) Dette Tal staar ligeud for den røde Overskrift til Cap. 1, og kunde saaledes maaskee være tilføiet ved en Feiltagelse; imidlertid kan den korte Titel um utøgnna þing meget vel have staaet foran hiin i samme Linie.

⁴) Dette er fornemmelig udfyldt efter Hk. 56. Frostath. L. VIII. 3 har þenfa til þin með þlicu þe sem allra manna er mætt amedal með gulli oc með brenðu þilþri; Hk. 56: þenfa til þin þlicu þe sem allra manna þingr i midil með voru oc cuiþe gulli oc brenðu þilþri. Begge udelade det følgende, om hjemmesødt Træl, istedet for hvilket det foregaaende "með þlicu . . . amedal" aabenbart er en nyere Til sætning; Fr. L. lader dog ved en Incurie "en þat . . . utra" blive staaende. Ved Udfyldningen ovenfor maatte Stykket "með þlicu . . . amedal" udelades, da der aldeles ikke kan have været Plads dertil]. Frostathingslovens "með gulle oc brenðu þilþri" blev igjen for kort, medens derimod Udtrykkene i Hk. ganske passe. Forresten bekræftes den i 1ste B. S. 205 Not. 5 fremsatte Gissning, om Udeladelsen af Træl blandt de opregnede Æquivalenter, herved paa det fuldstændigste. See forøvrigt ældre Gulathingsslov. C. 266 i Slutningen.

mane herlængco. en þat þal æigi vefra ælra en .xii. veftra oc æigi hugra en .xv. veftra. En
ex missir dottor oc sunar sunar. þa taci sunar dottir þyrr en broðerr.

Um .iii. ærþ.

So er þridia ærþ ær broder vædr brodor arþ. Oc ero þeir samþædra. en ex brodor .iii.(?)
missir. þa tæc sýstir samþædra.

.....

So er þiordia ærþ er tæc þodur þader oc brodor sunr. Oc þoduriii.

Niende Blad, (sammenhængende med tiende); den nederste Deel, med 6 Linier paa hver
Side, er bortskaaren. Indholdet er aattende Parts Cap. 11—16 (her 10—15), Begyndelsen.

Sideoverskrift: attannde lutrr frosto þings bocarr.

Um tiundu ærþ.

So er tiunnda ærþ er tæc modor broder oc sýstur sunr. þeir æigu þader æin .x.
arþ at taca. oc vædr hvartvæggia annars arve. En ex þeirra missir. þa tæc modor
sýstir. oc sýstur dottir. þær æigu þadar æin arþ at taca oc vædr(r) hvartvæggia ann-
arrar arua.

Um .xi. ærþ.

So(!) ællyta ærþ. er taca þeir menn er ero sýstinna tvæggia synir carls oc .xi.
cono þeir æigu þader æin arþ at taca. oc vædr hvartvæggia annars arve. En ex
þeirra missir. þa sculu taca sýstinna tvæggia dotr carls oc cono. þær æigu þadar
æinn arþ at taca oc vædr hvartvæggia arua annarrarr.¹

Um .xij. ærþ.

So er hin .xij. ærþ. er taca sýstra tvæggia synir. oc vædr hvartvæggia annars .xij.
arve. En ex þeirra missir. þa tale conor er sýstra dotr ero. þær æigu þadar æinn
arþ at taca, oc vædr hvartvæggia annarrarr arua. Sva er oc mællt oc talt at i þeirri...

Det övriga af Siden mangler.

So er hin þrettanda² ærþ er þeir broðrr gavo Magnus synir. Sigurdr. oc Þy. .xiii.
stæinn. oc Olaf. er taca skal þodur broðerr oc broðorr sunr. þrillu synir. oc þa þodur
broder annar oc brodor sunr er þeir ero sammødra. oc scilgetner. oc scixti at mann-
mærg. En ex þessara missir við. þa tale conor iamskyldar. oc scixti sva sem adr varr
scilt. En ex þær ero æigi til. þa tale þodur broder sammødra. oc æigi scilgettenn.
oc brodor synir sammødra hvar er þeir ero scilgettner eða æigi. oc scixti at mann

¹) Saaledes og Codex III. Redactionen i 1ste Bind har sýstina dotra synir .ij. carls oc cono o. s. v.

²) Saal. og Cod. III. .xiiij. Redact. i 1ste B.

mærg. En ez þeir ero eigi til. þa tale conor iamskjldar. oc scizti sem adr var scilt. En ez þessarra missir allra. þa tale þeir menn er zimta manne er frændsеме nema nanare zinniz fyr en undir konong gange.

Um þa ærþd er sa maðr á at taca er utan lauz er getenn.

.xv. En ez maðr er utan launz getenn. oc hæuir hann eigi oldr hus vitni oc hæuir hann iartæinir konongs eða byscups

Det övriga af Siden mangler.

Tiende Blad (sammenhængende med niende); den nederste Deel, med 6 Linier paa hver Side, ligeledes bortskaaren. Bladet indeholder det meste af Indholdslisten til niende Part, og omtr.

Halvdelen af Cap. 1. Sideoverskrift: Niundi luttr frosto þings botarr.

Um gestæðri oc um arz hans.

Um arz þess manz er i haue doryr.

Um þess manz arztocu er ivan er azadærni hans.

Karlmadr iamskjldr skal fyrir cono arz taca.

Arzscizti medal syfinna.

Um vorn. eða soen lænsingia. oc scapdrottens. i.

Um þyrmslarr. oc ærþdir lænsingia. ii.

Um frælsis ol þræls. eða þyarr. iii.

Um frialægiava boannða. eða caupmanna izarum uti iiii.

Ez maðr vill caupa þyrmslar az ferr. v.

Ez maðr er scauta amedal borenn. vi.

Ez maðr forerr lænsingiu mannz az lannde. vii.

Um legord lænsingiu. viii.

Hvat forstre ma forstra geua. ix.

Hvat geua ma fyrir utan arua salt. x.

Um ziordongs giorz ængens zearr.

Det övriga af Siden mangler.

Um umaga fyrir hygiu.

Ez omage callar fyrir til zear sino. en zear hallz maðr callar hann til comenn.

Ez arzrr berse til hannda umaga oc hæuir maðr isæz.

Eigi skal omaga onri az lannde zora sua oc lænps a. b. m.

Um arzlocnar zyrnsu.

Hve iord. eða lod. eða bu skal solia. ez i ærþd berr.

Um ætlaðing.

Þa er ætlaðingrr at fullu: ef þader læidir iæt sun sinn oc þeir menn iatta. er þa ero arve þess mannz næsterr. er sun sinn læidir iæt. þriggia fallda ol skal gera. oc hoggva oga þrevétran. oc fla ef homung ef ætra þote hinum høgga. þyrir oðan hofelen. oc gera scó orr. þar skal þader ætlaðinga stiga i. oc haura sunu sina þa i þadme er iomægd ero. En þeir synir hans sculu ipann sco stiga: er fulltíða ero. En ef hann á sunu ænnga arþgiænga. þa sculu þeir

Det övriga af Siden mangler.

Elleste Blad, hvoraf den nedre Deel, med 10 Linier paa hver Side, er bortskaaren. Det indeholder Størstedelen af tiende Parts Cap. 17—24 (her 23). Sideoverskrift: um .gi(!) lut frosto þings bocarr.

. . . hann þar oc cædr hann. oc læcr dom ef hœimamadr þæstir. þyrir en hann come þyrir utan þædiuna. þa er hann sæcr .iii. aurum toldum. Nu er ængi þa til er dom þæstir. þa er hinn sæcr .iii. aurum. En ef hann þolerr .iii. cvoður. þa skal sacar abere stæmna þeim manne þing. oc skal hann þramme haura vitni sitt allt apingi. þvi saman. bæde um hœimstæmnu. oc um tvædu vatta. Nu hœuir hann sótt mal sitt at lagum. Nu hann biðr hann at hann ræði honum sitt. en hann ræidir allz æði. þa skal hinn æsta liðs at þara at honum. oc taca holuu mæira. hinn haur sitt er cvoadde. en arnadr .ix. aura. or bui hans. en boanndr þat er áuc er. En þeir utlager err

Det övriga af Siden mangler.

Þat er hitt þridia ef menn þæstaz honndum saman. oc se .vi. menn ef hvarss. .xx. tvæggia hœnndi.

Um þiorða vitta þe.

Allt þat er domr dæmer manne. þa er vitta þe.

.xxi.

En ef manne vædr þingstæmnt. oc dæma menn oðrum manne ef hinum þe a þingi. þat er vitta þe.

Um dauz manz sculda þærr.

Engi skal sægia dauðum man(n)e sculld igard. nema vitni se til. Oc ængi skal .xxij. æid sværia þyrir dauð þriof. nema þær sem boc vor still

Um sculld soen.

Sva skal vitta þe sofia sem allar adrarr sculldir. bæiða út þrysvor oc þo fullt .xxiii. at um sinn se. oc læggia rán við ef á er halldet. oc stæmni honum þing

Det övriga af Siden mangler.

Tolfte Blad, indeholdende Slutningen af tiende Parts Cap. 24 (her 23 og 24) og det følgende indtil noget over Midten af Cap. 27. Det øverste Hjørne inderst er bortskaaret.

. þa fæst þér þér at þonum. Oc tæc æz þonum halzu meira. oc ranbaug tononge. En um þær sculdir er vitni ero til. þa skal stæmna heim til þingstæmnu oc þing síðan. en hann luci sculdb. eða vinni log æida. eða þér þær at þonum oc tæc halzu meira.

Spell um þenad manna oc sóca þær um.¹

.xxiiij. En um spell þau oð er menn gera um þenad manna. oc þva þær er þe spillir þe. þa stæmni heim til þingstæmnu. oc þing síðan. late þa bera manz vœrt á. Stæmni oc heim til þingstæmnu ez þe spillir þe. oc bote þat sem men meta. eða hallde þirir logeðidum. En at þor ez hvarle vill. oc se tætit holuu mæira. en sa sæccr baugi er æigi þær.

Um domsfætning. oc ez æigi kœmr cœðu vœtr.

.xxv. En ez menn hœua dom sinn sættan oc tœmr æigi cœðu vœtr annar. þa skal hann bida hans til mid dags. oc sættia dom síðan. En ez annar sætr æigi sinn dom á giægn. þa er sa sætr .iii. aurum. En hinn skal mæla cœðu vœtr annar. sliet sem hann vill boca á oðrum dome. Nu coma þader cœðu vœttar til annars dœms oc bera þær at þullu með hinum er cœdde. þa sculu þader at þullu hœldner þær domar. Nu er sa hinn þriði domr. er vœdia skal eða late æz male sinu. En hœert mal þærira er mædr vœnes hœimildar manne at. þa skal þesta sliet dom þyrir.

.xxvi. En ez mædr hœttir mann æintœpan innan þyllis. oc vill sœlia hann. þa skal hann sœtla at hœimili hans. en ez hann villir þa skal hann gera þonum hœimili innan þyllis. oc hœua vitni við. oc sœli hann þær. hann skal hœua hann hœim með ser oc hœtla² hann sem hann vill. at hann mœidizc æigi. oc tœnne þing at. oc hœue hann til þings oc niote vœtta sinna ælra. En ez(!) vill þa æigi rœida. þa biode þrœnndom at lœysa sliet þe. sem hann er sæccr. oc vœttar vitu at hann a at giælda. En ez þær vilia æigi lœysa hann unndan. þa skal meta limi hans. til sculdar. þadan þyrri sem hann er oðþrri. oc ógilldr þrœnndom ez hann er bœdenn adr. En ez sa mædr þær ser hœimili. þa skal hann æsta hann tæc til hœimilis sins. en hinn skal tæc þa. en hann skal þylgia þonum þangat sem hann sœgir tæc vœn. En ez þær þællz þonum tæc. þa skal hann þylgia þonum til tœggia bœannda hinna næfto. oc biode þær at ganga itac þyrir hann. En ez þær vilia æigi ganga itac þyrir hann. þa hœue hann hann hœim með ser. oc gere við hann sem þyrir var sœgt.

¹) Ingen Capitel-Afdeling i Redactionen i 1ste Bind, Side 222.

²) Kan ogsaa læses: hœtla.

Um tac ez maðr giængrr i.

En ez hann fær honum tac til heimilis síns. þa skal hann þar sölja hann. En xxvij. ez hann missir hans at heimili

Trettende Blad, hvoraf den övre Deel, med 10 Linier paa hver Side, er bortskaaren. Indholdet: fra Midten af tiende Parts Cap. 32 til Overskriften foran Cap. 35 (her 34).

. . . veriannda. þa hallde veriannde settar æidi oc næmndar vitni.¹ En næmna skal .iiii. börndr þa er næster bua heimili hans innan þyllis. oc haue veriannde þa tva æz þeim .iiii. er hann ma þa til æidar með sér en hann sialyr hinn þrði. En ez hann fær eigi þa vatta er næmnder ero. þa ræði hann .x. ertogar þyrir hværn þeirra en .v. ertogar þyrir þanga vatt hværn.² En ez hann er eigi sialyr. þa er hann sannr at þvi male. er hann æfsti æid þyrir. En ez söljande hæuir ængi vát til síns mals adome. þa hallde veriannde upp settar æidi oc þanga vitni. ez þat er mæira þe en til þriggia aura sil(þ)mettenna. en sacarabere a vátta þe þat allt er veri-
annde á at gíallda þyrir

Den förste Halvdeel af anden Side mangler.

. . . síns. En ez hann lætr eigi laust. þa stæmni hann honum heim til þingstæmnu. oc þing síðan. En ez hann vill eigi æz lata. þa æfte hann börndr at þararr. at taca æz honum þe hans. oc læggja á mærcr .iii. en þat þe sculu haue börndr aller saman. Sacarabere skal sölja armannen til vitis þess er vid liggrr. en börndr tvi honum. oc haue settena. En ez börndr synia lida. þa sæðiz hvær þeirra .vi. aurum toldum. En sacarabere sölje viti æz þeim oc börndr aller. oc haue viti er vid liggrr.

Um rettar far manna.

Haulldr skal taca at fullrette sínum .iii. mærcr. En þrðiungi væz oc sva þværr .xxiii. hværs mannz rettr upp þra hauldi.

Um sœvdes ord. oc iannan vid þærþott kvickvændi oc rettar far þar um.

Fjortende Blad, hvoraf de 6 nederste Linier paa hver Side, og et lidet Stykke inderst oppe i Hjørnet, ere bortskaarne. Det indeholder det meste af fjortende Parts Cap. 6 og 7.

Sideoverskrift: Um .xv. (!) lut frosto þings bocarr.

. . . menn bera er annattvæggja varo (i) þor með hanum eða haue sannlega spurt æz þeim er izor varo með hanum. oc þeir sagðu sva. at þat vissu þeir þyrir gudi sannast

¹) Her tilföies i Margen, uvist om med samme Haand: um settar eib at næmdarvitni. Texten i 1ste B. S. 224, 225 berigtiges og fuldstændiggjörres.

Norges gl. Love II.

²) Herved kan

um þat mal. þa sítu hann iarlue oc sva arui hans ex hinn þællr æzra. til þess er þat røgniz sannara at hinn lizdi er ze atte þat mund er sja andadisc er iærþd hæzde seze þyrst. En hualle matum er tæsc haura þyrir nymæli um sliæ mal. þa stænde sem þau haura veret gorr.

Um almænnunga oc sœner þar til.

- vii. Sva sculu almænnunga vera sem veret haura at þorno zære bæde hit æzra. oc hit yttira. En ex menn sliæ á callar annar ser. en annar callar almænnung. þa þæsti sa log þyrir er serr callar oc lænni þing. síðan. hvart sem þar er þyllis þing eða holuu þing er menn æigi þui male at scizta. oc haue hæzt upp þings bod þyrir þimt. En ex hann gerir æigi sua. þa er unyt logþæsta hans at þui

Det övriga af Siden mangler.

. . . callar iord þa. oc niote þar vitnis þess er apingi var næmnt. En ex þimt bér aþælþan dag þa se stemnan hinn þyrsta rumþælþan dag æztir oc þori þat vitni fram at iamþullu sem æzimtar stemnu. En sua scal þann æid sveria. at þat hæui ec høyrð at þat sliæ marþra ámadal(!) þoannda æignar oc almænnunga oc æigi vœit ec annat sannare ipui male. En síðan se sett þimtarstemna oc dœmi þat þar huarum sem haura scal. En ex ær: maðr eða ærenndreke þononga lænnir þat manne at hann se hanndhaue at iordu þæirri. er ialmænnungi hæuir veret gorr at olægui þononga. En ex hanndhaue svarar. sliæ iord var gorr þirir þriggia þononga øve. þæirra er ængi var scæmr at lannde en .x. vœtrr. En ex armadr eða ærenndre(ke) þononga tortrygvir þat mal. þa scal hann niota vitnis síns. sem adr var stilt at maðr scyldi haura meðal almænnunga oc æignar mannz.

Femtende Blad, hvoraf nederste Linie paa begge Sider er bortskaaren. Indholdet er fra noget over Midten i fjortende Parts Cap. 10 til Midten af Cap. 14. Sideoverskrift: om .xv.(?)
Iut frosto þings bocarr.

. . . lœmr þær sem adr varr framstamn. þa á hann ædi æz. En þinnanda spic scal stera þra þorne nidr oc æztr asidu alt til bæina inn. æinn maðr scal ascipi þui vera. oc haura æina árr oc auftærr. oc æina þiliu. En ex hval reccr istod mannz lyðstæran. þa á sa þann lut allan er istodenne liggr. er stodena á. en þonongr oc þœnndr þann lut er um giængr stodena ut.

Um sel vœrr.

- .xi. Sva er mællt um selvœr manna. at þa er .iii. vicur ero til Jons mæsso. oc .vi. vicur til iola. þa er(o) selvœr oll hæilog. at ængi maðr scal þa iselvœr annars zara. lœguis laust. En ex maðr er þun(n)in i selvœri mannz. a þæim vicum oc lætr hann sela iœveri mannz. þa vœrðr hann þar sva þiozr sem iburi mannz at stulld. En þess amedal. þa hægni menn selvœr sín sem menn hæгна æignir sínar aland upp með lagatæzli. en ranþaugi ex izærr síðan oc landnam silymetet oc sela alla er hann toc iœveri háns.

Um þisus mal.

En ez madr stell ærtog. eða ærtog mæira. þa er sa þiozr. oc þiozr værðr madr .xii. az blodogre bráð hværri nema az hundi. En ez madr giængr iacr oc hæuir abrott æitt bunndin.¹ eða zléiri. þa er hann þiozr. Ez þiozr er zunninn i buri mannz eða i oðrum stad. þa scal binnda zola a bac honum ipui zylti er þiozr er tælinn i. oc zora armanne bundin. oc hallde armadr til þings oc þadan iziaru. oc zae mann til at drepa. En bönndr scyldir til at zylgia þiove til draps. oc er þa az þeirra abyrgð. En ez þeir vilia æigi zylgia. þa liggz sliet vid sem þeir sötte æigi þat þing. En ez ze er tælit á þiove. þa a² sa er toc ez æigi berse oðrum monnum vitni til. En alla adra lausa aura á lonongr. Sa abyrgiz þioz er binndr zimtan morcum vid lonong. þar til err hann sættr hann bunndinn azlæt armanne. oc haue vitni vid. En ez þiozr vill væriaz. þa zalle hann utlagr. En sa sædiz .zv. morcum vid lonong. er þiozr(!) lætr lausan. sva armadr sem annar madr. En ez madr stell minna en ærtog sa er tórza madr. gere honum gæilar. oc caste hvær at honum er vill. come brout sem hann ma. oc æigi rettnæmr sidan. En ez minna stell en þvæiti. þa scal hæita hvinn um allðr sidan. oc æiga ængan rett aser.

Um kudreccr.

En ez madr léggz unndir tñr manna oc dreccr ængan rett aserr. .xiii.

Um lauca stulld. oc

Ez madr giængr ilauca garð eða hvanngarð ædi aser þo at .xiiii. menn bæri hann oc bængi

Codex III. af den ældre Frostathingslov.

Med Haand omtrent fra Midten af trettende Aarhundrede.

Förste Blad, begynder i fjerde Parts Cap. 9, ender Cap. 13. Den ydre Halvdeel er bort-skaaren. Af Sideoverskriften sees paa første Side þings b . . . , paa anden frosto.

. . . þa er sa sædr baugi. En .xij. aurar ero i þeim baugi. En næzgilldis menn oc bauggilldis menn oc namagar sculu at lagum æigi æftir renna nema vili. En þeir sculu aller æina biorg væita hinum er vig hezir vegit. oc æigi mæiri biorg væita en scilt er med ollum monnum. Rinda scal manne ez vill oc aro scal til sciota oc auftere. Oc az þessom þrimr scal æina biorg at æino væita. En ez vætir. þa er sa utlaggr er sidar vætir. nema honom se uuifu vargr oc suæri æinn zyrir. En ez madr zerr az lande utlagr. þa er sialz bōðet arua hans um gear hallb oc allt þat er honom vardar.

¹) Herved rettes det samme Sted i 1ste Bind, S. 252, 253, hvor der staar en bunndinn.

²) Samtidigt

En ef madr er særðr a þingi oc renna aller ættr þeim manne til scogs er vig varti. nu verðr hann farenn þa ef hann vill at lagum veriasc. þa leggi hann niðr vopn sín oc biode log xirir sic. En þegar hann er hannladr. eða læggr hann vopn sín niðr. þa er hann friðheilagr madr.¹ oc æigi dræpr meðan hinn er lífs hinn sare. Binda skal þann mann oc armanne fœra. en hann a vord at vœita oc sua lendr madr. Nu ef armadr þarz lido at giæta hans þa skal nemna frændr hins fara at giæta með honom. eða græida bœndr með honum fœa marga sem hann þarz. En ef hann tœppr fœa armanne oc verðr hinn sare dauðr þa skal drepa armannenn. En ef armadr er æigi hœima þa skal fœa þann mann bundenn cono hans. En ef huarle er hœima þa skal fœa i hond verthûs bryta oc sua lid með at hallða hann. En frændr hins fara æigi loft at hallða hann. at eði vardar þa þo at hann laupi fœa þeim. En ef armadr sgniar vidlacu þa sculu þeir hœua vitni til. oc setia þann mann bundinn a flet hans. þa vardar hann hit sama nema ufridr tace af honom. En hœrovitna er armadr fær utlægdar fœa mans. þa skal hann fœa mann til at hogua þann mann er a þing temr nema arue se net. En arua liggr æði vid þo at hann geue honom gang. oc boann-dom liggr æði vid þo at hann gange af þingino ef æruingi hins dauða gefr honom gang. En ef æruingi hins dauða gefr honom æigi gang. þa drepi armadr þann mann sem þyrr var mœlt.

Um far bœtr oc konungs fœrt.

Ef madr er særðr oc temz sa² i scog er særði eða verðr hann honndom tælinn oc byðr hann log þyrr sic. þa ero þar logbaugar tononge uppi. en far bœtr hinum fara oc lænes fœ.

Um lænes fœ.

Þyrr skal uppi lænes fœar amanade hœrium oc .ii. manabarmater miols oc .ii. smiors sua skal manab hœrnn til þess er ruua er a fari. en þat skal a þyrsta þingi bioda oc bu hans i taci oc lauser aurar þar til er hann hœuir bœt logbaugum tononge oc farbœtr hinum fara oc lænes fœ. En ef hann byðr æigi a þyrsta þingi þa er hann ut lægr oc sua fœ hans nema þat er hann cemr i scog með ser. En þegar er ruua er a sare. þa skal fœa er særðe lata menn tua fia. En ef hinn sare vill æigi sgnia far sitt þa er af hins abyrgð er særðe oc fœa þo at hinn verðe dauðr. En ef hann sgnir þa sculu þeir bera vitni um er fœa. en hann skal tenna þing oc bioda tononge logbauga oc farbœtr hinum fara oc lænes fœ oc hœue bœt a halzomanadar fœste eða hann fare ut lagr. En ef þyrr er farbœta beitt en ruua se a sare. þa bœte fœa er bæidir auundar bœt hinum fara ættr þoi er hinn sare er burdum til.

Aller sculu ættr þeim renna er manu fœrer.

¹) meðan hinn lífer — tilf. Redactionen i 1ste Bind, Side 162. ²) Ogsaa her mgl. æigi, see 1ste Bind, S. 162, Note 17.

Andet Blad, begynder i Slutningen af fjerde Parts Cap. 35, der ligesom i Cod. II gaar foran Cap. 34; ender i Begyndelsen af Cap. 41. Den ydre Halvdeel er bortskaaren. Af Sideoverskrift sees: . . . utr frosto þingo bocar.

. . . bana þa þare hon æz lande oc dveliz utan lang ærtir þvi er ærtibiscop ser at rade ærtir malavogtum. en frændr haue sliar botr æz þear lutum sem gobum monnum syniz. en tonongr scogar kaup. ez hon lemr ætr at rade ærtibiscops.

¹ Madr huerr til þess er hann er zimtæn vetttra gamal þa er hann umage. en ez þa madr drepr mann þa skal þa hana þe sit allt oc þare a braut æz lande þzrir zimt asumars dægi en tuæggia vicia a vetrar dægi. En ez hann sitr þzrr iuir þa stæznu þa er hann utlagr oc þe hana allt. En hauggiðbis menn oc nevgiðbis menn sculu zylgia cono oc umaga æz lande at orsædiu i tononge vellbi annat oc vifra þeim þar. En þader abirgis værc barns sine til þess er .viij. vetttra er gamalt. En attia vetttra gamall madr skal halzretti taca oc sua bota til þess er hann er .xv. vetttra gamall. Sva oc ez omage spillir þe manz þa gialdi hann halzum gioldum. eða suæri lyritar æið ez mal er svo micit at lyritar eiðr lemr til. Sva er oc mælt huærvitna er rad ero sett til at gera manne þear scada þa haalde hann upp þzrir lyritar æiði. ez þau mal ero at settar æiðr lemr til ez hann hever gort. en æinæiði ez minna er eða hann gialde halzum gioldum uill æigi gialda.² En ez hann uill æigi gialda. þa stemne sacar abere honom hœim til þingstemnu oc þing sidan. en a þvi þingi þa gialdi hann holz giold eða þare utlagr.

En ez fulltida madr lenner þat manne at hann haue mislæit hann i ofco svo at rettar stad nemæ a En hinn syniar þa syni med lyritar æiði. en ez hann værðr sannr at oc tallar sæz hana þzrr. þa haue þau vitni framme er scil vitu a at han hæuir sæz vid þiarz hallz mann oc frændr. En ez han hæuir æigi þau vitni til er vid varo. sanne med lyritar æiði eða gialde halzrette. En ez hinn gengr a sett sidan er þessi vitni ero boren þa er hann trygroze. oc sua ez þzrr gengr hann a ez þau vitni beraz sidan a hond honom.

Um þeirra cuenna legorð er madr ma vegaz um sæcta laust uib menn.

Nu ero conor þær .viij. er madr ma vegaz um sæcta laust vid tonong oc vid frændr oc geua daudum soc. æin er tona mannz. onnur dotter. þridia moder. fiorda systir. zimta þiupdotter. setta sunar tnan. Siaunda brodor tnan. or skal scera oc lata þat oru zylgia. at hann zann þann mann hia æinni huerri þessarre tono er til ero nemndar. skal bera vitni um beðr eða blæia eða blod. ez a flædom er. eða nauiflar menn er hia varo larlar eða tonor.

Ez madr værðr vegenn uttan gatu.

Ez madr gengr utan gotu þar er hann a huarle horns gang(!)ne hoze oc værðr(!) tallat a hann oc uill hann æigi suara. Nu værðr hann vegenn þa ma geza honom daudum

¹) Dette Cap. omfatter 34, 36 og 37 i 1ste B. S. 168, 169, og har de samme Aftigelser derfra, som Cod. II.

²) Her synes noget at staae overflødig.

soc. oc skal þangat orr stæzna sem hinn dauði liggir. en arue hans haue forste tua huart er hann uill. at hann zalli ogilldr sua er honom er sco (!) til geuen.¹ eða hallði zyrir tlyrtar æidi ex honom er þioz soc geuen oc stendr æigi madr ze sitt i handom honom. En settar æid ex hann tallar hann mann þann at hann villdi slazjan hann drepa. En ex hann gefr honom þa soc. er hann a tlyrtar æidi zyrir at hallða. þa hallde arue honom upp ex hann uill at botum comaz exfir zrænda sinn.

Um utlægja manna zoftr.

Ex madr ell mann utlagan eða husar. zlytr eða zorer þa er þa sua utlagt oc uþeilagtr flære utlegð sem hinn er verct vann. en ex boannda er þat tent at

Tredie Blad; begynder i aattende Parts Cap. 5, ender i Cap. 15. Hele den indre Halvdeel er bortskaaren.

. . . En ex þeira missir við. þa tæcr zadur slyfir scilgeten oc moder scilzengen. oc brodordotter scilgeten. En moder tæcr halzt við þær. En ex annur tvæggia þeira er til zadur slyfir eða brodor dotter. þa tæcr moder ein haluan arz sem adr. En ex zadur slyfir er æin en brodor dottr zæiri. þa tæcr zadur slyfir haluan arz sem adr. En ex brodordotter er æin en zadur slyfir zæiri þa tæcr brodor dotter haluan arz sem adr við þær. En ex huarge er þeira til zadur slyfir ne brodordotter. þa tæcr æigi moder at ziordo ærzd.

.v. ærzd.

Su er .v. ærzd er tæcr broder sammødra oc brodra(!) slyfir huartvæggia. En ex i æigi er broder sammødra til þa æigu brodra slyfir þann arz allan at taca. En ex æigi ero brodra(!) slyfir til þa æigu brodra slyfir sammødra þann arz allan at taca. En ex brodra slyfir sammødra ero æigi til. þa sculu slyfir sammødra taca oc brodra dottr þann arz taca oc scipta þva sem þeir scildu scipta ex þeir være til.

.vi. ærzd.

Su er .vi. ærzd ex moder verdr maga(!) arue scilzengin oc zadurslyfir scilgeten

.vii. ærzd.

Su er ærzd hin slaunda er hornongr oc rissungr oc sunr þyborinn tæcr ex honom er zælf geuet þeir æigu aller æigu aller(!) ein arz at taca oc verdr hværr þeira annars arue. En ex ængi liuit zyrir slaundu ærzd i hauggilldi nema broder scilgetenn oc zællr hann i zra. tace þa zyrir broder hans zriðu sunr i slaundu² ærzd en i .viii. ærzd gangi.³ En ex ængi er

¹) Ogsaa her er Læsemaaden som i Cod. II, hvorved det samme Sted i 1ste B. S. 170 kan berigtiges.

²) vj. — Redact. i 1ste B. S. 206. ³) Saaledes synes dette at maatte udfyldes, da Rummet aldeles ikke tilstæder Tillægget ex hann andaz barnlaus.

þeira til þa tæc horna oc rifa oc dotter þyborn. þær æigu allar ein arz at taca oc værðr
huærr þeira annarrar arua.

.viii. ærþ.

Su er .viii. ærþ er taca ætir brøðra sunu. oc er þridia manne frændseme þeirra a
huarratæggia holuu. En ez þeira missir þa sculu taca conor þær er ætir ero brøðra
dotter.

.ix. ærþ.

Su er .ix. ærþ er tæc modor zader oc dottor sunr þær æigu bader ein arz at taca oc
værðr huartuæggia annars arue. En ez þeira missir þa tæc modorþyster oc þysturdotter.
þær æigu bader einn arz at taca oc værðr huartuæggia þeira annarrar arua.

Su er .x. ærþ er tæc modor broder oc þystur sunr. þær æigu bader einn arz at taca
oc værðr huartuæggia annars arue. En ez þeira missir þa tæc modor þyster oc þystur dotter.
þær æigu bader einn arz at taca oc værðr huartuæggia annarrar arua.

Su er ællizta ærþ er taca þær menn er ero tæggia þystinna þynir farla oc lono,
þær æigu bader einn arz at taca oc værðr huartuæggia annars arue. en ez þeira missir þa
sculu taca þystinna tæggia dotr farla oc lono. þær æigu bader einn arz at taca. oc værðr
huartuæggia annarrar arua.

Su er .xij. ærþ er taca þystra tæggia þynir. þær æigu bader einn arz at taca oc
værðr huartuæggia annars arue. En ez þeira missir þa tale konor þær er þystra dotr ero. þær
æigu bader einn arz at taca oc værðr huartuæggia annarra(!) arua. Sva er oc mælt at
i þeirri ærþ skal huærr taca arz er hann er taldr .i. oc ængi taca þyrir hændr oðrum fram.

Sva er oc mælt oc talt i logum manna ez maðr værðr þirir þæiri uillu. at hann
vegr mann til arzo. þa hæuir hann þirir gort oc veget þæim arue. en arzr sa zare at ærþum
rettum sem sa maðr være æigi til ez mann vegr til arzo.

¹At bætttra lne skal botr taca oc at ogra skal az greida oc sva arz taca. ¶ j atto
ærþ þyð

Su er hin þrettanda ærþ. er þær brøðr gazu Magnus þynir S. oc Æ. oc D. er taca
sculu zadur brøðr oc broðor þynir. þrillu þynir. oc sa zadur broder annarr oc broðor sunr er
þær ero sammøðra oc seilgettner. oc scipti at mannmærgð. en ez þessarra missir vid. þa tale
konor iamscyldar oc scipti sem aban var scilt. En ez þær ero æigi til þa tale zadur
broder sammøðra

¹) Dette Cap. er i Red. i 1ste Bind det næstsidste i hele Bolken. Tillægget j atto ærþ þyð . . . findes
ikke andensteds, og kan derfor ikke udfyldes.

Codex IV. af den ældre Frostathingslov.

Et enkelt Blad, hvoraf den ydre Halvdeel er bortskaaren. Bladet har hørt til den samme Codex, som det i første Bind S. 120 omtalte Brudstykke X af den ældre Frostathings-Christenret. Det indeholder Indholdslisten og de første Capitler af sjette Part, men efter en fra den i første Bind S. 184 fg. forskjellig, og aabenbart ældre Redaction, saa at Hullerne ei ved hiin kunne udfyldes. Af Sideoverskriften sees . . . lutr frostþing . . .

Her heyr upp kapitulum af setta lut

Her heyr upp sætal. .ii. Annar	
Um þiorpa baug. .iiij. Um þim dæillt þe	
Um houup baug at stierpe i annat	
Um þæt at aller baugar sculu uppi. v	
En þæt stopar þeim er bœter	
Um þridiu bauga stierding. ~ ~ ~	
Sunr hins dauda tæcr við allum ba	
Er broder liuir æinn hins dauda. ibaug	
Um bauga skipti veganda suna. ~ ~ ~	
Hværr æyrir ibaugi hværium er sti	
Er þeir liua bader ilande vegande o	
Er þaper veganda livir oc sunr hins	
Herr still um sac aula .xviii. En	
Um þrillu sun oc þrialsar lono. ~ ~	
At ængi bote mæirum botom en h	
Um minztu bauga er þræll scal þ	
Um lærsingia. .xiiij. Um bauga st	
Þræll scal æip vinna um satt ma	
Hværier botr baugum ero nestu	
Um tryggva laup hauggilldis m	
Enn um tryggva laup. ~ ~ ~	
Um hauggilldis menn oc veganda	
Enn um tryggva laup inæx gilld	
Herr still um talu bót. oc tryggu	
.	eganda. vip næxgilldis menn hinno dauda.
.	þar er hann er æigi ilande. allar zullar
.	er sunr til. ~ ~ ~ ~ ~
.	~ ~ ~ ~ ~
.	um næx gilldis bot. ~ ~ ~ ~ ~
.	~ ~ ~ ~ ~
.	er mætr er vegenn þrip hæilag. hvof

..... ætr giælda. eða hvern bött er hver
 gande er ilande. þa skal hann bötæ
 nema hann have vísendr til. En ef
 skal sunr veganda bötá baugum
 have vísendr til. En ef þeir ero ba
 bötá baugum þullum oc allum.
 hins dauða hauup baugi. En i
 ar. oc .xx. oc tala af syni hins vegan
 t.

Annar bangr.

..... tala skal broder hins dauða af brø
 baugi ero atian aurar. oc halzr ænrrir

Þinn þridi bangr.

..... t tala skal þadur broder oc broþor
 ero atian aurar. oc ænrrir at baug
 anda oc af broðor syni. En þo af það
 sun. þa skal þo þullan baug bötá oc
 þva tala.

Þinn fjörðe bangr.

..... er tala

Codex V. af den ældre Frostathingslov.

Med Haand fra første Halvdeel af trettende Aarhundrede.

Et enkelt Blad, af hvilket et Stykke baade oventil og nedentil er bortskaaret; tillige mangler et lidet Stykke inde i Texten. Første Side begynder med Slutningen af fjortende Parts Cap. 1, og fortsætter indtil Midten i Cap. 2. Anden Side begynder med Cap. 3 og ender noget inde i Cap. 4.

. . . De saga lannzdrottens nema hinn syni með æinsæði. En umbod halðe .iii. vætr. oc
 fialztælit af síðan.

Þvessu umbod skal hallda ef iardæigande (er) utan laga oc innan lannz.

En ef mádr er utan laga oc innan lannz þa er iord a. þa halðe umbod meðan hann
 nið. En ef hann vill af honum tala biode um þeim er hann vill. at tale umbod af
 honum. en þa haue vitni til. at lannzdrottinn bauð honum at tala af þeim er aðr hæfde.
 þae þa síðan umbod þeim er hann vill at ianzullu sem lannzdrottinn fialzr. En ef
 lannzdrottinn caðlar þva. at umbods mádr haue tælit af eign hans. oc ser nytt. hvart

sem þat er innan garz. eða utan. oc vitu a þui goder menn seil. En ez sa callaz længt hana er handhaue er af. at þeim manne. er þa var eigannde af. er hann quaz caupa. þa haue hann vitni sitt þva lengi abyrgt. sem onnur caups vitni. oc sæntingar. En ez honum brestr þat vitni. þa mete iam nýnndir(!) menn hværs hann hæuir i mist. oc sofe hann ut með utbæizlu. oc læggi á landnam ouan. oc skal þa æigi zyrnsca zirir ganga. sofe þann er az dro. eða hans arua. en honum til eignar er þa er handhau i af. En ez sa sitr a iordu er

. . . lægua oc nm kirkiu æignir. ¹

Umbods maðr (!) æði lægua. oc æði saþz i ¹ yrtia hollt ne haga. nema halzu mæira en læiglenndingr ma lægua. nema ia se lannzdrottens til. Sa skal umbod hana kirkiu iarda innan herads oc innan kirkiu focnar er stibvenstr er. oc ærtibystup vill til setia a² kirkiu. ez til er. En landbui hværr hværr(!) tate hæimillu at preste hværium æztir annan. er til comr. hvart sem sa er upphallus maðr kirkiu eða æigi er umbod hæuir. En æigi skal kirka eign sinni tyna zirir zyrnsca sacar. eða az vangezlu lennimannz. eða az agirnd umbods mannz. En þat vædr kirkiu at odale. ez hon hæuir att³ .xxx. vettra. En þat vitni bere henne kirkiu focnar menn.

Um iardar skipti.

Umbods maðr skipti iordu til hannda lannzdrotne. En hinn er skipta vill. tysi á þingi at hann vill iardar skipti hana hærnskipti. En ez hinn vill æigi coma til er iord a með honum. þa skal umbods maðr hana bönndr með ser oc skipta hærn skipti við annan lannzdrottenn. oc casta lut hans umerclum en sion oc merclum⁴ oc havi lut iardar til þess

Codex af den ældre Eidsivathings- eller Borgarthings-Lov.

Med Haand fra Slutningen af tolvte eller Begyndelsen af trettende Aarhundrede.

Et enkelt Blad, hvoraf et Stykke oventil og nedentil er bortskaaret.

Förste Side:

. manna vitni leggja dom a. doma þa alla ubota menn. oc alla þa er lunnir. oc sanner verða at þvi. Skifan dom a sa maðr er rædr manne hævirkli. sem hinn er gerer. þat heita niðings rod. þeir hana zirir gort ze oc friði. Nu ez hinn vill eptir fara er heriadr er. oc træzr hann bönndr liða. þa er hværr bonde stýlldr at fara með honum. eða za mann til með .iij⁴. natta

¹) Dette "i" mgl. i 1ste Bind S. 249.

²) Redactionen er her noget forskjellig fra 1ste Bind S. 249.

³) Herved kan samme Sted i 1ste B. S. 249 berigtiges.

⁴) Dette er noget utydeligt, da den nedre Deel af Bogstaverne er borte.

vist. en þa er eighi gerer þva sæccr .iij. mortum. þ. d. a.¹ Nu skal hann stexna heraðs þingh ær orvar þingi um netr .iij. þa skal hærma lata þou vitni. er boren varo a orvar þingi. en ær þou hærmaþt at zullu. þa sculu þeir hava slitan dom. a heraðs þingi. sem þeir hoþdu a orvar þingi.

Þer er um bu hogg.

Ðat ero logh. ær madr hogggr bu þirir manne. þo at eighi hoggvi meira en eina tu. oc er þa bu hans allt hoggvit. þa ero þeir aller ubota menn er hiogggo. oc at þvi verti varo. En ær hann a tver tyr gjallde .iij. merkr ær adra hogggr. en ær badar hogggr. þat er obota værl. En ær madr a þriu nouf. þa er þiar þolengh a tveim. en ubota værl ær oll hogggr þriu. En ær madr a meira bu en þriu nouf. þa liggia .iij. merkr vid þriu nouf. þ. d. a. En ær madr hogggr hitt þiorda. þa er ubota værl ollum þeim er at varo. oc þylghdu til. oc iþra. oc þva aller þeir er redo. oc at þvi verða tunnir oc sanner. þeir heita gorvarghar. Sa skal þyltia dom eptir þeim til þridiungþs þingþs. eða holvu þingþs. ær holvu þingi. oc til þyllis þingþs. eða alycta þingþs. ær þyllis þingi. oc til .iij. þyllna þingþs. þa er

Anden Side:

Um hervirki.

. . . veret hervirki hans. þa skal þara a hond ærþingia hans. oc gera honom lagha stexnu til vidrmæles. þva houva sem hann neþnir hann þiarre. þa skal þara ilagha stexno oc stexna honom heraðs þing um netr .iij. þat skal soþia. oc lata satt gera. þa skal geva honom soc a þingi. at hann have veret at hervirki hans. oc leida um .ii^a. manna vitni. at ör var upp scoren. oc leidd varo loghvitni a orvar þingi. at þat var hervirki zullt. er þar var gort. þa eighu heraðs menn at doma ahond honom tylxtar eid at nitvæde. eða iarnburð. en ær hann vill þæsta eid þa skal tala til eidar þa. oc þva til iarns ær hann vill þat þæsta. Nu skal manadar stexna til eidar vera en ær hann vill til iarns hværva. þa biode hann iarn þa er halþliðin er lagha stexna oc have boret innan þærs halþs manadar. eða have vorn þa er hann tof. En ær honom vinnþ eidr at zullu. þoupi .iij. mortum tryggvar. En ær hann hværþr til iarns. oc verðr stir at. tate tryggvar mote iarne. oc bote engu þe. Slitum rette svarar madr þirir rod at hervirki sem þirir værl. Nu ær madr komr eighi til vidrmæles. eða vill engum rette þirir svara. þa eighu heraðs menn at doma hann ubota mann. þirir gort ollu þvi er hann a. Hværvetna þærs er madr verðr gor obota madr. þa hevir hann þiri gort þe sinu en eighi ærþingia sinna. Sva er obota madr sem andaðr. en þann arf er hann stenddr til. þa tætr hinn nanaste niðr.

Um grimu menn.

¹) Dette þ. d. a., der ogsaa forekommer nedenfor, skal upaatvivlelig opløses þridtilli a, see foran S. 305, den nyere Borgarthings-Christenrets Cap. 26, Linie 14.

